This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

y Libraries

ČESKO-MORAVSKÁ

KRONIKA.

SLOŽIL

KAREL VLADISLAV ZAP.

KNIHA TŘETÍ.

»Skutkové předkův buďtež chloubou
výstrahou potomkům!«

PRAHA
NAKLADATEL B. KOČÍ
1906

K.C

DB207
Z3
v.3

Tiskem E. Beauforta v Praze.

KNIHA TŘETÍ.

HLAVA I.

Král Albrecht a bezvládí.

Od roku 1437 do 1451.

Nesvornost při volbě nového krále. Strana rakouská a strana národní.

1437 v prosinci.

Příjetím Sigmunta císaře za krále Českého položen jest sice konec válce husitské, avšak jen zdánlivý. Nezdržením smluv a slibův a nadržováním strannickým jedněm, odstrkováním druhých rozvášnil Sigmunt strany v národě Českém na novo proti sobě, umřel nesmířiv nikoho a nepozůstaviv nic hotového, nic na určito vyrovnaného, coby mohlo všecky Čechy vázati a k jejich upokojení vésti. Nejhorší bylo, že s ním vymřel rod Luxenburský po meči, a že nyní dle dědičné smlouvy od císaře Karla s domem Habsburským učiněné, koruna česká novému, cizímu, německému rodu dle práva připadnouti měla, a to právě Albrechtovi Rakouskému, knížeti, kterýž posud po nejdelší čas stával po straně nejurputnějších a nejzuřivějších nepřátel národu Českého, kterýž nepřestával proti němu válčiti, kterýž po čtrnácte let mocně držel Moravu od koruny české odtrženou, aniž by se byl přiučil jazyku českému, kterýž právě co tvrdý Němec posedlý byl tím zlým duchem německé nesnášelivosti, vypínavosti a hrdosti, nedopouštějícím, aby Němci za rovných sobě vážiti chtěli Slovanův, od nich do opovržení daných. Taková neutěšená vyhlídka na podstoupení panování německého již dříve větší část národu Českého, nyní právě nejvýš probuzeného a rozčileného, náramně znepokojovala. Jakkoliv po všechny věky veliká byla proti Čechům zuřivost německá, zvýšila se za posledních dob pokud možná ještě více za příčinou hanebných porážek a záhub, jichž od Čechův Němci utrpěti museli. Němci se Čechův sice ještě báli, avšak zároveň tím více jich nenáviděli. Té doby sebral se neznámý vlastenec český, sepsav spis památný, jímž své krajany před nebezpečenstvím varovati a v lásce k vlasti a k jazyku utužiti chtěl. I dán byl v oběh jeho spis pod titulem: „Krátké sebrání kronik českých k výstraze věrných Čechův," a následujícími slovy počínal: „Čechové měli by se pilně varovati a ve vší snažnosti vystříhati, aby ve správu cizího jazyka a zvláště německého neupadli; nebo jakož české kroniky svědčí, ten jazyk jest nejlítější ku poražení jazyka českého a slovanského, se vší pilností vždy o to pracuje, a rozličnými obyčeji a lstmi vždycky usiluje, kterak by ty jazyky zhladiti mohl." Přivádí se pak v tom spise všecko na paměť, co kde v kronikách psáno se nalézá o nenávisti a zášti mezi Němci a Čechy, a že se nyní právě o povolání nového panovníka na trůn český jednalo, líčil spisovatel všecky zlé následky pro Čechy, jaké mělo povolání Jana Luxenburského do země, anobrž i o císaři Karlovi se vyjádřil, že ačkoliv jest Českou zemí zvelebil, Pražské město rozšířil, obecné učení v něm způsobiv a jiné věci,

však proto všudy Němce po zemi plodil: neb kdo prý jsou byli téměř po všech královských městech v Čechách purkmistrové a konšelé? Němci, — kdo rychtáři? Němci, — kde Němcům kázali? ve hlavních kostelích, — kde Čechům? na hřbitovech a v domích; a to prý jest důvod jistý, že německým plemenem, z něhož byl jest sám pošel, mínil Českou zemi osaditi a Čechy pomalu z ní vypleniti; jakož prý jest se i za něho počínalo, že žalob na radnicích česky slyšeti nechtěli jsou, než toliko německy, a kterak lstivě kmety české z Prahy vysadili ven na zemi, o tom že by mnoho bylo mluviti atd." V rozčilenosti mysli spisovatel tuto patrně Karlovi křivdu činí, jakoby chtěl Čechy v zemi vypleniti, a také jako by teprv za jeho času byli Němci na svých radnicích český jazyk utlačovali, což ovšem ode dávna se již dělo. Dále píše, žeby tehdy Čechové, nemohou-li ze svého jazyka pána míti, na jiný slovanský anebo na kteryžkoliv pod nebem jiný křesťanský jazyk měli pomýšleti, ač by bohatý nebyl, a jeho sobě za pána vzíti; neb jich jazyk a jich svobody pod králem každého jazyka, kromě německého, lépe stanou. Že tento spis, kterýž kromě kromě toho ještě na zachování víry a politické moci české mnoho naráží, velké v celé zemi rozčilení ještě více rozpálil, tomu dá se snadno rozuměti; kdož pak ho celý čísti chceš, najdeš jej vytištěný v přílohách k Dalimilově kronice od Václava Hanky v Praze r. 1851 vydané.

Čechové měli tedy z národních ohledův všelikou příčinu, Rakouskému Albrechtovi nepřáti, však u ještě horším světle jevil se jim v ohledu náboženském, neboť jeho nenávist ku kacířům českým, jakkoliv měl býti jejich králem, nezmírnila se, anobrž ještě opravdivější se stávala; horliví Husité viděli, že upřímné smíření s ním bude jim téměř nemožné. Mimo to byla jeho osobnost odstrašující a odporná, a zbývala tudíž jen jediná vlastnost, která mohla mysli Čechův k němu obraceti, a to byla jeho známá poctivost a stálost ve slibech, která poněkud za to ručila, že zaváželi se k uznání práv jejich, potom také splní co slíbil, a k závazkům svým státi bude. Katolické šlechtě, která v národním ohledu byla dosti lhostejná, byl Albrecht právě zcela vhod, ano i z Husitův strana mírných kališníkův, kteří spokojili se kompaktáty ve smyslu biskupa Filiberta a mistra Jana z Příbrami, neměla příčiny báti se jeho, jakmile měla pevnou naději, že k čemukoliv se zaváže potom také splní; však nejčetnější strana v národě, která kompaktáty ještě za neúplné a nedokonané považovala, a jížto v čele stál volený arcibiskup mistr Jan z Rokycan, ta Albrechtovi nepřála a zlé sobě tušila. Nejhůře však o něm smýšleli Táboři, nyní poražení a seslabení, neboť znali nejlépe jeho opravdovost a neoblomnost, aniž mu mohli zapomenouti kruté nakládání s bratry Táborskými, jež byli jeho lidé r. 1431 u Bejdova v Rakousích zajali a potom ve Vídni do smrti utýrali.

Jakož nebožtík císař Sigmunt ve Znojmě krátce před svou smrtí na příští suché dni, 18. prosince, všem stavům českým i všem zemím koruny české v a l n ý s n ě m o v o l e n í k r á l e do Prahy položil, maje hlavní péči o to, aby voliči sjednotili se o jeho zetě, Albrechta Rakouského, tu se k určitému času před svátky Božího narození 1437 do Prahy sjížděli odevšad jak stavové čeští tak i poslové zemí korunních, vyjmouc toliko moravské, kteří již od r. 1424 Albrechta za pána svého uznávali. I zahájen byl ten sněm teprv po Božím hodě, 26. prosince, v kolleji Karlově. Dostavil se i pan K a š p a r Š l i k, kancléř nebožtíka císaře, aby shromážděným stavům oznámil poslední vůli císařovu, pak čtyři poslové vojvody Albrechta, dva páni rakouští, dva moravští, aby jeho dědičnému právu ku koruně české u stavův zjednali uznání a průchod. Kašpar Šlik první promluvení maje, vypravoval obšírně úmysly a řeči císařovy, kterak vždy o to stál, aby dceři své a zeti pojistil nástupnictví na českém trůnu, a kterak důtklivými slovy vzkazoval Čechům, aby práv příbuznosti a dědictví šetřili i při dceři jeho A l ž b ě t ě, kteráž podle listu se zlatou bullou na Karlštejně chovaného stejným právem dědí jako syn, aby i manžela jejího, A l b r e c h t a, na trůn povýšili, jakž to zní v zápisech mezi korunou českou a domem Habsburským; — aby uvážili dobrotu, poctivost a života cnosti dcery jeho, jakož i spravedlnost, pravdu, důklad moci a blízkost zemí téhož zetě Albrechta, že jim již Uherské království dal, ve kteréž prý z milosti Boží přijati budou; aby tedy Čechové již pro spojení s tak mnohými panstvími z úmyslu a dobrovolně jich při sobě zvolili; že kdyby Čechové tak neučinili, proti spravedlnosti a cti by jednali a Boha na sebe rozhněvali. Když pak pan Šlik to všecko českým ja-

zyšem dopověděl, přidal ještě od sebe ta slova, řka: „Protož my poslové stojíce zde rozkázáním pána svého, milostí vašich také napomínáme, žádáme a prosíme, pro tu jeho velikou lásku, kterouž jest měl k tomuto království a ke všem vám, pro ta bezčíslná úsilí a práce, kteréžto nesl jest o zvelebení a upokojení tohoto slavného království, i pro dobrodiní, kterážto ze mladosti své ukazoval, jest předkům vašim i vám, a přívětivě se maje ctil jest vás i miloval, mimo všecky jiné jazyky až do konce svého: abyste ráčili uslyšeti a naplniti Jeho Milosti žádost a vůli, pozorujíce zřejmé spravedlnosti dcery jeho i syna; abyste patříce na rod a na plémě jeho v zemi vaší, spomínáním na krále dobroděje i milovníka svého již umrlého patřiti mohli jako na živého a vám přítomného."

Čechové poslouchajíce takovou chvalořeč na nebožtíka Sigmunta asi sotva s ní v srdci souhlasili, však nicméně vyslechli ještě Albrechtovy posly, kteří mluvíce v témž smyslu jako Šlik, nic nového nepronesli, toliko jménem pána svého ke všemu se zavazovali, coby on ze spravedlnosti a z lásky tomuto království Českému měl činiti.

Po těch řečech ukázala se většina a menšina ve smýšlení Čechův, tomu sněmu přítomných; v menšině totiž octli se katolíci a nejmírnější kališníci, kteříž všechno, oč se národ byl v husitské válce životem a statkem zasazoval, za pouhé pobloužení považovali; u nich se řeči poslův ovšem nechybily s účinkem, národní ohledy nevážily jim tolik, co zachování starých úmluv a obyčejův. Naproti tomu rozhodně nezdálo se ostatním sněmovníkům, jichž počet byl mnohem silnější, aby něco dali na staré úmluvy, které bez nich učiněny byly, pravíce, že přednost náleží dáti právům, jichžto si Čechové nově dobyli všeobecným úsilím, strádáním i bojem proti celému takořka světu; Sigmunt sám pak že ne tak dědictvím jako svolením národu ve království České vešel, a že tedy nástupce jeho ne vůlí jeho, ale jen vůlí národu ustanoven býti má. Tato druhá strana může se zváti národní, první rakouskou: obě byly ve smýšlení a přesvědčení svém dávno sjednoceny, a nedala se žádná ode druhé sebe důraznějšími řečmi přemluviti a rozpačiti. Rakouská strana měla nejvíce přívržencův v panském stavu; druhá národní zastoupena byla hlavně stavem rytířským a městským, totiž všemi horlivějšími Husity ve smyslu Rokycanově, jakož i Tábory, též některými Příbramovci, kteří se také citem národnosti vésti dali. Přední mužové strany rakouské byli páni: Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Mikuláš Zajíc z Hasenburka, Hanuš z Kolovrat, Václav z Michalovic, Hynek Krušina z Lichtenburka, Hašek z Waldšteina, Jan Švihovský z Riesenberka, Jindřich ze Stráže a jiní; potom náležela k ní města Pražská, Kutná Hora, Čáslav, Kouřím, Český Brod, Slané a některá jiná. Strana národní však měla v čele svém pana Hynce Ptáčka z Pirkšteina a pana Alše Holického ze Šternberka. K nim se družili pánové Pertolt z Lipé, Jiří z Poděbrad, Petr ze Zvířetic, Jan z Pernšteina, rytíři Hertvík z Rousínova, Bohuše Kostka z Postupic Vilémův syn, Diviš a Jetřich Bořkové z Miletínka, Přibík z Klenového, starší Jan Kolda ze Žampachu, oba bratří Zmrzlíkové, Jan a Petr ze Svojšína a mnozí jiní horliví Husité, pak všecka věnná města, k tomu Žatec, Louny, Nymburk, Klatovy, Písek, Tábor a jiných více.

Strana rakouská, ač menší, měla tu výhodu, že se při ní skrze pana Menharta z Hradce nejvyššího purkhrabí, a jiné muže katolické a mírné strany husitské od nebožtíka Sigmunta v čelo zemských úřadův postavené nalézala nejvyšší moc a vláda zemská; počínala si tedy ta strana na sněmu s větším důrazem a pohybovala se lépe ustrojeným řádem. Národovci zas nevědouce, kam se vrhne hlas většiny, ale ovšem dobře tušíce, že rakouská strana rozhodně o zvolení Albrechtovo státi bude, měli zření k jediné dobré stránce povahy jeho, že totiž v slibech svých poctivým a stálým býti se osvědčil, i žádali skrze pana Ptáčka z Pirkšteina, aby volení se poodložilo a nejprv aby sepsání byli zespolka článkové zemských žádostí, ježto by volenu býti majícímu Albrechtovi ku přijmutí a zachování předloženi býti mohli. Avšak strana rakouská, majíc jistotu svého vítězství, nechtěla ani k nejmenšímu odkladu svoliti, aniž druhé straně žádaného potazu dopříti. Když pak se druhého dne, 27. prosince, sněmovníci zase v kolleji Karlově sešli, hned krále voliti se jali,

a — měli hlasové pro Albrechta převahu; proto strana národní u velikém rozčilení se zdvihši sněmovní síň opustila. Tu teprv lekli se stranníci rakouští, šli za nimi do hospod jejich, prosíce jich, aby se neprotivili volení, by z toho rozdvojení zas nové bouře a záhuby zemské nepošly. Pan Ptáček odpověděl, že se králi neprotiví, toliko že se musí hleděti k dobrému království, aby to ve svých právích a obyčejích zkráceno nebylo. Druhá strana k tomu svolila, aby článkové zemských žádostí sepsáni byli, i vydáni jsou k tomu cíli mužové obou stran, aby tak učinili. A když článkové sepsáni byli, slíbili pánové obojí strany zdviženými prsty, že jestliže Albrecht ty články přijme, jednosvorně za krále přijat bude, pakli nic, že nebude. Potom byli ti článkové veřejně na Staroměstské radnici čteni, a byly v nich takové žádosti: aby Albrecht Čechy při čtyrech článcích Pražských zachoval a je hájil; aby vše, čím se byl císař Sigmunt Čechům zapsal a zavázal, Albrecht držel, jakoby sám těch zápisův od sebe byl vydal; aby se postaral o potvrzení voleného arcibiskupa, anebo, kdyby toho dosáhnouti nemohl, aby jiný zvolen byl, který by pod obojí rozdával a žáky na kněžství světil; aby práva a svobody království Českého a každý stav v jeho svobodě a řádu zachovati se zavázal, všechny dluhu a zápisy císaře Karla, Václava a Sigmunta buď na královských neb duchovních statcích vězící držel, aby své země Rakouské ku koruně České připojil, Moravu koruně vrátil, aby císařovnu Barboru Celskou dále nevěznil a žádných dalších nátisků jí nečinil, aby zemí a hradův nespravedlivě od České země odtržených dobyti a navrátiti hleděl, aby Kutnou Horu zvelebil, aby žádných cizozemcův na úřady nesázel a cizím radám svým do českých věcí plésti se nedopustil.

Tyto články mělo zvláštní poselství, v jehožto čele stál pan Aleš Holický ze Šternberka, Albrechtovi do Vídně nésti, jak mile by se z Uher vrátil, kamž zajel hned po Sigmuntově smrti, a kdež 1. ledna 1438 v Královském Bělehradě na království Uherské korunován byl. Že pak se Albrecht mimo nadání až do dubna v Uhřích zdržel, řečené poselství z Čech dlouho odejíti nemohlo, a tu zatím věci podivně se obraceti počaly.

Kterak jedna strana Čechův Albrechta Rakouského, druhá Kazimira Polského za krále zvolila.

1438 leden—květen.

Praha byla po Sigmuntově smrti v moci pánův strany rakouské, a ti bez obalu k tomu pracovali, jak by se všecky věci náboženství se týkající nazpět uváděti mohly do stavu, jakýž býval před válkou husitskou. Pozorovala to dobře strana národní, a také proskakovali hlasové, že by chtěla strana rakouská krále Albrechta do země uvesti, byť by i nestvrdil a nezavázal se k plnění všech článkův na sněmě v Praze dne 27. prosince 1437 smluvených a přijatých. Však ve straně národní s počátku nebylo jednoty ani srozumění; toliko v nechuti k rakouskému Albrechtovi všickni byli jednostejné mysli. Avšak ti, kteří lonského roku po sv. Václavu proti Sigmuntovi poslední povstání spůsobili, byli sobě cíle svého jasně vědomi; neviděli totiž jiné spásy pro národ Český, nežli když se obrátí o krále do Polska. Hned na počátku roku 1438 dne 8. ledna umřel sice přední muž jejich, udatný Diviš Bořek z Miletínka, avšak brzy jej nahradil pan Hynce Ptáček z Pirkštejna, kterýž k nim úplně přilnul a teprv nyní stal se horlivým Husitou ve smyslu Rokycanově, byv dříve katolíkem. Byl to muž v nejlepším věku svém, ducha výtečného, ušlechtilý vlastenec, a octnul se pojednou v čele strany národní, ač byl postavy malé, tlustý, lysý, hovorný a vždy mysli veselé. On nyní potáhl své přátele za sebou, mezi kterými byl i pan Aleš Holický ze Šternberka, který ač starší věkem, nyní více jeho příkladem nežli vlastními úmysly se řídil a také z bývalého katolíka nyní teprv v horlivějšího Husitu se proměnil. Oba tito pánové byli nyní velmi činní, rozpisujíce sněmíky po krajích; kněz Bedřich na Kolíně vešel v zášti s Pražany pro zpátečnické snahy náčelníkův města i země; Ptáček přemluvil kněze Bedřicha, aby učinil příměří s Pražany; Pražští pánové ho nepřijali a hned nedůvěra mezi stranami vedla k činům násilným. Z vůle zemských hejtmanů a podkomořího Jana z Kunvaldu zjímali dne 21. ledna 1438 konšelé Pražští přední měšťany strany Rokycanovy, Velvara, Hedvíku, Smolaře a jiné, proto že se ku straně rakouské neochotně měli, i dali je buď

na Karlštein, buď na Žebrák vyvezti; hned na to zas, 4. února, veliký počet jiných měšťanův i manželek a rodin jejich z města a téže příčiny vypověděli, pustíce hlas po městě, jakoby tito měšťané zrádu úmyšleli, chtíce Prahu v moc kněze Bedřicha uvesti. Bála se strana rakouská patrně, aby se v Praze nějaký převrat nestal, neboť většina obyvatelstva náležejíc ku straně národní, byla již velmi rozjitřena. Na uchlácholení její obnovila městská vrchnost přísnější rozkaz ve smyslu husitském, aby se zastavovaly všecky tance, kostky, krčmy, freje a jiné neslušnosti, od horlivých Husitův za veřejné hříchy pokládané.

Vůči takovým příběhům nelenila strana národní a vypravila v měsíci březnu 1438 zespolka Jana Hertvíka z Roudnova, Beneše z Mokrovous, Jana z Pernštejna a kněze Bedřicha Strážnického do Krakova. Tito poslové byvše od mladého krále Vladislava Jagajloviče velmi laskavě přijati, podávali koruny české třináctiletému Kazimírovi, mladšímu bratru královu. Vladislav uložil o tu otázku království Polskému sněm do města Korčína ke dni 4. května, a Poláci velikou většinou hlasův uzavřeli, aby se koruna česká pro Kazimíra přijala, i aby vyslána byla do Čech pomoc vojenská, která by pomohla zhájiti té koruny proti Albrechtovi Rakouskému, jehož veliká moc by se i království Polskému nebezpečnou státi mohla.

Pan Aleš Holický ze Šternberka, byv k tomu ze sněmu českého 27. prosince 1437 zvolen, jel v čele českých poslův na počátku dubna se žádostmi od téhož sněmu vydanými k Albrechtovi do Vídně, kam se byl tento 5. dubna z Uher navrátil. Jel tam nerad, jsa nechutí a nedůvěrou ještě více povzbuzen, poněvadž měl výstrahu, jakoby již nebožtík Zigmund před smrtí svou byl Albrechta napomínal, aby pomstil se nad Alšem za příčinou oddanosti jeho k císařovně Barboře. I právě proto, že pan Aleš byl obzvláštním ctitelem císařovy vdovy, péči měl o její osud, a především se ve Vídni o ní u Albrechta dotazoval. Albrecht, nyní již král Uherský, nesměl se na vyslanci království Českého mstíti, i upokojil ho vyprávěním, kterak císařovnu, svou tchyni, z Komárna do Budína sprovodil, a svým zprostředkováním u stavů uherských, kteří na ni velmi nelaskavi byli, to způsobil, že na svobodu propuštěna jest, potom že jí důchodův a hradův dosti nechal k opatření jejímu. Ke článkům ze sněmu českého vydaným svolil Albrecht téměř ke všem, toliko co se týče článku o připojení zemí Rakouských ku koruně české, že bez svolení ostatních údův Habsburského rodu k němu přistoupiti nemůže; o Moravě pak, že splní žádost Čechův až při svém korunování na království, také i co do osazování úřadův v Čechách viděl nějaké nesnáze.

Toho samého času přišli k Albrechtovi do Vídně také poslové z říše Německé, oznamujíce mu, že jej knížata dne 18. března samoděk zvolili za Římského krále, načež Albrecht již 29. dubna počal se také Římským králem psáti.

Než se pan Aleš ze Šternberka s druhými posly z Vídně vrátil, bylo zatím v Čechách roztržení obou stran již hotově. Nebylo lze více nový valný sněm celé koruny svolati, a strana rakouská sestoupivši se hned asi 6. května v Praze v kolleji Karlově, jala se jednostranně dokonati volbu Albrechta Rakouského za krále Českého. Král Albrecht slyše o tom nemeškal, hned se na Moravu zdvihnouti a již byl v Jihlavě. Národní strana zas sjevši se se dne 29. května na Mělníce, přijala Kazimíra Jagajloviče za krále Českého. Byl pak odtud Přibík Klenovský na počátku měsíce června do Jihlavy vyslán, aby tam králi Albrechtovi oznámil, že nemá vstupovati dříve na půdu království Českého, pokud nebude řádným, valným sněmem seznáno, že článkům ze sněmu Pražského dne 27. prosince minulého roku vydaným dosti učinil.

Kterak král Albrecht do Čech uveden a v Praze korunován byl.

1438. v červnu.

Albrechtovi a jeho straně bylo snadno, Kazimíra a národní stranu předejíti. Rakouská strana sjevši se v hojném počtu v Jihlavě, uznala tam Albrechta za krále a pána svého; on jim dne 8. června vydal zápis, že k těm článkům žádostí českých, vyjma ty některé, jichž neuznal neb podložil, státi bude, a byl pak bez prodlení dne 10. června do země uveden. Tato jízda ku korunovaci do Prahy odbyla se bez překážky a pokojně, královská dru-

žina ubírala se přes Německý Brod k Čáslavi, kdež vyšly králi vstříc městská vrchnost a celá obec podávajíce jemu všechny klíče města. Když průvod jel opodál Kouřimí, zvoněno tam všemi zvony, rychtář, konšelé i celá obec podali na poli králi rovněž všech klíčův i pečetí města svého; podobně vyšla mu i Českobrodská obec před město vstříc, i s velkou radostí do svého města jej uvedla, podavši mu také svých klíčův a pečetí. Když se král dne 13. června blížil ku Praze, vyjeli naproti němu na míli Pražané s velkým průvodem, před městem pak čekali Staroměstští, Novoměstští a Malostranští s celým duchovenstvem, se všemi řemesly, mnohými korouhvemi a velikým množstvím lidu velmi ozdobně, a vedli jej pod nebesy se zpíváním a plesáním do města. V Praze byl již drahný počet poslův také z jiných měst českých, kteří spolu s Pražany všech tří měst slib věrnosti králi chtěli činiti. Pánové Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce a jiní mnozí v Praze přítomní usnesli se na tom, že jiné pány, města i celé království obešlou, aby Albrechta na den ss. Petra a Pavla slavně korunovati mohli. Třetího dne, 15. června, v den sv. Víta v neděli, jel volený král s panstvem sobě oddaným na hrad Pražský. Jak mile vyjel ze Strahovské brány, (kteráž tehdy byla v nynější Ostruhové ulici v místech u nynějšího Kajetanského kostela), tu naň čekali již praelatové a kanovníci Pražští s žákovstvem a se svátostmi; biskup Filibert, legát Basilejský, udělil tu králi požehnání, a on uveden jest odtud nahoru do hradu se zpíváním a zvoněním. Ve chrámě u sv. Víta byl slavné mši přítomen, a pak zase ode všech doprovázen jel slavně dolů do města.

Tu na Staroměstském náměstí byl zase v tom místě, jako za císaře Sigmunta královský trůn postaven, a král Albrecht posadiv se naň přijímal od Pražan a jiných měst sliby poslušenství a věrnosti.

Však nežli ku korunovaci přišlo, vyslala národní strana ještě jednou posly své do Prahy se žádostí, aby byl dříve valný sněm svolán, kterýž by seznal, zdali král Albrecht uvolil se zadost učiniti všem žádostem umluveným na posledním sněmu Pražském. Jestliže sněm sezná, že tomu tak jest, tedy aby zůstalo při tom, pakli že nic, aby se sněm s králem lépe usrozuměl, zatím však, aby král poshověl a korunování aby se odložilo. Strana rakouská nechtěla o žádném dalším smlouvání slyšeti, i odepřela všecko. Tu teprv poslali páni, rytíři a města strany národní odpovědné listy králi Albrechtovi, to jest, oznámili mu válku, vypravivše zároveň nové posly do Krakova, žádajíce od Polákův pomoci. Král Albrecht byl již dříve vypravil posly do Krakova, dva Čechy ze své rady, Jindřicha ze Stráže a Jana z Rabšteina, přidav jim ještě jednoho Uhra, Jana Balašu (Blažeje), kteří přišedše dne 1. června ku králi Vladislavovi, jej žádali, aby nedopouštěl, by bratr jeho Kazimír v království Českém bouře strojil a aby pamatoval na starodávné přátelství mezi Čechy a Poláky; Albrecht že vedle poslední vůle císaře Sigmunta, vedle starých zápisův a z obecného všech stavův snešení za krále Českého zvolen jest; malá část národu Českého však že Kazimíra zvolila nemajíc k tomu práva, aby království na jiného přenášela; pakli by však král Polský přece o to usiloval, pro bratra svého cizího království dobývati, ať hledí, by snad o své vlastní bojovati nemusil.

Odpověď, jakou král Vladislav Albrechtovým poslům dal, jest pozoruhodna; pravil totiž, že to poznává, kterak jsou Čechové jeho přátelé, a kterak jest žádostiv, aby to spříznění a přátelství věčně mezi nimi trvalo, a však bratru svému, kteréhož jsou přední pánové čeští na království zvolili, práva jeho vziti že nemůže; staré zápisy mezi Čechami a Rakousy že ztratily věkem novějším platnost svou; Polácí a Čechové že jednoho a téhož jazyka užívají, jeden také a týž, z něhož jsou pošli, původ a začátek mají, proti tomu pak s Němci v ničemž se nesrovnávají; aniž co může Čechům škodlivějšího a nepříhodnějšího býti, jako řeči krále svého nerozuměti a vždycky na každém místě, v každé potřebě tlumočníkův k němu potřebovati; on království že má sobě dosti věrné a ubezpečené, aniž se bojí, aby mu cizí moc a síla co uškoditi mohla; pročež že Čechův žádá, aby raději sami bratra jeho dobrovolně za pána přijali, nežli by potom bezděky od něho přijati byli. — I obdarovav Albrechtovy řečníky drahými kožichy domů je propustil. Naproti tomu připověděl poslům národní strany české, že jim co nejdříve skutečnou pomoc do Čech odešle.

V Praze zatím korunovace Albrechtova v určený den se odbyla. Máme o ní zprávy podrobné, z nichž po-

zněváme, jaké obyčeje se při korunování králův Českých zachovávaly. Den před korunováním, 28. června, vyjel král Albrecht z dvoru Králova u sv. Benedikta na Starém městě, kdež bydlel, slavně na hrad Pražský, a nocoval v královském paláci, ostříhán jsa bedlivě od stráže své, kteráž však z většího dílu byla uherská. Ráno v neděli 29. června, v den ss. Petra a Pavla při úsvitě, byl již náramný dav lidu na hradě, a biskupové Filibert Konstanský, Pavel z Miličína Olomúcký, Přísinský, jeden z Italie a Litomyšlský, pak probošt a děkan kapituly Pražské, všickni v infulích, kanovníci Pražští, opatové a pánové čeští ve skvostných oděvích vyšli v slavné procesí „hledat krále, jakož obyčej jest," až našedše jej v komnatě na loži, zdvihli jej a oblekli v roucho královské. I vedli jej ve slavném průvodu do chrámu sv. Víta; pan Hynek Krušina z Lichtenburku nesl před ním meč, pan Václav z Michalovic žezlo, Hašek z Waldštejna zlaté jablko; korunu nesli pánové Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Mikuláš Zajíc z Hasenburka na Kosti a Hanuš z Kolovrat, všickni čtyři pospolu. Když přišli k oltáři sv. Víta, král poklekl před ním, a dály se mnohé náboženské obřady, mezi nimiž týž král trojí přísahu složil. Potom pánové vzavše korunu zdvihli ji vysoko, aby ode všech vidína byla, a pán z Rosenberka řekl hlasitě: „Páni Čechové, aj koruna česká! je-li pak vaše vůle, abychom ji postavili králi na hlavu a korunovali jej na království České?" I volali všickni: „Jest! jest!" Tázal se pak dále pán z Rosenberka: „Chcete-li jej míti za krále a býti jemu poddáni, věrni a poslušni?" I zvolali všickni: „Rádi! rádi!" Na to biskup Olomoucký spolu s pány českými vstavili Albrechtovi korunu českou na hlavu: i spatřivše to mnozí plakali srdečně ruce k nebi vzpínajíce a Bohu děkujíce, a stejnou dobou počali Čechové zpívati: „Svatý Václave," kněží pak: „Te Deum laudamus," mezi to pak dály se mocně slyšeti bubny a píšťaly. Když takový hluk některou chvíli potrval, stalo se ticho z rozkazu pánův, a pan Rosenberk mluvil opět na hlas. „Páni Čechové, vizte, aj král tento jest pánem koruny české!" načež se všech stran ozval se zvučný hlas: „Jest, jest!" I veden jest král a posazen na vysoký trůn nad oltářem u hrobu sv. Víta, pánové pak stáli okolo něho, až se slavná mše skončila. Po ní dán jest králi meč sv. Václava do ruky, jímžto pasoval přes sto osob na rytířství. I tu spatřili Čechové krále svého nového v majestátu seděti: byltě muž vysoké postavy a silného těla, hlavy kulaté, očí velikých a děsných, vlasův černých, tváře měl snědé, rty odulé se zuby vynikajícími, což zvláště když mluvil aneb se smál, nepříjemným jej činilo. Jinak mluvíval málo a smával se ještě méně, ana mysl jeho usedlá i vážná spíše ku přísnosti nežli k žertům ho vedla, takže jakkoliv byl nejen spravedliv ale i dobrotiv, svou nepřívětivostí a vrozenou Němcům nechutí k Slovanům na upřímné Čechy dobře působiti nemohl. Však národní strana musela ke všemu mlčeti, neboť byla v Praze pod panstvím strany rakouské, jížto v náruživém zpátečnictví na národnosti málo, na obnovení starých pořádkův všecko záleželo.

Po dokonaném korunování zval purkhrabí hradu Pražského ve jménu králově všecky pány, rytíře a města náležející ku koruně české, aby přišli ku králi k obědu. I šel král pod korunou ve slavném průvodu z kostela zase do paláce, to jest do slavnostního večeřadla, jež císař Sigmund na hradě, bezpochyby před korunováním císařovny Barbory Celské, byl vystavěti dal. Tam bylo přes 40 stolův krytých pro hosty, a jeden vyvýšený pro krále, k němuž on posadil se sám, a dva mladí páni, jeden z Rosenberka, jeden ze Hradce, drželi nad ním korunu, pokud obědval, jiní pak stáli s mečem, berlou a jablkem jemu po boku; hosté pak rozsázeni jsou po stolech svých. Pan Hynek Krušina z Lichtenburka byl truchsasem, to jest vrchním jídlonošem maje jídlonoše pod sebou, kteří jídla na královský a ostatní stoly nosili. Před každým jídlem, ježto nošeno jest na stoly, chodilo asi 30 píšťcův a bubeníkův; také provozovali před králem umění své zpěváci, kejklíři a rozličtí šaškové, mezi nimiž vynikali zvláštní hbitostí dva mladíci, jež nejvyšší mistr řádu Německého, odpovědný nepřítel Čechův a Polákův, z Prus králi Albrechtovi byl poslal.

Po obědě jel král na koni provázen jsa množstvím pánův, z hradu do Starého města, a rozhazovány jsou při tom peníze mezi lid. U Staroměstské radnice čekali na krále konšelé, i odevzdali několik svých vězňův v jeho moc, jež on na místě na svobodu propustil. Dále na Staroměstském náměstí spatřil tábor s vozovou hradbou,

na níž stáli cepníci a jiní bojovníci v divokém obleku, u prostřed nich pak jezdil na koni muž hrozného podívání, volaje, že on jest také králem a zejmena králem Polským, a že chce také na království České korunován býti, až po dlouhé hádce, k posměchu nad Poláky ustrojené, uznal, že prý svůj čas zmeškal, an jej Albrecht předešel, a dal se králi na milost s celým svým táborem. Takž dojel král dvoru svého, a slavnosti i radovánky toho dne ukončily se teprv v noci.

Národní strana platnost toho korunování neuznávala a i napotom po jeho brzké smrti nepočítala nikdy Albrechta za řádného krále Českého.

Pomoc polská. Válka mezi stranami.

1438 červenec — září.

Den po korunovaci, 30. června, obeslal král Albrecht všecky pány české, moravské, uherské a rakouské, co jich v Praze bylo, před sebe, učinil mezi nimi jednotu, a zavázal je sobě ku pomoci proti všem nepřátelům a protivníkům svým, což i zápisy a pečetmi bylo ztvrzeno. Jak Albrechtovi pilno bylo, dokazuje i to, že ještě téhož dne mnohé listy do Rakous i do Uher rozeslal, volaje všechny své poddané rychle do zbraně proti Čechům jemu odporným i proti Polákům, kteří prý již do Moravy vtrhli. Kašpar Šlik musel s mnohými listy do Němec jíti, aby na říšském sněmě knížatům i městům nebezpečí vylíčil hrozící veškeré říši Německé, kdyby sobě nyní Čechové a Poláci měli ruce podati, jelikož všecky okolní země již před tím s jedinými Čechy tolik práce a nesnází měly. Říšský sněm uzavřel, aby ke dni sv. Bartoloměje hojná pomoc z celé říše na českých hranicích se postavila. Válka však rychleji nastala, a proto poslána jest pomoc německá ještě před určeným časem aspoň z bližších zemí.

S druhé strany poslal král Vladislav Jagajlovič dva přední pány království Polského do Čech, Sudivoje z Ostrorohu, vojvodu Poznaňského, a Jana z Tenčína, vojvodu Sandomírského, kteří měli 4000 jezdců s sebou. Ti byli již 6. července do Králové Hradce přijati; přirazili k nim Táboři pod knězem Bedřichem Strážnickým a Petrem Polákem, hejtmanem Táborův ze Slezska známým, potom zbrojní houfové pánův strany národní, pana Ptáčka z Pirkšteina, Jana Čapka ze Sán, Hertvíka z Rousínova, Boneše Mokrovouského a jiných, kteří zatím plenili zboží pana Hynka Krušiny z Lichtenburka okolo Kumburka a Jičína, mající mu to nejvíce za zlé, že byv někdy co vůdce zbrojné síly husitské z celých východních Čech, totiž Orebitův, v čele národu Českého, nyní tak příliš k Albrechtovi Rakouskému se přivinul. Byloť pak vojska toho strany národní i s Poláky s počátku 12.000, i táhlo od Hradce ku Kouřimi na čtyry míle od Prahy, odkud se obrátilo k Táboru. I ukázalo se, že se k němu připojoval lid obecný s větší ochotností a v tak hojném počtu, že se toho sami vlastenští pánové nenadáli. Pan Ptáček z Pirkšteina té válce velmi rád byl, že si tak vesele počínal a s takovou chloubou do pole vytrhl, jakoby v České zemi již dávno nebylo války bývalo. Také když někoho z rytířův protivné strany zajal, na závazek cti a víry zase jej propouštěl, tak aby nebyl povinen stavěti se prvé, až by on vojensky k samým zdem Pražským přitrhl.

Také strana Albrechtova své zbrojné síly sbírala a srážela. Jednotliví pánové, rytíři a města přitrhše se svým lidem ku Praze, polem tam leželi, čekajíce vojsk jiných. Nejprvé dostavili se pánové z kraje Plzeňského, dne 23. července přijeli páni z Uher, palatin a jiní se znamenitým lidem na koních ladrovaných, to jest zbrojí neb plechovým pancéřem pokrytých, a každý měl peří stříbrné.

Dne 1. srpna přitáhl z říše německé Bedřich Mírný, vojvoda Saský a markhrabě Míšeňský s 2000 jezdci a 3000 pěšáky; jezdcové přebrodivše Vltavu pod městy Pražskými na Špitálském poli se položili; k nim přirazili pěší s vozy, kteří Prahou prošli, a také tam pod stany své ležení měli; samému vojvodovi Bedřichovi vyjeda král Albrecht vstříc, s velikou uctivostí ho u sebe přijal. Konečně v neděli dne 3. srpna král Albrecht sám osobně v oděmí se svým vojskem z Prahy se zdvihl a k Říčanům se obrátil; následovali jej čeští houfové pánův jeho strany, také vojska uherská, rakouská a míšeňská s mnohými jinými Němci. O dva dni později, 5. srpna, přitáhl Bavorský vojvoda Kristof se svým vojskem do Prahy, i poodpočinuv si maličko chvátal za králem. Konečně ještě dne 14. srpna

ustavili se kníže Albrecht, syn markraběte Braniborského, se svým vojskem, Kašpar Šlik se svým lidem a houfové měst Chebu a Lokte, a všickni pojichali z Prahy také za králem. Počítalo se v celém vojště krále Albrechta 1800 bojovných vozův, 8000 jezdcův a 12000 pěších; jiné zprávy mluví však o 30000 branných lidech vůbec. To vojsko bralo se k Táboru velmi pomalu, prodlévajíc a čekajíc na další posily za nimi táhnoucí. Dne 6. srpna nalézal se hlavní stan králův u Počátek nad Sázavou, 7. u Konopiště, 8. u hradu Leštna. Z toho hradu psal král Albrecht do Němec, že král Polský jest již osobně vzhůru, že lidu co nejvíce mohl sebral a že do Čech táhne, aby jej, Albrechta, odtud vytiskl; aby proto Němci nemeškali a všechnu svou moc k němu do Čech vypravili. Také nežli se k Táboru přiblížil, vyslal tam k Polákům posly, aby jim oznámili: „poněvadž mezi králem Kazimírem, od něhož jsou vysláni, a mezi ním válka jest a boj o zemi Českou, komu by se z nich dostati měla, aby se od pálení a hubení země zdrželi, ale raději vojensky se potkajíce, pokusili o to, komu by království České náleželo, celé raději a hojné, nežli zhubené a pusté; on že hotov jest polem se s nimi setkati a rozhodnouti bitvou, kdo by k té zemi lepší právo měl." Vůdcové Polákův takovou dali Albrechtovi odpověď: „že velmi rádi slyší pýchu Albrechta bitvy žádostivého, nebo Bůh pyšným se protiví; že netřeba mu se báti, aby bitvy nenašel, přijdeť prý mu sama i neukryje se, poněvadž Poláci zvykli neutíkati před nepřítelem." Král Albrecht takovou odpověď rád uslyšev zřídil své vojsko ve čtverhranný zástup, i tak táhl nepříteli v oči. Hlavní vůdce Čechův byl pan Hynce Ptáček z Pirkšteina; ležel se svým lidem a s Poláky před městem Táborem, které též velkou mocí obsazeno bylo, a brána městská ve dne v noci otevřena zůstávala. Spatřivše z ležení Táborského velikou moc Albrechtovu, nemohli se na ni obořiti, i ze svých vozových a městských hradeb nehýbali se; a tu dne 11. srpna přiblížilo se vojsko královské k nim, co by z děla dostřeliti mohl. Však pět neděl obě vojska proti sobě ležela, a na polích, kteráž mezi oběma vojsky ležela, téměř každý den byly různé harce a půtky; avšak nikdy k tomu nepřišlo, aby se obě strany potkaly vší silou s vším vojskem. Střelby a děl bylo množství v obojím vojště, ale větší kusy měl Albrecht. Jeho ležení prostíralo se u vsi Měšic daleko široko ve hradbách vozových, a Němci odtud psali do Němec, že jejich vozová hradba má větší objem nežli město Kolín nad Rýnem. Čechové a Poláci opírajíce se o město, byli na to obmezeni, aby více postranními boji zdaru nad nepřítelem se domáhali, i bránili se velmi udatně. Smělejší bojovníci pokoušeli se všelijak vylouditi nepřátely na bojiště a dobývati u nich kořistí; také se obě strany vychloubaly zdary svými, které však války nerozhodovaly. I děly se tu mnohé hrdinské zápasy, jako někdy mezi Řeky a Trojskými ve slavné válce Trojanské, toliko že tu nebylo pěvce, který by jako někdy Homer byl tyto zápasy a bohatýrské činy svými verši byl oslavil pro věčnou památku. Když Němci někam jeli napájet své koně, tehdy Čechové je metali s koní a koně jim odjímali, a mnozí když jeli na picování, Táborští je poráželi, a zase též. Z podrobností nevíme ničeho, leda že v jedné takové půtce jeden hrabě z Hohensteina zabit byl, a že Čechové majíce slabší střelbu, aby na svých vozích škody netrpěli, do města je šikovali. Něco později vypravil se pan Jiří z Poděbrad se svým zbrojným lidem k českému vojsku na Tábor; na cestě vrazil na oddělení jízdy krále Albrechta, a sved s nimi bitvu, porazil ty jezdce. Odtud nejprvé vzat jest na slovo mladý pan Jiřík. Ještě jedna příhoda došla z té doby naší paměti. Nalézal se ve vojště královském se svým lidem také pan Sigmunt z Wartenberka Děčínský, někdy stranník krále Sigmuntův potom kališník. O něm kdosi králi Albrechtovi donesl, že zrádu o něm ukládá; král jej dal před Táborem dne 23. srpna zajmouti, a nejvyšší purkhrabí, pan Menhart z Hradce, dal jej spoutaného na svůj hrad v Jindřichově Hradci zavezti, kdež v lidomorně hladem byl umořen.

Když šlo již na třetí týden, a nic rozhodného v poli svésti se nemohlo, poznával král Albrecht, že při vší moci své nic znamenitého nesvede, proto počal dne 27. srpna s Čechy vyjednávati; potyčky s obou stran jsou staveny, a s každé jmenováno po osmi předních osobách, které by měly o příměří jednati. Se strany královy přišli dne 31. srpna pánové Oldřich z Rosenberka a Hašek z Waldšteina, mnozí páni rakouští a jiných do padesáti osob do ležení českého, jehož

přední náčelníci, oba vůdcové Polákův, pánové Ptáček, Aleš Holický, Jiří Poděbradský, Rousínovský, Klenovský a kněz Bedřich jim k tomu potřebné bezpečenství dali. Čechové se s nimi toho a bezpochyby i následujícího dne 1. září smlouvali, navrhujíce, aby Albrecht jednu svou dceru zasnoubil Kazimírovi, od nich volenému králi Českému, a jemu s ní království Českého postoupil, pak aby bylo příměří na celý rok, a mezi tím aby králové o novém roce osobně ve Vratislavi se sjeli k uzavření pokoje. Tak učiniti se Albrechtovi nezdálo a ničeho nezjednáno. Albrecht potom ještě dvě neděle před Táborem ležel, a vida, že ho dobyti nelze, a slyše, že se král Vladislav v Polště skutečně již mocně zdvihá, aby bratru svému království Českého vydobyl, rozmyslil se, a dne 15. září s pole strhl, neučiniv ani příměří. Všickni knížata němečtí, pánové a Pražané dali se s ním na pochod zpáteční. Nesměl však jen tak zhola odtáhnouti. Mladý Bohuslav Kostka z Postupic, syn někdy pana Viléma Kostky, přepadl oddělení Pražanův a cizozemcův, kteréž se bylo od jiných odtrhlo, a tak je porazil, že mnoho koní, vozův, peněz i zajatých jim odjal, čímž prý zvláště Pražané mnoho utrpěli. Nicméně když se Albrecht s nevelikou slávou dne 20. září do Prahy vracel, tu měšťané vyšedše jemu vstříc s korouhvemi a řemesly, neméně slavně jej do města přijali, jako když ponejprv do Prahy vjížděl.

Kterak pan Vřesovec Mišňáky hájil a král Albrecht opustiv Prahu do Vratislavi odejel.

1448 září — listopad.

Král Albrecht ještě měsíc v Praze pobyl. Hned po svém návratu pomocná vojska rozpouštěl, a knížata se se svými sbory do Němec vraceli. Vojvodu Saského, Bedřicha Mírného a jeho Mišňáky poručil král panu Jakoubkovi z Vřesovic, aby je bezpečně ze země sprovodil. A tu stalo se, že když Mišňáci, nocovavše v Lovosicích, dne 23. září k Bílině táhli, chtíce odtud do Mostu, kteréžto město vždy ještě vojvodové Saští v moci své drželi, Čechové strany národní na ně se sebrali, chtíce je s krvavými hlavami domů poslati. Byliť mezi nimi pan Petr Holický ze Šternberka, syn páně Alšův, pan Petr Zvířetický z Wartenberka, Václav Cardaz Petrovic, pak hejtmani Absolon, Svojše ze Zahrádky a jiní, také zbrojní houfové z města Žatče, Loun a Klatov, konečně do tří set jízdných Polákův. To když uzřel pan Vřesovec, odtrhl se od svých houfův jeda k těm pánům a městským vojskům a řka k nim: „Prosím vás, nechte Němcův na pokoji a raději domu se obraťte; já zajisté od krále mám přikázání pod velikými závazky, abych jich neopouštěl, ale průvod jim dal až do Míšně.“ Avšak oni na to nic nedbali haníce pana Vřesovce, že se od nich odštěpil. On tedy od nich odejel a sšikoval své lidi s německými houfy řádně, táhl před se za Bílinu. Tu Čechové upřímo proti němu táhnou, on zas na ně udeřil udatně se svou jízdou a porazil houfy Žateckých a Lounských u vsi Želenic, kteráž leží mezi Bílinou a Mostem. Pan Petr Holický, rytíř Svojše potom Absolona a Čéčka z Pakoměřic dostali se při tom v zajetí, též Žateckých i s jízdnými pět set, a zbitých na místě zůstalo půl šesta sta. Čéčka vzal si co vězně pan Vřesovec sám, a dostal k němu ještě jistý počet jiných vězňův; ostatní přivedli Mišňáci do Mostu a znamenitější zajatí dostali se až do Míšně. Když zpráva o tom králi Albrechtovi do Prahy donešena byla, takovou měl z toho radost, že dal hned po kostelích zvoniti a Te deum laudamus zpívati.

Když Vladislav Jagajlovič, král Polský, od svých vojvod z ležení u Tábora zprávu dostal, proti jaké přemoci národní strana v Čechách bojovati musí, ustanovil se na tom, že jí se vší mocí svého království ku pomoci potáhne, což ovšem hned ponejprv učiniti měl. Stáhl všecky zbrojné síly své dne 8. září u Čenstochova, pak své vojsko na dva díly rozděliv, jednomu kázal vtrhnouti z Velké Polsky (z Pozňanska) do Slezka, s druhým sám s bratrem svým Kazimírem vytrhl od Čenstochova přes Lublinec a přes slezské hranice ku Střelcům a dále do knížetství Opolského a Ratibořského. Když stál v poli dne 6. října u Střelec, tu přišli k němu knížata Bernard, Jana Mikuláše Opolští, kníže Boleslav Hlohovský a Václav Opavský a Ratibořský, a přiznali se ku Kazimírovi královičí, jakožto volenému králi Českému a pánu

svému. Václav kníže Opavský to později 18. října u Ratiboře ještě šířeji opakoval. Když pak polské vojsko již v Opavsku bylo, přijeli ku králi Vladislavovi od Tábora vojvoda Jan z Tenčína, pan Ptáček z Pirkšteina, pan Aleš ze Šternberka a Přibík z Klenového, a našli tam již také ovdovělou císařovnu Barboru, která tajně z Uher ušedši u krále Polského útočiště hledala. Dlouho se u krále Polského tito čeští páni zdržovali, majíce mnoho co jednati, však prý sami mezi sebou velké, pohoršlivé výtržky měli, tak že všecko s výsledkem se minulo. Návodem krále Albrechta učinil na východních stranách Svidrigajlo, velký kníže Litevský, s uherským vojskem vpád do Polska; král Vladislav to slyše, poplenil ještě hodnou část Slezské země, a zůstaviv Čechy jejich osudu, do Krakova se vrátil; jen vojvoda Sudivoj z Ostrorohu s částí Poláků zůstal u Jana Koldy ze Žampachu, který tehdáž držel se stranou národní, na hradě Náchodském, aby jménem svého krále některý čas v Čechách aspoň na hranicích zůstával.

Kromě knížat přiznavších se ku Kazimírovi Polskému byli ostatní Slezáci Polákům a české národní straně odporni, i prosili Albrechta, když ještě před Táborem ležel, aby je před Poláky uhájil. Král Albrecht vrátiv se do Prahy, chtěl hned do Slezska táhnouti; když však o pobití Čechův u Želenic uslyšel, doufal, žeby ze zatím mohl ještě měst Loun a Žatče zmocniti. Proto se ještě pozdržel a Jakubovi z Vřesovic vzkázal, aby se o ta města mocí pokusil. Pan Jakoubek přihrnul se poslušně s mnohým lidem k Lounům, obsadil vrch (bezpochyby Hoblík) před městem stojící, a počal k městu útokem hnáti, tak že se až do předměstí dostal. Tu náhle kněz Bedřich a Čarda z Petrovic naň mocí udeřivše od toho vrchu jej odtiskli, tak že ztrativ mnoho lidu, s velkou škodou na Bílinu utíkati musil. Nebylo tedy nic s Louny a Žatčem, a král Albrecht odvihl se z Prahy dne 21. října vydávaje se na cestu do Slezska. Za zemského správce ustanovil knížete Oldřicha Celského, jako že sami Čechové jeho strany za to ho žádali, přidav jemu k radě nejvyššího purkhrabí, Menharta z Hradce, potom Hanuše z Kolovrat a Hynka Krušinu z Lichtenburka. Louče se od pánův zemských Pražan a kněží, tázal se ještě všech na hlas, zbývá-li co ještě, co by zemi učiniti měl? a tu řekli mistr Jan z Příbrami a někteří pánové že tenkráte ničeho nevědí. Tu Albrecht prosil jich, kdyby se jemu jdoucímu do pole něco přihoditi mělo, aby s korunou a královstvím jen k manželce a dítkám jeho zření měli. Bylo to vždycky starostí u Habsburkův o tu korunu českou, aby se jim z rukou nevymkla!

Napřed zajel do Žitavy, potom do Zhořelce a přijímaje sliby věrnosti od svých nových poddaných v Lužici některý čas tam pobyl. Konečně když již vojsko polské bylo ze Slezska do Polska nazpět zatáhlo, držel dne 18. listopadu 1438 slavný vjezd do Vratislavi.

Počátek zmatků, jednání ve Vratislavi.

1438 listopad, prosinec, 1439 leden — duben.

Po králově odjezdu zjevily se hned počátky zmatků v zemi České, které se divným osudem brzo proměnily v dlouholeté, nebezpečné a smutné bezvládí. Přívrženců Albrechtových ubývalo vždy více, a odpovědní nepřátelé jeho rozpadali se ve zvláštní jednoty tím hojněji, čím více jejich počet rostl; proto se prý bouřili s hradův i z měst jedni proti druhým, a smísili se zase, kteří prvé proti sobě byli, tak že se již ani rozuměti nemohlo, kdo s kým drží věrně a dobře.

Předně hned v říjnu roku 1438 po sehnání Jakoubka z Vřesovic s vrchu u Loun zkusili Lounští těžkých nátisků, jež jim činili osvoboditelé jejich, rota totiž kněze Bedřichova, zahostivši se u nich ve městě. Přede Všemi Svatými vyjel si katolický pan Burian z Gutštejna na statky obou bratří Zmrzlíkův ze Svojšína, aby je drancoval; na cestě potkal zástup lidu Klatovského s mistrem Petrem Paynem, i zajal celý ten zástup i s anglickým mistrem, a na svém hradě Gutštejně v Plzeňsku je zavřel. Teprv r. 1440 propustil mistra Petra na rukojmě, aby se stavěl pod dvě stě kop grošův; avšak města Táborská, (která totiž ještě s Tábory byla v jednotě), nežli by ho stavěli, raději tu sumu panu Burianovi zaplatili. Sám pan správce země, kníže Celský, vypravil se tajně s oděnci z Prahy, maje v úmyslu, města Tábora zradou se zmocniti. Byl k tomu bez-

pochyby nějakým zrádcem naveden, který si chtěl něco vydělati; však nepodařilo se mu, lidé jeho nemoudře si počínali, i ač již žebříky ke zdem přistavěné měli, musel kníže s hanbou odjeti. Když zeměsprávce sám takových výtržností se dopouštěl, jaký to byl příklad jiným? — Jan Šmikouský ze Žďáru, jiný známý válečník a toho času hejtman města Slaného strany královy, činil násilné zájmy Mělnickým; pobil totiž okolo nového roku 1439 dost krvavě lid pana Ptáčka z Pirkšteina, který z Mělníka do okolí vybíhal a lidem strany královské škody činil; mnozí zajatí byli od Šmikouského do Slaného vedeni. Na to týž Šmikouský se svými žoldnéři vpadl do jakéhosi statku v Hoříně pod Mělníkem, celý jej vydrancoval i obilí dal vymlátiti a odvesti. — Syn Sigmunta Děčínského z Wartenberka, v Jindřichově Hradci utraceného, mladší Sigmunt, hledaje bezpochyby pomstu za smrt otcovu, mnohé škodlivé jízdy konal po dalekém okolí. O velikém postě zmocnil se zradou hradu Valečova, paní toho hradu se syny jal a na Děčín zavlekl, při tom všecek hrad Valečov ohněm zkaziv. Potom o velkonočních svátcích , které toho r. 1439 na 5. dubna připadly, porazil v poli Jana Smiřického, pána na Roudnici, mnoho lidu jízdného a pěšího mu pobil, a poněvadž mnoho zlodějův měl, jak se starý létopisec vyjádřil, veliké stádo dobytka mu zajal. Okolo toho času vypálen byl větší díl města Roudnice, zdá se ovšem také působením téhož Wartenberka Děčínského; na hradě vyhořela velká věž. V Praze zas na Novém městě na Koňském trhu několik znamenitých sladovnických domů lehlo popelem. V Boleslavském kraji udeřili dva škůdcové, Šof a Švejkar, na hrad Trosky pana z Bergova, zmocnili se ho zradou, a pána hradu zajavše sami v něj se uvázali, provozujíce potom loupeže po kraji. — Dne 16. května vylámali se na hradě Žebráce zabivše strážného z vězení Pražští měšťané od vládnoucí strany královy před rokem z města vypovězení, zejmena Durchšmid, Mikuláš Kněževeský, Hedvika, krejčí, a Obsýlka. A to všecko jsou zprávy od starých létopiscův jen tak náhodou a takořka mimo zaznamenané. Což asi ještě jiných bylo záští, skutkův násilných, vražd a loupeží, které činily jaksi předehru všeho toho, co v následujících létech ještě na Českou zemi dolehlo?

Zatím vyjednával král Albrecht ve Vratislavi s Poláky, a přijeli tam také od české národní strany pánové Aleš Holický ze Šternberka, Přibík z Klenového a Beneš Mokrovouský, mimo to několik německých a slezských knížat a poslové od papeže Eugenia i od koncilia Basilejského. Však nebylo možná, mezi stranami jakéhosi smíření a srozumění dosáhnouti. Zejmena Čechové podporováni jsouce od polských pánův téměř po tři neděle marně cesty ku smíření hledali, a okolo 18. ledna ničeho nespůsobivše z Vratislavi odjeli. Poláci zas uraženi jsouce nedůsledným jednáním rakouské strany, dne 24. ledna náhle také odjeli a již na cestě v Namyslově teprv mezi Kazimírem a Albrechtem příměří až do 24. června uzavřeli a návrh přijali, aby se oba na den sv. Jiří na hranicích polsko-uherských sjeli. Také v Čechách učinily obě strany mezi sebou příměří až do sv. Jiří, kteréž později až do 24. června prodlouženo bylo, tak aby v celé zemi mír a pokoj panoval.

Aby se králi Albrechtovi mezi tím ve Vratislavi nestýskalo, slavil zde hlučné masopustní radovánky s pannami a mladými paními (o kterýchžto radovánkách Vratislavané prý uměli dobře pravíti, jak se starý létopisec vyjádřil); avšak tu jej neštěstí potkalo, spadnuv totiž náhodou se schodův nohu si zlomil, a musel pak několik neděl mimovolně poležeti jakož také okulhavěl navždy. Vyhojiv se pospíchal 4. března z Vratislaví přes Moravu do Prešpurka a odtud do Vídně, kdež v dubnu 1439 tři neděle u své manželky, královny Alžběty, která tu s dcerami byla pozůstala, pobyl. Však již 25. dubna zas i s rodinou do Uher odejel, odkud se více nevrátil. Jsa v Prešpurku odňal dne 10. května knížetí Oldřichovi Celskému vládu v Čechách bezpochyby proto, že se o něm dověděl, že Polákům proti Uhrům hoví, a odevzdal ji samotným českým pánům Menhartovi z Hradce a Oldřichovi z Rosenberka.

Smrt krále Albrechta a některých jiných důležitých osob.

1439 květen — říjen.

Dvojí byla příčina, proč král Albrecht především do Uher pospíchal: starost o Němce, jež v Uhřích nasázel, a hrozící

nebezpečenství od Turkův. Již na počátku toho roku šly zprávy z Uher, že nepřijede-li král brzo do té země, všickni Němci, jež tam král před rokem při nastoupení trůnu uherského uvedl, vypuzeni budou. Stalo se ještě hůře, i když tam již král Albrecht byl; neboť netoliko Němci z úřadův ssazováni a ze země vypovídáni jsou, ale i vzbouření proti nim strhlo se v červnu 1439, v kterém bylo velmi mnoho Němcův zabito, neboť Maďaři v tom ohledu nebyli váhavi.

O tom vzbouření podává Eneáš Sylvius ve svém životopise krále Albrechta zajímavou zprávu, kterou tuto položiti hodno jest. Vypravuje totiž, že když král byl v Budíně dvorem svým, najednou náramný hluk proti Němcům povstal; Uhři zajisté chopivše se zbraně, sháněli se po městě, a kdekoli jakého Němce potkali, na místě jej zabíjeli, též domy kupecké vylamujíce a drancujíce. Z toho šel strach veliký všem Němcům. Král poleknuv držel se na hradě i mnohé činil důtky královně, že tak ho vedla. Páni také uherští nedůvěřovali se lidu; pročež několik hodin trvalo vraždění a loupení, a mnoho Němcův zbito. Však Ladislav Gara, znamenitý v Uhřích pán a královně příbuzný, jezdiv po městě na koni, mnohými prosbami vzteklost lidu mírnil, an pro cnosti a zásluhy své požíval veliké vážnosti. Potom naléhali Uhři, aby země bráněna byla proti Turkům, kteříž ji hubili. Albrecht vyzýval k tomu i podával se, že povolá bratrstva Německá i jiné křesťany ku pomoci, aby nepřátelé snáze zahnáni býti mohli. Uhři však pravili, že u nich jest síly dosti, a že jim nepotřebí nežli počátku a hlavy; půjde-li král do boje, že se toho dostane obojího, aniž potřebí bude volati cizince, kde domácí postačují. To pak činili, proto že se báli, aby Němci v zemi jejich se tuze nezmáhali. S nimi snášela se také královna Alžběta, kterážto velikou z toho radost měla, když sebe tak muže svého ctěnu býti viděla; Uhři zajisté cítili ji, že i uhersky uměla i děličkou byla, Albrechta pak přijavše jen proto, že byl mužem jejím, nemilovali to co Němce, zvláště an jazyka uherského nebyl povědom. Mimo to bylať ona žena velmi chytrá, i měla v těle ženském ducha mužného, manžela pak svého vodila kam chtěla. Navedla jej tedy, že spokojil se a učinil tak, jak Uhři míti si žádali.

Přece mnozí Uhři měli takovou nelásť k tomu králi Němci, že se i za zjevné nepřátely jeho postavili, a když Albrecht ku konci července 1439 proti Turkům z Budína k Segedinu vytáhl, mnozí buď z nepřízně k němu buď ze soběcké lenivosti žádného účastenství v tom tažení neměli, zůstavivše krále bez dostatečné podpory.

Mezi tím Bůh na Čechy nové zkoušení seslal. Po sv. Vítu, 15. června, počal se mor veliký, rozšíriv se jak po Čechách tak po zemích okolních; v Praze jednoho dne pochovávali více než po stu lidech, a pomřelo jest přes celé léto na 51 tisíc lidu. Teprv okolo sv. Ondřeje (konec listopadu) ten mor přestával. Hned s počátku, když ta boží metla povstala, dne 19. června 1439, umřel biskup Filibert v letním dvoře někdy krále Václava IV. na Zderaze, a byl s velikou poctivostí a žalostí ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském pochován. Dali mu nákladní náhrobník udělati, na němž zlatým písmem napsáno bylo, kterak tu ve hlavním chrámě kněží světil, i ty, kteříž pod jednou, jakož i ty, kteříž pod obojí spůsobou večeři Páně rozdávali, a kterak sám svýma rukama obecnému lidu podle kompaktat pod obojí spůsobou rozdával. Byl rozený Francouz, biskup v Konstansu (Contanses); v počátcích Basilejského sboru na praesidentství zvolen, octnul se brzo v čele opětovaného poselství od sboru k Čechům a ku králi Sigmuntovi vypraveného, a po uvedení toho krále do Prahy nevrátil se více ku sboru, nýbrž ve správu církve české se uvázav, kostely a kláštery v Praze nově světil a množství lidí biřmoval, šetře při tom co nejsvědomitěji kompaktat mezi Čechy a Basilejským sborem smluvených. To právě nemilé bylo kapitule Pražské a mnohým starým farářům, kteří proti kompaktatům brojíce, jimi se neřídili, ač právě toliko mocí týchže kompaktát do země na svá beneficia mohli se opět vrátiti. Proto ctihodný biskup Filibert, muž někdy vysoce postavený, nyní téměř opuštěný a osamělý v cizině umřel v horlivém a dle jeho přesvědčení věrném vykonávání apoštolského úřadu, i dává jemu náš Palacký vysvědčení, že co přední smírce a pokojitel národu Českého vděčnější paměti zasluhuje, nežli mu posavad věnována byla.

Dne 5. září umřel v Praze také první administrator konsistoře pod obojí, mistr Křišťan z Prachatic, slovutný věku svého hvězdář a Husův někdy učitel a dobrodinec. Bylo tomu právě nyní 40

let, co v jeho fare u sv. Michala na Starém městě Pražském Jan Hus ponejprv některé články Viklefovy jal se zastávati a tím počátek odporu učinil proti starým spůsobům a řádům církevním. Mistr Křišťan okusiv v žaláři Kostnickém, kdež Husa přišel navštíviti, přísnost práva církevního, zmírnil se ve smýšlení svém, a stál napotom vedlé mistra Jana z Příbrami v čele té strany kališnické, která od Říma nejskrovnější žádosti vymáhala; proto jej také král Sigmunt správcem konsistoře pod obojí učinil. Po něm stali se administratory konsistoře pod obojí mistr Jan z Příbrami a Prokop z Plzně, a na faru Svatomichalskou dosedl mistr Petr z Mladenovic. Také dvě duchovní hlavy krajní strany někdy Žižkovy potomních Sirotků, kněz Ambrož někdy farář ve Hradci Králové, a kn. Jakub Vlk, kazatel u Matky Boží Sněžné na Novém městě Pražském, kdež po Janovi Želivském nastoupil, oba z Hradce Králové vypuzení, brzo potom v Kolíně nad Labem, kdež u kněze Bedřicha Strážnického útočiště nalezli, z toho života na věčnost se odebrali, Vlk dříve, o sv. Jakubě, 25. července, Ambrož po něm o sv. Havle, 16. října 1439.

Ještě byly obě hlavní strany v Čechách úmrtím těchto mužův bolestně rozechvěny, když došla do Prahy dne 5. listopadu listem pana Oldřicha z Rosenberka k Pražanům zpráva, že král Albrecht v Uhřích umřel. Tažení proti Turkům se mu nedařilo; sultan Murat poplenil již předešlého roku celé Sedmihradsko, nyní obléhal Smederova v Srbsku a již v červnu 1439 rozbíhaly se tlupy turecké až po Temešvár; král Albrecht nemoha s malým vojskem svým uherským Turkům nikdež platný odpor stavěti, musel konečně, když Smederevo od nich bylo dobyto, s celým vojskem na útěk se dáti. Ve vojště zuřila červená úplavice, neboť bylo nezvyklé horko a lidé hasili žízeň svou dyněmi přes míru. I krále se ta nemoc chytila; nemoha již na koni jeti, dal se na křesle nositi, i pospíchal do Vídně maje v tom tažení svou manželku při sobě. Však jenom krátký kus cesty za Ostřihom do vsi Nesměli se dostal, a tu nemoha dále pro nemoc, musel zůstati. Nesměl, od Němcův Dlouhou Vsí nazvaná, jest osada dobrým vínem posud známá. Tu sepsán jest závět krále Albrechta, kterým oznámil svou vůli, jak by se měly jeho země Uherské, Rakouské a České k ruce jeho potomkův spravovati. Na úsvitě pak dne 27. října 1439 umřel král Albrecht. Tělo jeho bylo pochováno ve hrobkách hlavního chrámu Královského Bělehradu v Uhřích; Alžběta, manželka jeho ovdovělá nalézala se právě ve stavu pokročilého těhotenství.

Pražané vystrojili smuteční služby Boží za zemřelého krále Albrechta ve chrámu panny Marie před Týnem, položivše korunu, žezlo a jablko na máry a držíce meč podle nich; pak šli purkmistrové, konšelé a obec obojího pohlaví k oběře.

Úmrtí toho krále přišlo v tehdejších běžích evropských velmi v mečas, neboť zajisté kladla se do něho jediná naděje, že by on byl mohl odolati těžkým pohromám, které křesťanstvu hrozily. V Němcích až plakali a omdlévali hořem knížata a pánové na Frankfurtském říšském sněmu, když jich zpráva o jeho úmrtí došla. Tehdáž se byl sbor Basilejský s papežem Evgeniem do žalostné půtky pustil ssadiv jej s papežství, a naproti tomu přišel císař Řecký, jejž Turci vždy víc a víc sklučovali, již r. 1438 ku sboru od papeže Evgenia do Ferrary svolanému, potom 1439 do Florencie přeloženému, a podepsal tu památné spojení řecké církve s latinskou dne 6. července 1439, následkem čehož mohlo se celé křesťanstvo k platnému zapuzení Turkův spojiti, kdyby tu byl nějaký rázný Římský císař mohl nastalé zmatky a obtíže uklízeti, a vedení křesťanské obrany mocnou rukou se uchopiti.

Počátek bezkrálovi; smířlivý sněm, utišení pobouřené země.

1439 listopad — prosinec. 1440 leden — březen.

Ani po vymření rodu Přemyslovského v mužském koleně nebyl trůn Český tak úplně osiřel, jako nyní po Albrechtově smrti; neboť nedostávalo se nyní ani dědice ani nápadníka k vládě spůsobilého a ochotného. To byla příčina potud neslýchaného bezvládí, kterémuž podobného v žádném čase a v žádné říši nebylo, neboť plných čtrnácte let trvalo až do nastoupení vlády Ladislava Pohrobka. Z vyhynulého rodu Lucemburského byly již jen dvě paní na živě, obě jménem Alžběty a obě vdovy, jedna v Uhřích, druhá na Rýně, obě však národu Českému také dosti odcizené. Na Kazimíra Polského, od národní strany již za Českého krále vo-

přestalo se pohříchu v samých Čemysliti, jakkoli Táboří hned svou ku sjezdu do Písku svolávali, aby ho uvedení do Čech poradili; větší lišnické šlechty, držící se učení Rokycany, nehlásila se více k poství jeho.

lovělá královna Alžběta psala listopadu po posích do Čech, aby vůle zemřelého krále šetříce bez ní na sněmu se sešli a ve prospěch dětí, co by činiti bylo, se uradili. ově Ptáček, Aleš Holický, Poděbradský a jiní přednější národní měli právě 3. listopadu jezd v Nymburce, když k nim práva o Albrechtově smrti, a psali ez meškání list k panu Oldřichovi enberka, jakožto hlavě strany Ra- žádajíce, aby především celému ství uložen byl sněm, na kterém obě strany bezpečně sejíti a všickni ěti mohli. I hned jel také pan Ptá- Pirkšteina do Jindřicho- radce, kdež přední páni strany ské sjezd měli, a tu s nimi se smluložen jest sněm země České na Lucie, 13. prosince, v ten způsob, rana Rakouská rokovala v Praze, na Mělníce. Oznámeno to hned ně Alžbětě do Uher, pak stavům kým, lužickým a slezským.

lovna Alžběta odepsala, že pro krátasu na ten sněm slavného poselství e vypraviti nemůže, proto že jest porodního lože, však napomínala, námovníci ničeho kvapně před se , co by právu jejímu a dětí jejich u hřtí mohlo. Byla by chtěla sama ovati vrchní moc vládní v zemích české, jen že se jí potřebné k podstaty nedostávalo. V Čechách a avě však nebylo času k odkladům, se rychle jednati, neboť hned po krále Albrechta počaly se obě země ou zas hrozně bouřiti, povstaly nespory jak mezi šlechtou tak i ve b, jak po hranicích tak i u vnitř každý hned mocí zbraně na druhéhal, chtěje si svoje skutečné neb é právo hájiti. Zejmena město Slarálo vládu strany Rakouské v městě ského bejtmana, Jana Šmikou- o ze Žďáru, strany Pražské, zakonány od krále Albrechta jmenosadilo z národními podle mistra Roy zmýšlejícími muži nahradilo.

pak země Česká těmi malými boji v krvavých záštích opět, velmi trpěla, byla první péče sněmu, když se sešel, aby zastaveny byly. Sešla se strana národní dne 17. prosince na Mělníce, okolo vánoc pak v Praze strana Rakouská. Působením obou stran stala se hojná příměří po všech krajích. Na nový rok, 1. ledna 1440, ustanovila strana Rakouská v radnici Staroměstské shromážděná, aby panu Ptáčkovi s jeho stranou i mistru Rokycanovi dopustilo se bezpečně do Prahy přijeti, aby svorně a v jednotě o to se uraditi mohli, kdo by za krále Českého měl zvolen býti. Následkem toho přišli sněmovníci druhé strany z Mělníka do Prahy, a již 6. ledna 1440 sešli se všickni páni, rytíři a vyslaní z měst obojí strany ve velké kolleji Karlově. To byl první důležitý krok k upokojení a sjednocení země po tak dlouhých a krvavých rozbrojích, o nějž hlavní zásluhu měli vlasteneckým citem vedení pánové Ptáček a Aleš Holický, davše se v Praze takořka v moc strany protivné. Sněm se protáhl do celých osm neděl, a učiněn od něho konečně památný zápis dne 29. ledna 1440 pod jménem „list mírný", kterýž po mnohá léta potom za pravidlo sloužil.

Sepsáno jest v něm mnoho článkův, na kterých se byly obě strany usnesly; hlavní byly následující: aby kompaktata cde všech byly držány a skutečně zachovávány; aby všickni k tomu napomáhali a o to se snažili, by zvolený arcibiskup, mistr Rokycana, byl potvrzen a posvěcen; že všecko, co byl nebožtík král Albrecht zápisem neb darováním učinil, co by buď království Českému buď straně jemu protivné ku škodě býti mohlo, ze společného svolení za neplatné se vyhlašuje; že se má do Uher poslati, aby ovdovělé císařovně Barboře Uhři nekřivdili, a co jí v Čechách spravedlivě náleží, toho že jí sněm rád přeje; Pražané že mají svým spoluměšťanům co přívržencům strany národní či Ptáčkovy vypovězeným a z vězení uprchlým statky jejich navrátiti, pod výminkou, aby je prodajíce města prázdni byli a Pražanům více nepřekáželi. Jiní článkové klidili všeliká těžší zášti v zemi mezi stranami, aby v zemi pokoj byl, i aby každý, kdo co komu zabral neb zadržel, navrátil, vězny ve válce zajaté propustil a jiné podobné věci. Avšak zároveň velmi překvapeně a zbytečně zastaveno jest všeliké úřadování při deskách zemských, a

a soud zemský, ledva co za Sigmunta obnovený, zasedati přestal, ažby nový král Český zvolen byl. V té chvíli nikdo netušil, že se krále Čechům tak dlouho nedostane, a pošly z toho zastavení práva zemského veliké škody a záďavy menší šlechty, která té moci neměla, aby násilím o své se hlásila, jak to mohli pánové činiti, kteří nápotom zas celou zem naplnili břinkotem zbraně, když jim nebylo lze, rovnati se s protivníky a škůdci před patřičným soudem.

Uzavřeními toho sněmu strana Ptáčkova mnoho získala, zvláště tím, že všecko, co po uvedení krále Sigmunta a po jeho smrti proti osobě a ve smyslu mistra Rokycany pořízeno bylo, za neplatné se uznalo a vyhlásilo, ano že i král Albrecht takořka vymazán byl z počtu králův Českých, k čemu strana Rakouská mlčela. Ta však se těšila tím, že také o králi Kazimírovi od protivné strany mnoho řeči nebylo, ano že vůbec veškeré jednání o krále až k budoucímu sněmu odročeno bylo.

Také Moravané sněmovali od 20. do 25. ledna 1440 v Brně, zapsali se k držení zemského míru a usnesli se svorně na tom, že budoucího krále jednomyslně přijmou, nechtíce napřed rozhodovati, zdali by právo volení krále tolik Čechové sami anebo ve spojení se stavy moravskými a jiných zemí korunních vykonávati měli. Nebylo totiž posud ve statním zřízení koruny české nic o tom ustanoveno, což by se dítě mělo, kdyby panující rod královský tak úplně vyhynul, jako se nyní stalo.

V Čechách vykonávaly se hned po sněmu pro zachování zemského míru volby krajských hejtmanův a jiných osob jim k radě přidaných. V Kouřimště zvolen pan Hynce Ptáček z Pirkšteina a jeho náměstník Jan Čabelický ze Soutic, v Čáslavště Jan Hertvík z Rousínova, ve Chrudimště Bohuše (Bohuslav) Kostka z Postupic, ve Hradečtě Jetřich z Miletínka, bratr nebožtíka Diviše. Tyto čtyři nejvíce husitští krajové spojili se potom mezi sebou v Čáslavi dne 17. března 1440, vyvolivše sobě za společného nejvyššího hejtmana pana Ptáčka z Pirkšteina, jenž tím u své strany nabyl ještě větší vážnosti a moci. V Boleslavště za hejtmana zvolen pan Jiří z Poděbrad spolu s Janem Smiřickým, v Bechyňště p. Oldřich z Rosenberka, v Prachenště pan Václav z Michalovic, mistr řádu Johanitského v Strakonicích, v Plzeňště pan Hynek Krušina ze Švamberka, bratr někdy táborského vůdce Bohuslava ze Švamberka, v Žatecku pan Aleš Holický ze Šternberka spolu s Buriánem z Gutšteina, v Litoměřicku pan Jakub z Vřesovic, v Řipském (Slanském) kraji pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka. Dvanáctý kraj byl Vltavský (pozdější Berounský po pravé straně Vltavy) a třináctý Podbrdský, (Berounský kraj po levé straně Vltavy); paměť mužův, kteří v těch krajích byli zvoleni nezachovala se. Pan Menhart z Hradce, nejvyšší purkhrabí, byl spolu s panem Hanušem z Kolovrat hejtmanem Pražským. Usnešením sněmovním stalo se nařízení, aby jeden na druhého moci nesahal, než aby jemu práv byl před krajským hejtmanem a jeho radou, a proto nedáno nikde zjevně zemi hubiti a loupiti, a kterákoliv krádež byla spáchána, hned byla pomstěna, kde se pachatele doptali. Také pořízeny a smířeny byly hojné rozepře a nesnáze mezi šlechtou českou a moravskou, a konečně, když počínaly se veliké války v Uhřích, vyšel z Čech větším dílem zbytek oněch lidí bojovných, kteří sloužívše někdy v rotách táborských, sirotčích i ve vojskách panských a Pražských, a pokojnému zaměstnání odvykše válku co řemeslo provozovali, v celé zemi se zdvihli, a jízdecky neb pěšky do Uher vytáhli nejvíce pod prapory Jana Jiskry z Brandýsa a jiných vůdcův vojenských, čímž zemi České i Moravské velmi ulehčeno bylo.

Královna vdova Alžběta. Bedřich Rakouský. Narození Ladislava řečeného Pohrobka.

1440 leden — květen.

Královna Alžběta octnula se v Uhřích po smrti svého manžela v nejhorších nesnázích a veliké protivenství snášeti musela. Předně Rakušané, nemajíce ohledu na ni, zvolili na sněmu ve Vídni 15. listopadu 1439 za zemského vládaře strýce nebožtíka krále, Bedřicha čili Fridricha ze Štyrské linie Habsburkův, potomního Římského krále a císaře toho jména III., ustanovujíce zároveň

kdyby Alžběta mezi tím syna porodi-
že ten Fridrich má jeho poručníkem
. Palacký o tomto Bedřichovi píše,
byl sice pán dosti rozumný, spravedlivý
poctivý, však že se mu nedostávalo,
což by nejvíce zapotřebí bylo, srdna-
ti, ráznosti, podnikavosti, že byl vždy
itelný, neodhodlaný, ohlédavý, odklá-
vý a při tom schránlivý až do skrbli-
. Měl bratra Albrechta, a ten byl
vý opak jeho, srdnatý a lehkomyslný,
nikavý a marnotratný, ctižádostivý,
dálý a nesvědomitý. Královna Alžběta
la potom toho Albrechta za poručníka
, však ten jí nebyl mnoho platen, ba
hl jí ještě do větších nesnází a mrzu-
.

Uhři měli po smrti králově hned zře-
na mladého krále Polského, Vladisla-
Jagajlovce, a chtěli, aby se s ovdově-
královnou Alžbětou oženil a hned na
Uherský aby dosedl, neboť proti
kům především různého krále potřebo-
. I v tom odporovala královna Alžbě-
majíc velikou nechuť k Polákům;
na oko svolila doufajíc, že se tomu
m vyhne. Dne 22. února 1440 ráno na
tě porodila v Komárně syna zdra-
a sličného, a dala mu, ač byl z
ských Habsburkův, při křtu jméno
adislav proměněné podle výslov-
maďarské v Ladislav, což mu
zůstalo; že pak teprv po smrti otcově
svět přišel, nazývali jej potom Po-
hkem, latinsky Posthumus.

Nyní sebrala Alžběta všecku svou
ahu, a nemyslila na nic, než jak by
u svému pojistila dědictví a koruny
otci. K radě a pomoci neměla u sebe
oho, leda knížete Oldřicha Celského,
svého; Bedřich Rakouský byl zatím
nora za krále Římského zvolen, a ny-
o hlava domu Rakouského choval se
ě, jakž byla jeho povaha, chladně a
ečně. Alžběta hned po porodu do Kra-
a poslala, volajíc uherské posly na-
, kteří tam Vladislavovi uherský trůn
lžbětinu ruku podávali. Avšak oni ne-
le se tím mýliti skutečně krále Vladi-
a ku svým žádostem sklonili. Když
z poslův potom se vrátili, aby králov-
o svém pořízení zprávu dali, kázala je
běta zajmouti a v tvrdém vězení dr-
. Vladislavovi polští poslové, přišedše
Uher a o tom skutku zpraveni jsouce,
rmútali si k ní do Komárna jíti, z če-
v Uhřích velké kvašení povstalo,
ť většina Uhrův při Vladislavovi by-
la, Alžbětě křivdu dávajíc. Tak byla vál-
ka nevyhnutelna; královna neměla ani
peněz, ani vůdce ani lidu branného. Po-
moc jí přinesli Čechové; Mikuláš So-
kol z Lamberka, někdy hejtman Tá-
borský, volal z Čech zbytky rot polních
někdy kněze Prokopa Velkého, kterým vál-
ka se již stala řemeslem, a všecky jiné bo-
jovníky české, kteří ve zbraní a ve válce za-
líbení měli. První ze známějších válec-
níkův českých ku královně do Komárna
se dostavil Jan Šmikouský ze Žďá-
ru, před tím hejtman města Slaného,
přikázav se jí a synu jejímu k službám
již v měsíci březnu 1440. Jej brzy násle-
dovali Jindřich Čáček z Pakoměř-
ic a jiní méně známí válečníci. Také
Jan Jiskra z Brandýsa, již za cí-
saře Sigmunta do Uher přišlý, dostavil
se u královny, a ten potom zásluhami a
vůdcovskou slávou v Uhřích nade všemi
Čechy tak vynikal, že mnozí pro jeho
vůdcovské nadání spatřovali v něm dru-
hého Žižku. Dům Rakouský pak jedině
těmto tak opovrženým a nenáviděným
českým kacířům měl co děkovati, že v U-
hřích jeho moc a vláda neklesla naprosto
až do Ladislavovy smrti.

V Čechách zase staral se hlavně pan
Oldřich z Rosenberka o to, aby
Rakouský dům také tu nebyl od vlády od-
strčen, i napomínal jak krále Bedřicha
tak královnu vdovu Alžbětu, aby své věci
na příštím sněmu českém opatřili, kde se
měl nový král voliti. Jeho působením vy-
sláni jsou od stavův českých ku krá-
lovně poslové, v jichžto čele byl ka-
tolický šlechtic z kraje Plzeňského, Pro-
kop Pluh z Rabštejna, který již
byl králi Albrechtovi sloužil. Přišli do
Komárna dne 6. dubna 1440; královna
vdova ukazovala jim svého syna v ko-
lébce, prosíc, aby Čechové sirotka jejího
se ujali, nedopouštějíce, aby on svého
dědictví zbaven byl; vždyť prý dle Boha
a práva žádné volení nového krále ani
před se jíti nemohlo, pokudkoli jen je-
diný potomek a dědic rodu královského
jest na živě. Potom omluviviši se, že pro
krátkost času plnomocníkův svých do
Čech ještě vypraviti nemohla, žádala aby
Čechové sněm o volení krále odložili.
Prokop z Rabštejna byl živě dojat
sirobou ušlechtilé paní, i slíbil, že se
cele chce obětovati službě její a jejího
syna. Přijav psaní od královny k pánům
českým vrátil se s ostatními posly do
Čech i obcházel potom přední pány zem-

ské, prose je, by především sněm o volení krále byl odložen.

Zatím královna Alžběta nedostavši pomoci od krále Bedřicha, bratra jeho Albrechta za poručníka svého syna a za vládaře v zemi Rakouské míti chěla; Rakušané však Albrechta nepřijali a král Bedřich rozhněval se na královnu vdovu na dobro. Král Polský Vladislav již 22. dubna uherské hranice překročiv v Kežmarce se usadil, a královna Alžběta vidouc, kterak se k němu Uhři hrnou a kterak města i hradové jemu se poddávají, nemajíc dostatečné moci válečně k otevřenému boji, uchvátila podtají nezákonným spůsobem korunu uherskou na Uherském Vyšehradě, vyjela s ní 10. května do Komárna; čekala v Tátě na pomocné vojsko české i moravské, a dojevši konečně dnem i nocí do Královského Bělehradu dala tam na Boží hod Svatodušní, 15. května korunovati dítě své, Ladislava Pohrobka, na království Uherské. Kníže Oldřich Celský chtěl k ruce královny osaditi Budín, a však nepodařilo se mu, a nový král Uherský, Vladislav Jagajlovic vjel tam mocně a slavně dne 21. května 1440.

Kterak Albrecht vojvoda Bavorský, na království České zvolen byl a volby té nepřijal.

1440 květen — srpen.

Pánové Oldřich z Rosenberka a Menhart z Hradce konečně i Pražané hned k žádosti královny Alžběty jali se rozpisovati po zemi, že se sněm o volení krále na poslední týden v dubnu rozepsaný až do 26. května odkládá: avšak strana páně Ptáčkova, nic o tom věděti nechtíc, již na počátku května do Prahy na sněm se sjížděla. Pan Oldřich z Rosenberka byv o to od svého přítele, ale politického protivníka, Alše Holického ze Šternberka, listem z Prahy napomenut, dostavil se mimo vůli v polovici května také k tomu sněmu, a co přední pán český tomu sněmu předsedal. Napřed se vedly hádky o právu, komu by příslušelo krále voliti. Byli tu i vyslancové korunních zemí, Moravy, Slezska, Lužice (dolní) a Šestiměst; země tyto jak se zdá již napřed k Ladislavovi se přiznaly, proto jim odepřeno jest právo volení. Napřed chtěli pánové samotní prá
va toto sobě osobiti, domáhali se ho vša
i rytíři a potom také města. Hádky byl
velmi tuhé a bylo se báti nového rozt
žení a rozbrojův mezi třemi stavy,
když to celý měsíc trvalo, teprv 15. čer
na na tom se všickni stavové usnesli, ž
krále ze spolku budou voliti. Vybráno
nich k tomu 18 pánův, 14 rytířův a 1
vyslancův z měst královských, pak ješt
k naléhání některých rytířův a měst tak
mistr Rokycana co arcibiskup volen

Potom byla sepsána rota čili formul
přísahy, kterouž se páni voličí měli zav
zati netoliko k upřímnému a nestranné
mu volení, ale také, že do určeného čas
jméno voleného krále přísně zatají. Vša
někteří voličí, zvláště co byli poslanci
měst Táborských, nechtěli přísahati, pr
více, že to písmem svatým zakázáno jes
Bylo jim určitě na to odpovědíno, že kd
nebude přísahati, nebude také voliti,
tak se tomu podvodili. Potom šli všickn
voličové nahoru na hrad Pražský k sv
Vítu, kdež po slavné mši do kapl
Svatováclavské se zavřeli. Tam
skládali vesměs přísahu, poklekávajíc
před sv. evangelium a krucifixem a kl
douce prsty na mešní knihu, kterouž dr
želi kapitulní děkan a jeden kanovník.

V počtu voličův měla strana Ptáčko
va duševní převahu, a ta v nynějších
těžkých potřebách zemských zcela nehle
děla k dědičnému právu Ladislava Po
hrobka. Země potřebovala krále a pán
dospělého a rázného, kteryžto by umě
přitužiti zase svazek, jímžto Morava
Slezsko, Lužice a Šestiměstí od korun
české příliš volně byly počaly viseti,
kteryžby také dovedl sbor Basilejský na
vesti k dokonání kompaktat a ke ztvrz
ní Rokycany na arcibiskupství. Po smrt
biskupa Filiberta nebylo ovšem zas ni
koho, jenž by žáky pod obojí na kněžstv
světil, tak že nedostatek kněží již zase by
citelný. Také opětné otevření nejvyššíh
soudu zemského a desk bylo již velm
nutné, jakož i usmíření při a zášti sno
kromých, které se po vší zemi zas ji
valně zmáhaly. Pan Oldřich z Ro
senberka rozuměje tomu, že nebud
možná voliče k dítěti Ladislavu sklonit
hleděl aspoň tím korunu českou rod
Habsburskému zachovati, když by s
římský král Bedřich, vojvoda Štyr
ský, sám o ni ucházel, jehož volbu u če
ských stavů provesti si troufal. Bedřic
však mu odpověděl v tato slova: „Já

rumu nestojím; vždyť Čechové vědí, za krále míti mají."

dyž voličové pohromadě byli a voliti předložil jim pan Oldřich z Rosberka, jakožto hlava všech pánův ch, sepsání všech knížat, o kterých l v noci před tím s pány své strany radil. Napřed mluvil o dědičném Ladislavově, kteréhož voličové milebe pustili; potom navrhoval Vlava a Kazimíra, oba bratří Jagajlokterých se voliči strany Táborské ě ujímali; avšak většina osvědčovala, zmavše je oba dobře přesvědčeni že ke vládě nad Čechy se nehodí. Oldřich jmenoval pak starého Bedr Hohenzollerského, kurfürsta Braniého, ten však byl voličům již příliš jakož také v několika měsících l; jmenoval ještě Albrechta vojBavorského, proti kterému nenikdo ničeho namítati, byl dosti ý, co do osobní povahy šlechetný, uměl dost česky i byl českých obyčeovědom, byv z mládí při dvoře krále va IV. vychován. Konečně navržen mladý falckrabě a kurfirst Ludvík. dni se voliči radili, a předběžně sebou hlasovali; však čtvrtého dne otila se rozhodná většina hlasův na chta Bavorského, proti jediným nejům Táborům, kteří od polského slava upustiti nechtěli. Když pak se Oldřich z Rosenberka pro Alchta Bavorského prohlásil, n jest na království České.

to zvolení tajili voličové podle své ar, aniž bylo shromážděnému sněmu meno. Dva voličové, pan Jaroslav chta z Žirotína a rytíř Jan orec z Pacova a Winterberbyli podtají k vojvodovi Albrechtovi ni, aby se ho optali, zdali k volbě yjímkám od stavův podávaným svotiž zdali chce své vlastní dědičné s korunou českou spojiti, zastavené královské vyplatiti, korunu odcizahraničné kraje a statky navrátiti, aktat hájiti a o jejich dokonání Sněm byl rozpuštěn a nový k 25. nci uložen, kdež se měla odpověď chtova ohlásiti veřejně. Již po sněpřišli poslové královny Alžběty do , a od pozůstalých tam jednotlivých ovníkův nemohli se ničeho o výu volby dověděti.

rana polská zle byla spokojena s u Němce, Albrechta Bavorského, a zamýšleli právě v ten čas, kde se měl Svatojakubský sněm sejíti, Prahy zradou se zmocniti a tím králi Vladislavovi Jagajlovici ku koruně české domoci. Do této tajné umluvy náleželi zejmena Jan starší Kolda ze Žampachu, pán na Náchodě, nyní jeden z největších škůdcův zemských, Beneš Mokrovouský z Hustiřan, nyní pán na Malešově, kněz Bedřich ze Strážnice na Kolíně, Šafgoč, Slezák a jiní. Přitáhli v noci na 29. července 1440 ku Praze, majíce v ní mnohé přátely netoliko mezi měšťany, ale i mezi konšely a faráři, mezi nimiž vynikali Staroměstský konšel Sigmunt Sláma z Nezřeva, Novoměstští konšelové dva, František Šilink a Matěj Smolař, kněz Mikuláš, farář u sv. Linharta, a mnozí jiní. Přišedše ráno na úsvitě před Horskou bránu, vešli do Nového města děrou skrze zeď pod branou; šli k Starému městu k bráně, která tehdáž stůla. Odraná na místě nynější Prašné věže, a tu volali, aby je branný pustil, že vezou ryby panu Slámovi, aby jim nezemřely, neb tak jim Sláma byl mluviti kázal. A když žena branného odmykala zámky u brány, vyhlédla děrou ven, i uzřela mnoho lidu ozbrojeného. I pověděla to muži svému, a muž vstav ihned učinil pokřik na ně, tak že oni znamenajíce, že zle bude, zase k díře ve hradbách pod Horskou branou běželi, kudyž byli vešli; jedni vyšli tudyž ze města, druzí se ukryli na Novém městě po příkopě. Tak by ten pokus o Prahu zmařen. Však konšelové Sigmunt Sláma a František Šilink, po němž ulice na Poříčí, kde svůj dům měl, nazvána jest Šilinkova ulice (nyní Schillingsgasse, což Čechové po čase zas nejapně na Penízkovou ulici přeložili), bojíce se, aby na ně vyzrazeno nebylo, od svých domův a statkův odběhli, a s nimi ještě jiní měšťané z týchže příčin, jako Přech z Budkovic, Vaněk (Václav) Koranda, vinař, Kříž platnéř, Krejčí od Labutí, Přespole soukeník a jiných více. Však purkmistři a konšelové, ještě za čs. Sigmunta a krále Albrechta sázení, kteří svým zpátečnictvím v náboženství nevyhledávali tak čest a slávu Boží jako více přízně u pánův strany rakouské a povýšení v hodnostech a v úřadech, především ale pan Pešík z Kunvaldu, purkmistr Staroměstský, počali hned přísné vyšetřování po městě, a množství měšťanův zjímali. Pa-

nu Slámoví z Nezřeva, který se byl útěkem spasil, pomstili se tím, že jeho erb potom mnoho let byl na pranéři na Staroměstském náměstí hořejškem dolů přikován, a jeho děti že delší čas chovány byly na radnici ve vězení. Hned téhož samého dne 29. července zajat byl měšťan Augustin, švagr pánů Slámův, hospodář od Bílého zvonu na náměstí v rohu Týnské uličky, a Ješna, hospodář od Bílého Medvěda (nynějšího domu p. č. 579 na Ovocném trhu), kteří bez mučení ze svého účastenství ve zradě se vyznali, načež pátého dne oba stati byli na prahu domův svých očima do domu obrácení, k větší prý žalosti a hanbě své. Potom zjímáni jsou Matěj Smolař, Ondráček uzdař, Ambrož od Věže, Piavce platnéř, a Slatina, hospodář od Podkovy. Z těch byli Smolař a Ondáček po sv. Václavě stati, smolař prý pro nic jiného, jak starý létopisec tvrdí, než aby se panu Hanušovi z Kolovrat, tehdejšímu hejtmanu Pražskému, Příbram dostala, která v ty časy Smolařova byla. Vypovězení byli z Prahy Mikuláš, farář u sv. Linharta, proto že se spiklenci u něho v sakristii, a jinde prvé v Stodole (dům p. č. 24. proti faře u sv. Mikuláše na Starém městě) a na víně u Vaňka Korandy v Železných dveřích, scházeli; potom kněz Václav z Drachova, kazatel v Betlemě, druhdy zvolený biskup sufragan Jana z Rokycan, se svým střídníkem (kaplanem), knězem Václavem Babkou, proto že o té zradě ve zpovědnici zvěděli, a ničehož nezjevili.

Albrecht III., vojvoda Bavorský, byl by rád byl Českým králem, ostýchal se však, ku předu se tisknouti; však snad ještě více jeho druhá manželka, Anna Brunšvická, po takovém povýšení toužila. (Znamenati sluší, že Albrecht prvé tajně ženat byl s krásnou a cnostnou Aneškou Bernauerovou, kterou jeho otec proto že z nízkého rodu byla, r. 1435 ve Štrubíně s mostu do Dunaje hoditi a utopiti dal.) Přišli k němu do Mnichova pán z Žirotína a rytíř Malovec od stavův českých vyslaní, a on přijav jejich nabídnutí s radostí, toliko ještě sjezdu s českými plnomocníky na den 24. srpna v Choubě sobě přál, aby vyskoumáno bylo, může-li s právem a prospěchem v Čechách kralovati. Co do výminek napřed řekl, že svých dědičných zemí české koruně připojiti moci nemá, ovšem pak že by královské zástavy svými penězi do roka vyplatiti a koruně bezprávně odtržené krajiny a města jí navrátiti hotov byl; o kompaktatech nemohl nic jistého připovídati.

Nyní teprv rozhlásilo se po vší zemi jméno vojvody Albrechta Bavorského co voleného krále Českého. Královna vdova Alžběta vidouc se i v Čechách opuštěna, nenalézajíc nikde silné mužské podpory a zápasíc s úplným nedostatkem peněz, byla tím připuzena, hledati útočiště u Římského krále Bedřicha. Smlouvou v Hainburce dne 23. srpna 1440 spůsobenou srovnala se s ním: on za poručnictví a vládu v zemi Rakouské zavázal se jí a jejímu synu býti raden a pomocen, počal ji zakládati půjčkami peněz, a královna odeslala mu své dcery pak Ladislava samého i s korunou uherskou k opatrování a vychovávání z Uher do Rakous. Bedřich pak Albrechtovi Bavorskému oznámil, že ani co král Římský ani co starší kníže domu Rakouského nikdy k tomu nesvolí, aby koruna česká skrze něho Rakouskému domu odcizena byla, a že, chce-li pokojně ve své zemi vládnouti, po české koruně bezprávně nesahal.

Rozmyslil si to Albrecht Bavorský, a boje se nesnází, do jakých by se mohl proti moci Rakouské dostati, přijel sice k 24. srpnu dle své přípovědi českým plnomocníkům dané do Choub. Sjeli se tam z české strany pan Oldřich z Rosenberka, Ptáček z Pirkšteina, Jiří z Poděbrad, Jan Hertvík z Rousínova, Jan Smiřický, Bohuše Kostka, Václav Zmrzlík ze Svojšína, tři Pražští purkmistři a jeden poslanec Klatovský. Byvše sice vlídně, čestně, a velmi slavně přijati, srozuměli brzo, že vojvoda Albrecht jest jaksi nemluvným a neodhodlaným. Přišel sám jednou v noci pódtajř k panu Oldřichovi z Rosenberka, o důvěrnou a upřímnou radu ho žádaje; a tu se rozumí, že tento přední stranník domu Rakouského všecko mu jak náleží vyložil, aby české koruny nepřijímal. Albrecht se pevně k tomu odhodlal, nevstoupiti na trůn český, leda s přivolením krále Římského, krá-lovny vdovy Alžběty a sboru Basilejského. Z jeho veřejné odpovědi, kterou potom českým plnomocníkům dal, vyrozuměli tito hned, že s ním dále co jednati nemají. Pročež opustivše Choubu v veliké nevoli a rozmrzelosti chtěli hned svolati nový sněm k novému volení krále.

ní, navracujíce se, již v Plzni
novému volení přikročiti, což
z Rosenberka vymluvil, načež se
h sídlech rozjeli. Tak panu Ol-
z Rosenberka a jeho straně vy-
est přání jejich.

se počaly také věci královny
Alžběty v Uhřích znamenité
Penězi od krále Bedřicha sobě
ými najala české roty do služby
ichžto čelo se Jan Jiskra z
ýšsa postavil, a hned následují-
u 1441 v Uhřích šťastně se stra-
le Vladislava Polského počal
Celé Slovensko i ostaní krajiny
h Uhřích s velkým počtem měst
h jsou od něho dobyty a český-
dkami dobře opatřeny, které se
hvíle živily na útraty země, ne-
ce žoldu od královny. I bylo tím
rovi namnoze přetrženo spojení
rálovstvím polským. Však s dru-
y zas Jan Čapek ze Sán,
ejtman sirotčí, králi Vladislavovi
m se přikázal, a poslouchaje se
eskými bojovníky vždy ještě hla-
ho příbuzenstvík Polákům, bo-
oti vlastním krajanům v Uhřích.
ítovec ze Hřebene, český
at byl od knížete Oldřicha Cel-
okud tento ještě za krále Al-
byl správcem království České-
ho služby vojenské, s celou rotou
ův českých, a postaven byv v
keré síly vojenské domu Celské-
raven byl do Charvat, aby tam
ovny vdovy Alžběty proti pří-
u Vladislavovým hájil, což se mu
ilo.

úplného bezvládí. Strany v ná-
něz Mikuláš, jalový arcibiskup.

1440—1441.

zdařené volbě Albrechta Bavor-
prv Čechové nevěděli, co by si
íti, tu teprv octnuly se v nej-
nepřestech, jaké úplné bezvládí
může. Všechno vyšlo ze svého
každý musel jen sebe hájiti,
ikdo neposlouchal, pravě, že to-
li poslušenstvím jest povinen,
nebylo; přestaly sice daně, ale
ádní soudové, hynulo právo a
se násilí. K rozervanosti poli-
daly se ještě neblahé různice
v náboženství. Z posavádních dvou hlavních stran utvořily se nyní čtyry v národě českém: v čele těch kališníkův, kteří se spokojili s tím, co sbor Basilejský Čechům povolil, stál pan Menhart z Hradce, nejvyšší purkhrabí, který držel hrad Pražský v moci své, a jemuž pomáhali dva purkmistří Pražští, Pešík z Kunvaldu na Starém, a Pavel Detřichovic na Novém městě, provozujíce vládu proti řádu městskému bez přetržení a beze střídání se s jinými konšely, a utlačujíce každého obyvatele, který se opovážil jiné smýšlení o věcech náboženských míti. Však moc obou administratorův konsistoře pod obojí, mistrův Jana z Příbrami a Prokopa z Plzně nesahala v zemi daleko.

Druhá strana byla Rokycanova, pravící, že kompaktata ještě dokonána nejsou, a že sbor i papež další sliby Čechům dané ještě mají splniti. Všickni tito horlivější a praví Husité měli nyní zření své především k panu Hyncovi Ptáčkovi z Pirkšteina, a byla s nimi většina celého národu Českého.

Třetí strana byli Táboří: ty nechtěli kompaktat ani nedokonaných ani dokonaných, nechtíce vůbec ničehož s Římskou církví míti; byli také rozhodně proti každému králi Němci očekávajíce spásy jenom od krále Slovana. Náleželo nedávno ještě 17 měst královských a některý počet jiných obcí k jejich jednotě, však vidouce, kterak jim vždy víc a víc vyznavačův ubývá, kladli tím větší váhu na národnost. Rozhodně táborská města byla již jen Tábor, Písek, Vodňany, Sušice a Kolín, však již Klatovy a Žatec nezdály se již býti dosti stálé, a Králové Hradec, Jaroměř a Nymburk klonily se již silně ku straně Rokycanově. Mezi hrady v moci Táborské jsoucími zvláště Landsberk za Landskronem se jmenuje.

Nehojní katolíci v zemi činili čtvrtou stranu; za světského náčelníka měli pana Oldřicha z Rosenberka, ovšem postavením, bohatstvím a působením nejpřednějšího pána českého, za duchovní hlavu kapitolu Pražskou.

První dvě strany zůstávaly vždy hlavní, druhé dvě byly podřízené; však nad nimi všemi stál pán z Rosenberka, neboť on vlastně řídil osudy národu ovšem pod rouškou až do r. 1448, neobyčejnou chytrostí vším zatáčeti uměje, aby se vše obracelo k jeho obzvláštním

úmyslům. Očkoliv se Čechové pokoušeli, buď o doplnění kompaktat, buď o nabytí krále, ve všem se museli obracetí k cizincům; avšak Rakouští i jiní knížata, koncilium i papežové, kdykoli s Čechy co jednati měli, někoho než pana Oldřicha o radu se tázali, i dávali tudíž Čechům odpovědi, jak jim je navrhoval on. Doma zas on mívaj přední hlas na sněmích, a vplyvem svým u pana Menharta z Hradce i přímluvou u těch, ku kterým se český sněm obracel, rozhodoval naprosto každé jednání na sněmu, avšak vždy podle svých soběckých úmyslův.

Žádanému dokonání kompaktat a ztvrzení volby Rokycanovy na arcibiskupství postavila se nová překážka vstříc v rozdvojení sboru Basilejského s papežem Evgeniem IV. Papež totiž, jak jsme již připomněli, r. 1438 jiné koncilium do Ferrary rozepsal, a potom je do Florencie přenesl. Basilejští naproti tomu nerozešli se, ale papeže za svrženého vyhlásili, vyvolivše jiného papeže Felixe V., který v Basileji osedl. Tak stala se nová roztržka v církvi, byly dvě koncilia a dva papežové. Čechové od Basilejského koncilia očekávali doplnění kompaktat, a to věda nový protipapež chtěl si jich nakloniti: jmenoval ve srozumění se sborem arcibiskupa, jehož pro svěcení kněží Čechové pod obojí tak velmi potřebovali, totiž rodilého Pražana, kněze Mikuláše, syna měšťana Jindřicha od Řebříkův, (nárožního domu p. č. 431 na začátku Michalské ulice ve starém městě), jinak v Čechách málo známého. Pak jej vypravil s Křišťanem z Králové Hradce, proboštem Brněnským a údem sboru Basilejského, v poselství do Čech. Oba přišli okolo 15. ledna 1441 do Prahy, stojíce hospodou v domě u Slona, nárožním domě z velkého náměstí do Dlouhé třídy; tam je navštívili rektor university, mistři a studenti, a učiniviše k nim pěknou promluvu, konfekty z apatéky je poctili. Legátové hned jim ukázali listy, oznamujíce volení papeže Felixe V., zbavení papežství Evgenia, a pro které příčiny se stalo, a žádali, aby Čechové papeže Felixe uznali. Potom šli také před pány, šlechtu a měšťany, totéž jim ukazujíce a pravíce. Pražané osvědčovali se, že jsou hotovi státi podle římského kostela a poslušni jeho býti podle kompaktat, žádajíce, aby jim kompaktata byla ztvrzena. Legátové nemajíce úmyslu, aby se v takové jednání dávali, chystali se již Prahu opustiti, když tu právě zas druhé poselství od papeže Evgenia s bullami a listy od něho přijelo, ohlašujíc, že Evgenius jest jediný pravý papež. Kapitula Pražská držela s Evgeniem IV., byla proti sboru Basilejskému i proti jeho papeži, však mírní i horliví kališníci, v tom sporu k žádné straně se nepřidávali, chtíce jeho konce v nestrannosti vyčkati.

Jmenovaný arcibiskup český Mikuláš zdržoval se napřed ve Vídni, potom u Cisterciánův ve Vyšším Brodě blíž hranic rakouských. Tito Cisterciani neutrpěli ve válce husitské, jsouce pod zvláštní ochranou pana Oldřicha z Rosenberka, kterýž by byl toho arcibiskupa podporoval, i uznání jeho v Čechách provedl, kdyby mu byli papež Felix i Basilejský sbor hojně peněz poslali. Z Vyššího Brodu pokusil se Mikuláš o svolání synody českého duchovenstva v Třeboni; však jen malý hlouček kněží pod jednou a vlažných pod obojí se tam dostavil, a nemělo to žádného účinku. Dálo o tom arcibiskupu nebylo v Čechách slyšeti.

Mezitím vypravilo se ze sněmu českého, 1. listopadu 1440 počatého, znamenité poselství ku králi Bedřichovi a královně vdově Alžbětě do Nového Města za Vídní s tou žádostí, aby nekladli Čechům překážky u volení sobě krále, jakého země potřebovala. Pan Oldřich z Rosenberka učinil se hlavou poselství toho, aby mohl úmysly svých krajanův zmařiti; pobyv u Bedřicha přes sedm neděl, staral se mimo to hlavně o náhradu za náklady a škody, jež někdy ve službě krále Albrechta nesl a utrpěl, a napověděv králi i královně odpověď, jakou by Čechům dáti měli, vrátil se do Prahy k Čechům na sněmu shromážděným s odpovědí krále Římského. Zněla v ten smysl, že „ponévadž jest to, čeho žádají, věc veliká, že na ní bez opatrného i zralého rozmyslu odpovědíti nelze, že chce prý v potaz o ní vejíti s knížaty říšskými, a když bude v říši Německé, že mají proto Čechové vypraviti k němu nové poselství, načež že jim místná odpověď dána bude."

To byla první odkládavá odpověď z Rakous, kterou Čechové dostali v záležitostech svých sebe pilnějších; však se od té doby s takovými odpověďmi, nejčastěji návodem Rosenberkovým, u krále Bedřicha velmi často potkávali.

Sešel se nový sněm o volení krále v Praze na Staroměstské radnici v únoru a březnu 1441, kromě poslův z Moravy, Šestiměst, z Lužice dolní a Slezska přijali také poslové od královny Alžběty, krále Bedřicha, od sboru Basilejského i vojvody Albrechta Bavorského. Korunní země měly vesměs úmysl, zůstati při Ladislavovi a dočkati let jeho dospělých, však jenom Slezáci mluvili proti Čechům hrdě a spurně, řkouce, že „majíce již přirozeného pána dědičného, nemají koho dále voliti, ačkoliv by hlas k volení krále jim také dobře příslušel jako pánům českým", — čím velký hněv a nevoli proti sobě zbudili. Nicméně většinou samých sněmovníkův českých uzavřeno konečně, aby se vyjednávalo s královnou vdovou a s Římským králem Bedřichem. Za jednatele a posly hned zvolení jsou pan Menhart z Hradce, Mikuláš Sokol z Lamberka, Jakub z Vřesovic a někteří Pražští konšelé.

Počaloť se nyní královně Alžbětě ovšem lépe dařiti v Uhřích proti králi Vladislavovi: Jan Vítovec, český polní vůdce ve službě knížete Oldřicha Celského, poraził ku prospěchu jejímu dne 1. března 1441 Vladislavovy Uhry i Poláky u Samoboru v Charvatech, odnesa nad nimi slavné vítězství; pan Jiskra zas z Košic, svého sídla v Horních Uhřích, všechnu krajinu vůkol v královnině poslušenství držel, veda ustavičné šťastné boje s protivníky jejími. Avšak Alžběta při úplné nečinnosti Bedřicha, krále římského, nemohla některak sama osud svůj rozhodně k lepšímu obrátiti. Bedřich dal syna a dcery její na nějaký odlehlý hrad v Štýrsku odvezti, a lidé pravili, že Ladislava jako u vězení drží. Alžběta bolestně dojatá přišla na sněm do Vídně v červnu 1441 a důtklivou i dojímavou řečí na neciteného Bedřicha dorážela, aby co nejbližší strýc lépe se jí ujímal. On všecko, čeho žádala, odřekl. Bylo tam poselství české, moravské i jiní pánové, všickni byli popuzeni a slibovali, královně pomáhati, aby se jí spravedlnost stala, na Bedřicha zas s neodbytnou rozhodností doráželi, aby jim z důchodův země Rakouské, která jest dědictvím Ladislavovým, zaplatil hojné dluhy po králi Albrechtovi zůstalé. Po dlouhém o to hádání dal se Bedřich pohrůžkami oblomiti, a přijmav se k dluhům musel se o to postarati, aby zaplaceny byly. I pan Menhart z Hradce, hlava českého poselství pro svou stranu horlivě v té věci pomáhal, a pozdržev se ve Vídni hodně dlouho, odpověď o věci, pro kteréž vyslán byl, přinesl domů takovou, jako by žádná nebyla.

Hojnost bojův domácích. Jan starší Kolda na Náchodě, hlavní výtržník.

1440—1441.

Mezi tím, co se to vše s okolními zeměmi jednalo, počaly zase záští a půtky soukromé mezi Čechy samými a také mezi nimi a sousedními krajinami. Nejvíce šlo na obou stranách o křivdy a bezpráví, loupeže a žhářství, čemu krajští hejtmanové i se svými radami zabrániti nemohli. Již před sv. Jakubem, v červenci, 1440 obehnali pánové a šlechta kraje Boleslavského hrad Waldštein nad Turnovem, kdežto se loupežníci byli zavřeli; po několika dnech přišli tam ještě i Pražané s lidem a puškami napomoc, však teprv po sv. Václavě hrad ten dobyt jest.

V polovici února 1441 sebrali se Přibík Klenovský, Petr Zmrzlík ze Lnář a z Karlsberka, Jan Sedlecký z Prachatic a branný lid z Klatov, i oblehli známého Habarta Lopatu na hradě Husi ve Vinterberských lesích, a na počátku září tento starý stranník pana Rosenberka hladem byl přinucen, hradu jim postoupiti, načež se svou čeledí do Budějovic odešel. Tenkráte byl hrad Hus vypálen a všecek rozbořen. Na počátku dubna 1441 shlukli se pánové Hynek Krušina ze Švamberka a Hanuš z Kolovrat, hejtman Pražský, se svými lidmi okolo silného hradu Skály nedaleko Přestic, odkudž se také mnohé loupeže dály, a dobyvše ho mocí, vzavše pána do vězení a všecku čeleď jeho zvěsivše hrad ten na vždy vypálili a zkazili. Žatečtí mstili se Jakubovi z Vřesovic, kterýž byl právě s českými posly ve Vídni, za jeho odpadnutí od strany národní dobytím hradu jeho Vroutku, a všecku posádku pobili. Nynější poněmčilí obyvatelé Vroutku jmenují své městečko Rudig. — Rytíř Racek z Janovic po delší čas s hradu svého Riesenberka do Bavor škodné vpády činil, tak že přišli poslové od knížete Albrechta Bavorského ku sněmu českému, stěžovat si na to. — Pánové Aleš Holický ze Šternberka a

Hynek Krušina ze Švamberka vkládajíce se do městských sporův Normberských, vypověděli válku jejich svobodnému říšskému městu. — Pan Václav z Michalovic, mistr Johanitův v Strakonicích měl také dlouhé a kruté půtky s Jindřichem, vojvodou Bavorským seděním na Landshuté. — Horní Lužičané čili Šestiměstští téměř ani nepřestávali míti krvavé půtky s nepokojnými a výtržnými Wartenberky, Jindřichem a Janem, bratřími na Lipém a Děčíně, Janem nejstarším též na Děčíně a Janem na Blansku čili Blankšteině. Po velikonoci 1441 shlukli se Lužičané ve spojení se Saskými knížaty Bedřichem a Vilémem okolo hradu Blansku, i dobývali ho za příčinou loupeží z něho v Lužici a Míšni páchaných. Však nedobyvše ho smluvili se 10. června s pány z Wartenberka, Lužičané pak koupili od nich dva hrady pomezní, Wintersteina Karlsfried (druhdy od cís. Karla vystavěný), aby je dočista rozbořiti mohli, poněvadž se jim z nich mnoho škodilo. — Zas pan Jindřich z Dubé a na Milšteině též na Vojercích v Lužici chtěl pomocí Lužičanův hradu a města Lipého dobýti, což se mu však nepodařilo. — Známý nám pan Hynek Krušina z Lichtenburka, někdy první náčelník Orebitův, byl se nedávno oženil s vdovou posledního Půty z Častolovic, paní Annou z Koldic, která z prvního manželství měla dcer několik na Kladště chovaných. Tu se vyskytl nějaký Sigmunt z Rychnova, služebník biskupa Vratislavského, který jednu tu dceru unesl a násilí jí učinil. Proto se musel pan Hynek Krušina k pomstě zdvihnouti a proti Slezákům válku vésti, až to sám biskup Vratislavský sprostředkoval, že vinníka ukrutný trest dostihl. — Však nejvíce hluku po celé zemi nadělala válka zdvižená proti proti největšímu škůdci zemskému, Koldovi ze Žampachu, uchvatiteli Náchoda, dědictví pana Jiřího z Poděbrad. Náležel k hlavám jednoty Táborské, ač jemu vlastně na Táborské věci málo záleželo. Válka proti němu pro přílišné loupeže jak ve Slezsku tak v Hradečtě konané měla ještě účel vedlejší, aby jeho přemožením jednota Táborská vůbec seslabena a zemdlena byla. Když se byl Kolda s knězem Bedřichem a jinými spoludruhy strany Táborské po nepodařeném pokusu o Prahu loňského roku 1440 domů vrátil, nepřestával nájezdy, obíráním a loupením celé okolí své soužiti; tuť dovršena jest míra jeho, i sjednotili se krajové Hradecký, Chrudimský, Čáslavský a Kouřimský pod svým nejvyšším hejtmanem, panem Hyncem Ptáčkem z Pirkšteina, sbírajíce vojsko proti němu a vyzývajíce i slezská knížata a města, aby jakožto příslušníci koruny české totéž učinili. Slezáci vítajíce ochotně takovou příležitost k vymstění se na Koldovi byli rychle na nohou, a již v prvních dnech měsíce května mnozí knížata, města Vratislav, Svídnice a jiná v četných houfích do Čech vtáhli. Kolda vida, kterak se nebezpečně mračno nad jeho hlavou sráží, hledal pomoci u jednoty Táborské rozesýlaje psaní na všecky strany. Táboři porozuměli tomu, že to, co se proti Koldovi připravuje, vlastně na ně všecky namířeno jest, a zvláště město Tábor psaními jiné obce, Hradec Králové a Jaroměř napomínalo, aby panu Koldovi jakožto prý služebníku krále Polského ublížiti nedali, také pánům Ptáčkovi, Rousínovskému a jiným listy dalo, aby Slezáky proti Koldovi nepodporovali, neboť žeby se Táborští nemohli na to dívati, aby přátelé jejich měli od Němcův utiskováni býti a pánové čeští těmto ještě pomáhali.

Však Slezáci byli se zatím již u České Skalice položili, a spáliviše toto městečko a několik vsí okolních zase nazpět se zatáhli, neboť tu vojska českého ještě nebylo. Počalo se vojsko teprv po krajích sbírati, a pánové i Oldřicha z Rosenberka vybízeli, aby s Táborskými, kteří Koldovi ku pomoci lidi jednali, žádného příměří neuzavíral, ale k tažení krajův i s přátely svými připojiti se hotov byl.

Dne 26. května vytrhl první do pole pan Hertvík z Rousínova s krajem Čáslavským, 27. května pan Ptáček s krajem Kouřímským, a ten se 29. května s prvnějším na Lichtenburce spojil. Také p. Jiří z Poděbrad vytrhl s krajem Boleslavským a byl 28. května s Jetřichem z Miletínka, hejtmanem kraje Hradeckého v Novém Bydžově. Dne 30. května vytáhli konečně i Pražané, splácejíce loňskou návštěvu Koldovu i měli s sebou děla, vozy, jezdce i pěšáky.

Když všickni tito houfové za Hradcem již k Náchodu se blížili, vešli z druhé strany opět Slezáci do Čech, a s nimi se spojili. Jetřich z Miletínka co

hejtmán kraje Hradeckého veda vojsko zemského míru, dobyl 10. června Dubého, po třech nedělích, 30. června Černilovic, dvou tvrzí Koldových, potom se 5. července oblehl hrad Rychenberk, kterýž stával někdy u vsi nyní Liberk řečené. Tu k němu přirazilo tisíc jízdných a dva tisíce pěších Slezákův s třemi velikými děly, i sdělány okolo hradu basty k dobývání jeho, a dostatečným počtem vojska obsazeny jsou; hlavní vojsko obrátilo se však nyní k Náchodu samému, kdež se Kolda nalézal. Ten vida, že neodolá, vyloudil se prý času nočního se 37 jezdci ze hradu, druhé noci prý zase asi 70 jezdcův se vykradlo a třetího dne vyrazilo prý více než 150 jízdných ze hradu hledajíce spásu v útěku. Ostatní posádka byla pobita, hrad vypálen a zkažen, ba i městečko pod ním lehlo popelem. Pánové nezmocnivše se osoby Koldovy museli se ku smlouvání s ním skloniti. Mistr Jan Rokycana, Bohuš Kostka z Postupic a dva měšťané z Hradce Králové, vložívše se v to, zjednali příměří pod základem pěti tisíc kop grošův až do příštího sněmu, a to mezi pány Ptáčkem, Rousínovským a Jetřichem z Miletínka s jedné, a mezi Koldou a Benešem Mokrovouským, který toho podporoval, s druhé strany. Stalo se to okolo 15. července, a Pražané již 20. července z výpravy proti Koldovi do Prahy se vrátili.

Před sv. Jakubem, v červenci 1441 přivezli někteří páni uherští ovdovělou císařovnu a královnu, Barboru Celejskou, o které již po delší čas nebylo ničeho slyšeti, přes Vratislav na pomezí české. Vyjel proti ní pan Hynek Krušina z Lichtenburka s některými Slezáky, a sprovodil ji do Chrudimi, odkud pak pánové Ptáček, Aleš Holický ze Šternberka, její starý ctitel, a Jiří z Poděbrad s mnohými šlechtici z kraje Čáslavského a Boleslavského až do Mělníka jí čestný průvod dali, kdež jako na svém vdovím sídle osedla, požívajíc ochrany pana Ptáčka z Pirkštejna a celé strany jeho. Také pan Ptáček hned 28. července pozval Pražany, aby k ní na Mělník přijeli a s ní se smluvili. I žádala od nich, aby jí postoupili důchod ze cla (ungeltu) a z hor vinních, potom Králův dvůr u sv. Benedikta a pokoje na hradě Pražském. Pražané jí potom z důchodův žádaných polovici postoupili, a sídla ve městě jí poskytnouti nechtěli bojíce se strany Ptáčkovy, že by jejím prostřednictvím vrch ve městě mohli dostati.

Sněm pro obnovení zrušeného zemského míru byl od strany Ptáčkovy na den 17. srpna 1441 do Čáslavi položen; i strana Táborská v něm zastoupena byla. Jednalo se hlavně o konečné smíření mezi Koldou a pány, rytíři, Pražany a jinými, a vyhlášeno jest, aby Kolda držel hrad Náchod i s městem až do budoucího krále. Smíření jsou také mezi sebou kněz Bedřich Strážnický na Kolíně s Janem Sádlem ze Smilkova a z Kostelce; však Ondřej Keřský, někdy hejtman Táborský, který do ciziny nevytáhl, nýbrž tvrz Paběnici v Čáslavsku uchvátiv tam osedl, ujel ze sněmu, boje se, že mnoho kradl a loupil. A tu všickni jednostejně smluvili se, že chtějí míti pokoj a dobrého království hleděti; a kdo by chtěl svévole užívati, loupiti, jímati a lidi šacovati, totiž násilím peněz a nábytku na nich vynucovati, aby všickni proti takovému byli.

Táboři však nicméně porušili ještě v běhu měsíce srpna zemský mír, zlezše lstivě a pod příměřím hrad Kozí hřbet, kterýž nedaleko Ostroměře nad potokem Mastníkem nyní ve zříceninách leží. Pán hradu, Petr Břekovec z Ostroměře, dříve jednotník Táborský, nyní Ptáčkovy strany, obořil se na ně se svou čeledí velmi udatně, tak že valnou část jich zajav ostatní od hradu odehnal. Zajaté pak co rušitele míru do Benešova dodal, kdežto všem byly hlavy sraženy.

Na tom sněmě v Čáslavi byl také mistr Jan Rokycana ve všech těch krajích, které k jednotě páně Ptáčkově náležely, za nejvyššího správce kněží pod obojí ustanoven, aby pomocí měst a pánův trestal kněží, kteří by sobě výstředně počínali, a bludné aby obrátil.

I rozepsán jest potom hned ke dni 4. října 1441 kněžský sbor do Kutné Hory, aby se tam všechno české duchovenstvo poslušenstvím mistru Janu z Rokycan zavázalo co volenému arcibiskupovi českému. Sešlo se tam skutečně do tří set kněží a položily se tu pevnější základy k potomnímu ustrojení církve utrakvistické. Rokycana byl prošen, aby na se přijal vrchní správu nad kněžstvem bez ohledu na administratory a konsistoř pod obojí úřadující v Praze, čemuž také Rokycana vyhověl.

Smrt královny Alžběty. Rozhodná převaha páně Ptáčkova.

1442.

Ze společné valné výpravy proti zemskému škůdci Koldovi, i ze sněmu Čáslavského a synody Kutnohorské vysvítá, kterak to byl hlavně pan Hynce Ptáček z Pirkšteina, který vedl péči o upokojení, zřízení a sjednocení národu Českého, a kterak ráznou provozoval vládu v krajích v jeho jednotě spojených. Kromě Táborův byly ostaní dvě jednoty nečinné; pan Menhart z Hradce propůjčoval se totiž královně Alžbětě k rokování mezi ní a králem Bedřichem i Vladislavem Polským a byl z vlasti vzdálen; pan Oldřich z Rosenberka zas vida nejlepší prospěch svůj v tom, když bude hověti králi Bedřichovi, od kterého si za své služby platiti dával, hleděl toliko protahováním a odkládáním všech záležitostí zemských, potom mařením sněmův svým nepřicházením na ně, Bedřichovi pomáhati v jeho různici s královnou vdovou a spůsob poručnictví nad mladým Ladislavem.

Dne 29. ledna 1442 přišli poslové od královny Alžběty na valný sněm do Prahy, prosíce a napomínajíce stavův českých, aby královnu i syna jejího k dědičnému právu v Čechách připustili, zač se také královnina matka, císařová Barbora z Mělníka přimlouvala. Pan Oldřich z Rosenberka, nechtě aby se stavové na něčem ustanovili, co by soběckému králi Bedřichovi mohlo proti mysli býti, odejel z Prahy maje v úmyslu, aby tím sněm zmařil; nicméně i po jeho odjezdu ustanovili stavové, že se má jednati o výminkách a spůsobech, pod kterými by mladý Ladislav mohl za krále Českého přijat býti. Zvoleno k tomu cíli poselstvo čili kommissí s plnou mocí, co by v té věci činiti bylo, aby zařídila.

Mezi tím odejel král Bedřich na svou německou korunovaci do Cách, dav před odjezdem Alžbětiny děti na jiná místa zavezti, nežli kde prvé byly, jmenovitě Ladislava na jeden hrad blíž italských hranic a obě dcery do Nového Města za Vídní, a spolčiv se s Vladislavem Polským proti ubohé vdově Alžbětě. Tu se zjevil známý nám kardinál Julian Cesarini co legat papeže Evgenia IV. v Uhřích, i spůsobil to, že se mezi Alžbětou a králem Vladislavem stalo přátelské sblížení a konečně 25. listopadu 1442 i osobní sjezd v Rábu. Tu se posavadní nechuť Alžbětina k Vladislavovi obrátila v upřímnou lásku mateřskou. Vladislav byl arci co do postavy nesličný, za to ale tím spanilejší ukázal se býti duch jeho; v jeho jemném a ušlechtilém chování spatřovala pravý opak toho, co od svého příbuzného, krále Bedřicha Německého, nešlechetného musela snášeti. Kdyby se to, o co se smluvili, bylo mohlo uskutečniti, byla by šťastnější budoucnost národům vzešla, jichžto osud na ní a na jejich dětech zavěšen byl. Vladislav i jeho bratr Kazimír měli se zasnoubiti s dcerami Alžbětinými, Slezsko mělo se zapsati starší Anně u věně, a Vladislav odřekna se titulu krále Uherského měl nicméně vládnouti v Uhřích až do plnoletosti Ladislavovy, a státi se dědicem jenom v tom případu, kdyby Ladislav před časem umřel.

Avšak nastojte! Sotva tato smlouva dokonána byla, královna vdova Alžběta náhle dne 19 prosince 1442 v Rábu umřela, majíc teprv 33 léta věku svého. Srdnatost a stálost, s kterou hájila práv syna svého v dobách nejtěžších, zasluhují úcty, avšak ona vynikajíc silou duchovní a mravní nepostačila krotiti a říditi živly bouřlivé, jakož i přemáhati snahy nepoctivé a soběcké, dávajíc tehdejšímu světu nový důkaz, že žena sebe odhodlanější a vtipnější k vládě se nehodí, když nemůže zároveň zbraň nositi, vojákům veleti a osobně i různě zasahovati všude, kdekoliv co chtělo váznouti. Z jejich dvou dcer byla starší Anna již od matky Saskému vojvodovi Vilémovi zaslíbena, ale teprv r. 1446 jemu zasnoubena; osud její byl žalostný, muž její odvrátiv od ní svou lásku dal ji zavříti na hradě Ekardsberku v Durynkách, kdež se roku 1462 do smrti dotrápila. Druhá dcera Alžběta stala se spojovacím článkem v posloupnosti našich panovníkův po přeslici mezi rodem Přemyslovským, Luxenburským, Jagajlovským a Habsburským; byla totiž r. 1454 králi Kazimírovi Polskému, mladšímu bratru Vladislavovu, zasnoubena, i porodila mu Vladislava Jagajlovice, potomního krále Českého a Uherského.

Nyní byl již jenom jeden potomek rodu Luxenburského na živě, totiž druhá Alžběta, vojvodkyně Luxenburská a Brabantská, dcera vojvody Jana Zhořelského, císaře Karla bratra. Nemajíc dětí

z obou manželův svých držela Luxenbursko jen pod zápisem od koruny české. Lucemburští vypudili ji r. 1441 ze své země, a ona utekši se ku strýci svému, Filipovi Burgundskému, postoupila jemu za jistý roční plat r. 1442 netoliko vlády nad Luxenburskem co poručníku, ale i všeho práva svého vesměs. Filip Burgundský opanovav zemi, nicméně samodílk vrchní práva koruny české na Luxenbursko uznával, i byl hotov za výplatu té země postoupiti. Vojvodkyně Alžběta hyvši z Luxenburka vypuzena, poslala právě nedávno, r. 1442, tajně k panu Alšovi Holickému ze Sternberka, praviv mu, že by ona byla pravá dědička království Českého, a prosíc, aby nebyla zapomenuta ani opuštěna. Nebylo však žádného jednání o tom, a Alžběta až do své smrti roku 1451 o nic více v Čechách se nehlásila.

Smrt královny vdovy Alžběty nezpůsobila změny v neutěšeném stavu království Českého; stavové vynasnažovali se marně, aby z vespolného usnešení sněmovního učinili rozhodný krok v jednání o nového krále; zvolení na sněmu 1442 v únoru kommissaři nemohli ničeho svésti, neboť pan Oldřich z Rosenberka z úmyslu překážel všemu snemování, jenom aby se nestalo žádné uzavření králi Bedřichovi nemilé. Záměry své i svým vlastním přátelům tajil, kteří nemohli uhodnouti, kam věci české vlastně vésti chce. Však to nepozoroval, že za příčinou svého nepřicházení na sněmy a všelikého odtahování v národě již mu vážnosti a mravní moci ubývá, a že i mnozí dobří lidé z jeho a pánů Menharkovy jednoty pozornost k panu Ptáčkovi z Pirkštejna obracejí, který tím horlivěji a šlechetnější o obecné dobré se staral.

Snaha pánů Ptáčkova nevztahovala se toliko na uspokojení země a zaopatření vlády královské, ale i na urovnání náboženských sporův. Povždy ještě Táborští přísně stáli při svém výstředním náboženství naproti všem ostatním kališníkům. Pan Ptáček je chtěl k tomu napraviti, aby se ve věcech duchovních jako jiní kališníci podrobili vládě Rokycanově, a k tomu neužíval prostředkův násilných ale mírných. Poněvadž Táborští k české synodě do Kutné Hory nepřišli, rozeslal všecky jejich obce ke schůzce do Kouřimi na 3. dubna 1442. Ony však toliko několik svých poslancův tam vypravili, a k těm měl pan Ptáček řeč, napomínaje jich, aby byli v dobrém pokoji a žádných nesnází nečinili v království, a zvláště proti městům Pražským, s kterými prý raději aby společně o dobré království usilovali a výtržníky a nešlechetníky krotili. Táborští hájili svůj způsob chování vykládajíce, v čem se jejich náboženské mínění od ostatních krajanův různí, opakujíce opět a opět, že budouli z písma a ze svatých doktorů lépe poučeni, milerádi se s ostatními srovnají, konečně poukazujíce na to, že i mezi samými kališníky hrozně se dělí přívrženci Rokycanovi od přívržencův Příbramových. Tato poslední důtka přiměla bezpochyby pana Ptáčka k tomu, že nežli s Tábory dále jednal, zapotřebí uznával, aby se mistři Rokycana a Příbram mezi sebou nějak srovnali. Stalo se to skutečně v první polovici července 1442 na sjezdu v Mělníce, kamž se i Rokycanovci i Příbramovci, ano též Žatečtí, Lounští, Slanští a Hradečtí strany táborské dostavili, a zespolka ku kardinalovi Julianovi do Uher posly vypravili, aby Rokycanovo potvrzení na arcibiskupství vymohl.

Potom sešel se 8. ledna 1443 péčí pánů Ptáčkovou valný sněm v Praze, kdež uzavřeno, aby se nyní se samým králem Bedřichem jednalo a jemu oznámilo, že Čechové déle čekati nechtí, a že se opatří králem a pánem do svého království. Zároveň svolena pro opatření budoucího krále neslýchaně velká berně, totiž bude-li potřebí, dva celé úroky jak z Čech tak i ze všech zemí ku koruně příslušných, to jest celoroční suma všech platův úročních, kterými tehdáž poddaní svým pánům vůbec za dvě léta byli povinni platiti. To svědčilo o vysoce vlasteneckém duchu národu Českého vůbec, a jednoty Ptáčkovy zvlášť, a cizinci, kteří Čechy pomlouvali, že nechtí vlastně krále, leda by od něho vždy jen peněz brali, počínali si tehdáž jako i napotom dle zvyku svého naproti Čechům nešlechetně a jizlivě. Pan Ptáček sám byl onomu poselství v čelo postaven, které v tom jednání o krále k Bedřichovi do Vídně bylo vypraveno. Tam podtají nabízel králi Bedřichovi samému, aby se v království České uvázal, jinak aby se s Ladislavem do Prahy přistěhoval a tu správy zemské ve jménu téhož královského dítěte se u-

jal. Odpověď poslům od Bedřicha daná nebyla nic, než holé odkládání těch věcí na příhodnější dobu.

Poslední disputace Táborská a smrt pana Ptáčka z Pirkšteina.

1443—1444.

Pan Ptáček navrátiv se z Vídně, nedal si pokoje, aby nesnáze s Tábory ku konci přivedl. Byliť Táboři v první polovici r. 1443 do války strženi, která se dobře pro ně neskončila. Panoše Jaroš z Drahonic, zchudlý potomek pánův někdy Bavorův ze Strakonic, měl dávné půtky s Václavem z Michalovic, mistrem Strakonických Johanitův, jehož všelijak hanlivě se dotýkati a zvláště opilstvím naříkati nepřestával. Václav z Michalovic při nebytnosti soudu zemského sáhl naň zbraní, Jaroš z Drahonic však hledal i našel ochranu ve Vodňanech přikázav se tak jednotě Táborské ve službu. Strakonický mistr proto obrátil i na Vodňanské zbraň svou požívaje pomoci od vládyky Msticha ze Sedlce i od pana Oldřicha z Rosenberka. Šířil se tím boj ještě dále: ku konci měsíce května vytrhli Vodňanským na pomoc Táborští, potom Písečtí, Svojše ze Zahrádky a čtyři jiní panoši. Nicméně Vodňany byly po nedlouhém obležení dobyty, mnozí měšťané octli se v zajetí, ba někteří i odpraveni jsou. I trvalo záští krvavé ještě některý čas, až se stala dne 27. června 1443 na hradě Vlašimském námluva k příměří skrze Mikuláše Trčku a kněze Bedřicha ze Strážnice, kteříž potom zvoleni jsou za mocné opravce a zjednatele míru mezi stranami.

Mezi tím psal pan Ptáček Táborským, Písecským, Klatovským a Žateckým, aby vyslali z každé obce jednoho kněze a několik světských mužův 14. května do Kutné Hory na sjezd o urovnání různic. Oni nepřišli, nýbrž žádali o jiné místo nestranné.

Dne 16. června počal se valný sněm v Praze, na nějž pan Ptáček s mistrem Rokycanou přijel, kněz Bedřich zas s knězem Mikulášem z Pelhřimova, právě když se Táborům ve válce nahoře vypsané nejhůř dařilo. I tu mistr Jan z Příbrami s Rokycanou, jsa s ním nyní v dobré vůli, po svém obyčeji krutě dorážel na Tábory vytýkaje jim, že nevěří v předpodstatnění chleba a vína při svátosti oltářní a pikhartův jim spílaje. Sněm žádal, aby kněží obojí strany měli nové hádání o božím těle ve svátosti oltářní, že pak nový sněm rozhodne, která strana pravdu má, a že se podle toho rozsouzení obě strany mají srovnati. Táboři silně odpírajíce museli nicméně k tomu svoliti, i tak stalo se hádání o svátosti oltářní mezi Tábory a kališníky na sboru v Kutné Hoře na den 6. července 1443 svolaném. Z předních mužův strany pod obojí téměř nikdo nescházel, a byla to poslední veřejná disputace kněží Táborských, ještě památnější, nežli byla první někdy v Praze roku 1420 v domě Zmrzlíkově držaná. Za předsedy sboru zvolení byli mistří Václav z Drachova a Petr Payne; hádání počalo ve chrámě u sv. Jakuba dne 8. července, a bylo velmi tuhé; zvláště mistr Jan z Příbrami prudce se dotýkal mnohých známých kněží táborských, jako zvláště Václava Korandy; Táboři se očišťovali jak mohli, a když se sbor měl rozcházeti, ohlásili pan Ptáček a mistr Rokycana, že mají obě strany při svou napsanou do jistého času úřadu Kutnohorskému odevzdati, aby se budoucímu sněmu k rozsouzení mohla předložiti.

Ten sněm sešel se v Praze 16. června, ale o víře tu ještě nic rozhodnuto nebylo; pan Ptáček dal zprávu o svém pořízení u krále Bedřicha ve Vídni, a uzavřeno, poslati nové a mnohem hojnější poselství do Vídně. Vypravilo se 29. září 1443 z Prahy, a byli v něm téměř všickni katolíci a mírní kališníci mající pány Oldřicha z Rosenberka a Menharta z Hradce v čele. Vjeli asi v pěti stech koních nádherně ozdobených do Vídně. Však pořízení jejich nebylo o nic lepší nežli pánů Ptáčkovo; nezjednali ani krále ani vládce poručníka, ba nemohli ani platně zastaviti škody, ježto se z Rakous do Čech a na Moravu hojně dály nepřátelskými vpády a olupováním kupců českých a moravských. Pánové čeští a moravští ujímavše se kupců co poddaných svých, žádali pro ně náhrady od vlády rakouské, a nedocházejíce jí, činili za to také válečné jízdy do Rakous. Škody se dály zejména panu Oldřichovi z Rosenberka, Menhartovi a Janovi z Hradce a Mikuláši Trčkovi; naopak zas činili vpády do Rakous pan Jan z Pernšteina, Jan Sádlo ze

Svitkova a Táborští. Ještě ku konci léta 1443 páni moravští Bertold z Lipé a Hanuš Černohorský z Bozkovic učiniviše vpád do Rakous hubili tu sami až k Vídni, a dali tím příčinu k pohraničné válce, z níž sami potom notnou škodu odnesli.

Po návratu českých poslův z Vídně sešel se zase v Praze hlučný sněm dne 2. ledna 1444 na Staroměstské radnici, i byl velmi bouřlivý, poněvadž pan Ptáček poznav ze zpráv poslův, že také ničeho nezjednali, velmi to těžce nesl, že má neblahý stav bezvládí pořád ještě dále trvati a že pánové Menhart z Hradce i Oldřich z Rosenberka i na dál vrchní moc v rukou svých držeti mají, aby překáželi toliko pokroku a sjednocení se národu. Nejdůležitější na tom sněmě bylo potupení a zavržení vyznání Táborského; sám pan Ptáček předsedal ve zvláštním odboru sněmovním, kdež hádky mezi mistrem Rokycanou a Táborskými kněžími obnoveny byly. Výsledek toho byl takový, že sněm vynesl nález svůj v ten smysl, že učení mistra Rokycany a Jana z Přibram i a jiných mistrův i kněží jest lepší a jistější, než kněze Mikuláše z Pelhřimova a jiných s Tábory se snášejících bohoslovcův, a tak schválenо jest učení kališnické a potupeno Táborské. Všickni přítomní na sněmu pánové a šlechtici, také města slibovali a zápisy to potvrzovali, že až do smrti chtějí srovnávati se u víře se stranou pochválenou, a učení Táborské velká většina národu kacířstvím býti pravila. Zpíváním Ambrozianského zpěvu: „Tě Bože chválíme" toto jednání se skončilo, a pan Ptáček dosáhl toho, čeho si přál, že totiž znamenitě upevnil a rozšířil svou jednotu. V skutku rovnali se Táborští svým učením pozdějším protestantům úplně, kdežto kališníci jen v nepodstatných věcech od římských katolíkův se různili. Zadalo to smrtelnou ránu Táborům; hned počali jejich jednotníci k vyznání Rokycanovu čím dál tím valněji odpadávati, i že pan Ptáček z opatrnosti Tábory násilím nepotlačoval, přestali býti nebezpečni a počali hynouti. Jejich města poddávala se bez hluku jedno po druhém pod správu kněží kališnických, a o několik let později nebylo již táborského vyznání víry nikde jinde, než v jednom původním sídle svém, v městě Táboře.

Z toho sněmu jel jenom pan Hašek z Waldšteina ještě jednou ku králi Bedřichovi do Rakous, ale i jeho úsilí o vyplnění žádostí českých bylo naprázdno. Bedřich ani sám nechtěl království České přijmouti, žeby to proti Ladislavovu právu bylo, aniž byl ochoten činiti sobě nepohodlí staráním se o české věci; pravil toliko, aby Čechové čekajíce na plnoletí malého Ladislava, prozatímní vládu sobě zřídili, on že by ji co poručník téhož potvrdil, jinak že jest ochoten k Čechům, kdyby se v důležitějších věcech k němu o radu utíkali. Tuto odpověď pan Oldřich z Rosenberka Bedřichovi v ústa položil, a byla to holá vytáčka. Bez náležitého správce země bylo nemožné všeliké splnění nejpilnějších přání ve věcech týkajících se náboženství, a zřízení prozatímní domácí vlády, otevření soudův a desk pouhým přátelským dorozuměním mezi stranami byla věc také zhola nemožná. Proto se po návratu pana Haška z Waldšteina počaly strany opět více a více jitřiti, a kališníci obraceli zvláště k Pražanům svou nevoli, jichžto purkmistři, Pešík z Kunvaldu na Starém a Pavel Dětřichovic na Novém městě, zároveň panu Menhartovi proklínali v srdci svém kalich, z kterého pili, spásy své jen z Říma a z Vídně očekávajíce. Jim při tom dobře bylo, neboť proti všemu řádu a právu již na sedmý rok purkmistrovský úřad drželi a libovolně v Praze panovali.

Selhání vší naděje na krále mělo hned také za následek, že množství soukromých záští a půtek po Čechách i po Moravě zuřiti počalo. Sami pánové předcházeli malou šlechtu počínáním válek. Pan Ptáček s Janem Čabelickým ze Soutic, hejtmani Kouřimského kraje, dobyvše tvrze Prače v okolí Pražském vypálili ji 20. března; po velkonocích zas, která toho roku 1444 na 12. dubna připadala, dobyl týž pan Ptáček na panu Menhartovi z Hradce hradu a městečka Bílkova na Moravě, o kteréž místo měl s ním rozepři, načež se smlouvou srovnali. Pan Oldřich z Rosenberka zmocnil se města Prachatic a vládl jím. Svojše ze Zahrádky, stranník Táborský, dobyl hradu Vilštejna v Plzeňště, pána téhož hradu, Zbyňka Kocovského, znamenitě obral a dva syny jeho vzav na Tábor je unesl, což velké nesnáze a hně-

vy zbudilo mezi Hynkem Krušinou ze Švamberka, Přibíkem z Klenového a Burianem z Gutštejna, a také k válce vedlo v kraji Plzeňském. Jan Zajímač z Kunstatu a kněz Bedřich ze Strážnice měli společné záští s panem Oldřichem z Rosenberka a Janem Sádlem ze Smilkova; starý pan Aleš Holický ze Šternberka válčil s několika zemany v okolí Slánském i dobyl jedné tvrze lstí, na druhé zas v Jenči dobyl a jal bakaláře Prokopa Jidáška. Ještě větší boje vedly se v krajích půlnočních. Slezáci tam ku konci minulého roku oblehli pana Hynka Krušinu z Lichtenburka město Frankenštein, neboť prý jeho lidé veliké krádeže ve Slezsku spáchali. Wartenberkové Děčínští, Mikeš Pancéř ze Smojna na hradě Sloupu (Pirkšteině) v Litoměřicku a Kryštof Šoff na Troskách nepřestávali loupežiti v krajích Litoměřickém a Boleslavském, potom jízdy konati do horní Lužice a do Slezska. Tu se zdvihli Lužičané z měst Zhořelice, Budišína a Žitavy, Slezáci z měst Vratislavi a Svídnice s jedné, krajské míry obou řečených krajův s hejtmany svými, panem Jakubem z Vřesovic a Janem Smiřickým s druhé strany, a všickni se proti těm škůdcům slukli. Tvrz Sloup, která stála na pískové skále v údolí, z něhož k ní žádného přístupu nebylo, nicméně na Pancéři byla dobyta a od pana Smiřického opanována. Také starý dravec, starší Jan Kolda ze Žampachu, nemoha zapomenouti Slezákům, že mu s českými pány hrad Náchod vypálili, opět se zdvihl a do Slezska vypravil, kdežto 19. srpna 1444 město Bolkenhain vztekl, vydrancoval a vypálil; když se však s mnohými zajatými na Náchod vracel, sebrala se na rychlo blízká města slezská, a tu dostižen jsa u Křesova utrpěl porážku a všecky své vězně a kořisti ztratil. To byl poslední skutek tohoto škůdce zemského, neboť v krátce na to zemřel. Však brzo se podobně proslavil syn jeho, mladší Kolda, potatilec zdařilý.

Jiné rozsáhlé záští strhlo se toho času na Moravě. Moravský pán, Heralt z Kunštátu, maje jakousi rozepři s obcí Brněnskou, přijel tam na radnici maje list bezpečnosti v ruce; tam postaviv se před radu městskou otevřel a předložil nějaké listiny; páni konšelové však na pana Heralta moc sáhli a v noci při pochodních v radnici jej stíti dali. Totiž usnešení rozbouřilo veškeren rod Kunštatský na Moravě i v Čechách náramně, vypovězena válka Brněnským a hledána krvavá pomsta na dlouhý čas; sám pan Jiří z Poděbrad svého rodu různě se ujímal, a ještě ku konci následujícího léta nebyl ještě s Brnem smířen.

V těch nových zmatcích byl opět pan Ptáček první o to pečliv, aby mír zemský byl obnoven, usiluje o to, aby se k července sešel sněm v městě Pelhřimově, proto že jeho strana jsouc v nevoli s Pražany, do Prahy více jezditi nechtěla. Pánové Oldřich a Menhart, náčelníci druhých stran, nechtěli zas leč v Praze sněmovati. Po dlouhém dopisování mezi stranami měli se někteří přední pánové v Dobříši o tom smluviti, kde by ze sněm měl sejíti. Tu vydal se pan Ptáček také na cestu do Dobříše; však sotva z Ratajského hradu, svého sídla, půl druhé míle ujel, přišlo mu velmi zle, musel se hned domů vrátiti a tam za nedlouhý čas dne 27. srpna 1444 náhle umřel, jsa v květu věku svého. Pocházel ze zvláštní linie pánův z Lipé a z Dubé i byl poslední mužský potomek rodu svého. Jeho předkové psali se již na začátku 14. st. z výše řečeného Sloupu čili Berkenšteina (Birkšteina) hradu v Litoměřickém kraji, on sám byl pánem na Polné a Ratajích; že pak původní hrad Birkštein v Litoměřicku byl do cizích rukou přišel, postavil některý předek jeho při samých Ratajích nový hrádek Pirkštein, který nyní na faru obrácen jest, a kulatá věž na zvonici. Pan Hynce Ptáček z Pirkšteina stal se teprv v pozdějších létech rozhodným Husitou; poznav věrolomnost a neupřímnost císaře Sigmunta a příkrost k Čechům se strany apoštolské stolice, postavil se v čelo národu, a spojuje upřímnou vůli s důrazem, hájil jeho samobytnost a staral se o jeho sjednocení a upokojení. Eneáš Sylvius o něm píše, že byl muž tlustý, plešatý, malé postavy, veselé povahy a mluvný. Osud přetrhl před časem běh života jeho, jeho zásluhy o vlast a národ zůstanou vždy v vděčné památce. Na štěstí dospěl nyní jiný výtečný syn vlasti, Jiří z Poděbrad, který ztrátu jeho skutečným pokrokem v záležitostech vlasti, i novým a neodolatelným důrazem více než nahradil.

Pan Jiří z Poděbrad v čele kališníkův. Další jednání o krále a o arcibiskupa.

1444—1445.

Když se byla smrt páně Ptáčkova po Čechách roznesla, sjeli se hned v měsíci září 1444 přední pánové jeho strany v Kutné Hoře, kdež se bez rozpaků přikázali k panu Jiřímu z Poděbrad, svému prý nejstaršímu, v skutku však nejmladšímu mezi nimi. Narozen byv v den sv. Jiří roku 1420 na hradě Poděbradském počítal právě teprv 24 let. Otec jeho byl pan Viktorin z Poděbrad a z Kunštatu, matka Anna z Wartenberka, synovice někdy pana Čeňka z Wartenberka, nejvyššího purkhrabí, a vlastní sestra paní Kateřiny, manželky pana Oldřicha z Rosenberka. Pan Jiří byl tedy sestřencem synům téhož pána Rosenberka, náčelníka katolické strany. Pravilo se, že mu sám Žižka při křtu kmotrem byl, což ovšem možné bylo, ano jisto jest, že Jiřího otce, pana Viktorina, Žižka na smrtelném loži svým nejvěrnějším přítelem nazýval. Již nyní byl se proslavil v bitvách u Lipan, 1434, a u Tábora, 1438, a stal se roku 1440 hejtmanem kraje Boleslavského, k němuž tehdáž Poděbrady náležely. Roku 1441 oženil se pan Jiří s ušlechtilou pannou Kunhutou, dcerou někdy Smila Holického ze Šternberka, staršího bratra pana Alše, který mezi Sirotky stálostí a věrností vynikal. Z té příčiny přidružili se nyní i Táboři k jednotě, jížto pan Jiří náčelníkem byl, a která po něm napotom obyčejně Poděbradskou se zvala.

S mladistvou horlivostí ujal se pan Jiří správy jednoty své, a uměl to s mocí tak podstatnou prováděti, že v nedlouhém čase přece dovedl zemské věci ku předu pohnouti. Také o jeho osobnosti Eneáš Sylvius, přední věku svého spisovatel, příležitostně se zmiňuje; znít pak úsudek toho bystrozrakého muže, však nikoliv přílišle Jiříkova, asi takto: „Jiří z Poděbrad jest člověk postavy krátké, těla hranatého, pleti bílé, očí jiskřivých, mravův libezných, nakažený husitstvím, ale jinak muž spravedlivý a šlechetný; — vyniká mnohotvárnou zkušeností běhův jak státních tak i válečných, zrakem v nahodilých potřebách nejbystřejším, přičinlivostí neslýchanou, podnikavostí a bedlivostí nenávitelnou."

Okolo sv. Havla 1444 měl se v Praze zemský sněm sejíti, šli tam však toliko přívrženci stran páně Rosenberkovy a Menhartovy; Poděbradská jednota sešla se v témže čase v Nymburce, i dala do Prahy vědětí, že ačkoliv by ráda chtěla sněmu, do Prahy však naprosto že nepůjde. Potom se některý čas vyjednávalo mezi Prahou a Nymburkem písemně, až se obě strany dne 1. listopadu ku společnému jednání v Českém Brodě sjeli. Tu stalo se 25. listopadu usnešení, jakým způsobem mohla by země Česká v jednotě a svornosti, v právích a řádech zachována býti, potom aby kompaktata a mírný list z roku 1440 byly držány a zachovány, a co se proti nim stalo, aby napraveno bylo, konečně aby mistr Rokycana byl na arcibiskupství potvrzen a posvěcen. Zároveň splnomocněni byli páni Jiří z Poděbrad a Zbyněk Zajíc z Hasenburka, pán katolický, aby k provedení toho cest a prostředkův vyhledávali. Na tomto sněmě však opět také uzavřeno bylo, aby znamenité poselství šlo vyjednávat do Rakous o vydání mladého Ladislava, krále Uherského a vojvody Rakouského, aby také do Čech za krále přijat býti mohl.

Pan Jiří ukázal nyní v jednání o tak nazvané dokonání kompaktat a zejmena o potvrzení mistra Rokycany na Pražské arcibiskupství takovou opravdovost, že z toho lze bylo znamenati, s kterakým důrazem v řízení veřejných věcí dále pokračovati bude. V církevních věcech umínil obrátiti se ku kardinálovi Julianu Cesarinimu, od papeže Evgenia IV. pro Uhry i pro Čechy zase splnomocněnému, ku kterému Čechové již přede dvěma lety zření své obrátili. Avšak výtečný muž tento právě té doby, když v Českém Brodě sněmováno bylo, zahynul v nešťastné bitvě u Varny. Stalo se to tak. Po smrti královny vdovy Alžběty v Uhřích přiznala se většina jejích přívržencův ku králi Vladislavovi Jagailovici; toliko Diviš, arcibiskup Ostřihomský, pan Ladislav Gara a Jan Jiskra s hejtmany a městy svými v horních Uhřích zůstali mladému Ladislavovi věrni. Král Vladislav, maje nyní větší moc v ruce, dal se od kardinála Juliana k válce proti Turkům skloniti, a vykonal od července r. 1443 do února 1444 slavnou vítěznou válku proti nim, proniknuv hluboko do Bulhar. Tu přišli ponejprv za lidské paměti turečtí vyslanci k němu do Budína prosit za pokoj, kterýž 1. srpna 1444 v Segedíně skutečně byl uzavřen. Však kardinál Julian, i papež Evgenius

I všickni sousední křesťanští národové tomu pokoji odporovali, myslíce, že by nyní nejlepší doba byla k vypuzení Turkův z Evropy. Na jejich naléhání zrušil král Vladislav svou přísahu na mír a proti Sultanovi Muratovi II. druhou válku zdvihl. Postoupil s vojskem svým ještě hloub do Bulhar, až se u Varny blíž Černého moře válečně se sultanem a jeho vojskem potkal. Tu se dne 10. listopadu osudná bitva strhla, v které král Vladislav padl, kardinal Julian Cesarini na útěku od svých vlastních lidí zabit byl a celé křesťanské vojsko potřeno a rozprášeno bylo. Jiní o kardinalovi jinak vypravují, že byl totiž od Turkův chycen, do Adrianopole odveden a tam neslýchanými mukami usmrcen. Jenom uherský vůdce Jan Huňad zachránil se s nehojnými zbytky poraženého vojska časným uprchnutím z bojiště.

Když se pan Jiří z Poděbrad o zahynutí kardinala Juliana Cesarini-ho dověděl, musel se o dokonání kompaktat k samému papeži obrátiti; byli však dva papežové, Evgenius IV. a Felix V.; nevědělo se ještě, který druhému bude museti ustoupiti, sbor Basilejský však vzal již r. 1443 konec neslavný, odročiv se na čas neurčitý; že pak papež Felix již byl jmenoval Čechům arcibiskupa, výše řečeného kněze Mikuláše od Řebříkův, kterého Čechové nechtěli, obrátil se pan Jiří s panem Zbyňkem Zajícem z Hasenburka k papeži Evgeniovi. Jejich poslové k tomu papeži do Říma vypravení nepřinesli však žádoucí odpovědi, neboť se byl o to pan Oldřich z Rosenberka již postaral; pánové zas strany jeho a Menhartovy sjevše se 13. července 1445 v Plzni, usnesli se na tom, že zvláštním psaním papeži za jeho odpověď poděkují a jemu v několika článcích vyloží příčiny, proč Rokycanu nehodným býti pokládají, aby byl arcibiskupem Pražským. To se také stalo, a vedle jiných pánův, kteří k tomu psaní své pečeti přivěsili, učinil to také tentýž pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka, od sněmu Českobrodského s panem Jiřím k tomu zřízený, aby se o potvrzení Rokycanovo přičinil. A přece byl ten pan Zbyněk jeden z nejšlechetnějších pánův českých, nepřestav nikdy požívati vážnosti a úcty všestranné. Nedá se jinak mysliti, než že i on nepovažoval to býti proti cti své, když nedrží slova kacířům podlo svého mínění na ujmu pravé katolické víry daného. Však též i sám pan Oldřich z Rosenberka nerozmýšlel se svolovati na sněmích k věcem sobě protimyslnějším, uměje se potom vždy o to postarati, aby výsledek byl pravý opak toho, čeho sobě strana kališnická přála. Následoval potom v druhé polovici února sněm v Praze, ku kterémuž se také pan Jiří a strana jeho dostavila; však byl velmi bouřlivý, neboť strana páně Oldřichova a Menhartova počtem silnější uměla to provesti, že z vypravení valného poselství do Rakous o krále sešlo, a všecko do nejisté budoucnosti opět zavěšeno zůstalo.

Zjevení se krále v Stadicích.

1445 v měsíci dubnu.

Pozoruhodno, že již po druhé po vymření rodu královského národu Českému Stadice se připomínají, klidná to vesnička nad Bělinou opodál hor Srbských, z které někdy Přemysl, praotec všech panovníkův českých, od pluhu povolán byl na trůn. Po vymření rodu jeho probodl Oldřich z Lichtenburka při jednání o volbě nového krále r. 1307 Tobiáše z Bechyně, proto že s úsměškem české stavy do Stadic posýlal pro nějakého sedláka, který by snad strýcem byl starého rodu královského. Nyní dlouhá osiřelost královské koruny české a všeho národu, marná touha po králi zavdala k tomu příčinu, že se ve Stadicích skutečně král zjevil. Vyskytl se tam v měsíci dubnu 1445 po velikonoci muž neznámý, v šíni oděný, jenž vyhlídnuv sobě v poli strom vysoký a košatý, naň vylezl a v jeho větvích jakousi chýši ku přebývání sobě upletl. Sedlákům ze vsi, kteří přicházeli dívat se naň, vypravoval, že byl poustevníkem, a že měl zázračné zjevení: přišli prý k němu svatý Václav a svatý Jan (rozumí se Křtitel) oznamujíce jemu, že jej Bůh Čechům za krále ustanovil; a protož od nich poslán jsa přišel prý do Stadic, kdežto královské Čeští původ svůj brali, aby dostál povolání svému; lidu českému že nyní slyšeti jest vůli Boží, a zachovati se podle ní. Muž ten, ačkoliv sprostý, byl postavy vážné, vedl řeči ušlechtilé a choval se pobožně; proto se zdál sedlákům býti cosi vyššího a svatého, i uznavše jej za krále od Boha jim ustanoveného, počali ho ctíti spůsoby všelikými, přinášeli mu dary, a poklony, a nejen otočili ho stráží tělesnou, ale zřídili mu také

tarších svých. Nahodil se brzy
písmě znalý, kteryžto učiněn
čem, spisoval nové zjevení, a
o všech českých krajův rozná-
pomínal lid, aby přišli se kořit
u, jejž Bůh sám z prostřed chu-
lati, a pro dobro vlasti zjeviti
se po celé zemi hluk o té věci
prostodušní a hloupí byli u veli-
ení, chytřejší a vzdělanější se
li. Nicméně hrnuly se velké da-
do Stadic, přicházel i nejeden
anoše, aby se novému Bohem
krále k věrnosti a poddanosti
Ve městech a po vsích počaly
any tvořiti, pohnutí mysli rostlo,
o se obávati, že se pobouření
mští pánové, kteří se tomu s
také smáli, vidíce co se děje,
tali strach, sjíždějíce se na pře-
u Smiřickému do Roudnice. Od-
ojivše branné z čeledi své, silný
brojený vypravili do Stadic, aby
divadlu konec učinil. Když tito
na místo přijeli, očekávali ra-
ého krále, a všechen lid, který
to kořil, že Bůh nějaký zázrak
však ozbrojenci přijeli pod
kázali Božímu poslanci, aby dolů
on bez odporu učinil. Zázraku
nikdo nepostavil se k odporu, když
ka a jeho rady svázali a co za-
toudnici odvezli. Ti co prvé nej-
jeho královské důstojnosti po-
ynť jej zapřeli, a každý byl rád,
utéci. Pan Jan Smiřický podr-
muže i jeho rady nějaký čas v
ve vazbě; poznav pak, že jest
pomaten, kázal starým sedlá-
ám jeho, brady oholiti a je domů
, jej samého pak poslal do Pra-
aroměstskému purkmistru, Pešíč-
Čunvaldu, aby ho tam opatřil.
ivius poznamenal k tomu přibě-
ém listu svém, že čím výtečnější
Čechách mužové jak rozumem
ostí vynikající, tím větší hlou-
ám zároveň také shledává.

---

poselství ve Vídni. Jan Jiskra z Brandýsa.

1445 na podzim.

é uherští po smrti mladého krá-
ladislava Jagajloviče, Pol-
Uherského, jehož Poláci vyznaču-
Varneńčík, sešli se v mě-
síci květnu na sněm do Pešti, a tu nyní
všickni k mladému králi Ladislavo-
vi svolili, ustanoviv še na tom, aby
vysláno bylo znamenité poselství do Ra-
kous, které by tam mladého krále i ko-
runu uherskou sobě vyžádalo, aby Ladi-
slav nově na království korunován býti
mohl. Pokud však se to nestane, mělo ce-
lé království Uherské spravováno býti
sedmi tak zvanými hejtmany, to jest sed-
mi nejmocnějšími muži v království, z
nichž by každý tu část spravoval, v které
nad jinými buď jměním buď jinak svým
postavením předčí. Za jednoho takového
hejtmana uznán byl také Jan Jiskra
z Brandýsa v hořejších Uhřích, které
držel osazené vojskem svým. Však nej-
přednější byl Jan Huňad, Sibiňan a
Rumun rozený, kteryž posud nejvíce pro-
slavil se poražením vojsk tureckých, prá-
vě nyní však ještě v zajetí u Drakula,
vojvody Valašského, byl, do kterého upadl
na útěku z bitvy Varnenské. Přišlo tedy
slavné poselství od království Uherského
k Bedřichovi králi do Vídně, aby s ním o
vydání Ladislavovo jednalo; Uhři podá-
vali Ladislavovi všecky hrady a požitky,
které královské komoře přináležejí, sli-
bovali spůsobiti ve své zemi řád a vlá-
du, a potom Ladislava i s korunou zase
králi Římskému navrátiti, aby si jej co
poručník dále ještě choval buď v Prešpurce, neb ve Vídni, neb na Špilberce,
hradě Brněnském. Však se králi Bedři-
chovi přece tak učiniti nezdálo; jak byl
povahy nedůvěřivé, bál se hlavně o to,
žeby mu Uhři potom nevrátili ni Ladisla-
va ni koruny, na jejich přísahy, listy a
pečeti nic nedávaje. Proto odbyti jsou od
něho jak již několikráte před nimi Če-
chové. Uhři pobyvše několik neděl ve
Vídni, a žádného konce s králem Bedři-
chem dojíti nemohouce s velkou mrzuto-
stí do své země se vrátili.

Mladý Ladislav, kterému nyní na
půlšesta roku šlo, by krátce před tím ze
vzdáleného hradu na pomezí italském za-
se od svého poručníka do Nového Mě-
sta za Vídní přivezen, kde sám král
Bedřich dvorem býval. V uherském po-
selství nalézal se také Jiskra z Bran-
dýsa, který uživ vhodné příležitosti žá-
dal si mladého krále viděti a dříve než
druzí magnati uherští k tomu konci do
Nového Města přijel. Tento muž již za
cís. Sigmunta do Uher přišlý, byl nej-
slavnějším válečníkem českým, který po
skončení válek husitských mimo vlast

svou hledal pole své činnosti, a netoliko svým válečným uměním, v čemž přirovnáván byl k Žižkovi, ale i ušlechtilou povahou, ničím nezviklanou věrností a stálostí k tomu, kterému své služby věnoval, skutečné a velké znamenitosti dosáhl. Byl-li rodem Čech neb Moravan, zůstává nerozhodnuto, o jeho předcích ničeho se neví. Nebožka královna Alžběta učinila jej svým nejvyšším hejtmanem horních Uher, a měla jemu, jak již spomenuto, hlavně za to děkovati, že v Uhřích o všecko nepřišla. Přijav toto důstojenství musel si teprvé sám z ničeho vojsko utvořiti; to se mu rychle podařilo, neboť bojovníci čeští v hojném počtu pod jeho prapory spěchali. Nedával jim žoldu, neboť se živili sami na útraty krajin, kde bojovali. Jal se s nimi dobývati měst Košic, Levoče a Bardějova, potom báňských měst Kremnice, Štávnice, Bystřice, Nové Báně, Pukance a Libětova, vesměs na Slovensku; byla to první sídla jeho moci a vlády v horních Uhřích. Potom dobyl Prešova a Kežmarku, jakož i drahně hradův a tvrzí mezi těmi městy ležících, i měl také v Trnavě, Nitře a Trenčíně posádky své. Spůsob jeho válčení byl zcela Žižkovský, jen že prý také vedle toho jiných spůsobův užíval, o kterých žádných zpráv nemáme. Jeho lidé zakládali na rozličných místech tak řečené tábory a posádky, totiž pevnůstky, s nichžto panovali celému okolí, ukládali sedlákům platy a roboty dle potřeby své, a bránili se nepřátelským útokům. Jiskrova statečnost a štěstí jeho válečné vždy hojných pomocníkův k němu lákalo, mnohý český, moravský a polský šlechtic za čest a za zisk si to pokládal, býti v jeho službě; mezi jeho hejtmany a rotmistry jmenují se přední Jan Talafús z Ostrova, před tím zeman kraje Chrudimského, Mikuláš Brcal z Dobré, Petr z Radkova, a bratří Mikuláš a Petr Komorovští, šlechticové polští, kteří z nepřátel a zajatcův stali se také jeho přátelé a pomocníci. Pan Jiskra byl postavy nevysoké, černý a drsnatý, mysli vždy veselé, podnikavý a směly, štědrý až do marnotratnosti, zvláště k vojákům, a skvostnosti ve všem milovný. Pod jeho ochranou stěhovalo se mnoho set rodin husitských Čechův do horních Uher, kdež mezi Slováky osedli a se spisy českými jakož i s pokročilejšími spůsoby v řemeslech a živnostech je seznámili. Od těch dob počíná se p duševní hnutí mezi Slováky, jevící se nejprv spisováním knížek v čistém ském nářečí. V Muráňské dolině v G ru, v Dobšině, městečku, a v nejed jiných místech pokládají se obyv nyní slovenští ještě za potomky n tam osedlých Čechův.

Když pan Jiskra tedy z Vídn Nového Města za Vídní p aby královské dítě, dědice trůnu Čes a Uherského spatřil, nalézal se tam Ladislavovi právě praelat italský, sl Eneáš Sylvius Piccolomini, ve sekretář sboru Basilejského, nyní le Bedřicha, jeden z prvních vzdě svého věku, Husitův obzvláštní nep a přece dějepisec český. Ten nám po co očitý svědek tklivý výjev prvního dání Jiskrova s královským dědi Když totiž Jiskra k Ladislavovi pu byl, uvedl jej král jeden z vysokých ředníkův zemských, pravě k dítěti, jest ten muž, který tak udatně bojov pro něj a pro jeho právo do boje v to že je jeho ochránce, jeho druhý ručník. Jiskra však poklekna tu před lovským dítětem se srdečným pláčem mu ruku políbil a v tento rozum k mu promluvil: „Již tě aspoň jedno dím a za ruku držím, můj milý k Kdybys ty věděl, jak mnohá nebezpe ství jsem pro tebe podstoupil, v těžké práce se vydal, kolik ran jse životě vzal: hle za důvod jsou tu moje! Otci tvému a tobě život svůj obětoval. Žádná moc není tak velká, né neštěstí tak mocné, aby srdce n tebe odloučiti a odcizíti mohlo; služi sama smrt tobě odejme. Ale ty v dětském věku svém tomu nerozumí kou tedy odplatu míti budu za věrn ce své? čím se odměníš rytíři sv To vše mluvil bezpochyby česky, slav jsa německy vychován, ne tomu; avšak když Jiskra přestal n sem tam se ohlížel, a spatře méd Ungnada, komorníka svého, v ně vedlé obyčeje v Němcích panují níže k rozdávání almužny chudý val, mlčky po něm sáhl, a toli grošův stříbrných, neb jich tam bylo, z něho vyňav, Jiskrovi dar skra si tohoto daru tak vysoce v dal ty groše zlatem obložiti a pot na hrdle zavěšené je nosil.

Uhři, kteří prvé stáli při padl Vladislavovi, vyčkali nyní toliko

svou hledal pole své činnosti, a netoliko svým válečným uměním, v čemž přirovnáván byl k Žižkovi, ale i ušlechtilou povahou, ničím nezviklanou věrností a stálostí k tomu, kterému své služby věnoval, skutečné a velké znamenitosti dosáhl. Byl-li rodem Čech neb Moravan, zůstává nerozhodnuto, o jeho předcích ničeho se neví. Nebožka královna Alžběta učinila jej svým nejvyšším hejtmanem horních Uher, a měla jemu, jak již spomenuto, hlavně za to děkovati, že v Uhřích o všecko nepřišla. Přijav toto důstojenství musel si teprvé sám z ničeho vojsko utvořiti; to se mu rychle podařilo, neboť bojovníci čeští v hojném počtu pod jeho prapory spěchali. Nedával jim žoldu, neboť se živili sami na útraty krajin, kde bojovali. Jal se s nimi dobývati měst Košic, Levoče a Bardějova, potom báňských měst Kremnice, Štávnice, Bystřice, Nové Báně, Pukance a Libětova, vesměs na Slovensku; byla to první sídla jeho moci a vlády v horních Uhřích. Potom dobyl Prešova a Kežmarku, jakož i drahně hradův a tvrzí mezi těmi městy ležících, i měl také v Trnavě, Nitře a Trenčíně posádky své. Spůsob jeho válčení byl zcela Žižkovský, jen že prý také vedle toho jiných spůsobův užíval, o kterých žádných zpráv nemáme. Jeho lidé zakládali na rozličných místech tak řečené tábory a posádky, totiž pevnůstky, s nichžto panovali celému okolí, ukládali sedlákům platy a roboty dle potřeby své, a bránili se nepřátelským útokům. Jiskrova statečnost a štěstí jeho válečné vždy hojných pomocníkův k němu lákalo, mnohý český, moravský a polský šlechtic za čest a za zisk si to pokládal, býti v jeho službě; mezi jeho hejtmany a rotmistry jmenují se přední Jan Talafús z Ostrova, před tím zeman kraje Chrudimského, Mikuláš Brcal z Dobré, Petr z Radkova, a bratří Mikuláš a Petr Komorovští, šlechticové polští, kteří z nepřátel a zajatcův stali se také jeho přátelé a pomocníci. Pan Jiskra byl postavy nevysoké, černý a drsnatý, mysli vždy veselé, podnikavý a smělý, štědrý až do marnotratnosti, zvláště k vojákům, a skvostnosti ve všem milovný. Pod jeho ochranou stěhovalo se mnoho set rodin husitských Čechův do horních Uher, kdež mezi Slováky osedli a se spisy českými jakož i s pokročilejšími spůsoby v řemeslech a živnostech je seznámili. Od těch dob počíná se první duševní hnutí mezi Slováky, jevící se ponejprv spisováním knížek v čistém českém nářečí. V Muráňské dolině v Gemeru, v Dobšině, městečku, a v nejedněch jiných místech pokládají se obyvatelé nyní slovenští ještě za potomky někdy tam osedlých Čechův.

Když pan Jiskra tedy z Vídně do Nového Města za Vídní přišel, aby královské dítě, dědice trůnu Českého a Uherského spatřil, nalézal se tam při Ladislavovi právě praelat italský, slavný Eneáš Sylvius Piccolomini, dříve sekretář sboru Basilejského, nyní krále Bedřicha, jeden z prvních vzdělancův svého věku, Husitův obzvláštní nepřítel a přece dějepisec český. Ten nám popsal co očitý svědek tklivý výjev prvního shledání Jiskrova s královským dědicem. Když totiž Jiskra k Ladislavovi puštěn byl, uvedl jej králi jeden z vysokých úředníkův zemských, pravě k dítěti, že to jest ten muž, který tak udatně bojovníky pro něj a pro jeho právo do boje vodil, to že je jeho ochránce, jeho druhý poručník. Jiskra však poklekna tu před královským dítětem se srdečným pláčem jemu ruku políbil a v tento rozum k němu promluvil: „Již tě aspoň jednou vidím a za ruku držím, můj milý králi! Kdybys ty věděl, jak mnohá nebezpečenství jsem pro tebe podstoupil, v jaké těžké práce se vydal, kolik ran jsem na životě vzal: hle za důvod jsou tu jizvy moje! Otci tvému a tobě život svůj jsem obětoval. Žádná moc není tak velká, žádné neštěstí tak mocné, aby srdce mé od tebe odloučiti a odcizití mohlo; služby má sama smrt tobě odejme. Ale ty v tomto dětském věku svém tomu nerozumíš. Jakou tedy odplatu míti budu za věrné práce své? čím se odměníš rytíři svému?" To vše mluvil bezpochyby česky. Ladislav jsa německy vychován, nerozuměl tomu; avšak když Jiskra přestal mluviti, sem tam se ohlížel, a spatře měšec Jana Ungnada, komorníka svého, v němž on vedlé obyčeje v Němcích panujícího peníze k rozdávání almužny chudým choval, mlčky po něm sáhl, a toliko šest grošův stříbrných, neb jich tam více nebylo, z něho vyňav, Jiskrovi daroval. Jiskra si tohoto daru tak vysoce vážil, dal ty groše zlatem obložiti a potom vždy na hrdle zavěšené je nosil.

Uhři, kteří prvé stáli při padlém králi Vladislavovi, vyčkali nyní toliko času,

...n Huňad z vazby své do země ...ali, a tu jej r. 1446 za plnomocného ...rnatora čili zemského správce zvolili, ...vykonával všecka práva královská až ...lných let Ladislavových. Jiskra však ...ve své krajině poslušenství odepřel. ...o měli Huňad a Uhři hrozný vztek ...i němu, a bylo jim nesnesitelné, že ...ové takovou moc a sílu v jejich zemi ...ozují. Však Jiskra mařil svým váleč... uměním napořád všecko jejich usilo..., a porážel i samého Huňada velmi ...vě, udržev se v postavení svém až ...osvobození krále Ladislava z rukou ...e Bedřicha, jakž o tom dále ještě vy...ováno bude.

...i marné vyjednávání Čechův s králem ...edřichem a s papežským dvorem.

1446—1447.

...ímský král Bedřich III. během r. ... změnil své chování k papeži Evgeni... IV., jsa dosud k němu i k protipape... Felixovi V. jako na rovnováze, če... až který z nich ve svém důstojenství ...drží. Však nyní se počal k Evgeniovi ...iti, což spůsobili hlavně říšský kanc... Kašpar Šlik, Eneáš Silvius, ...ýž v tajném poselství do Říma jel, ...éz Jan z Karvajal, rodilý Španěl, ...tor papežovy síně, kterýž toho roku ... dvakráte od papeže Evgenia byl u ...e v Rakousích, a také v měsíci srpnu ...an Oldřichovi do Krumlova dojel. Če... rytíř, Prokop z Rabšteina, slu...ík krále Bedřicha, poslán jest z Ra... do Prahy s bullami papeže Evgenia ...torovi a k mistrům učení Pražského ...ké k městům Pražským, které prý, ...starý létopisec svědčí, byly velmi o...né, vzácné a příjemné. Však hned na ...ku roku 1446 stalo se, že se odebral ... počet Pražských mistrův, bakalářův ...udentův k biskupu Míšeňskému na ... hrad Stolpno blíž hranic Lužic..., žádajíce aby je na kněžství vysvě... biskup to učiniti se zdráhal; lečby se ...sáhli přijímání pod obojí spůsobou. ...ž oni raději, píše starý létopisec, ...řeli vzíti svěcení, nežli by to učinili ...pravdy Kristovy a k hanbě ...ství Českého; — a to všecko přišlo ...; návodu kapitoly Pražské a mistra ...ška, faráře u Panny Marie před ...m, kteřížto listy psali, aby biskup žádným obyčejem toho nečinil." — Zas mistr Jan z Příbrami učinil jakožto administrator konsistoře dolejší pokus, zříditi řád mnišský pod obojí. Přišli totiž k němu čtyři zachovalí panoši a jeden žák, kteří odřekše se toho světa žádali, aby přijati byli do kláštera Slovanského. Mistr Jan po velké mši tak učinil, předepsav jim slušnou řeholi, přijal od nich slib čistoty a tak je v klášteře osadil. Nevědomo, dlouho-li trval tento nový spolek klášterní. Však jeden i druhý příběh rozjitřil mysli horlivých i mírných kališníkův nemálo a rozdmychoval doutnající oheň, až se vzňal plápolem veřejným; neboť stálé svolování k žádostem strany kališnické a následující maření jejich panem Oldřichem z Rosenberka a pomocníků jeho již rozpálilo nemálo mysli všech kališníkův Poděbradské strany. Sjeli se s Jiřím Poděbradským mnohé hlavy jejich 30. dubna 1446 v Kutné Hoře, a vydali psaní stížná ke všem předním pánům českým, oznamujíce, že již toho nepoctivého jednání strany protivné dosti mají a že jim nezbývá leč ke zbrani sáhnouti, aby na nich vymohli zdržení slova daného. Toho se ulekl pan Oldřich z Rosenberka, a umínil si, podrobiti se nutné potřebě a uchlácholiti rozhněvané protivníky opět povolností dočasnou a přetvářkou.

Proto spůsobil svolání sněmu do města Pelhřimova hned na počátku června 1446 tak rychle a náhle, že všickni účastníci ani k němu dospěti nemohli. Nicméně se tam přední osoby všech stran a stavův shledali, a již dne 12. června byly dvě hlavní žádosti většiny národu, totiž strany Poděbradské, jménem celého národu Českého sepsány a přijaty, totiž aby byl král Římský, Bedřich, vyzván, by do roka Ladislava do Čech vydal, a by vedle nedospělého krále zřízena byla vláda se zemským správcem v čele z prostředka stavův zvoleným. (K té žádosti pobídnuti byli Čechové příkladem Uhrův, kteří právě 5. června Huňada za gubernatora s mocí královskou zvolili.) Druhé usnešení bylo, aby zvláštní poselství od celého království ku papeži aneb ku sboru Basilejskému, kdežby koliv totiž to dříve opatřeno býti mohlo, vypraveno bylo, které by potvrzení mistra Rokycany na arcibiskupství a řádně opatření církve české podle kompaktat vymohlo.

K tomu se musel také pan Oldřich z Rosenberka podrobiti, a tu začal

zápas mezi dvěma nejpřednějšími hlavami v zemi, Jiřím Poděbradským a panem Oldřichem, neboť třetí hlava, pan Menhart z Hradce, stal se byl již v rukou Oldřichových pouhým nástrojem. Zápas ten vždy zjevnější, vždy umělejší a krutější vedl se netoliko vojsky a bitvami, ale i všelikými duševními zbraněmi, řečmi, cnostmi a úskoky, nejvychytralejší státnickou moudrostí, pomocí cizích mocnářův a národův, nekonečným sněmováním a poselstvováním, a nezastavil se dříve, leč úplným vítězstvím jednoho a ustoupením druhého. Pan Jiří byl panu Oldřichovi sestřencem, pan Oldřich pak onomu ujcem, nicméně stranické vášně již dávno je byly od sebe rozdělily. Oba zajisté dali se vésti svým přesvědčením a svědomím, avšak pan Jiří byl upřímný vlastenec, dary ducha jeho a srdce jeho byly vysoké a jeho veřejný a soukromý život byl bezúhonný, ačkoliv nerovnal se, jak se zdá, jak ušlechtilou myslí, tak útlostí svědomí svému předchůdci, panu Ptáčkovi z Pirkšteina; pan Oldřich zas neliboval si v národu svém, aniž chodil po cestách upřímnosti, nýbrž zdálo se, jakoby vždy bažil jen po mistrovství v oklikách a pokrytství. Proti němu musel býti pan Jiří opatrný jako had, při moudrém obstarávání obecného dobrého nezapomínal nikdy na své vlastní, aniž ostýchal se užívati prostředkův tu chytrých, tam krutých k účelům, kteréž za chvalné a potřebné uznával, jinak by nebyl proti němu více dovedl, nežli právě jeho předchůdce.

Širší usnešení o tom, co v Pelhřimově uzavřeno bylo, stalo se potom na valném sněmu v Praze, kterýž trval od sv. Martina, 11. listopadu, až do polovice prosince 1446, kdež také přítomni byli poslové z Moravy, ze Slezska a z obou Lužic. Toliko o zvolení správce zemského nemohly se usnesti strany zvláště pro nedůvěru stavu městského, který se bál ujmy na svých svobodách, když by práva královská nad městy měla býti vykonávána někým jiných než králem samým; neboť již tu počali vyšší stavové, panský a rytířský, jeviti choutky, jak by stav městský ze všeho účastenství v zemské správě vyloučili.

Ještě před tímto sněmem poslán byl od krále Bedřicha jeho služebník, Prokop z Rabšteina, do Čech, aby aspoň universitu Pražskou a přední pány zemské přiměl ke zrušení nestrannosti proti papežům a k opětnému přiznání se k
geniovi IV. Přišel napřed k panu Ol
chovi z Rosenberka do Kruml
a ten také přiznání napřed sám uč
a pečeť svou k němu přivěsiv, Rabšt
k jiným pánům vypravil, aby totéž uč
Mnozí ze samé Rosenberkovy strany
přeli pečeti své, pravíce, žeby se tato
měla na sněmu veřejně a ne po st
a porůznu jednati; proto Rabštein v
selství svém s mnohým příkořím
nebezpečenstvím se potkal; nicméně
dosáhl, že k přiznávací listině kromě
Oldřicha pečeti své přivěsili pánové M
hart a Jan z Hradce, Václa
Michalovic, Mikuláš a Zby
z Hasenburka, Hanuš z K
vrat, Hašek z Waldšteina,
Smiřický a Zdeněk ze Šternb
ka, syn někdy pana Petra Konopišťsk
ze Šternberka, o kterém napotom mu
vypravovati se bude. Také universita P
ská dala přiznávací list od sebe a ta
listy po 10. srpnu 1446 šly do Říma
jménu celého království Českého.

Mezi tím papež Evgenius IV.
ského krále Bedřicha nejvíce pe
tými dary k tomu přiměl, že se kon
sám přece na dobro odhodlal, papeže
zase za pravého uznávati a k jeho p
šenství se navrátiti, neboť na říš
sněmě v září 1446 ve Frankfurtě drža
obdržel na knížatech a stavích říšsk
že se také zřejmě pro papeže Evgenia
hlásili. Král Bedřich proto vyslal do
Eneáše Sylvia a Prokopa z R
šteina, kteří tam dne 7. ledna 1447
s posly od jiných německých knížat p
Evgenius 12. ledna v těžkou ne
upadl, však pookřáv na čas přijal od
slův okolo smrtelného lože jeho kleč
přiznání se královo a druhých knížat
ských, i tak umřel dne 23. února
dočkav se té útěchy, že církev po toli
rozdvojená a neslýchanými bouřemi
taná opět byla sjednocená, mocná a
ná. Potom se zavřeli kardinálové v
klave (to jest zavřená schůzka k v
nového papeže), při čemž český
Prokop z Rabšteina měl čest,
předním strážcem jeho, i vyvolili 6.
na nového papeže Mikuláše V.,
již co kardinál pod jménem Tomá
Sarzany byl předešlého roku s k
nálem Karvajalem pana Oldřicha z
senberka na Krumlově navštívil.

Nový papež Mikuláš V. byl
postavy malé, ale ducha nemalého, u

a výmluvný, ctižádostivý a tvrdohlavý; znal od pana Oldřicha z Rosenberka všecky klevety, jež Čechové strany katolické proti mistru Rokycanovi roznášeli, a podával tudíž málo naděje, žeby Rokycanu za arcibiskupství potvrdil. Následkem opětného sjednocení církve pod jedním papežem pozbyly zbytkové Basilejského sboru a s nimi také protipapež Felix V. vší váhy své, byli následujícího roku 1448 z Basileje do Lausany vypuzení, Felix se z papežství poděkoval, a sbor se r. 1449 definitivně rozešel.

Slavné poselstvo české ze sněmu Svatomartinského do Vídně ku králi Bedřichovi zvolené, vydalo se tam na konci roku 1446, však opět vrátilo se s nepořízenou. Pan Rosenberk hrál opět dvojí osobu, jednu co sněmovník český, druhou co tajný rada krále Bedřicha. Tenkrát opět žádal Bedřich dle rady téhož pána strany vydání Ladislavova odkladu, uloživ stavům českým valný sjezd do Vídně až ke dni sv. Michala, 29. září 1447.

Podobně s nepořízenou potkalo se druhé poselstvo české u nového papeže. Již byl do Říma pan Oldřich z Rosenberka napřed tajné výstrahy dával, aby Rokycana žádným způsobem nebyl k arcibiskupství připuštěn, a sám Prokop z Rabšteina důvěrně panu Oldřichovi psal, kterak od nejpřednějších kardinálův musel slyšeti výčitky, že to jest proti veřejné mravnosti a kterak to duše v nebezpečenství uvádí, že pan Rosenberk veřejně pro Rokycanu, podtají proti němu mluví s píše. Týž Prokop z Rabšteina potkal na své zpáteční cestě v Rovigu v Italii posly české do Říma jedoucí, i pravil jim napřed, že není naděje, aby co v Římě pořídili, an prý již někdo jiný k arcibiskupství Pražskému ustanoven byl. I byli mezi posly českými známý nám mistr Petr z Mladenovic, nyní farář u sv. Michala na Starém městě Pražském, rytíř Jan Malovec z Pacova, pán na Bocotíně, Matyáš Louda z Chlumčan, někdy hejtman Táborský v Písku, opat soudí dvorský měst královských a měštan Pražský, a Martin Kučka z Kutné Hory, horní hofmistr. Dne 1. května 1447 vjeli do Říma, a třetího dne obdrželi první slyšení před novým papežem a před kardinály toliko, nikoli jak žádali, před celým kněžstvem. Nakládalo se s nimi šetrně a slušně, ano kněžím mezi nimi také dovoleno v kostelích Římských mši sloužiti. Avšak jakkoli právě zemřelý papež Evgenius IV. před léty kompaktáta mezi Čechy a koncilem Basilejským učiněné byl jistým způsobem schválil, nemínil jeho nástupce, Mikuláš V., když právě Evgenius nade všemi odpory řečeného koncilia byl zvítězil, vyhověti žádostem Čechův, ano doufal, že nyní Čechy beze všech výminek k navrácení se ku poslušenství katolické církve přípudí. Nepotvrdil ani kampaktát ani Rokycany na arcibiskupství, maje mimo to o Rokycanovi předpojaté mínění, jakoby nebyl života bezúhonného a jakoby bludy omámen neupřímně s všeobecnou církví smýšlel, čím se Rokycanovi nejvíce pan Oldřich z Rosenberka a kapitula Pražská tajnými listy byla přisloužila. Žel Bohu, že tehdejší duch, povahy a poměry osobní v církvi Římské nedovolovaly, učiniti jediného kroku vstříc žádostem národa Českého, ač tento většším dílem již v poslušenství církve stál, a krom kalicha a několika jiných nepodstatných obyčejův při bohoslužbě v nauce katolické víry již se neuchyloval. Příkrým odstrkováním od Říma přetrpěli Čechové v nedalekém čase opět hrozných pohrom, a nemohouce svůj řád církevní platně a trvale ustrojiti, upadli v duševní malátnost; nejlepší duchové pohroužili se zase v zámezné náboženské hloubání, tvořily se nové sekty, až většina národu protivnými okolnostmi k tomu připuzena v pozdějším německém protestantství spásu hledala. Nepomohlo nic, že po stu létech Tridentské koncilium Čechům skutečně kalicha povolilo, bylo již pozdě, národ již neodvratně kráčel vstříc svému smutnému a hroznému osudu!

Čeští poslové tak všelicos přeslechli v Římě, čehož se mohou nadíti. Tak pravil k nim doktor Jindřich Kaltelsen, jehož jsme již na Basilejském sboru poznali: „Mnoho jest křivolakého v České zemi; musil by k tomu býti Vlach aneb někdo moudrý jiného jazyka, aby to napravil. Protož proste za to papeže, ať vám takového dá. Však vám Rokycany neposvětí, leč toho kalicha ustoupíte. Země německé mají vás za bludné a vždy k tomu hledí, aby na vás to kacířství opraveno bylo. Také byli již někteří před vámi zde, a jiných čekáme ještě, kteří dosvědčují, že ten váš list, kteréhož jste podali papeži a kardinálům, není ode vší země, a budete proto spáleni. Kdož by tomu nerozuměl, kteří jsou, co stojí o toho Rokycanu, že jedině ti, jižto jsou z jeho šibalstva i drží

církevní zboží, tak aby on jim z toho nic neřekl. Než učiní-li Rokycana poslušenství a bude-li ve všech věcech státi k naučení papežovu, bude potvrzen; jinak bude v klatbě i s těmi, kdož se jeho přidrží" atd.

Kardinál Karvajal řekl k nim: „Opusťte ten kalich a sjednejte se s církví Římskou; však dokud se nesjednáte, vždy Němci budou vříti a papeže popouzeti, a nikdy nebudete míti pokoje; i přijde ten čas, že toho kalicha musíte nechati. Já přijedu k vám i naučím vás víře, a zvláště Tábory. O tom Rokycanovi mluví se mnohé věci; vyskoumám to, až se k vám dostanu. Ať nechá toho kalicha, budeť arcibiskupem a dojde kterého bude chtíti důstojenství."

V rozmlouvání s papežem stěžovali sobě poslové na krajany své, kteří jinak psali veřejně a opět jinak podtají a soukromě, a prosíce, aby jim kalicha připustil, namítali papeži řkouce: „Však jste tak s tím kalichem přijali k sobě Řeky (totiž na sboru ve Florencii roku 1439), a my také máme kompaktáta se sborem Basilejským za dobré paměti Evgenia smluvená: prosíme pro Pána Boha, přejte nám těch umluv požíti!" Na to prý papež ničeho neřekl, a po dlouhém prošení a napomínání dostali poslové teprv okolo 25. května v posezení kardinálů v odpověď konečnou: že poněvadž království České není dokonce upokojeno, arcibiskup by také neměl o čem živ býti, jeho svatost, papež i s kardinály na tom se usnesti ráčil, vypraviti do Čech kardinála Karvajala (což jest prý veliká čest pro Čechy), aby ohlédal víru království i víru arcibiskupa voleného, Rokycany, a ujistil se, čím by měl živ býti; tento legát pak že bude míti plnou moc zjednati pastýře té zemi a opatřiti všecky věci dle uznání svého.

Taková odpověď, jakkoli předvídaná, zkormoutila české posly, i osvědčovali se před papežem i kardinály veřejně, řkouce v popuzení svém: „že Čechové chtěli sice spojeni býti s církví Římskou a poslouchati ji, ale oslyšeni byvše ve slušných žádostech svých a nemohouce míti pastýře, jakéhož potřebovali, aby víra křesťanská v nich nehynula i spasení duší obmeškáno nebylo, jestliže již se jinam obrátí a od Říma se oddělí, pokusí se sice o věci neobyčejné ale dobré a v písmě založené; Bůh že bude jim svědkem a lidí to tajno nezůstane, že to potom nepůjde vůlí Čechův, nýbrž jen tištěním Říma jich od sebe."

Tak je nesměl papež Mikuláš V. sebe pustiti, a když se poslové již stali k odchodu, povolal je 28. května sobě a soukromí takto je oslovil: „Budu s vámi mluviti nelíčeně a upřím Stoje na tři kroky od hrobu a z nízkého stavu povýšen jsa na důstojenství vyšší, nemám na tom světě, po čem více bažil, leda po cti a slávě Boží a spasení duší lidských. Já i druh můj dinál sv. Anděla (Karvajal) známe oba Rokycanu jakožto muže učeného, umného a výmluvného; neboť ukáza v tom na sboru Basilejském dostate ale zbudil také mezi Němci velikou návisť proti sobě. Protož když král ský podával nám jiné osoby k arcibis ství vašemu, my nechtíce uraziti j zvláště pokud ještě poslušenství v N cích k této stolici není dosti utvrz netoliko z té příčiny museli jsme vám odpověď, jakovou jste dostali, ale ké abychom zkusili Rokycanu, o n jedni tak, jiní onak mluví. Však kardi jenž k vám přijde, je tak moudrý, přív vý a trpělivý, že bude uměti uhodit to, co poslouží zemi vaší ke cti a do mu. Mé srdce Čechům nad jiné náro ba nad přirozené přátely nakloněno vždy však podle Boha a přikázaní j Ale o Rokycanovi proslýchá se, že jakoby bez přijímání pod obojí nel spasení, a že nevěří v předpodstat chleba a vína při večeři Páně; toť by byl blud těžký." Poslové ujišťovali, že jsou nešlechetné a lživé klevety, vymy né od nepřátel, ježto aby uvedli je ohyzdu, nepřestávali jemu veliké kří činiti. S tím pak vzavše odpuštění od peže, vrátili se nevesele do vlasti.

Nevole proti králi Římskému. Don šrůtky. Zbrojení. Výprava do West

1447.

Protahování a odkládání žádostí ských na dvoře Římského krále Bedři budilo v Čechách vždy větší a větší p něnu nevoli, tak že mnozí pánové po se po jiném knížeti ohlížeti, který by královský trůn český povolán býti m Však tu sami Uhři vypravili dne 11. t ra 1447 ze svého sněmu Budínského sla k Čechům, totiž Sigmunta S mu z Nezřeva, někdy konšela P ského, r. 1440 z města uprchlého, n

služebníka gubernatora Jana Huňada, vybízejíce pány české a moravské, aby se s nimi proti Bedřichovi spolčili, by svorně a tím důrazněji proti němu mohli jednati. Stavové naši vzali tu věc v uvážení, a tak stal se počátek potomnímu společnému jednání z české i uherské koruny, jakož i ze země Rakouské, které ovšem teprv o pět let později skutečným dobytím krále Ladislava z rukou krále Bedřicha se skončilo.

Ku sjezdu na den sv. Michala do Vídně, jejž Čechům král Bedřich ve své poslední odpovědi a vytáčce na počátku tohoto roku byl položil, vystrojili se všickni stavové velmi úpravně. Napřed již po všech krajích se sjížděli a volili ze sebe osoby, které do Vídně jeti mají. Všickni k tomu zvolení měli se pak v Jindřichově Hradci u pana Menharta z Hradce sjeti a společně do Vídně se vypraviti. Když pak král Bedřich zvěděl, že se již shromažďují, vzkázal jim, jakoby byl prvé úmyslu jejich nerozuměl, že chtěli-li by jednati o vydání krále Ladislava, marná by byla jízda jejich, poněvadž by jim v tom z důležitých příčin nemohl býti po vůli. Tak totiž učiniti byl mu opět pan Oldřich z Rosenberka radil; pročež stavové jsouce tím uraženi, rozjeli se a nechali té jízdy. Avšak strana pana Jiřího z Poděbrad začala se hned potom zbrojiti, chtíc opatřiti své věci jiným způsobem. Za příčinu zbrojení uměl pan Jiří předstírati domácí šrůtky, kterými zas mír zemský rušen byl, potom jízdu Čechův do Němec, tak že pan Oldřich z Rosenberka ničeho netušil, na kom vlastně to zbrojení namířeno bylo.

Domácích záští a bitek od času, co pan Jiří z Poděbrad stál v čele své jednoty, vždy ubylo, stav obecný v celé zemi byl v celku mnohem klidnější, a kde která výtržnost se stala, urovnána jest rychle a rázně. Již roku 1446 po svatém Petru a Pavlu oblehl Mikuláš Trčka s mírem kr. Čáslavského Ondřeje Keřského v tvrzi Paběnicích pro krádež. I dobyl tvrze 21. července, že Keřský sám s některými ledva ušel, a kohokoli tam zastihli, všecky zvěšeli. Keřský se potom na tvrzi v Janovicích (Červených) zavřel; však i tam byl dobyt, potom k rozkazu pana Trčky v Čáslavi stat, dojda tak zasloužného trestu pro zločiny na potupu strany Táborské, které někdy sloužil. Během tohoto roku 1447 zas došlo na zbrojení chasu mnoha hradův a tvrzí, která bez vědomí pánův na loupeže vybíhala; proto zvláště po hranicích lužických a slezských nejedni tací zběhové z hradův nájezdy činili do sousedních zemí. I smluvili se knížata a města slezská a lužická, Vratislav, Svídnice, Zhořelec, Budišín, Žitava a jiná, a sebrali se sebe peníze, kterými splatili pánům a zemanům ty hrady a tvrze, z kterých škody a zlodějstva šly; pak přišli s lidem svým do Čech na začátku června 1447, hradův a tvrzí těch dobývali, bořili a kazili, zejména Visenburk páně Jiříka z Dubé, seděním na Žlebích, Aderspach, páně Hynka z Náchoda a z Dubé, Zaclěř mladšího Koldy ze Žampachu, Belver a Skály páně Salavy z Lípy. Blízkým vesnicím uškozeno nebylo, zůstaly i s platy výše jmenovaným majetníkům. Také pan Hašek z Waldšteina seděním na Veliši s Bernardem z Moravan zrušil mír zemský učiniv zájem dobytka okolo Boharyně a v Trnavkách. Obec města Hradce nad Labem s hejtmanem kraje Hradeckého vytrhla proti němu k Mokrovousům, aby mu nedali dále škoditi; Veliščtí však vybrali co v Kratonozích našli a nepronásledování dobytek a jinou kořisť na Veliš zahnali. — I Táborští nedávali si pokoje, vypravivše se ku Praze, aby Pražanům škody činili. Vyskytli se dne 25. srpna jízdecky i pěšky před Vyšehradem blíž od brány a střílelí na branného, jiní zas zajímali stáda vůkol. Na Novém městě na radnici hned na poplach zvonili, sebral se lid branný jak z Nového tak ze Starého města, a s vozy a děly po dva dni pospolu Tábory honili, kteří jim však se zajatým stádem ujeli. Pražané se blíž k Táboru nesměli vydati, proto vracejíce se zašli si stranou k městečku Domašínu, které městu Táboru náleželo, a celé je vybrali. Však když domů táhli bezpochyby pro rozdělení se o kořisť mezi sebou se potýkali, až několik lidí bylo zabito. Zajisté to zjev hrozné zdivočilosti mravů co smutný následek velikých bojův husitských. — Toho samého času v červenci počal také mladší Jan Kolda v Hradecku nastupovati na neřestnou dráhu otce svého; jeli kupci a kramáři na výroční trh do Vysokého Mýta; on si na ně počíhal, a udeřiv na ně, všecko zboží, co ho na vozích měli, jim pobral, a ještě několik jich zjímal. Však všecky tyto domácí výtržnosti nebyly tak veliké, aby se jimi sbírání velikého vojska omluviti dalo. Naskytla se však příhoda zahraničná, dosti

vážná, která panu Jiřímu potřebnou záminku ke zbrojení podala.

Synové Saského vojvody Bedřicha Bojovného, totiž Bedřich Mírný a jeho mladší bratr Vilém poděliv se o své dědičné země ku konci r. 1445, zanevřeli brzo proti sobě a válku proti sobě vedli. Kníže Vilém mínil hlavně pomocí českých a moravských bojovníkův svého staršího bratra přemoci, povolav jich drahný počet z Uher, kde dosud pod Jiskrou sloužili. Že mu pak počtem svým ještě nestačili, zjednal si příčiněním svého předního rady, Apla z Fictum, ještě valnější houfy z Čech. I vypravuje starý létopisec, kterak dne 21. května 1447 statečný rytíř Petr Kdulinec jel skrze Prahu s dvěma sty jízdnými a jedním stem pěších, kteří měli kuše a pavézy, kterak brzo za ním táhl mladší Čéček z Pakoměřic ve dvou stech koních a s tolikéž pěšími, a syn páně Berkův z Chlumce se čtyrmy tisíci Čechy, pánové Jindřich Libšteinský z Kolovrat, Petr Holický ze Šternberka, páně Alšův syn, a Jan mladší Sádlo ze Smilkova; ti všickni jeli ku knížeti Vilémovi do Sas na žold. I sebralo se tam Čechův a Moravanův asi 9000 branných. Avšak co se tam stalo? Vrátil se záhy mladý pan Zdeněk Konopišťský ze Šternberka z Mišně do Prahy, radě, aby žádný Čech nejel do Mišně, chce-li své hrdlo i statek ve zdraví zachovati. Neboť toto české pomocné vojsko ku knížeti Vilémovi ani celé ještě nepřitáhlo, a on učiniv 28. května příměří s bratrem Bedřichem, chtěl je všecky, poněvadž jich více nepotřeboval, bez umluvené náhrady nazpět domů poslati. Oni ovšem hlásili se o žold, žádajíce, aby jim ho aspoň za šest neděl vyplatil. On vida, žeby mu mohlo zle býti, smluvil se s nimi aspoň tak, aby mu ještě v jiných výpravách dobrodružili. Tak je vyvedl dne 1. června ze svého města Vímaru přes Mühlhausen do země Brunšvické, kdež jeho strýci platnou službu konali proti biskupu Hildesheimskému; potom táhli s knížetem Vilémem do služby arcibiskupa Dětřicha Kolínského, který již od několika let neprospěšnou válku vedl s městy a pány Vestfálskými proti němu povstalými. Tam ve Vestfálích šířili Čechové netoliko svým počtem a silou ale i pouhým jménem svým strach a hrůzu, a podrobili řečenému arcibiskupovi drahný počet měst a lidnatých osad, zejména hrad a klášter Hartenberk, město Einbeck, hrad a město Blomberk útokem, města Lemgo, Detmold, Salc a Herford; však hlavního města hrabat Lipských, totiž Lippstadtu, a města Soestu knížete Klevského, ač silně jich dobývali, nemohli dostati. Asi v polovici měsíce července 1447 nastoupili Čechové a Moravané zpátečný pochod do vlasti, avšak tu se jim najednou zle počalo vésti; předně nedostávali žoldu, a krajinami, kudy táhli, nastrahovali Němci na ně, a jak mohli jim škodili, konečně odejel od nich kníže Vilém Saský u městečka Míla nedaleko Eisenachu, pozůstaviv je samým sobě, aby jak by umšli se protloukli; zas jeho bratr, vojvoda Bedřich Mírný s hotovým vojskem proti nim se postavil, ač mu nic nebyli škodili. Nesvedli s ním sice bitvu, avšak musíce veliké pohanění, nouzi a hlad snášeti, bídně domů se vrátili. Starý létopisec asi v tomto smyslu píše o tom, kterak se vraceli. První přijel okolo sv. Vavřince, 10. srpna, Jan Sádlo se svým houfem dosti velikým, jízdnými a pěšími, kteří divné věci vypravovali, jakou jsou tam bídu měli ve vší potravě i v nápoji, a také že koně hladem jim padali, kterak všecko utratili, kde co měli, odění, kuše, meče i koně; pak i panu Petru Holickému za to domlouvali, že také od nich odejel, když jim zle bylo. Pan Jindřich Libšteinský z Kolovrat vytrval prý při zadním voji, a vede prý své lidi holé beze všeho odění.

Po svátku vnebevzetí Panny Marie, 15. srpna, vrátil se poslední díl bojovníkův, dvanáct vozův s nemocnými a raněnými, a jiní vozové mnozí se spíží a nabranou kořistí, a jiní prázdní; přijeli také Moravané jako ubozí sirotci, zbaveni jsouce netoliko přátel ale i statkův a koní. „Věčert Němcům!“ tak končí starý létopisec vypravování své.

Čechové byli vším tím náramně rozjitřeni, po celé zemi volalo se o pomstu. Jindřich Libšteinský a Jan Sádlo vstoupili s jinými náčelníky 17. srpna před konšely a obec Starého města Pražského, činíce na Viléma Saského velikou žalobu, a oznamujíce, kterak velikou nepravost jim učinil a je svou lstí a zradou do velikých škod a nebezpečenství strhl. Avšak když jedni hledali pomsty u Pražanův, utíkali se druzí o ni k panu Jiřímu z Poděbrad.

Kníže Vilém Saský sice vynahradil později následkem pře a žaloby proti němu zavedené Čechům škody a žold za tu-

žení do Vestfál, ale jeho bratr kurfürst Bedřich, kterýž vždy ještě v Čechách držel hrad a město Most, potom Králův Kámen nad Labem, upevňoval se v dobré vůli se stranou pánů Rosenberkovou a ujímal se bratří Šlikův, Kašpara a Matouše, ve staré jejich při o purkhrabství Loketské proti dřívějším držitelům toho purkhrabství, pánům z Ilburka, jež podporoval pan Jiří. Mimo to vzal kurfürst Bedřich město Ojerce v Lužici Vilémovi ze Šumburka, který u pana Jiřího ochrany hledal a našel; Bedřich z Donína, Petr Holický ze Šternberka, syn pána Alšův, a ještě jiní z podobných příčin proti témuž Bedřichovi k panu Jiřímu z Poděbrad se utíkali. Tuť bylo najednou dost příčin a příležitost panu Jiřímu a jeho straně, že se znamenitě mohlo zbrojiti, aby se věc království Českého jistěji na jiné cestě nežli dosavad opatřiti mohla; kdežto pan Oldřich z Rosenberka skutečně se domníval, že se tyto válečné přípravy jenom proti Saskému Bedřichovi činí. Starý pán Aleš Holický ze Šternberka nepřestával, jako již od dávných let, panu Rosenberkovi přátelské listy psáti, a pan Jiří sám ukazoval mu této doby dobrou vůli svou patrněji, nežli kdy, srovnav ho s Tábory co smírce a rozsudí bez krveprolití v těžké při. Pan Oldřich totiž zajav na podzim 1447 rytíře Smila z Kremže, starého spojence Táborův, způsobem úkladným, dal jej o hrdlo připraviti, začež se Táboři proti němu velmi zbouřili. Však se brzo ukázalo, že ta příseň Jiříkova nebyla tak čistá, jakovou se zdála, že Rosenberka jenom ukonejšiti měla. I ukázalo se, že tu konečně chytrý pan Oldřich zavadil o mistra ještě lepšího.

Zatím však strana Poděbradská toliko ještě čekala, jaký výsledek míti bude poslání kardinála Karvajala do Čech, který již po delší čas ve Vídni se nacházel.

Kardinál Karvajal v Praze.

1448 1.—23. května.

Za příčinou příjezdu kardinála Karvajala svolán byl sněm do Prahy ke dni sv. Jiří 1448. Kardinál jel u velmi skvostném a slavném průvodu ku Praze; provázeli jej totiž sám pan Oldřich z Rosenberka s třemi syny svými, Jindřichem, Janem a Joštem, pan Menhart z Hradce, nejvyšší purkhrabí, a jiní čeští pánové s družinami svými, potom rakouští pánové co poslové od krále Bedřicha, všickni vesměs asi v pěti stech koních nádherně připravených. Tenkráte se na sněm i sám pan Jiří z Poděbrad se svou stranou do Prahy dostavil a mistr Rokycana z Královéhradce také přijel, aby pomáhal při jednání s kardinálem. A jakož kardinál slavně jízdu svou do Prahy konal, tak vjížděje tam dne 1. květ. 1448, ještě slavněji byl od Pražanův uvítán, což nám starý létopisec takto vylíčil: Pražané vyšli jsou z města proti němu s takovou slavnou processí, jako kdyby nového krále měli vítati. Šli napřed všickni žáci ze vší Prahy velicí i malí, kanovníci, doktoři, mistři, bakaláři, studenti, kněží, mniši a každé řemeslo ze všech měst Pražských pod svými praporci, a to až do Hořejší Krče. A páni konšelé Staroměstští následovali pod nebesy, pak Novoměstští a Malostranští nosíce podle starodávného obyčeje stříbrné hůlky v rukou.

V Krči pana kardinála na mezkyni jedoucího pod nebesa přijali, i šli s ním do Prahy zpívajíce latině takto: „Zavítal si otče nejmilejší, kteréhož jsme očekávali v zármutcích těchto našich; zavítal jsi s dary nebeskými, abys požehnal všem dobré vůle lidem.“ A kudyžkoliveč v Praze jel přes Nové město do Starého, všude ve všech kostelích a klášteřích proti němu zvonili, a až do chrámu Panny Marie před Týnem jeho přivedli, odtud pak do hospody proň upravené u Slonův (nárožní dům na velkém náměstí do Dlouhé třídy). Jednomu kronikáři toto přijetí tak kromobyčejné se zdálo, že doložil slova: „Neslýchali toho od dávného věku, aby smrtelnému člověku taková čest se dála, jako tomu legátovi.“ Chtěli zajisté Pražané takovým oslavením papežova legáta jaksi napraviti všecky své proti Římu někdy spáchané výstupky a pokání ukázati. Avšak to učinilo kardinála domýšlivým, i chtěl jim hned v prvním jednání ukázati vznešenost a důstojenství církve, nevěda o tom, že Čechové neuznávajíce svrchovanosti v náboženství, leč toliko ve svatém písmě a v soudci v Chebu r. 1432 umluveném, velmi střídmě smýšleli o důstojenství církevním. To se i u Pražanův i pod desítiletou vládou nevěrných purkmistrův nezměnilo. Sice krásně mluvil, avšak svatým písmem a rozumem Čechy přesvědčovati buď neuměl buď nechtěl,

spoléhaje se příliš na neodolatelnou moc svou co legát apoštolské stolice.

Teprv čtvrtého dne, 4. května, představila se mu celá universita Pražská; její řečník mluvil mnoho o radosti, kterouž pocítili učení Pražané, když jeho svatost, Mikuláš V. na papežství byl povýšen, a také o radosti nad jeho láskyplnou bullou, kterou universitě poslati ráčil; z obojího že universita brala sobě čáku darův nebeských, ježto legát, jakož lze se nadíti, přinesti měl. Na to odpověděl kardinál, že ovšem nese dar nebeský, totiž pokoj a v něm všecko ostatní dobré: ale hned napomenutí přidal, aby se universita tak chovala, by nejsvětější otec nemusel zvolati s prorokem: syny jsem vychoval, a aj, oni strhli se mne! Již tato první slova zněla jako výčitka, a páni mistři divně pohlíželi po sobě. Druhého dne, 5. května, v neděli šel kardinál na hrad Pražský, kdež slyšel mši svatou ve chrámě u sv. Víta. Potom navštívil kostel panen Benediktýnek u sv. Jiří, i tázal se, zdali se tam také rozdávala pod obojí svátost oltářní; když mu pověděli, že ano, řekl prý nahlas, že lituje, že tam vkročil, čehož si opět Čechové všimli, poznávajíce, že kardinál Karvajal přišel k nim spíše co karatel, nežli co smířitel. Však v pondělí, 6. května, sešli se stavové na radnici ku sněmovnímu jednání, i usnesli se na čtyrech žádostech, aby se jménem celého království kardinálovi předložily: nejprv, aby mistr Rokycana učiněn byl arcibiskupem, potom aby rozdávání pod obojí potvrzeno bylo, třetí zdali král Bedřich mladého Ladislava vydá do určitého času, jinak že Čechové vyvolíce sobě jiného krále, ani Bedřichovi ani papeži za to odpovídati nebudou, a za čtvrté, aby papež kompaktata znovu potvrdil. K prvnímu článku kardinál ihned odpověděl, že papež milerád Čechům arcibiskupa dá, jakmile Pražskému arcibiskupství všecky statky navráceny budou, bez kterých by nový arcibiskup nemohl státi v důstojenství svém; k třetí žádosti pravil, že by to neslouželo českým stavům ke cti, kdyby si jiného krále měli voliti nespůsobivše pokoje sami mezi sebou. Na druhou a čtvrtou žádost odložil odpověď do jiného času, dokládaje se tím, že ani on ani apoštolská stolice prý nevědí, v čem vlastně kompaktata záležejí. Na to pan Jiří z Poděbrad, byv od něho požádán, vydal mu původní list, na kterém kompaktata sepsána a pečetmi shoru Basilejského a českých stavův potvrzena byla, do rukou. Poněvadž se kardinál ve všech svých řečech dosud ani slovem o Rokycanovi nezmínil, šli mistři Jan z Příbrami a Prokop z Plzně k pánům stavům, žádajíce, aby i ta žádost o Rokycanu s kardinálem vyjednána byla. Proto spůsobili to stavové, že dne 10. května všickni Pražští faráři a téměř celá universita šli opět ku kardinálovi, aby vespolek vydali svědectví, kterak toliko Rokycana spůsobilý jest k tomu, aby českou církev spravoval, a kterak on v každém ohledu hoden jest důstojnosti této. Připojil se k nim i druhý počet pánův ze sněmu. Však ani tenkráte nedal kardinál jiné odpovědi, nežli dříve. Hned druhého dne, 11. května, přišli ku kardinálovi čtyři páni a čtyři šlechticové ze sněmu vyslaní, aby žádali odpovědi o potvrzení kompaktat, pak aby mu vyložili, že to není vina stavův, že arcibiskupské statky nyní hned nemohou býti vráceny: řekli jemu, že císař Sigmunt i poslední arcibiskup Konrád ty statky právně pro dluhy do zástavy dali, a nynějším držitelům že naprosto není možná, je odjímati, ale že sněm se již byl zavázal, nadati voleného arcibiskupa hned, jakmile potvrzen bude, tak aby na stolici své arcibiskupské důstojně seděti mohl; časem svým že se však země postará o vyvazení a navrácení všech statkův arcibiskupských. Potom se ptali, stane-li se takové opatření pro nynějšek, bude-li ten, kterýž k arcibiskupství volen jest, i skutečně potvrzen? Na to legát opět široce rozmlouvaje jen neurčitou a vyhýbavou odpověď dával. Chtěltě hned druhého dne, 12. května v neděli, dáti veřejný důkaz svého smýšlení, šel do Minoritského chrámu u sv. Jakuba, a přijímal tam pod jednou spůsobou u přítomnosti předních pánův českých. Však tím všecky stavy a veškerý národ náramně pobouřil, se všech stran ozývalo se reptání, i hrubých přezdívek mu dáváno. Mírnější haněli ho, že přišed prý za prostředníka do země, sám učinil se stranou, i nadávali mu bláznův. Náhodou spálil jarní mráz v dnech 12., 13. a 14. května osení a vinice v okolí Pražském, a hned mnozí lidé vykládali to za Boží dopuštění pro křivdu jeho. Všechna úcta, všechna důvěra k němu zmizela, zvláště když se na opětované dotazy a dotírání dne 17. května prohlásil, že poslán jest jen ke zjednání pokoje království Českému, a že té moci nemá, aby kompaktata vůbec a přijímání pod

obojí zvlášť potvrdil. Tu k němu zvolal mistr Petr z Mladenovic, farář Svatomichalský: „Pane legáte, nepotvrdíte-li nám Rokycany a kalicha, dříve nežli do Říma dojedete, uslyšíte divné věci o nás!" Když pak kardinál s podivením a úžasem se tázal, co by tou řečí míniti, doložil Petr: „Já tak pravím, a vězte, že se tak stane, ne že bych já to učiniti chtěl, ale stane se!" Již drahně mnozí Čechové pomýšleli na to, že by lépe bylo, přidati se k církvi Řecké. O dva dni později, 19. května, přišlo zas několik pánův ze sněmu, žádajíce, aby se Karvajal prohlásil, je-li přijímání pod obojí kacířství čili není? Kardinál zas nechtěl přímé odpovědi dáti. Oni opakovali svou otázku podruhé, potřetí. Tu teprv řekl, že v takových věcech nejlépe jest držeti se svaté církve, a věřiti s ní i poslouchati. Tu pánové odcházejíce pravili, že ještě lépe jest, poslouchati Krista. Tu když všecka naděje na dobré pořízení kardinála Karvajala zmizela, a všechen národ nanejvýš se rozvášnil, podali lonští poslové do Říma dne 20. května veřejnou zprávu o svém pořízení v Římě, omlouvajíce své posavadní odkládání té věci tím, že poznavše Karvajala, kterak jest předním nepřítelem Čechův přijímajících pod obojí, nechtěli před časem překážeti dílu jeho, jestližeby snad přece k něčemu naplat bylo, a také to, že kdyby byli doma vše dle pravdy vypravovali, byli by snad u krajanův ani víry nenalezli. I povstala po Praze taková bouře, že někteří ani neostýchali se lidem pošeptávati, aby toho kardinála zabili, že prý ti Římané mistru Husovi v Kostnici také tak učinili. Tu se prohlásil pan Oldřich z Rosenberka, dokládaje se cti a víry národní, že legáta životem svým a synův svých i přátel svých až do krveprolití hájiti bude. Kardinál uslyšev o takovém nebezpečí, kteréž jeho životu v Praze hrozilo; pročež hned své věci složil a dne 23. května z svolením s panem Oldřichem z Rosenberka a jeho syny pod ochranou jeho čeledi z města ujížděl. Však lid Pražský spatřiv to, hned jej po ulicích stíhal hlasitým pokřikem, nejohyzdnějších jmén mu dávaje, a mistr Jan z Příbrami záhy uslyšev o jeho útěku z Prahy, učinil pokřik po městě, že kardinál nejdražší poklad národu, kompaktata, unáší. Pánové ze sněmu [illegible] na rychlo za ním přes čtyry sta jezdcův vypravili, aby mu ten klénot třeba i násilím odňali. Když kardinál a pan Rosenberk k Novoměstskému tržišti, nynějšímu Karlovu náměstí, dojížděli a Rosenberkovi oděnci lid rozháněli, sypaly se kameny na ně a řezníci z jatek svých se sekerami v rukou vyběhli a též na ně doráželi. Nyní dojeli jezdci českých pánův za průvodem mající v čele pana Petra Holického ze Šternberka a Přibíka z Klenového, a nebezpečenství pro kardinála bylo v skutku již veliké. Zastavili jej a zhurta žádali, aby jim kompaktata vydal, jestliže toho neučiní, ať to vidí, kterak se obec Pražská zbouřila, že ani on ani pan Rosenberk odtud neodjedou. Kardinál nemálo ustrašen prosil, aby měli poshovění, poněvadž je byl schoval ve voze a nemusel svými věcmi hýbati, aby dovolili, že je až v Benešově vydá. Oni tedy sprovodili kardinála na nocleh do Benešova, a tam jim kompaktata vrátil.

Kutnohorský sjezd. Dobytí Prahy skrze Jiřího z Poděbrad.

1448 červen — 3. září.

Kostky padly! Zmařeny jsou naděje národu na krále, na správce zemského, na arcibiskupa a na smíření s církví! A přec to tak déle zůstati nemohlo; jednalo se o bytí neb nebytí; po tak zjevném potupení a zatracení všeho, co Čechům pod obojí nade vše milé bylo, museli oni buď toho nechati, všeho, zač tak dlouhé, neslýchané, krvavé a vítězné boje podnikali, se odříci, aneb nový boj počíti. To první učinil hned po kardinálově odjezdu nejvyšší purkrabí, pan Menhart z Hradce, který dosud pouze v ohledu na okolnosti v zemi toho se zdržoval, nyní však zjevně a zcela ku straně katolické pod jednou přistoupil; jeho příklad následovali páni z Kolovrat, Zajícové z Hasenburka a někteří jiní. Avšak s druhé strany tento nenadálý obrat všechny Čechy tak náramně rozbouřil, že větší díl rytířstva v zemi a všechen lid Pražský, vyjma toliko dva posavádní purkmistry, Pešíka z Kunvaldu na Starém, Pavla Dětřichovice na Novém městě, ve smýšlení svém kališnickém s Poděbradskou jednotou se srovnali, čímž posavadní strana páně Menhartova, totiž mírných kališníkův, dočista zmizela. Všichni stavové sšedše se na Staroměstské radnici, zavázali se zno-

vu veřejně k zachování kompaktat v jejich celosti. Sami zas purkmistři a dosavadní konšelé měst Pražských, obávajíce se zbouření v lidu, svolali hned všecky kněží a mistry učení Pražského do Karlovy kolleje, kdež jednohlasně ustanoveno a přikázáno, aby každý obyvatel kompaktata svědomitě zachovával, aby nikdo z kněží ve městě ani tajně ani veřejně neopovažoval se rozdávati svátost pod jednou, aneb kališnictví haněti a kacéřovati, pod pokutou vyhnání z města i ze země. Bylať to dosavádní vrchnost Pražská již tak daleko přivedla, že toliko již dva faráři jen pod obojí rozdávali, kněz Václav u sv. Michala v Opatovicích, a kněz Most u sv. Haštala na Starém městě, ostatní přisluhovali připuzeni byvše bázní, pod obojí sice ale i pod jednou. Toto ustanovení bylo pak 11. června na Staroměstské radnici v plné obci od purkmistrův čteno, stvrzeno a do knih městských vepsáno.

Následkem toho stalo se druhé stěhování německých mistrův a studentův z Prahy, ovšem bez hluku a veřejných výstupův. Neboť byli se za vlády páně Menhartovy a jeho pomocníků v Praze již od r. 1413 s výslovným dovolením Staroměstských konšelův opět Němci na obecném učení Pražském vyskytli, kteří jeho svobod a práv účastni býti chtěli; i táhli se sem z Vídně, Erfurta, Lipska, Krakova a od jiných universit; ba někteří cizí mistři uměli se také již dotříti na místa v kollejích. Pražský lid je nerad viděl, ano že si opět vyzývavě počínali, přišlo již r. 1414 k pohoršlivým výstupům mezi nimi a českým lidem domácím. Nyní vidouce, co se děje, a když později ještě k horšímu přišlo, věci své složili a z Prahy se zas vytratili.

Mezi tím viděla strana Poděbradská, že nastal konečně čas skutečného jednání a činu. Sjela se v hojném počtu o sv. Janě Křtiteli, 24. června, v Kutné Hoře, a osm dní o tom, co se státi mělo, rokovala. Jednání řídil pan Jiří z Poděbrad, a předkládal svým jednotníkům nevyhnutelnou potřebu, že se Praha nesmí déle ponechati v rukou strany, která tam již od desíti let vládne. I zavázali se všickni panu Jiříkovi, býti jemu statky a životy svými pomocni. Mezi předními pány stalo se uzavření, zmocniti se především Prahy a nejvyšších zemských úřadův, i zachovali to mezi sebou v tajnosti, tak že ani ostatní jednotníci, ani všickni páni se o tom uzavření nedověděli. Ohlásilo se veřejné sbírání pole ve všech krajích, které k jednotě se hlásily, všeobecně pak rozhlašováno, že to všecko se děje proti vojvodovi Saskému Bedřichovi pro příčiny vyložené již nahoře. A tu pan Oldřich z Rosenberka počal již nedůvěřovati, i vyskytli se v Kutné Hoře také dva služebníci jeho, kteří předstírajíce, že jejich pán u pokoj a přízeň stojí, poslouchati a vyzvídati měli, co se vlastně obmýšlí. Však pan Jiří k nim pravil s líčenou ochotou, že ovšem hotov jest dále vyjednávati jak s králem Bedřichem tak s kardinálem Karvajalem. Mimo to psal starý pan Aleš Holický ze Šternberka panu Rosenberkovi, že on se svými přátely netoliko na Saského Bedřicha, ale i na pány Šliky a pány z Plavna pole sbírá. Tak byl pan Oldřich z Rosenberka v mysli své uchlácholen, i jel potom s Janem Švihovským do Vídně, kam byl král Bedřich Čechy pozval na sjezd ke dni 1. září 1448. Tím ovšem strana Poděbradská jenom získala, poněvadž právě tito dva nejnebezpečnější protivníci její té samé doby ze země vyjeli, když se k rozhodné ráně chystala.

Již v měsíci srpnu sbírala se vojska čtyř krajův spojených, Hradeckého, Čáslavského Chrudimského a Kouřimského, potom vojsko z Boleslavska a Litoměřicka, i položila se počtem devíti tisíc branných nejprv u Kutné Hory na Kačíně a pod městem na tak zvaném Kolmarku. Přední vůdcové jejich byli kromě samého pana Jiřího: jeho strýc pan Jan Zajímač z Kunštatu, jeho svat pan Jindřich z Dubé a z Lipého, pan Zdeněk Konopišťský ze Šternberka (katolík), pan Jiří z Dubé a Wissenburka, pan Jan ml. Děčínský z Wartenberka a pan Jindřich ze Stráže; nejznamenitější mezi rytíři: Mikuláš Trčka z Lípy na Lipnici, mocí a bohatstvím nad jiné znamenitý, Purkart Kamaret z Žirovnice, slavný v bojích rytířských, starý Husita Beneš Mokrovouský z Hustířan, nyní z Malešova, i Jan Pardus z Vratkova, oba zběhlí ve věcech válečných, potom hejtmanové krajův nahoře psaných, Jan Hertvík z Rousínova, Jetřich z Miletínka,

uše Kostka z Postupic a Čabelický ze Soutic.

Zápraží, to jest v západních ních Čech za levým břehem Vltavy, li zase své zbrojné síly pan Aleš lický ze Šternberka na Kři- átě, Burian z Gutštejna, Vi- z Jiburka a Jan Calta z menné Hory, druhý svat pana o. Ti všickni sestředili se ku kon- rpna u města Loun, a čekali je- na příležitost, až by se s hlav- vojskem Poděbradským mohli spo- Mimo pány a rytíře připojily se městské obce Královéhradecká, okomyšlská, Chrudimská a hé jiné, postaviv své zbrojné síly rozkazy pana Jiřího.

ánové posud v Praze vládnoucí, totiž Menhart z Hradce, nejvyšší hrabí, Hanuš z Kolovrat, hejt- všech tří měst Pražských, a oba jmenovaní purkmistři, Pešík a el, upadli po odjezdu kardinála ajala z Prahy u velikou lehkost, ač- pod jejich mocí stalo se ono usne- kněžské o zachovávání kompaktat ve . Lid neměl k nim více důvěry a adlictví je vinil. Proto slyšíce o vá- ch přípravách Poděbradské strany, ého strachu pocítili, a bojíce se vpá- o Prahy, obsadili město lidem svým mohli.

an Jiří z Poděbrad hnul se ku srpna se svým vojskem od Kut- Hory přes Plaňany blíže ku Pra- položil se s ním u Běchovic a ních Počernic; již z Plaňan l napřed do Prahy rytíře Jana Ma- ce z Pacova a Zdeňka Kost- z Postupic, Bohušova mladšího ra, a dva měšťany z Brodu Českého Čáslavi, Anděla a Václava šmida, Pražana, který r. 1439 z ní na Žebráce byl se vylámal, byv vsazen od strany posud v Praze vlád- . Tito přišedše do města a na Sta- stském radnici, nevyřizovali pánům pozdravení ani služeb od pana Jiřího, přímo a ústně přednesli jim jeho st: předně aby jeho s vojskem skrze táhnouti pustili, poněvadž jde na icha, kurfürsta Saského; za druhé, se sami k jeho tažení proti němu ojili, poněvadž jest zjevný nepřítel České; konečně, aby podle ustano- , jakě si sami právě nyní učinili, kně- alichu protivných mezi sebou již více netrpěli, zejména kanovníkův Pražských, mistra Jana Papouška, faráře u Týna, a jiných farářů některých. Také Pražským pánům přednesli stížnost pana Jiřího z Poděbrad nad tím, že se mu v Praze veřejně utrhuje, jakoby prý do města vpadnouti a je zkaziti chtěl. I byli všickni, kterých se žaloba týkala, kapitula, faráři a někteří z obce na Staroměstskou radnici zavoláni, aby odpovídali za sebe. Avšak všickni zapírali, Bohem se dokládajíce, že kdokoliv je vinil, žeby kompaktat nedrželi, křivdu jim činí. Tu přetrhl Zdeněk Kostka z Postupic všechno další hádaní, pravě, že nepřišel soudit se s nimi, ale vyřídit pánům Pražským poselství, na kteréžto chce míti konečnou odpověď. Řečeno poslům, aby dali své poselství napsané, že pak Pražští pánové sami skrze posly panu Jiřímu dají odpověď. Vrátili se tedy Malovec, Kostka a ostatní dva poslové do svých hospod, a majíce tajné srozumění se svými přátely ve městě, dali jim mnoho listův pod pečetí páně Jiřího, v nichž pan Jiří službu svou vzkazuje všem řemeslům, ševcům, koželuhům, krejčům a jiným, žaluje jim na konšely obou měst, i na některé měšťany, že jeho pomlouvají, žeby on chtěl Prahu zkaziti. Tyto listy dostaly se cechům do rukou i také po ulicích podhozené se nalézaly. Nejeden cechmistr a měšťan rozuměje, že Jiří chce obec proti pánům a konšelům zbouřiti, oznámil to na radnicích, a tu nevidělo se konšelům, aby se s panem Jiřím v jednání dávali; načež Jiříkovi poslové bez odpovědi odešli. Pan Hanuš z Kolovrat, Pražský hejtman, chtěl ovšem s panem Jiřím rokovati; ten žádal však, aby pan Hanuš a Pražští poslové k němu přijeli do vojska, což se těmto učiniti nezdálo. Nicméně vysláni jsou dne 4. září jménem pana Menharta z Hradce a pana Hanuše z Kolovrat dva panoši Hanušovi, Jan Prače a Štětina, ku panu Jiřímu do vojska, žádajíce, aby nehubil obecní a městské zboží Pražské, ale jestliže by kdo buď světský buď duchovní v čemkoli proti panu Jiřímu přečinil, aby to bylo rozsudím vyšetřeno, a v čemž kdo bude vinen shledán, má býti potrestán ku příkladu jiným. Pakli by však pan Jiří nebyl s tím spokojen, ať se to odloží k nejbližšímu sněmu, aby každý vinník, buda tu postaven, očekával, co sněm o něm nalezne. Takový návrh panu Jiřímu dělati, byla marná věc; on právě z nevole nad jalovostí a

nekonečností sněmův byl se zbraně uchopil, a maje svou moc pohromadě, dal se tím méně slovy uchlácholiti, čím větší měl naději, že se mu podaří předsevzetí jeho. Obecný lid Pražský přál mu tím více, čím více vztekali se purkmistři a větší díl konšelův. Páni zemští, kteří v Praze vládli, Menhart, Hanuš, Jan z Rabšteina i Děpolt z Riesenberka, neměli sami dosti ozbrojeného lidu při sobě, aby útoku na Prahu dlouho odpírati mohli, a ten, co by mu nejvíce překážeti mohl, Oldřich z Rosenberka, poselstvoval právě té doby s Janem Švihovským z Riesenburka u krále Bedřicha ve Vídni.

Poněvadž bylo by bezectně, počínati válku bez opovězení, poslal pan Jiří bezpochyby již 1. září takový odpovědný list Pražanům a jich pomocníkům, a již v pondělí ráno, 2. září, blíž k městu přitáhna, u Vršovic proti Vyšehradu se položil. Však nevíme co se toho dne dále dělo. V noci z pondělka na úterý, 3. září, na úsvitě hnulo se vojsko Poděbradské, a přibliživši se k městu na dvou místech útok učinilo. Jedno oddělení přilnulo ke zdem Vyšehradským, aniž kdo v něm o nepříteli zvěděl; měltě Vyšehrad dosud, ač uvnitř zkažen jsa, přece zdi své v celosti. I byl tu vrchním velitelem rytíř Jan z Rabšteina, bratranec Prokopův, maje toliko nemnoho lidu Pražského a Vyšehradského k obhájení hradu. Nebděl, nýbrž sem tam obcházel, prohlédaje stráže; však sotva se toho kdo nadál, vlámali se Poděbradští zejména Hradečané se ztrátou jediného muže skrze zeď u fortny proti Slupům do hradu, běželi k velké bráně slabě osazené, a otevřeli ji násilím ostatnímu vojsku; a co pan Rabštein pozdě a neužitečně sem tam po hradě běhal a rozkazy dával, zatroubili Poděbradští na Vyšehradských valích, až se daleko široko rozléhalo k nemalému leknutí ustrašených obyvatelův. V stejném čase ozvalo se také veliké troubení na zdech městských na protějším Karlově, neboť i tam druhé oddělení vojska Poděbradského učiniv kříž útokem hradby slezlo, načež teprv ve městě počali u sv. Štěpána na věži na poplach zvoniti. Však tu pan Jiří měl již Vyšehrad a můstek přes Botič, potok, v moci své, a hnal se vždy ještě za ranního šera s ohromným hřmotem a křikem na Nové město s celou mocí svou. Protivníci jeho ve městě, vidouce to, velikým strachem a bázní celí zhrození rybíhali z domův svých a utíkajíce s kozelce metajíce po hlavě padali, neboť prý každý myslil, že by po něm tisíc oděncův běželo; Poděbradští vskutku hrnouce se ulicemi Pražskými ustavičně velikými a hroznými hlasy volali: „Kuníštát hr! Hradec hr!“ Pan Jiří byl ve vojště svém přísně zapověděl, aby se nikdo neopovážil vbíjeti se do domův na loupež aneb čehokoliv výtržného se dopouštěti. Tak lid obecný zevšad se k němu hrnul a přes celé Nové město do Starého městu mu spůsobil, jako v triumfu jej uváděje; mnozí nepřátelé jeho byli zajati neměvše již času, aby mohli prchnouti. Bez odporu dostal se pan Jiří před Staroměstskou radnici, na které se s pány svými osadil. Hejtman měst Pražských, pan Hanuš z Kolovrat, z domu svého na Staroměstském náměstí (někdy markhraběte Jošta Moravského, později kláštera Pavlánského, nyní č. 930, do nedávna mincovny) zadními vraty skrze Židy dostal se k Vltavě, a se všemi svými dvořany šťastně na hrad svůj Žebrák ujel. Staroměstský purkmistr Pešík z Kunvaldu uprchl na zámek Dražice nad Jizerou za Novými Benátkami ku strýcům svým, a Novoměstský, Pavel Dětřichovic, hlavní Poděbradského nepřítel, utekl do Jindřichova Hradce, kdež potom vstoupil do služby pana Oldřicha z Rosenberka. Starý pan Menhart z Hradce, nejvyšší purkhrabí, doufal v úkrytu na Starém městě se zachrániti; avšak vyskytl se zrádce, jakýsi Jan Klamperna, kterýž o něm pověděl. I vyhledavše Poděbradští pana Menharta, zatkli jeho a co vězně na radnici k panu Jiřímu přivedli. Přijal Jiří co mladý vítěz starého strýce avšak protivníka svého zajatého velmi šetrně, řka k němu, že chce příštímu sněmu to, co proti němu má, předložiti, s ním se veřejně souditi, a jak sněm mezi nimi rozsoudí, tak že chce jemu práv býti i od něho právu přijmouti. Potom poradiv se s předními pány své strany, dal připraviti vůz pro pana Menharta a jej pod stráží na Poděbrady odvezti, kdež co vězeň zatím nějaký čas ve hradě měl tráviti.

Již téhož samého dne uvedl pan Jiří jiný řád v Praze. Poněvadž se sprostá lůza při jeho vítězném vjezdu do města a při útěku posavádních vládařův byla na Židy obořila a hanebně je zloupila,

pro přetržení takových neřádův všem městům Pražským nové kon- purkmistry.

---

na ve stavu věcí českých. Smrt pana Menharta z Hradce.

áří — prosinec, 1449 — 3. února.

té chvíle, co pan Jiří z Poděv Praze počal vládnouti a moci , jako skutečný již zemský správecko se podivně obrátilo; Pražská a opustila jako na počátku válek ých sídlo své u hlavního chrámu adě, vystěhovavši se do Plzně, o jednoho neb dva kanovníky poši při chrámě svém; mistr Jan oběslavi řečený Papoušek svou faru u panny Marie před Tý- a do Jindřichova Hradce pod o- synův páně Menhartových se u- ostatek německých mistrův a stu- vytratil se z města, a když mistr Rokycana z jedenáctiletého vyví z Hradce Králové zase dne 10. Prahy se vrátil, tu byl ode všeho ekáván, vítán a sprovázen do měnemenší slávou a úctou, nežli před a měsíci kardinál Karvajal; — raha byla najednou zas rozhodně ská, vše co dvanáctiletou sna- strany katolické v církevním opět obnoveno a zavedeno bylo, jezem vyvráceno jest.

politickém ohledu snažil se nyní ří především o to, aby v celé zeprávce království uznán byl, neboť všechny prostředky k dosažení toho jeho rukou octnuly. Že se jich donásilím a převratem, s tím byla ásť národu Českého spokojena a ěna, neboť nezbývalo již jiného dku, kterým by národ z neřestavu vyšel, do kterého byl zabředl. ená menšina, ano i řevnivost vlastřátel, kladly sice panu Jiřímu i naještě hojné překážky, avšak přece všickni jednomyslně uznali, že nebylo lepšího muže, kterýž by hl břímě vlády, těžké a nesnadné, vzíti.

d po obnovení městských vrchností jmenoval pan Jiří na místo uvěz- Menharta z Hradce, katolického Zdeňka Konopištského ze berka, svého svaka, nejvyšším purkhrabím, dávaje tím nepřátelům svým na srozuměnou, že nikoliv nemíní užívati své moci pouze ku prospěchu strany husitské, jakož vůbec potom počínal sobě tak, jakoby stál mimo strany a nad nimi. Aby pak co nejdříve zem upokojil a v řád ji uvedl, byla jeho první snaha o valný sněm země a celé koruny české v Praze, aby na něm vše dle nálezu sněmovního opraveno býti mohlo, cokoli kdo proti komu v zemi byl provinil, aby poselství do Vídně o krále vypravené, mohlo na něm býti slyšáno, i aby další zemské potřeby opatřeny byly. Mezitím vypravil čásť vojska s ním do Prahy přišlého dne 14. září proti Saskému kurfürstovi Bedřichovi do Sas, aby svou pohrůžku jemu danou vyplnil. Čechové podle válečného obyčeje toho věku vpadše do Míšně velký kus země tam poplenili, a že kurfürst proti nim nikde se nepostavil, brzy s velkou kořistí domů se vrátili.

Starý pán Menhart z Hradce seděl zatím co vězeň na páně Jiříkově rodním hradě Poděbradech, chován jsa čestně a jakž na velikého pána slušelo, maje též svého komorníka a blázna mužíka, který jej v jeho samotě obveseloval. Pan Jiří totiž již tenkráte choval dvůr četný a nádherný. Nicméně páně Menhartův syn, Oldřich z Hradce zdvihl pro uvěznění otce svého hluk náramný, nezameškávaje žádného prostředku, kterýmžby otce svého mohl vazby zprostiti. Posýlal o to panu Jiřímu list za listem, domlouvaje jemu, aby toho nečinil jemu a jeho otci k tak veliké hanbě, by na téhož před sněmem žaloval, jako by byl člověk z řádu se vytrhující, an jest pán osedlý a svobodný tak dobře jako který z jiných pánův zemských. Ohražoval se pan Jiří, že pana Menharta ne ze své vůle osobní ve vazbě drží až do sněmu příštího, že toho vymáhají všickni páni jeho jednoty, kteří tomu dobře rozumějí, kterak pan Menhart stál až dosud v čele strany většině národu Českého nepřející, která všechny snahy k dobrému Českého království směřující kazila; pročež že pan Menhart, kterému se ostatně v Poděbradském vězení co pánu zemskému všechna čest a šetrnost proukazuje, tak že si v tom ohledu na nic naříkati nemůže, až do příštího sněmu dochován býti musí, aby celá koruna Česká rozsouditi mohla, je-li proti zemi v čem vinen čili nic.

Jiří a pánové jeho strany proto hlavně

chtěli, aby pan Menhart byl k sněmu stavěn, by se tu odřekl nejvyššího purkrabství Pražského, také purkrabství Karlšteinsvého a s ním spolu zemských klénotův, neboť on právě krátce před tím dal korunu a ostatní klénoty z Karlšteina tajně na svůj dědičný hrad Velhartice převezti. Také lidé naň žalovali, že prý klénoty utrácí, žádajíce, aby z nich učinil počet zemi na sněmu. Nicméně nedal se pan Oldřich z Hradce ukonejšiti, i rozpisoval listy ku králi Bedřichovi, pánům českým a okolním knížatům, všude se o přímluvu ku panu Jiřímu ucházeje.

I staral se pan Jiří hlavně také o to, aby pan Oldřich z Rosenberka také na sněm přijel a veřejně složil zprávu a počet ze svého poselství do Vídně. Avšak pan Rosenberk nechtěl jeti do Prahy i nepřijel, a jako dříve vždy Prahu jen pokládal za nejpříhodnější místo k sněmování, tak nyní mu tam zas nebylo dost bezpečno.

Pan Oldřich z Hradce zas sáhl k poslednímu prostředku, aby otce svého vazby zprostil, totiž ke zbrani, a že ani on ani celá strana jeho nebyla dostatečná v silách ku podvrácení vítězné moci páně Jiříkovy, hledal pomocníky netoliko v Němcích ale i u Táborův, co jich ještě zbývalo, někdy úhlavních nepřátel svých. Zdá se, že tehdy město Tábor z Poděbradské jednoty vystoupilo, ač se k válce proti panu Jiřímu od nikoho nedávali navesti. Jenom přední dva staří náčelníci strany Táborské, kněz Bedřich Strážnický na Kolíně a mladší Jan Kolda ze Žampachu na Náchodě dali se k válce proti Jiřímu získati. Pan Oldřich z Hradce poslal totiž pana Děpolta z Riesenberka a z Dolan, před tím purkrabí hradu Pražského nyní Karlšteinského, k Bedřichovi na Kolín, a tak šťastně u něho pořídil, že kněz Bedřich dne 28. října 1448 smlouvou se zavázal, že v nastávající válce katolické straně proti Jiřímu nejen pomáhati chce, ale také páně Oldřichův jízdný lid k sobě na Kolín přijme, ano i Jana Koldu k podobnému účelu za sebou potáhne.

Tak nežli k sněmu přišlo, musel pan Jiří s protivnou stranou válku podstoupiti. Válku počali Bedřich i Kolda hned v prvních dnech měsíce listopadu 1448 provozujíce loupežnické jízdy a páchajíce škody na statcích přívržencův Poděbradské jednoty. Stejným čas[illegible] čalo se bojovati také v Zápraží, [illegible] okolí Karlšteinském, kde pan Zd[illegible] Konopištský ze Šternber[illegible] nový nejvyšší purkhrabí sahal na [illegible] vesnice náležející k jeho purkhra[illegible] úřadu; v tom však mu překážela [illegible] šteinská posádka, kteráž dotud zů[illegible] v poslušenství pana Menharta z [illegible] a nyní jeho syna. Proto jí pan Zd[illegible] ze Šternberka vypověděl válk[illegible] něm i pan Jiří z Poděbrad [illegible] Zdeněk Kostka z Postupi[illegible] stavivše vojska svá proti Karlšteins[illegible] sádce. K nějaké větší bitvě vůb[illegible] přišlo, strana páně Oldřichova z [illegible] spokojila se tím, že činila ustavič[illegible] pady čili jízdy z hradův svých, [illegible] z Kolína, Karlšteina a z [illegible] Mitrovic, nedaleko Prčic, kde [illegible] panoše Vratislav, věrný strann[illegible] nův Hradeckých. Pan Jiří ležel [illegible] mocníky svými ku konci listopadu [illegible] u Kolína, na kterémž kromě [illegible] kněze Bedřicha nacházelo se půl pá[illegible] jízdných páně Oldřichových z H[illegible] kteří vespolek prý třikráte porazi[illegible] děbradských lidí a velkých škod ji[illegible] dělali. V první dni prosince strhlo [illegible] sko Poděbradské jednoty u Beneš[illegible] chtíc odtud táhnouti proti Vrat[illegible] vovi v Mitrovicích a proti [illegible] posádkám páně Oldřichovy strany. [illegible] bezpochyby pro tuhou zimu nic dů[illegible] ho se nevykonalo, a již 19. prosince [illegible] kněz Bedřich na Kolíně s pane[illegible] řím příměří do nového roku učinil[illegible] kterémuž potom i celá strana pán[illegible] dřichova přistoupila a je několikrát[illegible] vu prodloužila.

Na samém sklonku roku 1448 pře[illegible] rozením Božím umřel v Praze mistr[illegible] z Příbrami, až po dobytí Prahy [illegible] pana Jiřího spolu s Prokopem z Pizn[illegible] ministrator konsistoře pod obojí a [illegible] u sv. Jiljí, posavadní hlava mírných[illegible] lišníkův, kterýž se vyjma podávání [illegible] tosti pod obojí téměř v ničem od říms[illegible] řádův neuchyloval. Cokoliv činil a m[illegible] pocházelo vše z upřímného přesvědč[illegible] nikoliv ze záměrův soběckých ani [illegible] krytského bažení po cti a vládě. S[illegible] se s Rokycanou uznával jej poněku[illegible] svého vyššího i podporoval žádost n[illegible] o povýšení jeho na arcibiskupství, a[illegible] administratorem konsistoře býti n[illegible] stával. V hádkách s theology jiného[illegible] nění neznal ani míry a šetrnosti a[illegible]

ní. — Jeho spoluadministrator, mistr Bor z Plzně, farář u sv. Jindři- také se toho roku 1448 naposledy při- ná, a bezpochyby že brzy po svém ovi také umřel. — Zdá se konečně, po smrti obou těch administratorův lestuře mistr Jan z Rokycan ne- al se hned v jejich úřad, nýbrž, že r Petr z Mladenovic, farář u Michala, byl administratorem na ký čas, totiž až do své smrti, která 51 nastoupila. Tak odcházeli z dějiště n po druhém z předních mistrův ských.

an Jiří z Poděbrad vždy měl ní péči o to, aby se sněm sešel, oto učiniv přiměří s druhou stranou žil výminku, aby se stal pod tím pří- ím sjezd, kdežto by se o urovnání stranami mohlo jednati. Sám při- 0. ledna 1449 k panu Oldřichovi osenberka do Soběslavi, od- jej s jinými pány protivné strany na do Pelhřimova svedl. Avšak tom Pelhřimovském sjezdu ničeho do- no nebylo. Pan Jiří byl by rád již ko své propustil, nestače dále ná- na ně vésti, avšak protivníci, zvlá- oba Oldřichové z Hradce i z Rosen- na tom stáli, aby pana Menharta n na svobodu pustil a jeho úřad mu til, ale aby všecko v ten stav nazpět il, v jakém vše bylo před dobytím hy. K takovým výminkám nechtěl a ohl se snížiti mladý vítěz ctižádosti- a ještě nepřemožený, i stál na tom, jeho pře s panem Menhartem veřejně mému v Praze vyjednána byla. Tak vděkni z Pelhřimova rozjeli.

Již pět měsíců bez několika dní starý Menhart z Hradce na Poděbech co vězeň chován byl, i velice tadi, neboť jej osud vězně velice do- al. jakkoliv šetrně s ním nakládáno . Konečně v těžkou nemoc upadl. u Jiřímu dělalo to starosti, i vyslal vého pannše svého k Arnoštovi z kovce a Janovi ze Hrádku, šem páně Menhartovým, aby je po- pokusiti se, zdali by mohli pána své- spoň na závazek z vězení vysvobo- . A oni to učinili; pan Jiří milerád ě žádosti povolil, neboť si podtají toho přál. Však kromě jmenovaných žby požádal také pana Zbyňka ice z Hasenburka a Jana ického, oba pány katolické, za mě, že nebude-li pokoj zjednán, pan Menhart na povolání páně Jiřího dobrovolně do vězení se vrátí. Když pak tito pánové rukojemství přijali, propustil pan Jiří pana Menharta dne 1. února 1449 z Poděbradského vězení. I vezen jest pan Menhart dle přání svého na Karlštein, kdež byla posádka jemu oddaná; avšak sotva dojel do Říčan, najednou tak těžce ve své nemoci zapadl, že třetího dne po výjezdě z Poděbrad, 3. února, tu v Říčanech umřel. To byla rána pro pana Jiřího z Poděbrad, to čehož se obával, stalo se přece. Panošové Arnošt z Leskovce a Jan ze Hrádku, kteříž byli pana Menharta z Poděbrad vyvezli, obrátili se s mrtvolou do Jindřichova Hradce, kde za sjezdu velikého množství pánův a zemanův strany Oldřichovy slavný pohřeb podle řádův římských byl vykonán se všemi obyčeji a hostinami, jakž při takových příležitostech bývaly. Pan Oldřich z Hradce však nemeškal, hned po uložení tělesných ostatkův svého otce po všech přátelích a do všech krajův rozpisovati listy žalobné, kterými pana Jiřího z Poděbrad zřejmě z toho viněl, že jemu otce otrávil.

Toho samého času o hromnicích 1449 umřel také Bohuše Kostka z Postupic, syn někdy znamenitého Viléma Kostky a pomocník pana Jiřího. V panství Litomyšlském následoval syn jeho Zdeněk Kostka.

Jednota Strakonická. Druhá válka domácí. Sněm Jihlavský.

1449 únor — srpen.

Přední pánové strany páně Oldřichovy sjeli se právě v čas pohřebních slavností Hradeckých dne 6. února 1449 do Strakonic k panu Václavu z Michalovic, velikému mistru řádu Johanitského v Čechách, a pobyvše tam tři dni učinili 8. února mezi sebou nový zápis jednoty, v němž žalujíce na záhuby, do nichž Česká země převratem, panem Jiřím z Poděbrad spůsobeným, uvedena byla, zavázali se sobě vespolek ku pomoci proti všem, kdož by kohokoliv z nich bez práva utiskovati chtěli. Měli totiž za to, že strana Poděbradská jim křivdu činí. Aby se pak nezdálo, že zamítají všechno mírení, ku kterému se pan Jiří podával, položili jemu rok čili lhůtu do Plzně, kdež by se měl osobně

postaviti, a s panem Oldřichem z Hradce o křivdách sobě vespolek činěných pojednati. Kdyby pak tam nepřišel, slíbili a zavázali se všickni, spolu do pole proti němu vytáhnouti. Tak povstala nyní nová jednota Strakonická proti Poděbradské jednotě.

Pan Jiří předvídaje, žeby ani v Plzni ničeho zjednáno býti nemohlo, o žádných pokoutních sjezdech slyšeti nechtěl, stoje pouze o sněm zemský; protož velmi dobře se osvědčoval v ten smysl, že poněvadž všechno to záští se vede nejvíce o náboženství, o obecné dobré, o pána a krále, jakož o řády zemské, o kompaktata, o mírný list, o Pelhřimovské smlouvy, o poselství ku králi Římskému nedávno vyslané, i o ty klénoty zemské nebožtíku panu Menhartovi svěřené: on na tom stojí, aby takové veliké věci obecným sněmem a ne pokoutně vyjednány byly; on sám pak, poněvadž bylo na jeho čest saháno a on ještě vždy nevinně na cti trpí, že se chce jakožto nevinný očistiti veřejně na sněmu, tu kdež nejvíc dobrých (to jest zachovalých) lidí bývá. Jim pak, protivníkům jeho, rozumějícím, žeby na sněmu neobstáli, jakožto jim tu bylo mluveno, co zlého a příliš škodného v zemi skrze ně pošlo a ještě pochází, tak žeby se měli zač styděti, líbí se lépe o zemských věcech potutelně a pokoutně smlouvati. On raději míní se jich svévolnosti s Boží pomocí brániti a hrdel i statků na to vážiti, nežli by o všecky spravedlnosti duchovní i světské jejich úkladnými obyčeji měl býti připraven. Takovým vyjádřením uhodil pan Jiří Strakonickou jednotu do živého, i tak chystaly se obě strany k opětnému boji.

Při panu Jiřím z Poděbrad stáli hlavní pomocníci jeho pánové ze Šternberka, totiž Aleš Holický a Zdeněk Konopištský, pánové z Dubé, ze Zvířetic, z Waldšteina, Kostkové z Postupic, Trčka, Zmrzlíkové a hejtmani čtyř krajův spojených, potom na Moravě páni z Kunštatu, z Pernšteina, z Kravař, moravští Šternberkové, Krajíři, pánové z Vlašimi, Pardus z Vratkova a jiní.

K jednotě Strakonické zas náleželi pánové z Hradce, z Rosenberka, ze Švamberka, Kolovratové, Švihovští, Kostelečtí z Dubé, z Lobkovic, Smifický, Táboří Bedřich Strážnický, Koldа mladší a jiní; z Moravy zas pánové z Lichtenburka na Bítově, z Lomnice, z Boskovic a jiní. Hlavní naděje kladl pan Oldřich z Rosenberka na pomoc cizích knížat, neboť byl pevně u sebe ustanovil, jakož mocí zbraně Jiříkovy ze svého postavení v zemi vytištěn byl, opět mocí zbraně zase tam se dostati.

Válku počal již v polovici měsíce února 1449 mladší Jan Kolda na Náchodě. Opětovanými vpády na zboží jednoty Poděbradské v kraji Hradeckém mnohé škody činil, i znamenitého škůdce zemského Kryštofa Šoffa na Troskách sobě za pomocníka zjednal, kterýž mu hradu Waldšteina, nedávno ještě loupežnického sídla, postoupil. Proti tomu zdvihli se pánové a šlechta náležející k míru kraje Hradeckého a sjeli se v Novém Bydžově pod správou pana Jiřího z Poděbrad. Tu nařídivše proti Koldovi veřejnou hotovost vypravili k němu pana Haška z Waldšteina, aby mu napomenutí dal. On však nic na to nedbaje ve svém způsobu pokračoval. S jakým prospěchem s obou stran ta válka se vedla, o tom nemáme zpráv podrobných, než toliko o některých potržkách v Hradečtě a Chrudimště některé nesouvislé a chudé zápisky udržely se. Mírové obou krajův, sebravše se polem a obehnavše hrady páně Koldovy dobývali jich. Přicházela jim pomoc také z Moravy, totiž houfové pod Smilem z Drnovic a Vaňkem z Trnavy; avšak byli od čeledi Koldovy přepadnuti, poraženi a rozptýleni. Také Pardus z Vratkova, Zdeněk ze Švabenic a Jan z Honbic, Moravané, ku pomoci panu Jiřímu do Čech přichvátali; avšak i těm se lépe nevedlo; poplenivše mnohé statky protivníkův v Čechách přitrhli sice až pod Kolín. Tu na ně z města vypadla kněze Bedřichova posádka pod Šimonem ze Strážnice a Janem Sudlicí z Běštviny, a tak je na hlavu porazila, že krom dvou set zabitých a půldruha sta zajatých museli svých patnácti vozův plné nákladu odběhnouti a Kolínským v kořist pustiti. Tyto částečné porážky však neoslabily moc Poděbradské jednoty, neboť čím dále tím větší síly přibývalo jí, tak že Jan Kolda počal se již báti, že své hrady ztratí proto asi v polovici měsíce března [illegible] pana Soběslava z Miletínka [illegible] čeného Mrzáka, vůdce míru kraje H

, za přiměří žádal. Vojska jednoty
dské, jsouce pak s té strany bez-
obrátila se potom ku Kostelci
lzavou, s kteréhož pan Kuneš
oš z Dubé po delší čas již Po-
kým mnohé škody činil. V celku
konické jednotě nedařilo; pan Ol-
Rosenberka očekával pomoci
e Bedřicha, ten však podle své po-
ičehož neučinil, leč že k panu Ji-
řízně psaný list poslal a jej ku
do Znojma obeslal. Tu teprv
se Strakoničtí jednotníci k to-
y se zas s Poděbradskými smlou-
tarý Mikuláš Trčka na Lip-
k tomu obě strany přivedl, že se
adští v Pelhřimově, Strako-
Jindřichově Hradci sjeli,
ou místech s velikou nesnází skrze
d 1. do 10. dubna mezi sebou ro-
Však výsledek byl zase nepatrný;
nce se ve hlavních příčinách shod-
zavřeli aspoň dost dlouhé přiměří
sv. Jiří budoucího roku, a uložili
osobám, jednomu pánu a jednomu
z každé strany, aby co mocní
a rozsudí všecky pře, žaloby a
zsoudili spravedlivou a neodvola-
výpovědí. Z jednoty Strakonické
pan Oldřich z Rosenber-
rnošt z Leskovce, z Poděb
pan Aleš Holický ze
berka a Oldřich Močihub
lovic. Hlavní výpověď měli pak
učiniti na sněmu vší koruny Če-
hož začátek na první dni měsíce
lo města Jihlavy z vespolního
l byl položen. Tak přece mělo k
přijití dle přání pana Jiřího, když
raze, tedy aspoň v Jihlavě. Tuto
stvrdili vyslaní z Pelhřimova do
ova Hradce někteří pánové strany
adské dne 10. dubna, a k zápisu
vršili pečeti své toliko dva páni,
ch z Rosenberka a Aleš
ký ze Šternberka, dva o-
statí a důvěrní přátelé, ačkoliv
ení v politickém ohledu. Do jejich
yní skutečně vložena jest vlastně
vrchní a rozhodná moc, a obě
bezpochyby se nadály, že to bude
t cesta k urovnání všech těžkých
To ovšem jistá jest, že pan
co šlechetný vlastenec, svou pil-
šem ulic sjíti nedal, — avšak pan
berk ten měl jiné záměry. Je-
lo o uklizení nesnází a sporův,
n o protahy a odklady, neboť si
pro sebe a svou stranu z dokonání ja-
kýchkoli úmluv ničeho nesliboval, věda
dobře, že co násilím bylo ztraceno, zase
toliko násilím dobyti se musí. Protož
všechnu naději na zahraniční pomoc sklá-
dal, tu na krále Římského, Bedřicha, tam
na kurfürsta Saského, starého Bedřicha
Mírného, nepřítele pana Jiřího z Poděb-
brad. Pan Aleš Holický staral se o
to svědomitě, aby o rozepřích, které uro-
vnány býti měly, stala se konečná výpo-
věď opravcův k tomu zvolených, pan Ol-
dřich zase vždy měl zámínek rozličných,
aby sám k tomu dostaviti se nemusil, a
sporné věci k žádnému konci dojíti ne-
mohly. S počátku doléhal pan Aleš na
to, aby k opravě potřebných věcí páni
opravci dne 6. července do Vlašimi se
sjeli, tu činil se pan Oldřich uražena,
jakoby se jemu neslušně rozkazovalo;
prošen pak, aby aspoň na 20. července do
Vlašimi přijel, odpíral tomu, pravě, že
sněm Jihlavský již jako přede dveřmi
jest. Pan Aleš žádal, aby aspoň na cestě
do Jihlavy v Německém Brodě 27.
července se sjeli, pan Oldřich opět tomu
nechtěl, avšak tentokráte přece musel
přijeti. Pan Aleš totiž svoloval, aby se
hlavní otázky až ku sněmu Jihlavskému
odložily, ale bylo prý věcí drahně jiných,
které musely před sněmem urovnány
býti; nestane-li se to, tehdy celá jednota
Poděbradská ani do Jihlavy nepůjde, vi-
douc, že se druhé straně dobré vůle ne-
dostává. Tu pan Oldřich pro uvarování
čeho horšího do Německého Brodu přijel.

Jihlavští Němci napřed prohlá-
sili se, že do svého města Poděbradských
jednotníkův nepřijmou, leč by tam dříve
Strakoničtí jednotníci v dostatečné síle
přijeli. Poděbradští žádali, aby jejich kně-
ží po čas sněmování v Jihlavě měli svo-
bodu odbývati služby Boží dle obyčeje
svého; avšak to Jihlavané odepřeli na-
prosto, a teprv po mnohém usilování Po-
děbradských pouze k tomu svolili, aby
pan Jiří sám jen jediného kněze při so-
bě choval v Jihlavě, a ten aby jemu v ho-
spodě po tichu beze všeho zpěvu a zvonění
tajně odsloužil; do kostelův však že
žáden podobojí vkročiti nesmí. To bylo
v tom městě, kde teprv před třináctí léty
kompaktata slavně stvrzena a vyhlášena
byla! Pan Jiří z Poděbrad a jeho
jednotníci vjeli za Strakonickými do Ji-
hlavy teprv dne 7. srpna v 1500 koních,
a zůstali tam asi do polovice září 1449.

Troji hlavní věci měly se na Jihlav-

ském známé vyřídili; za jedno urovnání domácích různic, za druhé otázka o krále, za třetí urovnání poměrů lužických s zahraničnými. Čtyři zvolení opravcové byli jako soudcové, ostatní sněmovníci byli jako strany před soudem. Není známo, jaké mocné výpovědi od opravců na tom sněmě učiněny byly, však hlavní příčiny mezi jednotou Poděbradskou a Strakonickou zůstala nedotknuta, a rozhodnutí odloženo zase nejdéle do sjezdu Pelhřimovského, který se následujícího roku státi měl.

Otázka o krále nabyla však tenkráte neočekávané důležitosti skrze zmatky v zemích Lužických. Římský král Bedřich chtěl ve jménu mladého krále Ladislava, ač se jinak jeho českých věcí v ničem neujímal, převesti v držení svého svata Bedřicha Mírného, kurfürsta Saského, tak aby fojtství čili královské právo v obou Lužicích směl sobě koupiti od tehdejších fojtův. Avšak fojtství v dolní Lužici zapsal někdy císař Sigmunt r. 1429 Hanušovi z Polenska a jeho dědicům, a v horní Lužici čili v Šestiměstí požívali jeho pánové z Koldic. Lužičané nechtěli Saského Bedřicha za fojta míti, a sněmovníci v Jihlavě překazili to dle přání stavův Lužických, tak že horní Lužice zůstala v držení pana Hanuše z Koldic, bratra Albrechta z Koldic, teprv r. 1448 zemřelého; synové pak Hanuše z Polenska, Jakub starší a Jakub mladší, postoupili fojtství dolnolužické se svolením stavův českých markraběti Bedřichovi Braniborskému až do výplaty od koruny české. Proti tomu povstal jeden strýc bratří Polenských, Mikuláš z Polenska, a stranil Bedřichovi Saskému. Sněmovníci z jednoty Strakonické chtěli věc vésti ku prospěchu krále Římského a kurfürsta Saského, avšak většina sněmovní vynesla nález jim odporný, přiznavši právo k fojtství dolnolužickému výše čečenému Bedřichu Braniborskému, jakož vyšel potom ze sněmu Jihlavského list ku stavům lužickým, v němž stálo, že ani král Římský ani král Ladislav nemají ni moci ni práva, zemí těch korunních na kohokoliv převáděti, poněvadž stavové jejich podle starodávných země a koruny české práv a výsad nikomu přísahami dědičnými a sliby nikomu zavázáni nejsou a býti nemají, než toliko jediné koruně České a králi Českému korunovanému; a však ještě ani korunovaný král Český že nemá moci ani práva, zaváděti zemi Lužickou od koruny České bez vůle pánův českých.

Co se týče staré žádosti Čechův, aby jim král Ladislav vydán byl, v tom opět pan Rosenberk nabyl sněmem Jihlavským dalších příležitostí k rozmnožení své moci a působnosti ku prospěchu svému vlastnímu, neboť byl ještě s některými pány ze sněmu k tomu zvolen, aby šel ku králi Bedřichovi do Rakous, a tam konečně tajně a na čisto zvěděl, jaký asi v českých věcech úmysl jest krále Římského. Pan Oldřich z Rosenberka ovšem dobře věděl, kam král Bedřich české věci vésti chce, avšak nyní od něho, Rosenberka, nejvíce záviselo nejen rozhodnutí sporných věcí mezi oběma jednotami, jakož i pořízení v otázce o krále. Mohl nyní pletichy své dále opatrně ale tím zdárněji prováděti, aniž jej mohl kdo ze zjevné ošemetnosti viniti. Proto se nechtěl se třemi ostatními oprávci sejíti, aby se v rozepřích mezi stranami před časem nemusilo nic rozhodného státi, a měl k vyhýbání se tomu příčin a výmluv dost válných. Předně činil přípravy ku svatbě své dcery Perchty z Rosenberka, kterou na konci měsíce října 1449 vdával za pana Jana z Lichtenštejna na Mikulově v Moravě, rakouského Němce, jehož jeden předek jménem Jindřich již r. 1250 od krále Václava I. ten Mikulov obdržel a takto mezi stavy moravské se dostal. Svatební veselí trvalo na Krumlově celý týden, a přípravy k němu zajisté požadovaly času několika neděl.

Nevěsta Perchta čili Berta z Rosenberka byla potom nešťastně vdána, muž k ní se měl velmi surově, i psávala mnoho tajných listův žalobných z Mikulova k své rodině do Čech, které se posud v archivu Třeboňském s velkým účastenstvím čtou. Ovdověvši vrátila se do Čech a trávila ostatní svůj věk ve smutku prokazujíc dobrodiní chudině na zámcích Rosenberských a Hradeckých, hlavně v Jindřichově Hradci, Telči a Třeboni. Jest to známá bílá paní, o níž až podnes mnohé pověsti v paměti lidu se zachovávají.

Další příčinu k výmluvám, proč své pány spoluopravce nesvolává, měl pan Oldřich z Rosenberka v tom, že prý činiti musí přípravy na cestu, kterouž měl posel zemský ku králi Bedřichovi nastoupiti. Takových cest vykonal již drah

tím, aniž dlouhých příprav zapotře-
měl, také nebyla ta cesta ani potřeb-
věděl totiž sám dobře, co teprv na
vyzvěděti měl; ale vydal se přece
u cestu dne 7. prosince 1449, neboť
peněz od skoupého krále vynutiti,
ých potřeboval k dalšímu vedení vál-
proti panu Jiřímu, svému nebezpeč-
u sestřenci.

otva dohlučily svatební radovánky
Krumlově, umřela na Poděbradském
ě dne 19. listopadu 1449 milovaná
pana Jiřího z Poděbrad, Kunhuta
lická ze Šternberka, i byla
elkého pláče chudiny, jíž velkou do-
itelkou byla, v Poděbradském děkan-
chrámě pochována. Poděbradským
dobře slušelo, kdyby chtěli její za-
enutý náhrobek obnoviti.

an Jiří z Poděbrad zasnoubil se ná-
jícího roku podruhé, a to se slečnou
annou z Rožmitalu, sestrou
Lva z Rožmitalu na Blatné, z rodu
ův, mající v erbu jako Hasenburko-
Šellenberkové sviní hlavu.

ě sjezdy, válka rozhodná a konečné smíření.

1450 od ledna do začátku srpna.

dnotníci Poděbradští, nemohše se
sti výpovědí čtyř opravcův, čehož
nou byl pan Oldřich z Rosenberka,
do Plzně ke dni 15. března. Na Zví-
uce stížnosti pro takové úskočné ob-
ávání. Pan Rosenberk jim na to od-
děl listem, že co nejdřív bude možná,
spoluopravce svolá, a výpovědi ve
věcech na sporu jsoucích spůsobí.
al je skutečně na svůj hrad Zví-
ke dni 2. března, a zároveň také
y své Strakonické jednotníky na
do Plzně ke dni 15. března. Na Zví-
ě nebyla pak žádná z hlavních otá-
rozhodnuta, v Plzni zas sjela se
onická jednota dost hlučně, také
přijeli plnomocníci kurfürsta Be-
ha Saského, nepřítele Čechův,
o podpory však pan Rosenberk vy-
val. Dostavilo se však také mnoho
y pod obojí z okolí, i Jan Calta
menné Hory, svak Jiřího z Po-
d, kterýž od pana Jiřího dojímavě
Strakonické jednoty domlouval,
o tom, kterak se spolčují s cizím
em Německým, starodávným ne-
em České země, „kterýž kdež jest
kdy mohl ke škodě nebo k hanbě tomuto království co učiniti, nad jiné cizozemce vždy hleděl toho beze vší lítosti, a radost z toho měl i chloubu". To však nic nepomohlo u Strakonických pánův, kteříž vidouce, že sami proti Poděbradským ničeho nezmohou, tím úsilněji o spolek se Saským Bedřichem stáli. Proto také hned po sjezdu Plzeňském uzavřeli smlouvu válečnou s kurfürstem Bedřichem v městě Kadani, na kterou pečeti své přivěsili pan Oldřich z Rosenberka, jeho syn Jindřich, Václav z Michalovic, mistr Strakonický, Hynek Krušina a Jan ze Švamberka, Oldřich ze Hradce, Jan ze Hradce na Telči (Telecký), Jindřich z Kolovrat, Jan Ozor z Boskovic, Mikuláš Hasišteinský a Jan Popel z Lobkovic, synové někdy Mikuláše z Lobkovic r. 1435 zemřelého, starý Tábor kněz Bedřich ze Strážnice, Kuneš Rozkoš z Dubé, a česká města Plzeň, Budějovice a Kadaň, nyní již silně zapáchající němčinou.

Také pan Jiří z Poděbrad sílil svou stranu spolkem s mladším Saským knížetem Vilémem a s markhrabětem Bedřichem Braniborským; sjel se s nimi 23. března 1450 v Chebu, a 27. března stal se zápis památné smlouvy Wunsiedelské: bratří Bedřich, Jan a Albrecht Braniborští, Ota Bavorský a Vilém Saský zavázali se pánům českým Poděbradské jednoty k válečné vzájemné pomoci proti kurfürstovi Bedřichovi Saskému, což až do budoucího krále Českého mělo trvati.

Ode čtyř volených opravců ke dni 12. dubna do Pelhřimova uložený sjezd z příčiny vytáček pana Oldřicha z Rosenberka opět k žádnému konci nevedl, tak že pan Jiří musel v Praze 30. dubna vydat manifest o tom, kterak a kým se zemskému míru a upokojení překážky kladou. A tu se nyní obě strany vší silou k rozhodnému boji připravovaly. Počátek v boji učinila Strakonická strana, totiž její jednotníci pan Mikuláš Hasišteinský z Lobkovic a pan Jindřich z Kolovrat seděním na Libšteině, kteří útokem nějakých lidem starého pana Alše Holického ze Šternberka obsazených kostelův dobyvše, 50 branných zajali a mnoho jich pobili. Pan Hynek Krušina ze

Švamberka, také z té strany, vzal zase nějakou tvrz rytíři Rackovi Chlevcovi z Malšína. Konečně vyjeli do valného boje dne 13. května 1450 ze hradu Krumlovského pánové Jindřich z Rosenberka, Oldřich z Hradce a Jan Popel z Lobkovic, pán na hradě Hluboké. Vedli veliké vojsko s sebou, nocovali první noc v Netolicích, 14. května dobyli útokem tvrze Božejova, náležející vdově po Jarošovi z Drahonic a 15. května k Tochovicům dorazili, kde se všickni jednotníci Strakoničtí se svými brannými shromáždili a k nim připojili. Tochovické zboží náleželo do husitské války Benediktinům od sv. Jana na Ostrově, nyní je drželi bratří Zmrzlíkové, věrní přívrženci Poděbradské jednoty. V Tochovicích mělo ujednáno býti, kam se vlastně mělo táhnouti.

Strana Poděbradská však již také na počátku měsíce května činila jednotlivé podniky válečné, obrátivši se proti dvěma hradům, jejichž posádky obzvláště Pražanům škody činily: byly to hrad Buštěves čili jak se nyní říká Buštěhrad, náležející panu Jindřichovi z Kolovrat na Libštejně, a Kostelec nad Sázavou, náležející Kunši Rozkošovi z Dubé, již loňského roku dobývaný ale nedobytý. Však teprv zvláštní příhoda Poděbradskou stranu a s ní téměř celý národ Český k pravé válce rozpálila. Došel totiž pana Jiřího z Poděbrad list od Buriana z Gutštejna dne 12. května psaný, v němž zprávu dával, kterak když téhož dne z Horšova Týna na hrad Nečtiny jel, pobočníž jeho strážci posla Rosenberského potkali, an bloudí a po cestě na Krasikov se vyptává. Vzali mu prý list od pana Rosenberka panu Hynkovi Krušinovi ze Švamberka psaný, v němž mu věděti dává, „kterak již kurfürsta Bedřicha Saského obeslal, aby vojensky do Čech vkročil a města i jednotníky Poděbradské hubil; že však nemyslí, aby on s jejich stranou v poli se sjednotil, a to proto, žeby se někteří s jejich strany mohli nad nimi rozpačiti, řkouce, že Němce vedou do země. Vypsav obsah toho listu pro pana Jiřího doložil pan Burian od sebe, aby pan Jiří nemeškal obeslati všecky přátele své jednoty, aby se co nejspíše ve hromadu srazili proti takovým nepřátelům a zhoubcům jazyka ského, také aby smluvená knížata v říši obeslal, by kurfürstovi válku vypověděli a naň také táhli; on sám (Burian) že všecka svá města a poddané lidi obeslal, aby táhli v hromadu, a že jest jeho úmysl, okolo jeho zámku ve Stříbře než v Tachově na každou hodinu se vojensky postaviti a nepříteli odpírati". Obsah toho listu proletěl v okamžení celou vlast Českou, a kdokoli sobě za povinnost ukládali, hájiti vlast proti cizozemcům, hnali se do zbraně. Po všech krajích nosily se listy vypovídající válku proti jednotníkům Strakonickým, kteří pomocí Němcův chtěli hubiti a zkaziti vlast svou.

Tu teprv vytáhl pan Jiří z Poděbrad s Pražany dne 18. května ku pomoci panu Zdeňkovi Konopištskému ze Šternberka, kterýž hrad někdy královský, Kostelec nad Sázavou, na panu Kunšovi z Dubé dobýval. Dne 23. května hradu dostali, a pan Jiří odevzdal ho i s vesnicemi k němu poddanými panu Zdeňkovi, kterýž jej k svému panství Konopištskému připojil, obrátil se odtud k Buštěvsi, kdež se v krátkém čase hlavní síla vojska jeho shlukla. Pan Jindřich z Kolovrat sedě na Libštejně nepřišel přispět hradu svému, avšak posádka jeho na Buštěvsi statečně se bránila, tak že pan Jiří až do 27. května tu před hradem ležel. Mezi tím zmocnili se jiní houfové Poděbradští Nového hradu a Kunratic u Prahy, náležející tehdáž panu Vilémovi mladšímu z Riesenberka, a ještě jiní tvrze Lobkovic nad Labem, jmění Jana Popela z Lobkovic.

Pan Jiří z Poděbrad stáhna před Buštěvsí všecko své vojsko dohromady, a nechtě se dalším dobýváním hradu meškati, učinil s posádkou jeho dne 27. května příměří, umíniv si hned dále táhnouti do Plzeňska, aby bitvou v širém poli osud války rozhodl. Dříve však, nežli se hnul, ještě téhož dne v poli před Buštěvsí vydal odpovědný list proti svému panu ujci, Oldřichovi z Rosenberka, v němž mu celou řadu jeho ošemetných činů a prohřešení proti vlasti vyčetl. Jest velmi památný, a musíme jej v plném znění tuto položiti:

„Jiřík z Kunstatu a z Poděbrad.

Pane Oldřiše z Rosenberka!

Přivodímť ku paměti, kteraks mi s byl pode cti a věrou zavázal, pomáhat proti mým nepřátelům, a jestli-žebys to ho neučinil, podvolils se, abychom tě měli za zrádce a za zkurvysyna. I netolik

by tak vysokému svému rčení chtěls byl dnati učiniti, ale místo pomoci, nepřátely mé, jakožto Oldřicha ze Hradce, Koldu, Bedřicha i jiné bouřils a jednal proti mně a mým přátelům, i hanění křivá a nepravá skládals o mně. A když jsem o to s tebou byl v Jihlavě smířen, opěts mi toho míru nezdržel, spojiv se proti mně s markhrabím Míšeňským (Bedřichem Saským), svévolným nepřítelem mým; a napomínáns tu hned v Plzni, abys pamatuje na ten mír nespojoval se s mým úhlavním nepřítelem. Na to se nic neobrátiv, učinils s ním závazek ve příměří křesťanském, kteréžs měl se mnou pode ctí a věrou i pod deseti tisíci kop grošův zapsané. I není div, že se mně a mým přátelům od tebe dějí ty nepravosti; poněvadž nad svým pánem korunovaným, slavné paměti císařem Sigmuntem (r. 1431) nestyděl jsi se neprávě činiti, zavazuje se z peněz proti Jeho Milosti knížeti Rakouskému a tomu domu, abys jim tohoto království (Českého) dovedl a popomohl. A cožes pak dále získův svých hledě činil a činíš, k ujmě obvály Boží a k umdlení obecního dobrého tohoto království, ve svých poselstvích u krále Římského jednaje jinak, než bys slušně jednati měl! Takes pana Alše ze Šternberka i nebožtíka pana Ptáčka navedl, aby o krále Polského stáli, aby sem za pána přijat byl, slibuje s nimi v tom zůstati: potom zjevné jest, kteraks jinak učinil, až skrze to i veliká bouřka se zátuhou nemalou této země strhla se byla. A kteraks nad nebožtíkem Smilkem z Křemže i nad jinými nešlechetně učinil, bylo by dlouho vypisovati. A poněvadž žádná tvá rčení, smlouvy, mírové ani zápisové nemohou býti zdržány a zachovány, a všelikterakými lstivými úklady mého i přátel mých zlého hledíš; lépe mi se zdá, aby ty také na mne péči měl, nežli bych já tvými úlisnými řečmi podveden byl. Protož se svými se vším služebníky a lidmi poddanými vystříhám se a ostražuji svou čest proti tobě i tvým vším služebníkům a lidem poddaným, dále tobě ani tvým ničímž povinen nechtě býti.

Dán na poli u Buštěvsi, v středu před sv. Trojicí."

Vojsko jednoty Strakonické poleževši několik dní u Tochovic, zdvihlo se potom odtud k Rokycanům očekávajíc, že tam přitáhne kurfürst Bedřich Saský se svou slíbenou pomocí. Také pánové ze Švamberka, jejich jednotníci, volali je v tu stranu zvláště proti Rackovi Chlevcovi. Místo Němcův přišel však k nemalému leknutí a strachu jejich posel s listem od kurfürsta Bedřicha, že jim slíbené pomoci poskytnouti nemůže, jsa přinucen brániti se proti bratrovi, knížeti Vilémovi Saskému a markhraběti Bedřichovi Braniborskému, a že se jim musel zapsati k osobnímu smlouvání do města Srbiště v Sasích ke dni 29. května. Toto smlouvání trvalo až do do 3. června, i musel se Bedřich Saský odříci všeho práva k fojtství dolno-Lužickému ku prospěchu Bedřicha Braniborského, jakž na sněmu Jihlavském od českých stavů rozhodnuto bylo. K tomu Strakonických ještě druhá zpráva došla, že Římský král Bedřich, dlouho a snažně o pomoc prošený, pro jinou válku svou také žádaných 600 jízdných jim poslati nemůže. Jistá věc, že král Bedřich sám již sobě přál, aby Jiří Poděbradský zvítězil a Čechy opanoval, poněvadž se nadál, že mu napotom Čechové se svými žádostmi o krále Ladislava spíše pokoj dají.

Tak se Strakonická jednota najednou v úzkých octla a mysli pozbyla. Pan Jiří z Poděbrad vypraviv 27. května svůj odpovědný list k Oldřichovi z Rosenberka, stanul se svým vojskem 30. května již v Mýtě, městečku mezi Žebrákem a Rokycany. Dne 2. června přitáhl ku Strakonickým u Rokycan se svým branným lidem pan Mikuláš Hasišteinský z Lobkovic, dávaje jim vždy ještě naději brzké pomoci ze Sas. Však tu Poděbradské vojsko dne 4. června již k samým Rokycanům přitáhlo a hned na Strakonické udeřilo. Strhla se bitva ovšem jen krátká: Strakoničtí byli střelbou Poděbradských ze svých vozův vytištěni a hledali v noci spásu v útěku k Plzni, kdež se k ránu položili na občinách před městem. V Rokycanech zůstal jenom pan Jan ze Švamberka, který obávaje se, že od Poděbradských bude v městě obehnán, své jednotníky žádal, aby mu co nejrychleji aspoň 500 jezdcův poslali. Oni však bojíce se druhého útoku na sebe, odepřeli mu jich. Dne 8. června měl pan Jiří svůj hlavní byt již polích u Nepomuka, a jeho lidé hubili hlavně zboží pana Hynka Krušiny ze Švamberka. Jednotníci Strakoničtí již zoufali; již 6. června o příměří roko-

vati žádali; první sjezd o to stal se 7. června někde v širém poli, a 8. června dali jim Poděbradští list bezpečnosti, aby v počtu do 300 jízdných mohli přijeti k nim na hrad Wildštein, kterýž mezi Plzní a Nepomukem stával.

Tu stala se 11. června památná smlouva Wildšteinská; byla to po dlouhém čase první smlouva s obou stran upřímná, opravdivá a poctivá, a vedla tudíž skutečně ku smíření stran a k upokojení země. Proč se tenkráte tak stalo? proto že pan Oldřich z Rosenberka nebyl přítomen. Předně uzavřelo se přiměří až do sv. Jiří 1451, potom zvoleni jsou čtyři noví opravci, po dvou z každé strany: Jindřich z Rosenberka, páně Oldřichův syn, a Vilém mladší z Riesenberka s jedné, s druhé strany pak Zdeněk Konopišťský ze Šternberka a Zdeněk Kostka z Postupic; k nim jest přidán co mocný a nejvyšší rozdílce čili rozsudí, katolický pán Zbyněk Zajíc z Hasenburka. Ti měli 13. července k rozsouzení a urovnání sporův hlavních i vedlejších do Pelhřimova sjeti se; k 25. listopadu zas měli se všickni z celého království sjeti na valný sněm do Prahy. K těmto ustanovením měli se konečně v určitém čase všickni obyvatelé království Českého přiznati, a kdoby odepřeli, měli od svých jednot vyloučeni býti. Kurfürst Bedřich Saský byl zas výslovně vyňat ze všeho toho jednání, poněvadž se ho jednota Strakonická odřekla.

Divně se k tomu tvářil pan Oldřich z Rosenberka, když mu zápis Wildšteinské smlouvy přinesli, aby také on učinil k ní přiznání. Dal sice pečeť svou ku smlouvě přivěsiti, avšak ihned složil náčelnictví čili starostství jednoty Strakonické se sebe, a nedlouho potom i všeho dalšího účastenství ve věcech zemských se odřekl k velikému prospěchu obecního dobrého, jak níže vypravovati budeme.

V stejném čase, když pan Jiří z Poděbrad s jednotou Strakonickou vítěznou válku vedl, chovali se Táboři co spojenci této jednoty dosti podivně. Mladší Kolda ovšem dle svého obyčeje na počátku války hned byl vzhůru a již 5. června veliký zájem učinili po vesnicích okolo Jaroměře, Smiřic a Holohlav. Pánové Jetřich a Soběslav z Miletínka jakožto hejtmané kraje Hradeckého hned s celým krajem proti němu do pole vytrhli, dobyli na něm České Skalice a Bolehoště a obsadili městečko Dobrušku.

Bedřich ze Strážnice, jak se zdá, nehýbal se; jeho přátelství k panu Oldřichovi z Hradce bylo se počalo kaliti, ačkoliv se nepřestával počítati ku Strakonické jednotě.

Město Tábor konečně vystoupivši z jednoty Poděbradské nepřidalo se ku Strakonickým, a tak nepožívalo přízně a ochrany ani jedněch, ani druhých. Pan Zdeněk Konopišťský ze Šternberka kázal této doby dělati nově srubu na tom místě, kde před 15 léty Táborský hrad Ostroměč byl rozbořen. Nový Ostroměč bezpochyby dal měšťanům Táborským příčinu k nespokojenosti a svádě. I vypověděli sobě záští pan Zdeněk Konopišťský a Táborští na počátku měsíce července, a před sv. Jakubem utrpěli Táborští porážku, ztrativše 45 vozův a 5 houfnic.

Zdálo se, i také se o tom mluvilo, žeby tito zbytkové strany někdy Táborské, totiž Táborští měšťané, Kolda a Bedřich, další válkou měli konečně udušeni býti. Avšak sjezd Pelhřimovský, kterýž se, jakž na Wildšteině ustanoveno bylo, v určitý den 13. července sešel, jinak v té věci rozhodl. Noví opravci vydali totiž 25. července zvláštní výpověď, že pan Kolda jako i kněz Bedřich zůstati mají při Strakonické jednotě, aby za týden přinesli před pány opravce při svou napsanou; dále že mají jak se Slezáky tak i s krajem Hradeckým příměří zachovávati, a panu Zdeňkovi z Postupic bylo nařízeno, aby se k ruce pánův opravcův ve tvrze Skalici a Bolehošť na Koldovi dobyté až do rozsouzení jeho přivázal.

Jinak bylo jednání na tom Pelhřimovském sjezdě, kterýž až do 3. srpna trval, i v jiných věcech velmi důležité. Předně stalo se konečně smíření a přátelská smlouva mezi panem Jiřím z Poděbrad a panem Oldřichem z Hradce skrze mocný nález o té věci od nových panův opravcův dne 3. srpna vynešený. Tím se odstranila přední překážka svornosti a pokoje v národě. Potom byl vyhlášen pravý mír a pokoj křesťanský mezi všemi obyvateli země České a ještě jiné ustanovení stalo se k uvedení země v mír; ostatní věci odloženy byly ku sněmu na den 25. listopadu do Prahy. Před rozjezdem z Pelhřimova dne 4. srpna vy-

ještě pan Jindřich z Rosen-
pana Jiřího i jeho přátele k
svůj hrad Kámen, aby dal ná-
kaz úplného smíření. Pan Jiří
otom ještě do Hradce Králo-
uzavřel tam 21. srpna se Slezáky
ž do budoucího krále.

---

výprava proti kurfürstovi Bedři-
vi do Sas. Valný sněm v Praze.

1450 září — 1451.

se dne 3. srpna 1450 v Pelhřimo-
ašoval křesťanský mír a pokoj v
činěna jest zmínka o válce, která
Čechův do Sas předsevzata býti
Válku do Sas čili vlastně do Míšně
Poděbradská strana, ale každý
ecky smýšlející Čech za potřebnou
, neboť s té strany velká ujma
tví Českému hrozila, zvláště za ne-
ých úmyslův, jichž starý kurfürst
Bedřich příjmím Mírný k Če-
hnával. Již dávno čeští vlastenci s
i na to hleděli, kterak lehkomyslně
dva králové bratří, Václav a Sig-
ozzastavili drahně měst, hradův a
markhrabatům Míšenským, kteří
co vojvodové Saští stali nebezpeč-
sousedy. Drželi od české koruny v
ch stranách vesměs 64 měst a
v nichž kurfürst Bedřich hospo-
ko by již ani k České koruně ne-
. Mnohé z nich, jako hrad a mě-
st, hrad a klášter Osek, měste-
uchcov, hrad Kámen Krá-
(Königstein) nad Labem s pří-
vím a jiné na této straně Kruš-
rbských) hor k samým Čechám
, jiné zas ku koruně manstvím
y byly, jako ku př. města Perno,
t, Plavno, Koldice, hrad
, Elsterberk atd. Ještě neby-
vé na Bedřichu Saském pomstění;
již Jiří z Poděbrad již r. 1448 do
činil, bez výsledku zůstal; tedy
yní teprv, když Česká země v po-
lena byla, mocné pole proti Bedři-
za svou úlohu to pokládal, všech
t a zámkův českých v moci saské
ících dobývati. Komukoliv na mo-
vě království Českého záleželo, k
panu Jiřímu pomáhal. Dne 4.
vytáhl pan Jiří z Prahy se vší
etní čeledí, jež 1200 vozův s se-
. S ním osobně také do války
vytáhli pánové Zdeněk Konopišt-
ský a Petr Holický ze Šternber-
ka, Jindřich z Dubé, Jindřich
ze Stráže, Burian z Gutštejna,
Jan z Kunštatu, Fridrich z Do-
nína, Dětřich z Janovic, Ješek
z Bozkovic, Vilém z Ilburka,
Zdeněk Kostka z Postupic, Jan
Pardus z Vratkova, Jan z Vře-
sovic, Jan Calta z Kamenné hory a Václav Carda z Petrovic,
každý s brannou čeledí svou, tak že počet
celého vojska českého daleko přes 20.000
bojovníkův výborně oděných obnášel. S
počátku pan Jiří k městu Mostu táhl,
a maje tu malou potržku se saskou posádkou k Duchcovu a k Oseku se obrátil, jichžto 8. září dobyl. Tu přišli k němu
poslové od Saského knížete Viléma, je-
ho spojence, a od markhraběte Albrech-
ta Braniborského, žádajíce, aby
pan Jiří a jeho jednotníci zastavili se v
pochodu svém a raději mírným rokováním
se smluvili s Bedřichem Saským: oni však
pravili, že do rokování dáti se nemohou,
nežli až přes les (Krušné hory) trhnou,
což také hned učinili. Dne 11. září táhlo již
české vojsko v Míšensku k městům Kot-
lebě, Pernu a Drážďanům. Poplenivše okolí Drážďanské obrátili se Čechové k západu, vzali tvrze a městečka Do-
belín, Mitweidu, Choren, Fro-
burk, Altenburk a Bornu, potom
dne 2. října přilnuvše ke hradu a městu
Pegovu, čekali tam na vojsko knížete
Saského Viléma, kteréž od Naumburka
přitáhši s nimi se spojilo. V tom Pegově
byla však česká posádka, od kurfürsta
Bedřicha najatá, a ta obhájila to místo
proti útokům spojených vojsk; proto od-
vedl je kníže Vilém odtud proti hradu
a městu Gera, jemuž Čechové Gerov
říkali, o kteréž se on sám byl dříve po
dvakráte nadarmo pokoušel. Čechové při-
šedše k tomu městu, hlavnímu zbrojišti
Saského kurfürsta, hned 15. října naň
útokem se hnali a překotem ho dobyli,
neztrativše více 15 lidí. Tu zajali Bedři-
chovi jeho nejstatečnější vůdce, Jindři-
cha hraběte z Gerova, kterýž se niko-
mu jinému, nežli samému Jiřímu z Poděbrad vzdáti chtěl, potom Kunce z Kau-
funku, Hanuše z Donína a z Auer-
bachu, hraběte Viléma z Orlemün-
du, hraběte Hanuše z Kirchperku
a mnoho jiných. Mimo ty mocnili se Če-
chové ve městě také půlčtvrta neb čtyř
set koní jízdných. Z české strany padli

Dobeš Vrš z Modřejovic a na Radyni, znamenitý válečník, a jakž pan Petr Holický ze Šternberka starému pánu Alšovi, svému otci, psal, Jaroslav z Jistebna, služebník páně Burianův z Gutštejna, a Heřman, komorník páně Alšův ze Šternberka. Starý Bedřich Saský sebrav se chtěl Gerovu na pomoc jíti, i obrátilo se hned české vojsko proti němu, zdali by nepřijal bitvu v širém poli. V tom však přijeli poslové od krále Římského Bedřicha i od arcibiskupa Mohučského do českého ležení u Křimáčova (Grimitschau) dne 22. října 1450 a zprostředkovali příměří mezi bojujícími stranami. Tudyž vrátilo se valné vojsko české do Čech domů vezouc a ženouc veliké kořisti z Míšně, zejmena mnoho dobytka a také znamenitý počet zvonův, jakž starý letopisec výslovně praví. Dne 27. října vjížděl vítězné vojsko do Prahy vezouc s sebou znamenité vězně saské. Přední z nich, Jindřich hrabě z Gerova, byl od pana Jiřího na Poděbrady do vězení poslán, potom propuštěn byv na čest a víru, když starý kurfürst Bedřich jej vyplatiti váhal, zas do vězení se vrátil, v němž také až do smrti byl dochován. Také Kunc z Kaufunku dlouho v českém vězení strádal, a že starý Bedřich o jeho jakož jiných vězňův vykoupení nedbal, takovou zlostí k němu zahořel, že se mu potom r. 1455 v noci ze 7. na 8. července pomstil pověstným únosem obou jeho mladých synův, Arnošta a Albrechta, kteří se po čase stali zakladateli dvou posavadních větví Vitínského, nyní Saského domu, Arnoštovské čili vojvodské, a Albertinské čili královské.

Kurfürst Bedřich se sice s mladším bratrem svým, knížetem Vilémem, 27. ledna 1451 smířil, ale Čechům ještě mnohá léta nepřítelem zůstal.

Mezi tím sešel se sněm valný v Praze na sv. Kateřinu, 25. listopadu 1450, vypsaný, na kterém všecky ještě nerozhodnuté pře a vnitřní nesnáze mezi stranami v zemi mocnou výpovědí volených pánův opravcův měly uklizeny býti. Stalo se tak, a sněmovníci účastníce se pilně sněmovních jednání až do 6. ledna 1451 pohromadě zůstali. Jednalo se o upevnění jednoty, pokoje, bezpečnosti a řádu, zvláště pak o zřízení vlády v zemi. Páni opravci kázali nyní vrátiti zboží v poslední válce s obou stran dobytá: ve čtyřech nedělích měli postoupiti Jiří z Poděbrad tvrz Lobkovice Janovi Popelovi z Lobkovic; Hynek Krušina ze Švamberka Bezděkov Rackovi Chlevcovi z Mašína; Mikuláš Hasištejnský z Lobkovic tvrz Permesgrün Petrovi Holickému ze Šternberka; Bolehošť nemá se vrátiti Koldovi, ale jeho strýci Hložkovi ze Žampachu, jak se zdá, pravému dědici; Kuneš Rozkoš z Duhé měl obdržeti 1550 kop grošův českých za hrad Kostelec nad Sázavou, kterýž panu Zdeňkovi ze Šternberka zůstal; Pavel Dětřichovic, někdy purkmistr Nového města Pražského, měl vše, cokoliv v Praze má, svobodně vyprodati; Pražanům nařízeno, aby vrátili, čehokoli byli dobyli na nebožtíku panu Janovi, otci pana Viléma z Riesenberka a z Rabí, kromě zboží Kunratického, o kteréž se byli s panem Vilémem již dobrovolně srovnali; Žatečtí a Lounští, zajavše někdy v Udlicích několik panošův, ježto podkládali je za služebníky Bedřicha Saského, museli je bez výplaty propustiti, proto že je pan Mikuláš z Lobkovic za své vlastní služebníky vyhlásil; — a tak mnoho jiných podobných výpovědí se stalo, jiné pak méně pilné do budoucího sněmu odloženy byly.

Když se jednalo o muže, který by měl býti v čelo vlády postaven, pokud krále nebude, nemohlo o jiném řeči býti, nežli o panu Jiřím z Poděbrad. Celá jednota Poděbradská již jej samo sebou za svého staršího uznávala, Strakonická jednota pak po ustoupení Oldřicha z Rosenberka neměla nikoho, kdo by proti němu mohl býti postaven. Většina národu Českého byla k němu již láskou přilnula, a nikdo by nepochyboval, žeby ho nejvyšší důstojenství zemské pod králem mohlo minouti. Již nyní počal chovati na Poděbradech dvůr knížecí, jako páni Rosenberkové na Krumlově, počet jeho šlechtických služebníkův jako i jeho válečné čeledi vždy víc a víc se množil, a slovo jeho v záležitostech zemských znělo již téměř jako rozkaz, jako by již provozoval v zemi panství skutečné. To dojímalo druhých zemských pánův, byli řevniví naň, žeby roveň jejich měl se jim pánem státi, a proto pan Jiří nyní hned zemským správcem ještě se nestal. Usnesli se proto sněmovníci na tom, volbu zeměsprávce odložiti až po novém poselství, kteréž by se nyní k Římskému králi Bedřichovi o vydání Ladislavovo s větší nadějí na dobré

potřební, než kdykoliv před tím, učiniti mělo.

Po sněmě, 6. ledna 1451, stalo se obecně provolání sněmovní po vší zemi, které obsahovalo také něco jiného velmi důležitého, totiž obnovení starodávné popravy čili krajských soudův, totiž že právo popravčí, jako již za krále Václava IV. bylo, zůstati má v rukou předních rodin panských, i aby je vykonávali ještě s rozsáhlejší mocí, nežli před tím bylo. Biřicové museli po městech a po panstvích v celém království Českém provolávati, že odtud kdokoli nešetře řádu a práva, sáhl by na jiného záhubou, měl se psancem státi po všech městech, to jest měl se za právu propadlého pokládati, a kdokoli by takového napotom choval, trpěl neb zastával, měl utrpěti čili trestán býti jemu zároveň; každý, kdožby se protivil pánu, kterému poprava (soud) přísluší, měl jako odbojník trestán býti, a všickni obyvatelé měli pánům popravcům pomáhati na takové vinníky, jakož i všecky zloděje krčemní, na loupežníky, podvodníky a neřádné lidi vůbec; protož i silnice všecky měly zase jíti prostranně a svobodně. Tímto sněmovním nálezem přispěl pan Jiří z Poděbrad, od něhož návrh k tomu vycházel, k upokojení země jakož i k zvelebení moci a vážnosti vyšší šlechty české, aby ji poudobřil na sebe, poněvadž povýšením jeho podrážděna byla.

Mezi tím, co čeští poslové k Římskému králi vypravení v Rakousích se meškali, vytáhl pan Jiří s četným lidem do kraje Loketského, aby se Saskými knížaty v Chebu o mír rokoval. Pokud rokování trvalo, ležel nějaký čas ve Vařích a zas ve Žluticí. Avšak byly to s těmi knížaty tak nekonečné zápletky, že se obě strany z Chebu ničeho nezjednavše rozešly. V druhém rokování v Mostě, kteréž se stalo během první polovice roku 1451, dospěly sporné věci, tykající se vyhražení práv koruny České na města i hrady v Čechách od Sasův obsazené i na lenní panství česká v Míšni ležící, potom nahražení škod, jichžto si každá strana počítala, tak daleko, že již bylo téměř dorozumění a smíření smluveno; avšak tu prý starý kurfürst Bedřich Saský nějaké noviny dostal, z kterých vyrozuměl, že Lounští a Žatečtí nechtějí více pomáhati panu Jiřímu, a také že prý mu s Moravany jistá válka nastává, tak že již to léto nebylo se jeho co báti. I počal se vytahovati ze smluv, ku kterým byl svolil, a jiné výminky klásti, až ze všeho zase nic nebylo.

Eneáš Sylvius co posel Římského krále na sněmě Benešovském.

1451 červenec.

Když se začalo podobati konečně, že země Česká v řád a mír uvedena bude, zahalovaly se naproti tomu vždy více poslední naděje v řádné srovnání záležitostí církevní. Papežský dvůr nezvratně na tom trval, aby se Čechové všech svých zvláštností v náboženství vzdali a bez výminky poslušenství římské přijali. Mistr Rokycana však i po nezdařilém výpadku poselství kardinála Karvajala r. 1448 netratil naděje konečného dorozumění, psával uctivá psaní k papeži Mikulášovi V. a myslil si, že kdyby s papežem tím učeným a dobromyslným a s některými kardinály jen sám osobně domluviti se mohl, přesvědčil by je o pravověrnosti své a o nepodstatnosti rozdílu mezi kališníky a katoky. Proto vydal se v samý konec r. 1449 sám osobně s průvodem na 16 koních avšak podtají na cestu do Říma, neboť Němci byli naň zuřivi, i byli by jej zastavili a zajali, dověděvše se o něm. Však jen do Salzburka dojel, neb tam znamenaje, že nebezpečí roste, rychle zas vrátiti se musel.

Naopak vypravil zas papež Mikuláš V. do Němec a do okolních zemí na začátku roku 1451 dva výtečníky římské církve, kardinála Mikuláše Kusu, biskupa Brixenského, a Jana Kapistrana, mnicha přísnější řehole minoritské čili františkánské. První co do učenosti, hlubokosti mysli a vědecké důkladnosti neměl mezi svými sobě rovného; druhý slynul v Italii co výtečný kazatel, a osvědčil se býti výborným missionářem proti kacířství. Hlavní účel jejich poslání byl, aby připudili Čechy k bezvýminečnému podrobení se apoštolské stolici. Avšak než ti oba působení své počali, zjevil se u nás třetí výtečník věku svého, Eneáš Sylvius Piccolomini, biskup dříve Terstský, nyní Sienský, rada Římského krále Bedřicha, také Vlach, který, ač nerovnal se Kusovi v hlubokosti učení a důmyslu, předčil ho bystrotou ducha, lahodou řeči a sběhlostí politickou. Ač přišel do Čech co posel krále nikoliv papeže Římského, jednal zde přece více ve smy-

slu a duchu církevním, nežli v politických potřebách.

Poslové ze sněmu o sv. Kateřině na počátku r. 1451 k Římskému králi do Rakous o vydání Ladislava do Čech vyslaní pořídili tolik, jako všecka předešlá poselství, totiž nic. Král Bedřich hledal zase toliko jen odkladu i oznámil poslům, že odpoví na žádosti české zvláštním poselstvím ku sněmu. Ku slyšení té odpovědi vypsán byl sněm ke dni 8. července do Prahy, však potom místo Prahy do města Benešova, proto že v Praze mor se zmáhal. V čele královských poslův byl řečený biskup Eneáš Sylvius, s ním byli známý český rytíř Prokop z Rabšteina a dva rakouští pánové. Pan Jindřich z Rosenberka dal jim průvod od Jindřichova Hradce přes Tábor, kdež nocovali, do Benešova. Tu již sněmovníci na ně čekali, i byli tu z předních pánův: Jiří z Poděbrad, Jindřich z Rosenberka, Aleš a Petr Holičtí ze Šternberka, Zdeněk ze Šternberka, pán Benešova, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Jan Smiřický, Jan Čabelický ze Soutic, hejtman kraje Kouřimského, Zdeněk Kostka z Postupic, Jan Malovec, Jan Kolda z Náchoda, množství menších šlechticův a poslové z měst Prahy, Kutné Hory, Plzně, Loun, Kolína, Klatov, Králové Hradce, Litoměřic, Slaného, Žatče, Budějovic a Tábora, někteří strany pod jednou, jiní pod obojí.

Než se počalo sněmovati, přišla novina o smrti císařovny Barbory Celské, vdovy po císaři Sigmuntovi, kterážto od r. 1441 na hradě svého věnného města Mělníka napřed pod ochranou pana Ptáčka z Pirkšteina, potom pana Jiřího z Poděbrad, život svůj až do smrti trávila. Umřela dne 11. července, a byla její mrtvola z Mělníka do Prahy přivezena a na hradě Pražském ve hlavním chrámě u sv. Víta s velikou ctí pochována.

Sněm pak Benešovský počal tudíž okolo 16. července; Eneáš Sylvius, posel krále Římského, před sněmovníky se postaviv měl k nim dlouhou, výklady a řečnickými obraty, jakž na učeného a vzdělaného pána sluší, ozdobenou řeč; však její krátký smysl byl: vy stavové čeští [illegible]dvanáct let jste bez mladého krále [illegible]lava, počkejte tedy již jen maličko, [illegible]dojde let svých dospělých. Odpověď tak jalová a prázdná rozhořčila sněmovníky nemálo, i tázali se, do které chvíle to slovo „počkejte jen maličko“ se míní? Na to Eneáš za odpověď dal, že rakouské zákony o plnoletí stavům českým známy jsou, on že nemá jim dáti jiné jistoty, nežli slovo krále Bedřicha, že chce Ladislava k tomu vésti, aby po dosaženém plnoletí nejprv do Čech se zabral. Však slovo královo nemohlo v Češích zbuditi důvěry, i stýskali sobě velmi na to jeho chování. Nezdá se, žeby byl král Bedřich tak opovážlivě směl české stavy za nos vésti, kdyby nebyl již s panem Jiřím snad tajně srozuměn býval. Rozhoření stavův dalo se nyní snáze než jindy uchlácholiti, proto že strana, ku které náležela většina národu, měla nyní v Jiřím Poděbradském muže tak mocného, že z vůle její mohl prozatím sám uvázati se ve správu země k obecnému dobrému. Sám Římský král tomu přál, neboť mu se to vidělo býti v těch okolnostech jediným prostředkem, zbaviti se konečně starostí českých. Sněmovní jednání trvalo toliko čtyry dni, a nežli se stavové z Benešova zas rozjeli, přišlo psaní od bratří markhrabat Braniborských, žádajících, aby se stavové čeští chtěli někde sjeti s novým legátem papežským, kardinálem Kusou, pro spořádání církevních věcí českých. Eneáš se k tomu přimlouval, jakož sám v Čechách více pořídíti chtěl ve věcech církevních než politických. Stavové tedy ustanovili k takovému sjezdu den 11. listopadu téhož roku 1451 do města Litoměřic.

Eneáši Sylviovi záleželo hlavně na tom, aby se samým Jiřím Poděbradským o církevních věcech porozprávěti mohl, chtěje ho nachýliti k Římské straně. Dosáhl toho, a pan Jiří dal mu slyšení u sebe. Tlumočníkem mezi rozmlouvajícími byl Prokop z Rabšteina, neboť Eneáš mluvil latinsky, pan Jiří česky, neuměje latinsky. Rozmluvu pak jejich podáváme, jak ji sám Eneáš latinsky sepsal a náš Palacký ve svých dějinách českých v češtině položil.

Počal Eneáš takto mluviti: „Přál jsem si mluviti s tebou, muži výtečný, o věci ani soukromé ani nedůležité, ana dotýče se pokoje země této a tvého v[illegible]likého dobrého; chceš-li slyšeti, hned ti [illegible] vyložím.“

Odpověděl Jiří: „Žádostiv jsem; p[illegible]vídej, cokoli se líbí.“

Eneáš: „Avšak já mluviti chci v lá[illegible]

co upřímné, kteráž ničehož nezamlčuje a velmi svobodně si počíná."

Jiří: „Tak tomu rád budu, jen mluv."

Eneáš: „Království toto bylo někdy ve stavu na nejvýš květoucím a mezi zeměmi západními nejbohatší. Dařily se v něm všecky ústavy nábožné, a všech nauk studia bývala tu slavná. Nyní země chudá jest, vyhubená, zubožená. Proč medle? Proto že pravda naše lháti nemůže, ana dí u evangelisty: každá říše v sobě rozdvojená zpuštěna bude a dům padne na dům. Vy Čechové netoliko mezi sebou jste rozdvojení, ale také od větší částky křesťanstva odtržení; aniž posloucháte církve Římské, ačkoli ona matka jest a mistryně všech věřících, ani přijímáte nařízení sborův církevních. Kdybyste přijali jednotu církve a chodili v domu Páně se svornosti, snadno by království vaše nabylo dávné své důstojnosti a slávy zase. Ty tedy, pane, jenž táhneš po sobě národ, kamkoli chceš, udělej sobě jméno veliké, hleď získati lásku apoštolské stolice: navrať jí syny, kteréž ďábel od ní odvedl; nabírejž ze zdroje potok vody své, aby osvěcen jsa nevysechl. Vrátí se všichni a vzývati budou církev Římskou, budeš-li ty chtíti." (Tu musíme o Eneáši podotknouti, že měl mylné domnění o tom, jakoby pan Jiří tak mocně na Čechy působiti uměl, aby celý národ jeho příkladu následoval, a za ním hned se hrnul do církve Římské, kdyby mu tam cestu ukázal. Pohříchu, nespustil se Eneáš i potom toho svého domnění mylného, když stav se papežem pod jménem Pia II. na Jiřího nastupoval, by se bez výminky s celým národem Římské církvi podrobil. Měloť mylné domnění toho památného muže přežalostné následky jak pro Jiřího tak pro celý národ Český.) Pokračoval pak Eneáš ve své řeči dále řka: „Tebe papež, tebe císař mezi předními sobě zamiluje, a Ladislav když vejde v království, nazve tě svým ochráncem, svým otcem, i nejvíce tobě děkovati bude, ans mu odevzdal zemi upokojenou, z bludův očištěnou, míru požívající, ozdobenou mravy dobrými a vřelou ve víře. Aniž jen sám sobě dobudeš tím slávy, ale i potomkům svým a všem jejich budoucím; památka jména tvého bude věčná, i po smrti požívati budeš nebeského blahoslavenství. Pročež znáš-li jakou stezku dobrou, kteráž by vedla k jednotě, ukaž mi ji, a já o ní zpravím stolici apoštolskou. Již jste slíbili, sejíti se s legátem (Kusou), a to jste dobře učinili; neb jest on muž ke všemu dobrému sklonný, otec důmyslný a vší učenosti plný; najde bezpochyby spůsob vedoucí k jednotě. Nevím však, jak veliká jemu propůjčena moc; i kdybych věděl žádost vaši, psal bych otci svatému, a on poučil by legáta o úmyslu svém, dříve než nastane den rokování vašeho."

Jiří: „Děkuji tobě, otče, že péči sobě dáváš o království naše. Země ta, jakož pravíš, jest pohubena i zubožena; Bůh ví, čí vinou. My jsme míru žádostivi, aniž válčíme, abychom válku měli, ale abychom dobyli pokoje. Bezděky nosíme zbraň, bezděky svádíme bitvy. Vyslali jsme někdy posly své ku sboru Basilejskému, a s otci, kteří tehdáž tam vládli, některé uzavřeli jsme umluvy; kteréžto kdyby byly zachovávány, měli bychom pokoj i se stolicí apoštolskou, i s ostatním křesťanstvem, a nebyloby rozdvojení v zemi naší. Ale ruší se, co nám slíbeno; kacířův, odtrženců nám spílají, a umře-li kdo z našincův mezi vámi, má pohřeb s osly zároveň. Žákové naši, jakkoli učení a skromní, nemohou nikde dojíti svěcení, a posměchy se dějí těm, kdož užívají kalicha. Byl u nás legatem kardinál sv. Anděla (Karvajal), chodili k němu kněží naši, byl sem i já s ním. Žádali sme obnovení a potvrzení dávných umluv; kdyby nás byl uposlechl, byla by nepovstala ona pohoršení, která později následovala. Oslyšel prosby naše o kompaktatech, tak mluvě, jakoby nikdy o nich ničeho byl nedoslechl. My však víme, že mají platnost, a že řádně vyšla ode sboru všeobecného, dříve nežli od Evgenia IV. rozveden byl. Má-li papež Mikuláš nás na mysli, a chce-li získati naše poslušenství, ať káže držeti naše umluvy, a my vzývati jej budeme. Tato jest krátká i jediná cesta k pokoji a jednotě; po té musí se jíti, jen ona vede k žádoucímu cíli."

Eneáš: „Obyčej jest lidský, stejným opláceti stejné. Proč naříkáte na rušení kompaktat, kteréž prvé rušíte sami? Není vám dosti, přijímati pod obojí; musíte nad to zatracovati přijímající pod jednou?"

Jiří: „Kterak je zatracujeme?"

Eneáš: „Když pravíte, že nikdo nebývá spasen, leč by přijímal pod obojí, odsuzujete nás všecky a dítě, že jsme kacíři a lidé ztracení. Jakýž tu div, že my vám porok kacířství vracujeme? Ty připomínáš umluvy s koncilium učiněné a chválíš o nich, že řádně vyšly. Rád to slyším. Ale koncilium, mluvíc o přijímání

pod obojí, staví se domnění vašemu na odpor, protože dí nebýti je ani ku spasení potřebné ani Kristovým přikázáním lidu obecnému předepsané."

Jiří: „Není-li přikázáno přijímati pod obojí, není věru ani pod jednou; neb ten, co kázal podávati lidu spůsobu chleba, nařídil spolu i spůsobu vína, i uvedl ji v obyčej."

Eneáš: „Protože Kristus podával té svátosti apoštolům, a ne lidu obecnému. Ale nemáme nyní kdy o to se hádati; dovol ať dopovím, co sem začal."

Jiří: „Pokračuj, já poslouchám."

Eneáš: „Že legát nechtěl potvrditi umluv vašich, není divno. Dovoleno jest vám přijímati pod obojí, ale přikázáno spolu kněžím, při rozdávání učiti a napomínati lid, že ne teprv pod obojí, ale pod každou spůsobou jest celý a plný Kristus; toho nic se nečiní. Zapověděno jim podávati svátost dítkám a nedostatečným na rozumu, a přece podávají. Nemají nikoho donucovati ku přijímání pod obojí: činí to však, když odpírají pohřbu tak nepřijímajícím. Mají puditi od sebe ty, kteří nezvykli přijímati pod obojí: oni k sobě je vábí, volají, nutkají. Mají při službě Boží zachovávati obyčej církve: nedbají, vtrušujíce do ní zpěvy v jazyce prostonárodním. Krásné to poslušenství, krásné to zachovávání umluv! co jim zakázáno, činí, co přikázáno, zanedbávají." (Tu musíme opět připomenouti, že se o tyto věci, o podávání dítkám a o užívání českého jazyka při mši sv. měla Basilejská kompaktata teprv ještě doplniti.) Pokračoval však Eneáš dále řka: „Když tedy nadužíváte výsady, přestupujete zákony otcův, nezachovávajíce nařízení sboru, nenaříkáte právem na legáta, který vám nechtěl umluv tvrditi, poněvadž přivilegium, kterého ste zle užívali, ztratili ste."

Jiří: „V umluvách našich vymíněno jest: jestliže někteří při službě Boží ne hned srovnají se s obřady církve všeobecné, že to nemá býti na překážku ani pokoji ani jednotě."

Eneáš: „Pravdu díš, pravě, jestliže někteří a ne všickni v obřadech se nesrovnávají, že kompaktata zůstanou v moci své; jestliže ale všickni zavrhujete obřady, jakož pak tak činíte, platnost umluvám se odjímá. Opět pak pozorují, že řeč jest o obřadech, a nikoli o víře: neb rušíte-li víru, jaké pak umluvy mohly by státi a trvati mezi námi a vámi? Vy pak, dovol mi to říci, zavrhujete víru naši, tvrdíce potřebu přijímání pod obojí u lidu obecného."

Jiří: „Neznámé jsou to pro mne věci: ale to ti pravím, nebudou-li kompaktata držána, nebude ani pokoje ani svornosti. Chopíme-li se opět zbraně, budete nám samoděk podávati starých umluv, aniž pak přijaty budou. Není nás málo, jak myslíte; mnozí jsou v sousedních krajinách, kteří stejně s námi smýšlejí, aniž nač jiného čekají, než abychom vojensky vytrhli do pole. Víte co za minulých let stalo se; papež poradí-li se zdravě, nebude se hádati, zdali jsme privilegia ztratili, abychom zbraní nedobyli sobě větších. Zbraní vše se dává, co nechce právu se dáti. Snad vám někteří veliké naděje činí, slibují vypraviti valná vojska, i chlubí se proklestiti vám mečem cestu k nám: my známe obyčeje a síly našich sousedův. Já kdybych chtěl raditi papeži, doléhal bych na držení kompaktat."

Eneáš: „Vidím že do zbraně veliké kladeš naděje a minulá vítězství nadsazují smělosti tvé. Ale vítězí často zli, aby zkoušeni byli dobří. Ne vždy pravdě vítěziti se dává; hlubocí příliš a nestižitelní jsou soudové Boží. Dlouho vítězili ste: kdo ví, není-li den váš na blízku? Rozličný bývá konec války, aniž častěji pokoušeti se slušÍ o štěstí. Nemáte již té přízně, které dříve; mnozí od vás odpadli, kteřížto povstanou-li k boji, dorazí na vás s předu i s zadu. Ale nechme toho. Tobě zdá se, že pokoj záleží v pouhém zachovávání umluv; já za to mám, že svornost visí ode tří věcí: od kompaktat, jakož pravíš, od statkův církevních rozchvácených a od ustanovení arcibiskupa, kteréžto věci ani chatrné nejsou, ani snadné k vyvedení. Nebo kompaktata, když již zrušena jsou, opět obnovovati jest ovšem těžké. Kdo statky církevní osáhli, nerádi je vrátí. Co do arcibiskupa vy sami činíte násilí, chtějíce jen Rokycanovi a nikomu jinému; jehožto, jestli se nemýlím, stolice apoštolská nikdy k té hodnosti nepovýší."

Jiří: „O kompaktatech řekl jsem ti, co myslím; bude-li papež neoblomný, najde království ještě neustupnější; nevím, kdo přemůže, ale o písmu vím, kteréž dí: zavadí-li silný o silného, padnou oba; svár nebude ani nám ani vám ku prospěchu. Co do statkův zádušních, ta věc nemá u mně veliké váhy; neb kdo se jich zmocnili bez práva, těm země přehlídati

. Ale poněvadž někteří mají je v a nemálo jich zastaveno jest v hatrně (jest zajisté obyčej v zemi, zboží nesou ročně pět kop úroků, ti je za sto kop, oni pak na místě ají v zástavě deset, dvacet i více mohou donuceni býti, kdo nad o- mají úroky, ty vrátiti hned, a ostat- ržeti do výplaty. Tak bylo by koste- ned pomoženo, a v krátce dosáhli by zase; aneb mohl by i jiný, ještě působ nalezen býti. O arcibiskupu vím, proč nám papež tak velice por jest, a proč nám nechce po- Rokycany, jehožto sme zvolili s ním Sigmuntovým a jemuž sme slíbili nápomocní býti."

e á š: „Několikrát již stěžoval si na nedržení kompaktat, a nyní sám , co umluvy ruší."

í: „Kterak pak?"

e á š: „V kompaktatech slíbili ste vávati všecky obyčeje církve vše- , kromě přijímání pod obojí. Obyčej rkve latinské, jejímžto údem ste, e, že buďto kapitoly volí arcibisku- potom potvrzuje stolice apoštolská, že na uprázdněná místa papež sám je pastýře. Vy uvozujete jiný a nový : když na papeže spadlo právo k ní místa, vy dáváte národu volení u; a když církev má voleného zkou- papež pak posuzovati hodnost a zá- jeho, vy nebude-li vám dán Rokyca- chcete žádného míti. To věru jest umluv."

í: „Má-li země naše svobodu, vo- bě arcibiskupa, proč by jí šetřiti papež?"

e á š: „Šetřil by jí, kdyby která ale vy jí nemáte."

í: „Starodávný jest obyčej v ze- k žádosti králově kapitula volí, pa- otvrzuje."

e á š: „Nezapírám: ale tenkráte ka- ani nevolila, ani voliti práva ne- když skrze dlouhé uprázdnění při- provise stolici římské, a když osoba, iž volenu býti pravíte, považlivými y na pověsti své újmu trpí."

í: „Dle mého uznání kdyby papež any potvrdil, dobře by učinil; mno- jisté prospěl by svým kázáním muž stolici apoštolské i království Če- , i králi Ladislavovi."

e á š: „Může býti, jak pravíš: ale raditi neslušÍ ani mně, ani papeži. Jinaký jest tvůj, a jinaký náš o tomto člověku úsudek."

J i ř í: „Tuším že pravdu mluvíš. Nebo tolik jest lidí, kteří o Rokycanovi, ačkoli s křivdou, zle mluví, že se mi zdá, netoliko já, ale ani svatý Petr sám, kdyby do Říma přišel, přimlouval se zań, nenašel by víry ani slyšení."

E n e á š: „Apoštol praví nebrati nováčka na biskupství, aby snad popna se v mysli neupadl v osidlo ďáblovo. Však Rokycana tvůj není nováčkem, ale jest ničím u víře, an utrhá stolici apoštolské a viní celou církev z bludu, i chvástá se sám míti pravdy, kterýmž církev Římská odporuje. Ale klam jest a nikoli pravda v něm, jenž všetečným Pražanům sám se za náčelníka představuje, bez povolání od Boha, mimo všecky zákony, proti vůli Kristova náměstka úřad biskupský sobě osobuje i provozuje, a jehož řeč co rak se plíží a do srdcí posluchačů smrtelný jed vlévá. Však není to biskupská, ale pekelná stolice, které se zmocnil tvůj Rokycana, mistr bludův a umělec ve porušení cnosti výtečný, kterýž opustiv pramen živé vody, vyhrabal sobě smrduté louže, nemohoucí vydávati zdravého nápoje. Řeknu zjevně, co myslím, a nezamlčím ničeho. Kterak může papež tak znamenitou církev poručiti tomu, co haní stolici apoštolskou, co zlořečí celé církvi, co uvodí nové řády, co žádné zkoušce podrobiti se nechce, co ruší božský pokoj vzteklostí rozbroje, co žádaje vládnouti mnohými, sám nikomu podroben býti nechce? Tak-li vlku poručíme ovce? Co by řekli ostatní Čechové, kteří posud směle a neoblomně stáli po straně církve Římské? zdaliž by nemohli papeže, kdyby Rokycany povýšil, utkati takovouto řečí: „Komu nás, otče svatý, poroučíš, komu svěřuješ? My byli věrni tobě, a ty duše naše dáváš nepřáteli k zabití? Nemášli mezi námi, koho bys naší církvi představiti mohl? Nás jest větší počet, i ve šlechtě zemské i v lidu obecném. Co naplat naše věrnost a stálost! lépe u tebe se mají, kdo tobě odporni byli. Takto-li odplacuješ věrným svým? Arcibiskupa budou míti, kdo hájí přijímání pod obojí: my, ježto přijímáme pod jednou, zůstaneme sirotci!" Nevěřím, pane, žeby možné bylo, co žádáš; marná jest Rokycanova, marná i vaše naděje. Chcete-li pokoji, pusťte od něho. Aniž pečeti vás rozpakujte, že ste slíbili pomáhati jemu; dosti jest, že ste se snažili. K věcem ne-

možným není závazku. Aniž vám sluší nutiti papeže; následujte řádu církve, chovejte se jako jiní křesťané: tak dojdete milosti u papeže a lásky u všech lidí, tak požitkův klidné a šťastné země v pokoji požívati budete."

Jiří: „Líbí se mi, že ničeho neukrýváš, maje co v srdci, to na jazyku. Bez mála bych ti uvěřil, aniž mohu více dobře tušiti Rokycanovi. O jiného bude potřebí se postarati. Poněvadž ale on hlasem celého království volen jest, musí naveden býti, aby volení svého se odřekl; potom od dobroty stolice apoštolské vyžádáme sobě jiného."

Eneáš: „Čiňte jak chcete, jen ať Rokycana ustoupí; kteryžto usmyslí-li sobě a pokoří-li se, dojde milosti a zakusí vší přízně stolice Římské, neboť není ukrácena ruka její; a ty provedeš-li to, jakož již řečeno, budeš za to míti čest i odplatu svrchovanou. Mé však zdání jest, abyste ne jednoho toliko, ale více mužův jmenovali papeži, z kterychž by jednoho, učením i životem zachovalého voliti mohl. Ostatně poněvadž řeči naše dotýkaly se přijímání pod obojí a přikázání o něm Páně, aniž měli sme kdy vyložiti tajemství tak veliké svátosti, ačkoli co v Basileji o ní disputováno a vynešeno bylo, mohlo by stačiti tobě i každému křesťanu: však poněvadž kněží vaši ještě se neobrátili, a hlásají raději své výmysly nemoudré, nežli by slyšeli pravdy naše: radím, když přijde Jan Kapistran, muž učený a svatý, abys mu přednesl, o čem pochybu máš, a zjevil mu všecky tajnosti srdce svého. Neboť má-li lékař pomoci, musíš mu odkryti rány své; tak dojdeš zdraví, budeš-li chtíti."

Jiří: „O Rokycanu postaráme se, co a jak nejlépe hoditi se bude pokoji a zemi. Co do Jana Kapistrana, jak mile došla pověst o něm, umínil sem učiniti, cos řekl, i bez tvého pobídnutí. Nejsem zajisté hlubokomyslný, a bojím se zavaditi, aniž důvěřuji sobě sám, ani na kněží naše hrubě se nespoléhám. Avšak s Bohem buď! neb již volají mne jiná pořízení."

Eneáš: „I ty s Bohem buď, a zůstaň pamětliv řečí našich!"

Taková byla rozmluva Jiřího Poděbradského s biskupem Eneášem Sylviem v Benešově podle Eneašova vlastního sepsání, kteréž učinil v přátelském listu svém ku kardinálovi Karvajalovi. Píše pak Eneáš o té rozmluvě, že mezi nimi sice ještě více řečí bylo, ale o věcech církevních jen to, co tu byl napsal. I ačkoliv ne všecko v ta slova bylo řečeno, však smysl toho že zachoval celý a nezměněný.

Poslední řeči Jiříkovy zůstaly dlouho v mysli Eneášově, a proto po dlouhý čas doufal, žeby se Jiří časem svým dal získati, aby se kalicha odřekl a zcela k Římské církvi přistoupil. Proto tak dlouho Jiřímu shovíval a v ničemž nepřekážel, když Jiří i na královský trůn vstoupil. Avšak Jiří brzy celému světu ukázal, že mu kompaktata nade všecko jdou, i udála se mu hned příležitost k tomu, jak mile uslyšel, kterak si Jan Kapistran ve svém missionářském díle počíná.

Rozešel se sněm Benešovský bez patrného prospěchu; Eneáš Sylvius pak se svými spoluposly nastoupil zpáteční cestu do Čech pod ochranou pana Jindřicha z Rosenberka opět přes Tábor, kdež byl přes oběd. Co o Táboře zajímavého ve svých listech položil, budeme brzy míti příležitost na patřičném místě podati.

Arcimissionář kn. Jan Kapistran, Františkán.

1451.

Mnich Jan Kapistran, přísnější řehole minoritské čili františkánské, spolu s kardinálem Kusou od papeže z Říma do Německé říše na počátku tohoto r. 1451 vyslaný, aby hlavně missionářskou horlivostí svou Čechy od přijímání z kalicha odvrátil, vešel z Italie předně v Korutansko, potom ve Štyrsko, konečně do Vídně, kdež pobyl delší čas. Jeho příchodu očekávali Vídeňané s velikou touhou, a s velikou žádostí zázraků, jež ten svatý muž konati bude; když pak 26. června skutečně přijel, tuť jej přijali s velikými okřiky a se slávou, jakoby spasitele vítali. Za 28 dní svého pobytu ve Vídni (do 24. července) spůsobil prý tam 200 zázraků. Eneáš Sylvius již před svým poselstvováním v Čechách s ním ve Vídni co s krajanem rychle se seznámiv a spřáteliv, nemohl se nadiviti jemu ani dost vynachváliti jeho; vylíčil pak je ve svých spisech následujícím dle své vahy i trefným i přepiatým spůso Píše o něm takto: „Kamkoli přich všude kněží a lid s relikviemi sva vycházeli jemu vstříc, jej co pape

vyslance a zvěstovatele pravdy, co nějakého velikého proroka i posla Božího k sobě přijímali, ba jakoby svatý Petr anebo Pavel nebo jiný z apoštolův tudy cestoval, všickni obyvatelé s hor se k němu hrnuli a třebas jen kraje roucha jeho dotknouti se dychtili, nemocné své zvášejíce k nohoum jeho, z nichž prý nejednomu zdraví vráceno zase. Byltě muž jíž 65letý, postavy malé, suchý, hubený, utrmácený, pouhá kost a kůže, ale mysli vždy jasné a bodré, ducha usedlého, silný v práci, velice učený a výmluvný. Kázával každodenně, rozjímaje věci vysoké i hluboké, k utěšení lidí učených i sprostých, jimž dosti čině obojím, vodil mysli jejich kam chtěl. K jeho kázání sbíhalo se denně lidstva do dvaceti a třiciti tisíc, i ač nerozumněli, co mluvil, s větší pozorlivostí poslouchati jeho, nežli tlumočníka; neb obyčej měl vynášeti řeč svou nejprve latině celou, potom pak teprv dávati místo tlumači. Vídeňáci dlouho nemohše dočkati se jeho, když ku prosbě jejich přišel konečně do města, v takovém davu hrnuli se k němu, že nikde jim ulice nestačily, muži a ženy tiskli se jedni přes druhé, a když spatřili muže, prolévali slzy radosti, spínali ruce k nebi, dobrořečili jemu, a kdo přiblížiti se mohli, líbali roucha jeho a vítali jej co posla z nebes. U Minoritův, bratří řádu jeho, se ubytoval a na městské útraty tam chován byl se společníky svými. Denní pořádek zachovával takový: spával oblečený, vstával s úsvitem a po modlitbách hojných sloužil mši svatou; potom kázal veřejně lidu latinsky, s vysokého lešení u Karmelitánův proň zvláště vystavěného na náměstí, ano jinde dosti místa nebylo; za několik hodin, když i tlumočník po něm dokonal, vracel se do svého kláštera zase, a ztráviv opět chvíli na modlitbách, chodil navštěvovat nemocných, kdež dlouho se bavíval, na každého ruce skládaje, každému biret sv. Bernarda i krev, která mrtvému z nosu vyřinula, podávaje, ano jich málo kdy méně pěti set bývalo, i skroušeně za všecky se modlívaje; potom povečeřev, dával audience, říkal nešpory, vracel se k nemocným a s nimi až do noci v pobožnosti se cvičil. Pak teprv po nových modlitbách dával tělu odpočinuti, maličko snu pohově. Ke studování knih písma svatého řídké ukrádal sobě chvíle. Tak muž ten vedl na zemi život takořka nebeský, bez poskvrny, bez úhony, beze hříchu; směle pravím, že beze hříchu, ačkoliv nechybělo lidí, jižto z marné honosnosti jej vinili" adt.

Ještě nemírněji chválil Kapistrana Krakovský kanovník a známý polský kronikář Jan Dlugoš, neboť i do Krakova Kapistran došel, i napsal o něm, „že prý i mrtvé křísil, slepým zrak, němým řeč, chromým chůzi a ochrnulým zdravé údy navracoval, a to pouhou mocí slova svého i milostí Páně, pln jsa ducha božího" atd.

Zcela jiným zrakem hleděl zas na počínání Kapistranovo současný německý kronikář Matyáš Döring, z něhož Palacký ve svých dějinách následující místo uvádí: „Bratr Jan Kapistran poslán byv do královstaví Českého, s počátku jen hořel po mučennictví, později ale nechtěl vejíti, lečby měl list bezpečného průvodu; arcikacíř pak Jan Rokycana hlásal o něm písemně i na kázání, že byl předchůdce Antikristův. Neb on obcházeje Čechy, brzy v Rakousích, brzy v Bavořích, brzy v Sasích, Durynsku, Slezsku, v Polště a na Moravě kázával skrze tlumočníky, zle spokojen jsa, jestli ho kde u velikém davu s processí nepřijímali; a jakkoliv zdál se pohrdati světem dle nábožných řádů svých, toužil však po vybraných jídlech a dobrém víně, i nastrojoval veliké shony lidstva a hlučné pochvaly, předsýlaje před sebou hlasatele zvučné o hojných a velikých zázracích skrze něho učiněných; i tak marným ukazoval se, že slova sobě odporného trpělivě snésti nemohl. Aby pak od lidí vidín byl, sloužíval mše na místech nesvěcených, kteráž po náměstích s velikým nákladem připravována byla, ačkoliv dosti bylo kostelův a klášterův k tomu se hodících; aniž chtěl kázati, nežli na místě nějakém vysokém a ozdobně přistrojeném. Nařizoval také v každém městě, aby nemocní shromažďováni byli v určité doby a místa, kdežto je pak navštěvoval; a jestliže ochrnulý kdo neb chromý v důvěře povstalé z pověstí dotčených domníval se, žeby lépe státi mohl, tovaryši Kapistranovi donucovali jej k chůzi, křičíce a velikým hlukem lid ku křičení „Ježíš!" povzbuzujíce; i hned odnášeli jejich berly a podpory a zavěšivali je v kostelích u obrazu sv. Bernarda. Povídalo se však, že tak zhojení z většího dílu do nemoci zas upadše, znova berel se chápali" atd.

Nezdá se, žeby se byla apoštolská stolice tenkráte pravého prostředku k připuzení Čechův k poslušenství svému uchopila, vyslavši fanatického missionáře

a divotvora toho: jestliže měl okolní národy k novým křižáckým válkám proti Čechům povzbuditi, nedokázal toho, nejvýš jen ještě větší národní nenávist k Čechům podpálil; jestliže pak samy Čechy k obracení mysli vésti měl, kteří si nyní tím více na svých zvláštnostech zakládali, takovým způsobem velmi nevhod jim přicházel, a rozhořčení proti němu bylo mezi českými kališníky všeobecné. Pocházel pak ten Kapistran z rodu šlechtického, byl 24. června 1386 v neapolitánském městečku Kapistraně v krajině Abrucké narozen, dal se z mládí na právnictví i byl již zemským soudcem, když mu najednou r. 1414 přišlo na mysl, státi se mnichem a knězem. V Italii proslul pak brzo zvláště svým působením proti sektě Fratičellův, to jest tak zvaných bratříčkův. Náš kazatel Milič z Kroměžíře poněkud se mu podobal co do kazatelské horlivosti; však ten kázal proti nemravům svého věku, Kapistran proti kacířům.

Právě se rozjížděli stavové čeští z Benešovského sněmu do svých domovů, když Jan Kapistran, opatřen jsa od Římského krále Bedřicha listem bezpečného průvodu a ochranou jistého počtu oděnců, z Vídně na Moravu se ubíral. Hořel jen i nemohl se dočkati rozhodného zápasu s nepravostí kacířskou. Ku konci měsíce července 1451 přišel do Brna, a tamější Němci neopomenuli, vítati svatého muže s velikými důkazy svého velikého nadšení a neobmezené zbožné důvěry. Hned při prvním vystoupení svém v Brně nadsazoval netoliko horlivosti ale i přísnosti své. Moravané slyšeli s podivením ba s úžasem z úst jeho, že kdokoli přijímali pod obojí, byli kacíři a zatracenci na věky, že marné bylo spoléhati se na kompaktata Basilejská, ježto prý nikdy platnosti neměla, ani míti mohla; protože čas jest činiti pokání, odříci se odboje a neposlušenství proti Bohu a církvi, a uchrániti duši ohně pekelného skroušeným hledáním milosti a spasení. Důraz slov takových u muže již za živa svatého a divotvorného nemohl minouti se s velikými následky. Hle! již 1. srpna spůsobil to Kapistran, že jeden přední pán zemský na Moravě, Beneš Černohorský z Boskovic, podkomoří markhrabství Moravského a otec pana Tasa, nedlouho později biskupa Olomouckého, i s rodinou svou veřejně kalicha se odřekl, a u přítomnosti biskupa Nikopolského do lůna církve Římské opět přijat byl. Příklad jeho následovali celí zástupové Moravanův odříkajíce se kalicha a činíce pokání. Tak dosáhna Kapistran hned na prahu zemí České koruny takového nejvyššího zdaru, opustil dne 17. srpna Brno, a plin sebevědomí do Olomouce putoval. Kázal každodenně v Brně před proboštským chrámem u sv. Petra, kdež posud kamenná kazatelna stojí, s které k lidu mluvil. V Olomouci zdržel se od 18. srpna do 6. září, bydle u kapitulního děkana Bohuše ze Zvole v děkanství hned vedle biskupského chrámu u sv. Václava, kde před 147 lety poslední král Přemyslovic, Václav III. zabit byl. I tu vystavěn oltář na veřejném náměstí a vysoká kazatelna drahými sukny potažená; i snášeni jsou nemocní a mrzáci všeho druhu v očekávání, že uzdraveni budou. I ještě větší nežli v Brně zástupové Moravanův na pokání se dávali a od kalicha upouštěli, ještě více mrzákův a nuzákův domnívalo se, že uzdraveni budou svatou divotvornou mocí toho vlaského mnicha. A když tak den co den se množil počet kajících, a když radost a plesání Němcův a ostatních katolíkův na Moravě ani míry ani konce nemělo, hleděli na veškeré počínání Kapistranovo s druhé strany všickni ti, kteří jemu neuvěřili, jen s hořkostí a hněvem. Tu dostal Kapistran u vítězném opojení svém mimo vše očekávání list dne 31. srpna od samého nejvyššího hejtmana markhrabství Moravského, pana Jana Tovačovského z Cimburka, k němu napsaný, v němž ho jedovatým svůdcem od pravdy Kristovy nazýval, důtklivými slovy jej napomínal a výhrůžky mu činil. Byltě pan hejtman zemský první, který se na Moravě Kapistranovi veřejně opřel. Muselť mu odpověděti Kapistran, i vypravil k němu z Olomouce dne 3. září list: nenazývaje jeho sice kacířem, ale litoval ho, že všecku víru a celé spasení zakládá na ničem, to jest na kompaktatech již od počátku svého neplatných a dávno zrušených; „vždyť ti, psal dále, kteří je dělali, neměli k tomu od papeže Eugenia IV. zvláštního poručení, bez něhož nic platně uzavírati nemohli; ba ani od praesidenta sboru, kardinala Juliana, mého někdy mnoholetého a důvěrného přítele, ani ode sboru samého nedáno jim k tomu plnomocenství. Aneb máte-li toho co? ukažte; však vím že nemůžete. A třebas

o toho i našlo se: sbor sám, usou-
ku 1437, že lid obecný má přijímati
dnou, odňal všecku moc kompakta-
ašim." Takové bylo jádro jeho roz-
ní. Potom se 6. září z Olomouce
a zas dne 7. září v Brně podruhé
evil, kde opět dvě neděle se zdržel.
ě dostal od mistra Rokycany
y list dne 11. září psaný, velmi
ý, v němž se mu Rokycana nabízel
utaci s ním buď v Moravské Tře-
nebo v Německém Brodě anebo
fimově, aby tam přijeti ráčil, že se
tomu potřebný průvod bezpečnosti
ne. Kapistran odpověděl z
20. září také dosti zdvořile, žádal
obě příhodnějšího místa a děkoval
dávání bezpečného průvodu. Jinak
pohlížel pan Jiří z Poděbrad.
v, kterak Kapistran o kompakta-
nluví, nechtěl naprosto svoliti, aby
ch přišel. Věděltě zajisté a úplně
byl přesvědčen, že pokoj v zemi,
ouho želaný a tak pracně nabytý,
od zachovávání kompaktat závisí;
en, kdo je rušil, byl v jeho očích
rozsévač rozbroje a nenávisti, pod-
atel nové domácí války. Odepřel
ranovi bezpečného průvodu, a Ro-
a nemohl se s Kapistranem měřiti.
pistran pobyv v Brně do 23.
přišel 24. září do Znojma, a chtě-
tud dostati se k panu Oldřicho-
Rosenberka do Krumlova, mu-
zajíti napřed do Rakous. Dříve
musel jeho přední tovaryš, Ga-
z Verony, panu Oldřichovi vy-
kterak slavně Kapistran na Mora-
přidil: v Olomouci získal prý
sob římské církvi a 94 nemocných
vil, v Brně zas prý 700 osob od ka-
odvrátil a 34 nemocným zázračným
bem zdraví vrátil. I přišel Kapi-
n přes Eggenburk a Svět-
Rakousích šťastně dne 15. října do
mlova Českého. Avšak sotva
sedl, a svou obvyklou činnost zapo-
přišel panu Oldřichovi z Ro-
erka list od pana Jiřího z Po-
děbrad, dost pánovitě psaný, kterak
prý může u sebe chovati člověka pro po-
koj vlasti tak nebezpečného, aby ho co
nejdříve hleděl zas odbyti, což již jako
rozkaz znělo. Pan Oldřich byl ovšem
náramně uražen, ale tím ochotněji pohos-
til Kapistrana. Od smlouvy Wildšteins-
ké 1450, kdežto se pan Oldřich vzdal ná-
čelnictví Strakonické jednoty, stala se
s ním veliká proměna. Pojal zajisté ne-
chuť k dalšímu vedení veřejných věcí ve
vlasti své, vida konečně, že třicetiletým
zápasem svým s husitstvím v ničemž ne-
mohl zdárně proniknouti. Od té chvíle
všemu veřejnému jednání se vyhýbal a
nastrkoval syny své. Tu když u něho na
Krumlově mnich Kapistran ně-
kolik neděl se zdržoval, a o marnosti
všech věcí na tomto světě kázal, dozrál
v panu Oldřichovi úmysl, že se ne-
toliko náčelnictví v katolické jednotě
v zemi, ale i ve vlastním domě odřekne.
Jak umíněno tak provedeno: dne 13.
prosince 1451 u přítomnosti arcimissionáře Kapistrana svěřil vládařství do-
mu Rosenberského svému nej-
staršímu synu Jindřichovi, a po-
držev sobě jen jedno panství k výživě,
odevzdal ostatní všecka synům svým,
aby mohl napotom v pokoji Bohu sloužiti
a péčovati o spasení duše své.

Kapistran dostav od pana Oldřicha
bezpečný průvod z Krumlova až do
Plzně, také tam na velkém náměstí ká-
zal. Odtud však nesměje se hloub do
království Českého pouštěti, odešel na
nějaký čas ze země do Bajrajtu v Ba-
vořích, kdež právě knížata Bavorští sjezd
měli, a kdež prý tak tuze rozplamenil
pravověřící Němce proti těm proklatým
českým kacířům, že prý celý tamnější ná-
rod se mu podával k válečné výpravě
proti Čechům. Okolo nového roku 1452
byl v Chebě, odtamtud se zabral ku kní-
žatům Saským a bydlel pod jejich ochra-
nou od 25. března do 7. června 1452 v mě-
stě Mostu v Čechách, vždy o to usiluje,
kterak by se bezpečně do Prahy dostal a
tam pro církev bojoval.

HLAVA II.

Jiří Poděbradský, správce zemský, a Ladislav král.

1451—1457.

Kterak pan Jiří Poděbradský vládařem čili správcem zemským jmenován a zvolen byl.

1451 říjen — 1452 duben.

Když ještě stavové čeští na Benešovském sněmě pohromadě byli, přišla také zpráva, že Římský král Bedřich činí již přípravy, aby nastoupiti mohl dlouho zamýšlenou cestu do Říma ku korunování svému na Římské císařství. I hned naříditi k němu ze sněmu toho nové poselství, aby před svým odjezdem co poručník nastávajícího krále v království Českém nějaké opatření učinil. Také měli krále Bedřicha prositi, aby se v Římě u papeže za potvrzení Rokycanovo přimluvil. Přední mezi těmi posly byli starý Aleš Holický a Zdeněk Konopištský ze Šternberka, potom Kostka z Postupic. Šli do Vídně na počátku měsíce října 1451, a nepořídivše u Bedřicha, jak obyčejně, nic důležitějšího, toliko to domů přinesli, že král Bedřich konečně správu celého království Českého panu Jiřímu z Poděbrad, a to z vlastního hnutí, svěřil, avšak jen do vůle své. Také to nemělo v Čechách dříve ohlášeno býti, až na sněmě v Praze, kterýž se měl o nejprv příštím středopostí, 16. března 1452, svolati. Zajisté král Bedřich, vida, že Jiří z Poděbrad v největší částce království Českého již neodolatelnou moc provozuje, poznával v tom prospěch svůj, když jej, bez ohledu na Oldřicha z Rosenberka, na českého gubernatora povýšil, aby se o to nyní sám staral, by Čechové přestali se domáhati vydání Ladislava krále až do jeho plných let, tak jako to činil gubernator uherský Jan Huňad. Mysle, že tím obě nejnetrpělivější a nejbouřlivější země, Uhry a Čechy upokojil, zdvihl se nyní král Bedřich sám, aby bezpečně a beze starosti mohl táhnouti do Říma pro císařskou korunu.

Horlivějším pana Jiřího přátelům nyní na tom záleželo, aby na budoucím sněmu tím jistěji všecky hlasy na něm sjednotily se, aby jeho volba za zeměsprávce žádné pochybnosti nepodléhala. Že pak nebylo v tom ohledu smýšlení všech stavů zemských ještě dosti svorné, způsobili to mistr Rokycana, Zdeněk Kostka, Jan Malovec, Beneš Mokrovouský, Jan Pardus, Jan Hertvík z Rousínova a někteří poslové z měst, přední přátelé pana Jiřího, že sněm byl až do příležitější doby, totiž až do 17. dubna odročen. I sjížděli se stavové a poslové měst s neobyčejnou hlučností do Prahy, a již na den 23. dubna 1452 o sv. Jiří, mohl sněm býti zahájen. Jednání o zeměsprávce nebylo dlouhé, neboť již 27. dubna vynesli sněmovníci památný nález svůj, v němž praví: „My páni, rytíři, zemané i města vyzdvihli sme a svolili, i mocí zápisu a vůle společné vyzdvihujeme sobě a volíme za správce mocného a pravého v království Českém urozeného pána Jiříka z Kunštatu a z Poděbrad, přidávajíce k němu pány Alše a Zdeňka ze Šternberka, Zbyňka Zajíce z Hasenburka, Jindřicha z Michalovic, Jana ze Smiřic, Mikuláše Trčku z Lípy, Jana ze Soutic, Zdenka Kostku z Postupic, Jakuba z Vřesovic, a z měst Vaňka z Kněžmostu řečeného Valečovského a Bartoše Ptáčka ze Slaného, aby království řídili a spravovali podle práv, řádův a svobod starodávných koruny České, jak se jim nejlépe a nejužitečněji bude zdáti: úřady a soudy aby osazovali, práva každému dopomáhali, chudému i bohatému pravdu a spravedlnost bez příjímání osob činili, útiskův a bezpráví, loupeží silničních, válek svévolných neb jakýchžkoli útokův neřádných žádnému zdvihati a činiti víc nedopouštěli, kacířstva zjevná, bludy, fałše, pálení a jiné všecky neřády stavovali, a tak zemi krotili a lidi v pokoj a jednotu i svornost vedli; abychom těmi a takovými počátky v pokoj a řád vniknouce

a spíše krále i arcibiskupa, a
světskou i duchovní míti mo-
ším usnesení stálo nařízení,
hování kompaktat všickni byť i
nucováni byli, což bylo jako
Kapistranovi, na jehožto zapí-
osti kompaktat na sněmu hla-
e se ozývala. Panu Jiřímu z
a jeho přídaným radám všecky
álovské komory v Čechách po-
byly, a kdoby se chtěl z poslu-
vé prozatímní vlády vytrhnouti,
u slíbena jest pomoc od celého
mělo to vše tak trvati až do
a 1454; kdokoli zas na sněmu
tomní, a k zápisu sněmovnímu
ch nepřivésili, těm dána lhůta
na 1452, aby to ještě učiniti a
ním nálezu přiznati se mohli.
ak tak neučinili, k tomu že jako
obecného dobrého hleděti se

nili toho předně pan Oldřich
berka, kterýž nemálo na po-
fka z Poděbrad žehral, pánové
, ze Švamberka, z Riesenberka,
ská města Plzeň, Budějo-
bor a jiné méně důležité o-
šta.

---

nou Kapistran. Marné jednání
gátem Mikulášem Kusou.

1452 duben — říjen.

ký legát, biskup a kardinál Mi-
a, jsa v severních Němcích a
uleki se, když o prudkých ře-
stranových proti kališníkům u-
apsal jemu proto list důtklivý,
ním Čechův zavírá cesty k je-
ní se s církví. I omlouval se
v odpovědi své v ta slova: „A
je nazývati mám? kacíři jsou
anebo my; třetího nezbývá."
e přece potom ve svých řečech
mluvil zajisté více o prvopočá-
latnosti kompaktat, ale jen o
ch skrze kališníky. Žádalť jest
od papeže Mikuláše V., aby
a již konečně za neplatná vy-
papež učiniti mu odepřel. Snad
ně trochu se ukrotil.
ří a s ním někteří přední pá-
psali potom 23. února 1452 kní-
ským v Laufu shromážděným,
sobě jak do Kapistrana,

kterýž prý ďábelským puzením všecky kališníky kacéřuje, tak do samého papeže Mikuláše V., že tak jedovatého člověka proti nim vysílal. Následkem těch stížností přišlo do Prahy ku sněmu Svatojiřskému, od kterého pan Jiří za zemského správce zvolen byl, zvláštní poselství od markhraběte Albrechta Braniborského, kteréž vypravovalo, proč kardinál-legát Kusa k umluvené schůzce s Čechy do Litoměřic přijíti nemohl, ale žeby s Čechy jednati chtěl na schůzce německých knížat v Řezně dne 4. června toho roku 1452, aby tam tedy Čechové své plnomocníky poslali. I voleni jsou k tomu pan Aleš Holický ze Šternberka a Jan Smiřický.

Kapistranovi v Mostě sedícímu podávali již dva pánové od prozatímní vlády české, Zbyněk Zajíc z Hasenburka a Jakub Vřesovec, list bezpečného průvodu do Prahy pod výmínkou, aby proti kompaktatům nemluvil a nikoho nekacéřoval. Tomu on se však podrobiti nechtěje napsal list ke sněmu českému proti Rokycanovi. Pán český, kterýž list odevzdati měl, a byl to bezpochyby pan Mikuláš Hasištejnský z Lobkovic, poznav prudkost obsahu, ostýchal se, list ten veřejně oznámiti; nicméně brzy v obecnou známost vešel, a hned se strany ještě více proti sobě rozhořčily. Rokycana byv od Kapistrana hned již s počátku arcikacířem nazván, hlásal o něm veřejně, že jest pokrytcem, tulákem a svůdcem lidu; za to pak nyní v dotčeném listu Kapistran proti Rokycanovi náramnou náruživostí bouřil, „bezsmyslným zvířetem" jej nazývaje a všecky nešlechetnosti do něho sčítaje. Takovému nepotěšnému dopisování učinili na dlouhý čas přítrž pan Jiří z Poděbrad. Dne 29. května 1452 vyšlo ku Kapistranovi psaní z kanceláře jeho i rady jeho následujícího obsahu:

„Řeholníče! List s tvé strany nás došlý podobá se více spisu hanlivému nežli psaní, aniž na řeholníka sluší, an (s odpuštěním) plň jsa jedovatých řečí, sotva od spůsobův šaška rozeznati se dává. A věru, mníš-li, že tobě tak mluviti volno z moci té, kterouž od stolice apoštolské míti se chlubíš, uchyluješ se velice od smyslu svaté stolice té, která obyčejí má, počínati sobě vždy milosrdně a vlídně. Neboť i kdyby skutečně mistr Jan Rokycana byl nějak přestoupil meze sluš-

nosti, čehož my však nevidíme aniž věřiti můžeme, měla opatrnost muže náboženského mírniti se a neosupovati tak náruživě, vědouc že tvrdé slovo budívá vzteky. Hlahol strojných a křiklavých řečí, kterýmiž ty mniše! na cti utrháš nejvěrnějším učitelům našim, rozléhá se v uších našich odevšad, i nemůžeme se nadiviti, že ke lžem takovým odvážil si se přitisknouti pečeť svou" atd.

Tím listem konečně zamezeno jest Kapistranovi další vtírání se do země.

Ku sjezdu knížat v Řezně přišlo teprv v druhé polovici měsíce června 1452. Sjeli se tam kardinál Kusa a Jan Kapistran s jedné, pak zvolení dva čeští poslové, pan Aleš Holický a Jan Smiřický s druhé strany. Mistr Rokycana žádným spůsobem tam jíti nechtěl, neboť Němcům nevěřil. Kardinál Čechům oznámil, že nemá moci, aby s nimi dále jednal, pokud by se oni nezbavili všech svých zvláštností, pokud by neupustili od kompaktat, od kalicha a beze vší výminky nenavrátili se ku poslušenství papežskému. Zajisté divně si tu ten kardinál co vyhlášený učenec počínal, i neukázal velikého vtipu a známosti srdce lidského, jestliže skutečně doufal, žeby Čechové na jeho pouhé slovo měli celý svůj duchovní život od čtyřiceti let zapříti, a ode všeho, co jim posud drahé bylo, upustiti. Jestliže však jak se zdá, takové naděje si nekladl, aby po jeho vůli učinili, dovolil si neslušné a sebe nehodné hry s nimi. Ostatně museli oba čeští poslové snášeti mnohé tvrdé domluvy: Smiřický byl se sice již ku katolictví vrátil, ale starý pan Aleš ze Šternberka, který teprv v dospělejším věku ku kalichu přistoupil, zvláště od Kapistrana mnohé osobní úkory trpěl aniž toho mnicha udobřiti mohl.

Tak zase uvázlo vyjednávání s Římskou stolicí na nějaký čas.

Kterak Čechové, jsouce napořád od papežské stolice odstrkováni, k řecké církvi přistoupiti chtěli.

1452—1453.

Již v počátcích husitství viděli jsme, kterak Čechové ohlížeti se počali po bratřích Slovanech obřadu východního čili pravoslavného. Spomeňme si na cestu, kterou v létech 1413 a 1414 mistr Jeronym Pražský konal v Polště a na Litevské Rusi, a jak si v tom liboval, že pravoslavní Rusové v národním jazyce služby Boží vykonávají a také pod obojí spůsobou tělo a krev Krista Pána přijímají. Pravoslavní Slované a zejmena Litevští Rusové vždy hojněji a upřímněji k Čechům se měli a v jejich bojích proti Němcům se účastnili, nežli sami Poláci. Pokud Čechové doufali, že se jim podaří, předělati celou západní církev podle svého rozumu, nezdálo se jim, blížiti se k církvi Řecké čili východní, která se tak dobře za pravou katolickou, to jest všeobecnou církev považuje, jako církev Římská. To se nyní změnilo; naděje české rozplašily se, české jméno vzato v nenávist a ošklivost u všech katolických národův. Čechové sami osamotněli, činíce ústup za ústupem, jen aby se s Římskou církví zase spořádati mohli, a chtíce jen kompaktata a s nimi užívání kalicha zachovati, potkávali se v Římě jen s neustupností a odmítáním všech svých zvláštností. Již dlouho octli se v těch nesnadných a nad míru trapných okolnostech: nedostatek kněží řádně svěcených vždy víc a více cítiti se dával, a ukázalo se, že na té cestě, po které posud kráčeli, žádného cíle nedojdou. A mezi tím, co mistr Rokycana vždy ještě doufal, že Římská církev jiného lepšího mínění o kališnictví nabude a milostivě k Čechům se nakloní, byli již mnozí jiní Čechové dávno o tom přesvědčeni, že s Římem nelze již déle smlouvati, a že třeba se obrátiti do Cařihradu, k patriarchovi východní pravoslavné církve, odkud jedině lze bylo doufati, že posláni budou biskupové k opatření církevních potřeb českých, kterých se z Říma doprositi naprosto možno nebylo. Však nastojte, otcové církve východní nebyli to Rusové a Slované, i oni považovali Čechy za novotáře, převrátilce a bezbožníky, a měli k nim nechuť, jako celá západní Evropa. Ale tu se již Řekům od Turkův vždy hůř a hůř vésti počalo, říše jejich, tisíciletá říše Římská východní, trávila již z posledních zbytkův své někdejší moci a slávy, hlavní město Konstantinopol čili Cařihrad byl již po drahný čas posledním útulkem [illegible] kdy mocných carův Řeckých, všecky [illegible] mě a krajiny vůkol již padly v oběť b barského Turectví. Městské hradby [illegible] ly se zároveň hranicemi Řecké říše. [illegible] tán ponechával si Cařihrad takořka

čině. V takové nouzi uzavřeli
tí ve Florencii dne 6. červen-
dnocení čili unii řecké církve
Řekové však nesnášeli nad-
ké církve ve městě svém, strh-
ení, z venku hrozili Turci, ve
ně a přívrženci jejich: — tu
kové naproti Čechům smýšlení
jíce je netoliko chváliti ale i
s nimi.

za to míti, že již asi od r.
se v Čechách ponejprv o při-
pravoslavné církvi řecké my-
ta myšlenka čím dál tím více
v národě obliby. Zdá se pak,
etr z Mladenovic, farář
la na Starém městě Pražském,
svědek a popisovatel Husova
ostnici, a po smrti Jana z Pří-
inistrator pod obojí, sám byl
ny té, která z Cařihradu spá-
hy očekávala. On to byl bez-
terý stoje v čele českých po-
v Římě jménem celého krá-
kého učinil pohrůžku, že Če-
irkve oslyšeným a odstrčeným
, než oddělíc se od Říma, obrá-
zřetel svůj; on to též byl, kte-
ne 17. května kardinálovi Kar-
Praze řekl slova tajemná: „Pa-
nepotvrdíte-li nám Rokycany a
ive nežli dojedete zase Říma,
vné věci o nás.“ Chovaly se
Praze v klášteře Slovanském
vátné památky bohoslužby slo-
zi nimi také evangelium pís-
ským vlastní rukou sv. opata
mané, od cís. Karla tomu klá-
vané. Toto evangelium ve zla-
ch drahými kameny posázené
Čechové a do Cařihradu poslali
kterak i u nich někdy květl
anský, jejž pokládali s řeckým
a jedno. Dosud však dopisová-
lování z Čech do Cařihradu ne-
ké z ničeho nevycházelo, žeby
n mistr Rokycana myšlenkám
l; v Římě o nich dobře věděl
papež kardinala Kusu a Jana
poslal. Kterak pořídili, naho-
vali jsme. Tu objevilo se zřej-
chové po delší čas pracovali:
Mladenovic, administrator
mezi tím 7. února 1451 byl
u po roce, 1452, stal se příběh
e vlasti naší nevídaný: přišlo
skutečně řecké poselství, psaní
ředních důstojníkův řecké cír-
kve v Konstantinopoli, kteří Čechy vybí-
zeli, aby se církví pravoslavnou
sjednotili. Řekové zajisté byvše o
tom dostatečně zpraveni, kterak Čechové
mysl svou k pravoslavné církvi naklo-
nili, a dostavše o tom valných důkazův,
sami v té věci počátek učinili a tímto po-
selstvím je navštívili. Znějoť pak u vý-
tahu v tato slova z řečtiny do češtiny
přeložená:

„Svatá církev Konstantinopolská, všech
pravověrných máti a mistryně, slovût-
ným bratřím a synům v Kristu milým
národu Českého, vznešené obci města
Prahy, urozeným a statečným knížatům,
vojvodám, pánům i rytířům, důstojným
kněžím, doktorům, mistrům a předsta-
veným církví, též měšťanům a úředníkům,
i všem pravověrným Jesu Krista vyzna-
vačům, kteříž uzří list tento, pozdravení
v synu panny přeslavné a stonásobné roz-
množení prospěchu duchovního! Svatá
nevěsta nebeského ženicha, kteryžto jest
hlava církve všeobecné, nezná slasti vyš-
ší, nežli když se jí udá slyšeti, že synové
její kráčejí po cestě pravdy. I poněvadž
ne bez největší radosti, co rukojemství
budoucího blaha zavzněl k uším milosrd-
né matky prospěch váš ve vyznání pra-
vé víry, a my zvláště skrze vašeho bra-
tra syna církve naší, Konstantina
Angelika, dodavatele tohoto listu,
mistra i kněze ctihodného, nabyli sme do-
konalé jistoty, že vy nedbajíce novot,
jež někteří proti Kristově církvi uvozují,
držíte se pevně základu víry, podaného
nám ode pána i od učenníkův jeho: pro-
tož uložila svatá církev hned psáti vám i
napomenouti vás, abyste přistoupili s ná-
mi k jednotě, ne té, která ve Florencii
udělána byla, i kterouž naprosto zamítá-
me, ana by raději slouti měla odstoupe-
ním od pravdy, ale té, která spočívá na
neproměnném pravidlu víry, na kterémž
jedině pravě a bezpečně sjednotiti se mů-
žeme. Nepochybuje zajisté církev Kristo-
va, dle toho, co jí o vás došlo, že opřevše
se nebezpečným novotám Římským, sou-
hlasiti jí budete ve všem prostředkem
písma svatého, co soudce nejpravdivějšího.
Ačkoli dříve pochybná měli sme o vás
slova, žebyste ne tak novotám Římským,
jako raději starému všeobecné církvi po-
dání byli namnoze postavili se v odpor:
však od nedávna nabyli sme jistoty, že
raději k novému procitli ste životu, vrá-
tivše se k obecnému křesťanskému vy-
znání a hledajíce tůžebně pravé matky.

Což i přítomnost dotčeného správného kněze jasněji nám vyjevila, kterýžto vyloživ nám vaše věci podrobně, podal vlastní své vyznání, zdravé a církvi příjemné; i uslyšel zase od ní naučení pravé víry, ve kterémž musejí souhlasiti všichni, kdo chtějí spaseni býti, a kteréž i Vaší Lásce přednešeno bude. Pročež nejmilejší bratří a synové! je-li tomu tak, jakž slyšíme a doufáme, nemeškejte spojiti se s námi v jednotu. Neboť kde najdete bezpečnější tky a v jistotě pravého spasení? aneb kde ohradu proti nepřátelům, nežli v lůně mámůžete lahodněji občerstviti sebe, nežli kde prýští se pramen vod živých? Všickni tedy žíznivi pojďte k vodám, a kupujte bez oplacení víno rozšafného veselí a mléko z prsou útěchy! Doufajíce zajisté v Boha, že ovšem s námi stejně smýšleti budete, péčí a láskou největší postaráme se o duchovní pastýře a biskupy, ježto pásti vás budou slovem pravdy a příkladem života nepohoršlivého. Takéť co do církevních obyčejův a obřadův vašich chceme dle apoštola dobromyslně a povolně k vám se míti, cokoli z dobrého kořene a z čistého úmyslu pocházeti bude a poslouží k vašemu vzdělání, aniž cti a poslušenství svaté matky církve na odpor se postaví" atd.

Podepsaní byli jménem celé církve pravoslavné tři metropolité: Makarius Nikodemský v Bythinii, Ignacius Trnovský v Bulharích, a Josef Akacius Filippopolský, potom tři učenci a spisovatelé, Silvestr Syropulus, Theodorus Agallianus a mnich Gennadius, mužové znamenití a větším dílem svým působením na koncilium někdy Florenckém v Evropě proslulí. Patriarchy té doby nebylo, avšak brzo po vydání toho listu k Čechům zvolen jest za patriarchu mnich Gennadius posléze jmenovaný, kterýž se byl za svého světského stavu již proslavil pod jménem Georgius Scholaris, a bezpochyby také list k Čechům sám sepsal. Tento Gennadius stal se potom velepamátným mužem v řecké církvi jsa prvním patriarchou pod panstvím tureckým, a jeho památka zachovala se požehnaná v církvi jeho až podnes.

I sešedše se mistři učení Pražského, faráři a kněží Pražští dne 29. září 1452, sepsali ve jménu konsistoře pod obojí odpověď velmi ozdobnou a pokornou „císaři Konstantinovi Palaeologovi a nejvyššímu patriarchovi Gennadiovi i vší církvi řecké". V dlouhém tom sepsání děkovali předně Bohu, jenž prý osvítil srdce česká svou milostí, aby se vrátili na cesty církve prvotní. Potom pravili, že v Čechách nebylo prý svatokupectví v duchovenstvu, ani lakomství a pýchy, a všecko umění Antikristovo v ohavnosti bylo u lidu. „Také když Antikrist proto sápal se proti nám (tak to dále znělo), páliv bratří naše a vysýlav vojska nesčíslná k vyhlazení našemu, Bůh sám bojoval za nás a odháněl nepřátely od končin vlasti naší. Nyní pak nový stal se nám důkaz zázračný neprobrané jeho milosti, když Lásky Vaše navštívily nás psaním plným laskavosti a přízně neočekávané skrze mistra Konstantina, milého přítele, pomocníka i posla našeho. Protož díky vzdávajíce hospodinu, jenž tak vzácným darem z dalekých končin světa mimo zásluhy naše potěšiti nás ráčil, když ctihodný kněz Konstantin chystal se k Vám zase, prosili sme ho snažnou péčí, aby vyložil Vám, cokoli sme složili do lůna tajemství srdce jeho, spoléhajíce úplně na jeho pravdivost a šlechetnost. I prosíme srdečně, abyste milostí a láskou svou propůjčili se nám; jakož pak nepochybujeme, že pro čest a slávu Boží a pro zvelebení obecné církve křesťanské skutkem tak učiníte."

Z obou těch listův vysvítá, že mistr a kněz Konstantin Angelík, nejspíše rodilý Řek a nikoli Čech, byl jediným prostředníkem celého toho jednání mezi Cařihradem a Prahou; že dříve z Prahy do Cařihradu šel, aby tam smýšlení Čechův Řekům objevil, nemaje však ani plnomocenství z Prahy ani jakéhokoliv listu, a že jemu o to bylo činiti, aby Čechové napřed byli z Cařihradu vyzváni. To se stalo; zajisté bylo Řekům vhod Čechy sobě získati, když právě již sami na kraji propasti stáli, která je pohltila; kdož ví, vždyť tonoucí stébla se chytá, zdali od Čechův, nejbojovnějšího národu v celém století patnáctém, neočekávali ještě osvobození od otroctví tureckého! Nesouhlasili v Praze všickni s tímto jednáním, rovněž jako v Cařihradě; vznikla proto nesvornost na obou stranách; mistr Konstantin Angelík vydal se zatím s několika posly českými v říjnu 1452 na cestu do Cařihradu; šli šli — však již nedošli; již čtvrt léta před jejich vyjitím z Prahy zdvihl sultan Mahomet II. poslední válku proti Cařihradu; již dne 29. května 1453 město padlo, poslední císař Konstantin Palaeolog, bráně s mečem

trůn otců svých, pochován jest pod
ami jeho, vyvrácena jest říše By-
ká dočista, na báni chrámu sv.
astkvěl se místo kříže turecký
c a na zříceninách posledního ú-
starořímské vzdělanosti vystavěl
barbar spupný svůj trůn. Tento
ve svých následcích pro Slovan-
esmutný příběh pochoval také na-
chův na pomoc z Cařihradu při
nahách o potřeby své církve; když
u bylo vydařilo, kdož ví, jaká nová
nost by se našemu národu byla
a!
nské evangelium sv. Prokopa, z
do Cařihradu poslané, dostalo se
řízením osudu ještě před pádem
nské říše, z Cařihradu darem krá-
ncouzským, kteří je mezi zemské
přijavše v Remeši před koru-
n přísahu na ně skládali. Nyní se
ová v městské knihovně, a my je
ne Evangelium Remešské.

---

se Tábor až do těch dob při svých
ostech zachoval, avšak nyní od
nich upustiti musel.

1452 srpen — prosinec.

á města v 15. a 16. století podo-
vždy více méně pevnostem a zbroj-
anovištím, netoliko potřeba háje-
ale i dobývání sobě platnosti v po-
postavení vymáhala chování
moci, a měšťané sami nosíce zbraň
sto více bojovníky nežli pokojnými
V českých městech spočívala síla
acie v zemi, která proti šlechtě za
é války dlouho rovnováhu držela,
jsme viděli, často i rozhodnou
v zemi mívala. Na Lipanském
zlomena jest síla českých obcí, to
mokracie, a šlechta od té doby
valnější, než kdy před tím, přijí-
rmy a způsoby německých řádův
ích, rozdíly stavův stávaly se vždy
a příkřejší, až se to u nás po-
pomalu všecko neblahým řádům v
h a v jiných zemích západních.
snahou šlechty bylo odtud, obme-
svobodu stavu sedlského a měst-
K těmto věcem se později opět
; tuto jest nám činiti hlavně s o-
e jakým se potkala obec česká za
é doby nejpovětrnější.
anného Táboru, hlavního zbrojiště nejmocnějšího bratrstva husitského, stalo se chytrým shovíváním císaře Sigmunta roku 1436 město královské; bojovníci, kteří celý svět strachem a hrůzou naplňovali, proměnili se v měšťany, ovšem ne hned také v měšťany pokojné. Přestal ovšem rozdíl mezi obcí polem pracující a obcí domácí (viz knihu II. str. 970); kdo z bratří nechtěl více doma seděti a pokoji uvyknouti, odtáhl již dávno s rotami českými potloukaje se po světě a po cizích službách vojenských, avšak Tábor zůstával nicméně hlavou jednoty Táborské a hlavním sídlem všech výstředníkův u víře, kterým se nelíbilo, že ostatní kališníci s Římem se smířiti usilují. Od desíti let již měli napřed Ptáček a nyní Jiří z Poděbrad velkou péči o jednotu Táborskou, usilujíce o rozptýlení a zrušení její moci, a když dokonce kněz Bedřich a Kolda, jednotníci Táborští, proti jednotě Poděbradské se obrátili a samo město Tábor proti panu Jiřímu neupřímně se postavilo, nepřihlásivši se k zápisu sněmu Svatojiřského, jímž pan Jiří 1452 za správce království Českého zvolen byl: tuť již Táboru málo naděje zbývalo, že by se při své zvláštnosti dlouho ještě udržeti mohl. Jednoty Táborské již v skutku nebylo, a z četných měst do ní dříve náleževších zbývala toliko jen města Písek, Žatec a Louny, která ne tak zvláštním politickým svazkem s Táborem souvisela, než toliko zvláštnostmi u víře jemu poněkud ještě se podobala, nechtíce se podrobiti ve věcech duchovních Rokycanovu řízení.

Současný svědek podal nám velezajímavý ač ovšem dost křiklavými barvami vylíčený obraz města Tábora, kterak v poslední době své prvopočátečné zvláštnosti vypadal. Byl to Eneáš Sylvius, biskup Sienský, který právě teprv lonského roku 1451 co posel Římského krále na cestě ku sněmu do Benešova, jak jsme již nahoře podotkli, dvakrát co host Tábor byl navštívil. Při jeho líčení třeba toliko nezapomínati, že byl Vlach a katolický biskup, předpojatý předsudkem náboženským i národním. Vypravuje takto:

„Když jsme (totiž vyslanci Římského krále, on Eneáš, Progop z Rabštejna a dva rakouští pánové) na cestě své (bezpochyby 17. července 1451) pod večer blížili se k Táboru, pro strach loupežníkův a násilníkův branných nezdálo se nám nocovati ve vesnicích, ale předesłali sme do města oznámit příchod svůj a

žádat o nocleh. Chtěli sme raději svěřiti se vlkům nežli zajícům. Táboří byli tomu rádi a vysuli se hromadně vstříc k uvítání našemu: divné to podívání! Lid hrubý a neokrouhaný, an chtěl zdvořilým viděn býti. Počasí bylo deštivé a chladné, oni pak vyšli proti nám jezdecky, jiní pěšky, někteří v čechlicích, jiní v kožiších, nejeden bezoký, jiný bezruký, onen bez sedla, tento bez bot a ostruh, všickni bez pořádku a s hlučným hovorem. Přinesli však dary a pocty, ryb, vína a piva. Město samo jeví se na rovném výsadku svém nad srázi a vodami, obehnáno zdí dvojitou s mnohými věžemi: ale v okřídlí, kde s pevnou zemí úzce souvisí, chráněno jest nad to valným příkopem a zdmi hrubšími. Tu kdo vchází, musí projíti troji bránu (jako až do nedávna byla ještě „Pražská" brána): první má zdi 20 stop zšíří a 40 stop zvýší a silnou věž nad sebou; u vchodu jejího viděti dva štíty; na jednom namalován anděl s kalichem, jakoby pobízel k požívání jeho, na druhém vyobrazen slepý stařec Žižka, přední někdy Táborův vůdce, neb ačkoli obrazy svatých v ohavnosti jsou u nich, jeho však obraz všude u veliké jmín jest vážnosti. V městě není ulic pravidelných, než jak kdo náhodou postavil byl prve stan svůj, tak vystavěl i později dům ze dříví aneb z lepenice; po náměstí pak stojí rozestaveno, na ostrach sousedům, válečných strojův množství. Mužův ke zbrani schopných počítá prý se v městě na čtyry tisíce: ale nemohouce již, jako dříve, rozbíhati se po kořistech, oblenili se znamenitě, a hledají živnosti jedni ve tkaní vlny nebo lnu, jiní v kupčení. Jest pak mnoho lidí zámožných mezi nimi, a domácí nábytek všude úhledný ba skvostný. Před časy nebylo na Táboře jmění zvláštního; kořisti nepřátelům odňaté snášeny dohromady a požívány mezi bratřími obecně, a cokoliv se komu nedostávalo, naskytoval druhý; ale již každý živí se o sobě sám, láska k bližnímu ustydla, jeden hýří a druhý mře hladem. V městě stojí dům dřevěný, na spůsob vesní stodoly, jejž nazývají chrámem; tam se káže lidu obecně, zákon na každý den se vykládá, a u oltáře jediného, nesvěceného a nesvatého, svátostí se přisluhuje. Kněží jejich ani pleší nenosí, ani brady holí; obec snáší jim potravy a nápoje s potřebu do domu, a přidává na každou hlavu po kopě grošův na měsíc, aby jimi menší potřeby zapravovati mohli; desátkův ani platův při oltáři nedává se žádných. Největší bývá o to péče, aby všickni pilně chodili na kázání, kteréž kdokoliv zameškal, bývá trestán. Nejsou však jednomyslní všickni u víře: neb na Táboře věřiti volno, co komu líbo. Jsouť tam i Mikulášenci, Ariani, Manicheové, Arméni, Nestoriani, Berengariové a chudí Lyonští, zvláště pak váží se Valdenští, úhlavní stolice Římské protivníci."

Eneáš Sylvius byl prý na Táboře hospodou u měšťana nad jiné bohatého a váženého, z jehož úst sebral větší díl zpráv těchto. Muž ten ukazoval hostu svému také vzácný obraz panny Marie a Krista ukřižovaného, ježto s úctou tajně choval mezi poklady svými, ale nedal se namluviti, aby přízeň svou k církvi Římské osvědil skutkem nějakým zevnějším.

Když se po několika dnech Eneáš Sylvius se svými spoluposly pod ochranou pana Jindřicha z Rosenberka z Benešovského sněmu tou samou cestou zpět do Rakous ubíral, dojel Tábora o samých polednách. Jeho spoluposlové zastavili se tam na obědě, on však šel vyhledat onoho hospodáře, u kterého prvé na noc ubytován byl. V okamžení přišli prý tam za ním k uvítání jeho přední měšťané, kněží a žáci v hojném počtu, mluvíce s ním latinsky, neboť prý ten nešlechetný lid měl to jediné dobré do sebe, že liboval sobě v naukách. Rozmlouvání proměnilo se brzo v hádku, v kteréžto účastnili se zvláště Mikuláš, jejž nazývali biskupem (Mikuláš z Pelhřimova příjmím Biskupec), „člověk" prý „plný zlých duchův", Václav Koranda, prý „starý otrok ďáblův", a Jan Galka, kněz nedávno před tím z Polska, kdežto upálen býti měl, uteklý. Eneáš, jakkoli nerad, neuhýbal prý se přece, aby z nemluvnosti jeho nebrali prý sobě Táboří snad chlouby, jakoby biskup katolický neuměl aneb netroufal sobě odolati důvodům jejich. Rozumí se, že se zase rozešli, jakoví se byli sešli. Eneáš však prý děkoval Bohu, když vybaviv se z toho hnízda kacířského, ze synagogy satanovy, spatřil se v širém poli zase. „Byloť mi okolo srdce", tak skončil svou zprávu, „jako bych z pekla byl vyváznul."

Co Eneáš Sylvius praví o množství všelijakých sektářův, kteří na Táboře se nalézali, a jež všecky i jmenuje, to ovšem nemůžeme co do slova za pravdivé bráti, nicméně něco pravdy v tom přece vězelo; vždyť každý, kdo jinde pro svou výtržnost u víře obstáti nemohl a proná-

sledován byl, na Táboře útočiště hledal i nalézal; Táboři byli v té věci snášelivi, a postačovalo jim, komu koliv pohostinství u sebe dopřávali, jestliže jen takový host jest odhodlán, nevrátiti se nikdy více k poslušenství papežskému.

Což by pak byl Eneáš Sylvius k tomu říkal, kdyby si byl povšimnul toho množství kamenných oltářních stolů po Táborském náměstí při domích rozestavených, při kterých každodenně ráno Táboří večeři Páně pod obojí způsobou od svých kněží přijímali anebo si jí sami brali? Na náměstí již jen jeden takový stůl při jednom domě stojí, ostatní slouží nyní na procházkách pod baštami za kamenné lavice.

Zásady Táborův jevily se nejvíce v zákonech, jakž u nich platily pro zachování mravu křesťanského. Trestem stíhán byl každý, kdo by chtěl nějaké hříšné řemeslo provozovati, a hříšným řemeslem slula každá živnost, každé zaměstnání, které svádělo k podvádění neb okrádání bližního. Netrpěli tudíž na Táboře lichváře, hráče ve vrhcaby, v kostky, krychle, kuličky, karty a podobné, žádného na tržišti píšťce, citerníka, bubeníka, trubače k tanci, šprýmaře, lútečníka a lútečnici, kteří na loutnu hrají, žádného zloděje, přechovávatele a kupce kradených věcí, lupiče, zrádce, obhájce zlodějův, falešných, křivých svědkův, pochlebníkův, též žádného čarodějníka, kouzelníka, hadače, mastičkáře, padělatele peněz, kovů, váhy a míry, konečně žádného kata. Velké obtíže činily se mýtným, celným, tržným, vymahatelům soudního odhadu a hotdu čili nucených dávek, ozdobovatelům všelikých věcí, jako nádob, mís, píšťal a jiných hříček, které k okázalosti slouží a kterých lidé jen pro chloubu užívají; o medníky (medové koláče) a perníky nesmělo se na trhu v kostky hráti. Dále pravil zákon Táborský: Prodávači a kupující, dle slov Kristových, sebe vzájemně klamou a proto jen žijí, o živobytí své starají se, bohatství a pocty nebezpečné sobě shromažďují: pročež se straň trhu, abys ani obelstěn nebyl ani jiného obelstil. Budeš-li obelstěn anebo-li tobě křivda se stane, sám ten skutek tebe k tomu požene, abys i jiného obelstil anebo mu škodil. Ale chvála křesťana v tom jest, aby byl prázden trhu, a nic s ním neměl společného. Neboť zvláště při k u p c í c h leč jest, poněvadž kupec beze lži a křivé přísahy býti nemůže. Pravdu zajisté skrývaje a leč mluvě stejně hřeší, proto že prospěti nechce, i škoditi dychtí. O k n ě ž í c h praví se v zákonech Táborských toto: Kněz jest bojovník křesťanský, a není-li spokojen s platem oltáře, nýbrž kupectví provozuje, přímluvy prodává, dary od vdov béře, zdá se býti spíše kupcem než knězem, a jako úkladník obviněn bývá, poněvadž lichocením více kořisti sobě přiláká, nežli mučením.

Následující obchody a živnosti schvalovaly se na Táboře, neboť prý se s Boží pomocí a lidským přičiněním beze hříchu i se zásluhou provozovati mohou, jako: rybářství, rolnictví, mlatectví, pasení dobytka, vzdělávání vinohradu, tesařství, barvířství, mlynářství, pekařství, vaření piva, — též soukenictví, ševcovství, krejčovství, řeznictví a jiné. Kdo tedy řemesla u nás provozovati chtějí, pravil zákon Táborský, mohou teprv potom, když by rok minul od obrácení jejich na víru, řemeslu a obchodům se oddávati; neboť z toho mnozí neřádové pošli, že leckteří pro zisk k nám přišedše, se ziskem opět odešli, kterýchžto skutky poslední horší prvních bývají.

Při prodeji a koupi, zvláště na trhu dobytčím, vystříhati se sluší všetečnosti, útlosti, opravení a udávání příčin nepravých; neboť laciněji koupíš a dráže prodati chceš. — Zákony boží zakazují při trhu podezřívati, chudé utlačovati, míru a váhu umenšovati, jméno Boží nadarmo bráti, v den sváteční prodávati. — Jiný ještě prodej jest svatokrádežný, neboť přiteli něco vzíti, krádež jest, církev však oklamati, svatokrádež.

To jsou skrovné zlomky řeholi občanské na Táboře, kterou se náhodou teprv nedávno jednomu zpytateli dějin a starožitností na Táboře najíti podařilo. Potvrzují, co o Husitech vůbec platí, že správa mravův bývala vždy první péčí všech novotářův u víře, pročež také „trestání hříchův smrtelných" čili jinými slovy péče o přísný mrav křesťanský, hned co druhý článek Pražský do kompaktat vešel. Spomeňme si, jaké pohoršení to Pražanům činilo, když císař Sigmunt r. 1436 vešel do Prahy, a s ním opět karban a krčmování, obecné nevěstky a těm podobné mrzkosti. Přísná kázeň ve mravích divně se tehdáž na Táboře srovnávala s hrubými a surovými obyčeji, jakž je mnoholetá válka plodívá: bojovník boží, který s mečem a cepem v pěsti učení svému průchod klestil po zemi a jsa neodolatelný

v boji na ssutinách klášterův, hradův, měst a vesnic prapor posvátného kalicha vztyčoval, byl doma přísný plnitel zákonův, spravedlivý a věrný občan, ba co více, byl surový a nicméně literního umění milovný, a nemůže býti skvělejšího svědectví, jako co napsal Eneáš Sylvius, odpovědný nepřítel, že lid Táborský líbuje sobě v naukách; a na jiném místě, kdež praví: „Styďtež se kněží italští, kteří ste ani jednou za života svého nového zákona nepřečtli; u Táborův sotva jakékoliv baby najdete, která by jak o novém tak o starém zákoně rozprávěti neuměla."

Tento Tábor, z něhož někdy Žižka i Prokop Velký válčili, středisté nedávno ještě mocné jednoty Táborské, nyní dříve, nežli se rok s rokem sešel, přestal najednou býti hlavním a takořka již jediným sídlem výstřední sekty husitské. Kterak se to stalo, krátce vyložíme.

Římský král Bedřich, poručník mladého krále Ladislava, domníval se, že obě království, Uherské a České, jmenováním mocných zeměsprávcův dosti upokojeny jsou, a že se tam dalších bouří není co báti. Proto se zdvihl na počátku r. 1452, chtěje se vydati na dlouho zamýšlenou cestu do Říma, aby tam dle starého obyčeje císařskou korunu od papeže na hlavu si postaviti dal. Mladého Ladislava s sebou vzal, dílem pro jeho vzdělání, dílem pro bezpečnost, aby mu ho nikdo z jeho moci nevytrhl. Avšak tu se najednou počali stavové Rakouští bouřiti, vedouce velké žaloby na Bedřicha, že ve své radě nejvíce Štyřany má. Bedřichovi náleželo ovšem jenom Štyrsko, Korutany a Krajina, v Rakousích však vládl pouze co poručník mladého dědice Ladislava; a proto stavové ještě než odejel veřejně se sjížděli a mezi sebou radu o to brali, jak by se té poručnické vlády zbavili, a mladého Ladislava z rukou Bedřichových vymohli. Přední slovo mezi nimi vedl pan Oldřich Eisinger, muž bystrého rozumu, smělé odvahy a nevšední výmluvnosti. Moc jeho stala se pak neodolatelnou, když se k němu také kníže Oldřich Celský připojil, potom město Vídeň a více jiných znamenitějších měst. Všickni účastníci zjevný odboj proti posavadní vládě zdvihli; avšak král Bedřich nedal se vším tím mýliti. V Italii zasnoubil se s královskou dcerou, Leonorou Portugalskou, a byl s ní dne 19. března 1452 od papeže Mikuláše V. ve chrámě sv. Petra v Římě na Římské císařství korunován. Odboj v Rakousích nicméně rostl, i jiné země byly do něho strženy. S Rakušany spojili se Uhři a katolická strana česká. Starý Oldřich z Rosenberka, ačkoliv si již pokoj dával, nemohl té příležitosti odolati, která se nyní naskytla, žeby mohl nyní mladý Ladislav na království České dosednouti. Rozvažoval pan Oldřich takto: jestliže se podaří, krále do Čech uvesti, postavena bude vyšší a to katolická moc v čelo vlády, a ta by byla nyní jediná pomoc proti zmáhající se moci Jiřího z Poděbrad; mimo to pak, jestliže Ladislavovi k trůnu pomohu, mám nárok na jeho královskou odměnu. Proto podobnými úvahami vedeni spojili se s panem Rosenberkem všickni pánové, co jich ještě ze Strakonické jednoty zbývalo, sirotkové po Oldřichovi ze Hradce, zemřelém dne 24. ledna 1452, Hynek Krušina ze Švamberka, Vilém mladší z Riesenberka, nový mistr Strakonický Jošt z Rosenberka, páně Oldřichův nejmladší syn, Jan Popel z Lobkovic na Hluboké a Mikuláš Kaplíř ze Sulevic na Winterberce. A ti všickni svůj branný lid s Rosenberským spojili.

Nově korunovaný císař Bedřich toho jména III. (aneb počítá-li se Bedřich Rakouský příjmím Sličný, kterýž byl proti Ludvíkovi Bavorskému, za třetího, tedy IV.) vrátil se z Říma dne 20. června 1452 do Nového města za Vídní, a třetího dne dojeli za ním císařovna Leonora a mladý Ladislav. Císař vyzván, aby nyní Ladislava vydal, odepřel a hrozil stavům rakouským, kteří ihned pole sebrali a vesměs jednoho dne, 28. července, jemu válku vypověděli. Také pan Oldřich z Rosenberka proti císaři, svému dosud nejlepšímu spojenci se obrátil, a poslal své vojsko Rakušanům na pomoc. Vedl je pan Jindřich z Rosenberka, páně Oldřichův syn, i počítal 400 jezdcův branných a přes 2000 pěších. Bylo prý také něco Táborův mezi nimi. Rakouští povstalci dobývali napřed hradův v císařově moci jsoucích, pak se obrátili k Uherským hranicům až k Mostu na Litavě. Císař mínil, že v Novém městě za Vídní dosti bezpečen jest, a že mu obě gubernátoři z Čech a Uher, jakž tajnou umluvou jemu byli přislíbili, snadno v čas potřeby ku pomoci mohou přispěti.

Mezi tím pan Jiří z Poděbrad, maje pilnou péči o ty, kteří se k zápisu Svatojiřského sněmu dosud nepřiznali, a již

z Prahy na své hrady vyvezti a tam do smrti dochovati. Kněz Mikuláš z Pelhřimova octnul se sám třetí na Poděbradech, kněz Václav Koranda zas poslední dni své dokonal co vězeň na hradě Litících v Hradecku. Mikuláš z Pelhřimova žil na Poděbradech ještě asi do roku 1459; byl muž učený, v písmě zběhlý, sepsal latině „Kroniku kněží Táborských", mnohé traktáty a mnohé menší spisy, nyní dílem již ztracené. Mistr Payne, Angličan, také od té chvíle zmizel, i žádná zmínka o něm se více nenachází. Umřel-li v Čechách čili jinde, neví se. Byl především Viklefista, s Tábory se spojil v čase pozdějším a to z pouhé potřeby nevěda, s kým by se u víře lépe mohl snášeti. Tak potlačil pan Jiří z Poděbrad sektu Táborskou násilně; trvala něco přes třicet let. Táboří zůstali po dva měsíce bez duchovních správců svých; dne 29. listopadu pak přijel na Tábor z Prahy kněz Jan ze Stakor, farář u sv. Štěpána na Novém městě Pražském, s jakýmsi bratrem Tomášem, a ti připravivše sobě měšťany, již 2. prosince 1452 služby Boží podle předpisu mistra Rokycany vykonávati počali; bratr Tomáš prý sloužil mši v ornátě podle obřadu matky církve (kališnické) a kněz Jan měl potom kázaní.

Starý, výstřední duch v náboženství na Táboře arciť hned nevymřel, nic méně mysli počaly se tišiti; bývalá politická důležitost Tábora pojednou zmizela, byť odtud Tábor královským městem českým, jako každé jiné, všechen rozdíl přestal, a také zevnitřní podoba a výstavnost pomalu s jinými městy srovnávati se počala. Dřevěné domy a lepenice starých Táborův ustupovaly v 15. i 16. století valně důkladnějším domům kamenným, a na místě dřevěné modlitebnice, o které Eneáš Sylvius píše, vyzdvižen jest brzo po potlačení sekty Táborské nynější důstojný chrám Páně; jenom staré bludiště uliček zůstalo, které se již nikterak odstraniti nedá.

Pan Jiří ode vší země za správce uznán. Ladislav z poručenství vysvobozen.

1452 září — říjen.

Pan Jiří z Poděbrad pokořiv sobě obec Táborskou, hnul se s vojskem svým k Hlnboké, hradu královskému, jenž v ty časy byl v zápisném držení pana Jana Popela z Lobkovic, jednotníka Strakonického. I ten musel se s panem Jiřím smluviti a jej za zeměsprávce uznati. Pan Jiří táhl pak na královské město Budějovice, které také dosud nechtělo přistoupiti k zápisu sněmu Svatojiřského. I nalézal se v tom městě také sám pan Oldřich z Rosenberka, kterýž maje své vojsko v Rakousích tuto hledal ochrany pro osobu svou. Ani on ani měšťané neuměli sobě pomoci proti silnému vojsku páně správcovu; již 7. září vyjel sám pan Oldřich z města do ležení Poděbradského na polích mezi městem a Hlubokou, a tu musel chtěj nechtěj se svým panem synovcem pěkně se umluviti a k zápisu sněmu Svatojiřského se přiznati. Trpká to byla jemu úloha, kterou mu pan Jiří ovšem tím usnadnil, že s ním co nepřítelem nenakládal, a svým vojskem na jeho statcích škoditi nedával. Také výminku k jeho přiznání položiti mu dovolil, která zněla: „aby on (pan Oldřich z Rosenberka) k ničemu tištěn čili nucen nebyl, on ani jednotníci a služebníci jeho, cožby mohlo býti proti poslušenství církve svaté římské a proti králi Ladislavovi, aby i on, i jiní duchovní a světští lidé zachováni byli při svých právích a svobodách". Takto pan Oldřich podrobiv se panu Jiřímu způsobil i to, že také města Budějovice a Plzeň, potom pánové jeho strany Vilém mladší z Riesenberka na Rabí, Hynek Krušina ze Švamberka, Jošt z Rosenberka, páně Oldřichův syn a v ten čas mistr Strakonický, a jiní panu Jiřímu se podrobili, jej za zemského správce přijali a na nejprv příští obecní sněm do Prahy přijíti se zavázali. Že se Rosenberkové panu Jiřímu z Poděbrad podrobili, způsobilo potom jak u katolíkův českých tak zahraničních žalost velikou; nejvíce však hořekoval Jan Kapistran napomínaje dne 21. října 1452 z Lipska pana Oldřicha horlivě, aby učiněnou smlouvu zrušil, která prý nemůže míti platnosti, byť by i stotisíc pečetí byl k ní přivěsil. V Čechách však jinak tomu rozuměli, a umluvy zůstaly v platnosti. Byla to poslední rána pro pana Oldřicha z Rosenberka, a tu již navždy se vzdaloval všeho politického jednání a zápasu, v kterém konečně bez veliké cti podlehl. I seděl napotom tiše na Krumlově, a když pan Jiří z Poděbrad, jeho

protivník, r. 1458 královského trůnu dosáhl, netrpělo to více pana Oldřicha v Krumlově, zatoužil po samotě, i přestěhoval se na Dívčí Kámen čili Maidštein, hrad na skále nad Vltavou blíž Zlaté Koruny stojící, jejž předek jeho, též Oldřich z Rosenberka, po roce 1369 za panování císaře Karla byl vystavěl. Tam se mu však zastesklo, i musel jej syn jeho Jan co vládař domu po nějakém čase opět na Krumlov do jeho pokojův přestěhovati, kdež konečně 28. dubna 1462 umřel.

Mezi tím, co pan Jiří u Tábora a Budějovic leže své dosavadní protivníky si podroboval, stal se jednou v Rakousích čin rozhodný a neočekávaný. Rakouští povstalci a jejich spojencové oblehli císaře Bedřicha III. v Novém městě za Vídní, kdež se svou rodinou přebýval, hnali 28. srpna na to město útokem, při čemž se prý zvláště Rosenberkovi Čechové svou neohrožeností vyznamenali, a tím přinutili císaře k vyjednávání, jehož konec dne 1. září byl ten, že se císař zavázal, do 4. září mladého Ladislava ze své poručenské moci propustiti a knížeti Oldřichovi Celskému vydati. Tak se stalo, a spojenci dobyvše mladého pána svého, hned jej s velkou slávou a jásáním 13. září do Vídně uvedli, chovajíce se k němu co ku svému skutečnému pánu.

Zpráva o tom, co se v Rakousích stalo, zastihla pana Jiřího ještě v ležení před Budějovici. Byl jí nemile dojat, neboť se právě nyní chystal táhnouti císaři k pomoci, netuše arci, že tento obrat věcí právě jemu nejvíc prospívati bude. Obrátil se nyní s vojskem místo do Rakous proti ostatním odpůrcům svým v Čechách. Položiv se 15. září vojensky u vsi Kestřan opodál města Písku, hrozil měšťanům toho města, že jich mocí dobude a zkazí, jestli že se dále zpěčovati budou, k zápisu Svatojiřského sněmu přistoupiti. Pospíšili si Písečtí tak učiniti, i potáhli v umluvu svou ještě jiná města táborská, Klatovy, Domažlice a Sušici. Od Písku táhl konečně pan Jiří ještě do Žatecka, kdež města Žatec a Louny nechtěla se ještě spustiti smyslu Táborského, odvolavše své přiznání k výše řečenému sněmovnímu zápisu. Nečekala ovšem obě města, ažby pan Jiří mocí na ně sáhl, i tak podrobila se jemu. Dne 30. září 1452 vrátil se pan Jiří vítězně do Prahy co správce zemský nyní ode vší země uznaný. Všecky rozdílné jednoty a politické strany v Čechách přestaly, celý národ byl od 32 let opět zas pod jeden zákon uveden, a cizinci neměli více příležitosti, do zemských věcí se míchati a z nesvornosti Čechův kořistiti. Mladý Ladislav, nyní osvobozený, ale vždy ještě nezletilý, 12letý jinoch, nemohl bráti žezlo vlády do vlastních rukou svých: starému panu Rosenberkovi, kterýž se o jeho osvobození tak vydatně byl přičinil, nemohl vlády v Čechách svěřiti, byla by se celá země proti němu zbouřila; proto pan Jiří z Poděbrad zemským správcem z nutnosti musel zůstati, a pan Oldřich z Rosenberka očekávaje královské odměny, nové moci a slávy, bezděky jen ku prospěchu pana Jiřího se byl přičinil nedosáhna sám ničeho.

Dne 16. října, o svatém Havle 1452 sešel se v Praze valný sněm: celá země přiznala se tu nyní k zásadám jednoty někdy Poděbradské, i žádala si míti Ladislava za krále, však nikoliv dědičného nýbrž voleného, jehož přijetí závislým učiněno jest od toho, přijme-li výminky, které jemu od země předloženy budou. Tak počali Čechové o sto let dříve nežli Poláci osobovati sobě práva k volení králův svých, a neuznávati práva dědičnosti trůnu. Nastal tím nový politický pořádek, kterýž hned zavdal příčinu k novým a bezmála krvavým sporům mezi královstvím Českým o sobě a jeho korunními zeměmi, zvláště Moravou a Slezskem, které takovému novému právu Čechův v užším smyslu rozuměti nechtěly.

Hlučný sjezd ve Vídni, umluvy Znojemské, přijetí Ladislava za krále Českého.

1452 listopad — 1453 — květen.

Když král Ladislav Pohrobek po svém osvobození z poručnické moci svého strýce, císaře Bedřicha III., panování v království Českém a Uherském nastoupiti měl, počal hned 4. října 1452 hojnými psaními do Vídně zváti stavy české, aby se tam ke dni 11. listopadu sjeli. Byl to sjezd hlučný a velmi důležitý podobaje se novověkým kongresům; kromě Habsburských a jiných německých knížat a mnoha biskupův a jiných znamenitých duchovních a světských osob, dostavili se do Vídně poslové od císaře Bedřicha s Eneášem Sylviem v čele, potom stavové rakouští, čeští, mo-

ravští, slezští a posléz také slavná deputace stavův uherských s náčelníkem svým Janem Huňadem. Vedle krále Ladislava stály jeho hlavní rádcové, kníže Oldřich Celský a Oldřich Eicinger, kteří jej ve všem jednání zastupovali. Však mladý Ladislávek učil se záhy provozovati své zvláštní úmysly i proti zdání svých rádcův.

Z toho, co se na tom Vídeňském sjezdu vyjednalo, uvedeme jen to, co se nás blíže týkalo, a co více zajímá. Císař Bedřich III. potvrdiv dříve již pod majestátem císařským stará privilegia domu Rakouského, pravá i nepravá, dal tu ohlásiti svůj slavný dekret císařský dne 6. ledna 1453 daný, kterým posavadním vojvodám z domu Habsburkého titul arciknížat udělil, však s tím obmezením, aby ho toliko ti potomci rodu Habsburského užívali, kteří by vládli v Štyrsku, Korutanech a v Krajině. Tím byl vyloučen i Ladislav, vojvoda Rakouský, i vojvoda Sigmunt, hrabě Tyrolský, na které se císař hněval. Nicméně po Ladislavově smrti, když Rakousy brzy císaři samému připadly, přenešen byl titul arciknížetství na bývalé vojvodství Rakouské, jakž ho posud dolní a horní Rakousko užívá. Patrná nepřízeň k Ladislavovi od císaře ukázaná kalila svornost a lásku.

Ze sněmu českého byli tito pánové na Vídeňský sjezd vysláni: Aleš Holický ze Šternberka, Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, Jindřich z Rosenberka, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, Hynek Krušina ze Švamberka, Jindřich ze Stráže, Jindřich a Hanuš z Kolovrat a jiní, vesměs asi ve čtyrech stech koních; pan Jiří z Poděbrad ač volán, do Vídně nejel. Z Moravy přijeli zas pánové Jindřich z Lipého, Václav z Kravař, Kryštof z Lichtenšteina, Jan Telecký ze Hradce, mladý Ctibor Tovačovský z Cimburka a jiní. Výše řečení čeští pánové přijevše do Vídně, nepřinesli mladému králi obvyklých darův na penězích, nýbrž jen pozdravení od země, pravíce, že ona dlouho krále zbavená i rozličnými neřestmi sklíčená, žádostivě očekává příjezdu jeho, a že Čechové rádi odevzdají mu korunu království svého, ač jestliže svolí k některým článkům pro pokoj země potřebným; prosili tedy, aby nemeškal přijeti k nim, protože kdyby se tak nestalo, bylo by prý se obávati, aby lid snad jiného krále sobě nehledal. To znělo zkrátka tak: jestliže nám všecky naše výminky nepřijmeš a k nim se nepřiznáš, nemůžeš býti naším králem. A hlavní výminky byly: aby kompaktata hájil, o Rokycanovo potvrzení na arcibiskupství se staral, a toliko za voleného krále se pokládal. Rozumí se, že tyto výminky zlý dojem ve Vídni činily a velký odpor budily. Sám mladý Ladislav, jehož vychovatelé ducha jeho napájeli černou záští k ohavným českým kacířům, vyslovil se jednou, když byla řeč o českých žádostech církevních, řka: „Chtějí-li mne Čechové za krále míti, ať jsou křesťané, i ať vyznávají tutéž víru, co já.“ Přetěžké jednání bylo několikráte přetrženo a zase obnoveno, ale co naplat, Čechové nemohli býti moci k příjemnějším výminkám připuzeni, a když to rakouským rádcům krále Ladislava zdálo se býti věcí zhola nemožnou, aby Ladislav české výminky přijal, pravil prý hrabě ze Schaumburka, jeden z nich, k nim, řka: „Co nám do toho, kterak se Čechové k papeži chovají, kde berou arcibiskupa, jakým právem osáhli církve, kterak Bohu slouží? O to starejte se kněží: my však varujme se, aby král nepřišel o korunu. Čechové buďže jsou křesťané nebo pohané, vždy jsou naši; ať věří co věří, jen když králi budou daně platiti.“ Tak nějak shotovena byla formule nějakého zápisu, kterým se Ladislav Čechům zapsati měl. Mnohé věci byly nejasně vyjádřeny, tak že se král z nich lehce vytáhnouti mohl, a Ladislav nicméně i k této listině jen nerad svou pečeť přivěsiti dal. Co se Moravanův týče, ti Ladislavovi žádných nových a těžkých výminek nekladli, nýbrž králi svému poslušenství učiniti slíbili, jak mile přijde do jejich země a obyčejným závazkem jim se propůjčí. Avšak s tímto prvním zápisem královským nebyl spokojen takořka celý svět, netoliko Rakušané a Uhři, ale i Čechové, nejen katolíci, zvláště kněží, ale i kališníci.

Mezi tím veden jest 19. ledna 1453 král Ladislav, již co nemluvně na království Uherské korunovaný, do Prešpurka na sněm uherský, a když se po třech nedělích neštovice na něm ukázaly, museli jej nazpět do Vídně zavezti. Kníže Celský to provedl na tom sněmě, že titul uherského gubernátora, Jana Huňada, který si dosud v Uhřích takořka

hrál, proměněn byl na „nejvyš-
tána i správce důchodů králov-
by z toho každý poznal, že jest
odníkem královským.
ů však se Ladislav onomu mu-
ou hlavně za zachování uherské-
děkovati měl, špatně odměnil,
u Jiskrovi z Brandýsa.
i toliž k žádosti Huňadově ve-
ení, tak že celé horní Uhersko
podřízeno bylo. Jiskra nicméně
se, a dokázal skutečným po-
im, že věrnost jeho nebyla pou-
nkou k ovládání horních Uher.
zději poznal Ladislav omyl svůj,
e vynahraditi věrnému Jiskrovi
křivdu.

Oldřich Celský, vida, že
první zápis královský nepřijmou,
ali také i do Čech cestu klestiti.
ázilím nedalo se proti Čechům
oříditi, pročež hleděl především
obré vůle pana Jiřího z Po-
. I volal jej s předními rádci
ovému smlouvání do Znojma,
sám s Oldřichem Eicin-
odebral v polovici dubna 1453.
oděbrad přišel, a toto druhé
i vedlo k tomu konci, že „vole-
Ladislav všecky české žádosti
se uvolí. Mezi panem Jiřím a
Celským ještě 28. dubna zvlášt-
va učiněna jest, kterouž se oba
pěčovati především o dobré krá-
ava i chovati se k sobě vespolek
elsky. Jakmile tyto Znojemské
šťastně uzavřeny a všecky ne-
obtíže uklizeny byly, přijeli Jiří
dově ve společnosti knížete Cel-
Eicingera do Vídně; i posta-
dne 29. dubna 1453 před krále
a v a, složili jemu přísahy věr-
přijali z rukou jeho zápisy čili
jakž ve Znojmě umluveny byly.
tkání našeho znamenitého muže
ice, Jiřího z Poděbrad, s
n domu Habsburského, mladým
Ladislavem, bylo s počátku
ran velmi šetrné; pan Jiří se od
mžení více nehnul od svého krá-
celá tři dni, kteréž ve Vídni ztrá-
l mu plněji nežli jeho dvořané
zel ho, kudykoli chodil. Mladého
rýž nic té kacířské zlosti a če-
álosti na panu Jiřím nespatřil,
nu byli namluvili, opustila brzo
ostýchavost, i přilnul k němu
ně, že jej počal otcem nazývati
n k němu se chovati. Dvořané
královští a Vídeňáci vidouce to, strojili
k poctě pana Jiřího hlučné slavnosti a
hody.

Zaplesala vlast celá, když se pan Jiří
do Prahy na sněm 8. května shromážděný
vrátil a tři královské zápisy veřejně ohlá-
sil, neboť byly takové, jak si jich národ
žádal. Hlavním zápisem dne 1. května da-
ným přiznal se Ladislav ke všem závaz-
kům a výminkám, pod kterýmiž za krále
přijat byl; druhým dne 2. května daným
potvrdil Ladislav panu Jiřímu důstojen-
ství správce zemského, a prodloužil jeho
trvání na šest let; třetím zápisem dne 3.
května daným přikazoval všem zemským
a městským úřadům v Čechách, aby pana
správce poslušni byli a s platy do králov-
ské komory náležitými aby k němu hle-
děli na králově místě. Konečně ohlášen
králův slib, že nebude již dlouho meškati
příjezdem svým, aby postavena byla na
jeho hlavu koruna Svatováclavská, i aby
dávný lesk její zasvítil opět do zemí ko-
runních, Moravy, Slezska, do Lužice obo-
jí a do Luxenburska.

Král Ladislav uvázal se v Moravu. Smiřického zráda a smrt. Hádky s Moravany v Jihlavě.

1453 červenec — říjen.

Jakmile pan Jiří od krále z Vídně do
Čech odejel, již počaly se proti němu
pikle strojiti při dvoře královském. Jiřímu
nejvíce na tom záleželo, aby král co
nejdříve v království České se uvázal a
korunován byl. Několikeré poselství v té
příčině šlo z Prahy do Vídně, ale vždy
přinášelo jen jalové omluvy, proč by se
to ještě státi nemohlo, neboť byl král za-
se v moci Jiříkových nepřátel. Tu najed-
nou přijel král Ladislav s dvorem svým
dne 6. července do B r n a pro nic jiného,
než aby od Moravanův přijal slib posu
šenství co dědičný panovník jejich přímo
a nikoliv teprv prostředkem koruny če-
ské. Zůstal tam až do konce července,
vrátil se zas do Rakous a potom v srpnu
a září byl na sněmě uherském v Prešpur-
ce. Královo uvázání se v Moravu, dřív než
na království České dosedl, bylo něco no-
vého, co v posavadním státním právě
Českého království se nezakládalo. Že tak
Moravané učinili, dá se snadno vysvětli-
ti; oni po celých 16 let (od r. 1423 do
1439) žili v poddanosti krále Albrechta, a
věděli, že tento Albrecht byl jejich sku-

tečným pánem, a jeho syn Ladislav že jest jeho přirozeným dědicem. Skutečný stav věci nemohli ani nejhorlivější husitští Moravané zvrátiti, neboť zachovalo se tam biskupství Olomoucké v plné moci své, i se stavem praelatským, katolickým, který svých politických práv neztratil; pak tam měl velkou váhu stav městský, německý a katolický, jehož Husité přemoci nemohli, a kterýž vždy hotov byl, spojovati se s jakýmkoliv nepřítelem proti Čechům a svým slovanským krajanům. Proto panoval nyní na Moravě jiný politický smysl nežli v Čechách, kde všecko chtěj nechtěj řídilo se politikou národní. Výhradně německých královských měst v Čechách již nebylo, vyjmouc jen Cheb, Kadaň a Most.

Však z toho skutku, že Moravané krále Ladislava dříve přijali, strhl se mezi českými stavy náramný hněv, zvláště když později na jevo vyšlo, že v tom vězí pikle proti Čechům, a že k odkládání králova příjezdu do Čech radili i domácí zrádcové, kteří zasedali ve vlastní radě pana zemského správce. Jiří Poděbradský doléhal na knížete Celského důtklivě, aby mu pravou příčinu oznámil, proč král do Čech nepřijíždí, a ten mu k svému ospravedlnění poslal psaní, kteréž krále bylo došlo od znamenitého českého pána, totiž Jana Smiřického, takového obsahu:

„Jan Smiřický králi Ladislavovi pozdravení. Chválím to, že co nejdříve do království svého přijeti míníš: kdybys jen přišel, abys kraloval, ne abys jiným poddán byl. Ale abys neoděný a bez moci přijeti měl, toho chváliti nemohu, leč tě matka tvá o dvou hlavách porodila, abys jedné ve Vídni přátelům svým zanechal, a druhou nekonečné a nestálé víře české svěřil. Měj se dobře."

Pan Jiří vzav ten list k sobě vešel do shromáždění pánův jemu k radě přidaných a vypravoval jim o tom listu, kterak se jím králi Ladislavovi dává výstraha, aby nesvěřoval se vrtké víře české, ležby přišel s dostatečnou mocí, aby rozkazovati a trestati mohl co pán. I tázal se všech přítomných, co by soudili o člověku, který takovou výstrahu mohl dávati? Odpověděli všichni, že zrádce jest a rušitel obecného dobrého, a protož hoden nejohavnější smrti. Byl mezi nimi Jan Smiřický, a tázán byv také o zdání své, přisvědčil soudu obecnému. I položil pan Jiří před pány psaní ono rukou pana Smiřického psané a jeho pečetěné. Sám se byl svými ústy odsoudil, i jat jest a do vězení dán — s ním také rytíř Jan z Rabštejna pro podezření účastenství. Smiřickému dán jest toliko den času, aby o svém statku pořízení učinil, a hned na zejtří 7. září 1453 stat jest v Praze na Staroměstském náměstí pod pranýřem a pochován ve špitále křižovníkův s červenou hvězdou u sv. Františka u mostu.

Tento Smiřický byl přední mezi muži stavu rytířského co horlivý Husita. Pražané jej r. 1421 učinili hejtmanem Mělnickým, a nedálo se potom nic důležitějšího v celém průběhu husitské války, čehož by se nebyl účastnil. Jemu postoupil poslední arcibiskup Pražský Konrad hrad a všecko zboží Roudnické, a na Roudnici bylo pak obyčejné sídlo jeho. Přilnul ve válkách k Menhartovi z Hradce a za jeho příkladem upustil od kalicha stav se horlivým katolíkem; proto byl také panu zemskému správci co rádce přidán, však osobní závist a nenávist svedla jej k činu nešlechetnému, za kterýž utrpěl trest zasloužený jak ohavný, co zrádce vlasti a národu. Jeho potomci kvetli pak v Čechách ve stavu panském po dvě století, však zanikli neslavně v prvních létech třicetileté války.

Konečně slíbil král Ladislav Čechům, že v den sv. Michala, 29. září 1453, zcela jistě nastoupí svou cestu do Čech. Zdvihl se pan Jiří z Poděbrad a celá česká šlechta s ním, aby krále uvítali v Jihlavě. On však nepřijel za příčinou zvláštní a nepředzvídanou. Úkladem totiž Eicingerovým stržen jest Oldřich Celský ze své důstojnosti co přední rádce králův, a musel 28. září, z Vídně jsa potupně vyhnán, s nebezpečím života z Rakous utéci. Jeho místo zaujal nyní Oldřich Eicinger, a tudíž stalo se, že král o osm dní později do Jihlavy přijel.

Čechové s panem Jiřím v čele přijeli k Jihlavě ve velké a skvostné úpravě, sám pan Jiří měl asi 3000 jezdcův v komonstvě. Jihlavané vědouce o sporu mezi českými a moravskými stavy o přijímání nového panovníka do země povstalém, dotazovali se dříve tajně ve Vídni, mají-li Čechy do svého města pustiti. Byli vpuštěni Čechové, však hned povstala mezi nimi a Moravany krutá hádka, a Čechové vytýkali Moravanům slovy velmi ostrými, že přijali dříve Ladislava za pána, nežli

o tom byli z Čech výstrahu dostali, by toho nečinili, pokud Ladislav dříve nesesedne na český trůn. Moravané obviňováni jsou, jakoby se od koruny chtěli vzdáti a svým rodným bratřím zpronevěřiti, i hájili se jak mohli, a mezi jednáním o to bylo se několikráte obávati, by z toho nepovstal nový boj krvavý mnohem horší jiných, boj mezi sourodými bratry. Mezi tím přijel asi o týden později král Ladislav do Jihlavy v průvodu slavném a velikém. Král sám měl při sobě 4000 jezdcův rakouských a uherských, a v jeho komonstvě byli arcikníže Albrecht, bratr císařův, knížata Ota a Ludvík Bavorští, markhrabě braniborský Albrecht řečený Achilles, Oldřich Elcinger v 600 koních a množství pánův rakouských a uherských. Později přitáhl také Jan Hunád s patnácti sty uherských husarův. V Jihlavě strojeny jsou slavnosti a radovánky, ale spor mezi stavy nebyl tím ani přetržen ani ukončen. Čechové pravili, že má toto právem býti o králi „voleném", za jakého Ladislav od nich považován byl: takový že má volen býti na radnici Starého města Pražského, a jestliže jest z cizí země, že má nejprv na hranicích země České činiti přísahu, potom před Prahou druhou přísahu a při korunování na hradě Pražském třetí; teprv po svém korunování má na Moravu jeti a tam za pána přijat býti. Moravané zas pravili Čechům, že Ladislav po dědičném králi zůstal sirotkem a proto že jim nebylo povinno čekati na volení jeho v Praze. Zůstalo vše v Jihlavě nerozhodnuto, a moravským stavům bylo nabídnuto, aby příjezdem svým ku korunování do Prahy podali důkaz, že se od koruny odtrhnouti neuvažují.

Přijetí Ladislava za krále do Čech, korunovace v Praze, narovnání sporu s Moravany.

1453 říjen.

Po dlouhém a bouřlivém jednání mezi stavy obou zemí přijali stavové čeští Ladislava za krále, učiniv mu tuto v Jihlavě přísahu poslušenství a věrnosti, potom se všecko zdvihlo a vydalo se cestou do Čech. Král přejel říčku Jihlavu, která tuto dělí zemi Moravskou od České, a přijeda na louku na české straně, sesedl s koně, a všickni se tu zastavili. I dány jsou jemu knihy svatého evangelium, a on tu složil první přísahu v jazyku německém smyslu takového:

„My Ladislav, Boží milostí král volený Český, vstupujíce nyní a přijati jsouce do téhož království Českého, slibujeme a přísaháme napřed pánu Bohu i obyvatelům téhož království, že každý stav duchovní i světský i všecky obyvatele v témž království máme a chceme zachovati a držeti i jich brániti v jejich právích, svobodách, zápisích, privilegiích a obyčejích ze starodávna držaných; a dále že mezí a příslušenství téhož království nebudeme odlučovati ani jich umenšovati, ale je rozmnožovati a šířiti, což nejvíce moci budeme, vedle moci a dostatečnosti naší, i všecky věci že činiti budeme ke cti a užitku téhož království, tak jakož jsou nejosvícenější předkové naši, králové v témž království činili. Tak nám pán Bůh pomáhej a všickni svatí!"

Po učiněné přísaze zdvihl se král i jel v průvodu knížat a pánův jakož i stavův českých i moravských i se vším komonstvem svým přes Kutnou Horu přímo do Prahy, kde se též dali najíti knížata a stavové slezští a poslové z lužického Šestiměstí.

Ve středu dne 24. října 1453 přijel král Ladislav do Prahy. Pražané ho přijali se vší možnou slávou a všelikou ctí, jakž tehdejšího času v obyčeji bylo, i uvedli ho do královského sídla ve Králově dvoře na Starém městě, jejž pan Jiří z Poděbrad před tím již jak nejskvostněji dal opraviti a ozdobiti. Když řádně svěceného arcibiskupa tehdáž nebylo, nastala otázka, kdoby nového krále korunovati měl. Nebylo sice pochybnosti, že podle starého řádu biskup Olomoucký. Avšak národ žádal, by to vykonal jeho arcibiskup volený, mistr Jan z Rokycan. Král sám podle zápisu svého, království Českému učiněného, povinen byl o potvrzení Rokycanovo na arcibiskupství se starati, i vyslal v té příčině dlouho před korunovací své posly do Říma. Avšak biskup Eneáš Sylvius, nyní papežský legát v našich zemích, horlivě jako Kapistran u papeže se přimlouval, aby té žádosti odepřel. Rokycana nemohl tedy krále korunovati, také Ladislav sám maje nepřemožitelnou nechuť k Rokycanovi od mládí svého sobě vštípenou, nebyl by nikdy přijal koruny z rukou jeho. Obřad

korunovace musel se vykonati podle starodávného řádu od císaře Karla ustanoveného a podle obyčeje římské církve. Kanovníci kostela Pražského, přebývavše od roku 1448 v Plzni, byli na svá sídla do Prahy nazpět povoláni, a král vyplatil některé statky jejich, aby měli zas dostatečnou výživu. Den před korunováním vstoupili nejpřednější a nejmocnější mužové z Ladislavových zemí v Praze přítomní ve společný závazek a slib na šest let, že mají a budou věrně státi při králi a jemu i sobě vzájemně pomáhati, což král sám stvrdil svým vlastnoručním podpisem. Byli to zejmena pan Jiří z Poděbrad, Aleš Holický ze Šternberka, nejvyšší komorník český, a Zdeněk Konopišťský ze Šternberka, nejvyšší purkhrabí Pražský, z Uhrův Jan Huňad, Jan Vítěz ze Zrdna, biskup Velko-Váradský a kancléř uherský, z Rakušanův Oswald a Štěpán bratří z Eicingu, Pankrác z Plankenšteina a Sigmunt z Eicingu.

Korunovace vykonala se v neděli dne 28. října podle obvyklých obřadů v chrámě u sv. Víta na hradě Pražském. Svatováclavskou korunu postavil Ladislavovi na hlavu Olomoucký biskup Jan XII. příjmím Haz, syn měšťanských rodičův z Brna. Byl dříve proboštem kapituly Olomoucké a dosedl na stolici biskupskou po smrti svého předchůdce Pavla z Miličína r. 1450. Přítomni byli všickni s Ladislavem do Prahy přišlí knížata a pánové, též Dionys, kardinál-arcibskup Ostřihomský, biskupové Vratislavský, Pasovský a Velko-Váradský, také Beneš, převor Litomyšlských Premonstrátův ve Svítavech, který se ještě zdobil nyní již jalovým titulem, biskupa Litomyšlského. Nazejtří jel král pod korouhví s velikým komonstvem s hradu Pražského dolů do města i sypány jsou prý okolo něho peníze mezi lid na celé cestě až do Králova dvora.

Když přišlo ku slavnému skládání přísahy poddanosti, obnovili se hádky předešlé mezi stavy českými a moravskými. Vystoupil nejv. komorník český, starý pan Aleš ze Šternberka, a takto k Moravanům pravil řka: „Páni Moravané! učinili ste všetečně, ješto vám nepříslušelo, že jste prve krále Jeho Milost do své země přivedli a jeho za pána přijali před námi, nám toho neohlásivše; ješto my měli sme to prvé učiniti a vy nás s tím čekati, jakožto od králov tohoto po hlavě jíti. A protož žádáme vás toho nápravy, a zvlášť toho, ab znovu při přítomnosti naší krále J Milost sobě za pána vzali, neb jste manové koruny české.“ Na to odpov za Moravany pan Vaněk (Václav Bozkovic řečí důtklivou ale i důk nou, že Moravané Čechům proti dědičn pánu svému ničím zavázáni nebyli, že znají býti údy koruny české, ale že no manové čeští, nýbrž ve všem urození statcích i v městech tak svobodní jako chové; králi že slibovali jakožto dě svému totéž, co dříve byli slíbili otci ho. Již počaly mysli všech rozněcovati i pohrůžky bylo slyšeti s obou stran, král s přítomnými knížaty a pány v skými i rakouskými vložil se mezi a po mnohém a těžkém jednání srov tu různící tak, že co se bylo stalo, n sice tenkráte zůstati ve své váze, ale mělo sloužiti za příklad na časy budo Moravané že napotom co úd koruny r se říditi dle hlavy své, avšak ne co nové, ale co přátelé a bratří.

Jiné korunní země, zejmena kní ta Slezští a poslové z Lužické Šestiměstí přiznali se v Praze rozpaku ku koruně i ku králi, kter tuto svou přísahu poddanosti a věrn složili. Však scházeli mezi Slezáky slové města Vratislavi, protože do Prahy, toho kacířského města, ne jdou. Však o nich níže mluviti se b

Tak skončilo se bezvládí, kterýmž mě Česká již na 14. rok nebezpečně t zmítána, na trůnu českém osedl k král ode všech obyvatelův královst od všech korunních zemí uznaný a přijatý.

Král Ladislav byl mládenec r sotva čtrnáctiletý, když na český trůn sedl, a náš Palacký takto jeho povahu značil: „Byl krásný, zrůstu štíhlého, ře sličné, pleti bílé s lícemi růměn očí nad míru jiskřících, a bojné ka zlatoskvoucí zdobily hlavu jeho. Cho jeho bylo slušné a přívětivé, mravy tak že přirozenou nechuť jevil proti v kému hýření. Však nepožívav co nem ňátko něžnosti mateřské, a co dědic hatý od jakživa pod přísnou stráží ván i pochlebníky obklíčen hyv, zdá že záhy zavřel se v srdci svém, aniž se schopným oddanosti upřímné a pe Nemoha pak pro věk provozovati v

své vůle, protivnostmi tužil se v sobectví a prospíval v pokrývání a přetvařování se až k ošemetnosti; také lépe uměl odkládati pomstu, nežli odpouštěti ze srdce. Při tom však býval dosti horliv u vykonávání povinnosti nábožných, a jevil záhy nevšední lásku k naukám a umění. Bylo v něm jistě jádro panovníka statného, až by vlastní zkušeností byl se poučil, že jen spravedlnosti mohl získati a přemoci svět."

Ve svého správce království Českého, Jiřího z Poděbrad, kladl král Ladislav úplnou důvěru, ač byl pan Jiří v tělesném ohledu co muž postavy zavalité pravý opak od něho; lépe však se duchem sobě rovnali, neboť mravy obou líčí se od současných lidí co velmi jemné a šetrné, jakož také, zdá se, v nedlouhém čase mezi nima obapolná náklonnost a přízeň povstala, a pan Jiří byv od Ladislava otcem nazýván, staral se o jeho dobré opravdově a skutečně. Král kraloval a zemský správce vládl a vedl péči o dobré obecné; Ladislav dával jméno královské a štít důstojnosti své, Jiří provozoval moc a právo. Králi Ladislavovi dostalo se sice pečlivého vychování, avšak napájen byl duchem Čechům nepříznivým; proti kališníkům měl sobě vštípenou hlubokou nenávist a nebyl dokonce k tomu veden, aby si byl osvojil známost jazyka českého. O to byla nyní hlavní péče pana Jiřího při králi, aby taková chyba napravena byla, aby Ladislav Čechům přivykl, česky se naučil, s českým životem a spůsobem, s mravy a zákony národu se seznámil a spříznil. Proto měl nyní král jak nejdéle v Praze přebývati, dvůr jeho měl přestati býti německým a státi se českým. Brzy všecky Němce, kteří dotud okolo krále byli, pan Jiří odstranil, a dvůr pouhými Čechy osadil; mladí Čechové z nejpřednějších rodů voláni jsou ke dvoru, kdež měli králi sloužiti a jemu společníky býti. Sám pan Jiří co nejvíc možná při králi se zdržoval, a prý s ním i v noci v jedné komnatě spával. Proto také pan Jiří skutečně vedl také úřad a titul královského hofmistra. Pan Jiří měl zajisté zemi Českou lépe v moci své, než Jan Huňad Uhry, a přec jak rozdílně si oba počínali! Huňad nyní co nejvyšší kapitán v Uhřích a správce důchodův královských potahoval přece jako před tím, než mu ten titul dán, všecky důchody země Uherské k sobě sám, a nekleda účty nikomu, chtěl odbývati krále jen jistou roční sumou co cizince. Jiří zas ve všem činil se dobrovolně pravým služebníkem a úředníkem královým; obnoviv královskou komoru v Čechách, péčoval všemožně o její prospěch a skládal jak z příjmův tak z vydání účty před kommissí od samého krále jmenovanou.

Největší přítel a podporovatel krále Ladislava byl však jeho ujec, Oldřich kníže Celský, nyní pohříchu v nemilost upadlý, který, ač byl člověk jinak nevalné povahy, přece o dobré královo více než o své vlastní péčoval. Proto byl Huňadovi zřejmým nepřítelem, naproti panu Jiřímu zas potajmu nešlechetně působil jak mohl.

Krále Ladislava pobyt v Praze. Znamenitý sněm. Obnovení pořádku a dávného blahobytu v zemi.

1453 od listopadu — 1454 do prosince.

Čtrnácte měsícův pobyl král Ladislav po korunování svém v Praze, a pan Jiří z Poděbrad staral se hned ve jménu jeho provesti vše, čeho ještě zapotřebí bylo k uvedení země i celé koruny v řád plný a stálý, aby oboje se zaskvíti mohly v starodávném lesku slávy své. Cizí knížata a pánové odjížděli a jiní přijížděli, opět se v Praze ozývalo hlučné živobytí dvorské. Huňad, nejvyšší kapitán Uherský, opustil Prahu již 5. prosince 1453, Oldřich Eicinger a biskup Pasovský pobyli tu déle, a řídili z Prahy zemi Rakouskou jménem královým.

Mezi tím obraceli stavové čeští všechnu píli ku sněmu valnému, kterýž se hned v polovici listopadu 1453 v Praze sešel a o nejpilnější potřeby jednal. První bylo: uvesti pořádek v práva veřejného a soukromého pozemního majetku. Již od počátku bouří husitských r. 1419 přecházeli statky pozemní z ruky do ruky a to spůsobem mimořádným a často násilným. Zemský soud po všechen ten čas nezasedal a zemské desky byly zavřeny. Co v tom císař Sigmunt r. 1437 napraviti hleděl, nemělo stálosti, neboť čtrnáctiletým bezvládím ještě více rozmnožily se hádky a půtky o statky. Statky královské a zádušní, co jich v Čechách bylo, uchváceny byvše v rukou cizích se octly; pak je Sigmunt rozzastavil v určitých sumách zápisních, a co se týče soukromého ma-

jetku, tu často dokonce nevědělo se, kdo by dle práva byl pravým vlastníkem. Aby taková všeobecná právní nejistota konec vzala, navrhl pan Jiří ve sněmě, aby se sáhlo k prostředku ostrému a důraznému, aby se totiž v celé zemi provedla prohlídka všelikého majetku. K tomu cíli zvolil sněm ze sebe dvě kommisse, jedna k ohledání a zapisování všech zápisův královských, druhá k ohledání, skoumání a zapisování všech smluv soukromých. I tak nastalo putování všech těch, kteří nějaký statek drželi, do Prahy, od 23. listopadu 1453 až do poslední lhůty, do dne 23. dubna 1454; kdo se do toho času před kommissí, před kterou náležel, nepostavil a jí svých zápisův a jiných právních důkazův na svůj majetek nepodal, nebyl dále slyšán. Pak se zápisy od kommissí za pravé uznané nově do desk vkládaly. Kdo však drželi statky královské neb zádušní nemajíce na ně zápisův od císaře Sigmunta, museli je k ruce králově nejdéle do hromnic 1454 postoupiti panu správci zemskému, a kdož toho neučinili, byli za to pokutováni na hrdle i statku, jakožto zločinci a rušitelé obecného dobrého. Pan Jiří jednal v tom s takovým důrazem, že se brzo královské komoře drahně statkův po celé zemi vrátilo. Sirotkové po panu Oldřichovi z Hradce vrátili králi hrad Karlštein i s korunou a zemskými klénoty, jak se zdá, již před zřízením těch kommissí.

Dále svolil sněm k vybírání mimořádné berně, celého úroku půletního, jako někdy po přijetí císaře Sigmunta do země, jakž dávno před tím bylo slíbeno, aby královský dvůr důstojněji mohl býti opatřen i aby král korunní statky ze zástav vyplácetí mohl. Vybírání berně počalo dne 6. ledna 1454 po celém království; každý pán a zeman poslal do míst, kde se berně vybírala, svého úředníka neb služebníka s penězi a s registry, po kterých se jemu úrok vyměřoval a vybíral, totiž pololetní řádné příjmy ze všeho pozemního statku. Chudí zemané, dědinníci, kteří sami polí svých vzdělávali, měli po dvou kopách z lánu, to jest po pěti dukátech dávati. Kdo měli jistiny a jen z jejich úrokův živi byli, byli též povinni, své pololetní úroky berníkům skládati, a kdokoliv v tom kterou křivdu činil a nespravedlivě dal aneb spravedlivě dáti nechtěl, takový měl býti na králově neb panské milosti s hrdlem i se statkem. V městech platili tu berni měšťané, řemeslníci a obchodníci.

Dále na sněmě bylo uzavřeno, že o suchých dnech postních nejprvé příštích, to jest 13. března 1454 soudově zemští opět řádně počnou úřad svůj konati, a tudíž že každý může křivditele svého k budoucímu soudu pohánětí, a že se přísně zapovídá, aby nápotom všechno záští mezi obyvateli přestalo, a nikdo se více neopovažoval, násilím svého se domáhati na protivníku svém. Také všem lidem duchovním i světským nařídilo se, aby se s obou stran k sobě měli a zachovali podle kompaktat v lásce a svornosti; kdož by jiného haněl neb kacéřoval, měl býti také na králově a na panské milosti se statkem i s hrdlem. Slovem psanec znamenal se tehdáž každý, kdo pro těžká přečinění do klatby dán byl a právu zadost neučinil, což až do 17. století trvalo. Takovým psancům povoleno, aby až do dne hromnic, 2. února, mohli hledati a nalezti milost, ukážíc se osobně u krále, u zemského správce aneb u popravcův krajských, a slíbíc polepšení života; po vypršení té lhůty ale mělo se každému postiženému psanci státi právo bez milosti. Potom obnoven jest starodávný řád a zákon zemský, kterými každý člověk bez výminky zavázán byl, když by počalo se někde křičeti: „na stojte!" nechati všeho a pomáhati osobně honiti zloděje a škůdce zemské, až by chyceni a krajským popravcům ku popravě odevzdáni byli. Také zakázáno státi v zálohách lesních a při silnicích a vypadati na kupce a vozky, vybírati nová cla, vymýšleti nové silnice, ve vodách stavěti prahy, jezy a hradby, zakládati nové krčmy a pivovary a podobné. Konečně ustanoveno, aby žádný žádnému neodluzoval čeledi, ani ji proti vůli druhého přechovával, ani lidí úročních (pánům svým úrok čili činži platících), ani služebních, leč by se řádně vyhostili čili propuštěni byli od pánův svých aneb jim se z povinností svých slušně vytáhli. Též pocholci dělní neboli služební aby měli všickni pány své, jimž by dělali neb sloužili, a po krčmách neb jinde se nepovalěli, a kdo by neukázal poctivé živnosti a obchodu svého, měl od popravce co zahálec a škůdce považován a trestán býti. Toto poslední ustanovení bylo zajisté velmi potřebné v okolnostech tehdejších, nicméně jeví se v něm první krok k uvedení lidu poddaného, dosud osobně svobodného a

tělesnou porobu, tak jak nedlouho později skutečně se v Čechách zavedlo podle příkladu německého, panovavšího od dávných časův v Němcích.

Následkem všech těchto ustanovení sněmovních, od pana Jiřího různě v celé zemi provedených nastala v Čechách taková bezpečnost obchodu po silnicích a po městech, objevila se taková hojnost a lacinost všelikého zboží a potřeb obecného života, že tehdejší létopiscové nemohli se toho dosti vynachváliti. Však se zhusta schudlé krajiny české a moravské tak znamenitě zotavily a blahobytem oplývati počaly, že věk panování krále Ladislava a potom samého Jiřího z Poděbrad co nějaký zlatý věk dlouho se udržel v blahoslavené paměti pozdních potomkův, pokud mu nepřátelé naší vlasti a pana Jiřího zvlášť svévolně neučinili konec předčasný.

Cena peněz tehdejších byla as taková: za 1 dobrý český groš stříbrný počítalo se původně 12, později 14 haléřův, čili 6 a později 7 peněz (peníz platil tedy $^1/_2$ groše). Také se dělil groš na 4 orty. Rovnal se tedy 1 ort = ¼ groše čili 3 později 3½ haléřům; 1 peníz rovnal se 2 haléřům. — Českých grošův počítalo se: 16 na jeden zlatý český, to jest zlatou minci českou, kterých však jen málo v oběhu bývalo; 18 na zlatý rýnský, 24 na zlatý uherský, to jest nynější c. k. dukát; 48 českých grošův šlo za polskou hřivnu, 60 na kopu, 64 na českou neb moravskou hřivnu. Takový byl poměr dobrých mincí od krále Václava IV. až do Ladislava. V časích bouřlivých dálalo se však mnoho falešných mincí v Čechách i ještě více v zemích německých, a již za krále Ladislava muselo se 1 25 grošův českých dávati za jeden dukát čili zlatý uherský.

Dříve nežli se památný první sněm za krále Ladislava skončil, přišla ještě tato náboženská otázka k řeči. Od výjezdu kardinála Karvajala z Prahy před šesti léty přestali Čechové vyjednávati s Římem o uznání kompaktat a o potvrzení arcibiskupa voleného. Také poslové od krále Ladislava před jeho příjezdem do Prahy o to do Říma vyslaní, jak sme již svrchu podotkli, nezjednali ničeho. Horliví Husité, jichžto síla zvláště ve stavu rytířském velká byla, počali zle k tomu přihlédati, že pan Jiří všechnu svou péči jen o světské záležitosti vede a o konečné uspořádání české církve se nestará, berouce tudíž pana Jiřího v podezření, jako by horlivost jeho kališnická v obcování s cizími pány byla ochladla, i jako by v požívání moci a slávy světské příliš zapomínal na péči o slávu Boží a nebeskou. Bylo to jednou ve slavnějším zasedání sněmu na Staroměstské radnici v březnu neb dubnu 1454; král Ladislav seděl na trůnu; jemu po boku pan Jiří z Poděbrad a dále nejvyšší úředníci zemští a pánové; stavové četně shromáždění naplnili všechny prostory veliké síně. Tu se zdvihne ze středu stavu rytířského muž letitý a silný, postavy vysoké a ducha neoblomného, starý Husita a „bojovník boží", Beneš Mokrovouský z Hustiřan, někdy jeden z prvních náčelníkův Orebitův, kterýž se vždy více k výstředním nežli mírným stranám klonil. Povystoupiv ku předu mínil dáti váhu slovům a žádostem strany nespokojené jav se takto řečniti řka: „Nejjasnější králi, pane správce i pánové a zemané milí! Dobrý ste počátek učinili ve věcech království tohoto, i nemohu než chváliti, že uvodíte pořádek a spravedlnost do běhův světských: ale nechválím, že při tom zapomínáte na věci duchovní, a zanedbáváte to, čeho především potřebí jest; neboť přikázáno jest, hledati nejprv království božího a spravedlnosti jeho,' načež jiné vše bude nám přidáno. Pamatujete dobře, jak těžké za naší paměti povstaly bouře v zemi této, proto že nařízení božímu v něm odpory se činily; známo jest také, na kterých závazcích pokoj opět uveden, jaké zápisy máme od všeobecnému sboru církevního i od nebožtíka císaře slavné paměti, a jaké přísahy sami mezi sebou sme činili, že ctihodný mistr Rokycana má býti archiskupem naším, že přijímání pod obojí má míti průchod ve všech kostelích a farách, kde bylo v obyčeji, a žáci docházeti řádného na kněžství svěcení: a to vše již zanedbává se a ruší veřejně! I vskočil tu panu Benešovi do řeči pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka řka, že takové věci nenáležejí k přítomnému sněmovnímu jednání; pan Beneš však nedávaje se mýliti přece dále mluvil. Tu se proti němu postavili pan nejvyšší mincmistr Čabelický a nejvyšší komorník, pan Aleš Holický ze Šternberka, napomínajíce ho k mírnosti a zvláště dokazujíce, že taková žádost měla nejprv u rady páně zeměsprávcovy zanešena býti. On nedav se odstrašiti opět po-

výšeným hlasem žádal, aby nejprv věci božské v jednání brány byly, dokládaje, že toho nemluvil sám ze sebe, ale z nařízení celé obce sněmovní, a obrátiv se k sněmovníkům, tázal se, tak-li tomu jest? Po celé síni ozvali se hlasové: „Tak, tak, tak!“

Král Ladislav vida pohnutí ve sněmu, aniž moha dorozuměti všem řečem, povolal k sobě nejvyššího kancléře Prokopa z Rabšteina, aby mu po německu vyložil, co se mluvilo. I přišli král i pan Jiří jemu po boku sedící do nemalých rozpaků. Však pan Jiří vstal prose pana Beneše pro Boha, aby mírnil se v počínání svém a neuváděl do nesnází ani krále ani sněmu celého, neboť že jeho věc i tak jeho královské milosti a jeho radě ku pořízení odevzdána býti musí, že svým časem příhodným zajisté opatřena bude, nyní však, že především jest starati se, aby, jako bylo počato, spravedlivost se dála všem obyvatelům země této. I tak stíží byla uchlácholena bouře již již se počínající.

Jakž bylo ustanoveno, počal po čtrnáctileté přestávce nejvyšší zemský soud dne 13. března o suchých dnech postních zasedati. Nejvyšší úředníci zemští, počítajíc v to i pana zeměsprávce a k tomu 12 osob stavu panského, v celku 16, potom 8 vládyk čili osob stavu rytířského, bylo jmenováno za soudce. Něco přes polovici jich byli kališníci, ostatní katolíci, a jakož již za císaře Sigmunta počala hádka mezi stavy o přednost při soudě jedněch neb druhých, takž i nyní povstala řevnivost mezi nimi, a každý stav chtěl rozšířiti práva svá naproti druhým stavům. Stav rytířský žádal hned velmi důrazně, aby města obmezována byla v nabývání zemských statků, a nesměl potom žádný měšťan svobodných dědin a pozemků beze zvláštního královského povolení kupovati a do desk klásti. Potom to ještě stav rytířský těžce nesl, že pánův téměř dvojnásob více než rytířův v nejvyšším soudu zasedá, a že všecko vyřizovalo se při něm výhradně od pánův a jménem panským. Hádka o to dlouho trvala a byla velmi bouřlivá, až ji pan zeměsprávce teprv po dvou létech v ten způsob urovnal, že po čtyři léta ani páni rytíři nemají vynášeti potazův a nálezův při soudě, leč toliko pan správce sám jménem královským.

Král Ladislav dosedna na trůny otce svého byl velikými díky povinen mužům, kteří se o zachování těchto nejvíce byli přičinili; Jana Hu povýšil do stavu hraběcího zapsav dičně hrabství Bystřické v Sedm sku; dal se však od něho svésti, že Jiskrovi z Brandýsa, nejvě mu svému služebníku v Uhřích, moc odňal, a všecky uherské hrady prvé zapsané vyplatil. V Čechách zajisté nikdo většího práva na k vděčnost míti, nežli pan Jiří z brad. Ten však se spokojil jen t mu král propůjčil právo výplaty ství a statky od císaře Sigmunta panu Půtovi z Častolovic za totiž na Kladsko s Landekem střící, Frankenštejnem a kem i s klášterem Kamencem služenstvím, potom na knížec Münsterberské v Slezsku, hrady a panství Potštein brechtice, tak aby je od dědic platiti a napotom pro sebe právem ním mohl držeti. Albrechtice, bývalý dek lovčí v lesích Častolovských zašlý. Rozumí se tím jménem panst stolovické, kdežto nad Orlicí stával rodní hrad pánův Půtův. Těch s užíval do těch dob pan Hynek K naz Lichtenburka co manže Anny z Koldic, vdovy posledního Častolovic. Přihodilo se právě toh 1454, že pan Hynek Krušina, zna někdy vůdce Orebitův potom Pru umřel, a syn jeho Vilém z Lic burka přijav od pana Jiřího z brad sumu zástavní, postoupil těc kův jemu dne 16. května řečeného Zdá se pak, že podobným způsobe platil pan Jiří také město a panst lín nad Labem, jež dosud dr pisem císaře Sigmunta kněz Be ze Strážnice. Nevědomo, kdy stalo, ale kněz Bedřich umřel 22. října 1459 na Poděbradském Potštejně, a Kolín již tehdáž držení krále Jiřího.

Dvěma jiným pánům českým, A Holickému ze Šternbor Zdeňkovi Konopištskému Šternberka propůjčil zas krá slav dne 10. ledna 1454 všecko své právo k Chotěbuzi, hradu, m panství v dolní Lužici, aby ji co n koruny české dědičně držeti mohli. pocházelo pak ono vrchní právo u jež rod Šternberský v Lužici pre až do nynějšího století.

Také Rosenberkové činili si nároky na královskou odměnu, které však starý pan Oldřich nepožil, ač i jeho přičiněním král Ladislav z poručnické moci císaře Bedřicha vysvobozen byl. Proti vůli jeho smířili a zpříznili se jeho synové Jindřich a Jan s panem Jiřím z Poděbrad, svým sestřencem v psaních jemu posílaných „svým milým bratrem" jej napotom nazývajíce. Tito dva bratří žádali i také obdrželi od krále všecko královské právo na městě Českých Budějovicích. Avšak měšťané nechtíce pod žádnou výminkou býti Rosenberskými poddanými uměli návodem svých představených, Ondřeje Puklice ze Vstuh, Václava Píseckého a Ondřeje Sovy tak směle a spolu opatrně svobodu svou obhájiti, že všemu nucení odolali ba ani vinu odboje proto na sebe neuvalili. Bylo již tehdáž v Budějovicích mnoho Čechův, jako v jiných městech českých. Za to dostalo se pánům z Rosenberka jiné náhrady. Jan Jindřich z Rosenberka byl mezi předními osobami, které již lonského roku dne 24. července král Ladislav z Brna do Vratislavi vypravil, aby tam jednali o zasnoubení královy druhé sestry, Alžběty z Habsburka, s Kazimírem Jagajlovicem, králem Polským. Sňatek tento šťastně se povedl: pan Jindřich z Rosenberka postaven jest nyní v čelo nádherného průvodu, a přijav královskou nevěstu přivedl ji 2. února 1454 slavně do Těšína, kdež ji 9. února s velikou slávou králi Kazimírovi odevzdal. Svatba se slavila v Krakově s velikou nádherou; v slavných kolbách a jiných závodech vynikali čeští pánové svou neohrožeností a obratností.

Tato Alžběta Rakouská stala se spojovacím článkem nepřetržené posloupnosti našich knížat a králův po přeslici od rodu Přemyslovicův až do nynějšího panujícího rodu Habsbursko-Lotrinského; neboť její prvorozený syn, Vladislav Jagailovic, stal se potom králem Českým a Uherským. Jiní její synové: Jan, Albrecht, Alexandr a Sigmunt osedli po sobě na polském trůnu; jeden syn, Kazimír, dosáhna ot věku svého, umřel r. 1483 byv po- za svatého vyhlášen, a ještě jeden Bedřich čili Fridrich, jsa kně- umřel co arcibiskup Hnězdenský a nál. Kromě těchto šesti synův mě- o královna Alžběta ještě pět dcer, provdaných vésměs za německá knížata. Sama žila až do r. 1505.

Když pak pan Jindřich z Rosenberka toto čestné poselství vykonal, udělil mu král Ladislav důstojenství a moc královského nejvyššího hejtmana vojvodství Slezského, o kteréžto místo také někteří knížata Slezští velice byli stáli. Tím se otevřela jeho mladšímu bratru Janovi z Rosenberka cesta, že sobě téhož času zasnoubiti mohl Annu kněžničku Hlohovskou, a že když starší bratr a vládař domu Rosenberského, pan Jindřich r. 1457 umřel, po něm nastoupil vysoký úřad královského nejvyššího hejtmana Slezského.

I druhý bratr páně Jindřichův, Jošt, mistr Strakonický, a probošt kapitoly Pražské, došel velikého povýšení stav se ve dvou létech, 1457, Vratislavským biskupem.

Jednání následkem pádu Cařihradu. Válka v Prusích a marná jednání o zastavené krajiny a země.

1454.

Vyvrácení staroslavného císařství Řeckého, dokonce dobytím Cařihradu lonského roku skrze Mohameda II., sultána Tureckého, poděsilo celou Evropu, neboť každý předvídal, že po této ráně ještě další pohromy na křesťanstvo budou se valiti. Záleželo nyní všecko na dvou hlavách křesťanských, na papeži a císaři, kterakých prostředkův k uvarování zlého se uchopí. Císař Bedřich III. dle své povahy zavřel se v Novém městě za Vídní do komnat svých, plakal, modlil se a činil pokání, ale k činům scházela mu jako vždycky odvaha; však papež Mikuláš V. národy křesťanské vyzýval, aby své síly spojili a vzavše na sebe kříž ku společné válce proti nepříteli křesťanstva se vzchopili. První byli Uhři na bojišti, neboť jim hrozilo nebezpečí nejblíže, a Jan Huňad přepravivše se dvakrát přes Dunaj porazil tohoto roku 1454 znamenitý oddíl Turkův u Kruševce v Srbsku. V Německé říši držány jsou v té příčině dva říšské sněmy roku 1454 v Řezně a potom ve Frankfurtě. Dle rady Jiřího z Poděbrad dal král Ladislav na sněmě Frankfurtském Něme-

ckým knížatům oznámiti, že chce ze svých zemí 40.000 mužův ku společnému tažení proti Turkům do pole postaviti. To hnulo Německými knížaty dotud jako vždy málo ochotnými, tak že i oni konečně uzavřeli postaviti rovněž tolik, ač tak, aby se další uradění o tom stalo až na novém říšském sněmu budoucího roku v Novém městě za Vídní. Potom ze všeho toho nic nebylo.

Toho roku 1454 byla také válka v Prusích. V této zemi byli již dávno všickni obyvatelé víru křesťanskou přijali, řád Německých křižákův tam již dávno svou nehrubě apoštolskou úlohu pomocí meče a ohně vykonal — nyní byl by se měl také již dávno jinam přestěhovati a na jiných pohanech své umění provozovati. Však to německým rytířům ani na mysl nepřišlo: jim se líbilo v Prusích panovati, a nebylo-li pohanův, aby se dali pokřtíti a v otroctví vrhati, utiskovali páni rytíři obyvatelstvo křesťanské. Sami se chlubili, že Prusko jest nyní německé šlechty špitálem, neboť v skutku sloužilo již co zaopatřovací ústav pro mladší syny z německých rodův šlechtických. Jejich poddaní, zemané i měšťané, kteří se tam dříve pod jich ochranou také byli z Němec zatáhli, museli se konečně proti jejich panovnické zvůli a nekázni hájiti, zřídivše mezi sebou obhájný spolek, tak zvaný „ještěrčí". Původní obyvatelé těchto Baltických končin, Poláci a Litvané, uvržení v tělesnou porobu, snášeli a trpěli bídu největší. V posledních létech přesahovaly pych, ukrutnost a svévole křižákův již všechnu míru, a spolek ještěrčí počal jim silně odporovati. Křižáci, vidouce nebezpečí své, hledali u Německého císaře a u papeže podpory proti odboji poddaných. Ještěrčí spolek nezdráhaje se, postaviti se před soud císařský, vypravil posly k císaři. Však když tito poslové k císaři Bedřichovi do Nového města za Vídní skrze Moravu šli, nastražili tam křižáci tři moravské pány na ně. Přední z nich byl, jak se zdá, pan Jaroslav z Lomnice, pán na hradě Cimburce nedaleko Buchlova, zlopověstný té doby loupežník; prostředníkem toho úkladu zas byl snad moravský pán Bernard z Cimburka, veliký přítel pruských křižákův. Výše zmínění moravští pánové přepadli posly ještěrčího spolku loupežně dne 15. června předešlého roku 1453 nedaleko hradu Milotic, čtyry míle od Brna, dílem je pobili, jiné zranili, a ještě jiné do vězení odvlekli; toliko jediný zachoval se útěkem a dostal se do Vídně. O propuštění uvězněných postaral se později pan Jiří z Poděbrad. Eneáš Sylvius velmi si na to stýskal, že se moravská šlechta na loupežnictví dává, nazývaje Moravu nehostinskou zemí a loupežníkův domovem. Císař vydal 1. prosince 1453 rozsudek ještěrčímu spolku naprosto nepříznivý, načež údové jeho byli zoufalstvím ke zřejmému odboji proti křižákům dohnáni. Najavše množství branného lidu nejvíce českého, kterýž nenalézaje za obnoveného pokoje ve vlasti zaneprázdnění sobě obvyklého, nosil své zbraně do ciziny, kdekoli ho na žold přijali, — počali r. 1454 válku proti utiskovatelům svým, a tak slavně se jim dařilo, že křižákům zůstaly jen ještě města a hrady Marienburk, Štum a Chvojnice, kde se ještě mohli brániti. Celé západní Prusko podávalo se pod ochranu králi Kazimírovi Polskému. V Němcích pak bylo veliké hnutí, že se německé šlechtě společný špitál kazí, i přijel markhrabě Albrecht Braniborský v měsíci dubnu do Prahy, aby na krále Ladislavovi žádal pomoci pro křižáky u velikých úzkostech postavené; však pan Jiří z Poděbrad neradil, aby Český národ ku prospěchu utiskovatelův národu Slovanského válku vedl, a žádal křižákův takovou sumu na žold pro vojsko, že ji schudlý řád dáti nemohl. Nicméně, vypravilo se z Čech i Moravy soukromě opět drahně lidu branného křižákům ku pomoci do Prus. Tak se stalo, jako již před tím jednou, že v Prusích Čechové proti Čechům bojovali, jedni ku prospěchu Polákův, druzí Němcův. Král Kazimír přijav zemi Pruskou, pokud se mu dobrovolně poddávala, musel nicméně s valným vojskem do pole vytrhnouti, zmocnil se Toruně a Elbingu, avšak mimo nadání před Chvojnicemi dne 18. září 1454 porážku utrpěl. Tím se křižákům poněkud ulehčilo, zvláště že Poláci sami tu vojnu bez pořádného vůdce, bez kázně a vůbec velmi bídně vedli; avšak křižáci přece vzpamatovati se již více nemohli, a po čtrnáctileté válce r. 1466 konečně mírem v Toruni uzavřeným vojvodství Pomořanské, Chelmínské a Marienburské a knížetství Varmínské koruně polské postoupiti museli. Byly to potom Prusy západní čili královské. Křižákům zůstaly pak jen Prusy východní s městem Královcem, do kterého velmi

strové řádu z Marienburku své sídlo přeložiti musili, zůstávajíce napotom pouhými lenníky králův Polských.

Když byl opět v České zemi pečí pana Jiřího řád a pokoj uveden, byla pana správce hlavní starost, aby také v druhých zemích koruny České šlo všecko starodávným pořádkem a zvláště aby části jich na ten čas zastavené z cizích rukou vybaveny byly. Však jednání o tom bylo velmi nesnadné a nechtělo se zcela dařiti. Markhrabě Bedřich Braniborský držel dolní Lužici zápisem a pan Jiří poslal k němu již 18. června loňského roku před korunováním Ladislavovým posly své s určitou sumou peněz, aby tuto českou korunní zemi vyplatili. Však nepřišlo k tomu, a mladší markhrabata Braniborští, Albrecht a Jan, přišedše do Prahy na počátku května 1454, uměli to u krále Ladislava způsobiti, že starší bratr jejich, kurfürst Bedřich, nepřestával Lužice držeti pod jménem léna českého.

Saský kurfürst Bedřich vždy ještě držel množství hradův, měst a krajin na pomezí míšeňském, a byly o ně mezi Čechy a Sasy v těch létech ustavičné třenice ba i krvavé půtky, které sice nic nerozhodovaly, ale starou nevoli ustavičně nově podněcovaly a jitřily. K tomu se přičinilo ještě také chování se saského knížete Viléma k jeho manželce Anně, starší sestře krále Ladislava, neboť jak jsme se již nahoře o tom zmínili, vsadil ji opuštěnou na hradě Ekartsberku sám přebývaje zřejmě se známou nevěstkou. Přišli v ten čas poslové jeho ku královskému dvoru do Prahy, a tu jim dne 19. prosince 1453 při dvoře proto ostře domlouváno. Ale co činiti, když sama kněžna Anna svému bratru, králi Ladislavovi, psala, a omlouvajíc svého nehodného manžela dokonale spokojenou se býti pravila, když prý ty zlé pověsti nebyly nic než klevety pana Apla Fictuma, saského pána, který před hněvem kurfürsta Saského do Čech utekl, a našed tu útočiště, ještě od pana Jiřího mezi jeho rady přijat byl? Poslové saští žádali za obnovení smluv s královstvím Českým. Položen jim k vyjednávání zvláštní rok čili termín do města Loun ke dni 25. ledna 1454; oba Saští knížata, Bedřich i Vilém, měli osobně do Mostu přijeti, když se v Lounech mezi posly obou stran bude vyjednávati. Nepřišlo však k uzavření smlouvy, Sasové nechtěli ničeho vydati, co od koruny České drželi a toliko za přímluvou mnoha knížat u krále Ladislava prodlouženo jest příměří s nimi. Kníže Vilém Saský přijel dne 20. září 1454 ve slavném komonstvu do Prahy, a po 14 dní tu vyjednávaje způsobil jen tolik, že králové Ladislav Český a Kazimír Polský, potom vojvodové Ludvík Bavorský a Albrecht Braniborský mocně ten spor rozsoudí ve Vratislavi, kde se 6. prosince 1454 sjeti mají.

Také o Luxenbursku zemi bylo toho roku 1454 mnoho jednáno. Kněžna Alžběta Zhořelská umřela r. 1451 v Trevíře, Luxenbursko zůstalo v rukou Filipa vojvody Burgundského. Čeští stavové nechtěli připustiti, aby král Ladislav s tou zemí směl nakládati jako s nějakým statkem rodinným, pravíce, že ta země koruně České náleží, a že jí král bez svolení stavův českých nikomu zavaditi moci nemá. Ladislav byl by rád Luxenbursko vyplatil, k čemuž vojvoda Filip nepopíral jemu práva, avšak samému vyplacení mnohonásobné překážky kladl. Poslové obou stran chodili sem a tam, knížata prostředkovali, na říšských sněmích měla se ta věc rozsouditi, až všecko uvázlo, aniž vědomo, jaké narovnání se v té věci stalo.

Roku 1454 dne 29. května umřel v Mohelnici na Moravě Olomúcký biskup Jan XII. příjmím Ház. Korunoval krále Ladislava, však biskupoval jenom 4 léta. Za jeho nástupce zvolen jest Bohuslav ze Zvole, synovec biskupa ze Zvole, před tím kapitulní děkan v Olomúci, muž učeností výtečný.

Rozličné náboženské sekty. Petr Chelčický, tichý spisovatel mravoučný.

1454.

Od té chvíle, co království České zase svého řádně korunovaného krále mělo, počal známý arcimissionář, mnich Jan Kapistran, všemi způsoby o to pracovati, jak by se do Prahy dostal, aby konečně i mezi samými Čechy mohl konati úřad svůj. Psal o to králi Ladislavovi z Krakova i panu Jiřímu dne 3. a 9. listopadu 1453, vykládal králi své mínění o nauce kališnické i stěžoval si do rad královských, kteří ho slyšeti nechtějí. Mnozí lidé se také zań u krále i u pana Jiřího přimlouvali. Pan Jiří však mu

22. prosince 1453 napsal rozhodnou odpověď, jejíž smysl byl v krátkosti takový: „Ty se jmenuješ rozsévačem svatého evangelium, ale jest se obávati, aby se nestal s tebe rozsévač svárův a bouří domácích, jichžto lid český tím méně si přeje, čím větší požívá radosti z navráceného sobě přítomností královou pokoje; také má Praha kazatele své, jižto umějí bez hluku voditi lid sobě oddaný ku pobožnosti a lásce křesťanské." Z vůle pana Jiřího nesměl tedy Kapistran do Čech přijíti, a když potom z Krakova do Vratislavi přišel, dostal od tamějšího biskupa, Petra Nováka, jménem krále Ladislova napomenutí, aby řečí svých proti kališníkům českým umírnil, protože nemírné jeho hanění mělo prý účinek opáčný a Čechy v jejich víře jenom zatvrzovalo. Za to Kapistran neváže si toho napomenutí právě naopak uměl Vratislavské Němce až k šílenosti proti Čechům rozpáliti, z čehož Čechům, zvláště však panu Jiřímu na dlouhý čas vzešly velké nesnáze.

S jiné strany ozval se zas Eneáš Sylvius, papežský legát v Němcích. Myslil sobě, že když se panu Jiřímu před nedávným časem povedlo učiniti konec sektě Táborské, žeby to mohlo býti prvním krokem k uvedení všech Čechův v jednotu Římské církve, a že to nyní jen od pana Jiřího záleží, navesti Čechy k tomu, aby ode všech svých zvláštností v náboženství upustili. Proto psal panu Jiřímu dne 22. ledna 1454 psaní plné veliké chvály pana Jiřího, kterak dovedl království České upokojiti a řád i kázeň v něm zavesti, a jako že se všickni Čechové přičiněním jeho vrátili k poslušenství pravého krále svého, kterak by byl nyní pravý čas, aby Čechové podnikli bezvýminečné poslušenství apoštolské stolice. Aby tedy dovršil zásluhy své a tím snažněji o tom pracoval, čím větší nastala nyní potřeba, aby křesťané všickni jednomyslní a svorní byli, když ukrutní Turci, dobyvše Konstantinopole, celé západní křesťanstvo chystají se podmaniti sobě a je zahubiti. Nepomyslil si Eneáš Sylvius, že co od pana Jiřího žádá, od něho nejméně závisí; snadno bylo jednotlivou obec, jako Tábor, ku srovnání se v náboženství s ostatním národem přinutiti, ale aby celý národ od kompaktat k vůli panu Jiřímu upustil, jež za jediné ovoce tak nesmírných a bezpříkladných zápasův a bojův považoval, který znatel lidského srdce mohl by se tak bláhovou nadějí kojiti? Zajisté první krok, jejž by pan Jiří v takovém smyslu učiniti chtěl, byl by býval obnovením bouří předešlých však ještě nebezpečnějších a horších, jimiž národ Český mohl zajisté uvržen býti v poslední svou zkázu.

Následky násilného potlačení svobody a zvláštností u víře v obci Táborské ukázaly se mezi tím býti jiné, nežli se očekávalo. Sektáři nechtějíce se podrobiti ani papeži ani uznávati pravidel Rokycanových, ztrativše na Táboře své posavadní středisté a útočiště, zjevovali se nyní po celé zemi České a Moravské porůznu, i ačkoliv péčí páně správcovou mnozí z nich zjímáni a do Poděbradských žalářův uvrženi byli, neučiněn tím nikoliv konec náboženskému sektářstvu, které jeden čas silně počalo kaziti celé tělo národní. Příkladem pana Jiřího počali i jiní pánové a vrchnosti sektáře pronásledovati. V městech zvláště podunajských, v Domažlicích, Stříbře, Klatovech, v Sušici a Písku, kde někdy učení Táborské převládalo, vyskytovali se častěji lidé, kteří o víře zvláštní učení vedli; byli však od městských úřadův jímáni a vyšetřováni, často od purkmistrův do Prahy k panu podkomořímu vedeni, kterýž je před soud voleného arcibiskupa, mistra Rokycany stavil. Mistr Rokycana často té viny, jež úřadové v těch lidech shledávali, neviděl, mrze se na přílišnou horlivost úřadův. Na Moravě již dříve byli všelicí sektáři horlivěji pronásledováni a ukrutněji trestáni než v Čechách, však nyní to příkladem Čech ještě více vrch bralo; nejvíce bylo lidí pro víru zmučeno a na hranicích upáleno ve městech, kde Němci své nadvlády nepozbyli, jako v Brně, v Olomouci, Prostějově, Vyškově a jinde. V Kroměžíři počal té doby jakýs kněz Štěpán rozsívati učení táborskému podobné, byl však vyhnán odtud se všemi, kteří se byli k němu přivinuli. V Meziříčí Valaském kázal táborský kněz Štěpánek některý čas veřejně, a tak se vyskytovali podobní sektáři tu v Moravském Krumlově, tu ve Strážnici a v Uherském Hradišti; však kteří pro své výstřední učení nebyli zjímáni a trestáni, ušli potom do Čech, kde se připojili k rozličným stálým sektám českým. Tyto sekty tehdáž v Čechách po-

smutný důkaz toho podávaly, kte-
e může rozum lidí nevzdělaných
polovzdělaných pomásti, a kterak
ná Čechům hloubavost zavedla je
neznému náboženskému blouznění.
taková sekta, řídící se podle ji-
řádu, zvala se jednotou anebo
ratvem, jinak jim říkáno také
Nejstarší a při tom nejméně zná-
li Adamité, jež Žižka r. 1421
nevyhubil úplně. V těchto létech
jim jména Košatecké roty.
li se tu i tam podtají a pořídku.
starý létopisec poznamenal k roku
že tehdáž v letě po vrbí, po lu-
aneb v žitech běhali naháči,
enám a dívkám překáželi a je stra-
lá se, že to byli Adamité; podnes
náme v Čechách v Chrudimsku,
ku a Jičínsku roztroušenou sektu
sinou, kterým lid „Adamité" říká.
á se na jisto postaviti, nejsou-li
ci oněch. Aspoň veřejnosti se štítí,
lidé jinak pokojní, jeví se nám co
enci.

tehdejší sekta byli Mikulášen-
ak zvaní Mikulášovští, Vlá-
tí, Pecinovští a Plačtiví.
jako pozdější Kvakerové v Anglii,
nemajíce kněží zakládali víru
dle písma svatého také na zvlášt-
jevení, kterýmž je prý svatý duch
střední osvěcoval. Původce jejich
Mikuláš z Vlásenice, vsi u
mova, sedlák neučený a sprostý;
l s anděly a naučení od nich bral.
i jiní jeho přívrženci měli prý
svatého ducha v sobě. R. 1471 há-
Mikuláš na hradě Choustníku
žími strany Římské, sepsal několik
a umřel r. 1495. Držel se jeho jen
ý lid, a jakýsi Pražský měšťan a
k Matěj Sláma, byv r. 1486
učení potrestán, nechal toho po-
se všemi, které k tomu svedl.
vali se také ve vsi Pecinově u
o Strašecí, i měli také v obyčeji
plakati. Trousili se dlouho ještě až
století v Čechách i na Moravě.
é a to četné sekty zakládaly sice
svou na svatém písmě, vzdalovaly
k jak od učení katolického tak od
kališnického, jež mistr Rokycana
Byly to více méně místní sekty,
svými zvláštnostmi nejvíce lišiti se
ké obce křesťanské, kterou poklá-
a zkaženou v mravích a zbloudilou
Pohříchu, že učitelé jejich každý
jinak a jinak víře a správnosti mravův
rozuměli. Podrobného již málo víme o
těchto sektách, neboť dávno utonuly v
proudu věkův, nezanechavše nižádného
znamení po sobě. Právě v ty časy pano-
vání krále Ladislava založil jakýsi kněz
Jakub v Divišově nové učení, i po-
čala se okolo něho zvláštní a samostatná
obec tvořiti. To byli bratří Divišov-
ští. Podobně povstala ve Vilémově
v Čáslavsku sekta bratří Vilémov-
ských. Jiní byli bratří Žatečtí,
Kolínští, Hradečtí čili Orebští,
Litomyšlští, Rychnovští a jiní.
Po nich všech nezůstalo památky. Zcela
jiné postavení mezi sektáři měl po vše-
chen čas náboženského hnutí v Čechách
Petr Chelčický, jeden z nejpamát-
nějších mužův věku svého, k němuž svou
pozorlivost také obrátiti musíme.

Na základě důkladného pojednání o
Petru Chelčickém, jež Palacký do
svých dějin českých položil, můžeme o
tomto znamenitém Čechovi následující
zprávy podati. Chelčický byl součas-
níkem války husitské a dlouhého bez-
vládí v Čechách, a jako jméno jeho ny-
nějšímu pokolení zhola neznámo jest, tak
naopak za jeho času každý ho znal, a
vášní nezaslepení lidé všech stran ne-
mohli odepříti mu úcty své. Byltě jenom
spisovatelem českým, hlasatelem mravo-
učných pravd, učitelem křesťanského ži-
vota, avšak co do samostatnosti ducha,
původnosti a plodnosti myšlének i jadr-
nosti ve spůsobu psaní byl zajisté první
mezi Čechy patnáctého století, a musí
se co do duševního působení mezi krajany
svými hned za Janem Husem na druhém
místě jmenovati. Při tom všem neumíme
nyní téměř nic určitého říci o jeho oso-
bě, ani kdy a kde se narodil a umřel,
ani jakého stavu a povolání byl. Z pou-
hého domyslu a jak souditi lze ze spisův
jeho máme za to, že se narodil okolo r.
1390 a že byl o několik let starší mistra
Rokycany. V mládí studoval na vysokých
školách Pražských, však nedlouho, tak
že ani stupně bakalářského nedosáhl
ani dostatečné známosti jazyka latinské-
ho nabyl. Zdá se, že zamýšlel do kláštera
vstoupiti, když však brzo husitství vy-
puklo, sveden byl s toho úmyslu. Již r.
1420 míval hádky s tehdejšími předními
theology, s mistrem Jakoubkem ze Stří-
bra a s knězem Martinem z Volyně. Jisto
jest, že do stavu duchovního nevstoupil
a nižádného úřadu nezastával, odstraniv

se na venek do Chelčic, vsi půl hodiny od královského města Vodňan vzdálené, kdež jak se zdá ostatek svého života ztrávil. Odtud psal se Chelčickým, ač nebyl ani pánem té vsi ani poddaným. Náležel bezpochyby do stavu zemanského a vlastní svobodný hospodářský statek spravoval. Právě z nižší, chudé šlechty povstali Čechům tehdáž nejráznější a nejstatnější mužové. Neuměje než málo latinsky nemaje biblioteky na blízku k ruce své, zbaven jsa obcování s učenými lidmi a obmezen jen na plody domácí literatury české, tehdáž ovšem bohatší, než jak ji nyní známe, povznesl se nicméně na velmi znamenitého spisovatele, i psal neobyčejně bystře a rozumně o věcech božských a lidských, o přírodě a historii, o církvi a státu, o mravích a právích ve společnosti lidské. Ve spisování tom ochotně se mu propůjčovali tehdejší učení Čechové podáváním výpisův ze starých i nových vzácných kněh. Však přední výminka výtečnosti Chelčického co spisovatele záležela přece jen v jeho vlastním duchu tak neobyčejně nadaném, že se mu asi nižádný z jeho tehdejších krajanův nevyrovnal. Všickni jeho spisové, pokud jich známe, zdají se psáni býti teprv mezi léty 1433 a 1443, ovšem ještě před konečným pádem moci Táborské, ale již po hádkách, které národ Český vedl se sborem Basilejským; z čehož viděti, že teprvé v dospělejším věku psáti začal. Jeho znamenitější spisové byli: Replika proti mistru Janovi z Rokycan; Replika proti Mikulášovi Biskupcovi Táborskému, (z Pelhřimova); Řeč a zpráva o těle Božím; Řeč o základu zákonův lidských; Řeč o šelmě a obrazu jejím; Síť víry (psaná r. 1440—1443); Postilla čili výkladové na čtení nedělní. Kromě jiných menších spisův sepsal také ještě dílo O českých rotách (rozuměj sektách), které však pohříchu posud nalezeno nebylo. V Replice proti Rokycanovi, kterou ovšem předcházel nějaký starší spis proti němu, nyní ztracený, takto se vyjádřuje: „Věz, že o těch věcech, kteréž sem psal, nižádné vůle neměl sem k tomu, než toliko skrze jiných mnohé napomínání: ale více sem se bál toho učiniti, věda že příliš daleko stojím nazad za jinými, pozdě počínaje, stíhaje věci minulé, a to ne ku pokoji, ale více ku sváru a v nejistotu, jako stín chytaje, an přede mnou utíká." — „Mysl má něco sama u sebe má, to Bůh zná; — protož udeřil sedlák z hlucha jako palicí, nepohybuj se umění Tvé, anť chci Tobě protivné věci černidlem mazati na papír jako nedětinskému člověku, ale muži silnému ve velikých věcech; věda, že mnoho máš, mnoho sneseš, a mnohé věci sebou zapečetíš konečně." Na to hájil proti Rokycanovi důkladně všecko, v čem se od učení Rokycanova uchýlil, a zvláště že nic nesmýšlel o moci papežově a jeho dvoru, se nevěřil v přepodstatnění chleba a vína při večeři Páně, že zamítal očistec i odpustky, že tupil vzývání svatých a jiného více.

Že však také s Táborskými kněžími se nesnášel, psal proti Mikulášovi z Pelhřimova, a pravil ve své Replice proti němu: „Bratří kněží! jestli to zlé a těžké proti Bohu, že se mnozí rozličně rouhají svátosti těla a krve Kristovy, vy se toho nejprvé bojte: nebo není slýcháno v Čechách prvé za nás rouhání takového, jako se jest zdvihlo od té chvíle, jakž ste vy a tovařiši vaši vnesli v lid to znamení a množení řeči o modlosloužení: tak více vždy až do dnešního dne jedno „motyl", „škvarek" a „modla" v ústech mnohých vězí. A takoví rouhači nechavše toho znamení mrtvého jako modly, obrátili sou se v ohavné a neukrocené smilství, kteréž i dnes víme a známe je. A oni vás pochvalují před námi, že jste vy ještě stateční kněží, jižto tu modlu papežovu kážete, a že ještě právě nesmíte pro ďábelníky a pro modlosluhy, ale byste směli, teprv byste zjevili věrným tu velikou ohavnost postavenou na svatém místě!"

Jakkoli Chelčický horlil proti mnohým naukám a obyčejům jak u kališníkův tak u Táborův, nezaměstnávaly ho pravdy věroučné tak, jako hlavně mravoučné. Nepéčoval tolik o správnost nauky křesťanské jako raději o správnost křesťanského života; nestaral se více o vyzkoumání tajemství pravd božích, nežli o poznání a zachování přikázání božích; ba kde hádal se skutečně o články víry, brával sobě k nim míru a pravidlo hlavně z toho, kterak se ve skutečném křesťanském životě upotřebiti dávají. Jemu bylo následování příkladu Kristova nejvyšším pravidlem, milování Boha nade všecko a bližního svého jako sebe samého zákonem všech zákonův: ale milování Boha mělo se díti jedině upřímným a bedlivým vy-

ním všech jeho přikázání, a z lá-
bližnímu měl člověk i křivdy snášeti
pělivě, nehledati pomsty, neopláceti
m za zlé. Chelčický byl rozhodný
l všeho pokrytství, holých obřadův
n, a horlení v tom směru činí hlav-
ah i spolu známku všech jeho spi-
: tě příčiny zanevřel na všechny
lidské prý zbytečné, jelikož stačí
Boží ke všeliké správě života. Nej-
jší známkou Chelčického nauky
šak, že zamítal naprosto právo k
a právo k trestání smrtí mezi kře-
v tom se dělili jak od katolíkův
níkův tak od samých Táborův. Za
l svého měl proto také jen skrov-
čet učenníkův, kteří si jeho nauky
za základ svého života. Říkalo se
ratří Chelčičtí. Řídíce se
mistra svého a zamítajíce podle
všechno provozování světské moci
něčeho pohanského, museli se vy-
l všeho panování nad bližními,
násilí, všeho skládání přísahy, ne-
býti ani úředníky ani soudci, ani
koli účastniti se moci a moudrosti
é, ale naopak museli všecka bez-
pokorně a trpělivě snášeti. — Spů-
sauí Chelčického byl naskrz pů-
a zvláštní, nestejný sice, protože
aný a všude nestrojený, často roz-
, častěji však jadrný a důrazný,
dka povznáší se k neobyčejné krá-
nické, ačkoli beze všech ozdob ve
: může se říci, že nerozdílná jed-
rozumu i srdce činila Chelčického
vným. On velmi zřídka dokládal
dectví cizích, nevzdávaje se nikde
močinnosti, čímž vším nabývá spů-
ho psaní jakéhos předechu novo-
, tak že dlouho ještě slova jeho se
ím se čísti budou. Stíhaje však
neduhy všech lidí a každého sta-
jevil nikde vášně ani proti osobám
oti kterýmkoliv zvláštním stavům.
pak to jeho učení nebylo ve mno-
praktické, ponévadž nejedno učil,
životě nemohlo se ve skutek u-
leda ve spolku lidí nemnohých.

Již r. 1437 mistr Petr Payne,
án, uraziv císaře Sigmunta osobně,
ož z Prahy a z celého království
zen byl, uchýlil se místo ze země
olčic k našemu vesnickému u-
kterýž mu u sebe do druhého roku,
útočiště a pohostinství poskytnul,
a, že Payne s Chelčickým co do
y mnohem více se srovnával, nežli
ll.

s Tábory. Když pak roku 1443 způsobením pana Ptáčka z Pirkšteina Táborské obce a kněží jejich na sbor do Kutné Hory byli sezváni, kdež naposled své učení hájili a potom na Pražském sněmu potupeni byli, došlo také Petra Chelčického vyzvání, aby se do Kutné Hory dostavil a svou nauku tam hájil. Petra prý takový strach pojal, žeby byl rád již všecky své spisy spálil.

Nyní r. 1454 byl Petr Chelčický již v létech šedesátých věku svého, a tu dostal návštěvu velmi významnou, kteráž měla důležité následky. Do světnice jeho vkročil člověk asi padesátiletý, dříve ovšem neznámý ale plný neobyčejných duševních vlastností. Přišel poznat Petra Chelčického a jeho učenníky osobně, když byl dříve všecky jeho spisy s největším zanícením pročetl. Přišel podruhé i potřetí, čerpaje vždy naučení ze slova živého, a celek napojen duchem vesnického mravoučitele jal se potom v život uváděti nový náboženský spolek ve vlasti.

Tento muž byl bratr Řehoř, potomní zakladatel jednoty bratří českých a moravských, jejímžto duchovním otcem stal se tudíž Petr Chelčický.

Zuřivost Vratislavských Němcův proti Čechům. Král Ladislav a pan Jiří ve Vratislavi.

1454 — 1455 leden.

Arcimissionář Jan Kapistran, nemoha vymoci sobě přístupu do Prahy, obcházel města německá na všech stranách okolo království Českého; však nikde se mu nepodařilo v tak vrchovaté míře popuditi mysli obecného lidu proti nenáviděným českým kacířům, jako ve Vratislavi, hlavním městě Slezském, kde Němci, jako všude na slovanské půdě osazení, hůře nežli jiní jejich soukmenovci ke všemu, co slovanského bylo, vždy neochotně a neshovívavě, ba přečasto zuřivě se chovali. Ve Vratislavi našel půdu pro své působení velmi úrodnou, proto se tam také dvakráte po delší čas zdržoval a tam právě vrchu všeho svého působení dosáhl. Ponejprv tam byl od 15. února do 21. srpna 1453, podruhé od 29. května do polovice července 1454. S nadšením poslouchal ho lid Vratislavský vida v něm božího posla, otce i pána svého;

on tím městem skutečně zavládl; městský úřad i biskup Petr Novák ucházeli se k němu o rozkazy, co a jak by měli činiti. Celé město na pokání se dalo, na jeho pokynutí snesli všecky karty, vrchcaby a kostky na náměstí, a spálili je; založen také nový kostel, klášter a špitál ke cti sv. Bernardina, ač bylo již dost podobných duchovních ústavů ve městě. Na Židy se proneslo, že prý se hostii rouhali, i bylo jich množství schytáno a zmučeno, a sám Kapistran prý učil ještě katy, jak by své řemeslo měli konati. Mnozí Židé byli odpraveni, všickni ostatní z města vypovězeni. Největší pak spříznění Vratislavanův s Kapistranem záležela v tom, že proti Čechům a nejvíce proti Jiřímu z Poděbrad měli nenávist společnou. Horlení Vratislavské chátry proti českým kacířům přemrštilo se až ve skutečnou fanatickou šílenost.

Již nahoře o tom zmínka učiněna jest, že když ku korunování krále Ladislava v Praze dle obyčeje a povinnosti páni a jiná města slezská jako lužická přišli do Prahy, aby tam králi svému přísahy věrnosti skládali. Vratislavští samojediní nepřišli. Nebyl tehdy (konec října 1453) Kapistran u nich, ale jejich kazatel při chrámě sv. Alžběty, Mikuláš Tempelfeld, domlouval lidu obecnému, že přísahati věrnost u prostřed kacířův jest neslušné a bezectné, a protož aby král byl požádán, by do Vratislavi jakožto hlavního města vojvodství Slezského sám přijetí a od města slib věrnosti přijmouti ráčil. Strhly se proto povážlivé různice v obci, neboť rozumnější pravili, že obec nemá práva, obsýlati pána svého k sobě; ale nebylo nic platno. V tom přijel Kapistran z Polska, i pochváliv úmysl Vratislavských zároveň za ně u krále Ladislava ve psaní se přimlouval. Na českém dvoře však považován ten výstupek za to, čím v skutku byl, za vzpouru, i ohlášena jménem krále hotovost jak v Slezsku tak v jiných zemích korunních ku potrestání zpupného města. Vratislavští chtěli nicméně vzdorovati, i spolčivše se s biskupem a s kapitulou najímali branného lidu s potřebu a jali se opravovati zdi městské. Tu dána jest biskupovi výstraha, že první útok na jeho statky bude učiněn, i ujel podtají do Prahy dne 11. července 1454 a složil tam králi přísahu věrnosti. Zarazili se tím měšťané, i prosili krále, aby k nim některé rady své vyslati ráčil, kteří by na místě něho přísahu věrnosti od nich přijali. Jali t tedy ve jménu králově Zdeněk Šternberka, Oldřich z Hasburka, Jindřich z Michalovi kancléř Prokop z Rabštejna dvou stech koních; avšak nežli do V tislavi přijeli, již opět kazatelé převrá smýšlení obce dokazujíce, že Vratis město nemá přísahati skrze prostředn ale jen králi samému a osobně. Kdo p tomu mluvil, tomu nadáváno zrádcův kacířův. Královští poslové museli s hanbou nazpět do Prahy vrátiti. Činily tudíž opravdové přípravy ku potrest věrolomné svévole Vratislavi, jakkoliv samému králi, kterýž ve svém srdci dobrou nechuť proti husitství cho vzpoura těchto měšťákův v takově n nepříčila, jako jeho českým radám. P také sám věci k tomu vedl, aby se udála brzy jiná příčina k dobrov jízdě do Vratislavi.

Již nahoře pověděli jsme, kterak Vratislavi na den 6. prosince 1454 ložen byl sjezd králův Ladislava Česk a Kazimíra Polského, potom vojvod I víka Bavorského a Albrechta Branib ského k rozsouzení sporu koruny če s vojvodami Saskými o hrady, krajin města, jež Sasové od koruny české lem v Míšni, dílem v samých Čech drželi. Král Ladislav, pobyv v P ze 14 měsíců, zdvihl se tedy dne 24 stopadu 1454 s celým dvorem svým a cestu do Vratislavi se vydal, u noviv v Praze za hejtmany pana Zb ka Zajíce z Hasenburka a J dřicha ze Stráže. Pan Jiří z dětbrad však vyprovázel krále. Cest vedla přes Žitavu a Zhořelec, a 5. prosince, v určitý čas, držel král dislav slavný vjezd do města Vra slavi. Množství knížat dalo se tu jíti, Ludvík a Ota vojvodové Hav ští, markhrabě Albrecht Bra borský, jeho bratr kurfürst Bedř Braniborský, slezští knížata J dřich Hlohovský, Vladek šínský, Mikuláš Opolský, Konradové Olešničtí, Vác a Baltazar Zahaňští, Vác Ratiborský a Arnošt Opav potom veliký počet jiných pánův a menitých mužův. Nemálo chlouby č sl z toho Vratislavští, že krále z u kacířské prý vytrhli, a učinili mu s ným spůsobem přísahy věrnosti dne prosince; však nicméně museli za vz

ou 15.000 uherských zlatých čili du-
pokuty složiti mimo daně a oby-
poplatky. Král Kazimír Polský pro
s Německými křižáky v Prusích
l však do Vratislavi přijeti, ba ne-
ani Saští vojvodové Bedřich a Vi-
tak že pře jejich s korunou Českou
ve Vratislavi rozsouzena býti ne-
. Prodlouženo jim příměří do 25.
a 1455.

ál Ladislav pobyl ve Vratislavi
em Jiřím až do 31. ledna 1455; pro
vyražení strojeny jsou slavnosti a
ké hry s velikým nákladem po vše-
ten čas. Stala se také panu Jiřímu
vláštní příhoda, kterou Eneáš Syl-
ač tam nebyl přítomen takto vypi-
Když jednou byl král Ladislav ve
lavi v biskupském kostele s mno-
knížaty při velkých službách bo-
a pan Jiří Poděbradský při něm
přistoupil nějaký pochlebník Kilian,
z těch, kteřížto činíce se blázny,
ch blázny dělají, a takto k panu Ji-
promluvil: „Jakým oblíčejem na
naše patříš, dobře znamenati mo-
e srdce tvého a myšlení věděti ne-
Pověz mi, prosím, nezdá-li se tobě
skvostné a jasné býti naše nábo-
ří? Vidíš-li jak mnohá i veliká kní-
anobrž i sám král náš jednoho řádu
ují? Proč s nimi raději, nežli s Ro-
ou, nesmýšlíš? Zdali se domníváš,
udřejší jsou někteří Čechové, nežli
a církev Kristova? Ale ty opustě
ý obecný lid, připoj se raději k u-
m pánům, jakž na urozenost tvou
." — Odpověděl mu Jiří: „Jestliže
lova tvá jsou, nejsi ten, kýmž se
tobě jako moudrému odpovím:
jsou cizí, jim také dosti učiniti
. My oběti a služby ty konáme, o
hž věříme, že se Bohu líbí, aniž
a vůli naší, věřiti což bychom chtě-
sl lidská mocnými důvody přemo-
chtěj ona neb nechtěj, jímána bývá,
která od přirození spůsobna jest,
nadně se vésti dá, jiná se vytrhne.
boženství svých kněží za pravé
kdybych tvého následoval, lidi bych
klamal, na duši škodu vezma, ale
kterýž k srdci patří, sklamati ne-
Aniž také na můj stav sluší, abych
odobným byl: jiné bláznu, jiné u-
mu pánu náleží. Tuto odpověď
obě měj, jsi-li moudrý, aneb těm
kteří tě na mne nastrojili."
se něco takového panu Jiřímu při-
hoditi mohlo, jest ovšem k pravdě velmi podobné; kýž by byl Eneáš Sylvius, kterýž ta slova Jiříkova tak pěkně napsati uměl, lépe v srdci svém uvážil, když po málo létech již co papež proti témuž Jiřímu a celému národu Českému vysílal zkázonosné blesky klatby církevní!

R. 1454 umřel na Křivoklátě udatný pan Petr Holický ze Sternberka; jeho otec, starý pan Aleš Holický, přeživ svého syna, od té doby všeho veřejného působení ve vlasti se vzdal, avšak brzy po synovi také na věčnost se odebral. Umřel 19. března 1445 též na Křivoklátě pozůstaviv vdovu Alžbětu z Bozkovic. Byltě jeden z předních mužův svého národu, a jakkoliv vždy žárliv na svůj panský stav nepřestával nikdy upřímně se snažiti o dobro své vlasti. Křivoklát s příslušenstvím byl po jeho smrti od pana Jiřího z Poděbrad k ruce královĕ vyplacen.

Král Ladislav v Rakousích a Uhřích.

1455—1457.

Dne 31. ledna 1455 opustil král Ladislav v průvodu pan Jiřího z Poděbrad s celým svým dvorem město Vratislav, a ubíral se přes Svídnici, Kladsko a Moravu do Vídně, kdež byl dne 16. února slavně uvítán. Stalo se pak, že v krátkém čase po králově příjezdu jeho ujec, kníže Oldřich Celský, s ním opět smířen, na milost přijat a ke dvoru zas povolán byl. Přijel tudíž kníže Oldřich na počátku března velmi ozdobně a skvostně do Vídně veda s sebou tisíc jezdcův oděných. Král sám mu vyjel naproti a přivítal ho tím slavněji, aby mu nahradil potupu předešlého vyhnání. Za to zas Oldřich Eicinger, kterýž knížete byl svrhl, a dosud na jeho nejvyšším místě při králi seděl, stejnou dobou z Vídně odejel. V krátce na to počal se v Novém Městě za Vídní třetí valný říšský sněm v příčině všeobecného tažení proti úhlavnímu vrahu křesťanstva, Turkovi. Asi 18. března přijel na ten sněm i pan Jiří z Poděbrad co vyslanec krále svého a české koruny, s nádherným komonstvem, a sám císař Bedřich III. a nejpřednější sněmovníci, kurfürstové, knížata, biskupové a preláti vyjevše jemu vstříc vítali jej tak neobyčejně slavně, že se tím hojní jeho nepřá-

telé až uráželi. Byli tu jmenovitě také Eneáš Sylvius a Jan Kapistran, a tak nyní pan Jiří za svého čtrnáctidenního pobytu v Novém městě mohl svou známost s Eneášem obnoviti, a s Kapistranem osobně se seznámiti. Oba mu dobře nepřáli.

Ale jaké neřesti na tom sněmu na jevo vycházely, až hanba vypravovati, tak že se potom každý styděl, a raději by celý sněm z lidské paměti byl vymazal. Jednalo se o všech možných věcech a nezjednalo se ničeho. Hlavní úloha sněmu bylo vypravení vojska křesťanského proti Turkům; však kdyby císař byl v tom vlastním příkladem předcházel, snad přece něco z toho býti mohlo; avšak jakž mohl tento choulostivý, bázlivý, skoupý a nehybný Bedřich jiným chuti dodávati? A jakých bylo mezi sněmovníky vášní a neřestí, lakomství a sobectví, svárů a hněvů, jalových vytáček, vymluv a vzdalování se sebe menších obětí! Ještě jim neseděl Turek na hřbetě, a proto každého více zaujímal vlastní prospěch, který se jen křivdou druhého získati mohl; ctižádost, ješitnost, závist a jiné vášně udusily v knížatech tehdejšího věku takořka všechen cit spravedlnosti k bližnímu. Jak zcela jinak to znělo, když gubernator království Českého, pan Jiří z Poděbrad veřejně ve sněmě se osvědčil, že hotov jest vytáhnouti osobně s mocí brannou z celého království do boje proti nepříteli křesťanstva, jakmile by mu pokoj se všemi národy okolními zjednán a utvrzen byl; tu i sám Kapistran musel pocítiti útěchu nad čackým úmyslem takovým! Jen ještě poslové vojvody Burgundského a někteří jiní sněmovníci podobná podávání činili. Pro hanbu svolena jsou od knížat některá vojska proti Turkům, však ku konci znamenali sněmovníci, že se toho roku 1455 ani času více nedostává, aby se vůbec do pole vypraviti mohli. Vše bylo odloženo na rok budoucí a nezjednáno ničeho. Sultán Mahomed II. byl tak laskav, že mu toho roku nenapadlo, něco proti křesťanstvu předsebráti.

V tom čase přišla zpráva, že papež Mikuláš V. dne 24. března 1455 umřel, a sněmí z Nového města se rozešel. Pan Jiří z Poděbrad byl již 5. dubna zase u krále Ladislava ve Vídni a zůstal tam až do polovice května. Dvůr krále Ladislava ve Vídni byl nyní velmi hlučný a skvostný, hojně se při něm zdržovali přední mužové ze všech zemí královských, a děly se mnohá vyjednávání a námluvy; pan Jiří z Poděbrad zasnoubil tam dne 15. dubna 1455 syna svého Jindřicha s Jeronymou, dcerou Sedmihradského vojvody Mikuláše z Ujlaku, ačkoliv oba snoubenci byli ještě u věku dětinském. Však král Ladislav, který se v Praze již hezky byl česky naučil, neměl již české dvořanstvo okolo sebe, neboť jakmile pan Jiří do Čech se navrátil, obklopovali krále Němci a hojní nepřátelé Jiřího.

Dvě věci zaměstnávaly mysl mladého krále, jedno to, že v koruně Uherské nepožíval nežli jména královského, nikoli pak moci ani důchodův královských, druhé osobní nevole a kyselost mezi ním a císařem Bedřichem, který vždy ještě zadržoval mu uherskou korunu, několik bradův jak uherských tak rakouských a mnoho jiných věcí, mezi nimi také mnohé drahé a vzácné bible a knihy o černokněžnictví, o přirozených věcech a jiného obsahu, latinské a německé, které někdy náležely králi Václavovi, a skrze krále Sigmunta otci jeho, králi Albrechtovi se dostaly. Ležely prý ve věži nad hradní branou ve Vídni, a císař Bedřich si jich všech přivlastnil, jakož zbytek jich v skutku podnes se nachází v císařské dvorské knihovně ve Vídni.

Aby měl podporu proti Huňadovi, který si v Uhřích jako král počínal, byl se bezpochyby král Ladislav již dříve s knížetem Celským smířil, a nyní opět osvědčilého věrného služebníka Jana Jiskru z Brandýsa z nezaslouženého zavržení k svému boku povolal. Nicméně nebylo té doby králi ještě bezpečno do Uher jezditi a vypravil se tam z Vídně teprv 22. ledna 1456, zůstávaje od 6. února až do konce měsíce května v Budíně. Jan Huňad byl právě v dolních krajinách uherských, a volán od krále do Budína přišel sice, ale ve skvělém a silném průvodu. Král se s ním poněkud smířil a na sněmu uherském ustanoveno, aby ke dni 1. srpna 1456 všecka branná síla koruny uherské pohromadě byla proti Turkovi. Král Ladislav však měl nyní bližší záměr, on chtěl s tím vojskem, které pohromadě míti bude, obořiti se prve na svého strýce a někdy poručníka, císaře Bedřicha. Na panu Jiřím z Poděbrad žádal již dříve, aby všecky Čechy, kteří u císaře slouží, do vlasti povolal, potom aby jemu s českým vojskem v té zamy-

šlené válce ku pomoci přitáhl. Však pan Jiří poslal k němu ještě do Vídně, než do Uher odejel, čtyry rady své, Zdeňka ze Šternberka, Jindřicha ze Stráže, Jana Caltu a Aple Fictuma, kteří to u krále zjednali„ že se ve při své s císařem podvoloval pod mocný rozsudek pana Jiřího z Poděbrad a Zdeňka ze Šternberka. Potom šli výše řečení poslové k císaři Bedřichovi do Hradce Štyrského, a byli tam o hromnicích 1456, sklonivše císaře k tomu, že se též podal pod mocný rozsudek oněch dvou českých pánův, však tak, aby k nim za spoluopravce přidán byl jeho bratr, arcikníže Albrecht. Jindřich ze Stráže a Jan Calta obrátili se s odpovědí císařovou ku králi do Budína, kdež byla velmi zle přijata. Šly tedy rozkazy od krále k panu Jiřímu do Čech, do všech zemí koruny České a do Rakous, aby všecko se hotovilo k válce proti císaři. Když to přišlo před královskou radu na sněmu českém dne 18. února 1456, zdálo se po pilném uvážení panu Jiřímu a jiným pánům, že k válce mezi králem a císařem není dostatečné příčiny; a na počátku března šlo nové české poselství ku králi do Budína, aby králi tu věc rozmluvili. Však Ladislav pouštěl své vášni uzdu a nic nedbaje na pana Jiřího umínil si pevně, že proti svému někdejšímu poručníku válku zdvihne.

Pan Jiří z Poděbrad, ostříhaje co zeměsprávce pilně dobro království Českého, obnovil před tím, když 24. srpna 1455 poslední příměří s kurfürstem Bedřichem Saským vypršelo, válku proti němu, a zmocnil se 8. září města Mostu, avšak nikoliv Landeswarty, hradu Mostského, kterýž v moci saské zůstal a mezi jednáním o nové příměří uzavřel král Ladislav v Budíně dne 26. února 1456 s posly saskými úmluvu, kterouž bylo příměří až do 23. dubna 1457 prodlouženo, aby se mezi tím časem konečný mír mohl ve Vídni smluviti. Avšak kurfürst Bedřich na to příměří málo dbaje dal české vozy kupecké do Sas jedoucí, a zase saské, které do Čech jeti chtěly, stavíti a mnoho škod jim čině zcela svévolně k hanbě a škodě království Českého si počínal. Z usnešení rady království ověděl pan Jiří dne 11. března 1456 o příměří, vytrhl proti Sasům opět vo-ky do pole a zmocnil se také hradu stského. Byla to poslední událost sporu se Sasy za panování krále Ladislava. Těmito běhy však přerušena byla posavadní jednomyslnost mezi mladým králem a panem Jiřím z Poděbrad, ovšem patrně spůsobením nynějších rad královských nepřejících Jiřímu.

Nemístné zámysly mladého krále Ladislava proti císaři zmátl pojednou turecký sultán Mohamed II. Již po celou zimu na rok 1456 činil neobyčejné přípravy ke hlavní válce své proti západnímu křesťanstvu. Obrátil zvláště zřetel svůj k dobytí Srbského Bělehradu, kde se řeky Sáva a Dunaj spojují, poněvadž se to město a jeho hrad považovaly za klíč k zemi Uherské. V tom Bělehradě, ač leží v Srbsku, byla uherská posádka, a to na základě smluv někdy mezi králem Sigmuntem a tehdejšími srbskými knížaty zavřených. Mohamed seznav, jak mu prospěla hrubá děla při dobývání Cařihradu, dal jich uliti v Kruševci, srbském městě, přes dvacet tak ohromných, že jim podobných svět byl ještě neviděl. Však nebyli to Turci, kteří je ulili a potom z nich stříleli, nýbrž křesťané evropští, kteří se za žold Turkům k službám proti křesťanstvu byli propůjčili. S počátku měsíce června 1456 dal se Mohamed s nimi v pochod, a pět neděl to trvalo, nežli ty bohopusty na určená místa před Bělehradem dopraveny býti mohly. Mimo to nejen po zemi děl menších a nástrojův množství veliké, ale také lodí hojnost vedena jest po Dunaji k obkličení Bělehradu se všech stran, a počet všech bojovníkův u vojště tureckém obnášel prý až do 150.000.

První zpráva o hrozícím nebezpečí tureckém došla do Budína dost pozdě, totiž v měsíci květnu. Král Ladislav smířil se honem s Huňadem úplně, činil mu nové milosti a dav mu plnomocenství k rychlému sbírání potřebného vojska vypravil jej z Budína k ochraně Bělehradu. Z blízka i z daleka dostavovali se ochotníci, kteří vzavše kříž na sebe přišli bojovat proti vrahu všeho křesťanstva. V jich čelo postavil se arcimissionář Jan Kapistran a vedl je podle uherského vojska za Huňadem k Bělehradu. Velkou část vojska skládaly roty české, a ty potom hlavně bránily Bělehrad, kdež za vrchního velitele od Huňada ustanoven byl jeho svak, Michal Siládi. Král Ladislav vrátil se ku konci května z Budína do Vídně, aby vojsko, kteréž již byl dal proti císaři sbírati, rozmnožil a proti Turkům obrátil.

Do všech svých zemí pilné posly rozesílal, aby stavové k rychlé pomoci přispěli; knížatům a městům slezským oznamoval, že každému jezdci po jednom dukátu a pěšímu po 13 groších na týden chce platiti. V Čechách uzavřel sněm, že se má na zemské útraty králi a křesťanstvu ku pomoci vypraviti každý šestý muž, a to jak zemané, tak i sedláci, — a tak ti v celém světě rozkřičení kacíři osvědčili též celému křesťanskému světu obětivost a ochotnost, jížto nebylo dosud podobného příkladu. Pro nastalé potom proměny k tomu tažení proti Turkovi ovšem nepřišlo, ale to od Čechův nezáviselo.

Zatím dobývali Turci Bělehradu a činili vzteklé útoky; všickni hajitelé pevnosti, Kapistran jako Jan Huňad, vůdcové jako bojovníci, křižáci jako žoldnéři, mnichové i měšťané, Uhři a Němci, Čechové, Poláci a zvláště Srbové, všickni proslavili se neobyčejným hrdinstvím. Při jednom útoku podařilo se jednomu tureckému janičarovi až na hradby vylezti; však právě když na ně již turecký prapor zarazit chtěl, přiskočil k němu Titus Dugovič, Jihoslovan, uchopil obrovského Turka a zápasil s ním dlouho; konečně objal ho rychle a vrhl se s ním s hradeb dolů, takže oba smrt nalezli.

Dne 14. července stala se pod Bělehradem bitva na Savě a Dunaji, a Bělehradští měšťané, Srbové, získali sobě největší zásluhu o potření tureckých lodí, které město na vodní straně svíraly. Hlavní útok na město podnikli Turci potom v noci s 21. na 22. července, a chybělo již málo, Turci byli by Bělehradu snad přece dostali, kdyby Kapistran neznající ani bázně ani ohledův, nebyl se činil všude přítomným, kde nebezpečí bylo největší, dodávaje zmužilosti bojovníkům často ustalým a zděšeným. Tak se stalo, že Mohamedovo vojsko ohromné, zbraní a válečným cvikem vynikající od mnohem menšího houfu křesťanského netoliko od Bělehradu odraženo, ale i na útěk obráceno bylo. Obrana Bělehradu Srbského náleží mezi nejslavnější válečné činy patnáctého století. Slávu vítězství připisovali sobě jak Kapistran tak Huňad. Mohamed odtáhl, aniž více se vrátil. Však Jan Huňad jen tři neděle přečkal slavné vítězství, a 11. srpna 1456 nenadále v Bělehradě umřel na morovou ránu.

Král Ladislav jsa ještě ve Vídni, tím snažněji chystal se nyní k vojenské výpravě do Uher, aby toto své království bránil proti novému vpádu Turkův, a ještě více aby se konečně sám uvázal v zemi a v města i hrady její, jež dotud Huňad byl sám držel ve jménu králově. Předeslav do Uher hojné zástupy nových křižákův po Dunaji k Budínu, opustil Vídeň dne 26. srpna a čekal v Prešpurce téměř dvě neděle na knížete Celského, který zatím dne 3. září se sjel s pánem Jiřím Poděbradským ve vsi Troskotovicích na hranicích moravských, a přátelské úmluvy s ním obnovil. Potom pospíchal král Ladislav do poledních Uher až do Futáku, kam rozepsal mimořádný sněm země Uherské. Tam za ním přišli také dva přední čeští pánové, Jindřich z Rosenberka, král. hejtman vojvodství Slezského, a Zdeněk Konopištský ze Šternberka, spolu s moravským pánem Hynkem Bítovským z Lichtenburka. Sněm ve Futáku na několik neděl se prodloužil, neboť Uhři nań nevalně se sjížděli, a starší syn Jana Huňada, Ladislav, kterýž po otci Bělehrad v moci své držel, zdráhal se přijeti, leč by dříve královským listem ubezpečen byl, že král účtův na něm žádati nebude, kteréž otec jeho králi byl dlužen zůstal. Král Ladislav volal české válečníky k sobě, kteříž v ten čas pod Janem Jiskrou z Brandýsa a Petrem Komorovským v horních Uhřích stáli, aby k němu do Futáku přitáhli a vojenskou moc jeho buď proti Turkům buď proti Huňadovým synům rozmnožili. Mezi tím deset neděl po smrti Huňadově umřel také arcimissionář mnich Jan Kapistran dne 23. října 1456 v městysi Iloku nad Dunajem, kteréhož tam král Ladislav ku smrti pracujícího z blízkého Futáku dvakrát byl navštívil. Konečně Ladislav Huňad dostavil se do Futáku, i přijat jest s velikou ctí a laskavostí. I slíbil pod přísahou, že v určitém čase odevzdá králi jak Bělehrad tak i všecky hrady královské. Byl to mladý muž čtyrnecítmaletý a krásné postavy. Mladší jeho bratr zval se Matiáš, příjmím Korvín. Jejich nebožtík otec, Jan Huňad, zapsal se byl před rokem knížeti Celskému k bratrskému přátelství, a zasnoubil syna Ladislava s Eliškou dcerou Celského. Nyní tentýž mladý Huňad přilnul ku knížeti Cel-

stihla, i činil se veselým a důvěrným. Když proti němu vyšla vdova nebožtíka Jana Huňada ve smutku po svém manželu, těšil a obdaroval ji a všechnu čeládku Huňadskou; mladým Huňadovicům, Ladislavovi a Matiášovi slavně osvědčoval se, že jim odpouští, že na všecky předešlé nelibosti zapomene, a zapřisáhl se jim přízní a láskou bratrskou s podobnými obřady a slavnostmi, jakých nedávno ve Futáku užíváno bylo. Ladislava Huňada povýšil také na důstojenství nejvyššího kapitána království Uherského. Tím byli Huňadovi synové uchlácholeni, nemyslili, žeby jim již nějaké nebezpečenství mohlo hroziti a proto krále do Budína sprovodili. Tam byli při dvoře nad jiné slavně ctěni a váženi. Pan Jindřich z Rosenberka, královský hejtman Slezský, odejel tu od krále vraceje se do Čech. Vracel se však nemocen, neb mu něco ve víně vypit dali, a na té cestě ve Vídni dne 25. ledna 1457 umřel. Král Ladislav potom jeho mladšího bratra Jana, nástupce ve vládařství domu Rosenberského, slezským hejtmanem jmenoval.

Král Ladislav octnuv se v Budíně a pocítiv se u větší volnosti, obeslal Jana Jiskru a jiné protivníky Huňadovcův, a když Jiskrovy české roty do Budína přišly a okolo krále se sbíraly, prohlásil se král Ladislav sám za plnoletého a že již návodu k panování nepotřebuje. Důchody komory královské k své ruce potáhl, a jak mile viděl stranu svou silnější býti strany Huňadovicův, nemeškal vykonati pomstu tím ukrutnější, čím déle musel svou nenávist tajiti. Ladislav Huňad dostal výstrahu i počal své přívržence sbírati, chystaje se k obraně. To zavdalo příčinu k žalobě, jako by o bezživotí královo ukládal. Dne 14. března 1457 ráno po slavných kolbách čili hrách rytířských, jímž přítomni byli král, oba Huňadovici, palatin Gara, Jiskra i mnoho pánův uherských, když se celé panstvo vracelo pospolu do Budínského hradu, král vedl se s Ladislavem Huňadem v důvěrné rozmluvě až do svých pokojův; tu najednou změnil hlas oznamuje mu, že jeho vězněm jest. Ladislav Huňad chtěl se vytrhnouti, však v tom zastoupil mu cestu palatin Gara s vytasenou šavlí zvolaje: „Zlosynu! vzdej se, darmo chceš se brániti!" Spolu okřikl král Jiskru po česku, aby se rychle zmocnil také Matiáše Huňada; i jati jsou vedle nich také mnozí páni strany Huňadovské. Hned nazejtří dal král o té příhodě sám zprávu pánům z Rosenberka psaním českým, i ujišťoval jich, že sám se má ve zdraví a dobře, a již žádné překážky že již není, aby kdo jiný jim vládl. Ladislav Huňad byl pak třetího dne po svém zajetí, 16. března 1457 k smrti odsouzen a veřejně sťat, o čemž Eneáš Sylvius následující zprávu podal: „Ladislav Huňad ve čtyrmecítma létech, mládenec ušlechtilý a spanilé postavy, dlouhé rusé vlasy maje, vedle obyčeje uherského až na ramena spuštěné, a svázané ruce zpět, v dlouhé zlatohavové sukni, snad v té, kterouž mu král nedávno daroval, vyveden na popraviště. Brал se na smrt vesele beze všeho lekání a strachu, hlavy pozdvihnuv a očima sem i tam na vše strany patře. Když k místu přišel, kdež měl sťat býti, a rozkázáno mu, aby klekl, maličko prvé o své nevině oznámiv, kata uposlechl. Bířic, kterémuž náleží zlé činy odsouzených provolávati, požádav od přítomných slyšení, nic jiného nevolal, než že tak trestáni bývají, kteří nedrží víry pánu svému. Potom kat svázav vlasy Ladislavovy, aby krku nepřekážely, a maje rozkaz aby udeřil, s bázní a strachem sotva čtvrtou ranou mu hlavu uťal." Taková poprava rozjitřila všechny Uhry; matka Huňadovicův a bratr její, Michal Siládi, počali branný lid sbírati, v několika místech lid se bouřil, a král slyše pláč i reptání v lidu, nedůvěřoval sobě více z Budínského hradu vyjíti, až ku konci měsíce května opustiv Budín vrátil se do Vídně, vedaje Matiáše Huňada co vězně s sebou.

Mladší Kolda zkrocen. Jednání s papežem. Nedorozumění mezi králem a panem Jiřím.

1457 duben — srpen.

Mezi tím časem, co se tyto bouřlivé výstupy v Uhřích děly, spravoval Jiří Poděbradský království České, a země požívala šťastného pokoje. Jenom proti mladšímu Koldovi na Náchodě musel se pan zeměsprávce rázně zdvihnouti, proto že svých závazkův neplnil. Již r. 1441 usnesli se pánové zemští na sněmě Čáslavském, aby starší Kolda držel hrad Náchod s příslušenstvím jen až do budoucího krále, a do dalšího rozsouzení. Starý Kolda umřel, syn jeho počínal

si tak výtržně jako otec, jakž již několikráte vypravováno bylo. Nyní již na čtvrtý rok kraloval Ladislav v Čechách, a Kolda jako prvé vzdoroval, nestavě se ani k půhonům soudu zemského aniž vůbec komu práv býti chtěl. Tu již byla dovršena míra nepravostí jeho. Pravým dědicem panství Náchodského byl sám pan Jiří z Poděbrad, neboť koupil je již r. 1415 děd jeho, pan Boček z Kunštátu a z Poděbrad. Starší Kolda zmocnil se ho r. 1439 pomocí krále Polského, i drželi je oba Koldové, otec a syn, neznajíce ovšem práva k němu. Vytáhl tedy pan zeměsprávce po velkonoci v druhé polovici dubna 1457 proti Janu mladšímu Koldovi ze Žampachu v dostatečné síle, i spůsobil to se svými přátely, že tři zámky jeho, Náchod, Černikovice a Richenburk obehnali v jeden den. U Náchoda ležel pan Jiří sám dvě neděle; potom udeřili útokem, a tu jest prý zbito Čechův sám milý Bůh ví jim počet; mezi nimi padl také znamenitý rytíř Častolov, chtěje dokázati rytířství svého. Dobyli také druhých dvou hradův Koldových a zbořili je. Kolda byl od soudu zemského co rušitel veřejného pokoje, co násilník a loupežník z království Českého vypovězen a utekl se do Polska, i bylo potom, co by voda po něm slehla, nikdo ho více v Čechách nespatřil. Sloužil napotom se svou rotou Polákům.

Nový papež Kalixt III. byl povahy velmi dobrotivé a mírné, i zdál se býti ochotnějším k vyslyšení žádostí českých o ustrojení církve, nežli předchůdcové jeho. Proto také Čechové ihned obmýšleli, poselství k němu vypraviti. Když pak v Římě skutečně o to jednati se počalo, pobouřil se nemálo Jan Kapistran, zdržující se tehdáž ještě v Budíně, i psal odtamtud dne 24. března 1456 k papeži, dávaje mu výstrahu, aby se nepřenáhlil. Pravil, že „poznal sice mnoho lidí Bohu a pánům svým nevěrných, ale horších nad Husity a Římu odbojnějších že nikdy neviděl; ti zajisté že nebojí se ani Boha ani lidí, aniž chtějí pravdě a spravedlnosti ale jen svévoli; budou-li jim kompaktata zrušena, že se i mezi katolíky vylíhne potud utajených Husitův množství, netoliko v Čechách a na Moravě, ale i v Uhřích, Sedmihradsku, v Moldavě a jiných zemích okolních, kteréž prý zatraceným tímto kacířstvím až pod krk nakaženy jsou.“ Toho času stal se Eneáš Sylvius kardinálem, i psal Kapistran i jemu list podobného obsahu. Ten však takového napomenutí nepotřeboval, neboť nenáviděl Husitův jako sám Kapistran. Čechové znamenajíce smysl jim nepříznivý poslův do Říma nevypravili. To zas znepokojovalo papeže, neboť si upřímně přál konečného smíření s Čechy. Proto psal listy k panu Jiřímu z Poděbrad, Jindřichovi z Rosenberka (právě zemřelému), kapitule Pražské, sliboval, že čeští poslové v Římě budou přijati s láskou otcovskou; konečně i s mistrem Rokycanou dopisoval sobě. Že však mezi tím v Římě počalo se mysliti o obsazení arcibiskupství Pražského jakýmsi Římským praelatem, kterýž byl rodem Španěl, a Eneáš Sylvius i dávného přítele svého, nejvyššího kancléře Prokopa z Rabštejna přemlouval, aby se sám o to arcibiskupství ucházel, což tento nikterak nechtěl učiniti, seznal mistr Rokycana, že z toho všeho nemůže sobě dobře tušiti, i zastavil opět všechno další jednání s Římem.

Král Ladislav navrátiv se ku konci měsíce května 1457 z Uher do Vídně, měl nyní zase dvojí péči, totiž o císaře Bedřicha, s kterým zašel v nepřátelství ještě horší, nežli před tím, a o hledání sobě nevěsty. S knížetem Oldřichem Celským v Bělehradě zabitým, vymřel rod bývalých hrabat Celských, a císař Bedřich chtěje po něm dědit, v jeho velké statky v dolním Štyrsku se uvázal. Však Celského někdejší hejtman, Čech Jan Vítovec, nyní ve službě krále Ladislava, přepadl se svými českými bojovníky samého císaře v městě Celi dne 29. dubna 1457, a byl by se málem jeho osoby zmocnil. Z toho měl císař Bedřich škodu i hanbu velikou, a mimo to dobyli Rakušané několika hradův v Rakousích, kterých byl císař dotud Ladislavovi nechtěl vydati. Ladislav vedl tedy skutečnou válku se svým strýcem císařem. Byl tehdáž ve Vídni jakýsi Konrád Hölzler, bývalý purkmistr Vídeňský, jehož král na úřad zemského pokladnictví povýšil, ač již jednou s toho úřadu sesazen byl. Byltě krále do Uher doprovázel, a stál věrně při něm, když se král v Srbském Bělehradě a v Budíně nacházel. Svými platnými službami získal si důvěry mladého krále v takové míře, že se rychle stal jeho milostníkem. Brzo pravilo se vůbec, že Hölzler kraluje a ne Ladislav. Vypínal se ovšem nad slu-

nost, zpyšněl a staral se vůbec rovněž zdárně o vlastní měšec jako o dobré královo. V čele šlechty rakouské stál opět Oldřich Eicinger, i byli pánové proti Hölzlerovi tak, jako mu naopak Vídeňští měšťané přáli a pomáhali.

Již lonského roku byl pan Jiří patrně uražen, když král Ladislav do jeho pře s vojvodami Saskými se vložil, naveden byv k tomu svými rádci, kteří tajně panu Jiřímu nepřáli. K tomu se u pana Jiřího připojila nyní lítost nad osudem Ladislava Huňada, a nevole nad panováním Hölzlerovým; také ho došla zpráva bezpochyby zlomyslně vymyšlená, že prý se mezi písemnostmi při obou bratřích Huňadovských zabavenými našla také psaní od pana Jiřího obsahu prý velmi podezřelého. To dojímalo pana Jiřího tak, že tyto utrhačné řeči předložil i sněmu českému, kterýž se právě v měsíci červnu 1457 v Praze shromáždil, pak i samému králi, chtěje, aby o nich bylo jednáno. Stavové na sněmu osvědčili se, že osočitele, bude-li vypátrán, potrestají, a že ho ani sebe pevnější hrad neochrání. Král zas odpovídal, že o ničem neví aniž čemu věří, ale velice že o to stojí, aby pan Jiří k němu do Vídně přijel. Jakž měl se pan Jiří důvěřovati, když aby krále s císařem srovnal a smířil k tomu cíli se byl srozuměl s Eicingerem a některými jinými pány rakouskými? Nemohl-li by nastrojením Hölzlerovým nějakých zlostných piklův obětí se státi? Byla tedy již velká napnutost mezi králem a panem Jiřím z Poděbrad. On i Oldřich Eicinger, také Hölzlerův nepřítel, mající spolu jeti ku králi, napřed o listy bezpečnosti žádali, a když, obdrževše je, přijeli dne 2. srpna s 800 jízdnými až k Dunaji u Vídně, nechtěli vejíti do města jim nepřízniného, tak že nezbývalo králi, leč že sám musel vyjeti k nim z města po mostě přes Dunaj, a na druhém břehu pod širým nebem s nimi rokovati. Oba měli za účel, krále vybaviti z rukou Hölzlerových, a smířiti jej s císařem. Proto sám Eicinger přimlouval se u krále, aby svou budoucí svatbu slavil v Praze a nikoli ve Vídni, kde vše se řídilo Hölzlerovou vůlí. Král Ladislav nevěděl hned, jak se má rozhodnouti, a umluviv s oběma pány nový sjezd na 7. srpna do Korneuburku k dalšímu jednání, vrátil se do města. Pan Jiří zdržoval se s Eicingerem do toho dne na hradě Kreuzensteině, a když král řečeného dne do Korneuburku přijel v průvodu arciknížete Albrechta (císařova bratra), obou knížat Bavorských, Ludvíka a Oty, a několika jiných rad a pánův svých, dojížděl tam pan Jiří z Kreuzensteinu každý den, také s králem stoloval, ale vždy na noc na Kreuzenstein se vracel. Ku svým žádostem nicméně krále skloniti nemohl. Král vrátil se po několika dnech do Vídně, pan Jiří a Eicinger odejeli na hrad Schrattenthal. Konečně přišli po 15. srpnu královští radové do Schrattenthalu, mezi nimi také biskup Pasovský a Konrád Hölzler, majíce naučení od krále, aby žádostem pana Jiřího z Poděbrad byli povolni. Tu teprv uzavřeno jest mnoho článkův, o kterých dotud byla rozepře, i stalo se narovnání. Byla bezpochyby řeč o tom, jak by se král s císařem vyrovnal a smířil, hlavně pak o králi Ladislavovi, aby přijel do Prahy a tam svou svatbu slavil. Svoleno jest k tomu, že král Ladislav nejdéle do sv. Martina osobně do Prahy přijede, neboť hrozil prý pan Jiří, že nebude-li mu přáno, míti krále po dobrém, přijde s vojskem do Rakous, a vybaví jej živou mocí z rukou těch, kteří ho drželi.

Příjezd krále Ladislava do Prahy. Poselství pro nevěstu do Francie. Krále Ladislava smrt.

1457 září — prosinec.

Král Ladislav neodkládal dlouho svou cestu do Čech; již po pěti nedělích, 19. září, opustil Vídeň s celým dvorem svým, a byv celých deset dní na cestě přijel 29. září 1457 do Prahy. Stavové čeští jakož i Pražané vítali ho s velikou radostí a slávou; a když do města vjížděl vyšel i mistr Rokycana se svými kněžími jemu vstříc, aby ho poslušně a jakž českému králi náleží, uctivě přivítal. Král Ladislav však zaškaredil se naň, a chtěl již dále jeti. To zpozorovav pan Jiří z Poděbrad, který se byl na koni králi přiblížil, napomenul krále, že jej Rokycana vítá. Král mu jen neochotně poděkoval, však když dojel k místu, kdež jej Pražská kapitula od sv. Víta vítala, velmi laskavě kanovníkům děkoval a podanou sobě částku sv. kříže v relikviáři s velkou pobožností políbil. Zjel dle obyčeje bezpochyby až na hrad Pražský do chrámu sv. Víta k vykonání modlitby, potom zas dolů na Staré Město se obrátil do svého sídla ve dvoře Králově. Neochotné pozdravení královo,

jakého se Rokycanovi dostalo, spozorovali ovšem kališníci, a pocítivše nelibost a hněv v sobě to tajili. Mezi královskými dvořany s králem do Prahy přišlými byli přednější Němci hrabě Oldřich z Werdenberka, Wolfgang z Rogendorfu, Konrád z Krajku, Mikuláš Truchses a také Konrád Hölzler, přední králův pokladník.

Nevěsta pro mladého krále vyhlídnuta byla ve Francii. Byla to patnáctiletá Magdalena, dcera francouzského krále Karla VII. Již z Budína v Uhřích o ten sňatek král počal jednati; také toto nabídnutí přišlo Francouzskému králi velmi vhod, neboť si ze spojení svého s králem Českým a uherským sliboval velkých prospěchův. Smlouva byla brzy hotova, a nyní chtěl král svou svatbu v Praze slaviti. Slavné poselství složené z mužův ze všech zemí Ladislavových mělo pro nevěstu do Francie vypraveno býti; i vybráni jsou za posly uherský arcibiskup Kaločský, biskup Pasovský, k jehož diécesi tenkráte ještě arciknížetství Rakouské náleželo, dva čeští korouhevní pánové, Zdeněk Konopištský ze Šternberka a Jindřich z Michalovic, a jeden rytíř, Burian Trčka z Lípy, jeden pán uherský, Ladislav Palóci, dva pánové rakouští, Osvald Eicinger a Rüdiger ze Stahrenberka, dva proboštové a jiní znamenití mužové. K nim byl ještě jistý počet krásných a draze oblečených panen a paní ze vzácných rodů přidán, aby nevěstu do Čech provodily. I vezli poslové mnohé vzácné a drahé dary pro nevěstu, mnohé z rozličné sukně zlatem, perlami a drahými kameny posázené, také pro ni 80 výborných, bílých koní vedli. V nádherném komonstvě počítalo se 700 jízdných koní a 26 vozův, z nichž mnohé pro nevěstu zcela pozlacené a zlatohlavem přikryté. Vydali se poslové dne 10. října 1457 z Prahy na cestu do Francie, a kudykoliv táhli, sbíhali se lidé z blízka i z daleka dívat se na ně jako na div světa.

Vypravení toho poselství ovšem mnoho peněz stálo, i stalo se příčinou Hölzlerova pádu. On totiž měl to sobě co nejvyšší králův pokladník již dávno přikázáno, aby se o potřebné peníze napřed postaral; pravil však vždycky, že jest peněz dost, že není se čeho báti, aby se jich nedostávalo. Když pak nyní měl vypůjčeti sumy potřebné, odpověděl, že jsou naloženy platy, kterých se nadál, a proto je nemůže stačiti. Své povinnosti tedy nedostál a zavedl krále do nemalých nesnází. Však to mu v královské radě pokládáno za potupu a urážku velebnosti královské, i byl opět svržen s úřadu a do jedné z Pražských věží vsazen, kdež potom seděl celý rok. Pan Jiří z Poděbrad musel se sám na jeho místě postarati o potřebný náklad pro krále. Král chtěl panu Zdeňkovi ze Šternberka, jakožto přednímu světskému pánu v tom poselství vykázati 40 tisíc dukátův na tu cestu do Francie, avšak pan Jiří tu sumu na 20 tisíc zmírnil, pravě, že prý toho dosti, a že není třeba ještě množiti pýchy páně Zdeňkovy, zvláště když k tomu královská komora nestačí. Bylo to zajisté první znamení nejednoty mezi panem Jiřím a Zdeňkem, dosud výbornými přátely, kterážto nejednota po několika létech bohužel nejen pro pana Jiřího ale pro celý český národ měla nejžalostnější následky.

Brzo potom šlo druhé poselství od krále Ladislava z Prahy k císaři Bedřichovi III. V jeho čele jel Oldřich Eicinger, a bylo také několik českých pánův při tom. Zajeli nejprv do Vídně, sesadili dne 31. října tamější městskou radu ještě působením Hölzlerovým ustanovenou, a navrátili Vídeňákům v nevděk předešlému purkmistru a radám důstojenství jejich. Dne 2. listopadu vyjeli dále k císaři do Hradce Štýrského, a tak dlouho s ním jednali, bezpochyby na základě předešlého jednání pana Jiřího z Poděbrad a Oldřicha Eicingera s králem Ladislavem, až se jim podařilo, učiniti pokoj a narovnání mezi ním, císařem, a králem Ladislavem. Konečně zajeli ještě do Ptuje v dolním Štyrsku, kde Jan Vítovec ještě držel hrady a statky rodu Celského v moci své. I podrobil se jich námluvou Vítovec císaři, postoupiv mu hrady a statky dotčené.

Mezi tím se v Praze již o ničem jiném nemyslilo, než o připravování velikých slavností k nastávající královské svatbě. Na Staroměstské náměstí sváželo se množství stavebního dříví a prken k dělání ohrad na rytířské hry čili kolby a na podlahy k veřejným tancům. Můžeme-li věřiti Hájkovi jinak mnoho vyvýšlivému stavěla prý se podlaha z ohoblovaných prken nad celým náměstím na sloupích, tak aby pod ní mohlo se s koňmi a vozy jezditi, jakž každodenní potřeba byla, a na podlaze aby se zároveň mohlo jako po rovině do prvních pater

domův na rynku stojících vcházeti, tak aby králové a knížata a všechno panstvo své tance a rozkoše pohodlně míti mohli. Se všech stran svážely se do Prahy zásoby špíže, potravy a vína, též skvostných oděvů a ozdob všelikých. K slavnosti pozváni jsouce měli přijeti: císař Bedřich III. se svou manželkou Leonorou Portugalskou, obě sestry krále Ladislava s jejich manžely, králem Kazimírem Polským a knížetem Vilémem Saským, vojvodové Bavorští, markhrabata Braniborští, knížata Slezští, někteří kardinálové a mnoho jiných vzácných osob, neboť měli netoliko královu svatbu oslaviti přítomností svou, ale také raditi se o to, jak by se mohly říše křesťanské hájiti proti vždy hrozivější moci turecké. Jestliže sultán Turecký nebude přemožen a zkažen, měl aspoň někam za moře zahnán býti. Takovou aspoň nadějí zajisté i pan Jiří se těšil, mysle, že nyní tím snáze i král Francouzský co tchán krále Ladislava s tímto spojí svou moc proti nepříteli křesťanův.

Avšak do veselých ohlasův velkolepých příprav míchaly se zvuky tesklivé a bolestné předtuchy. Již loňského roku v měsíci červnu ukázala se na nebi kometa čili vlasatice a lidé tomu věřili, že takové ocasaté hvězdy neukazují se nikdy k dobrému. Letos pak o svatodušních svátcích, zase v červnu, ukázala se jiná kometa, která až do sv. Bartoloměje, v srpnu, viditelna byla, a vedle ní druhá menší. Byl prý toho času znamenitý hvězdář v Praze, jménem Mikuláš, prý učenník nebožtíka mistra Křišťana z Prachatic, a ten prý z postavení těch komet soudil, že zrovna na Českou zemi ukazují, a že jest se obávati, aby v Čechách nenastal buď hlad, buď mor neb velké krveprolití, anebo by neumřel král aneb některý jiný velký pán. Tak se toho lidé mnozí velmi lekali, jiní zas se tomu posmívali. Král Ladislav spatřiv ty komety, modlil prý se k Pánu Bohu. Však nedost bylo těch smutných znamení na nebi, také lvové v královské lvárně v Praze počali prý se neobyčejně nepokojiti; řvali kolik dní bez přestání a ke hlídačům svým tak zuřivě se chovali, že z nich šel strach a podiv všem Pražanům.

A pak stalo se tu neděli po sv. Alžbětě, 20. listopadu 1457, že král Ladislav ke křtu držel dítě pana Zdeňka Konopištského ze Šternberka, v jeho nepřítomnosti v Praze narozené, spolu s panem Jiřím z Poděbrad a s jiný-

mi kmotry ve hlavním chrámě u sv
na hradě Pražském. Když potom kr
večer z hradu dolů do svého sídla v
lově dvoře šel, tu hned jeho hlava
lela. Nazejtří pak v pondělí vyvrh
jemu dvě hlízy čili morové boule,
jich tajil pro dolejší hanbu; i kázal l
svým lékařům. A jeden ohledav jeh
ku řekl: „Králi, neškodíť nic"; a
lékař podržev jej za ruku řekl: „
zle se máš!" I dali jemu lékův, a
upotil. Když lékaři sami nesouhla
nebezpečí jeho nemoci, odhodlal se
jíti ještě téhož dne k soudu komo
aby tam předsedal. Mělyť se tého
některé důležité pře z korunních zem
souditi, ku příkladu pře mezi městy
tislaví, Zhořelcem a Žitavou o cla,
mezi pány Prockem z Kunštatu a Hy
Bítovským z Lichtenburka o předn
starožitnost rodu a jiných více. N
soud již nevyšel král svým obyčejem
čený; měl toliko košili na sobě, pře
rou vzal šubu na sebe, a na nohy
botky červené. Žádný z přítomných
slouchajících nespatřil, aby se smál;
ten tu seděl po všechen čas, a v
soudili tu věc za znamení nastávají
moci. Vzdav soud večeřel se svými
mi, velmi málo a vážně mluvě. Ke
na noc prodloužilo, uveden do ložn
tam kázav sobě dáti řepy, pojedl jí
tí a piva se na ni napil, opět ves
svými komorníky rozmlouvaje. V
noci zmohly se mu bolesti, a byly
zvláště v žaludku.

Třetího dne, 22. listopadu, rozhlá
již po městě, že král těžce onem
i stalo se veliké pohnutí po Praze;
lidu obléhali Králův dvůr, přední dv
konali službu v králově komnatě,
rychle po sobě podávali prostředky
vení a ku počištění, a konečně, bez
by teprv 23. listopadu, pustili jemu
Nicméně nemoc králova se vždy je
šila. Povolán také pan Jiří, i přic
ku králi, tázal se, coby ho bolelo, n
neduh by stonal? těšil ho, aby měl
naději, aby sám sebe nezameškáva
by koli chtěl, aby sobě dáti rozkáz
něvadž všecky věci byly v moci
jeho, a všickni hotovi, uposlechnout
rozkazův. I takto král Ladislav k
promluvil: „Můj milý Jiří! tvou v
a šlechetnou ctnost již dávno jsem
i v skutku shledal. Tys toho největ
vod byl, že mne sobě Čechové za
vzali; nadál jsem se, že panovati

v tom království, kteréž si ty mně připravil: ale jinak nebeský pán Bůh míti chce. Mněť jest umříti: království ve tvé ruce a moci bude. Za dvojí věc tebe žádám: jedno, abys přičinil se o zachování pokoje mezi národy, jichž odumírám, a mé obyvatele tohoto království abys spravedlivě panoval, sirotkům, vdovám a nuzným pravý soud činil a ochrannou ruku mezi nimi držel; druhé, ty, kteříž se mnou z Rakous a z jiných zemí do Čech přijeli, abys zase do vlastí jejich beze škody a obtížení propustil. Toho mi posledního dobrodiní, prosím tě, neodpírej."

Odpověděl Jiří řka: „Tyto myšlénky, o králi, jsou příliš kvapné, neboť brzy se uzdravíš a sám podle vůle své kralovati budeš; prosím, abys toho více nemluvil, neboť by to i tobě samému neužitečné a jiným slyšeti odporné bylo." Tehdy král chopiv Jiřího za ruku řekl: „Nuže, slíbiž mně, zač tebe žádám, neboť já konečně umříti musím. Naplníš-li to, což poroučím, milost tobě u Boha uprosím; neb jsem nebyl tak zle živ, aby mně nebeské království odepříno býti mělo; zemské tyto věci pro nebeské opouštím; ty hleď, abys žádostí mé a prosby neoslyšel." Nemohl se Jiří od slz zdržeti, a proto slíbil vykonati, co král poroučel.

Potom puštění jsou do komnaty kněží a podle řádu křesťanského posloužili mu svátostmi. Král všecku svou ozdobu odkázal kostelu Pražskému, a své krásné zlatoskvoucí vlasy, aby žádná marnost po nás nepozůstala, ostříhati poručil; čehož ale služebníci, předstírajíce všeliké příčiny k odkladu, učiniti zanedbali. Když duše nedužívá v nemocném těle déle trvati nemohla, požádav král posvěcené svíce, a patře na obraz spasitele ukřižovaného, počal říkati modlitbu páně, a dopověděv poslední slova: „ale zbav nás od zlého" — nemluvil více, ale jakoby pokojně usnul z tohoto světa se odebral.

To se stalo ve středu dne 23. listopadu 1457 před samým západem slunce. Král Ladislav řečený Pohrobek umřel počítaje toliko 17 let a 9 měsíců věku svého.

Bylo to jako hrom, který z čista jasna úleskem svým celý svět z koleje vymkne, a nejen všechno jmění, ale i všecky naděje národův v niveč obrátí. Všecky mysli byly omráčeny, úžas, pláč i nářek na vše strany se rozléhaly; každý, i kdo krále toho nemiloval, byl hluboce dojat hrůzou nad krutostí osudu, který tuto se splnil, i nad marností vší lidské moci, slávy a naděje. Čechové zejména čtrnácte let strádali, bezvládím nesčíslně svízele a bídy snášeli, čekajíce, až dospěje král v létech i rozumu, by mocnou rukou zachránil i národ i království celé a jako dříve bylo zvelebil. A hle, král sotva čtyry léta na trůnu oseděv, pln nejskvělejších nadějí, nejslibnějších vlastností, klesá náhle v temný hrob; a zas jest trůn osiřelý, zas nejistý osud novými strastmi hrozí!

Ve čtvrtek, 24. listopadu, ležel král Ladislav celý den v Králově dvoře na marách, a lidé chodíce tam celý den davem, ohlédali jeho a velký pláč vedli. Nazejtří v pátek v den sv. Kateřiny, 25. listopadu, bylo v Králově dvoře nad mrtvolou královskou kázaní, pak ji vyzdvihše u slavném průvodu k poslednímu odpočinku nesli. Nedá se říci, zdali domácí Čechové anebo cizí Němci větší a srdečnější žalost při tom na jevo dávali. Poslední čest, která se mladému králi činila, vynikala netoliko slávou ale též i opravdovým smutkem. Nejprv šli v průvodu cechové řemeslníkův Pražských s praporci a se svícemi, pak žáci a mniši, i celá universita. Za ní vedli ryněří čili čeledínové černě oblečení deset koní královských černým suknem přikrytých, pak šli kněží kališničtí v komžích a za nimi mistr Rokycana v černém ornátě; na to králové rytíři všichni v černém rouše jako mniši, každý s černou svící v rukou. Za nimi nesli krále mrtvého na márách konšelé Staroměstští pod zlatohlavem až na most, kdežto přejalo máry rytířstvo až na hrad. A ležel král pod zlatohlavem na marách odkrytý tváří, tak že jeho mohl každý spatřiti; okolo mar šli páni čeští a rakouští a potom lid obecný nesčíslný. A tu byl prý tak veliký křik a pláč od lidí, jako někdy, když byl umřel Karel císař starý; a jakož s velikou radostí a se cti, s trubači a hudebníky přijali byli krále Ladislava, když přede dvěma měsíci do Prahy přijel jednou branou, tak provodili jeho s velikým nářkem a s žalostí druhou branou ven, totiž branou někdy Strahovskou u prostřed nynější ulice Ostruhové, kde nyní Kajetanský kostel stojí. Na Hradčanech kapitula Pražská přijala krále s žáky svými, a tu kanovníci jej sami nesli do hlavního chrámu u sv. Víta, zpívajíce latinskou píseň pohřební. Když královskou mrtvolu přinesli do prostřed dolejšího kůru

panny Marie, tu i ty koně černým suknem přikryté kázali do kostela k hrobu vésti, aby prý jim co oběra zůstali; ale pánové nechtěli toho dopustiti pro poctivost těla Božího a že taková věc není slušná ba neslýcháno, aby žáci měli do kostela s koňmi jíti před drahou svátost Boží. Nicméně prý přes panskou vůli byli koně do kostela uvedeni. Potom se sloužili mše zádušní, a pánové šli k oběře. Němečtí pánové a dvořané dávali prý i každému z lidu peníze, kdokoli chtěl jíti k oběře. Mistr Jan z Rokycan jal se potom držeti nad hrobem řeč pohřební kanovníkům v nevděk, neboť brzo mistr Václav z Krumlova, kapitulní děkan a administrator arcibiskupství, okřikl ho zvolaje: „Mistře přestaň, však již dosti jest toho kázaní." I spustili tělo krále Ladislava v rakvi do hrobky pradědа jeho, císaře Karla, a zlámali i zrušili pečeť i majestát jeho královský, i všecky jeho insignie, žezlo i říšské jablko (ovšem padělané), však meče, kterýž nešen byl před rakví ostrým koncem dolů, nemohli dlouho zlomiti. Potom vzal pan Jiří co zeměsprávce královskou korouhev s českým lvem, a obešed s ní dle obyčeje třikráte okolo hrobu povrhl jí na zem a strhl a sedřel ji. Totéž učinil s korouhvemi všech jiných zemí zemřelého krále a všickni přítomní zvláště Němci, dali se při tom do velikého pláče a nářku. Teprv před samým večerem vrátili se účastníci královského pohřbu z hradu do svých obydlí ve městech Pražských.

Neobyčejně krátká nemoc, která krále Ladislava tak rychle usmrtila, zavdala Němcům a jiným nenávistníkům národu Českého vítanou příčinu k pomluvám, že král Ladislav otráven byl. Nemoc, na kterou umřel, byla morní bolest čili hlíza morová, ježto nedávno před tím v Čechách, a ještě té doby v Uhřích a v Polště valně byla zuřila, neboť ji tam křižáci od Bělehradu domů se vracející roznesli. Nikomu v Praze vidoucímu, jak se to vše přihodilo, nenapadlo, o králově otrávení mluviti; vždyť měl král nyní jen své německé dvořany okolo sebe, i podržel až do posledního dechu své jasné vědomí, což by při prudkém otrávení možné nebylo. V Němcích však nevyšetřovali, zdali otrávení mohlo nebo nemohlo býti, a tu po nějakém čase napřed z Vídně a z Vratislavi roznášeli se pověsti, že prý Čechové krále otrávili. Hned tam i řeči i písně hanlivé skládali, zvláště o panu Jiřím z Poděbrad a manželce jeho Johanně z Rožmitála, jakoby oni zvláště to byli spůsobili — a tak si Němci na dlouhý čas příležitost dělali, aby se vší zlostí svou pana Jiřího i veškeren národ Český mohli co nejšeredněji hyzditi, a sprostými i zlomyslnými promluvami jej pronásledovati, nalézajíce v tom zadostučinění za hanebné porážky, jichž sobě byli za husitských válek od Čechův domů odnesli.

Novina o králově smrti došla do Vídně třetího dne, 25. listopadu, v den pohřebu, do Budína 27. listopadu, do Francie však potřebovala celý měsíc. Francouzský král, Karel VII., byl tenkráte sídlem v městě Turonech čili Toursu, a tam se při něm ještě zdržovali poslové krále Ladislava. Král sám nebyl však v ten čas ve městě, nýbrž křísil se z těžké nemoci na jednom blízkém zámku. Našim poslům dodána jest novina o krále Ladislava smrti v samý štědrý večer, 24. prosince. Oni byli u francouzského dvora přijati a chováni netoliko s velikou ctí, a hojnými slavnostmi, ale také s laskavostí téměř domáckou, jako by již sami k rodině byli náleželi. Může si každý představiti, jaký hrozný dojem učinila zpráva o nenadálém bezživotí královského ženicha. Králi Karlovi, který se tolik těšil na tu svatbu, nesmělo se to ani hned říci, co se stalo, aby neupadl opět v nebezpečnou nemoc ledva přestálou. Českým poslům nezbývalo, leč smutně nazpět domů se vrátiti; když se dne 30. prosince u královského dvora v Turonech loučili, plakala před časem ovdovělá nevěsta, i matka její a celé shromáždění. Král Karel kázal je všude čestně provoditi skrze říši svou. Přišli tedy také do Paříže, kdež je přední mužové města i university s velikou slavností vítali. Ohlédali všeliké památnosti a poklady města Paříže, avšak Pařížané měli ještě větší podívání na nich samých, neboť jejich krojův a obyčejův ještě nikdy byli nespatřili. Byla právě zima i sněhu mnoho po ulicích, saně však na kterých se po městě vozili, byly Pařížanům též něco nevídaného. Své komorní vozy zanechali poslové před městem, sestavivše je ve hradby válečné s řetězy a náklady jako k bitvám, a lid jejich je ve dne v noci hlídal na spůsob táboru někdy Žižkova; i na vzdor třeskutému mrazu nepřestávali zvědaví Pařížané hrnouti se valně k takovému divadlu. Teprv na konci masopustu roku následujícího (12.—14.

[illegible] vrátili se poslové do Prahy a to ve společnosti poslův krále Francouzského k stavům českým vypravených; neboť prý sám pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka Francouzskému králi naději činil, žeby nyní na uprázdněný trůn český a uherský jeho syn Karel snadno zvolen býti mohl.

Uchazeči o trůn český. Matiáš Korvín.

1457 prosinec.

Veliká chvíle nastala, v které se mělo rozhodnouti, má-li na královský trůn Český opět dosednouti panovník rodu a jazyka cizího, anebo má-li ponejprv co království České stojí, na trůn posazen býti muž z lůna národu vyšlý, kterýž toho již veliké důkazy podal, že jest k panování nejschopnější, stav se příkladem a vzorem neunavitelné činnosti, důmyslné moudrosti, všeobsáhlé péče, neoblomného důrazu, a co nejvíce platí, nelíčené vřelé lásky k vlasti a k národu. Jednalo se o to, má-li se splniti nejvyšší tužba a přání, jaké veliká většina národu Českého v duši své chovala, anebo má-li osud vlasti, jako dosud bylo, vložen býti do rukou panovníka, který nebyl z národu a který by si především jen svého prospěchu, své moci hleděl? Pan Jiří Poděbradský mohl ovšem sobě dobře tušiti, vždyť sám nebožtík král Ladislav umíraje jemu samému jakoby poslední vůlí svou nejvyšší vládu v zemi poručil, vždyť moc jeho v národu Českém byla větší, než aby byla mohla ponížena býti v bezděčné poddanství, vždyť všickni praví Čechové jednozvorně přáli si ho viděti na trůnu, a starého jeho soka a závistníka, Oldřicha z Rosenberka, na odpočinku žijícího, neposlouchali v tom ohledu ani jeho vlastní synové. Vlastenecké pana Jiřího péče a zásluhy byly tak všeobecně uznávány, že královská koruna, když se právě nyní k tomu převzácná příležitost vyskytla, jemu samoděk připadnouti musela. Ostatně pan Jiří co veliký duch nebyl stydlivým ani útulným a nečekal až by štěstí samo přišlo hledat jej, ale vyšel naproti směle jako opatrně, věda, že vrch moci všude se béře ale nedává.

Nicméně dvě velevážné věci stavěly se Jiřímu v cestu, odpor Němcův v zemích koruny České bydlících a odpor katolické církve: jakž by se mohli Němci s myšlenkou spřízniti, aby na královském trůnu seděl a jim panoval Slovan, Čech, kterýž ani německy nemluví? jakž měl býti k tomu ještě předním světským kurfürstem v říši Německé? I jakž měla církev Římská uznávati krále kacíře, kterýž se učinil přední hlavou a záštitou kališníkův, a ještě více, jakž měla toho trpěti, aby v samém lůně katolického křesťanstva, u prostřed říše Římské mimo poslušenství papeže a císaře zachovával se i prospíval zvláštní stát a národ ne vedením hlavy všeobecné církve, papeže, ale pouhých lidí světských, kam by to vedlo, jaký příklad by se tím dával jiným národům a státům?

To vše při nastávající volbě nového krále Českého těžce do váhy padalo. Vyskytl se také uchazečův o korunu českou počet nemalý. Vlastně kdyby byli chtěli Čechové šetřiti dědičné smlouvy, již učinil císař Karel s domem Habsburským, nebylo by sporu o tom, komu by království České nyní připadnouti mělo, neboť byli tu předně císař Bedřich III., jeho bratr arcikníže Albrecht, a jeho strýc, arcikníže Sigmunt Tyrolský. Ale jako část Čechův po smrti císaře Sigmunta Albrechta Rakouského, potom všickni Čechové Ladislava Pohrobka jen ze své svobodné vůle a nikoliv na základě práva dědického za České krále míti chtěli, tak nyní jeden jenom hlas o tom šel, že se bude voliti král zcela svobodně. Všickni tři Habsburkové připovídali se skutečně k nápadnictví české koruny, a císař Bedřich zvlášť pravil, že považuje království České za odumřelé léno říše Římské, a že již tím jemu bylo propadlo, že nebožtík král opomenul jeho, císaře, za to žádati, aby ho v té koruně potvrdil. Vskutku však Bedřich na panování v Čechách ani nemyslil, chtěltě jenom nějakých prospěchův pro sebe při té příležitosti uloviti, neboť se byl již co poručník mladého Ladislava českých bouří dost nabažil, a svému pohodlí pro Čechy ujmu učiniti se mu nezdálo. Naopak v Uhřích byl by rád chtěl panovati, ačkoliv i tam se nemohl velikého pohodlí a pokoje nadíti; ale nebylo tam těch kacířův a těch náboženských různic, nad které nic protivnějšího mu nebylo. Čechové si jeho císařského práva k odumřelému lénu říšskému pranic nevážili, neboť neměl moci, byť by chtěl, práva toho dovesti; pro svou nečinnost a neodhodlanost uvedl důstojenství císařské v takovou nevážnost, že ani říšská knížata

ani papež si ho mnoho všímali. Nyní povstal nad to mezi Habsburky takový spor o zemi Rakouskou po smrti krále Ladislava na ně spadlou, a tak mezi sebou se porůznili, že nežli by byl jeden druhému popřál české koruny, raději komukoliv jinému jí ponechali.

Nejdotíravější uchazeč o korunu českou byl však kníže Vilém Saský, manžel Anny, starší sestry nebožtíka krále Ladislava. Táhl se k dědickému právu své manželky, ačkoliv vůbec známo bylo, jak nešlechetně se k ní zachovává a míní netoliko české ale i uherské koruny a země Rakouské dosáhnouti. Jinak byl pán srdnatý a rozumný, podnikavý a správný, a se starším bratrem, kurfürstem Bedřichem, snášel se nyní výborně. Mnozí Slezáci prý nečekajíce ani na jeho vyzvání sami jemu své poslušenství nabízeli.

Také manžel druhé Ladislavovy sestry, Alžběty, král Polský Kazimír Jagajlovic, tentýž, o kterého dříve horlivější strana husitská tak velice stála, hlásil se o korunu českou, ač právo jeho manželky, kdyby se bylo uznávalo, teprv po starší sestře Anně jíti mohlo. Byl sice dobrý člověk, ale k vládě tak neschopný, že i sami Poláci počali o tom jednati, aby mu dán byl správce a poručník, který by jej v panování zastupoval. A přece jemu více štěstí přálo, nežli všem Jagailovicům, kteří byli po něm. Také ničeho nepočínal, aby si českou a uherskou korunu pojistil, bezpochyby očekávaje, že opět Čechové a k tomu i Uhři přijdou nabízet jemu svá království.

Z jiných rozličných knížat, kteří se Čechům za krále nabízeli a všelijaké prospěchy jim slibovali neb líčili, byl předně Bedřich kurfürst Braniborský, který od české koruny držel dolní Lužici v léně. Lužičané přímlouvali se zaň, že jest kníže statečný a moudrý, a také že slovansky umí byv vychován při dvoře krále Polského; potom jeho bratr, markhrabě Albrecht příjmím Achilles, také již často jmenovaný, kterýž byl pánem na Anspachu a Bajrajtu, vojvoda Ludvík Bavorský příjmím Bohatý, na Landshutě a Ingolstatu, kteřížto oba nalezli některé přímluvce i mezi pány českými. Avšak docela obzvláštní a v důležitém ohledu velmi vítaný uchazeč o korunu českou byl Francouzský král Karel VII., který Čechům nabízel svého mladšího syna Karla za krále.

Pan Jiří z Poděbrad zachoval se v této osudné době vždycky dle slov evangelia, byl opatrný jako had a nevinný jako holubice. V prvním okamžení po smrti krále Ladislava, v den před jeho pohřbem, 24. listopadu 1457, dal všecky nejvyšší úředníky a zemské soudce svolati a oznámil jim, že mu čas co zeměsprávci ještě nedošel, a že má až do svatodušních svátků příštího roku trvati. To ovšem všickni také věděli, a neozýval se nikdo proti tomu. Podržel tedy pan Jiří vrchní moc v zemi zase až do budoucího krále, a nikdo v zemi se nehnul i byl pořádek a pokoj jako před tím. Téhož samého dne, 24. listopadu, přiveden jest z Vídně do Prahy z rozkázání ještě krále Ladislava co vězeň jediný po uherském guberna torovi pozůstalý syn, Matiáš Huňad řečený Korvín, mladík osmnáctiletý a krásné postavy. Pan Jiří přijal jej k sobě do svého domu ne co vězně, ale co přítele a hosta vítaného a choval ho tak čestně, že se brzo za úda rodiny považovati počal. Obydlí pana Jiřího bylo až dotud v domě po otci a dědu zděděném, jemuž se říkalo „dvůr pana Bočka"; stával na Starém městě mezi Liliovou a Řetězovou ulicí (nynější průchodní dům pod čísly 222 a 946); rozumí se, že pan Jiří v něm choval četnou stráž a skvostné služebnictvo po knížecím způsobu. Mladému Matiáši se zde brzo zalíbilo, a již v několika málo dnech, na začátku prosince, zasnoubil se s dcerou pana Jiřího, Kateřinou příjmím Kunhutou, ovšem teprv devítiletou. Nepochybně předvídal pan Jiří brzké povýšení mladého Huňadovce znaje smýšlení Uhrův, kterak vždy jen po králi z domácího rodu touží, a kterak nebožtík Jan Huňad jim se uměl zalíbiti. Také brzo, 13. prosince, přijel za Matiášem do Prahy Jan Vitézze Zredna, jeho bývalý učitel, slavný tehdáž učenec a nyní biskup Váradský. Poslán byl od Matiášovy matky a od jeho ujce Michala Siládi-ho, aby užil prostřednictví a pomoci pana Jiřího při zamýšleném povýšení Matiášově na Uherské království, a tudyž aby Matiášovi takořka připravil cestu z vězení na trůn královský.

Dne 14. prosince 1457 sjeli se čeští stavové dost valně jakožto každoročně o suchých dnech adventních do Prahy. Pan Jiří totiž nerozepsal po smrti králově tak řečený zápovědní čili mimořádný sněm, maje dosti na tom, že se mimo to v tento čas stavové sjedou k zasedání na sněmu i na zemském soudu. Ovšem se v tom-

již o volení nového krále jed-
íce prý se ozývali hlasově pro
fícha, potom pro krále Kazimí-
o, také pro arciknížete Albrech-
arkhraběte Albrechta Braniboř-
ého pana Jiřího z Poděbrad tu-
ekateli trůnu aspoň veřejně je-
nevyslovilo. Ostatně nemohlo
ci ničeho předsebráti, pokud se
slové z Francie a tak ta věc
yla až k nejblíže příštímu sjez-
nu o suchých dnech postních,
1458, a nežli se sněmovníci dne
ce rozjeli, rozeslání jsou hojní
ací do všech krajův českých a
orunních, a zvláště stavům mo-
slezským a lužickým s oznáme-
a budoucím sněmu v Praze o
nech postních má o všech po-
runy české býti jednáno. Mora-
ezákům a Lužičanům obzvláště
kladeno, aby povinnou věrnost
české zachovali, a od ní ani
hrozbami odvrátiti se nedali,
e najdou potřebné ochrany pro-
u, kdož by je od té koruny buď
lstí chtěl tisknouti.

české tak v uherské koruně
počátku všickni stejného smýšle-
m budoucího krále: jedni přáli
edřichovi III., jiní chtěli
jbohatšího magnáta uherského,
še Frýštátského z Ujla-
odu Sedmihradského, za krále,
a chtěla Matiáše Huňada,
huť k panování cizímu, zvláště
u, byla tehdáž u obou národův,
a českého, téměř stejně živa.
Jan Vitéz ze Zredna u
ho v Praze výborně pochodil.
š Ujlaki a palatin Ladi-
ra stáli v čele nepřátel rodiny
, ale oba byli domácí přátelé
o; Ujlakiho dcera, Jerony-
ala se již na třetí rok v Praze
na Jiřího na vychování jakožto
ho syna Jindřicha, a ten se zase
jlakiho v Uhřích vzdělával. Pan
, aby Matiášovi, svému budou-
razil cestu k trůnu uherskému
osly do Uher, kteří všecky vo-
y české, již ode dvacíti let ve-
čnou moc v Uhřích provozující
klonili, že vstoupily ve službu
iládi-ho, Matiášova ujce, který
jako nový gubernator uherský
také statečný Jan Jiskra z
za a sám Mikuláš Ujla-
ki dali se k Matiáši Huňadovi skloniti,
tak že oba slíbili pod jistými výminkami,
neprotiviti se jeho povýšení na trůn.

Noví biskupové, Tas z Boskovic, Olomoucký, a Jošt z Rosenberka, Vratislavský. Počátek jednoty českých bratří.

1457.

Ještě nežli se tento rok 1457 skončil, dosedli dva znamenití domorodní pánové na biskupské stolice Olomúckou a Vratislavskou. Olomoucký biskup Bohuslav ze Zvole, umřel téhož roku ve Vídni, byv prý otráven od Husitův, a za jeho nástupce zvolen jest Protas z Bozkovic, syn pana Beneše Černohorského z Bozkovic, který 1. srpna 1451 působením Kapistranova kázání v Brně kalicha se odřekl a i s rodinou svou do lůna katolické církve se vrátil. Biskup Protas anebo jak se obyčejně zval, Tas, byl s panem Jiřím z Poděbrad po matce v příbuzenství, nebyl sice nikdy jemu přítelem, ale z lásky k vlasti neprotivoval se jemu co králi Českému až do poslední chvíle, když mu nezbývalo jinak, nechtěl-li upadnouti v úplnou nemilost papežskou. Byl ostatně prelát osvícený a ve věcech církevních nad jiné svobodomyslnější; také měl chválu vůbec co muž postavy vysoké a ušlechtilé, tváře přívětivé, mravův líbezných, ducha bystrého a výmluvností nevšední. Za mládí studovav v Italii vrátil se odtud nadšený duchem vzdělanosti a láskou k literatuře a krásnému umění.

Biskupství Vratislavské obdržel po tamějším biskupovi Petru II. Novákovi, který r. 1456 umřel, hlavně působením nebožtíka krále Ladislava páně Oldřichův z Rosenberka třetí syn, Jošt z Rosenberka, dosud mistr řádu Johanitského v Strakonicích a probošt kostela Pražského. Byl na biskupství dne 11. prosince 1457 posvěcen, a neuměje německy, jako větší počet tehdejších pánův českých, musel ve Vratislavi latinsky kázati, užívaje při tom jako ondy Kapistran tlumočníka německého. Byl to muž ve mnohém ohledu znamenitý, postavy vysoké a hrubé, kostnatý a tlustý pospolu, ale ducha výtečného, vzdělaný přítel nauk a literatury, také spisovatel český, mysli bystré a vůle rázné.

Mistr Jan z Rokycan, volený arcibiskup Pražský, zakusiv již r. 1454 mnohonásobně nechuti nebožtíka krále Ladislava, a předvídaje, že čím dále tím důrazněji by se mohlo se strany královy a papežovy proti kališníkům nastupovati, změnil od té chvíle své posavadní chování v tom, že na svých kázáních ve chrámě Týnském počal jako někdy Jan Hus a jeho stoupenci hořekovati nad porušeností a zkažeností všech věcí křesťanských. Často předkládal posluchačům svým, kterak duch pravého náboženství všude víc a více hyne, kterak antikrist již samých svátostí se zmocnil, že jich lidé přijímají hříšně, ne ku spasení ale k zatracení svému, a kterak nikde nevidí pomoci proti této zkáze. Tu mnozí z jeho posluchačův brali si tato slova hluboko do srdcí svých, a to vedlo k dalším následkům, nežli sám Rokycana zamýšlel. Utvořil se totiž hlouček mužův, jichžto pilnost a opravdovost v náboženství je úžeji k sobě i k mistru Rokycanovi zbližila. Byliť jako nějaký výbor posluchačův jeho jemu nad jiné milejších a důvěrnějších. Byltě mezi nimi muž jeden, již padesát let věku svého mající, však posud neznámý, ale později pod jménem bratr Řehoř proslulý, rodilý sice zeman, ale tak chudý, že se musel krejčovstvím živiti. Za mládí svého, ještě před husitskou válkou, vstoupil prý do kláštera Bosáckého, ale brzo z něho vystoupil, když se v Čechách husitství rozmohlo. Nebyl synem sestry Rokycanovy, jak někteří pravili, nedá se to žádnou okolností z jeho života dokázati. Však byl muž neobyčejné povahy, pobožný a rozumný, pokorný a přísný pospolu, činný a odvážný, a při tom nebažil ani po cti ani po jmění, ani po přednosti a panování. Jakkoliv nebyl učený, byl přece nad mnohé jiné mocen slova a péra. Kázání mistra Rokycany činila jej rozpačitým a tesklivým, neboť slyše z úst mistra svého, že antikrist i církevní svátosti kazí, kterak mohl svého vlastního spasení jist býti? Rokycana chtěv jej utvrditi novým svědectvím aneb jen vůbec pohověti jeho nábožným tužbám, dal mu některé spisy Petra Chelčického čísti. To však zádumčivou touhu Řehořovu ještě více roznítilo, a co dříve více méně nevědomky v něm dřímalo, vystupovalo mu nyní na výsluní mysli, obíkalo se v určité myšlenky, úsudky a předsevzetí. Neměl pokoje, dokud Chelčického a učenníky jeho osobně nepoznal. Návštěvy jeho v Chelčicích opakovaly se, a cele napojen duchem Chelčického, a porozuměv důkladně, v čem křesťanstvo tehdejší zavedeno jest, přestal Rokycanu považovati za mistra svého, když tento jeho rozpakům, zvýšeným úmyslům a účelům již nemohl stačiti. Mistr Rokycana zajisté ve vyznání a učení svém nespustil se základu a stanoviště více méně katolického, přijímal za pravidlo víry kromě písma svatého také dávné podání všeobecné církve a uznával Římského papeže za hlavu církve. Nyní pak, když po smrti krále Ladislava za nastalé proměny politické Rokycana počal sobě lépe tušiti a novou nadějí na srovnání se s Římskou církví se kojiti, stal se mu Řehoř se svými přátely tím více nepohodlným, čím usilněji tito se snažili, jeho za sebou potáhnouti, a jej od obecné církve, dle jich přesvědčení do dna zkažené, oddělíti.

Tu stalo se ku konci tohoto roku 1457, že mistr Rokycana, aby žádostem Řehořovým vyhověl a spolu jeho i jeho stoupencův se zbavil, na panu Jiřím z Poděbrad to vymohl a zjednal, aby na panství Litickém, kteréž panu Jiřímu náleželo, ve vsi Kunvaldě, ležící za městečkem Žamberkem, v soukromí směli pohromadě bydleti; neboť v té krajině bylo obyvatelstvo následkem minulých válek velmi prořídlo. Tedy se tam ještě téhož roku stěhovali Řehoř a jeho Pražští přátelé, i také bývalí učenníci Petra Chelčického, v ten čas, zdá se, již zemřelého. I počali se všichni noví osadníci v Kunvaldě mezi sebou jmenovati bratřími, neberouce ohledu na rozdíly stavův. To byl zárodek bratří českých, a Řehoř stal se zakladatelem nové náboženské jednoty, která ustrojivši se hlavně na základech praktického křesťanství a živého lidumilství přes všechno pronásledování potomních věků podnes, ač mimo vlast svou, i v dalekých krajinách cizích dílův světa, se zachovala. Však o jejím ustrojení a dalších osudech i potom ještě budeme míti příležitost mluviti.

HLAVA III.

Král Jiří z Poděbrad.

1458—1471.

Zvolení Matiáše Korvína za Uherského, pana Jiřího z Poděbrad za Českého krále.

1458 leden — březen.

Dne 24. ledna 1458 byl Matiáš Huňad řečený Korvín hlavně spůsobením našeho Jiřího z Poděbrad u Pešti v Uhřích na poli Rákoši zvolen za krále Uherského. Rychlí poslové přichvátali do Prahy, aby výsledek volby Matiášovi a panu Jiřímu oznámili. Ihned kázal pan Jiří svému synu Viktorinovi, aby pojav s sebou znamenité komonstvo, nově voleného krále Uherského skrze Čechy a Moravu do jeho království doprovodil. Však sotva odjel Matiáš z Prahy, pustil se sám pan Jiří za ním až do Strážnice na Moravě, kdežto páni uherští u znamenitém počtu a veliké nádheře příjezdu svého krále čekali. Byli mezi nimi matka nového krále, Alžběta vdova po Janu Huňadovi, a její bratr Michal Siládi, nový gubernator uherský. Tam se staly dne 8. a 9. února 1458 mnohé důležité úmluvy. Matiáš poděkoval se panu Jiřímu za velikou přízeň, kteréž v Praze v jeho domě požíval, i zapsal se mu k věčné vděčnosti a rodině jeho k neproměnitelnému přátelství; také svatební smlouva mezi ním a panem Jiřím, co budoucím tchánem jeho, byla z obou stran stvrzena. Svatba však pro mladý věk obou snoubenců musela na pozdější chvíli odložena býti. Ve Strážnici byly také všecky ještě pozůstalé nesnáze mezi novým králem a jeho někdy předními odpůrníky péčí pana Jiřího urovnány a novými smlouvami uklizeny, a zejmena Jan Jiskra a Mikuláš Ujlaki dokonale s Matiášem se spřátelili. Všichni uherští, čeští a moravští páni tu ve Strážnici přítomní ku smlouvám ode uzavřeným své pečeti co svědkové přivěsili. Pan Jiří z Poděbrad přijal potom od nového Uherského krále řád a náhradu za poskytnutou pomoc 60 tisíc zlatých, 14 centů stříbra, několik set volů a několik třicetivědemních sudů vína.

Dne 18. února 1458 vrátil se pan Jiří do Prahy a zastal tu posly krále Francouzského, kteří byli spolu s českými posly z Francie přišli. Národ Český s nevolí na to hleděl, jak se všech stran hlásí se cizí uchazeči o trůn český, neboť každý vlastenec dávno již přál si, aby osud vlasti položen byl v ruce nejhodnějšího syna jejího, a nejnovější příklad Uhrův tím více v lidu touhu a naději povzbudil. Mistr Rokycana nepřestával se své kazatelny v Týnském chrámě horliti v tom smyslu, a mezi šlechtou především horlivě pan Zdeněk Kostka z Postupic nakloňoval mysli ku králi z domácího rodu. Veřejně i v soukromí se o tom mluvilo, že jako Uhrům tak i Čechům nebylo potřebí panovníka z kmene cizího, a že svrchovaný čas jest, aby se již jednou vymknuli z moci německé. Nejhodnější syn vlasti, který měl býti na trůn povolán, nebyl nikdo jiný, než pan Jiří z Poděbrad, a toto všeobecné smýšlení vzrostlo k jeho prospěchu konečně v moc neodolatelnou.

Zdali on sám měl ruku v tom, zdali přední pánové čeští s jeho vědomím a vůlí museli ještě penězi podplaceni býti, jakž potom se povídalo, nedá se ani jistiti ani zapírati. Pan Jiří se v těch okolnostech choval ku podivu opatrně a chytře; netoliko že co uchazeč o trůn ani slovem se neoznámil, zachovával i všecky obyčeje a právní formy spravedlivě a nanejvýš nestranně.

V nejbližším příštím sněmu o suchých dnech postních, ku kterému, ovšem pro uprázdnění trůnu, také poslové z korunních zemí zváni byli, měli se ovšem toliko slyšeti poslové těch knížat, kteří za krále přijati býti chtěli; ale aby to byl sněm o skutečné volení krále, to nikde oznámeno nebylo; a také nebyl ze sněmovníkův obyčejný výbor voličský sestaven, jakoby k volení ještě ani přijíti nemělo. Avšak Čechové dávno věděli, koho

budou voliti, a neodolatelný proud veřejného mínění a vůle lidu protrhl hráze obyčeje a právních forem, a nečekal s uskutečněním touhy své až do nějakého příštího volebního sněmu. O tom zajisté pan Jiří dobře věděl, a jeho přátelé starali se o to, aby obecná touha národu již vyplněna byla.

Přišel den 22. února 1458, ku kterémuž sněm byl rozepsán; v Praze počal neobyčejně hlučný život, ulice a domy hemžily se šlechtou a jiným komonstvem, ale jak to tehdáž obyčejné bývalo, nesjížděli se stejně sněmovníci všickni, tak že teprv bezpochyby v pondělí dne 27. února sněm skutečně zahájen býti mohl. Všickni nejvyšší úředníci zemští, Jan z Rosenberka, hejtman Slezský, Zdeněk Konopištský ze Šternberka, nejvyšší purkhrabí, Jindřich z Lipého, nejvyšší maršálek, Jindřich z Michalovic, nejvyšší komorník, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, nejvyšší sudí, Jan Zajíc z Hasenburka, sudí dvorský, a všickni ostatní nejpřednější pánové čeští: Jan z Koldic, Boreš z Riesenburka, Jindřich z Dubé, Jindřich ze Stráže, Vilém z Riesenberka, Jindřich z Plavna, Jan a Bohuslav ze Švamberka, Bohuslav z Žeberka, Jan z Kunštatu, Ota z Bergova, pět pánův z Kolovrat, Jindřich, Jan, Beneš a dva Albrechtové, Dětřich a Jenec z Janovic, Lev z Rožmitála, Vilém z Liburka, Jan z Wartenberka, Jan Švihovský z Riesenberka a Jaroslav Plichta z Žirotína, potom proslulí a nejpřednější mužové stavu rytířského: Burian z Gutšteina, Prokop z Rabšteina, nejvyšší kancléř, Jan Calta z Kamenné Hory, nejvyšší mincmistr, Zdeněk Kostka z Postupic, Přibík z Klenového, Soběslav z Miletínka i z Pardubic, Burian Trčka z Lípy, Arnošt Leskovec, Jan Malovec, Jakub z Vřesovic, Beneš z Mokrovous, Racek z Riesenberka, Václav Valečovský z Kněžmosta, podkomoří, Jan Bechyně z Lažan, Ojíř z Očedělic, Zbyněk ze Soběšína, Jan Pardus z Vratkova, Jan Sádlo ze Smilkova, ti všickni kromě velikého množství jiných ze šlechty dostavili se k tomu sněmu do Prahy. Městský stav byl zastoupen předně Pražany a posly z jiných měst královských. Z koruních zemí dostavili se jenom poslové z Budišína a ze Zhořelce z horní Lužice. Sněmovalo se na Staroměstské radnici, a každý den stály hojné zástupy lidu na náměstí okolo radnice. Po zahájení sněmu přistoupilo se k slyšení poslů vyslaných od knížat, kteří se o Českou korunu ucházeli; kdokoliv z nich o řádné slyšení žádali, obdrželi ho. Dne 28. února vyřizovali francouzští poslové poselství krále Francouzského, a bylo znamenité: Karel VII. král Francouzský podával Čechům, jakž již povědino, svého mladšího syna Karla, tehdáž teprv 11letého za krále, a sliboval vyvaditi všecky zástavy koruny České svým vlastním nákladem, a po čtyrech létech vypraviti syna s tak hojným pokladem do Čech, aby postačiti mohl všem potřebám; mezi tím aby pan Jiří z Poděbrad jako dosud čtyry léta co správce koruny vládl. I bylo to zajisté podávání nejen skvělé a lákavé, ale nehledíc ani na slibované poklady, to nejprospěšnější, které se mohlo činiti. Ozývaly se po sněmovně hlasy pochvaly a obliby v té míře, že přátelé pana Jiřího již se lekali. Však pohříchu, kdyby byl pan Jiří mohl předvídati, jaký bude osud jeho a celé země České za kralování jeho, zajisté byl by co upřímný vlastenec první k podání Francouzského krále přisvědčil. Rychle se po celém městě roznosilo, jaký dojem ono na radnici ve sněmovně učinilo, a tu hned jevil se takový nepokoj v lidu obecném, že bylo se obávati nějakého zbouření. Poslové Budišínští a Zhořelští takového chování se Pražského lidu nemálo se lekli, a pravíce zlostně, že v Praze nelze svobodně sněmovati, opustili sněm i Prahu, a ještě téhož dne na cestu do svých měst se vydali.

Dne 1. března vyřizovali poslové knížete Viléma Saského před sněmem poselství své. Tento kníže největší váhu kladl na dědické právo své manželky Anny, krále Ladislava sestry, i byl neunavitelný v dopisování jak k panu Jiřímu, tak ke všem ostatním důležitějším pánům českým, i chtěl si, když v Čechách velmi málo sluchu nacházel, váží mocí Slezáky a Lužičany nakloniti, aby se k němu co svému budoucímu pánu přiznali. Kdyby od těch bylo záleželo, byl by se stal Českým králem. Jeho poslové neplýtvali sice velikými sliby, tím obšírněji mluvili o jeho domnělém dědickém právu, odvolávajíce se na staré listiny, kterými prý se trůnu českému i ženská posloupnost připouští. Ve sněmě panovala veliká tichost a pozorlivost za této přednášky, nikdo se neozval ani ve smyslu příznivém ani nelibém, vědělať již napřed většina ovšem dobře, kdo za krále vyvolán bude; a když saští poslové skončili, ukázal k nim sněm takovou ochotnost a zdvořilost, že hned

dva úředníci na hrad Karlštein vypraveni byli, aby bez meškání z korunního archivu všecky listiny přivezli, na které se kníže Vilém odvolával. Poslové jeho vykládali si spůsob, kterak se sněm k nim choval na dobrou stránku, a hned napsali svému knížeti psaní plné nejlepších nadějí na dobrý výsledek svého poslování. Pan Jiří byl je také v Praze v jejich hospodě pro čest a ochranu zvláštní hojnou stráží opatřil; však když váš mocí také s ním samým chtěli jednati, nedal jim slyšení u sebe, odkládaje toho vždy pod záminkou, že příliš zaneprázdněn jest.

Ve čtvrtek dne 2. března 1458 vrátili se úředníci na Karlštein vyslaní s listinami, kteréž ve sněmu ihned předloženy a čteny byly. I vysvítalo z jejich obsahu tolik, že shromáždění stavové jimi nabyli nového potvrzení ve svém úmyslu a právu svobodného volení krále. Blížila se tedy chvíle rozhodná a ovšem osudná, neboť již od rána byl veliký shon a dav lidstva po ulicích, a všecko toužilo, aby oznámen byl budoucí král český. Sněm proměnil se najednou ve sněm o volení krále bez volebního výboru, a sněmovníci všickni vespolek stali se zároveň také voliči samého krále. Rozčilenost dosáhla nejvyššího stupně, a nic více nepřekáželo skutečnému projevení vůle národu. Nebylo času k dalším pletichám, a vše veřejně a rozhodně přímo k cíli kráčelo. Přikročilo se hned k volbě; naděje i pochybnosti, důvěra i nejistota napnuly mysli jak sněmovníkův tak i všeho množství v radnici i venku na náměstí čekajícího: po obyčeji klekli sněmovníci odříkávajíce modlitbu, a sotva doznělo ve veliké síni Amen, povystoupil nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka, a potázav se s pány potichu, a promluviv krátce o potřebě i právu vlasti, první dal hlas svůj panu Jiřímu z Poděbrad, vyvolenci národu; pokleknul před ním, svým dávným přítelem, a zvolal nadšeným hlasem: „Živ buď Jiří, král a pán náš milostivý!" Po něm jiní páni tak učinili, ale to by bylo dlouho mohlo trvati — v okamžení celý sněm na kolenou se octnul, a všickni slibovali věrnost a poslušenství. Na náměstí pak před radnicí rozléhalo se hřímavé volání: „Živ buď Jiří! král Český!" —

Pan Jiří byl dojat náramně, děkoval stavům pravě, že podávané důstojenství sice přijímá avšak pod výminkou, aby mu napotom všickni bývali radní a pomocní k obecnému dobrému, ku prospěchu a slávě české koruny. Tu již z radosti a srdečnosti rozplakalo se celé shromáždění sněmovní, a když jeden sněmovník jako u vytržení počal hlasitě zpívati Te deum laudamus, celý sněm spojil svůj hlas s jeho hlasem. Na radní věži udeřili mezi tím v tak zvaný zvon královský, a zvuk jeho dal znamení k hlučnému plesání všeho lidu po náměstích a ulicích, a se všech věží Pražských ozvaly se zvukové zvonův, donášejíce povětřím radostnou zvěst do všech stran šíré vlasti České, že zvolen jest za krále Jiří z Poděbrad!

I hned zdvihlo se sněmovní shromáždění všecko, a sformovavši se v průvod, vedli nově zvoleného krále ohromným davem jásajícího lidstva z radnice přes náměstí do chrámu Panny Marie před Týnem. Tam činěna čest králi novému, kněží a žáci zpívali opět Te deum laudamus, a mistr Rokycana vstoupiv na kazatelnu u velikém pohnutí děkoval předně pánu Bohu potom stavům českým, že se věrně o to byli přičinili, že byl zvolen panovník, jehož vláda slibovala býti i Bohu milá i vlasti a národu prospěšná. Z kostela veden byl král u slavném průvodu ne již do svého dvora dědovského, ale Celetnou ulicí do dvora Králova nyní již svého. To vše se vykonalo takořka samo sebou bez umluveného pořádku; nebylo v tom průvodu ani jezdcův, ani trubačův a bubnův, vůbec nic strojeného a však za to rozléhala se po všech ulicích a ze všech úst píseň: „Svatý Václave." Lidé po ulicích rozplakali se radostným pohnutím, děkujíce Bohu, že dal Čechům šťastně vyváznouti z panování německého, a že položen jest osud vlasti v ruce Čecha upřímného, o blaho vlasti před jinými pečlivého. Pan Jindřich z Lipého co nejvyšší zemský maršálek, nesl meč před králem, pan Zdeněk ze Šternberka šel králi po boku, a první za ním kráčeli pan Jan z Rosenberka, hejtman Slezský, a starý pan Zbyněk Zajíc z Hasenburka. Byli to přední pánové strany katolické, aby celý svět viděl, že při volbě krále Jiřího obě strany v zemi svorně jednaly, a že tento skutek stal se bez ohledu na vyznání víry.

Chování se okolních knížat a korunních zemí k novému králi Českému.

1458 březen — duben.

Pražský sněm po volení krále Jiřího nerozešel se ještě, ale měl další důležité porady. Bylo se starati o to, aby nový král také ode všech korunních zemí českých a od zahraničných mocností a knížat uznán byl. Také otázka, jakým způsobem by se korunovati měl, musela rozhodnuta býti. Vyšly tedy předně ze sněmu psaní k císaři Bedřichovi III., k papeži Kalixtovi III., všem ostatním okolním králům a knížatům, potom k stavům moravským, slezským, lužickým a šestiměstským. Avšak mezi všemi knížaty a stavy jediný mladý král Matiáš Uherský těšil se z povýšení Jiřího. Vzhledem papeže byla aspoň dobrá naděje, a vzhledem císaře, jehož hlas měl ovšem největší váhy do sebe míti, vědělo se, že nic opravdivého proti té volbě nepočne, jakož se i ukázalo, ačkoliv na Moravu činil nároky. Ostatní knížata však byli všickni proti volení pana Jiřího. Rakouský arcikníže Albrecht se zlobil, a vylil si svou žluč na Oldřichovi Eicingerovi, krále Jiřího příteli, pozvav jej zrádně do Vídně a tam uvězniv jej co zločince dne 5. března. Oba Sašťí knížata, Vilém a Bedřich zuřili; Vilém k císaři, papeži a všem kurfürstům protestoval proti Pražské volbě, a Bedřich kde mohl přimlouval se za to, aby tomuto prý dávnému zhoubci katolické víry, totiž Jiřímu, překaženo bylo, aby se nemohl dáti korunovati, i aby mu do shromáždění německých kurfürstův přístup byl zamezen. I Albrecht, markhrabě Braniborský, podobný odpor kladl, a byl v tom rádcem všem ostatním knížatům. Jediný fíšský duchovní kníže, Jan z Grumbachu, biskup Würzburský, uznával Jiřího hned za krále Českého a přiznil se s ním. Vesměs nedávali knížata Jiřímu ani odpovědi, nechtějíce poctiti jej titulem královským, ani také uraziti zjevným odepřením takového titulu.

Na Moravě bylo s počátku dosti tiché, toliko v německých městech ozývali se hlasové králi Jiřímu odporní. Zemský hejtman, starý pan Jan Tovačovský z Cimburka, nejlepší přítel Jiřího, pěčoval sice o udržení země v pokoji, avšak jemu veřejně nestranil. Král Jiří co potomek rodu moravského měl tam sice velké rodinné svazky a hojné přátely, avšak mezi panstvem některé zaryté nepřátely. K jeho straně stály nejpřednější rodiny zemské z Cimburka, z Pernštejna, z Lipého a z Bozkovic, proti němu před jinými Hynek Bítovský z Lichtenburka, pán na Cornštejně. Stavové moravští sjeli se konečně v neděli provodní, 9. dubna 1458, na sněm do Brna, i usnesli se s větší částky na tom, že krále Jiřího uznají, avšak pod výminkami těmi: aby katolíkům úplná svoboda v náboženství pojištěna byla, aby budoucně napravena byla křivda, která se moravským stavům stala, že nebyli voláni k volení krále; zemská práva markhrabství Moravského aby potvrzena byla; král aby se přičinil o navrácení těch listin, které král Ladislav z hradu Spilberka do Rakous dal zavezti; aby věci moravské budoucně jen s radou pánův moravských vyřizovány byly; konečně že přísaha poddanosti králi Jiřímu činiti se bude, až sám o ní do Moravy přijede. S těmi výminkami šli poslové ze sněmu do Prahy.

Však německá města na Moravě nechtěla o novém králi Českém ničeho věděti, toužíce po panství rakouském, odkud byla k setrvání u věrnosti pilně napomínána. Vrátilo se moravské poselstvi z Prahy s dobrými zprávami o svém pořízení, neboť prý král Jiří všecky výminky vyplniti přislíbil, což mělo za následek, že se moravští páni u valném počtu strojili na cestu do Prahy k ohlášenému korunování krále.

S horším odporem potkalo se zvolení krále Jiřího v Slezsku a v Lužicích. Také tam na to všeobecně bylo žehráno, že stavové těch zemí nebyli řádně voláni k tomu volení. Slezští knížata zle na to hleděli, že muž nižšího rodu než oni má nyní jejich pánem býti; praeláti a ostatní duchovenstvo nechtěli Jiřího, proto že v jich očích byl kacířem, a městům německým se to zdálo býti nesnesitelné, že jim co král má rozkazovati Čech a Slovan. Slezáci měli o to sjezdy 19. března v Lehnici, 16. dubna ve Vratislavi. Na oba sjezdy poslal král Jiří své posly; však zároveň měl i kníže Vilém Saský na obou sjezdech posly své, a na Vratislavském také arcikníżata Albrecht a Sigmunt. Slezáci i Lužičané horní patrně klonili se k Vilémovi Saskému, však na tentokráte nechtěli nikoho za krále přijmouti udávajíce liché příčiny, aby času získali a proti králi Jiřímu opatřiti se mohli. Vratislavští však ukázali se

rozhodnými a nejzuřivějšími odpůrci krále Jiřího. Když tam poslové krále Jiřího přišli, mezi kterými byli sám Zdeněk ze Šternberka, Jindřich z Lipého a Prokop z Rabšteina, obořila se na ně, ač s sebou listy bezpečnosti měli, německá lůza Vratislavská tak hanebně, že svým životem jisti nebyli, tak že to i ostatní Slezáky uráželo, a stavové mezi sebou uzavřeli, ve Vratislavi nikdy více nerokovati o věcech české koruny. Vratislavané nadýmali se, myslíce, že mohou celým Slezskem zavládnouti, i také později, 25. června 1458, tajný závazek mezi sebou učinili, že Jiřího, čili jak po německu říkali, „den Girsiken" nikdy za svého pána nepřijmou, kdyby jej i císař i papež uznali, a že proti němu všickni do těch hrdel i statků sobě vespolek pomáhati budou. Vratislavský biskup, Jošt z Rosenberka, také se s počátku Jiřímu protivil, a však více z povolnosti k otci svému, starému Oldřichovi z Rosenberka, který ještě i toho povýšení svého soka se dočkal, potom i z náboženských rozpaků. Vida však, že Jiřímu papež Kalixt jest dosti nakloněn, pro vlastní poučení sám osobně zajel do Říma.

Korunovace krále Jiřího a královny Johanny.

1458 7. a 8. května.

Vším tím, co se v korunních zemích dálo, nedávali se Čechové a zvláště Pražané mýliti, nýbrž jsouce dobré mysli, chystali se pilně k slavnému korunování milovaného krále. Naskytly se však obzvláštní obtíže před tou korunovací. Předně bylo rozhodnuto, že se všecko má vykonati starodávným obřadem katolickým, jaký dotud bývalo, aby katoličtí pánové poznali v tom uznalost se strany kališnické za jejich ochotnost při volení krále. Avšak kdo jej má korunovati? Pražského arcibiskupa nebylo, Olomoucký biskup Tas z Bozkovic nebyl ještě posvěcen, a Vratislavský biskup Jošt z Rosenberka nechtěl Jiřího korunovati. Posláno tedy do Uher ku králi Matiášovi a ku kardinálovi Karvajalovi, který tam co papežský legát meškal, aby některý biskup uherský ku korunování krále posílán byl, což bylo ochotně slíbeno, neboť kardinál Karvajal po papežově příkladu tehdy ještě laskav byl na krále Jiřího. Přijeli skutečně k 30. dubnu 1458, kterého korunovace býti měla, dva biskupové z Uher do Prahy, Augustin z Rábu a Vincenc z Vácova, a v jejich průvodu přijel také Mikuláš z Ujlaku, vojvoda Sedmihradský, tchán Jindřicha, syna krále Jiřího. Místo 30. dubna stala se však korunovace teprv 7. května, a to bezpochyby z té příčiny, že se král musel s těmi biskupy teprv srozuměti o spůsobě přísahy, kterou před korunovací měl složiti. Měli totiž biskupové od kardinála Karvajala sobě přikázáno, nekorunovati krále, lečby se prvé k úplnému poslušenství Římské stolice zavázal, jakž to dosud činívali všickni ostatní křesťanští králové. Tu se jednalo o to, měl-li se král Jiří touto přísahou odříci kalicha i kompaktat, a měl-li tudíž změniti své posavadní vyznání církevní; to byla zajisté věc choulostivá i plná rozpaků, ve svých následcích nad míru důležitá. Jestliže by nepovolil biskupům, nedošel uznání důstojenství královského, jestliže by své posavadní přesvědčení změnil, ztratil pokoj duše a podporu národu. Konečně smluvil se s nimi o formuli té přísahy, ve které ani o kompaktatech ani o kalichu zmínky nebylo, nýbrž vyslovil se jen závazek ku poslušenství církve katolické, k jednotě ve víře a k vyhlazení všelikých sekt a kacířství ve království Českém. Tu formuli dal si potom král Jiří z latiny do češtiny přeložiti, a učinil pak podle ní přísahu spolu se svou manželkou Johannou z Rožmitálu, dne 6. května podtají v komoře královské a přítomnosti řečených dvou biskupův, pánův uherských s nimi přišlých a některých českých, jakož byli Tas biskup Olomoucký, nejvyšší sudí Zbyněk Zajíc z Hasenburka a nejvyšší kancléř, Prokop z Rabšteina. Tato přísaha nesmí se míchati s druhou obyčejnou přísahou, kterouž král při samé korunovaci skládal, a která se týkala zachovávání práv zemských a také kompaktat Basilejských.

V neděli dne 7. května konala se korunovace krále Jiřího, a v pondělí 8. května korunovace královny Johanny. Nebylo při ní ani Slezských ani jiných cizích knížat a pánův, ani cizích praelatův a jen málo jiných hostův z ciziny; však tím hojněji nahražovala jejich nepřítomnost šelchta česká a moravská, měšťanstvo a obecný lid, jichžto všech vřelé a nadšené účastenství jevilo se ve hluč-

ném životě ve všech městech Pražských. Časně ráno 7. května postavil se branný lid Pražský na ulicích do šiku, královské vojsko zas vytáhlo z Prahy před brány, ostříhajíc město před přepadnutím skrze jakoukoliv nepřátelskou moc. Zároveň seřadili se stavové čeští ve slavný průvod, a šli na Pražský hrad, aby dle obyčeje nového krále hledali. Našedše a oblekše ho v roucho korunovační vedli jej do hlavního chrámu u sv. Víta: nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka, nesl korunu, Jan z Rosenberka, hejtman Slezský, žezlo, a Jindřich z Michalovic, nejvyšší komorník, říšské zlaté jablko, králi po boku kráčeli oba uherští biskupové. Tu král složil obyčejnou přísahu na práva a privilegie království Českého, mezi která náleželo také hájení a držení kompaktat. Však nežli se králi koruna na hlavu postaviti mohla, muselo se čekati asi hodinu na znamení k tomu dané; neboť v onom věku silně se věřilo v to, že postavením planet na nebi řídí se osudy lidské, a dle předpisův tehdejších hvězdářův nesměl nový král korunu dříve na hlavu si dáti postaviti, až planety takovému skutku příznivé postavení míti budou. I velký duch, jako bez odporu byl král Jiří, podléhal vplyvu pověr takových. Rabský biskup Augustin vykonal pomazání a korunování královo; všecky zvony Pražské rozzvonily se, jásot národu, mezi nějž peníze sypáno, naplňoval povětří. Po korunovaci zasedl král se stavy a vzácnějšími hostmi na paláci hradu Pražského k tabuli, při níž opět přední pánové čeští vykonávali své dvorské úřady. Při tom strojeny jsou rozličné kratochvíle, hudby, tance a rozmanitá podívání na kejklíře a šašky. Také korunovace královny Johanny vykonávala se druhého dne s obřady a radovánkami neméně slavnými a hlučnými.

První výkony nového krále. Výprava do Moravy a částečné podrobení Slezska.

1458 květen — červenec.

Zdá se, že první výkon nového krále po korunovaci bylo povýšení druhorozeného syna jeho, teprv patnáctiletého Viktorina do stavu knížecího a odevzdání jemu knížectví Minsterberského a Opavského. Zajisté učinili to král Jiří hlavně z toho ohledu, aby knížata Slezská neměli příčinu ukazovati na krále a jeho rod, že z nižšího než oni stavu pochází; také byl před tím již, r. 1454, koupil a vyplatil obě knížetství, Minsterberské i Opavské, na týž spůsob, jako vešel v držení celého jmění pánův někdy z Častolovic, jenom že Opava teprv r. 1464 vešla ve skutečné držení královým synů bývši jim postoupena od Jana knížete Opavského a Hlubčického, posledního na Opavě potomka Přemyslovice Mikuláše I. knížete Opavského, syna Přemysla Otakara II.

Prvorozený syn krále Jiřího, jménem Boček, byl na rozumu nedostatečný, a proto jej chovala královská rodina u sebe jen jako na zapřenou. Královna Johanna z Rožmitálu, jsouc sběhlá ve věcech veřejných, jala se pomáhati královskému manželu svému v nejedněch záležitostech správy veřejné a politické; měla potom svůj zvláštní dvůr přebývajíc v domě Hankově již často spomínaném, kterýž stával na místě nynějšího zemského soudu v Celetné ulici v sousedství Králova dvoru. Aspoň toto sídlo její pod jménem „dvůr králové" již roku 1461 se připomíná.

Král Jiří po korunovaci všecky dosavadní zemské a dvorské úředníky bez výminky v jejich úřadech potvrdil.

Hned po korunovačních slavnostech šlo dvoje poselství do Říma, jedno od biskupův uherských, kteří krále korunovali a nyní papeži ze svého jednání počet vydávali, druhé od krále samého, který se papeži osvědčoval, že mu chce býti synem věrným a poslušným, a přičiňovati se zvláště k obraně křesťanstva proti moci turecké, a zároveň prosil, aby sám papež ráčil mu přispěti svou pomocí k utišení oněch katolíkův, kteříž jeho za krále posud přijmouti nechtějí. Papež Kalixt III. byl stařec dobrotivý, a nechtěje pro různé mínění v církevním řádu pokoj kaliti, poctil krále Jiřího bullou, nadepsanou dle obyčeje „nejmilejšímu synu Jiřímu, králi Českému". Však pohřichu několik dní po vydání té bully dne 6. srpna 1458 umřel.

Přední katoličtí pánové v Čechách byli s počátku všichni králi Jiřímu věrně oddáni, zejména Jan z Rosenberka, nynější vládař domu Rosenberského, a Zdeněk Konopištský ze Šternberka. Na pana Jana hněval se jeho otec, starý Oldřich z Rosenberka, velice a dlouho, že pomáhal pana Jiřího voliti za krále, neboť měl prý dle zdání jeho

...s Jan sám státi se Českým králem. Pan ...eněk ze Šternberka zas býval nyní ve ...ech radách krále Jiřího; jestliže král ...eco jistil, přisvědčoval on jemu, jestliže ...píral, zapíral i on; řekl-li král, že něco ...st bílé, doložil pan Zdeněk, že jako sníh, ...kl-li že něco jest černé, zdálo se tomu, ...jako havran. Tento příklad, potom i ko...sování dle katolického obřadu rozpla...ly všecky rozpaky českých a většího ...u moravských katolíkův, tak že se ve...ěst znali k poslušenství krále Jiřího. Olomoucký biskup Tas z Bozkovic ...ijal od krále úřad kancléře markhrab...ví Moravského. Jenom Němci ve mě...ech moravských trvali vždy v odporu ...roti Jiřímu, a Rakouský arcikníže Al...recht podpaloval je v tom, posýlaje do ...rna, Znojma, Jihlavy a Olo...ouce houfy německého lidu branného. ...o byli konšelé a starší v těch městech ...ěli ovšem lepší politickou známost a ...kušenost, a proto předvídajíce těžké po...romy jich městům hrozící, byli by se ...ráli Jiřímu podrobili: ale všude byl obec...ý lid tak od kněží popuzen, že o krále ...ude různice a spory vznikly. Ve Znoj...ě 17. dubna 1458 zbouřila se obec a se...adivši staré konšely zuřivějších sobě sa...la. V Jihlavě zas, když starší obecní ...pokoji radili, zakřiknut byl jejich vý...razný hlas, když tam vešel hejtman ar...knížete Albrechta, jménem Wolfgang ...adauer, s ozbrojeným houfem Raku...anův, jehož obec ochotně u sebe přijala.

Tu poznav král Jiří, že přišla doba ...důraznému jednání, opustil Prahu dne ...1. května 1458 se synem svým Viktorinem a táhl vojensky na Moravu, aby ...mější města k rozumu přivedl. Přitáhl ...apřed k Jihlavě, a tu měšťanům po...dnou mysl klesla, vidoucím, jak velkou ...oc král s sebou vede; otevřeli mu brá...y, podrobili se a slíbili mu poslušenství. ...ak sotva s vojskem dále odtáhl, strhla ...a bouři ve městě, a obec nezdrževši ...ých přísah věrnosti opět proti králi ...prohlásila. Zatím postoupil král ke ...nojmu, a tu měšťané nepokoušejíce ...o odpor, přijali jej do města a zapsali ...mu k věrnosti, kterou potom i zacho...ali. Ve Znojmě zdržel se král Jiří od ...1. do 16. června, maje tu jednání s pány ...houskými, zvláště s Eicingery, kteří jej ...pomoc prosili k osvobození svého bra...a Oldřicha Eicingera, krále Ji...ho někdejšího přítele, nyní od arcikní...ete Albrechta krutým vězením opatře...ného. Potom obrátil se král k Brnu; Brněnští zavřeli před ním brány, avšak druhého dne vidouce, že se královské vojsko chystá hnáti k nim útokem, rozmyslili si to lépe, i pustivše krále do města přijali jej za pána s tím větší ctí a slávou, čím více byli se proti němu provinili. Do Brna položili král i hejtman zemský sjezd ke dni 4. července, a tu jménem celého markhrabství Moravského slibovali pánové a šlechta věrnost a poslušenství králi novému, načež on dle obyčeje svobody a privilegie zemské potvrdil. Také poslové z měst Olomouce, Uherského Hradiště a z Uničova skládali tu v Brně dne 5. července přísahy věrnosti králi Jiřímu.

Takto pojistiv král Jiří své panství na Moravě, vypravil z Brna dvoje vojsko: jedno do Rakous k pomoci pánům Eicingerům proti arciknížeti Albrechtovi, druhé proti zpronevěřilým Jihlavanům pod správou rytíře Buriana Trčky z Lipé na Lipnici. Sám pak zdvihl se z Brna po 6. červenci, a přišel do Olomouce, kdež již co přijatý král a markhrabě čestně byl uvítán. Konečně zajel dne 21. července do Kladska, svého soukromého majetku, i očekával tam, že se všickni jeho přívrženci ve Slezsku k němu sjedou, jakž je byl již napřed k tomu vybídl. Nebylo již ve Slezsku takového odporu proti němu, neboť bulla papeže Kalixta, v níž se král nazývá „nejmilejším synem" papežovým, byvši tam všemožně rozhlášena, způsobila mnohou proměnu ve smýšlení, tak že se jednota Vratislavská již počala rozpadávati. Nicméně do Kladska ku králi jen dva knížata osobně přijeli a slib věrnosti mu složili; mnozí jiní, jakož i biskup Jošt z Rosenberka a jeho Vratislavská kapitula, aspoň své posly tam vypravili hledajíce milosti u krále. Jiní knížata a pak zvláště obec Vratislavská setrvávali v odporu, hledajíce tím více pomoci u knížete Viléma Saského, čím více viděli, kterak slábne jejich jednota.

Nejel král Jiří již nyní do Slezska, neboť byl do Rakous volán, a proto obrátil se z Kladska do Prahy. Dne 27. července přijel přes Náchod do Hradce Králové, kdež jej obyvatelé, vítajíce ho ponejprv co krále Českého, velmi slavně u sebe přijali. Všecka obec proti němu vyšla, každé řemeslo pod svou korouhví, konšelé vynesli jemu klíče od města a provodili ho pod nebesy s velkou radostí

až do hospody proň skvostně připravené. Vyšel také farář městský se svými kněžími a žáky v procesí novému králi vstříc, a všickni zpívali radostně „Tě Boha chválíme". Po všechen čas panování svého byl král Jiří městu Hradci obzvláště nakloněn, dal začáteční písmě svého jména G do erbu městského a Hradečtí zachovávali pak jeho památku skvostnou a umělecky provedenou kašnou na náměstí ke cti jeho zřízenou. Dne 28. července přijel král do Prahy.

Mezi tím oblehl Burian Trčka z Lípy z přikázání králova město Jihlavu dne 12. července. Položili se tu s ním zbrojné houfy z měst českých i moravských, opletli město koši a ploty, jež s obou stran přisypali zemí vyzdviženou z příkopův. Jihlavští činili často výpady z města a dlouhou se krvavě potýkali s obou stran, ač to dlouho k nižádnému konci nevedlo.

Král Jiří vede válku v Rakousích. Mír s císařem. Podrobení Jihlavy. Rakouské špatné peníze.

1458 srpen — listopad.

V Rakousích měli zatím oba bratří, císař Bedřich III. a arcikníže Albrecht, potom strýc jejich, arcikníže Sigmunt, kruté spory mezi sebou o zemi tu, která jim co dědictví po králi Ladislavovi připadla. Dne 27. června 1458 učiněno narovnání, že dolní Rakousy císaři, horní zas Albrechtovi na tři léta připadnouti mají, Sigmunt měl od nich brátí částky v penězích, město Vídeň pak mělo býti v moci zemských stavů. Že však Albrecht a Sigmunt do Vídně násilím své vojsko uvedli, ohlížel se císař Bedřich o vojenskou pomoc krále Českého. Proto byl král Jiří do Rakous volán. Užil ochotně té příležitosti, aby mohl potrestati arcikníže Albrechta za jeho podporování odbojných měst a některých pánův moravských. I vyšly listy z české královské kanceláře ke všem stavům českým, aby byli vesměs vzhůru s třetinou všech lidí svých poddaných, dobře ozbrojených, též s vozy, houfnicemi a jinými vojenskými přípravami, naberouce špíže s sebou na čtyry neděle, dne pak 10. srpna 1458 aby všickni k městu Jihlavě přitáhli, odkud kam by dále táhnouti měli, že se jim oznámí.

I srazilo se u Jihlavy vojsko české, a bylo dosti znamenité, také množství z nejpřednějších pánův a šlechticův osobně při něm se dalo najíti. Král sám opustil Prahu dne 10. srpna, a přijeda k Jihlavě do sud krutě oblehnuté, oznámil vojsku, že s ním do Rakous potáhne. Byltě tam král Jiří nedávno před tím již z Brna vojsko poslal, aby vymohl dluh, kterým jemu země Rakouská za Konrada Hölzlera povinna byla. To však nemohlo tam mnoho pořídíti. Pobyv tedy před Jihlavou jen dvě noci a dva dni, a zůstaviv tam svého hofmistra Jindřicha ze Stráže za velitele při dalším obležení Jihlavy, zdvihl se odtud král se svým vojskem, a s velikým pospěchem táhl do Rakous.

První vojsko české do Rakous poslané bylo se od několika neděl s pány Eicingery spojilo, opanovalo na počátku srpna rakouské městečko Göllersdorf a plnilo kraj okolní. Arcikníže Albrecht sbíral se proti němu silně u Korneuburku, ale Čechové nečekajíce, až se proti nim vyřítí, zřídili své vozy, táhli proti němu a po tři dni u vsi Leubersdorfu k bitvě ho vábili. Když však se nehnul, činili jakoby se moci jeho lekali i obrátili se jakoby utíkali nazpět až k městečku Lavě na moravských hranicích; tím arcikníže za sebou potáhli, a on již myslil, že je bezpečně potře. Však v tom uslyšel, že nově silné vojsko české vedením samého krále Jiřího třemi proudy proti němu táhne. Tu mu zmizela naděje vítězství, dal se na útěk, aby Čechům do rukou nepadl, a přichvátav zpět do Korneuburku rozpustil tam své vojsko a k císaři, bratru svému, do Nového města za Vídní pospíchal. Tu se s ním rychle smluvil, všeho práva k Vídni a k dolním Rakousům se odřekl, a svou při s Čechy a pány Eicingery císaři k mocnému rozsouzení odevzdal. To se stalo dne 21. srpna 1458. Král Jiří táhl za ustupujícím arcikníže tem až k Dunaji, a nevida tam nepřítele, obrátil se proti řece až ku Křemži, kteréhožto města dne 1. září dobývati počal. Však tam brzo přišli k němu poslové od císaře, žádajíce, aby zemi nehubil, poněvadž se dolní Rakousko stalo nyní císařovou zemí. Král Jiří pravil, že ovšem jen co nepřítel Albrechtův do země vkročil, a nikoliv císařův, ale že má ještě požadavky k této zemi, proto že se pouhými slovy nemůže dáti odbyti, nýbrž že s císařem samým osobně musí jednati. Nepřátelství zastavil a měl se 16. září u města Korneuburka s císařem osobně se-

ař však ten den zmeškal, a české
přitáhli ke Štokravě potom
Ašpry (Aspern) opodál Vídně
ělilo činíc Rakušanům opět nové
ťu teprv nepobybný císař z Nové-
a do Vídně přijel a králi Jiřímu
že se s ním míní osobně sejíti
om ostrově v Dunaji u Vídně.
se stalo; dne 25. září stály na
m ostrově skvostně připravené
r kterých se oba panovníci měli
v osobně setkati. Císař Bedřich
známo jeden z nejslabších a nej-
jších ze všech císařův, jehož kní-
ská téměř si ani nevšímali, který
svých vlastních zemích neuměl
důrazu svrchované moci své, do-
se váží možnou nádherou a staro-
oslavou svého důstojenství, spů-
plným obřadův, s vážnou tváří a
u, a potřebuje podpory od souse-
terém ani dobře nevěděl, bude-li
elem neb nepřítelem, zabezpečil
ou stráží a četným komonstvem,
llem okolo jeho osoby, dílem v u-
dálenosti stálo. A byl ten soused
ský, muž z obce na královský trůn
ý, bez velikých a slavných před-
vítěznou mocí národu Českého
síla mladá, odvaha jará a výboj
ý. Král Jiří ode dvou rytířův za
přes most na ostrov vedený blí-
ynil ponejprv k císaři, i pokloniv
co vyššímu až prý na kolena, vzat
něho do náruči, načež oba ve
ých stanech zmizeli z očí vůkol
dvořanův. Jednání mezi oběma
ky bylo dosti nesnadné, zvláště
rál Jiří musel již pro Slezáky a
v o to starati, aby císař jej za
ského uznal a dle starých pomě-
lmské říši království České jemu
tal. Císařové a králové Čeští, Ka-
lav IV., Sigmund a Albrecht ko-
skou lénem bráti ovšem nepotře-
avšak nyní Jiří o to státi musel,
liv svou výpravou do Rakous byl
latně posloužil, dělal tento přece
rahotu a všelijak se tomu vyhýbal.
jích jednání na ostrově nemohlo
skončiti, a schůzky obou panovní-
kovaly se tam až do 3. října.
m nečinil více nárokův na koru-
ou, a Jiří jej za to přijal za roz-
e při, kterouž měl s arciknížaty
em a Sigmundem. A císař učinil
by se řečení arciknížata všeho
Čechám odřekli, a aby Oldřich
Eicinger byl z vazby propuštěn. Arci-
kníže Albrecht žádal za to od krále
Jiřího, aby Jihlavanům odpustil za jejich
protivení se, a král Jiří slíbil tak učiniti
pod výminkou, jestliže se jemu bez odkla-
du podrobí. Rakouští stavové zas zavázali
se nahraditi králi Českému 16 tisíc zlatých
za Hölzlera před rokem vydaných. Jiné
ještě sporné věci byly k budoucímu roze-
znání odloženy, a císař dne 2. října uzavřel
s králem Jiřím dokonalý mír, o kterém
se v dějinách potom spomínalo pod jmé-
nem míru Vídeňského.

Na to se odebral král Jiří nazpět do
království Českého, přijav od Rakušanův
peníze za Hölzlera na nich vymáhané;
vojsko české rozdělilo se pro ušetření
země na čtyry proudy, a tak se domů vrá-
tilo.

Po návratu krále do Čech Jihlava
vždy ještě proti královskému vojsku té-
měř vztekle se bránila. Arcikníže Al-
brecht byl tam na počátku měsíce srp-
na vypravil největšího protivníka krále
Jiřího, moravského pana Hynka Bí-
tovského z Lichtenburka, aby
obranu toho města proti Čechům řídil.
Obecný lid se v Jihlavě zmocnil vlády
městské, a dvacet vzácnějších rodin mě-
šťanských, ježto byly radily k pokoji a
přijmutí krále, bylo tak hrubě pronásle-
dováno od lůzy, že se vystěhovaly z mě-
sta a u krále Jiřího za ochranu prosily,
k poslušenství se mu podávajíce. Němec-
ká zuřivost tak Jihlavany zaslepila, že
když jim prostředkováním samého císaře
milost byla zjednána, jestliže se králi Ji-
římu poddají, oni ji zamítli. Boj nad míru
vzteklý a krvavý trval ustavičně až do
polovice měsíce listopadu; již byla všecka
předměstí vypálena, rybníky skopány,
městské dvory a všeliký majetek v poli
zničeny, tak že již i ten nejzarytější vztek
octnul se v koncích; nezbývalo, nežli na
umluvu se poddati, jejížto výminky mno-
hého zuřivce krutě zasáhly. Stalo se to 15.
listopadu: obec musela vystěhovalé spolu-
měšťany s jejich rodinami zase k sobě
přijmouti; ti se vrátili, správy města opět
sami se ujali a napotom králi Jiřímu věr-
nými zůstali. Lidovládě v Jihlavě tím ko-
nec učiněn, a mnozí nejudatnější a nejza-
rytější hajitelé města byli pro pych proti
králi dokázaný zjímáni a na popravišti
sťati. Tak se skončila vzpoura Jihlavská
a po mnohá léta nemohla se potom Jihla-
va zpamatovati.

Tohoto roku 1458 počalo se více nežli

za všecky časy před tím v Čechách a na Moravě cíti veliké zlé vycházející z rakouských špatných peněz. Tyto podvodné peníze dal napřed arcikníže Albrecht raziti, aby si tím ve svých zbědovaných důchodech pomohl, a císař Bedřich, ač viděl, kterak jeho vlastní poddaní těmi penězi k velikým škodám přicházejí, mínil, že vlastní škodě tím ujde, když dá sám takové peníze raziti. Brzo se i v Čechách vyskytly tyto rakouské černé peníze; Čechové jim říkali habranky, Němci Schinderlinge, a král Jiří ještě co správce zemský v měsíci lednu 1458 dal takové rakouské peníze veřejně v Praze na pranýř přibiti, a tak přísně je zapovídal, že i všecky cizozemské kupce, kteříž je v obchod uvodili, s tím doložením ze země vypověděl, že bude-li kdo s nimi ještě po čtrnácti dnech v zemi postížen, netoliko všecko zboží mu pobráno, bude, ale ještě i u vězení se octne. Avšak když nyní české vojsko téměř devět neděl v Rakousích bylo, s sebou do Čech a na Moravu množství těch černých peněz přineslo, a k tomu ještě i sumy králi Jiřímu od rakouských stavů požadované nemohl on od nich v jiných penězích dostati, než právě v těchto rakouských. Tu se král Jiří dopustil neopatrnosti, která se potom těžce na něm i na celé zemi vymstila, on té rakouské mince v Čechách a na Moravě netoliko připustil, ale i kázal prý ji bráti. A tu hned Židé a jiní špekulanti zaplavili Českou a Moravskou zemi černými penězi rakouskými, kupujíce za ně a ven ze země vozíce staré, pěkné a bílé české groše se lvíčkem; domácí peníze zmizely, a místo nich objevilo se množství černých peněz z Rakous s rozličnými rázy, ano se psy, s kočkami, s vidlemi, s žebříky, s rohatinami „a kdo by prý mohl vyčísti ty potvory, kteréž byly vyraženy na těch penězích." Že pak ty peníze ceny neměly, nechtěli lidé svých statků a svého zboží za ně dávati, ani sedláci obilí a jiných potřeb do měst voziti. Mnohý o celé své jmění přišel, a v samých Rakousích prý se lidé ze zoufalství věšeli. Tato neřest dosáhla pak roku 1460 nejvyššího stupně, a když král potom svou chybu vykupováním černých peněz za dobrou minci českou napravovati musel, stálo to mnohé znamenité oběti.

Kterak Eneáš Sylvius, povýšen byv na papeže pod jménem Pia II., ku králi Jiřímu se choval.

1458 srpen — 1459 květen.

Mezi tím, co král Jiří se svým vojskem v Rakousích byl, stalo se v Římě po smrti papeže Kalixta III. volení nového papeže. I vyvolen jest dne 19. srpna 1458 známý nám Eneáš Sylvius Piccolomini, někdejší rada císaře Bedřicha, potom kardinál-legát u téhož císaře, jeden z nejvzdělanějších mužův svého věku a výtečný spisovatel, dějepisec český, jakož i politický jednatel moudrý a srdnatý. Dne 3. září byl korunován a na stolici sv. Petra posazen. Jmenoval se co papež Pius II. A jakož se před jinými lidmi znal výtečně v dějinách minulých věkův a neméně v běžích času svého, jakož povědomy jemu byly poměry a smýšlení přátel i nepřátel z vlastního spatření a zkušení, žeby byl mohl hověti žádostem pokročilého ducha v křesťanstvě a toliko svou opatrnou rukou je říditi, — tak držel se neustupně a více než poslední dva předchůdcové jeho myšlénky, žeby apoštolská stolice musela hynouti, kdyby on jen na píď poslupoval a popouštěl od svrchovanosti papežské, která celý křesťanský svět na západě v poslušnosti držela i nad světskými panovníky rozhodovala: každý křesťan měl se odříkati všeho práva k vlastnímu svobodnému skoumání pravd náboženství křesťanského, a naprosto i bez výminky držeti se jen toho, co a jak apoštolská stolice ustanovuje. Poslední církevní sbory počaly se již nad papeže stavěti, ale papež Evgenius IV. zvítěziv nad Basilejským sborem všemocnost papežskou zase utvrdil. Tím více dojímalo nyní papeže Pia II., že jediní ještě Čechové od obecného pravidla v církvi se uchylují, a již to, že svému poslušenství apoštolské stolici výminky kladou, podobalo se v jeho očích odboji trestu hodnému. O králi Jiřím, kterého dobře a osobně znal, měl mínění, jakoby to v jeho moci ležělo, národ svůj k bezvýminečnému poslušenství církve navésti, a že toho Jiří učiniti nemohl, octnul se brzo v politování hodném rozstrku s Piem II., jak pohříchu z dalšího vypravování zračiti bude. Zdali král Jiří při první zprávě povýšení Eneáše Sylvia svůj a český národu osud předvídal, ovšem nevíme, již první nařízení toho papeže vzbled

Čechův vydané mohlo mu dáti na pomyšlenou. Děkan kapituly Pražské, doktor Václav z Krumlova, novému papeži též osobně známý, přišed do Říma pro naučení, kterak by se ku králi Jiřímu po jeho korunovaci chovati měl, byl tam od Pia II. dne 10. září 1458 v administratorství arcibiskupství Pražského nejen potvrzen, ale i poněkud širší mocí opatřen. V čem ta širší moc záležela, vyšlo brzo po jeho návratu do Prahy na jevo; neboť počal právomocnost i nad kališnickým duchovenstvem k sobě potahovati, z čehož hned mnohé třenice mezi kněžími katolickými a kališnickými povstaly. I ty rostly až se v měsíci březnu 1459, když král v Kladště meškal, v pravou bouři proměnily, v které prý i některé osoby o život přišly. Král musel pospíchati do Prahy, a aby všeliké nebezpečí předešel, bouři dusiti. A tu v hádkách o to vedených ponejprv nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk ze Šternberka, co hlava katolické strany, krále na přísahu upomínal, kterou před svou korunovací složil. Však král Jiří odpověděl důstojně, že má i zná svou povinnost k oběma stranám, katolické i kališnické, a že chce i musí je plniti oběma zároveň.

Papež Pius II. nemohl Jiřímu s počátku upírati titulu královského, proto že Jiří již od jeho předchůdce Kalixta za krále uznán byl; ale o králově přísaze před korunovací složené jednal papež i veřejně mluvil hned tak, jakoby se samo sebou rozumělo, že se jí král odřekl kalicha i kompaktat. V duši ovšem byl přesvědčen, že tomu tak není. Král vypravil po jeho povýšení na papežství před vánocemi roku 1458 úpravné poselství v desíti koních k němu do Říma, a byli v něm přednější mužové Vyšehradský probošt Jan z Rabšteina, mladší bratr nejvyššího kancléře Prokopa z Rabšteina, a doktor práv Fantinus de Valle, rodilý Srb z Trogiru v Dalmacii. Potkali papeže v Sieně na cestě ku sjezdu Mantovskému ku konci měsíce února 1459 a zůstali při něm až do polovice dubna. Poselství jejich od krále znělo v ten smysl, že se osvědčuje v poslušenství k novému papeži, že také jest ochoten, vypleti bluzy kacířské v zemích svých, ale že pro bouru některých svých poddaných k němu do Mantovy přijeti nemůže. Však královskými posly přijeli do Mantovy dne 1. dubna také poslové Slezákův králi porných, kteří papeže snažně prosili, aby arcikacíře Jiřího neuznával za krále a Slezáky vůbec aby sprostil každé povinnosti k němu. Papež Pius II. choval se naproti poslům obou stran velmi opatrně, nechtěje se podávati cele ani králi Jiřímu ani jeho odpůrcům. Královského posla, Jana z Rabšteina přijal sice velmi laskavě, neboť byl to bratr přítele, jeho někdy schovánce a protonotara; ale s poselstvím královým nebyl spokojen, proto že král vyplenění kacířství v Čechách toliko sliboval ale skutkem nedokazoval, potom že to poselství toliko od krále a nikoliv od celé země vychází. Při dvoře papežském nedála se jemu čest jako při vyslancích královských obyčejná. Papež uznával za dobré, psáti katolickým pánům do Čech a Slezákům zvlášť, králi Jiřímu však přímé odpovědi na jeho poselství nedal. Psaní k pánům českým dne 19. dubna 1459 dané, znělo v ten smysl, aby Jiřího, kteréhož za svého pána uznávají, napomenuli, by v tom, co se dotýče jednoty katolické víry, prospěchu náboženství, pokoje a svornosti království Českého, tiše a pokojně se choval, až neshoda a rozepře tam povstalé od něho papeže, na sjezdu Mantovském usouzena a rozhodnuta bude. Slezáky napomínal podobně a zvláštním listem také Svídnické pochválil, že chtěli prý poslouchati toho, kdo ku poslušenství jejich právo měl.

Jan z Rabšteina vrátil se s ostatními posly do Čech; však Fantin de Valle z nařízení krále Jiřího zůstal v Italii co jeho prokurator čili jednatel při papeži, i dal králi dne 30. dubna zprávu o chatrném výsledku jeho poselství. Všecko zůstalo na vahách, a teprv později papež Pius II. příznivěji ku králi Jiřímu se choval.

Král Matiáš a české válečné roty v Uhřích.

1458.

Zmýlili se velice pánové uherští, že sami dlouho budou moci panovati ve jménu krále od nich zvoleného, mladíka teprv osmnáctiletého, nemajícího ještě zkušeností ani zásluh. Také české vojenské roty v Uhřích, které k jeho zvolení nejvíce přispívaly, doufaly netoliko, že se jim hojné odměny dostane, ale také ochrany proti Uhrům samým, kteří by jich byli již dávno rádi z Uherské země vy-

bíli. Však povaha krále Matiáše Huňada zklamala všecky v jeho mladost kladené liché naděje. Píšeť o něm náš Palacký takto: Byl to mladík ducha mužného, neobyčejnými od Boha dary nadaný, rozumu nad míru bystrého, vůle neoblomné, činnosti neunavitelné, postavy nevysoké a složité, kadeřávek plavý, lvu podobný tělem i duší. Panovati netoliko chtěl ale i uměl hned od počátku, a netrpěl nikoho neřkuli nad sebou, ani ale vedle sebe. Cítě pak se pánem, neznal do sebe povinnosti, alebrž jen práva; cokoli zachtěl, mělo světu býti zákonem; srdce měl jen pro sebe sám a pro slávu svou, a sobectví jeho bylo tím strašlivější, čím lépe uměl odívati se v roucho ušlechtilosti. Byltě zajisté vzdálen vší podlosti a malichernosti, vždy jsa veselý měl mnoho vtipu a libovał si v literatuře a v uměních; ukazoval se rád štědrým, skvostným a velikolepým; spravedlivosti hájil rychle a rázně, kdekoli přec nedotýkala se osoby jeho, ale ze cti ani ze mravnosti nebral sobě rozpaků, kdykoli zisk větší stavil se jim na odpor, a vděčnost i něžnost, laskavost i slitovnání byly cnosti jemu neznámé. Kromě matky jeho neví se o přiteli a dobrodinci, kterémuž by se byl nestał konečné úhlavním nepřítelem. Také hrdý ten duch nezamítał v čas nouze ani přetvářené pokory, ani klamu a lichoty.

Nedlouho po nastoupení na trůn uherský vypuklo proti němu zbouření, nepohodl se s pány a s českými rotami, v měsíci květnu 1458 odňal svému ujci Siládimu gubernátorství, a celá říše octla se v povážlivém pohnutí. Sočili naň nepřátelé jeho a nespokojenci, že byl prý rodu nenárodního a nízkého, valaský výstřelek bez zásluhy a cnosti, jehožto povýšení stało se prý jen podvodem a násilím. Byl však Matiáš maďarsky vychován a rumunsky ani neuměl. Když vyšší stavové proti němu brojili, uměl si u valné míře získati náklonnosť malé šlechty, duchovenstva a obecného lidu, zvláště když hned nyní na to pomýšlel, jak by se českých válečných rot pozbył a z Uher je vyhostil.

Musíme tu o těch rotách v krátkosti oznámiti, jakou důležitost v Uhřích měly.

Český bojovný lid, jemuž válka stała se řemeslem, nemaje po válkách husitských dostatečného zaneprázdnění ve vlasti, dával se ve větších menších rotách do služby za žold tu do Polska, tu do Němec, nejvíce však do Uher. Tam była od počátku nejznamenitější rota pod vítečným vůdcem českým, Janem Jiskrou z Brandýsa, jak jsme již dříve o tom zmínku činili. Uhři se nadarmo snažili, Jiskru z hořejších Uher, kde jako kníže panoval, vytisknouti, on je porážel v bitvách vítězných, zejmena r. 1449 5. září u Somoše, a r. 1452 porazil dne 7. září u Lučence samého Jana Huňada, tehdejšího gubernatora v Uhřích. Náležał hojné pomocníky i také nápodobitele, z nichž zejmena Slovák Pankrac ze Sv. Mikuláše, muž nad míru smělý, násilný a ukrutný, brzy Jiskrovi se zpronevěřil, a sám vůdcem vlastní roty byl. V stolici Turčanské a v krajinách na pomezí moravském a rakouském dlouhý čas co mocnář samostatný a nikomu nepodlehlý sobě počínał. R. 1449 s Jiskrou se zase smířil.

Jiný nápodobitel Jiskrův byl tak řečený Mladvaněk, který se vlastně zval Vaněk čili Václav z Rachmanova, aniž se ví, byl-li Čech, Moravan, Slovák neb Rakušan. Byl s počátku hejtmanem Pankracovým, brzo však za svém hradě Neubachu počínał sobě co nějaký kníže, a všecko se vedło po česku. Přední jeho hejtmané byli všickni Čechové neb Moravané, a také Václav kníže Ostrožský pod ním sloužił. Svou rotou od r. 1451 do 1460 všecky krajiny na řece Moravě, jak uherské tak rakouské, utiskovał, a zvláště města Prešpurk a Vídeň zakoušela mnoho od jeho hrabivosti; provozoval loupežnictví v největším a posud nevídaném rozměru, však propůjčoval se s rotou svou k pomoci také cizím okolním knížatům, kdykoliv toho žádali a štědře platili. Jeho bojovníci, z většího dílu Čechové a Moravané, zakládajíce hojné tábory a posádky, uměli také čihati na kupce a na zboží jejich. Císař Bedřich získał si službu a pomoc Mladvaňkovu roku 1457, když se král Ladislav proti němu k vojně chystał, a tu se Mladvaňkovi dne 29. dubna v městě Celi přihodilo, že tam byl od Čecha Jana Vítovce, tehdáž vrchního hejtmana krále Ladislava, přepaden a zajat. V roce na to, 30. března na zelený čtvrtek 1458, utrpěl první znamenitou porážku od lidu arciknížete Albrechta. Rakouská posádka téhož arciknížete ve Vídni učinila totiž lest proti jedné Mladvaňkově posádce, vyslavši k ní dva drejlinky, to jest

čtyřicet věder vína jako dovážku někam určenou. Mladvaňkovci z posádky na to vínu výpad učinivše všecko je pobrali, a pak se tak náramně zpili, že jako mrtví leželi. Tu Němci učinivše útok na posádku zmocnili se jí, staré lidi a mladé ženy do vody vmetali a ztopili, bojovníky svázali a do Vídně odvedli. A tu v pátek po velikonoci postavivše před městem dvě velmi dlouhé šibenice, na jedné 76 a na druhé 70 Čechův oběsili.

Nyní se přidržel Mladvaněk mladého krále Matiáše Uherského, ale nedlouho potom byl náhlý konec slávy i života jeho. Již roku 1460 byla jeho moc ustavičnými boji tak zemdlena, že císaři Bedřichovi slíbil, chovati se napotom pokojně. Brzo však na to 1461 zahynul, neboť mu rána z děla obě nohy utrhla.

Často zmíněný Jan Vítovec z Hřebene, byv od krále Ladislava bánem Slavonským jmenován, stál nyní ještě na vrcholi své moci.

Jiskra z Brandýsa sám držel v tu chvíli vždy ještě přes 20 měst a hradův v horních Uhřích v moci své, maje na nich posádky a hejtmany; avšak poznávaje mladého krále Matiáše povahu, ku králi Kazimírovi Polskému se uchýlil, maje za to, že jemu koruna uherská lepším právem náleží.

Však neodvisle od těchto známých vůdcův rot českých počal se již r. 1448 ne-li dříve v Uhřích tvořiti zvláštní spolek vojenský, pod jménem bratří anebo bratříci známý, jemuž však nepřátelé spílali žebrákův a lotrův. A byl toho spolku základ a duch sice český, někdy Táborskému podobný, ale v skutku skládal se ze zběře rozličných národův, i provozoval válečné řemeslo za mzdu komukoliv a k čemukoliv beze všech rozpakův. Za času svého největšího květu byl po několik let tak silný, že se považoval za zvláštní a samostatnou mocnost v Evropě, která zasahovala do všelikých zemí a končin, jako někdy Malandrini ve Francii za císaře Karla a pozdější Armagnaci (Armaňáci) též tam. První dějiště této svobodné bratrské roty byly ty samé krajiny pod Karpatami v Uhřích, kde Jiskra panoval. Když tento musel působením krále Ladislava r. 1453 svou rotu propustiti, přidala se tato větším dílem k bratřím, kteří již měli za vůdce českého šlechtice a horlivého Husitu Petra Aksamita z Lideřovic, dříve hejtmana pod Jiskrou. To byl jeden z nejznamenitějších českých válečníkův svého času, neobyčejně smělý a podnikavý. Král Ladislav chtěje Aksamitovu rotu potříti, chystal se osobně proti ní, a netoliko Uhry ale i Moravany do zbraně volal. Potom však svěřil vedení té války Ladislavovi Huňadovi, který ničeho proti bratřím nepořídil. Proto král Ladislav chtěje je sobě učiniti neškodnými, vzal Aksamita a jiné vůdce jejich na žold do služby své. Tu Aksamit stav se služebníkem královým byl hejtmanem hradu Plavnického a psal se dle statku svého pánem z Kosova. Po smrti krále Ladislava přispěl jako Jiskra k volbě krále Matiáše a jeho bratříci byli opět tak mocní jako před tím majíce za hejtmany vedle něho a Jiskry z Brandýsa Jana Talafúsa z Ostrova, českého šlechtice, Mikuláše a Petra bratří Komorovské, Poláky, Pavla z Údrče, českého šlechtice a jiných.

První vojenská výprava krále Matiáše šla proti rotám vojenským v horních Uhřích. Učinil Šebestiana Rozgoně vůdcem vojska, k němuž se také připojil biskup Jagerský, Ladislav z Hedervára a hotovost z Bardějova. Jedna rota bratrská, mající za hlavní sídlo ves Vadnu v Boršodské stolici, zajata byla s větší části, druhá pod hejtmanem Komorovským, jenž sídlel na Fryštáku čili Galgóci v Nitranské stolici byla rozprášena, a hejtman sám stěží uprchl. Tyto první prospěchy dodaly i venkovskému lidu srdnatosti, tak že se z Boršodské i Aba-ujské stolice do 5000 sedláků sebralo, sobě na rukávy červené kříže jako křižáci přišili a pod vůdci Šebestianem z Rozgoně a Blažejem Magyarem také dobývali bratrských posádek. Dne 18. května 1458 dobyli tito houfové u Myšly v Aba-ujské stolici pevného hradu, jejž byli Čechové založili, a pobili tam posádku 400 mužův. Když se takto sedláci dobytím ještě několika jiných posádek byli otužili, vedl je Šebestian z Rozgoně proti Šáryšskému Potoku, kdež se nalézali Petr Aksamit a Jan Talafús. Tito měli toliko 2000 Čechův při sobě, avšak četným těm ač nezřízeným houfům odolati nemohli. Strhla se bitva u Šaryšského Potoka; boj byl strašný ale krátký, 600 Čechův padlo na místě a zahynul tu také Aksamit, předešlými vítězstvími slavný, 200 osob bylo zajato, a kteří prchli, byli od selského lidu zle stíháni, tak že ze všech

dvou tisícův bojovníkův sotva 200 ušlo záhubě. Talafús sám se 14 jezdci spasil se útěkem ke hranicem polským. Mezi tím byl Jiskra z Brandýsa již na počátku května v Polště v Petrkově, kde vyjednával s Německými rytíři; pak vrátiv se do Uher, válčil s králem Matiášem a v měsíci srpnu téhož roku 1458 byl již zase v Polště.

Částečné prospěchy krále Matiáše nad bratřími ničeho nerozhodovaly. Bratří po smrti Aksamitově přestali míti nad sebou jednoho vůdce vrchního, ale všichni napotomní přední hejtmanové jejich byli důstojenstvím a právem mezi sebou rovni. Jejich moc teprv potom svého vrchole dosáhla, tak že se mezi léty 1462 do 1465 stali takořka třetí mocností v zemi Uherské.

Krále Jiřího jednání s německými knížaty a sjezd v Chebu.

1459 leden — duben.

Roku 1458 počali rozliční němečtí knížata mezi sebou svářiti se a spůsobili v říši nepokoje a bouře; hlavně jim šlo o rozšíření svého panství, v kterém si ovšem již počínali co samostatní panovníci, nic se neohlížejíce na vrchní právo císaře Bedřicha III., v jeho moci ovšem již velmi zemdleného. To bylo příčinou nekonečných mezi nimi hádek a větším dílem krvavých bouří a násilných výstupův. Jedním z předních knížat činil se Albrecht markhrabě Braniborský příjmím Achilles německý, kteréž mu dal Eneáš Sylvius, nynější papež, pro jeho podnikavost a činnost jakož i pro jeho udatnost ponejvíce divokou, ačkoliv mu mnozí dávali raději titul lišky německé. Byltě třetí syn Bedřicha Hohenzollerského, prvního svého rodu markhraběte Braniborského, měl za svůj podíl knížectví Anspachské a později také krajinu Bajrajtskou v zemi Francké. Od něho pochází přímo nynější královská rodina Pruská. Držel se více strany císaře Bedřicha, staraje se o to, aby poněkud sám nahražoval osobní nedostatky téhož císaře.

Zcela jiné povahy byl tehdáž Bedřich falckrabě Rýnský, syn někd[falckraběte Ruprechta příjmím K[krále Německého za času k[IV. Miloval nauky a literatu[a básníci nacházeli na jeh[dvoře v Heidelberce čestný [zároveň také vojín udatný a znal se ve věcech vojenských. Císař mu stále s svéhlavě odpíral důstojenství kurfürstské, a proto se stal největším protivníkem jeho v říši Německé; a jako markhrabí Albrecht býval císaři ve všem pomocen, tak Bedřich falckrabě všecko činil, čím by mohl císaře ponížiti a zemdlíti.

Ludvík vojvoda Bavorský příjmím Bohatý, sídlem na Landshutě a Ingolstadtě, nebyl sice znamenitá osoba, ale důležitý svým bohatstvím a podstatou moci a vůle své; byl ctižádostivý, odhodlaný a podnikavý, a smýšlení jeho zůstávalo Čechům příznivé. Jeho strýc, Albrecht Bavorský sídlem ve Mnichově a Štrubině, jehož Čechové sobě r. 1440 za krále volili, vyznamenával se nyní jen svou tichostí, pobožností a láskou k hudbě. Umřel také již r. 1460.

Tito zde uvedení knížata byli hlavními osobami v nepokojích německých, o kterých jsme se nahoře zmínili. Předvídajíce, že to mezi nimi k velkým boům přijde, položili sobě sjezd do města Bamberka na den 1. ledna 1459. Přijel tam také Vilém, Saský vojvoda, chtěje se domáhati pomoci proti králi Jiřímu, [němž pravil, že jemu český trůn uchvátil. Však na tom sjezdu knížata teprv pořádně se povadili, tak že již holou zbraň proti sobě tasili. V hádce totiž o jakýsi hrad Widdern, jehož jeden spolumajetník, jménem Horneck, pro loupeže od markhraběte Albrechta Achilla ztrestán byl, prohodil tentýž Albrecht obyčejnou svou klopotností, Horneck že jest špatný chlap a kdokoliv se ho zastává, že také jest takový. To mířilo proti falckraběti Bedřichovi, který hned vytasiv meč zvolal: „Ty lžeš, jako prodavač masa, já čestný kníže!“ I byli by se hned na místě [rozdíli, by jich druzí knížata nebyli [rozvedli. Tu zmizela všechna naděje [pokojné narovnání, a tu hned [chtíce novou válku proti sobě vésti, [o to a myslili, jak by si zaopatřili [z Čech, aby jejich pomocí jeden [mohli škoditi. Jenom v Čechách [bylo válečníkův umělých a [Němcům cí[chot[

a jej pro svou stranu získal, že tom prostředníkem býti chce. Byl mberce jeden šlechtic z Loketského od krále Jiřího bezpochyby na tam poslaný, jménem Hanuš pach, a řečení dva knížata hned toho Štampacha počali vyjednáva- králem Jiřím o nějaký sjezd. Král chotně se k tomu propůjčil, a smlu- se vespolek o sjezdu ve Wun- lu v Bavořích na českých hranicích. se skutečně dne 2. února 1459, král slal tam se své strany plnomocní- února počalo se rokování, 13. úno- ešlo se opět bez konce jako před Markhrabě Albrecht uznal, že plno- ci obou stran ani dostatečného ocenství neměli, i žádal o nový do Chebu, i aby král Jiří sám mu přijel, také aby jenom hlavní ně věci mezi Čechy a Sasy, umlu- odstraněny byly.

Chebu měl se také falckrabí Bed- s králem Jiřím sjeti, a Jiří na to u vábu kladl. Vypravil se tedy král z Prahy se svým synem Viktori- v průvodu 21 pánův českých a mo- ých a se 6 rytíři, z nichž každý své komonstvo s sebou měl. Dne 4. 1459 přijel do Plzně a dne 7. svůj první, neobyčejně slavný a rný vjezd do Chebu, kdež se uby- v domě měšťana Kašpara gherra. Asi 9. dubna přijeli tam oba němečtí soupeři najednou. hrabě Albrecht Branibor- a falckrabě Bedřich, a oba také ho dne, 10. dubna, náhodou stejným v bytu krále Českého se dostavili, tak, že se nesešli, neboť jeden zů- v jednom, druhý v druhém pokoji. ijeli také oba Saští knížata a bratří, nikoliv do samého Chebu; Vilém na blízkém hradě Thierštei- kurfürst Bedřich trochu dále, čekali, jaký výsledek bude míti jed- výše řečených dvou knížat. Falckra- yž před krále Jiřího se postavil, o- oval se, že jej za Českého krále a meckého kurfürsta uznává, a že si vstoupit s ním ve smlouvu přátel- Chtěl sice do té smlouvy také své- rýce, vojvodu Ludvíka Bavorské- ojmouti; tu však král Jiří odporo- stěžuje si do toho Ludvíka, že na ch v Normberce a v Bamberce ne- o něm mluvil, a že Ludvík musí uznati také jej, krále Jiřího, v dů- stojenství jeho a potom i práva králov- ství Českého k jistým hradům a městům v zemi své. Věc Ludvíka Bavorského by- la tedy odložena k pozdějšímu urovnání, a král Jiří zatím umluvil se s falckra- bětem Bedřichem v Chebu dne 15. dubna; oba zavázali se sobě vespolek k věčnému přátelství.

Markhrabě Albrecht Branibor- ský jednal s králem Jiřím hlavně o u- klizení sporu mezi Čechy a Sasy, a tu dne 10. dubna zůstali oba na tom, aby se strany Saských knížat koruně české pře- devším navráceno bylo, co jí právem ná- leží; potom domáhal se náhrady anebo zadostučinění, jichž na Sasích vyhledá- vali dědicové Bedřicha z Donína, totiž pánové z Plavna, Jan Calta z Kamenné Hory, krále Jiřího svak, a páni Fictumo- vé. Konečně přišla i řeč na dědické prá- vo, které Vilém Saský po manželce své vedl ku koruně české. Král Jiří důkladně vyložil, že takové právo tu žádné podsta- ty nemá. Dne 17. dubna vyjel markhrabě Albrecht na Thierštein, by knížete Viléma do Chebu sprovodil, ano prý smlouvání v jeho věci již žádoucího kon- ce blízké jest. Druhého dne přijel vojvo- da Vilém Saský s markhrabětem do Chebu; před městem vítali ho nejvyšší hofmistr český, Jindřich ze Strá- že, a nejvyšší purkhrabí, Zdeněk ze Šternberka, s komonstvem proti ně- mu vyslaní, potom sám král Jiří, který také proti němu vyjel u valném a skvost- ném průvodu. Uhledše se ssedli s koní král, Vilém i Albrecht, a vítali se vespo- lek velmi uctivě; a když do města vjeli, provozovaly se slavné kolby jim ke cti. Po skončení jejich doprovodil Vilém Saský krále Jiřího dříve do bytu jeho, a pak teprv sám se bral do bytu proň přichystaného.

Smíření se stalo úplné mezi králem a Saskými knížaty, a umluveny jsou svatby mezi jejich a královskými dětmi. Dne 22. dubna vyjeli Vilém Saský a Al- brecht Braniborský ke kurfürstovi Bedřichovi Saskému, a uvedli ho také s velikou ctí a slávou do Chebu. O málo dní později přijel také markhrabě a kurfürst Bedřich Braniborský, Al- brechtův starší bratr, a tu hned dne 25. dubna přikročeno k uzavření dávno žáda- ných smluv přátelských mezi panujícími rody českým, saským a braniborským. V dávné při mezi Čechy a Sasy vynesl rozsudek markhrabě Albrecht Bra-

niborský, a byl velmi důležitý. Přední článek byl, že k utvrzení a zachování pokoje a přátelství mezi panujícími rody v Čechách a Sasích Albert čili Albrecht, mladší syn kurfürsta Bedřicha příjmím Mírného, zasíbí se k manželství Zdence, dceři krále Jiřího; čtvrtý syn krále Jiřího zas, Hynek (čili Jindřich mladší) že se zasíbí k manželství Kateřině, dceři vojvody Saského Viléma. Dále že království Českému do 27. května toho roku 1459 navrátí se od kurfürsta Bedřicha Saského hrady a města na české straně pomezního lesa (Krušného pohoří) ležící, totiž Most město se hradem řečeným Landesvart (nyní již ovšem v moci krále Jiřího jsoucí), a hrad Osek čili Riesenberk s městečkem Duchcovem i se vším příslušenstvím; což pak za lesem v Míšni, Fojtlandu a v Durynkách jsou manství česká, jichž drží pánové z Plavna, ze Šumburka (čili Schönburka), ze Schwarzburka, z Gerova, a Rousové z Plavna, ta že mají v lenním svazku s českou korunou zůstati a Saští knížata více do nich se vkládati nebudou. Naproti tomu vymíněno, že všecky ostatní zámky, statky a požitky za lesem, od časův císaře Karla manským svazkem pod království České slušící, v jichžto držení Saští knížata sami jsou, jim v ten spůsob dědičně zůstati mají, že nyní mladý kníže Albrecht Saský, později pak z potomkův jeho vždy ten, kohož kurfürst ustanoví, od králův Českých má je vesměs s úhrnkem v léno bráti, potomní pak léna z nich že mají podávati Saští knížata sami. Tento rozsudek markhraběte Albrechta Braniborského byl od obou stran přijat a potvrzen, a oba knížata Saští, Bedřich kurfürst a Vilém, jakož i oba synové Bedřichovi, Armošt a Albrecht, vydali téhož dne 25. dubna zvláštní list od sebe, jímž se zavázali králi Jiřímu a koruně české smlouvou věčnou k obapolné přízni a lásce i k obraně a ku pomoci proti každému člověku, odříkajíce se zároveň všech dalších nárokův a práv, kteréž měli neb míti mohli ku koruně české a k zemím i statkům jejím v Čechách, Moravě, Slezsku, Budišínsku a Zhořelicku i v dolní Lužici, též ke všem lénům ve Frankonii, Bavořích a v jiných zemích německých. Také král Jiří dal jim zápis na podobné závazky. Ještě byly toho dne také svatební smlouvy podrobnější určeny, a ustanoveno, že obě nevěsty, jsouce ještě u věku dětinském, o sv. Martině nejprv příštím do Chebu přivedeny, a zde jich budoucím rodinám k dalšímu vychování odevzdány budou.

Toto smíření a spříznění se krále Jiřího s domem Saským, nedlouho potom také umluvenými svatbami dotvrzené, bylo skutek veliký a zvláště v životě a panování krále Jiřího rozhodný. Jím ukončen byl spor téměř padesátiletý mezi Čechy a Sasy, a král Jiří pošvagřiv se s rodem Saským vešel do přízně s předními dvory německými a také s císařem Bedřichem; neboť manželka kurfürsta Bedřicha Mírného a matka obou synův jeho, Arnošta a Albrechta, Markéta Rakouská, byla sestra císaře a arciknížete Albrechta. Tím samým přijat byl nyní Jiří z Poděbrad bez odporu do společnosti panujících knížat věku svého. Že se práva k tolikerým hradům a městům v Sasích odřeklo, počítáno v české koruně za ztrátu; ale byla to ztráta jen zdánlivá, neboť byli tito hradové a města, a mezi nimi též Králův Kámen, Tarant, Zavidov (Seidenberk), Perno a mnohé jiné, již dávno se octli v moci saské právem více méně jasným; lenní svazek, kterýmž nepřestávali ještě viseti od koruny české, jakkoliv byl volný, udržoval vždy přece aspoň tvářnost vrchnosti. Král Jiří těmi Chebskými smlouvami přinesl oběť více zdánlivou nežli skutečnou, a za to proměnil sousedy někdy nebezpečné, jakým byl od nejdelšího času jmenovitě kurfürst Bedřich Mírný, v přátely věrné a stálé, kteří po létech, když mu nastali dnové zlí, kdežto celý svět zdál se spiklým býti k jeho zhubě, téměř samojediní, nezapřevše ho nikdy, až do smrti stálým přátelstvím se mu odměňovali. Proto také dávali mu současníci z příčiny těch smluv znamenitou pochvalu, pravíce, že jest prý pán, jenž vysokého rozumu svého neužívá macherně.

Téhož památného dne 25. dubna vyšli také v Chebu ještě zápisové na přátelství mezi králem Jiřím a celým domem markhrabat Braniborských, to jest s bratřími Janem nejstarším, Bedřichem kurfürstem, Albrechtem Achillem a Bedřichem nejmladším, vesměs se syny Bedřicha Hohenzollerského, prvního markhraběte svého rodu v Braniboří.

Nežli se král a knížata z Chebu rozjeli, přijal dle nejnovější smlouvy mladého knížete Albrecht Saský výš řeče

města a statky v saských zemích
v léno od krále Jiřího, svého bu-
o tchána, s obyčejnými slavnostmi.
Jiří pak se se svými vrátil z Che-
Prahy na počátku měsíce května.
k to jeho jednání v Chebu mělo
ou dobrý následek, že v Němcích
ší držitelé hojných lén českých od
Karla koruně české získaných, ne-
se děle, krále Jiřího za svého
znali, a od něho své statky v léno
tli. První a to hned v květnu toho
přišli poslové města Normberka,
vše přiznání své ku králi veřejným
mi jemu věrnost a poslušenství sli-
Toho příkladu následovali potom
ných dobách ještě mnozí jiní říšští
a a pánové z jižních a středních
, tak že všude v paměti se obnovo-
ávná práva i sláva české koruny.
5. května 1459 přijeli také radové
y Ludvíka Bavorského spo-
dami falckraběte Bedřicha do Pra-
šak prostředkování falckrabových
mohlo docíliti srozumění mezi Lud-
a králem Jiřím, tak že to jednání
nce zůstalo. Král žádal od něho na-
hradův a měst v Horní Falci pod
lenní právo české koruny, čemuž
rozuměti nechtěl.

**se císař Bedřich III. do království
ého tlačil a potom Jiřího z Pode-
v Brně za Českého krále uznal.**

1459 leden — červenec.

nahoře napověděli jsme, kterak vel-
uherští od mladého krále Matiáše
ni byvše v myslích od něho se byli
ll. Michal Siládi, Ladislav
a Mikuláš Ujlaki zapsali se
vence 1458 v Šimontorně ku
é obraně proti každému, tedy i proti
králi dali Siládiho, svého ujce, uvěz-
tatní dva však sesílili se spolkem
ní pány a také bratrské roty české
u stranu dostali. Hlavní protivníci
o krále, Ujlaki, Jiskra a bratrské
li největší přívrženci krále Jiřího,
také přátelství mezi Matiášem a
roměnilo se brzy v odcizení a ne-
Netrvalo dlouho, a nespokojenci
hledali v Čechách netoliko po-
ale volali i na trůn uherský buď
krále Jiřího aneb některého ze
synův jeho. Král Jiří byl přinucen, vládu v Čechách dne 23. ledna 1459 své manželce, královně Johanně, poručiti a osobně na Moravu se odebrati, aby s uherskými pány pojednal. Tam do Olomouce položil sněm moravský na počátku měsíce února, po kterém přijel do Znojma, kdež skrze posly tajně vyjednával s císařem Bedřichem, také se zdržel v Uherském Hradišti a v Brně, načež ku konci února obrátil se do Kladska, kam dne 28. února dojel.

Za svého pobytu na Moravě vyjednával hned z Olomouce skrze posly s uherskými pány. Ujlaki jej namlouval, aby se sám uchopil vlády v Uhřích k ruce svého mladšího syna Jindřicha, kterémuž Ujlakova dcera Jeronyma zasnoubena byla a kterýž byl již ztrávil některý čas v Uhřích u Ujlakiho, budoucího tchána svého. Král Jiří takový návrh rozhodně zavrhl, a nespokojenci obrátili se potom k císaři Bedřichovi, který až do toho času u sebe choval v zástavě obě koruny uherské a jiné svátosti; sjevše se 17. února 1459 v městečku Novém Hradě čili Német-Ujváru v Železné stolici, volili tam císaře Bedřicha na království Uherské. Císař podávaného důstojenství oběma rukama se ujal, zvláště že král Jiří téhož nepřijal a snad jemu překážeti nebude, a pak že v českých rotách bratrských, jež do žoldu přijal, vydatnou pomoc získal. Přišlo mezi císařem a Matiášem Huňadem k válce o trůn uherský; obapolná vojska srazila se v Železné stolici u Kermendu krutou bitvou dne 7. dubna 1459, a Uhři utrpěli takovou porážku, že i sám král Matiáš u velkém nebezpečenství se octnul. Nicméně opraviv brzy zase pole velmi chytře okolností k svému prospěchu použiti uměl. Ladislav Gara právě umřel, Matiáš jeho vdovu a děti vzal ve svou ochranu, ujce Siládi-ho z vězení propustil a smířil se s ním, a Uljaki-mu slíbil propůjčiti království Bosenské. Tak většina nespokojenců se s ním smířila opustivši císaře Bedřicha, který se jim neukazoval dosti přívětivým, tím méně štědrým. Císař Bedřich, ač vítěz, brzo poznal, že ničeho dále sám nesvede, a proto bral útočiště ku králi Českému.

Již dne 20. dubna 1459 byli jeho plnomocníci ve Znojmě, kdež s posly krále Jiřího obnovili pokoj mezi Čechami, Moravou a Rakousy na celý rok, ale vždy ještě o veliké laskavosti císaře Bedřicha

k Jiřímu ničeho slyšeti nebylo; — však jiné události brzy jej k té laskavosti dohnaly. V málo nedělích nabízel se králi Jiřímu, že jej netoliko za Českého krále uzná a jemu jeho království co léno říšské propůjčí, ale že s ním také v nejužší přátelství míní vstoupiti, jestliže jemu pomocen bude proti Matiášovi v Uhřích.

Papeži Piovi II. byla ta válka mezi císařem a Matiášem Uherským velice nevhod, neboť maje hlavní úmysl svůj, vypraviti valné vojsko ze všech zemí křesťanských proti Turkům, ježto nemělo k nim jiného přístupu nežli skrze Uhry, nechtěl císaři straniti, a jeho legát v Uhřích, kardinál Karvajal, stranil Matiášovi vždy zřejmě a otevřeně. Císař tímto chováním papeže, svého někdy rady a přítele, byl náramně uražen, vida v tom velikou nevděčnost; proto sobě umínil, spojiti se s králem Českým tím úžeji, čím lépe věděl, kterak se tím papežovi i legátovi jak náleží vymstí. I přijel honem kardinal Karvajal do Nového města za Vídní, a po celý měsíc květen se tam zdržoval, aby císaře od spolku s králem Jiřím odvrátil, ano potom na počátku června i do Čech zajel, kdež bezpochyby s králem Jiřím vyjednával. Nicméně král Jiří stejným časem vypravil Zdeňka ze Šternberka, Prokopa z Rabšteina a Viléma z Riesenburka a z Rabí k císaři do Rakouské Teplice (Baden), a tu jim císař osvědčoval se, že jestliže jejich král bude mu pomocen zvláště ve věcech uherských, že ve svém počínání jeho radou vésti se dá, a že má král z toho míti čest a užitek. Král Jiří hned 15. června vlastnoručním zápisem císaři slíbil, státi věrně při něm, a jeho věci se vší pilností jednati a působiti, buďto v říši buďto jinde, jakoby jeho vlastní byly, a zvláště že chce jemu pomocen býti a jednati v království Uherském ku korunování a k panování v něm. Však tento zápis Jiřího i císařova odpověď naň zrušeny jsou potom, jakoby ani byly nevyšly, a místo toho umluveno, že se císař a král osobně v Brně sjedou a tam v závazky jednoty a přátelství vstoupí. I psal potom ještě císař Jiřímu dne 20. července, nazývaje ho již „nejjasnějším knížetem a svým nejmilejším svakem", aby hleděl zameziti válku, kterou Matiáš Uherský na novo proti němu zdvihá. Byliť tehdáž právě uherští poslové od Matiáše u krále Jiřího v Brně, kterýž jak se zdá, dle Karvajalova návodu podával se ku prostředkování mezi císařem a Matiášem.

Tito poslové byli Jan Vitéz ze Zredna, biskup Váradský, a Osvald z Rozgoně, nalézali se v Brně již před 20. červencem, i zůstali tam při českém dvoře královském až do 12. srpna 1459 a snad i déle, mohouce potom ovšem všecko viděti a pozorovati, co se tam mezi císařem a králem dálo.

Dle umluvy přijel císař Bedřich III. do Brna dne 30. července 1459. Komonstvo jeho bylo skvostné a četné, a král Jiří se o to postaral, aby také přivítán byl se všelikou možnou slávou. Nejpřednější pánové čeští a moravští jakož i velká síla ostatní šlechty byli v Brně shromážděni, všickni v největším přepychu skvostného šatstva a jiné přípravy tehdejšího věku, který v tom ohledu zvláště vynikal. Na druhý den, 31. července, vystavěn jest na velikém náměstí Brněnském vysoký skvostný trůn pro císaře i pro krále Českého; veškerá šlechta, měšťanstvo a lid naplňovali všecky prostory okolo něho, a tu císař Bedřich provázen králem Jiřím, celým dvorem jakož i všemi vzácnými hostmi, cizími biskupy a praeláty, mnohými hrabaty a pány z rozličných zemí říše Německé ubíral se v slavném průvodu, vystoupil na trůn a v císařské přípravě a v majestátu na něm se posadil maje po pravé ruce své krále Jiřího. I tu dal veřejně čísti bully své, že dle obyčeje potvrzuje všecky svobody a privilegie, jichž království České v Římské říši užívá; potom toto království České se všemi zeměmi korunními králi Jiřímu odevzdáním korouhví těch zemí slavně v léno dal, a když to vše vykonáno bylo, tu Jiřího z Poděbrad jakožto krále Českého, pravého a nepochybného a kurfürsta nejdůstojnějšího ve svaté Římské říši všemu množství představil a oznámil. Jásání všeho lidu naplňovalo povětří přehlušujíc slavné zvuky trub a kotlův. Ještě však nebyl zdroj císařské milosti a lásky vyprázdněn. Kázal přistoupiti Viktorinovi, nejstaršímu synu krále Jiřího, knížeti Minsterberskému a Opavskému, a odevzdáním korouhví přijal ho za knížete svaté Římské říše. Potom provozovali pánové a šlechta k úctě císařského hosta slavné hry rytířské a turnaje, při kterých prý přede všemi vynikal mladý Vilém, syn pana Jana z Pernštejna, tentýž co později proslavil se nade všecky jiné pány české a moravské co ná-

ospodář a zvelebitel vlasti české
vské, a u vysokém stáří umřel
roku 1521. Jednání mezi oběma
ky trvalo přes 10 dní, a za vše-
n čas neubývalo vzácných zábav
chvil. Jak velice císař stál o Ji-
přátelství a pomoc proti Matiáší
ému, toho důkaz dal již tím, že
jel za ním do země jeho, čemuž
tehdejší svět nemálo divil, znaje
sně Bedřich šetřil zákonův a pra-
ůstojnosti císařské. K čemukoliv
Jiří zavazoval, jako k mírnému
dkování, a kdyby to neprospělo
avení znamenité vojenské moci u
rka, kdež by se s císařským voj-
spojila, — za to všecko přílišně
vání činil, za vojenské tažení ku
u třílete požívání polovice všech
ův království Uherského a po
létech ještě 60 tisíc dukátův od-
o. Úmyslně totiž Jiří strůny tak
natahoval, chtěje císaře z tako-
ámyslův svésti a uznávaje, že se
mi smlouvami sám na kluzké stez-
ne. Ale císař všecko přijal a ke
se zavázal, také dne 8. srpna císař
rna Vratislavským psal, aby krále
co pána svého poslušni byli, a ko-
vlastnoruční zápis učinil, že zřídí
svůj a povede říšské věci dle rady
Jiřího, podávaje tím způsobem sám
českému jakési poručnictví nad se-
ez jehož rady a vůle by nemohl
ležitého jednati.

Už císař z Brna odejel, počal král
v uherských věcech jednati. Vy-
e 12. srpna první svůj výnos pro-
jící mezi císařem Bedřichem a
em Huňádem, oběma „jmenova-
králi Uherskými". Uložil oběma
m především prodloužení příměří
24. června následujícího roku 1460,
ezi tím zajatí propuštěni, škody za-
y byly; aby obě strany své přízná-
isty k tomu příměří do 14. září
na hradě Špilberce položili, a
. ledna 1460 aby se skrze plnomoc-
lostavili do Olomouce, kdež že
il Jiří o přátelské narovnání mezi
přičiní.

Srovnání se krále Jiřího s Ludvíkem Bavorským a svatby Chebské.

1459 září—listopad.

Vojvoda Ludvík Bavorský maje tuhé spory v Němcích zvláště o město Donauwerth, najal byl sobě v měsíci květnu a červnu 1459 drahně Čechův do služby vojenské. Když pak se Český král Jiří, přijav jeho posly u sebe v Praze dne 25. května 1459, přesvědčil, že nechce upřímně vyhověti jeho žádosti, a hrady i města v horní Falci, od časův císaře Karla pod vrchní lenní právo české koruny postavené, od něho co vrchního lenního pána přijmouti; tu dle starého zákona zemského, který pod ztrátou hrdla i statku zapovídal, sloužiti cizím mocnářům, kteříž by nebyli v pokoji s královstvím Českým, všecky Čechy u Ludvíka Bavorského do vojenské služby přijaté, nazpět do vlasti povolal. To byla veliká rána pro dotčeného Ludvíka, a proto hledal příležitosti, jakby se s Českým králem v dobrotě mohl smířiti. Rytíř Jan Calta z Kamenné Hory, pán na Rabšteině, krále Jiřího svak, přičinil se o mírné jednání mezi oběma panovníky, a položen byl rok čili sjezd plnomocníkův obou stran do Domažlic. Sjevše se tam řečený pan Calta, pan Racek z Janovic na Riesenberce a Bernart Fictum, plnomocníci krále Jiřího, s plnomocníky bavorskými, usnesli se o způsobu srovnání sporných otázek dne 18. září 1459. Dle toho položen osobní sjezd krále Jiřího s vojvodou Ludvíkem do Plzně, kdežby mohli vstoupiti v jednotu.

Sjezd Plzeňský byl velmi nádherný, hlučný a důležitý. První do Plzně přijel sám král Jiří okolo 11. října 1459, maje při sobě pány Jana z Rosenberka, Zdeňka ze Šternberka, Jindřicha ze Stráže, Zbyňka Zajíce z Hasenburka, nejvyššího kancléře Prokopa z Rabšteina a mnoho jiných pánův a rytířův. Dne 14. října přijeli vojvoda Ludvík Bavorský a falckrabě Bedřich; v jejich komonstvě nacházeli se zas mnozí znamenitější říšští hrabata, pánové a biskup Vormuský. Ludvík i Bedřich stěžovali sobě Jiřímu na křivdy, které se jim v říši činily, usilujíce získati ho na svou stranu. Král Jiří však uměl výborně činiti se každému potřebným, nezkaziti sobě nikoho a nedati se nikomu

celý. Úmluvy Domažlické byly všecky přijaty a stvrzeny, dle kterých vojvoda Ludvík králi Jiřímu jakoby půjčil 30 tisíc zlatých rýnských, kteréž pak král Jiří jemu zapsal a pojistil na hradech v horní Falci, jakož byly Parkštein, Weida, Hershruk, Lauf, Floss, Vohendráz, Hohenštein a Neidštein. A tak byly strany vyrovnány a vstoupily v jednotu. Dne 17. října sesedli si radové čeští, bavorští a falčtí, aby pojednali dle nařízení krále Českého o napravení a ustálení mince v říši Německé, o ubezpečení silnic pro kupce vůbec, o stavování veřejných škod, o řádném dobývání jich právní cestou a o jiných podobných věcech týkajících se zemí Německých. Tak i na té straně získal král Jiří všecko, co tu pohledávati měl, a nyní po rozejetí se svých hostův z Plzně připravil se k vykonání svateb v Chebu před 8 měsíci umluvených.

Tyto svatby počaly se slaviti dle umluvy na den sv. Martina, 11. listopadu 1459. Přijel král Jiří s královnou Johannou z Rožmitála, králové synové Viktorin, Jindřich, Hynek čili Jindřich mladší co ženich, dcera Zdeňka, již se obyčejně Zdena říkalo, co nevěsta, pak ostatní mladší děti. Celý královský dvůr přijel ve 3000 koních, a při něm se nalézali přední pánové čeští, paní a panny urozené a ušlechtilé s hojným komonstvem. Nádhera v oděvích a přípravách byla velikolepá. S druhé strany přijeli vojvodové Sašti, Vilém a jeho synovec Albrecht, syn markhraběte a kurfürsta Bedřicha Mírného, co ženich, potom Vilémova dcera Kateřina co nevěsta, Ota, vojvoda Bavorský, markhrabata Braniboršti Bedřich, kurfürst a Albrecht řečený Achilles, Anspachský, také arcibiskup Magdebursky, množství říšských hrabat, panstva a urozených paní a panen množství. Všickni němečtí hosté přijeli také asi ve 3000 koních. Konečně dostavili se také ještě radové a vyslanci rozličných knížat okolních co političtí jednatelové. Byli to slavní dnové pro Chebáky, každý den buď rytířské kolby na náměstí, kdež královské a knížecí dcery rozdávaly klénoty vítězným rytířům, buď tance, hudby, kejklířská divadla a všelijaké jiné těch časův oblíbené kratochvíle. Zasnoubení dvojího knížecího párku slavilo se bezpochyby ve hlavním chrámě Chebském u sv. Mikuláše; arcibiskup Magdebursky obřady konal. Královská dcera česká, Zdeňka čili Zdena, nyní teprv desítiletá, oddána jest Saskému vojvodovi Albrechtovi, také teprv šestnáctiletému; nejmladší syn krále Jiřího, Jindřich mladší čili Hynek, teprv sedmiletý, zasnouben jest s Kateřinou, kněžničkou Saskou, dcerou vojvody Viléma a jeho zavržené manželky Anny Rakouské.

Když se po svatbách rodiče a svatební hosté z Chebu do svých sídel rozejeli, rozloučila se kněžna Zdena s rodiči, bratřími a sestrami svými a vezena jest do Starých Hradův v Sasích, kdež v kurfürstské rodině až do let svých dospělých chována byla. Němci nemohouce přivyknouti jejímu jménu českému, ano vůbec vše, co bylo slovanské mezi Němci postatu svou tratívalo, nazývali ji Sidonií, a teprv po smrti svého tchána, starého kurfürsta Bedřicha Mírného, r. 1464 vstoupila s vojvodou Albrechtem ve skutečné manželství. Albrecht pak byl potom vyznamenán příjmím Srdnatý, mi staršího bratra Arnošta, s kterým byl r. 1455 z hradu Starohradského skrze rytíře Kunce z Kaufunku násilím unešen brzy však pomocí uhlíře Schmidta ze zajetí v Krušných Horách zas vysvobozen vládl s tím bratrem po otcově smrti v Míšni a Durynkách společně, až se r. 1485 rozdělení stalo, při čemž Albrechtovi dostala se Míšeň s titulem vojvodským, Arnoštovi zas titul kurfürstský. Oba byli zakladateli dvou dosud žijících linií rodu Vitínského v Sasích, Arnošt linie starší, vojvodské, Albrecht linie mladší, později kurfürstské, nyní královské. Zdena, jeho manželka stala se tudíž pramateří nynějších králův Saských. Sasové chválili ji pro její příkladnou a horlivou pobožnost; přeživší manžela o deset let umřela r. 1510 na hradě Tarantě u Drážďan, a byla v bývalém biskupském chrámě v Míšni pochována, kdež posud její dobře zachovalý náhrobek se ukazuje.

Spolu s královskou rodinou českou vezena byla do Prahy nevěsta nejmladšího krále syna Jindřicha mladšího, Kateřina, dcera vojvody Viléma Saského, a tu v lůně rodinném tak rychle se počala tila, že již r. 1464 německy neuměla. Umřela po létech bezpochyby na Pobradech co kněžna Minsterberská.

Ale při hluku svatebního veselí v Chebu zasedali král Jiří, knížata a radové jejich radíce se o záležitostech poli

kých; celý den 16. listopadu ztráven hádkou o stížnostech, jež knížata v Němcích mezi sebou měli; falckrabě Bedřich i vojvoda Ludvík Bavorský měl tu svého řečníka, markhrabě Albrecht Braniborský zastával svou věc sám, až král Jiří uprosil řečníky, aby přestali, ježto řeči jejich více k rozjtření mysli nežli k pokoji vedly, a král sám nechtěl mezi nimi býti rozsudím. Král Jiří pokusil se smíriti bratří Fictumy s vojvodou Viléme m Saským, což se mu také nepodařilo. Dne 20. listopadu učinil král Jiří přátelskou smlouvu se starým Albrechtem, vojvodou Bavorským na Mnichově, někdy zvoleným králem Českým, a s jeho syny Janem a Sigmuntem. Mezi radami a řečníky knížat byl v Chebu také doktor Martin Mayer, který vida mocné postavení krále Jiřího, a kterak všickni okolní knížata i králové o jeho radu, pomoc a podporu stojí, pojal myšlenku, zdali by nemohl Jiří co pomocník císařův v Německé říši zvolen býti, aby tu za nedostatečnosti císaře jižjiž se rozpadávající říše mohla nově uspořádána a věhlasem krále Českého obnovena býti. Ta myšlenka lichotila králi Jiřímu, i promluvil o tom s markhrabětem Albrechtem Braniborským, kterýž návrh schválil, však dodal, že sám bez císaře a kurfürstův ničeho učiniti nemůže. Král odpověděl, že svolení císařova může se nadíti, a že se o to pokusí. Mezi tím uzavřeno in v Chebu, zachovati návrh v tajnosti a nezjeviti nikomu.

Kterak král Jiří Slezáky a zvláště Vratislavany konečně k poslušenství připudil.

1459 říjen — 1460 leden.

Největší překážky k utužení vlády krále Jiřího kladli v samé koruně České hlavně Slezáci. Když byl Jiří v Brně 11. července 1459 od samého císaře vlastním poddaným svým za pravého a nepochybného krále představen, odebral se odtud před 23. srpnem opět do Kladska, aby záležitosti slezské konečně upravil. Proto také potom v měsíci září téměř celý čas ztrávil dílem ve Svídnici dílem v Javoru. Když Slezáci opovažovali se dovolávati se císaře a papeže, a práva koruny české rozeznání učiní, považoval a vyhlašoval to sněm český za výtržnost a odboj, za trestuhodný pokus o vyvedení české koruny z její svobody a samostatnosti. Však vzpoura Slezákův slábla každým dnem.. Šlechta knížetství Svídnického a Javorského poddala se králi, i potáhla za sebou města, jichž odpor byl poněkud živější. Vratislavská jednota, proti králi ustrojená, měla ještě 20. května 1459 sjezd v městečku Líbni v dolním Slezsku, avšak ten byl již poslední. Kníže Jindřich Hlohovský, tchán pana Jana z Rosenberka, nejvyššího hejtmana Slezského, odřekl se náčelnictví té jednoty a přijal milost od krále Jiřího: po něm poddali se knížata Konrad Bílý Olešnický a Bedřich Lehnický. Ve vzpouře zůstali konečně již jen Baltazar kníže Zahaňský a města Vratislav a Namyslov. Jim poslali ve jménu králově opovědné listy Vladislav a Jindřich, knížata Hlohovští již v měsíci červnu.

Ve Vratislavi dosáhla opět německá zlost vysokého stupně neslýchaného šílenství. Slavně na to Vratislavané přísahali, že kdyby jim to i papežem i císařem poručeno bylo, nikdy Jiřího z Poděbrad za krále neuznají. Kapistranovo sémě zde rozseté neslo nyní trpké ovoce. Náboženství a víra byly vlastně jen pouhou zástěrou; hlavním podnětem zuřivého vzteku byla národní nenávist proti Čechům a žádost pomsty za utrpené porážky a škody za husitských válek. Konšelé prý nahlas mluvili, že nežli by se „dem Girsiken" poddali, raději opustí statky své, a vezmouce ženy i děti na ramena, do cizích zemí se vystěhují. Avšak nevládli městem a úmysly obyvatelstva konšelé, nýbrž kazatelé a kněží, a z těch zas jen někteří faráři a mnichové; kdo z těch uměl na kázání vztekleji bouřiti proti králi Jiřímu a proti českým kacířům, tím větší obliby u chátry docházel, tím větší moc provozoval. A tito kazatelé lidu pravili, že „Girsik" nemodlí se bohu ale svému arcikacíři Rokycanovi, že nemyslí, leč jak by vykořenil víru křesťanskou a vyhubil vyznavače její, že jest ukrutnější než Nero, že jest on ten veliký drak, který pokálel církev jedem svým, že jest dravý vlk, zloděj, a vrah, který se vedral do ovčince páně, lev hrozný, jenž drápy svými, zuřivěji nežli Turci sami, roztrhati hledá nesšívanou sukni Kristovu. Takovými řečmi s kazatelen rozdrážděn byl obecný lid až do pravého šílenství, i byl

by chtěl hlavou zdi prorážeti nemoha se dočkati boje s kacíři. Bylo ve Vratislavi ovšem dost lidí vzdělaných a rozumných, ale k opatrnosti a mírnosti napomínati nikdo nesměl. Kdo však po krčmách a hlavně ve známém sklepě Svídnickém nejlépe uměl píti a láti, ten byl nahoře, toho měli za nejhodnějšího, nejrozumnějšího a nejpobožnějšího. Tím se stalo, že v tomto lidnatém městě bylo již tolik pánův, kolik se po veřejných hospodách počítalo karbaníkův, ležákův a ziolajcův; co ti chtěli musilo se státi. jejich vůle byla obecným zákonem. Běda tomu, kdo netoliko řečí, ale třebas jen tváří a posuňkem dal na sobě znáti, že nehorlí proti kacířům a jejich králi. Sami konšelé, jakkoli všickni horlili, octli se nejednou v nebezpečenství života, protože napomínali ne ku pokoji ale jen k opatrnosti. Kněží kázali, aby lid nespoléhal se na nikoho a nedůvěřoval, nežli sobě samému. Proto všude a ve všem čenichala se zráda. Petr Eschenloer, městský písař, který ty příběhy co očitý svědek spisoval a kroniku z nich složil, praví, že byl nejpřednějším strůjcem této kněževlády ve Vratislavi kněz Bartoloměj, kazatel u sv. Alžběty, kterýž prý svou výmluvností všecko opanoval, avšak sám velmi pohoršlivý život vedl. Mravní povaha celého toho Vratislavského zbouření byla ovšem chatrná, avšak jeho síla byla přece jen veliká; město mohlo i do 20.000 bojovníkův ne sice do pole, ale na zdi a valy postaviti a sebe cvičenější a silnější vojsko, pokud dělostřelectví bylo jako ještě v kolébce, málo prospívalo proti hradbám městským, jakž toho byl příklad u města Plzně r. 1434.

To všecko král Jiří dobře uváživ, připravil se sice dobře proti Vratislavským, ale vždy raději smlouváním nežli mečem je sobě podrobiti chtěl; proto, ač nerad, chopil se spůsobu, který jediný mohl vésti k cíli, užíval prostředkování papeže Pia II. Papež zajisté od té chvíle, co se dověděl, kterak se král Jiří spříznil s knížecími rody Saským a Braniborským, kterak prostředkoval mezi císařem Bedřichem a králem Matiášem Uherským, počal jeviti k němu přízeň větší a otevřenější. Vydal dne 18. srpna 1459 psaní k biskupu, duchovenstvu a k obci Vratislavské, dne 19. srpna králi Jiřímu. Vratislavanům jevil nelibost svou nad rozbrojemi u nich panujícími, přikazoval přísně, aby přestalo ve městě všecko hanění a pomlouvání krále Jiřího, ale aby raději plnili to, čím jemu povinni jsou. Králi Jiřímu zas vděčil se za to, že slíbil vypraviti posly ku sjezdu Mantovskému, žádal, aby války proti Vratislavským nepočínal nečině se proto soudcem mezi ním a jimi, a že chce se přičiniti o přátelské narovnání.

Mezi tím dostávali Vratislavští netoliko ze Slezska ale i z Čech a Moravy velké množství odpovědných listův; šarvátky nastaly hned na rozličných místech. Nejprvé počalo se škoditi na statcích kapituly Vratislavské; ta však pospíchala hned poddati se králi, když biskup Jošt z Rosenberka, navrátil se nedávno od papeže z Italie, již veřejně králi svou věrnost osvědčil. Dne 1. září přísahali ve Svídnici již téměř všickni Slezáci, knížata, šlechta i města, věrnost a poslušenství králi Jiřímu; dne 2. září přišli zas ku králi do Javora poslové od šesti měst kromě Zhořelických a učinili totéž; Zhořeličtí usmyslili si o několik dní později a také se poddali. Vratislavští byli již téměř samotni v odboji, v drobných šarvátkách se svými odpovědníky dostali vrch nad nimi dne 8. září a 1. října, což jim tolik ducha dodalo, že všecky mírné pokusy knížat a praelatův o pokoj a mnohé jiné krvavé šarvátky, v kterých podlehli, nemohli je k rozumu přivesti. Král Jiří valné a řádné výpravy vojenské proti nim neohlásil, buďto k neprospěch její předvídal, buďto že chtěl vyhověti papežově žádosti. Dne 3. října přijel sám biskup Jošt pod bezpečností do Vratislavi, ukazoval lidu bully papežské, napomínal ve jménu papežovu i císařovu ku poslušenství, užíval všech prostředkův ku přesvědčení a přemlouvání, horlil a přikazoval co duchovní otec města, káral kazatele a mnichy, kteří lid k svévoli a výtržnosti zaváděli, a hrozil konečně i klatbou církevní — bylo to všecko nadarmo. Kněží umlkli sice před biskupem, neumějíce nic proti jeho důvodům namítati — ale vždyť byl ten biskup sám Čech a tu ukázalo se, mnoho-li tu bylo náboženské horlivosti a mnoho-li zaryté nenávisti proti Čechům.

Když se shromáždění lidu rozešlo, teprv rozbouřily se hněvy, a křičela chátra německá, že biskup Čech není-li kacíř, spoň jest přítelem kacířův, že papeži podvedl, a že se musí k papeži poslati, aby byl o nešlechetnosti Čechův lépe poučen a tomu podobné. Muselť pak b

skup Jošt s nepořízenou ze svého biskupského sídla odejeti.

Král Jiří čekal na výsledek papežova psaní ve Slezsku až do konce září, a nyní vida, že vzpoura již jen na Vratislav a nevelké přívrženstvo její obmezena, a také že jí všechna mravní síla již odňata jest, opustil Slezsko a navrátil se 6. října 1459 do Prahy.

Poněvadž hlavní bylo snažení papeže Pia II. o to, jak by Turci z Evropy vypuzeni býti mohli, hleděl všecky spory a války mezi křesťanskými národy staviti, aby svornost panovala mezi nimi, a oni s nerozdělenou mocí proti Turkům táhnouti mohli. Proto také pro uklizení sporu mezi králem Jiřím a měšťany Vratislavskými, když jeho prostředkování nic nepomohlo, dva zvláštní legáty do České koruny vypravil, kněze Jeronýma Landusa, arcibiskupa Kretenského, rodilého Benátčana, a doktora Františka z Toleda, arcijahna Sevillského. Přijeli skutečně dne 25. října 1459 do Prahy, a král Jiří s velikou ctí je přijal. Třetího dne 28. října dal svolati svou radu, do které také přední páni čeští náleželi, a v tom slavném shromáždění v Králové dvoře tyto legáty vyslechl. Jejich přednesení, že totiž přišli, aby odbojné poddané s králem smířili, v království pokoj utvrdili, a takto králi i ochoty i možnosti k výpravě proti Turkům dodali, líbilo se jemu tak, že jim plnomocenství dal, hojně je obdaroval a pod ochranou lidí svých s proukázáním veliké počestnosti do Slezska doprovoditi dal.

Do Vratislavi přijeli legáti 11. listopadu, a také tam se jim všeliká čest dála; nicméně brzo se přesvědčili, že mají tuto s mnohem většími nesnázemi zápasiti, nežli se byli nadáli. Dne 13. listopadu drželi památné řeči ku shromážděné obci, přemlouvajíce ji, aby se králi Jiřímu poddala. „Považte, tak pravili, jakova změna stala se s vámi. S počátku, když král volen byl, měli ste po své straně celé Slezsko, knížata, města i lid, a němečtí knížata chválili vás i podporovali, měšťané vaši provozovali svobodně obchod po celém světě, král pak nemaje přítele nikde potkával se s odporem i ve své vlastní zemi: nyní však opuštěni jste ode všech, kupectví vaše zahynulo, bez nebezpečenství života nemůžete vykročiti ani z brány městské, a král netoliko vládne Čechami pokojně, ale uvázal se i v Moravu, přivedl i jiné země k poslušenství svému, zkrotil nepřátely a udělal si z nich přátely, získal korunu, spřízněn se s knížaty okolními, všecko se jemu koří, a v zemích jeho všude úplná panuje bezpečnost a svoboda. Nebudeme vám mluviti o jeho moudrosti a zkušenosti ve věcech válečných; víte sami, že umí myšliti věci veliké i uvoditi ve skutek, co zamyslil, ano štěstí jemu ve všem jest příznivo. Vy již kromě zdí vašich nemáte přítele, nežli otce svatého, a ten žádá vašeho smíření s králem, aby spor váš neslouži ku prospěchu Turkům, společným vrahům našim. Vědomo jest vám, kterak nebezpečně se vzmáhá moc jejich; kteréž aby odoláno bylo, přijel svatý otec sám do Mantovy, a svolal tam ku poradě a pomoci krále i knížata u valném počtu. Jen čeští a vaši poslové nepřišli, ješto válku máte mezi sebou. Proto žádost jest a vůle otce svatého, abyste obrátili se k pokoji, a věci vaše aby přestaly býti obecnému dobrému na překážku."

Účinek těch řečí byl podivný: Vratislavským nezdálo se to býti možnou věcí, aby papež krále Jiřího schvaloval; někteří pravili, že ti legátové od Jiřího podplaceni jsou, jiní zas, že jsou Vlachové, a ti prý zřídka bývají dobří křesťané. Tu obecný lid, který před krátkou dobou tyto legáty s radostí vítal blahoslavě příchod jejich, již nyní počal zlořečiti jim, i nedával sobě pokoje, ano to slovo slyšeti bylo jak kazatelům tak i chátře jako jed, a nezadlouho mluvilo se ve Vratislavi, že tito papežovi legátové sami jsou kacíři. Legáti čekali na odpověď, avšak až do 1. prosince jí nedostávali; netroufal si nikdo jí napsati a kněží žádání byvše všickni vyhýbali se. Tu tázali se legátové, jsou-li Vratislavští tak hloupí, že neumějí mluviti, aneb svéhlaví a neposlušní, že dělají sobě posměch z legátův? Konečně nařídil městský úřad písařům městským, zvláště Petru Eschenloerovi, aby odpověď sepsali, kteráž i přijata jest a podána legatům. V té odpovědi vyloženy byly prý dosti spůsobně příčiny nenávisti a záští Vratislavských, všechna vina sčítána byla na krále Jiřího a na Čechy, kteří prý jsou bezbožní a ukrutní; a Vratislavští prosili v ní papeže a legáty, aby neuváděly města pod poslušenství lidí kacířských; ať prý jeho svatost nedává se podváděti sliby a přísahami toho krále, který sliboval a přísahal netoliko jemu, ale i kacířům také, a znal se k těmto sám po všechny

dni života svého. Naproti této odpovědi vydali legatové spis velmi přísný, v němž stálo, že o kacířství souditi jest věc papežova, nikoli obce Vratislavské, jíž náleží poslušnu býti hlasu otce svatého, ač nechce-li sama upadnouti v klatbu a v kacířství. Žádali pak legatové dne 8. prosince písaře Petra Eschenloera, aby ten spis lidu četl a po německu vyložil, a však ten u přítomnosti radních pánův odpověděl, že „kdyby měl dvě hlavy, jednu v Římě, druhou ve Vratislavi, učinil by to." Radní páni doložili, jestliže legatové lepšího poručení k městu nemají, žeby bylo lépe, aby se rychle odstranili a nebezpečí života svého ušli. Tu přišel velký strach na oba legaty, i obrátili řeč svou a hrozbu téměř v prosbu proměnili. V novém a obšírném spisu vyložili zuřivcům, že „i s kacíři nejen možné ale i slušné jest míti pokoj, když jich ani přesvědčiti ani přemoci nelze." Král Jiří že nepřísahal pomáhati kacířům, ale jen nechati je při jich obyčejích, a to že netoliko není hřích, ale že jest i chvalitebné. „Však víte dobře, kolik jich jest v zemi České a malá-li jest moc jejich, i možná-li vyhladiti je bez krve prolití; uznáte sami, že ne přísností ale laskavostí, a ne najednou, ale jen pomalu lze jich získati zase. Když král rád obcuje s kterými z nich, jakožto s přátely neb služebníky, miluje osoby, a ne kacířství jejich: proto nemá nazýván býti ani kacířem ani přítelem kacířův, an i Kristus pán sám obcoval se zjevnými hříšníky. Také v Bosně více jest Manicheův nežli pravověrných křesťanův, a král bývá někdy manichejský někdy pravověrný, a přece strany obě snášejí se v pokoji; podobný obyčej panuje také ve Španělích mezi křesťany a saraceny, aby nevraždili se vespolek. Krále nového, kterýžto všude staral se o vzkvétání, ne o zkažení měst svých, nemáte se naprosto co báti; kdyby jim mimo nadání ukřivditi chtěl, papež bude mocen jeho jako jiných králův" a tak v tom smyslu dále. Proti těm a takovým důvodům neuměl již dokonce nikdo namítati ničeho, ale nicméně přece ještě 14. prosince lid Vratislavský na novo se zbouřil, a bylo se báti, aby se legátům neublížilo. Svolána jest rada městská, legátové na radnici pozváni a v jejich přítomnosti pronesio se v radě přání, aby byla městu lhůta jednoho roku sjednána, do které by přísahy věrnosti a poslušenství mohlo složiti. Legátové slyšíce to, hned se toho prostředku uchopili, aby slušně a bez úrazu z Vratislavi vyváznouti mohli. Slíbili nejen přimluviti se u krále, ale to i za výminku všeho narovnání položiti.

Bylo hned sepsáno, jak by se chtěli Vratislavané smířiti, a žádána lhůta tříletá. Legatům se řeklo, že kdyby u krále tříleté lhůty pro ně dosáhnouti nemohli, že ji mohou až na jeden rok zmírniti. Tedy bylo dobře. Nalézali se právě radové knížete Baltazara Zahańského ve Vratislavi, a ti uslyševše o tom, co obec počínati chce, prosili, aby jejich pán také byl pojat do toho urovnání s králem, což konšelé slíbili. Papežovi legáti, rádi jsouce, že se tím spůsobem ze svého nesnadného postavení ve Vratislavi vytáhnou, s radostí nastoupili zpáteční cestu odtud do Prahy. Od Vratislavských byli jim přidáni tři měšťané, jeden z rady, jeden z kupcův a jeden z obce; a čtvrtý byl s nimi sám městský písař Petr Eschenloer.

Legatové a Vratislavští jednatelé přijeli dne 20. prosince do Prahy, a když se v Králově dvoře před králem Jiřím postavili, až se podivili, kterak je shovívavě a laskavě přijal a vyslyšel. Nejen bezvší nesnáze svolil ke lhůtě tříleté, ale jako z žertu přidal k ní o jeden měsíc více. Jenom to se mu nezdálo, aby tak beze všeho knížete Baltazara Zahańského do smlouvy s Vratislavskými přijal, a přece i tomu připustil. Proč bez odkladu posláno i k Vratislavským i ku knížeti Baltazarovi, aby bez meškání poslali plnomocníky ku ztvrzení umluv. Kníže Baltazar potom neposlal nikoho, buď že se za Vratislavské styděl, aneb že se poddati nechtěl; ale z Vratislavi přišlo dost znamenité poselství, kněží a mistři, konšelé, kupci a měšťané, a již dne 13. ledna 1460 učiněno jest mezi nimi a králem dokonalé smíření. Vratislavští totiž předstoupivše před krále, všickni poklekli prosíce, aby ráčil pustiti ze srdce všechen hněv, a buda jim napotom milostivým pánem aby ráčil je, světské i duchovní, zachovati při právích, svobodách a smlouvách jejich starých i nových, a poshověti na jich přísahu, až by ochotností služby získali sobě opět jeho lásky, a vzíti je pod ochranu svou, kdyby kdokoli zamýšlel činiti jim násilí. Král Jiří pravil: „Všecko budiž odpuštěno a slibuji zdržeti, cokoliv jsem slíbil skrze legaty, i býti vám pá-

...ilostivým", a sestoupiv s trůnu ...každému ruky své podal. Tu po... trubači v Králově dvoře troubiti ...obením celou hodinu ten skutek ...rali, a mistr Rokycana kázal, ...též po celé Praze tato událost ...zvony slavně vyzváněla. Poslové ...avští odevzdali králi všelikés dary ...ce své, a přijali hojně darův od ... I legatové, biskup Jeronym ...us a doktor František z To... byli od krále Jiřího hojně obdaro... a vrátili se ve spolku s Vratislav... opět do Vratislavi, odkud po... dále táhli ku králi Kazimírovi do ...

...k se konečně král Jiří dodělal plné ...panovnické v celé koruně České.

...to zmiňovaný sjezd Mantov... zahájen byl dne 21. června 1459 a ...až do konce měsíce ledna 1460. Pa... ius II. chtěl panovati celé Evropě ...ál nad králi a národy; proto jal ...své moci ukládati králům i národům ...ecný sjezd, ustanoviti, o čem se na ...ednati má, a říditi porady na něm. ...m Mantovským měla se celá Evro... vésti ku společné válce proti Tur... jehož vypuzení do Asie bylo veli... cílo tohoto papeže. Ukázalo se však, ...to věk se již byl příliš z duchovní ...papežské vyzul, a že se panovníci ...dové nechtěli více bezděky dáti vo... vychovanou vůlí papežskou. Sjezd ...vský byl velmi mdlý i zůstal beze ... výsledku, ač účel jeho byl zajisté ...sobě chvalitebný a potřebný. Ku ...sjezdu vyhlásil papež dne 23. ledna ...dekret od sebe, že každý již napřed ...cíře se odsuzuje, kdo by se opovážil ...kvati se od papežova úsudku a roz... k nějakému budoucímu církevnímu ... Chtěl tím patrně působnost církev... sborů obmeziti, maje snad nejbližší ...na Čechy, kteří vždy ještě toužili, ...jich kompaktata na budoucím sbo... splněna byla. V skutku ten dekret ...po delší čas v platnosti, církevní ...se nesvolávaly, ale národové a kní... přestali pomalu hledati ochrany proti ...mu Římským, proto že tyto ztrácely ...ůzy a škodlivosti své.

Úvahy o tom, kterak uměl král Jiří ve dvou létech dáti podstatu své panovnické moci, a kterak mezi králi a knížaty vyniknl.

1460.

Přetěžké byly okolnosti, v jakých byl Jiří z Poděbrad postaven, když co muž z národu vyšlý, na Český trůn vstoupil. Bylo dotud nevídáno a neslýchano v zemích křesťanských, aby byl kdo, nejsa údem některé panovnické rodiny, nikoliv smělou drzostí ale svornou vůlí celého národu, oděl se purpurem královským a ozdobil se posvátnou korunou královskou. Český stát, jak jej byl císař Karel ustrojil, neměl základních zákonův, podle kterých by se spravovati bylo v případu osiření trůnu, jak se přihodilo před Jiřím z Poděbrad. Království České jej za krále zvolilo, avšak připojené země korunní, majíce právo účastniti se v tě volbě, nebyly o tom zpraveny, a potom odpor kladly tím více, čím odpornější nový král jim byl co Čech a co kališník. Divný to osud království našeho! měl-li přirozený Čech a Slovan na českém trůnu seděti, křičeli němečtí příslušníci státu českého, že to věc neslušná, opovážlivá ba zločinná, křičeli o porušení práv, zemi a nebe proti němu svolávali. Sousední knížata pak vesměs k němu nepřátelsky se měli.

Vizme však, kterakým věhlasem, kterakou ráznou činností Jiří z Poděbrad všem těm těžkostem vstříc hleděl, a kterak je šťastně nikoliv válkou a násilím ale mírnou cestou překonal. Ba co více vizme, kterak ve dvou létech znamenitě opanoval vysoké stanovisko své, kterak netoliko korunní země k uznání svého královského práva a moci přivedl, ale i od sousedních panovníkův na západě i na východě samoděk uznáván a za mocného prostředníka mezi nimi hledán a prošen byl, tak že se mu i vyhlídky na ještě vyšší hodnosti, o kterých ani nepomyslil, otvíraly. Přispěly mu k tomu ovšem mnohé příznivé náhody, ale nemenší byly také osobní jeho zásluhy. Po celou řadu let, od r. 1459 až do 1464 všecky politické zápletky ve střední Evropě rozhodoval král Jiří; zbouřené vlny dějin světových obrážely se o pevnou skálu, která je dělila a mírnila, a ta skála byla vysoký rozum a rázná vůle krále Jiřího z Poděbrad.

Zajímavo jest, přehlédnouti sobě ještě jednou činnost krále Jiřího, jakou od korunování svého nesplna ve dvou létech objevil.

Dne 30. května 1458 vyjel na Moravu, přemohl tam větší díl strany sobě odporné, a přijal slib poslušenství té korunní země. Z Moravy vypravil vojsko do Rakous proti arciknížeti Albrechtovi a odejel 21. července do Kladska, kdež velký počet Slezských knížat k němu se přiznal. Navrátiv se 28. července do Prahy vypravil se hned 10. srpna s vojskem ještě větším do Rakous, připudil arciknížete Albrechta k srovnání se s císařem Bedřichem, a pak od 25. září do 3. října s císařem na Dunajském ostrově u Vídně pokoj uzavřel, kterým se dům Rakouský odřekl nároků na trůn český. V prosinci 1458 vypravil posly k novému papeži Piovi II. do Říma, však potvrzení papežského nedosáhl.

V lednu 1459 byl na Moravě, kdež nespokojení Uhři nabízeli trůn Uherský buď jemu neb jeho synovi Jindřichovi, což on nepřijal, a Uhry na císaře Bedřicha odkázal. Z Moravy zajel do Kladska, vrátil se 28. února do Prahy a upokojil bouři mezi kněžími působením administratora arcibiskupství Pražského povstalou.

Dne 2. února 1459 obeslal sjezd ve Vunsiedlu, dne 7. dubna přijel do Chebu, kdež u něho se sjeli knížata Sašští, Bavorští a Braniborští; učinil s nimi se všemi přátelské smlouvy, spříznil se dvojím zasnoubením s domem Saským a následovně i císařem Bedřichem a obnovil práva koruny české na léna v Saských zemích. V měsíci květnu a napotom přijímali jiní lenníci v říši Německé od něho léna svá; dne 25. května jednal o léna česká v hořejší Falci s posly vojvody Ludvíka Bavorského. V červenci zajel do Brna, kdež požádán byl, aby prostředkoval mezi císařem Bedřichem a králem Matiášem Uherským. Proto císař sám k němu do Brna přijel, a tu jej 31. července veřejně za krále Českého a kurfürsta říšského uznal a potvrdil. Dne 12. srpna vydal v Brně svůj rozsudek ve věcech uherských a zajel 23. srpna do Kladska.

Celý měsíc září 1459 ztrávil ve městech Svídnici a Javoru v Slezsku, přijímal přísahy věrnosti od knížat, šlechticův a měst Slezských i Lužických a obmezil vzpouru Vratislavskou. Do Prahy navrátil se 6. října, a obeslav již 18. září sjezd v Domažlicích, sjel se potom 11. října s Bavorským vojvodou Ludvíkem a s falckrabětem Bedřichem v Plzni, s kterými se o česká léna v horní Falci smluvil a spřátelil.

Dne 11. listopadu slavil svatby svých dcery Zdenky a syna Hynka v Chebu, dne 20. prosince přijal posly od obce Vratislavské, a 13. ledna 1460 měl z toho zvláštní útěchu, že valně poselstvo Vratislavské před ním na kolena padlo za odpuštění a milost prosíc a věrnost mu slibujíc. Tak král Jiří stál nyní na výši cti a slávy, kterouž jeho vysokému rozumu i důrazu jeho moci bezdáky museli vzdávati panovníci blízcí i dalecí.

Mužové čeští, horliví zastavatelé kalicha, zle na to hleděli, kterak se král Jiří s knížecími rody německými přízní a tak nejenom své děti nýbrž i sám sebe v nebezpečí uvádí, žeby se kalichu mohli zpronevěřiti. I předstoupiv před krále mistr Jan z Rokycan velmi jemu za to domlouval, že příliš o světské věci pečuje a méně o tvrzení kompaktat se stará. Nesměl král Jiří takové námitky zkrátka odbývati, ujišťuje Rokycanu a mistry Pražské, že jako oběma stranám, kališnické i katolické, přísahal, že je při náboženství jejich chrániti chce a je utiskovati nebude, zajisté ani on kalicha nikdy neopustí, a že všemi spůsoby o kompaktata státi nikdy nepřestane.

Král Jiří zajisté, jakkoli se psal též „z Boží milosti" králem Českým, jakkoliv rychle jiní panovníci přijali jej do spolku svého, jakkoliv se s ním valně přízniš, nesměl nikdy zapomínati na to, že nikoliv jako jiní panovníci rodem, ale jen osobními zásluhami a vůlí národu královské koruny dosáhl, že tedy rozdílné byly s nich a u něho základové moci. Proto musel také nejen zření své k jiným potřebám a účelům obraceti, ale také jiných pravidel ve svém jednání se držeti, nežli to činili panovníci dědiční. Jako jeho původ a moc byly národní, tak i politika jeho musela býti národní a nikoli rodinná a osobní. Svou panovnickou mocí musel jen takových účelův hleděti dosáhnouti, kterých národ sobě žádal; bezpečí a blaho-byt poddaných byl jeho prvním úkolem, o vše ostatní, co s prospěchem národu nesouviselo, neměl se co starati. Slasti a strasti obecného lidu musely tedy s mnohem větší váhou doléhati na jeho city a úmysly, nežli to u jiných okolních panovníkův bývalo; moc i vláda nesměla se vzdalovati svého kořene, totiž národu Českého, neměla-li vytržená z půdy domácí snad uschnouti naprosto. Král Jiří záhy takové své postavení uznav, choval se dle něho výborně; jsa tudíž ve vůli své

na jedné straně obmezen, na druhé straně jí tím více důrazu a síly dodával, tak že se téměř neodolatelnou stávala.

Rada krále Jiřího a jeho političtí jednatelé.

Jakkoliv byl král Jiří nejdůmyslnější a nejsprávnější panovník svého věku, tak že sobě sám lépe uměl raditi, nežli kdokoliv jiný, nicméně nebylo politické a vládní otázky, aby se o ní dříve neporadil s lidmi, jež svými radami jmenoval. O všem vždy prvé vyslýchával o všem hlasy rozdílné, aby potom teprv sám se ustanovil dle zdání svého. Co však jednou u sebe za nejlepší usoudil, to potom také prováděl s neoblomným důrazem. Zemská rada království Českého skládala se ovšem z nejvyšších úředníkův zemských, avšak z těch jen někteří způsobilejší mužové do vlastní rady královy náleželi; zemští úředníci byli nyní více jen vykonavatelé toho, co král rozkázal. Vlastní rádcové králové skládali jeho dvorskou radu, a král si jich vybíral ze všelikých stavů, nejenom domácích ale i cizích, a byli pro každou věc jiní. Nejdůvěrnější z těchto rádcův dvorských byli: předně sama královna Johanna z Rožmitála, mateřka králova, potom Zdeněk Kostka z Postupic, vnuk někdy statného bojovníka Viléma Kostky z Postupic, dosud věrný spolubojovník krále Jiřího, jejž král r. toho roku 1460 spolu s bratrem jeho Albrechtem ze stavu rytířského do stavu panského povýšil. Počet jiných rádcův, mezi něž také mistr Rokycana náležel, byl dosti hojný, mezi cizími pak vynikali svou působností zvláště v prvních letech panování Jiřího Francouz Antonín Marini z Grenobla, a Němec, doktor Martin Mayer, v posledních létech snad také Němec, Řehoř z Heimburka.

Byliť tehdejšího věku mužové v naukách politických a právnických znalí, kteří se rozličným mocnářům často za dost skrovný plat najímali do služeb, aby jejich panovnické záležitosti vedli u jiných mocnářův. Radívali ve všech případech, spisovali zprávy a zdání své ve všelikých věcech a chodili i poselstvím od jednoho dvora k druhému; mnohdy zastávali by u několika mocnářův zároveň, ale jen tenkráte, pokud tito mocnáři přáteli spolu byli. Byli to diplomaté tehdejšího věku, jenže zvláštní jakýsi cech tvořili, že se nejen všickni mezi sebou znali a na všech dvořích známi byli.

S Martinem Mayerem seznámil se král Jiří, jak se zdá, teprv na svatbách Chebských loňského roku 1459. Mayer byl jeden z předních vlastenců německých věku svého, který více než kdokoliv jiný cítil a poznával hlubokou kleslost národu Německého a nedostatek mužův, kteří by Němce pozdvihnouti uměli a mohli. Dávaje se potřebovati v rozličných službách u knížat Německých, a ztrativ všelikou naději, žeby neschopný císař Bedřich III. říši na nejvýš rozviklanou a zmítanou v pádu ráznou a mocnou rukou zadržeti mohl, pomýšlel Mayer o tom, jak by se nedostatek rázné říšské výkonné moci nahraditi mohl přidáním císaři způsobilého pomocníka, třebas pod titulem krále Římského. Napřed myslil na Filipa, vojvodu Burgundského, potom na Albrechta, arciknížete Rakouského; přijda však s některým knížetem k Chebským svatbám poznal tu krále Jiřího. Vida, kterak v království Českém spůsobením toho krále panuje pokoj a obecné bezpečí, pořádek a spravedlnost, roztoužil se velice, porovnávaje s tím žalostný stav zemí Německých. Tu poznav ve králi Českém svého muže, a zjednav si přístupu k němu, vyložil mu smýšlení své dokládaje, že nikdo krom krále Jiřího nemůže uvesti do říšských věcí pořádek a spravedlnost, on co do postavení a moci první mezi kurfürsty, který není zapleten do starých sporův mezi německými knížaty, kteří proto zároveň všickni hledí k němu o radu a pomoc, jakož i sám císař to činí; on žeby jediný mohl svatou říši Římskou zachovati a pokoj v ní přikázati, a že ho proto prosí, aby se té veliké věci ujal, a stana se obnovitelem říše památku na věky požehnanou sobě získal. Takovou řečí popnul Mayer ovšem ctižádost krále Jiřího, a pro takového ducha, jakým král byl, měla ta věc tím více vnady, čím větších překážek a nesnází se jí v cestu stavělo. Však hlavně tím doufal dosáhnouti protiváhy naproti dvoru Římskému. Již výše zmínili jsme se o tom, kterak král Jiří se s tou věcí markhraběti Albrechtovi Braniborskému svěřil. Prozatím přijal doktora Mayera co tajného radu do služby své, přikázal mu, o prostředcích k provedení jeho návrhu přemýšleti, a vypravil ho v poselství do Milána k vojvodovi Františkovi Sforzovi pro uzavření přátelského svazku mezi dvorem českým a milánským.

Pořídiv dle přání králova vracel se Mayer z Milána v měsíci únoru 1460 do Čech; když však pro nemoc nemohl

osobně ku králi dojeti, psal mu obšírně o spůsobu, jak by se návrh jeho mohl provesti. Nastalo potom skutečně tajné vyjednávání mezi králem Jiřím a císařem Bedřichem, a byly velké naděje, že se všecko jak náleží povede, neboť císař sám potřeboval pomoci a rady Českého krále zvláště v uherských věcech jak nejvíce. Avšak celé vyjednávání zůstalo v tajnosti, a zdá se, největší překážka ve skutečném povýšení krále Jiřího záležela právě v tom, že byl císaři a knížatům příliš mocný a neodolatelný.

Kdy se Antonín Marini co tajný rada do služby krále Jiřího dostal, nelze udati. Byl spolu radou krále Francouzského, a v létech 1460—1464 zjezdil všecky královské dvory v Evropě, ztrávil několik měsíců i u papeže v záležitostech krále Jiřího, a od Francouzského krále Ludvíka XI. konal poselství k Benátčanům a ku králům Polskému a Uherskému. Píše o něm Palacký, že byl člověk nad míru obratný a marnomluvný, mnohověda všetečný, pedant s genialními ducha blesky, znalý zvláště ve věcech národního hospodářství. Král Jiří nic latinsky a jen velmi málo německy uměl, a to jen, co tak v častém stýkání se s Němci pochytil; proto Marini, aby s ním důvěrněji obcovati mohl, musel se českému jazyku přiučiti, tak že potom králi i česká psaní psáti mohl. Král Jiří vychován jsa za hlomozu války husitské a nemoha z mládí ducha svého vědami a umělostmi náležitě obohacovati, v dospělém věku každou příležitost vyhledával, kde se čemu přiučiti mohl. Proto rád rozmlouval s lidmi učenými, a tudíž i s Marinim hojné řeči míval, aby své známosti všelijak rozšířil. Jednoho dne večer, vyjednávav s ním ústně o prostředcích, kterýmiž by království Českému zjednati a pojistiti mohl pokoj a svornost, bezpečnost a pohodlí, i hojnost všech věcí k životu potřebných, konečně mu uložil, aby mu na sedm otázek podal zdání své písemně: 1. Kterak by možné bylo, Čechy v kompaktatech stojící, bez rušení těchto, opět s Římskou církví smířiti? 2. Kterak by možné bylo, uvesti všecky krále a knížata křesťanská ke všeobecné smlouvě, tak aby nejen mezi sebou všickni měli pokoj, ale zavázali se také k zachování papeže i císaře v jejich moci a míře, a ke bránění křesťanstva proti Turkům? 3. Kterak jest možno ustanoviti v království Českém minci tak stálou, aby platnost její a míra nikdy se neměnily? 4. Kterak hornictví v Čechách a v zemích k nim příslušných opraveno býti může? 5. Kterak by regalie, totiž panovnická práva užitková čili finanční, zřízeny býti měly? 6. Kterak by možné bylo poznati množství dovozu a vývozu v kupectví českém, a jmenovitě kam se chýlí většina a zisk v obchodu zahraničném, k dobrému-li Čechův čili cizozemcův? Konečně 7. kterak by možné bylo dovesti kupectví v Čechách opět do květoucího stavu?

Znamenejme, jaký to věhlasný duch zračí se v těchto otázkách! který druhý panovník tehdejšího věku asi schopen byl, o mnohých těch věcech opravdově rozjímati, kterých tuto náš král Jiří si přál tak vřele a opravdově ve skutek uvesti? Ostatně byla by důkladná odpověď na všecky tyto otázky úlohou i pro nejpilnějšího učence nynějšího věku příliš nesnadnou. Marini však měl pro všecko odpověď na snadě. Dal se do psaní, a tak všecky otázky rozřešil, že si sám svědectví dával, že jestliže král Jiří ty věci podle jeho návrhů skutkem provede, nikdy toho nezapomene, ani jeho synové ani lid český. Ztratily se však po hříchu všecky jeho rady, jež dával k prvním šesti otázkám, jen k sedmé, poslední otázce, o zlepšení kupectví zachoval se spis, z jehož obsahu dá se poněkud souditi, jakou asi cenu měly spisy ztracené. Můžeme tu poznati, že králi Jiřímu zvláště o to šlo, aby Čechové kupčili sami a neponechávali kupčení u sebe vždy jen cizozemcům, Němcům a Vlachům. Marini však neuměl raditi vtipněji, než tolik: Dejte, milostivý králi, Čechům peněz s potřebu, nežádejte úroků, zjednejte jim úvěrek, stůjte za škody a propusťte jim všechen zisk, načež by ovšem kupčení bylo velmi snadné. Však v dalším pojednání svém praví zcela dobře: „Obyčej dobrých kupců jest pět věcí zachovati; nejprvé nedržeti peněz svých mrtvých, ale vždy ziskovati mají; druhé, nemíti jich na jednom místě; třetí, plniti sliby; čtvrté, nedoufati ve veliké bezpečnosti; páté; abys nikdy nezrušil ření svého a neklamal."

V jeho odpovědi k otázce první a druhé pronesl myšlenku o parlamentu všech králů a knížat světských, který by byl jako nějaký nejvyšší rozhodčí soud v křesťanstvě; té myšlenky se potom král Jiří skutečně ujal a ji provesti usiloval, v čem se mu ovšem potom tentýž Marini poselstvováním a vyjednáváním nejvíce propůjčoval.

k musel král Jiří špatné peníze ra- é v Čechách a na Moravě s velikými obětmi potlačiti.

1460.

výše vypravovali jsme o tom, kte- počaly před třemi léty v Rakousích peníze, totiž téměř pouhé měďáky a místo stříbrných vydávati, a kte- veliké množství jich k nám bylo za- o, tak že lidé ohromné škody z toho Nyní dosáhla tato nešest svého de, když sám císař Bedřich III. ta- „habranky" čili „šinderlinky" raziti o hříšný zisk se dělil s mnohými i penězokazy, kterým byl sám právo mince udělil. K tomu ještě i arci- Salcburský a vojvoda Ludvík Ba- se svými špatnými penězi se při- a jako vydavatelé špatných peněz lí náramně a rychle, tak zas obecný e všech okolních zemích najednou romě bídy upadal. Byla již největší ba, aby se proti této ohavné nešesti opatření stalo. Král Jiří již hned návratu svém z Chebských svateb do . 1. prosince 1459, předběžný rozkaz , aby všechny vrchnosti po svých ch ihned po několiko dní trhových lati kázali, aby již nikdo nevědo- vymlouvati se nemohl, že nižádný cí sni cizí nemá žádné mince cizí ani bílé drobných peněz do České ze- ní také české mince ven ze země no- to pod ztracením hrdla i zboží. Po- al předložiti stavům o suchých dnech ránocemi 1459 na sněmu shromážděném sepsání prostředkův, kterými by atné cizí peníze ze země vymýtiti Stavové je schválili a do desk vložili, dne 2. ledna 1460 královským paten- o věž zemí vyhlášeny byly. Napřed za- lo se tím patentem vynášení ze země ata a stříbra vůbec, tak i grošův a pe- eských zvlášť, potom přinášení do všech nově začatých cizích peněz ých tak černých; cizí kupci povinni latiti buď zlatem a stříbrem podle anebo starými a většími mincemi. zapovězeno jest kupčení po vsích ečkách vůbec, které výsad od staro- neměly; všecky tam vykonané kou- odeje mohly se zabaviti ku prospě- ních královských popravcův anebo rálovských, kteří se jich první upta- všech městech byli pak zvláštní ú- k ohledání zboží a koupí ustano- muži zachovalí a věrohodní, kteří přísahali, věrně a pravě činiti králi, zemi i těm, s kterýmiž budou míti co činiti, po jednom na každém trhu a po jednom v každé bráně městské. Ti museli prohledávati i do rejstříkův zapisovati všecko zboží a každou koupi odkudkoli do města přicházející, jaká i čí byla věc a kam měla dodána býti. Jestliže pak nalezeno bylo něco králi a zemi škodného, buďto falešné koupě neb zapovězené peníze, neb kterákoli jiná věc, vše zabaveno jest i s tím, kdo to vezl neb nesl, a oznamováno králi a úřadům jeho, co by dále s tím učiniti rozkázali. Nenalezlo-li se od úředníka u brány nic takového, dal úředník tomu cejch, to jest známku, kohož ohledával, a do města ho pustil. Ve městě musel takový prodavač předně cejch svůj tržnímu úředníku odevzdati, a potom teprv směl své zboží svobodně prodávati. Však i kdo z města zboží vezl neb nesl, musel prvé v bráně svůj cejch položiti, jehož se od tržního úředníka dožádal. Sluší znamenati, že takovéto zařízení mělo tehdáž již právě novověkou povahu, a že za krále Jiřího byla již přísná a účinná policie zavedena, jíž bylo bdíti nad bezpečností majetku. Skutečně také byla tehdáž zamezena tato nešest od Čechův nezaviněná, když každý boje se přísných trestův vystříhal se špatné peníze přinášeti a brátí, a zvláště když král Jiří brzy potom zaraził dobrý peníz český a své úředníky po všech městech českých rozeslal, aby lidem dobré české peníze vydávali za černé rakouské. Ovšem nežli to vše napraveno býti mohlo, stala se jest škoda veliká a nenahraditelná, tak že moudří lidé pravili, by polovice České země bylo vypáleno, nebyla by se tak velká škoda stala, jako od těch černých peněz. A to co v Čechách se dálo, v nemenší míře také na Moravě bylo, a král Jiří také tam musel staviti to zlé podobným způsobem jako v Čechách.

Krále Jiřího další snahy o rozmnožení a upevnění moci své mezi králi a knížaty.

1460.

Ke dni 25. ledna 1460 ustanoven byl rok do Olomouce, kdež král Jiří dle slibu loňského roku v Brně daného, měl se přičiniti o přátelské narovnání věcí uherských mezi císařem Bedřichem III. a Matiášem Huňadem. Vyjeli k tomu osob-

ně dne 18. ledna král Jiří i královna Johanna, dostavili se také plnomocníci jak císařovi tak Matiášovi. Rokování počalo teprv v únoru, trvalo osm dní a nebylo možná, obě strany smluviti a smířiti. Král Jiří byl by měl dle smlouvy své s císařem při neustupnosti Matiášově hned svou válečnou moc proti němu obrátiti; avšak jemu záleželo nyní především na přání papeže Pia II., který všelikou válku mezi křesťanskými knížaty zabrániti chtěl, aby se k veliké výpravě proti Turkům přistrojiti mohli. Proto nekvapil král Jiří s válkou, a nemoha déle baviti se v Olomouci, uložil oběma stranám nové rokování ke dni 1. května 1460 do Prahy.

Vracejíce se král i královna ku konci měsíce února z Olomouce do Prahy zastavili se v Chrudimi a král tu přijal poselství od stavův rakouských, kteří k němu poslali s prosbou, aby ráčil se jich ujmouti a býti jim přímluvcem i prostředníkem u císaře. Byliť se totiž opět vzbouřili proti císaři z příčiny té bídy v lidu, jakou způsobil ražením černých peněz a také z jiných pohnutek. Král Jiří toho prostředkování s počátku sice nepřijal aniž zavrhl naprosto, když seznal, že i Oldřich Eicinger, jeho starý přítel jest mezi hlavami toho povstání. Proto vypravil v měsíci březnu pana Zdeňka ze Šternberka, Prokopa z Rabšteina a Viléma z Riesenberka a z Rabí k císaři do Rakous, aby se ve jménu jeho přimlouvali u něho, by žádosti svých poddaných pokud slušné jsou nezamítal. Pořízení těchto poslův nebylo snadné, a císař jen z ohledu na krále Českého sliboval, odpustiti nespokojeným stavům vinu jejich.

Mezi tím dařilo se králi Jiřímu s papežem Piem II. dosti dobře; Pius II. byl mu během léta 1460 skutečně velikou přízní nakloněn, jako ani dříve ani později, pohříchu, nebylo; povolný a smířlivý způsob, jejž Jiří ze šetrnosti, jak pravil, ku stolici apoštolské, k Vratislavským ukázal, velice se papeži zalíbil, a také z toho se papež velmi těšil, že jeho dva legatové vloni tak uctivě jak od Jiřího tak od obyvatelstva Pražského přijati byli. Proto také papež Pius nyní ve svých řečech, kteréž míval ku své konsistoři v Římě, i v hojných listech, kteréž psával ku všelikým křesťanským knížatům, veliké zásluhy i cnosti krále Jiřího neobyčejně vychvaloval. Král Jiří zas, aby dal papeži důkaz o své oddanosti a horlivosti pro zrůst a zdar církve Římské, odhodlal se ke skutku, kterým se zajisté jistou měrou zapřel: odevzdal totiž pustý klášter sv. Ambrože na Novém městě Pražském naproti jeho královskému sídlu stojící, někdy od císaře Karla pro Milanské Benediktiny založený, mnichům sv. Františka přísnější řehole Kapistranovy, aby se v něj uvázali a v něm bydleli, zabezpečiv je v tom sídle královským listem dne 14. června 1460 daným. Z toho mohla ovšem Římu svítati naděje, že se konečně moudrým vedením královým vrátí celý národ Český k bezvýminečnému poslušenství církve; však sám král Jiří vyplnil proroctví Jana Kapistrana, jež v jednom svém listu napsal: „Já sice do Prahy přijíti nemohu, však brzy tam přijdou moji mladí pejskové (tak své Františkány zval) a usadí se tam." Co k tomu kališníci říkali, ovšem nepraví se, však jisto jest, že byl u nich strach veliký, že král od kalicha odstoupí. Papež Pius byl tomu také rád, že král Jiří nechvátá se svou pomocí, aby císař Bedřich na uherský trůn dosednouti mohl, neboť to jemu proti mysli bylo. Psal v té příčině dne 28. března 1460 ze Sieny králi Jiřímu list plný slov laskavých, kterými jej chválil za všechno, co v příčině sporu o království Uherské mezi císařem a Matiášem předsebral, ukazuje mu zároveň na svého legata, kardinála Bessariona, kterého pro uchlácholení všelikých rozmíšek a bojův do německé říše vypravil. Ten kardinál Bessarion byl rodilý Řek a získal si velikou slávu v celé Evropě, že byl jedním z předních vzdělancův, kteří zavedli v Evropě čtení starořeckých slavných básníkův, filosofův a jiných učencův jakožto zřídlo vyšší vzdělanosti pro ušlechtění člověčenstva; avšak se mu v Němcích v tom, co od papeže sobě poručeno měl velmi špatně dařilo.

Druhému rokování ve při mezi císařem a Matiášem Huňadem na den 1. května 1460 od krále Jiřího do Prahy položenému chtěl také kardinál Bessarion přítomen býti, zmeškal však a přijel dne 4. května do Vídně k císaři. Rokování zůstalo však opět marné, neboť obě strany činily přílišné nároky. Bessarion ve Vídni brzy sám také toho přesvědčení nabyl, že se králi Jiřímu prostředkování nepodaří. Císaře Bedřicha totiž nelíbě to dotýkalo, že král Jiří všude rozsudím se dělaje přece k uherskému trůnu jemu nepomáhá, a že ho chce učiti, kterak by panovati měl i v

zemi své vlastní, kdežto ho jen
níka a služebníka míti chtěl. Na-
mu zas král Jiří počínal sobě
, že císař nedbaje věrné jeho ra-
dosti, sám ruší závazky a sliby v
ed rokem učiněné. Uvolnil se te-
k důvěry a přátelství mezi nima,
oba o tom veřejně nemluvili po-
ještě jeden druhého. Král Jiří
uto nepřidal se k Matiášovi v U-
opak pro Jana Jiskru z Brandý-
atyáše utiskovaného stal se i ve-
nepřítelem jeho.

n se měli výtržní stavové rakou-
čtí se byl král Jiří přimlouval, dne
nce ve Vídni s císařem srovnati.
poslové od krále Jiřího k tomu do
ale tu císař pokládaje to za mí-
do jeho domácích záležitostí čí-
ak nepovolným, že i stavové i če-
vé (biskup Tas Olomoucký, Beneš
rský z Bozkovic, Jindřich z Kolo-
kancléř Prokop z Rabšteina) s ne-
leň zároveň opustili.

vní polovici tohoto roku 1460 pa-
ěměř v celých Němcích válka me-
ty: jedni bojovali co přívrženci cí-
proti druhým, kteří byli jeho od-
čele prvních byl markhrabě Al-
t Braniborský, v čele dru-
lckrabě Bedřich a vojvoda
k Bavorský. Strana císařova
bží a patrně podléhala. Král Jiří
je od císaře Bedřicha zřejmou ne-
klonil se nyní k jeho odpůrcům, a
se, že mezi válkou Ludvík Ba-
ý v březnu tajně k Českému králi
zajel, a od téhož ochotně přijat byl.
svak, Jan Calta z Kamenné
a králův rada Martin Mayer
jednávání mezi Jiřím a Ludvíkem.
ýsledek byl ten, že oba vstoupili
ží svazek přátelský, a že dne 8.
krále Českého dcera Ludmila s
vým synem, Jiřím Bavorským
dně zasnoubena byla, ačkoliv pro
teprvé v 8 létech jemu oddána
la. Tím král Jiří císaři Bedřicho-
il, že on, císař, a jeho strana bez
eského ještě méně mohli obejíti
on bez nich. Markhrabě Al-
t Braniborský byl tím k
donucen a velkou ztrátu utrpěl,
ánky nové smlouvy mezi knížaty,
města a zámky, o náhradu za
válečně a o zadostučinění vojvo-
ovíkovi za pohanění, kteráž utrpěl
uraběte Albrechta, zavěšeny jsou

na úsudek krále Jiřího, aby je rozře-
šil mezi stranami.

Dne 19. září 1460 přišlo zase jednou
ku sněmu říšskému ve Vídni v příčině
křižácké války proti Turkům; skončil se
jako všecky předešlé sněmy o tom na ni-
čem, a kardinálu Bessarionovi sloužil to-
liko k poučení, že marné jsou všecky pa-
pežovy naděje na brannou moc německou.
Nebyl tam ani král Jiří aniž posly se
zastoupiti dal, a přece na něm jediném
záležela největší naděje. Tím více pozná-
vala se potřeba a spasitelnost Mayerova
návrhu, aby král Jiří císaři za pomocníka
u vedení říšských věcí přidán byl.

Tu se král Jiří ještě jednou o to po-
kusil, jak by si předešlou přízeň císařo-
vu opět mohl získati. Vypravil k němu
na podzim pana Zdeňka ze Šternberka a Prokopa z Rabšteina,
aby jeho u císaře omlouvali, že se byl
rakouských stavů ujímal, ne prý proto,
aby je od císařova poslušenství odvedl,
nýbrž aby je k němu zase navrátil, však
na ten způsob, aby jim císař učinil, co
by slušné bylo. Dále měli císaři říci, že
král na Matiáše do Uher již chtěl táhnouti a Jiskrovi pomáhati, však v tom
že přišel Matiášův posel do Prahy, a nové
rokování do Olomouce na den 6. prosince
1460 umluvil; kdyby tedy císař chtěl také
toto rokování obeslati, žeby se tam také
o konečné srovnání se stavy rakouskými
mohlo jednati. Kdyby se to však císaři
nelíbilo, tedy měli ho žádati, aby se chtěl
s králem Jiřím osobně sjeti, kdež by se
mu líbilo. Císař přijal toto poselství vel-
mi pyšně, a dal skrze své rady českým
poslům toto zkrátka odpovědíti, že doufá,
že král Český zbaví se ovšem stavův ra-
kouských a propustí mu je; on že chce
chovati se k nim podle starodávných práv,
řádův a obyčejův země své, však aby oni
k němu věrně a poslušně se měli, a bude-
li jim čím povinen, že učiní ve všem podle
rady svých pánův a rad vlastních, jakož
již často osvědčoval se; když pak se tak
stane, bude-li potom král Český chtíti, aby
poslal k němu někoho, že to učiní v té
naději, že i král zachová se v těch věcech
tak, jak tím císařově milosti povinen jest.

Tato nevrlá a pánovitá odpověď odvrá-
tila krále Jiřího docela od císaře, i přestal
o rakouské pletky se starati, zvláště, že
mezi tím jeho starý přítel v Rakousích,
Oldřich Eicinger, nedlouho po-
tom umřel. Králi Jiřímu zajisté nejednalo
se snad o nějaké panování v Rakousích,

ale o spůsob, kterak se tam s poddanými nakládati mělo. V tom se ovšem jeho smýšlení od smýšlení císařova silně lišilo: císař o sobě mínil, že neomylný jest, že cokoliv činí, v tom křivdu míti nemůže, ba jen milosti svým poddaným že uděluje. Král Jiří poddaným také práva přiznával; on panoval duchem národním, císař zas duchem dynastickým, stavě prospěch svůj a rodu svého výše prospěchu svých poddaných.

Jisto jest, že bylo již před tím s císařem Bedřichem o návrhu Mayerově vzhledem povýšení krále Jiřího jednáno; císař ani nesvoloval ani neodpíral, nicméně ve svém chování k Jiřímu přece nechuť svou zakrýti nemohl. Jeho rada Mayer však myslil, že co se nepodařilo králi samému, podaří se snad říšským knížatům, vesměs králi Jiřího přátelům. Proto také během toho roku 1460 na několika sjezdech těchto knížat o tom bylo jednáno.

Když pak to nešlo ku předu, odhodlal se král Jiří k rozhodnému kroku; utužil totiž svůj přátelský svazek s Ludvíkem, vojvodou Bavorským třemi smlouvami, jež všecky dne 8. října 1460 sepsány a zpečetěny byly. První smlouvou potvrdily se předešlé smlouvy přátelské mezi oběma panovníky a vyslovilo se bezvýminečné spojení pro společné obhájení proti každému; druhou smlouvou vstoupil král Jiří s Ludvíkem Bavorským do spolku proti Matiášovi Uherskému, proto že tento nespravedlivě Jiskru z Brandýsa utiskoval. Třetí smlouva měla za účel povýšení krále Jiřího na království Římské, k čemuž oba pracovati při jiných knížatech se zavázali, a byla chována v největší tajnosti. Martin Mayer byl pak vypraven a splnomocněn, aby zajeda osobně k Rýnským kurfürstům, totiž k falckrabětí Bedřichovi a třem arcibiskupům, Mohučskému, Trevírskému a Kolínskému, s nimi vyjednával a pro návrh je získati hleděl. S válkou proti Matiáši Uherskému nemohl to Jiří upřímně mysliti, neboť dobře poznával, že si ho spíše co přítele zachovati musí. Vypravil tedy k němu svého nejdůvěrnějšího přítele a radu, pana Zdeňka Kostku z Postupic, uloživ mu, aby zjevně hleděl prostředkovati mezi Matiášem a Jiskrou, podtají však aby obnovil, bude-li možná, předešlou přízeň mezi Jiřím a Matiášem, a aby ho také získal ku podporování návrhu doktora Mayera. Pan Kostka u Matiáše výborně pochodil: stihl ho v Koši kdež již dlouho s chatrným prospěc řídil obležení hradův Šáryše a Ry ňavy, jichžto hájili Jiskrovi hejtm Jan Talafús a Matěj z Kné I spůsobil to pan Kostka, že jemu hradové do rukou byli postoupeni, a ž ly ten spor mezi králem Matiášem skrou podán byl na mocný rozsudek Českého. Však i tajná část Kostkova slání dobře se zdařila, neboť Matiáš znával svůj vlastní prospěch v tom, de-li k tomu přispívati, aby král Ji Římského krále zvolen byl. Když jej pan Kostka ujišťoval, že si král Jiří je, aby svatební smlouva s Matiáše 1458 ve Strážnici stvrzená vyplněna a že hotov jest, Matiášovi svou dceru hutu Kateřinu k manželství dáti; t Matiáš opravdu zaradoval a žádal, aby hned i před ustanoveným časem ne jeho vydána byla, že ji chce co skute královnu i před vdaním opatřiti. V se skončilo přátelskou umluvou, že b oba králové pokoj mezi sebou míti a obapolně proti nepřátelům pomáhati. skutkem vzdal se král Jiří skutečně ho dalšího prostředkování mezi cís Bedřichem a Matiášem Uherským.

Král Jiří staral se také o přát s králem Kazimírem Polským dle starších umluv měl se s ním sje o sv. Janě, ku konci června toho 1460, avšak německý řád v Prusích c nastrojenou lstí uměl to překaziti, přátelství mezi Čechy a Poláky ve s nevešlo; doufalit křižáci, jestli se Č vé a Poláci dají sváti, aby mezi válku vedli, že se jim, křižákům, v ších trochu uleběí, neb se jim pořád Polákům zle vedlo. Proto vysláli do mnoho všelijakého lidu polského na ho k tomu, aby v Čechách pálili m městečka a vsi, vyznávajíce, že je k navedli a sjednali král Kazimír a manželka Alžběta, sestra nebožtíka slava Pohrobka. Vskutku také mnoho dili ti lidé ohněm kladeným, zvláště ji žateckém, tak že král Jiří byl přin po všech městech dáti vyvolávati, žádných Polákův do měst nepouš všem Polákům při jeho dvoře se zd cím musel výpověď dáti. Také co by Českých městech řemeslníci a chasní láci, museli mnozí pryč ze země Již prý se v Praze skutečně na s Poláky myslilo. Proto poslal král K mír dva pány své ke dvoru krále

o Prahy, kteří očistili ho z podezření
kazujíce, že král jejich, kdyby Čechům
ěti škoditi, dosti moci by k tomu měl,
by to činil branou rukou a veřejně, i
aké každého podle tehdejšího obyčeje k
oji vyzývali, kdoby jejich krále z pa-
ství chtěl viniti. Král Jiří vyznal, že
kové obvinění vždy za lež považoval od
ejakých nepřátel nastrojenou, a nejen
ořil se s Poláky, ale také o nový sjezd
zmluvil, kde by se skrze plnomocníky
králem Kazimírem mohl přátelsky srov-
ti. I byl ten sjezd do města Bytomi
Slezsku na den 25. listopadu 1460 polo-
n; král Jiří tam poslal pány Zdeňka
Šternberka, Viléma mladšího
Riesenberka a z Rabí a Jana
ínského z Cimburka; mezi
ými posly byli pánové Jan z Tren-
na, Stanislav z Ostrorohu a
menitý tehdáž dějepisec polský Jan
Dlhoš, kanovník Krakovský. I stala se
tom sjezdě dne 29. listopadu umluva
hující pět článků: že se oba králo-
Polský a Český, osobně sjedou dne
května 1462 ve Velkém Hlohově, že
jí obě království mezi tím i potom žíti
bratrském pokoji a lásce, že se staré
louvy mezi nimi obnoviti mají, že sil-
v obou královstvích všem kupcům
obodné býti mají, a oba králové ať se
rají, aby v obchodu zamezeny byly vše-
špatné mince, konečně že se nemá
nepřátelského počínati ve při o hrady
trzce v Polště, ku kterým král Český
bě právo osoboval, též o věno královny
hoty, až do ustanoveného sjezdu obou
ů.

Nemenší péči měl král Jiří také o to,
by si zachoval přízeň a náklonnost mark-
běte Albrechta Braniborské-
řečeného Achilla; neboť královo
é spojení s vojvodou Ludvíkem Ba-
ským muselo jej vzdalovati od nepří-
ele téhož, Albrechta; a přece na dobré
li téhož Albrechta nejvíce záleželo, měl-
se státi králem Římským. Že pak král
í měl rozeznání učiniti ve třech věcech
zi knížaty Bavorskými a Braniborský-
dosud nerozhodnutých, musel mark-
bě Albrecht sobě jeho dobré vůle še-
iti, a přijel také k němu ty dni po sv.
artině v listopadu 1460 do Prahy, když
o ty tři články mělo jednati. Narov-
ní toto se nepodařilo, a bylo od krále
ího až do hromnic budoucího roku do
ečen odročeno. Mezi tím král Jiří pilně
Albrechtem o své povýšení na Římské
království jednal, a Albrecht mu netajil,
jaké překážky tomu návrhu v cestu se
staví se mnoha stran. Aby ho však svým
nepřátelům takořka do náručí nevehnal,
tvářil se příznivě a sliboval přimlouvati
se u obou kurfürstův, Bedřicha Saského,
tchána, a Bedřicha Braniborského, bratra
svého. Toto jednání skončilo se zasnoube-
ním dítek obou dne 25. listopadu 1460,
totiž králova syna, Jindřicha star-
šího, s Uršulou, nejmilejší dcerou
markhraběte Albrechta. Rozešli se tedy
tenkráte v dobrém přátelství.

Mezitím zjednal to doktor Mayer u
dvou kurfürstův porýnských, totiž u falc-
kraběte Bedřicha a u arcibiskupa Mohuč-
ského, že se zavázali, voliti Jiřího na krá-
lovství Římské, však pod výminkami mno-
hými a těžkými, mezi kterými byla i ta,
aby Jiří od té chvíle, co na Římské králov-
ství zvolen bude, přestal přijímati večeři
páně pod obojí.

Kterak snahy krále Jiřího o volení na království Římské prospěchu neměly.

1461.

Po tolika přípravách k uskutečnění ná-
vrhu doktora Mayera nemohl již nyní král
Jiří jinak, nežli nechati počaté věci v
běhu jejich, ač brzy, zdá se, počalo mu na-
děje a chuti ubývati. Počal hned ku konci
roku 1460 rozpisovati do Německé říše,
prý „dle povinnosti své co přední kurfürst
světský", pozvání na sjezd do Chebu,
kdeby se oba jeho milí svakové, Ludvík
Bavorský a Albrecht Branibor-
ský přátelsky porovnali, a jiné pro pokoj
v říši potřebné věci opatřiti měly.

Rozeslav toto pozvání odejel ještě před
vánocemi r. 1460 na ustanovený sjezd do
Olomouce k jednání s králem Matiá-
šem. Avšak král Matiáš přijev do
Trenčína v těžkou nemoc upadl, tak
že mu již netušili, pročež se brzy do Bu-
dína vrátil a tam dlouho poležel. Však
jeho plnomocníci přišli přece do Olomouce
jakož i plnomocníci od císaře. Král Jiří
po delším vyjednávání v Olomouci chystal
se sám zajeti do Trenčína k Matiášovi,
však na cestě v Kroměříži, uslyšev
o povaze jeho nemoci, zastavil se, do Tren-
čína posly vypravil a sám do Brna se
obrátil. Ve při mezi Matiášem a císařem
nezjednalo se nic, leč prodloužení příměří,
Jiskra pak s výrokem krále Jiřího, jejž

učinil ve při jeho s Matiášem, byl tak málo spokojen, že brzy, 10. března 1461, veřejně do služby císařovy přestoupil, uznávaje nyní toho za pravého krále Uherského. Jen jedna věc na tom sjezdu svého vyřízení došla, totiž svatba krále Matiáše s dcerou krále Jiřího, Kunhutou Kateřinou. Stala se ona v Trenčíně v dni 25. a 26. ledna 1461 úplná a dokonalá smlouva, a ve čtyrech měsících potom, dne 25. května, rozloučila se v Praze mladá, třináctiletá kněžnička Kunhuta Kateřina s královskými rodiči, s bratřími a sestrami svými, a byvši s čestným a slavným průvodem českým do Trenčína zavezena, odevzdána jest v moc Matiáše, krále Uherského, kterýž ji s velkou slavností do Budína sprovoditi dal.

Nežli potom k Chebskému sjezdu přišlo, stala se jest ve smýšlení v Němcích valná proměna. Mnozí i duchovní knížata v Němcích poznali, kterak se vláda papežská přílišně chce zmáhati, co rok větší a větší požadavky činíc. Přišlo v té příčině k velkým a velmi dojímavým výstupům, výtržnostem a odbojům, a sám arcibiskup Mohučský Diether z Isenburka postavil se zřejmě co protivník apoštolské stolice, dovolávaje se toho, aby obnoveni byli sborové čili koncilia církevní, od papeže Pia II. na sjezdu Mantovském teprv před rokem zastavení a zrušení. Tak stavěli se knížata v Němcích jedni proti císaři druzí proti papeži, mnozí proti oběma zároveň, i mohlo to býti počátkem rozhodného převratu v říši Německé. Avšak ještě nesplnila se léta Němcům; papež i císař vidouce společné nebezpečenství své, a přibližívše se k sobě, stavěli se spojenou silou k odporu.

V tom nadešel na počátku měsíce února 1461 čas sjezdu Chebského, od krále Jiřího svolaného, a jak silně se již všecky strany v Němcích dovolávaly mocného prostřednictví krále Českého, toho důkaz byla neobyčejná hlučnost toho sjezdu, ačkoliv císař byl před tím v celé říši každého vystříhal, aby bez jeho vědomí a vůle připravované sjezdy nikdo nenavštěvoval. Ode dávna tolik znamenitých knížat a pánův pohromadě vidíno nebylo, a v malém Chebu nedostávalo se hospod a bytův pro ně. Osobně tu byli kromě krále Jiřího a jeho dvoru, oba knížata Braniborští, kurfürst Bedřich a markhrabě Albrecht, arcikníže Albrecht, císařův bratr, Ludvík, Jan i Ota, vojvodové Bavorští, Vilém, Arnošt i Albrecht, vojvodové Sašti, Lud lantkrabě Hesenský, potom mnozí k pové, markhrabata a hrabata; svými mocníky zastupovati se dali arcibisku Mohučský, Trevírský, Kolínský, Sal ský, někteří biskupové, falckrabě a fürst Falcký Bedřich, Filip, vojvoda gundský, mnozí hrabata a mnohá ří města. Nescházeli také náčelníci tel ších vlastenců německých, politiků dové Řehoř z Helmburka a do Martin Mayer. Jednání trvalo sl 20. února, — výsledek nebyl žádný. ření Ludvíka Bavorského s Albrech Braniborským nezdařilo se, návrh dok Mayera o povýšení krále Jiřího, o n se ovšem jen tajně jednalo, neprošel odpor se strany kurfürsta Bedřicha B borského. Mluvilo se ovšem mnoho o tečné spůsobilosti krále Jiřího, aby v čelo říšského vojska proti Turkům staven, a že on jediný jest, který m říši tolik vážnosti a moci, aby moh koj v celé říši hájiti a jejím obrán a konservatorem čili ochrancem býti. K král Jiří k tomu žádal, aby mu z spolu správa říše se svrchovanou byla svěřena, tu většina knížat ihned rozpakův k tomu svolovala. Proti t užívali Braniborský kurfürst a jiní ne zí za důvod, že nesluší takový úkor č císařově velebnosti, aby jemu, jako spůsobilému, přidán byl společník v aneb dokonce poručník a správce; i stalo se konečně uzavření, že na stávajícím říšském sněmu v Norml o té věci dále se má jednati.

Sněm ten Normberský od konce úno polovice března 1461 byl sice pam jelikož se na něm ostrými slovy ohraž knížata proti požadování papežovýc vkládáním se do jeho vnitřní vlády v podobně i proti nedbalosti á nečin císařově, avšak o povýšení krále J ani řeči tu nebylo. Bylo tam i pose od krále Matiáše Uherského, které nově nastalým nebezpečím od Turkův mecká knížata pobádati k rychlému p vení krále Jiřího v čelo výpravy křes ské, avšak hlas ten stal se zde jak hlasem volajícím na poušti.

Za to hned po sněmu Normberg nemeškal markhrabě Albrecht B niborský oznámit jak císaři tak pa jaké úmysly se v říši proti nim zro a zejmena, kterak král Jiří o králov Římské stojí, nezapomínaje vyličiti i svého bratra, kurfürsta, zásluhy o

i k těmto návrhům. Císař Bedřich radově byli tím jak nejvíce pobou- císaři probudil se cit ne tak bázně, rážky cti a hrdosti, a chtíč pomsty. d psal papeži umlouvaje se s ním ečné jednání, v říši pak zamezil nový Frankfurtský, kterýž měl co v Norm- umluveno bylo, ve skutek uvesti. ch knížat se císař nebál, ale v králi poznával nepřítele sobě nejnebez- šího, jakkoliv se tento jemu zjev- přítelem býti ani neukázal. Proto a něj hlavní péči svou, a cítě se atečným v branných silách svých ěmu, hleděl všemi spůsoby a cesta- k by krále Českého mohl zemdliti motniti. Nedařilo-li se mu v tom u uměl tím lépe popichovati papeže, brzy svou laskavost na krále Ji- a nepřízeň proměnil. Však i sami němečtí na svém proti císařově Mohučí drženém sněmu takovou ečnost ukázali, že ohroženi jsouce m, ode všeho, co proti němu měli, a záhy té cesty se odřekli, která la vedla ke znovuzřízení říše Ně- Řehoř z Heimburka, nej- ší politický jednatel, tehdáž ve některých knížat císaři i papeži od- h, kterýž především horlil proti nad- papežské, odešel tenkráte z Mo- hanbou a holem. I na tom sněmě řeči o povýšení krále Jiřího.

Král Jiří první pronásledování čes- kých bratří spůsobil.

1461 březen — květen.

y dověděl se král Jiří, jak se ní na papežském dvoře proti němu zároveň pak již nemohl déle v po- stech trvati, že vyhlídka, kterou ktor Mayer na panování v Němcích , již jako zmařena jest. Však právě by o vládu v Němcích zbudily králi ěcí odpor v jeho vlastním království. sledního sjezdu Chebského bylo již m tajemstvím v Čechách, co král í, a právě že katolická strana v ze- o královy zámysly a radostí vítala ivě podporovala, spatřujíc v nich odnější cestu, po které by král i jeho po čase cele od kalicha i od by odvedení býti mohli; musela se šina národu Českého, kalicha se nemálo nepokojiti a bouřiti. Král naje nyní především péči o papeže, zamýšlel vypraviti slavné poselství do Říma k Piovi II.; a aby se mohl vykázati skutky, že se snaží podle přísahy před svou korunovací složené vyhladiti bludy a kacířství ve svém království, vydal najed- nou rozkaz, aby se všickni sektáři, kteří od samých kališníkův za bludaře a kacíře vyhlašováni byli, pilně vyhledávali, jímali, vyšetřovali a přísně trestali. Právě toho času mnozí sektáři na Moravě, jsouce tam příliš pronásledováni, valně do Čech se trousili, hledajíce v městech pod Šumavou, v Sušici, Klatovech a Domažlicích u obyvatelův, kteří ještě nejvíce starotáborského smyslu byli zachovali, přítulek a ochranu. Také v samé universitě počal se jeviti duch nepokojný mezi mistry i študenty, kteří měli tajné schůzky, psali a mluvili věci, ježto pravověrnost jejich v podezření uvodily a pohoršení dávaly. Největší péči o jednotu u víře mezi kališníky však měl sám mistr Rokycana. Když byl na králi Jiřím před třemi léty vyprosil pro svého učenníka a ctitele Řehoře, aby se se svými stejně horlivými přátely v odlehlém Kunvaldě v horách Kladských za Žamberkem osaditi směl, očekával zajisté, že tam na tom soukromí ten hlouček náboženských horlitelův, kteří jej již obtěžovati počali, sám sebou zanikne. Avšak stalo se naopak, neboť právě v odloučenosti od světa mohl bratr Řehoř svobodněji poddávati se puzení svému a na uskutečnění svých zámyslův pracovati. V okolí Kunvaldském nevytratil se ještě starý duch táborský, a hned na počátku, když tam bratr Řehoř se svými Pražskými přátely se osadil, přidal se k nim kněz Michal, farář Žamberský. I počalo se tam brzy táhnouti se všech stran lidí stejně smýšlejících a ze stavův rozličných, sedláci a řemeslníci, později také i zemané a kněží. Byli zde i někteří učenníci Petra Chelčického, přestěhovavše se ze samých Chelčic do Kunvaldu. Kněz Michal a později také kněz Martin, farář Krčínský, přisluhovali jim svátostmi dle obřadu obyčejného, kališnického, a noví bratři nechtěli s počátku jiného, nežli ostříhati se toho, co nazývali zavedením lidu křesťanského, zříditi přísnější kázeň mezi sebou, a pomáhati sobě vespolek v lásce dle příkladu prvních někdy křesťanův.

Na jaře r. 1461 přišel bratr Řehoř do Prahy, bezpochyby jen proto, aby se se svými četnými přátely v Praze sroz-

uměl a s nimi společnou pobožnost vykonával. Mistr Rokycana věděl dobře, co se v Kunvaldě děje, avšak již se byl zřekl všeho přátelského spojení s bratrem Řehořem. I scházeli se v domě na Novém městě, kde bratr Řehoř přebýval, někteří jeho přátelé u něho, mezi nimi studenti Augustin Habar z Chrudimi, Řehoř ze Sušice a Petr z Ledče. Vůči rozkazu od krále Jiřího proti sektářům právě vydanému, byly ty schůzky nápadné, a král Jiří maje péči, aby podobně jako Táboři nemínili nějaké povstání učiniti, kázal je zjímati. Přátelé měli sice napřed výstrahu, a bratr Řehoř vyzval je, aby se raději rozešli; avšak dva z nejhorlivějších, kteří ovšem neznajíce viny proti králi do sebe, své náboženské smýšlení směle zastávati si troufali, stavěli se tomu na odpor. Řečeno jim, že budou na skřipec vytaženi, aby se přiznali, a oni řekli: „Nuže, buď mučírna naší snídaní a hranice naším obědem." Bratr Řehoř slyše ta srdnatá slova, zůstal. Přišel městský rychtář s dráby a odvedl je všecky do šatlavy. Zároveň prohlížel rektor university příbytky jiných podezřelých studentův a mistrův, a u koho se našly traktáty táborské a jiné spisy výstřední, ten byl také vězením opatřen. Jmenuje se výslovně mistr Mikuláš z Hořepníka a bakalář Jan Morávek, kteří potom dlouho u vězení seděli. Výslech bratra Řehoře a jeho přátel počal v skutku hned mučírnou. Právě ty, kteří se byli prvé svým hrdinstvím tak vynášeli, opustila mysl hned při prvním vytažení na skřipce; „okusivše snídaně nechtělo se jim již oběda"; jenom bratr Řehoř vytrval a zůstal jako mrtev ležeti, tak že mistr Rokycana, který prý k tomu přišel, útrpností hnut hořekovati počal. Seznalo se z výpovědí všech, že politického zbouření sice nezamýšleli, avšak že všickni o večeři páně nesprávně věřili. Ztrávivše v vězení drahný čas, museli své bludné smýšlení veřejně odvolati. Učinili to u slavném průvodu ve chrámě panny Marie před Týnem před Rykycanou vespolek, potom každý zvlášť. Vyznávali se, že požívali večeře páně bez všelikého obřadu ve svých nočních schůzích co obyčejný chleb a víno ze sprostých nádob, nevěříce v přítomnost Kristovu; ostatně že před Bohem vždy mravopočestně se zachovávali. Potom musel každý zvlášť na kazatelnu vystoupiti. První byl Augustin Habar a vyznával, že věří v přepodstatnění chleba a vína tělo a krev Kristovu při veče že věří v sedm svátostí božích, Marii, matku boží, v orodování s vyvolával pomstu zákona na seb někdy od této víry odstoupili m učiníli ostatní; však jiní někte roku 1463 v šatlavě si poseděli, podobnému odvolání odhodlali. I bratr Řehoř tak učiniti, nežli bodu puštěn byl. Vrátil se s n přátely zase do krajiny Kunvalds však kněz Michal již nebyl. i on ve vězení Litickém, do kte král Jiří kázal zamknouti. Tak nová tato náboženská jednota prv šku utrpení, údové její spojili tím těsněji, zovouce se od té ch sebou bratřími.

Čechové kališníci vidouce, co jinak tomu rozuměli, nežli král Ji kládali si jeho horlivost u vyple čiství za znamení, že láska jeho husitskému chladne a že se již chýlí ku straně pod jednou. Vrat biskup Jošt z Rosenberka, počínání králova nejvíce potěšen právě na jaře 1461 v Praze se kázal dne 2. dubna na zelený čt hlavním chrámě u sv. Víta n Pražském, a tak bezohledně pr jímání z kalicha mluvil, že proto stě veliká bouře proti tomu prý mu biskupovi" povstala. Necítě sledkem toho býti bezpečným musel se odebrati ku králi, který čas právě v Kutné Hoře zdržova se také že sám mistr Rokycana popuzen, že tenkráte s Týnské k své veřejně i proti králi Jiřímu Nebezpečí bylo asi veliké, aby pob v národě nedosáhla stupně příliš vého, že král Jiří viděl potře 15. května stavům na sněmu shr ným ústně i písemně se osvěd skutečně a snažně všecka jejich svobody, a zvláště kompaktata z chce. Zajisté když se muž ten, v národu, kterým hlavně kompaktat musel před národem tak slavným zavazovati, že jich nezruší, nem býti věc malá, bylo zajisté podezř mořádné a nedůvěra divná.

nadějí na Římské království. Ple- boje mezi stranami v říši Ně- Dolní Lužice z Braniborské zá- stavy vyplacena.

461 květen — 1462 červen.

Jiří nahlížel již, žeby bažením ně německé své vlastní králov- ské mohl ztratiti, a Němce by si ezískal. Byl tedy přinucen, od nadných nadějí upustiti a ode dne na 1461 neděje se již nikde zmín- m, žeby se byl dále o své povýše- mcích pokoušel. Doktor Martin r, který byl králi tuto vyhlídku nemoha nyní již ničeho spůsobiti, l ze služby jeho, a sloužil potom vi Ludvíku Bavorskému. Však ka- laření nějakého podniknutí v po- vá velmi škodlivé. Král Jiří při- sa, pustiti záměr mimo se, jehož niti nemohl, pocítil živě škodlivé sledky a nemohl se sám ubrániti mrzelosti. Chtěliť se císař i kní- mečtí oň opírati, bezpečnou záštitu niti, ale z příčin pouze soběckých; krále Českého vedle sebe anebo ou, tohoť se žádnému nechtělo. octnul král Jiří v lichém posta- proti císaři i papeži, a Němcům na tom záleželo, býti jemu pod-

ne 20. dubna 1461 vrátil král Jiří hlavám protivných sobě stran v , Ludvíkovi Bavorskému a Al- ri Braniborskému, jejich při, kte- i nimi srovnati měl, bez pořízení a tu počala v Němcích na novo řada nových, nekonečných ple- mází a bouří, v kterých jeden dru- lstiti a utlačiti chtěl. Jakkoliv král ře pro budoucnost šetřiti musel, i v něm zachovati dobrého pří- u papeže, byl přece zřejmým spo- Ludvíka Bavorského a arcikní- kouského Albrechta, císaři pro- Ludvíkovi poslal 8000 Čechův zbrojených ku pomoci, jež králov- mistr Petr Kdulinec z O- íře dne 18. srpna 1461 přes hra- Bavor převedl. Císař dovolával řednictví krále Jiřího ve při me- a svým bratrem Albrechtem, a slové učinili v tom narovnání dne na poli u Lachsenburku. saři ulehčeno bylo. Však v Něm- císařovu hejtmanovi, markhra- brechtovi Braniborské- mu, proti straně Bavorské zle vedlo. Nemoha odolati zvláště Čechům ve vojště Ludvíka Bavorského, nesměl již v šírém poli bojovati a tudíž okopal se u města Švabachu. Zároveň rozesílal i do Slezska a do horní Lužice listy císařské, jimiž všickni poddaní říše Římské voláni byli do boje proti Ludvíkovi Bavorskému. Zhořeličtí poslali takový list králi Jiřímu tážíce se, co by měli činiti. Bylo to zajisté sahání do svrchovanosti krále Českého, neboť jeho poddaní nebyli zároveň poddanými říše Římské; také to král Jiří považoval za rušení zvláštních smluv, kteréž měl s markhrabětem Albrechtem. Proto mu vyhlásil válku dne 1. září, však jiného vojska proti němu nevyslal, než které již bylo při Ludvíkovi Bavorském.

Dne 13. října 1461 vydal král Jiří také odpovědné listy proti Albrechtovu bratru, Bedřichovi, kurfürstovi Braniborskému, a jakkoli se některé dosti vážné příčiny toho kroku udávaly, byla zajisté nejpřednější zamlčena, že totiž oba Hohenzollerští knížata, Albrecht i Bedřich, neochotně a nepřátelsky se chovali v otázce krále Jiřího, aby na království Římské povýšen byl. Vedení války proti Bedřichovi poručil král panu Zdeňkovi Konopištskému ze Šternberka, kterýž měl sám osobní příčinu ke kurfürstovi Bedřichovi, že se nechtěl s ním v dobrotě smluviti ve při o léno Chotěbuzské v dolní Lužici. Pán ze Šternberka vytáhl s vojskem z Čech, z horní Lužice a ze Slezska sebraným, vešel v dolní Lužici dosud Braniborskému zastavenou a oblehl Chotěbuz dne 1. listopadu, čině při tom škody v zemi, jakž ve válce byl obyčej. Město Lukov pochválil potom král Jiří listem 15. listopadu daným, že se v té válce zachovalo věrně a poslušně.

Mezi tím spůsobil to císař, zvláště pak jeho manželka císařovna Eleonora, že se král Jiří dal přemluviti, aby své vojsko Bavorskému Ludvíkovi proti markhraběti Albrechtovi na pomoc poslané, zpět do Čech odvolal, a potom že na sjezdu Pražském od 5. do 7. listopadu ku příměří svolil, které v Německé říši s východem slunce 21. prosince 1461 mělo počíti, aby pak všecky stížnosti knížat proti sobě bojujících ve čtyrech nedělích písemně králi Jiřímu podány býti mohly. Podávání míru bylo králi Jiřímu vždycky milé a vítané; ačkoliv všickni dobře věděli, že válčiti umí, a že mu, když

to opravdu myslí, nikdo neodolá, nenáviděl on přece války, a jeho největší touha a chlouba bývala vždy, aby zemím a národům zjednal požehnání pokoje. Příjetím toho příměří s Braniborským Albrechtem dal se však tenkráte podvesti. Divoký německý Achilles nechtěl pokoje, ani když se mu nejhůře vedlo. Přijal smlouvu o příměří na oko, však se podle ní chovati neměnil aniž vojsko své rozpouštěl; také již dříve papeži psal, aby nemeškal před svůj soud pohánětí všecky, kteří jsou nepřátely jemu a císaři. Vskutku také v prosinci a lednu následujícího roku 1462 válku proti Ludvíkovi Bavorskému a falckrabětí Bedřichovi obnovil. Nebylo při těchto již vojska českého, a tak počali tito přátelé krále Jiřího valné škody trpěti. Cítil král Jiří urážku jemu učiněnou; však že císaře musel šetřiti, tím více proti Albrechtovi se chystal.

Mezi tím lépe se mu vedlo v dolní Lužici proti jeho bratrovi. Pan ze Šternberka sice města i hradu Chotěbuzi nedobyl, ale kurfürst Bedřich měl všelikou příčinu báti se, aby o své vlastní Branibory nepřišel. Proto žádal přímo krále Jiřího o pokoj. Z celého jednání o to vidělo se, jakou král Jiří měl převahu ve všem a s jakým důrazem hájil čest koruny české. Za největší vinu Braniborskému kurfürstovi počítal, že prý k jeho potupě a ponížení proti němu k císaři se odvolával, a že v Lužici, kdežto co fojt jen jisté důchody a požitky vybírati měl, rozpisoval daně. Když však kurfürst k pokoji se podával, nemohl mu ho král Jiří odepříti; učinil to však pod tou výminkou, že kurfürst musí k postoupení dolní Lužice svoliti, aby se za výplatu k české koruně zase vrátila. Ustanovil tedy král Jiří město Most, aby se tam všecko dne 10. ledna 1462 skrze plnomocníky umluviti a potvrditi mohlo.

Aby násilnost a věrolomnost markhraběte Albrechta Braniborského potrestal, volal král Jiří své přátely a spojence ku společné poradě do Budějovic na konec masopustu, a mezi tím jal se sám činiti válečné přípravy větší nežli kdy. Okolnosti byly okamžitě velmi hrozivé, neboť se markhraběti Albrechtovi podtajil nabízeli také někteří šlechticové a města katolická ze Slezska, z Moravy, ano i z Čech, na žold proti vlastnímu svému králi! V Rakousích zas bylo pravé dopuštění boží. Tam povolali císař a proti němu l

jeho bratr, arcikníže Albrecht, krat roty z Uher, a ty nedostávajíce žold žovaly obyvatelstvo z obou stran be losrdenství. Do Budějovic sjel mimo krále drahně jeho přátel z říše mecké, a přijel tam nový papežský Jeronym Landus, arcibiskup tenský, kterýž přicházeje přímo od c njišťoval, že se císař rád ke vácil jednání o pokoj přidá. Avšak bez o na to uzavřeno v Budějovicích, že válka, proti Albrechtovi Braniborsk přece chystati, a to rychle a dů Ludvík Bavorský hned tu v Budějov s přivolením krále počal najímati d českých bojovníkův na žold, a král zavázal se, velké české vojsko sebr syna svého Viktorina s ním do pol pravití.

Když pak jednání v Mostu u vené přece ještě nevedlo k míru s borským kurfürstem, král Jiří ješ stem dne 25. března 1462 nové stí proti němu vedl, konečně k tomu aby se to jednání v Mostu dne 10. na obnovilo, což zase bez konce zů tu táhly již nové proudy vojsk če k půlnoci do dolní Lužice proti Bra skému, na západ zas do Frankonie Durynk proti Albrechtovi, — vypad tak, jakoby byli obživli staří Husité zase okolní německé země naplňova vou hrůzou neodolatelné válečnosti Již v dubnu 1462 byl kníže Vikt při dobývání města Lauingen nad jem, a v Bajrajtsku válčilo jiné vojsko vedením Aple Fictuma.

V Lužici protáhla se válka až d sice května. Král Jiří zajev toho ce do Velkého Hlohova ve sku, kdež hostil Polského krále Kaz návratem odtamtud k svému vojs poli stojícímu do Lužice přijel. Markl ti Bedřichovi bylo již velmi na aby válku ukončil, a přijev k němu d sta Kubína, byl již tak povolný, mu podařilo krále Jiřího udobřiti a takový mír uzavříti, jehož ani přátel nepřátelé neočekávali. Neboť neb krále Českého té hltavosti a sobě jaká v Německých knížatech povžd vala, spokojil se velikomyslně jeno že dolní Lužici z Braniborské zá 10.000 kopami českých grošův vypl tu, zemi zase české koruně navrátil, ještě Chotěbuz a jiné hrady v ma bových rukou co česká léna pon Tímto zajisté mírem Kubínským

rvna uzavřeným závázal si král Jiří ovo netoliko kurfürsta Braniborského, knížata Saská, kterým na tom smíře-lmi záleželo a kteří velikou práci so-mdávali, aby se uskutečniti mohlo. poslal potom do Lužice pana Čeň-z Klinštejna, prokuratora dvoru o, aby vyptal a zvěděl daně a užitky markhrabství, a za fojta v něm u-ril pana Albrechta Kostku ostupic.

ak s markhrabětem Albrechtem lborským nebylo možná dodělati se , ani s ním se opět spříznití. Jeho a divoká mysl neznala pokoje ani ání, leda nad poddanými. Nadělal v ích ještě mnoho zmatků a způso-elké prolévání krve, až dvě notné ky jej a jeho stranu přinutily, aby čně také podal ruky k smíření.

---

krále Jiřího s Kazimírem, králem Polským, ve Hlohově.

1462 14. — 30. května.

rál Jiří maje snad předtuchu, že lsař a mnozí knížata Němečtí, jichžto tví, hrabivost, vrtkavost a nespo-ost již dobře zkusil a poznal, při-novou řadu těžkých zápletků, řídil aročeským příslovím: Nehraď se va-u hraď se přátely! Nemoha zameziti v Němcích a chtěje sám doma prost býti, hleděl se ubezpečiti no-spolehlivějším přátelstvím, aby svým ům poskytnouti mohl, čehož jim pře-m zapotřebí bylo, blahoplodného po-Nákdejší války Čechův s Po-y za panování Přemyslovicův a za Lucenburského upadly již dávno v u nepaměť, naopak nebylo nikdy tolik přátelského, bratrského obco-mezi Čechy a Poláky, jako právě v ím století, k čemuž je vedla potře-zájemné pomoci naproti nepřátelům ského jazyka. Král Jiří jsa záhy paměťliv, hleděl již roku 1460 utu-přátelský svazek obou národův obe-n umluveného sjezdu českých a pol-posluv ve slezském městě Byto-dny 25.—29. listopadu, kdež umlu-jsou články důležité, které toliko obou stran utvrzeny býti musely. álo se nyní během měsíce května městě Hlohově v dolním Slez-a slavném sjezdě obou králův, Če-ského a Polského.

Král Jiří vypravil se z Prahy s ko-monstvem neobyčejně znamenitým, které se téměř vojsku podobalo, jakož i v úpravě neméně skvostné a okázalé, a po všech zemích okolních již napřed rozhlašovala se neobyčejná slavnost sjezdu toho. Když pak tento královský průvod táhl z Čech do horní Lužice přes Budišín a Zhořelec, zdálo se mnohým, že to král vlastně do dolní Lužice táhne na pomoc svému vojsku proti kurfürstovi Braniborskému. A byli s králem jeho dva synové, Viktorin a Jindřich, slezští knížata Jindřich Hlohovský, Konrád Černý a Konrád Bílý Olešničtí a Januš Zahaňský, biskupové Tas Olomoucký a Jošt Vratislavský, velký počet nejpřednějších pánův českých a moravských, také pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka. A když král dne 14. května do Hlohova přijel, vypravil hned pány Zdeňka ze Šternberka a Viléma Zajíce z Hasenburka naproti králi Kazimírovi, který již čekal ve Vschově, městečku tři dni cesty od Hlohova ve Velkém Polště, a potom 18. května také s celým svým komonstvem do Hlohova přijel. Přišli-li Čechové s velkou a neobyčejnou úpravou ku sjezdu tomu, objevil se král Kazimír s nádherou ještě větší; bylo zajisté podívání na rozmanitost bohatých krojův, drahého kamení a zbraní všelikých Polákův Rusův, Litvínův ano i Tatarův s králem přišlých, v počtu až do 5000 koní, nad všeliké pomyšlení velikolepé a zajímavé. Celé komonstvo královo na šest houfů bylo rozděleno, v šestém jel sám král se svými biskupy, vojvodami, hejtmany, kastelány a jinými pány; a když se na jednu míli ke Hlohovu přiblížili, vyjel jim odtud král Jiří vstříc se svými syny, biskupy, knížaty a pány, a na koních sedíce oba králové se pozdravili. Ve Hlohově byl král Kazimír v knížecím hradě ubytován, král Jiří, co hospodář spokojil se bytem v městské radnici.

Druhého dne, 19. května, přistoupilo se hned k jednání. Králové oba přáli si pokoje mezi sebou upřímně, proto nemělo celé jednání opravdivých nesnází, ve všem panoval netoliko duch smířlivý, ale i přátelský, jakoby se dvě rodiny chtěli příznití. Král Jiří stoje o vroucí přátelství Polákův ve jménu národu Českého horlivě a upřímně, zaklínal Kazimíra Jagajlo-

více, odvolávaje se na společné potřeby a zájmy obou národův, aby s ním věčné přátelství uzavřel, takto k němu řka: „Měj ohled na slávu a starožitnost společného nám jazyka slovanského, podporuj a braň mne proti říši, císaři a knížatům německým, kteří z příčiny pruských křižákův i Polsku nejednou velké křivdy činívali.“ Třetího dne dával král Kazimír velkou a skvostnou hostinu, neboť Poláci netoliko svou větší mocí, nádherou a bohatstvím, ale i svou hojností výtečných jídel a nápojův nad Čechy vynikati chtěli, jakž je k tomu jim přirozená pýcha pudila. A mezi tím, co radové obou králův se radili o sepsání obapolných smluv, zápasili Čechové i Poláci po devět dní následujících o přednost při hrách rytířských a jiných kratochvílných divadlech, jakž tehdejšího času při všech slavných schůzích mocnářův v obyčeji bývalo. Konečně uzavřeny a s obou stran ztvrzeny byly následující umluvy: že se král Jiří o hrady, korunu české náležející, jichž nyní Poláci v moci mají, totiž Osvětim, Zator, Volek, Živec, Seveř a Bervald, nikdy hlásiti nebude, naopak zas, že král Kazimír věna své manželky Alžběty, sestry Ladislava Pohrobka, někdy krále Českého, pokud král Jiří živ bude, nikdy nepožádá; dále nově potvrzeny jsou starší smlouvy o zachování pokoje mezi oběma královstvími, o bezpečí silnic kupeckých a dobrotě mincí k obchodu, o rozsuzování soukromých pří mezi poddanými obou království a jiné. Nejhlavnější smlouva byla však ta, že sobě oba králové, kdyby jeden neb druhý z nich měl s Turkem válku míti, obapolně pomáhati budou. Mělo se také ve Hlohově učiniti skrze krále Jiřího narovnání mezi králem Kazimírem a Německými rytíři v Prusích: ale tito nepřišli do Hlohova nemajíce bezpochyby důvěry v nestrannost krále Jiřího. I rozejeli se oba králové z Hlohova dne 30. května co dokonalí přátelé; král Kazimír obrátil se do Poznaně, král Jiří zase se svými do dolní Lužice, kde potom 5. června v Kubíně mír uzavřel s Bedřichem Braniborským, jakž jsme o tom již nahoře zprávu dali.

Jiří mířitel knížat, ochránce pokoje a blahobytu národu; Čechy první světský stát v Evropě.

1462.

Kdyby byl král Jiří býval méně ducha pokojného ale více bojovného a podnikavého, bylo by mu snadno bývalo, užiti převahy tehdejšího válečného ducha Čechův, postaviti se v čelo bojovníkův svých, a všecky nesnáze, jež mu působily tehdejší mocnosti duchovní a světské mocí zbraně odstraniti, vždy více a více sousedských zemí sobě podmaňovati a státi se nejmocnějším králem mezi tehdejšími králi v Evropě. Neboť jakkoliv válečné umění české nyní již po všech okolních zemích také rozšířeno bylo, jakkoliv již v celých Němcích měli také vozové hradby a užívali hrubých děl a jiných zbraní, jak si jich byl původně Jan Žižka vymyslil a připravil, nicméně dotud Čechové zůstávali mistry v umění vojenském, a kdokoliv si chtěl ve válce se sousedem pojistiti vítězství, najímal si za veliké peníze jak polní vůdce tak prostě bojovníky z Čech a Moravy. Proto Čechové, když doma války přestaly, ve všech zemích Německých, v Uhřích, v Polsku a v Prusích za žold do války chodili, a často sloužíce oběma stranám sami mezi sebou polem se setkávali. I nebylo králi Jiřímu zapotřebí, leč povolati všecky bojovné zástupy Čechův do vlasti a jim zakázati, aby více cizincům nesloužili, a byl by okolo sebe mohl shromážditi vojsko tak veliké, silné a vycvičené, žeby mu žádný nepřítel, blízký i daleký, nebyl mohl odolati. Byl by mohl král Jiří nad to ještě pod své prapory povolati také ony pověstné roty bratrské, které povstavše v Uhřích, ačkoliv se z lidí rozličných národův skládaly, jak jsme o nich již nahoře pověděli, přece nepřestaly obracetiti zřetel svůj hlavně k Čechám, z kterýchž původ svůj vzaly. O tom se tehdáž ovšem vůbec vědělo, i samému papeži Piovi II. známo bylo, že kdyby král Jiří se svými Čechy postaven býti mohl v čelo veškeré válečné moci křesťanské, Turka by z Evropy vyhnati ovšem dovedl; není také pochybnosti, kdyby byly tomu tehdejší okolnosti přály, žeby byl král Jiří ochotně takový slavný úkol na se vzal a vykonal. Avšak o dobývání a podmaňování nemohlo při králi Jiřím ani řeči býti. Že válčiti umí, to dokázal při každé potřebě, ale snahy jeho nesahaly dále, než zachovati

korunu českou při té cti a rozsáhlosti, ku které ji byl císař Karel povznesl, a pojistiti jí pokoj k blahobytu potřebný. Jiří nemiloval válek, než pokud mu sloužily k dosažení toho jediného cíle. Proto byl i rád tomu, že Čechové ducha bouřlivého a bojechtivého ze země vycházeli a v cizině válčili, jen když vlast požívala pokoje, kterého tak velice potřebovala k zotavení svému.

Proto jmenovávali tehdejší řečníci krále Jiřího knížetem pokoje, jenžto jako někdy Římský král Numa Pompilius nenáviděje války všude se snažil křísiti vědy a umění a napomáhati zdaru v kupectví a průmyslu. Sám o sobě psal jednou král Jiří císaři Bedřichovi, že od svého povýšení k důstojenství královskému nezná pilnější touhy ani péče, nežli o pokoj. „Mnozí jiní, tak psal dále, stáli po válkách a vítězství, nám nešlo nežli o zachování práva a spravedlnosti; mnozí hleděli množiti a šířiti panování své, my nestarali se nežli o čest koruny a o blahobyt obyvatelův jejích; jiní chtěli, aby lidé moci jejich báli se, my radili a sloužili národu nejinak, než jako pilný otec čelední své rodině." A v skutku to, co psal, v pravdě se potvrdilo. Až budeme mluviti o stavu národu Českého za Jiřího z Poděbrad, o obnovení blahobytu hmotného, o obživení nové snažlivosti našich předkův v stavitelství a v jiných uměních, bohdá ukážeme, jakých velikých zásluh si v tom král Jiří vydobyl.

Nyní musíme ještě k jiné stránce zřetel milých čtenářův obrátiti. Po celý střední věk byly všecky katolické státy, království a země v Evropě pod poručnictvím papeže Římského, a nemohlo se tam nic počínati ani se strany světské vlády ani národu, s čímž by apoštolská stolice nebyla chtěla souhlasiti. Vesměs osobilo si kněžstvo přednost nad stavy světskými, jako jest přednost ducha nad tělem. Jenom ve Francii trvala od časův krále Ludvíka IX. příjmím „Svatého", od r. 1269 jakási výminka v poslušenství papežském, jelikož se církev francouská pod jménem „církve Galikánské", ovšem jen co část všeobecné církve, poněkud vytáhla z neobmezené vlády papežské a jistou míru vnitřní samosprávy si zachovala. Následkem toho nemohla tam moc papežská pokořiti sobě moc královskou, jako to všude jinde bylo, jakkoliv tam vláda kněžská ve všelikých jejích věcech vždy ještě dost velká byla. Pravým světským čili laickým státem, který se ode vší nadvlády Římské osvobodil, stalo se první mezi všemi jinými státy království České a to již roku 1419, když po smrti krále Václava IV. husitská válka vypukla. Proti všemu, co Římská církev kacířstvím nazývala, bojovala vždy a všude všemi silami a dosud také všude zvítězila; jenom husitské kacířství nebyla s to udusiti; ono nedavši se přemoci a vykořeniti ani slovem ani mečem ovládlo veškeren život národní a ustrojilo se na zásadách dotud nových a nevídaných. Ve veřejném životě v Čechách netrpělo se více poručnictví Římské církve a přednost kněze nad světským člověkem neuznávala se více. Čechové se r. 1436 vrátili sice skrze kompaktata opět k poslušenství církve Římské, ale to poslušenství nebylo již bezvýminečné, jako v jiných zemích křesťanských, a Římský dvůr v tom spíše neposlušenství spatřoval. Pokud trval těžký zápas proti husitství a proti straně v samém lůně církve, která pomocí církevních sborů domáhala se oprav v řádu církevním, tu papežové Čechům ovšem ve všelikých věcech shovívali: ale nyní, když strana, která o církevní sbory stála, úplně přemožena byla, tu zdálo se papeži Piovi II., že již jenom Čechové ještě jsou jako skvrnou v lůně církve, a že jest nejlepší čas, aby i tato skvrna vymazána byla, má-li se zase vrchmoc apoštolské stolice nad celým křesťanským světem v nové slávě zaskvíti. Za takového smýšlení v Římě o Češích počal se připravovati nový spor o náboženství, i počala se podkopávati dosavadní převaha krále Jiřího v politickém složení států a národův ve střední Evropě.

Počátek sporu s papežem. České poselství v Římě.

1462 do konce března.

Vypravovali jsme již na patřičném místě o přísaze, kterou vykonal král Jiří den před korunovací svou, a kterou se zavázal ku poslušenství církve, k jednotě u víře a k vyhlazení všelikých sekt a kacířství v království Českém. Sektářstvím a kacířstvím mínil král Jiří všecko to, co z obecné církve více méně samo se vylučovalo, nikoliv však náboženství pod obojí, které prostředkem kompaktat Če-

hům od Basilejského sboru slavnou umlu-vou zaručeno bylo. Papež Pius II. však nyní úmyslně dával této královské přísa-ze jiný význam a obsah, pravě že i pod obojí čili kališníci jsou kacíři, a že se tudíž král i k vyhlazení jejich zavázal. Žádal proto papež od něho, aby poslušen-ství k církvi dokonalým učinil, a sám celý Český národ navedl k odřeknutí se všech zvláštností a novot v řádu církev-ním, a tím ve skutek uvedl to, co dříve nechtělo se podařiti ani největším vojskům křižáckým, ani nejslavnějším římským řečníkům a kazatelům. Domnívali-li se v Římě, žeby král Jiří měl té moci dostatek, aby takovou proměnu takořka zázračnou mohl provesti, činili mu zajisté velkou čest; že však to byla věc zhola nemožná, a papež i celý jeho dvůr nicméně tako-vý skutek se vší opravdivostí a neobla-mností od krále Jiřího vymáhali: nemohl takový klam jiného účinku míti, leč bohužel nad míru škodlivý, smutný a zkázonosný.

Také jsme již nahoře podotkli, kterak první poselství krále Jiřího hned po jeho korunovaci k papeži Piovi vypravené od téhož papeže za nedostatečné pokládáno bylo, proto že toliko od krále samotného však nikoliv též jmenem celého králov-ství do Říma přišlo. Ačkoliv se pa-pež potom přívětivěji ku králi měl, přece brzo jej nedůvěra cele opanovala násled-kem listův, kteréž mu psal německý A-chilles, markhrabě Albrecht Braniborský. Papež tedy vždy naléhavěji žádal nové, širší a slavnější poselství jak od krále, tak i od království. Doktor Fantin de Valle, kterýž byl v prvním poselství krále Jiřího k papeži přišel a potom v Římě co králův prokurator při papežském dvoře zůstal, psal již dne 5. dubna 1461 králi, že se jemu, králi, odkládání toho poselství v Římě velmi za zlé pokládá, že se vůbec mluví, kterak svých slibův ne-plní, že toliko slibováním a odkládáním čas chce mařiti a apoštolskou stolici šá-liti; pročež aby co nejrychleji slavné po-selství vypravil, poněvadž již se v Římě chystají věci proti němu na jeho hanbu a potupu, z které by mu nebylo tak snad-no vybaviti se. Také o Antonínovi Mari-nim, tajném radovi krále Jiřího psal, že sice do Říma přišel, ale že u věci té niče-ho nepořídí, proto že mu při papežském dvoře nechtí věřiti.

V tomto listě zmíněný Marini psal z Říma také králi o čtyry měsíce později, 8. srpna 1461, že věci královy v Římě sice dobře stojí, by jenom poselství brzy při-jelo, však jestliže do sv. Michala nepřije-de, velké pohoršení bude. Fantin a kardi-nál Kusa prý se naň velice mrzí, a nechtí králi povoliti delší lhůty k poslání posl-ův, nežli do tří měsíců. Proto že také prosí, aby již král to poselství dále odkládati ne-ráčil, a že pak jest naděje, že všecko do-bře půjde.

Z těch dvou listův obou královských slu-žebníkův patrno, kterak Fantin držel stranu Římskou a neostýchal se králi vy-hrožovati téměř jako od sebe; Marini zas, jako vždy marnomluvný, že si činil dobré naděje.

Právě toho času slavil Řím nové ví-tězství moci a vlády papežské. Ve Fran-cii byl král Karel VII. r. 1433 svobodu Galikánské církve novou pragmatickou sankcí utvrdil. Loňského roku 1461 tento král umřel, a jeho syn i nastupce trůnu, Ludvík XI., jako z nevole proti otci své-mu obliboval si ve mnohých věcech prá-vě opak toho, co tomu míle bývalo, a tu-dyž snažil se zrušiti ve Francii i ony svo-body Galikanské církve, které v dotčené pragmatické sankci měly základ svůj. Nepovedlo se mu to sice úplně, neboť duchovenstvo a francouzský parlament há-jili těch svobod svých, a později sám zase couval; ale v první chvíli mělo to v Římě účinek veliký a rozhodný.

Král Jiří přes všecko napomínání te-prvé ku konci r. 1461 své posly do Říma vypravil. A ti poslové nastoupivše osud-nou pouť svou v polovici prosince, přijeli pak do Říma teprv ve středu dne 10. března 1462. Jejich vjezd do věčného mě-sta byl smutný, pršelo a počasí bylo ne-příjemné. Třetího dne po nich přijelo 13. března v sobotu poselství od krále Lud-víka XI. z Francie, a přijato bylo s ne-obyčejnou slávou. Hned v pondělí 15. března dostalo slyšení u papeže při vel-ké slavnosti, a odřeklo se veřejně všech zvláštností Galikanské církve, následkem čehož potom v Římě po tři dni veřejné radovánky byly.

A s jakou přišli čeští poslové do Ří-ma? Mělť od krále i od země uloženo, aby žádali od papeže uznání a potvrzení kompaktat, by Český národ konečně vy-hředl z poměru nejistého a lichého, kte-rýž pocházel z toho, že papežové Mikuláš V. a Kalixt III. kompaktat ani netvrdili ani zjevně nezamítali. Však jak nyní věc

jich málo naděje na vyplnění této

poslové byli tito: pan Zdeněk
z Postupic, králův nejpřed-
nejmilejší rada a horlivý kališník,
n Maloyec, Prokop z Rab-
a, královský kancléř, Antonín
i, Francouz, králův tajný rada,
áclav Vrbenský, kněz kato-
děkan u sv. Apolináře na Novém
Pražském, konečně mistr Václav
da mladší, krajan kněze někdy
ého téhož jména, také z Plzně
pod obojí a purkmistr Pražský,
vedl denník o všem tom, co se v
dnalo. Císař Bedřich připojil k nim
ého plnomocníka, Wolfganga
tenauera, aby jim všude v Ří-
u připravoval a o dobré jejich při-
staral. Však toto jeho přispění
málo platno bylo.

ž Pius II. přijal kancléře Pro-
Rabšteina, co svého dávného
velmi srdečně, a choval se Pro-
ečně v Římě jako doma, kdežto
eněk z Postupic co držitel
ého někdy panství Litomyšlského
rlivý kališník, ač byl hlava posel-
Římě nepříliš laskavě viděn byl.
tu 13. března, v den slavného
poselstva francouzského, přišel
ký prokurátor Fantin de Valle
Zdeňkovi z Postupic, jsa
od Prokopa poslán, aby mu o-
že si papež přeje, aby jen sám s
em Prokopem k němu přišel.
oba před papežem postavili, mlu-
kléř Prokop: „Nejsvětější otče!
jsme od krále Českého učinit po-
tví a vznésti některé prosby na
atost; poslušenství to, jakové či-
obyčej, a také jako jeho předkové
hotovi jsme učiniti, jak mile se
de vaší svatosti." Odpověděl pa-
: „Od vašeho krále nesluší přijí-
poslušenství jako od jiných knížat
ých, neb království jeho není
ž s církví, jako jiná království.
leno jest v řádech od ní, a král
oho žibalstva bludného vyzdvižen
orušování svém přísahu nejen státi
enství sám, ale navésti a navrátiti
mu také lid svůj; a že jest toho
splnil, neb ten zlý člověk Roky-
ště káže, lid přijímá pod dvojí
, králová chodí na jeho kázání
král na den božího těla, opustiv
kostela Pražského, chodil v pro-
cessí bludně a kacířské, protož není nám
slušno, přijmouti od něho poslušenství, leč
to splní, což přísáhl; a vy na to učiňte
přísahu, že tak bude." Pan Zdeněk i
kancléř Prokop namítali, že nemohou či-
niti více, nežli jim poručeno bylo, a byť
by i činili, žeby to nemělo nijaké platnosti. Papež však skončil rozmluvu řka:
„Dáme vám čtyry kardinály, uhoďte s ni-
mi v některaký prostředek, a my, což
bude s naší ctí a stolice této, rádi i pro
krále i pro království učiníme." A s tím
je propustil.

Počali tedy poslové v soukromí vyjed-
návati s kardinálem Bessarionem,
Karvajalem a Mikulášem Ku-
sou. Posledně řečení byli největší pro-
tivníci kompaktat a měli největší váhy
jak u papeže tak u celého dvora jeho.
Jednáno bylo s nimi dne 14. a 16. března,
i omlouval kancléř Prokop z Rab-
šteina krále svého, pravě, že nechodíval vždy za Rokycanou, ale někdy že bý-
val nahoře na hradě Pražském u kanovní-
kův, a zvláště ve větší svátky, a někdy
dole na Starém Městě u Rokycany, neboť
že lid jest dvojí v Čechách, král zas že
nad obojím jest pánem a musí oboje sná-
šeti.

Dne 18. března byl pan Zdeněk z
Postupic sám jeden ku papeži povo-
lán, kterýž ve dlouhé rozmluvě maje kar-
dinála Kusu a některé biskupy po boku,
snažil se poučiti a přesvědčiti jej, že kom-
paktata již žádné moci míti nemohou, že
prý byla jen jednomu pokolení dána, kte-
réž větším dílem již vymřelo, a že Če-
chové všelikým nadužíváním ztratili prý
k nim právo. Pan Zdeněk namítal, žeby
nebylo dobře, kdyby papež měl moc svou
kompaktata rušiti a přijímání pod obojí
naprosto zapovídati; vždyť prý Čechové
stálými důvody o svém bludu poučeni nejsou a neodstoupili by od něho, a žeby
proto nových disputací zapotřebí bylo.
Papež na to: „Nebude-li prostého posluš-
enství a neučiníte-li, jakž se vám rozká-
že, odvoláno bude a zkaženo i
král i království; a věztež, žeť mohu to učiniti." K tomu se ozval zas pan
Zdeněk řka: „Čechové praví, že majíce a držíce kompaktata, vždycky jsou v
poslušenství a v jednotě s církví, neb což
činí, činí z umluv, z pochválení a vůle
koncilium Basilejského." Potom bylo mlu-
veno a vykládáno, co, jak a proč Čechům
od Basilejského sboru povoleno bylo. V
takových řečech několik hodin ztráveno

bylo, aniž mohla strana stranu přesvědčiti a k svému smyslu navesti.

Dne 20. března v sobotu připustil papež české posly k veřejnému slyšení ve veliké síni papežské konsistoře. Před papežem sedělo 24 kardinálův, za nimi stáli poslové krále Jiřího, a po nich archiskupův, biskupův, doktorův a jiného lidu tolik, co se do síně vešlo. Nejprvé vystoupil císařský plnomocník Fochtenauer přimlouvaje se, aby král Český ve svých prosbách nebyl oslyšán. Potom učinil po omluvení dosavadního prodlení kancléř Prokop z Rabšteina papeži poslušenství od krále Jiřího, jakž mu poručeno bylo. Na to odpověděl papež řka: „Činíte poslušenství se strany krále tolíko, kdež obyčej jest, i se strany království to činiti?" Tu kancléř stoje vedle pana Zdeňka z Postupic ptal se toho, co mají činiti? on že učiní se strany svých (to jest katolíkův), a že ví že bude svoleno, a Zdeněk aby učinil také se strany svých (to jest kališníkův), anebo jak se mu líbí. Pan Zdeněk mu zas řekl, aby pověděl ode všech, neb což král činí, proti tomu že království nebude. A kancléř tak učinil. Potom řekl papež: „Máte-li co více před sebou, mluvte."

Tehdy vystoupil mistr Václav Koranda, Pražský purkmistr, a stoje přímo naproti papeži, počal prý hlasem zvučným a řečí klopotnou přednášeti prosby Českého národu o stvrzení kompaktat. Napřed si postěžoval, že se mu dostala úloha tak těžká, skromným jeho schopnostem nepřiměřená, že má totiž ve shromáždění předních světel učeného světa vésti slovo k nejsvětějšímu „vikáři Kristovu, náměstku sv. Petra"; prosil o shovívání, kdyby slabost jeho nemohla se uvarovati pokleskův. I tu počal obšírně líčiti celý běh věcí husitských duchem nikoliv bázlivým ani pokorným: neb co Čechové byli počali, stalo se prý „z daru božího a z osvícení ducha svatého"; byliť obšírně pravdu prý z pravého náboženství, a když nepřátelé počali je proto hubiti ukrutně, bůh prý dal jest jim sílu a zjednal jest spasení u prostřed země, tak že malý počet Čechův ne jednou prý ale mnohokráte obdržel jest vítězství nad mnohými; a to prý od Boha stal se tento div po dnešní den před očima mnohých. Však ačkoliv prý Čechové a Moravané často své nepřátely přemáhali, nebyli sou nikdy srdce neustupného ani šíje zatvrzelé; proto prý k žádosti sboru Basilejského sklonili se rádi k umluvám, aby přestalo prolévání krve, a přijali svého někdy nejukrutnějšího nepřítele, císaře Sigmunta za krále a za pána; neb on i potomní králové Albrecht a Ladislav zavázali se přísahami, zachovávati ta kompaktata co výminky pokoje národního. Jejich příkladu že následoval i král Jiří, jehožto moudrou péčí pokoj, jakovéhož ani stáří lidé nepamatují, rozložil se v království Českém a v markhrabství Moravském; jakož pak král ten přejasný nepřestává ani obleňuje se uvozovati a tvrditi blaho pokoje v zemích netoliko svých, ale také králův a knížat okolních. Avšak to dobré že počíná dávati se v nebezpečenství od lidí zlovolných; mnozí jak domácí jako cizí že povstávají proti těm smlouvám, a Čechům a Moravanům že spílají všetečnosti neslušnou bludných odřezancův a kacířův, nestydíce se praviti, že to činí povolením a vnuknutím jeho svatosti a apoštolské stolice. To ovšem králi a celému království že se nezdá k víře podobné, ba prostě že se tomu nevěří, by kdy od této stolice milosti vyjíti mohl skutek tak ukrutný a nemilostivý. Také že Čechové pomíjejí ta hanění ušima zavřenýma, chtíce dosti učiniti tomu, co v kompaktatech přikazuje se, že spáchal-li by kdo co proti umluvám, nemělo býti rozumíno, by pokoj byl zrušen, ale mělo se státi opravení slušné. Proto prý poslové očekávají s důvěrou, že svatý otec slituje se nad křivdu trpícími, potresce rušitele svornosti a pokoje, a přičiní se o uvedení Čechův ve stálý mír s ostatním křesťanstvem; proto že žádají a prosí, aby veřejným uznáním a stvrzením kompaktat odjata byla příčina k obapolnému hanění a k nesvornostem, a Čechové požívajíce mezi sebou pokoje aby mohli tím ochotněji spojiti se s jinými národy proti společnému celého křesťanstva nepříteli Turku.

Tím Koranda svou přednášku a prosbu o stvrzení kompaktat skončil; z úmyslu vyhýbal se všem otázkám theologickým, a o Rokycanovi a arcibiskupství nečinil ani zmínky.

Tu povstav papež Pius II. sám počal mluviti takto: „Aby srdce vaše, bratří a synové nejmilejší! nebyla v nejistotě, slušné jest po žádosti nejjasnějšího císaře a po učiněném od krále a království Českého poslušenství učiniti zmínku o prosbě (za stvrzení kompaktat), odkud pochází, jaká jest i kam směřuje." Potom velebil císaře velmi obšírně, o učiněném

poslušenství podotknul, že dlouho v tom prodlévány a jako se obecně praví, ten že nechce učiniti kdo se dlouho rozmýšlí; ale však „jakož syn náš vždy věrný a milý, jehož vidíte, pan Prokop kancléř království Českého, k omluvě svého krále pohnul příčiny toho prodlévání, dopouštíme jich, ano i nám o nich něco vědomo jest. Vězteť, že král tento moudrý, pošed ne z královského rodu, ale ze šlechticův z Poděbrad, volením lidu vstoupil jest na trůn královský, neb prvé to království dědičnými knížaty spravováno bylo.“ I tu pustil se papež, jsa znatel dějin českých před jinými vzdělanci svého věku znamenitý a také co spisovatel české historie proslavený, do obšírného líčení země a národu Českého, a počav od Libuše a Přemysla mluvil bez mála dvě hodiny, uče posluchačstvo své veškerému běhu a stavu věcí českých, což Římanům a jiným cizozemcům právě tam přítomným z většího dílu bylo něco nového. Nejvíce pak šířil se o ukrutném prý pronásledování těch, co se za časův Žižkových věrně Říma přidržovali, o hojných mučennících pro víru, jako prý byl rytíř Jan Kobliha, který r. 1421 v Berouně s věže shozen a dole od nepřátel ubit byl. Podobnými mučennícky prý se Česká země za posledních časův nad jiné země honositi mohla. Také vypravoval o žalostné zkáze kostelův a klášterův, které velikostí a krásou nad obyčej vynikaly, dokládaje sám od sebe řka: „I my jsouce ještě v menším úřadě, když jsme byli v Benešově za krále Ladislava (1451), to sme svýma očima spatřili, a nemohli sme se zdržeti od pláče.“ (Minul tu chrám a klášter minoritský, spálený r. 1420 když Žižka přes Benešov Pražanům ku pomoci táhl.) Potom přišel v řeči své k jednání na Basilejském sboru, vyčítal čtyry články Pražské, vynášel, co oni a církev římská o nich smýšlí, a dokazoval, že kompaktata jenom těm byla udělena, kdo tehdáž byli na živě, a že jich v Čechách nadužívalo se mnohonásobně. Konečně vyjádřil se o prosbě Čechův, aby jim tato kompaktata pro upokojení země potvrzena byla, spůsobem následujícím řka: „Pokoj svrchovaný také nám jest milý a oblibujeme jej: ale kterak se může dáti běh, kterým se hledá? když to, oč prosíte a co hledáte, jest proti jednotě církve. Avšak že prosíte za chleb, nebude vám dán kámen, žádáte ryby, nebude dán vám had. My s bratry svými nejmilejšími jsme otcové a vy synové; otcové nebudou jednati, než o dobré spasitelné synův svých. Svoláme bratry, poradíme se s nimi, a rozvážíce ten běh se vší pilností, dáme odpověď konečnou, jakž podle naší cti nejlepší bude moci býti.“ Tím se skončilo veřejné slyšení českým poslům dané ve velké síni konsistoře papežské dne 20. března 1462.

Kterak papež Pius II. kompaktata za zrušená vyhlásil.

1462 31. března.

Dva dni po veřejném slyšení, 22. března, povoláni jsou pan Zdeněk z Postupic a mistři Koranda i Vrbenský do domu kardinála Bessariona, kde se také dali najíti kardinálové Kusa a Karvajal, pak kardinál Rotomagenský (t. j. arcibiskup Rouenský). Karvajal osvědčoval, jakou velikou radost mají papež a celý jeho dvůr z poslušenství, kterýmž osvědčilo se veřejně království České; nyní že tedy Čechové plniti budou nařízení papežská a s církví že se úplně sjednotí; král že všecky bludy trestati bude, až všecko kacířství pomine. Pan Zdeněk takové mínění napraviti hleděl, dokládaje, že Čechové držíce se kompaktat vždycky státi budou v poslušenství svatém, a že král nezamýšlává, všelijaké veřejné bludy trestati. Na to ozval se Kusa řka, že prosba o potvrzení kompaktat starým a chvály hodným řádům církve na odpor se staví a že k tomu svoleno býti nemůže; oni, poslové, by měli se přičiniti k něčemu konečnému, a celou při svou v papežovy ruce dáti. Poslové odpověděli, že to učiniti nemohou, že jim neporučeno, než učiniti poslušenství, přednesti prosby a oznámiti králi a království odpovědi, které jim dány budou. Když však na ně Kusa naléhal, aby svou věc zcela odevzdali v ruce otce svatého, že on milostivý jest a dobře ji opatří; tu vyžádali si některý čas k rozmyslu.

Sešli se potom 26. března opět u kardinála Bessariona; byli tam kromě předešlých také kancléř Prokop z Rabšteina a s druhé strany ještě Vavřinec Rovarella, biskup Ferrarský, a Forchtenauer. Čeští poslové oznámili, že jim nelze jest toho udělati, čeho kardinál Kusa na nich žádal; král Jiří prý ani království že nenadáli se, žeby poslušenství od nich nemělo přijato

ami prosby jejich vyslyšány býti, že tedy dalšího pinomocenství nemají, aby se dávali do nového jednání o věcech, které v kompaktatech již rozhodnuty byly. Chceli svatý otec, aby se o to nové jednání vedlo, ať si pošle své učené lidi do Čech, a ti ať po nových disputacích ustanoví třebas nové umluvy. Karvajal vykládal důvody, žeby ani potvrzení kompaktat nespůsobilo jednoty víry v Čechách, jakož mu o tom, když v Praze byl, i sám prý Rokycana se vyznal, žeby ti, kteří přijímají pod jednou, nepřijímali nikdy pod obojí, byť by apoštolská stolice kompaktata i potvrdila; pročež prý lépe jest, od nich zcela upustiti. Na to odpověděl pan Zdeněk z Postupic velmi jasně a upřímně, žeby potvrzením kompaktat aspoň přestala nenávist mezi stranami, žeby pak jedna druhou nehanila a nepopouzela, a toho že jest největší potřeba v zemi, jestliže má mezi obyvateli pokoj trvat. Kdyby tu šlo jen o to, aby se papeži a jeho dvoru něco vděk učinilo, žeby král i ani jeho poslové na rozpácích nebyli, co by měli činiti: ale kdyby tak zhola takového rozkazu poslušni býti měli, a kompaktat naprosto se odřekli, žeby národ takového skutku nepřijal, a žeby se hned obnovily hrůzy nových bouří a strašného krveprolévání.

Poznali v Římě, že tímto spůsobem s Čechy se dorozuměti jest věc zhola nemožná. Čechové nemohli od kompaktat pustiti, a apoštolská stolice zvítězivši právě nade všemi odpory, které se byly v křesťanstvě proti ní zdvihly, nemínila jediným Čechům ústupy činiti. Ohlášení konečné odpovědi a osudného oslyšení českých žádostí ustanoveno bylo hned na středu v den 31. března. V ten den sešlo se do veliké konsistorní síně v Římě asi 4000 lidí, aby bylo slavnému posezení přítomno. Papež Pius II. vystoupiv u prostřed svých kardinálův jal se první mluviti; i počal svou řeč chvále napřed krále Jiřího, že se přiznal ku poslušenství apoštolské stolice, „neboť, pravil dále, kromě té apoštolské stolice není církev ani křesťanství, a papež (tu ukázal prstem sám na sebe) jest ta brána, skrze kterouž spravedliví docházejí spasení; kdo jinudy vchází, zloděj jest a lotr. Však není dosti, činiti poslušenství slovy toliko, ono skutky se musí plniti. Čechy stály nejprvé v poslušenství pravém, potom však vytrhly se z něho: protož králi Jiřímu ukládá se za povinnost, navrátiti je ku prvnímu spůsobu zase, jinak poslušens[tví] jeho nemohlo by přijato ani přijat[o] býti u apoštolské stolice. Co do pro[s] českých bylo znamenati ze slov jej[ich] řečníka, že domnění o potřebě přijím[ání] pod obojí nazýval pravdou spasitelno[u] taková řeč staví se na odpor dekret[ů] sborův Kostnického i Basilejského, kte[ří] netoliko zapověděli laikům, přijímati p[od] obojí, ale odsoudili také za bludné a kacířské učení Jakoubkovo (ze Stříbr[a]) žeby přijímání takového bylo zapotř[ebí] ku spasení. Kompaktata dána byla [jim] chům pod výminkou a dočasně toliko; [a] volení stalo se jen těm, kteříž by přijím[ali] jednotu: ale nikdy jednota nebyla p[řij]ata, nikdy svornost nebyla nalezena, [a] tak nikdy v pravdě nepovoleno užívá[ní] kalicha. Mělo to povolení také jen až [do] usouzení koncilia trvati, a nic dále; usn[e]zením pak pozdějším, že laikové ma[jí] přijímati pad jednou, zrušena a odňa[ta] byla moc kompaktat. Protož my s br[a]tří svými ohledavše zápisy těch umlu[v] nalezli jsme a ohlašujeme vůbec, že k o m p a k t a t a n i ž á d n é m a j í m o c a n i p l a t n o s t i." Obrácen pak k p[o]slům českým pokračoval dále: „Vy p[o]síte arci, abychom my vám svolili sa[m] ku přijímání pod obojí: ale jakož mi[l]srdný otec synům a mistr učenníků svým nedává škodlivých věcí, neslyšíť p[o]seb jediné užitečných a nepropůjčuje, j[e]diné což přísluší ku spasení; tak i m[y] máme činiti ve všem, ačkoli nehodn[i] držíme boží místo na zemi. Kdybycho[m] viděli prosby vaše a přijímání laikův p[od] obojí býti bez pohoršení církve obecn[é] nebyla by nesnáz o propůjčení: ale kd[y] nespravedlivé a nepoctivé jest, co žádá[te] kterak to má propůjčeno býti? Nebylo [to] ani nám ke cti, kdybychom povoliti chtě[li] co dvojí předkové naši odepřeli a dvo[je] koncilium zavrhlo; ani vám nesloužilo [to] ku prospěchu, ana mrzká jest každá čás[t] která nehodí se k celku svému. Neslu[ší] pak nám zvláště dopustiti toho ze mn[o]hých příčin: za jedno pro nebezpečí k[a]cířství, aby snad věřeno nebylo Kris[tu] celého nebýti pod první spůsobou; za dr[u]hé, pro nebezpečí při svátosti samé, ab[y] krev boží, jakož se stávalo, na zemi n[e] byla vylévána; za třetí, pro jednotu s p[o]koj království, neboť víte, že všeliké kr[á]lovství v sobě rozdělené zahyne, a proto potřebí jest, aby jedni povolovali druhým i není slušné, aby ustoupili ti, kdož n[á]sledují šlépějí otcův svých, alebrž ti, kd

se nových domyslův; za čtvrté, oj váš se sousedy Němci, Uhry a aby mezi vámi a jimi mohla býti ví, manželství a přátelství; neboť bychom my vám i povolili, oni přestali proto popouzeti se proti okud s nimi zajedno smýšleti nebu- a páté, pro vaší pokoru, abychom vám příčinu k pýchání, jakobyste ad moudřejší otcův svých a lepší ně křesťany. Protož poslechněte apoštolova, i nechtějte mudrovati nežli slušné jest. Stolice Římská, ší chranitelkyně tajemství božích, uvažovala prosby vaše, i uznala je potřebné, nespasitelné a neslušné; ni nevíte, čeho žádáte, i nemůže povoleno býti. Jakož pastýř věrný ovec svých, aby nedávaly se na í, tak i nám jest o to bdíti, aby vé neuchylovali se s cesty spasení. ci přišedše do Emaus poznali pána ní chleba; spokojte i vy se s při- m pod první spůsobou, pamatujíce va páně: já jsem chleb živý, kte- s nebe sestoupil, kdož jí chleb ten, de na věky! Spojte se se svatou matkou svou, kterážto nebloudí ni- uďte s ní jednomyslni a poslušni jejího; pak vrátí se království va- zase dávný blesk slávy a pokoje, nání bude i spasení tam, kde příliš , pohříchu, panovala záhuba a za- !"

nčil papež řeč svou; ticho pano- ohromné, lidstvem naplněné síni. vstal papežův prokurator, Anto- z Eugubio, a hlasem vysokým „Osvědčuji veřejně před shromá- nejdůstojnějších pánův kardiná- cibiskupův, biskupův a jiných všech, přítomni jsou, že nejsvětější otec lal a zrušil kompaktata ům od sboru Basilejského ůjčená, že stavil a zapověděl při- pod obojí spůsobou lidu obecnému, epřijal poslušenství krá- ského, jediné leč vyplení bludy, v jednotu s církví Římskou a s ní sebe i království své ve všem minky. I napomínám obecných pí- aby zápisem jedním neb několike- aznamenali skutek ten na věčnou u!"

ové čeští obrževše tak osudnou od- a tušíce bezpochyby, jaké nové po- nyní zase ubohou vlasť Českou í, šli druhého dne, 1. dubna, k papeži, aby od něho odpuštění vzali a potom zpátečnou cestu nastoupili. Papež Pius byl v zahradě a bylo tam s ním šest kardinálů a jeden biskup, když poslové před něj předstoupili. Z řeči jeho, kterou k nim na rozloučenou měl, bylo znamenati, že s velkou důvěrou v sebe a v moc svou mluví a že si dost lehce váží smutných následkův, jež Český národ stihnou z příčiny toho prvního kroku proti němu zavedeného jednání. Mluvil k nim asi v tento smysl řka:

„Povězte králi svému, že ho milujeme, a že pro dobré a užitečné jeho i království Českého hotovi jsme učiniti všecko, což jest s naší cti a stolice této: ale co ste prosili, nebylo slušné, jakož ste slyšeli odpověď naši. Protož napomínáme vás, domlouvejte králi, královně i pánům, ať odstoupí těch novot; a ty pane Zdeňku, že jsi vzácen před králem a král tě miluje zvláště, napomeň jej, ať učiní naše přikázání a přivede lid svůj k jednotě víry a církve. Budeť skrze to zveleben on i království jeho, jakož sme mu řekli, když sme spolu byli v Benešově. Ať jen pokusí se a přijímá sám zjevně pod jednou, i drží k témuž královnu, dítky a dvůr svůj; pak lid český, o němž víme, že velice miluje nynějšího krále, postoupí po něm beze zmatku, aniž pak kněží budou moci protiviti se; neb lid obyčejně rád následuje příkladu knížete svého, a toho zvláště, kteréhož miluje. A vy mistrové přičiňtež se a nabádejte svých; ať jsou poslušni přikázání našich. Neboť budou-li ty novoty vždy pod pokrytstvím trpěny, musíme to my i s církví tak opatřiti, aby vždy to království přivedeno bylo k jednotě. I budeť lépe, učiníte-li to sami ze sebe, nežli z přinucení, aniž máte za to styděti se: jako Hišpani nemají hanby, že z rozkazu této stolice opustili blud arianský, tak i vám nebude nežli čest a chvála z poslušenství svého. Konečně napomeňte krále, ať s císařem nakládá milostivě a přátelsky, poněvadž jest s ním v příbuzenství, a od něho přijal on královské a syn jeho knížecí důstojenství; král také má poddán býti císaři; a hodné jest, aby ho miloval i proto, že my ho také milujeme a o čest jeho jsme pečliví. Protož cokoli král váš učiní jemu dobrého, budeme tomu vděčni, jakoby nám učinil, a zase křivdy jeho bude nám líto, jakoby nám se stala."

Vzavše takto odpuštění od papeže Pia II. nastoupili čeští poslové v sobotu dne

3. dubna 1462 svou zpáteční cestu a opustili Řím. Kancléř Prokop z Rabštejna následoval druhého dne, a ještě později vypravil se za nimi také krále Českého dosavadní prokurator v Římě, často řečený doktor a kněz Fantin de Valle, ale již ne co králův služebník, nýbrž co legát papežský. Sami poslové totiž žádali papeže, aby někoho poslal do Čech, jenžby přímo od něho králi Jiřímu jeho odpověď přinesl, aby o ní pochybnosti nebylo. Tu jim byl Fantin navržen, proto že česky umí a tudíž mocen jest s králem bez tlumočníka mluviti. Do Prahy dojeli poslové teprv ku konci měsíce května, když král po sjezdu Hlohovském ještě v dolní Lužici se zdržoval, čině pokoj s kurfürstem Bedřichem Braniborským. Ale již před sjezdem Hlohovským měl král od nich zprávu po rychlém poslu o tom, kterak špatně v Římě pochodil.

Úvahy o tom a zámysly krále Jiřího o obmezení moci papežské.

1462.

Papež Pius II. zrušiv platnost Basilejských kompaktat, zničil umluvu mezi Čechy a všeobecnou církví a zamezil každou další cestu k dorozumění a prostředkování. Tím však bylo nyní Čechům na vůli dáno, buď podrobiti se rozkazům z Říma bez výminky naprosto, buď hájiti své vymoženosti naproti apoštolské stolici novým bojem až na smrt. Příliš vysoce smýšlel papež o svém právu a moci a příliš nízko cenil právo a moc Čechův, a v té domýšlivosti domníval se, že dosti bude ukázati jim plnou opravdovost vůle své, aby je k poslušenství přinutil. Však vyznání víry nedává se pouhým rozkazem vykořeniti anebo proměniti, neboť bývá hluboko v duši vštípeno; jestli se to přece u některého lidu stává, bývá to vždy znamením buď úplné netečnosti, nevěry a pokrytství, anebo veliké kleslosti a zmalátnělosti ducha. Čechové však nebyli tehdáž ještě ani neteční ani zmalátnělí, — proto papežův rozkaz musil je puditi jenom k odporu a boji. Na krále Jiřího nemohla větší pohroma spadnouti, dílu jeho smrtelná rána zasazena byla. On byl všecku svou snahu, ne bez veliké zásluhy a slávy své, jednotě v národu a pokoji v království Českém obětoval, a tu papež podtrhl základní kámen tomu jeho dílu; právě když již dosáhl, po čem toužil, když se zdálo, že již stojí na vrcholi moci koje, spatřil, ana se pod nim otvírá past, která hrozila pohltiti všecko, c drahého a milého. V tu chvíli neje mu papež Pius jinak, než co své rušitel štěstí, i naplněn byl proti němu kostí a hněvem. Avšak jako král tehdejších poměrech nemohl jinak, protiviti se vůli papežské a nebýti poslušným, tak papeži zdálo se, že t hynouti musela vážnost a moc apošt stolice, kdyby se mu nepodařilo, z zvláštnosti vyznání víry v Čechách a sti Čechy opět k poslušenství bez nečnému. Následkem toho hájili oba, II. i král Jiří, proti sobě postavení s svědčení své, i stali se oba obětí Ovšem kdyby byl mohl Pius II. pro nouti a tušiti, co již nedaleká budou v lůně svém chová, byl by zajisté se nil v obávání svém, a byl by pama na pravidlo, že slušť trpělivě nést menší pro uvarování horšího. Pro Jiří nepoddal se, a stolice Římská nezahynula.

Král Jiří nepřiznával papeži p měniti smlouvu, kterou byl církevní Basilejský s Čechy uzavřel. Že však nyní všemu dalšímu vyjednávání s Č ve věcech víry cestu zamezil, umí král, že považovati bude skutek dn března v Římě vyvedený za nedokona nedošlý, a kompaktata za pla jako dříve. Však nebezpečí z toho ž dávalo mu podnět k jiným skutkům méně rozhodným, smělým a účinným mínil si, provesti myšlenku již snad chovanou, působiti totiž k tomu, všecky světské vlády v Evr vymanily se z moci a nadvl duchovní, aby se všickni králo knížata křesťanští osvobodili od pos ctví římských papežův, aby zrušena smyšlenka ve středověku panující o jím meči panství Římského, duchovn světském, i aby právo národův bylo litice co právo boží uznáno. Knížata se napotom scházeti dohromady, vš záležitosti mezi národy do svých r bráti, aby o nich rozhodovali společ jak papeži tak Římskému císaři vyz vali čáru, kam až moc jejich sahá. Jiří tedy pravý opak toho chtěl, oč lovali papežové Římští, chtěl konec u řádům středního věku a zavesti novo právo mezi národy.

Znenáhla i opatrně hledal král cesty k uskutečnění svých velikých

vedoucí. Hlavní potřeba křesťan-
árodův záležela toho času v rázné
proti Turkům. Všechno posavadní
í papežův v té věci ukázalo se
narným býti: umínil si tedy král
jmouti se sám toho spasitelného
oupiti k tomu cíli ve zvláštní zá-
křesťanskými panovníky, ustrojiti
ých základech válečnou výpravu
přiteli křesťanstva, a tím spůso-
o úlohu, o kterou se dosud pape-
císařům starati bylo, převesti na
tný spolek panovníkův světských.
lek musel by se potom státi nej-
nocí v národech křesťanských, i
l by od potvrzení církevního, aniž
val by jeho.
té byla to myšlenka veliká a smě-
ímuž vyvedení neméně štěstí nežli
ti a opatrnosti zapotřebí bylo.
co bylo počíti s tehdejšími kní-
árody? Vesměs napořád jen z Ří-
ávali výhody a ochranu v čas po-
jen málo bylo knížat, kteří by
ravdovou vůli, státi se samostat-
s císařem Bedřichem III. nebylo
nic, ten byl nejméně schopný,
al novou myšlenku a dal se k
činnosti povzbuditi. Také nesměl
hned celý svůj záměr prozraditi,
n krok po kroku měřiti, aby po-
v Římě nevzbudil, odkud by záhy
podvráceno býti mohlo.
a sjezdu Hlohovském učinil však
první krok k uskutečnění svých
v; vypravovali jsme již nahoře, kte-
al krále Kazimíra Polského s pro-
takovým, že učinili oba králové
ou slavný závazek, že svou zbraň
proti Turkům obrátí.
ě téhož roku 1462 vypravil král
o radu a jednatele Antonína
ího k vládě republiky Benátské,
koumal, budou-li Benátčané ochot-
jiti se ku spolku knížat. Nebezpečí
iv doléhalo na ně mnohem krutěji,
Uhry, a kdyby oni svým loďstvem
křesťanským pomáhali, vydalo
e, nežli branná moc uherská. Be-
n se skutečně návrh k brannému
mezi křesťanskými knížaty proti
velice zalíbil, i dali dne 9. srpna
rinimu odpověď, že s jejich stra-
jde, čehokoliv k uskutečnění je-
třebí bude. Ovšem jim Marini
myšlénky krále Jiřího zamlčel,
tiž spolek bez papežovy pomoci
ná.

Jak v těch zámyslech král Jiří dále pokračoval, a jaký výsledek to mělo, na svém místě ještě vypravovati budeme.

Veřejné slyšení českých poslův na dvorském sjezdu před králem Jiřím v Praze.

1462 12. srpna.

Král Jiří navrátiv se z dolní Lužice v měsíci červnu do Prahy a vyslechnuv posly své v soukromí, měl potom o odpovědi papežově mnohé porady, až se konečně v měsíci srpnu odhodlal, svolati nikoliv sněm obecný, nýbrž mimořádný sjezd dvorský do palácu svého v Králově dvoře na Starém městě Pražském, aby tu poslové z Říma se navrátivší veřejně slyšáni byli. I sjelo se veliké množství pánův, rytířův a městských poslův z Čech i z jiných zemí korunních, jakož i biskupové Olomoucký a Vratislavský a jiní z předních kněží. Toliko pozorovalo se, že někteří katoličtí pánové chyběli, jako zejmena Hasenburkové, Švamberští, Kolovratové a Riesenberští z Rabí, kteří bezpochyby předvídajíce, co se díti bude, nechtěli se v tom účastniti.

První veřejné posezení na palácu počalo se ve čtvrtek dne 12. srpna o 11. hodině; předsedal sám král maje po boku svém královnu Johannu a všecky své syny, a zahájil sezení krátkou řečí, v níž líčil dosavádní svou péči a své úsilí o čest, upokojení a zvelebení království, a kterak po dovršení takového díla s úplnou nadějí na šťastný výsledek vypravil slavné poselství k papeži: proto aby nyní slavné shromáždění slyšelo, s jakou odpovědí se to poselství vrátilo.

Promluvil potom pan Zdeněk Kostka z Postupic několik slov, ale vlastní zprávu četli napřed kancléř Prokop z Rabšteina, potom mistr Václav Koranda, Pražský purkmistr, poslední podle denníka svého, jejž byl o celém jednání v Římě spisoval. I trvalo to čtení několik hodin. Celé shromáždění bylo již nanejvýš napnuto, když po skončeném čtení za hlubokého ticha jal se zas král Jiří mluviti. I pravil řka: „Divno jest nám toho, co papež činí, tuším že toto království, které skrze kompaktata s tíží v jednotu a pokoj uvedeno jest, opět rozbouřiti chce. Kterak může nám to rušiti a bráti, co nám dali svatý sbor Basilejský, jenž byl více nežli papež, a sám také předek jeho Evge-

nius IV.? Kdyby každý papež chtěl takto pokaždé rušiti, co propůjčili předkové jeho, kdoby kdy mohl se bezpečiti na právo své? Žaluje se na nás, že bychom nečinili zadost přísaze při korunování složené. Přečteme vám tuto přísahu." A dav ji přečísti pokračoval dále řka: „Slyšeli ste, že sme přísahali vyhladiti všeliké bludy, sekty a kacířství ve svém království. Vězte s jistotou, že my nemilujeme kacířův, aniž jich brániti chceme: ale nikdy netanulo nám na mysli, žeby přijímání pod obojí a kompaktata naše měla býti kacířstvím." Potom další řeč svou skončil těmi dojímavými slovy: „My zrodili se při užívání pod obojí, a od vyznání víry, kteréž od rodičův do nás vštípeno ve věku dětinském, neuchýlili sme se nikdy; přijímání takového drželi sme se věrně nejen co pán, ale i co gubernator, s ním vstoupili sme i na trůn královský: kterak bychom je za blud a za kacířství uznávati, o jeho potlačení se starati a sebe samých pronásledovati mohli? Domníval-li se kdo, že bychom pro dosažení koruny tohoto království rušiti měli svědomí své, zapříti víru a protiviti se Bohu, byl by na omylu, my nejsme vinni klamem jeho: ano vězte za celo, ať již nikde není o tom pochybnosti, že jakož my, tak i choť tuto podle nás sedící, i dítky naše milé, nejen věrní zůstaneme přijímání pod obojí podle kompaktat až do smrti, nýbrž že hotoví jsme, pro ně složiti netoliko korunu ale i životy své!"

Nebylo prý oka, ježto by se nepolilo slzami, po celé síni rozléhal se pláč a škytání. Na to stalo se přemítání o té otázce, měla-li kompaktata i dále, přes papežovu zápověď, zůstati základním zákonem v české koruně? Král dal čísti nejprv zprávu o jednání mezi Čechy a Basilejským sborem, potom text kompaktat celých, dále zápisy císaře Sigmunta, Albrechta i krále Ladislava Pohrobka kterými se zavázali kompaktata hájiti. Potom ujal se zase sám slova, ukazoval na nedůslednost a neslušnost, že co se těmto jeho předchůdcům, ačkoliv ani pod obojí nebyli, nejen dovolovalo ale i přikazovalo, jemu, který pod obojí přijímá, nyní se brání a zapovídá. Konečně oznámil svůj úmysl, že chce jako potud tak i napotom všecky jak pod obojí tak pod jednou způsobou přijímající ve svobodném provozování náboženství zachovávati, žádné straně příkoří nečiniti, aniž trpěti, aby od kohokoliv činěno bylo, tudíž nad kompaktaty ochrannou ruku držeti, kteráž oběma stranám práva její vyměřovala. Potom žádal, aby každý ve shromáždění přítomný dal určitou odpověď na otázku: „kdyby kdokoli nás a království toto za příčinou kompaktat jak slovy haniti tak i skutkem i mocí tisknouti usiloval, slibujete-li býti pomocni k obraně jejich?" Tu se celé shromáždění rozstoupilo na dvě strany, radíc se o odpovědi, jaká se králi dáti má. I vystoupil potom napřed pan Zdeněk Kostka z Postupic a mluvil ve jménu strany pod obojí: děkoval předně králi, královně a rodině jejich za šlechetné úmysly, kteréž tuto projevili; to prý všude v národu zbudilo i zbudí radost a nekonečnou vděčnost; potom osvědčoval, že všickni pod obojí hotovi jsou, nasaditi statky a životy své k hájení krále, kteréžto osvědčování tvrdili velmi horlivě všickni přítomní kališníci hlučným pokřikem.

Však po panu Kostkovi jal se mluviti zas nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk ze Šternberka ve jménu strany pod jednou přijímajících, která se pravými katolíky zvala. Obsah jeho řeči byl ten, že oni posud s kompaktaty neměli čeho činiti, jsouce vždy a ve všem poslušni o poštolské stolice, a když tedy král bez jejich rady umínil si, kompaktata hájiti, aby také o ně se starali jen ti, kdo k nim radili a jich potřebují; oni, pod jednou, že jim toho rádi přejí, ale proti zápovědi papežově jednati že nemohou, o statně že doufají, že jich král při právích a svobodách jejich zachovati ráčí; ve věcech týkajících se cti a práv české koruny že vždy hotovi jsou zachovati se tak, jak to sluší na věrné poddané. Když skončil pan Zdeněk, dala celá jeho strana na jevo, že s tím, co pověděl, souhlasí. Tas, biskup Olomoucký, osvědčil se zvláště, že chce k uhájení krále a království pomáhati proti každé živé moci ve všem, cokoli nebude proti víře a poslušenství svaté církve Římské. Biskup Vratislavský, Jošt z Rosenberka, zas dal se takto slyšeti: „Milostivý králi! račte pamatovati, jaké cti, jakých dobrodiní a milostí požívala země Česká skrze mnohá století od apoštolské stolice; zle bude, postavíte-li se té stolici na odpor; já bych ze srdce rád přičinil se vedle vší možnosti své, aby to zlé od vás i od země odvráceno bylo."

Tyto řeči nemohli krále Jiřího upokojiti, žádal od té strany pod jednou určitějších a povolnějších odpovědí; bylo vša

již pozdě na večír, pročež žádal, aby se přes noc lépe rozmyslili a nazejtří s novým osvědčením na královský palác přišli.

Kterak legát Fantin de Valle své poselství před králem Jiřím vyřídil.

1462 13. srpna.

Dne 13. srpna bylo zase posezení v Králově dvoře, jemuž také sám král Jiří předsedal. Především obrátil se král k pánům pod jednou s otázkou, zdali se přes noc s lepším rozmyslem potkali? Tu odpovídal za všecky biskup Jošt Vratislavský, že co včera pan Zdeněk ze Šternberka mluvil, na tom ještě státi musejí, aniž čím více zavazovati se mohou, zvláště že mnozí z jejich strany v tomto shromáždění scházejí; že slibují pomáhati ve všem, co podle boha, cti a práva na ně slušeti bude, dále aby král jich neráčil tísknouti. Přijal tu řeč král Jiří, když jinak nebylo, dokládaje, že věří, že se jemu věrně zachovají jakožto králi a pánu svému, a že tomu chce a přísně to přikazuje, aby za příčinou víry nikdo neopovážil se rušiti pokoje a jednoty v království.

Potom dal král Jiří zavolati doktora Fantina, řka ku shromáždění: „Dnes budeme ho slyšeti, co papežova legáta, protož ať si jeho poselství bude libé neb nelibé, poroučíme, aby všichni chovali se tiše a nepřekáželi mu nižádným spůsobem; a jitra teprv bude vzat do výslechu co žalobník a prokurator náš.“ Vešel Fantin, poklonil se před králem a odevzdal mu do rukou svůj věřící list od papeže, v kterémž papež vzkazoval všem požehnání své, kdo vedli život podle přikázání církve.

Čestného sedadla nepodáno mu, muselť své poselství stoje konati, jako to čeští poslové v Římě činiti musili.

Po boku měl Jana z Rabšteina, probošta Vyšehradského a bratra kancléře Prokopa, aby latinskou řeč Fantinovu králi a všem přítomným tlumočil po česku. I počal Fantin především dovoláváním se úplné svobody a bezpečnosti, a když mu to od krále pojištěno bylo, praví o tom, kterak jest jediná nejvyšší vláda a všeobecné poslušenství v církvi boží potřebující potřebné a spasitelné; vláda že od Boha svěřena jest papeži, poslušenství že náleží králům a národům, kteří po tomto životě spasení býti žádají; králové pak a knížata, čím bližší jsou papeži důstojenstvím svým, tím více že povinni jsou předcházeti národy také příkladem ochotného a plného poslušenství. Potom zabral se do vypravování o tom, jak někdy České království slynulo pořádkem církevním, jak falešní proroci národ zavedli, že Basilejský sbor kompaktata Čechům jen pod jistými výminkami povolil, které se však neplní; papež že nad jiné národy Čechy sice miluje, a také jejich dějiny sepsav veškerému světu ve známost je uvedl, a proto maje starost o jejich spasení, že hledí odstraniti všecky toho překážky. Z té příčiny že mocí apoštolskou a církve svaté ohlásil v Římě veřejně a slavně, že kompaktata již nijaké nemají platnosti a že přijímání pod obojí všem vůbec a každému zvláště zapovídá se. Proto že přikazuje nyní králi jménem a nařízením otce svatého, aby dostí čině přísaze své skutkem plnil poslušenství slíbené, bludův se odřekl a z království svého je vyplenil. Končil pak těmi slovy: „Oznamuji vám vůli a rozkaz otce nejsvětějšího, abyste vy králi i s královnou a dítkami svými nepřijímali napotom jinde svátosti, nežli v kostele sv. Václava na hradě, kdežto přijal ste korunu královskou; vyžente ze dvora svého všecky nešlechetné kaplany, rozsévače bludův, původy zatracení, a odevzdejte je administratorovi arcibiskupství Pražského k zaslouženému potrestání; stavte všem kacířům v zemi posluhování svátostmi, ježto v rukou jejich nejsou svátosti, ale rouhání se Bohu; neučiníte-li tak, nevyvedete se před Bohem ani před lidmi z nářku křivé přísahy.“

Tu nemohl král Jiří se zdržeti, aby řečníkovi neskočil do řeči řka, že přísahy své nikomu a nikdy nezrušil, a že má na to dostatečný důkaz v upokojení svého svědomí. Naproti tomu poučoval ho Fantin řka: „Není to vaše věc, králi, dávati své přísaze výklady dle vlastního smyslu, neb nenáleží tomu, kdo přísahu skládá, nýbrž kdo ji ukládá, vyměřovati pravý smysl její.“

Odporoval Jiří řka: „Nad mým svědomím neuznávám já nikoho na zemi za soudce!“

I vece Fantin: „Chcete-li tedy protiviti se rozkazům apoštolským? Pamatujte se, co činíte, odboj to jest, ne poslušenství, nenechá toho papež bez trestu, daleko sahá jeho moc. Hleďte, aby vám tu nešlo o korunu. Kde jest studnice všech důstojenství na zemi? odkud berou králo-

vé své koruny, praeláti moc a ozdobu, vysoké školy výsady své? Však kdo je propůjčiti, tentýž i odejmouti mocen jest!" To dopověděv opustil Fantin palác královský.

Král Jiří byl nanejvýš rozčilen, i pravil ku shromážděným netratě přítomnosti ducha, řka: „Pánové milí! vy ste volili nás sobě za krále a za obránce; aj tu již slyšeli ste, že ne vám, ale někomu jinému náleží dávati panovníky této zemi! Člověk tento nešlechetně dotýkal se cti naší, a věru, kdyby neslul poslem papežským, nedožil by ani té hodiny! Nám vždy o čest více bylo činiti nežli o život, aniž vídáno kdy jaké bezectnosti na trůnu království tohoto, kdežto vědomo, kolik jí bývalo na stolici Římské. Však Fantin pro křivdu takovou neujde zaslouženému trestu: my pak důvěřujeme se vám, že co věrní poddaní pomůžete litovati (tolik co pomstiti) uražené cti krále svého!" Ulehčiv těmi slovy srdci svému, rozjímal již pokojněji o tom, co by tu bylo činiti, aby nová bouře nezachvátila celé království, oznámil shromážděným stavům, že falckrabě Bedřich a vojvoda Ludvík Bavorský podávají se mu k prostředkování v této nesnázi s papežem, aby prý věc nevzrostla več horšího. Slíbiv ještě, že se o tom ještě důkladněji poradí, opustil shromáždění, které se pak z Králova dvora rozešlo.

Snadno pomysliti, že co se ve Králově dvoře dělo, po městech Pražských brzo se rozneslo a veliké pohnutí v lidu způsobilo. Že se Fantin opovážil, ve slavném shromáždění celého království všecky Čechy pod obojí nazývati kacíře, to zdálo se býti nesnesitelné, a jen okolnost že král slíbil, že Fantin zaslouženého trestu neujde, zdržela Pražany, že nespůsobili bouři a povstání ve městě. Katolíci a přátelé Fantinovi radili mu, aby rychlým útěkem hleděl ujíti velikému nebezpečí života: avšak on se těšil z toho, že jeho slova měla tak veliký účinek, stal se odvážlivějším, a zdálo se téměř, jako by bažil po slávě mučennické koruny.

Kterak byl Fantin uvězněn, a duchovenstvo obou stran muselo přijíti poslouchat slovo královské.

1462 14. srpna a 16. září.

Třetího dne, v sobotu 14. srpna, dal král Jiří jen svou tajnou radu do Králova dvora svolati, a Fantinovi bylo oznámeno, že ho král nyní chce ne co papežského legáta, ale co svého úředníka a prokuratora při papežském dvoře vyslechnouti, zvláště že ze svého úřadování králi ještě počet nesložil. Fantin poděkoval si prý jako na vzdory velmi směšná, že sice králi co prokurator sloužil, pokud měl naději, že král splní sliby a přísahy své: když ale prý ukázalo se, že ony jen na slovích a ne na skutcích zakládaly se, i že král jinak mluvil a jinak jednal, že nechtěl déle jemu sloužiti. Takovou řečí rozlítil se král Jiří tou měrou, že vytasil naň meč a zvolal: „Sotva se zdržím, abych tě neprobodl na místě!" Na to řekl Fantin: „Nemohu přáti sobě nic čestnějšího, nežli umříti rukou královskou."

Posezení bylo brzo skončeno; byly předloženy písemné důkazy přinešené od českých poslův z Říma, že Fantin krále netoliko nezastával dle povinnosti své, ale že Římské praeláty přímo i proti němu popouzel a štval. I vynešen jest v radě královské nález proti němu, že ačkoliv co úředník nevěrný a zrádný hoden jest trestu smrti, král nicméně z ohledu na papeže činí mu tu milost, že jej béře u vězení v kázeň svou. Byl tudyž hned silnou stráží na Staroměstskou radnici odveden.

Z písemností od poslův z Říma přinešených vysvítalo též, že i kancléř Prokop z Rabšteina choval se tam dosti strannicky a že nejednal, jak by mu bylo náleželo. Král Jiří vzal mu tedy úřad kancléřský ještě téhož dne, a zavázal ho slibem, aby nikam nevykročil z domu svého do vůle královy. Královna Johanna sedíc také v tajné radě králově přimlouvala se za kancléře, že ho těžší trest nepotkal. Přední pánové strany Římské, Jošt biskup Vratislavský a Zdeněk Konopištský ze Šternberka vídouce co se děje, rychle z Prahy ujeli, nevzavše ani odpuštění od krále: jenom biskup Tas Olomoucký zůstal ještě v Praze aby dle možnosti ještě prostředkoval a k upokojení myslí přispíval. Po Praze pak bylo velké kvašení myslí, i roznášeli se mezi lidem pověsti, že Fantin prý na skřipci tázán byl, že kanovníci od sv. Víta vesměs prý uvěznění jsou, že mezi králem a pány Římské strany válka vypukla a tomu podobné.

Král Jiří potkávaje při moci duchovní takový odpor, chtěl se nyní ještě o to pokusiti, jak by toto protivenství svou

větskou mocí k lepšímu obrátil. Vydal pakaz administratorům obou vyznání, kapolického i kališnického, aby své veškeré duchovenstvo z celých Čech do pěti neděl na den 16. září 1462 do Prahy svolali ku slyšení slova králova. Tento rozkaz byl tak přísný že administrator arcibiskupství Pražského, kněz Hilarius z Litoměřic, děkan kapituly Pražské musel se vykázati písemním svědectvím všech svých krajských děkanův že jich nařízení náležitě došlo. Děkanové pak museli si též takové svědectví dáti podpisovati od každého kněze v děkanatu jejich, ať si již měl neb neměl správy duchovní, tak že se nikdo nemohl omlouvati, žeby o tom obeslání před krále byl nevěděl. Však šel také nemalý strach z toho po celém království, a mnozí kněží počínali sobě již nejinak, než jakoby voláni byli ke dni soudnímu. Když pak přišel den 16. září, sešlo se všech kněží Římské strany na hradě Pražském 714; počet kališnických kněží, kteří se na Starém městě u mistra Rokycany sešli, neudává se, dá se ale mysliti, že jich mnohem více bylo, nežli kněží pod jednou.

Asi o dva dni později, tedy 18. září, oznámil král, že se před ním v Královém dvoře všickni postaviti mají. Administrator a děkan Hilarius dal své kněží časně ráno do hlavního chrámu u sv. Víta svolati, napomínal je tu, aby byli opatrní a stálí, a učil je, kdoby a co mluviti, kdo mlčeti měli; hněv králův aby trpělivě nesli, vědouce, že kohokoliv dotknul by se osobně, mají všickni státi zaň rukou společnou. Potom se všickni modlili u hrobův svých patronův českých, dávajíce se v ochranu Boží, jedni smutní druzí veselí, jeho prý měli trpěti pro víru; konečně seřadivše se šli dlouhým tahem dolů přes most do Starého města Pražského a do Králova dvora, kdežto již stál velký zástup kněží kališnických a mistr Rokycana po boku samého krále Jiřího. I postavili se Římští kněží dlouhou řadu naproti kněžím Rokycanovým, a když se utišení stalo, král s trůnu ke všem takto promluvil řka: „My od té doby, co z Boží milosti povolání sme byli na vysoké toto místo dnem i nocí nepřestáváme mysliti i starati se, kterak bychom pojistili a zabezpečili království tomuto čest na venek i pokoj u vnitř, vy pak duchovní neustále mezi sebou tropíte hádky, jedni druhé kárajíce a mrtvým pohřbu, živým vchodu do kostelův odpírajíce; mimo to prznite se obcováním s podezřelými ženštinami, hrajete v kostky a jiné pácháte nepravosti, kterýchž i jmenovati stydno jest. Neuvedete-li lepší mezi sebou kázně, přikročíme my k té věci aby nehynuly mravy nedostatkem soudce a trestatele. Přikazujeme pak vám straně pod obojí, abyste beze všelikého rušení zachovávali kompaktata, která pro pokoj tohoto království sbor Basilejský propůjčil předkům našim. Kdokoli je rušiti bude, neujde hněvu našeho: neboť nechceme trpěti, aby vašimi rozbroji mařeno bylo, co království tomuto dobrého a spasitelného jest."

Po krátké poradě na obou stranách kněží odpovídali králi Rokycana a Hilarius, každý ve jménu svých. Oba děkovali králi za péči o pokoj v zemi; Rokycana zapíral, žeby strana jeho vystupovala z kompaktat aneb žeby nemravnost u ní zůstala bez trestu. Hilarius zas pravil, že v každém množství nacházívají se dobří i zlí, bude-li kdo vinen ukázán, že také neujde trestu zaslouženého; kompaktat že strana jeho nikdy nepotřebovala, aniž jich ještě potřebuje, pokoj ale, kterýž podle nich se jim podává, že přijímají rádi. Král dal ukázati přejaté psaní jednoho kněze, v němž o něm stálo, žeby byl zuřil proti papežovu poslu a prohlásil se prý sám za kacíře. Kněz ten k svému štěstí nebyl mezi přítomnými. Král tedy sám vyložil kněžstvu spor svůj s papežem a příčinu, proč Fantin byl uvězněn, i zapovídal každému, přimlouvati se za tohoto. Potom vedl si mistr Rokycana stížnost na neposlušenství kteréhosi kněze; avšak král, bezpochyby aby ukázal svou nestrannost, zakřikl jej: „Mistře! chceš aby tebe poslušni byli všichni, ty pak sám nikoho neposloucháš." I tak kněží obojí strany v nemilosti propustil.

Tuto potřebí ještě podotknouti, že když král minulého roku 1461 dne 15. května vydal stavům českým nové zápisy a zaručení své, že jejich práva i svobody a zvláště kompaktata vždy zachovávati a hájiti chce, tuť bezpochyby mistr Rokycana pojal myšlenku, jak by ten skutek oslavil nějakou znamenitou památkou. I počal mezi osadníky na své faře při kostele panny Marie před Týnem příspěvky sbírati na zdělání velikého měděného kalicha, do kterého se čtyry strychy obilí vešly, který vnitř i zevnitř zlatem ztloušťí uherského dukátu obložen byl, potom na vytesání veliké kamenné sochy krále Jiřího v plné zbroji s dobytým pozlaceným

mečem v pravici, na němž stála slova Veritas vincit, to jest: pravda zvítězí. Tehdáž byl právě vysoký štít řečeného chrámu umělým dílem gotickým do výše vyhnán a snad se po obou stranách jeho již obě věže (ovšem ještě bez vysokých střech svých) do výše vypínaly; zdá se pak, že sám král Jiří hlavní částkou nákladu na toto kostelní průčelí jakož i na řečený kalich a sochu přispěl. Tolik jest jisto, že právě v tu dobu, když papež Pius II. v Římě kompaktata za neplatná vyhlásil, s vysokého štítu kostela Týnského nad všemi domy Starého města Pražského zasvítil kalich zlatem zářící a pod ním ve výklenku socha krále Jiřího s dobytým mečem, oznamující všem Čechům a ctitelům kalicha páně, že král hotov jest jeho brániti vší mocí ramena světského. Čechové pod obojí, kteří již se byli obávali, žeby se král od kalicha mohl dáti odvrátiti, brali si z toho znamení útěchu sílíce se důvěrou v záštitu krále Jiřího. Kalich a socha pak do sta šedesáti let skvěly se na štítu chrámu Týnského, až do konečného vyplnění žalostného osudu, kterému propadly, bohdá ne na věky, vlast i národ Český.

Kterak král Jiří osvobodil císaře Bedřicha III. obleženého ve Vídni.

1462 říjen — prosinec.

Neslýchaný posud skutek, že křesťanský král opovážil se papežského legáta trestati vězením, způsobil netoliko v Římě ale i v celé Evropě náramný hluk. Nenávistnici krále Jiřího radovali se, předvídajíce brzký jeho pád, mnozí z horlivých přátel jeho a z Čechův pod obojí zas těšili se z toho, že přichází čas pomsty nad spupností Římskou. Od té chvíle mezi papežem a králem Jiřím netoliko přízeň a oddanost přestala, ale zmizel také mír; nastal konečný rozstrk a nevyhnutelný boj až na smrt. Král Jiří osvědčoval nadarmo, že věznil pouze svého nevěrného služebníka a nikoliv papežova posla, přec nebyl mu tento smělý skutek v Římě nikdy prominut. Že papež hned nepřikročil k činům na potrestání královo, toho příčina ležela v nenadálých událostech. Že však se v Římě již mluvilo o sesazení krále Jiřího, toho důkazem bylo to, že se již asi v měsíci září 1462 cizí jakýsi kníže, bezpochyby vojvoda Burgundský, u papežské stolice ucházel o propůjčení titulu krále Českého.

Neočekávané zastání proti Římu na
král Jiří u císaře Bedřicha, proto
tento záhy poznal, žeby zkažením kr
Jiřího odpadla mu podpora, kterou že
třebovati bude v rakouských pleti
svých dobře tušil. Proto císař napřed
testoval v Římě proti všemu libovolné
nakládání s Českou korunou vystřh
zároveň papeže, aby v krocích svých pr
kališníkům českým neukvapoval se,
chce-li zle posloužiti všem těm, kdo v
chách ještě papeže poslouchali. Potom
králi Jiřímu doléhaje naň, aby Fant
bez meškání na svobodu propustil. T
vojvoda Ludvík Bavorský, ch
prostředkovati mezi papežem a Ji
kladl propuštění Fantinovo za první
mínku.

Král Jiří navštívil již dříve sám o
ně Fantina hned brzy po uvěznění
ho, a že ten choval se u vězení proti
mu ještě spurněji, než prvé, kázal ho
silnou stráží z Prahy na hrad svůj
děbradský odvezti, kdež již od m
ha let byl obecný žalář pro české sekt
Nyní však zvláště k žádosti vojvody L
víka Bavorského propustil jej dne 27.
na 1462 po desítinedělním uvěznění, i
mu bezpečný průvod ven ze země až
Řezna. Stejným časem propustil také P
kopa z Rabšteina z jeho závazk
vrátil mu kancléřský úřad zase.

Mezi tím zle se dělo v Rakousích; t
byli stavové vždy ještě v tuhém odp
proti císaři Bedřichovi; dne 19.
na přidalo se i město Vídeň k ne
kojencům, a nechtělo císaře do jeho
du pustiti, kdež byla císařovna a
tříletý syn Maxmilian; teprv po
denním rokování s nemalou ujmou
vzácnosti a moci byl od Vídeňákův
hradu vpuštěn, kdež však po nedlou
čase od měšťanův byl obléhán. Nebo
20. října 1462 počalo se střílení mezi
dem a městem a zároveň boření něko
domův a věží. Císař neměl ve hradě
350 branných lidí; Vídeňákův ve sb
bylo prý proti němu do 11 tisíc, a o
činili hrad takovým způsobem, že vše
vyváznutí z něho bylo nemožné. Císař
pomoc volali jeho přívrženci branný
ze všech končin zemí jeho, najali i h
ské roty české a povolali také z Chu
slavného vůdce Jana Vítovce, k
měl nyní hodnost hraběte Zagorského.
Němci ve Vídni byli vzteklí a nešlo
o nic jiného, než-li o vyhlazení celé
ny císařské; také jim šel na pomoc h

r, arcikníže Albrecht a jednota
kých pánův nespokojených. Přátelé
vi brzy poznali, že nepostačí síla
k udušení zuřivého povstání, nebu-
dímo žádná pomoc od krále Českého,
ovšem sám dosti mnoho příčin měl
pokojenosti s císařem.
o pozdě na noc, asi dne 28. října,
většim dílem již v klidném spaní
na byla, když tu pozdní jezdec s
ka málo průvodci před Horskou brá-
jel a klopotně do města vpuštěn by-
l. Jel přímo do Králova dvora. Král
byl již samoten ve svých komna-
a dovolil, aby pozdní host bez od-
před něj předstoupiti směl. Byl to
ej Baumkircher, rakouský
přední přítel císařův; rychlou jí-
z Vídně do Prahy do třiceti koní prý
til, aby vyprosil brzkou pomoc od
Jiřího pro osvobození císaře Bedři-
celé jeho rodiny z nebezpečenství
. Král Jiří vyslechna pohnutlivé
jeho, poodstoupil prý stranou, roz-
se ki nebi hledě na chvíli, a pak
álív věrnost posla toho řekl k němu:
kliď sobě té noci, a zjitra vrať se
k pánu svému i pověz mu, že já
lid seberu, za tebou si přispíším a
císaře osvobodit aneho s ním zahy-
" Avšak Baumkircher ještě snažnější
, aby mu nedával samému se vracet,
by s ním napřed poslal syna svého
rina s dvorskou čeledí, že to bude
u světu rukojemstvím jeho brzké
i. Neodepřel ani toho král, celý dvůr
noci vzhůru a hned časně z rána
ovali se po celé České a Moravské
listy, aby pánové, šlechta i města
rychleji vojensky se zdvihli a s krá-
z Vídni táhli osvobodit císaře. Již
také dvorská čeleď přichystána v
nasi 2000 mužův, i vydali se s ní
Viktorin a pan Zdeněk ze
nberka hned druhého dne v po-
z Prahy do Rakous. Druhým listem
ským dne 5. listopadu daným naří-
aby se korouhevní páni čeští a mo-
vščkni s lidmi svými v den sv.
na, 11. listopadu, u města Znojma
mady strhli, kdežto i král týž den
ě býti sliboval.
bezpečenství ve Vídni dostoupilo za-
ejvyššího stupně; přijel tam 2. li-
lu arcikníže Albrecht a velký počet
rakouských, s jichžto lidmi síla
ičů až na 20 tisíc bojovníků vzrost-
e 5. listopadu učinili Vídeňáci s
Albrechtem s těmi rakouskými pány zvláštní spolek proti císaři, arciknížeti byla z Linze dvě velmi hrubá děla přivezena, obrátili je hned proti hradu, a počal ukrutný útok na hrad trvající bez přestání po několik dní a nocí. Potom počali s císařem rokovati, i žádali, aby se odřekl vlády v zemích svých dědičných k dobrému tříletého syna svého, a sám aby šel císařovat do říše. Císař nechtěl. Mezi tím přiblížila se pomoc česká; kníže Viktorin a pán ze Šternberka dorazili dne 5. listopadu ku Kremži nad Dunajem, odtud se obrátili podle řeky dolů až ke hradu Ortu pod Vídní; tam se přeplavili přes Dunaj a poleževše u Fišamentu spojili se dne 13. listopadu s vojskem ze Štyrska a z Korutan ku pomoci přitáhlým. Však nazejtří v neděli dne 14. listopadu byl tu již také sám král Jiří s vojskem jen 7000 lidí branných i položil se u městečka Korneuburku, kamž ještě stihli opozdilé houfy z Čech a Moravy, tak že královské české vojsko vzrostlo až na 22.000 oděncův.

Král Jiří oznámil do hradu Vídeňského císaři příchod svůj, a arcikníže Albrechta žádal, aby z Vídně k němu přišel k rokování. Přišel dne 16. listopadu, a tu král jemu důtklivě a trpce domlouval (ovšem skrze tlumočníka), že tomu vzbouření dal vzrůsti ve vzteky tak neslýchané. Albrecht žaloval na bratra svého, císaře, i žádal věci přílišné, Jiří odporoval a v nevoli ho od sebe propustil. Nyní rozložil král Jiří své vojsko okolo Vídně, všechen dovoz potrav do města zamezil, a s oddělením u Gumpendorfu ležícím, u kteréhož byl kníže Viktorin s dvorským vojskem královským se umluvil, jak by se mělo na Vídeň útokem hnáti s několika stran.

Dne 19. listopadu Vídeňáci nedaleko tak zvané Červené věže (vedle ramene Dunaje naproti nynějšímu předměstí Leopoldovu) nějaký oheň zapálili; jeden oddíl českého vojska u sv. Oldřicha před městem rozložený na neštěstí považoval ten oheň za znamení od krále k útoku dané, i hnali se tudíž Čechové toho oddílu na město pohlíchu s větší srdnatostí nežli opatrností, neboť příliš pohrdali německými měšťáky; byli však odraženi ponejprv, podruhé, potřetí. Z hradu se také střílelo, ale tato střelba jsouc příliš vysoko mířena, uškodila více Čechům nežli městským bojovníkům, tak že Čechové utrpěvše škody příliš velké pryč se zatáhnouti museli. Král

Jiří pro tuto nenadálou porážku, z nešťastného nedorozumění pošlou, byl hořem a hněvem tak rozčilen, že celý den ničeho nejedl. Duch Vídeňské lůzy však byl tímto zdarem až k šílenosti popnut. Nicméně spozorovali Vídeňáci záhy, že jim i potravy i zásoby střelného prachu docházejí, a k tomu že se s hlavním vojskem českým ještě ani nepotýkali, žeby tudíž mohl konec poněkud jiný býti nežli začátek. Rozmysliv se to, vyslali dne 21. listopadu k Českému králi do Korneuburka svého purkmistra Volfganga Holzera, a přijel tam i arcikníže Albrecht, aby zjednal příměří i aby krále k vyjednávání sklonil. Začalo se tedy vyjednávati, ale nešlo to ku předu. Král Jiří nechtěl se bez vědomí a vůle císařovy k ničemu vázati, arcikníže Albrecht při každé důležitější věci ucházel se o svolení obce vídeňské. Chodili tedy z Korneuburka poslové k císaři i k obci do Vídně a nazpět, Vídeňáci každého přísně obledávali, kdo chodili sem i tam, bojíce se, aby snad císař v přestrojení z hradu jim neušel. Arcikníže Albrecht musel sám v kostele u sv. Štěpána několikráte k lidu mluviti, aby ukrotil nedočkavost jeho, a jen určitý slib, že nikdy k tomu nepřipustí, aby bratr jeho ještě déle vládu vedl v Rakousích, upokojil poněkud horoucí vášně. Konečně dospělo vyjednávání ku konci, dne 2. prosince učiněn jest zápis smlouvy, a poslán pod večer k císaři do hradu, aby přivěsil k němu pečeť svou. Dne 3. prosince vystoupil arcikníže Albrecht na kazatelnu u sv. Štěpána a četl tu smlouvu veřejně nahlas. Obsah byl ten, že má-li býti pokoj, arcikníže Albrecht císaři všecky zámky vrátiti má, kteréž mu byl v dolních Rakousích odňal, však za to že má zase na osm let obdržeti vládu nad celou zemí, a odváděti z ní každoročně císaři 4000 dukátův; dále že zajatí ve válce mají všickni na svobodu propuštěni, a cokoli strana straně byla odňala, zase má navráceno býti. Vídeňáci slyšíce, žeby měli dále ještě císaři poplatní býti, počali někteří reptati, purkmistr Holzer zas hněval se, žeby se pokrytcům, to jest těm, kteří ve městě císaři věrní zůstali zase všecko vrátiti mělo. Tu se ozval arcikníže Albrecht hřmotným hlasem řka: „Vídeňáci! slyšte mne a ne jeho, i já jsem váš purkmistr a více než purkmistr: pokoj, který ste žádali, máte před sebou, lepšího dosáhnouti nebylo a nebude možná, své vůle s králem Českým míti nemůžeme; kdo chcete boji, bojujte si sami, já i se svými se odsud odstoupím: kteří však chcet koji, pozdvihněte rukou na znamení, já!“ I pozdvihly se ruce v takové vě že konečně i purkmistr Holzer, ab zůstal sám, také své ruky pozdvihl.

Že pak císař se svou rodinou i s svým velice již trpěl nedostatkem po a zimou, bylo také smluveno, aby třetího dne, 4. prosince, svobodně ze du vyjíti mohl. Proto tedy časně rán jeli do Vídeňského hradu kníže Vi rin a čeští pánové Jan z Rosen ka, Zdeněk ze Šternberka, chalec z Michalovic, Levz mitála, Zdeněk a Albr Kostkové z Postupic a jiní císařskou rodinu odtamtud vyvedli. císař naprosto nechtěl vyjeti bran města vedoucí, maje za to, že to vě hodná, aby on se měl dívati na lid, na něj; proto musela se zadní brána nyní hrubě zatarasená, kterou se hned za město vyjížděło, odklizena chodnou učiněna býti, což ovšem p pět hodin trvalo, a teprv popolední napřed císařovna Leonora s malý nem Maxmilianem a s dvorem na pěti skvostných vozích ze hradu vázená od pana Zdeňka ze Št berka. Potom vyjel sám císař Bed na koni v průvodu knížete Viktor svěřiv hrad a vše co v něm bylo Hanušovi Velflovi z Wa dorfu, krále Českého hejtmanu na ště. Byla to sice krátká cesta od hra ku kostelu sv. Leopolda v předměstí poldově, ale lid Vídeňský až příliš ukazoval císaři svou neúctu k maje jeho. U sv. Leopolda nastalo loučen sařovna obrátila se odtud se synem vodu vojska štyrského a korutanské Novému městu za Vídní; císař jel s do Nussdorfu a přepravil se tam Dunaj. Na druhém břehu již od rá čekával příjezdu jeho král Jiří v zimě, s koně ani nessedaje. Král i vítali se srdečně a jeli spolu hned dá Korneuburka.

Nyní se staral král Jiří předně ještě, aby se oba bratří, císař s ar žetem, smířili. Obeslal hned v neděl prosince, arcikníže do Korneu ka, a když ten přijel, Jiří maje s cís přátelské rozmlouvání ve velké síni vstoupiti do ní Albrechtovi. Arci Albrecht, jsa muž silný a sr rychlým krokem k císaři se přib

kolena téměř se poklonil, koře se
ir bratru a pánu svému. Avšak císař
dívati se nechtěl naň a odpovědi mu
Albrecht ještě živěji se přimlouval,
y Bedřich nemohl se odpovědi vy-
; tu císař odvrácen od něho, jak byl,
itomnému zde rakouskému pánu, co
rechtovi zań odpověditi měl. Arci-
byl takovým pohrdlivým jednáním
svého nanejvýš dojat, a pozdvihl
nebi očí a hlasu svého. To vida
Jiří, vstoupil mezi bratry a řekl:
vy se nemůžete srovnati, to já z té
kterou ste mně co smírci udělili,
ás spravedlivě rozdělím.“ I hned
písaře sepsati potřebné listiny na
mí a utvrzení smluveného srovnání,
předvídal, že trvání pokoje asi
louhé bude.

nenejme, že král Jiří vysvobo-
aře z nejnebezpečnější pohromy,
na něj i na jeho rodinu spadla,
se skutečně ochráncem
o rodu Habsburského;
každý to věděl, kdyby rozkacená
ženská byla zvítězila, nedala by se
vůdci svými, i ani míry svého
ani slitování neznajíc byla by cí-
rodinu jeho skutečně vyhladila.
žata zas, Albrecht v Rakousích a
v Tyrolsku žádných mužských
ův neměli.

nevlídněji se císař Bedřich k své-
tru, tím srdečněji a vděčněji k
osvoboditeli se choval. Čtyry dni
ří s císařem v Korneuburce
obcoval, společně s ním také na
do Enzersdorfu vyjížděl, a
snažil odstranití poslední zbytky
které jim posud bránily v doko-
řátelství. Peněz v náhradu za vo-
tažení slíbil sice císař Bedřich
skému dost, ale potom jich nedo-
louho; za to však tím štědřejší
dělování všelikých milostivých zá-
ských jak králi samému, tak
ství Českému, mnohým českým a
ým pánům, městům a jednotli-
jovníkům. Zejmena splnomocnil
by strany v Německé říši sobě
k roku do Prahy svolal a je ve
císařskými radami o všecky je-
nice konečně a spravedlivě roz-
otom vrátil Českému království
zápisy, kteréž měl na smlouvy
10. února 1364 mezi císařem Kar-
mem Rakouským uzavřené. V zá-
padě někdy od císaře Bedřicha II.
r. 1212 království Českému udělené, kde se povinnosti toho království k říši Římské ustanovují, nyní císař Bedřich III. tyto povinnosti o polovici zmírnil, a také výslovně seznal, že nižádného práva neměl vkládati se do vnitřní vlády zemské v Čechách. Král Jiří všecko to sice vděčně přijal, jakkoliv to již byly věci méně potřebné a jen formálního práva se týkaly, ale tím větší cenu proň mělo, že císař Bedřich jeho dva mladší syny, Jindřicha staršího a Jindřicha mladšího čili Hynka do stavu říšských knížat povýšil, čímž starší syn, Viktorin, ovšem již také byl od roku 1459; potom že císař jeho manželce, královně Johanně, zlatou korunu daroval, a že krále Jiřího svému synovi Maxmilianovi za poručníka, ba i za dědice ustanovil, kdyby týž Maxmilian let svých nedošel a před časem umřel. K prosbě pana Jindřicha z Lipé, zemského hejtmana Moravského, změnil císař stavům moravským znak zemský. Od 13. století byla v něm totiž orlice bíle a červeně kostkovaná v modrém poli; císař pak dal těm stavům zápis na to, že mohou orlici kostkovati barvou zlatou a červenou, a podnes tak vypadá moravská orlice někdy stavovská, nyní zemského výboru, kdežto země sama při starých barvách zůstala. V politickém ohledu důležité bylo pro krále Jiřího, že císař zcela upřímně mu slíbil, starati se u papeže dle vší své možnosti, aby zlý spor o kompaktata mezi papežem a králem urovnán byl po dobrém a bez dalších nesnází.

Tak měl nyní král Jiří dobrou vůli s císařem, a když se dne 8. prosince v Korneuburce s ním loučil, stala se věc veliká a nevídaná, — císař celek rozehřátý a rozčilený vrhl se do náručí králi Jiřímu! Král se svými se obrátil do Moravy, pobyl přes vánoce v Brně, a vrátil se teprv 2. ledna 1463 do Prahy.

Kníže Viktorin zůstal ještě při císaři, a sprovodil ho s četnou družinou českou z Korneuburka k jeho rodině do Nového města za Vídní. Dlouho-li přátelské city a slíbená vděčnost ku králi Jiřímu v srdci císaře Bedřicha plály, ukáže se brzy v dalším vypravování našem.

Zápas mezi králem Jiřím a papežem Piem II.

1462 — 1463 do července.

Král Jiří hned po uvěznění legáta Fantina vypravil Jana z Rabšteina, probošta Vyšehradského, do Říma k papeži, aby své počínání proti Fantinovi ospravedlnil. Jak málo to působilo na papežovu mysl, ukázalo se brzy z účinkův.

Papež Pius II. již 8. října 1462 dal Vratislavským rozkaz, aby slíbenou přísahu věrnosti králi Jiřímu neskládali dříve, až jich z Říma povolení k tomu dojde. Potom legát Jeronym Landus, arcibiskup Kretenský, slavil ve Vratislavi dne 14. listopadu vjezd svůj nejinak, než jako pravý pán toho města. Kníže Baltazar Zahañský byv r. 1461 pro vzpouru rozkazem královským vyhnán ze svého knížetství, žaloval u papeže. Král Jiří byl v tom knížetství na jeho místě bratra jeho Jana usadil. Tu přišel zas nový rozkaz papežský dne 23. listopadu daný, aby ten kníže Jan byl pohnán k soudu, a poddaní jeho aby pod trestem kletby vrátili se ku poslušenství Baltazarovu. Potom dostala Olomouc a jiná katolická města na Moravě a v Čechách písemné napomenutí od apoštolské stolice, aby setrvali obyvatelé u víře a v poslušenství římském, i aby se nikoho nebáli vědouce, že potřebné ochrany se jim dostane.

Mezi tím stalo se osvobození císaře Bedřicha skrze krále Jiřího; císař se skutečně u papeže za Jiřího přimlouval, ale z památného psaní, které papež císaři dne 31. pros. 1642 poslal, viděti, jak zle papež smýšlel o Jiřím. Pravil mezi jiným: „O nešťastný věku náš! o ubozí Němci! o bídné křesťanstvo! jehož císař nemůže zachráněn býti, nežli od kacířského krále! . . . Naklonili sme hlavu a tobě k libosti pozdrželi sme se u vynášení pokut dle práva proti Čechovi zamýšlené . . . Chytrosti užíval Čech, nedal tobě zahynouti, ale ani zvítěziti; chce aby Rakušané věčnou nenávistí proti sobě brojili, aby on jsa nad nimi rozsudím, stal se konečně i pánem . . .“

Král Jiří byl svého radu Antonína Mariniho brzo po návratu téhož z Benátek také k Filipovi, vojvodovi Burgundskému, vypravil, aby jej sklonil k myšlénce o vymknutí pánovníkův světských z poručnictví Římského. Tento vojvoda ukazoval se mezi tehdejšími panovníky nejochotnějším k boji proti Tur
ale nyní se ukázalo, že bez papeže
kroku učiniti nechce; proto Marin
pořízení od něho odešel a ku králi
couzskému se odebral, jehož také
a služebníkem byl. Král Ludvík XI.
boval si návrhy krále Českého, zvláš
již měl příčiny na papeže se hněva
že v budoucím shromáždění panovn
křesťanských jemu místo předsed
bylo určeno. Hotov byl, hned o to u
smlouvu určitou, ale Marini neměl
od krále Jiřího dostatečného plnom
ství k uzavření jejímu. Za to nařídil
vík Marinimu, aby také ve jménu je
té věci dále vyjednával, zvláště s
nátskými a s králem Kazimírem
ským.

Král Jiří hned po svém návratu
Vídně povolal k sobě do Prahy Lu
ka vojvodu Bavorského a mark
běte Albrechta Braniborské
aby je ku konečnému smíření při
Ludvík nepřijel, vymlouvaje se, že
ostatních přátel svých ve vyjedná
pouštěti se nemůže, ale sliboval,
k výpravě proti Turkům připojí;
brecht přijel; jemu se líbilo, že
Jiří císaře, jeho přítele, zachránil, a
14. února 1463 vstoupil s králem Čes
do svazku dokonalé přízně, kterého
více nezrušil. Král Jiří také u něh
pokusil, získati ho k návrhu svému o
ku mezi světskými knížaty, že ale
horlivý přívržence papežův, sotva mu
svěřil vše, čeho tím spolkem dosáhn
chce.

Ještě prozřetelněji musel se král
k svému zeti, Matiášovi králi U
skému blížiti, neboť ten bral od pa
hned od počátku svého panování pe
té podpory na válku proti Turkům, a
leželo mu proto na tom, aby před p
žem a před národy křesťanskými b
zveličoval nebezpečenství, které hrog
Turkův. Více mu vážily peníze z
posýlané, nežli ohled na tehána, kte
nedával velkého práva v srdci svém
přece od jeho přispění velmi mnoho
viselo, a král Jiří více skrze Benát
hleděl pobízeti jeho, aby se připojil k
myšlenému spolku králův a knížat.

Papež Pius II., dříve nežli se rok
skončil, dověděl se již o tajném jed
krále Jiřího, a sám se dovtípoval, že to
ti němu a proti duchovní moci vůbec n
řeno jest. Mlčel sice, ale hned různý
důkladných prostředkův se chápal, ab

napřed zmařil. Především oznámil
é, že se chce sám postaviti v čelo
é výpravy proti Turkům, potom
se úsilně o to, aby krále Matiáše
ábo smířil s císařem Bedřichem,
chtěl rozvesti svazek, kterým oba
ni byli ku králi Jiřímu. Skutečně
. července 1463 staly se pokoj a
va mezi Matiášem a císařem, a Be-
ům bylo se strany papeže domlou-
aby se s králem Českým ani proti
m nespojovali. Potom stala se pa-
ým návodem v Petrováradě 12. zá-
63 válečná smlouva mezi králem
kým a Benátčany, a Benátčané o-
li králi Jiřímu listem dne 4. listo-
že se již zavázali papeži a vojvo-
Burgundskému, táhnouti proti Tur-
ve spojení s nimi. Od té chvíle mu-
rál Jiří výpravu proti Turkům z my-
é pustiti.

Jako papež kazil králi Jiřímu jeho
ské záměry zahraničné, tak ještě
nesnáze mu způsobil ve vlastních
zemích korunních. Arcibiskupové
oným Landa Kretenský a
Hnězdenský museli ve Vrati-
ohlásiti buly papežské, v kterých
, že papež vida, kterak král Jiří v
služenství a vzpouře proti apoštol-
tolici setrvává, město Vratislav
né a slavně pod svou ochranu při-
Když pak císař novým listem k pa-
za krále Jiřího se přimlouval, dal
apež 16. května 1463 za odpověď, že
jenž se Českým králem nazýval,
osvědčení své na dvorském sjezdu
ze (13. srpna 1462) sám se z církve
va vyloučil, a že musí již za mrtvé-
ovažován býti: protož že muselo se
Vratislavským, že Jiří již králem
nemůže, aniž slušné jest, poslouchat
ho, kdo samochtě odřezal se od těla
ova; tak že již nemohou žádné
vy ani závazky jemu ku prospě-
ýti. Kdyby prý císař nedával o něm
ch naději, žeby papež již dávno byl
, co povinen jest proti němu učí
císaři k vůli že ještě počká, ale pod
nkou, aby Vratislavští ku poslušen-
nucení nebyli.

ezi tím byli Vratislavští zas vzhůru,
ův legát Landa sílil je netoliko
oji, ale snažil se také knížata Slez-
a jiná města proti králi popouzeti.
z kazatelé všetečnou řečí Vrati-
kou opět tak prudce rozbouřili, žeby
již zase vytáhla do pole v pošetilém domnění, že i Prahy a celých Čech dobyde a Čechům naučení dá. Legát a městská rada ovšem ten nesmysl Vratislavských fanatiků zastavili, ale legát nicméně byl toho mínění, žeby válečná síla katolické strany v české koruně ovšem byla dost veliká k provedení papežského usnesení.

Král Jiří nalézal se 15. května 1463 v Kladště; i přišli tam k němu biskupové Tas Olomoucký a Jošt Vratislavský, snažíce se uchlácholiti hněvy jeho zvláště proti Vratislavským. Král je vyzýval, aby se sami ve spolku s pány a městy Římské strany u papeže přimlouvali, aby přec kompaktata potvrdil, proto že to skutečně jest jediný prostředek k zachování pokoje v celém království. Také umluvil se tu král s nimi o valný sněm celé koruny, kterýž by se k 13. červenci 1463 ne do Prahy ale do Brna, města katolického, svolal, aby se tam se strany katolické v té věci dále jednalo.

Mezi tím ve Vratislavi vládl legát Landa, arcibiskup Kretenský; nechtěje však bez vědomí domácího biskupa všecko sám jednati, žádal dne 27. května biskupa Jošta z Rosenberka, který již dávno ne ve Vratislavi ale na svém hradě v Nise sídlem byl, aby do Vratislavi přijel a jemu pomáhal v ohlašování a provedení všeho toho, co papež mu byl nařídil. Biskupu Joštovi se s počátku nechtělo, konečně přece přijel. Znaje lépe stav věcí domácích, nežli ten legát cizinec, nebyl s tím srozuměn, kterak legát si počínal, a maje s ním schůzku dne 6. června ve Vratislavi u přítomnosti obou knížat Konradův Olešnických velmi ostře se s ním pohádal. Legát jsa člověk velmi prudké povahy, když biskupa Jošta nemohl sobě ku poslušenství přivesti, počal láti a nazval ho ohyzdou vlasti a poškvrnou církve. Jošt mu na to co výborný znatel bible a staré literatury odpověděl veršem dvanáctým z první kapitoly epištoly sv. Pavla k Titovi: „Kretští vždy lháři, zlé bestie a břicha líná," ovšem v textu latinském. Tu se Jeroným Landa, arcibiskup Kretenský, nejvyšším hněvem rozpálen vzchopil a šel na Jošta silného a tlustého s pěstí, i byli by se prali oba otcové církve, kdyby je přítomní knížata Olešničtí nebyli rozvedli. Radní pánové obsadili hned dům ten, kde se to stalo, aby z něho křiku slyšeti nebylo; mohlo se totiž ještě větší pohoršení státi, kdyby

se byl obecný lid dověděl o takovém příběhu. Druhého dne bylo zas dobře, zapomněli biskupové o hněvu svém a shodli se v tom, že ke dni ss. Petra a Pavla, 29. června, svolají všecka knížata a města slezská do Vratislavi, aby se poradili, co by činiti bylo „pro čest boží, rozmnožení víry, poslušenství apoštolské stolice, pro jednotu v zemi a ochránění slavné koruny české". Však v určený den k tomu nepřišlo, nýbrž čekalo se, jaký výsledek bude míti valný sněm Brněnský.

Vůbec bylo ve všech zemích veliké napnutí a očekávání výsledků, jakých se dodělá sněm Brněnský; papež čekal ještě s trestem ku prosbě legáta i biskupův; však jiný legát, Dominik biskup Torcellanský, který právě zdržoval se u císaře v Novém městě za Vídní, psal naučení katolickým pánům v české koruně, kterak by se na tom sněmu měli chovati. Napomínal a vystříhal jich, aby v Brně v ničem podvesti se nedali a ve všem naprosto jen papeže poslušni byli, neboť prý slyšel, kterak někteří králi radili, aby pod nadějí zachování pokoje katolíky navedli, aby sami papeže o potvrzení kompaktat prosili a se zavázali je brániti; na doklad své rady takových slov užil řka: „Protiví se Bohu, kdo protiví se náměstku jeho; papežská moc může od každé přísahy věrnosti poddané rozvázati a rozřešiti. Poslouchá Boha, kdo náměstku jeho povoluje v těch věcech, kteréž jsou víry a náboženství, třebas by, čehož Bůh dejž, byl i zlý. Neb o zlých pán praví: na stolici Mojžíšově posadili se zákonníci a farizeové; protož všecko, cožkoli rozkázali vám, zachovávejte a čiňte, ale podle skutků jejich nečiňte, a apoštol praví: poslouchejte vyšších svých, netoliko dobrých, ale i zlých."

Valný sněm vší koruny české v Brně.

1463 13. července.

K určenému dni 13. července, o sv. Markétě, sjeli se do Brna stavové ze všech zemí koruny České u hojném počtu, biskupové také a mnozí praelati; přijel také král Jiří a syn jeho, kníže Viktorin. Shromáždění bylo tedy velmi hlučné a vedly se řeči horlivé; jedni poroučeli a velebili poslušenství králi a věrnosť vlasti, druzí poslušenství papeži. Mysli obou stran byly popuzeny, i nebylo chuti, aby jedni druhým ustupovali, pročež také pohříchu i tento sněm nemohl vésti k žádoucímu cíli. Nejzajímavější chvíle ve sněmování tomto nastala, když král Jiří povstal, a rukama sobě boky podpíraje jal se odpovídati straně katolické řka: „Radíte mi, abych se sjednal s papežem, kterýžto však nepřestává mne haniti a mně neslýchané činí násilí, an chce pochybnou činiti, mám-li já býti králem Českým. Víte, jakové svobody má království toto, že nikdo nad ním rozkazovati nemá: chcete-li tu svobodu podrobiti jemu? My slíbili jemu poslušenství, jakož povinni jsme podle dávných výsad a obyčejův, jichž opouštěti nemíníme; chceme také s ním i s celým světem rádi pokoj, jednotu a svornost míti, jakož pak snažíme se o pokoj z celého srdce vždy a všude. Žádáte, abychom u víře sjednotili se s křesťanskou církví Římskou: jest však patrno, že církev Římská a křesťanská nejsou jedno; ona jest pomíjející a porušitelná, ale nikoliv tato, společnost všech věřících Kristu, jichžto máme v Praze i v Čechách neméně nežli v Římě. Svatý sbor Basilejský, kterýžto představoval církev křesťanskou, a ne Římskou toliko, propůjčil království tomuto za veliké jeho úsilí a zásluhy, některé kompaktaty, při nichž my vychováni sme a umříti chceme. Kterakým právem smí nám rušiti je papež aneb církev Římská, ježto menší jest církve křesťanské? Vědomo vám jest, kterak jimi upokojeno bylo království toto, a bez nich v pokoji státi nemůžeme. Protož žádost jest naše, že rozvážíce to, i kterak předkové naši, králové Sigmund, Albrecht i Ladislav, zachovávali a spravovali zemi tuto při kompaktatech, pomocni budete, aby totéž i za našeho panování se dálo: neb kterak může papež požadovati od nás více, nežli od těchto předků našich, kteříž i sami méně byli ku kompaktatům vázáni, nežli my? I když oni nechali a hájili moci jejich neporušené, tím více máme my to činiti, ježto slíbili a přísahali sme zachovati a hájiti stará práva i obyčeje strany obojí. Tato jest cesta nejlepší, po kteréž vy slušně s námi kráčeti máte; jinak chceme ve všem dle rady vaší chovati se k papeži. Kdyby pak to býti nemohlo, jakož obáváme se, že papež jen svévole proti nám užívati bude, máte pomáhati, aby těm věcem aspoň odklad se stal do budoucího concilium. Jak mile to svoláno bude od jeho Svatosti, aneb sejde se jakkoliv jinak, předložíme jemu kompaktata i bu-

ho poslušni. Neb kdo má souditi
dati kompaktata naše, nežli kon-
od něhož sme je obdrželi? ana
, že vykladatelem a soudcem býti
byl ustanovitelem a zákonodár-
dáváme to na rozum váš, i nepo-
me, že sami uznáte slušnost a
livost našich žádostí. Však my
eme srovnati se s papežem pro-
ráním císařovým, kteréžto slíbil
naží se již také uvoditi věci naše
em v umluvu a pokoj, třebas by
ám osobně měl se zabrati k jeho
. Protož napomínáme vás, mějte
strpení a neohlašujte aniž pro-
nějaké odsudky proti nám, pama-
ím nám jste povinní co dědičnému
ému. Máte mezi námi své životy
y, ženy a děti, jichžto neslušno
příčinou kněží uvoditi v nebez-
něží kamkoliv přijdou, všude pa-
chtějí, ale u nás jest tomu jinak.
nechci vám brániti ani překá-
yste činili papeži, čím jemu po-
te."

í se, že když král Jiří mluvíval,
jeho nebývalo poznati, hněvá-li
oho aneb nic: ale když byl roz-
mluvil sedě, míval obyčej obě ru-
olena klásti; když však stál, jako
řeči v Brně, tu sobě oběma ruka-
y podpíral.

lická strana nezavázala se sice k
kompaktat, ale uzavřela přímlou-
za krále u papeže, císaře, kardi-
obou legátův, kteří tehdáž byli
še císařském, a potom čekati, až
sledek bude císařova prostředko-
to bylo všecko, čehož valný sněm
ý dokázal. Král Jiří schválív
ešení hned té noci po sněmu mi-
domí sněmovníkův s knížetem
r i n e m z Brna vyjel a do Pra-
rátil.

**Praze uzavřený ve věcech knížat
ých. Návrh krále Jiřího na re-
ci říše Německé, zmařen odpo-
pežovým. Mor v Čechách. Válka
bojníkům. Výstrahy. České posel-
ství u císaře.**

1463 srpen — 1464 duben.

se nebyl král Jiří z Brna na-
, již se sjížděli v Praze radové a
níci všech knížat Německých, aby
o uslyšeli konečný rozsudek v

krvavých přech, které měli Němečtí knížata mezi sebou již po šest let. V Němcích to vypadalo již velmi divoce; nebylo téměř politického svazku, který by byl říši dohromady držel; císařova moc a vážnost byla nyní dočista zničena, považován byl jen co kníže domu Rakouského; kurfürstové nebyli jednomyslní aniž požívali důvěry; jedni nebyli řádně uznání, jiní byli nečinní, a Saský jako mrtev, a přece všickni proti sobě brojili; v říšských sněmích a soudech, v obecních mírech a spolcích nic nebylo již, co by upomínalo na někdejší politickou jednotu říše Německé; Burgundsko, Švýcaři a vojvodství Milánské již dávno se byli vytrhli z poslušenství říšského. Jenom ústrojí katolické církve a tím i vláda papežská netoliko se ve své moci udržovala, ale i množila a výšila; by nebylo krále Českého, byl by bezpochyby papež Pius II. se svým zámyslem skvěle pochodil, a netoliko duchovní ale i hodný kus politické vlády v Němcích dosáhl.

Jednání v Praze dne 6. srpna 1463 počalo, a již dne 23. srpna král J i ř í vynesl čtyry rozsudky ve přech následujících knížat: 1. mezi císařem a vojvodou Ludvíkem Bavorským; 2. mezi týmž Ludvíkem a markhrabětem Albrechtem Braniborským; 3. mezi markhrabětem Albrechtem a biskupem Bamberským, a 4. mezi biskupem Bamberským a biskupem Würzburským. Následujícího dne, 24. srpna, rozřešil král také při mezi císařem Bedřichem a arcikníže tem Sigmuntem Tyrolským, a hned téhož dne stalo se velmi slavně ohlášení všech těchto zápisův v hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském. Tím se dokončilo jednání P r a ž s k é h o m í r u, jehož obzvláštní zásluhou bylo, že se všecky strany jeho výminkám podrobily a bez odporu je přijaly. Tak si získal král J i ř í novou zásluhu o říši Německou, učiniv konec šestiletým vzteklým bojům mezi knížaty a neslýchanému utrpení národu Německého. Chtěl však ještě více učiniti; počal tu v Praze hned potom jednati o návrhu novém, dalekosáhlém a památném, podle kterého měla se celá říše Německá v politickém ohledu úplně obnoviti a na jistější základy postaviti. Měly se odstraniti příčiny rozbrojův, císařova moc zvýšiti, jednota říše upevniti a novým duchem nadchnouti. Tak doufal král Jiří, když sám pomůže Němcům vybřísti z té zbahnilosti a hnusnosti, ve které se byli octnuli, že i jemu

z nich prospěch vzroste v choulostivém postavení jeho naproti moci papežské stolice. Avšak při rozmyslnosti a váhavosti u Němcův přirozené vycházelo na jevo, že dlouhý čas uplyne, nežli by jednání o uskutečnění návrhu krále Jiřího k nějakému cíli dovedeno býti mohlo. Věc přemítána téměř po dvě léta mezi císařem a knížaty, nežli utonula ve proudu věku. Král Jiří nadál se byl bezpochyby více vlastenecké ochotnosti a obětavosti u knížat říšských, nežli jí nalezl; neboť arci bez obětí a bez obmezení svobod u poddaných moc panovníkova nedala se zvelebiti. Však i král sám uškodil návrhu, přivěsiv k němu zvláštní spor svůj s papežem a chtěv udělati z tohoto spolu záležitost říšskou; nebo konečně zmaření té reformace stalo se posléze méně neochotností knížat, nežli nedůvěrou a odporem stolice římské.

Králi Jiřímu běželo nyní o získání času, jednání bylo zavedeno, a papež by ovšem před vyřízením té věci nebyl mohl naproti králi Českému tak hned přistoupiti ku stíhání jeho. K tomu se přidal nyní mor v Čechách, který v měsíci září 1463 počal, čím dál tím krutěji se zmáhal a celý rok trval. Král se svou rodinou vystěhoval se přes zimu do Kladska, a nemohly se ani sněmy ani sjezdy svolávati. Na sněmě Brněnském bylo uzavřeno, vypraviti slavné poselství české k císaři do Rakous, aby prostředkoval ve při králově s papežem. Král doufaje vždy ještě v dobrý zdar svého návrhu v říši, to poselství vypraviti odkládal. Avšak jednání o králově návrhu mezi císařem a knížaty protáhlo se téměř na dvě léta a konečně všecko na ničem se skončilo. Mezi tím jevily se již účinky poslání legáta Jeronyma Landusa a jím hlásaného papežova odsudku krále Jiřího. Pošetilé bouření Vratislavských snášel prozatím král Jiří, aby papež nových příčin proti němu nehledal, když by je chtěl mocí zbraně k rozumu přivésti; ale bylo drahně jiných nešlechetníkův v zemích koruny České, kteří dělajíce se nyní horlivými katolíky z poslušenství krále prý kacířského se vylamovali a násilí provozovali, kterým král shovívati nesměl. Dávný protivník, krále Jiřího na Moravě, Hynek Bítovský z Lichtenburka, spojil se nyní s Bohunkem, mistrem Johanitův v Mailberce v Rakousích, také některé bratrské roty z Rakous na žold vzal, a brzo po Brněnském valném sněmu v srpnu a září 1463 proti králi novou otevře válku zdvihl, již tak brzo konce nel — Albrecht Berka z Dubé, d tel manského hradu Tollenštei na hranicích lužických, člověk spurn k chudině násilný, byv pohnán k so pro nešlechetnosti své, zdráhal se poct se, pravě, že on co dobrý katolík nep nen jest zachovati věrnost a poslušen ku králi Jiřímu jakožto prohlášenému cíři. Král vypravil vojsko proti ně které hrad Tollenštein oblehlo a j dobylo. V Slezsku zpronevěřili se kr svedení jsouce papežským legátem L dusem, Jan Hajna z Černína (T Tschirnau), správce města Bolk heina, a Jan z Rädern na hr Lehnhausu. Král vypravil proti své vojsko, které vypudilo Hajnu z kenheinu, dobylo hradu Lehnhau také hradu Fürstenšteinu a jin sídel a měst se zmocnilo, která posloup la více arcibiskupa Kretenského k krále Českého. Z toho šel však náru nářek strany papežské; legát psal k papeži, papež 3. října 1463 k císaři, že král Jiří s katolíky tak zle nakládá, jejich naříkáním a křiky nad ukrutn jeho každodenně uši mu zaléhají. Je nym Landus, arcibiskup Kretensk papežův legát, mezi tím tajně sice ale potně s rozličnými knížaty vyjedná aby je proti králi Jiřímu popudil; od k Polského Kazimíra byl odbyt, dřichovi kurfürstovi Braniborském jeho bratru, Albrechtovi mark běti, mnoho peněz a některé z němec krajin koruny české sliboval, a také trůn český vyhlídku jim otvíral, což také odmítli, a králi Jiřímu o tom vě most dali. Není pochyby, že také jin knížatům podobné návrhy činil; a ukázalo se, že papež chtěl nakládati zeměmi koruny české tak, jako by t již byl uprázdněn a papež právo měl, libosti své jej obsaditi.

Mezi tím umřel ve Vídni dne 2. since 1463 náhle a bezdětek arcik Albrecht, bratr císařův; všeobecně pravilo, že byl otráven, a Vídeňští lék proto ani nechtěli mrtvé tělo otevř Císař Bedřich zdědil po něm hořejš Rakous, a zbaviv se jeho úmrtím nej bezpečnějšího soka, ulehčení měl vel tak že již více dobré vůle a pomoci k Jiřího nepotřeboval. To král Jiří také časně pocítil.

Když císař Bedřich na den 4. bře

ložil říšským knížatům rok do N. města za Vídní, slíbil král že k němu konečně vypraví své ví, slibované již od Brněnského sně- ední dvě osoby v tom poselství rokop z Rabšteina, kancléř a pan Beneš z Veitmile, purkhrabí Karlštejnský. Poslové velké vody a nebezpečí na cestě bratrských, kteří podporovali od- ka Hlitovského z Lichtenburka, do- Nového města teprvé v polovici března, a vyřídivše poselství své učení ode snému Brněnského jim ho, stěžovali si na to, jak si Lan- cibiskup Kretenský, ve Slezsku po- Byli tu u císaře dva papežští le- Dominik biskup Torcellan- Rudolf z Rüdesheimu, ny- up Labódský (Lavant v Koru-). Ti nechtěli připustiti, žeby byl proti králi Jiřímu vůbec něco učinil, ští legát, kterého Čechové na pa- doprošovali, že nepřijde ba že ani ný není, pokud král nesplní vše m, cokoli prý jen slovy a přísahami sliboval. Žádali tedy legátové, aby nečně vykonal vůli a rozkaz sva- tce, a že nemohou jemu k tomu ani diti, prositi a důrazně napomínati. kancléř Prokop z Rabšteina vému, dávaje mu napřed zprávu o di, jakou poslové obdrželi, i zaklí- ile, aby neprodléval poraditi životu skrze pokornou prosbu a opravdo- tky, že o něm tak zjednáno jest, ý lidský rozum jemu nebude moci když proti němu prý Bůh bojo- ude. Při té příležitosti psal králi atr Gabriel Rongoni z Ve- Kapistranův někdy tovaryš, kte- k libosti král před čtyřmi léty byl do kláštera sv. Ambrože v Praze jeho Františkánské řehole. Užíval svém slov velmi svobodných, i mezi jinými: „Pakli, čehož Bože své obyčejné cesty a vymyšlené déle zachovávati budeš, věř mi, ky mluvím, jakož znáš můj oby- daleko jest od tebe a od domu kažení a pád veliký, ač se jeho hojíš. Pamatuj, kterak jest těžko tnu se zpěčovati, a rozjímej, kte- dávna všickni jakkoli mocní páni teříž proti svaté stolici papežské li se, zahynuli, an proti Bohu ni- šťastně obstáti nemůže" atd. Za- ál Jiří, ku kterému takové řeči od přátel a služebníkův vedeny býti směly, nebyl ani tyranem ani utlačitelem katolíkův, jak jej nazývali nepřátelé jeho.

Konečný výsledek poselství českého u císaře byl ten, že císař s posly domů se vracejícími ku králi Jiřímu Rohrbachera vypravil s velikým slibováním, že rád chce učiniti vše ke cti a dobrému krále a království, že o to, což bylo mezi papežem a králem, do Říma již své posly vypravil, ano že kdyby toho potřeba byla i sám osobně chce se k papeži na cestu vydati a přičiniti, aby ta věc k dobrému konci přivedena byla. Byly to ovšem sliby — chyby.

Smrt Kunhuty Kateřiny, královny Uherské. Marini u krále Uherského.

1464 únor — duben.

Matiáš Huňad řečený Korvín vedl zatím šťastnou válku s Turky, kteří byli minulého roku 1463 pod Mohamedem II. celou Bosnu, zabivše jejího krále Štěpána Tomaševice, v turecký pašalik proměnili. Matiáš jim větší díl Bosny a jižní Charvatsko odňal a svého bána tam usadil. Pospíchal co vítěz z vojny do Budína, kdež jeho krásná manželka, Kunhuta Kateřina, dcera krále Českého, právě porodit měla. Bylo to ku konci února 1464, hned v několika dnech po příjezdu Matiášově; královna slehla nešťastně, byvši při porodu takořka umořena, tak že v květu mladosti, v 17. roce věku svého, umřela. Zármutek královských rodičův jejích v Praze byl zajisté veliký; král Jiří utrpěl ztrátu netoliko co otec nýbrž i co král; neboť Matiáš Korvín kromě své krásné mladé manželky nikoho na světě nemiloval, a stal se tudíž lhostejným ku králi Jiřímu, tchánu svému, nejsa k němu dále vázán nižádným svazkem rodinným, i byl odtud jenom krok ke zřejmému nepřátelství proti svému druhdy tchánovi a dobrodinci.

Měsíc po tomto smutném případu přijel k němu do Budína rytíř Antonín Marini co posel od tří králův, Francouzského, Polského a Českého, aby ho získal pro návrh krále Jiřího, jehož účel byl, jak již nahoře o tom mluveno, užší spojení všech světských knížat a králův dohromady pro zachování pokoje mezi křesťany, pro společnou obranu proti Turkům a pro zamezení přechmatův moci papežské.

Opojen svým vítězstvím v Bosně, a spojen již lonského roku s Benátčany a papežem, přijal král Matiáš to poselství dosti zdvořile sice nicméně z vysoka. Z odpovědi na to z jeho kanceláře vydané vysvítá, že to měl král Matiáš králi Českému za zle, že vůbec takovou věc prováděti se hotoví, aniž by jemu byl dříve o tom slušnou zprávu dal. „Neboť ačkoliv král Jiří byl otcem, a král Matiáš synem, že má i syn své království, své rozdílné účely, své rady a zvláštní ohledy, aniž potřebuje, aby zaň jednal kdo jiný." S králem Francouzským zas že si Matiáš dávno přál míti smlouvu přátelskou, a protož nyní podávanou že rád a vděčně přijímá, dobře prý věda, že král ten nad jiné krále křesťanské ušlechtilostí rodu a výsostí důstojenství předčí, a proto že jemu (ne králi Jiřímu) dobře náleží jednati věci tak veliké a důležité. Ostatně že o ty věci potřebí jest poraditi se s těmi, s kterými ve zvláštním dorozumění stojí, s Benátčany a zvláště s oběma hlavami křesťanstva, totiž s papežem a císařem. Co do svolání obecného koncilia konečně že se ta věc právem má ponechati papeži, k jehožto důstojenství oprava církve náleží. Z té odpovědi bylo viděti, že strana Římská v radě krále Matiáše velké a rozhodné slovo vedla, a někteří biskupové uherští chtěli prý Mariniho pro takové opovážlivé návrhy od krále Jiřího přinešené až i do klatby dáti. Co se týče krále Francouzského, tomu se chtěl král Matiáš zavděčiti, a dal, jako již před ním král Kazimír Polský, své svolení k tomu, aby o věcech často řečeného návrhu na dvoře francouzském dále bylo jednáno.

Nedlouho potom, 14. dubna, byla sice v Budíně přátelská smlouva mezi královstvím Uherským a Českým zase stvrzena, ale proto přece král Matiáš s králem Jiřím blíže se nespřízniil.

České poselství u Ludvíka XI., krále Francouzského.

1464 květen — září.

Nyní zřídil král Jiří slavné poselství, které mělo jeti ku králi Ludvíkovi XI. do Francie, aby u něho provedlo smlouvy mezi panovníky křesťanskými k slušnému obmezení moci papežské. I vyjelo to poselství z Prahy dne 16. května; v čele jeho byli pan Albrecht Kostka z Postupic, bratr Zdeňkův, tehd dolní Lužice, a králův tajný rad Antonín Marini z Grenoblu. stvo jejich záleželo asi ze 40 osob, panošův a služebníkův páně; Alb vých. Pan Albrecht Kostka jinými pány českými k tomu p dobře hodil, že byl na slovo vzat své umění válečné tak i pro uč lásku k literatuře, pro jemné šle mravy a spůsoby; cizincům pak příjemnějším, že nebyl takový zar lišník, jako bratr jeho Zdeněk. jeho panoše, jménem Jarosla denník toho poselství, sice krátce rozumně a zajímavě, kterýž se až po naše časy v archivu města jovic zachoval. Jak se těm poslům vypíšeme v krátkosti z toho denní

Když přišli do Němec, potkával měř všude se zarytou nenávistí, obecný lid německý k Čechům ch slova „kacíři" museli snášeti zvl bab, jako zejmena také v Genev „baba bezmozká a bohatá, přijavš hospody u Anděla, vyhnala je z b ven do deště velikého, zvěděvši z Čech, a kacéřovala je". Ve Fran hala je zas „nezbedná zvědavost štěné obdivování se", že byli lid lidožrouti a divochové. V Abbeville se starší měšťané, jež pan A Kostka k sobě na oběd pozval, chové se tak pěkně a slušně v mají". Byl pak zajisté u tehdejší chův pod obojí, jako u tohoto po vždy ještě duch nábožný a mrav proto jim také nebylo nic tak n v cizině, jako ta přílišná svoboda ování obojího pohlaví mezi sebou, hojnost a dotíravost veřejných čených „krásných paní", tak že komonstva jejich, pan Bavor, pr ával, když některou spatřil, „že již oženil"; také světáckému d mravu kněží v Němcích a ve Fra málo se divili.

Podle poručení svého krále do slové přes Waldsasy, Wunsiedel, Normberk dne 27. května do A chu, sídla markhraběte Albr Braniborského, německého A la, kterýž je velmi hostinsky přija také pan Albrecht Kostka Marini s markhrabětem na lo vyjeli. Markhrabě dal jim dva d v jichžto průvodu dne 31. května do Stuttgartu dojeli, kdež Wür

ábě sídlili. I tu byli od rad tohoto poctivě přivítáni. Pak se zastavili markhraběte Badenského dne 3. v Badenu, kde je velmi ctil ábě i markhrabina Kateřina, žna Rakouská a sestra císaře a. Dne 5. června přijeli do Strass-, kdež prý hrdí páni měšťané e uctivali ale též pravili, že ho-teré jsou na hranicích francouz-a Vogesy čili Wasgau se jmenují, ně neprojedou, proto že všude na ně pežnické šlechty nastraženo jest, od jednoho hraběte Hanuše rsberka. Strasburští jim dali cův, mezi nimiž bylo 28 kopinní-le oni když k těm horám přišli, a ide mluveno, kterak se sotva pro-ními a pohorskými prosmyky, mu-tě 50 branných lidí pěších najmouti esíliti se. Když pak kníže Lotrin-žádosti jejich naproti nim také ch na pomezí poslal, dostali se přes šťastně do Lotrink, kdež na-Luneville, Toul a ve městě e-duc krále Sicilského Rena-ouzného královské rodiny francouz-Valois. Dva dni (13. a 14. června) se zdrželi byvše od něho velmi přijati a k slyšení připuštěni; ne-dal pan Albrecht Kostka věřící list o Jiřího, i vzat jest s Marinim do ady, která drahně hodin trvala, i f tu dostal od toho krále. Dne 15. otli se poslové již v Šampanii, vna byli v Remeši, 20. června iensu, kdež viděli krále Cypr-bratra královny Francouzské, a ké teprv se dověděli, kde Francouz-il Ludvík XI. se zdržuje, neboť ld prý po lovích talácel. Proto se l Marini se svými služebníky a em Jaroslavem z Amiensu napřed dne 22. června do Saint Paul, také zastihl a s ním starého voj-Burgundského Filipa. Oznámil příchod poslův krále Jiřího, pro-a kdy ráčí ty posly před sebe Král Ludvík jej velmi ochotně a el a také rozkázal, aby poslové do Abbeville přijeli, že tam též přibude. Nepřijel tam, nýbrž po dnech teprv do nedaleké vsi erre, kamž opět Marini k němu zajel; a tu teprv 30. června za-poslové z Abbevilly do té vsi, la tvrz v bahnech. Tam byl král, královna s bratrem svým, králem Cyprským. Když poslové k Dompierru dojeli, vyjel proti nim jakýsi znamenitý pán s jinými francouzskými rytíři, přivítal je a před své obydlí je sprovodil, kdež s koní ssedavše šli pěšky s tím pánem do tvrze ku králi. Když je po dosti dlouhém čekání před krále pustili, tu pan Albrecht Kostka nejprvé pověděl pozdravení od krále Jiřího a dal hned list věřící, Marini zas učinil pozdravení od králův Matiáše uherského a Kazimíra Polského, a také hned od obou králův dal listy věřící. Tedy král četl sám ty listy své radě, a nejprvé krále Českého; a všecky je přečet kázal panu Kostkovi a Marinimu, aby sedli na stolice proti králi k tomu připravené. Ale oni se zbraňovali a nechtěli seděti, až rada králova řekla, že jest ten obyčej, aby poslové královští sedíce poselství vyřizovali. A prvé než sou sedli, přistoupili k nim dva z rady, žádajíce od krále, aby co nejkratčeji mluvili. Tedy pan Kostka slíbiv tak učiniti, sedl a omlouval se nejprv, žeby raději rytířské běhy chtěl vésti, nežli před tak mocným a nejkřesťanštějším králem mluviti; a tak mluvil dobře dlouho a mnoho. Konec a rozum vší té řeči byl tento: že král Český prosí a žádá krále Francouzského, jakožto krále nejkřesťanštějšího a toho, jenž miluje obecné dobré křesťanstva, aby ráčil učiniti svolání a sněm králův a knížat křesťanských, aby se oni osobně anebo rady jejich s plnou mocí sjeli v jedno místo a jeden čas, kdežby a kdyby král Francouzský ukázal a položil; a že toho žádá král Český pro chválu Boží a pro zvelebení jak obecné církve tak i říše křesťanské. Trvala ta řeč as hodinu neb více. Také rytíř Marini mluvil o té věci od krále Polského latinsky, od krále Uherského francouzsky, ačkoliv přednášel od obou králův více, nežli pan Kostka od Českého; neboť vypravoval, kterak se jemu vedlo u krále Uherského, že sou jej tam chtěli někteří biskupové v klatbu vehnati, a co jest tam slyšel, kterak papež rozpisoval o králi Francouzském a hanil jej; též i o příhodách, kteréž sou se jemu dály u krále Polského; vykládal také, co se mu přihodilo, když jel před tím od krále Francouzského k pánům Benátčanům, a kterak se ku králi Ludvíkovi XI. králové Český, Polský a Uherský laskavě mají, a jich lidé poddaní kterak velice milují krále i zemi Francouzskou, a zvláště že páni čeští velmi jsou jim příchylní, i páni Be-

nátčané. A když to všecko Marini dílem latinsky dílem francouzsky přednesl, dal král Ludvík odpověď skrze sekretáře svého Rolanda, že ta věc o které mluvili, jest veliká a že dobrého rozmyslu potřebuje; protož aby zase do Abbevilly jeli, král že tam brzy za nimi přijede. A tak poslové ještě téhož dne večír do Abbevilly se vrátili.

V radě krále Ludvíka XI. byli mezi jinými patriarcha Jerusalemský, biskup Ebroický (Evreux) a královský kancléř. Ti čtyry dni u krále v Dompierru se pozdrževše, teprv 4. července do Abbevilly přijeli a s českými posly vyjednávati počali, dříve než tam král sám přijel. Tu čeští poslové poznali, že těžká jest úloha, kterou vykonati měli. Ukázalo se, že do Francie již před jejich příjezdem přišla výstraha z Říma, a také z Čech listy od rozličných osob strany Římské, velmi hanlivé, že prý král Jiří jest v klatbě papežské, i královna a všickni poslové že jsou kacíři, a proto že neslyší se králi Francouzskému, aby s nimi vcházel v jakékoli závazky. Král Ludvík tehdáž nehájil svobod Gallikánské církve, byl toliko osobně s papežem v nevoli; avšak jeho radové, nejvíce kněží, byli vesměs Římskému dvoru oddáni; proto chtěli účel poslův českých zmařiti, zamítajíce každé pomyšlení o nějakém sněmu panovníkův světských, ano i obnovení dávných smluv přátelských mezi Francií a Čechami nechtíce; proto v jednání s posly chápali se všech zámínek a prostředkův. Hned s počátku nebylo jim plnomocenství českých poslův dost prostranné a určité, a když jim poslové konečně dokázali, že ovšem mají moci k tomu dosti, aby s jejich králem platnou smlouvu učiniti mohli, vyzvali pana Kostku a Mariniho, aby přišli sami dva k nim do bytu králova kancléře. Že tam nikdo jiný nesměl, poslouchali panošové z poselství, Ruprecht, Václav Strachota a Jaroslav u jakéhosi okna, znamenajíce, kterak tam v radě „na se křikají a se hádají, zvláště o tom sjezdu neb sněmu králův a knížat, pravíce, že toho neslyší žádati králi Českému, zvláště bez povolení otce svatého a císaře křesťanského, a žeby to nejlépe přináleželo jednati otci svatému s císařem, a aby se král Český v to nepletl; i o to spříznění krále Českého s králem Francským, žeby to nemělo býti bez vědomí otce svatého. Ještě jiných mnoho řečí uštipných a neužitečných zvláště patriarcha, kancléř a jaký mistr mluvili ... K jejich řeč prv počal odpovídati pan Antonín) horlivým a křiklavým hlas Vy ...., vždy chcete, aby bez nic dobrého jednáno nebylo! a mnoho řečí mluvil jest, velmi se A pan Albrecht (Kostka) také m všecky věci, kteréž na otce svat šejí, zachovávají Čechové jeho sv též i císařově milosti; ale divná že vy praelatové nerádi vidíte dopouštíte, aby co dobrého svě sami mezi sebou jednali, než vš skrze moc a důstojenství praela a o všech věcech světských ab duchovní věděli. A jiného také m týkaje, že bez odpuštění otce svat že kdo chce s kým chce dobře bý to popsal panoše Jaroslav ve sv níku.

Proč tito kněží při dvoře krá couzského tak nepřátelsky k krále Jiřího se chovali, mělo s činu v řečech, které tehdáž vůbec o králi Ludvíkovi XI. Zejména císaře Bedřicha se pravilo, že k vík chce býti Římským císařem toliko hleděl podmaniti sobě říšsk Mety, ale že naproti vojvodům Římskému a Milánskému počínal si již jako císař Římský. O návrh Jiřího však smýšlelo se vůbec žeby předsedou sněmu králův ských nemohl nikdo jiný býti, ne Římský. Podle vůle rad svých byl Francouzský měl české posly zho a s králem Jiřím co vyhlášený řem a novotářem v žádné záv vcházeti; on však se k poslů jinak choval, nežli sobě přáli jeh

Král přijel teprv 10. července bevilly, ale tu ničeho s posly nýbrž jim dal říci, aby s ním je města Dieppe, kteréž již při u Bylo prý to město dosti pěkné nezdravé v něm povětří od smr ného, ješto mnoho ryb mořských prodávají, jichžto veliké hromady a smrdí. Král tam přijel 13. čer nimi na nóc, a druhého dne zas Dieppe na nějaký hrad; i řekl královští, aby poslové tam za ním brali, načež se pan Albrecht K již rozhněval a jeti nechtěl. T července poslal král pro ně do aby k němu přijeli tři malé míle ské na malou tvrz jakéhosi Dieppského, jménem Neuville,

ainou a o samotě stojící. Tu tedy
tam poslové, a král připustil k
enom pana Kostku a Marini-
rál Ludvík ukazoval se velmi mi-
m, a prohlásil se, že pro další jed-
návrhu krále Jiřího zvláštní po-
zřídí, které by po Všech Svatých
ncie do Prahy přijelo; také hned
Albrechta Kostku z Postu-
o své tajné rady přijal, a královský
u na to dal, aby všech požitkův
ch důstojenství co tajný rada krále
ouzského požíval, načež pan Al-
králi také hned přísahu učinil. Taj-
radám svým pak nařídil král, aby
skou smlouvu mezi ním a králem
m dle žádosti českých poslův se-
Když však se páni biskupové a
ti v královské radě divně tvářili,
u odpor klásti chtěli, řekl prý král
Vík XI.: „Buď komu líbo nebo žel,
ci s králem Českým dobře býti, a
v přízeň a přátelství vstoupiti,"
hned propustil pana Kostku a Ma-
od sebe kázav jim do Dieppe se
), aby si tam ty smlouvy dali na-

ak nyní teprv nastalo poslům tuhé
ní s radami krále Francouzského, a
to ještě celý týden, nežli jim zá-
spříznění obou králův dne 18. čer-
v Dieppu podle jich žádosti sepsán,
ětěn a vydán byl. První sepsání té
vy, jak je radové francouzští byli
l, hned se poslům ve mnohých ku-
nelíbilo. Při druhé schůzce rad a
v nechtěl tomu pan Kostka připu-
aby v tom sepsání zůstala zmínka
jvodovi Burgundském, žeby mu to
ění nebylo na překážku práva jeho
uxenburské vojvodství. Tu patriarcha
nicemský prý široce dokazoval, kte-
rál Francouzský, Karel VII., otec ny-
ho krále, Lucemburska prý koupil od
vé Polské, Alžběty, sestry někdy La-
a krále Českého, za 60.000 zlatých,
prý nynější král je dal vojvodovi
ndském jakožto vyvolenému otci
a příteli nejmilejšímu. K tomu
e odpověděl pan Kostka řka: „O
ci nejsme poslání, bychom to nyní
jednali, než vy páni praeláti, abyste
věděti, že králová Polská žádného
práva neměla prodávati zemi Luxen-
ou; neb král Ladislav nebyl pravý
země České, ani králová Polská,
jeho, dědička; než byl král Ladi-
slavné paměti zvolen a vzat za krále
do Čech. A pak jestliže by jaké právo vojvoda Burgundský ukázal neb měl, dobře může král Český s šedesáti tisíc zlatých býti, bude-li chtíti Luxembursko míti; králová Polská však žádným obyčejem nemohla Luxembursko k dědictví komu prodávati, my pak těmito smlouvami spřízněním nechceme tu zemi vojvodovi Burgundskému odjímati ani ji od království Českého odtrhnouti."

Naproti tomu namítali radové francouzští, když jim poslové podali svůj návrh listu poručení, aby v něm nestálo v titulu krále Českého „vojvoda Luxenburský", v čemž jim poslové vyhověli a nový list poručení sepsali. Však když jim ho druhého dne podali, nelíbil se jim opět titul krále Jiřího, i chtěli, aby stálo toliko: „Jiří z Boží milosti král Český atd.", že prý jejich král se také ve svém listu poručení své radě chce psáti toliko takto: „Ludvík Boží milostí král Francouzský atd." Poslové museli tedy zase nový list poručení psáti kteréžto radové sice přijali, ale potom poslům zas ten první spis svůj od nich nepřijatý podstrčiti chtěli. O to bylo zase krušné hádaní, až radové řekli, aby si poslové opět ku králi dojeli a s ním o to se smluvili, že oni bez jeho vědomí nic nesmějí měniti. Když potom poslové jeti chtěli, řekli jim radové, aby nejezdili, že sami pojedou a toliko aby Marini s nimi jel ku králi. Pověděl pak Marini, když se vrátil, že král kázal české posly odbyti vedle jejich vůle. Tedy musely se ty listy dokonati, jak si toho poslové žádali, ale bylo potom ještě mnoho okolkův, nežli vše na čisto opsáno a zpečetěno bylo. A tak se poslové celý týden v tom městě Dieppe obmeškali pro to dvorní prý kejklování rad francouzských.

Obsah hlavního listu smlouvy přátelské byl ten, že oba králové, Francouzský a Český, sobě slibovali, že budou svoji bratří, přátelé a spojenci na všecky časy budoucí, pro dobré a poctivé jak království a osob svých, tak i církve a veškeré říše křesťanské. Však o sněmu králův a knížat křesťanských nebylo zmínky v tom zápisu, neboť slíbil král Ludvík, že o tu věc své posly do Prahy pošle, a tím vše odloženo bylo na čas budoucí.

Poslové opustivše Dieppe dne 22. července přijeli do města Rouenu nad Sekvanou, kdež teprv kancléř královský pečeti ke smlouvám přivěsil. Tu se také rozloučili s rytířem Antonínem Ma-

rinim z Grenoblu, kterýž tu již ve vlasti své zůstal. Bezpochyby vystoupil nyní ze služby krále Jiřího, aniž se o něm více zmínka činí. Pan Albrecht Kostka z Postupic opustiv Rouen již 23. července, obrátil se se svým komonstvem přes Svatého Diviše (Saint Denis) 26. července do Paříže, odkud 28. července poslal rychlého posla ku králi Jiřímu do Čech se zprávou, kterak jest u krále Francouzského pořídil; sám dále do Orleanu nad Loirou se obrátil, neboť měl v úmyslu, přes italské země do vlasti se vrátiti. Ve městě Bourges zjednal tři Francouze, kteří s ním jeli, aby v Čechách koltry na postele a koberce dělali, chtěje se snad králi Jiřímu zavděčiti, kterýž velmi pilen byl rozmnožování průmyslu v Čechách a na Moravě. Ale ti tři Francouzi, dřív nežli dojeli krajin německých, všickni se potom vykradli. Dne 6. srpna dostali se poslové do města Lyonu, kde se dal pan Kostka od německých kupců přemluviti, aby přes Alpy do Italie nejel, nýbrž že rychleji a bezpečněji přes Kostnici a Ulm do Čech se dostane. Avšak na cestě do Genevy byly tak hrozné cesty, že před i za Seysselí, tehdejším sídle vojvod Savojských, museli vůz rozebrati a po řece Rodanu vzhůru pracně a s velkou svízelí se plaviti. Z Genevy dostali se přes Lausanu, kde jim poslední Francouz utekl, přes Bern i Aarau do Kostnice čili Konstancie, kdežto prý „zoufalí Němci mistra Jana Husi upálili; a tu noc, když tu leželi, velmi hrom bil, a jednak celou noc kněží proti hromu zvonili, a zvláště u sv. Petra in summo, kdež sou mistra Husa odsoudili na smrt". Přeplavivše se přes jezero Bodamské přistáli u města Bregencu; dne 1. září přijeli do Inšpruku, sídla arciknížete Sigmunta, který však pro mor i s manželkou někam jinam ujel. V Pasově se dověděli, že také v Čechách lidé velmi mrou, a že král Jiří s celou rodinou do Mostu zajel. Poplavivše se pak po Dunaji, obrátili se přímo do Čech a nocovali již ve Frimburce, městečku Jana z Rosenberka; avšak pode vsí Svérazí půl míle od Krumlova se pan Albrecht Kostka tak povážlivě roznemohl, že ledva odtud dojel do kláštera ke Zlaté Koruně. Opat jej druhého dne poněkud zdravějšího sám dovezl do Budějovic, kdež se poslové dověděli, že král jest v Jihlavě. V Jindřichově Hradci šeli, že král do Brna jede; z Jih pak odeslal pan Kostka dvořan na Litomyšl, a sám jel s ostatními přes Meziříčí a Tišnov do B kde 14. září králi Jiřímu listy poselství vyřídil.

Odročením otázky o valných sj panovníkův světských byla ta otáz ma jako již pohřbena, neboť ani s poselství z Francie do Prahy ne ačkoliv král Jiří nepřestával býti v jení s králem Ludvíkem XI., a sv šlénky také ještě později se nes Kdyby bylo jemu možné bývalo, je tečníti, byly by se politické věci v pě brzo jinak obrátily ku prospě blahobytu národův. Avšak k proved jímu nehodilo se ještě 15. století, knížat panovalo vůbec ještě hlub hrubé sobectví.

Smrt papeže Pia II. a považlivá zn kterak pánové strany katolické o smýšlejí.

1464 srpen.

Chtěl-li papež Pius II. králi Jiří všem překaziti, aby nevzniknul a křesťanského vojska proti Turkům viti se nemohl, to jemu samému lépe se nedařilo. Jakkoliv se byl a hlučně prohlásil, že se sám, ačko a churav, v čelo všeobecné výpra staví, nalezlo to přece málo ohlasu pě. Myslilo se, že když náměste stův na zemi se svými kardinál znamením kříže proti nevěřícím d potáhne, nebude krále ani knížete, by chtěl doma zůstati. Zatím shlu v Italii v okolí měst Pisy a Jakýr Ankony něco sběře křižácké ze vše zemí, jakož čeští poslové na své ce Francie dne 21. května 1464 nedale štera Waldsaského takový houf Němcův potkali, kteří na pohany nyní pak v měsíci červnu měl se zdvihnouti, a vojenské tažení nast Než však se z Říma hnul, vypra 15. června 1464 proti Jiřímu, „ se zove králem Českým", řádný aby co obžalovaný z kacířství dnech osobně k soudu před papežsk lící se dostavil. Potom 19. června P skutečně z Říma do Jakýnu přijel. ovšem kromě řečených houfův křiž nebylo ani jednoho knížete, ani

rojného, ni na zemi ni na moři, ježto y se bylo mohlo postaviti k odporu co oveň proti moci Mohameda sultána. Tu Jakýně ulehl papež na lůžko, v němž okolik neděl poležel v těžké nemoci, a n dva dni před svou smrtí dočkal se té ožné útěchy, že spatřil na moři loďstvo enátské, které se konečně blížilo. Dne . srpna umřel tam papež Pius II. (Eneáš Sylvius Piccolomini), ěkdy dějepisec království Českého a bo- ožel původce jeho neštěstí. Kardinálové, teří s ním do Jakýna přišli, vrátili se ned nazpět do Říma, a na výpravu se- rané peníze králi Matiášovi do Uher k odpoře války poslali. To byl konec slav- é chystané všeobecné války proti Tur- kům.

Když papežské bully s půhonem proti králi Jiřímu došly císaře Bedřicha, objevil ten neobyčejnou smělost a odva- hu, neboť je potlačil a umořil, tak že ani řádně vyhlášeny býti, ani v Čechách ško- dy spůsobiti mohly.

Papež Pius II. sice umřel, ale králi Ji- římu se neulehčilo. Všechny jeho snahy, aby co kališník ze svého osamotnělého postavení v křesťanstvě vybřednul, posud s nezdarem se potkávaly, tak jeho krátké bažení po koruně Německé, jeho návrh opravám v říši Římské, i jeho ušlech- tilá myšlénka o stálých sněmích králův knížat křesťanských; výtečné ustrojení papežské moci v celém západním křesťan- tvě odolalo všem jeho útokům a zmařilo všecky. Nezbývalo mu nyní nic, nežli jisté osobní přátelství panovníkův sou- edních, kterých si byl získal svým po- náním moudrým, důrazným a nezištným.

Zatím na neštěstí vlasti vyklíčil se v mém lůně národu Českého zárodek zlý, terýž nyní do váhy na stranu jemu ne- řátelskou těžce počal padati. Toto zlé la nesrovnalá moc a svémyslnost pá- v českých, která po bitvě Lipanské 434), kdež byla síla demokratických cí zlomena, čím déle tím více rostla množila se. Korouhevní pánové byli ny- hlavní držitelové branné moci v zemi, ouhý čas za bezvládí nikoho neposlou- ali, a naplňoval je hrdostí cit, že mo- u sami dělati sobě krále a pána dle osti své. Jiří Poděbradský vzešel sice ních, ne co náčelník právě jejich, nýbrž rany té, která v rytířích, v zemanstvu ve městech hlavní sílu svou měla; pá- vé zas nejen bezděčně uznali vládu je- , ale potom i pomáhali jemu povztýčiti opět moc a vážnost královskou. Když pak se mu dařilo a on své králování po mno- há léta nejen zdárně ale i co rok skvěleji provozoval, — tu ve mnohých pánech, kteří se mu rodem rovnali, procitla žár- livost; neboť pro jeho přednosti ducha smyslu neměli, tudíž ani je oceniti uměli. Větší počet předních rodův panských Římské církvi věren zůstával, proto ne- mohlo to jinak přijíti, než že tito pánové při stálém popichování se strany Římské, ke všemu, co s kališnickou většinou ná- rodu souviselo, vždy větší nechuť dostá- vali. Když konečně z Říma k nim dochá- zeli hlasové, že nesluší se poslouchati krá- le kacířského, tu mnozí nakloňovali dost zřejmě ucha svého hlasům takovým. Jest- liže král některého padoucha a zemského škůdce jejich stavu trestal, tento křičel i žaloval do Říma, že pro katolickou víru pronásledování musí trpěti, jestliže král nehověl některým jejich žádostem, žalo- vali také na křivdu. Katolickému kněž- stvu, kterému na ten čas selhala naděje, že k bývalé moci své navráceno bude, také se stýskalo, a tak pokrytá vášeň proti králi netoliko v Slezsku a na Mora- vě, ale i v samých Čechách doutnala. Prá- vě nyní zuřící mor byl příčinou, že se tato vášeň ještě více rozdmýchala. Mor ten počav na podzim roku 1463, násle- dujícího roku sice poulevil trochu, však brzy v srpnu a září 1464 novou a větší prudkostí počal řáditi. Umřelo mnoho pá- nův a nižších šlechticův bez poručení statku svého, a v takových případech měl právo král Český, co vrchní ochránce vdov a sirotkův, poručníky jim dávati. Takový poručník stával se i nápadníkem statku poručence svého, kdykoli tento nedošel let svých dospělých. Rozumí se, že král Jiří nebyl ochoten udělovati po- ručnictví lidem, o kterých věděl, že se neochotně mají k němu a k vládě jeho. Tací byli větším dílem katolíci, a ti nyní přidávali se k těm, kteří tvrdili, že pro víru křivda se jim děje. Tak vášně proti králi ještě více zrostly, a dostávajíce z Říma vždy nových podnětův, nedaly se více ukojiti. Veřejně pod pláštěm víry proti králi vystupovati přece si nespoko- jenci netroufali, proto že celé Čechy vě- děly, že se jim pro víru od krále skuteč- ně žádného příkoří neděje; proto si umí- nili, své nespokojenosti tím vlasteneckou barvu dáti, že vedli řeči a stesky na pře- chvaty krále Jiřího, že ztenčuje a ruší starodávná práva a svobody. Tak srazivše

se katoličtí nespokojenci potom v politickou jednotu, po několik let královskou moc v zemi podrývali, ovšem s tak chatrným prospěchem, jak chatrné a nepodstatné byly jejich stížnosti. Tito političtí nespokojenci ze zemí koruny České hledali i nacházeli v Římě ochranu a podporu, a v Římě již od r. 1463 čím dál tím určitěji odbojníkům proti králi Jiřímu za právo dáváno, krále pak za bezprávníka a uchvatitele trůnu pokládáno.

Ze všech dosavadních odbojníkův proti králi nejurputnější byl pan Hynek Bítovský z Lichtenburka, starý osobní nenávistník jeho. Příčina nesmířitelné nenávisti jeho ku králi Jiřímu podána byla již r. 1455 tím, že Jiří ještě co správce zemský svému strýci Prockovi z Kunstatu dopomohl k úřadu královského komorníka Olomúckého, kteréhož by byl Hynek Bítovský po svém otci Janovi nejraději sám pro sebe dosáhl. Proti Prockovi strojil pak takové pikle, že tento po svém povýšení ani na sněm téhož roku přijíti si netroufal, vymlouvaje se nemocí, ano i písemně moravské stavy žádal, aby jej v ochranu svou vzali proti nepřátelským úkladům pana Hynka. Tento Hynek Bítovský z Lichtenburka byl sídlem na hradě Cornštejně strmícím nad řekou Dyjí nedaleko hradu Bítova, kterým vládli jeho strýcové.

Již roku 1462 poslal do Říma k papeži Piovi II. tázat se, má-li pro vyhnutí se pronásledování činiti poslušenství králi Jiřímu, kterýž sám apoštolské stolice není poslušen? a za odpověď obdržel, že není povinen poslouchati krále, ale doufati u vysvobození a v náhradu od Boha. Následkem toho počal roku 1463 otevřenou válku, jak již výše podotknuto bylo; Achac Bohunek, mistr řádu křižovníků sv. Jana v Mailberce v Rakousích a část rot bratrských s ním se spojili. Král Jiří měl sice péči naň, ale bezprostředně ničeho proti němu nepočínal; nyní celou tu věc podal na stavy moravské a na soud jejich zemský. Trvalo to dlouho, nežli v té při postoupilo se dále, nicméně musela se přece konečně vyříknouti klatba nad panem Hynkem jakožto nepřítelem země. Olomoucký biskup Tas z Boskovic a jiní moravští pánové chtěli velice, aby se to mírně vyjednalo; měltě pan Hynek bratra Štěpána Bítovského z Lichtenburka, kterýž králi se poddav věrnost jemu přísahal, a tu pánové chtěli, aby Hynek tomu bratru své statky ku spravování postoupil, a když králi naprosto se nechce poddati, prosili zas krále, aby Hynkovi dovolil, požívati důchodův z těch statkův v cizině. I toho nechtěl pan Hynek učiniti, a tak byla klatba nad ním vyřčena a zákonu průchod dán. Teď celá Morava, pánové katoličtí i katoličtí, praelátí i německá města postavili na počátku měsíce července 1464 branné lidi své do pole proti panu Hynkovi co rušiteli míru zemského. Králův syn, kníže Viktorin, co hejtman markhrabství Moravského, vedl je k dobývání hradův Hynkových. Již před 15. srpnem dobyt jest hrad jeden, jménem prý Raispurk, nyní neznámý, ale dobývání hradu Cornšteina bylo velmi namáhavé; musely se stavěti šašty proti němu, s nichž se do něho střílelo, i protáhlo se to až do následujícího roku, jak potom vypravovati budeme.

Nový papež Pavel II. a jeho první jednání v českých věcech.

1464 září — 1465 březen.

Jošt z Rosenberka, biskup Vratislavský, dověděv se o půhonu od papeže Pia II. na krále Jiřího vydaném, poslal do Říma svého důvěrníka, kněze Tomáše řádu Johanitského čili jak se tehdáž říkalo Strakonického. Však než ten do Říma dojel, umřel zatím papež Pius II. v Jakýně, a byl již 30. srpna Pavel II. na apoštolskou stolici posazen. Tento nový papež byl rozený Benátčan, nazýval se Petr Barbos titulem „kardinála od sv. Marka", ale nerovnal se vysoce vzdělanému předchůdci svému ani duchem ani mravní povahou; naopak šly o něm hlasy, že byl příliš hrdý, marnivý, zženštilý a ukrutný, šperkův a pamlsek nad služnost milovný; také prý velmi o to pečoval, aby se mu lidé pro krásu těla jeho divili, jakož si chtěl také s počátku co papež dáti jméno Formosus, to jest lepotvárný, potom ještě aby se všecko obdivovalo té skvostnosti a nádheře, s kterouž se vždy u veřejnosti ukazoval. Naproti tomu zas těžko bylo dostati u něho slyšení. Kdo o to stál, bývali mnohonásobně odbýváni, neboť v kancelářích jeho nelze bylo ničeho pořídíti bez peněz. Ostatně jeho potomní krutě jednání proti Čechům a králi Jiřímu šlo sice pod jeho jménem, ale vycházelo více od kar-

mezi nimiž zvláště Karvajal horlil proti kališnictví českému. nita kněz Tomáš, posel biskupa omohl se slyšení u nového papeže, ádal jemu od biskupa, kterak ne- é bylo počínání jeho předchůdce cky katolíky v zemích koruny če- l Jiří že není tak zlý a dobré ra- ístupný, ale že jest se obávati, né počínání proti němu neudusilo onečně dobré vůle, aby za to snad li utrpěti katolíci věrní; prosil y od započaté pře aspoň popřestá- lí ne celé ustoupeno bylo. Papež I. již o tom věděl, kterak císař bully Piovy proti Jiřímu vydané ; proto rád uslyšel prosbu tako- nicméně poručil tu věc k rozhod- m kardinálům, Bessarionovi, ajalovi a Vilémovi O- ském u. Od těch přijal posel bi- Vratislavského odpověď dne 30. nou, kteráž zněla v ten smysl: že voluje k žádosti biskupově pod tou ou, aby mezi tím proti Vratislav- d „toho, který Čechami vládne", nepočínalo, i aby se biskup přiči- ho navrácení ke skutečnému po- tví; potom kterak prý se v Římě divil, že „ten, kterýž se za krále lyšev o povýšení nového papeže, hned nikoho s gratulací do Ří- o jiní panovníci, — však že rány, netrpí lékařství, železem hojeny, údové od těla církve svaté ovšem býti musejí, aby jeho nenakazili svým. Ať prý jen ten, „o kterém ", nemyslí, že s papežem Piem, paměti, již pohřbena jest všecka oožtolské stolice, jakoby jeho ná- neměl ani míti mohl horlivosti a skrocení těch, kteříž proti svaté rohův svých pozdvihují. „Ba ne- na, ale rozmnožena jest v Pavlu síla, a jinými léky Vratislavských bude, nežli jest myslil papež Pius; bude těžko rozděliti to, co shro- o jest proti Turkům, a částku k Vratislavi obrátiti."

bsahu tohoto listu poznati lze, že tí, kterýž sobě po smrti papeže lépe tušiti počal, nejen ničeho ne- a že naopak brzo poznal, kterak ylo jednati u věci jeho s papežem ým a znalým, nežli s nástupcem šnivým a neznalým.

12. října 1464 přišli do Říma po- císaře Bedřicha pozdravit nového papeže. V jejich čele byl známý již Jan Rohrbacher, jemuž uloženo bylo, aby také ve věcech Českého [krále] jednal. Když prý se před papeže postavil a za krále Jiřího se přimlouval, dána mu jest otázka, zdali král Jiří skutečně o tom neví, že zvolen jest nový papež Pavel II.? Rohrbacher činil naději, že poslové z Čech ještě přijdou, a papež prý byl rád z toho. Však později přišla za posly zpráva od císaře do Říma, že z Čech nikdo nepřijde, a když to Rohrbacher papeži oznámil, že Českého krále zašly důležité překážky, pro kteréž vypravení poslův poodložiti musel, tu papež náhle přetrhl řeč o tom, a nechtěl dále o tom mluviti. Přednesl pak Rohrbacher co důvěrník císařův trojí prosbu papeži: nejprv aby neráčil následovati příklad předchůdce svého naproti králi Českému, ale nakloniti se jemu svou milostí; za druhé aby zdviženy byly a zrušeny všecky půhony a pře; a za třetí aby ráčil vypraviti znamenitého legáta do království Českého k urovnání různic povstalých, o kterémž nepochybováno, žeby se mu dařilo. Na první dvě prosby papež prý laskavě odpověděl pod výminkou, jestliže král splní, co slíbil a čeho na něm žádá; však co do poslání legáta, tu teprv po čtyrech nedělích, 28. prosince, dal za konečnou odpověď, že poslán bude legát, však ne do Čech, nýbrž k císařskému dvoru, tam že se má král Český k němu obraceti, a že k tomu jest jmenován Rudolf z Rüdesheimu, biskup Labódský, muž prý laskavý i rozumný, a králi Českému dobře nakloněný.

Tu se na počátku r. 1465 objevil najednou v Římě pan Hynek Bítovský z Lichtenburka, jehož král Jiří na jeho hradě Cornštejně právě dobýval. Vida totiž pan Hynek, žeby se na řečeném hradě přes zimu neudržel, jelikož posádka již hrozný hlad trpěla a také válečných prostředkův k další obraně se nedostávalo, vyprosil před zimou na obléhatelích stání zbraně; i poručiv obranu hradu rytíři Janu Šarovcovi, vykradl se z něho, podtají špíže a válečných potřeb na hrad dodal, potom přes Vídeň k císaři, a když tu, jak se zdá, sluchu nenašel, od něho přímo do Říma k papeži se odebral. Tu se pomocí právě výše řečeného biskupa Rudolfa Labódského, svého dávného přítele, dostal k slyšení u papeže, i vedl nejhroznější řeči a žaloby na krále Jiřího, kterak prý co dobrý katolík od něho trpě-

ti musí, a kterak prý vždy hotov byl státi k papežovu soudu a podrobiti se jeho rozsudku. Takové odvolávání se k papežskému soudu bývalo v Římě vždy rádo slyšáno a neminulo se nikdy se žádaným účinkem. Papež Pavel II. uznal, že pan Hynek jest katolík pravý a horlivý, i udělal se mu soudcem v jeho věci, chtěje se o ní zasaditi celou mocí svou. Položiv to za výminku všeho dalšího vyjednávání s králem Jiřím, aby především přestalo nejen dobývání hradu Cornšteina, ale také aby panu Hynkovi za všecky škody náhrada se stala, odsoudil papež krále Jiřího již napřed. A řečený biskup Labódský již 21. ledna 1465 vydal o tom z Říma množství psaní ke všem katolíkům do Moravy a do Čech, poroučeje každému zvláště jménem papeže, aby bez meškání odvolal své lidi hradu Cornšteina dobývající. Nejdůležitější psaní dostal biskup Olomoucký, Tas z Boskovic, kterému se vytýkalo, že maje býti ochráncem může katolíka stal se sám také pronásledovatelem jeho.

Poslední hádka o náboženství mezi katolíky a kališníky. Dobytí hradu Cornšteina na Moravě.

1565 únor—červen.

Mezi tím, co se v Římě ukládalo o krále Jiřího, zdvihány jsou v Čechách vždy hojnější žaloby o rušení náboženského pokoje; tu žaloval mistr Jan Rokycana, tu zas kapitula kostela Pražského. Bylo znáti, kterak vplyv Římský zase do země mocněji se vtírá, a vášně k novému výbuchu popouzí. Král Jiří chtěl hrozivý rozbroj hned v počátcích zameziti, a položil do Prahy, a sice do svého Dvora králova, valný sněm ke dni hromnic, 2. února 1465, aby se tu strany samy nějak umluvíti a srovnati mohly, počítaje ovšem při tom mnoho na vlastenské smýšlení sněmovníkův, že roztržce dále šířiti se nedají. Sešel se hlučně netoliko veliký počet světských ze všech tří stavů zemských, ale též i kněží; i vyvolen jest především výbor z pánův a rytířův katolických i kališnických po 45 osobách obojí strany, a z poslův každého královského města po dvou; a ten výbor měl býti jako soudce mezi katolíky a kališníky. Dne 7. února pak zahájil sněm král sám dojímavou řečí, ve kteréž obšírně vyložil péči svou o zachování pokoje, a kterak mu násobné žaloby o rušení jeho doch tu od mistra Rokycany, tu od kněze ria, děkana kapitulního; ty že žádá pravy, a proto že svolal pány stavy, hledávaje na nich, aby s obojí strany hledávali prostředkův, jak by svor mezi nimi obnovena a pojištěna býti hla. Potom se počalo rokovati u pří nosti duchovenstva strany obojí, ale trvalo dlouho, již celý sněm otrnul v hádkách náboženských neutěšených nekonečných. Vykládaly se články o které spor byl, a příběhy dějin cír ních ve vlasti: Rokycana počal pravovati, jak a co se dělo hned od 1408, kapitulní děkan Hilarius zaběhl až ke svatým apoštolům slo ským, Cyrilovi a Methodiovi, o kte tvrdil, že prý první kollegiatní ch v Praze založili. Rokycana vytýkal H riovi, někdy svému učenníku, že od cha odpadl; Hilarius mu to zas vrátil mítaje, že i on mistr Rokycana za m svého v klášteře Rokycanském pod nou přijímal, a že také potom své svědčení změnil: zdali pak odstoupil bludu čili od pravdy, když nabyl lep poznání? Ze světských sněmovníkův vili nejvíce pánové, a to se strany ské Jan z Rosenberka, Zde Konopišťský ze Šternber Oldřich z Hasenburka, Vil z Riesenberka a Rabí, Levz R mitala a kancléř Prokop z R šteina, se strany kališnické Zde Kostka z Postupic, Jan Ma vec z Pacova, Burian Trčk Lípy na Lipnici a Samuel z Hr ku a Valečova. Vedly se také stí sti na bouřlivá kázání katolických k jako kněze Valentina v Budyn kněze Jiřího v Soběslavi, a to odp dali pánové Oldřich z Hasenbu a Jan z Rosenberka za ně co po né své. I trvaly ty hádky v podob způsobu ode čtvrtka, 7. února, až do dělka, 11. února 1465, až král Jiří znav, že nevedly ku smíření ale k v mu ještě rozhořčení obou stran, náh přetrhl a sněm rozpustil.

A to bylo poslední hádání o náb ství za časův husitských; theologové stran zůstali každý při svém. Ale o v královské síni bylo náruživě mluv to brzy i na ulicích Pražských se ozýv lid jsa na straně Rokycanově počal v ně láti na kněžstvo i na pány Říš

r, pronášeje rouhání a utrhání ne-
á. Král Jiří však nedal tomu pohnu-
ali vzrůsti až ke skutkům násilným
ařlivým.

rál Jiří dověděv se o tom, co se
ím v Římě spůsobením pana Hynka
ského k neprospěchu jeho přihodilo,
l i litoval své chyby, že nového pa-
pozdraviti zanedbal; proto dne 7.
a 1465 omlouval své pochybení li-
k papeži velmi uctivým, v němž
anu Hynkovi oznámil, že nikoliv pro
lenství, nýbrž pro veřejný odboj, co
tel a zemský škůdce od veškeré ze-
Moravské válkou stíhán jest. I pro-
rál papeže, aby se takového člověka
mal ve věci, která s vírou ničeho či-
nemá.

ový papežův legat, Rudolf biskup
ódský, přišel mezi tím dne 14.
a ke dvoru císařovu, a obnovil hned
l rozkazy papežské, v příčině pana
a ke všem pánům a praelátům mo-
kým a českým vydané. Císař to ne-
l podporovati, pravě, že mu do věci
kovy nic není. Olomoucký biskup
na psaní od legáta održené psal mu
řezna z Výškova odpověď velmi ráz-
že Hynek Bítovský spurností svou
ijímaje rady ani pomoci netoliko se-
le i celou vlast svou do velikých ne-
i a škod uvrhl; že u něho jest nábo-
tví věc vedlejší, a že jeho odboj jen
taré nenávisti proti králi pochází;
ež že Hynkova věc jest příliš lehká
oštolské stolice nehodna, král že ni-
k odtrhnutí hradu Cornšteina ne-
, pokud dobyt nebude, a žeby až
o bylo, aby smíření s Římskou cír-
od Čechův i Moravanův od padesáti
již hledané, od Cornšteina záviseti
jím se rušiti mělo.

rál Jiří vypravil dne 1. dubna k tomu
ovi do Nového města za Vídní pana
eše z Veitmile s psaním, v kte-
se určitě vyjádřil, že odtrhnouti od
u Cornšteina brání mu zemský zákon
, a proto že toho nikoliv neučiní.
l pan Beneš legáta k tomu míti, aby
dal papežské rozkazy proti oblehate-
řečeného hradu vydané. Legát ne-
více učiniti, leč že slíbil posečkati
konáním papežských hrozeb, až od
že další naučení dostane. Papež Pa-
II. pak na psaní krále Jiřího neodpo-
jemu samému, nýbrž praelatům a
m českým dne 13. května, i pravil,
u líto bylo slyšeti o panu Hynkovi,
že muž tak upřímně katolický nezachoval se ve vlasti, jak se zachovati měl; ale že ten, co ho pronásleduje, osvědčiv se býti kromě církve, dle práva prý žádné soudní moci nad ním nemá. Hynek že prý není vinen, když mu poslušenství odepřel. Mají tedy všickni dobyvatelé hradu od něho odtrhnouti, Hynkovi jej navrátiti, a věc tu k soudu před apoštolskou stolici podati.

Ale nevyplnila se papežova vůle. Dobývání hradu Cornšteina trvalo již přes deset měsícův, a rytíř Jan Šarovec, Hynkův hejtman na hradě, konečně hladem přinucen vzdal se dne 9. června 1465 vrchnímu veliteli na baště proti hradu nastavené, rytíři Oldřichovi Mládenci z Milčína. Král Jiří daroval potom hrad valně porouchaný i se vším příslušenstvím panu Hynkovi Krajířovi z Krajku, který si při obležení jeho dobrých zásluh byl získal. Od té doby pustnul Cornštein vždy víc a více, a nyní strmí mohutné zříceniny jeho přes vrcholky lesní houště, která celý vrch opanovala, vysoko nad řekou Dyjí, která se v hlubině pod ním na tři strany zatáčí. Na hradebních zdech znáti ještě výlomy spůsobené od železných beranův, kterými dobyvatelé do nich tloukli, ba na nejbližším, ještě vyšším vrchu zachovaly se i zbytky bašty, z které se do hradu střílelo.

Král Jiří pohnán k soudu do Říma. Počátky jednoty katolických pánův proti králi Jiřímu.

1465 únor—srpen.

Sotva uslyšel papež Pavel II., že hrad Cornštein dobyt a Hynek Bítovský z Lichtenburka jak na odbojníka sluší, potrestán byl, utvrdil se ve svém hněvu proti králi Jiřímu, poddávaje se od té doby zcela vůli kardinála Karvajala, nejúhlavnějšího nyní nepřítele krále Jiřího při dvoře papežském. Papežský prokurator ve věcech víry, Antonín z Eugubio, žádal, aby soud na krále Jiřího, již od papeže Pia II. uvalený a mezi tím zastavený, nyní znova svůj průchod měl. Papež svoliv k tomu odevzdal dne 22. července 1465 vedení pře proti Českému králi třem kardinálům, Bessarionovi, Karvajalovi a Bernardovi Spoletánskému, a ti také brzo, již

2. srpna, vydali „půhon na Jiřího z Poděbrad, jenž se králem Českým nazývá", aby se ve 180 dnech osobně ke dvoru papežskému do Říma dostavil, a vyvodil se z nářku kacířství, zpronevěření, z křivé přísahy, svatokrádeže, rouhání a z jiných s nimi spojených nepravostí. Papež nečekaje ani na provedení toho soudu, již dne 6. srpna svého legáta, Rudolfa, biskupa Labódského, splnomocnil, aby jménem jeho všecky přátele, spojence a poddané Jiřího z Poděbrad osvobodil ode všech závazkův k němu, ba aby i každého, kdož by jemu víru zachovati ano ještě pomoci přinášeti chtěl, do klatby dával. Zároveň měl legát Rudolf všecky přední knížata v Němcích objížděti, u nich na Jiřího žalovati a jejich přátelské smlouvy, jaké by s ním měli, rušiti. Jiný legát s podobným posláním jel k Uherskému králi Matiášovi.

Byl to skutek osudný, který učinil konec posavadnímu blahobytu v zemi České a Moravské, jen zásluhou krále Jiřího spůsobenému.

Však již před tím stala se divná proměna s jedním předním českým pánem, ovšem katolíkem, ale dosud vždy prvním a nejčinnějším podporovatelem královým, s panem Zdeňkem Konopišťským ze Šternberka. Již na počátku tohoto roku 1465 šla po Praze pověst, že se pan Zdeněk s králem krutě pohádal, však o příčinách toho nic do veřejnosti nepřišlo. Jisto jest toliko, že v tom byla uražená hrdost pana Zdeňka, a že z toho pošla potom ona nesmířitelná nenávist proti někdejšímu příteli a pánu jeho, králi Jiřímu. Aby se jemu pomstil, stal se pak nejen zrádcem a předním odpovědníkem královým, ale i zrádcem národu a vlasti nejhorším, co jich kdy Česká vlasť zplodila. Náš Palacký povahu toho pana Zdeňka ze Šternberka těmi slovy líčí: „Jiří a Zdeněk, ačkoliv z dávna zdáli se býti jedna duše, byli však sobě velmi nepodobni: onen vynikal duchem a mravní povahou, tento tělem i zevnější úpravou: onen postavy nízké a obhroublé, tento vzrůstu vysokého a ušlechtilého: silní udatní a podnikaví oba. Jiří však nevážil si meče, než pokud ho měl potřebí, Zdeněk zdál se míti v něm své přední zalíbení: Jiří bezúhonný co do pohlaví a vzorný manžel i otec, Zdeněk plný galanterie a šťastnější v záletech milostných nežli v manželství, ačkoliv i on chlubiti se mohl syny, kteří otce sv nebyli nehodni. Pana Zdeňka brali s všickni za vzor, kdo dobrodružiti ch a v módách libovali sobě; bývalté vždy selý a hovorný, ale při tom marný míru, tak že i ve stáří ještě uvedl čepce u mužův v obyčej, aby mu šed vlasy nebyly vidíny. Co do mravní po hy šly o něm řeči méně chvalné, pra se zejmena, že stav se poručníkem m dých pánův Holických ze Šternber vnukův někdy pana Alše, jeho býval poručníka, potom panicův Hradeckých Smiřických, obohatil se dědictvím jej neslušně. Z té příčiny, zdá se, král o přel mu nového poručnictví, když za m ru panovavšího r. 1464 mnoho vdov a rotkův panského a rytířského stavu stalo: to bezpochyby vedlo hlavně k nějšímu rozstrku mezi oběma starý přátely. Od té chvíle stal se pan Zd něk ze Šternberka teprv kat kem nad míru horlivým a hořel až smrti neukrotitelnou žádostí pomst Však ho dále ještě lépe poznáme.

Nyní počal se pan Zdeněk Šternberka proti králi po spojenc ohlížeti. První se mu naskytnul Burl z Gutšteina, pán na Nečtinách, kt proti králově vůli zmocnil se byl hra Rabšteina i poručnictví nad siro po Janovi Caltovi z Kamen Hory, nedávno zemřelém svaku kr Jiřího. Když jej král proto k soudu hnal, nestavil se. Jiný rytíř z Gutšt na, Linhart, uvázal se také nevědo jakým právem v poručnictví statku starém Přibíkovi z Klenového z Janovic, právě v lednu toho r 1465 zemřelém. I ten s panem Zdeňk proti králi se spojil.

Potom pan Zdeněk, maje s císař Bedřichem při o nějaké dluhy a hrady válečné, vypověděl mu válku jménu svém a 36 svých pomocníkův ských, mezi kterými byla též jména krále Jiřího. V tom spatřoval císař celý jeho dvůr důkaz neupřímnosti a tutelnosti krále Jiřího, proto že se t o proměně mezi Jiřím a Zdeňkem za ještě nevědělo. Pan Zdeněk nepospíc vyvest císaře z omylu, i bylo mu pr vhod, popuditi také císaře proti králi římu. Císař skutečně hned proti králi římu velmi hrdou a pánovitou řeč v počal. Měltě také císař velké nesn s českým rytířem Václavem V kem z Čenova, předním hejtman

...ských, a ten spojil se nyní se ... proti císaři.

... se však ještě před podzimkem r. ... Vlčkem i Šternberkem vyrovnal; ... pouhé nedorozumění, vinou Zdeň... Šternberka způsobené a nevysvět... bylo císaři Bedřichovi dosta... příčinou, že na všecka dobrodiní ... služby od krále Jiřího jemu pro... zapomněl a všem přátelským ci... ...liže jich ten sobec kdy chovati ... králi Jiřímu, najednou a navždy ... dal.

... se byl pan Zdeněk ze Štern... a zjevně s králem Jiřím porůznil ... nepřítelem se stal, a když násled... ...ho kvašení mezi katolickými pány ... se zmáhalo, přijel do Čech na ...ikopřevorství Strakonické Vrati... ... biskup Jošt z Rosenberka, ... dotud vší mocí tomu bránil, aby ... boj pro náboženství strhl. Avšak ...ách jej považovali za nejhorlivěj... katolíka, strana katolická měla tu... němu největší úctu a vážnost, a co ...dil, tím se všickni řídili. I tak to ..., že právě on se stal předním strůj... rozbrojův a bouří, které nedaly ... na sebe čekati. Brzy počali se pá... Římské strany k němu sjížděti a s ... tom, co by činiti bylo, raditi, i ... se sjezdy u něho v Strakoni..., u jeho bratra Jana z Rosenberka ...rumlově, a u pana Zdeňka ze ...berka na Zelené Hoře. Sám pak biskup Jošt do Prahy, aby se napo... ještě pokusil namluviti krále Jiří... by se papeži podrobil a tak protiven... pohromy od sebe i od země České ...til které se v Římě chystaly. Králov... ...hanně podal pak ještě spisy ně... k tomu cíli od něho sepsané, aby ...vé povinnosti k Bohu, svému svědo... ku králi dosti učinil. V těch spisech ... králi výstrahy, aby nedopouštěl to... ...y se opět strana proti straně v zemi ...hla, by se Čechové opět mezi sebou ... a kazili, čemuž by se cizozemci na... a rádi by Čechy dorazili a zemi roz... narážel také na počínání a povahy ...h osob, na jichžto rady král se spo... a kterak v tom neb jiném oboru po... myslu svého jednají. Nespůsobil tím ... Jošt ovšem ničeho, a bylo to po... přátelské stýkání se mezi ním a ...m. Oba byli po matkách sestřenci, ... postavením svým octli se nyní brzy ...přátelé proti sobě. V krátce stál biskup Jošt vedle Zdeňka ze Šternberka co hlava a ředitel v čele panské jednoty, která hned všeliké žaloby na krále rozpisovati počala.

Pan Zdeněk ze Šternberka měl totiž svého zvláštního jednatele při dvoře papežském, doktora Eliáše řádu Premonstratského, faráře v Jindřichově Hradci, kterýž mu hned za tepla oznámil, kterak v Římě dne 2. srpna 1465 na krále Jiřího druhý půhon vydán byl, o čemž sám král teprv ku konci měsíce září zpraven byl. Proto pilno jim bylo, vystoupiti rázně a tak k vítězství sobě nadejíti. V žalobách svých pravili, že král nadužívá moci své a že je jako násilník bezprávně utiskuje.

Biskup Jošt vystříhal i pana Zdeňka i jiné pány, aby náboženství do svých žalob nemíchali, neboť že jest se báti o to, aby jejích vlastní poddaní větším dílem je neopustili a ku králi se nepřipojili; spíše aby své stížnosti zahalili barvou vlasteneckou, tím že spíše většinu národu a stavův na svou stranu dostanou. S biskupem Joštem a Zdeňkem ze Šternberka byli zejmena následující pánové ve spolku: Jan z Rosenberka, hejtman ve vojvodství Slezském, Jan a Oldřich Zajícové z Hasenburka, Bohuslav VII. ze Švamberka, syn Hynka Krušiny, který roku 1453 umřel, Vilém z Ilburka, Jindřichové starší a mladší z Plavna, Děpolt z Riesenberka, Jaroslav a Jan ze Šternberka, synové Zdeňkovi, Jindřich z Hradce, Burian a Linhart z Gutšteina a Dobrohost z Ronšperka, — tedy přední údové české šlechty v poledních a západních Čechách osedlí.

Český sněm, na kterém se držel soud mezi králem a poddanými jeho.

1465 23. — 26. září.

Král Jiří vida, co se v samém království Českém proti němu připravuje, hleděl všecko zlé předejíti již 19. srpna rozepsáním valného sněmu ke dni 23. září do Prahy. Takového sněmu ještě v Čechách nebylo, neboť proměnil se takořka v soud mezi králem a poddanými jeho. Kromě dvou nedostavil se nikdo z výše řečených nespokojených pánův ku sněmu, a ti dva byli Jan Zajíc z Ha-

senburka na Kosti a Jaroslav ze Šternberka, syn pánĕ Zdeňkův. I vešli ve středu před sv. Václavem, 25. září, do shromáždĕní sněmovního činíce králi Jiřímu poselství ve všem sněmu od kněze Jošta, biskupa Vratislavského, od pana Jana z Rosenberka, od pana Zdeňka ze Šternberka, od sebe samých a jiných přátel svých. I tázal se král, kteří jsou to jejich přátelé? aby je pan Zajíc jmenoval; a on žádného více nejmenoval. Poselství pak jeho obsahovalo dvanáctero stížných článkův: 1) Že král Jiří, cožkoli před se béře, o to se s pány prvé neradí, jako to jeho předchůdcové činili, nýbrž s několika osobami se uradiv, na kterých zemské věci a svobody pánův a šlechty nezáležejí, teprv to na pány vznáší; a jestliže se proti tomu kdo přimluví, tu že od krále nechuť má a od některých okřičen bývá; pakli by páni podle dávného obyčeje chtěli se rozmysliti a potaz vzíti, že nebývá jim toho dopuštĕno. 2) Že jsou zpraveni, že chce bratrskou rotu do služby proti Vratislavským vzíti, a to že bude k záhubĕ zemí a knížat Slezských. 3) Že o to stojí král Jiří, aby některý z jeho synův za krále zvolen byl; oni že chtějí se k němu míti jako ku pánu svému podle svobod svých, ale nyní dvou pánův míti že nemíní. 4) Že mistr Rokycana se svými kněžími vždy bouří a štve na ně a na stranu jejich. 5) Že prosí, aby král podle přísahy své zachoval je při jich právích, obyčejích a svobodách. 6) Že král již dvakrát žádal berně s velkým prý obtížením země a vší chudiny; proto že prosí, aby jich více žádáno nebylo a rejstříky berní svolených za krále Ladislava aby byly spáleny, oni že k nim více svoliti nemíní aniž povinni jsou. 7) Že král často neuradiv se s pány, volal je a rytířstvo na vojnu, aby je tím více neobtěžoval. 8) Že král béře a rozdává odúmrtí proti právu. 9) Že po nějakých prý lehkých a lecjakých rejstřících svobodné dědiny a statky v manství uvádí. 10) Že koruna, klénoty a archiv zemský nechovají se jako za starodávna; neb ten, komuž se poroučejí, že má přísahati pánům, rytířstvu a vší zemi České, že učiní s nimi věrně a právě. 11) Že se tak lehká mince dělá, že jí nikdo v cizině bráti nechce, a tím že přibývá drahoty k veliké škodĕ pánův i chudiny. 12) Že předkové králové, byvše cizozemci, neujímali ale přimnožovali stavům svobod; proto že prosí, aby on, jsa Čech, také tak činil a svobod zemských raději přidával nežli umenšoval.

Všecky tyto stížnosti byly tak liché a nepodstatné, že věru vyvrácení jejich a neb na pravou míru převedení králi Jiřímu velmi snadno bylo. Čeho nespokojení pánové vlastně sobĕ přáli, nejlépe v posledním článku poznati dávali, totiž aby se jim (ne však zemi a jiným stavům) tolik svobod přimnožilo, by každý sám co král si počínati mohl, by krále jen dotud poslouchal, pokud se mu líbí, by malá šlechta, rytíři a vladykové jako trabanti na nich viseli, by města utlačiti a selský lid úplně do jich vůle byl odevzdán, tak aby v zemi skutečně byli jenom oni, páni, a ostatní chudina, jako jim toho lákavý příklad dávali Němci v říši, velmoži v Polště a v Uhřích.

Král Jiří vyslechnuv tyto články ve sněmě přečtené, tázal se napřed sněmovníkův, zdali kdo z přítomných s těmi články souhlasí? Vyprosil sobĕ chvíli, aby se mezi sebou potázati mohli, i dali pak tu před panem Zajícem z Hasenburka králi za odpověď: „že sou o tom až do té chvíle ničeho nevěděli, a což jest pan Zajíc tuto mluvil a poselství činil od pánův i od sebe, že sou toho neměli učiniti bez jiných pánův vědomí a vůle."

Měltě však král Jiří svou odpověď na tyto pánské stížnosti již napřed sepsanou a dal ji nyní čísti. Uvedše nahoře stížnosti, musíme i o tom zvĕděti, co král na ně odpovídal.

K 1. článku tak bylo řečeno: „Vědí všickni, kterak jsou páni, rytíři, zemané i města voleni a vybráni do naší rady, a což se obecných zemských věcí dotýče, že sme vždy rady jich všech v tom požívali, a ještě z Boží pomocí požívati míníme. Také to vědí ti, kteří v naší radě bývají, která věc obecní před nás přijde, že napřed každého kážeme tázati, a každý že jest slyšán beze všeho útisku a okřikování; a což se tu svolí jednostejně, že na tom bývá přestáno. Ale nám se jest nezdálo za podobné jim dáti v radu stranně a po rotách odstupovati, než což jest obecních věcí, aby zespolka všichni věrně a pevně radili a pomáhali." Z té odpovědi mohl každý poznati, že král činil rozdíl mezi věcmi obecními, to jest zemskými, které se týkají zemského zřízení, a mezi věcmi korunními a zahraničnými: ve věcech obecních musel se raditi se stavy, jakož i tak činil, ale pro druhé věci měl svou radu dvorskou, která byla jako sou-

kterou se mohl říditi dle libo-
za to odpovídati měl před sně-
ny to mrzelo, že oni v té dvorské
ožívají té přednosti a váhy, jako
ě. Král Jiří ovšem kraloval sám,
l pánům kralovati vedle sebe.
edu na 2. stížnost toužil král na
ost a neposlušnost Vratislav-
doufal, že mu země dopomůže je
a potrestati buď zkrze roty bra-
ď jiným způsobem.
volení syna svého za nástupce
se král Jiří takto: „Víte, že ne-
na našeho ale ani sami sebe ne-
e udělati králem, leč jest k tomu
ytířův, zeman i měst všech povo-
. A z toho může každý rozuměti,
jednali neb jednati bychom
bychom toho nechtěli jednati
u a právu a bez vůle vás všech."
mistru Rokycanovi pravil, že
o vědí, kterak jemu a jeho kně-
ož i kněžím Římské strany ve-
slavně zakázal, s kazatelny lid
druhou stranu haniti. Pakli že
dále se dopustí, že nebude toho
trpěti.
žádost pánův o zachování jich
vobod podle královské přísahy od-
král, aby také oni se zachová-
králi podle svých slibův a přísah.
o proti němu, ať to provedou
ť zemí, že jest hotov vše napra-

berní dvakrát žádané řekl král:
se která pomoc berní učinila, to
a k naší žádosti a prosbě a z do-
; vždyť někteří z těch pánův sami
radili. Však sme to vždy dále o-
k obecnému dobrému, jakož by-
ukázati chtěli, kdyby toho zapo-
o."
o se těch vojen dotýkají, nevíme
míní, snad když sme jeli císaři ku
Však tu jest nebylo času o to
dělati, ana věc velmi náhle při-
é skrze to této koruně a zemi
obrého přivedli sme."
ikož dotýkají o úmrtích, že by-
které brali aneb rozdávali proti
nedávaliť sme ani dáváme nikdy
ž toliko naše právo, máme-li kte-
ý bez pohoršení práv jiných; a
právo soudí pánové u desk dvor-
h zemských vedle svých úřadův.
váš země tajno není."
ejstříky, po kterých se manství
nalezeny na Karlštejně i při des-

kách dobře staré; podle nich kázali sme prokuratorovi svému, sahati na many, kteříž se z manství vytahovali, a svůj manský statek ve spupný sobě obraceli; vždyť sme toho sami ani nesoudili, ale podali na soud buď dvorský buď zemský, aby tam souzeno bylo. A ty pane Zajíče, jsa sudí náš nejvyšší, nikdy si toho na nás nevznesl, by to lehké neb lecjaké rejstříky byly, a tak bychom tebou nejvíce byli mýleni!"

10. O chování koruny a klénotův zemských pravil král: „Korunu a klénoty zemské poručili sme synovi svému Viktorinovi, aby s nimi věrně a právě učinil zemi, kdyby nás pán Bůh neuchoval smrti, jakož sme to i stavům několikrát oznámili. Ačkoliv on jest již knížetem, však proto nepřestal býti pánem českým a zachovává se dle přísahy své."

11. „O minci může dovedeno býti, že naše srovnává se zrnem se všemi zeměmi okolními a ještě výše. Také můžete pamatovati, kterak jednáno na sněmu o hromnicích o srovnání její s císařem i s Míšeňským, a že námi to nikdy nescházelo." Tehdejší mince česká nebyla ovšem tak dobrého zrna, jako byly groše krále Václava; když však okolní knížata napořád lehčejší mince razili, snad to byla potřeba i doma minci lehčiti, aby české země nebyly zas zaplaveny lehkými penězi cizími, a dobrá mince česká nevynášela se ze země, jako před nedávnými léty.

12. O umenšování svobod stavovských takto konečně král Jiří se vyjádřil: „Svobod zemí a koruně České netoliko neujali, ale znamenitě přičinili sme, spůsobivše to, že knížata domu Rakouského, i císař také, odřekli se starých smluv dědičných ku koruně České, tak že máte již svobodné volení králův svých; také císař zavázal sebe i budoucí císaře a krále Římské, že v zemích koruny české nemají ani hejtmanův saditi ani říditi cokoli; stará povinnost, ku korunování Římskému vypraviti oděnce, zmírněna o polovici, i také volání ke dvorům císařským; a konečně i knížetství Rakouské mělo připadnouti ku koruně České, kdyby císař umřel bez dědicův mužského pohlaví."

Konečně doloženo jest od krále, že páni nemají příčiny k naříkání; král že ve všem jednal to, což bylo k dobrému a poctivému království i koruny, a že i dále tak jednati míní, buď si komu libo nebo žel.

Následujícího dne, 26. září, stal se jako rozsudek sněmu ve při mezi králem a pány: Burian Trčka z Lípy, nejvyšší písař zemský, četl před panem Janem Zajícem z Hasenburka jménem celého stavu rytířského řeč ku králi jakožto odpověď na stížnosti od nespokojených pánův podané. Nedával se ani do podrobného uvažování stížných článkův nedůvodných a lehkých, odpovědi ani hodných, nýbrž schvaloval vše to, čím se král včera proti nim hájil, svědčil o úplné a věrné oddanosti celého stavu rytířského ku králi a posuzoval velmi přísně krok od nespokojených pánův učiněný: král že ani zemanům ani komu jinému žádného bezpráví nečinil a nečiní, poselství včera od některých pánův učiněné že jest věc smyšlená i že dálo se stranně a výtržně, a stav rytířský celý že míní státi vedle královy Milosti do těch hrdel a statkův, jakožto vedle pána svého milostivého.

Po něm vystoupil Samuel ze Hrádku a Valečova, a odpovídal od Pražan a všech jiných měst českých, že vedle rytířův a pánův, kteříž se krále přidrželi, chtějí i oni radní a pomocní býti králi Jeho Milosti do těch hrdel i statkův, jakožto pánu svému nejmilostivějšímu.

Každému na sněmu jasno bylo, že tyto stížnosti pánův měly jenom zástěrou býti nespokojenosti jejich, a že něco velikého a neobyčejného obmýšlejí; vždyť nikdy a nikde neměli stavové méně příčiny k žalobám, nežli zde. Nemohlo se jim ovšem, když žalovali, odepříti slyšení; ale vším právem mohlo se žádati, aby věcí zemských nejednali pokoutně, stranně a buřicky, nýbrž tam, kde k tomu místo bylo, na veřejném zemském sněmu.

Utvrzení jednoty panské proti králi Jiřímu na Zelené Hoře.

1465 29. listopadu.

Pan Zdeněk ze Šternberka již před tím sněmem od 21. srpna do 2. září u císaře Bedřicha v Novém městě za Vídní se zdržoval; tam s císařem ve své při, kterou s ním měl, se porovnal, ale nedorozumění pro tu při mezi císařem a králem Jiřím vzniklé zlomyslně nevyjasnil, aby císař měl příčinu, na krále Českého důkladně se pohněvati. Tam dostal také pan Zdeněk první zprávu z Říma o půhonu od papeže na krále Jiřího vyda ného. Když do Nového města v příčině téhož půhonu papežské bully přiály, u císař Bedřich již nepotlačil je více, jako to prvé s bullami zemřelého papeže Pia II. učinil, a došly tudíž veřejného roz hlášení.

Důvěřuje si v dobrý zdar svých nešlechetných zámyslův, vrátil se pan Zdeněk z Rakous do Čech, objížděl své přátely, a všickni naplněni byli velikou odvahou doufajíce, že těžký soud, který králi s Římem nastává, nejvíce jim k tomu pomůže, aby jej odstranili, poněvadž jejich hrdost svým přímým a přísným, jakkoliv spravedlivým, jednáním urážel.

Konečně sjeli se veřejně všickni ku konci listopadu 1465 na Zelené Hoře u pana Zdeňka ze Šternberka. Byl tam netoliko biskup Jošt z Rozenberka ale i Olomoucký biskup Tas z Bozkovic, který ovšem nebyl údem jejich jednoty, ale toliko přítelem, a bezpochyby od samého krále tam poslán byl, aby je hleděl zpamatovati, ukonejšiti a kdyby možná bylo, aby mezi nimi a králem sprostředkování způsobil. Ale pánové vedli své stesky velmi vášnivě, toužili na krále, že je v jejich svobodách obmezuje, utužili svůj svazek mezi sebou a konečně dne 28. listopadu ustrojili svou jednotu pevně a veřejně zapsavše se společně k radě a pomoci vší svou mocí na pět let, kdyby kohokoliv z nich proto co protivného mělo potkati. Neopominul biskup Tas podtajit pánům svěřiti, kterak se král na ně hněvá ne tak pro jejich stížné články, jako více pro pikle, jež pan Zdeněk ze Šternberka v Novém městě za Vídní jsa u císaře prý proti němu strojil; i bylo potom mezi pány všelicos mluveno, aniž se již uhodnouti může, co král biskupovi byl svěřil a biskup pánům tuto na Zelené Hoře shromážděným, a zdali v tom co pravdivého bylo. Avšak pánové na to s divnými věcmi na veřejnost vyjeli, rozpisujíce hned třetího dne po uzavření své jednoty, 30. listopadu, netoliko českým stavům, každému zvlášť, ale i císaři a říšským knížatům novou žalobu na krále Jiřího, „kterak prý o nich křivě vyhlašoval, žeby o jeho usmrcení stáli; neboť prý vypravoval o panu Zdeňkovi ze Šternberka, že prý v Novém městě za Vídní s Rohrbacherem o to jednal, aby on, král Jiří, byl buď otráven neb zavražděn, aby mladý syn císařův, Maxmilian stal se králem Českým a pan Zdeněk jeho správcem

Čechách, jiní páni pak aby vládařili v statních zemích korunních. To prý takovou nešlechetností oni, pánové, ani pomýlením vinni nebyli, ale král Jiří že vzal s nim zlou vůli pro jejich prý spravedlivé napomínání jeho, pro práva a svobody zemské, a že nerozmýšlí se ubližovati jim na cti; oni však že doufají, že všecko křesťanstvo bohdá shledá jejich nevinu. Právě proto že jim prý není bezpečno, na sněmy do Prahy jezditi."

Tak rozpisovali, ale jinak smýšleli, neboť nezáleželo jim tolik na nevinnosti své jako na tom, aby krále Jiřího před světem hodně osočili. To dokázali naučením, které dali jednomu ze své jednoty, Dobrohostovi z Ronšperka, kteréhož hned ze sjezdu svého na Zelené Hoře vypravili k papeži do Říma. Měl totiž papeži vyličiti všecky jejich stížnosti, od něho nejen pomoci proti králi Jiřímu ale i jiného krále žádati, jemu se osvědčiti, žeby hotovi byli za krále přijmouti, kohokoliv by jim apoštolská stolice ustanovila, ale že se jim zdá, žeby král Polský k tomu důstojenství nejlépe se hodil, především že žádají, aby zproštění byli závazku věrnosti, kterouž co poddaní byli Jiřímu přísahali. Z toho naučení vychází na jevo, že skutečně krále Jiřího když ne o život, aspoň o korunu chtěli připraviti.

Pan Dobrohost stavil se na své cestě ze Zelenohorského sjezdu do Říma u císaře Bedřicha v Novém městě, a održel od něho psaní, kterýmž císař tyto naše pány v jednotu vešlé papeži pod ochranu poroučel. I byl to první rozhodné nepřátelský skutek císaře Bedřicha proti králi Jiřímu, kterýž jemu před třemi léty čest, trůn i život byl zachoval.

V krátce na to nadešel čas řádného sněmu zemského, kterýž se obyčejně v měsíci prosinci o suchých dnech před vánocemi držíval. Král dal úmyslně spiklé pány také k tomu sněmu na den 19. prosince volati, aby se tu o jejich žádostech řádně mohlo jednati. Oni však jen některé služebníky co posly k tomu sněmu vypravili, kteří nejen předešlé stížné články bez ohledu na královu odpověď opakovali a šířili, ale ještě dva nové k nim přidali: jeden, že král bránil jim kupovati od svých sedlákův pole a klasti je sobě do desk beze zvláštního povolení, a druhý, že král potahoval mnohé odúmrtí ku svým statkům, kdežto měl prý je dále rozdávati mezi stavy. Opět z toho viděti, kterak pánům více bylo činiti o rozhlášení nežli o upokojení svých stížností. Potom také na omluvení svého na sněm nepřicházení ještě novou žalobu na krále pronesli, že prý jim podkládá nešlechetné úmysly, kteréžmiž vinni nejsou. Takové ničemnosti ještě nebyly ve království Českém!

Král na jejich ze Zelené Hory všude rozeslané listy, v kterých se očišťují z pomluv prý o jejich a zvláště pana Zdeňka ze Šternberka piklech, rozhodně a přímo zpíral, že nic toho biskupu Tasovi nemluvil, a biskup Tas netoliko totéž slavně tvrdil, že ani od něho jim nic takového mluveno nebylo, nýbrž i písemně ve psaní k panu Janovi Jičínskému z Cimburka podobně se osvědčil. I byl ten list čten ve sněmě. Všelikého narovnání podle rozumu a spravedlnosti bylo nemožné a panská jednota opřená o podporu Říma odhodlána zůstala k boji proti svému králi.

Nový návrh ku smíření papeže. Matiáš Uherský za prostředníka v tom žádaný nabízí se papeži k válce proti Jiřímu.

1465 září — říjen.

Vůči vzpouře od samých pánův českých chystané uznával král Jiří, že v těch okolnostech žádost za potvrzení kompaktat naprosto nedá se více provesti. V radě královské ustanoveno se tedy na tom, aby se žádalo jen za to, aby papež kališnictví dále nepronásledoval, že král i jeho vláda za to Římské církvi znamenité výhody poskytne. Mělo se totiž předně za to žádati, aby arcibiskupství Pražské a to rozeným Čechem neb Moravanem zase obsazeno bylo, při čemž myšleno především na Tasa, biskupa Olomouckého, kteréžby měl moc jednati a působiti, aby víry co do přijímání pod jednou aneb pod obojí v zemi neměnil, aby každého bez útisku při obyčeji jeho zachovával, kněží pod jednou i podobojí bez rozdílu světil, jak které zastane, nesvěcené pak a neřádné aby ssazoval, všechno kázaní strany proti straně přísně zapovídal; duchovní statky zas, arcibiskupské, klášterní a kostelní, aby byly navráceny, a to tím způsobem, aby s těmi, kdo je drželi pod zápisy od předešlých králův získanými, nový arcibiskup na postoupení jich smlouvy uzavíral, a větší menší částky jejich

aby náhradou a jako za výplatu držitelům k dědictví zapsány býti mohly, a také aby desátky jako za starodávna zase placeny byly. Přítomní radové králové všickni, kdo byli v držení některého dříve církevního statku, chtěli ho takto církvi zase navrátiti, jsouce zajisté hotovi k nemalé pro vlast oběti, což zvláště o panu Zdeňkovi z Postupic platí, který držel biskupské někdy panství Litomyšlské. Tento návrh nepřihlížel sice k tomu, aby se církev česká jak nejdokonaleji upraviti mohla, ale byl při stávajících poměrech prakticky možný, kdyby bylo v Římě jen trochu dobré vůle bývalo. Král však se s ním obrátil k osobám co prostředníkům, kterým se ani tolik dobré vůle nedostávalo: obrátil se k Matiáší, králi Uherskému a k jeho radám duchovním.

Král Uherský byl toho času pravý miláček apoštolské stolice, k němu obracely se všechny naděje na ochranu křesťanstva před Turky, i bral napořád hojné peníze z Říma na válku tureckou. Jeho dva přední radové byli Janus Pannonius, biskup Pětikostelský, slavný básník latinský, a jeho ujec Jan Vitéz, někdy králův učitel a biskup Váradský, nyní arcibiskup Ostřihomský a primas Uherský, oba rodem Slované, oba v Italii v novoobživlém duchu starořeckém a starořímském vzdělaní. Však oba hleděli na české husitství, jako všickni italští vzdělanci, jako na nějaké barbarství, s opovržením a nenávistí.

Král Jiří žádal, sjeti se osobně s králem Matiášem v Uherské Skalici, a proto počal ne-li dříve, aspoň již v srpnu 1465 k uherskému dvoru dopisovati. Matiáš dal se omluviti, že musí válečně do Bosny táhnouti, Jan Vitéz zval krále Jiřího, aby s Olomouckým biskupem do Trnavy přijel. Král Jiří nemohl pro známý sněm před svatým Václavem, na kterém pánové své stížnosti oznámiti dali, a proto do Trnavy jel sám biskup Tas z Bozkovic. Předložil Vitézovi králův návrh, kterýž velmi dobře přijat byl, tak že Jan Vitéz sliboval, o jeho přijetí v Římě se zasaditi. Avšak brzo se všecko zvrátilo. Král Matiáš dostal od papeže nové pobídnutí, aby křesťanstvo netoliko proti Turkům ale i proti kacířským Čechům hájil, aby se nedal rozpakovati ani někdejšími svazky ani brannou mocí Čechův, jist jsa odplatou za to jak v nebi tak i na zemi. Taková papežova u Matiáše působila: bažiti on j po moci a panování, nežli po ct vídal rychle možnost, postavit svou hlavu ještě o jednu koru Stáltě právě s vojskem svým Drávě, i hned odpověděl papež října, že on i Uhersko hotovi jso ti na povelení papežské tak prot jako proti Turkům, neboť že k hýbají dávné umluvy z potřeby zavřené, o nichž prý ví, že mo skou všecky mohou býti zrušen se děsí moci číkoli. Podával te více, nežli tento žádal, nabízeť válčení, kdežto nebyla řeč ješt mravní jeho přízni a podpoře. vrh krále Jiřího dodán z uhersk kardinálovi Karvajalovi do nebylo dále řečí o něm; své p šlení pak tajili králi Jiřímu kr i jeho radové. Avšak z Říma dověděli ve Vratislavi, a sami ští ani tomu věřiti nemohli, že co král křesťanský proti krá svému někdy tchánu a dobro ošemetně chtěl jednati.

Papež zapovídá, aby poddaní slušni byli; kterak se krá se jeho ujímal.

1465 prosinec — 1466 le

Podání krále Matiáše Uhersk sobilo v Římě rozpaky; vědělo zlém zachování se k císaři Be o jeho nesnázích s Turky, a jednota česká vyslovila žádost, za pána krále Polského a něk ského, stavěl se dvůr Římský k Uherskému po celá dvě léta, ja řečí byl neporozuměl, chtěje od krále Kazimíra Polského p svědčení obdržeti. Aby však k pánům českým odvahy dodal, pež dne 8. prosince novou bul „všecky pány a zemany, všec městečka, hrady a vsi, všecky osoby ve všech zemích koruny kud nebudou opatřeny králem ským, od veliké přísahy věrn ství, poddanosti a služby Jiří d ě b r a d činěné neb činiti o osvobozují a napomínají, aby kterouž prý toliko katolickému

...prokazovali člověku kacíři, ...bohu a přestupujícímu vše... přikázání; aby také užitkův, ...z důchodův království a ko... ...vali jemu, v boji a válkách jeho ...vali, sněmův, sjezdův a rokování ...ukládaných nenavštěvovali, a vše... ...obcování na prosto se varovali."

...Jiřího ovšem velmi to dojí... ...se z Říma proti němu počíná; ...myslí ani na okamžení netratil. ...také sami věrní přívrženci pa... ...čali rozvažovati, nežli se k plně... ...ův z Říma odhodlali, zdali ty ...ou vhodné a spravedlivé; vždyť ...v ničem se nezměnil, a zůstal ...jakým byl, když jej papež Ka... ...nilým synem nazýval; proč nyní ...proklatým kacířem? Mýlili se ...ž i jeho kardinálové, jestliže ...že hned všickni panovníci a ...uposlechnouce hlasu apoštolské ...pořád kacíře opustí, své s ním ...uší a jej v zoufalství a v ne... ...alšího panování uvedou.

...ří ovšem poznával, že se musí ...že svou obranu především du... ...rem vésti musí, nežli by došlo ...otné zbrani. Nemaje doma lidí ...vyžádal si od knížete Ludvíka ...k té službě opět doktora Mar... ...yera. Ten mu napsal nejen ...odpověď k papeži, dne 21. ...nýbrž i jiná hojná psaní k cí... ...álům a knížatům křesťanským, ...rál ospravedlňoval a za pomoc ...žádal.

...om okolní panovníci smýšleli, ...říci; bezpochyby oběma stra... ...slova dávali, také císař Bed... ...rál Matiáš, ačkoliv tito dva ...přátely krále Jiřího. Král Ka... ...lský nedal se nikterak zvi... ...telském smýšlení ku králi Če... ...stav věren umluvám Hlohov... ...khrabě Albrecht Brani... ...osvědčil se určitě a odhodlaně, ...brání, aby králi Jiřímu dané ...l. Kurfürst Saský Bedřich ...již v loni 1464 u vysokém stáří ...jeho synové, Arnošt a Al... ...ládli zeměmi svými společně a ...ratrské. Zůstali nejupřímnější... ...krále Jiřího, a zvláště Al... ...králův zeť, bývaje často v Pra... ...se jako úd královské rodiny ...l ušlechtilo, přátelil se se vše-mi a dával pěkné důkazy své srdnatosti a cvičenosti v kolbách rytířských. Také starý kníže Vilém Saský, sídlem na Vímaru, zůstával věren závazkům svým ku králi Českému. Nejúčinnějším zastavatelem krále Jiřího učinil se však vojvoda Ludvík Bavorský. Netoliko, že králi Jiřímu zase propůjčil svého radu, často řečeného doktora Martina Mayera, který do Prahy přišed zase celou řadu diplomatických listův sepsal dle tehdejší potřeby, vypravil nad to ještě vlastního svého posla k papeži do Říma, kterému dal obšírný spis s sebou s návrhy, jakby Římská stolice s králem Jiřím se smířiti, a jeho k potřebám křesťanstva užiti mohla. V těch návrzích vojvody Ludvíka stálo mimo jiné také to, aby jeden ze synův Jiřího byl arcibiskupem Pražským učiněn, druhému aby se pojistila posloupnost na trůnu, králi Jiřímu pak aby svěřeno bylo vůdcovství ve válce křesťanův proti Turkům, i aby již napřed udělil se mu titul císaře Konstantinopolského. Za to slibováno, že Jiří s rodinou cele přistoupí ku všem obřadům církve Římské, jako jiní panovníci křesťanští.

Došla také jedna soukromá ale velmi vážná přímluva za krále Jiřího do Říma, aniž král snad o ní věděl. Doktor Řehoř z Heimburka, nejslavnější tehdáž diplomat německý, psal totiž kardinálovi Karvajalovi, svému někdy důvěrnému spoludruhu, znamenité psaní, v kterém ukazoval na nevhodnost a nebezpečnost všeho toho, kterak si papež proti Českému králi počíná. Jan Karvajal byl toho času nejpřednější kardinál v Římě, a v jeho ruce spočívala téměř všechna moc Římské stolice; sám papež Pavel II. se ho ostýchal a povoloval všem jeho žádostem. Však při tom byl Karvajal i nejrozhodnějším nepřítelem krále Jiřího a všeho husitství. Proto chtěje proti Čechům i nejpřísnějších prostředků užívati, mařil všecky snahy vedoucí ku smíření a urovnání. Řehořovi z Heimburku odpověděl na jeho list káravě a tvrdil právě opak toho, co mu tento dokazoval. Avšak i papež Pavel II. nebyl Čechům o nic příznivějším, ano i mnohem náruživějším ukazoval se ve hněvu svém. Ukázalo se to nejzřejměji, když do Říma přišel opět nový posel od krále Jiřího s psaním k papeži vydaným od krále dne 24. října 1465. Byl to panoše Jaroslav, bezpochyby tentýž, který lonského roku s panem

Kostkou z Postupic byl u krále Francouzského. Ten v poselství vyhlídl si příležitost o třetí neděli adventní, t. j. 15. prosince, když papež ze mše do svého paláce se vracel. Jaroslav přitočiv se k němu řekl: „Nejsvětější otče! toto psaní posílá Svatosti vaší syn věrný, král Český, pán můj milostivý.“ Papež vzav psaní okřikl Jaroslava: „I kterak ty bestie opovažuješ se před námi nazývati králem kacíře od církve odsouzeného? Jdi na kolo i s tvým chlapem kacířským!“ i praštil psaním o zem. Zdvihli to psaní i nesli je ku kardinálovi Karvalajovi. Jaroslav čekal na odpověď do tří neděl: ale o svátcích vánočních spatřil ho papež v kostele u Santa Maria Maggiore, i poslal komorníka svého se stříbrnou holí, který Jaroslava, dvakrát na hřbet jej poklepnuv, z kostela vyhnal. Viděl to náhodou posel od Vratislavských do Říma vypravený, a tomu zaplesalo prý srdce v těle. Jaroslav ale počal láti a klíti a hned se svými služebníky z Říma odejel. Od té chvíle král Jiří nikdy více nepsal papeži.

Potom napsali v Římě dne 12. ledna 1466 odpověď králi Jiřímu tvrdou a ostrou všemu naprosto odpírajíce, za co král byl žádal. Ještě ostřejší odpověď dostala se zas od papeže, 6. února 1466 Bavorskému vojvodovi Ludvíku na jeho prostředkující návrhy, kterážto odpověď ve mnohých opisech z papežské kanceláře i do jiných zemí rozeslána byla. Z obou odpovědí bylo znáti, že v Římě nic se nechtějí ohlížeti na skutečné poměry a potřeby v Čechách, a že všecky prostředkující návrhy se tam potkávají s úšklebky a posměchem.

Vojvoda Ludvík Bavorský vida, kterak se v Římě nezdařilo jeho vkládání se do věcí krále Českého, ochladl v přízni své, a král Jiří napotom také rady Martina Mayera neužíval více. Sotva že rok minul, již vojvoda Ludvík i doktor Mayer přidali se k zjevným nepřátelům královým.

Kterak se strana Římská dlouho marně o to pokoušela, rozníti odboj a válku proti králi Jiřímu.

1466 leden — červenec.

Zatím byl se papežský legát Rudolf z Rüdesheimu dne 9. listopadu 1465 ve Vratislavi řádně usadil, a měl tam již jako zvláštní radu svou z předních tolických horlitelův města toho nou. Náleželi do ní Jan Düste bošt a doktor, a Mikuláš Te feld kantor kapitulní a kazat hlavní nenávistníci krále Jiřího miláčkové a vůdcové proti Čechů vzteklené lůzy městské. Ti vedli ke slovo, tak že sám legát zdál jako jejich nástrojem. V Římě a dech Říma poslušných očekávali, mile král Jiří od papeže bude hned všickni jeho katoličtí pod něho odpadnou, své svazky zruší a jej v takovou zoufalost a nost uvedou, že mu nebude mo novati dále. Avšak jinak to přišlo, smýšlení se již poněkud bylo pr a kdoby byl chtěl plniti rozkazy vycházející, nebyl-li slepý zuřivec žoval prvé, nežli uposlechl, zdali kazy jsou slušné, vhodné a spra

Legat Rudolf rozesýlal z V papežské bully proti králi Jiřímu katolických měst a hradův v na Moravě, v Slezsku a obou Lu vyhrožoval klatbou, kdožkoli by ni byli, poslouchati papeže. Potom do Vratislavi praelaty, knížata, vyslance měst ku poradě, čemuž Jiří neprotivil. Ten sjezd trval o 19. února 1466, ale kromě Vratisl zuřivcův nikdo neukazoval se o ke vzpouře a k početí války pr Jiřímu. Jošt, biskup Vratislavsk jako vždy k rozumnějšímu u stavu věcí, vždy předkládaje, že pokud nebudou míti mocného och podporovatele z ciziny, proti mo Jiřího ničeho nezmohou ba úplně býti mohou; protož aby raději vš tolici v české koruně mezi sebo závazek mezi sebou ne ku povst králi, ale ku společné obraně; král zdržán bude, aby něco proti činal, a zatím že může nastati jejich přáním příznivější. Také cký biskup Tasz Bozkovic a snažil se též vášně mírniti a vost zuřivcův krotiti, předkládaje král Jiří osvědčil se býti pečlivý kev jeho, navrátiv teprv nedáv biskupské stolici veliké panství valdské, již od času markhra ravských, Jošta a Prokopa, odcizi kládal též, že ho docházejí kaž úpěnlivé prosby chudiny, aby bří brojům a válce, ano lidu prý ni

platky třebas kacířům, nežli dí-
u chatrče své popálené a osení
. Poslové z měst zas pravili, že
ou hnouti, že jim všude králov-
ky takořka na krku sedí a na
ží, v Brně na Špilberce, v Olo-
klášteře Hradištském ode dáv-
osazeném, ve Znojmě na hra-
ští a Javorští že se musejí báti
a Frankenšteině, Bolkenhajně,
, jiní pak jiných; královští
e jsou velmi odhodláni a silni,
Albrecht Kostka z Po-
ojt Lužický, Beneš z Kolo-
estiměstí, Bernard Bírka
hejtman Opavský, Hanuš
Warnsdorfa, hejtman Klad-
nnozí; ti žeby hned byli hotovi
i, každé hnutí proti Jiřímu po-
ister a Tempelfeld na-
tomu, že řečníci jenom bázeň
ost zastírají svými řečmi a že
to tak nemožné vyplniti vůli
Legat Rudolf ukončil poradu
šením, že své klatby nad ne-
až do Svatodušních svátkův
ích zastavil, aby zatím od pa-
í dosáhl, co by dále bylo či-

sty, kterým legát Rudolf pa-
lu proti králi Jiřímu ohlásil,
eň napomínání a hrozby le-
dci sobě brala, a přišli od mě-
novém roce 1466 poslové ku
do Prahy žalovat, že se jim
vením služeb božích, jestliže
lušenství setrvají, pak že se
e jich města panská jednota
Král Jiří těšil je, aby se ne-
rnosti k němu nikým mýliti,
m na svůj vlastní příklad, a
ak si umínil, dáti jim králov-
ku do města, aby měli lepší
ak jak se zdá, bylo i v Plzni
livcův zuřivějších, kteří asi
í tam spůsobili, jako ve Vra-
o že se zde nemíchala v to
mecká; neboť brzy, již 28. ú-
řijel jeden Plzeňský konšel do
aby na legátech i na měšťa-
lzeň vyžádal pomoci k vedení
i králi Jiřímu. Jaké pomoci
i, leda v penězích? A tu ne-
konšel nežli 500 dukátův. Pro-
pravili Plzeňští jiné poselství
papež prý ukázal se býti ště-
tom blížilo se královské voj-
nělo v Plzni posádkou ležeti.

Plzeňští zvěděvše o tom zavřeli brány, postavili se ve zbrani na městské zdi a nejen nevpustili králových žoldnéřův do města ale ještě i s posměchem a násilím od sebe je odehnali. Potom ještě křičíce na křivdu, že prý se král Jiří chtěl úkladně jejich města zmocniti, vyzvěděli mu válku. Měli tedy válku, však z toho, co se s obou stran dělo, neví se více, než že sami Plzeňáci svá předměstí vypálili a pobořili, a že měli u sebe na žoldu několik českých panošův a jakési Švejcary a Šváby.

Vůdcem vojska královského proti nim byl rytíř Mikuláš Střela z Rokyc. Po několika nedělích spůsobil to potom legát Rudolf, že Plzeň přijata jest do jednoty panské.

Panská jednota zatím velké naděje v Řím pokládala, kde její vyslanec, pan Dobrohost z Ronšperka úsilně o podporu pro ni pracoval. Pokud se nevrátil, museli pánové úmysly své tajiti, a vyčkávali jen času svého. Pro vyrovnání nesnází mezi nimi a králem vzniklých zváni jsou ku sjezdům do některých měst, ale jen v Budějovicích to přišlo od 9. do 11. března 1466 k jakémusi jednání. Tu se vrátil pan Dobrohost z Říma, pergamenu s bullami a popsaného papíru přinesl dosti s sebou, avšak peněz k vedení války nic. Poznávali v Římě, že pánům nejde vlastně tak o katolickou víru, jako o vlastní záměry a prospěchy stavu svého. Tu se pánové o sv. Jiří na Roudnici u pana Zdeňka ze Šternberka sjeli, pan Dobrohost vypravoval jim o svém pořízení v Římě. Octnuli se v povážlivém postavení, tak že se nevědělo, má-li jednota déle trvati, anebo mají-li se srovnati s králem, tak jak v Budějovicích bylo smluveno. Pan Jan z Rosenberka, nejmocnější mezi nimi ani na Roudnici nepřijel, nýbrž v Praze zůstal, pravě že páni nemají nyní příčiny, stavěti se déle proti králi, když se sám k napravení podává. Za to se naň katolíci náramně rozhorlili, nazývajíce ho zrádcem, a pan Zdeněk ze Šternberka pravil, že nežby se poddal kacíři, raději by chtěl býti žebrákem. Jednotníci se tedy mezi sebou na novo utvrdili, proti slibu svému na sněm po sv. Jiří do Prahy nešli, nýbrž jen některé své plnomocníky tam poslali. Nyní počalo se mezi českým sněmem v Praze a mezi pány v Roudnici vyjednávati, a poslové chodili sem a tam. Hlavní

nesnáze byly o korunu a zemské klénoty na Karlštejně chované. Pánové chtěli, aby svěřeny byly někomu z nich, kterýž by přísahou zavázán byl králi a zemi pospolu. Hlavy stavův pod obojí [illegible] Kostka z Postupic a Burian Trčka [illegible] naprosto k žádné proměně svoliti v posavadním chování těch klénotův, a králi ovšem také nebylo rádno, svěřiti ty poklady rukoum snad pochybným, neboť by v těch okolnostech, jaké byly, vydání koruny as tolik bylo, co odříkání se jí. Kníže Viktorin, zemský hejtman Moravský, musel schválně přijeti a vší zemi opětnou přísahu složiti, že co strážce koruny věrně a právě se zachová, až komisse s obojí strany ustanovená k prohledání zemského archivu a svobod v něm pojištěných práci svou skončí.

Mezi tím přišli za tohoto vyjednávání mezi Prahou a Roudnicí poslové od válečné roty bratrské z Rakous do Prahy. Císař Bedřich byl bratří z Rakous vybyl, a oni si nové služby hledali. Bylo jich deset tisíc branných lidí, i žádali krále Jiřího, aby je přijal netoliko v ochranu ale i na žold. Král Jiří cítil se při silách i považoval tyto roty za břemeno; tedy je odbyl. Oni však dne 8. května na Roudnici přišli, podávajíce se též panu Zdeňovi ze Šternberka proti králi. Ten by je snad byl rád přijal, ale neměl peněz a musel i tak pro vlastní bezpečnost mnoho lidu branného na svých hradech chovati, proto je také odbyl.

Nejdůležitější následek vyjednávání mezi Prahou a Roudnicí byl ten, že se umluvilo dobrotivé stání mezi králem a panskou jednotou až do sv. Havla, v říjnu téhož roku 1466; do té doby aby žádné příkoří nedělaly sobě obě strany. Pánové dávali sice naději, že by se chtěli do toho času urovnati a ku poslušenství vrátiti, avšak vlastně o tom nemyslíce chtěli jenom času získati, aby se tím lépe k válce přichystati mohli. Král Jiří k tomu stání ovšem dlouho nechtěl svoliti, ale byl, jako často, svou přílišnou náklonností k míru zaveden, ač již tolik trpké zkušenosti míti mohl, aby nahlížel, že nejlepším rukojemstvím míru byl mu dosud meč vítězný a nikoli dobrota a trpělivost. Ostatně dělal si z toho dobrou naději, že posavadní papežova štvání a do klatby dávání nejevilo nikde již očekávaného účinku, knížata že s ním přece obcují, ba že i jeho zeť, kníže Albrecht Saský, i ke [illegible] proti neposlušným se mu nabíd[illegible] že i panská jednota netoliko se [illegible] ale vždy více i sláhne.

Neboť ne všickni katoličtí pá[illegible] tomu i většina katolických ob[illegible] tak urputně jako pan Zdeněk z[illegible] benka proti králi nesmýšleli; pak pánové Vilém mladší z R[illegible] berka a z Rabí, Jan Popel[illegible] kovic a větší díl pánův z Ko[illegible] mezi městy konečně zvláště Must[illegible] osvědčovali se králi Jiřímu čím[illegible] hojněji a srdečněji oddanou věr[illegible] tomu znamenati sluší, že králův švagr, královny Johanny bratr, p[illegible] z Rožmitála na Blatné, [illegible] sudí království Českého a nad jh[illegible] vý katolík, vida, co se již loňské[illegible] panskou jednotou proti králi pě[illegible] raději, aby se všemu uhnul, na [illegible] západní Evropě se vypravil, a již[illegible] padu 1465 království České opus[illegible] vil na té cestě více než čtrnácte[illegible] a jeho panoše, Šašek z Mezi[illegible] pilně popsal česky ku potěšení a [illegible] všech čtenářův.

I na Moravě stály věci zcela [illegible] prospěchu královu; poněmčilá m[illegible] ravská začala se ovšem již nyn[illegible] nosti ku králi poněkud vrtkati, a[illegible] ta byla rozhodně na straně [illegible] Cimburkově pak a Perná[illegible] vě, dva nejpřednější rodové, byl[illegible] sloupové vlasteneckého smýšlení. [illegible] uměl král Jiří v obou zemích pro[illegible] vládu jak náleží silnou a přísnou, [illegible] lo tak snadno, veřejný pořádek r[illegible] to ukazoval a stěžoval si kněz[illegible] rius, děkan kapituly na hradě[illegible] ském, který maje potřebu často [illegible] Říma, nemohl toho činiti, proto [illegible] král Jiří brány, cesty, brody šp[illegible] díl, nedada žádným poslům ani [illegible] svatého otce aneb jeho legáta pro[illegible] všecko přetřásajíce když co tako[illegible] jdou, i na hrdle i na těle i na [illegible] trescí."

Na počátku měsíce června [illegible] vedl králův zeť, kníže Albrec[illegible] ský, nejslavnějšího tehdáž ně[illegible] řečníka, doktora Řehoře z [illegible] burka do Prahy, aby králi Jiřím[illegible] pasu jeho proti papeži svým vti[illegible] pomocen byl. Po vybytí doktora [illegible] neměl král mezi tehdejšími Čech[illegible] ho spůsobilého muže, který by se

olitický jednatel; Řehoř z Heimk byl již v Němcích po dvacet dnějším zápasníkem ve všech ch, kde se jednalo o obmezení v staré moci papežské. Muž ten em málo pořídil, ba i papežskou ížen byl; ale nicméně pro svůj p již velikou vládu v myslech zoval, nyní pak přišel, aby se krále Jiřímu co pomocník při díla posud nezmoženého. Zaujal ho krále asi jako nynější nějaký hraničních záležitostí a král mu ho roční plat potom také stat- a t o r u b s k ý a N e l a h o z e- ad Vltavou. Zdali se jako před i a Mayer k vůli králi také če- naučil, pochybno zůstává, ale o byly králi velmi vzácné a pro- rál jej nemohl jakožto cizince í a svolení sněmu na úřad zem- žiti, a proto nejvyšší kancléř z R a b š t e i n a zůstal ve dě; nemohltě také král odstra- o katolíky uraziti, ale již se mu k další potřebě v jednání s Řf- odil.

f z H e i m b u r k a sepsal již u měsíce července 1466 obšírné psaní čilí manifest nadepsaný áši Uherskému, v němž vyložil livé postupování papežského ti králi Jiřímu tak důvtipně a jakožto dílo mistrovské všude znamenité pohnutí mysli, a pro- ani kardinal Karvajal ani legát Rüdesheimu ve Vratislavi svým ničeho pořídíti nemohli. Král psaní teprvé v K l a d š t ě dne ce svým stvrzením do veřejno- když tam byl přijel z Moravy, l tím se zdržoval. Rozesýlalo se aní hojně do všech zemí křesťan- k králům tak knížatům, tak i vům v koruně České s takovou aby se o krále Jiřího u papeže ili. Skutečně také mnoho pří- ohem důvtipnějších a důrazněj- dotud ze všech stran do Říma am všecko marné bylo.

---

na hranicích království Uher- a Polského. Bratrská rota.

1466 červenec — září.

a jeho kardinalové znamenají- k římské bully nejeví již toho účinku, jako jindy, a kterak to jaksi nejde, aby jimi trůn toho kacíře Jiřího, kterýž prý se nazývá králem Českým, podvrácen býti mohl, počali v polovici toho roku 1466 opravdověji nežli dříve zřetel svůj k panovníkům obraceti, kteří by se proti Jiřímu potřebovati dali. To byli především králové K a z i m í r P o l s k ý a M a t i á š U h e r s k ý. Ostatní byli krále Jiřího přátelé aneb aspoň nechtěli s ním v nepřátelství žíti; císař Bedřich III., ač v něm nyní bylo mnoho zlé vůle k Jiřímu, byl jako vždy nehybný. Však i král K a z i m í r žádným obyčejem nechtěl podstoupiti války proti králi Českému, zvláště že již třináct let s Německým řádem v Prusích měl válečně co činiti. Naproti tomu byl by král M a t i á š ani okamžik s válkou proti Čechům nečekal; však toho musel papež spíše od toho zdržovati, potřebuje ho proti Turkům, a jenom v největší nouzi mínil ho proti Jiřímu užiti.

Zatím nebylo pokoje v rozličných končinách české koruny, zvláště na hranicích uherských a polských; neskrocené mravy a bezuzdá prostopášnost a svévole branných lidí spůsobovaly často velké roztržky a hrozily podvrátiti blahobyt zemí. Tu byly přede vším válečné roty české, které povznesše po Žižkovi spůsob vedení války na umění, a do všech zahraničních vojen se zaplétavše, v Uhřích a v Polště, v západních a východních zemích bojovali a často i na obou stranách proti sobě se potýkaly. Avšak jimi stávala se válka čím dál tím nákladnější, a tehdejší nevalné důchody státní často panovníkům nestačily na chování takových stálých vojsk. Proto králové Uherský i Polský jim za vojenské jich služby na mnoze dlužni zůstávali, a oni upomínali se často nezdvořile o sumy přepiaté. Proto povstávaly na všech koncích velké malé, často malicherné ale vždy vášnivé půtky a šarvátky, které často i do sousedních krajin uherských a polských zasahaly, a při kterých namnoze těžko bylo rozeznati, na které straně by větší pravda a větší křivda byla. Jindy si takových výtržností málo všímáno, nyní však vešlo v obyčej, na krále Jiřího žalovati, kdykoliv jeho poddaní co zavinili, jako by on měl za ně všecky státi. Zejmena pak král Matiáš z takových pohraničních půtek bral sobě nyní příčinu, kterak by mohl s králem Jiřím válku počíti. Tu byl jeden z rodu E i c i n g e r ů rakouských, Š t ě p á n, který nabyv před

několika léty obyvatelského práva na Moravě, držel tam Jaroslavice nad řekou Dyjí. Ten r. 1466 stavil znamenitou zásobu zbraně z Němec po Dunaji pro krále Matiáše vezené, proto že se odpíralo zaplatiti clo za ní. Byly na něj za to bratrské roty v Rakousích poslány, a ty mu plenily také jeho statek moravský. Eicinger volal krále Jiřího ku pomoci.

Jiná byla zas šrůtka s rytířem Burianem Puklicí z Pozořic na Stramberce a se Žichem z Kelče. Oba loupili ve Slezsku a zajavše tam znamenitého šlechtice Kořistku odvedli jej do Lednice v Uhřích k Vladislavu Bělíkovi z Kornic odjinud z Lednice, kdežto za výplatu jeho prý tisíc zlatých žádáno. Tentýž Bělík z Kornic měl zas ode dávna krvavé rozepře s moravským pánem Matoušem ze Šternberka na Lukově; oba činili nájezdy a hubili obapolné statky v uherském Pováží i na Moravě. Pro tyto a jiné příčiny přijel tenkráte král Jiří v polovici července do Brna, i žádal odtamtud krále Matiáše, aby mu poslal Jana Vitéze, arcibiskupa Ostřihomského, co plnomocníka, aby s ním o ty rozepře obapolných poddaných i také s rotami bratrskými mohl jednati. Burian Puklice z Pozořic byl zkrocen, a král proměnil jeho spupný t. j. dědičný statek Stramberský v léno královské. Mezi bratrskými rotami nastala tehdáž roztržka, a tu král Jiří přijal jednu četu jejich pod slavným válečníkem českým, Václavem Vlčkem z Čenova, do služby své, přidal k nim výše řečeného Puklici a vypravil je do Slezska proti odbojné Vratislavi, která již dávno měla býti skrocena. Vedení té výpravy svěřil král znamenitému pánu a vlastenci, Ctiborovi Tovačovskému z Cimburka. Jiné královské vojsko svěřil svému synovi a moravskému zemskému hejtmanu, knížeti Viktorinovi, kteréžto měl jiné roty bratrské, které plenily moravské statky Štěpána Eicingera, válkou stíhati. Však Jan Vitéz do Brna nepřijel, a král Jiří ku konci měsíce července na Kladsko se odebral, kdež potom svůj od Řehoře z Heimburka sepsaný manifest proti papeži vydal a se slezskými knížaty se sjeti měl.

Kníže Viktorin veda královské vojsko proti rotám bratrským, válčil s nimi po dva měsíce, srpen a září, aniž víme o té válce více, než to, že roty z Moravy byly zatlačeny a že se do Uhe kdež u Kostolan se osadily. však uherský šlechtic Bělík z učinil vpád z Lednice do Moravy zas velice nejenom panu Mato Šternberka, ale i klášteru Viz mu, a sirotkům Kravařsk Strážnici. Vizovický kláště Cisterciánům, byl od předků řího z Poděbrad v 13. století utrpěl ovšem mnoho za husitsk ale nyní prý v něm Uhři mnohem ji zuřili, nežli někdy Husité. Nedl Bělík na Moravě plenil; pan Ma Šternberka nejen z Morav hnal, ale i za ním do Uher vra dvě posádky založil, aby byly jemu a Moravanům vůbec.

Méně dobře se zdařila druhá proti Vratislavanům vysláná. bor Tovačovský z Cimb své jízdě skrze Slezsko dopu řečenému Burianovi Puk některým hejtmanům roty bra i na polskou půdu zabrousili a Častochovi celé okolí tamě štera bez opovědění války pople jíce tím krále Kazimíra co dlužní na dluh jeho upomínati. Potom d na oblehl pan Ctibor měste myslov, Vratislavským náležit dvě neděle tu ležel; také měst borek osadil a ve Volčín stadtu) se chtěl opevniti. Podle měl kurfürst Braniborský Bedř bývání města Vratislavy s druh přijíti a s českým vojskem se sp ale nepřišel. Tu byli Vratislavšt pežského legáta Rudolfa jak ne boje proti kacířům roznícení, a jich asi tři tisíce vedením Bal knížete Zahańského, od krále Jiří s knížetství sehnaného, a Alb Berky z Dubé, někdy pána Tollenštejně v Čechách také o ztrestaného. I přišli ti mnohomilu nové až do vesnice Šmolína Běrutova, a uslyševše tam o ve vojska českého, hned druhého d vůlí svých vůdcův se obrátili a d vrátili. Však i české vojsko ničel řídilo: bylo totiž silně mření v a tu pan Ctibor Tovačovsk že s jedné strany Vratislavští a Poláci z Krakova pod svým he Jakubem z Dubna ku pom chu u Častochova provedeného také domů se vrátil. A tak z celé

...liby se vojska nepřátelská byla ... Vratislavští byli potom v Římě ... hrdinové oslavováni, že prý Če... před nimi utekli, jak mile oni sku... v poli proti nim se ukázali.

...iáš hledá příčinu k válce proti ... Činí konec rotám bratrským.

...466 červenec — 1467 leden.

Kazimír nehledal pomsty pro ... míru v Polště se strany vojska ... Král Jiří pokáral pana Ctibora ...kého z Cimburka a požadavky ... a bratrských hejtmanův s při... krále Kazimíra na právní cestu

...jinak choval se král Matiáš ...ý. Malicherné pohraničné půtky ...toušem ze Šternberka a Bělíkem ... pokládal hned za úmyslné rušení ...pokoje mezi Uhry a Čechy a při... na podzim r. 1466 s úpravným ...sám osobně ke hranicím morav... ...edaje úmyslně příležitosti a pří... ...lyby se svým bývalým tchánem ...ůli mohl vejíti. Král Jiří dověděv ...o stížnosti vypravil hned knížete ...ína na Moravu, aby tu věc o... ...uklidil. Svolán jest sjezd morav... ...ův do Brna. Příčiněním Olomouc... ...kupa Tasa z Bozkovic stala ... smlouva 24. října na jeho zámku ...kově, mocí které se rozepře ...ova s Bělíkem podala pod moc... ...lek dvou pánův uherských a dvou ...eských. Takové mírení se však ...iášovi nelíbilo, i psal 9. listopadu ...krý list knížeti Viktorinovi, že ... se nehodí, dávati se s poddaný... Českého v nějaké soudy a jako o ...ost žebrati; on že chce napřed ... potom teprv mírení, sice žeby ...icen, sám své křivdy pomstiti. ...m ozvalo se ještě jiných žalob na ...k se strany uherské tak moravské. ...í na to vypravil Jana Jičín... z Cimburka k Matiášovi do ... a ten pobyv tam dne 19. pro... ...til se s domněním, že se mu po... ...decky nesnáze ukliditi. Ale nebylo ..., král Matiáš tajil svůj vlastní ...roto že poznával, že nežli co o... ...no proti Českému králi začne, po... ..., aby dříve bratrské roty zničil, které by mu překážeti mohly. Král Jiří mu psal velmi vážný list napomínaje ho k mírnosti, poslal ještě jednou před novým rokem jiného posla k němu, Albrechta Kostku z Postupic, kterýž s Matiášem v jeho ležení u Kostolan vyjednával. A však i pan Kostka dostal od Matiáše hojnost sice licoměrných slov a slibův ale skutku nebylo. Král Matiáš tehdy právě válčil již s bratrskými rotami, které vytisknuty byvše v měsíci září 1466 od knížete Viktorina z Moravy právě u Kostolan blíž Trnavy se byli utábořily a silně opevnily.

Hejtmani těch rot byli František z Háje, český šlechtic, Jiří Bítovský z Lichtenburka, moravský pán, Jan Švehla, Jindřich Šmikovský ze Žďáru a jiní větším dílem katolíci; skládaly se ostatně tyto roty z nemnohých pozůstatkův Táborských a z katolíkův; bylo mezi nimi Čechův, Moravanův, Uhrův, Slezákův, Rakušanův a jiných všelikých dobrodruhův, v celku pak tehdy již při nich rázu husitského nebylo. Proto král Jiří přijav jen Václava Vlčka s jistou částí bratří do své služby, ostatních se nejen neujímal, ale i za nepřátely je pokládal a z Moravy vypudil. Na podzim r. 1466 strhla se mezi nimi s jedné, a Rakušany a Uhry s druhé strany neznámého dne a na neznámém místě krvavá bitva, v níž se František z Háje a Jiří Bítovský z Lichtenburka do zajetí dostali; avšak Jan Švehla opravil boj, a zvláště Rakušany tak porazil, že jich do dvou set na bojišti zahynulo, a mnozí jiní do Kostolanského táboru co zajatí vzati byli.

Král Matiáš jsa právě se svým úpravným vojskem na blízku Kostolan, umínil si tedy, že tyto ostatky branné, samostatné a nebezpečné moci, těchto rot bratrských, jež nazýval zloděje, v zemi své naprosto zahladí.

Tedy obehnal tábor jejich u Kostolan dne 6. prosince 1466. Jan Švehla byl nyní v tom táboře nejvyšším hejtmanem a zavřel se v něm v počtu asi 2000 branných mužův, žen a dětí. Byltě dříve některý čas dvořanem u krále Matiáše, při jeho korunování dosáhl v kolbách první odměny, ale brzo vzav odpuštění ode dvora octnul se co hejtman mezi bratříky. Nyní se bránil zoufale, zvláště když i císař Bedřich králi Matiáši válečnou pomoc poskytl, i vida nezbytí něko-

likráte ke smlouvě se podával, čehož však nedosáhl. Bratří nadělavše oblehatelům mnoho škod nejvíce nedostatkem vody strádali; proto dohnala je konečně žízeň dne 29. ledna 1467 k zoufalému výpadu z tábora, aby se skrze nepřátely probili. A však jen asi pět set jich takový úmysl provedlo, a byli z nich mnozí pobiti a schytáni; jiných asi sedm set vrátilo se do táboru nazpět, a druhého dne, 30. ledna vyšedše odtud bezbranní, vzdali se králi Matiášovi na milost a nemilost. Zima byla neobyčejně kruta. Jan Švehla byv již na svobodě bloudil jízdecky o samotě celý umdlený, a tu jej sedláci poznali, chytili, a davše mu provaz na krk tak jej ku králi přivedli. Král Matiáš hned třetího dne, 31. ledna, dal chycené bratří zvěšeti; jedni praví, že jich bylo do 70, jiní zas do 150; Švehla sám byl nejvýše pověšen. Jiných zajatých bylo potom mnoho po žalářích rozličným a ukrutným způsobem utraceno. V táboře samém našli vítězové přes 300 žen, a mezi nimi mnohé krásné paní; odvedli je nejprv do Trnavy, a potom kázal prý král Matiáš, aby rozdány byly za ženy Srbům čili, jak jim Uhří podnes říkají Rácům, kteří se v královském vojště nalézali.

Takový byl v našich stranách konec rot bratrských. Ač byly ztratily již český ráz, ač zbujnělost je uvedla na křivé a pro lidskou společnost nebezpečné cesty, nicméně přece jimi proslavilo se české umění válečné. Však v témže čase, na jiných místech, v jiných poměrech a u jiného slovanského národu, totiž mezi Rusy zkvetlo české umění válečné v táborech kozáckých nad Dněprem a Donem, a slynulo až do druhé polovice minulého století.

Od toho roku 1467 není více řeči o bratrských rotách v Uhřích, ale ze zajatých od krále Matiáše ušetřených bratří utvořilo se brzo jádro královského vojska uherského, totiž tak zvaná „černá rota", a hejtmani někdy bratrští, František z Háje, z mládí při dvoře císaře Bedřicha vychovaný, Blažej Podmanický, Slovák, Jan Tetauer, Slezák, a jiní prosluli později ce hejtmani vojsk uherských.

Uhři byli vítězstvím nad bratrskými rotami celí opojení, ale i u všech ostatních nepřátel Čechův jevila se veliká radost. „Teď prý potáhneme do Čech a naložíme tam s kacíři právě jako zde s loupežníky", a král Matiáš sám psal hned 2. 1467 z Trnavy knížeti Viktor do Moravy v tato slova: „Rušitelé království našeho z Boží vůle octli v rukou našich. Ale mnozí poddan neprovinivše nic, drží se v markh vašem v zajetí, a máme tam ne své zvláštní. Protož žádáme dle a přátelství našeho, aby jati bez šacunku (bez výplaty) na svob dání a nepřátelé naši v zemi trp byli: jináče věz Bratrství Vaše, ž jdeme si proně sami a nav i shledáme všecky své nepřátely v hrabství i jinde, bez rušení ovšem i smluv, kteréž máme s králem Vaším i naším a s Bratrstvím V

I byl by král Matiáš bezpochyb byl na Moravu nepřátelsky vtrhnul likou zvůli svou v nepřipravených koruny České provedl, kdyby neby vážné okolnosti v to vkročily.. Tur vpadli u velké síle do Sedmihra do Poledních Uher, do 40 tisíc kře do otroctví odvedli, a král Matiáš do Budína pospíchati. Odložil tedy hodnější čas provedení svých tajn myslův a činil se králi Jiřímu ještě dále přítelem.

Král Jiří však počal již tušiti, cenu měla hojná laskavá slova, jic král Matiáš prvé jeho poslům, pa Cimburka a Kostkovi.

Tuto musíme zaznamenati o naše janovi Janu Jiskrovi z Bran který po mnohých různicích, jež králem Matiášem, nyní co pouhý p a magnat uherský několik let by seděl, že jej v tomto roce 1467 kr tiáš, když mu nastala válka s vo Valaským, Štěpánem Velikým, učinil ním vůdcem vojska uherského. Jis krajinách rumunských po nějaký čs strašně řádil, ale 15. pros. 1467 dále velikou porážku utrpěl, při ní král Matiáš raněn byl. Od té doby se v dějinách více zmínka o Jiskr potomstvo jeho v Uhřích během neslavně vyhynulo.

Papež Pavel II. odsoudil konečně Jiřího slavným zatracením v Ří

1466 září — prosinec.

Mezi tím časem vždy ještě pan něk Konopišťský ze Šter

a a pánově s ním v jednotu vešlí marně čekali na cizí pomoc, aby proti králi Jiřímu činně vystoupiti mohli. Radili se o o na sjezdu v Žitavě od 12. do 18. září 1466, i aby se lépe ustrojili, pana Zdeňka e Šternberka za hejtmana sobě zvolili a ustanovili spůsob, kterak by se ostatní katolíci k nim připojovati měli. Stáří jejich pře s králem docházelo již o sv. Havle konce svého, načež je král dle spravedlnosti přikvačiti mohl. Proto zas o to žádali, aby jim lhůta prodloužena byla. Ale král Jiří na sněmě po sv. Václavu ani o tom slyšeti nechtěl.

Však tu stal se Olomoucký biskup Tas prostředníkem a přímluvcem, takže přece celá pře odevzdána byla na rozsudek čtyř mocných opravcův, kteří dne 3. října vynesli nález, že stání pře až do sv. Jiří nejblíže příštího se odloží, a mezi tím že se obě strany o příštích hromnicích mají sjeti v Jindřichově Hradci. Tam že se mají všecká práva a svobody zemské přísně ohledati a všeckny viny jedné a druhé strany zkoušeti.

Tím prý se král Jiří nadál, že touto cestou dojde konečného narovnání a pokoje, nepomysle sobě, že měl tu jednati s mocí, která uměla všecky jemu činěné sliby a závazky rozvazovati. A přece jej událostí, nyní rychlým krokem se stíhajícími mohly poučiti, že ustupností a smířlivostí žádoucího pokoje nedobude, ale že se mu neodvratným stává rozhodný zápas o život a smrt.

Matiáš, král Uherský, již z jara toho roku 1466 oznamoval, kterak sultan Mohamed II. valnější než kdy válku strojí proti křesťanům, i žádal o pomoc. Císař Bedřich III. o to rozepsal sněm na sv. Martina do Normberka. Obeslal i král Jiří ten sněm, mnozí knížata přišli naň osobně, a papež tam poslal svého legáta, nám již známého doktora Fantina. Ten již napřed ohražoval se proti připuštění českých poslův jakožto kacířův do říšského sněmu, zastavil pro jich přítomnost služby boží v Normberce, a když do sněmu vešli a své poselství vyřizovali, vyšel on ze sněmu, a nepřicházel tam napotom, kdykoliv oni měli býti přítomni. Posel císařův neměl ani slovíčka k pokárání takového jednání, a byltě sám již napřed určeným vrchním vůdcem křesťanského vojska. Tu to ukázal veřejně největší rozstrk krále Jiřího netoliko s papežem ale i s císařem, papež pak dával tím na jevo, že mu více záleželo na zjevném potupení krále Jiřího nežli na obraně křesťanstva proti Turkům. Sněm rozpadl se ve strany a nepřišel k žádnému uzavření. Markhrabě Albrecht Braniborský, tu osobně přítomný, chtěl se ujímati krále Jiřího a spůsobiti poselství k papeži ve prospěch jeho; avšak papež to vše předešel svým nenadálým odsouzením krále Jiřího.

Půhon na krále Jiřího v Římě vydaný ovšem již dávno vypršel, a tu nyní v Římě rozpisováno o králi Jiřím, kterak apoštolská stolice naproti němu koná úřad spravedlnosti a k ní milosrdenství přiměšuje. Do čtyr let prý se již odkládá v soudu od prvního půhonu, a to nikoliv z nedbalosti ale z úmyslu. Třikrát i čtyrykrát zastaven byl běh rozepře k přímluvám císaře a knížat, ale prý nic nepomohla taková shovívavost, Jiří z Poděbrad prý nadužívá dobrotivosti svatého otce a každý den prý proti církvi víc a více zuří. Proto že nyní konečně nastal den soudu, aniž Jiří do Říma dostavil se k zodpovídání svému. Svolání jsou tedy všickni kardinalové a celá rada papežská, také z každého národu, z každého řádu praelatského doktorové práv, co jich v Římě bylo, a všickni srovnávali se s kardinály, kteří královu věc k rozsouzení sobě odevzdánu měli, že Jiří z Poděbrad jest křivopřísežník, svatokrádce a kacíř. Jedna věc však činila papeži a kardinalům starosti, že totiž neviděli, kdo by nad Jiřím rozsudek naň pronešený vykonal, když se ani císař k tomu nehodil, králové Polský a Uherský zas pro vlastní domácí zaměstnání k tomu nejsou spůsobni, když panská jednota v Čechách příliš slabá jest, aby o své ujmě mohla něco provesti, a když žádný vzdálenější mocnář v tak těžký úkol se neuváže. Vida ty rozpaky zvolal kardinál Karvajal, nejprudší a nejmocnější krále Jiřího a všech Husitův odpůrce, řka: „Proč všecko lidským soudem měříme, neslyší-li ve věcech velikých také Bohu zůstaviti částku? Nepřispěje-li nám císař, ani Polák, ani Uher, za to stojím, přispěje s výsosti svaté Bůh a potře hlavu bezbožnou: my jen vykonejme svou povinnost, ostatek provede on bez meškání!“ Tato slova působila, a uzavřeno jest tudíž dne 21. prosince, aby se konečný rozsudek vynesl hned o nastávajících svátcích vánočních.

Ustanoven tedy úterý dne 23. prosince 1466 k odbývání slavné papežské konsistoře, v které papežský rozsudek veřejně

něl býti ohlášen. Sešlo se do velké konsistorní síně asi čtyři tisíce lidí. Papež v plném majestátě svém na trůnu seděl. Napřed mluvil konsistorní akvokát de Baroncellis obšírně o neřesti husitského kacířství a o vině Jiřího z Poděbrad, žádaje, aby ta prašivá ovce pro uvarování nákazy z ovčince páně vyloučena byla. Na to oznámil prokurator víry, Antonín z Eugubio, co se všecko dělo u vedení pře proti Jiřímu z Poděbrad, i kterak již všecko jest hotovo k vynešení nálezu. Když to vše bylo vyslechnuto, poručil papež jednomu arcibiskupovi a třem biskupům, aby vyšli před palác, veřejně prohlášení učinili a Jiřího z Poděbrad neb jeho zástupce vyzvali, aby vstoupil do síně. Vrátili se, oznámili že k soudu nestojí ani on ani jeho zástupce. A tu jal se papež Pavel II. sám řečniti; mnoho vykládal o ohavnostech, jaké se v Čechách po ten den páchají a o potřebě trestu a opravy; skončiv pak kázal kardinálovi místokancléři, aby četl nález čili rozsudek. Kardinal tedy četl a vyhlásil veřejně, že syn zatracení, Jiří aneb Jiřík z Kunstatu a z Poděbrad, Českého království usurpator čili uchvatitel, jest kacířem a kacířův neustupným hajitelem, křivopřísežníkem a svatokrádcem, a protož že upadl ve všecky pokuty, kteréž na tak těžká provinění z práva ode dávna vyměřeny byly; následovně že odsouzen a zbaven jest všeho důstojenství královského, markhrabského, knížecího aneb jiného jakéhokoliv, všeho také panství, všech statků a práv, kteréž vůbec jemu odňaty býti mají; i potomci jeho usouzeni za neschopné a nespůsobilé netoliko k důstojenství, ale i k dědictví jakémukoliv, a poddaní rozřešeni a osvobozeni ode všech slibů a závazků, kterýmiž jemu byli zavázáni.

Nahoře řečený prokurator víry po přečtení nálezu radostně potom pronášel slova díků za tento spravedlivý a spasitelný rozsudek, i poručeno konečně, aby celému světu byl ohlášen, načež se toto památné sezení v Římské konsistoři skončilo.

První účinky papežova odsouzení. Král Jiří proti papeži odvolává se k vyšším mocnostem.

1467 leden — duben.

První vědomost o odsouzení králově dostali z Říma Vratislavští, 20. ledna, kteří prý na to čekali jako otcové v předpeklí na příští Kristovo, potom Zdeněk ze Šternberka, který měl v Římě svého vlastního jednatele. Ostatně byla dotyčná bulla v koruně České teprve ve druhé polovici měsíce února 1467 všeobecně oznámena. Tou bullou kázal papež co náměstek Kristův, aby se odevšak proti Jiřímu a jeho kacířským Čechům zdvihala válka na vyhubení jejich, i dáno znamení k prolévání krve bez míry a konce, ku plenění lidí, jich statku a majetku ohněm a železem. Němci si vzpomněli na strašlivé jízdy české pod Žižkou a Prokopem, strach a tesklivý smutek ovládal je, jiní zas měli z toho divokou radost a doufali, že se nyní na Češích jak náleží vymstí za hanbu otců svých zbabělých. Knížata němečtí octli se někteří u velkých nesnázích, jmenovitě Sasští a Braniborští, neboť jakž měli zdvihat válku proti Jiřímu, který je svou osobností, svou duševní převahou tak znamenitě byl sobě podřídil. Vyhlašování křižácké války proti Čechům u samého arcibiskupa Magdeburského s potupením se potkalo, a byly o tom velké hádky na vysokých školách Lipských i Erfurtských, je-li to slušná věc proti kacířům válku zdvihati? a na mnoze v Němcích bez ostýchání již na to kleli, že papež nutí Čechy, kteří by sami rádi požívali pokoje, aby se mimovolně zase chápali zbraně a odění a s Němci se zas potýkali.

Nicméně toto nové štvaní Němcův proti Čechům mělo přece nějaký účinek, neboť jejich staré předsudky a vášně zbudily a vzkřísily se zase, a netrvalo to dlouho, netoliko hrubý nevědomý lid připínal sobě kříž na rámě a táhl proti kacířům, i lidé věnující se naukám, študenti Lipští a Erfurtští, prodavše prý knihy a šaty své, hrnuli se v tlupy dobrovolníkův, hrali na se znamení kříže a táhli valně do českých zemí, aby se účastnili boje a zásluh prý bohumilých ve prolévání krve kacířské.

Král Jiří dřív ještě, nežli o svém odsouzení v Římě zvěděl, domlouval císaři Bedřichovi ostrým listem za to, co se na posledním říšském sněmu Norimberském

hož Čechům dálo, potom jej zvlášt- osly upomínal z dluhu ještě za vy- ení z Vídně povinného a ujímal se ých pánův rakouských. Padaly z té mezi císařem a českými posly v 15.—17. února 1467 řeči důrazné livé, a kdyby nebylo jiných staro- lá by z toho válka povstala. Poslové pouštějíce plni hněvu Linec potkali dměstí za Dunajem pana Buria- Gutšteina, kterýž co posel od jednoty k císaři sem pospíchal. Tu af ve své málomocnosti pomstil na Jiřím tím, že panskou jednotu v ch veřejně uznal za mocnost oprá- a samostatnou, a jí 21. února právo čil, aby ve městě Plzni svou zvlášt- ci na český ráz zaraziti a vydávati , což bylo ovšem hrubé sáhnutí v samostatného království Českého. d tím ještě držel se o hromnicích, ora 1467 dříve umluvený sjezd v ichově Hradci, na kterém se rozhodnouti všecky stížnosti, jež á jednota byla proti králi zdvihla. n Zdeněk Konopištský ze nberka zřejmě ukázal, že hrdost á udusila v něm všechen cit pro a národ. Když přinešeny jsou výpi- ech privilegií a svobod v archivu ém na Karlštejně chovaných, řekl deněk, že to nejsou všecky a že ty, přinešeny byly, neslouží ani za groš obodám zemským. Páni odpověděli, více není, a že jsou jako sám král zcela přesvědčení; načež pan Zde- ráce odsekl řka: „Ale my nejsme", z toho dlouhá neužitečná hádka po- Pan Zdeněk žádal, jako již dříve, rál jak koruny tak zemského archi- moc pánův postoupil, i aby od sebe ipisy na všecky stavovské svobody, rý od krále samého nestačí, ale že od císaře potvrzeny býti, proto že rál Český co man císařský nemá k ustanovení tak velikých věcí bez í a vůle pána svého. To bylo již vášeň a nenávisť pana Zdeňka tak zaslepily, že pro vymyšlené svobo- avu svého neostýchal se poddávati ve služebnost a porobu od vě- slýchanou! Všickni pánové na sjezdu ovali svou nevoli nad takovým mrz- vrzením, a když stál neustupně na a všeliké smíření zamítal, rozejel se bez konce v největším rozjitření O víře nebylo tu ani řeči ve Hradci, li se někteří pana Zdeňka, zdali by chtěl pro víru s králem v boj vejíti, avšak on odpověděl veřejně, že o víru starati se jest věc papežova, ne jeho. Pan Zdeněk již ve Hradci ovšem věděl, že papež krále Jiřího odsoudil, proto také nechtěl žádného smluvení s ním, nýbrž čekal, až mu papež válku poručí a na ni peníze pošle.

Mezi tím podal jeden německý kníže pozoruhodný příklad statečnosti ve svém smýšlení naproti králi Jiřímu. Byl to onen jinak klopotný markhrabě Albrecht Braniborský, německý Achilles, seděním na Anspachu, který byl nejmilejší dceru svou Uršulu již r. 1460 zasnoubil Jindřichu, synu krále Jiřího. On byl dosud hlavní sloup císařovy i papežovy moci v Němcích; avšak právě v té chvíli, když císař i papež stali se nejkrutějšími nepřátely Jiřího, přivinul se Albrecht k témuž tím stáleji, čím více poznával nejen politický věhlas a důraz moci jeho, ale i jeho šlechetnou povahu. Dcera jeho měla nyní již 17 let věku svého, a Albrecht v těch povážlivých okolnostech neváhal, dáti ji v manželství knížeti Jindřichovi, a takto upevniti s Jiřím svazek jak nejúžeji. Co si dali z Říma práci, aby ten svazek roztrhli! Napomínali, hrozili, 15. října 1466 skutečně markhraběcí země pod interdikt dali; jak sužovali nevěstino svědomí, co jiných ženichův jí podsouvali, nic jim nepomohlo. Již byl papežský legát hotov, z příčiny té svatby největší pohoršení spůsobiti, a tu dal markhrabě Albrecht nevěstu potajmu do Chebu zavezti, kdež na konci masopustu, 10. února 1467, oddána jest s knížetem Jindřichem ač ne slavně, aspoň řádně.

Potom byl v Praze obyčejný sněm o suchých dnech postních od 24. do 27. února, který se stal velmi důležitým. Rokovalo se ve veliké síni dvora královny Johanny, to jest ve stavení nynějšího c. k. zemského soudu v Celetné ulici, a to každý den od 8 hodin ráno. Král sám předsedal a z knížat Slezských bývali přítomni Konrad Černý Olešnický a Jan Zahaňský. Pánové nejprv dávali zprávu o svém jednání v Jindřichově Hradci a král nejednou sám se slova ujímal, aby odporoval tomu, co tam pan Zdeněk ze Šternberka opovážlivého mluvil. Ještě jednou na stížnosti pánův odpovídal, také do pana Zdeňka si stěžoval, že když tuto v Čechách mírně s ním vyjednával, tím samým časem čtyry posly do Říma vypravil, aby papeže proti králi popouzeli. A přece proto všecko nechtěl král Jiří války

počínati, a vždy ještě doufal, že se všecko k pokoji obrátí. Papeže z křivdy nevinil, ale zlé lidi, své nenávistníky, kteří nepřestávali u papeže osočovati jej. Celý sněm pana Zdeňka a jeho jednotníky odsoudil co neposlušné a svévolné rušitele pokoje a obecného dobrého, a nedal sluchu poslům jeho. Přední mužové kališnické strany prosili krále, aby obnoviti ráčil dávný svůj slib, že nepřestane nad kompaktaty ochranné ruky držeti, což se také stalo, a potom obrátili se s prosbou ku katolickým pánům ve sněmě, aby se ještě jednou u papeže o to pokusili, by své odsouzení krále Českého odvolal.

Krátce před sněmem byl se také z cest svých po západní Evropě do vlasti vrátil pan Lev z Rožmitála, bratr královny Johanny. Byltě navštívil dvory knížat Německých, slavný dvůr Burgundský a francouzský, přeplavil se do Anglie, potom nazpět do Francie, putoval přes Španělsko do Portugalu, nazpět zas přes Italii, Benátky a Vídeň. Od svého svaka krále Jiřího měl sobě uloženo, aby při cizích dvořích lepší mínění o Češích šířil a panovníky králi Jiřímu naklonil, což se mu dobře dařilo, zvláště že on, jeho dvořané a společníci účastnili se hojně při slavných kolbách, hostinách a jiných zábavách dvorských, a všude uhlazeností, dvorností, obratností a udatností v rytířských zápasech slávu české šlechtě zjednali, která toho věku slynula po vší Evropě. Navrátiv se pan Lev zastal ve vlasti tytéž neblahé rozmíšky, kterým se chtěl svým cestováním uhnouti, a jsa tu na sněmě přítomen přimlouval se spolu s kališnickými pány u svých katolických přátel, aby papeže od nepřátelských kroků proti jeho svaku, králi Jiřímu, odvrátiti hleděli, podával se sám za prostředníka i prosil, aby se ničím nekvapilo, co by pokoji na překážku býti mohlo. Sněmovníci hlučně mu přisvědčovali a chválili ho. Byl tu tak pan Jan z Rosenberka, hejtman Slezský, který ač k panské jednotě se zapsal té urputné mysli co pan Zdeněk ze Šternberka nebyl, nýbrž když král k napravení všech panských stížností hotov byl, rád by se byl srovnal s ním. Povstal i oznámil ve sněmu psaní, kterým jej panská jednota napomínala, aby jí věrným zůstával a své duše a své cti nezaváděl, četl také svou odpověď na to danou, i osvědčoval se potom, že ve všem, co činil, neměl na zřeteli nežli obecné dobré a pokoj vlasti, a tím že i budoucně chce se říditi; prosil stavův, aby důvěřili jemu a nesoudili kvapně, zpozorujíli kdy u něho něco neočekávaného: neboť ať se prý stane co stane, on že neodstoupí od čestného příkladu předků svých, ani od věrnosti, kterou povinen byl králi a vlasti.

Sněm konečně na tom zůstal, že se má jménem katolíkův králi věrných ještě jedno poselství k papeži vypraviti; pak byla všecka práva a svobody zemské obnoveny a opětně do desk zemských vloženy, i přidáno k nim ještě jedno nové povolení královo, že „páni a rytířstvo všelikeraké svobodné dědiny od měšťan, dědinníkův a sedlákův svobodně kupovati, a je sobě do desk klásti mohou."

Po sněmě staly se ještě poslední soukromé pokusy k odstranění války a ke sjednání pokoje. Královna Johanna našla příležitost, podávati se panu Zdeňkovi ze Šternberka za prostřednici, aby jej se svým manželem, jeho někdejším přítelem, smířila. I sám král počal soukromí vyjednávati nejen s ním, nýbrž i s pány Švamberky a Zajíci, slibuje jim nemalé náhrady za náklady, jakéž jim jejich posavádní zbrojení spůsobilo. Pan Zdeněk nějaký čas ovšem nedělal se nepřístupným, avšak když poznal, žeby se konečně přece jen králi podrobiti měl; všecko se zas převrátilo, pan Zdeněk vypověděl rozhodně poslušenství své králi Jiřímu psaním dne 2. března 1467 daným, v kterém ovšem zračilo se, že proti němu hoří nenávistí neukrotitelnou až do smrti.

Nyní se musel král Jiří o to starati, jak by předešel zhoubné působení všude vyhlášeného odsouzení svého se strany apoštolské stolice. Učinil totiž veřejné odvolání čili apellaci. Vyšel královský rozkaz po vší Praze, aby ke dni 14. dubna všickni katolíci, co jich v Praze přebývá, do Králova dvora se dostavili. Tu se museli tedy dostaviti přední z duchovních, Hilarius, administrator arcibiskupství, Václav Křižanovský, kanovník, Jan opat Strahovský, Pavel guardian Františkánský u sv. Ambrože, Pavel probošt Zderazský (oba důvěrníci královi) a jiní, a ti všickni se toho obeslání nemálo ulekli; z pánův katolických všickni, co jich v Praze bylo, zvláště nejvyšší úředníci zemští. Dostavili se také někteří kališníci do svědkové.

Král Jiří sedě na trůnu četl před nimi spis od Řehoře z Heimburka složen, v němž se uváděly důvody, že Papež P

v chování svém naproti němu opu-
tu práva a spravedlnosti, a pouštěl
vu a nenávisti uzdu; odvolával se
ál od něho nejprv k Římské stolici
e vede stížnost ne proti ní, ale jen
mu, který právě na ní sedí, člo-
nrtelnému a vášněm podrobenému;
ale to nestačilo, na druhém místě
á se k budoucímu konciliu, kteréžto
y dle práva již dávno svoláno býti
apežovou nedbalostí meškáno bylo;
š volal se k nástupci Pavla II. i ku
u sboru v křesťanstvě, kteryžby
pravdu a spravedlivost.
odvolání se k vyšším místům ne-
ovšem stav věcí podstatně změniti,
yl to přece jalový a prázdný výkon,
zajisté mnohým katolíkům za prá-
a co upokojení svědomí, kteří chtěli
d zůstati i králi i katolické církvi.

---

okus krále Jiřího, aby získal krále uzského k provedení zamýšleného sněmu knížat.

1467 duben.

Jiří, nežli svou appellaci v Praze
na slavně ohlásil, nosil se ještě s
záměrem, aby pohromu na něj se
předešel. Obnovil totiž vyjednává-
álem Francouzským, Ludvíkem XI.,
daje mu nový plán, jak by se pa-
křesťanští sjednotiti, a mezinárod-
bez vměšování se moci duchovní v
vropě rovnati mohli. Plán ten, k
nyní také doktor Řehoř z Heim-
své myšlenky přidal, záležel v tom.
rálem Českým a Francouzským měl
vříti spolek, jenž by zahrnoval v
ž spojence obou králův, se strany
tedy krále Polského, knížata Sa-
arkhrabata Braniborská a ještě ně-
knížata; také ještě na Matiáše
ého pomýšleno. S těmi spojenci sli-
král Jiří vytáhnouti válečně proti
ovi Burgundskému, a to přes Rýn
n místech stejnou dobou do zemí
dských, totiž u Breisachu do voj-
Burgundského a nad Mohučem do
urska. Když by se povedlo poko-
jvodu, měl by král Ludvík XI. svo-
obecný sbor církevní dle národno-
ený, od něhož král Jiří očekával
ní všech sporů a návrat všeobecné-
a v celém křesťanstvě. Proč se vše-
vojvodovi Burgundském semlíti mě-
mu měli příčiny jak král Ludvík tak
i král Jiří. Vojvoda Burgundský (rozumí se zde mladší, Karel příjmím Smělý) byl krále Francouzského nejnebezpečnější a nejnepokojnější soused, spikal se proti němu s jeho poddanými a vedl právě tuhou válku s ním stíží ukončenou; proto zmáhání se jeho moci nemohlo Ludvíkovi býti lhostejno. S druhé strany měl se vojvoda Burgundský dle úmyslu papežova i císařova křesťanskému vojsku proti Turkovi v čelo postaviti, především na Čechy udeřiti a papežovo odsouzení na krále a jeho kacířích vykonati.

Předním řečníkem v poselství českém byl bezpochyby rytíř Špan z Barnšteina, úředník králové Johanny, který i později často u cizích dvorů poselstvoval. I měl první slyšení u Ludvíka XI. již 20. dubna. Král měl prý patrnou radost a s velikou ctí ho přijal, pokaždé pak, když bylo jméno krále Jiřího pronešeno, hlavu odkryl, a jakmile se zase pokryl, musel i posel tak učiniti. Slyšení bylo s počátku veřejné u přítomnosti rady královské. Posel vyřídil napřed díky krále svého za přimlouvání se Ludvíkovo u papeže ve prospěch jeho, a litost nad nesnázemi, jež Ludvíkovi přede dvěma léty způsobila válka s vojvodou Burgundským a se spikl'mi s ním knížaty z krve královské. Potom od krále povolán jest k tajné rozmluvě. Tu mu předložil celý návrh krále Jiřího již výše podotknutý. Z řeči poslovy vysvítá, že Jiří nechtěl Ludvíkovi odhaliti postavení své v pravém světle, aby se snad nezdálo, že vědomí slabosti dohání jej žádati na něm pomoci. Proto umluvě mezi papežem, císařem a Burgundským dával význam takový, jakoby nesměřovala přímo proti němu, nýbrž na potlačení mladého vojvody Milánského, příbuzného a spojence Ludvíkova. Kromě toho dával záměrům svým takovou stránku, žeby z uskutečnění jich vyplýval prospěch předkem králi Francouzskému, všem knížatům křesťanským a vůbec celému křesťanstvu. Také neopomenul posel uvesti králi na mysl vyjednávání z roku 1464, jehož zmařením byly z nemalé části viny ohledy na vojvodu Burgundského; však prý krátce potom pocítil prý Ludvík za to zle oddanost a přátelství vojvody Burgundského. O papeži podotknul, že se snaží, aby obojí meč, duchovní i světský, dostal do ruky a moc královskou aby podmanil, by kněží svou vůli tím snáze provozovati mohli.

Jako za předešlého poselství tak i nyní

jevil se v radě královské vliv záměrům krále Jiřího nepřející. Papež zatím i Ludvíkovi XI. dal zprávu, že Jiřího z Poděbrad dal do klatby. Radové králové chtěli také nyní české záměry zmařiti, namlouvajíce králi, že Jiří nežádá spolku z přátelství, nýbrž proto, že se sám v tísni nachází. Naproti tomu český posel krále varoval, aby se nedával svésti od rušitelův míru, jako před tím, jelikož by mu opět nic dobrého z toho nevyšlo. Zdá se, že Ludvíka přesvědčil, neboť prý museli ti rušitelé míru umlknouti. Ludvík prý se příležitostně českého posla tázal, co by vlastně bylo příčinou papežovy nechuti proti králi Jiřímu? Načež onen odpověděl: „Přijímání svátosti pod obojí způsobou." Ludvík odvětil prý na to: „Toť bych já tedy nebyl pravým křesťanem, neboť v den, když jsem byl pomazán a korunován, přijímal jsem také pod obojí způsobou, a každý král, i všickni ti, kteří z rukou papeže přijímají, činí to pod způsobou obojí. Ostatně praví učení mistři, že to samo v sobě není hříchem, ana prý církev na počátku po několik století obyčej ten zachovávala, a jelikož kompaktata Čechův téhož zvyku se týkají, jenž pokud známo není zrušen, bylo by slušné a spravedlivé, aby v moci své zachována byla." Tak rozumoval král Ludvík XI.

Potom se osvědčoval Ludvík v odpovědi své ochotným, přistoupiti k návrhům krále Českého, i tázal se posla, má-li plnomocenství, aby žádanou smlouvu uzavřel. Posel ho však neměl, sice by se bylo prý zajisté hned dle přání krále Jiřího vyřídilo. Ludvík přes to slíbil, že vypraví poselství s plnomocenstvím do Prahy a ku knížatům Saským a Braniborským, aby vezma s králem Jiřím důkladnou radu v navržený spolek vešel a o válečné výpravě a církevním sboru konečně se umluvil. Co do spolku byl však toho zdání, aby král Jiří ve smlouvě výslovně nebyl jmenován, a to z té příčiny, aby papež, u kterého se chtěl ještě pokusiti o narovnání s Jiřím, nemohl mu vyčítati strannosti.

Co se týká války proti vojvodovi Burgundskému radil Ludvík takto: Král Jiří vypraviž šest nebo sedm tisíc bojovníkův ve hradbě vozové přes Mohuč neb Trevír do Luxenburska, sám že s druhé strany tam vtrhne a pomůže králi dobyti země jeho Luxenburské; po té že společně udeří na Flandrii a Brabant a na ostatní země Burgundské, a že dříve jeden druh opustí, pokud by neprovedli svéh slu.

Strany hlavního předmětu pose tiž svolání koncilia, radil Ludvík aby se ještě jednou pomocí knížat kých pokusil, dostati císaře k to prostředkoval v Římě, by totiž s J sňala klatba a propůjčil se mu čas vedlnění. Jiří nechť se nedá másti ani císař ani papež nepovolili, n sám, Ludvík, že v běhu téhož l praví poselství do Říma a bude tomu působiti, aby spor jeho s j byl uklizen, však tak, aby kompakt silejská ve své moci zůstala. Kdyb i císař i potom ještě zamítli vše dávání, ozvala by se proti nim vš nevole, kteráž by měla následek, mnozí přáli koncilia, kteří nyní vůli apoštolské stolici nepřátelé v ných sborů církevních.

Taková řeč krále Ludvíka Fr ského byla zajisté odhodlaná a be by upřímně míněná, tak že jí k uvěřil. Pohříchu ukázalo se i toto marným býti: německých knížat možná k tomu dostati, aby o svol kevního sboru stáli, a Francouzsk během toho roku 1467 jednal sic některé posly s králem Jiřím o koncilia, což aspoň o dobré jeh svědčilo; ale události nyní kvape stíhaly nedávajíce ani králi Ludvík Jiřímu přijíti ze slov ke skutkům.

Veliký poplach v Čechách. Stran vypovídají válku.

1467 duben.

Rozkaz, aby se katolíci v Praze vili před krále, když jim svou sp oznámiti měl, poplašil děkana Hil celou jeho kapitolu u sv. Víta v t že on i kanovníci náhle opustili P a zase do Plzně se odstěhovali. stě našli útočiště na hradě Zbir pana Hanuše z Kolovrat, k byl katolík nad jiné horlivý a učen

Nerad to viděl král Jiří; ačkoli byl odhodlal k boji proti neposluš nům a jiným výtržníkům, nechtěl nikterak, aby se zdálo, žeby bojov víru. Proto také nejen ducha hus v národu nepodněcoval, ale naopak se, aby držán byl na uzdě, jakkoliv

velmi nespokojení byli. Když se
vníci z Prahy vystěhovali, před-
mistr Rokycana a jiní mistři a
ražští před krále řkouce jemu:
! již jest přístup slušný, poně-
torové a kanovníci hradští utekli
k nepřátelům, tobě, pánu svému,
udělavše; dej tam na jich místa
kněží pod obojí spůsobou, a bu-
ta dole i nahoře." Králi nezdálo
udělati, neboť to za slušné nepo-
právě že nechtěl, aby se zdálo, že
potlačuje. Ale starý letopisec ka-
terý o tom zmínku učinil, mrzel
u opatrnou mírnost krále Jiřího,
k té zprávě slova: „Mohlť to
hdáž; člověk když může, nechce,
by pak chtěl, nebude moci." Od-
prý potom král mistru Rokycano-
tře, dostí's mistroval, nechť my
mistrujeme." Tu prý hned šly na
snáze veliké od té chvíle, a mistr
a již prý ne tak k němu chodil.

tím sedla si jednota panská na
koně; papež Pavel II. bullami
března 1467 danými pana Zdeň-
šternberka potvrdil za vůdce
v nastávajícím boji, a napomí-
svých věrných, aby se jeho při-
jemu pomáhali, až bude zemi
král, což prý se nezadlouho sta-
ská jednota se následkem toho
Zelené Hoře sjela, a téhož
dne 14. dubna, co král v Praze
svou apellací ohlašoval, obno-
s své jednoty a slibovala spolu
dřichovi pomoc proti králi Jiří-
novém tom zápise toužili pánové
ještě na politické příčiny své
enosti, avšak teď majíce již pod-
příčiny své ničemné vzpoury,
lavní váhu na klatbu od papeže
lem Jiřím vyřčenou. Proto znělo
v jejich zápise takto: „Poněvadž
k Kristův na zemi odňal Jiřímu
oc a právo královské, protož oni
ani nechtějí míti ho za krále, ale
obrátili poslušenstvím k tomu,
moci papežské, avšak bez újmy
ich, ustanoven bude pravým krá-
kým." Tím se proměnila panská
v katolický spolek, a pan
k vida se náčelníkem toho spolku,
avil, žeby starání se o víru byla
ežova, ne jeho.

ne 24. dubna přiznali se také bí-
ář z Rosenberka a také obec
Vratislaví k tomu zápisu. Za
to chybělo již jméno pana Jana z Ro-
senberka, kterýž králi věrným míniti
zůstati. Naproti tomu jiný katolický pán,
Hanuš z Kolovrat na Zbirově, od
krále odpadl přidav se k pánům odboj-
ným. Stal se totiž po smrti své manželky
kanovníkem Pražským a dosáhl i jiných
vyšších hodností. Posavadní prostředník
mezi králem a odbojnými pány, biskup
Olomoucký, Tas z Bozkovic, utrživ
již všeliké důtky za své posavadní cho-
vání se strany apoštolské stolice, viděl
sebe nyní v tak zlém postavení, že i on
věc krále Jiřího již za ztracenu maje k
jednotě brzy přistoupil, ačkoliv ještě pe-
četí své nepřivěsil k zápisu. Biskup Jošt
i po vyhlášeném odsouzení krále Jiřího
vždy ještě se obával veliké moci jeho a
mír hleděl zachovati; avšak nyní vida,
že boj musí nastati, odhodlal se také bo-
jovati a byl horlivějším nad jiné. Vra-
tislavští zas pustili opět uzdu své ne-
návisti a vášni proti Čechům a domnívajíce se míti jistotu vítězství a krále Jiřího záhuby, pošetilou radostí skákali. Již prý se neptali, než kam asi ten zatracený kacíř uteče, aby se uchránil; jedni pravili, že na své Poděbrady, kteréž proto dal znova ohraditi, jiní že na Karlštein, zase jiní že se na Táboře schová; nikdo prý nevěřil, žeby osedětí měl v Praze i dále.

Sluší nám také znamenati činnost, jakou toho času jevil administrator arcibiskupství Pražského, často řečený kapitulní děkan Hilarius z Litoměřic. Ten hned, jakmile klatba na krále v Čechách v únoru rozhlášena byla, kázal všem svým katolickým osadám, aby krále Jiřího poslouchati a za krále míti přestaly, hroze zastavením všech služebností duchovních, kdožby toho neučinili. A když již byl se svou kapitolou v Plzni, sepsal a rozeslal všem předním pánům katolickým důkladné pojednání pro důkaz, že Čechové již nejsou povinni žádným slibem ani jakýmkoli poddáním a povinností Jiříkovi z Poděbrad, někdy prý králi Českému. Jaké ten a potom ještě jiné podobné spisy Hilariovy měly účinky, později se ukáže.

Zatím byl počátek osudných válek ohlášen listy odpovědnými, kteréž obě strany po vypršení příměří (do sv. Jiří 1467) sobě posýlaly. Králův odpovědný list dne 20. dubna panu Zdeňkovi ze Šternberka psaný byl obzvláštní, a zněl takto:

„My Jiří z Boží milosti král Český atd. tobě Zdeňku ze Šternberka. Věděti dává-

me, že sme tě v svou nemilost vzali, pro příčiny a viny tvé, kteréž teď tobě vypisujeme. Nejprvé, že jsa úředník i rada náš, nezachovals se k nám tak, jakož na tě příslušelo, a neslušně a neprávě proti nám jakožto králi Českému, pánu svému, se máš. I také, že maje podle svého úřadu Pražského purkhrabství práva domáhati proti těm, kdož svou vůli proti právu vedou, jakožto Burianovi z Gutštejna, jeho svévolnosti pomáháš a jej zastáváš. I žes ty zrádné Plzeňské, které sou nás o město naše Plzeň zradili a připravili, k sobě přijal, jim radu a pomoc dáváš. I pro takové tvé neslušné běhy a tvá předsevzetí, s boží pomocí a přátel, pomocníkův, poddaných i služebníkův našich, chceme tě zjevně a světle, po vyjití tohoto stání z toho trestati, jakž na to slušeti bude."

Král mohl ovšem do toho listu ještě mnoho jiných vin Zdeňkových vložiti, zvláště jeho píkle u císaře a u papeže, ale katoličtí páni králi věrní, zejmena pan Jan z Rosenberka a Vilém z Riesenberka a z Rabí, nechtěli tomu, aby se do příčin války vloudilo něco, co by se náboženství týkalo. Poněvadž pak někteří z odbojných pánův dosud zemské úřady spravovali, museli se jim tyto úřady vzíti, a král propůjčil úřad nejvyššího purkhrabí Pražského svému nejdůvěrnějšímu rádci a příteli, Zdeňkovi Kostkovi z Postupic na Litomyšli, kališníkovi, zvláště že všecky ostatní přední úřady i nápotom zůstaly v rukou katolických pánův.

Počátek a spůsob války v Čechách.

1467 květen — červenec.

Král Jiří počínaje válku proti odbojné panské jednotě nevytáhl s řádným vojskem do pole a nesváděl bitvy, ale jako když se jde na potrestání jednoho neb druhého buřiče vypravil jednotlivé zástupy vojska svého k dobývání pevných jeho hradův a měst, jiné zástupy zas vysýlal, aby plenili zboží nepřátel a všemožnou škodu jim činili. A jako královské vojsko k tomu cíli rozděliti se muselo na tlupy téměř nesčíslné, z nichž každá o sobě si počínala, jak jí okolnosti kázaly: tak i odbojní pánové nesráželi své branné síly v jedno vojsko mohutné, nýbrž každý pilen byl toliko své vlastní obrany.

Král Jiří dal jednoho a téhož dne, 28. dubna, šest hradův Šternberských vojsky svými obehnati. Roudni
fenburk nedaleko Úštěku,
ště a Kostelec nad Sázav
pana Zdeňka ze Šternberka,
hrady jeho strýce a poručence
ckého ze Šternberka, vnuka z
někdy Alše Holického ze Šterns
Leštno a Český Šternb
jednu tvrz Měšice u Kostel
bem. Stejným časem a podobný
počal král také dobývati hradů
pánův odbojných, Vřešťov
decku, Chvatěrub nad V
Prahou, později pak Kosti
ště, Rabštejna v Plzeňště,
ka v Hradecku a jiných muo
to, jak se zdá, dvoje pohybl
zřídil, svěřiv jedno svému syno
rinovi, druhé mladšímu synu
chovi, aby donášeli pomoc, k
jí bylo potřebí. Bořivá střelba
dobývání hradův málo byla pl
všude musely se okolo hradův
jících místech zvláštní bašty
kterých se do hradův mohlo
hrady tak svírati, aby se pro
musily. Byl to ovšem spůsob
tížný a zdlouhavý, a tím více
odbojní pánové dostatečného
své hrady a tvrze jak špíží tak
potřebami zásobiti.

Král sám vytáhl se zástupem
ní Roudnického hradu
měl četnou hrubou střelbu s
jmena také dělo znamenité,
nazvané. Byltě hrad ten jeden
ších v zemi ale méně zásoben,
byl první, který padl. Posádka
se pro hlad déle držeti, smlu
21. června 1467, a postoupila
července králi Jiřímu, kteryž
i s městem a panstvím svému v
vrženci Ješkovi Svojano
z Bozkovic v zápisní držen
S Roudnicí bezpochyby v tu
pojata byla posádka hradu He
ka nedaleko města Úštěku v L
jako Roudnice dříve arcibiskup
Šternberského. Pražané již d
tvrze Měšic, královské vojsk
bylo hradu Kostelce nad
útokem, od kterého času ten h
tinách svých leží, potom hradu
nedaleko Bystřice za Benešov
to hrad byl vypálen a potom
Jiřího jeho synovi Hynkov
Chvatěruby, hrad pánův Za
senburka též brzo jsou dobyty,

...doktorovi Řehoři z Heimbur-
...ovány, Vřešťova pak, také pá-
...ajícův, dobylo vojsko Kralohrade-
... Déle se držel hrad Šternberk.
...yl v čele dobývajícího královského
... rytíř Burian Trčka, bratr
...áše Trčky z Lípy a na Vlašimi. I
...u nastal hlad ve hradě, a správce
... Zach z Opatovic, zvěděv, že
...án, Zdeněk ze Šternberka, s voj-
...u Jindřichova Hradce stojí, vypra-
...ému Chvala, služebníka svého, se
... aby hradu ku pomoci přispěl.
...eněk dal poslu list brzkou pomoc
... Avšak ten posel na zpáteční ce-
... 4. června lapen jest i se sedlá-
...erý mu cestu ukazoval, a do Vla-
... bratřím Trčkům přiveden, jimžto
... své pořízení jakož i zlý stav oble-
... vyznati musil. Trčka vyžádal si
...d krále a tak neodolatelně na hrad
...rk dorážel, až ho brzy potom do-
...alně poplenil. Král také ten hrad
...mu ze svých věrných dal co man-
...runy v držení zápisní. Nejpamát-
...šak bylo obléhání Konopiště.
...ké vojsko obklíčivši hrad na všech
...h muselo na okolních výšinách
...bašt nastavěti a s nich o dobytí
... střelbou úsilně se pokoušeti, a
... ku konci nevedlo, nezbylo jiného,
...d ten vyležeti, aby se hladem k
... připudil. To však se až do měsí-
...ince následujícího roku protáhlo,
... svém místě vypravovati budeme.
...ápadních Čech vypraven byl hlav-
...ův syn Jindřich, kterýž hned
...átku město Kadaň u věrnosti
... pak do Plzeňska se obrátiv tam
...rkův hrad Zelenou Horu ani
..., nýbrž až do Pracheňska po-
...am hradu Frimburka a tvrze
...ec dobyl a je pobořil. Frimburk
... tehdáž Rackovi Varleicho-
...ubna, Žihobce jakémusi Hú-
...í, služebníku některého pána z
... Písečtí a Vodňanští zas dobyli
... Mladějovic, která náležela
... Vrabskému, služebníku pá-
...ikovu ze Šternberka. Zatím kníže
... pana Buriana z Lažan na
...ni přinutil, vrátiti se ku poslu-
... královskému, a konečně s panem
... z Rosenberka se spojiv.
... hlavních sídel panských odbojní-
...indřichův Hradec oblehl,
...ili měsíc červenec se skončil.
...oti takovému vystupování krále
Jiřího nezůstávala však panská jednota nečinnou; i ona s velikým namáháním válku strojila. Pan Zdeněk ze Šternberka sbíral válečnou hotovost své strany mimo Čechy, totiž ve Vitorazi v dolních Rakousích, ač v původní to české župě. Hrad Vitoraz byl pan Zdeněk obdržel od císaře Bedřicha za to, že byl při osvobození císaře z Vídně r. 1462 skrze krále Jiřího jemu veliké služby prokázal. Jakmile koncem dubna válka počala, pan Zdeněk ze svého hradu Vitorazi vytrhna s valným vojskem do Čech se obrátil. K rozkazu královu učinili sedláci v těch stranách proti Rakousům lesní záseky. Za to je potrestal pan Zdeněk pálením a pleněním, a tak se již 1. května 1467 se svými jednotníky do Jindřichova Hradce dostal. Tu páni jednotníci posýlali králi také své odpovědní listy počínající slovy: „Jiříkovi z Kunštatu a Poděbrad, někdy králi Českému." Pan Zdeněk ze Šternberka dělal tu svým spojencům dobré naděje, že prý mu král Polský dal zvláštním poslem věděti, kterak prý mu co nejdřív do pěti tisíc jízdných Polákův ku pomoci pošle, a až prý mu jen doma hodně píce naroste, tu že sám osobně s velkou mocí do Čech přitáhne. Zatím nebylo to pravda, a panská jednota hned 2. května z Jindřichova Hradce hojné listy do Polska vypravila, jak králi Kazimírovi tak i pánům zemským, žádajíc o brzkou pomoc a osvědčujíc, že nikdo nemá většího práva ke trůnu českému, nežli král Kazimír a děti jeho. Kterak v Polsku pořídili, později se ukáže. V Jindřichově Hradci zůstali pan Zdeněk ze Šternberka a jeho jednotníci přes celý květen až do června, pak je 13. června k sobě do města přijali Jihlavští. Tu v Jihlavě učinili potom hlavní sídlo své škodíce odtud záhubnými jízdami na statcích všech blízkých a dalekých přívržencův králových, zvláště pak pana Jana z Rosenberka, proti němuž, pro jeho věrnost králi zachovanou, pan Zdeněk zahořel nenávistí nemnohem menší, nežli proti králi samému.

Válka v ostatních zemích korunních a další její průběh v celé České koruně.
1467 květen — srpen.

Jako král Jiří v Čechách hned s velkým důrazem sám válku počínal, tak bylo předvídati, že v ostatních zemích korunních zajisté Vratislavané budou

první proti králi ku zbraní sáhati. Rozpáleni jsouce kazateli svými, jako by mínili celého světa dobyti, vyřítili se již 15. května z Vratislavi do pole proti kacířům i obklíčili Zembici čili Münsterberk, město, hrad i panství synův královských. Posádka nemohši odolati prvním vztekům rozkacených měšťákův zmalomyslněla a již třetího dne, 17. května, se vzdala. S klopotem táhli pak Vratislavští dále a obklíčili Frankenštein, jehož královská posádka o nic více statečnosti nedokázala, a také již 28. května se vzdala, ačkoliv několik hodin po jejich vzdání od Kladska tolik královského vojska ku pomoci přitáhlo, že obklíčivši město i zámek, jako se jich na vítězích nazpět dobývati.

Vratislavští po těchto prvních výsledcích svého tažení zdvihli po svém obyčeji takový jásot a křik vítězný, že to skutečně mělo účinek v dalším průběhu války.

Kníže Viktorin se svým pohyblivým oddílem královského vojska dobýval tehdáž právě hradu a města Šternberka na Moravě. Uslyšev o ztrátách v Slezsku, nechal dobývání, i pospíchal ku pomoci do Kladska. S druhé strany přichvátal také pan Ctibor Tovačovský z Cimburka z Moravy do Slezska, a srazil se s vojskem Vratislavského biskupa Jošta, s kterým svedl dne 11. června bitvu u Pačkova tak vítěznou, že biskup málem celé své vojsko ztratil, a jeden z předních válečníkův jeho, Němec Jan ze Schlabrendorfu, smrtelně raněn byl. A kníže Viktorin přichvátav od Kladska ku pomoci královskému vojsku, které Frankenštejna zpět dobývalo, porazil dne 16. června Vratislavské a jiné Slezáky před Frankenštejnem tak na hlavu, že nejen hrad a všecka střelba nepřátel, ale ještě i do 4000 branných lidí co jatých v jeho moci se octnulo. To Vratislavskou luzu valně schladilo a jejich drzá bojechtivost pojednou žalostně za své vzala. Král Jiří kázal děla na nepřátelích dobytá, Vratislavská, Nisská (biskupa Jošta) a Budišínská (byla se totiž mezi tím také již lužická města pozdvihla) počtem do čtyr set velkých i malých, potom i zajaté vězně všecky do Čech a do Prahy zavezti, aby se Čechové jimi potěšili a na mysli posilnili. Potom prý zajaté rád na závazek propouštěl, aby svým krajanům živé svědectví dávali, že kacíři nedají se snadno přemoci.

Počátečné prospěchy Vratislavských, kterých tito takového jásotu daleko ko nadělali, přece měly důležité účin Všude v Čechách, na Moravě, v Slez i v obou Lužicích byli v katolických stech přední měšťané králi Jiřímu na nění a věrní; jakožto měšťanům zámož šim a vládu ve svých městech v r držícím záleželo jim na bezpečnosti koji, jež král svými zřízenci všude umněl hájiti. Kněžstvo a obecný lid mecký bývali však vesměs hotov první příležitosti se zbouřiti a kacířství prý králi poslušenství vypovídati, jak papež kázal. Proto také, jak mile do réhokoliv města došla zpráva o tom rak Vratislavští již dvou královských sádek v Slezsku přemohli, nabyli mnichové a u víře vždy horlivý lid ný smělosti, povstávaly bouře, a mi níci pokoje, konšelé a zámožnější měš brzy násilím své vlády ve městech zbavení, jsouce přinucení, postoupiti svého buď nezkroceným horlivcům zjevným buřičům. Tak se již před d časem stalo v Plzni, a nyní to hojně jiných městech propukalo. Začátek v Budějovicích. V tomto bylo již původní, za krále Přemysla kara II. zaštěpené německé samo sílu svou ztratilo, a nejzámožnější šťané byli již nejvíce přirození Če kteří také i v městské radě nejvíce I kněžstvo bylo české, ale stojíc v šenství papežském a v kázni admin tora Hilaria, nevražilo na krále Jiř opíralo se v tom o četnou německou su, která se byla za delšího času v ho pokoje do Budějovic zvláště z Ra zase valně táhnouti počala. Nejpřed mezi měšťany byl tehdáž Ondřej klice ze Vstuh, v úřadech nyní starší, nejzkušenější a nejzasloužilejš město, které již r. 1454 za krále Ladis když město Budějovice panu Jindři z Rosenberka zastaveno a podřízeno mělo, svou snažnou činností a pil i přímluvou u pana Jiřího z Poděbrad dáž zemského správce, samostatnos ho uhájil. Proto měl pan Puklice v městské takořka dokonalou vládu, pak od rady vždy také k obci slovo a taková byla výmluvnost jazyka jeho obci vážnost, že slova jeho i v těžkých cech s nadšením přijata bývala. pak, jak řečeno, dvě strany ve městě, na národní česká, na počet mnohem a možnější, kteráž také městské úřady

...ak tak, že jako na oplacení ně-
...mecké radě skoro vždy tytéž oso-
...byly nejčelnější, vše přátelé Pu-
... rukou svých je držely. Puklice
...dní stranu svou rukou vedl, a
...ě, ačkoliv obec zůstávajíc katoli-
...porušení, vždy přece při králi Ji-
...ě setrvala, navzdor výhrůžkám,
...bude v kletbu vydána, ano zaň
...atky své obětovati chtěla.
...lických městech byla odsuzova-
...ká kletba na krále Jiřího v ko-
...řejně čtena, a katoličtí kněží
...e řády své vykonávati přestali,
... nepochovávajíce těl mrtvých,
...užíce atd. dokavad by v zemi
... kacíře. V Budějovicích
... nebylo, neboť bula byvši podle
...ho městské radě dodána, pro u-
...bouřky domácí a velikého neště-
...by z toho pošlo, spůsobením Pu-
... úmyslně v radě zatajena jest,
...vůbec ve známost přišla. Za to
...rál Jiří Puklicovi zvláštním li-
...rováním odvděčil.
...strana národní odporná, o mno-
...a proto jen pokoutně se držící,
...u brojila, co většina obce chtě-
...la. K ní náleželi nejen domácí
...eřížto nemohouce panovati, skrá-
... spatřovali, ale všichni ti, kdož
...z jakýchkoli osobních příčin ne-
... i jen vůbec proměny nynějšího
...e městě a bouře žádostivi byli,
...m svých rozličných prospěchův
...lěti. Tato strana to byla, která
...o Budějovice pánům Rosenber-
...a dohoditi, a nyní opět vyhlašu-
...příkladu jiných měst krále Jiří-
...íře, ráda by panu Zdeňkovi ze
...a, kterýž právě ještě v Jindři-
...dci meškal, brány otevříti chtě-
...to pro Puklici a jeho stranu uči-
...

... to tedy náboženská horlivost,
... buřickou stranu k takovému
...dila, nýbrž mrzké vášně a ha-
...loušství, jakožto msta, osobní
...st, ba i pouhá nevázanost lůzy
... loupeže, a těm lidem musel šle-
...klice za oběť padnouti. I scháze-
...louvajíce se tajně po domích
... na tom, aby nejprvé Ondřeje
... jakožto hlavu strany králov-
...stě, zabili; potom aby městskou
...li, a na místo její osoby své
...adili; a kdyžby se to vykonalo,
...ana Zdeňka ze Šternberka po-
slali. Původ a hlava toho spiknutí byl městský farář Ondřej a podle něho z měšťanův nejpřednější Rabenhaupt, jemuž obecně Robenhap říkali a Frühauf. Ale že síly jejich k vyvedení toho předsevzetí samy o sobě nepostačovaly, najali sobě do služby všecky Němce, jichžto se tehdáž přespolních, a zvláště tovaryšův, v Budějovicích veliké množství zdržovalo. Měl sice Puklice výstrahy, kterým však nevěřil, příliš se spolehaje na poctivost lidí, kterým byl dobrodincem a na svou nevinnu.

Dne 23. května svolána jest obec na radnici, i prošen jest Puklice, aby on, jakožto nejstarší mluvil, a poručili takto od rady mluviti k obci: „Milí páni obec! vědomo vám, kterak kněží k nejednotě káží a praví, žeby v klatbě byli a budou, jestli budou proti panu Zdeňkovi ze Šternberka váleti. Milí páni obec! nechceme bohdá své cti ztratiti, ale svému pánu věrně sloužiti chceme do těch hrdel i do těch statkův, a raději svá hrdla ztratiti chceme, nežli bychom proti své cti učinili!“ Tu i obec jedním hlasem křičeli všichni: „Bohda jinak nechceme učiniti, než jako dobří lidé svému pánu věrně a právě do těch hrdel sloužiti!“ Potom Puklicovi rada dále poroučela mluviti takto: „Budou vás za to klnouti, ale nebojte se toho; neb kdož koho klne bez viny, ten se sám klne; a my bohda pro kletbu své cti nechceme ztratiti. Pakli se kdo bojí pro kletbu, a s námi by dobré i zlé nechtěl trpěti, ten má tři brány otevřené, může vyjíti, kterou chce; my žádnému brániti nechceme, kdož s námi býti nechce.“ Tyto řeči všickni velmi pochválili a mluvili — ale někteří jinak myslili.

Druhého dne, ve svátek sv. Trojice, kázal kněz Václav Mondl ve farním kostele již zjevněji; opakoval co Puklice a jiní páni v radě včera k obci pravili, a když jinak smýšlejícím cestu třemi branami ven z města ukázali, žeby hodné bylo, aby obec jim z města jíti kázala. Ten kněz po kázání vyšel potom do předměstí, Staré město nazvaného, a pánové z rady městské rozkázali, aby jeho do města již nepustili; sami pak k němu k bráně vyšli, pravíce, že jeho proto nechtí pustiti, že bouřky proti obci dělá a k nejednotě káže.

V pondělí po sv. Trojici, 25. května, když byla obec na radnici, poslali pánové pro Hanuška Graifa neb Krump-

Endrla a pro Dubikara, proti kterým velké podezření bylo, že zlého obmýšlejí. I nechtěli jíti, pravíce, že jich hlava bolí; i ač několikráte pro ně vzkázáno nepřišli vědouce, co se na ně chystá. Neboť Dubikar půjčil německé lůze oštípy a jiné zbroje, neb jest se u něho tajně sbírala a umlouvala. Však než páni počali k obci mluviti, bral se farář se všemi kněžími na radnici. Páni k němu dolů poslali, že nemají kdy, aby málo počkali. A tu zbouření vypuklo.

Páni měli na radnici pavézy a jinou zbraň pohotově, neboť válka již zuřila, a opatření na všeliký případ bylo potřebné. A tu jakýsi Němec Plob-Hanzl první uchvátil tam pavézu, potom i jiní a běželi z radnice. A jakýsi Holport starý řekl hned k panu Ondřejovi Sovovi: „Nebudete již nám více rozkazovati, jako ste rozkazovali.“ I běželi hned někteří k věži, aby k šturmu bili. V lidu mnozí myslili, že nepřátelé táhnou, avšak Rabenhauptův syn Kašpar skočil na pranéř a počal na něm zvoniti. Lid se sbíhal okolo pranéře, i byli mnozí ozbrojeni napiatými kušemi, a všelikou jinou zbraní, kdo co měl. Mnozí nevěděli, oč běží, jeden druhého přemlouval a zavedl. I promluvil jeden měšťan česky řka: „Milí páni! nebuřte, a co děláte? pojďme k pánům, a co ti nám rozkáží, to učiňme!“ Byl to krejčí, a nevěděl, proč se bouří. Počal Valeš řezník a řekl, že chce pánům pomáhati a že s nimi drží. I hned naň udeřili a zranili ho; a přiskočili zas jiní a také naň bili a sekali, tak že potom z toho umřel.

Pan Ondřej Puklice jako ostatní pánové z rady, z radnice domů běžel; tam vzal pancíř na sebe, a chtěl mezi lid na rynk jíti, aby zvěděl, co to znamená. Nenadál se jinak, než že někteří nepřátelé táhnou, že tak velmi k šturmu bili, neb i někteří na věž vběhli, chtějíce pověžného svrci, že nechtěl k šturmu bíti. V tom přišla jeho manželka Johanna domů z kláštera u panny Marie, kdež na mši byla, i zastavila muže svého ve dveřích, vypravujíc mu, kterak v kostele slyšela, že se obec proti němu bouří, aby z domu nevycházel, že všickni naň křičí. A Puklice řekl: „Proč by na mne bouřili? však jsem jim nic zlého neučinil?“ Ještě se tomu zasmál a chtěl přece mezi ně jíti. K tomu přišla také dcera jeho, provdaná Hořická, a měla každý den slehnouti, i prosila plačíc pro Bůh a pro matku Boží, aby z domu nevych[illegible] jeho chtějí zabiti; též i jiní ne[illegible] ven vyjíti. Buřiči nevěděli, žeby [illegible] doma byl, a mohl jest ujíti, ale [illegible] neb jím ničím vinen nebyl a nem[illegible] by mu bez práva co učiniti měli. Johanna, jeho manželka, stála [illegible] a za ní vystoupiv na lavičku Puk[illegible] okna vyhledl. Tu buřiči zvěděli, ž[illegible] jest a hned křičeli: „Hyn! král s[illegible] nou v okně leží!“ I řekl Puklice: „[illegible] nám naši kněží jednají,“ a káz[illegible] zavříti. Obec zas hned houfně k [illegible] běžela, osadila je a město zavřel[illegible] branný před Píseckou branou nec[illegible] klíče dáti, i vzali mu je mocí [illegible] ho jen zabiti. Potom se všecko k [illegible] houfem hnalo; Puklice tam po[illegible] kéhosi Petra, brníře, by zvěděl, [illegible] sebou mluví, avšak než zase při[illegible] stoupil starý Rabenhaupt na [illegible] pranýře a volal biřicovým hlasem [illegible] páni, hleďme dnešní den k tomu, k[illegible] dal odpuštění od města, k jeho [illegible] statku.“ Tím narážel na Puklic[illegible] řekl obci z rozkázání radních [illegible] kdož by s nimi nechtěl trpěti, že [illegible] brány otevřené, že může vyjíti, [illegible] chce. Na to hned jakýsi Prind[illegible] pokřikovati a k Puklicovu domu [illegible] a běželi za ním hned jiní s na[illegible] kušemi i s jinou zbraní, co kdo mě[illegible] na dům bili, do vrat sekerami a [illegible] jinými věcmi doráželi. Puklice káz[illegible] v prvním patře komoru odem[illegible] vzal dvě pacholata, syny své, s se[illegible] ní a zavřel se. Buřiči nemohli do[illegible] vrat vybiti, a vybíjeli železné [illegible] oknech v podsíni. Asi dvacet třic[illegible] pův vzali velikou kládu a běželi [illegible] na dům, chtíce vrata mocí vypá[illegible] dělavše zatím velkou díru v zadní[illegible] řích, přední vrata si potom otevř[illegible] Rabenhaupt hned přistoupil s něk[illegible] staršími a s jinou svou lotrovinou [illegible] moře v prvním poschodí proti velik[illegible] nici, a nevěděli, žeby tam Puklic[illegible] jiní všude ho hledali po domě, v [illegible] v seně a na podnebích. Paní Joh[illegible] dvěma dcerama vdanýma, Urban[illegible] Hořickou, stála u komory, a ře[illegible] manžel její není v komoře. Kašp[illegible] benhauptův syn, také se sem [illegible] počal před těmi ženskými nepočes[illegible] a mezi jinými řekl: „Již sou dlou[illegible] kazovali, již jest čas, nebudouť ví[illegible] kazovati.“ Tu teprv Puklice, jsa [illegible] moře, srozuměl jich falešnosti a

u starý Rabenhaupt: „Jsi-li tu, ěji?" Ale Puklice mlčel a modlil uhé, třetí zavolání vždy mlčel. o lidí před komorou, v domu, , v ulicích a u sousedův. Potom Rabenhaupt: „Pane Ondřeji, tevři a pojď ven, a neboj se líbuji svou čest a víru, že se státi." A tu mu Puklice řekl: " A on zrádce Rabenhaupt vece annně: „Paní, dej klíče a ode- na nechtěla mu klíče dáti. On „Dej klíče; slibuji svou čest, e se mu nemá nic státi." A ona se tak vysoce zavazuje dala Chce otevříti a nemůže, neboť zavřel a železnou závoru za- nhaupt nemoha otevříti volal na Puklici, aby otevřel. A on „Jsem-li jist?" — a již chtěl pověděl mu Rabenhaupt: „Po- tě lépe ujistím." Neboť když hanna klíče dala, byl všem lidem dolů jíti, a nyní když Puklice ho lépe ujistí, šel jim dát by zase nahoru přišli. A tu se zase nahoru drali, i počali na komory sekerami a velikými kladivy bíti. Puklice volal necky, že se dává, a nebylo nic ady Kašpar Rabenhaupt volal ětnici oknem k obci na rynku, , chce se dáti v rytířské vě- ne rytíři zde, nepřijmeme ho "

uklice v komoře jsa v pancíři li na hlavu stavil, chvíli s hla- co erbovní muž měl právo v roji choditi, při tom se modlil v komoře zamčenými se loučil. ynku konečně dvéře vytloukla, vskočil do komory Němec funddahin, i zasadil Puk- sekerou ránu v přilbici; potom k němu dotříti mohl, bil jej mohl; pak jej vystrčivše z ko- chodům, přilbu jemu strhše a podrazivše, za nohy dolů se stáhli. Dole vstal ještě, ale mlátili; chytal se rukama za iclav Schuster v ruce mu sekal. vrhl pavézu naň, aby jej chránil; za to oni Voise také nějaký krejčí Weis dal Pu- ve hlavu nazad, až padl maje na hlavě. Myslice konečně, tabili, vzali ho za nohy a před li. I ležel tu Puklice v louži vlastní krve, a zatím všechna lotrovina do domu se vedrala berouc kuše a jiné věci z veliké světnice, co se dalo odnesti. Puklice přijda trochu k sobě, žádal, by mu kněze přivedli, že se chce zpovídati. Přišel kněz Václav Malý z fary i posloužil mu svátostí. Potom ho chtěli lidé z pancíře svléci a v kusy rozsekati. Prosil ještě Puklice kněze Václava, aby od něho neodcházel a pro faráře poslal. Farář Ondřej však nechtěl k němu jíti, vzkázav, že nesmí pro obec. Ale Puklice neustal prositi, až obec faráři k němu přistoupiti dala. Než přišel, omdlel strýzněný a tu opět ten krejčí Weis udeřil naň oštípem, tak žeby mu byl čelo rozrazil, kdyby tu náhodou vedle nestál kněz Jakub, který byl kustosem ve škole, a mu ten oštíp kolenem odrazil, tak že rána vedle Puklicovy hlavy na zem dopadla, až se oštíp ohnul. Za to chtěl ten padouch kněze Jakuba udeřiti, který mu však ušel. Zatím farář přišel, a Puklice ho prosil, ač jestli co proti němu učinil, aby mu odpustil, a aby jeho do domu dal odnesti, neb se bál, aby ho nerozsekali. Na faráři mnoho záleželo, neboť byl on toho hlavní původce. Kázal Puklici do domu nazpět nésti, ale sám zase pryč odtud odešel. Padouchové však nedopustili, aby do domu vnešen byl, bijíce těch, kteří to učiniti chtěli a křičíce: „Není nic více jeho, všecko je naše!" I zanesli ho do domu jedné jeho vdané dcery; tam ho položili nazad v domu u dveří, kterými se na dvůr chodilo. Měl pak prsten na ruce s dobrými turkusy, a chtěl mu jeden, který se stavěl, jakoby pomáhal ho nositi, ten prsten s prstu stáhnouti; ale že Puklice měl ruce velmi posekané a velmi ho to bolelo, zkřikl, tak že zloděj jeho ruku pustil a utekl.

V tom šla obec na radnici a sami sobě novou radu sadili; ze staré rady vzali šest a ze sebe zvolili dvanáct jakýchkoli. Tři ze starých do rady opět zvolených měšťanův přišli k Puklicovi, a on tu v bolestech svých učinil s nimi závěť a poručenství. Pancíř museli s něho zřezati, neb ho svléci nemohli, ještě velmi raněn byl, a zavázali mu rány. Zatím přiběhli někteří starší pravíce: „Dejte mu chutně bílou košili a poneste jej s námi." I položivše ho do troku (do necek) nesli ho do radnice do sklepa, kdež vězně sázeli. Mluvil k nim na cestě Puklice: „Milí páni! nedejte mně tak šeredně zabíti!" I odpověděli mu: „Neboj se." U vězení ho

položili a zavřeli nedávajíce potom nikomu k němu přistoupiti, až teprv k noci dcery jeho k němu pustili.

Zatím v jeho domě zůstala manželka jeho, paní Johanna, jsouc při nadějí s jedenáctým dítětem svým a musíc snášeti hrubé lání padoucha Weise krejčího, který točil s jinými piva stará i bílá, pil a veselil se; dům byl plný lidí, každému piva dávali, kdo jen chtěl a domů ženám posýlali. Co do noci nevypili, to potom na zem roztočili. Také nikoho z rodiny a přátelstva do domu připustiti nechtěli. Jedna Puklicova dcera, Burianová, chtěla k matce nahoru, ale Weis ji odstrčil a lál jí, říka: „Tu není vašeho ničehož více." Potom přišla nová rada a zapečetili truhly i almary. Ondřeje Sovu, Pavla kramáře, Jana Vólhéře, Ondřeje Lišovského, Sigmunta Kutréře a Síku čili Sigmunta krejčího kteří s Puklicí v staré radě byli, všecky zajali a hrubě s nimi nakládajíce do vězení na radnici dali. Potom se buřiči na faře scházeli s velikou radostí a vejskáním vypravujíce a chlubíce se, kterak sou Puklicovi natloukli: „Já sem takto učinil, a já ho takto bil"; i kněží, zejména Václav Momdl, který měl zbroj na sobě, se chlubili činy svými. Farář dva syny Puklicovy, jednoho sedmnácti-, druhého třináctiletého, na faru vzal a tam je jako u vězení choval.

Puklice zatím poloumrtev ležel u vězení v radnici, i ač k němu na noc tajně dcery jeho pustili, ulehčení neměl žádného, neboť sedláci k městu příslušní v noci nad sklepem i okolo něho odpočinouti mu nedali, tloukli, prkna kladli, nosili, tancovali, zpívali a hrubě křičeli; také děrou z venku na rynku slavná obec jemu lála, lečíms tam na něj házela, a vykálejíc se do díry křičela: na jez! Prindl výše řečený zas: „Na! podlož sobě pod hlavu!" Potom často běželi na sklep, jakoby ho chtěli vylámati, a tlukouce naň řekli: „Již sme jeden hák vylámali; dobudeme ho již, a v kusy ho rozsekáme!" A dcery tam před ním plakaly a omdlévaly, a on pro ně největší žalost maje těšil je. I tak se skončil den 25. května 1467 v pondělí po sv. Trojici.

Potom chtěli katem Puklici i ostatní vězně odpraviti dáti, a když kata nebylo, chtěli mnozí měšťané sami nad nimi katy býti. Ve středu, třetího dne odehnali dcery a všecky kdo okolo Puklice ve vězení byli, a zůstal sám ležeti. Byltě tu noc velmi nemocen; byliby rád bylo tu, kdoby mu vody podal, sám nemohl se hnouti, také pro hluk mnoz spáti nemohl. Ve čtvrtek p dcery uprosily, že je k otci pustil byť padl pod kládu tak, že ho těžce zdvihly. Ale ani žádný lékař k němu, aby ho obvázal; a on s dcery prosil, aby toho nic nedb jemu pán Bůh skrze to trápení j chy odpustí; a jestliže ho hanět mlouvati budou, aby jen mlčely, mu všecko děje bez viny a neprávě čil těmi slovy: „Odpusť jim m Bůh, neb nevědí, co činí." Kter Puklice v tom vězení ranám sv lehl a umřel, nedoložil jeho mla Jan ve svém spise pamětném, jej Budějovským na upomínku byl sl z toho spisu podrobnější líčení p té kroniky položili, aby se vidělo tehdáž v našich městech vypad Čechové s Němci, ač všickni kato hromadě bydleli, a jaké to tehd štanstvo bylo.

Musíme však k tomu doložiti v Budějovicích dále stalo. Nová ra ská, když se nevázaná vzteklos covou krví byla poněkud již o nemohouc na zajaté pány předeš nic nepravého provesti, a bezpochy ještě něčeho horšího na své hlavy vajíc, potom bez dalšího obtěžová svobodu propustila. A tito propušt telé Puklicoví spojili se potom s p mi jeho i postavili se proti nové obci za zjevné nepřátely, chtíce t rou Puklicovy smrti nad nimi I také králi Jiřímu neopomenuli v miti, kterak se co bylo přihodil pánové v radě městské, vidouce není dobře, a pomoci od pana Št nadíti se nemohouce, neb jemu brzo pro vítězství zbraní královy no bylo, počali se před stranou vou výmluvami zastírati, a každý se vytahovati, obyčejem lidí ni jeden na druhého ji svalujíce; králi Jiřímu některé muže z rady vyslali a spolu jemu list učinili chého smyslu: prosíce jej poko vzhlédnouti ráčil na jich všech u poddanost, ježto každého času měli, i také budoucně že mu odpustiti jim tu vinu, což se u městě proti němu stalo o Pukli jiných, že prý to vše nestalo se nak, než z pravé příhody.

...co obě strany proti sobě měly, ...je volení rozsudí dne 12. červ... a král Jiří, chtě Budějovických ...svém těžkém postavení při sobě ...vati, všecku tu vinu milostivým li... dne 30. července téhož roku da... odpustil. A však nastojte! nemi... rok a měsíc, a Budějovští octli se ...v poslušenství a v jednotě pana ...ze Šternberka, nejhorších nepřá...rého a šlechetného krále Jiřího.

...lejší následky pro krále mělo po... pozdvižení poněmčených měst mo...h, ač se tam tak smutné výstupy ...ovaly jako v Budějovicích. Olo... Brno, Znojmo a Jihlava, ...většinou německá, byla hned vzhů... Hradiště Uherské, Uni... Ivančice, kde Slované měli ...zůstaly věrné. Uničovští Němci ...sice také bouřiti, ale byli vy...

...lická šlechta na Moravě sjížděla ...znu a v dubnu několikráte k po... biskupa Tasa na jeho zámku ...kově, a konec těch porad byl ...e mezi biskupem Tasem z Boz... a čtyřmi moravskými králov... ...ěsty stala smlouva obranná proti ...římu, kterémuž od té chvíle po... byla vypověděna. Olomouc, Znojmo a Jihlava prosily ...větna 1467 císaře Bedřicha za o... pomoc prý proti utiskovatelům ...dne 4. června uzavřely společnou ...se Zdeňkem ze Šternber...rně, což se ohlašovalo po městě ...slavností a při radovánkách obe...du. Hned na to výše jmenovaná ...oslala své odpovědné listy nade... „Jiřímu z Kunstatu, někdy králi ...“

...však pánův a dráhně šlechty na ...kteří svou věrnost králi Jiřímu ...porušiti nechtěli, a ti se jali ...stati věrolomnost řečených měst ...ých.

...ce pánové z Cimburka a z ...teina stavěli se v popředí v ...ích pro krále; však co se v po... dělo, pohříchu nikdo pro pa... nezaznamenal, a víme toliko, že ...an Sigmunt z Pernšteina ...pan Jan Košumberský od ...byli zajati, a že měšťáci obléhali ...pilberk od královské posádky ...hájený. Kníže Viktorin právě ...6. června odbojné Slezáky, jmenovitě Vratislavany, u Frankenšteina slavně porazil, a byl by nyní mohl přímo na Vratislav táhnouti, která by se v prvním omráčení byla jemu vzdáti musela; avšak zpráva o tom, kterak Brňané Špilberk obléhají, přiměla ho k tomu, že se do Moravy k Brnu obrátil. Brňané měli na Starém Brně klášter králové proti Špilberku svým zbrojným lidem osazený, a se všech stran hrad obklíčili. Tu na ně kníže Viktorin se vyřítil, všecky s hradního vrchu sehnal, a v klášteře králové 400 bojovníkův jejich zajal; nad to pak celé Staré Brno a cokoliv bylo jiných stavení venku před městem vypálil. V několika dnech nevědomo v jakém úmyslu vyrazilo z Brna 1500 obyvatelův a žoldnéřův, táhnouce mocnou rukou s 200 vozy do Hustopeče. Tu kníže Viktorin sebrav své lidi v poli na ně dorazil a po krátkém boji celý ten zástup zajal. Potom bylo v Brně ticho. Olomoučtí také nemohli ničeho svésti. Opat blízkého kláštera Hradištského zůstav králi věren, již dávno byl královskou posádku k sobě do kláštera přijal, a ta držela město na uzdě; když pak se měšťané přece proti králi vzbouřili, tu jim vojsko královské z řečeného kláštera velice a citlivě škodilo. Ve Znojmě byl sice hrad královským lidem osazen, ale měšťané ještě více si stěžovali na posádku hradu Vranova, která velice na ně nabíhala a je sužovala. Do Jihlavy byl již 13. června pan Zdeněk ze Šternberka s celým svým přívrženstvem puštěn a za ochránce města přijat. Odtud on, jak jsme již nahoře napověděli, činil mnohé záhubné jízdy vůkol a daleko na statky pánův a šlechticův králi věrných. Jmenovitě škodil panu Janu z Rosenberka, a porazil dne 4. července jeho lidi u Soběslavi tak, že jich prý do 150 na bojišti zůstalo a do sta jich v zajetí se octlo. Potom se mu 14. srpna podařilo, vypáliti pánu z Rosenberka jeho město Nové Hrady na rakouských hranicích. Také o Budějovice se pan ze Šternberka několikráte pokoušel, ale tehdáž byla se ve městě po smrti Puklicově strana králi oddaná ještě jednou zmohla, a zmařila úmysly strany nevěrné a zrádné.

Na Moravě ostatně pomáhal té doby odbojným městům Blažej Podmanický, někdy hejtman rot bratrských, nyní vůdce zbrojných houfův krále Matiáše. Pravil sice, že to činí o své ujmě, avšak

patrný byl úmysl, popuditi krále Jiřího k nepřátelství proti Matiášovi, aby ten příležitost k válce proti Čechům dostal. Však pro veliké spiknutí proti Matiášovi v Uhřích a Sedmihradech strojené musel tento na ten čas od dalšího dráždění Českého krále upustiti.

V horní a dolní Lužici také prospěchy Vratislavských v květnu toho roku na počátku války dosažené ale působiti počaly. Šlechta těch zemí byla nejvíce králi Jiřímu oddána, ačkoliv král nejvíce městům hověti se snažil. Legát Rudolf z Rüdesheimu, nyní sídlem ve Vratislavi, již od vydání klatby na krále Jiřího za pravého pána v těch zemích se považoval, a rozkazy a hrozbami k odpadnutí od poslušenství královského všecky stavy připuditi usiloval; nicméně dlouho se nic nehnulo. Však tu se již rozhlašovalo, kterak vítězně a hrdinsky Vratislavští sobě počínají, a že již dvě královské posádky ke vzdání se přinutili. Město Zhořelice, jedno z těch šesti měst, po kterých se tehdáž celá horní Lužice „Šestiměstím" nazývala, bohaté a mocné, jemuž král Jiří vždy svou přízní zvláště se byl prokazoval, — toto město bylo první, které proti králi se pozdvihlo. Stalo se to hlavně pletichami hanebného padoucha, městského písaře mistra Jana Frauenburka, který aby se vymstil, svému lakomství a svému bažení po dosažení veliké moci hověl, městského rychtáře, Niklina Mehefleische, ze spiknutí naříknul a do vězení připravil, načež tento následujícího roku 1468 čtvrcen byl. Byltě ten Mehefleisch králi Jiřímu věrně oddaný, i nebyla by se jinak bez toho zločinu vzpoura proti králi ve Zhořelci povedla. Též mnozí jiní měšťané byli tehdáž umořeni a jiní z města vyhnáni. (Po příkladu Zhořelice zdvihla se ostatní města Lužická, a 8. června 1467 již všichni Lužičané pospolu králi Jiřímu poslušenství vypověděli poslavše jemu své odpovědné listy. Královský fojt v horní Lužici, pan Beneš Libšteinský z Kolovrat, spoléhav se dříve příliš na věrnost většiny obyvatelův, když toto valné pozdvižení proti králi viděl, dobrovolně ze země ustoupil, a Lužičané přijali nejstaršího syna pánĕ Zdeňkova, Jaroslava ze Šternberka, za správce úřadu zemského; avšak války proto ještě nepočínali. Rovněž tak učinili Svídničtí a Javorští ve Slezsku, také větší díl Slezských knížat, kteří jen proto od krále odstoupili, aby neupadli v klatbu papežskou, ale k válce nikterak nech dáti pohnouti. Král Jiří rozuměl položení, a proto shovíval jim dosti ně.

Tu již papežská strana v kor ské poznávala, že na samém počát ky mnohem větších škod utrpěla odolati králi Jiřímu není s to b pomoci. Nejvíce litoval škod svých z Rosenberka, biskup Vratis kterýž hned na počátku sporův tak nec předvídal a před ním všec stranníky varoval; legát Rudolf desheimu zas již v měsíci č se zármutkem vyznával, žeby prý nebyl k válce svolil proti kacířům, byl lépe znal nedostatečnost ks proti nim.

Působení papežovo jmenovitě v P v Němcích k většímu rozníceni

1467 březen — říjen.

Býval starý obyčej v Římě, v každoročně o Zeleném čtvrtku ve sv. Petra kletbu a zlořečení nad bludaři, protivníky a nepřátely nad nešlechetníky a zločinci vůbec to roku 1467 připadal zelený čtv den 26. března, i tu byl král Jiř ven hned v čelo dlouhého seznam do klatby daných a vyhlášen za všech proklatých; vedle něho pak vali se co proklatí královna Jo z Rožmitálu, všecky jeho dě ště kníže Viktorin, mistr Jan cana, doktor Řehoř z Helmb Samuel z Hrádku a z Val podkomoří a měšťan Pražský, Be Bírka z Násilé, Slezák, hejt pavský, Hanuš Welfel z W dorfu, hejtman Kladský, Jan z tendorfu, purkhrabí na Franke Jan z Bratkovic, purkhrabí terberku, Jan z Rakovic, pu na Lehnhause. Aspoň legát Rud Vratislavi, jsa k tomu papežským mi splnomocněn, posledně jmenov by již 12. května 1467 sám za vyhlašoval, a nyní hlavně o to s aby z Němec hojné vojsko křižác kacířům do boje vytáhlo. Zároveň uloženo, aby k opatření uprázdněn českého svolal všecky ty osoby, kt náleželo, aby sobě nového krále

Kazimírovi, králi Polské papež vzkázati, aby buď sebe bud

…e synův svých na království České …volití, aneb aby aspoň, kdyby kdo …volen byl, jemu vší mocí svou po… . Papež, k němu vypravil dva mí… mně posly, aby mu vyložili, kterak … právo má, všecky smlouvy, závaz… slíby kacířům dané rozvazovati a za …né vyhlašovati, i aby jej všelikým …em proti Jiřímu a jeho kacířům po… Konečně dostal také kněz Hila… děkan a administrator arcibiskup… …raského, z Říma naučení, kterak by …katolíky své proti utiskovateli (tím …í král Jiří) povzbuzovati a do zbra… …ti měl.

…an Hilarius zajisté činil seč …rlivosti mu nescházelo i rozpisoval … zemi traktaty a výklady, jak jsme …hoře o tom zmínku učinili, aby Če… tomu naveděl, že králi nejsou ni …tí ni poddáním ni povinností za… , neboť prý kacíř ve společnosti …nské není nižádného práva schopen …asten, a papež co vrchní soudce, …ý povinnost a právo, zbaviti jej vší … všech práv a důstojenství. Také …a to důkazy, že appelace Jiřího dne …bna byla neplatna, jelikož prý nad … není na světě vyšší instance. I ač… každý jeho pozdější spis byl ostřejší …odnější prvních, přece nejenom mno… …, rytíři a města, nýbrž i sami ka… kněží neuposlechli hlasu jeho a … duchovních představených svých. …pány již častěji jmenované zachova… …nost svou ku králi Jiřímu zejmena … z Kolovrat, totiž Jindřich …uštěvsl (Buštěhradě), Beneš …bšteině, do nedávna fojt v hor… …žici, Jan a Purkart na Bez… …icích, potom dva pánové z Lob… …c, Jan Popel a Jan Hasi… …nský, obzvláště pak pan Vilém …ší z Riesenberka a z Rabí, …u se zkrátka „pan Rabský" říkalo. …těty v končinách poněmčených za… …y svou věrnost ku králi zvláště … Loket, Kadaň, Chomútov, … a Ústí nad Labem. Počet ka… …ých kněží, kteří k vůli patronův … kostelů nařízeného interdiktů ne… služeb božích nezastavujíce, byl … veliké nadání veliký. Ještě podiv… …bylo to, že vyjma několik klášterův …ých mnichův ve městech, všickni … jak v Čechách tak na Moravě krále … za svého světského pána uznávati …távali, jakkoliv legát Rudolf za to … jim ukazoval svou nevoli. Kromě biskupa Jošta, který byl spolu proboštem u sv. Víta v Praze a mistrem Johannitův ve Strakonicích, neví se ani o jediném řádném opatu neb proboštu, který by byl již r. 1467 mezi nepřátely krále Jiřího náležel. Později se ovšem v tom všelicos změnilo. Nejeden klášter přijal byl k sobě posádku královskou, hově tím neprostředně potřebám krále proti nepřátelům jeho.

Výše řečený pan Vilém mladší z Riesenberka a z Rabí poslal ku konci měsíce července 1467 legatovi Rudolfovi do Vratislavi dlouhý a velmi rázně psaný list, v kterém mu oznámil důvody, proč nepřestávaje býti dobrým katolíkem přece věrnost svou králi Jiřímu žádným obyčejem zrušiti nechce a nemůže. I psal na jednom místě tato slova: „Co pravíte, že od poslušenství krále svého jsem rozvázán a osvobozen, toho já nepřijímám aniž se ctí přijmouti mohu. Když jsem přísahal králi svému, on nadál se do mne věrnosti a upřímnosti v mém rodu dědičné a přirozené, aniž věřil, žebych já ji kdy zrušiti mohl; i nesmím já jí poddati zvůli nižádného člověka. Neb co se praví, že v každé přísaze moc i autorita vyšší již napřed vyňata bývá, to nevztahuje se tak daleko, aby papež nám dle své libosti přikazovati mohl: nyní drž přísahu, a nyní ruš ji. Však já neodpírám poslušen býti otce svatého ve všech věcech náležejících k službám božím a ke správě církevní: ale v tom, co se dotýče vlády a správy světské, nesmím ani chci opouštěti krále svého, an spasitel přikázal, abychom dávali co císařovo jest císaři, a co božího bohu. Byl pak tehdáž císařem pohan, a lid Israelský stál u víře; a přece nechtěl bůh, aby moc jedna s druhou byla matena. Aniž já věřiti mohu, žeby král můj přestal býti králem; kterýž volán jsa k soudu, žádal k němu míti rok a místo takové, kdež by mohl býti dostatek svědkův jasných a nepodezřelých. Toho ani osobám nižšího důstojenství neodpírá se, a biskupové sami, kteří menší jsou krále, podle zákona mají mezi svými a sobě rovnými souzeni býti; zde pak prokurator fiskalní staven proti králi, jakoby jemu byl roveň. Není to ta cesta, po které by čest a sláva i poslušenství stolice Římské v Čechách šířiti se daly. Jest tu několikrát stotisíc duší lidí chudých a ubohých, živících sebe a své všecky jediné prací rukou svých: ti museli by stěhovati se ven ze země a zahynouti hladem, kdyby měli přikázání vašich poslušni býti" atd.

Když posel toto psaní k legátovi do Vratislavi nesl, stavil ho biskup Jošt v Nise, nedávaje mu dále jíti, aby snad nešpehoval na cestě. Biskup Jošt sám to psaní dne 7. srpna 1467 spolu se svým vlastním listem k biskupovi-legátovi vypravil.

Velmi důtklivé listy u příčině války této psal také pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, vedle bratří Kostkův z Postupic co do bohatství, učenosti a vážnosti nejpřednější muž mezi kališníky, biskupovi Tasovi z Bozkovic, kterýž sice do nejdelšího času v poslušenství králově zůstával, avšak nyní Římským dvorem připuzen také svému králi a pánu se byl zpronevěřil. Pan Ctibor opovídaje mu, někdy svému milému příteli a příbuznému, z té příčiny také od sebe válku na konci měsíce června, velmi trpce mu vytýkal nevěrnost jeho a mysli vrtkavost; a když mu biskup na to 9. července divným spůsobem odpověděl, uvaluje vinu války právě naopak na stranu, která vinnou býti se nepokládala, odvětil zas pan Ctibor dne 11. července z Přerova ještě delším, důtklivějším, vtipnějším a dojímavějším psaním, v kterém mezi jinými také to místo bylo: „Ne proto píši, chtě se s tebou svářiti a v nelibost vejíti, ale abys se poznal, žes kněz z rodu pánův Bozkovských a důstojenstvím i zbožím velikým od Jeho Milosti, krále našeho, jsi obdařen; a ještě více žel jest mi toho skutku tvého, žes mi v přízni, než od koho jiného. Proto se nehněvej, žeť chváliti nemohu tvého bláznovství, kteréž vedeš ku potupě urození svému. Neb všecka tvá vymyšlená i schytralá omluva nespomůže, aniž toho ohně v lůně vašem schovati můžete, který ste zažehli, by vás nespálil a na jevo nevyšel, aniž barva vaše tak mistrná jest, by to smazala, co ste zašpinili: co ste na ložích šeptali, v ulicích volají. Pravíš, že což já s panem Dobešem v těch mírách počínati budu, ty zatím bohu slouziti budeš. Uťám bohu, shledám-li se s ním kde, že s ním též počínati budu a též jednati jako u Pačkova s lidmi biskupa Niského (Jošta Vratislavského), a že pán všemohoucí týž div ukáže pro vaši křivdu, jako jest tu ukázal; a věř mi, kněže biskupe, žeť na to hotových chovati nemíním, bych vaše platiti a u vás kupovati chtěl. Píšeš ku konci, kdož Jeho Milosti královské k té válce radil, odpusť mi bůh, že ty tou krví vinen nejsi, zdá mi se, žes se zle umyl s Pilátem spolu, a žeť sou se skrze to ruce osypaly, žeť příškvrna zůstala, aneb si zle ubruscem setřel. Já za to pána boha prosím, aby těm všem čert hlavu strhl, kteří jsou křiví přísežníci a křiví slibci nad pány svými, aby dobří a věrní v pokoji přebývati mohli."

Mezi tím, co ta třenice mysli v České koruně panovala a válka ve svém dosavadním spůsobu dále před se šla, jednali papežští zřízenci proti králi Jiřímu zároveň v Polště a v říši Německé.

Byltě král Jiří již na počátku roku do Polska ku králi Kazimírovi Pavla, probošta Zderazského, poslal s dotazem, zdali Kazimír Hlohovským smlouvám míní věren zůstati? Když pak byl 3. května 1467 v Petrkově polský sněm zahájen, vypravil tam král Jiří pana Jana Jičínského z Cimburka s podobným dotazem a naučením. Král Kazimír odpověděl, že ty smlouvy Hlohovské vždy věrně zachovávati míní, ačkoliv z Čech se mu v zemi jeho u Častochova mír rušil. Pan Jičínský podával se od svého krále k zadostiučinění, a král Kazimír osvědčoval mu svou ochotu, zůstati s králem Jiřím v dobrém přátelství. Teprv po rozejití sněmu přišel do Petrkova také posel od panské jednoty z Čech se žádostí o pomoc proti králi Jiřímu. Tomu král Kazimír odpověděl, že bez rady stavův svých v tak důležité věci rozhodovati nemůže. Mezi tím překročili sjednocení pánové v Jihlavě, hlavním sídle svého hejtmana, Zdeňka ze Šternberka dle papežova vyzvání k volbě nového krále Českého, a zvolili neznámého dne krále Kazimíra za nástupce na českém trůnu. Však Kazimír, uvažuje okolnosti, ten skutek neuznával a veřejně proti tomu horlil, že papež sobě osoboval právo, sesazovati krále, pravě, že právo králův řádně korunovaných jest právo božské, jehož nikdo na světě jim odmítati nemůže. A když již byl pevně na tom ustanoven, že proti králi Jiřímu ničeho počínati nebude, když mu mimo to naděje kynula, že po Jiřím nikdo jiný nebude králem Českým, nežli jeden ze synův jeho, přišli k němu dne 2. července kněz Eliáš, posel Zdeňka ze Šternberka, a dva poslové od legáta Rudolfa z Vratislavi, později pak ještě nahoře zmínění dva mimořádní poslové papežští, aby jej k papežově vůli sklonili. Když pak se jim to nikterak dařiti nechtělo, přijel do Krakova ještě 28. července také sám legát Rudolf. A tu bylo domlouvání, lží a klevet na krále Jiřího, aby jen Kazimír od něho se odvrátil. Legát Rudolf vyzýval královnu Alžbětu

burskou zjevně a slavně, aby se také
ila ku pomstě smrti bratra svého,
krále Ladislava Pohrobka, kteréhož
ušlechetný Jiří z Poděbrad otrávil a
o život a trůn připravil. Král K a-
l r dal všem těm poslům konečně
rpna odpověď konečnou, že bez rady
stavův svých, zvláště také litev-
h a ruských u válku se uvázati ne-
že se s tím musí počkati přes rok
němu sněmu říše jeho; mezi tím že
znamenité posly do království Če-
, aby válka tam počatá zastavena
i aby Jiřího napomenul, by se vůli
ho otce podrobil. K tomu žádal král
nír ještě, aby hlásání kříže proti Ji-
a klatba naň vydaná zastavena by-
y neměl příčiny k odporu. Poslové
íkou mrzutostí odjížděli z Krakova,
Rudolf do Vratislavi, papežští mimo-
poslové ku králi Matiáši do Uher.
dlouhé panování své nebyl král
l m í r znamenitý panovník, měltě ví-
ěstí nežli rozumu; ale to mu slouží
elikou chválu, že v přátelství svém
králi Jiřímu přes všecky klevety, lá-
a a vnadné přípovědi přece věrně
al.
ezi tím sněmovali zároveň také Něm-
a říšském sněmu v N o r m b e r c e,
8. července 1467 byl zahájen. Bylo
om sněmě mnoho knížat osobně pří-
o. Veřejný účel a předmět sněmování
jako vždy upokojení říše a válka pro-
urkům, ale všickni vedle toho věděli,
papež i císař byli by rádi obrátili vál-
rvé proti králi Jiřímu. Papež byl psal
ři o pomoc z říše proti Jiřímu a o
ebě, dáti království Českému jiného
. Od Zdeňka ze Šternberka i od pan-
jednoty byli k tomu sněmu poslání dě-
H i l a r i u s, rytíř L i n h a r t z G u t-
i n a a rytíř J a n K o c o v s k ý, a
olé sněmu přijali je jako poslance
ovství Českého. Král J i ř í sám ne-
al nikoho, aby se vyhnul urážkám,
ě se mu na posledním říšském sněmu
; za to však psal soukromí každému
ěti o sněmovníku zvlášť, vykládaje
spor s papežem a s panskou jedno-
a žádaje jich, aby stáli o svolání vše-
ného koncilia. Též jim na mysl při-
následky toho, jestliže se papeži do-
ahy tak dalece směl obmezovati
hou moc knížat, žeby je i moci jejich
zbavovati a je seazovati mohl. Tomu
ata porozuměli, a také s těžkostí to
, že papež ujímal se a hájil proti
ému panovníku zjevných povstalcův,
za jakové ovšem považovali sjednocené katolické pány v Čechách. Proto knížata na sněmu zřejmě králi Jiřímu stranili a dlouho na potřebu všeobecného koncilia upomínali. Stala se jak obyčejně roztržka na sněmu; knížata odepřeli válečnou pomoc proti českým kacířům, a když 26. července v Normberských kostelích obnovena byla klatba na krále Jiřího a jeho celý rod, nemělo to valného účinku. Nejhorlivějším zastavatelem krále osvědčil se býti markhrabě A l b r e c h t B r a n i b o r s k ý. Avšak stala se mezi tím přece veliká proměna na tom sněmu králi Jiřímu škodlivá. Bavorský vojvoda L u d v í k, seděním na Landshutě, dosud přítel jeho, smířil se tu s císařem a obrátil se následkem toho proti Jiřímu; jeho řečník, doktor M a r t i n M a y e r, řečnil na sněmu již ve smyslu králi protivném, čině nové sprostředkovací návrhy. Přišli do Prahy úředníci knížat Saských, aby získali svolení k nim krále Jiřího. Tenkráte se král J i ř í velmi zarazil a cítil se jimi velice dotknuta. Nazýval M a y e r a zrádcem, neboť měl král podle jeho návrhův hlavně k takové výmínce svoliti, aby se naprosto podrobil naučení a rozkazu legáta Rudolfa. Dav na to opatrnou a mírnou odpověď, svoloval k navrženému sjezdu rad svých u vojvody Ludvíka do Landshutu, však položil jinou výminku, o které předvídal, že přijata nebude, aby totiž papežovy klatby předběžně byly zdviženy a všecko hanění a kacéřování přísně zapovězeno. Přišlo přece k tomu sjezdu 22.—29. září, ale tu nepřátelství vojvody L u d v í k a ještě patrněji se ukázalo. Tak skončilo se přátelství tohoto německého knížete ku králi Jiřímu, a zrušeny jsou smlouvy r. 1460 mezi Čechy a Bavory uzavřené. Za to přijal císař Ludvíka Bavorského 19. října 1467 slavně zase na milost, knížata Saští a Braniborští pak, jestliže nechtěli upadnouti v klatbu, králi Jiřímu pomáhati nesměli. Král J i ř í nemoha z Němec získati podpory, nalézal jí za to v Polště.

Zatím se o svolání všeobecného koncilia netoliko na sněmu v Normberce ale také v jiných stranách jednalo. Přišli zajisté v druhé polovici toho roku 1467 slavní poslové krále Francouzského, Ludvíka XI., dle slibu jeho do Prahy, žádajíce, aby král Jiří toho vymáhal na říšských knížatech, by takové concilium skutečně žádáno a svoláno bylo. Více o tom se neví, a plán ten nepřišel ke skutku, když právě tehdáž moc papežská všecky cesty k němu zahraditi uměla.

Pokroky války až do příměří způsobeného posly polskými.

1467 červenec — listopad.

Válka v dubnu toho roku počatá trvala stejným způsobem po mnoho měsíců; královská i panská strana strana činili sobě vzájemně ujmy a škody, kde jen mohly; dobývaly se hrady a tvrze, a pohyblivé sbory podnikaly jízdy ku pálení a drancování na statcích strany protivné. I štěstí válečné bývalo na straně královské větší než na straně spiklých nepřátel. Ze dvou hlavních hradů pana Zdeňka ze Šternberka již jeden, totiž Šternberk nad Sázavou padl, a posádce na Konopišti již počalo úzko býti. Nyní v měsíci červenci šířilo se již bojiště a množila se bojovníkův síla, zvláště že již přicházeli houfové křižáků z Němec do země, lid ze všech končin sběhlý, surový, ve své pověrčivosti téměř zhovadilý, ovšem bojovný, ale nezřízený a na mnoze špatně ozbrojený, jehožto zuřivé zběsilosti i bojovníci čeští ve službě katolických pánův se hrozili, od nich s ošklivostí se odvraceli a je proto sami, v pocitu uražené národnosti své české a slovanské, kde mohli pronásledovali a hubili, jakž o tom na svém místě svědectví a žaloby současných letopiscův a pamětníkův ještě uvedeme.

Ku konci srpna 1467 srazili Šestiměstští své síly a vpadli v počtu asi 4000 jízdných a pěších z horní Lužice do Litoměřicka, majíce namířeno na rytíře Václava Cardu z Petrovic, pána na Úštěku, a tu mu okolo toho městečka devět vesnic vypálivše s kořistí domů se vrátili. Aby toho pomstil, vytáhl řečený Carda, maje pomoc od pana Šťastného z Waldšteina a ze Skály, Beneše Libšteinského z Kolovrat, bývalého fojta horní Lužice, od Jindřicha z Michalovic a Jindřicha Berky z Dubé, rozkazem královským do Lužice a přiraziv dne 6. září k Žitavě celé její okolí poplenil. Žitavští obhájili tehdáž své město, majíce u sebe 130 Lipských studentův, kteří jejich posádku rozmnožili. Nyní se shrnuli Lužičané okolo Lužického hradu Ojerec (Hoierswerka) i počali úsilně dobývati jeho, majíce za náčelníka Kašpara z Nostic, předka nynějších hrabat z Nostic v Čechách. Hrad ten Ojerce náležel tehdáž panu Bedřichovi ze Šumburka, kterýž ničím nedával se pohnouti, aby se jako jiní zpronevěřil králi svému. Správce hradu nazýval se Melchior Löbl, a ten řídil obranu tak ebezřele a vytrvale, že nepřátelé hrad ten téměř celý rok bez prospěchu obléhali. Tím stalo se obležení Ojerec tak důležitým a slavným, jako obležení Konopiště v Čechách.

Na Moravě byly boje a menší šrůtky téměř každodenní; z Rakous tam vtrhli křižáci, s nimi spojil své lidi probošt panenského kláštera Kounického a též Olomoučtí je sesílili. Avšak dne 7. září setkal se s nimi u Olomouce pan Albrecht Kostka z Postupic, pobil asi 200 křižákův a některý počet lidí Kounických a měšťákův, a do 300 jich zajal. V Čechách zas strhl se nedlouho potom také první boj s křižáky bavorskými, kteří v několika tisících mimo vědomí a vůli vojvody Ludvíka Bavorského vpadli přes hranice do krajiny ode dávna pořádkami Němcův proslavené mezi Domažlici a Klatovy. Tito křižáci skládali se z rytířské společnosti jednorožcové, která se před rokem již byla v Bavořích ustrojila pod českým rytířem Šebestianem Pflugem z Rabšteina k boji proti českým kacířům, potom z měšťanův měst bavorských, z bohatých kupcův a drahně z hloupého lidu selského. Proti nim postavili se rytíři králi věrní se svými lidmi, pak měšťané Klatovští a Domažličtí, a rytíř Janovský, bezpochyby Břeněk, pán na Beierek, vedl správu celého vojska toho. Ten dorazil na křižáky dne 22. září u Nýrska a tak důkladně je porazil, že málo který z nich zdráv do Bavor zpět utekl. Pan Kywolf, jeden ze znamenitějších v tom vojště křižáckém byl zabit, rytíř Hynčík Pflug ledva jako nachromen vyvázl z toho životem, a do 2000 křižákův octlo se v českém zajetí, také rychtář ze Štrubiny a mnozí kupci. V bohaté kořisti nepřátelům vzaté našli Čechové hojné náhrady za škody, jež tito zarytí zaslepenci na české půdě byli spáchali.

Vidouce tyto pohromy biskup Jošt z Rosenberka a páni Zajícové z Hasenburka ztratili chuti k další válce proti králi a vstoupili s ním v řádný mír. I biskup Tas Olomoucký chtěl totéž učiniti. Pan Zdeněk ze Šternberka sebou trhal, a přece nic jiného podnikati nemohl než že činil škody z Jihlavy na jedné straně rytíři Burianovi Trkovi, na druhé straně panu Janu Rosenberka. Královské vojsko vší ještě Jindřichův Hradec obléhal. Tu dostal pan Zdeněk ku posile draht

z Rakous a z Tyrol. Ti pak jed-
e ve spolku s lidem páně Zdeňko-
nili a mordovali na zboží přátel
h u Hořepníka. I jali tu jed-
ěze kališníka na koni; toho nej-
m drali, potom jemu i jeho koni
rubli. Tu zas v jedné vsi matka
ítě na rukou před chalupou. A je-
ec chtěl jí to dítě vydříti, aby je
matka bránila svého dítěte jed-
u; Němec jí tu ruku uťal. I hájila
u rukou, želejíc více svého dítěte
ho zdraví; ale ten zhovadilý Ně-
jí i druhou ruku. Hodil se k tomu
noše Čech, ač jest byl Konopišť-
litost maje svého přirozeného
eského, vida takovou ukrutnost
u, řekl Němci tomu: „Aha! tak-li
ám dělati?" I obořiv se na pa-
al mu kokvou, to jest obuchem,
mec na zem povalil a duši vypu-
starý letopisec vypravuje.

Zdeněk ze Šternberka o-
obě tou posilou křižáků umínil
nati s pole to vojsko královské,
ndřichův Hradec obléhalo;
yž se k němu přiblížil, byl s ve-
átou odražen a křižáci se mu vět-
m na všecky strany rozběhli. Tu
z Rosenberka nicméně za-
ě, že má dle rozkazu králova tu
adcem se svým lidem ležeti, trpě
vždy více škody na svých stat-
strany Zdeňkovy; nemoha se pak
hojnější posily a ochrany od krá-
si s nepřátely v příměří vstoupil-
hleděl jej od toho úmyslu odvesti
dne 21. září daným, avšak pan
berka uposlechna hlasu papežské-
Rovarelly, přijel k němu 30.
Lince a učinil tam s ním ná-
le kteréž 9. října vstoupil s celou
jednotou v příměří; potom vy-
pata Linharta ze Zlaté Koruny
s prosbou, aby mu papež kostely
iktu propustil, ačkoliv nákterak
odstoupiti od krále a přistoupiti
odbojným. Když pak Rosenber-
d Jindřichova Hradce byl
bylo tam pozůstalé vojsko králov-
á slabé, aby obléhání s prospě-
odloužiti mohlo, a tak okolo sv.
467 Hradce nedobyvše odtud od-

išlo od krále Jiřího již toužebně
né poselství krále Kazimíra
října do Prahy. Přední mužové v
pan Stanislav z Ostroro-
eda Kališský, Jakub z Dubna,
králův podkoní a starosta Krakov-
ský a kněz Jan starší Dlugoš, ka-
novník Krakovský a Polákův slavný dě-
jepisec, ale českých kacířů a krále Jiřího
zvlášť úhlavní nepřítel. Hned na zejtří,
20. října 1467, měli veřejné slyšení před
králem, a řečníkem byl jak se zdá, nej-
více kanovník Dlugoš. Líčil napřed ce-
lou při, jakou měl král Jiří s papežem,
avšak zcela ve smyslu papežském, vypra-
voval dále, kterak král Kazimír žádán byl
od papeže, aby vezma odění na se proti
Čechům vojensky se pozdvihl; on však
dle přátelství a přízně, která mezi obě-
ma králi byla, že si umínil je, posly, vy-
praviti k němu s tou žádostí a prosbou,
aby se král Jiří svatému otci v úplné
poslušenství podrobil a tím aby se udržel
v počtu králův křesťanských. Kazimír že
se ochotně podával za přímluvce a pro-
středníka a zatím že především potřebí
jest, aby obě strany válku k stání přivedly;
králi Polskému že podle té lásky, kterouž
měl k příbuznému národu Českému, bylo
záhub a plenění té země srnečně líto, a
proto že žádá a prosí, aby král Jiří vzal
příměří s pány, kteří se jemu byli zprotivili. Tato řeč více se líbila katolíkům při
dvoře královském, nežli králi samému a
většině jeho rad, a po Praze dávalo se
slyšeti hlasité reptání.

Král Jiří na to odpověděl česky, že
vždy stál a státi chce v poslušenství pa-
pežově vedle kompaktat, že nebyl sobě
vědom, by se byl kdy něčím prohřešil
proti nim, a stalo-li se něco, že byl vždy
hotov opraviti; avšak papež že ku kři-
vému osočování nešlechetných nepřátel,
a zvláště legáta Rudolfa a Vratislavských
měšťanův, takovou nenávistí zahořel a tak
příkré věci počínal proti němu, že ledva
křehkost tělesná strpěti může; že král
Polský proti Čechům válečně se zdvihnouti odepřel, toho že velice vděčen jest a že
slibuje, odplatiti se přátelsky; také že
mu milo a příjemno, kterak chce král Pol-
ský u papeže o to pracovati, aby jemu,
králi Jiřímu, dáno bylo, nevinu svou uká-
zati na místě příhodném, kde by sám svou
osobou státi mohl bezelstně. Věc svou,
kterou má s odbojnými pány, žeby chtěl
dáti celou v moc krále Polského, aby ji
buď co soudce neb umluvce urovnal, a
žeby v tom pádu nehleděl na samostatnost
české koruny, která vlastně tomu brání,
aby domácí pře měla se podávati soudu
zahraničnému. Přeje-li si král Polský, aby
se mezi ním (králem Českým) a jeho ne-
přátely učinilo příměří, tehdy že on (král

Jiří) žádá, aby mu byl prvé hrad Konopiště postoupen, kterýž pro nedostatek špíže měl se již na každou hodinu vzdáti.

Tuto ústní odpověď kázal král Jiří potom dne 26. října polským poslům písemně v českém jazyce podati, neboť v celém tom jednání polských poslův užíváno jazyka českého; ačkoliv Poláci v písemních odpovědech svých užívali napořád jen latiny, neumějíce se tehdáž ještě ve svém vlastním jazyce při politickém jednání dost dobře a běžně vyjádřiti; konečně umluvy s králem Českým potom složili přece sami ne v latině ale v češtině. Z opatrnosti byla v hořejší písemní odpovědi některá místa o kompaktatech, o výše dotčených nepřátelích a o Konopišti vynechána.

Poslové šli potom k panu Zdeňkovi ze Šternberka do Jihlavy. Ten jim odpověděl 1. listopadu, když mu předkládali návrh krále Jiřího, že hradu Konopiště nikdy nevzdá, a padne-li on jakýmkoliv spůsobem v moc královu, že potom více ani o pokoji ani o příměří řeči býti nemůže. Písemně dal však druhého dne za odpověď, žeby svou při králi Kazimírovi raději než komu jinému v moc dal, toliko že bez vědomí císařova a všech svých jednotníkův sám nic v té věci udělati nemůže; aby tedy pro to jim dáno bylo sjezdu prostranného, ku kterému by se všickni dostaviti mohli. Co se týče příměří, k tomu že svoluje, žádaje, aby trvalo až do sv. Vojtěcha, 23. dubna 1468, i aby hned všecka vojska obou stran s pole byla odvolána. Za místo sjezdu přál sobě míti město Břeh ve Slezště.

S tím šli Poláci zase do Prahy, a předstoupivše 11. listopadu před krále, co pan Zdeněk žádá jemu přednesli. Král neprotivil se sjezdu od něho žádanému, ale pokud neměl jistoty, že se pan Zdeněk a jeho strana rozsudku krále Kazimíra podrobuje, nechtěl příměří než jen až do 6. ledna 1468, a žádal, aby Konopišť hned byl postoupen a to aspoň v ruce samých poslův polských. K tomu pan Zdeněk také nechtěl rozuměti, až teprv když novým poselstvím zpraven byl, že se Konopiště již déle držeti nemůže; tu podařilo se teprv Polákům dne 19. listopadu sprostředkovati příměří v ten spůsob, že má trvati od 30. listopadu do 25. ledna, že dobývání Konopiště přestane, ale tak, aby bašty od královského vojska okolo něho nastavené ve svém stavů zůstaly, na hrad zas že se tolik špíže propustí, kolik jí na každý den zapotřebí bude. Však cokoliv od krále povoleno jest k dobrému Konopiště, toho měl také hrad Ojerce v Lužici požíti v rovné míře a v stejném spůsobu se strany nepřátel. Král též povolil, aby se strana jeho nepřátel do Břehu sjela ke dni sv. Lucie, v prosinci, on že své rady pošle do Kladska, aby byli na blízku. Polští poslové také slíbili býti v Břehu, a také dne 29. listopadu hned první se tam dostavili. Berouce odpuštění v Praze od krále, nepřijali skvostných darův, jichž jim král Jiří podával.

Sjezd celé odbojné strany ve Vratislavi.

1467 prosinec, 1468 leden.

Nastalo tedy dne 30. listopadu příměří a stání zbraně. Přišlo odbojné straně velmi vhod, neboť již se byli protrávili válkou a jednotliví údové jednoty utrpěli škod velmi citlivých. Vratislavští dostavše krvavé naučení u Frankenšteina, zkrotil biskup Jošt postrádal již svých prostředkův válečných, Olomoucký biskup Tas neměl již statkův svých v moci své, i městské obce Olomouc a Brno ztratily své statky venkovské. Brňanův mimo to do 500 zajatých strádalo u vězení, sám pan Zdeněk ze Šternberka neměl již v Čechách nic svého, než jediný hrad Konopišť, kterýž s příslušenstvím ročně prý do devíti tisíc zlatých vynášel, ale každý den již ztracen býti měl; pánové Zajícové z Hasenburka byli také o několik hradův a tvrzí chudší, páni ze Švamberka, z Gutšteina a jiní přišli o všecky své vesnice.

Však nyní jim rohy zase narostly: dle učení Římského, že kacířům slova držeti povinností držeti není, starali se velmi málo o dodržení výminek, které král Jiří k tomu příměří připojil. Na Konopišťsko přišli úředníci páně Zdeňkovi, uvázali se v město Benešov a všecky vesnice ku Konopišti patřící, a do hradu tolik špíže navezli, že byl zásoben zas na celý rok. Na Ojerce však nedopouštěl Jaroslav, páně Zdeňkův syn, nyní v Lužici na správce přijatý, aby špíže dodána byla. Při tom nepřestávaly ani veřejná haněni všech Čechův pod obojí co kacířův, a rozpalování celého světa ke zlosti proti králi Jiřímu šlo jako dříve před se.

Nyní povolil král Jiří, aby se všickni odbojníci a nepřátelé jeho mohli dohromady sjeti. Tu se mohli soustřediti, vykonání úmyslův svých společně umluvi-

té dosavadní nedorozumění, nedů-
a soukromé kyselosti odstraniti,
vě znovuzrození slaviti. Král při-
tomu pustil tenkráte svou vy-
opatrnost a chytrost mimo sebe,
e své přirozené dobromyslnosti.
toho bylo, že pro vedení poli-
novověkém smyslu, kte-
ce od něho počátek svůj
byl příliš poctivým. V skutku
nastávající sjezd počátkem všeho
teréž ještě mělo na krále Jiřího

si také nepřátelé té příležitosti
všickni se k tomu sjezdu chysta-
Vratislavští s nemalou mrzutostí
, proč by ten sjezd neměl u nich
v malém a nepohodlném Břehu?
ělo se jim, že pro jejich zlou.
u, divokou a hrubou lůzu ani če-
vě, ani vlastní jejich biskup Jošt,
tí poslové by do Vratislavi jíti
Obec slibovala trestati každého
, kdoby se nějaké výtržnosti do-
mnohými prosbami a přímluva-
se domohla, že sjezd ne do Břehu
Vratislavi přeložen byl. Však
Jošt z Rosenberka se ho
očkal. Umřel na hradě svém v
ne 13. prosince 1467 u přítomno-
Zdeňka ze Šternberka a
ánův, kteříž jdouce do Vratislavi
se byli zastavili. Poněvadž před
časem s králem Jiřím přiměří
také hlavního podněcovatele
vské lůzy, probošta Jana Dů-
na svém hradě Kaltenštei-
ězení držel, hněvali se naň legát
a Vratislavští; a ti nyní nechtěli
, aby tělo biskupa Jošta dle obyče-
ratislavi přivezeno a tam slavně
no bylo. Toho pan Zdeněk ze
berka nemohl strpěti, i vzká-
liže se poslední čest jeho příteli
že sám do Vratislavi také ne-
ředy stalo se mu po vůli; dne 16.
vjel do města jednou branou v
u pohřební průvod biskupův, a
anou uveden byl pan Zdeněk
rnberka co hejtman a náčel-
ké panské jednoty s velikým ve-
hlučnou oslavou. Také Jan Dů-
opuštěn byl z biskupova vězení:
on tak i druhý podněcovatel lůzy,
r Tempelfeld, okusivše ne-
sti divoké lůzy, zošklivili sobě
atelský nemajíce ani příčiny ani
y podněcovali dále Vratislavských
chům.

Na sjezdu dali se najíti kromě pana Zdeňka ze Šternberka biskup Tas, kníže Mikuláš Opolský, jeho syn Ludvík a Baltazar Zahañský, pan Jaroslav ze Šternberka, páně Zdeňkův syn, nyní správce Šestiměstský, Půta z Ilburka, správce dolní Lužice, Oldřich a Jan Zajícové z Hasenburka, Jindřich z Plavna, Bohuslav ze Švamberka, Burian z Gutšteina, Jindřich z Hradce, Hanuš z Kolovrat, Vilém z Ilburka, Hynek i Štěpán bratří Bítovští z Lichtenburka, Fridrich z Biberšteina, poslové Jindřicha knížete Hlohovského, měst moravských a Lužických, z Čech města Plzně a radní pánové Vratislavští. Z Uher od krále Matiáše, kam se byl z Polska obrátil, přijel také mimořádný posel papežský, bratr Gabriel Rongoni z Verony, bosák a Kapistránův někdy tovaryš, a mnoho jiných více méně vzácných osob ze všech stran. Posezení byla tajná v síni zavřené, i počavše dne 17. prosince trvala až do 31. prosince 1467. Celému shromáždění předsedal legát Rudolf z Rüdesheimu, biskup Labódský. Po zahájení sjezdu legátem papežským žaloval pan Zdeněk na své příkoří a škody, ale bosák Gabriel dával dobrou naději, že jim přijde brzo ochrana z Uher, když se jí od krále Polského dovolati nemohli. Všickni údové sjezdu zavázali se znovu do rukou legátových i bosáka Gabriele, že setrvají v boji s kacíři až do ztráty hrdel i statků svých. To se ovšem muselo vůbec a před polskými posly zvláště tajiti. Této nedostali odpovědi, jakou očekávali, a bosák Gabriel dal jim ji 23. prosince napsanou, v níž se důkaz vedl, že odpověď jim od krále Jiřího daná nebyla spravedlivá ani křesťanská, ale nespravedlivá, nerozumná a kacířská. Z toho vycházelo, že se jednota králi Jiřímu nepřátelská pod mocný rozsudek krále Polského nepoddá.

Poláci chtěli upřímně a nestranně prostředkovati mezi králem Jiřím a jeho protivníky, oni potkávali se u krále Jiřího s větší povolností a šetrností nežli u těchto; ale přes to všecko lnuli více k stejnověrcům těmto nežli k českým kacířům. To ukázali tím, že se ve Vratislavi dali namluviti, aby zajeli ku králi Jiřímu, a k prodloužení příměří co možná největšímu jej sklonili. Nač potřebovali nepřátelé králové prodloužení příměří? Proto že uložili biskupovi Tasovi, aby tajně ku

králi Matiášovi zajel, a slíbené pomoci proti králi Jiřímu žádal. Matiáš v ten samý čas v zemi Valašské bojoval a utrpěv od vojvody Štěpána 15. prosince 1467 porážku, sám také raněn byl. Proto se na sjezdu ve Vratislavi obávali, aby jim ta slíbená pomoc z Uher tuze pozdě nepřišla. Polští poslové, nevědouce vlastně ani proč to činí, šli opět do Prahy, aby pracovali o prodloužení toho příměří; jenom kanovník Dlugoš již tam nechtěl jíti, ale do Krakova se vrátil, neboť bylo poselstvování jeho Čechům tak nepříjemno, jako jemu samému. Když se Poláci ve Vratislavi od údův sjezdu loučili, poctěni jsou od nich jako v Praze od krále dary velmi vzácnými, jichž oni opět nepřijali. Prozradil to Eschenloer na pány z jednoty, žeby nebyli nikdy pocty tak drahé Polákům nepodávali, by byli napřed nevěděli najisto, že nebude přijata.

Dne 29. prosince 1467 vypravení byli ze sjezdu bosák Gabriel Rongoni, děkan Hilarius a pan Dobrohost z Ronšperka ku papeži do Říma se spisem obšírným, kterým údové sjezdu vyložili papeži své škody, jakých ji utrpěli, a kterým žalovali na katolická knížata, pány a města, kteří nepřestávali se přidržovati Jiřího z Poděbrad a pomáhati jemu, jmenovitě na knížata Saská, na pana Jana z Rosenberka, též na města Budějovice, Most, Kadaň a Cheb, nejvíce však na „zlostné, zatracené opaty polních klášterův v Čechách, na Moravě a v Slezku, kteří prý byli hlavní příčinou záhuby pánův, dávavše u sebe útočiště ne jim, ale kacířům." Také na to sobě jednotníci stýskali, že knížata v Míšni, Durynkách, Francích, Fojtlandě, Bavořích a Slezsku dovolují dvořanům a poddaným svým sloužiti za žold kacířům, a že ty, kteří prý křesťanským pánům sloužili, s vyhrožováním nazpět povolávají; i král Polský že prý Jiřímu několik set koní poslal a ve svých zemích svobodný trh na koně propustil, — že tím způsobem zůstává Jiří celému katolickému spolku příliš silen, oni že se již válkou protrávili a že bez rychlé rady a pomoci apoštolské stolice upadnou konečně v záhubu a potupu. Proto tedy že zapotřebí jest, aby papež to spůsobil, by císař Jiřímu zase regalie, to jest královskou právomocnost odňal, kterou mu byl propůjčil.

Rozejel se sjezd Vratislavský, poslové polští zatím přišli do Prahy. Král Jiří nechtěl o prodloužení příměří ani slyšeti a odepřel jim naprosto o tom s nimi vyjednávati. Slyšel již také o stvi z Vratislavi do Říma vypraven proto nyní jej silně dojímala po chyba, že svým nepřátelům toho dopustil. Každá politická chyba těžké následky a zřídka se odčiniti proto před pány Poláky velmi se lil na to, že odbojní pánové svou chetnost znamením svatého kříž kryti chtějí; jemu že nyní o to činí aby zlost jejich nebrala širšího p chu, a lstivé klamy jejich aby ne valy více stínu pravdy před lidmi; k ku příměří byl svolil na jich chlo jich slib, že na Polském králi mocn stanou a jeho rozsudku se podrobí; že nyní vidí, kterak to jen lstivě p rali, aby se jen sjeti mohli; a když s a nejkratším spůsobem konec tomu učiniti mohli, že se nejdále až do odvolávají na radu; avšak že do Boží pomocí, že takové lidi přivede divení světu tak, aby napotom kaž dobného skutku dopouštěti se ost Když mu polští poslové oznámili od Bosáka Gabriela na jeho odpov psanou, tu jej zcela opustila ob mírnost a obezřelost ve slovích, a kroucení věcí, jakého se ten mnich stil, dohnalo krále k následujícímu vému vyjádření: „Věřím, že papež pravý náměstek Kristův, že spravuj Petrovu, za kterou pán náš Ježíš K k otci svému se modlil, aby nikdy nula; věřím také, že papež jest ten rýž zápalem ducha pravdy se spra ale kterak může věřeno býti, žeb studnice plné cnosti mužové tak k a tak lživého jazyka vycházeli? My j vykli jsme strpěti nešlechetnost vých zákupních lhářův, kteříž to benství prašivého psa, který na h kusu chleba štěká; též oni dary u jsouce, opřili jsou se jako vlci krve lidské nenasycení."

Když králi četli článek z odp Gabrielovy, kdež se mu vytýká, žeb chtěl státi k soudu o víru, nemohl s žeti následujícího oslovení a zvolán přenestydaté hrdlo, že usliněné p lži ze sebe vypouštíš! O nemilostivý věde, proč mumleš? O vlče hltavý, vyješ okolo chodě, a nechceš se n mrch lidských, kteréž z příčiny l padly sou? Běda tobě, jenž klneš, nejproklatější jsa! Poznej, blázne v svůj věčný odsudek, a žeť nevinní ma a čistí srdcem v chrámě Božím veni budou: ale ty nemilostivý krv

innė prolévači, kde se octneš?" Tak se rál Jiří, pusté volnou uzdu rozdrážděnému citu, nikdy jindy nevyjádřil, i zdá se, dyž tak mluvil, že měl více na mysli deňka ze Šternberka, nežli kteoukoliv duchovní osobu.

Ale polští pánové byli neodbytní, i prosili nažně, aby jim král nedal býti posly neořídilými, aby králi jejich, svému příeli, nepřál péče a nákladův jalových, ale aby zemi své tolikerými ranami stížené raději oddechu dopustil.

Dal se opět obměkčiti král Jiří, svoliv dne 11. ledna 1468 k prodloužení příměří až do Božího vstoupení, 26. května. Ke spisu o tom sepsaném dal pak ještě 25. ledna připsati výminku, že se to příměří vztahuje toliko na země České koruny, a že mimo ty země strany obě mohou války podnikati jakékoliv. Z toho bylo viděti, že král Jiří přece boj obmýšlel, a že mu na srdci ležela pomsta nad tím, kterého mínil býti původcem všech nehod a protivenství, jež ho potkávají. Mínil totiž císaře Bedřicha. Poláci se k svému králi vrátili.

Císař Bedřich III. s velkou nelibostí to nesl, že jak papež tak i panská jednota v Čechách usilují o to, aby král Polský, Kazimír, na český trůn dosedl. To chtěl všemi obyčeji překaziti, neboť již na minulém sněmu Normberském o tom se mluvilo, že Českým králem neměl by nikdo jiný než Němec býti, protože jest kurfürstem německým. Papež že ke-ífe z trůnu ovšem může ssaditi, ale nového panovníka do Čech uváděti nemá nikdo práva, leč císař s vůlí říšských knížat. Napřed však muselo vyslovené ssazení Jiřího s trůnu také skutkem provedeno býti. K tomu cíli obracel se jak papež tak císař k mocnému vojvodovi Burgundskému, Karlovi příjmím Smělému, kterýž právě nyní po smrti svého otce Filipa († 15. června 1467) všecky Burgundské země a k tomu neslýchané bohatství nabyl, a byl ducha bojovného a rytířského. Kdyžby proti Turkům táhl v čele vojska křesťanského měl se jako mimochodem na krále Jiřího obořiti a jej z království sehnati. Za to žádal Karel Smělý, aby byl za Římského krále zvolen i za císařova nástupce. Tak měl předně král Jiří býti odstraněn.

Aby pak Čechům jiný král dán býti mohl, napomínal císař legáta Rudolfa ve Vratislavi, aby jak na Kazimíra Polského tak na Matiáše Uherského nemyslil, nýbrž zřetel svůj raději k některému německému knížeti obrátil. Legát vyhlídl si Bedřicha, markhraběte Braniborského, i poslal k němu do Berlína 13. února 1468 Půtu z Ilburka, jejž byl učinil správcem dolní Lužice, a jednoho kanovníka Vratislavského. Bedřich Braniborský měl dosti chuti, státi se králem Českým, ale jeho statečný bratr, markhrabě Albrecht, seděním na Anšpachu, mu to zradil, tak že toho nechal.

Kterak se konečně ustrojila jednota českých bratří.

1468.

Opusťme na chvíli veřejné dějiště v politickém světě, a podívejme se soukromí, co se v skrytosti a tichosti po ta léta dělo v lůnu duševního života v Českém národě. Kruté počínání si hlav a ředitelův katolické církve proti králi Jiřímu a tím způsobené bouře a krvavé zmatky v celé České koruně způsobily, že se mnozí Čechové a Moravané, kterým ani kališníci již nebyli dosti dobrými křesťany, proti katolické církvi ještě více zatvrdili. Král Jiří sice přísně zapovídal všecko, co se v Čechách nazývalo bludařstvím a kacířstvím, a co se odchylovalo od řádův jak kališnických tak katolických; chtě tím způsobem klestiti sobě cestu k dorozumění a smíření papežské stolice. Nová sekta českých bratří roku 1457 v Kunvaldě u Žamberka povstalá, proto utrpěla nejvíce hned r. 1461, jak jsme na svém místě vypravovali. Osada její Kunvaldská byla rozplašena, a zapovídány jí všecky schůzky, tak že se její údové po lesích ukrývati musili. R. 1463 dal pan Zdeněk Kostka z Postupic, známý co horlivý kališník a věrný ctitel každého přání krále Jiřího, na svém panství Richenburském v Chrudimsku čtyry bratří umučiti. Nicméně v protivenství sílili a tužili se bratří ve svém náboženském přesvědčení, společné nebezpečenství dodávalo jim odvahy a opatrnosti, a počet jejich množil se ovšem nejvíce v lidu obecném, ač i někteří zemané a kněží k nim náleželi. Bratr Řehoř, jejich zakladatel, nadchnul je zásadami Petra Chelčického, i snažili se velice, aby nebyli považováni za následovníky Táborův, kteří byli lidé klopotní, ale prý cestu pravdy porouchali, a zamyslivše se v zákon boží zjevně jej přestupovali. Netrvalo dlouho, a již jednota bratří vydala v.

1464 od sebe první veřejný spis, tak řečené: „Svolení na horách Rychnovských", v němž se vytknuly účely jednoty, které prý mají záležeti v tom, aby se jednota ustanovila ve spravedlnosti, kteráž z Boha jest, aby vedla život cnostný, pokorný, tichý, zdrželivý, trpělivý a čistý, aby se údové ostříhali ve víře Kristově přebývajíce spolu v duchu lásky a v posluhování sobě vespolek. Na jiném místě toho spisu praví se: „Ve všech věcech slušných, hodných, poctivých máme se zachovati a ostříhati, kde jsme kteří pod kterou mocí povýšenou, kterouž máme poslouchati a pokorně podáni býti v daních a robotách, i za ni se pánu Bohu modliti. Též i v obcích mezi sousedy máme se v jednotě s nimi zachovati v poslušenství a ve svornosti ve všech věcech pohodlných k obecnému dobrému. Také bratří a sestry, kteří řemesla dělají neb selské dílo, ať na mzdě slouží, aby měli z čeho sobě potřeby činiti. Svobodní a hospodáři ať sami svými statky vládnou, a zvědouce křesťana u víře jednomyslného, an trpí nouzi, ať mu z milosti udělí statku k hodné potřebě; a tak všichni, jedni druhých břemena nesoudce, ať hledí plniti zákon Kristův." V tomto spise nebylo zajisté nic, k čemu by netoliko Rokycana, ale i papež sám svoliti neměli; vyjádřena zajisté v něm mysl, aby křesťanský mrav v samý život pevné kořeny pouštěl, jakž to bývalo v prvních dobách křesťanských, kdež za panujícího pohanstva křesťané malou, ctnostnou obec tvořili, sami vespolek v křesťanské lásce sobě pomáhajíce a veliké cnosti křesťanské pěstujíce. Bratří pokládajíce ostatní lidstvo za více méně bezbožné neb aspoň méně cnostné sami sebe za menšinu drželi, která se všude panujícím vrchnostem ve světských věcech podřizovati a jich poslušna býti má. Proto také jako z prvopočátku jednota bratří nikdy nesnažila se, aby se jí panství do rukou dostalo, vědouc, že jak míle by její snahy o čistý život křesťanský staly se všeobecnými, samy sebou by ochably a se ztrácely.

Takových ve spisy uvedených svolení čili usnesení českých bratří, jimiž své náboženské zásady a pravidla života oznamovali, stalo se pak mnoho, a zovou se dekrety bratrské.

Že pak dle zápovědi krále Jiřího bratří trpíni býti neměli, nesměli se ve městech ani ve vsích hojně scházeti, jsouce přinucení, podtají na místech prázdných a odlehlých, na horách a v lesích své porady odbývati. Kdež koliv jich zastížen, tu hned byli jímáni, trápeni a vězeni. Oni toužíce na to v jednom svém psaní 29. července právě toho roku 1468 daném s trpkostí se vyjádřili: „že scházení se ke zlému svobodu mělo ve mnoze i v mále bez překážky; a kdeby dva neb tři mluvili o dobrém, hned prý se říká, že to jsou Pikharti, neboť prý Pikharty každý hned podle toho nejlépe poznává, že s trpkostí se vyjádřili: „že scházení se jiní přísahati, láti, opilce mluviti a lháti, a že nechtí se mstíti aneb cizího brátí." Jméno Pikhart již v II. knize této Kroniky na str. 889 vyložené a v Čechách již v prvních dobách husitských známé, počalo se nyní bratřím českým v Čechách i na Moravě dávati ve smyslu ovšem potupném.

Bratří dlouho přemýšleli a skoumali, také veliké končiny světa prohlédali, zdali by kde našli církevní zřízení od časův apoštolských neporušené, které by bylo dle srdce a ducha jejich. Seznámili se také s řediteli sekty Valdenských v jiních Němcích hojně roztroušené, a ti jim ovšem jistili, že drží nauku křesťanskou neporušenou, jakž ji byli první apoštolé hlásali. Skoumavše bratří jejich nauku ovšem věřili, že jejich ustanovení s učiteli první církve lépe se srovnávají, nežli veliké jiné učení, avšak nicméně s Valdenskými naprosto se spojiti nechtěli. Chtěli si ustanoviti kněžstvo a starších, kteří by jejich jednotu napotom řídili, a proto právě v čas, když konského roku 1467 válka zuřila, svolali se přední údové z Čech i z Moravy, vpočtu asi 70 osob, do vsi Lhoty u Rychnova v Hradecku k jistému hospodáři, který se Duchek nazýval, avšak ani nevěděl, coby se u něho díti mělo. Byl tam také bratr Řehoř a kněz Michal, farář Žamberský, kterýž celé jednání řídil. Tu po mnohých modlitbách zvolili bratří ze spolka devět mužův, které za nejdůstojnější mezi sebou měli, pak shotovili 12 losův, 9 prázdných, a 3, na kterých napsáno bylo slovíčko „jest". Mládeneček jeden, jménem Prokop, nevěda, oč se jedná, vytahoval losy a rozdával je těm devíti. Na tři padlo volení, kterým se dostal los se slovíčkem „jest". Byli to jistý Matěj z Kunvaldu, Tůma z Přeloučě a Eliáš mlynář ze Chřeňkova. Byl ve shromáždění jeden kněz svěcení Římského a několik kněží Valdenských. Ti tři vyvolenci jsou hned onomu knězi svěcení Řím-

ského a nejstaršímu z kněží Valdenských představení, aby „skrze vkládání rukou podle řádu první církve a apoštolské zprávy" od nich potvrzení byli. I stalo se potvrzení všem třem s modlitbami, také i jednomu z nich aby v úřadu kněžství první místo držel. Celé shromáždění nepochybovalo, že to vše stalo se z vůle Boží, a bratr Řehoř, první původce jednoty vypravoval, že když r. 1461 poprve mučen byl a utrápen ve mdlobách ležel, měl prý vidění, v něm zrovna toho muže spatřil, který nyní právě byl důstojenstvím biskupským opatřen. Toto vypravování bylo bratřím zvláštním pojištěním toho, že co vykonali, z vůle boží vykonali.

Nyní teprv mistr Rokycana, když se o tom byl dověděl, stal zjevným nepřítelem jednoty bratrské, káraje na hlas všetečnost lidí neumělých, kteří z laikův dělali sobě sami kněží a biskupy a upadali prý také v jiné trestuhodné bludy. Král Jiří zostřil také přísnost svou proti nim, maje je za kacíře, které svou přísahou zavázán byl vyhladiti ze země. Pánové Burian Trčka a Soběslav Mrzák z Miletínka přimlouvali se za ně, dávajíce o nich svědectví, že dobře smýšlejí a ctnostně se chovají. Vše bylo nadarmo. Jediní toliko bratří Tovačovští z Cimburka propůjčili se jim tehdáž ochranou a podporou na svých statcích moravských. Bratří snažili se ukrotiti hněv krále Jiřího a uprositi ho, aby jim dopřál pokojného přebývání pod sebou, a v jednom ze psaní, kteráž mu poslali, obraceli na to jeho pozornost, že moc papežská, skrze níž tolik nepřátelství musí trpěti, není zmoci slova Kristova, a žeby na všeobecném koncilium, kterého se král domáhá, zjevným, bohem vděchnatým, jistým a stálým písmem chtěli dokázati, že hodno jest, odtrhnouti se od poslušenství kostela Římského. Chtěli se tím bezpochyby králi takovou svou pomocí zavděčiti, ale král zamítal ji docela, a přísnosti své ještě více přitužil. Naději jeho o smíření se zase s Římskou církví ani v nejtěžších protivenstvích nelétzala. Mnozí nejpřednější údové jednoty sešli se u vězení, z něhož více nevyšli než až po smrti králově. V měsíci dubnu a květnu roku 1468 byl veřejný sněm v Benešově, a král Jiří dal na něm rokovati o prostředcích, kterak by se nová jednota českých bratří nejvhodněji a nejbezpečněji měla utlačiti a zahladiti. Však když mělo o tom ve sněmě rokováno býti, přišel nenadále rozkaz, aby sněmovníci nechajíce všeho, chápali se zbraně a pospíchali k hájení vlasti a víry, neboť nový nepřítel proti Čechům povstal, který byl krutější všech, co jich dosavad o záhubu Čechův a jejich víry stálo.

Válka krále Jiřího proti císaři Bedřichovi.

1468 leden — duben.

Na nikoho z četných nepřátel svých nestěžoval si král Jiří a nehněval se v té míře, jako na císaře Bedřicha III., kterému přičítal hlavní vinu všech těch neřestí, které ho potkávaly. Příčiny toho hněvu byly zajisté veliké a vážné, zůstaly nám ale větším dílem neznámy. Podněcovateli u obou panovníkův byli: u císaře pan Zdeněk ze Šternberka, u Jiřího Řehoř z Heimburka. Král Jiří jinak vždy tak trpělivý nežádal nad nikým tak snažně se pomstiti, jako na císaři. Proto jakmile učinil příměří s panskou jednotou, vypravil svého syna Viktorina s vojskem úpravným, aby císaři válku opověděl a brannou mocí jemu škodil. Kníže Viktorin učinil tak odpovědnými listy dne 29. pros. 1467 a 8. ledna 1468 z Hostiradic na Moravě císaři posla-ným. Knížeti k ruce přidán byl zkušený válečník Václav Vlček k vedení vojska, a připojili se k němu se svou brannou mocí ještě pánové Wolfgang Krajíř na Landšteině a Hynek z Waldšteina na Židlochovicích, také rakouští pánové Jiří ze Steinu, rada krále Jiřího, Vilém z Pucheimu, Štěpán Eicinger a jiní, všickni od císaře utiskovaní.

Císař poručil hájení země Oldřichovi z Grafeneku, kterémuž podřídil zemské pány, města a křižáky co jich tu bylo v okolí proti Čechům sebraných. Brzo se ukázala převaha Čechův, Rakouská země velmi utrpěla a všechna moc císařova ukázala se proti důrazu zbraně české býti nedostatečnou. Největší boje točily se, jak se zdá, okolo panenského kláštera Pulgarn u Steiereku; kníže Viktorin pak proniknul až do Štokravy, kde se položil silnou posádkou a do okolí daleko široko veliké záhuby pouštěl. Císař Bedřich předvídav pohromu, která tou válkou naň spadnouti mohla, a zmýliv se v naději na pomoc z říše Německé, utekl se v té nouzi ku králi Matiášu Uherskému, s kterým smluveny jsou úklady proti králi Jiřímu nejzáhubnější. Král Matiáš rád sly-

šel také vyzvání sjezdu Vratislavského, a vida, jaké výhody se mu s tolika stran nabízejí při díle, ku kterému již prvé mnoho chuti měl, ustanovil se na tom, že proti Jiřímu, svému bývalému tchánu a dobrodinci, válku povede. Na sněmě v Jagru nechtěli se mu Uhři propůjčiti k obecné veřejnosti zemské k boji proti kacířům, obávajíce se vždy nové války s Turkem. Musel tedy Matiáš potom tuto válku jen vlastními dvořany a žoldnéři vésti. Mikuláš Ujlaky, tenkráte ban v krajině Mačvě v Srbsku, přivedl k tomu sněmu do Jagru posly od sultana Mohameda II., neví se zdali pravé anebo jen k tomu nastrojené, kteří nesouce králi Matiášovi dary nejen ku příměří se podávali, ale i ku pomoci prý proti Čechům. Tenkráte papež k tomu mlčel jsa té naděje, že knížata a křižáci, nemajíce boje s Turky, budou se moci v hojnějším počtu proti kacířům obrátiti. Král Matiáš vypravil starého válečníka Jiskru z Brandýsa do Turek k uzavření tříletého příměří, sám pak počav sbírati a strojiti své vojsko, přes Budín a Ostřihom dne 26. března 1468 do Trnavy přitáhl. Odtud hned v málo dnech vypravil asi tři tisíce jízdných a dva tisíce pěších do Rakous ku posile císaři, jehožto branná moc tehdáž u Göllersdorfu polem ležela. Byli tam rakouští pánové a Jan ze Šternberka, mladší syna pana Zdeňka, od svého otce již dříve od Jihlavy do Rakous císaři k pomoci poslaný. Tu se pomocí uherskou rakouské síly tak najednou byly rozmnožily, že jim Čechové již odolati nemohli. Kníže Viktorin vida takovou moc u nepřátel potud slabých, aniž věda, odkud se jim vzala, volal hned otce o pomoc. Však brzy poučil ho odpovědný list krále Matiáše dne 31. března z Trnavy jemu poslaný o velikosti nebezpečenství jemu nastávajícího. Tento list byl velmi urážlivě psán, i oznamoval Viktorinovi král Matiáš, že má s císařem starší umluvy, kterýmiž jemu ku pomoci zavázán jest, že otec jeho, král Jiří, staré umluvy ruší, když první učiniv útok na přátely jeho, také jemu samému stal se nepřítelem, konečně že katolíky oněch krajin, kde Viktorin válku vede, jakož prý na katolického krále sluší a jakož ze zvláštního poručení apoštolské stolice zavázán jest, před nešlechetnými útisky jeho pobožně dle možnosti hájiti bude. — Viktorin ten list neprodleně také svému otci do Prahy poslal. Mezi tím však museli čeští bojovníci v rozličných krajinách rakouských proti veliké přesile nepřátel jovati, z Rakous couvati a ještě u ma tuhý boj podstoupiti. Tam jich padlo, rovněž tolik do zajetí upadl ostatní obrácení byli na útěk. K Viktorin vězel se svou posádko Štokravě nemoha se již odtud hn

Hned v osmi dnech po prvním o vědném listu vyšel od krále Matiá Prešpurka dne 8. dubna 1468 i druhý ště významnější, v kterém se osvědču ochránce katolíkův v České koruně, mstitel křivd, kterých prý od kacířův sejí snášeti. Znamenati sluší, že krá až do své smrti nepřestal Matiáše co ho takořka vychovance na uherském nu považovati, a že všecko zlé, kterým mu Matiáš splácel, vždy raději jakési dětinské bujnosti a prostopášnosti při val, nikoli však jeho skutečně zlé vůli do nynější chvíle psával mu listy srdečných citův a živého účastenství. asi nyní na krále Jiřího působily oba vědné listy, můžeme si pomysliti. Nic vidíme krále hned potom neohroženě věti se v čelo znamenitého vojska, předně svého syna Viktorina z po vého postavení v Rakousích vyvedl, nenadálý útok Matiášův, od kterého toho nejméně nadál, odrazil.

Již 17. dubna, v čas velikonoční král Jiří osobně s vojskem svým u ma, a nejpilněji mu bylo, vysláti do kous dostatečný sbor, který se až do kravy probil, knížete Viktorin polovičného zajetí osvobodil a k vo otce jeho přivedl.

Počátek válek s Matiášem Uherský

1468 duben — květen.

Co mnozí předvídali a čemu král ač měl výstrah dosti, nikdy nechtěl v stalo se konečně skutkem: král Mat Uherský táhl proti němu válečně s mocí svou ve jménu císaře, papeže tolické církve vůbec. Tímto obrate vršila se míra protivenství a utrpen rodu Českého a krále Jiřího zvlášť, Římský papež, sebrav konečně všeck ly své v jeden celek postavil je do k nesmylnému vyhlazení kacířského národu. V Římě panovala radost nes z toho, že se král Matiáš rozhodl k proti Čechům, a papež Pavel II. s dv sobnou horlivostí pilen byl v užívání prostředkův nejvyšší přísnosti proti

Letos připadal zelený čtvrtek na den
ibna, a tu byly zas v kostele sv.
vynášeny kletby nad kacíři a nešle-
ky vůbec, ale mnohem slavnější a
ější než jindy, král Jiří a jeho celý
roklet až do čtvrtého pokolení, také
ú jeho rádcové, přátelé a pomocní-
katolíci všickni, kteří by kacířům
jen sůl prodávali, nebo zbraň neb
oliv potřeby, aneb i jen obcovali s
Každou neděli museli se v kostelích
katolického křesťanstva klatby a
nější hrozby ohlašovati. Zvláštní
hlásala odpustky všem těm, kteří
utečně nápomocni byli v boji proti
z Poděbrad, tomu nejnešlechetnějšímu
arcikacíři; i slibovaly se všem věřícím a zpovídajícím se, kteřížby dávou zlatých rýnských statku svého jednom českém groši, z tisíci zlapo půl zlatém, a co nad to, po zlaodpustky sedmi let a tolikéž quan z uloženého jim pokání; kdo však ne sám osobně a setrvá šest měsíboji, aneb vypraví někoho na týž
b za sebe dostane od zpovědníka,
hož sobě vyvolí, plné rozhřešení, byť
ví hříchové byli, o kteréž sice až
skému dvoru jíti by se muselo. Tajné podobné bully svědčily veškerému křesťanstvu vůbec, a celému pokolení
u Německého zvláště. Také byl nogát do Německé říše vypraven, Vavec Rovarella, biskup Ferrara opatřen mocí ještě vyšší a širší, byřejně se stávalo.

nto Rovarella vydal se ve spoti bratra bosáka, Gabriele
goního, a Pražského děkana Hia na cestu, a u císaře v Štýrn Hradci pět neděl pobyl, rozeodtud na vše strany bully papežrozdávaje rozkazy, jakby se prol měly. Avšak počátek při samém císařském učiněný, nebyl věru
, jen několik chudých panošův a
lníkův vzali na se kříž a táhli
je. Měl se sice každý křižák napřed
ati, že bude moci aspoň půl roku
ati v poli; avšak nedalo se to pro- a křižáci napotom z nouze často se
ali více loupežníkům nežli bojovníbožím.

áli Jiřímu nastal tedy boj s trojím
elem: s králem Matiášem, s pančili teď spíše katolickou jednotou
nesčíslnými houfy křižákův.
kup Tas Olomúcký, co posel
Vratislavského, a pan Zdeněk ze Šternberka co hejtman katolické jednoty, dostavili se již 31. března 1468 ku králi Matiášovi do Trnavy, ručíce mu za věrnost celé jednoty a za setrvání v boji s nepřítelem kacířským. Král Matiáš žádal, aby jednota již nečekala, až by jí lhůta příměří s králem Jiřím došla, nýbrž aby hned k boji byla hotova a své síly s jeho mocí spojila. Obnovení boje dalo se ovšem snadno vyhlásiti, ale by mohla se branná moc jednoty v patrné síle stáhnouti a s Matiášem spojiti, tomu překážela okolnost, že každý jednotník především musel býti pilen jen své vlastní obrany na hradech, tvrzích a městech svých.

Král Matiáš sobě netajil, že velkou věc podniká, chtěje s prospěchem válku vésti proti Čechům. Vzpomínka na veliká vítězství Čechův ve válce husitské, a na jejich vycvičenost a často dokázanou neodolatelnost v boji, nedodávala mu přílišné důvěry v sama sebe; a jakkoliv se stavěl, jakoby všechen odpor Čechův měl se o jeho vítěznou zbraň zlomiti, přece to dobře cítil, že se nepouští v boj s obyčejným nepřítelem. Proto také k té válce tím snažněji shledával a připravoval všecko, co vésti mohlo k vítězství. Velké to vojsko nebylo, kteréž s sebou vedl, ale bylo to samé jádro veškeré jeho branné moci, co nejvýborněji ozbrojené a vycvičené. Biskup Tas a pan Zdeněk sami udávali počet jeho na 16.000 branných lidí, mezi nimiž asi 11.000 jízdy; vozův bylo prý do 2000, děl velikých a těžkých asi 50, kromě množství houfnic, tarasnic, srubnic a jiné menší střelby. Poněvadž pro nesvolení veřejné zemské hotovosti bylo tu uherského národního vojska jen málo, skládala se větší část Matiášových branných lidí ze žoldnéřův českých a polských, a zvláštní sbor tvořilo asi tisíc Srbův čili Rácův na koních, kteří tu byli se svým knížetem Vukem Brankovičem a zvláštní hrůzu té války činili; neboť na malých ale rychlých koních poletujíce bez brnění, s dřevěnými štíty, s luky a kopími, nejímali nepřátel, ale uřezávali jim hlavy, ještoť dostávali na místě žoldu po zlatém za každou. Viděti, že se tomu byli již od svých podmanitelův Turkův naučili. Když pan Zdeněk ze Šternberka tuto válečnou úpravu Uherského krále spatřil, která vedena byla na zkázu jeho vlastního národu a jazyka, zaplesalo prý mu srdce v těle a zajásal provolávaje, teď že přímo na Prahu potáhne! Sám král Matiáš,

aby svým lidem dobré mysli dodával, říkával, že za 4 neb za 6 neděl vztýčí své korouhve na hradě Pražském, jakkoliv sobě netajil, jak velkou věc podniká. Jakož pak sám nepocházel ze staré šlechty uherské, nehleděl při obsazování předních míst v církvi, v zemské a vojenské správě ani na urozenost ani na národnost, nýbrž hlavně na způsobilost a schopnost. Měltě proto nejvíce lidí okolo sebe, kteří nikoliv rodem, ale vlastní zásluhou vynikali a mezi těmi také mnoho cizozemcův. Hlavní jeho vůdcové v té válce byli bývalí hejtmané někdejších českých rot bratrských, Blažej Podmanický, Slovák, jemuž říkali Balaš Maďar, a František z Háje, český rytíř, vychovaný za mládí při dvoře císaře Bedřicha. Také se tu ponejprv vyznamenal srbský kníže Pavel, muž obrovské síly, později proslulý co vůdce pod jménem Kiniži. Aby sobě Matiáš zdaru v té válce ještě více pojistil, pobízel císaře, katolickou jednotu, hlavně však papeže k účinlivější než dosud činnosti, a papežovi dal říci, že nyní hlavně všecko od jeho pomoci a podpory závisí, neboť bude prý české kacířství buďto nyní na vždy vypleněno, aneb dílo takové nepodaří se nikdy více. Také Matiáš již napřed na zadní dvířka myslil, a papežovi vzkázal, jestliže se mu od něho nedostane náležité podpory v penězích, že žádá, aby mu dovoleno bylo, uzavříti aspoň pokoj s kacíři.

I tak Matiáš všecko napřed dobře opatřiv dne 13. dubna 1468 vydal se sám z Prešpurka v pochod do války proti svému bývalému tchánu, Jiřímu z Poděbrad. V průvodu jeho byl také pan Zdeněk ze Šternberka co náčelník katolické jednoty.

Až do poslední chvíle nevěřil král Jiří v opravdovost záští Matiášova, a v odpovědi své na jeho opovědné listy mluvil ještě o smíření. Stál tu ovšem již hotov se svým vojskem u Znojma, ale tak rozsáhlých příprav k válce nevykonal, jak to proti němu Matiáš byl učinil. Museltě se Jiří ovšem na všech stranách před nepřáteli na pozoru míti, před sebou měl Matiáše, a na všech druhých stranách mohli mu škoditi jednotníci a křižáci. Proto Čechové jenom na obranu myslili, v které ovšem od časův Žižkových jejich hlavní síla spočívala; ale jejich válečné umění nebylo již tajemstvím u nepřátel jejich. I Matiáš měl ny-

ní vojsko strojné a cvičené, ačkoliv ještě nechvátal, aby na Čechy ú hnal. Byliť zajisté Čechové této vždy ještě bojovnější, nežli všickni ní národové; sám sedlák s fem uměl zacházeti se zbraní a libova ve skutcích válečných, a kdyby by Jiří chtěl pustiti uzdu fanatismu skému jako dříve, nebylo se báti všem nepřátelům nejen odolal, ale vých vítězství, předešlým podobný sáhl. Fanatismus byl teď na druhé ně od duchovní moci všemi mo prostředky proti Čechům povzbuz ale ať by jen byl se na korouhv ských kalich objevil, tuť byl hne národ povstal, a konec boje nemoh pochybný. Král Jiří však tomu vše bránil, aby válka jeho neměla h příčin náboženských, nevolal sv boje pod znamením kalicha a nábo svobody, ale napomínal jen k obra sti proti útokům cizincův. On se pro náboženství obával, byliby z náramně uškodil katolickým pá městům, kteří jemu dosud věrný stali, za druhé myslil, žeby i také ní moc a vláda jeho utrpěti Mohltě totiž snadno ve jménu vyniknouti nejspůsobilejší a nejby horlitel mezi bojovníky jeho, jeh král byl snad poslouchati musel. muselo se při zbrojení českém vše dle rozkazu králova díti, kterýž se zoval jen na nejskrovnější potřeb starého zákona v Čechách musel každý obyvatel na králův rozkaz k vlasti se svou vlastní zbraní a na groš vytáhnouti, ale nebyl zavá trvati v poli déle, nežli 4 neb 6 neděl. Trvala-li válka déle, a k chtěl rozpustiti vojska, musel m každému z komory své žold platit obyčejným žoldnéřům. Komora kr řího bývala sice vždy dobře zá zvláště že hlavní pramen důchodů lovských, Kutná Hora, péčí kr byla tehdáž nad míru zvelebena toucí pod správou nejvyššího minc kterým byl králův přední rada a pan Zdeněk Kostka z Post Výtěžek obnášel v průměru týdne hřiven, což činilo do roka asi 135.0 ven v ceně nynějších asi 2,700.000 rakouského čísla. Proto také král napotom dvakrát se Kutné Hory zmocniti, jako druhdy císař Albr Zdá se však, že válka předešlého

již vyprázdnila zásoby peněz v ko- královské, které zbývaly z let pře- h, a není se čemu diviti, že král chtěl aby válka celý národ do své- u strhla a stala se nezřízenou, jak tak i napotom vlastních dvořanův měřův jízdných do pole nevyvedl ní- více, nežli do čtyr nebo pěti tisíc, Matiáš jich měl víc než třikrát u Přešpurka, když do války vytáhl. tak zvaní „dvořané" byli tehdáž je- táli bojovníci, byli jádro vojska, na se králové hlavně spoléhali; ostat- anná síla podobala se více méně ěké zemské obraně, jen že byla ne- ější a nekázanější. Měl konečně Jiří bezpochyby ještě jeden ohled, více vojska nechtěl držeti; předvídal, nové jeho nebudou po něm trůnu , a proto nechtěl nikdy nasaditi statku svého, ale nakládal na vál- n tolik, pokud stačila komora krá- ík dvořanův a žoldnéřův král Jiří proti Matiášovi do pole vyvedl, neumíme udati, však výše 6000 jich bylo u Znojma. Vůdcové toho byli sami mužové osvědčilí, kteří již v posledních létech války hu- jménem svým vynikali. Zejména to pan Zdeněk Kostka z Po- ic, starý Jan Pardus z Vrát- , Vilém mladší Jeník z Ne- c a na Uherště, Sigmunt vec ze Šarova, Michálek e (z Vorle u Chrudimi) a Jaro- Zmrzlík ze Svojšína, k přibyli potom s knížetem Viktori- také Václav Vlček z Činova ozí páni moravští s branným lidem

yž byl král Matiáš 13. dubna z Přeš- vytáhl a s rakouskými pány a vojsky se spojil, obrátil se z Ra- přímo ke Znojmu proti králi Ji- České vojsko bylo hned hotovo, podstoupiti. Zpozorovav to, zdá se, ysli pozbyl, i kázal celému vojsku rátiti a zpět až k městečku Lávě anicích v Rakousích ustoupiti, kdež topal a opleti. Jen František z zůstal s několika sty svých nej- h a nejodvážlivějších lidí v okolí makém, maje od krále Uherského nařízeno, aby králi Jiřímu lidi z vo- yloudil, na dvě je roztrhl a tak ně- by je porazil. Starý letopisec vy- je, kterak to Čechové nastrojili, aby Františkovi z Háje ten úmysl překazili. Pustili prý proti němu něco jízdných, a potom pojavše dvě řady vozův táhli sou na něj i s pěšími, tak že jej k útěku při- nutili a na tvrz nějakou, Martinice zvanou vehnali. Na té tvrzi, po níž nyní památky není, jeho dobývali a dne 20. dubna i dobyli. Zajavše celý houf lidí Františka z Háje co vězně ku králi Jiřímu je přivedli, kteréž je po některém čase, zavázav jich sobě slibem, zase pro- pustil. Však to byla nejpatrnější srážka v té první válce proti Čechům. Král Jiří postoupil potom se svým vojskem, proto že se Matiáš z Lávy nehýbal, blíž k ně- mu, a položiv se v Dyjakovicích, asi jednu míli od Lávy, čekal na sebe útoku od nepřítele. Král Matiáš uslyšev bezpochyby, co se Františkovi z Háje stalo, zdvihl se skutečně s celým svým vojskem a chtěl na Čechy táhnouti. Totéž učinil král Jiří i také táhl za svými ve vozích a s vozy, poslav napřed pěší a jízdné. A těmi houfy prý Čechové tak proti Uhrům točili, že sou sobě tím točením vozy zmátli; však spravivše zase vozy opět před se táhli. Pan Zdeněk ze Šternberka jsa u krále Matiáše při vojště uherském a dívaje se z daleka, znal prý to dobře, co se Čechům stalo, i ponoukal krále Matiáše, aby na ně udeřil, že nyní má čas, poněvadž vozy měli roztrhané a lid na dvé rozdělený. Ale páni uherští a rakouští neznali v tom oka- mžení položení lidu českého, jako pan Zdeněk, než vidouce Čechy, že zase před se táhnou a že se vždy jen k bitvě mají, svedli s toho krále Uherského, aby bitvy nepočínal, i tak nepřišlo k ničemu. Po- tom děly se ovšem harce dosti krvavé každodenně mezi oběma tábory, ale valné bitvy již nebylo. Mezi tím Blažej Pod- manický činil odvážlivé jízdy z Uher- ské Skalice na Moravu, a také král Jiří podobné jízdy svým Čechům do Uher dával činiti. Uherskými jízdami byla však velká část Moravy valně znepokojena, a nelze zapříti, že lehké koňstvo uherské pro větší svou pohyblivost dodávalo U- hrům v takových jízdách znamenitou vý- hodu a přednost, a také tím způsobem dovedli snadněji brániti všelikému dovozu píce do českého tábora. To tak trvalo již do třetího téhodne, Matiáš nehnul se z Lávy (takový měl ostrach před Čechy), a král Jiří naň číhal v Dyjakovicích. Při známém smýšlení krále Jiřího není se čemu diviti, že se mezi oběma počalo jed-

nati o pokoj. Král Matiáš, který byl před válkou chvástavým spůsobem zvěstoval, že za 4 neb 6 neděl zatkne svou korouhev na hradě Pražském, nebyl od toho, aby pokoj byl učiněn, i kladl Jiřímu své výminky, totiž 1. aby na nějakém od papeže ustanoveném sjezdu, kdeby se oba králové osobně dostaviti mohli, sjednáno bylo sjednocení Čechův s Římskou stolicí; 2. aby vše, co katolíkům v koruně České v posledním čase bylo odňato, jim se zase navrátilo; 3. aby císař od Jiřího užil pokoje, a 4. aby Uhrům všecky škody a náklady z války vzniklé od Čechův nahraženy byly, a na to všecko aby král Jiří dal rukojemství a zástavy. Bylby král Jiří konečně již i tyto výminky přijal, ale dávání rukojemství a zástav pokládal za ponížení a urážku. V Praze již 25. dubna roznášela se pověst, že se mír uzavírá. Však nebylo tomu tak; jednání zůstalo bez konce, a král Matiáš nemaje se za schopna aby Čechy přemohl, chtěl jenom Jiřího meškati, aby se válkou protrávil, maje za to, že jen ten obdrží vrch, kdo déle v poli vytrvá.

Čechové skutečně již trpěli nedostatkem potravy a dovozu; králi Jiřímu nezbývalo, než uvolniti sobě buď poražením nepřátel anebo ustoupením s pole. Čeští bojovníci museli tedy po dva dny nepřítele ještě více dráždíti, dojíždějíce až k samým zákopům u Lávy; ale Matiáš se přece nehnul. Tedy král Jiří nemoha Uhrův vylouditi na bojiště, asi dne 4. května opustil ležení své u Dyjakovic, obrátiv se stranou k Čechám, aby Uhry aspoň z jejich zákopův na pole vylákal. Skutečně jej Matiáš následoval opodál. V tom se Jiří najednou obrátil, chtě jej donutiti k bitvě v širém poli, ale Matiáš z dáli pozoruje to spěšně až k městu Znojmu nazpět couval, kdež opět počal se okopávati. Zůstal tu král Jiří několik dní, i svedl s Uhry několik malých ale krvavých šarvátek, ale rozhodné bitvy nemohl docíliti. Proto konečně do Čech ustoupil a tam své valné vojsko rozpustil; Viktorinovi, svému synu, zas kázal s valným oddílem vojska osaditi klášter a město Třebíč, aby odtud měl péči na to, coby nepřítel dále počínal. V té válce proto nechtěl král Matiáš otevřené bitvy přijmouti, proto že cítil velkou převahu české hradby vozové. Před 10. květnem 1468 již se byli Čechové z Moravy domů navrátili.

Další běh války. Pád Třebíče

1468 květen — červen.

Ustoupení krále Jiřího s pole nepřítelem ještě neporaženým mo se mnohému zdáti skutkem nero ným, kdož by tehdejších spůsobův ností neznal; však že svým synů roval král vrchní vůdcovství na vách důležitých a těžkých, to ov slabost se mu počítati musí. Viktorin a Jindřich byli oba zmužilí a ve věcech válečných a mívali vždy jiné zkušené válečn otce jim přidané po boku svém; a sami nebyli za své skutky přísně vědni, jakž se jim mohlo svěřov dení věcí velkých a nesnadných. jiný přísně odpovědný vůdce byl jisté všudo více opatrnosti užíval. Viktorin byl sice netoliko boj smělý, ale až příliš odvážný, tak žádného nebezpečenství nehrozil; milovali ho všickni bojovníci, ale za zlé pokládati musili, že se o bezpečí tak málo jako o své vlast ral. Otec dc Třebíče jeho posýlaje mu opět Václava Vlčka co po který s ním byl již před tím v sích bojoval. Město Třebíč, jeh Viktorin proti nepřátelům hájiti, by dáž lidnatější, živnější a zámožnějš mnohá jiná města moravská; druhdy Benediktinský klášter Tře stojící na malém pahorku západn městem, míval po všechen čas pa krále Jiřího královskou posádku, silnými zdmi a baštami obhájen.

Sotva kníže Viktorin s V vem Vlčkem klášter i město tu již byli také Uhři za ním, i po stíhati a dráždíti. Král Matiá kázal pěchotě své sedati na koně a s jezdci zároveň k Třebíči se h nenadání 10.000 Uhrův obklíčilo T Viktorin učinil z města výpad na byla jich příliš veliká síla, tak moha odolati zas do města ustoupi sel. Hradby městské nemohly na dostatečně opatřeny býti, a tu U čtyr stran najednou na ně útokem všecka předměstí spálili a oheň do metali. Město počalo hořeti, silný v nášel plameny tak prudce, že nebyl ná záhubě města brániti a v něm držeti. Museltě kníže Viktorin na ustoupiti a tam celé své vojsko cího města vytáhnouti. Zámožnějš

a mnozí obyvatelé z okolí, kteří
e městě před Uhry útočiště hledali,
ými rodinami také na kláštеře se
ili, kdežto ostatní obyvatelé zahy-
ně ohněm buď mečem, aneb v za-
octli. Přes tisíc osob a nesčíslné
tví zboží kupeckého uhořelo v Tře-
nyní od Uhrův dočista zkaženém.
dobytí a zničení města Třebíče sta-
dne 14. května 1468, a bylo to první
ké nejznamenitější vítězství krále
áše v jeho válkách s Čechy.
sledky pádu Třebíče byly osudné;
umél svého vítězství bystře pou-
u prospěchu svému, neboť mnozí
moravští, kteří dosud zdáli se věrni
králi Jiřímu, pospíchali poddávat se
sovi na umluvu; mezi prvními byl
pan Jindřich z Lipého, svak
le Viktorina, pán na Krumlově Mo-
ém a nejvyšší maršálek království
ho, potom pan Jaroslav z Lom-
a Meziříčí, Hynek z Wald-
na na Židlochovicích a jiní. Byltě
Matiáš s počátku toho domnění, že
a dva starší synové krále Jiřího,
rin i Jindřich na Třebíčském klá-
zavřeli; jestliže jich tam dobude a
moci dostane, doufal, že hned celá
rozhodnuta bude. Proto nyní neto-
elou svou vojenskou moc okolo Tře-
táhl, ale také Moravanům, kteří se
yní poddávali, rozkázal, aby nejdéle
května všickni ve zbrani k Třebíči
stavili. Nyní byl klášter se všech
sevřen, nastavěly se proti němu do-
i bašty a naděláno plotův dokola,
něho živá duše vyniknouti nemohla.
ležení uherské dal Matiáš také oko-
oplotiti, aby mu z venčí uškozeno
emohlo; a leželo v něm nyní kromě
ty 15 tisíc jízdných, kteří do okolí
široko na pícování a drancování
vé vysýlali. Zvláště Srbové ořezá-
hlavy často bezbranným venkova-
truch a hrůzu šířili. Na samém klá-
měl kníže Viktorin 2500 žoldné-
vedle toho však do 4000 lidu z Tře-
a z okolí, mezi nimi do 300 žen
ký počet dětí, kdežto potravní zá-
stačily jen pro obyčejnou posádku.
lo se tudíž, že se na klášteře nebu-
noci dlouho držeti.
ál Jiří zatím nejvíce na Poděbr-
ech seděl, neboť musel na všecky
proti nepřátelům opatření činiti,
zevšad proti němu se rojili. Dne
ětna byl v Kutné Hoře. Slyše o
neštěstí Třebíčském vypravil tam hned svého syna, knížete Jindřicha, ku pomoci bratrově.

Táhl kníže Jindřich k Třebíči maje k ruce své Petra Kdulince z Ostrcmíře, a přibliživ se k vojsku uherskému položil se pod jedním vršek, nemysle na to, žeby mu ten vršek mohl býti ke škodě. A však král Matiáš, poznav to ovšem, že kníže Jindřich není na Třebíčském klášteře, kázal na ten vršek děla vytočiti, z kterých potom do Jindřichova vojska biti dal, tak že Čechové velikou škodu utrpěli. Museli proto zákopy dělati, aby se v nich před kulobitím ukryli. Tu na ně král Matiáš pustil něco lidu svého přes vodu, aby s nimi harcovali. I těm kníže Jindřich dobře odolati nemohl a několik praporcův ztratil. Král Matiáš však raněn byl, a to ho tak rozmrzelo, že stůj co stůj kláštera chtěl mocí dobývati do žádného smlouvání se nedávaje.

Slyše král Jiří, jak chatrně se Jindřichovi daří, sebral se s novým vojskem, aby oběma synům ku pomoci táhl. Měl prý nyní dle jedněch 10.000, dle jiných až do 24.000 branných lidí pohromadě, nejvíce však sedlákův a obecného lidu, poněvadž prý mnozí páni již neochotni byli k boji. Tak přitáhna do Polné, kdež napotom zůstal, svěřil řízení toho vojska Hrabaňovi, zkušenému vůdci polnímu, a vozy zvlášť výtečnému řediteli vozův Vilémovi Jeníkovi z Mečkova, řka k nim: „Moji milí páni, přijde-li nač, bijte se s těmi odpovědníky zmužile, jakž na dobré lidi sluší.“ A oni spravivše sobě čtyry řady vozův, pojali v ně jízdných a pěších a táhli k Třebíči. I přijeli k řece Jihlavce, která teče okolo Třebíče, a tu již uherské vojsko leželo. Zastavili sobě vozy u té říčky čekajíce útoku Uhrův; pak se jim to nezdálo i přeplavovali vozy přes vodu. V tom Uhři na ně táhli, chtíce na ně udeřiti. Ale Čechové zavřeli se hned ve vozích za říčkou a chtěli tak se brániti; někteří páni s koní sesedali a mezi vozy šli, domnívajíce se, že se Uhři na vozy vyřítí. Ale oni pojezdivše okolo nich zatáhli se stranou k jedné březině. Tu pan Jeník žádal hejtmana a pány, aby jemu více lidí přidali, že sám k tomu nevystačí, aby Uhry přikvačil, kteří jemu před řadou vozův ujížděli, aby se mu kamsi poděli. Žádal tedy, aby mu Jan Klusáček ze Zhoře se svým lidem přidán byl. Potom teprv vozy hnul, neboť byli sobě při sražení vozův místo vel-

mi stísnili. Však když to Uhři zpozorovali, hned se zase proti nim obrátili. Tu Čechové opět se rychle ve vozích zavřeli, a děla i hákovnice na krajních vozích spravili. Uhři se přihnali, však byli krutou střelbou přivítáni, tak že na útěk obráceni jsou. Teď mohli Čechové svobodně dále k Třebíči táhnouti, i přišli k tomu vršku, s kterého sou prvé Uhři do vojska knížete Jindřicha střílelí. Kníže Jindřich ležel zatím někde blíže Třebíčského kláštera na hřbetě řečeného vršku otočiv se svou hradbou vozovou. Čechové u valném vojsku jemu ku pomoci spěchající pustili se do vršku táhnouce jenom dvěma řadami vozův vzhůru, proto že se nadáli, že jim Uhři toho vršku budou brániti, tedy aby sobě na svahu čtyřmi řadami vozův místo nestěsnili. Dostali se šťastně nahoru, a tam již zase čtyřmi řadami táhli Uhrův se již nebojíce, a tak ku sboru knížete Jindřicha přirazili. Tu postavili se s vozy tak, že k nim Uhři přístupu neměli, kteří také nikdy jim státi nechtěli, aby s nimi valnou bitvu svésti mohli. I stál tu sbor knížete Jindřicha tak na blízku kláštera, že mohli šípem ležení uherské až do kláštera přestřelovati. I obvinovali prý psaníčka okolo šípův a tak je do kláštera vystřelivše dopisovali sobě s posádkou klášterskou.

V klášteře byl již velký nedostatek potravy a vody, již se musili koňským masem živiti, upadali v nemoc a valně mřeli. Nouze dohnala je k tomu, že si umínili, proskočiti skrze uherské ležení a prosekati se k vojsku českému. Zvolili k tomu noc mezi svatodušním božím hodem a pondělkem 5.—6. června, kteráž byla dost tmavá a takovému předsevzetí příznivá. Rozdělili se na tři houfy; první byl nejslabší; druhý větší pod knížetem Viktorinem, ten obsahoval v sobě květ českého rytířstva, a třetí nejvalnější vedl Václav Vlček. V táboře uherském vůkol již všecko spalo, a tu otevřela se v zevnitřní ohradě brána klášterní vycházející do otevřené krajiny, a první houf Čechův se z ní vyřítil, šťastně uherským ležením proskočil a na návrší do otevřené vozové hradby knížete Jindřicha přijat byl. Hned na to vyřítil se druhý houf z kláštera s knížetem Viktorinem a také šťastně cíle svého došel, ale již se Uhři byli probudili a chtěli Čechům překážeti. Když se třetí houf pod Vlčkem zdvihl, byl již celý uherský tábor vzhůru. Vlček se musel biti a s ztrátou nazpět na klášter ustoupit

Když kníže Jindřich svého Viktorina i jeho lidi do své hradby přijal, hned se odtud česk vojsko hnulo tím spůsobem. Majíc šiny dolů táhnouti, rozkázali sou o lati, na poplach bíti, pískati a bu aby si Uhři na ně udeřiti netrouf tím jak mohli nejtajněji své vozy hu dolů stočili a opět sešikovali. asi učinil kníže Jindřich se svým ným sborem, i obě vojska poton sebe se položila. Konečně čtvrté 9. června, obě vojska, majíce p knížete Viktorina z Třebíče zeného, nazpět zase k Polné k Jiřímu táhli. Král Matiáš, mluv tím s jistotou, že Viktorina již j své moci má, slyše o jeho tajném na svých lidech, kteří mu proskoč strašně se vymstil, a hned své českým vojskem vypravil, aby je a porazili. Toho však Uhři neume zati; vskočivše Čechům pozadu do byli zase z nich vybiti, a pan z Nedanic hned dvě řady vo pole proti nim vytáhl, chtě se bíti. Však Uhři nechtěli mu čeliti obrátivše se jako útěkem ku svém zpět pádili. I tak opět nesměli s Čechy do valné bitvy pustiti, a jsouce ve svých vozových hradb odolatelni v nejlepším pořádku n nou přitáhli.

Třebíčský klášter zůstával zat v moci Čechův, a Uhři nepřest obléhati. Avšak zbytku posádky na klášteře zamčeným zle se ve tam bez mála do tří set koní s pan Vlček vida nezbytí smlo s králem Uherským o propuštění štera. Sám král Matiáš také již strádal nedostatkem píce, neboť ho mil v okolí bylo již všecko vy váno a protráveno. Pročež nech meškati v dalších předsevzetích smluvil se s panem Václave kem, propouštěje jej a lid jeho června s tím jediným závazkem, čtyř neděl neslouží proti němu. ještě průvod až do Velkého M čí, a vyprázdniv klášter Třebíčs od lidu tam zamčeného, obsadil j branným lidem.

Ležení krále Matiáše u trvavší plný měsíc, stalo se koneč ným a skvělým, neboť byli tam

iskupově a dva biskupově uher-
úředníci a jiní mužové výteční
an Zdeněk ze Šternber-
ich z Grafeneku od císa-
, a později přijeli nejen biskup
ý Tas z Bozkovic z Krako-
rius, děkan Pražský z Říma,
i sám Jan Jiskra z Bran-
Mikuláš Ujlaki. Zprávy,
z Krakova a Hilarius z Říma
nebyly dosti radostné. Král Ma-
ával z Říma peněz, a o těch
ěti nebylo, nýbrž jen o sbírkách
necké, které tam do truhlic na
měly padati; v Krakově měl
s jednati o ruku královy starší
dviky pro krále Matiáše a o
se krále Kazimíra ve válce proti
a byl zhola odmrštěn. Také ka-
dnota nebyla s to, aby mu byla
omáhati mohla, a pro to všecko
Matiáš velice rozmrzen vida
t před sebou, žeby sílu krále
mohl přemoci. Proto hrozil, že
králem Jiřím sjede a s ním zase
by prý byl i udělal, kdyby ho
uherští s velkou nesnází ne-
ho odvrátili. Možná však, že to
kok jeho, aby své spojence do-
jnější než dotud jejich podpoře.
konečně dne 20. června ze svého
řebíče, a celé své vojsko k Brnu

mi námluvami u krále Polské-
ho dceru Hedviku k manželství
imi špatně pochodil, neboť krá-
žběta Rakouská, pyšná na
nechtěla za žádnou cenu jemu
dáti jako muži rodu nízkého;
iky proti Čechům král Kazimír
ědi mu nedal. Když pak po bi-
Tasovi do Krakova pan Al-
Kostka z Postupic od
ho přišel, a Kazimírovi naději
e se král Jiří u stavův českých
aby s vyloučením jeho vlastních
li sobě jednoho ze synův Kazi-
po jeho smrti za krále, tuť Ka-
za odpověď dal, že nepřestane
o smíření papeže s králem Ji-
zase do Čech své plnomocníky

Co se mezi tím v té válce na jiných stranách dělo.

1468 od polovice května do polovice června.

Jako na Moravě tak i ve všech ostatních zemích koruny České zuřila válka na nesčíslných místech. Všecko bylo vzhůru a proti sobě rozzuřeno, města se zavírala, hledajíce bezpečí za svými hradbami, hrady a tvrze se dobývaly s obou stran, křižáci se po zemi ploužili sem i tam, a všude trpěla chudina po krajích nesčíslných záhub ohněm i mečem nejen od cizího lidu bojovného ale i od vlastních krajanův, jak kde kteří k té neb oné straně se počítali.

Největší válečné podniknutí proti králi Jiřímu učinili, kromě Matiáše Uherského, v stejném čase Slezáci a obojí Lužičané. Byl totiž dne 1. května 1468 opět sjezd katolické strany ve Vratislavi, a tu páně Zdeňkův syn, Jaroslav ze Šternberka, správce šestiměstský, Půta z Ilburka, správce dolnolužický, Oldřich Zajíc z Hasenburka, správcové knížectví Svídnického a Javorského a radové knížat Slezských ustanovili se na tom, že společně do pole potáhnou, aby zaměstnávajíce krále Jiřího se své strany Matiášovi Uherskému u válečném díle prospívali, i naváděl je k tomu legát Rudolf z Rüdesheimu, kterýž nyní po smrti biskupa Jošta z Rosenberka dosedl sám na Vratislavskou biskupskou stolici. Dne 9. května obehnali tedy město i hrad Bolkenhain ve Slezsku, jejž držel králův věrný služebník Vaněk z Warnsdorfu, potom dne 14. května počali valné vojsko sbírati připravujíce se ke vpádu do samých Čech. Biskupu legátu zatím na dobytí Bolkenhainu nejvíce záleželo, a jakkoliv jej král Matiáš naléhavě k sobě na Moravu volal, nepřestával o to usilovati, aby všickni Slezáci před Bolkenhainem se shlukli. Nejmocnější Slezský kníže, Jindřich Hlohovský a na Kožuchově, nepřipojil se však k Slezákům ale k Lužičanům horním a dolním, kteří již 26. května všecky své branné síly u Žitavy shromáždovali, aby mohli učiniti vpád do Čech. Měli do 1000 jezdcův a do 7000 pěších pohromadě, a z Čech samých přirazili k nim se svými lidmi pánové z Biberšteina na Friedlandě, Němci, a Venc z Donína na Grabšteině. Tu cítili se již dosti mocnými býti, a pan Ja-

roslav ze Šternberka vedl je co vrchní vůdce dne 29. května přes hranice do Čech. I počínali si tito bojovníci boží, za jaké se považovali, na svém tahu přes Český Dub k Turnovu tak nelidsky, surově, nešlechetně a ukrutně, že i sami katolíci s ošklivostí o tom mluvili; do kterékoliv vesnice vpadli, tu vybrali, zapalovali a zkazili, staré mladé obyvatelstvo selské a bezbranně bez milosrdenství zabíjeli, ženským napřed násilí učinivše; nejhorší mezi nimi bylo prý asi 600 sběře křižácké. K Turnovu došli 2. června o poledni, a tam na břehu Jizery se položivše otočili se hradbou vozovou. Na protějším břehu řeky něco opodál položil se podobným spůsobem pan Jindřich Michalec z Michalovic příjmím Kruhlata, katolík ale králi Jiřímu věrně oddaný, maje při sobě prý do 3000 ozbrojeného lidu svého a pana Šťastného z Waldšteina, ovšem nejvíce sedlákův. Lužičané plni důvěry v sebe přepravili se druhého dne ráno, 3. června, proti vůli vůdcův svých na druhý břeh Jizery a obořili se na Čechy také vozovou hradbou otočené; avšak tu se jim zle vedlo, i museli s velkou a bolestnou ztrátou od Čechův odstoupiti. Však třetího dne, 4. června, podařilo se těm nepřátelům zapáliti Turnov, tak že téměř celý vyhořel, potom všecky vesnice na míli v okolí. Čechové, podrážděni ukrutností jejich, se všech stran se sbírali k panu Michalcovi, chtíce se nad těmi německými vrahy pomstiti; k tomu také se již z Králové Hradce blížilo řádné vojsko, aby ty nájezdníky ven ze země vyhodilo. Toho se lekali Lužičané, a chtíce uchrániti veliké množství raněných, jež měli, dali se na zpáteční pochod, mníce zcela ustoupiti s pole a sčítajíce vinu svého nezdaru na svého vůdce, pana Jaroslava ze Šternberka, jehož tudíž ani již neposlouchali. Bylo to na Boží hod svatodušní, 6. června, i chtěli zas přes řeku Jizeru na druhou stranu se vrátiti; ale pan Michalec dal mezi tím výše nad Jizerou tři rybníky skopati, čím voda v Jizeře tak silně vystoupila, že se nejen velké množství nepřátel utopilo, ale i také jejich ležení na břehu potopeno bylo. A tu Čechové na ně dorazili, před sebou je hnali, po stranách na ně nabíhali, veliké množství jich pobili a hojnost kořisti jim odebrali. Byltě útok Lužičanův z Čech velmi žalostný, a sotva polovice života a v bídném stavu se domů vrátila; město Budišín prý samo p si ztrátu do 100 lidí svých v tom Eschenloer, od nás často jmenovan nikář Vratislavský, píše, že Lužičan to nemohli proti Čechům zvítězi svými nekřesťanskými činy byli v lost Boží upadli. Však s české stra něn byl při tom honu Lužičanův sá Jindřich Michalec tak těž z toho potom k nemalé újmě krále i umřel, jakž potom ještě o tom řeč

Hradové Konopiště v Čech Ojerce v Lužici počali se od v zení příměří toho roku 1468 opě dobývati, Konopiště se strany kr Ojerce se strany katolické jednoty horní Slezsko drželi tehdáž na uzdě královský hejtman Opavský, Ber Bírka z Násilé, a rovněž st hejtman Kladský, Hanuš Welf Warnsdorfu, hrůza Slezákův. M ští šlechticové Jiří Tunkl a S necký vtrhli ku konci května skupského panství Nisského v Sl chtěli se spojiti s vojskem králov které se v Čechách u Králové Hra Náchoda sbíralo, a jíti s ním k B hainu na pomoc; vrazivše však na s vojsko nepřátel museli zase naz stoupiti. Bolkenhain nedočkav moci od jinud, nemohl se proti Sle déle držeti, a vzdal se jim dne 23. č Již před tím dne 19. května králova sádka v Zembici (Münsterberc douc nezbytí, samoděk to město v a z něho ustoupila.

Také v jihozápadních Čechách, Plzeňském, ozýval se hluk války. se totiž Ota vojvoda Bavorský táhl s křižáky Švaby a Švejcary do kde se k nim připojili jednotníci H slav ze Švamberka, Burl Gutštejna a Jindřich ze H ce. Plenili a řádili ukrutně po kra královské posádky a rázná opatřen hrabův pana Jana z Rosenberka chenště zamezili další zkázu země škůdce vypudili. Křižáci prý před h Čechův někde od Plzně rozutíkali

---

Další běh války. Matiáš uvažuje se ravu. Ztráty Čechův u Telče a u V

1468 červen — červenec.

Král Matiáš opustiv teprv 20. ležení u Třebíče, obrátil pro

k Brnu, aby se předně v toto město uvázal a potom ostatní moravské sobě podmanil. Brňa-lí ho jako nějakého osvoboditele a slavně, a tu hned rozkázal Bla-Podmanickému, aby obehnal pilberk a jeho dobýval, an za-n k Olomouci se obrátil. Tu po panoval tří dosti silné tvrze pánův římu oddaných, totiž Bučovice, ovice a Brodek, které byly ly dovozu z Rakous brániti; s ji-ány a šlechtici, jako s Mikulá-Ojnic na Kroměžíři, smluvil se irně, toliko aby mohl tím krutěji na mocnější pány a vlastence mo-především na pány Tovačov-Cimburka.

Olomouce vjeli dne 3. července přední pánové a dvořané krále , an zám s valným vojskem teprv ence tam vtáhl, byv od měšťanův vé v Brně radostně a slavně při-Blízký klášter Hradištský o Špilberk českou královskou po-Olomoučtí proto ten klášter lo-u peleší nazvali, a král Matiáš nařídil vojsku svému, aby ten obléhali a jeho dobývali. Pak se ěří hnali na blízké královské mě-ičov, které prvnímu útoku šťast-alo a potom na pokoji bylo nechá-dobně i Moravský Štern-obstál, a požil také pokoje, neboť tiáš nyní hlavně na město Uher-radiště péči měl, které ač bylo ě, u věrnosti králi Jiřímu setrva-loť Matiášovi znamenitě překážeti ení jeho s zemí Uherskou. Proto obrátil u veliké síle i počal jeho i, ač ho veliké úsilí k cíli ne-Za to se zmocnil Uherského i již 17. července. Byli v něm ťanící u většině, ale podlehli pře-erské. Odtud král Matiáš ničeho Moravě neuchvátil; pánové a ry-áli Jiřímu věrní, škodili mu se hradův po příležitosti jak mohli, Cimburkové, Pernštei-Kunstatové, bratří Tun-a jiní.

tím na jiné straně zle se dítí po-rál Matiáš ještě u Třebíče leže ynu páně Zdeňkovu, Janovi ze berka, kterýž hájil katolickou Jihlavsku a v poledních Čechách, lou posilu uherských lidí jízdných čímž jej učinil spůsobilým, činiti útoky. Již 4. července podařilo se mu vylouditi k boji nějaký branný zástup strany krále Jiřího u města Telče na Moravě, kterýž bezpochyby o znamenité uherské posile toho pána ze Šternberka neměl tušení, a tak velikou přesilou krvavě byl poražen. Pan Jan ze Šternberka postoupil potom hned dále, v Čechách se s panem Jindřichem z Hradce spojil, na Týn nad Vltavou táhl, jejž vypálil, a potom k Vodňanům, jež také vypáliti chtěl. Tu Vodňanští svou neprozřetelnou bojechtivostí velikou chybu udělali a sami si těžkou porážku připravili. Neboť uhlédavše nepřátelskou jízdu, hned kvapně z města proti ní vyjeli v počtu asi 1200 branných se 60 vozy; i honili je beze všeho šiku a pořádku až k Číčenicům k mostu. Ale nepřátelé dřív než Vodňanským svou jízdou se ukázali, byli sobě v lese Kraví Hoře u Strp zálohu položili, a ta nyní z nenadání na měšťáky vyskočivši nedala jim ani času, aby své vozy strhli čili zavřeli, a té půl míle bili je napořád až k městu zase, vozy a děla jim pobrali, i zbili a zjímali jich do 350. Tato porážka stala se dne 19. července 1468. Mezi zajatými, kteří dovedeni byli do Jindřichova Hradce, kdež se vykoupiti musili, jmenují se přední rytíř Oldřich Malovec, Příbram starý a mladý a jiní. Praví se též, že pokud boj trval, dívali prý se Táborští a Písečtí s jakési hůrky, aniž svým přátelům ku pomoci přispěli.

Odpadnutí pana Jana z Rosenberka. Sjezd nepřátel v Olomouci.

1468 srpen.

Vypravovali jsme již výše, kterak pan Jan z Rosenberka, dosud věrný přívrženec krále Jiřího, pro veliké škody, jichž na svých statcích v poledních Čechách se strany Šternberkovy trpěl, pohnuta se viděl, již lonského roku 1467 dne 9. října s jednotou panskou v příměří vstoupiti. Válka, kterou nyní král Uherský počal a zvláště poslední prospěchy, jichž jeho pomocí katolická jednota u Telče a u Vodňan dosáhla, uvedly jej do velikých rozpakův, neboť nyní mohla nepřátelská moc i jeho statky v poledních Čechách zasáhnouti a velikou pohromu jemu spůsobiti. Pročež klesal u věrnosti králi Jiřímu slíbené a myslil na

spojení se opět s katolíky. Počal vyjednávati, a již 8. srpna vydali proň v Olomouci král Matiáš i pan Zdeněk ze Šternberka od něho žádané listy bezpečnosti, čili jak tehdáž říkali, glejty, aby mohl k nim přijeti a s nimi se umluvou srovnati. Místo sebe poslal plnomocníky do Olomouce, kdež dne 22. srpna skutečně uzavřena jest smlouva, kterou 31. srpna na Krumlově potvrdil. Král Matiáš a pan Zdeněk položili mu za hlavní výminku v té smlouvě, aby nejdéle do 14. září králi Jiřímu válku opověděl a tudíž jemu z přítele stal se činným nepřítelem. Strhltě za sebou pan Jan z Rosenberka také město Budějovice. I tamější obec, která již před rokem svého nejzasloužilejšího a spolu králi Jiřímu nejvěrnějšího souseda Puklici ze Vstuh ubila, poslala nyní plnomocníky své do Olomouce, kdež již 20. srpna byla od biskupa legáta Rudolfa i od pana Zdeňka ze Šternberka do katolické jednoty v její mír i nemír přijata.

Nyní počaly nájezdy Rosenberských i Budějovických po všech okolních krajích nejvíce na lid ubohý, jehož jímali a majetek jeho kazili. Však se potom Čechové i na pánu z Rosenberka za tu věrolomnost těžce vymstívali. Mikuláš Trčka na Vlašimi, Bedřich Ojíř z Očedělic na Vysokém Chlumci a Táborští pohubili mu panství Milčínské; rytíř Malovec z Pacova též Milčínským, Černovickým a jiným jeho poddaným nepřestával škoditi; rytíř Roubík zmocnil se Netolic; panství jeho Přibenické a Sedlčanské též byla od národní strany české nanejvýš pohubena.

Ještě se zdržoval král Matiáš v Uherském Brodě, dne 17. července 1468 od něho dobytém, a tu k němu tam přišli z Říma papežův legát Rovarella, bosák Gabriel Rongoni a poslové císaře Bedřicha. Podržev je dva dni u sebe, poslal je napřed do Olomouce a nezadlouho sám také do toho města přijel, aby se tu sjel se všemi svými pomocníky aneb aspoň jejich zástupci a s nimi porokoval. Z posavadních výsledkův války proti králi Jiřímu se přesvědčil, že jeho válečná síla nestačí k provedení velikého díla, kteréž od něho katoličtí národové očekávali, k podvrácení moci krále Jiřího a všeho kališnictví v Čechách. Proto nyní od císaře i od papeže žádal, aby mu důkladnější pomoci přinesli, sice že všecko nechá a raději do Uher se vrátí. Mínil i mimo to do Uher zajeti, aby tam nových s hojn nabyl. Aby však v jeho nepřítom Moravě neutrpěl škody, a čeho dobyl sobě pojistil, svolal do u prostřed měsíce srpna všeck níky katolické, spojence a poruč aby mezi nimi přísnější pořádek uvedl. Sjezd ten nebyl příliš v Matiáše nemálo dojímalo. Ktera podivili pan Zdeněk ze Šter a jeho soudruhové do Olomou vidouce a slyšíce, kterak se kr k nim chová ne co jejich pod a protektor, ale co jejich pán, j měla by jim býti zákonem. Řek není s nimi spokojen, leda s pan kem a s Plzeňskými; ostatní že anebo nic nepodporují; přikaz aby všickni katolíci, kteří toho učinili, bez odkladu také Jiřímu brad válku opověděli, a nikdo ab neměl přiměří. Kdoby nechtěl, t zil na místě církevní moci klatb přátelstvím. Konečně přikazoval, sko uherské, s nímž do české ko šel, všude přijímáno bylo do hrady a posádky. I musel každý osvědčovati, kolik vojska každý s v poli držeti. Legát Rudolf, Vratislavský, jistil, že ze Slez obou Lužic do 8000 vojska pohoto Zdeněk ze Šternberka p jakkoliv zchudl, až do konce vá 800 jízdných a 1500 pěších vydr dřich z Plavna, Buriam štejna a Plzeňští slibovali kraje Plzeňského 2000 jízdných pěších, také německá města mor zavazovala, dostaviti jistý počet a pěších, každé dle své možnosti ně museli se všickni dne 22. s písem zavázati, že králi Matiášo budou pomocni, že jeho neopustí, že bez jeho vůle v žádné rokov cíři se nedají. Ke zvýšení horlivo movalo se již napřed, ač to te kávalo se, že papež propůjčil k tiášovi sbírání zvláštního desátku říši Německé i po všech zemích Uherské a Polské; pak že cís knížatům světským a duchovním přikázal, aby již povstali ve zb konečnému vyhlazení nešesti Proto kojili se všickni veselou n celá válka s Čechy brzy a šťastn čena bude.

Mezi tím splnil král Kazim pověď svou králi Jiřímu danou,

odkování pokoje a smíření novými pokusiti chce. Přišli zajisté již 5. ce 1468 ku králi Matiáši do Olo- opět pan Stanislav z Ostro- vojvoda Kališský a Jakub z a, starosta Krakovský a k tomu je- tarý Mikuláš Skop, kastellán ínský, co poslové krále Polského; li potom delší čas u krále Jiřího v ch, a nyní v srpnu přišli zas ku tomu Olomouckému, podávajíce míru, kterými by se tato krvavá zastaviti dala. Ale tu v Olomouci již vřícknl novými nadějemi opo- oba legátové, Rudolf z Rüdes- u a Ruvarella, nechtěli se ani lnání dávati, pravíce, že slibům Ji- ení prý co věřiti, když je všecky a za křivopřísežníka uznán byl, a si nyní chtěl usmysliti, ať dá prvé kům do zástavy hrad Pražský, Karl- Kladsko, Špilberk a Uherské Hra- potom že se s ním bude moci vy- vati. Polští poslové nevědouce, co by u odpověděli, odešli zpět do Krako- nepořízenou.

e 3. září odejel král Matiáš z O- ce do Uher, ustanoviv za sebe pana ka ze Šternberka, aby vrchní u všech válečných věcí vedl.

---

dnější dvouměsíční doba ve válce roti nepřátelům krále Jiřího.

d polovice srpna do polovice října.

rástavé řeči nepřátel Čechův, že nu kacířstvu již málo dnův pano- zbývá, zdály se nyní skutečně po- ati se velkými ranami a pohroma- teré teď najednou, ač král Uherský ím do Uher odejel, na českou ná- stranu a na krále Jiřího spadaly, dost myslí jeho podvrátiti hrozily. d polovice srpna až do října, plných ledělí, byl od tehdejších lidí považo- za dobu, v níž oplýval kalich zá- u a hoře krále Jiřího. Předně utrpěl dujících ztrát na hradech a posád- potom i na lidech, mezi nimiž byli ější jeho přátelé a služebníci, je- ební podpory v národě. První ztrá- lo zajisté odpadnutí pana Jana z nberka a zpronevěření se Bu- vských. Následoval dne 27. srp- nečný pád důležitého hradu Oje- horní Lužici, jehožto posádka té- měř celý rok se hrdinsky bránila, a přemožena hladem dne 5. srpna s nepřátely se umluvila, že nepřijde-li jí do tří neděl pomoc a podpora, z hradu dobrovolně ustoupí, bude-li svobodně propuštěna. Tuto pomoc měli jí Saští knížata přinesti, ale činili to v míře nedostatečné a skrytě, ostýchajíce se počíti válku veřejnou ku prospěchu moci kacířské.

Král Jiří kázal veškerému vojsku svému, aby se v první polovici měsíce září u Kutné Hory shromáždilo, odkud ho chtěl užíti na rozličných stranách, kde důraznější obrany zapotřebí bylo. Sešlo se ovšem drahně lidu bojovného, ale nejvíce sedlákův a řemeslníkův, avšak málo pánův a mocnějších rytířův, kteří se ostýchali své hrady, tvrze a statky opouštěti a bez obrany nechávati. Zatím tu obecný lid, stará demokracie druhdy u Lipan poražená, ukazoval tím více smyslu pro vlast a pro zachování národu Českého. Král Jiří rozdělil to vojsko na několik sborův: jeden měl táhnouti do Slezska k ochraně Frankenšteina od nepřátel krutě sevřeného, druhý měl rozmnožiti obléhací vojsko před Konopišti, třetí měl rozmnožiti posádku na Špilberce, a čtvrtý nejsilnější měl do kláštera Hradištského u Olomouce spíži dodati. Však sbor do Slezska určený opozdil se, neboť již 17. září Frankenštein Slezákům se vzdal. Sbor vyslaný ke špižování kláštera Hradištského počítal asi 5000 branných maje za vůdce statečného pana Zdeňka Kostku z Postupic, přitáhl již na Moravu až ke hradu Zvoli mezi Zábřehem a Mohelnicí, avšak tu jej v noci dne 1. října 1468 uherský sbor Františka z Háje přepadl a znamenitě porazil. Sám pan Kostka byl v boji smrtelně raněn, a skonal druhého dne v Zábřehu u pana Jiřího Tunkla. Ihned chtěli pan Ctibor Tovačovský z Cimburka a kníže Viktorin tu chybu napraviti, a každý zvlášť k Olomouci táhli. Avšak pan Ctibor, dospěv až k Olomouci, byl hned u samých předměstí odražen, a kníže Viktorin zas jen ku Kroměříži došel, kdež také byl bojem utkán a k ustoupení přinucen. Padlo prý v těch bojích vesměs až do 3000 lidu královského, a posádka kláštera Hradištského nedostavši odnikud posily musela dne 10. října umluvou se vzdáti, načež na svobodu propuštěna byla. Z toho prospěchu byla katolická strana tak

nesmírně potěšena, že hned po všech zemích bylo kázáno, aby za vítězství nad kacíři obdržené všude Tedeum zpívali a všemi zvony zvonili. Ještě dříve, nežli klášter Hradiště padl, zmocnil se jeden ze synův páně Zdeňkův ze Šternberka více lstí nežli silou dne 8. října také hradu a města Poiné v Čechách, dědictví rodiny krále Jiřího po někdy panu Ptáčkovi z Pirkšteina.

Nyní seděl pan Zdeněk Konopištský ze Šternberka co vrchní správce války proti králi Jiřímu na vysokém koni, domnívaje se, že nyní se octnul na pravé dráze k vítězství a slávě. Na štěstí však brzo se přesvědčil, že to byla naděje jen klamná, a že ještě daleký jest svého cíle.

Krále Jiřího všecky tyto neprospěchy zajisté velmi dojímaly, ale ještě větší zármutek jej potkal ztrátami některých svých předních přátel a pomocníkův. Smrt pana Zdeňka Kostky z Postupic byla pro něj nejvýše citelna a nenahraditelna; v něm míval svého nejdůvěrnějšího přítele, rádce a služebníka, kterýž jeho nejlépe uměl zastupovati ve věcech vnitřní vlády zemské. Ale také všickni kališníci v zemi ztratili v něm svého prvního náčelníka ve stavu panském, a těžce byli dotknuti. — Té doby umřel i druhý náčelník kališníkův českých, a to v stavu rytířském, znamenitý Burian Trčka z Lípy a na Lipnici, bohatší nežli mnozí pánové. Umřel obyčejnou smrtí byv dlouho churav. Také umřeli pan Fridrich ze Šumburka, pán dobytého hradu Ojerec v Lužici, a rytíř Vilém Dubánek z Čijevic, přední mezi úředníky královny Johanny, který zahynul při obležení Konopiště. Smrt obou těchto mužův považována jest také za ztrátu pro krále Jiřího zvláště bolestnou. Konečně umřel také pan Jindřich Michalec z Michalovic řečený Kruhlata, nejvyšší komorník zemský, následkem rány, kterouž obdržel po boji u Turnova při pronásledování Lužičanů na jejich útěku z Čech. Byltě poslední staroslavného rodu svého, a katolíkem jako všickni jeho předkové; ale krále Jiřího přidržoval se vždy již proto, že první manželka knížete Viktorina, Žofie Ptáčkovna z Pirkšteina, ctila v panu Michalci druhého otce svého, neboť on jí byl otčímem, měv matku její, Annu z Hradce, vdovu po panu Hynkovi Ptáčkovi z Pirkšteina, za manželku. Náleželo mu panství Mi
leslavské a Touškeňské čili Bran
nad Labem, jež nyní zdědila jeho
Magdalena vdaná za Jana Jin
roše, mladšího bratra pana Ctibo
vačovského z Cimburka. Tím způ
dostal se do Čech moravský archu
rod pánův Tovačovských z
burka, a výše řečený pan Jan Či
roš již r. 1469 vládnul panstvím
boleslavským.

Řádění německých křižákův v Če

1467, 1468 a 1469.

Mezi křižáckými vojsky, kteréž z
husitské války do Čech vpády své
a mezi křižáky, kteří nyní za krále
ho Český národ vyhubit přišli, byl p
rozdíl ten, že nyní nepřicházeli jak
války husitské v houfích velikých n
sob vojska spořádaných a znamen
knížat za vůdce majících, nýbrž že
na způsob větších menších shlukův
lek a také porůznu do českých
vpadali a nad českým lidem krvavé
vadské ukrutnosti páchali. Co naši
kronikáři o nich zapsali, dává ovšem
dectví o tom, jaká surovost, povére
ba i zhovadilost tehdáž shledávala
obecném lidu německém. Ve všech
válkách krále Jiřího křižáci nic zna
tého nevykonali, ani jeden hrdinsk
neprovedli, žádného města ni hrad
dobyli, než tolik strasti, utrpení a
obecného lidu, s každou válkou nev
telně spojené, žalostným způsobem
žili, připojujíce se k domácím voj
strany národu protivné. Mnohokrá
veliké síle do země vpadše a jakoby
cky Čechy pobiti a sami vlast č
svým plemenem osaditi měli se ch
jíce, bývali vždycky poraženi a nik
ctí z Čech zas nevyšli; ovšem ve st
velikém rozličnými cestami ze země
utíkali se škodou a se svým nezd
velikým. Nosili na šatech svých
červené ze sukna vyšité, aby je lid
nich znali, že jsou bojovníci boží.
neměli; každý se měl sám na svůj
v poli živiti, čehož však na mnoze n
tak že tací bojovníci boží nebyli lep
pežníkův a sprostých zemských šk
Čechy, kteří se jim dali, napořád zal
a to prý pro krev boží, zabíjeli že
šestinedělích ležící i s dítky jejich;

[illegible] hlavy, házejíce jimi na sebe [illegible] hlavami zelnými, anebo na koly je [illegible]trkujíce do plotův u vsí vstrkali; za[illegible]jeli také starce a baby ve špitálích, ko[illegible] jedině poškoditi mohli, a umývali [illegible] své v krvi jejich, majíce za to, že [illegible]dou všech hříchův čisti. A když prý [illegible] někde měli s Čechy bíti a některého [illegible] zabili, tehdy několikero těch Něm[illegible] křižákův na něho vlezli co na padlé [illegible]vado, dávíce z něho krev, aby se v ní [illegible]zali a též hříchův čisti byli. Neb prý [illegible] na to papež navedl, dav na to svou [illegible], aby tak činili a v té krvi kacířské [illegible] se plíhali: kdožby koliv zabil Čecha [illegible] jeho krvi se umyl, že hned bude všech [illegible]chův čist, jakoby se neviňátko z mat[illegible] narodilo; a byl-liby v tom boji zabit, [illegible] papež otevřel jest nebe, že hned kaž[illegible] ten zabitý křižák beze všeho očistce [illegible] nebe půjde. (To ovšem ani papež ani [illegible] legátové nepřikazovali křižákům, [illegible] je tak učili, ale sprostý lid německý [illegible] jejich nařízení svým spůsobem vyklá[illegible].) A když tak sou po zabitých Češích [illegible] káceli, mažíce se jich krví, mnoho[illegible], jakož prý se s jistotou praví, jiní [illegible]chové k tomu se hodivše, na jednom [illegible]bitém Čechu tři, někdy i čtyři a pět [illegible] křižákův sporáželi. Tak se oni v Če[illegible]ách čmuchali a smýkali toliko po [illegible]ech a nehrazených městečkách, dovo[illegible]jíce svého rekovství na dítkách, na že[illegible]ch selkách, na nebohých chodcích v [illegible], kteréhož kde se chopili, že jest k [illegible] nemohl ujíti ku posádce nebo na [illegible]ci. Zabíjejíce kde co mohli živého, [illegible] napořád pálili, a tak ohňův v noci [illegible] bývalo viděti, neboť paličstvím [illegible] též domnívali se dobývati nebe [illegible] sebe.

Jednotlivých děsných příkladův jejich [illegible]tnosti proti bezbrannému lidu české[illegible] zaznamenali staří létopisci několik; o [illegible] jsme se již zmínili při roce 1467, [illegible] se ploužili s lidem pana Zdeňka ze [illegible]nberka v kraji Bechyňském poblíž [illegible]pníka; tam prý v jiné vsi jedna [illegible] vidouc a slyšíc, co ti Němci páší, [illegible] veliký se svými dětmi trpíc, pro [illegible] tesknotou nechtěla na své děti [illegible] katův dočkati, aby jich nepobili před [illegible] očima, a napřed svoje dvé dítek [illegible] sebe samu oběsila. Žoldnéři pana [illegible] jali na cestě kněze kališníka, [illegible] šel na Tábor, a toho přivedše do [illegible]slavi upálili tam na rynku. V [illegible] když křižáci byli s Lužičany, mnoho žen zmordovali; v Kolovči u Klatov mnoho hlav dítkám postínavše, házeli jimi na se jako míči. Matka hájila děťátka na rukou, a oni i matku i dítě mečem probodli. Také Olomúčtí Němci nedávali se v ukrutnostech zahanbiti křižákům; když jednou udeřili na jednu ves, utekl se kněz tamější, který pod obojí rozdával, do kostela a vzal v ruce monstrancí s tělem božím, mysle že se zastydí ti Němci, a jemu ničeho neudělají. Ale oni mu monstrancí z rukou vytrhli a jeho samého na kusy rozsekali.

Již v prvním roce těchto válek, 1467, snášeli Čechové všelikých neřestí od německých křižákův; v následujícím roce 1468 dosáhla ukrutnost jejich nejvyššího stupně; ale roku 1469 ozval se již národní slovanský cit zase hojně a mocně, a ve spůsobu často novém a neočekávaném, že nejednou i sami katoličtí žoldnéři obořívali se zrádně na ty křižácké spolubojovníky své, jak toho první příklad dal u Hořepníka onen panoše páně Zdeňkův, který, jak jsme již vypravovali, křižáka skolil, který české selce, aby své dítě brániti nemohla, obě ruce usekl. Starý jeden létopisec zachoval náhodou jednu takovou památku z Duchova a z Budyně. Oba hradové v těchto městech náleželi panu Janovi Zajícovi z Hasenburka, stranníku Matiáše Uherského, a maje něco křižákův k ruce, bránil tyto své hrady a města svými žoldnéři proti králi Jiřímu. Avšak čeští jeho žoldnéři na ty křižáky velmi nevražili, a přezvěděvše, žeby tito chtěli v chůzi jíti někam jenom v malém počtu desíti neb dvacíti, oni připravivše se, aby poznáni nebyli, vyšli jim leckdes v lesích v cestu, a tu se jich zmocníce, donutili křižáky ty své kříže žráti; a nechtěl-li který, tehdy porazíce jeho mocí mu ten soukenný kříž v hrdlo cpali a tak mnohého zadávili. Jestliže kdo jiný tomu chtěl brániti, toho ubili. A to prý čeští žoldnéři těm křižákům často činili, a když ti křižáci na hrad se vrátili, a správci posádky na to násilí žalovali, nechtěl žádný z žoldnéřův k tomu se znáti.

Křižáci nešetřili také zboží a poddaných katolických pánův, jak mile nenáleželi k odbojné jednotě. Panu Janu z Lobkovic na Hasišteině náleželo městečko Přísečnice v samých Krušných horách na saských hranicích, nyní ovšem poněmčilé a od Němcův Pressnitz nazvané; i měl ten pán ka-

plana, který s křižáky se stovaryšil a pánu svému ušed ty křižáky na Přísečnici navedl. Oni vpadli do toho městečka, ale obyvatelé ušli na kostel, odkud se dobře mohli brániti. Když to pan Hasištejnský zvěděl, zdvihl se s lidem svým proti křižákům, a také pan Beneš z Weitmile, pán na Chomútově, také katolík a krále Jiřího rada, potom město Žatec se svým lidem k němu přirazili. I táhli na ně mimo Kadani blízko odtud, kde byl potom klášter Bosácký čili Františkánský. Pan z Weitmile nechtěl v noci dále táhnouti, a odložil to až na ráno; ale křižáci v Přísečnici o tom zvěděvše, hned pyč utíkali, tak že mnozí zbroj svou v městečku zapomněli, ale asi na dvě kopy krav v něm zajali a s sebou je hnali. Pan Hasištejnský druhého dne ráno k Přísečnici přitáhna pravil, že všecky křižáky, kterých tam zastihne, upáliti dá. Avšak nebyl nikdo postižen, leč jediný německý pacholík dosti špatný, a nad tím nechtěl se pan Hasištejnský mstiti. Toliko jemu červený kříž se suknice strhli, a kázali mu jej snísti.

To vše se dělo v druhé válce proti Matiáši Uherskému na podzim r. 1469, o které ještě vypravovati budeme, a v které Čechové na všech stranách vítězili, a tu celé německé křižáctvo na vždy bídný konec vzalo.

Obrat k lepšímu. Dobytí Konopiště.

1468 říjen — prosinec.

Pan Jan Tovačovský z Cimburka nahradil brzo ztrátu pana Zdeňka Kostky z Postupic, neboť jsa pán neméně vzdělaný a horlivý, postavil se brzy v čelo obrany Čechův pod obojí přijímajících s velikou srdnatostí a stálostí. Zas na místě zemřelého pana Michálce povýšil král Jiří pana Viléma mladšího z Riesenberka a z Rábí na nejvyšší komornictví v království Českém, pána již často jmenovaného, katolíka králi věrného.

Pan Zdeněk ze Šternberka, dosáhna tolika prospěchův nad králem, domýšlel si nyní, že má cestu jako již proklestěnou k osvobození svého hradu Konopiště v Čechách. Uměl jej v minulé zimě za příměří výborně zásobiti potravou a potřebami všelikými, tak že zase dlouho spupně mohl vzdorovati všemu úsilí vojska královského.

Střelba proti hradu ale nep
proto, byli obléhatelé, jimž vše
Přibík Tluksa z Čechtic
ení, na výšinách, které hrad ob
klučují, hašty stavěti, jichž počet
až na 14 vzrostl, a z nichž nej
prý tak pevna, jako hrad sám.
šty pak tvořily pásmo hradeb v
du jak nějaké město dosti lidnat
krajina mezi Konopišti a Bene
la jako jediný stálý tábor, kde
lidstva a koní leželo, majíc tá
děno zásob potravních a věcí
pro vlastní potřebu. Velitel hra
tíř Markvart z Kralov
ník pana Zdeňka ze Šternberka

Král Matiáš, když ještě v
se zdržoval, sám nařídil, aby
k dalšímu zásobení hradu K
Moravy co možná valná jízda p
jakmile nastane k tomu chvíle
Nyní myslil pan Zdeněk, že t
le nadešla, i spojiv se s Mi
Čuporem, vojvodou Sedmih
Všech Svatých 1468 u velké s
se vypravil. Proniknul pak v sl
kolika tisíci jízdnými a málo
do samé blízkosti hradu. Avšc
taková síla branného lidu král
byl krvavě odražen a zásoby,
bou vezl, královským v kořis
musel. To ho neodstrašilo, a
hem listopadu ještě podruhé s
sobami, a s větší silou až k
nopišti přirazil. Byl však p
tán, a netoliko zase všecky
lovskému vojsku musel pustiti
počet jeho jízdy a všickni pěší
dílem do zajetí se dostali, a
útěku spásu musel hledat. Ta
posádce na hradě, hladem u
jiného, nežli umluvou se vzd
královskému vojsku postoupiti,
lo teprv v měsíci prosinci
známého. Osmnáctiměsíční ob
du Konopiště bylo zajisté
ného trvání svého nejpamátn
nách českých. Král Jiří pot
s Benešovem a ostatním pří
ku komoře královské. Z bašt
nastavených byly všecky během
strženy, i zachovaly se toliko z
z nejpevnějších bašt v lesní
pahorku Tuškově, kteréž n
ní straně nad rybníkem proti

Uherské Hradiště
drželo se ještě vždy hrdinsky p
telům strany uherského krále.
zevzal kníže Viktorin, že to

…y se proti nepřátelům dále
…niti. I podařilo se mu to lépe,
… Zdeňkovi u Konopiště. Potkal
… s Blažejem Podmani-
…do jakýchsi bahen ho zahnal,
… nemohl brániti, aby se města
… při řece Moravě, dříve ztra-
…ět zmocnil. Maje pak to město
…ó, bylo mu možno, otevříti si
…u ke Hradišti, tak že to
…tečně dle potřeby potravou zá-

…najednou zle vedlo panu Zdeň-
… Šternberka; nestačiv již
…néřům svým, ode mnohých byl
… tomu přidružila se druhá ne-
…král Matiáš pro nespokojenost
…a nové nebezpečenství od Tur-
…činucen, povolati částku vojska
…oravy do Uher a ještě od cí-
…kous posily se domáhati. Tu již
… český pod Václavem Vlč-
…l počíti zase válku výbojnou,
…ku konci roku toho 1468 proti
…ý zatím byl v Římě, do Rakous,
…jiny tamější. Zároveň pak krá-
…ská posádka na hradě Špil-
…ráníc se hrdinsky proti nepřá-
…deset měsíců hrad obléhajícím,
…n u pod hradem ležícímu, straš-
… nepřestávala. Bylo prý málo
…e městě s celým střechami a
…bývatelé museli se ukrývati ve
…odzemních a na ulici vyjíti bylo
…o, neboť střelba z hradu všude
…a a všecko drtila.

…ě jízdě do Říma, o říšském sně-…ně a o zastavení krále Matiáše u Vilémova

1469 leden — únor.

…yl císař Bedřich III. od vlast-
…aných r. 1462 ve Vídeňském hra-
…n a ve strašné nouzi se octnul,
…jo král Jiří potom vysvobodil,
…dáž slib, že vykoná pobožnou
…íma. Nyní teprv po šesti létech
…e k vyplnění toho slibu odhodlal,
…e dne 16. listopadu na cestu.
… ovšem, že má při tom také po-
…yzly, neboť zajisté šel se nyní
…n radit a o tom ukládat, jakby
…dějšího osvoboditele a největší-
…ince, krále Jiřího, uvrci mohl do
…áhuhy! Mimo to potřeboval také
… rady proti nynějšímu svému nejmocnějšímu a nejnebezpečnějšímu příteli, králi Matiášovi Uherskému, který chtěl býti na Římského krále povýšen. Návštěva Římského císaře u papeže v Římě poskytovala tehdejšímu světu poslední středověké divadlo, kterak moc duchovní nad světskou vysoko se stavěla, totiž kterak se papež ještě vysoko vynášel nade všecky panovníky světské. O ceremoniích, kterých při setkání a obcování obou hlav křesťanstva šetřeno býti muselo, dal Papež Pavel II. památní knihu sepsati, aby prý potomstvo vědělo, jak to při takové příležitosti i budoucně i na vždy držáno býti má. Když císař poprvé k papeži se blížil, dvakrát na kolena padl a potřetí teprv mu nohu políbil, načež mu popřáno, také ruku a tvář papežovu políbiti; císařův trůn býval vedle papežova trůnu tak postaven, že výška jeho dosahovala jen až k nohoum Jeho Svatosti; když papež o vánocích četl mši slavnou, císař v oděvu jahenském, jako někdy Sigmunt v Kostnici, zpíval evangelium o rozkazu vyšlém od císaře Augusta; když papež měl sedati na koně, císař Bedřich přiskočiv chtěl mu na spůsob sluhy třmen držeti, jakž to někdy starší císařové dělávali; ale Pavel II. nechtěje tak nízké služby, odepřel užití jí. Avšak k opakování takovýchto obřadův napotom nikdy již nepřišlo.

Se svými žádostmi císař Bedřich, jakkoliv se kořil papeži, špatně pochodil. Žádal, aby mu Římská stolice pojistila dědičnost koruny české a uherské pro sebe a syna svého Maxmiliana; neobdržel toho. Žádal bezpochyby také, aby kurfürstství koruny české na dům Habsbursko-Rakouský přenešeno bylo. I z toho nebylo nic, — neboť papež považoval krále Matiáše Uherského za svého předního zástupce a zápasníka v křesťanstvě, a nesvolil k ničemu, co by tomu mohlo býti nemilé. Avšak naproti koruně České byla v Římě taková nepřízeň, že jí vůbec již ani trpěti nechtěli. Neočekávaný odpor Čechův rozdráždil duchovní moc Římskou tak náramně, že se již mluvilo o tom, aby České království dokonce vymazáno bylo z počtu království vůbec, i aby se země rozdrobila na několik knížetství, hrabství a jiných samostatných krajin a měst svaté Římské říše. Také chtěl císař Bedřich, aby papež svolal sjezd knížat do Kostnice, jako byl za jeho předchůdce takový sjezd v Mantově, pro obranu křesťanské víry proti kacířům a pohanům, — ale oni toho nechtěl papež Pavel II. učiniti, a nestalo se tak.

Následkem rozkazujícího volání krále Matiáše, aby mu z Německé říše pomoc byla dána proti Čechům, rozepsán byl sněm říšský do Řezna, kterýž dne 19. února 1469 zasedati počal, dříve nežli se císař z Říma navrátil. Všecko co se na tom sněmě jednati mělo, k jednomu hlavnímu cíli směřovalo, totiž k podvrácení kacířské moci v Čechách. Papežský legát Rovarella předsedal spolu se zřízencem císařovým; jinak byl ten sněm neslavný, a od katolické jednoty v Čechách přišli k němu nový kapitulní děkan Pražský, doktor Jan z Krumlova, pánové Jindřich z Plavna a Dobrohost z Ronšperka, konečně rytíř Jan Kocovský. Mluvilo a radilo se o velké síle válečné, která by proti Čechům do pole měla postavena býti. Nechme je se raditi, a vizme, jak si zatím král Matiáš počínal.

Stavové uherští svolili králi Matiášovi k zemské dani na pomoc proti Čechům, on pak, udusiv některé vzpoury v zemi, hned po novém roce 1469 s novými silami na Moravu chvátal. Do Holiče přišel mu vstříc okolo 20. ledna pan Zdeněk ze Šternberka, aby mu plin radosti zvěstoval, kterak se mu podařilo, úkladem a zradou dne 9. ledna 1469 opanovati hrad Rosenberk v Čechách, a v něm velkého pokladu se zmocniti. Tento hrad byl již vyšel z držení rodu Rosenberského, a držel ho v zástavě pan Jan Popel z Lobkovic, pán na Hluboké, katolík, avšak králi Jiřímu věrně oddaný. Dostal se při opanování Rosenberka sám se svým synem Děpoltem v zajetí páně Zdeňkovo, neboť nepomáhaje králi Jiřímu proti katolické jednotě, aby v klatbu neupadl, domníval se, že se jednota k němu nepřátelsky míti nebude. Dali jej do vězení na Krumlova on v tom vězení do roka a několika měsíců (1470) i umřel. Byl to první Popel z Lobkovic, praotec dosud květoucího rodu knížat z Lobkovic.

Dne 12. února 1469 vzdala se také královská posádka hradu Špilberka pro hlad, i ač byla městu Brnu náramných škod a úzkostí způsobila, obdržela svobodný průchod i se zbraní. Z toho bylo veliké plesání v Brně a ve vojště uherském a katolickém. Král Matiáš nyní teprv cítil se býti pánem v Moravě, neboť kromě Uherského Hradiště, Ostrova a Uničova, kterážto místa se dosud držela, nikdo v zemi nemohl se mu již platně opříti; proto nyní si umínil splniti slovo své již vloni dané, že na Čechy
mou Prahu potáhne a neomyl
kacíře potře. Vojsko měl nyní
větší, a nesměl ho nechati bez
nění.

Především chtěl se Kutné
jejích dolův stříbrných zmocniti
aspoň zkaziti, aby kacíři nem
z nich brátí posily moci své;
února hned po vzdání se hradu
nastoupil z Brna tažení své
Táhl přes Litomyšl a Vys
to, aniž se dobýváním těch pev
chtěl meškati; ale krajina vůk
od vojska jeho trpěla, tvrze
a Uhersko a mnohé vsi lehly
Smrt a hrůza panovala všude,
Uhři táhli, i zdálo se prý mnoh
by již nastával soudný den. Z
Zdeněk ze Šternberka
k Chrudimi přitáhl, a tu ve
nech leže, Chrudimské předm
liti chtěl. Ale Chrudimští stateč
postavili a své předměstí vypá
načež pan Zdeněk ke Hrocho
ci táhl a tam s králem Matiáše
jil. Již 19. února přitáhl král
panem Zdeňkem zase k Chru
tu si král Matiáš s malým po
ných Uhrův do okolí vyjel, ab
vyskoumal a — Čechové jej
však byl přestrojen za sprostěh
ka, jsa člověk postavy jinak
při tom dobře česky mluvil, ne
a zas pustili co neužitečného
Vysmívali se pak Uhři dobrom
hlouposti české, ale Němci p
Bůh všemohoucí ostříhal služeb
ho. Matiáš potom Chrudimi an
val, nýbrž přes Heřmanův
kterýž od Uhrův spálen byl,
Lichtenburku táhl, kterýž
zradou býti postoupen. Čechov
kazili, a Uhři rozdělivše se hn
jedné straně k Ronovu, měs
roviny dolů, na druhé zas podle
ny do roviny sestoupili, kdež se
lémovem zase v jeden prou

Král Jiří obdržev zprávu o
přátel do Čech, napřed do Ku
ry pospíchal, jakoby měl největ
o hájení pokladu svého. Tam
všechnu brannou moc, aby mu
co nejrychleji jeho věrní. Nastal
hnutí po vší vlasti, každý cítil,
o věc velikou, že veliké nebez
nastalo. V pátek o sv. Matěji
února vyvedl konečně král Jiř

vojsko své do pole, ale opět v Čá- zastavil. Uhři byli již v nížině aké, ale jaké pohyby obě vojska obě činily, toho paměť nezachovala ři měli po levé straně pásmo tak h „hor železných", v kterých král dekoliv nějaký průchod zdál se n býti, kázal udělati zářeky, po straně v rovině rojily se houfy voj- ského, kterému prý na každou hodi- přibývalo. Zima byla krutá, sněhu I nemoha se král Matiáš nikam pro Železné hory byl u Vilémo- jednou českým vojskem obklíčen. brzy veliké nebezpečí postavení u prostřed národu, jehož proti sobě š byl rozdrážděl, neviděl jiné spá- li v zastavení boje a u vykroucení o položení svou obvyklou věrolom- vylhaností, počítaje při tom na yslnost a vždy živou, srdečnou ná- t k sobě krále Jiřího. Vedl s sebou ně pana Albrechta Kostku tupic, kteréhož náhodou někde hodu do Čech jeho lidé byli zajali. an Kostka, bratr nebožtíka Zdeňka jako byl milým přítelem krále Ji- k se i těšil zároveň přízni krále ovšem na lícho, neboť Matiáš al v skutku krom sebe nikoho. od Matiáše na sebe poselství ku římu, aby jej ku příměří přemlu- akož starý letopisec píše, Jiří, král ostivý, vida Matiáše ztraceného a eho míti tu po své vůli i se všemi vými nepřátely i se Zdeňkem ze rka, a jim odplatiti zlým za zlé — al nakloniti ku smlouvání! Matiáš smlouvy ze strachu a bázně, vida přibývá králi Jiřímu veliké množ- chův k vojsku, kteří všickni jenjen ojechtivostí, žádostivi jsouce skro- řátely tyto a jim rohy srážeti. A Jiří nedopustil boje, a Čechové směli na krutého nepřítele sáhnou- ovalo se, a druhého dne, bezpo- 17. února, sjeli se obadva králové vsi Úhrově, a vítavše se spolu jedné velmi špatné chalupy v ty álené, a tam sou sami mezi sebou vali, a co sou rokovali, nikdo jest I. Jenom když opět vyšli, oznáme- že král Jiří přijal pozvání Mati- aby tobo dne obědvali spolu, a Ji- u něho byl hostem. Bylby každý ak tobo očekával. Vyšvihl se Ma- koně a jel odtud se svým ko- m do Uhelné Příbrami, připravila hostina. Jiří tam přijel potom za ním se syny svými, a vstoupiv do večeřadla podával ruky své předním osobám okolo Matiáše shromážděným, i panu Zdeňkovi ze Šternberka. Ten však nepřijav ruky královské vyhnul se a nahlas řekl, že nedá ruky své kacíři, leda k jeho smrti. Uslyšev takovou surovou řeč král Matiáš hned v žert a smích ji obracel, král Jiří zas dělal se jí neslyšev. Všickni byli sice skutečně ještě v moci krále Jiřího, a přec měli té drzosti, takto k němu se chovati. Možná si pomysliti, jaká asi při tabuli panovala srdečnost a upřímnost, jaká mezi hodovníky veselost, ačkoliv Matiáš prý nahlas mluvil, „že krále Českého má vše rovné potkati." Myslil tím bezpochyby tolik, že kdyby král Jiří proti Matiášovi v takové nesnázi se měl octnouti, žeby se mu Matiáš také ke smlouvě a ke všemu dobrému podával.

O tom, jak se oba králové smluvili, zápisu neučiněno, neboť nemohl prý Matiáš bez urážky papeže a jeho legátův ve spisu poctiti titulem královským; a král Jiří ukázal takovou slabost na sobě, že tomu uvěřil, když se mu Matiáš rukou dáním, slovem a ctí svou zavázal, že ho s papežem dokonale smíří, a to ještě na základě kompaktat, když Čechové jen na tom základě poslušni býti chtějí apoštolské stolice. O to se tedy smlouvali králové ve spálené chalupě Úhrovské, a takovou věc Matiáš když se octnul v pasti, sliboval, o které dobře věděl, že splněna nebude!

Vyšlo později ovšem na jevo, že se Matiáš v Úhrově králi Jiřímu svěřil, kterak papež i císař mu slíbili, povýšiti jej na království Římské, i že Jiřího žádal o hlas jeho kurfürstský a přímluvu u jiných kurfürstův, že mu za to všecky hrady, města a krajiny navrátí, kteréž byl dosud na Moravě a jinde v koruně České pod se podmanil. Avšak vůči těmto klamným slibům kam se poděla v té chvíli dosud na slovo vzatá opatrnost a chytrost krále Jiřího! Jen jeho slepá náklonnost k svému zeti mohla to způsobiti, že od něho jiné jistoty a podstatnější zástavy nežádal, než toliko ruky, slova a cti takového člověka, od kterého již nejednou šeredně byl oklamán. Jiří upřímně uvěřil tomu, že se tak stane, co mu Matiáš sliboval, neměl proto, oč by ještě dále bojoval a čeho by si více žádal: vždyť prý se mu vrátí blahý pokoj zase a žádoucí smíření s celým křesťanstvem!?

Oba králové uzavřeli tedy hned všeobecné příměří v celé české koruně, kteréž prozatím až do velkonočního pondělka (3. dubna) mělo trvati; za toho příměří pak slíbili sobě, že se 24. března i se svými radami v Olomouci sjedou k uzavření konečného pokoje.

Uhři odtáhli od Vilémova v pokoji k Polné, a 1. března muselo se vojsko české k rozkazu krále Jiřího rozejíti zase. Nevrlost Čechův, že bez boje mají se vraceti, kdežto zpupného nepřítele dočista zahubiti mohli, byla ovšem veliká; již prostý rozum každému pravil, že smlouvání v tuto chvíli s takovým nepřítelem byla pošetilost veliká, a vesměs ozývali se hlasové, kterak toho litují, že kníže Viktorin jen o jeden den se obmeškal, ten žeby k takovému smlouvání nikoli byl nedopustil. Jedouce domu láli králi Jiřímu a přimlouvali jemu.

Z Polné na hradě, králi Jiřímu odňatém, psali král Matiáš i Zdeněk ze Šternberka téhož samého 1. března listy k Slezákům a Lužičanům, že pokoj jest, i že nemá dále býti válčeno. Tyto listy byly králi Jiřímu na Kutné Hoře v noci na 2. března dodány, a on dav vzbuditi „vrchního a přísežného" posla svého Michala, kázal mu s nimi jeti k Žitavě, aby vojsko, které se zase z Lužice do Čech chystalo, zastaveno bylo. Posel ten dojev do Žitavy dne 3. března o poledni, ale když odevzdal listy své, chtěli mu co podvodníkovi hned na hrdlo sáhnouti. „Vidíme listy a pečeti krále Uherského a pana Zdeňka, a přec tomu nemůžeme věřiti", tak mluvili Lužičané. Michal snažně prosil, aby se neukvapili na něm, ale posečkali trochu, on že jim neuteče, že ho vždy budou moci trestati, nepotvrdí-li se zpráva jeho. „Kacířova věc musí příliš zle státi, když užívá takových podvodův", tak psali Žitavští ještě 4. března Zhořelským; ale již 5. března dostali zprávu o příměří z tolika jiných stran, že již o tom pochybovati nemohli. A když se na říšském sněmu v Řezně s mnoha stran velmi neochotně radili, jaké oběti by měli z říše na válku proti kacířům přinášeny býti, přišlo najednou 10. března psaní od samého krále Matiáše, že s Jiřím z Poděbrad zavřel příměří a že jest po válce. Legát Rovarella rozhněval se nad tím velice a nechtěl tomu také věřiti. Porady sněmu byly však rychle a se strany neochotných úděv sněmu také ochotně skončeny, a Rovarella již 12. března vydal se z Řezna na cestu k samému k tiášovi.

Sjezd v Olomouci. Jednání mezi králi.

1469 duben.

Jako Čechové litovali kroku k ho, že maje nepřátely v moci marné sliby a klamné naděje škody dal jim odejíti; tak i Něm odbojní poddaní krále Jiřího, vša né příčiny, zděsili se nemálo sl Matiáš poznav moci krále Jiřík prositi o pokoj, a že nyní vydá takřka na milost a nemilost krá když Matiáš dále válku vésti nech ště prý Vratislavští nyní počíti největší, obávajíce se nebezpeč velikých.

Král Jiří nežádaje pro sebe navrácení dávných pokojných neznaje té vládychtivosti u jin čím plnější a neobmezenější vlá bývá, tím méně umějí snášeti u lehčejší, domníval se, že smíře nepřátely a obnovení pokoje sna a to byl nejvyšší cíl přání jeho. co nyní následovalo, brzo ho z k vedlo.

Brzo po propuštění krále Mat uzavřeném příměří vypravil úředníka královny Johanny, ryt Špana s Barštejna, k ma Albrechtovi Braniborskému a k skému králi Ludvíkovi XI. U měl jednati o to, aby němečtí ku přijali Matiáše Uherského za krále; avšak ta myšlenka byla odporná, hlavně proto, že Němci nechtěli míti cizince a neněmce neb za císaře; jiných pak mno a námitek nalezlo se, tak že krá v Němcích ani ve Francii nemo biti ničeho ku prospěchu Matiáš hož i sobě samému slibovaného chu dosáhnouti doufal.

Dne 24. března měl se podle počíti sjezd v Olomouci, a ne Matiáš totiž předstíral, že právě jící svátky velikonoční jemu v to žejí, aby do Olomouce dojel, prodloužení příměří až do 11. kv divno, a lonského roku nastávají nebyly mu překážkou, vydati se římu z Přešpurka v pochod Matiáš užil toho času, aby vše

by své strany svedl do Brna, i s nimi napřed umluvil. Do Brna přijeli legát Rovarella, bosák iel Rongoni, arcibiskup Vi- biskup Jagerský a dva vyslanci od Rovarella v největším rozči- rozil králi Matiášovi klatbou, jestli- htěl skutečně s kacíři mír uzavříti; na splnění Vilémovských úmluv snad ani nepomýšlel, ale nicméně livně mluviti, jakoby se mu již hru- nechtělo déle válku vésti proti ka- když z ní neměl ani užitku ani slá- áčelníci katolické jednoty byli ne- zděšeni, neboť v uzavření míru vi- von záhubu. Ale důvěrníci královi je brzy, chtějí-li, aby jich král ne- , že by ho měli k sobě přivázati m silnějším než dotud. Tomu se lo tak, že krále omrzelo již vésti s Čechy pro pouhé jméno protek- atolíkův, leč by jej katolíci České již za Českého krále zvolili.

akovém rozpoložení mysli přijel král áš dne 6. dubna 1469 do Olomouce vodu řečených praelátův a pánův, na Zdeňka ze Šternberka, z Rosenberka, pana Bohu- ze Švamberka, Jindři- Plavna, Jindřicha z Hrad- obše z Bozkovic a jiných, i 00 lidí branných. Již hezky dlouho ím čekal na Šternberce morav- pana Albrechta Kostky z Postupic iří, a byli při něm jeho dva sy- Viktorin a Jindřich, též ád Černý, kníže Olešnický, Pře- kníže Těšínský, oba bratří Cti- Jan Tovačovští z Cimbur- etr Kdůlinec, Beneš z Weit- Bernard Bírka z Násilé, n Opavský, Jiří Stoš z Albrech- jiní. Jsa na Šternberce učinil král dne 4. dubna veliké milosti městu u za jeho posud dokázanou věrnost st. Nabízelo se králi Jiřímu, aby se mi pro pohodlnější vyjednávání v e Hradišti usadil, kdež by byl o- pod mocí Matiášovou, avšak Jiří to- epřel, a králové napotom jen pod nebem v poli mezi Olomoucí a erkem se sjížděli.

ování počalo hned 7. dubna, a trva- . května 1469. První schůzka dne 7. odpoledne pod stany v poli byla slušná a přátelská: králové dlouho mluvili beze svědkův, a podvečer, e Matiáš do Olomouce vracel, vedl s sebou všecky pány nahoře jmenované, kteří s králem Jiřím byli přijeli, aby druhého dne v Olomouci s papežskými legáty Rovarellou a Rudolfem vyjednávali; neboť Matiáš byl ve spálené jistbě Uhrovské Jiřímu se zaručil, že jej smíří s papežem. Hostil ty pány král Matiáš nad míru slušně a velmi laskavě k nim se choval, tak že se toho již strana jeho lekala. Rovarella však s kacíři do žádného vyjednávání dávati se nechtěl a hned vyhlásil v Olomouci interdikt, pokud oni ve městě se zdržovati budou. Pročež museli pánové strany krále Jiřího bez pořízení a s hanbou z Olomouce zas odejíti; nepřátelům se ulehčilo a velikou radost z toho měli.

Tím způsobem nemohlo se tedy nikam přijíti, a král Matiáš počal sám dne 10. dubna s českými vyslanci u sebe vyjednávati, přinutiv oba papežské legáty, aby byli aspoň přítomni. Legátové žádali, aby se Matiáš sám o to přičinil, by dle slibu svého Jiřímu slyšení u papeže spůsobil, které by ku smíření vésti mohlo. Legát Rovarella nechtěje s nikým mluviti dal jenom cedulku radám krále Jiřího podati, na níž napsáno bylo 11 článkův co výminek, jež by Jiří vyplniti měl, chce-li aspoň umříti co král a pokoj míti v zemi své. Vizme, jaké výminky se podávaly králi Českému, který teprv před šesti týdny celou moc sobě nepřátelskou zahubiti mohl a velikomyslně krále Matiáše beze škody propustil. Žádalo se 1) aby Jiří s rodinou sám k Římské víře se obrátil: 2) aby všecky církevní statky církvi vrátil a zavazené vyvadil; 3) aby král Uherský ustanovil arcibiskupa v Praze, opaty, probošty a sluhy boží, kteří by církev katolickou opět zvelebili a kacířství vypleli; 4) aby Jiří ve spojení s králem Matiášem o obrácení zavedeného a bludného lidu vhodnými prostředky se přičinil; 5) aby arcikacíře Rokycanu legátům do rukou vydal; 6) aby hned krále Matiáše za syna přijal; 7) aby Matiáš vše co má, podržel a byl ochrancem; 8) aby Jiří hned svým všem kázal přísahati věrnost králi Uherskému co svému nástupci na trůnu Českém; 9) aby pokud živ jest, byl a slúl králem a požíval titule a důchodův; 10) aby císař měl pokoj, a 11) aby statky katolíkům odňaté jim navráceny byly. Zdá se, jako by byl Rovarella myslil, že bůh ví jaké ústupky těmi články činí; ale král Jiří poznal, jak dalekou ještě má cestu ku smíření se s Římem.

Několik dní bylo všecko další jednání zastaveno. Nicméně král Jiří hořel touhou po pokoji, a vůči takovým děsným požadavkům strany církevní myslil, že ho dosáhne snad přece jinou cestou. Odhodlal se učiniti krok, kterýž snad srdci jeho byl nejtěžším. Poslal dne 13. dubna do Olomouce dva rady své, Petra Kdúlince z Ostromíře, kališníka, a pana Beneše z Weitmile, katolíka, aby se pokusili, s panem Zdeňkem ze Šternberka jednati a ku smíření jeho nakloniti.

Tito přišedše do hospody řečeného pana Zdeňka v Olomouci a byvše od něho k sobě připuštěni, oslovili ho prosíce, aby pomohl uvesti království České opět ve svornost a vzal sobě k srdci obecné dobré koruny a národu Českého, jako dříve. Vhodno jest, uvesti zde celou jeho s nimi rozmluvu, z níž se poznává celá ošemetnost jeho povahy. On jim na takovou prosbu odpověděl takto, řka: „Víte vy dobře, že jsem já starával se o čest a dobré koruny nade všecky jiné lidi, a nelitoval v tom práce ani úsilí."

Na to Kdúlinec: „A pokud ste tak činili, milostivý pane, stálo království dobře, a Vaše Milost považována byla za místokrále a za otce říše; ale když ste se odvrátili a postavili proti království, uvedli ste na ně zkázu a záhubu."

Pan Zdeněk: „Kdúlinče, já neuvedl záhubu na zemi, ale pán váš a vy, ano vědomo jest, že ste obehnali zámky mé a počali ste válku, a já musel brániti se násilí. Však to vše způsobil zlořečený pán váš svou křivou přísahou, a spravedlivý bůh dopustil na vás to pro něho, an i s pomocníky svými nešlechetně připravil o život milostivého někdy pána našeho krále Ladislava, jakož známo jest celému světu, a pokud stačí hrdla naše, nezůstane bohdá bez pomsty."

(Tuto sluší znamenati, že pan Zdeněk byl za času smrti krále Ladislava ve Francii, pročež o způsobu té smrti sám nic nemohl věděti a svědčiti. Jestliže však po návratu svém přesvědčil se o vině, kterou nyní dával králi Jiřímu, tuť nepochopitelno, kterak mohl bez viny sám první dávati mu hlas na království, když bylo volení krále nového, a kterak mohl potom po tolik let býti jeho prvním radou. Z toho viděti, že teprv později zlost a nenávist otevřely srdce jeho tomu jedovatému nařknutí krále Jiřího, kteréž vyšlo od Němcův; v tu dobu byl právě také u Matiáše Uherského v Olomouci přítomen hlavní vynálezce té lži o otrávení krá Ladislava, Jan Roth, někdy sekretář krá Ladislava a nyní po Rudolfovi z Rüde heimu nový biskup Labódský. Tato okn nost dobře vysvětluje, proč pan Zdeně právě nyní teprv počal o Ladislavov smrti mluviti.)

Na to opět Petr Kdúlinec řek „Milostivý pane, neračte tak těžce a náh živě počínati sobě proti pánu vašemu i n šemu, ale račte býti raden a pomocen aby přišlo ku pokoji a k jednotě opět."

Zdeněk: „Má-li býti pokoj a je nota, musíte vy prvé věřiti, jako jiní kř sťané, a býti papeže poslušni, sice vet bude po pokoji zase. Všecky ty zápis sliby a přísahy, kompaktaty a co tě více, nic nebudou na plat. Kdo mluví pokoji s kacíři a nechává jim víry jejic jest nešlechetný zkurvysyn."

Na to chtěl mluviti pan Beneš Weitmile, katolík, avšak pan Zde něk zakřikl ho řka: „Styď se v hrdlo své Beneši, že pomáháš sám proti své víře vždyť jsi ty horší, nežli žid nebo kacíř."

Beneš řekl, že nemluvil ani jednal pro víře, ale že mluvil a jednal o dobré pán svého. Tu zas pan Zdeněk: „A neuš šíš-li, že jest o víře řeč?"

Beneš umlkl a nemluvil více, ale Kd linec přejal slovo řka: „Pravíte, pan že nebude pokoje v zemi, pokud my se srovnáme se s vámi u víře: ale nežli tob dovedete, octnete se dávno i semnou buď to v nebi nebo v pekle."

Zdeněk zase: „Kdúlinče, odvážím se za to své přísahy a víry, že budu-li já je dvě léta mocen vší té pomoci, kterou máme nyní pohromadě, pán náš milostiv i jiní páni a města, tak aby všickni byl mne poslušni, a nedovedu-li toho za dv léta, že vaší víry v celém království n kdo veřejně ani jmenovati nebude smě pak mne třebas upalte."

Mezi tím bylo do komnaty k pití při nešeno, a pan Zdeněk častoval hos své; potom však na znamení, aby odeš zvolal nahlas: „Otče nebeský! odpusť mi že piji s kacíři těmi zlořečenými!" Ul valtě vůbec pan Zdeněk ze Šter berka slov často divně nezdvořilých, o první švihák mezi tehdejší českou šlach tou, jinak za onoho času pro svou dvo nost a způsobilost ve mravích tak vyso chválenou. Rozumí se, že oba vyslanci krále Jiřího ihned od něho odešli.

Král Jiří tedy poznal, že se Zdeňkem ze Šternberka naprosto řeči není. Proti vypravil dne 15. dubna některé rady

do Olomouce, aby požádali samého Rovarellu, by se s králem Jiřetí a s ním mluviti chtěl. Rovarella tomu odepřel, a poslal za sebe Jaítéze, arcibskupa Ostřihomského, jž pořízení nic není vědomo.

---

k odbojná katolická strana v Olopotajmu Matiáše Uherského za Českého krále zvolila

1469 od 12. do 17. dubna.

o den dříve, nežli pan Zdeněk ternberka dostal návštěvu od ncův krále Jiřího, tedy 12. dubna, on sám rozhodný krok v ohledu olení Matiáše Uherského na trůn čeím se vysvětluje, proč byl ve svých s vyslanci tak urputný. Vlastně se již 7. dubna v Olomouci o tom ti, když králové právě ponejprv v e sjeli. Přišli totiž údové katolické ty do bytu biskupa-legáta Rudolfa desheimu, i počali mluviti o poaby měli krále a pána zase. Něchtěli tu věc sice ještě odložiti, ale áště poslové měst odbojných nechtěli čekati, žádajíce legáta, aby ta věc na místě byla v uvažování vzata. kázal jim čekati na výsledek, jaký míti rokování obou králův v poli. ak již dne 12. dubna shromáždili se jednotníci zase, a tu pan Zdeněk ternberka první se ozval delší nou řečí, ukazuje k tomu, kterak Matiáš již tolik obětí pro ně přinesl, by jaké odměny za to požil, a že e báti, aby snad přinucen jsa vráe do království svého, neopustil je že oni za to dobrodiní, že je vzal ranu svou, nemohou mu podati jiné dy, nežli prositi ho, aby ráčil se ti v královské důstojenství nad nikové že jest zdání a celá vůle jeho, rosili, aby každý z nich dal věděti, jest jeho v tom úmysl. Legát Ruhlasoval první, řka, že pravdu pan Zdeněk, vrchní vůdce jednoty, to že také k tomu cele přistupuje. rup Tas z Bozkovic mínil, že lušné a spravedlivé, aby Matiáš miecky jiné povýšen byl na království. Pak hlasovali pan Jan z Rosena a jiní korouhevní páni čeští a ští, po nich čeští praelati a radní Vratislavští a Svídničtí, konečně měravští, naposled poslové z dvou českých měst, z Plzně a z Budějovic. Byl tedy Matiáš hned toho dne dokonale zvolen za krále Českého. Pod nejvyšší klatbou každý se musel zavázati, že ten skutek zachovají v tajnosti, až Matiáš sám v tom svou vůli projeví. Legátbiskup Rudolf, biskup Tas, pan Zdeněk ze Šternberka a Jan Zajíc z Hasenburka šli pak vyzpytovat vůli Matiášovu.

Králi Matiášovi nyní kynulo zralé jablko, aby mu do klína padlo; uměl té příležitosti výborně užiti. Dne 13. dubna nedával ještě jiné opovědi, než že se musí dříve se svými věrnými poraditi. Dne 14. dubna připustil k sobě výše jmenované praeláty a pány, a dal se s nimi již u vyjednávání, předstíraje mnoho příčin, které jakoby mu bránily přijmouti nabídnutý trůn. Když pak naň tím snažněji naléhali, žádal, aby se mu zaručili spolu s legáty papežovými, že dostane od Německých knížat na pomoc 12.000 jízdných, aneb tolik peněz, kolik by na tolik žoldnéřův naložiti musel, což by dělalo as 250.000 zlatých. Tu počal se sním pan Zdeněk smlouvati, a po dalších řečech řekl Matiáš, aby čeští páni s legáty mluvili, ať mu aspoň 200.000 zlatých ze všech zemí vůbec pojistí, a on že se uváže v království, vyplení kacířství a od nich ani od papeže ni o penízek více nepožádá. Když to legátovi Rovarellovi řekli, odbyl je tento řka, že o volení nového krále od papeže nižádného poučení nemá, a že se do toho vkládati nemůže, aby se v té věci k druhému legátovi, Rudolfovi, biskupu Vratislavskému obrátili, ten že má o tom moc, ať jí tedy sám užívá. Nemohli přijíti k žádnému konci.

Potom 17. dubna dal se českých pánův Matiáš tázati, proč od nich odpovědi nedostává, a zdali snad o něm již zapomněli? Svolali se jednotníci proto u legáta Rudolfa, a ten jim vypravoval o Rovarellovi, že ten sám již o tom s králem mluvil a jemu objevil, jaké asi pomoci z Německé říše by mohl dostati; peněz prý Němci nerádi ze své země vozí, a raději za ně lidí do pole staví; však že oba legátové králi mohou slíbiti, že se jak u papeže, tak u císaře a kurfürstův seč jsou, přičiní, aby mu jak nejhojnější pomoc přišla. Když to všecko legát Rudolf jednotníkům pověděl, zdvihli se téhož dne 17. dubna všickni, a majíce oba legáty v čele šli prosit krále Matiáše, aby ráčil býti Českým králem ovšem bez položení těch výminek vzhledem pomoci, zvláště zas pan Zdeněk ze Šternberka jal se líčiti

politování hodný stav koruny české, on, Matiáš, že prý jediný zase povznesti ji může, a oni všickni že chtějí býti jeho věrnými a poslušnými pomocníky. Tu se tázal král Matiáš, je-li to všech přítomných mysl a vůle? Odpověděli všickni hlasitě, že jest. On na to: „Pane Šternberku, čeho na mne žádáte, jest věc veliká a požaduje zdravého uvážení. Potáži se s radami svými a s pány legáty, a pak vám dám milostivou odpověď." Pan Zdeněk prosil opět, aby neráčil dalšími odklady zarmucovati svých věrných, dodávaje slova řka: „Mírněji bude s námi naloženo, káže-li Vaše Milost nás všecky hned zvěšeti na místě, nežli setrváli déle ve svém odporu," i napomínal legáty, aby se také přimlouvali, což se i stalo. Tak se zdráhal král Matiáš na oko, aby tím jistěji dosáhl, čehož jeho vládychtivá mysl již dávno si přála. Povolal tedy pana Zdeňka k sobě do zvláštního pokoje; pan Zdeněk tam za králem vešel, ale po malé chvíli pootevřev dvéře volal, aby tam také jiní jednotníci vešli. Když pak se vrátili od krále, zvěstoval pan Zdeněk všem ostatním, že král Matiáš jim kázal dobré myšlí býti, že jim dá odpověď svou napsanou po německu a po česku, a že bohdá budou míti brzy krále a pána. Tím bylo volení krále Matiáše již jako přijato toho samého dne 17. dubna; co potom ještě následovalo, byly pouhé obřady.

Poslední sjezd krále Jiřího s Matiášem Uherským. Další jalové rokování.

1469 od 20. dubna do 1. května.

A král Jiří nemaje ani tušení o zrádném počínání svého milého zetě Matiáše, čekal na Moravském Šternberce vždy ještě konce započatého s ním rokování. Třetího dne po onom rozhodném a osudném přijetí volby na království České, 20. dubna, žádal král Matiáš ještě jednou na oko přátelsky sjeti se s králem Jiřím. Opět rozbity jsou stany pro oba krále a jich komonstvo na poli asi jednu míli za Olomoucí. Dojel tam dříve král Jiří se svými radami a v průvodu do tisíce lidu svého branného, i čekal dlouho, nežli se přiblížil z Olomouce král Matiáš. Přijížděl se svými uherskými pány, s panem Zdeňkem, s ostatními jednotníky a také v průvodu tisícův ozbrojených bojovníkův svých. Tu král Jiří a jeho věrní hned mohli spozorovati proměna se mezi tím byla stala vání Matiášově. Král Jiří vyjel proti k uvítání s knížaty Konr Černým Olešnickým a Přem Těšínským, a když se přiblížil sned ně očekávaje ho. Kázala to zdy Matiášovi, aby také s koně sedl němu šel; avšak on pobodna koně hama, až se spínal, dělal jako by zplašeného nemohl držeti, a ani nej viv Jiřího přímo do svého stanu Veliké potěšení měli z toho jeho níci, a žluč zakypěla v těle každé ného Čecha, který této hře byl pří Nevědělo se ještě bezpečně, že Mat lešnou hru provozuje, ani kdo tu jako k předešlým tak i k této s přijel s pancéřovou košilí pod sv oděvem. Aby však zakryl své smýšlení dělal se jak obyčejně vým a králi Jiřímu oddaným, b veselých šprýmův a mluvil nahl kališníky i oblatkáře (pod jednou) mu přivede, aby byli spolu dobří Potom byl společný oběd, i vys před královskou tabulí dva blázni obou králův, aby spolu před očima hodovníkův zápasili, kdo koho př jako pro nápodobení obou válčících Čech byl prý urostlejší, Uher slo a vítězství dlouho bylo pochybné, tak spolu zápasili, obstoupení jso váky strany české i uherské, tu je strany české nastrčil Čechovi ruk neupadl. Však v tom přiskočil pan něk ze Šternberka celek ro k tomu, kdo českého mužíka od u zachránil, a pohlavkoval jeho. Č za stolem královským sedící a bláznův stojící hned vyskočili vz málo chybělo, byl by se zápas obrátil v opravdivý boj mezi st v tomto shromáždění. Všickni by kvašení a nepřišlo k žádnému je oba králové rozešli se velmi chladn se od té chvíle na tomto světě sobně spatřili.

Král Jiří vrátiv se se svý Šternberka, opustil to místo dubna, a odebrav se do Uničov ještě čekal na konečné uzavření vy. Pustě mimo sebe všecky člá legáta Rovarelly prvé předložené, psati jiné články, pod kterými chtěl tiášem v mír vejíti, i poslal s nim Albrechta Kostku z Pos a pana Beneše z Weitmile

, aby je králi Matiášovi a legátům
V nich zajisté byly jen takové žá-
které Matiáš, když byl u Vilémova
ých, králi Jiřímu vyplniti slíbil. A-
když se král Matiáš o žádostech s
radil, nebylo při urputnosti s Řím-
trany ani trochu naděje, že se jim
, ačkoliv byli tu v Olomouci zase
é krále Kazimíra Polského, kteří
žně se přičiňovali, aby se stalo
í. Na žádost o smíření s papežem
val se tedy král Matiáš králi Jiří-
e mu legátové v tom ničeho učiniti
, a k jiným žádostem jenom tolik
til, že se příměří prodlouží jen do
u roku 1470, že zajatí obou stran
vazek se propustí, a dobývání měst
rského Hradiště, Ostrova
nce sice že přestane, by se na
trav dodati mohlo, ale baštv, jež
okolo nich nastavili, že zůstanou ve
svém.

sto Týnec, nyní pouhá ves nad
Moravou mezi Břeclaví a Holíčem
mých hranicích uherských, náležélo
ským rytířům z Mošnova spolu
na Buchlově, věrným služebníkům
Jiřího.

tom všem učiněna smlouva opět to-
ístní a rukou dáním stvrzena, ne-
rál Matiáš se vymlouval, žeby ve
smlouvě nesměl Jiřímu dáti krá-
ého titulu. Když pak byla dne
ötna katolické jednotě ohlášena ta
va, většina ji schvalovala, ale ně-
reptali na povolené příměří. Král
ak z Uničova do Čech se obrátil.

---

k odbojníci v Olomouci veřejně še Uherského za Českého krále při-jali.

1469 od 1. do 3. května.

tva král Jiří poněkud upokojen opu-
ědu moravskou, již se děly v Olo-
věci, kterými dozrálo dílo potajmu
němu počaté. Téhož dne 1. května
když katolické jednotě ohlášen byl
ek vyjednávání s Českým králem,
se dolehlivěji než dotud nářek údův
katolické jednoty, nemohoucích se
ati té chvíle, aby měli Matiáše
rského již za skutečného krále
ého. Matiáš odbyv lichým smlou-
krále Jiřího, znamenal ovšem, že
o doba přišla, i slíbil svým voličům,
pozejtří dá svou konečnou milosti-
vou odpověď; zároveň však všecky přítomné v Olomouci údy jednoty k hostině a k radovánkám pozval, což bylo znamením, že král Matiáš ovšem hodlá jejich touhu ukojiti.

Pozejtří po té hostině, dne 3. května, sešli se tedy časně z rána všickni praelati, páni a poslové měst v biskupském hlavním chrámě u sv. Václava. Tam se počala mše vzýváním ducha svatého; a když bylo po mši, zdvihl se pan Zdeněk ze Šternberka, a vyzvav všecky české pány, aby dohromady sestoupili, měl k nim řeč o tom, kterak jest veliká potřeba, aby se již opatřili hlavou a králem křesťanským, jenž by lépe nežli zlořečený kacíř Jiřík posloužil obecnému dobrému a zachoval všecky stavy při právích a svobodách jejich; žádal tedy všecky přítomné, aby se napřed každý pomodlil, v srdci svém vroucně odříkaje otčenáš, a pak aby své hlasy, koho za krále míti chtějí, řádně odevzdali. Sebrali potom hlasy, a když nastalo ticho, oznámil pan Zdeněk nahlas, že nejjasnější Matiáš, král Uherský, jednohlasně zvolen jest za krále Českého. „Jest to vás všech slovo a vůle?" tak se potom tázal; „jest, jest!" všickni jemu přisvědčovali. Tu se všickni voličové i oba legátové papežští zdvihli a šli z kostela pro krále Matiáše. Přivedše ho do chrámu rozestavili se před trůnem jeho, a pan Zdeněk ze Šternberka oznámil jemu, že zvolen jest za krále Českého, a že on, pan Zdeněk, ve jménu všech přítomných i celé koruny České prosí, aby jim ráčil býti milostivým králem a pánem. A král Matiáš ráčil jim odpověděti takto řka: „Hledíce ku pokorné vaší prosbě, chceme Bohu všemohoucímu ke cti a chvále, stolici Římské k líbosti, k posílení víry křesťanské a k obecnému dobrému slavné koruny české učiniti tak, a býti pánem a králem vaším."

Tu zas pan Zdeněk děkoval ve jménu všech velmi pilně, potom pozdvihna hlasu kázal, aby se všickni utišili a řekl: „Praelati, páni, rytířstvo a města! Zvolili a přijali sme nejjasnějšího pána Matiáše krále Uherského na království České: je-liž to vaše vůle a vaše slovo?" „Jest" odpovídali všickni nahlas, a opět učinil tutéž otázku, i opět odpovídali „Jest!" a potřetí zas tak. Tu vstali biskup-legát Rudolf z Rüdesheimu a arcibiskup-primas Ostřihomský Jan Vitéz, vzali skvostnou knihu evangelií, a dali

králi Matiášovi na ní přísahati na zachování práv koruny České a všech práv a svobod, jichž stavové té koruny požívají. I skončil se ten obřad zpíváním Te deum laudamus.

Tak byl zvolen král Matiáš Korvín od české strany odbojné za krále Českého proti pravému králi, jeho tchánu a dobrodinci, Jiřímu z Poděbrad! Scházela však korunovace, proto že koruny v moci své neměli, ale hned všickni přítomní přísahali novému králi věrnost a poddanost.

Nový král jal se pak ještě téhož dne 3. května 1469 jmenovati nejvyšší zemské úředníky: pana Zdeňka ze Šternberka učinil nejvyšším hejtmanem království Českého, Jana z Rosenberka nejvyšším komorníkem, Jana Zajíce z Hasenburka nejvyšším kancléřem, Bohuslava ze Švamberka nejvyšším hofmistrem, Oldřicha Zajíce z Hasenburka nejvyšším sudím, Buriana z Gutštejna dvorským sudím, Viléma z Ilburka podkomořím, Jindřicha z Hradce komorníkem královým, Dobrohosta z Ronšperka prokuratorem královským a Jana z Vrabí nejvyšším písařem. I byly veliké radovánky a hody toho dne v Olomouci; podzemními trubkami prýštilo se po náměstích víno pro chudého i bohatého; k tabuli pro 400 osob přistrojené bylo již napřed z Uher přivezeno královo zlaté a stříbrné stolní náčiní, jemuž se všickni velice podivovali, a jehož cenu znatelové pokládali na dvakrátstotisíc zlatých. Všickni jednotníci byli toho dne nad míru rozradostnění, neboť již nazývali Matiáše králem svým, který ovšem byl jim rukojemstvím za to, že jejich věc zvítězí. Proto také vypravili z Olomouce množství psaní do všech zemí, zvěstujíce s velikým plesáním skutek svůj, že krále Matiáše za Českého krále zvolili a jemu co pravému králi svému věrnost přísahali. Starý český létopisec však o tom všem napsal, „kterak prý to byl skutek velmi směšný, ano prý Matiášovi trudno bylo do Prahy přijeti, ani na Karlštein, aby české koruny sobě dobuda, mohl se právě a ne lživě Českým králem psáti".

Král Matiáš hned z Olomouce všecky Slezáky a Lužičany do Vratislavi kázal sezvati, že tam neprodleně přijede, aby od nich přijal přísahy věrnosti; Moravanům a svým Čechům zas položil sněm na 24. června do Brna. Do Vratislavi se
pro uvázání se ve vládu jako proto
více vydal se, že tam k jeho žádosti
řích, Braniborský markhrabě a kurfů
slíbil přijeti; neboť Matiášovi záleží
nyní na tom, aby se spříznil netoliko z
s císařem, ale i s dotčeným markhrabě
a s knížaty domu Bavorského, jichžto p
porou doufal dosáhnouti ještě vyšš
vrchole slávy své. Nastoupil tedy z
mouce cestu do Vratislavi ve sk
ném průvodu papežských legátův, pos
císařských a velikého počtu předních
stojníkův a dvořanův svých, jichž
i s komonstvem do dvou tisíc osob.
25. května 1469 přijel před Vratisl
avšak jeho mistr hvězdářský řekl, že
bude, vejde-li hned toho dne do mě
že musí do zejtřka čekati. Tedy tam s
kou slávou dne 26. května vjel , a
31. května skládali mu Vratislavští p
hu věrnosti. I všecko město Vratislav
oplývalo radostí a hrdostí, neboť si
obyvatelé nemálo na tom zakládali,
oni byli první původci, že se Matiáš
královský trůn český dostal, a že t
nastane blaho a že bude slávy bez
Dne 1. června slavilo se processí Bo
těla, a nebylo prý nikdy ve Vratislavi
lik nádhery a lesku, jako při tomto
cessí. Šest knížat neslo nebesa, pod
rýmiž biskup-legát Rudolf šel se svá
v rukou; za ním kráčeli král Matiáš,
jeho boku markhrabě Bedřich Brani
ský a legát Rovarella, a dále šli dlou
řadou praelati, knížata a ostatní vzn
mé panstvo. Však ne všickni Slezští
žata ochotně a dobrovolně do Vratis
přišli skládat hold svůj Matiášovi, a
seli býti k tomu připuzeni hrozbou,
brannou mocí navštíveni budou; Bed
zas, Braniborský markhrabě, byl by
dáti Matiášovi hlasu svého kurfürstsk
na království Římské, kdyžby se s o
ními kurfürsty srozuměl, avšak k už
spolku brannému s ním vstoupiti žád
obyčejem nedal se namluviti. Jenom
vorští knížata, dříve spojenci krále
ho, ochotně vstoupili s Matiášem
smlouvy proti Jiřímu, jemuž tudíž p
také královského důstojenství upírati

**ti Matiášovi král Jiří dal vo-
lava, syna Kazimírova, za své-
tupce v království Českém.**

169 červen — červenec.

e král Jiří o tom dověděl, co
u král Matiáš v Olomouci ha-
rovedl, a že jest od něho ošé-
veden, a tu šel nyní jeho žel
olestný a nezapomenutelný, tím
il uvěřil svému nešlechetnému
radě a vůli všech svých věr-
ův. Nyní teprv poučil se, že
jak posud dobrotou a trpěli-
ákou sobě dobývati musí, nyní
la mu vyšší různost, kteréž
měl hned od počátku rozbro-
doby neměl větší touhy, nežli
vé křivdy na Matiášovi, i aby
otov byl odříkati se všech ji-
nadějí, všem žádostem jiných
ovoliti a s nimi se smířiti.
volal na počátku měsíce června
y stavy koruny české na sněm
na kterém dal Vladislava,
míra, krále Polského, za svého
a českém trůnu zvoliti. Tím se
ěje, aby jeho synové a potomci
ě důstojnosti potrvali, ale sám
ůnu se odříci, aby mu zůstala
otrestání zrády Matiášovy.
ve, nežli se stala volba mladé-
ava, proveden ještě jiný památ-
na tomto sněmě, totiž důkladná
českého mincovnictví,
a dne 5. června zápisem stvr-
desk zemských vložena. Ne-
tehdejších knížat, kteří nepře-
hkou a špatnou minci raziti,
ustavičně tomu, aby se v české
ncovnictví mohlo zase ustáliti.
rál Jiří již před léty této věci
péči věnoval. Nyní pravil král
vém, že jakkoli těžké a veliké
ti náklady na hájení koruny a
hotov jest nicméně i se zna-
jmou a škodu svou, přinesti tu
obecné dobré, ku kteréž žádný
jeho skloniti se nedal; totiž že
ce má se díti napotom cele po-
y a těch zásad, kteréž ustano-
pod králem Václavem, tak že
českých opět má státi za jeden
ský, to jest pozdější dukát, a
za 1 zlatý rýnský. Drobných
má jíti 12 na 1 groš, a dva ha-
eníz. Aby se pak staré lehké
běhu vzaly, ustanoveny jsou ve
všech královských městech měny, a na staré groše v dlužních úpisech byl tehdáž ponejprv vynalezen zcela novověký způsob polouletní škály. I bylo vše skutečně tak provedeno, jak to král zamyslil, a jest ku podivení velikému, že tak blahočinná a nákladná oprava mincí provedla se u prostřed neslýchaných bouří válečných, kterými česká koruna zmítána byla až do svých nejhlubších kořenův.

Že pak král Matiáš tehdáž právě počal raziti svou novou minci pro Moravany, Slezáky a Lužičany, kteráž všeobecnou nespokojenost způsobila, zapověděl král Jiří velmi přísně, aby se v Čechách všecky cizí mince nebraly, vyjímaje toliko nové groše Míšeňské, jež vydávali Saští knížata, a jichž cena určena byla za pravou polovici groše českého.

Po vyřízení této záležitosti přikročili sněmovníci k žádosti královně k volení budoucího krále. Pravilo se, že král Jiří, ačkoliv se ovšem ještě nalézal v nejlepším věku mužské síly, jest skutečně churav a že má čím dále tím více obtížené tělo, že i samo pohybování stávalo se mu co den nesnadnější. Bylo tomu vskutku tak, ale celý svět věděl, že špatné zdraví není hlavní příčinou, proč by se nový král měl voliti, ale že toho politika vyžaduje. Co do osoby kralevice Vladislava předkládáno stavům, že lépe míti Vladislava co kralevice Polského za krále, nežli kteréhokoliv Němce neb cizozemce, neboť že podává naději, že skrze něho sláva Českého národu a slovanského jazyka povýšena bude. Nebylo různého mínění mezi sněmovníky, a Vladislav Jagajlovic, kralevic Polský, nejstarší syn krále Kazimíra Jagajlovice, vnuk někdy Vladislava Jagajla, přijat jest za budoucího krále Českého.

Král Jiří přidal k tomu ještě články, aby on sám ještě až do smrti kraloval, královně Johanně, jeho manželce, a jeho synům aby statky a práva jejich v České koruně zachovány a hájeny byly, král Kazimír a syn jeho Vladislav aby přičiňovali se o smíření a pokoj všech Čechův pod obojí u papeže, aby v zemských a dvorských úřadech všickni byli potvrzeni, kteří těmi úřady skutečně vládli, a nikoliv ti, kteří v Olomouci na jalovo k nim byli jmenováni, a ještě některé podobné. Později přidána k tomu ještě žádost, aby kralevic Vladislav zasnoubil se

s Ludmilou, nejmladší dcerou krále Jiřího, teprv jedenáctiletou.

I vypravil hned po sněmu král Jiří slavné poselství do Polska, aby králi Kazimírovi zvolení jeho syna na trůn český a k tomu připojené žádosti a přání ohlásilo. Byli pak v čele toho poselství pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, pan Beneš z Weitmile, katolík, a kněz Pavel, probošt Zderazský, králův tajemník. Krále Kazimíra a jeho dvůr zastali v městě Radomi v první polovici měsíce července; i byla veliká radost při polském dvoře, jenom královna Alžběta Habsburská, Vladislavova matka, nechtěla k poslední žádosti svoliti, aby se totiž Vladislav s Ludmilou Poděbradovnou zasnoubil, protože byla kacířka. Nejvíce v tom královnu potvrzoval kněz Dlugoš, kanovník a dějepisec, který Čechy pro jejich kacířství náruživě nenáviděl. Proto nastaly v tom nějaké obtíže, a odpověď měla se teprv na polském sněmě v Petrkově dáti. Pan Ctibor Tovačovský zamiloval si však mladého kralevice Vladislava v té míře, že se stal jeho nejhorlivějším přívržencem, a také hlavně to potom způsobil, že Vladislav skutečně na český trůn vstoupil. Král Kazimír nabyv nyní již práva na trůn český pro svého syna, ač ještě zcela nesvolil k výminkám, nicméně počal hned v celé říši své zbrojiti, aby hned důrazně toto své právo podporoval; když pak se Matiáš Uherský o tom zbrojení dověděl, a na příčinu toho tázati se dal, odbyt jest odpovědí takovou, „že král Polský nikomu není povinen skládati účty z počínání svého".

Mezi tím když se tedy záměrům krále Jiřího v Polště dařilo, octnul se císař Bedřich III. opět u velikém nebezpečenství se strany svých vlastních poddaných, kterým nikterak vyhověti neuměl. Čeští bojovníci nedávajíce se mýliti nebezpečenstvím, kteréž Matiáš Uherský na jejich vlast uvrhl, bojovali v Rakouských zemích jak po straně císařově tak i jeho domácích nepřátel. I Turci učinili v tu dobu na počátku června 1469 z nenadání první svůj zhoubný vpád do císařových zemí. Provalili se z Bosny přes Charvatsko do Krajinu až k Celi ve Štýrsku, i nesčíslné množství křesťanův pobivše 8000 jich do zajetí odvedli. V srpnu zas ještě zhoubnější vpád do Slavonie učinili; boží prst dával výstrahu křesťanům, aby usmysliti sobě a snášeli se raději vraždili se vespolek.

Král Jiří také se nyní o to staral, se Matiášův ctižádostivý záměr, by stal Římským králem, nezdařil, máhal v té věci druhému soupeři hodnost, knížeti Karlu Burgundsk Opět posloval od krále Jiřího rytíř Španěl z Barnšteina jak při burgundském tak francouzském.

Také v samých Uhřích snažil Jiří způsobiti nesnáze a protivenství mu nevděčnému a zlomyslnému zeti tiášovi. Všickni vyšší stavové v Uh byli proti Matiášovi již jak nejvíce p zeni. Ráznost jeho, již při panování v Uhřích užíval, dařila se ovšem výb a obecný lid byl mu proto velmi u naněn; avšak jeho pýcha a bezohledné mání proti vyšším, an nešetřil ani st ani věku, ani pohlaví; jeho rozpu mysl, když si činíval takořka šašky předních mužův dvora svého, z váš starcův a zasloužilých vůdcův, uráže odvracovaly nejednoho od něho a č ho jim nesmesitelným. Nejhorší již Matiášova rozpustilost naproti žens pohlaví, které proti němu co králi smělo ani cti své brániti. Z časův přebývání v Olomouci a Vratislavi nášely se obzvláště mnohé pohoršliv věsti, a jeden současný český rytíř, dřich Kalenec z Kalenice Skvořeticích, strany sice kališnické, psal o něm v satyrickém listu ovšem snad nepravdivou, nicméně význam že v Olomouci někteří duchovní prý v šovali panny, s nimiž Matiáš obcova čisté a neporušené. Že pak nyní M proti Čechům od Uhrův opět a opě moci požadoval, opatření proti Tu však zanedbával, rostla nespokojeno hrův až tak daleko, že i o jeho sv s trůnu přemýšleti počali. Těm my kám i král Jiří hověl a byl v tom s zimírem Polským tak jednomyslný, si oba králové byli ochotně k tomu ruce podali. Nepřišlo však k výbuch Uhřích, proto že král Matiáš o tom děv, všecko záhy udusil a překazil.

Druhá válka s Matiášem Uherský

1469 červenec — listopad.

Následkem zrádného zvolení Ma Uherského za protikrále se strany

domuci provedeného povstalo v
odě Českém rozjitření náramné,
volalo o pomstu chystajíc se k
skutku také král Jiří spatřoval
hlavní a nejvydatnější prostře-
konání pomsty. Sešli se stavové
do Prahy, psali králi Matiášovi
uherským stížný list, který za-
místo odpovědného psaní, i svo-
neobyčejně velikou pomoc od
edení nové války. I nastoupily
tupy válečné hned již okolo 8.
na mnoha místech zároveň jak
h tak na Moravě a v Slezsku.
rozpustiv vojsko své myslil, že
nebude jakožto dobrák trůnu
ti němu hájiti a války počínati.
ratislav přijel ještě dne 5. čer-
Brna na sněm, kterýž byl Če-
loravanům své strany tam polo-
u ho došly zprávy o válce nově
všech stran, i kříče na zrádu
ství kacířův, rozpustil sněm
odřekl se cesty, kterou měl na-
Uher, a sbíral nové vojsko u
a, kteréž hned proti Tovačo-
il, kdež bylo hlavní sídlo stra-
králi Jiřímu, a kdež se i téhož
Viktorin zdržoval, maje
Václava Vlčka a drahný
ka českého. V skutku se tam
ní moravští pánové, kteří dosud
ých hradův Matiáši odporovali,
branným lidem shlukli a Mati-
é škody činiti počali. V bojích
ova svedených přálo štěstí
věrným Moravanům, hlavně
by pana Václava Vlčka.
edy Matiáš proti nim pořídit,
m čase přece do Uher odejel,
měsíc září ztrávil, aby s novou
loravu mohl se navrátiti, opou-
n Slezsko a Lužice, aby si po-
k mohou.
ách zas všickni věrní pánové
e Jiřího se shromáždili, a král
statní hrady katolických odboj-
novitě pánův Zajíců z Hasen-
á posádka, kterou král na Kladsko
nila jízdy do krajin, kdež ležely
kupa Vratislavského; obořila
na slezský klášter Jindři-
erýž byl naprosto zahuben. I
h jiných místech v Slezsku se
dilo a plenilo s ukrutností teh-
lou. Slezáci proto velký nářek
ále Matiáše, kteréhož před krát-
ještě svým utěšitelem a osvo-
boditelem zvali, nyní proklínali, a hlavně
Vratislavským láli, kteří toho všeho byli
začátkem a pramenem. Nikdo na obranu
proti Čechům nemyslil, všickni se spolé-
hali na krále Matiáše, kterýž měl zemi
brániti; ba mnozí v knížetství Svidnic-
kém a Javorském potajmu s Čechy se
jednotili, ač před chvílí ještě Matiášovi
byli přísahali. Slezští knížata a všecka
města v Slezsku a v obou Lužicích také
ničeho nepodnikali, nevědouce kterak so-
bě počínati. Jenom Vratislavští najímali
zase vojsko a posýlali jeho tam, kde Če-
chové nejvíce škod činili, totiž do Pač-
kova k biskupovi-legátovi Rudolfovi, do
Rychbaka Frankenšteinu.

Stranníci Matiášovi, kteří právě nebyli
zuřiví odpůrci krále Jiřího, počali jeho
již „králem Pražským" jmenovati. Ale
ten král Pražský nyní opravdu počal u-
kazovati zuby všem nepřátelům svým. V
Čechách nyní pánům Zajícům z Hasenbur-
ka odňal hrad Andělskou Horu blíž
Karlových Varův, jejž byl nedávno teprv,
15. května, Zbyňkovi Zajícovi z Hasen-
burka zapsal; pak obehnal jejich hrad a
město Budyni, ku které se ještě vrá-
tíme, a jiných jejich zámků. Jiné oddíly
královského vojska táhly do poledních
Čech, kde zvláště panu Janovi z Ro-
senberka velké škody činily, ano přes
hranice i do Rakous a do krajin biskupa
Pasovského vpády činily. Padalo to ovšem
na malou váhu, že lid Rosenberský ve
spojení s lidem syna Šternberkova dobyl
tvrze Březí na rytíři Vlachovi, po němž
tato tvrz i s městečkem podnes slove
Vlachovo Březí. Mnozí pánové ka-
tolické jednoty vidouce, žeby moci krále
Jiřího neodolali, počali s ním již smlou-
vati, aby ani proti němu ani proti Mati-
ášovi bojovati nemuseli, k čemuž se jim
král dost ochotně podával.

Zajetí knížete Viktorina, ale další vítězství českých zbraní.

1469 27. července — září.

Na Moravě bylo město Uherské
Hradiště králi Jiřímu věrné, vždy je-
ště od vojska Matiášova tuze sevřeno, a
vždy statně se drželo. Kníže Viktorin,
kterýž co hejtman Moravský byl hlavním
vůdcem vojenských sil českých v této
zemi, chtěl v nepřítomnosti krále Mati-
áše, kterýž byl do Uher zajel, osvoboditi

Hradiště od uherského obležení. Na blízku pod Hradištěm asi dvě míle níže leží při téže řece Moravě malé městečko Veselí, kteréž náleželo panu Jindřichovi z Lipého, dědičnému maršálku Českému a pánu na Moravském Krumlově. I byl ten pan Jindřich z Lipého svakem knížete Viktorina, neboť oba měli za manželky dcery někdy pana Hynce Ptáčka z Pirkšteina. Po vzetí města Třebíče králem Matiášem Uherským pan z Lipého boje se o statky své, smluvil se s Matiášem Uherským, aby od něho užil pokoje. Nyní se s ním jakožto s milým svakem smluvil kníže Viktorin, aby mu postoupil svého městečka Veselí, z kteréhož by byl mohl jako z místa k tomu příhodného pomoc poskytnouti jak Hradišti Uherskému tak i městečku Ostrovu, kteréž také leží na řece Moravě a právě také od Uhrův dobýváno bylo. Pan Jindřich z Lipého k tomu svolil, ještě svému panu svakovi hojné hody vystrojil a pak s ním do Veselí jel dne 27. července 1469. Kníže Viktorin měl jenom asi 300 jezdcův při sobě. Avšak sotva že do městečka toho vjeli, počalo ono se všech stran hořeti, a z hradu vyrojil se četný houf Uhrův. Pan Jindřich z Lipého dal se na útěk a prchl na loďce po řece Moravě; kníže Viktorin jakožto odvážlivý bojovník málo se toho lekal, ač viděl, že tu na něj pasť nalíčena byla. Chtěl se se svými z městečka zase probiti; ale tu ho podstoupil bojem nepřítel počtem mnohem silnější. Mnozí jeho jezdci položili tu život svůj, ostatní všickni v zajetí se octli. Kníže Viktorin i tu ještě proklestil si mečem cestu z městečka ven, a byl již sám třetí v širém poli, kdež unaven počal blouditi. Tu naň dopadli Uhři, zajali i jeho a do Uher králi Matiášovi dodali.

Kníže Viktorin byl miláčkem nejen otce svého, krále Jiřího, ale i veškerého českého rytířstva, a to hlavně pro jeho odvážlivost a pohrdání životem a nebezpečenstvím, což ovšem mnozí krátkozrací pokládali u bojovníka za nejvyšší cnost. I měl z toho král Jiří ovšem veliký zármutek, i zdálo se mu, že mu ubyl nejdůležitější pomocník v těch válkách těžkých a krvavých. Nicméně ve skutečnosti přece jenom získal, neboť kníže Viktorin několikráte pro svou nedomyslnost a neprozřetelnost na sebe i na vlast velikou pohromu uvalil. Jenom z jeho příčiny podařilo se nepřátelům některá vítězství, kterých nad Čechy dosáhli. Kdy král místo svých synův odpovědné v čelo vojsk svých stavěl, bylo by tří let v těch válkách všecko lépe. Považlivý vůdce byl by nezaspal Slezákům v krátké noci červnové z Frankenšteinu utéci, ačkoliv potom Slezáky na hlavu porazil; žitý vůdce byl by v Třebíči proti jej následujícímu lépe se opatřil, ním do města vniknouti nemohl; nebyl by Viktorinovi dovolil jeti stečka se svakem svým a neprosl v něm dříve domy a stáje a zvlá ježto nepřátelé byli na blízku.

Nepřátelé jásali a roztrubovali lého světa, že zajetím Viktorinov ňata jest arcikacíři pravá ruka, be jim již nebude moci odolati, ba že přemožen jest.

Kníže Viktorin byl co vězeň na Trenčínský hrad přiveden ho král Matiáš jako někdy milého svého na Vyšehradě nad Dun sadil, dopřávaje mu všeho pohodl se poskytnouti mohlo vězňovi při ženému.

Na další běh války neměl ten sobě žalostný příběh toho účinku nepřátelé očekávali; král Jiří mě jednoho statného bojovníka méně, o vůdce, který byl více ku ško k prospěchu; za to mu přibylo je válečného důrazu a stálosti, a tak doby válečné štěstí čím dále tím Čechům se klonilo.

Král Matiáš vypravil nyní sv ráznějšího vůdce Františka z aby Slezáky proti Čechům hájil, a Lužičanům přísně rozkazoval, aby pravili do Čech, by tam zachránil pánův Zajícův z Hasenburka od českého vesměs sevřené. Frant Háje, bývalý hejtman roty bra kterém již tolikráte mluvili jsme, z Háje mezi Vintířovem a Doup kraji Žateckém, byl Čech a kat Čechové mu vůbec jen „pan Fr kali; že však byl především v nevadilo mu zbrani své ku prospě přítele proti vlasti své užívati. ním Rudolfa z Rüdesheimu, bla gáta, položil se posádkou na Broumovském, kterýž při t prý více pohuben, než kdyby bo přátelé opanovali, a sužoval z n dami a vymáháním výplat a boldů města Jaroměř, Králové

idec, zabíhal až na Jičín, kdež
l blízké hrady pánův Zajícův, Kost,
ky, Skály osvoboditi, město Radek
adsku popleni, také klášter Poli-
. Však u Náchoda mu najednou
selhalo; dobývaje tamějšího hradu
l znamenitou porážku. Proto nyní
Slezáky vyzývati, aby táhli do Čech
vobození hradův pánův Zajícův. Byly
ady Osek, Budyně, Kost, Tro-
Navarov a Skála (bezpochyby
nad Jizerou). Všecky byly téměř
sně sevřeny vojsky krále Jiřího.

ed Budyní ležel kníže Jindřich
ruce znamenitého vůdce Miku-
Střelu z Rokyc. Doufal že tam
pana Jana Zajíce z Hasen-
ka, od Matiáše jmenovaného nej-
ho českého kancléře, ovšem jalového,
hož by byl chtěl vyměniti za svého
ého bratra, knížete Viktorina. Však
dařilo se; panu Zajícovi poštěstilo se,
du na svobodu ujíti a k nepřátelské-
ojsku uskočiti, kteréž právě ku kon-
ěsíce srpna 1469 páně Zdeňkův syn,
oslav ze Šternberka u Žita-
hral. Proto kníže Jindřich nechav
ně s panem Střelou k Žitavě se obrá-
kdežto mezi tím jiný oddíl králov-
o vojska dne 28. srpna dobyl hradu
é skály týchže pánův Zajícův
asenburka, kteří ho v nedílu
l.

Žitavě přitrhli dne 29. srpna ještě
né houfy Vratislavských, Svídnických,
rských a pana Bedřicha z Biberšteina
riedlandě, a tu hned druhého dne,
srpna celé tu shromážděné vojsko
tel pod správou pana Jaroslava
ternberka přes hranice do Čech
o a u Habendorfu blíže nynějš-
města Liberka se položilo. Bylo ho
pěších čili drábův a 750 jízdných.
l vyslal hned 31. srpna pan Jaroslav
drábův ku pomoci hradu Navaro-
a nějž královské vojsko vždy silněji
alo. Také se mělo jíti s pomocí ku
a k Troskám, avšak téhož samého
ž se po ležení u Habendorfu roznesla
, že se české vojsko od Budyně u
síle blíží; i posedl takový náramný
vojsko nepřátel, že především
islavští hned úprkem na útěk
li a ostatní za sebou potáhli. Jen
ně neroxprchli se, nýbrž zase do
šího ležení u Žitavy se vrátili, od-
e pak zase jinou stranou do Čech
obrátili, aby obehnali hrad Tollen-
štein.

V tom přitáhlo české vojsko pod knížetem Jindřichem a panem Střelou až k Žitavě. Žitavští se zavřeli a vojsko jejich vyhrnuvší se z města učinilo výpad na Čechy dne 6. září. Však to draze zaplatili. U mlýnův na řece Nise chtěli Čechy bojem utíkati, ale pan Střela harcem dobře až přes poledne od sebe je vzdaloval, až tu valný houf český s knížetem Jindřichem z lesův vynikl a mezi ty Němce vskočil. I pobili jsou jich Čechové víc než sedmdesát, kromě těch co po vrbí a mezi loužemi a jámami zbiti byli, a do půl třetího sta měšťanův řemeslníkův do zajetí vzali. Vypálivše předměstí a všecky dvorky okolo Žitavy, a tím Němcům těm velikých škod nadělavše, pustili se Čechové dále přes horní Lužici do Slezska. Druhého dne 7. září vypálili Friedland a Hedice čili Seidenberg, táhli k Lubnu a dále k Boleslavci, a nesměl se jim nikdo v cestu stavěti. V té nouzi přichvátal Slezákům a Lužičanům ku pomoci František z Háje, jak se zdá ovšem již po velikém pobití u Žitavy, avšak měl tak málo vojska, že si netroufal na Čechy uderiti. Nyní se pustili Čechové na jízdu do Slezska puzení jsouce pomstou za bezmezné hanobení a tupení, kteréž již tak drahný čas snášeti museli od Němcův vešlých do této země slovanské. Tato jízda vypadala zcela tak, jako byly jízdy v létech 1428 a 1429 za kněze Prokopa Velikého; Čechové zaplavili krajiny neodolatelným proudem, donucovali všechny obyvatele, že se museli vykupovati těžkými penězi, aby jim obydlí napořád nebyla pálena a pole plenčna. Všecko od Lubna až po pod města Střelín a Němčí se Čechům poddávalo; žádný z knížat ani z měst nepostavil se ve zbrani do pole, ale přicházeli obyvatelé všech stavův Čechům vstříc, i také někteří praelati, aby výplatou zabezpečovali sobě své rodiny a příbytky. Nyní se celé Slezsko třáslo před Čechy, kterým dříve zde nevěděli, jak by jim své pohrdání na jevo dáti měli. Na všecky strany šel strach veliký, a zvláště Vratislavští i za svými hradbami se hrozili.

Od Němčí obrátili se Čechové nazpět k Pačkovu a Frankenšteinu, nad jehožto měšťany se nyní vymstili za odpadlictví od krále Jiřího, proto že byli jeho poddanými dědičnými. Kromě valného

vojska jež vedli kníže Jindřicha rytíř Mikuláš Střela z Rokyc, byli tu zvláštní houfové vojsk městských, mající za vůdce pana Samuele ze Hrádku a z Valečova, podkomořího a purkmistra Pražského, pak Jana Černého, purkmistra Hradeckého. Od Frankenšteina vrátili se Čechové z té jízdy před sv. Václavem přes Kladsko zase do Čech, vezouce s sebou kořisti všeho druhu množství veliké. Však oddíl vojska od Frankenšteina k Opavě zaměřil, aby rozmnožil moc pana Bernarda Bírky z Násilé, Opavského hejtmana, který právě hornoslezská knížata za to válkou stíhal, že se také byli konečně Matiášovi zapsali. Však nyní toho skutku těžce pykali. Bylo teď vůbec pykati Slezákům toho, čeho se byli proti králi Jiřímu dopustili, a první toho pykali Vratislavští. Již nyní na podzim počali jejich kazatelé napomínati lid k modlení o pokoj, proto že celé Slezsko náramně trpělo jízdami Čechův z Kladska zhusta předsebranými. Dále však uvedeme ještě jiných důkazů, jak Slezáci lezli ke kříži.

Porážka krále Matiáše u Uherského Hradiště.

1469 září — listopad.

Mezi tím moravské město Uherské Hradiště zůstalo bez přestání vojskem uherským těsně sevřeno. Při památném obležení toho města nanejvýš diviti se musíme udatnosti a stálosti obyvatelstva, které více než desítiletému dotírání a soužení se strany Uhrův odolati dovedlo, a tím slavně osvědčilo úmysl znamenitého zakladatele svého, krále slavné paměti Přemysla Otakara II. r. 1253, aby za obranu Moravy a východních končin panství českého proti mocnému a vždy výbojnému uherskému sousedovi sloužilo. Spolu však diviti se musíme také té neobyčejné metečnosti, tuposti a zpozdilosti lidí souvěkých i potomních, že nám o neobyčejné hrdinské obraně toho města po všechny ty časy v těchto posledních letech panování krále Jiřího a panování krále Vladislava (až do r. 1479) téměř nižádné podrobné zprávy nezachovali.

Uhři obléhali Hradiště již od měsíce července 1468, bylo již dávno baštami nepřátel sevřeno, kteréž i za příměří v Olomouci uzavřeného ve svém s zůstaly, ačkoliv při tom městu svob dovoz zjednán byl. Kníže Viktor podařilo se před tím ku konci roku město dle potřeby potravou zásobiti; to v červenci běžícího roku 1469 o vati chtěl, upadl ve veselí v zajetí. již v Hradišti velmi strádati počali boť měšťané nebyli dostatečně zás

Mezi tím vrátil se král Mati měsíci říjnu z Uher na Moravu s vojskem, i sebral a spojil všecky sv k úsilnějšímu než dotud dobývání ště. Král Jiří vypravil v měsíci říj vozův k městu, ovšem jen lehce n ných, aby byly pohyblivější, a pro tu špíži tři sta jízdných a 600 p Avšak král Matiáš přezvěděv o to vozu, kázal jej obklíčiti počtem mu silnějším; české vojsko sice prob a dostalo se do města, vozy však Uhrům co kořist nechati. Městu p sice branných lidí, ale též větší s neboť nebylo ani pro lidi ani pro potravy a píce. Proto uzavřela po Hradišťská úmluvu, nebude-li město sti nedělích z venku brannou mocí z něno, že se poddá Uherskému král

Tu sobě král Jiří, uslyšev o předsevzal, zachrániti Hradiště s stůj. Sebraltě vojska co jen mohl, a Jindřich s Mikulášem Stř museli hned to vojsko na Moravu Čechové na tom pochodu, když p Moravě na statky, jichžto pánové Matiášovi sloužili, všecko všude u plenili, tak že nářky proto byly v když pak v posledních dnech měsíce k Uherskému Hradišti p hned na jednu baštu uherskou se o a dobyvše jí překotem, celou její po 200 osob, pobili. Tím si otevřeli p k městu, a dodali do něho špíže nosti. Král Matiáš byl v té ch blízku, maje v Uherském B hlavní byt svůj. Kníže Jindřich ho na šíré pole vylákati a bitvo stoupiti, proto kázal dne 2. list svému vojsku, aby se zdvihlo a návratu do Čech připravilo. I dali s vylákati; v tom Čechové obrátivše uherské houfy, jichž bylo pět na rozloženo, udeřili a jeden houf po d poráželi, tak že brzy celé nepřátels sko na útěku bylo. Král Matiáš nadarmo útěk svých zastaviti hl konečně, nechtěl-li se sám do české jetí dostati, také utíkati musel. Č

stihali až za Uherský Brod, po- a zajímali mu lidí množství velké, a toho dne 2. listopadu 1469 dokonalého slavného vítězství dosáhli.

Král Matiáš pln hněvu a hoře neza- il se prý na svém útěku dříve až v rské Skalici; zajati byli od Čechův n hrabě z Pezinku, Jiří ze rnberka, syn páně Zdeňkův, Do- Černohorský z Bozkovic, r biskupa Tasa, a mnoho jiných pá- a rytířův. Však i Čechové ztratili inoho udatného a vzácného bojovní- dílem smrtí dílem zajetím, a praví jednom z bratří z Pernštejna, že se l v zajetí.

Čechové jali se nyní pronásledovati ažené Uhry až do jejich vlastí, i roz- li se houfně v uherském Pováží a ho kořisti nabrali. Měltě obyčej král tiáš, že jakmile se mu ve válce s by nedařilo, hned žádal o příměří, aby z nebezpečí chytře mohl vytáhnouti. še i nyní stalo a neprodleně vyskytl ednatel uherský u knížete Jindřicha, ho pohnul k zastavení boje. Odpově- Jindřich, aby Matiáš hned se kl titulu krále Českého jako neprávmabytého, i aby všecky své posádky Moravě a v Slezsku nazpět do Uher lal. Toho učiniti se však Matiášovi lalo, proto přestal o příměří jednati. né vojsko české vrátilo se ku konci padu 1469 domů a v rodině krále Jidlouho potom slavívala se ještě výmá památka vítězství knížete Jindřicha erského Hradiště. Potom o sv. On- , 30. listopadu, počala neobyčejně á zima, jíž nebylo pamětníka, a trvaez oblevy až do počátku měsíce dubásledujícího roku. Pročež zbraně odvaly; ale chudému lidu a zdrancovaa venkovanu jak v Čechách tak na avě i v Slezsku a Lužicích bylo velmi ou bídu snášeti, neboť v té válce stranami vydán jest na holou žebrokdo ve zbrani přišel, ten sedláka o- ; venkovan musel svůj poslední pedávati, jestliže nesehnán byl z hospoství a chalupa nespálena jemu. Drapak dosáhla výše neslýchané, neboť lo i co prodávati, když úrody se úlně ohněm kazily a posléz rolník svá ani vzdělávati a zasívati nemohl. Tak roměnil blahobyt od krále Jiřího spo- jeho moudré vlády v zemi způsov posledních létech jeho života v alou bídu a nouzi, a to bylo dílo toho zrádce vlasti, Zdeňka ze Šternberka a přívrženců jeho.

Kterak Slezáci pykali.

1469 prosinec.

Protivníci krále Jiřího vidouce, kterak i při pomoci Matiáše Uherského, jehož si byli za krále zvolili, přece ničeho potříditi nemohou, počali se nyní opravdu třásti a o svůj majetek se báti, kdyby je nyní král Jiří pomstou chtěl stíhati. Všickni byli nyní přesvědčeni, že kacířství nedá se mečem vypleniti ani přemoci, a že není pomoci, leč je snášeti a s králem a národem se smířiti. Kdo byl opatrnější nemeškal vyhledávati cest, jak by se opět mohl s králem Jiřím přízniti. Předně to byli čeští pánové katolické jednoty, zejmena páni z Gutštejna a ze Švamberka, Dobrohost z Ronšperka a bratří Jan a Oldřich Zajícové z Hasenburka. Poslední, byvše oba od Matiáše Uherského na jalovo jmenováni mezi nejvyššími úředníky království Českého, učinili s králem Jiřím příměří na celý rok, tak že královské vojsko, které obléhalo jejich hrady Budyni, Duchcov, Osek, Trosky, Kost a Navarov od nich odtáhlo. Také pan Jan z Rosenberka zvláštní příměří s králem učinil. Král Jiří těm pánům rád činil, oč stáli, doufaje jich sobě zase získati. Avšak důležité jest, jak si počínal pan Hanuš z Kolovrat, pán na Zbírově a nyní Pražský probošt i administrator arcibiskupství Pražského. Ten totiž napsal dne 19. listopadu 1469 velmi žalostivé psaní oběma papežovým legátům, Rudolfovi z Rüdeshaimu a Rovarellovi. Jejich rozkazem byly v Čechách ve všech kostelích římského řádu služby boží zastaveny, a to prý již nyní katolické církvi čím dál tím větší škody přináší. Celé katolické obce nemohouce míti služeb božích u sebe, ani křtu, ani svátostí, ani církevního pohřbu, odpadávaly od církve a ku kališníkům se přidávaly; kdo zůstávali věrni, upadali ve sváry a nespokojenost. Kláštérníci prý byli všude povolnější, slavili mše a posluhovali svátostmi proti interdiktu, ale světské duchovenstvo nedávalo se k takové neposlušnosti proti rozkazům církve pohnouti. To vše jim velmi pohnútlivým způsobem v tom psaní vylíčiv prosil a žádal, aby mu buďto pro-

půjčena byla větší moc k osvobozování od interdiktu, aneb aby raději kalich jeho úřadování tak bolestného vzat byl od něho.

Ze Slezských knížat, kteří ovšem nejvíce okolnostmi donuceni byli, Matiáši přísahami se zavazovati, byl kníže Ratibořský první, který zas veřejně ku králi Jiřímu se vrátil. Stavové knížetství Svídnického a Javornického (kde knížete nebylo, proto že jejich země bezprostředně k české koruně náležela), jednali dne 13. prosince o to, aby se s králem Jiřím opět smířili, kladouce výminku, aby se směli v celém sporu nestranně chovati. Král Jiří však takovou výminku nechtěl uznati.

Pamětihodná proměna stala se s Vratislavskými a s jejich biskupem, legátem Rudolfem z Rüdesheimu. Vratislavané někdy původcové té války a nejnezbednější buřiči, nyní byli první, co pykali a sami zatracovali posavadní počínání své, neboť viděli neřesti obecné a záhubu země; po celém Slezsku nebylo prý slyšeti nežli o vraždách a o kladených ohních, o loupežích a zajímání lidí na výkup. Co nespáchali Čechové co nepřátelé, to nyní dělali přátelé na účet Čechův, a nebylo prý kouta v zemi, kde by se bezpečně jen přes pole jíti mohlo. Rokovalo se o tom ve Vratislavi dne 26. prosince 1469 v klášteře sv. Vincencia, a byli tu pohromadě praelati a přední obyvatelé města. Byl tam také biskup-legát Rudolf a ten vyjádřil se nahlas, že papež nedobře byl zpraven o záležitosti krále Českého, a že on sám, kdyby po prvním příjezdu svém do Vratislavi byl věděl, čeho se teprv od té doby dověděl, nikdy by nesvolil ku početí té války. Se slzami v očích naříkal, že celé to počínání proti kacířům bylo bludství, že se špatně uvažovala moc kacířův, a že kdo byl původem té války, velký hřích na svou duši uvalil. Potom pronášel krásnou řečí a velkým zármutkem naplněn důvody, proč bylo nejen možné ale i slušné, žíti s kacíři v pokoji, a nyní ještě žeby nebylo nic prospěšnějšího, nežli aby se stal pokoj s nimi. Byl v tom shromáždění také doktor Tempelfeld, který dříve na kázáních každého do horoucího pekla odsuzoval, kdo by byl chtěl s českými kacíři v pokoji žíti. Dlouho mlčel, až propukl v taková slova řka: „Ach Bože! kdo pak mohl nadíti se tolikeré moci do nich!“ Jiní přítomní s tostí vzpomínali si na předešlého bi pa Jošta z Rosenberka, kterak hned počátku moudře a věrně radil a varo aby to k žádnému prolévání krve ne šlo, a kterak proto od Vratislavsk mnoho příkoří musel snášeti; nyní bl slavili jeho památku, pravíce, že byl ducha prorockého.

Podobné shromáždění stalo se také slezském klášteře Třebenick a byl tam také kníže Konrad Čer Olešnický, který nejdéle při králi ším setrval, až konečně také k Matiá přestoupiti musel. Všickni jak nej smutného stavu pykali, do kterého Slezsko tou válkou uvrženo bylo. Ně z přítomných prohodil, že jest to rán Boha, planetami na nebi ohlášená, já hvězdáři vykládali. Avšak kníže Ko okřikl ho řka: „Co ty báješ o planet na nebi, které nikomu nic neškodí! by nebylo dvou zlořečených planet Vratislavi, probošta a kantora (t. j. stera a Tempelfelda), kdyby je čert pobral před dvaceti léty, neměli byc těch válek; oni jsou ti ďáblové pla kteří svou nezbedností uvedou nás na mizinu všecky.“ Na ta slova celé s máždění se rozesmálo, a byl při tom jeden kanovník Vratislavský, kolega planet.

Tak pykali Slezáci své nevěrn Však sluší také ještě znamenati, že sledkem českých vítězství nyní na zim r. 1469 také celé německé žáctví bídně za své vzalo a že o doby zmínka o něm se již nečiní.

Mezi tím časem byl okolo Všech tých v Polště valný sněm v Petrk na kterém u přítomnosti poslův král šího o povolání kralevice Vladislava český trůn jednáno bylo. Jedna strana rodu Polského dadouc se vésti citem rodním radila, aby se přijaly výminky krála Jiřího a od českého sněmu klad i uby se Polská říše jak nejúžeji s skou říší spojila; druhá strana zas t odporovala majíc pro náboženství v chy. Proto král Kazimír konečné roz nutí své odročil, až se lepšího dohod s papežem dočká; mezi tím však do S ska a bezpochyby také do jiných ko ních českých zemí posly vypravil, všem stavům oznámili, že věci kor České staly se záležitostí jeho synův dědicův, a že žádá, aby se všechny

…něné škody opravily, jinak že …trné jednání Poláků s nimi za… …ude.

…počínal král Jiří proti úkladům svých nepřátel.

1470 leden — březen.

… ledna 1470 vyšel z Prahy ve… …od krále Jiřího ke všem kní… …ětským a duchovním a k mě… …kým, kterým je velmi ráznými …rdečnými slovy napomíná, aby …mu a království Českému dě… …vé křivdy od Římské stolice, …lépe než dosud ujímali, tedy aby …snažili, by papež veřejný sjezd …dopustil, kterého se on, král Jiří, …lika let dovolává, anebo aby ji… …cestu ukázali, po kteréžby on …em Českým spravedlnosti a po… …i mohl. Také v tom listu pouka… …možnosti, žeby se království Če… …o ze svazku Římské říše zcela …, když jak posud se ukazovalo, …ty mají jenom té říši pomáhati, …pomoci od říše nikdy nepožíti.

…asu slyšelo se z Uher, kterak …li Matiáši neobyčejně velikou …dávají, aby mohl proti Čechům …něji vystoupiti a je na jisto zdrti… …áš sám přijel potom do Preš… …slal hned několik houfův uher… …do jižních Čech, a jel potom do …císaři Bedřichovi, aby se s ním …ům umluvil.

…Jiří věděl, co se proti němu …ěl, že Matiáš nejvíce touží, aby …rálem Římským, aby pak v Ně… …l na místě císaře všecko mohl …ak někdy král Jiří sám po ta… …inosti byl zatoužil. Tenkráte …chům skutečně tak velké ne… …tví nastati, žeby mu nebyli …lati. Aby se to Matiášovi nezda… …al se nyní král Jiří nejsmělej… …ředků: chtěltě způsobiti i ssa… …e Bedřicha, Karla Burgundské… …ařský trůn povýšiti, a konečně …u říšského vystoupiti. Pomáhali …jeho němečtí radové, Řehoř …burka a Jiří ze Steinu, …pán, oba největší nepřátelé cí… …icha. Bez pomoci pak markhra… …rechta Braniborského nedalo se ovšem nic provesti; byl nej… důležitější osobou mezi německými kní… žaty, a nyní tím více, že mu právě jeho starší bratr, kurfürst Bedřich Braniborský, odříkaje se vlády, postupoval všech svých zemí a též hodnosti kurfürstské. Král Jiří se mu nabízel, že k jeho prospěchu velikých obětí litovati nebude, jestliže k tomu svolí a sam pomáhati bude, aby Karel Burgundský na Římské království byl povýšen.

Stejnou dobou byl také sjezd Vídeňský, kde se mnohem hlučněji jednalo o povýšení Uherského Matiáše na Římské království. Byli tam i čeští pánové strany Matiášovy, zejmena také pan Zdeněk ze Šternberka, a král Matiáš sám ve skvostném průvodu vjel do Vídně asi 10. února 1470. Ukládaly se tam proti králi Jiřímu a všem Čechům pod obojí tajně věci nejhorší, zároveň tam Matiáš masopustu užíval a podle svého obyčeje rozpustilým choutkám svým plnou měrou hověl. Nemoha dostati Jadvigy čili Hedviky, dcery krále Kazimíra, k manželství, ucházel se nyní o arcikněžnu Kunhutu, císařovu dceru. Císař zas Matiáše nazýval synem svým. Však ejhle! bylo již po masopustě, který tehdáž trval až do 6. března, a tu se něco mezi císařem a Matiášem přihodilo, Matiáš asi 10. března náhle z Vídně u velikém hněvu odejel a z otce i syna stali se napotom nesmířitelní nepřátelé až do smrti. Tak bylo po naději na království Římské a na nevěstu císařskou. Zdá se pak, že markhrabě Albrecht Braniborský měl hlavní ruku v tom, že císař Bedřich hleděl zase s Poláky se spříznit, německá knížata zase k sobě přivinouti, s Karlem Burgundským se spřáteliti, ano konečně že i hotov byl, s nenáviděným Pemákem, králem Jiřím, opět se smířiti. Takový výsledek měly péče krále Jiřího o odvrácení hrozícího nebezpečenství.

Kterak král Jiří zřizuje zemskou obranu.

1470 březen.

Když se král Matiáš se svými Uhry na počátku lonského roku 1469 u Vilémova v úzkých octnul, lid český obecný, kterýž k vojsku nenáležel, chtěje se na tomto vrahu vlasti pomstiti, a ozbrojen oštípy, kyji, palicemi, cepy, sudlicemi a samostříly (kušemi) jen hořel žá-

dostí, aby se vrhl na Uhry; když toho lidu každou hodinu se všech stran na tisíce přibývalo, kdyby nebyl král Jiří vší mocí srážce zabránil, bylo by se stalo pobití nepřátel takové, jako za dob husitské války u Prahy, Ústí nad Labem, u Domažlic a na mnohých jiných místech. Král Jiří takovému rozzuření války nepřál rozhodně, a krotě bojechtivost národu snažil se, vésti jej cestou pokoje a míru, by sobě zvykal, hleděti sobě zase pokroku spořádaným a blahoplodným životem. Nicméně dobře nahlížel král, že jenom důrazem války lze jest, aby obstál proti nepřátelům svým, zvláště nyní, když dobře tušil, kterak mu bude odrážeti ještě krutějších útoků. Aby tedy pro budoucnost zamezena byla všelíká nezřízenost hotovosti válečné, postaral se nyní o zařízení nového spůsobu k ochránění svých zemí a poddaných. Proto když o nejbližších suchých dnech postních v březnu roku 1470 shromáždil se obyčejný sněm v Praze, předložil stavům návrh ke zřízení nového válečného ustrojení v národě, který se ovšem podobal již novověkému spůsobu zemské obrany. Stavové ten návrh přijali, a tak bylo nálezem sněmovním dne 14. března ustanoveno, aby se po všech krajích České země, pokud tyto stály v poslušenství krále Jiřího, stálé vojsko pod zvláštními krajskými hejtmany zřídilo. Mělo to vojsko všemi válečnými potřebami opatřeno býti, aby na každou chvíli v čas potřeby do pole vytrhnouti mohlo. Tak bylo nařízeno v kraji Hradeckém, aby v něm vždy 1000 branných lidí pohotově bylo, v Koufimském 700, v Chrudimském 500, v Čáslavském 340, ve Slánském 500, v Žateckém a Rakovnickém pospolu 1000, v Litoměřickém 550, v Boleslavském 300 lidí, kolik jich ve Vltavském, Bechyňském a Plzeňském býti mělo, neudává se, buď že se ty kraje nalézaly v nepřátelských rukou, buď že se nezachovalo úplné znění dotyčného zápisu. V každém kraji zřízena byla kommisse, aby učinila rozvržení mezi obyvateli, čím kdo přispěti měl ke zřízení takové stálé válečné hotovosti, a určený počet lidí musel všude pilně doplňován býti, kdykoli jakou újmu utrpěl. Krajané (tak se zvali obyvatelé každého kraje pospolu) volili sobě sami své hejtmany, však nejvyššího vůdce ustanovil král. I hejtmané i bojovníci dostávali od svých krajův určitý žold. Jízdných bojovníkův byla jen desátá část všech bojovníkův dohromady; na ných počítání jsou pravidelně 1 jízdní, 1 vozataj, 13 střelcův a ní. Menší válečné potřeby krá dával; větší střelbu a co k ní dodávala královská města, jakž zemský podkomoří na ně rozvrhl.

Tato zemská obrana, co moc ná, ježto se jen v čas mimořádné do pole stavěla, byla ovšem ro vojska královského, které se sk tak zvaných dvořanův, z žoldné obecného vojska zemského.

Třetí válka s Matiášem Uhe

1470 konec dubna — srp

Krutá zima z r. 1469 na r. 1470 ši přes čtyry měsíce konečně jarnímu počasí. Král Jiří, neb by Matiáš Uherský sám válku za vypravil po velikonoci v pos den měsíce dubna dle jedněch z dle jiných 8000 mužův vojska na učiniv nad nimi hejtmany Hra Chotěřínského. Měli přede ženo, aby do Uherského Hr nové špíže dodali, neboť Uhři zase těsně sevřeli, novými plo a přes řeku Moravu řetězy táhli.

Král Matiáš obmýšlel téh houfem 4000 uherských jezdcův čín do Slezska táhnouti, slyše chodu Čechův také na Moravu Dne 2. května byl v Uherské dě, potom v Kroměříži a 17. Brně. Zatím byli Čechové k U mu Hradišti přirazili, dvě bašty před městem ztekli, a díl še dílem zajavše jejich posádl do města potrav a jiných potře nosti. Zlobil se nemálo král M se tak stalo, i hned se do Uh aby ještě více vojska přivedl. potom byl tu zas, maje 8000 h lácův a 4000 vojska nového, pa ska dal vzkázati, aby Slezáci hr jiného nechali a se vší mocí svo na Moravu ku Kroměříži přir čekaje však, až by k němu přitá til se nyní 19. června 1470 k U mu Hradišti. České vojsko neustoupilo sice hned, a téměř ka s jeho vojskem šarvátky svádě tu se český vůdce Hrabaně octnul v zajetí, a Čechové nemo

esile Uhrův zatáhli se k Hodo- Toto někdy královské město na hranicích uherských náleželo nyní rytířům z Mošnova, kteří byli a Buchlově a Týnci a věrni králi Opírajíce se o to pevné město de Čechové přes dvě neděle, činíce ízdy do Uher dosti hluboko do kra- Váhem, aby je vybrali. Bylo však deštivé počasí a krajiny bahnité, rpěli od zimnice a jiných nemocí ežli od Uhrův. Stíhal je zde Ma- dne 29. června na ně dorazil. Jedni jim znamenitě uškodil, druzí, že im nic pořídíti nemohl. Mezi tím e za českým vojskem potrava na ch k Hodonínu; Rácové při vojště ém přepadli ten dovoz s velkou í, 585 českých bojovníkův zajali a a pak všem hlavy utali; neboť atiáš jim místo žoldu platil za ka- lavu nepříteli sraženou po jednom Nyní mu 585 hlav přinesli a své dostali, a Matiáš kázal k veli- zděšení každého křesťana tyto hla- cky na veliké praky nakládati a kého ležení metati. Nepřátelé Če- onosili se pak, že prý to bylo ve- podívání — avšak v letopisech ské Evropy tento hrozný kus dar- dá sobě rovného!

Jiří znamenaje, že se jeho voj- Moravě počíná zle dařiti, vydal né Hory dne 7. června obsílku cky kraje, pány, rytířstvo a města, řejně vzhůru jsouce přitáhli vo- dne 23. června k Německému u, odtamtud že sám je povede na ku pomoci stísněnému vojsku. se měl na šest neděl živností opa- neznámých příčin byla potom ta něco prodloužena, neboť v Pra- volávalo se teprv 22. června ve- v Teplici teprv 25. června, aby kul 3. července u Německého u polem položili. I sešlo se sku- tak valné vojsko, že ho někteří až do 24.000 branných lidí udá- ostavil se sám král Jiří ke Brodu, je ve dvou proudech na Moravu, nikoli k Hodonínu, nýbrž k Brnu. musel Matiáš od Hodonína outi a blíž Brna u kláštera Kou- ho se položiti. Tu ho došlo 11. e návěští, že český sbor u Hodo- ávaví podle řeky Moravy vzhůru tiv ku Kroměříži a k Tovačovu aby se mohl s vojskem krále Ji- ího u Brna spojiti. Nerozmýšlel se dlou- ho král Matiáš a umínil si, toto spojení překaziti a řečený český sbor někde po- raziti. Najednou rozléhalo se po ležení uherském u Kounic troubení a bubnování, 6000 husarův muselo, ještě nežli koně na- krmili a napojili, na ně sednouti a cvá- lem dnem i nocí k Tovačovu se hnáti: pěší a vozy měli následovati, pokud sta- čili. Již druhého dne, 12. července v 9 hodin ráno dohonili Čechův mezi Tovačo- vem a Prostějovem nedaleko Kralic. Čechové o blízkosti nepřátel ani tušení neměli. Na štěstí tekou tu od Konice a Prostějova dva potoky nízkou krajinou, kteréž tehdáž mnoho močálův působily a právě v ten čas rozvodněny byly; ne- mohli husaři dost rychle český sbor za- skočiti, a tak pan Václav Vlček, zna- menitý správce vozův, mohl ještě celý sbor spořádati a k Tovačovu nazpět se obrátiti. Jenom malá částka Čechův u- padla při tom do zajetí uherského, proto že se byli zanedbali aniž stačili uchrániti se ve hradbách vozových. Kníže Jin- dřich v jednom listu svém udává, že Čechové jenom deset vozův, 13 kopinní- kův a do 150 jiných branných lidí ztra- tili; ale Uhři roztrubovali hned zprávu o svém velikém vítězství, v kterém prý Čechové ztratili podle jedněch 650 za- jatých, mezi nimiž prý 46 kopinníkův a 20 panošův, 200 zabitých, 1600 vozův a 100 koní; podle jiných 1000 zajatých, 200 zabitých a 200 vozův, o čem nyní ovšem nelze jest souditi; i zpíváno jme- novitě ve Slezště ve všech kostelích slav- né Tedeum. Král Matiáš po ustoupení Čechův odpočinul si potom v Kralicích, a pospíšil zase k Brnu, kdež se měly díti věci vážnější.

Král Jiří s valným vojskem českým blížil se dne 16. července 1470 k Brnu a zaujal druhého dne příhodné místo na- proti klášteru Rajhradskému, kdež se položil táborem. Měl zde, jak se zdá, všecky přední české pány okolo sebe, zej- ména také Jana Jence z Janovic a Petersburka, nejvyššího purkhra- bí, Viléma mladšího z Riesen- burka a z Rabí, nejvyššího komorní- ka, Heřmana z Vartenberka a ze Zvířetic a Ješka Svojanovské- ho z Bozkovic. Scházel jenom pan Al- brecht Kostka z Postupic, který již byl od krále Jiřího a od kalicha celé odpadl.

Od času jeho loňského neštastného

prostředkování mezi oběma králi u Vilémova sočili naň Čechové a musel proto mnohé příkoří od svých krajanův snášeti. Proto nyní cele k Uherskému Matiáši přilnul, ležel ku konci r. 1469 nemocen v Teplici, a právě v tu dobu, 21. července 1470, vešel v držení hradu Helfenšteina i města a panství Hranického na Moravě po panu Ctiborovi z Cimburka.

Vojsko uherské bylo mnohem slabší, a proto král Matiáš volil zůstati u samého Brna, a rozložil se tu na výšinách, opíraje se o město a o hrad Špilberk. Ani v jednom ani v druhém ležení nebylo viděti, žeby se činily proti nepříteli přípravy k útoku.

Kterak král Jiří vyzval Matiáše Uherského na souboj.

1470 červenec.

Králi Jiřímu věru již bylo nemálo žel toho ustavičného prolévání krve, pro kterýž národ Český, sotva se byl po ranách války husitské a dlouhého bezvládí poněkud zotavil, opět v nevýslovnou bídu byl uvržen a k upokojení přiveden býti nemohl. Přemýšlev o tom, kterak by nepřítele krutého, nepoctivého, věrolomného a úskočného ukojil, ustanovil se na tom, že se ještě jednou o to pokusí, jak by nynější válku k nějakému rozhodnému konci přivesti mohl. Když tu tak u Rajhradu proti Matiášovi polem ležel, poručil některým předním pánům svým, zejmena nejvyššímu komorníku Vilémovi Rabskému z Riesenberka, Heřmanovi Zvířetickému z Wartenberka, Ješkovi Svojanovskému z Bozkovic a Benešovi z Weitmile, aby si od krále Matiáše bezpečný průvod vyžádali a přijdouce k němu takové poselství od něho, krále Jiřího, jemu vyřídili, řkouce k němu: „Ačkoli králi, na krále a pána našeho proti Bohu a právu moci sáhl ste a do jeho koruny vtrhli ste, rozličné záhuby a škody činíce ohněm, vražděním, braním, uvazováním se v jeho země a poddané, a to bez předešlého ohražení, zapomenuv všech přízní a vysokých závazkův, kteréž byly mezi vámi: však král, pán náš, maje lítost krve nevinné a záhub, kteréž se dějí, a chtěje to staviti, žádá s vámi *celý pokoj* míti a přijmouti, a to takto, abyste hned z jeho zemí vytáhl a navrátil i postoupil všeho, což ste se uvázal, ježto sluší k slavné koruně české; a o škody, kteréž sou se staly od vás, ráčí král náš dosti míti na osvícených kurfürstech světských svaté Římské říše, i po nich vám také práv býti."

Kdyby pak, jakž očekávati bylo, Matiáš k takové žádosti nesvolil, měli mu vyříditi dále: „Poněvadž té zlé vůle přestati nechcete, ale proti osobě a životu krále pána našeho svévolnou myslí pozdvihl ste se, on chtěje zastaviti prolévání tolik nevinné krve křesťanské, hotov jest nasaditi a vážiti života svého proti životu vašemu, a zve vás k souboji v podobném místě mezi vojsky a rovnou braní a v rovném odění. Však poněvadž víte, že král pán náš jest obtížený tělem, protož aby z vás žádný jeden od druhého běhati ani utíkati nemohl, žádá, aby k tomu boji místo slušné a dobře úzké připraveno bylo. A tu dopustí-li pán Bůh na krále našeho, abyste ho přemohl, učiníte s ním, jakž budete ráčiti; také přemůže-li on, učiní s vámi tolikéž. Pakli ani toto podání nebude vám po vůli, král a pán náš, chtěje vždy, aby se tato ukrutná válka brzy ukončila, žádá podstoupiti vás bojem tak, že bude čekati na vás čtyři dni na místě prostranném, o kteréž se svolíte, a v těch čtyrech dnech ať svobodu mají všickni vaši spojiti se s vámi bez překážky, také i naši s námi; a vy od svých neutíkejte, ani král náš od svých utíkati bude; i pán Bůh ať ráčí spravedlivému pomoci, aby přestaly záhuby a stalo se obecné upokojení."

Výše řečení pánové obdrževše od svého krále takový rozkaz, žádali od Matiáše list bezpečnosti, aby mohli k němu přijíti; on jim dal list takový, ale byl tak postaven, že mu nemohli dobře věřiti, neboť Matiáš pokládaje se za krále Českého také jich za své poddané pokládal, a k tomu oni nesměli se přiznati. I zůstali při českém vojsku, s nímž se potom zároveň s toho místa u Rajhradu hnuli. Neboť král Jiří rozkázal dne 19. července celému vojsku, aby se vydalo v pochod ku Kroměříži, a to ze dvou příčin: aby ti, kteří od Hodonína k Tovačovu přitáhli, s ním se mohli spojiti, pak aby se také pokusil o město Kroměříž. V ten čas táhlo 2000 Slezákův vedením knížete Fridricha Lehnického králi Matiášovi ku pomoci, jakž jim to byl Matiáš přísně naň

byli již 17. července z Olomouce k
táhli; však tu se s Čechy ku Kro-
táhnoucími potkali a tak se ulekli.
ženi strachem hned klopotně na
dali a do Olomuce se vrátili. Město
ěžíř již od prvních válek husit-
bylo jedno z hlavních sídel husit-
Moravě, ale rytíř Mikuláš z
, poslední držitel jeho, postoupil
1468 králi Matiášovi za 13.000 zla-
kteréžto chvíle byla tu silná uher-
ádka 400 jízdných a 700 pěších.
byli by nejraději hned králi Ji-
ány otevřeli, a dali mu o tom tajně
Však nezdařilo se. Uhři první útok
odrazili a potom se divokou ukrut-
měšťanech mstili; král Jiří však
ým obležením meškati nemohl. Če-
ové, kteří královo poselství Ma-
říditi měli, teprv odtud z ležení
ěříže dne 22. července písemně to
mohli. Král Jiří pak s celým voj-
od Kroměžíře k Uherskému
šti odtáhl.

Matiáš obdržel poselství krále
a hle, tak byl ničemný, že nechtěl
oje uzavříti, ani s králem Jiřím
ani valnou rozhodnou bitvu v ote-
poli podstoupiti. Vykroutil se ha-
spůsobem ze všeho, ještě přimno-
ížek a lží králi Jiřímu ve tvář me-
S drzostí, jaké jenom král Matiáš
byl, kázal napsati v poli u Brna
července asi následující odpověď

sme vám glejt, na jakýž lidé
k nám vždy chodívali. I neznáme
vady žádné. Vy píšete, na cti nám
e, žebychom my cti své proti pá-
mu byli neohradili: věc jest vě-
e my to učinili sme listem otev-
proti synu jeho, panu Viktorinovi,
saře, otce a přítele našeho milého
jeho ze země Rakouské vyhnali
pán pak váš jeho zase proti nám
a svévolně vedle něho učinil se
em naším, nám nikdy, jak by slu-
eopověděv. A když sme u Lavy
ne v království Českém, ale ve
ví Rakouském, dali sme přátelsky
o všecky ty nesnáze, chtíce raději
pokojně než válkou jednati; a na
tu nic nesešlo, ale na pánu vašem
radách té chvíle, kteříž také již
platu mají. A když jest nás nic
o potkati nemohlo, a pán váš před
stoupil, vtrhli sme jako po nepří-
nu Bohu ke cti a k obraně
křesťanské i dobrých křesťa-
nův koruny té slavné České (!), kteříž sou ty časy krále neměli a veliká bezpráví trpěli pro svatou víru (!). Divíme se velice, že pán váš takovou smělost míti smí a žádati, abychom ze země vytáhli a všeho postoupili, več sme se uvázali. My voleni k tomu království řádně (!), otce svatého rozkázáním (!) a císařovým svolením a za toho nás všecko křesťanstvo má v řečech i písmech; a dá-li bůh to důstojenství na své osobě lépe zachováme nežli on, aniž ho tak lehce komu sstoupíme. Protož chce-li on o ten ostatek naší koruny, kterýž on drží (!) přestati na otci svatém a na císaři i na těch, kteréž tyto hlavy křesťanstva o to k sobě přijmou, a sstoupí-li nám ostatku království, i navrátí-li nám škody dle uznání hlav dotčených, chceme vám pokoj jakožto poddaným svým (!) zjednati a osoby pána vašeho do smrti tak chovati, že nám bude míti z čeho i zde i na onom světě děkovati. Pobídku vaší k osobní bitvě s pánem vaším my přijímáme a jí se radujeme, ačkoli, bez útržky píšíc, věc naše, jakožto krále křesťanského jiná jest, nežli jeho ssazeného a odvolaného. Ale jakož o nějakém úzkém místě píšete: my se bohdá bíti chceme během rytířským, na místě podobném, jako král křesťanský v odění a zbraní rytířskou. Co píšete o záhubách země: věc jest vědomá, že nenámi ale vaším pánem stal se počátek na dobré křesťany, k útisku věrných a k rozšíření vašeho kacířstva; my pak toho bránili sme, bráníme a brániti míníme, rozumnějíce, že dokud ta kacířská víra pána vašeho a jeho se přidržujících v koruně české trvá, ani pokoj, ani která dobrá jednota v ní býti může. Pravíte také, že bychom navykli krev křesťanskou prolévati: v tom se nám křivda děje, neb kacířskou, pohanskou a jiných nevěřících krev sme prolévali, jakož nám přísluší a všemu křesťanstvu vědomo jest. A jakož konečně bitvu polem hrdě dotýčete, vídal jest nás pán váš prvé, před námi ustupuje a utíkaje, ještě když náš čas bude, nás bohdá uzří, a též jako prvé, bude-li moci, poběhne (!)" atd.

Král Matiáš tedy nabídnutého souboje nepřijal, předstíraje, že se jemu nehodí jakožto králi křesťanskému s kacířem se bíti. Ale nejvíce dotkla se citu krále Jiřího poslední lživá slova Matiášovy odpovědi, neboť nemohlo tehdáž býti větší urážky, nežli pomluva muže, že nestatečný

jest a že před nepřítelem s pole utíká; ani chudý panoše český toho neztrpěl, aby jeho válečnost statečnost a chválu leckdos směl prznit. Proto muselo se na to odpovědíti. I vyšlo 30. července od krále psaní s pole u Kunovic dané Mikuláši Čuporovi z Monosló, vojvodě Sedmihradskému a jiným pánům uherským. V tom psaní praví král Jiří, že toho lituje, kterak pán jejich (jižtě Matiášovi také královského titulu nedával) v nepravosti počaté setrvati sobě umínil, nepřijav podávaných sobě cest k pokoji, ale že nešlechetným haněním a kacéřováním ještě více křivd a bezpráví páchati se neostýchal. Dále pak že píše, žeby on, král Jiří před ním utíkal, kdežto pánu Bohu napřed a obecně dobrým lidem všem vědomo jest, že nikdy on před ním ani před mocí jeho neběhal ani postupoval, — a tu pak vypsal, kolikráte byl Matiáš od něho a synův jeho na útěk obrácen, kterak se u Vilémova, vida nouzi svou, jemu, králi Jiřímu, vysliboval, a nesměl se s ním bojem potkati. Konečně žádal pány uherské, aby to na paměti měli, že nikoliv jím ale jejich pánem dějí se záhuby a bezpráví lidem nevinným, proti Bohu a právu a proti všem vysokým závazkům a přízněm, kteréž mezi oběma králi měly neporušitelně státi a trvati.

Čeští pánové při králi Jiřím v poli u Kunovic se nalézající dali také téhož dne 30. července podobné psaní samému králi Matiášovi.

První dvě psaní, krále Jiřího vyzvání, a odpověď Matiášovu, rozšiřovali Němci brzo v latinském a německém překladu po celé říši Německé; krále Jiřího poslední odpověď však nevidělo se jim uveřejňovati, a zamlčeli ji.

Matiášův poslední vpád do Čech, a kterak byl šeredně ze země vytlučen.

1470 červenec — srpen.

Nyní se vraťme ku králi Jiřímu, když ještě 22. července stál v poli u Kroměžíře. Již výše napověděli sme, že se odtud s celým vojskem svým hnul k Uherskému Hradišti. Tu pak vší mocí přilehl k baštám uherským, jimiž toto město věrné a neohrožené již na třetí rok těsně bylo sevřeno a sužováno; i byly útoky Čechův tak neodolatelny, že všecky bašty byly ztečeny a posádky jejich pobity. Čechové ihned ty bašty všecky rozmetali a

obyvatelstvu Hradištskému bylo p
rý čas opět požívati úplně svob
dlouho pohřešované. Také již z
ravská na řece Moravě s českým
kami, od Uhrův oblehnutá, totiž O
Týnec a bezpochyby také Ho
byla v tom samém čase od nepř
bozena a v dostatečné míře pot
sobena. Mezi tím usiloval král J
kými prostředky, ale vždy nada
Matiáše od Brna do širého pol
a s ním bitvu svedl. Sbory české
činily vpády do Uher, ano sám
osobně do té země vkročil, a
zda-li by se snad tamější lid
k němu nepřivinul. Byli to vůbo
menitější váleční skutkové, jichž
li Jiřímu toho roku provesti
avšak pohříchu již také posle

Když dne 11. srpna ležel již
Malenovic blíž Napajedel, p
mu noví poslové od krále Kazi
ského pan Jakub Dubansk
nislav Šidlověcký, kteříž
nesli zprávy velmi příjemné, ač
vyjednáváno býti nemohlo. K
obrátil se pak od Malenovic p
Moravy k půlnoci, a tu také
hnul se konečně s vojskem svým
a do Olomouce přitáhl, kd
16, 17. a 18. srpna se zdržoval.
sobě vojska jízdného 10.000, a pě
Počasí bylo již od svatého Du
června) velmi ošklivé, pořád prš
chladno v létě neobyčejné. Všeck
potoky v okolí Olomouckém roz
přes břehy své, a činily krajinu
lečné vozy ovšem ještě neschůdn
pro jízdu. Zdálo se, jakoby král
k půlnoci, až do Opavy chtěl tá
tu král Matiáš, kvapný a od
úmyslech svých, chtěl užiti příle
kově, aby vyvedl veliký a slavn
válečný.

V čem záležel? Slyšme. Najec
selo všech 10.000 uherských jez
tiášových u Olomouce na koně
ve třech proudech cvalem přes
skou Třebovou do Čech vrazili. S
ši! ubozí Čechové! pravá mong
plava! a král Jiří na Moravě p
vody a bláta s vozy takořka h
nemůže. Uhři majíce svého krá
áše mezi sebou, hnali se v Čech
též cestou okolo Vysokého
Chrudimi, která je před pů
rokem vedla do pasti u Vilémova
kajíce se nikde dobýváním měst
jen širokými proudy jeli, zapalujíc

ecka stavení, kterýchkoli do-
ohli. Král Matiáš co nejpřísněji
aby se z řad nevytrhovali, a pro
žádných obydlí nevráželi, a to
při takovém plenění neupadli do
jim Čechové položiti mohli. A
přes Čáslav až ke Kutné
u Kolínu všecko pálili, počali
hlad a žízeň trpěti. Křik a pláč
ilny na všecky strany se rozlé-
koli Uhři rychle ku předu se
ešel je přece úžas a zoufalý
telstva do Prahy. Bylo to hroz-
ní! Však tu ukázalo se, že zří-
ké obrany po krajích, kteréž
a jaře toho roku spůsobil, bylo
rávě prozřetelnosti Boží. Ihned
Čechy vzhůru, v Praze stálo
nové vojsko na nohou, a krá-
anna, v nepřítomnosti svého
ma postaviv se v jeho čelo, do
vedla proti nepříteli, s kterým
každý vojín jenjen hořel.
Jiří hleděl předejíti Matiáše s
y, táhl z Moravy spěšně, jakž
šími cestami do Čech; avšak
íti nemohl, a viděl toliko, kte-
ě kouřilo, kudyž on pálil. Proto
e po hranicích v lesích a horách
ti, aby nepřátele někde v zemi
bohdá utlačiti mohl.
Matiáš dostal se dne 25. srpna
né Hoře a ke Kolínu, a tu se
moha dále, bezpochyby pro u-
hlad a žízeň; a se všech stran
l němu valí zástupové národu
o, ukrutenstvím jeho na nejvýš
o. Tu se teprv vzpamatoval, z
ho klamným vítězstvím vystříz-
ředu proti němu táhla česká
rana, s zadu král Jiří z Mora-
e v krajině, kde před půldruhým
ebně byl uvázl. Proto se obrátil
pět s chvatem ještě úsilnějším,
šchod jeho. Nic na to se neohlí-
jeho umavené jezdectvo již sta-
o, že množství z lidí jeho o-
se od rozlícených Čechův na
é utlučeno bylo; jen když sám
bezpečenství vyvázl, o život lidí
častných mu nešlo. Utíkal kra-
se nejsnáze zas nazpět na Mo-
dostati, a byv ještě 25. srpna
v I., nalézal se již 29. srpna
na Moravě, odpočinuv si mezi
h l a v ě. Kolik z jeho 10.000
ním se na Moravu vrátilo, dá se
myšliti, avšak zahynulých ne-
nikdo nepočítal. To byl tedy
ten veliký a slavný válečný skutek krále Matiáše, to byla ta vítězná jízda do Čech, z které se vrátil útěkem jako právem stíhaný žhář a zloděj!

Celý měsíc září ztrávil potom Matiáš ve Znojmě, rozkládaje ostatky svého vojska na posádky do měst moravských a českých, zejména do Brna i Olomouce, do Kroměříže, Výškova, Jihlavy, Polné, Budějovic a do Plzně. Zbývající dva tisíce uherských jezdcův svěřil panu Zdeňkovi ze Šternberka, a Slezáky, k jeho rozkazu jemu ku pomoci do Olomouce přišlé, domů poslal. Z toho bylo viděti, že se jemu na ten rok již chuti nedostává, aby ještě něco na válečném poli podnikl. Také skutečně v měsíci říjnu do Uher se vrátil, kdež potom již přes celou zimu zůstal.

Kterak Slezáci pro svou zpronevěřilost na novo pykali.

1470 říjen.

Často jmenovaný Petr Eschenloer, městský písař Vratislavský, takto vypravuje o zlých následcích války, kterou byli hlavně Vratislavští spůsobili: „Když Slezáci, vrátivše se z války, vypravovali krajanům svým o znamenitém vojsku a veliké moci Jiříkově i kacířův jeho, kterýmž král Matiáš vší svou silou odolati byl nemohl, a když líčili, jak veliká a podivuhodná byla Matiášova výprava na jízdné i pěší, samé prý vybrané lidi, a že přece netroufal si podstoupiti Jiříka bojem: tu nastalo ve Vratislavi žalostné živobytí, hanění a proklínání kněžstva, kteréžto již veřejně nazýváno svůdci. Manželky oplakávaly ztrátu mužův svých, ještě z těch, kteří vytáhli byli do pole, sotva polovice vrátila se domův, jiní pomřeli hladem a mrazem. Pro najímání jiných žoldnéřův muselo město dlužiti se. Řemeslníci nemohli více řemesel ani kupci kupectví vésti, trhy roční hynuly, z Polska, z Rus, z Litvy a z Prus nepřicházel do Vratislavi nikdo; zemané Svídničtí a Javorští, kdekoli mohli, brali nám a kryli své vzatky na Lehnhause, Bolkenhaině, Kynastu a na jiných hradech a posádkách. V celých Slezích, v Lužici a Šestiměstech, v Míšni, Sasích a v Polsku rozléhaly se hlasy lající a kletby na nás (Vratislavské); nikdy nebyli jsme bezpečni ani životem ani statkem. Byly to časy zármutku a hoře. Náš obecný lid, kterýž dříve byl kacéřoval a

pronásledoval každého kdo na pokoj jen pomysliti směl, volal nyní a toužil po pokoji nekřesťanském a nectném, a byli by již i Jiříkovi podali se, kdyby zámožnější byli nepostavili se tomu na odpor."

To co tu Eschenloer napsal není ještě všecko o bídě v Slezsku. Královské české posádky na Kladště a v Opavě nepřestávali nabíhati jako prvé na zpronevěřilé Slezáky, po odejití Matiáše z Moravy posláno ještě pro nové vojsko české, které v počtu asi 4000 branných přitáhlo do Slezska, a v knížetství Opolském městečko Lešnici a tvrz Liběšov s jedné strany řeky Odry obsadilo, s druhé pak naproti Liběšovu tábor sobě zřídilo a oba břehy mostem spojilo. Odtud rozbíhaly se potom bojovné houfy Čechův na všecky strany svobodně. Nikdo se jim nestavil k obraně, a oni buďto těžké výplaty vybírali anebo vše v požeh dávali, co nebylo chráněno nedobytnými hradbami. Tu musela se drobná šlechta v několika krajích zapisovati k poslušenství krále Jiřího a k pronásledování jeho nepřátel. Slezáci již byli nouzí svou tak daleko dohnáni, že české vojáky, kdekoliv se ukázali, nejenom ochotně u sebe přijímali, ale jim ještě nápomocni byli, kdežto každý Vratislavský člověk všude ve vlasti s nenávistí se potkával a všude nebezpečí a zjevné nepřátelství mu hrozilo. Ke vší bídě připojila se nyní ještě špatná mince, kterou nejenom král Matiáš ale i knížata daleko pod pravou cenou, jakou míti měla, raziti dávali. Všechen obchod váznul a mnozí lidé utrpěli ztráty veliké.

A opět stal se sjezd zemský dne 25. října 1470, jejž biskup-legát Rudolf do Vratislavi svolal, aby se stala porada a pomoc proti nouzi obecné, a uradili se Slezáci na tom, aby se ku králi Matiášovi vypravilo poselství, které by mu vyložilo smutný stav země, a jeho požádalo, by buď sám osobně pomoc přinesl, aneb aspoň dovolil, aby Slezáci sami s „Jiříkem" v pokoj mohli vejíti. Zároveň žádali Konrada Černého, knížete Olešnického, který byl nejdéle věrně při králi Jiřím vytrval, aby sám osobně do Čech zajel a u krále Jiřího pro Slezáky to přímění vyjednal. Knížata Olešničtí ovšem již dříve žádali krále Kazimíra Polského, aby se za ně u Jiřího přimluvil, a je s ním zase smířil: ale kníže Konrád nevěda, zdali smíření se zdaří, netroufal si do Čech jeti. Však brzo počaly se roztrušovati po Slezsku lživé zprávy o vymyšlených vítězstvích, jež by
Zdeněk ze Šternberka nad kacíři
a že s hradu Ostromeče brání vše
vozu po řece Vltavě ku Praze.
zas Slezáci trochu potěšili, avšak
poslové ku králi Matiášovi poslaní
pořídili. Král Matiáš rozmrzen jejic
vičnými nářky, jakož pro blaho a
svých věrných vůbec smyslu nemě
je slovy tvrdými a nemilosrdnými.
svalil vinu obecných neřestí v Sl
obou Lužicích se sebe na své taměj
úředníky, a ssadil kromě jiných tal
Oldřicha Zajíce z Hasen
s hejtmanství v zemi Svídnické a
ské, a pana Jaroslava ze Š
berka z foitství v Šestiměstí,
na jich místa Františka z H
Bedřicha knížete Lehnické
se dotklo pana Zdeňka ze Š
berka, neboť byl pan Jaroslav je
i psal králi Matiášovi veda stížn
on a synové mají zápisy od krále
va sobě propůjčené netoliko na
ale i na všecka odúmrtí v Lužicí
ráž by na krále spadnouti měla.
Jaroslav ze Šternberka ne
lásky u Lužičanův, neboť si do ně
žovali, že jest příliš vysokomyslný
novitý, a přece nečinný a nespra
sobě příliš hoví a jiné jako za své
považuje. Vratislavský biskup-leg
dolf, osobní nepřítel Šternberkův,
co královský komissař na sje
Zhořelci dne 27. a 29. ledna 147
Lužičanům nového foita představil,
prý pánové ze Šternberka hluboc
v milosti krále Matiášově, že prý
Zdeněk nestyděl žádati na krá
Brno se Špilberkem jednomu jeho
Olomouc s klášterem Hradištsk
hému k dědictví byly zapsány,
krále k velikému hněvu bylo po
že pan Zdeněk vůbec prý počínal so
jakoby se měl státi pánem a dědic
lovství Českého, a že sobě osobova
by měl vládnouti vůlí královskou;
Matiáš však žeby nedbal, kdyby se
třebas k Jiříkovi zase navrátil, a
ztráty tolikéž by sobě vážil, jako
zdechl pes některý. Pan Zdeněk za
králi Jiřímu se nevrátil, a král
brzy užíval služby jeho v důležité
nání.

konečně všecko obrátilo ku prospěchu krále Jiřího.

70 červenec — 1471 únor.

konci měsíce července 1470 stal
ře Bedřicha III. ve městě Bě-
Villachu v Korutanech sjezd
předních přátel krále Jiřího.
n markhrabě Albrecht Bra-
ký, jiní knížata, vyslanci krále
a radové několika kurfürstův.
iž tehdy poznávali, že králi Ma-
ejde tak o potlačení kacířství,
ji o rozmnožení moci a panství;
é stalo se ne bez přičinění krále
erý tam ovšem přítomen nebyl,
že se má král Jiří na trůnu za-
a nemírní chtíčové krále Mati-
e mají krotiti. Dali tu knížata
jevo, že vůle papežská již není
atná ředitelka, když jim bylo
o dobré křesťanstva dle vlastní
uznání. Tehdáž právě dobyli
rova Negroponte v Řecku, z če-
a celé křesťanstvo hrůza veliká;
o k tomu, že i sprostí lidé počali
na nekonečnou válku proti Če-
o na něco velmi zpozdilého, že
sami mezi sebou kazili a ničili
ly své a dělali pouště tam, kde
ohly státi ochranné hradby celé
Evropy proti sveřepému asiat-
rbaru.

Matiášova proti králi Jiřímu
šem nekoneční býti, neboť čeho
tří let mečem byl na Moravě
o Třebíče, Špilberku a kláštera
nestálo ani za řeč naproti všem
a ztrátám na lidech, kterých
ště vždy polovice Moravanův u-
krále Jiřího za pána svého, a
Matiáš zbraně své do samých
ti chtěl, ukázalo se, že se tam
usaditi nemůže. Cokoliv v Če-
Slezsku a v obou Lužicích ve
držel, to se hned s počátku
rovolně jemu poddalo, netoliko,
ež rozkázal, ale hlavně z ná-
náboženské nenávisti proti Če-

s Čechy stala se tedy Matiášovi
ou; přicházel k poznání, že s
dy hotov nebude, a noví jeho
české koruně, zkoušejíce trpké
ky již na čtvrtý rok v míře ne-
a uvedení jsouce v zoufalost,
ali toužiti po smíření a obnovení
v samých Uhřích zhoršilo se
krále Matiáše; nespokojenost magnatův rostla tam velice, ba i přední jeho dosavadní radové, Jan Vitéz, arcibiskup Ostřihomský a primas království a Jan Pannonius, biskup Pětikostelský, octli se najednou v čele nespokojenců. Již se v Uhřích mluvilo o povolání některého syna krále Polského na trůn uherský.

Vůči takovým okolnostem byl král Matiáš najednou žádostiv, vejíti v pokoj s králem Jiřím pod jakýmikoliv výminkami. I dal plnomocenství biskupovi Olomouckému, Tasovi z Bozkovic, Zdeňkovi ze Šternberka i Albrechtovi Kostkovi z Postupic, by ve jménu jeho králi Jiřímu výminky o pokoj podali. Král Jiří rád uslyšel, že se král Matiáš chce smluviti, i zřídil k tomu se své strany Viléma ml. z Riesenberka a z Rabí, Petra Kdulince z Ostromíře a Beneše z Weitmile. I sjeli se v lednu 1471 všickni ti pánové na Polné, kterouž tehdáž ještě pan Zdeněk ve své moci držel. Matiáš podával králi Jiřímu, aby on, Jiří, kraloval v Čechách sám až do smrti, po něm pak aby dědicem trůnu stal se Matiáš, který by za to knížete Viktorina ze zajetí nejen propustil, ale také pánem Moravským neb Slezským učinil, a jemu i bratřím jeho dědictví koruny české pojistil, kdyby sám bez mužského dědice umřel. Mimo to činil Matiáš naději, že jemu snáze bude nežli Kazimírovi získati u papeže milost kališníkům českým a potvrzení Basilejských kompaktat.

Král Jiří vznesl to všecko na sněm, který se brzo potom 14. února v Praze sešel, a málo prý chybělo, že by Matiášovo podávání konečně přijato bylo. Však v tom přišli poslové krále Kazimíra do Prahy, opět Jakub Dubanský, nyní kancléř Polský, a kněz Michal, opat ze Svatého Kříže v Polště, a ti to všecko zvrátili. Byli posláni ze sněmu polského opět v Petrkově shromážděného, aby v Římě ve věcech jak polských tak českých působili. Když pak slibovali, že všecky české žádosti jak v Římě tak v Krakově v brzce vyřízeny budou, užil král Jiří té příležitosti, a po sekretáři svém, knězi Pavlovi, proboštu Zderazském, jejž ku králi Kazimírovi až do Litvy vypravil, na rychlé a plné přijetí všech výminek doléhal, jež sněm Pražský r. 1469 strany povolání kralevice Václava na trůn Český podával, jinak že by se musel Jiří s Matiášem urovnati.

V Římě umřel zatím ku konci roku 1470

krále Jiřího nejvážnější protivník, kardinal Jan Karvajal, a vyskytl se tam jiný kardinal nejmenovaný, který neostýchal se býti králi Jiřímu přítelem a ujímati se jeho věci více méně zřejmě. Král Jiří jsa tím velice potěšen neprodleně psal tomu kardinálovi, prose ho, aby především přičinil se o zrušení klateb nad katolíky vydaných, kteří jemu věrnost byli zachovali, ostatek že ponechává to králi Kazimírovi, aby jej smířil s apoštolskou stolicí.

O masopustě r. 1471 slavili se v Praze oddavky knížete Hynka, nejmladšího syna královského, nyní 19letého, s kněžničkou Kateřinou, dcerou vojvody Viléma Saského, nyní 18letou, která již od času svého zasnoubení v Chebu r. 1459 do Prahy ku královskému dvoru zavezena byvši úplnou Češkou se byla stala. Všickni knížata domu Saského k této svatbě do Prahy přijeli, a vstoupili tudíž v nejužší svazek přátelský s králem Jiřím a jeho rodinou. Vždycky se o to snažili, aby se rozepře krále Jiřího s papežem v dobrotě vyrovnala; ale teprv od sjezdu Běláckého nabylo jejich úsilí větší opravdivosti a váhy. Jakkoliv papež vždy ještě na zkázu krále Jiřího nastupoval, krále Matiáše povzbuzoval, císaře Bedřicha napomínal a Polákům jejich přímluvy za Čechy na zlou stránku vykládal, vypravili knížata Saští, Arnošt a Albrecht nicméně o své újmě nyní zvláštní poselství do Říma, nesoucí s sebou nové žádosti a návrhy, jak by se papež s králem Jiřím mohl smířiti. A ejhle! Poslové saští dne 20. března 1471 do Říma dojeli, a ani papež a ani kardinálové již neodmítali je naprosto od sebe, vzavše podání a návrhy, jež onino přinesli, v opravdové uvažování. Výsledek toho byl, že se dne 8. dubna potom stalo uzavření u dvora Římského, aby se kardinal František Slenský, který byl na říšském sněmě Řezenském, také v českou věc uvázal, a dovedl ji, bude-li možná, k žádoucímu cíli pokoje a jednoty. Tak po krutých bouřích, které všecky své hromy a vichry v plné míře byly vychrlily na krále Jiřího a na národ Český, obloha na všecky strany se vyjasňovala, i počala kynouti nová naděje, že opět bude ticho a pokoj ve vlasti a že opět se vrátí dnové rozkvětu a požehnání. Avšak tu vkročila s hůry ruka Páně, která řídí osudy lidí a národův, i odvolala z toho světa krále Jiřího, výtečného hrdinu právě v tom okamžení, když vyprázdniv kalich utrpení až do dna, měl blaho a slávu svého národu opět vskřísiti a utěšenější budoucnost dlouhé časy jemu připraviti. I právem náš Palacký vzhledem ku králi Jiřímu že „osudové, jak se zdá, chtěli míti Če ne tak vítěze jako mučedníka."

Smrt mistra Jana z Rokycan.

1471 22. února.

Brzo po svatbě knížete Hynka, ještě ani nedozněly radovánky vese stal se v Praze obrat osudný. Starý 74letý mistr Jan Rokycana dok val pouť svého života uvržen byv na lů smrtelné nemocí neznámou. Celá Pr dojata jsouc smutnou předtuchou ž soustrast jevila, pánové i lid obecný nzovali se pečlivě o zdraví učitele sv nejpřednějšího obránce kalicha. Tu z lova dvora vyšel prý i sám král J také již těžce churavý, opíraje se t bezpochyby o královnu Johannu a ně rého syna svého, i ubíral se do Týn fary, aby na tomto světě naposledy uv umírajícího starce, s jehožto životem jeho život tak divně spleten byl. I u mistr Rokycana, volený ale nikdy potvrzený arcibiskup a správce ducho stva českého pod obojí dne 22. ún 1471. Od půl století stál v čele kališn církve české, upravoval, řídil a zasíl všechen duchovní život; „bál prý se jak starý letopisec tvrdí, král, králo i pánové, neb on prý se bál milého B a byl pilen modliteb ve dne v noci i h z mladosti". Celá Praha uvržena byla smutek nejhlubší, neboť byv v obcov ke všem lidem přívětivým a ochotným žíval všeobecné lásky a nejvyšší ú jeho učenníci pravili, že prý živ byl svatý a že umřel co blahoslavený. P k jeho pohřebu všecko se tlačilo a jej vázelo s pláčem a želem upřímným. T králová Johanna, synové a dcery lovské, cizí knížata právě v Praze j přítomní, množství pánův, rytířův a noši oslavili průvod pohřební. Byl-li s tek v Praze za mistra Rokycanu všeobe zajisté přispěla k tomu okolnost, že nej hodnější nepřátelé jeho, zejmena kapi Svatovítská, od počátku válek v Pr již nebydleli, vzdalujíce se sídla králo řího. Pochován byl ve chrámě pan Marie před Týnem, při kterém dvakráte, od r. 1426 do r. 1437, po od r. 1448 až do smrti své 1471 ú faráře zastával, v pravé boční lodi v

e před oltářem matky Boží. Na
u dán kámen z červeného mramo-
němžto vytesána byla jeho podoba v
kém ornátě s berlou v ruce, a vedle
památku, že byl syn chudého ko-
předměstí Rokycanského, štítek s
ou a hvězdou u prostřed. Okolo
čtly se verše latinské.

oliv byl Rokycana jen mistrem svo-
h umění, jako před ním Hus, zá-
přece v theologii jeho hlavní síla;
ečný řečník a kazatel český i la-
a hleděl po celý život svému pře-
tí i před nejvyšší stolicí církevní
i průchod a vítězství všemi jen
ni cestami. Byl také velmi plodný
tel český a latinský a dosti mnoho
ázání, traktatův a psaní po něm
z nichž mnohé později také tiskem
dány; však to, co psal, pohřichu,
ť. ani slohem, ani původností a
ností obsahu nad jiné podobné spi-
i jeho.

si ho. Čechové pod obojí co srdnaté-
nce víry a co upřímného vlastence
ak naň hanu a potupu sypali pro-
jeho a nepřátelé národu Českého.
zajisté muže v celém 15. století
ém křesťanstvě, o kterého by se
třely v takové míře a tak vášnivě
a jazyky právě celého křesťanstva,
o něm, že živ byl nejinak, než
chetný zločinec a že umřel co zou-
křičeli naň ovšem, že jest kacíř
ý a svéhlavý, o čemž náš věk u
ak již poněkud jinak souditi, nežli
e, ale nic nemohlo se naň dokázati,
a jeho mravní povahu mohlo ně-
n vrhati. Byl ve věcech nábožen-
neobyčejně snášelivý; poučováním
onití mysli lidu k přesvědčení své-
dy prostředky násilnými a nekře-
mi. Často musel trpěti za krále
neboť uvykli sobě v Římě, v ze-
společnostech husitstvu nepřejí-
ati, že Rokycana svým nezbedným
m na krále Jiřího tím vinen jest,
rál tak vytrvale papežům a kardi-
staví na odpor, a že krále celého
Tomu nikdy tak nebylo, neboť
ť byl tak dospělého ducha a ve
čínání tak samostatný, že se nedá
líti, aby se byl dal jako dítě od
v voditi a přemlouvati.

Smrt krále Jiřího.

1471 22. března.

Když král Jiří I se navštíviti mistra Rokycanu na smrtelné posteli, byla to bezpochyby již poslední jeho chůze na tomto světě. Již delší čas nemoc na něm se jevila; postava jeho již od přirozenosti těžká a obhroublá opuchnutím zvláště nohou pak i ostatního těla upadla posléz až do neforemnosti; i umřel, právě v měsíc po smrti mistra Rokycany, dne 22. března na vodnatelnost, nedočkav se útěchy, že jeho pře v Římě byla by přivedena k dokonání žádoucího srovnání. Když z mrtvého těla vnitřnosti vybrány byly, nalezena jsou játra do polou zkažená a ve žluči kamínek holubímu vejci podobný, břicho pak tukem na pěť tlustým obrostlé. Mrtvola zesnulého krále byla potom ve hlavní síni Králova dvora na Starém městě Pražském na skvostné máry položena, a ležela tam přes sobotu a neděli, aby osiřelý národ naposledy ještě tvář svého ochránce a největšího dobrodince ohlédati mohl; v pondělí pak, 25. března, pohyboval se ve hlubokém smutku pohřížený nekonečný průvod pohřební z Králova dvora přes Staré město, most a Malou stranu na hrad Pražský, kdež ve hrobce královské u prostřed kůru hlavního chrámu u sv. Víta nejmoudřejší král a nejupřímnější syn národu Českého, Jiří z Poděbrad, vedle krále Ladislava řečeného Pohrobka svůj poslední odpočinek nalezl. Však vnitřnosti krále do zvláštní nádoby dány a ve chráně panny Marie před Týnem ve sklípku vedle hrobu mistra Rokycany uloženy jsou. Nikdo neprotivil se tomu, , aby královské tělo ve hlavním chrámě v královské hrobce pochováno bylo, neboť všickni protivníci krále Jiřího vždy ještě nebyli se vrátili do Prahy. Později pak také nikdo nesměl se proti tomu ozývati, když dokázáno, že král Jiří, ačkoliv umřel v klatbě církevní, přec s ochotnou a upřímnou vůlí vyhledával cesty ku smíření se s apoštolskou stolicí.

Praví se, že když r. 1824 císař Rakouský, František I., Prahu navštívil, dal se také do královské hrobky vésti, kdež králové čeští počínajíce od Karla císaře až po Rudolfa II. podnes odpočívají. Když mu byla ukázána rakev s tělesnými ostatky krále Jiřího z Poděbrad, řekl prý cís. František s čelem zakaboněným: „Ten sem také nepatří.“ Však tu přístojící učený Josef Dobrovský prý osmělil se promluviti k němu řka: „Vaše Veličenstvo

by zajisteté dnes neráčilo býti králem Českým, kdyby nebylo toho Jiříka bývalo." Narážel zajisté na zachování cís. Bedřicha III. a jeho rodiny ve Vídni r. 1462.

Opět litovati musíme, že nebylo tehdejšího času nikoho mezi souvěkými svědky, který by byl o příčinách a okolnostech smrti krále Jiřího jakož i mistra Rokycany bližších a hojnějších zpráv pro potomstvo zachoval.

Stůj zde úvaha, kterou napsal náš Palacký mluvě o skonu obou výtečníkův národu Českého: „Ztráta obou hlav, duchovní i světské, mezi podobojími, tak rychle po sobě, nemohla nedojímati hluboce národu, kterýž nucen jsa hájiti bytu svého proti celému tak kořka světu, nebyl ovšem bohat na výtečníky podobné; neb dle slov souvěkého letopisce „onen slovem a tento mečem bránili Kristova kalicha," král pak zejmena „stálý nalezen byl ve přijímání krve jeho předrahé až do smrti." Protož není divu, že pláč a úpění rozléhaly se po Praze zvláště při králově skonání, a že při pohřebu jeho panovala ještě větší žalost nežli nádhera. Však ne sami toliko podobojí, ale i katolíci oplakávali krále, o kterémž obecný šel hlas, že jemu podobného v Čechách nebylo ani bude: neb zrodiv se z lůna národu necizil se ho nikdy, ale dělal se mu nade všecky jiné otcem moudrým a starostlivým."

Pan Ctibor Tovačovský z Cimburka poznamenal o králi Jiřím, že byl „mudrc přirozený, bez písemního ostření smyslu," což se podle Palackého musí takto vykládati, že byl sice bez učenosti ale že šla o něm pověst až do končin světa, kterak všecky sousedy vysoce přesahal moudrostí a spravedlivostí, tak že opatrnosti jeho lidský rozum stihnouti nemohl, a ve přích, kteréž před něj přicházely, nalézal se u něho dostatek soudu hojnější, nežli u kohokoliv jiného. Dále pak píše o něm dotčený pan Ctibor, že byl „pyšným protivník, poddaným obhájce, neposlušných skrotitel, pochlebníkův nepřijímatel, věrných ochranitel, služebníkův štědrý dárce, mysli ustavičné (stálé), v práci neustálý, laskavce lidský" atd. — Polský dějepisec Dlugoš, který nepřestával nenáviděti kacířství krále Jiřího a proto mezi jeho úhlavní protivníky náležel, přece tolik o něm vyznával, že Čechové jeho ztráty proto nejvíce želeli, že „ku prolévání lidské krve kvapným nebýval." — Pražský kanovník, mistr Pavel Žídek, svědčí o králi J ohledem na pohlaví živ byl bez že míval obyčej vždy po jídle d dience každému i sobě chudšímu němu o spravedlivost aneb o pom se volati. — Jediný jeho rada v ných záležitostech, doktor Ře Heimburka, stěžoval si do se dělal zvláště v posledních lét dál tím skrblivějším." Tato va ovšem svůj pramen v nedědičnos když na jisto již věděl, že syn po něm kralovati nebudou. Koneč me o náboženském vyznání král které bylo hlavní příčinou nesná ho potkaly, tolik doložiti, že to j ka posud nerozhodnutá, byl-li Jiří ní katolické církve skutečně kac nic.

Král Jiří dosáhl když umř 51. roku bez jednoho měsíce věk Byl dvakrát ženat; nejprv s Kun Hollckou ze Šternberka pana Smila ze Šternberka, starš tra pana Alše ze Šternberka, kte la r. 1449; podruhé s Johan Rožmitála, sestrou pana Lv mitála a na Blatné, která ho S těmi manželkami zplodil 7 dětí a 3 dcery. Tyto děti byly z první želství: Boček čili Bohusl rozumu nedospělý, proto také v jako na zapřenou chovaný († 1 Viktorin, kníže Minsterbersk v zajetí uherském, kterýž napřed dceru pana Hynce Ptáčka z Pi potom Žofii, kněžničku Těšíns nečně Alenu čili Marketu Palaeogův, někdy císařův Řeck manželky měl a r. 1500 umřel; dřich starší, kníže Minste kterýž měl za manželku Uršul markhraběte Albrechta Branibors r. 1498 umřel; — Kateřina čl huta, která byla první manželk tiáše, krále Uherského, 1464 umřela; — Zdena, manželka Albrechta Saského, pramá květoucího rodu Saské linie nyní ské, † 1510.

Z druhého manželství: Jin mladší obyčejně Hynek zva že Minsterberský, byl ženat s K nou, dcerou knížete Viléma S muž nevšední vzdělanosti a učen koušel se také o skládání českých a umřel r. 1491; — Ludmila, kt la se státi manželkou Vladislava, k ského, čemuž však téhož hrdá matka

lovna Polská, co hrdá Habsburčan-
dopustila, vdala se později za Slez-
knížete, Bedřicha Lehnické-

---

o tom, jaký význam měla vláda Jiřího a jaký byl národ Český za jeho věku.

hové byli první mezi národy kře-
ými na západní Evropě, kteří se
uli ze slepého poslušenství moci
ní, která z Říma všemu světu chtě-
nouti. Od počátku husitské války
Čechové ze svého království stát
čili laický, hledíce se vymaniti ze
vlády duchovní, jakž teprv po nich
století také jiní národové na podob-
stu se dali a jakž nyní již všickni
křesťanští, vyjmouc toliko církev-
papežský v Italii, tétéž neodvislo-
církve požívají. Jan Hus Čechy na
áhu navedl, Jiří Poděbradský hle-
utvrditi a jemu státoprávní plat-
iskati. Byl Jiří ovšem neposlušen
Římského, však nikoliv z nějaké
vévole, ale z poměrův jemu ulože-
potřeby hájiti novověké politické
v Čechách, které vymezovalo cír-
vrchovanost z věcí státních, a ne-
o povolání jejího, vydávati všeo-
platné zákony. Proto musel podni-
romný zápas se všemi nejpřednějšími
ocnostmi věku středního, s pape-
s nejvyšší hlavou duchovní, s cí-
o přední hlavou světskou a s Ma-
Uherským, kterýž byl nejsilnější,
iroveň nejušlechetnější obou zá-
Kterak tuto svou úlohu Jiří vy-
ylíčil jeden básník latinský v 16.
jménem Jan Jakub Manlius
latinskými verši, ježto v češtině
nysl dávají:

orel, nic Řím hrozivý, nic zbraň nedovedla
i všemu já vzdor světa žezlo nosil.

m, na vzdor všemu světu žezlo
ak nedohrál svou úlohu co vítěz,
mučenník! Jakkoliv k zásadám,
n hájil, po čase všechen ostatní
svědčoval a za své je pokládal,
běh osudu národu Českého, že
nikdy více těm zásadám u sebe
chod dáti nemohl, nýbrž zpátečně
až na smrt utýrán napřed z řady
ných národův byl vymazán, potom dokonce do hlubokého hrobu položen, na kterýž nepřátelé sypou hanu a potupu, přes všechnu míru opět hanu a potupu, jakž toho není příkladu v celém světě vzdělaném! Tak se odměnil svět předním bojovníkům pro svobodu ducha!

Král Jiří předcházel svůj věk o celé půlstoletí: on utvrzoval první laický stát v lůně křesťanstva, ale stal se mučenníkem myšlenky o státu v nynějším jeho smyslu evropském; této myšlénce obětoval nejen osobní a domácí blaho své, ale i pokoj a blahobyt vlasti, o kterýž pečoval byl celou duší svou od mládí. Té zásluhy však nemůže svět odepříti našemu Jiřímu, že Římská stolice zalekla se konečně neodolatelné moci nového živlu politického, jehož on se byl učinil prvním zastavatelem neohroženým, a že napotom ve velikých převratech, které se v Evropě staly během 16. století, nepokoušela se více tou silou, jako naproti němu, ten živel utlačiti a udusiti.

Jakkoliv Jiří z Poděbrad všechnu péči o to měl, aby vyhlazeny byly smutné následky válek husitských a následujícího bezvládí, jakkoliv za jeho správy zemské co náměstníka tak i v prvních desíti letech království jeho národ Český opět se byl zotavil, požívaje ovoce obnoveného pořádku: nicméně byl po ten čas pohled na Čechy nepříliš utěšený a nadějný. Odloučenost od ostatního světa, ku které Čechové papežskými kletbami odsouzeni byli, svou škodlivost čím dál tím zřejměji ukazovala; vyvinula se taková jednostrannost ve smýšlení a obmezenost ducha naproti všeobecnému pokroku člověčenstva, že král Jiří v skutku mezi svými málo lidí dosti schopných našel, kteří by mu byli mohli platných služeb konati. Kališníci byli zabředli v náboženských otázkách, nemyslili a nepřemítali o ničem jiném, nežli o církvi a kacířství, o božím slovu a antikristu, o svátosti oltářní a kalichu, o právech a povinnostech papeže a duchovních představených a o podobných věcech bez konce. Na druhé straně, kdo se o hmotné věci staral, neznal nic pilnějšího a prospěšnějšího, nežli cvičení se ve zbrani, pořádání vojenských vozův a šikův válečných. Však theologická učenost a neodolatelná bojovnost nyní při změněných okolnostech již nestály v čele pokroku, když se při tom hrubě zanedbávaly všeobecně platné nauky a umění, když ochromena byla také podnikavost a pokrok v obecných živnostech, které

se napotom obmezovaly jenom na nevyhnutelné všední potřeby. Následky osamotnělosti národu byly tím škodlivější, čím menší na počet byl národ Český. Ovšem kdyby se bylo podařilo Čechům, druhé slovanské bratrské národy k smyslu svému připraviti, jakž o to vždycky velmi stáli, byli by se bezpochyby uvarovali takového osamocení i všeho neštěstí. Největší vinu těch smutných poměrův ovšem nesla strana Čechům protivná, strana Římská, která nepřestávala pracovati k ochuzení ducha českého, bráníc všem věrným katolíkům s Čechy obcování, a hledajíc osamotiti je a vyloučiti takořka ze světa. Píše pak náš Palacký následující úvahu o tom: „Duch jak osob tak i národův zakrsává, zaklet jsa do těsného a jednotvárného kalu všednosti; naproti tomu kříší a zmáhá se dotýkáním, přemáháním a zažíváním rozmanité cizoty, ježto šíří obzor i povyšuje rozhled myslný, a kladouc do duše vždy nové zárodky myšlének, chová i zotavuje v ní napořád činnost ušlechtilou. Čechům podobojím i po smíření skrze kompaktaty nepřestávaly zavírati se školy zahraničné, v nichžto duch jejich z úzkých kolejí domácích byl by poněkud vyšinouti se mohl: i ačkoliv válečníkův českých potřebovalo a hledalo se do všech krajin, však z obcování důvěrnějšího se společností cizokrajnou vylučovaly je netoliko kruté a děsné řemeslo, ale i národnost a víra jejich; ba tato stala se překážkou netoliko šlechticům v rytířských jízdách po dobrodružství, ale i kupcům samým v jejich obchodu a živnosti."

Literatura česká za doby Jiřího z Poděbrad podává nejvěrnější obraz duchovní činnosti jednostranné a zakrsalé. Jakkoliv množství spisův v pozdějších stoletích od fanatických kazatelův a zhoubcův všeho českého navždy zmařeno bylo, a my o nich ničeho nevíme, musíme přece i z těch nemnohých zbytkův, jež nás došly, souditi, že literatura tehdejší byla dosti jalová. Co tehdejší věk v oboru bohosloví v českém i latinském jazyce zplodil, jest sice co do množství a čísla ohromné, leží však nečítané podnes po bibliotekách domácích i zahraničných v prachu netknutém. Jsou to z největšího dílu spisy strannické a brojící proti straně jiného smýšlení; obsahem svým důležitějších spisův velmi pořídku se vyskytuje, a kterýkoliv spisovatel chápal se péra, aby psal o věcech náboženství se netýkajících, neuměl se vybaviti z kruhu náboženského a církevního, tak že náboženství a církev právě do všeho se vpíjalo.

Vynikající spisovatelé theologičtí byli tehdáž mezi kališníky mimo mistra Jakoubka, o jehožto spisech jsme již výše krátké podotknutí učinili, mistři Jan z Příbrami, Prokop z Plzně, Petr z Mladenovic, Jan z Borotína, kněz Martin Lupáč z Chrudimi, mistr Václav Koranda (mladší), kněz Mikuláš z Pelhřimova, konečně ve svém způsobu zvláštní avšak výtečný Petr Chelčický, jehožto české spisy náležejí mezi nejpůvodnější a nejdůmyslnější plody ducha českého, které během 15. století na jevo vyšly.

V oboru světských nauk nerovně méně psáno bylo; básnické umění zakrsalo úplně a zahynulo v nekonečných hádkách náboženství, tak že v celé historii literatury české není jalovější doby nad tuto, ačkoliv ani tehdáž básnická žíla v národu nevysechla naprosto, jakž to z několika zachovaných prostonárodních písní vychází. Zachovala se také co znamenitý doby své dosti velká zásoba písní hanlivých a úsměšných, v kterých však není stopy vzdělaného krasocitu. Výtečný státník a vlastenec, pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, pokusil se v mládí svém o větší dílo básnické, které nazval: „Hádání pravdy a lži o knížecí zboží a panování jich," a králi Jiřímu připsal. Jest to báseň allegorická, ačkoli v prose psaná, ale také příliš prosaická pojatá a nechutně provedená. O podobné dílo pokusil se pan Václav Valečovský z Kněžmosta, podkomoří zemský, složiv důtklivý spis proti panování kněžskému. Pánové, šlechta i měšťané cítili již tehdáž potřebu zábavného čtení, protož tehdejší romány, jichžto spisovatelé byli buď Vlachové neb Francouzi a Němci, již velmi honě do češtiny byly se překládaly, buď vzdělávaly a podle domácího vkusu rozmnožovaly a upravovaly. Z našich hradů a tvrzí zanášely se tyto plody i do Uher i do Polska, tak že jmenovitě polští pánové sobě české čtení oblíbili. Překlad románu Solfernus byl králi Jiřímu připsán. Vedle něho byly oblíbeným čtením Trojanská kronika, zábavné vypravování z latinského Guidona z Kolonny Messinského, Kronika o Apollonovi králi Tyrském, o Grizeldě, o Stilfridovi a Bruncvikovi, o Melusině, o krásné kněžně Mageloně a mnohé jiné podobné, ku kterýmž se

ěm času pozdější plody toho druhu při-
družily, a které konečně až do našeho
věku staly se oblíbeným čtením obecné-
ho lidu.

Právnictví zachovávalo za toho věku ještě nejvíce národního rázu; do zem-
ských práv tehdáž ještě se nebyly vloudily zásady cizího práva římského; práva městská, ač původem svým německá, tratila svou německou povahu vždy více a více, až konečně znárodněla v té míře, jakž v našich městech na místo někdejšího obyvatelstva německého vstoupilo obyvatelstvo české. Veškerý veřejný život byl naskrze český; sloh jednací v záležitostech zemských a obecných byl již dostatečně vytřelý, jasný a zvláště jádrnější nežli v pozdějších stoletích; překvělý toho důkaz dávají české veřejné státní listiny a v hojnosti zachovaná psaní znamenitých a předních osob národu Českého, které ještě podnes sloužiti mohou za vzor mužné výmluvnosti a nelíčené lepoty. — Ne tak to vypadalo s našimi tehdejšími dějepisci; vyjmouc důmyslně psané latinské letopisy mistra Varfince z Březové o prvních časích války husitské, jsou všecky ostatní práce dějepisného obsahu pouhé kusé, chudé kroniky, ovšem pravdomluvné a z poctivého úmyslu vyšlé, ale beze všeho vyššího vzletu ducha, bez širšího rozhledu, bez patrnější známosti politických a společenských zkušeností a poměrův. Sem náleží latinská kronika Bartoška z Drahonic a celá řada letopiscův toho věku. Sem náležejí také cestopisy složené o cestách pana Lva z Rožmitála do zemí západní Evropy v létech 1465 až 1467 od rytíře Šaška z Mezihoře, a deník o cestě českého poselství ku králi Francouzskému z r. 1464 od panoše Jaroslava. Obsahují množství velmi zajímavých věcí, ale formou a slohem zcela za nedospělé se považovati musejí. Podobá se tomu, že král Jiří po příkladu císaře Karla také byl ochoten, podporovati v národu svém práce učené vůbec a historické zvlášť, ale i jeho snažení, jako někdy Karlovo, nepotkalo se s dostatečným výsledkem. Žil za jeho času v Praze mistr Pavel Židek, z mládí pokřtěný Žid Pražský, dříve kališník potom katolík. Studoval v Praze, potom ve Vídni, Padově a Bononii, všude učeného stupně mistra a doktora v rozličných fakultách dosáhna; potom na kněžství posvěcen byv do Prahy se vrátil, kdež od papeže Evgenia IV. kanovníkem u sv. Víta byl učiněn, však toho kanovnictví nikdy nedosáhl, a mezi katolíky a kališníky pro svou vášnivou povahu vždy v úzkých se nalézal, 15 let v Plzni jako u vyhnanství trávil, r. 1451 do Krakova odešel, ve Vratislavi s Janem Kapistranem se stýkal, opět do Prahy, do Krakova, do Plzně přecházel, až konečně od r. 1466 až do samé smrti krále Jiřího při jeho dvoře v Praze se zdržoval. Král Jiří podporoval ho, jeho pilnost a učenost se mu líbily, ale jeho smělost a dotíravost, v čem svůj rod nezapřel, pak jeho neustálé sočení na kališníky nemohly se králi líbiti. Nejpatrnější jeho spisové jsou: Správa královská čili Spravovna pro krále Jiřího česky sepsaná a r. 1471 skončená, která jedná o povinnostech krále v ohledu na obecné dobré a v ohledu na sebe samého; k ní přidána jest Všeobecná historie, na 6 věkův rozdělená. Sloh jest prostý, ovšem nehledaný, obsah dosti chatrný. Hlavní jeho dílo jest latinské, i nadepsal je Dvadcatero knih o uměních; chová se v bibliotece při universitě v Krakově. Byla prý železnými řetězy přikována a lid jí za knihu polského čaroděje Tvardovského pokládal. Bylo to přední dílo od katolického spisovatele podané, které o tom svědčí, že i Římská strana té doby vyšším rozhledem nevynikala. Neboť praví Palacký o Židkovi, že „tento domnělý vševěd v tomto díle, které mělo býti všenaučné, veškerému lidskému vědění vytknul obor sice úplný, ale tak úzký a chudý, že v tom jest více jen poetického půvabu nežli ceny naučné. Poetický půvab toho díla leží jen v celku jeho předmluvy o veškerenstvu duchovním a hmotném, a o ústrojné její ukončenosti, na základě biblického podání, ne bez pomoci fantastické pověry. Sloh Židkův jest bezduchý, nedbalý a nudný. Myšlení ovšem, a byl proto sám s sebou spokojen, že se mu podařilo myslí svou obsáhnouti a vyměřiti celou vědoucnost lidskou před a po stvoření světa, a mohli se pedanti ovšem spokojiti takovým měřítkem všehomíra, když kochali se jistotou, že kam nestačí zrak jejich, tam ničeho více není."

Čeští katolíci tehdejšího věku zůstávali ovšem napořád v duchovním spojení a ve vzájemnosti s ostatním světem křesťanským, a účastnili se v jeho pokroku, který byl sice zdlouhavý ale přece skutečný. Nicméně scházelo tehdáž i mezi ni-

mí lidí nadaných a v literatuře proslulých. Mezi theology stal se jediný kněz Hilarius Litoměřický, děkan kapitoly Pražské (v létech 1462—1467) nad jiné mocnějším pera; avšak ani on nepozůstavil po sobě plodův ducha takových, kteréž by posloužiti mohly ku poučení netoliko lidí souvěkých, ale i potomstva. Znamenitý biskup Vratislavský, Jošt z Rosenberka, zaujímá proto čestné místo mezi vrstevníky svými, že z toho, co psal, zvláštní bystrost mysli se jeví; však bohužel, že toho nezbylo pro nás více, nežli politické úvahy, jež r. 1465 psal ku poučení královně Johanně.

Mezi tím se z Italie vždy více šířila známost staroklassické literatury Řeků a Římanův, a Italiani studováním těchto výtečných vzorův vzdělaní obzvláště pohlíželi na odštěpenství Čechův co na nějaké barbarství; neboť se tito ve svém osamocení téměř z úmyslu vylučovali z účastenství v tomto vzdělavacím pramenu osvěty. Proto první a takořka jediný toho času Čech, který se nadchnul duchem staroklassické lepoty, a jej ve svých spisech nápodobiti se snažil, byl katolík a odchovanec Římský, Jan mladší z Rabštejna, Vyšehradský probošt a bratr kancléře Prokopa z Rabštejna. Vrátiv se r. 1469 z Říma, kdež dlouho přebýval, do své vlasti, sepsal na Prachaticích, sídle svém, politickou rozpravu v latině, v níž sebe, pana Zdeňka ze Šternberka, Viléma mladšího z Riesenberka a z Rabí, a Jana ze Švamberka, mistra Strakonického, co mluvící osoby uvádí, a celé jednání nepřátel proti králi Jiřímu do pravého světla postaviti se snaží. Tato rozprava jest důležitou a milou památkou toho věku, a liší se slohem i myšlenkami jak nejskvěleji ode všeho, co tehdáž v tomto spůsobu psáno bylo. Palacký ji v českém překladu připojil k dílu svých českých dějin, kde o kralování Jiřího pojednává.

Za panování krále Jiřího dostalo se umění knihtiskařské ponejprv také do Čech, a i to jest významné, že první kniha v Čechách nebyla v Praze ani v jiném kališnickém městě, ale v katolické Plzni tištěna. Kališníkům, od ostatního světa odloučeným, scházel již smysl pro takový časový pokrok. Tato první kniha jest známá Trojanská Kronika spůsobením znamenitého českého pána a vlastence Petra Zmrzlíka ze Svojšína bezpochyby již v posledních létech 14. sto-

letí z latiny do češtiny přeložená a
roku 1468 vydaná. Zboba času celé t
dání zničila až na tři exemplary, z t
jeden se nalézá v universitní knih
Pražské, druhý z bývalého kláštera
rubského v císařské dvorské knihov
Vídni, a třetí z bývalého Augustian
kláštera u sv. Václava na Zderaze
v českém Museum. Zajímavá to okol
že Čechy byly mezi prvními zeměmi
se knihtiskařské umění ujalo. Gute
sice již r. 1436 ve Strassburce o kni
se pokoušel, r. 1443 do Mohuče, své
diště, se vrátil, a tu r. 1450 s J
Faustem se spolčil a knihy tiskl. K
Mohuče tisklo se teprv r. 1461 v dr
německém městě, v Bamberce, r. 1
Subbiaku v Italii a r. 1467 v Říme
hned r. 1468 objevila se také prvn
ská tištěná kniha v Plzni, a záro
témže roce 24. února Jan Gutenberg
hučí umřel. Jeho vynález patří mezi
losti světové i stal se hlavní pákou
duševního pokroku lidského. Nam
opisování kněh trvalo sice ještě po
čas, však po stu letech aspoň již v
ní Evropě všude pracovaly knihtisk
lisy, rozšiřujíce knihy, ne již toliko
čům přístupné, i do nízkých chalup
ného lidu.

Za více než patnáctiletého upo
země České a Moravské, kteréž
moudrým snahám Jiřího z Poděbra
sobiti se podařilo, vracelo se opět
šené umění míru do země. Stará
doba uměleckého rozkvětu, kterou
línskou nazýváme, ovšem se již ne
a množství slavných uměleckých pa
navždy bylo pohřbeno, také umění
bylo se mezi tím časem v ostatní E
valně proměnilo dostávajíc na mno
jinou povahu a jiný směr. Čechově
nyní takořka znova začínati a na n
učiti. Malířství jen pomalu se křís
však starý spůsob Karolínské doby
mizel docela, to nám dosvědčuje la
modlicí knížka krále Ladislava
hrobka s drobnomalbami, dílo če
písaře a malíře, které se zachovalo
šterní bibliotece Tepelské. M
více opět řezbářství a stavitelství s
znáhalo. Nové kostely se sice nest
za to bylo mnohem více světských
veb k vykonání. Kterak bylo krá
sídlo, totiž Králův dvůr na Staré
stě, k přijetí krále Ladislava r. 145
veno, pohříchu ani udati neumím
něvadž toto stavení v 17. století

oby své úplně pozbylo; Menší město
také, r. 1420 ohněm a válkou úplně
lené a zničené, teprv nyní za krále
o mnohem úpravněji ze svých ssutin
stalo a nynějšího rázu svého nabylo.
Karlově mostě vystavěly se dvě krás-
mostní věže, na Staroměstském konci
451, na Malé straně 1464.. Toho času
dvihlo se také ozdobné, vysoké prů-
chrámu Panny Marie před Týnem s
nacným kalichem a sochou krále Jiří-
Novoměstští zas počali r. 1451 nynější
ákou nárožní věž při své radnici sta-
. To jsou první počátky obnovené sta-
lské činnosti po husitských válkách
raze, a neprodleně dospělo stavitelské
ní za vlády krále Vladislava k nové-
slavnému vyvinutí. Ano K r a l o h r a -
t i králi Jiřímu, svému dobrodinci,
ci také v létech 1465—1471 obzvláštní
hák postavili, totiž tak zvanou J i ř í -
u kašnu na svém náměstí. U prostřed
ínal se šestihranný kalich, na jeho
ryvce socha sv. Jiří, a po stranách
ky krále Jiřího, královny Johanny a
ých památných osob téhož času s
otstvím štítův a jiných uměleckých
í, což byla zajisté za onoho času
ostná a vzácná ozdoba.

O s p o l e č e n s k ý c h poměrech a
a v n í m stavu jakož i o všelikých
sobech i nespůsobech národu Českého
věku Jiřího z Poděbrad sluší nám ještě
podotknouti. Od bitvy Lipanské r.
, kdež strana městská a vůbec demo-
cká utrpěla hlavní ránu od strany
tické čili aristokratické, stala se ve-
proměna ve společenských poměrech
mi. Pánové a šlechta domáhali se od
oby moci nad ostatními třídami náro-
obmezovali svobodu měst jim podda-
a utiskovali stav rolnický a lid o-
ý vůbec v té míře, že konečně již
ávali ho v porobu tělesnou. Pánové
chta brali si vzor k takovým snahám
mec a jiných zemí západních, kdež
jaktěživa bývala největší nerovnost
, kde všecko ve všem platila jen
most a moc, a kde nerozhodovala
vedlivost ale hrubá síla a chytrost
má. Před vypuknutím válek husit-
h byl počet zemanův a dědinníkův,
ost statkářův prostředních, svobod-
a jen králi samému poddaných, té-
nesčíslný, tak že asi dvě třetiny
ného povrchu České země byly v je-
držení. Tito zemané a dědinníci bý-
hlavním jádrem národu; ale válkou husitskou, morem a zmáháním se vyšší šlechty nad jiné obyvatele v zemi vždy více a více řídli; korouhevní pánové dostávali vždy hojněji národního jmění do rukou svých a zvláštní stav rytířský vypínal se nad prosté zemany. Potom počala řevnivost mezi pány a rytíři o politickou přednost, a poddaný lid selský a městský musel snášeti vždy větších břemen a utiskování. Pokud král Jiří panoval, ačkoliv nastalé zlé odvrátiti nemohl, přece úplné poroby poddaného lidu nedopustil; ta teprv nastala a stálého trvání nabyla za jeho nástupce, krále Vladislava II., a korouhevní páni tak shrdli, že nechtěli jinak leč s samým králem o svrchovanou politickou moc v zemi se děliti.

Česká šlechta v tomto století vynikala obzvláštní uhlazeností a jemností mravův a obyčejův svých; dějepisec A n t o n í n B o n f i n i, Vlach, který dlouhá léta žil při dvoře krále Matiáše Uherského, a mnoho s Čechy se stýkal, vydává o nich následující svědectví: „Čechové nade všecky na světě národy vynikají urostlostí postavy, silou těla, krásou a lepotou vlasův a příjemností v obcování; o ustrojení těla i brady péčují nad míru, nosí a odívají se velmi čistě a lahodně, jakoby zrozeni byli jen k válce a rozkošem; přívětivi jsou všickni a vlídní, a umělí příliš získati sobě přátelství jiných lidí." K tomu přidal P a l a c k ý o fintivosti této: „Pravda jest, že národ náš, přepychu zvláště v oděvu vždy milovný, nepřestával ani tehdáž vyhledávati kroje a módy nové, dle zdání lepotvárné; nezřízenému tomu chtíči obětoval byl již před věky všecky výhody kroje národního a stálého, a opičii se již od 13. století nejvíce podle Francie. Protož marné jest ptáti se po kroji českém věku Poděbradova; byla to rozmanitost a nezdrželivost nekonečná, takže cokoli zjevilo se takového u stavův vyšších v cizině, vcházelo bez odkladu také u české šlechty v oblibu, a od ní vnikalo v obecný lid dále; protož i tehdáž, jako podnes, rozdíl krojův ve vlasti byl takořka jen chronologický (časový), ana bývala některá móda udržela se v jednom kraji déle nežli ve druhém. A totéž platí také o všelikém nářadí domovním i hospodářském."

P e t r C h e l č i c k ý přísně kárá fintivost a přepych tehdejších Čechův ve své postille těmi slovy: „Mnozí nechválí na sobě skutkův božích, ještoto se vždy opravují, chtíce krásni býti, a jinou tvář

sobě připravují, jinak hlavu, vlasy strojí, aby kadeřavé byly, splétání vrkočův aby až do pat viselo. Protož v těch pyšných srdcích nikdež Bůh neuměl ani tváří ani kadeří, ani jiných údův dobře stvořiti. Bok, ramena, nohy to kasáním pyšného a drahého roucha, zlatými pásy, stříbrem, postavci (hedbavnými tkaninami), barvami opravují, umějíce lépe než bůh všechen život připraviti, nohy utáhnouti, jednu zelenou, druhou červenou. A kdyžby je Bůh tak stvořil, opět by to chtěli jinak opraviti. Kdyby bůh ženy s těmi chomouty širokými a s rukávy do země stvořil, řekly by: těžké jest břemeno na nás vložil, těžko s takovou hlavou choditi." Na jiném místě: „Oděvy takové nyní nosí jako boháč (v evangelium), zlatohlavové, postavcové (hedbavné), od perel, od kamení drahého i což nejdražšího ve světě nalezti mohou. Kdoby také vypsal pýchu ženskou v oděvích? mám za to, že ani bohatec (v evangelium), ani jeho žena takové pýchy a rozkoší neměl jest, jako ženy nyní mají." Potom ve spise Síť víry: „Na mužích rubáši do země, sukmice otáhlá málo zadku kryje, a kukla sedla koní s kuklicí mnichovou i s radlicí; neboť kloček (plášťk) krátký a vlasy dlouhé až na ramena odívají a klobouček chlupatý na to jako homoli; i vyhlédá z něho jako z krbu; ježto již nevědí, jakých potvor chtí ze sebe nadělati. Také ženy mrzké navěšují na se toho sukna, že se již ledva vleče v něm, s vymyšlenými kroji a s lepotami ovšem nelepými, a hlavy široké a nahoru vysoké s rohem" atd.

Sluší ovšem znamenati, že se takovému přepychu v oděvích vesměs jen vyšší stavové oddávali, a jestliže také i měšťáci ho chytali, nicméně obecný lid na mnoze více méně slovanského kroje se držel, který však neměl té vážnosti, jaká mu právem příslušela. V Pražských kotcích rozeznávali se kupci, kteří obchod vedli v zahraničných drahých látkách a oděvích, a kupci, kteří prodávali obecnému lidu šaty z hrubých suken, pláten a kožešin podle slovanského kroje zřízené, jimž obecně říkali „kroj polský".

Snahy Jana Husi a jeho následovníkův šly hlavně o opravu církve, a jeden ze čtyr článkův Pražských, také v kompaktatech obsažený, týkal se trestání smrtelných hříchův; proto byla mravopočestnost hlavní ctností, které si Husité vážili. V té předcházelo zvláště kališnické duchovenstvo n
statní, jsouc po dlouhý čas mravů
nějších a ve svém povolání plnějš
duchovenstvo katolické. Proto j
krále Jiřího brali si Čechové cestu
západních zemí nemalé pohoršení
kevní nekázni kněží a vůbec ze
lejších mravův, jakovéž spatřovali
rodův německých a latinských. A
druhé strany velké i malé války
padesát let trvající a to námez
jáctvo v rotách bratrských, které
ně proti každé straně své řemes
vozovalo ano nejednou proti vla
národu zbraní svých užívalo, splod
nečně u Čechův a Moravanův
zdivočilost a surovost, bezuzdnost
sil, že výše chválená mravopoč
brzo utonula. Ostatně nemravno
byla v obecném životě větší nežli
nost skutkův, a hromování, lání,
ní a oplzlé mluvení platilo více za
ráznost, ač to bývalo vždy více z
nevzdělanosti a surovosti. Komuko
tento spůsob se protivil, utíkal
ději v jednotu bratří českých, k
nоučení a ve svých náhledech ob
pravý život křesťanský hledali v
mravopočestnosti, pracovitosti, p
sti, v křesťanské pokoře a v modli

Byla však jedna cnost, kterou
chové až do těch dob za krále Jiř
znamenávali nade všecky jiné
tehdejší, totiž láska k vlasti
rodu čili jak se tenkráte říkalo
zyku svému. Pro víru svou po
se Čechové všude s nepřízní zahra
národův, avšak to je těsněji k s
spolek poutalo, a dodávalo jim o
nosti k obětem pro dobro vlasti
ka. Nikde nebyl tak znamenitý po
tečných mužův a ušlechtilých vlas
jako mezi Čechy a Moravany; vz
me si na starého pana Aleše Ho
ho ze Šternberka, na H
Ptáčka z Pirkšteina a m
však sám Jiří z Poděbrad
proto byl učiněn králem, že byl na
vlastencem. Co byli katolíci, ti z
náboženství více lnuli k cizině, a
mezi nimi byli praví vlastenci, ja
devším Vilém mladší z Ri
berka a z Rabí a vůbec katol
dové krále Jiřího, kteří jemu až
sledního okamžení věrni zůstali.
byl smysl vlastenecký valnější a
u menší šlechty a u měšťan nežli
nův. Vznešený a šlechetný zápal

k vlasti a národu vedl byl Čechy v tomto století k velikým skutkům válečným, které se staly podivem světa. Zdeňka ze Šternberka odboj jest první veliká černá skvrna, která tu slávu Čechův kaliti počala; bohužel stávala se tato láska k vlasti čím dál tím více jenom výminkou, a přišli časové, kde láska k vlasti docela a to bolestně se pohřešovala.

V obecném i soukromém životě byl také cit pro čest velmi živý u národu Českého. Zákon cti hájil svatost daného slova, držení slibu a věrnost ve všelikých závazcích. Jestliže byl český vojín ve válce zajat a potom „na čest a na víru" propuštěn, bylo jisto, že se v určitém čase zase do vězení třebas sebe krutějšího navrátí; nejeden takto býval držíván na závazcích po celá léta; stavě se vždy řádně propuštěn býval vždy znova až do konečného vykoupení neb narovnání. Lidé, kteří se nikdy nedopustili bezectného činu, a to netoliko vznešení ale i nízcí, slulí tehdáž vůbec „lidé dobří". Slovo dobrý neznamenalo tehdáž pouze mravně dobrý, jako raději statečnost a počestnost v obcování. Nebylo horší pohanění člověka, který se nad svou ctí zapomenul, nežli říci mu: „Buď dobrý, můžeš-li." Význam slova „dobrý" ku konci tohoto věku patnáctého ještě se zvýšil i tím, že tím vyrozumíváno bylo také ušlechtilost, urozenost, šlechtictví, a řeklo-li se o někom, že jest „člověk dobrý", bylo to tolik, že jest člověk netoliko na cti zachovalý ale urozený, z lepšího rodu pošlý. Kolikráte chlubíval se ten neb onen řka: já jsem lepší než ty", a to znamenalo: jsem z vyššího rodu neb stavu; i bývaly proto časté rozepře před soudem.

Neslušné by bylo, končiti vypravování o králi Jiřím z Poděbrad, a nezmíniti se o Palečkovi, jeho dvorském bláznu. Již v nejstarších časích mívali králové a velmoži takových šaškův na svých dvořích, byla jejich hlavní povinnost, pány své vtipnými nápady baviti. Měli zvláštní oděv, na oholené hlavě kulatou čepici o třech oslích uších se hřebenem kohoutím, na čepici i na celém oděvu, zvláště na širokém límci malé rolničky. V ruce nosili žezlo, dříve pouhou třtinu, později hůl, na níž šaškova hlava vyřezána byla. Takoví dvořští šaškové čili bláznì mužíci směli každému říci, co chtěli, aniž by se jim co stalo; jen když ku svému pánovi mnohému příliš hrubí byli, dal je tento do vězení svázati. Za věku krále Jiřího se takových bláznův mužíků přes míru namnožilo, v Čechách aspoň každý korouhevní pán takového si držel.

Ze všech proslul nejvíce šašek krále Jiřího, kterýž se jmenoval bratr Jan Paleček, stavu rytířského, velmi šlechetného života, králi milý a každému dobrému vzácný. Míval velmi vtipné nápady, kterými nešlechetníky a pošetilce hněval, avšak krále Jiřího a jeho dvůr velmi obveseloval. Kdekoliv co závadného shledal, hned to vtipným způsobem co povídačku pronesl. Jméno Paleček bylo bezpochyby pouhou přezdívkou, snad proto, že byl mužíček malé postavy. Umřel před králem Jiřím již roku 1470. Dvanácte kusův čili vtipných jeho historií, z nichž jeho šlechetná povaha vysvítá, po jeho smrti teprve v polovici 16. století bylo sepsáno a vytištěno. Milý čtenář najde je v II. dílu Výboru z literatury české, vydaného od K. J. Erbena na str. 1337.

První opatření vládní.

1471 březen.

Hned po skončení pohřebních slavností po králi Jiřím sešli se radové jeho, královna vdova a knížata Jindřichové, starší a mladší, úředníci a soudcové zemští, páni, rytíři v Praze právě hojně shromáždění, také měšťané v dosti znamenitém počtu ve dvoře Králově, i brali potaz mezi sebou, coby v prvním okamžení bylo činiti. Poněvadž se nevědělo, kdo bude nástupcem trůnu, ustanovili se na tom, aby se zatím všecky věci bez proměny jako dotud dále vedly. Hlavní moc výkonná vložena jest v ruce knížete Jindřicha staršího, syna králova, co strážce koruny a klenotův zemských po knížeti Viktorinovi, a Samuele ze Hrádku a z Valečova, co podkomořího zemského a purkmistra Pražského pospolu, syna nebo zetě slavného někdy Jana Velvara.

Předčasná smrt krále Jiřího byla pro Český národ nesmírně žalostná a právě osudná. Král Jiří musel pro uhájení svobody a samostatnosti království Českého a zvláštního v něm církevního života podstoupiti krutý a rozhodný boj s celým téměř křesťanstvem; národ Český byl sám nevelký na počet a k tomu ještě v sobě rozdvojený a nesvorný, a král Jiří nicméně uhájil se moudrostí a statečností podivu hodnou, odolal všem úto-

kům protivných, fanatických mocností od západu i od východu zároveň, a donutil konečně i papeže i císaře, knížata i národy vůbec, že přišli přece k tomu přesvědčení, že nelze jinak, leč smlouvati a mířiti se s ním a s Českým národem. Kdyby byl král Jiří jen několik let ještě déle žil, byl by se se stolicí Římskou smířil, byl by nešlechetného Matiáše Uherského zkrotil, byl by upevnil zas pokoj v České koruně, státní a církevní poměry ustálil, — České království bylo by zase svého starodávného lesku nabylo a k větší moci se povzneslo. To všecko zůstalo úlohou pro jeho nynějšího nástupce; úloha to velká zajisté, kterouž ovšem neméně moudrý a statečný panovník vykonati mohl. Avšak mužův, jako byl Jiří z Poděbrad, rodí se bohužel po všecky věky jenom málo, — nebylo takového Čechům více od Boha popřáno, a proto musela se vlast a národ bohužel od té chvíle znenáhla octnouti v netušené posud propasti protivenství a bídy.

Vlast byla v tom okamžení, když král Jiří umřel, zajisté v stavu neutěšeném ba nanejvýš nebezpečném. Pozorovala se veliká vysílenost v zemi, zemské pokladnice byly vyprázdněny a král Jiří musel dluhy dělati a vlastní rodinné statky své zadlužiti; mnoho hradův a tvrzí jako i vesnic a městeček lehlo popelem, obchod i řemesla byly na mizině, pole zůstávala s veliké části nezorána, venkovský lid mnohonásobnými dávkami a vynucenými výplatami zchudl dočista, surovým vojákem a hladem ztýraný opouštěl pozemky své, vydával se na tuláctvo, zdivočel a ukrýval se po lesích a v jamách podzemních; po městech a v krajinách, jichž se hrůzy války nedotkly, těkala hladová, neodbytná žebrota, zejmena vdovy a sirotci padlých ve válce měšťanův a rolníkův. Když se po zemi roznesla smutná zpráva o smrti králově, byl všude poplach veliký, každý se strachoval a starostlivě pohlížel do nejisté budoucnosti, i připravoval se již na to nejhorší, co by ještě mohlo přijíti. Všude se na rychlo opravovaly hradby, a každý snášel a ukrýval pod ochranu jejich, co měl dražšího. Stráže a hlídky po krajích se rozmnožily, a každý si žádal pokoje, ačkoliv celý národ, pokud byl pod obojí, žádným obyčejem nechtěl podniknouti panství a zákon nepřátel národu, a raději hotov byl všeho nechati a opět přivykati řemeslu válečnému.

Jednak pohled na znamenitou řadu statečných a zkušených náčelníkův národu ve vyšších stavích dodával v této trudné chvíli útěchy a nedával myslem klesnouti. Královna vdova, Johanna z Rožmitála, nepřestávala i po smrti manžela svého aspoň některý čas ujímati se řízení státního; uvázala se, jak jí právem náleželo, ve svá věnná města, a po krátkém čase opustivši dům svůj v Starém městě Pražském, tak zvaný dvůr králově, naproti Královu dvoru v Celetné ulici, usadila se bytem na hradě Mělnickém. Také jí připadla rozlehlá panství Hluboká v poledních stranách nad Vltavou a Teplice na půlnoční straně České země. Synové králové vládli dosud v nedílu knížetstvími a panstvími dosti hojnými, ač nyní silně zadluženými, jakové byla knížetství Opavské a Minsterberské s Frankenštejnem, hrabství Kladské a panství Poděbrady, Kolín, Náchod, Kunětická Hora, Litice, Kostomlaty, Veliš s Jičínem a hrad Mostský s příslušenstvím.

Kníže Viktorin byl sice v uherském zajetí a kníže Hynek ještě příliš mladý, avšak kníže Jindřich starší provozoval v tu chvíli v celém národě moc velikou, ba téměř rozhodnou. Po něm byli přední pánové dva bratří z Cimburka, Ctibor a Jan Jaroš, oba Moravané také v Čechách osedlí. Náležel jim Tovačov a v Čechách Mladá Boleslav, Benešov, Bělá a Rohozec, a pan Ctibor byl zároveň mistr nad komorou krále Jiřího a nejvyšší hejtman Moravský. Pan Samuel z Hrádku byl co podkomoří všemohoucí v českých městech kališnických; tehdejší nejvyšší purkhrabí, pan Jan Jenec z Janovic na Petersburce, a nejvyšší sudí zemský, pan Jiří ze Stráže na Přerově byli též nejpřednější mužové v národě a náhodou také poslední potomci staroslavných panských rodů.

Kdokoliv za krále Jiřího některý úřad zastával, byl nyní v něm potvrzen; všickni v Praze přítomní slibovali státi k sobě věrně vespolek a neopouštěti sebe do těch hrdel a statkův proti všem výtržníkům a každému násilí, kdyby kdo koli zvláště strana uherská, chtěl obmezovati úplnou svobodu vůle národu při volbě nového krále. Celé vojsko dvorské a zemské ponecháno ve službě, a purkhrabu

kých hradův dostali nařízení, aby
nového krále poslouchali knížete
ha; všem manům koruny České ze-
knížatům Německým: Albrechtovi
u, Otovi Bavorskému, Albrechtovi
orskému, Ianthrabí Hesskému, hra-
Würtemberskému, též všem Slez-
knížatům psáno, aby buď osobně
von brannou pomocí dostavili se
Jiří do Prahy k hájení svobody při
nového krále. Nápodobně psáno ta-
m stavům a zejmena také všem
bývalé panské potom katolické jed-
aby neobmeškali také přijeti do
na ten sněm o volení krále.

1. dubna učiněn mír; páni Šlikové měli dále na hradě jako před tím panovati, Loketští měli jim jako dříve zavázáni býti, ale práv svých a svobod od nich požívati; jestliže by pak páni Šlikové chtěli panství svého komu jinému postoupiti, nemá se to státi leč s přivolením budoucího krále Českého, kterého papež a císař za takového uznají. Vojvoda Albrecht byl s tím narovnáním spokojen a byv do Prahy volán ke sněmu o sv. Jiří, obrátil se potom se svým vojskem tím ochotněji do hlavního města, proto že měl naději, volenu býti na království České.

---

likové na Loktě a Albrecht Saský.

1471 březen — duben.

f Sigmunt byl někdy kancléři své-
Kašparovi Šlikovi a jeho bratřím
právo své v Chebsku a Loketsku
l. Z bratří Kašparových žil po-
ětě pan Matouš Šlik, který
mí syny držel Loket, Ostrov a
v; v Chebsku vládl nyní Václav
Tito Šlikové počínali si obyčejně
tě a rázně, tak že s vlastními pod-
i i se svými nejmocnějšími sousedy,
Plavna, mnohé nepřízně a kyselo-
l. Plavenští, zprotivivše se králi Ji-
vojvodám Saským, přidali se k če-
naké jednotě a tak přišli pod ochra-
láše Uherského. Šlikové zas s voj-
Saskými tím věrněji krále Jiřího
li. Působením papežských klateb
všickni podaní Šlikovští ku králi
ovi se přiznali, a Šlikové byli tím
ěř jen na svůj hrad Loketský
ni. Tu prodali všecko své právo
etsku vojvodám Saským, bratřím
ovi a Albrechtovi, a tu se stalo,
brecht Saský, zeť krále Jiří-
dni před královou smrtí, 19. břez-
pravným vojskem do Čech vkročil,
i své rady do Ostrova a Lokte
aby se mu obyvatelé poddali. Lo-
í pustili saské rady městem k pá-
líkům do hradu, ale k slibu pod-
se neměli, žádajíce rozmyslu do
ěděl. Tu přitáhl vojvoda Albrecht
oket a jal se dobývati jeho;
Plavenští pomáhali zas městu, a
val šest dní dosti krvavý. Dne

Strana uherská a sněm o sv. Jiří v Praze. Ostromeč. Veliký zájem dobytka u Prahy.

1471 duben.

Jak mile se král Matiáš v Uhřích o smrti krále Jiřího dověděl, nechal všeho jiného a spěchal z Budína do Moravy; 8. dubna byl ve Znojmě a 16. dubna v Brně, kdež svolav přední rady své hned o tom se radil, jak by nyní dosáhnouti mohl panování v celé koruně České. Usnešeno, aby i mírnou cestou i mocí zbraně toho účelu hleděl dosáhnouti. Jeho strana na sněm do Prahy jíti nechtěla, ale zvala českou stranu národní, aby se všichni sjeli do Německého Brodu. Král Matiáš přivezl s sebou také zajatého knížete Viktorina, který zatím v Uhřích k velikým domluvám se strany uherské, zvláště kněžské, byl od kalicha upustil a cele ku katolické církvi se přivinul. Měl ho král Matiáš k tomu valnému sněmu do Německého Brodu přivesti, neboť prý se Viktorin sám u Čechův měl přimlouvati, aby Matiáše nyní za krále přijali.

Zatím se skutečně sešel sněm v Praze dne 23. dubna 1471 o sv. Jiří dosti valný. Dne 24. dubna přijel také vojvoda Albrecht Saský, a jeho vjezd byl tím slavnější, že v průvodu jeho, kromě komonstva 600 saských jezdcův velmi krásně a nádherně oděných, nacházel se také kníže Jan Zahaňský a jiní páni ze Slezska a z Lužic, jež království synové, čeští páni a Pražené přívítali ochotně a rádi. Mysli sněmovníkův dosti se roz-

cházely. Kdo Matiáše Uherského nenáviděli co násilníka a nešlechetníka, chtěli hned k volení nového krále přistoupiti, dovodíce, že nový král jenom v Praze na Staroměstské radnici volen býti může, a že kdo do Prahy přijíti nechce sám se svého volitelského práva vzdává. Avšak zvítězilo zdání mírnějších, kteří nechtěli zavrhovati druhou stranu, když se k vyjednávání podává. Proto svoleno konečně k předběžnému vyjednávání v Německém Brodě.

Na tomto sněmu zvolili sobě kněží pod obojí na místě zemřelého mistra Rokycany mistra Václava Korandu za správce duchovenstva kališnického a za administratora tak zvané konsistoře dolejší. Horlivější strana sněmovníkův také většinou proti straně mírnější uzavřela, že se má hrad Ostromeč páně Zdeňkův ze Šternberka dobyti a zbořiti.

Když ku konci lonského roku 1470 po Slezsku zpráva se roznášela, že pan Zdeněk Konopištský s hradu Ostromeče Pražanům velké škody činí, aby se tím kleslá mysl Slezákův nějak posilnila, nebyla přece taková zpráva beze vší podstaty. Hrad Ostromeč zajisté byl spálen a rozmetán již na samém konci války husitské r. 1435, ale jen patnáct let ležel v ssutinách; neboť již r. 1450 lidé pana Zdeňka Konopištského ze Šternberka zdi jeho zase prkennými střechami pokryli, náspy, příkopy a zásseky zdělali. Ztrativ Konopišť a všecko co mu ve středních Čechách bylo náleželo, opustil pan Zdeněk také Ostromeč, ale na podzim r. 1470 zase do něho posádku vložil, neboť mohl odtud netoliko po okolní krajině moc svou provozovati, ale i samé Praze škoditi. Páně Zdeňkovi lidé počali tedy s toho Ostromeče v celém kraji Vltavském veliké škody činiti, brali, loupili, jímali, šacovali, dobytek zajímali, dříví ku Praze plaviti nedávali vybírajíce clo po dvou bílých groších z voru; a to trvalo za drahný čas, že se prý již pánům a zemanům mnohým v tom kraji stýskalo.

Proto se stala nyní zemská výprava proti Ostromeči. Nemohl však ten hrad pravidelně obehnán býti; zemské vojsko obsadilo jen některá skalnatá místa a opodál bašty a příkopy udělalo, tak že strana páně Zdeňkova, ač se o to pokoušela, hradu pomoci přinesti nemohla. Ostromeč však stále vzdoroval. Tu sám nejvyšší purkhrabí Jan Jenec z J[illegible] vic přivedl nového lidu před hrad kázal všem zemanům hned od Br[illegible] až za dvě míle od Prahy z okolí čanům až k Jílovému, aby se k něm[illegible] okni sjeli v den určitý, že chce s ni[illegible] Ostromeč útokem hnáti; ale neučin[illegible] ho prý ani jeden z obeslaných zem[illegible] neboť, jakož starý letopisec dí, „[illegible] svornosti a jednoty v České zem[illegible] zrádcův všudy dosti se našlo." I v[illegible] vav se nejvyšší pan purkhrabí um[illegible] proti takové neposlušnosti ostře v[illegible] piti; kázal tedy svým lidem, aby [illegible] lém okolí nad Prahou učinili veli[illegible] jem všeho dobytka, bravu i skotu [illegible] koní, tak že jen někteří s koňmi do[illegible] ujeli. A když ten dobytek byl seb[illegible] Kunratic a u Nového hradu, vš[illegible] šlechta, jíž ten dobytek patřil, s[illegible] se a do Prahy běžela, žádajíc Pra[illegible] aby jim v tom radní a pomocní by[illegible] ten dobytek zas byl propuštěn, sic[illegible] jinak Pražané po několik let k žá[illegible] dobytku přijíti nemohli, a jak on[illegible] mnohá jiná města u velkých nes[illegible] o dobytek octnouti se musili. [illegible] městští obeslali se rychle na rádn[illegible] vyslali hned špehýře, aby vyzvěděli[illegible] pan nejvyšší purkhrabí s tím dob[illegible] měří; a když vyrozuměli, že jej ko[illegible] skrze Prahu hnáti chce, dali hned[illegible] ny osaditi, aby nikdo z města nev[illegible] nepronesl, co se v městě děje. Pa[illegible] nec pak ustanovil setníky a des[illegible] nad tím zajatým dobytkem, aby po[illegible] jeden po druhém v houfích rozd[illegible] hnán býti mohl, jeden od druhého o[illegible] tak aby se dobytek nesmísil. I [illegible] první houf od Kunratic, druhý ho[illegible] Nového hradu, a tak ten dobytek [illegible] ku Praze k Vyšehradu pořádně, kd[illegible] ště na polích konopě a prosa byla [illegible] dina dne již dobře po nešporích. [illegible] pak pan Jenec jel před těmi [illegible] opodál nemaje mnoho jízdy a koní [illegible] bě. Když se s Vyšehradu dolů do N[illegible] města spouštěl, tehdy Novoměstský [illegible] mistr, konšelé a někteří obecní [illegible] vyšli mu vstříc před domem Ro[illegible] vým, počestně jej přivítajíce pozd[illegible] učinili, jako tomu, jenž držel úřad[illegible] sto královské. Potom k němu přis[illegible] s otázkou pokojnými slovy, co by t[illegible] nebo z které příčiny takový záje[illegible] děje, kterýž těmto městům Pražským[illegible] může než k veliké škodě býti, a ch[illegible] lidem nedostatek a svízel působiti

A on jim předložil úřad svůj a kterak že o to péči má, pokud na něm záleží, aby ten hrad Ostromeč zkažen byl, z kterého se celému kraji velká škoda činí: že o tom žádal pomoci od kraje toho jakož i od samých pánův Pražanův, však že té pomoci nedostal. Tu jsou jemu purkmistr a konšelé širokými slovy děkování učinili za takové jich opatrování a péče jeho, dokládajíce při tom, jestliže by to dokončil, co započal, žeby to těmto městům bez velikých a nenabytných škod býti nemohlo; budou-li prý od zhoubcův zemských takové škody podnikati, a na druhé straně také od přátel, což prý může býti horšího? proto že nikoliv nedopustili jemu toho činu dokonati na záhubu měst Pražských; neboť jestliže kdo neposlušný nalezen byl, měl by jinak trestán býti a bez takové škody obecné. Mezi tím byl dobytek již pod Slovanským klášterem zastaven, avšak pan nejvyšší purkrabí kázal vždy před se hnáti, a purkmistr a konšelé vždy o to s ním byli v odporu mluvíce k němu: „Milý pane, jestli nám té škody příti neráčíš, chceme o to mezi sebou přátelsky, neb by ta věc jinak přátelská býti nemohla: chcete-li se zjitra na naší radnici postaviti, chceme se s vámi o to narovnati přátelsky a tu sobě ruce dadouce v dobrém pokoji zůstati, ale dobytka nepropustíme." Pan Jenec však vždy mocí před se hnáti velí ten dobytek, a v tom se ozvalo pokřik od těch zemanův a od lidí, a pláč, že se ten dobytek dále žene. Tu na Novoměstském rynku (Karlově náměstí) vyskočili řezníci z masných krámův svých, a dobytek zastavili před radnicí. Setníci a desátníci, co byli ustanoveni nad tím dobytkem, počali řezníkům odpírati, řezníci zas je biti a s koní strhávati. I byla tu paní Machna, zemanka z Chodova u Kundratic, (měla tu bezpochyby také svůj dobytek zajatý) a přiskočivši k jednomu tomu drábu, vytrhla mu moč a mnoho prý jich ubila. Ještě víc řezníci do nich sekali. Tu se pak každý ten zeman a hospodář k svému dobytku dral a jej nazpět hnal. Byl prý bez mála plný rynek dobytka, až padal jeden na druhý, ovce, krávy a býkové, tak že bylo řvání a bečení veliké a hrozné. Tak skončilo, kdož svůj dobytek znali, brali ho sobě. Tu celou noc žádného pokoje nebylo, a každý k svému přišel; jenom něco nemnoho ovcí najíti se nemohlo. Druhého dne se nejvyšší pan purkhrabě na Novoměstskou radnici postavil, přátelsky se o to rozešli, — a bylo po zájmu. Hrad Ostromeč zůstal zatím v moci páně Zděnkově, i ještě potom jeho syn Jaroslav ho držel, až teprv v osmi létech, když se král Vladislav s Matiášem Uherským r. 1479 srovnal přátelsky, byl Ostromeč opuštěn a pobořen. Kdož ho nyní na té vysoké skále nad Vltavou, tu kde potok Mastník do ní padá, vyhledává, může se o tom přesvědčiti, že z něho nyní již ani kámen na kameně nezůstal.

Sněm o volení krále v Kutné Hoře. Vladislav Jagajlovic zvolen za krále Českého.

1471 20.—28. května.

Sjezd obou stran, totiž národní a uherské, stal se 30. dubna a 1. května v Německém Brodě. Sněmovníci z Pražského sněmu v hojném počtu tam jeli. Obě strany se tam na tom usnesly, aby položen byl valný sněm o krále na den 18. května do Kutné Hory, ku kterému by se obě strany dostavily. Král Matiáš přijel potom již 3. května z Brna do Jihlavy, aby odtud svou věc tím důrazněji mohl vésti; také tam zůstal dvorem až do 27. června. Porady národní strany počaly potom v Praze již 5. května, a tu teprv přišlo od krále Kazimíra polské poselství. Přední osobou v něm byl pan Dobeslav z Kurozvek čili Kurozvuk příjmím Lubelčík. S ním byli pánové Pavel Balický a Martin Vrócimovský a četné i skvostné komonstvo. Tito poslové přinesli od krále sliby veliké, aby se Čechové ke zvolení kralevice Vladislava, nejstaršího syna jeho dali skloniti, neboť předešlé jednání o toho kralevice ještě za životní krále Jiřího nedošlo bezpochyby proto ku konci, proto že královna Polská, Habsburkyně Alžběta, vší silou tomu se protivila, aby Vladislav Ludmilu Poděbradovnu za manželku pojal. Proto si Čechové nyní tak počínali, jako by se předešlé zvolení téhož kralevice r. 1469 ani nebylo stalo. Mezi tím vábil král Matiáš z Jihlavy stranu národní všelikými sliby a dary k sobě, a sám papežský legát a Vratislavský biskup Rudolf

psal velmi pochlebný list Pražanům a k Čechům vůbec, snaže se dokazovati právo Matiášovo ano i skvělé prospěchy, kdyby se k jeho volbě přičiniti chtěli. Vojvoda Albrecht Saský, zůstav od Svatojiřského sněmu se svým vojskem v Praze, také nyní uviděl dobu svou, aby se o trůn český pro sebe ucházel, a přijela i královna vdova Johanna z Mělníka schválně do Prahy a měla s ním mnohé tajné vyjednávání, ačkoliv osvědčovala se vůbec, že co do volení nového krále drží se zcela nestranně, jakž prý na ubohou vdovu sluší.

Čím více blížil se osudný den volby, tím živější zmáhalo se hnutí v celé vlasti České, stavové se všech stran na Kutnou Horu táhli, však každý v ozbrojeném komonstvě, tak že se tam brzy nahromadilo přes patnáct tisíc lidu branného. I vojvoda Albrecht Saský požádán byl, aby za sebou na Kutnou Horu více vojska k ochraně svobodné volby povolal, začež mu slibována náhrada za náklad, který se na to povede. Přišlo mu skutečně ze Sas do 2500 jezdců a 4000 pěších, avšak on sám do Kutné Hory nejel. Také kníže Jindřich starší ač mohl míti také naději na korunu otcovu, na sněm nešel, zajeda na Poděbrady, kdež ho asi 20. května jeho bratr Viktorin návštěvou překvapil. Přiseltě k němu co posel od krále Matiáše, aby jej pro něj získal, neboť Viktorin sám byl se již zcela oddal svému někdy milému svaku, příteli a nepříteli zároveň, jehožto vězněm býti posud nepřestal. Kníže Jindřich nechtěl však v žádné spojení s Matiášem vejíti, a nechal si ruce svobodné. Také k němu na Poděbrady přijeli pan Ctibor Tovačovský z Cimburka a polský posel pan Dobeslav z Kurozvek, oznamujíce jemu, jaké prospěchy slibuje král Kazimír, kdyby jeho syn Vladislav zvolen byl. Pan Ctibor z Cimburka byl totiž hlavním podporovatelem Vladislavovým, a vyjednával mezi tím osobně s králem Kazimírem v Polště, neboť hned po smrti krále Jiřího zajel si byl za králem Kazimírem až do Litvy, a vrátil se s ním zároveň do Krakova, odkud polské posly do Čech přivedl.

Kutnohorský sněm trval něco přes týden, od pondělka dne 20. až do pondělka 27. května. Kromě strany národní přišla k němu také uherská, a pan Zdeněk ze Šternberka jakožto jeji náčelník počal hned mezi prvními mi viti, kterak jest zapotřebí, aby ze úplného upokojení došlo. Však tu mu strany národní položili především otázk zdali on a jeho stranníci jsou svobodni ze závazkův propuštění, do kterých vst pili před léty v Olomouci k cizímu kr li? jinak žeby se nemohli účastniti volbě, která se měla státi bez jin ohledův, nežli jest jedině obecné dob národu Českého. Z toho se ovšem stra níci krále Matiáše hleděli vymotat j mohli, ale král ten viděl se přece nuce poslati na ten sněm do Kutné Hory zvláštní posly uherské.

Poslal Jagerského biskupa a pana Č pora, vojvodu Sedmihradského.

Jakkoliv pan Zdeněk ze Šter berka s velikým křikem tomu odpor val a téměř násilím překážeti chtěl, by přece dne 22. května především napře poslové krále Kazimíra slyšáni. Stalo to ve Vlaském dvoře v síni králov ské; řeč vedl pan Dobeslav z Kur zvek. Předně připomínal, kterak Čech vé a Poláci bratrští národové jednoho j zyka jsou odvěkou láskou spojení, ktery tolikerými skutky zřejmě dokázali, pot kterak mezi králem Jiřím a Kazimír vždy věrné přátelství trvalo, a ktera Kazimír vždy upřímně a snažně usilov odvrátiti všecko zlé, jež v posledních l tech Čechy stíhalo; nejvyšší chvála úctu vzdával zemřelému králi Jiřím který při své vysoké moudrosti a péči dobro svých poddaných sám přál a li dal sobě nástupce a dědice v Polště. již nalezl ho byl ve Vladislavovi, pr rozeném synu přítele svého, který, a ještě mladý, jest ducha již nad obyče dospělého, mravů ušlechtilých, postav výtečné, tak že velikou dává naději, že bude Čechům králem spravedlivým, te zachová při jejich právích, svobodách zvyklostech péčovati bude o dobro obc né i o čest jejich, a splní všecky ty li dosti, které jemu popsané ve článcích oznámeny byly. Potom vypravoval dál že král Kazimír všecky dluhy nebožtík krále Jiřího na sebe vezme, jichž počt no bylo na 150 až do 160.000 zlatých. Je postará se u papeže o konečné potvrzení kompaktat a o smíření Čechův pod obe s ostatním křesťanstvem. Konečně sli zoval k tomu, čeho by se Čechové nadě mohli od Matiáše Uherského, jehož bezohledné násilí již i v samých Uhřích velikou nespokojenost budilo.

Druhého dne, 23. května, slyšáni byli poslové uherští. Pan Zdeněk ze Šternberka je sám do sněmovny uvedl, a řeč vedl Jan Beckensloer, biskup Jagerský, rodilý Němec ze Slezska, jehožto otec býval někdy Vratislavským hejtmanem. Mluvil napřed mnoho o neobyčejné lásce krále Matiáše, kterou prý má k Českému národu, i nasliboval se krásných věcí v plné míře; také to uváděl, že Matiáš mimo to již větší polovici koruny české vládne, že není moci, která by mu té vlády mohla vytrhnouti z ruky, Uhry a Čechy že náležejí dohromady, tomu že příroda učí neméně nežli historie, konečně že se Matiášovi snáze podaří, Čechy s Římským dvorem smířiti. Řeč toho biskupa byla nejasná a ne dost pronikavá, proto že co Němec neměl ani jazyka českého dosti v moci své. Pan Zdeněk znamenaje to, skákal mu do řeči, sám zaň mluvil a opravoval, co onen nejasně pověděl; sněmovníky však to uráželo, počali svou nevoli jeviti nad drzím počínáním pánĕ Zdeňkovým, a ve sněmovně již prava bouře hrozila se strhnouti.

O den neb dva dni později vystoupil ve sněmu sám kníže Viktorin co vězeň krále Uherského.

I on schvaloval, aby Čechové sobě Matiáše za krále zvolili, že se jim pod ním zlaté časy vrátí, což učinilo na sněmovníky takový zlý dojem, že někteří řečníkové, mezi kterými, jak se zdá, také oba bratří Cimburkové a pan Vilém z Riesenberka byli, potom v ten smysl mluvili, že národ Český ještě tak hluboce neklesl, aby své spásy měl očekávati od úhlavního vraha svého, kterému žádný závazek, žádné slovo, ani jeho vlastní svaté nebylo. Tu již v sobotu, 25. května o poledni pánové strany uherské znamenali, že již ničeho nepořídí; proto opustivše sněmovnu vymyslili sobě záminku, aby Kutnou Horu opustiti mohli. I odejeli také kvapně a bez pořádku se vším lidem svým ku králi Matiášovi do Jihlavi. Potom ještě vymyslili a rozšířili po zemi ovšem lacinou ale špatnou omluvu, že prý v Kutné Hoře nebyli bezpečni svými životy, a že prý jedni měli býti otráveni, druzí pobiti. Již se zdálo, že tím celý sněm bude přetržen, a vojvoda Albrecht Saský, který do Prahy o všem co se na sněmu děje, velmi rychlé zprávy dostával, vypravil hned zvláštní posly do Kutné Hory s tou hlavní žádostí, aby se stavové raději do Prahy sjeli, a zde volbu dokonali, poněvadž se domníval, že bude v Praze pro něj více naděje. Pražané na sněmu tu žádost podporovali, odvolávajíce se na staré právo, že se volení krále nikde jinde nežli v Praze ve Staroměstské radnici díti má.

Většina sněmu však nepřipustila tomu, aby se tak valný sněm bez pořízení rozejel, a uchlácholila Pražany pojištěním od sněmu daným, že volení krále tenkráte z potřeby v Kutné Hoře předsevzaté právům měst Pražských pro budoucnost na ujmu býti nemá. Přijeli potom i kníže Jindřich z Poděbrad jakož i královna Johanna do Kutné Hory, a osvědčovali sněmu svou nestrannost. Obecné mínění prohlásilo se již valně pro kralevice Vladislava, a tu opustili sněm v nevoli také ještě pánové Albrecht Kostka z Postupic, Jan z Pernšteina a Mikuláš Trčka.

V pondělí dne 27. května v 11 hodin dopoledne přikročilo se konečně k volení nového krále. Sněmovníci sešli se ve velké síni královské ve Vlaském Dvoře, pokud se tam vešli; ostatní stáli dole na dvoře. Napřed čteni jsou článkové výminek čili tak zvaná kapitulace; pan Dobeslav z Kurozvek, jakožto přední z poslův polských dal k nim jmenem a plnomocenstvím budoucího krále své svolení; to se oznámilo ostatním sněmovníkům dole na dvoře zůstalým, kteří osvědčení polských poslův rádi uslyšeli, načež k hlasování bylo přikročeno. Bylo jednohlasné, přijat a zvolen jest Vladislav, prvorozný syn krále Kazimíra Jagajlovice, nyní teprv 15letý, na království České, a v tom okamžení rozradovali se sněmovníci, Kutná Hora zajásala a veliké radovánky se strojily. Zpráva o zvolení krále rozletěla se bleskem po vší zemi, celá národní strana oddávala se velikému veselí a těšila se nadějí na lepší budoucnost.

Hned po zvolení krále jmenoval sněm také posly, kteří měli od království Českého k volenému králi do Polska jeti, a jemu umluvené články jeho kapitulace ku přijmutí předložiti. Zvolení jsou k tomu pánové Ctibor Tovačovský z Cimburka, nejvyšší hejtman markhrabství Moravského, Jan z Cimburka a na Mladé Boleslavi, hejtman kraje Boleslavského, Mikuláš z Landšteina, nejvyšší písař království Českého, Jindřich ze Smiřic, kněz Pavel, probošt Zderazský, poslové měst Pra-

ských, potom Bernard Bírka z Nás[illegible], hejtman knížetství Opavského, a Beneš Kdúlinec z Ostromíře, bratra pana Petra Kdúlince. Konečně vyhlášen jest ještě téhož dne z vůle vší země kníže Jindřich opět za nejvyššího hejtmana království Českého až do králova příjezdu a korunování; také přikázáno Kutnohorské obci, aby jemu postoupila všech požitkův horských a mincovních, neboť byla se obec v ně uvázala hned po smrti krále Jiřího. Tím se skončil ten památný sněm na Kutné Hoře.

Druhého dne, 28. května, přijel pan Dobeslav z Kurozvek s ostatními posly polskými do Prahy, aby tam vojvodu Albrechta Saského, který sám Českým králem býti chtěl, pro Vladislava získal, aby se propůjčil k pomoci v nastávajícím boji s králem Matiášem Uherským.

Vzteky Matiáše Uherského v Jihlavě. Albrecht Saský v Kolíně.

1471 květen — červen.

S napnutostí očekával král Matiáš výsledek Kutnohorské volby, a když se viděl zklamána, tu prvním vztekem uchvácen dal hned zavolati papežského legáta Rovarellu, který se ustavičně při jeho dvoře zdržoval, a obsypal jeho prudkými výčitkami, proč ještě nevykonal mocí papežskou slavný obřad potvrzení jeho (Matiášova) na království České. A vždyť Matiáš dosud sám tomu nechtěl; aby se tím Čechové zatím nepodráždili, a nyní naříkal, že prý k vůli papeži a císaři tu českou válku předsevzal, že prý již do půltřetího milionu dukátův na ni vynaložil, a nyní žeby se měl odříci vší naděje na konečnou odměnu a čest za tak veliké oběti, ovšem zapomínaje o tom, kterak se, počínaje tu válku r. 1468, prohlásil, že z ní nevyhledává ani cti ani jakéhokoliv jiného světského prospěchu. Musel pak legat Rovarella hned dopoledne 27. května, téhož dne, když Vladislav v Kutné Hoře zvolen byl, ohlásiti v Jihlavě potvrzení Matiášovo na království České jmenem papeže Pavla II., a to ve všech právních, posud nebývalých formách.

Druhého dne, 28. května, slaveno jest to potvrzení spůsobem církevním ve far[illegible]ním chrámě Jihlavském. Počala ve[illegible] mše u přítomnosti králově, celého dvora a velikého počtu jeho přívr[illegible] českých, moravských a z jiných zem[illegible] runních, také zvláštního císařova p[illegible] Sám legát Rovarella zpíval mši, [illegible] po boku Olomúckého biskupa Tas[illegible] dva kapitulní proboštové mu ministro[illegible] Hanuš z Kolovrat Pražský, a [illegible]neš z Waldšteina, Olomúcký, [illegible]tomní biskup Kamínský. U prostřed [illegible] učinila se přestávka, bratr Gab[illegible] Rongoni vystoupil na kazatelnic[illegible] pochváliv královy zásluhy o hájení [illegible] oznámil papežské plnomocenství v té [illegible]čině vydané. Vyšehradský probošt [illegible] z Rabšteina četl to potom česky [illegible] den uherský probošt německy. Po [illegible] čtení zdvihli se Olomúcký biskup T[illegible] pan Zdeněk ze Šternberka a [illegible] vedli krále Matiáše zlatohlavem [illegible]ného před oltář, a pan Zdeněk žáda[illegible] gata Rovarellu po česku o potvrzení [illegible] na království České, což biskup Tas[illegible] tovi do latiny přeložil. Tu legát se [illegible] všech přítomných českých pánův pot[illegible]ným hlasem, chtějí-li a žádají-li, aby[illegible] potvrzení takové stalo, konečně i [illegible] samého. Ozvalo se přisvědčení k té ot[illegible] se všech stran, a legát vynesl to potv[illegible]ní zvláštními obřady a modlitbami, [illegible] tom zpívali všickni „Te deum lau[illegible]mus“ a čeští pánové píseň „Svatý [illegible] clave“. Celá ta slavnost konala se v[illegible] hlavě velmi skvěle a hlučně.

Dne 5. června došlo příměří od o[illegible] stran v koruně České umluvené ku ko[illegible] a tu ovšem měla válka zase po[illegible] V Praze se domnívali, že Matiáš od Ji[illegible]vy přímo s velikou mocí do Čech vtrh[illegible] a kníže Jindřich znamenaje, že národ [illegible] dlouhou, krutou válkou zemdlený sotva[illegible] sám s to byl, tomu ukrutnému nepř[illegible] odolati, žádal vojvodu Albrechta [illegible]ského, který dotud s vojskem v Pr[illegible] stál, aby toto své vojsko nerozpouštěl, [illegible] s ním Čechům k ochraně země za slu[illegible] náhradu se propůjčil. V skutku také [illegible] pátého června s obou stran v koruně [illegible]ské nepřátelství opět nastalo, avšak k[illegible] Matiášovi právě také nebylo do války[illegible] sám nepočínal ničehož. Toliko jeho str[illegible] v Čechách opět ze svých hradův a p[illegible] dek obvyklé loupeživé výpady do o[illegible] činiti počala, tak s Ostromeče, Hasen[illegible] ka, s Budyně a Kostí, z Plzně, Budějo[illegible] z Jihlavy a jiných měst na Moravě; s[illegible] ské strany zas to splácely posádky z K[illegible]

ka, Opavy, Zábřehu, z Tovačova, Vranova, Hodonína, Uničova, z Uherského Hradiště a z jiných míst. Počaly se opět pleny a kořisťování, zákeřnictví a žhářství. Albrecht Saský svolil k žádosti vládařů českých a však tak, že chtěl prostředkovati mezi Matiášem a nově zvoleným králem Vladislavem. Vytáhl se svým lidem z Prahy již dne 6. června, neboť to jeho vojsko bylo si tu velmi nešetrně ba nepřátelsky počínalo. On sám byl poněkud popuzen, že nebyl on na království zvolen.

Odebral se na Kolín, který tehdáž knížeti Jindřichovi náležel, maje při sobě do 6000 mužův vojska svého. Odtud počal s králem Matiášem vyjednávati, však více za prospěchu svému, nežli království Českého. Matiáš prý svoloval k obnovení smlouvy pod výminkou, aby obojí volení, Matiášovo a Vladislavovo podáno bylo k rozsudku na papeže a císaře, a koho tito za správného krále Českého uznají, aby přijat byl od strany obojí. Vojvoda Albrecht stavům Českým pod obojí oznámil, tito však bez rozmyslův dali mu z Prahy hned rozhodnou odpověď, že království České svobodné a neodvislé jest, a že nepřísluší ani papeži ani císaři, dávati mu krále. Potom se Albrecht jenom o vlastní věci staral a s Matiášem dále umlouval; jeho přátelství k Čechům se v nepřátelství proměnilo, lid naříkal na škody a násilí, jež jeho vojsko páše, a Sasíci brzy zas na Čechy, že prý mezi nimi nejsou ani životem ani jměním jisti. Tu se konečně dne 19. června Sasíci z Kolína nepřátelsky na Kaňk, tehdejší Kutnohorské předměstí, obořili, jej zapálili a hornický lid zvláště při šachtě Plimlu zabíjeli. V tom se celá Kutná Hora proti Sasům zdvihla a tuhý boj s nimi svedla. Mnoho krve bylo prolito a Albrechtovi padl při tom jeden hejtman, jemu velmi milý.

Nyní nezbylo Albrechtovi ovšem jiného, nežli co nejdřív z Čech se vykliditi. Odtáhl z Kolína se vším vojskem svým, a hledaje nejbližší cestu, a vyhýbaje se Praze, pospíchal domů do Míšně.

HLAVA IV.

Král Vladislav II. Jagajlovic.

1471—1516.

Čeští poslové v Krakově. Uvedení Vladislava do Prahy.

1471 červen — srpen.

Poslové čeští z Kutnohorského sněmu do Polsky vyslaní přijeli dne 9. června do Krakova, a byli tu na dvoře krále Kazimíra s velkou slávou a radostí přijati. Na prvním veřejném slyšení dne 13. června jednalo se o výminkách, které by mladý král přijmouti a zříšeti měl, i nebylo v nich žádných těžkostí. Již třetího dne, 14. června, osvědčil se Vladislav k poslům veřejně, že ty výminky čili tu kapitulaci přijímá a zavírávati slibuje. Proto byla v Krakově, den po příjezdu českých poslův, 16. června, veliká slavnost na zámku. Král Kazimír Jagajlovic, jeho manželka Alžběta Habsburská, někdy krále Ladislava sestra, zasedli na trůnech svých. Po boku jejich nacházeli se děti, napřed nejstarší syn, nově zvolený král Český, Vladislav, 15letý, Kazimír, potom za svatého vyhlášený, Jan Albrecht, Alexandr a Sigmunt, kteřížto poslední tři všickni potom na polský trůn dosedli; nejmladší Fridrich byl ještě tříleté pachole. Mimo to měl král Kazimír dcery Jadvigu č. Hedviku, o kterou se dlouho Matiáš Uherský marně ucházel, Žofii a jiné, které se teprv později narodily. Všickni byli ve zlatohlav oděni. Do polokruhu stáli s obou stran přední důstojníci, světští a duchovní pánové polští, a naproti trůnu stáli poslové národu Českého, v jichžto čele byl pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, hlavní působitel této volby královské. Když byl mladý Vladislav celému

slavnému shromáždění představen a za krále Českého vyhlášen, jal se sám přednášeti řeč polskou k Čechům a Polákům, která prý byla tak důkladná, jasná a srdečná spolu, že mnohé z přítomných prý až k slzám pohnula. Na to dal Čechům listinu, kterou již co král Český potvrzoval všech 19 článků královské kapitulace. Prvním dával Pražanům pojištění, že jeho zvolení v Kutné Hoře nemá býti na ujmu právům města jejich; druhým zavázal se hájiti kompaktata Basilejská a postarati se u papeže o potvrzení jejich; v třetím sliboval opatřiti církvi české arcibiskupa, který by netoliko pod jednou, ale i pod obojí rozdával s dovolením papežovým. Znamenati sluší, že sliby v těch článcích snadno byly dány a přijaty, ač obě strany snad předvídati mohly, že uvedení jich ve skutek asi sotva se podaří. Z ostatních článků pozoruhodny byly ještě, že nový král se bude starati o zrušení kletieb na nebožtíka krále Jiřího a jeho věrné vydaných, že královnu Johannu při jejím věně zachová, královy syny z dluhů vyvadí, jež pro obecné dobré podnikli, že knížete Viktorina z uherského zajetí vybaví, že těm, kteří statky své ztratili, zase dopomůže k jich nabytí a že Albrechtovi Saskému vynahradí náklad, jejž na obranu země byl vedl. Při té slavnosti vedly se také s obou stran horlivé řeči o zvelebení a slávě jazyka slovanského, o bratrství mezi Poláky a Čechy, o cti a chvále boží a rozmnožení víry křesťanské.

Nový král Český jmenoval potom také hned své nejvyšší úředníky ve svém království. Větším dílem zůstali titéž, kteří již za předešlého krále v těch úřadech postaveni byli; však pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, náčelník poselství Českého, první vůdce všech horlivých husitů českých a moravských, postoupil na úřad nejvyššího kancléře, věc dosud neslýchaná a jediný příklad, že důležitá tajemství poměrův diplomatických křesťanského státu svěřena byla muži, který byl protivník Římské stolice. Mělo to však bezpochyby odměnou býti za veliké zásluhy, kterých si vydobyl o uvedení krále Vladislava do Čech. Byl pan Ctibor ovšem muž výtečný, velikým důvtipem a nevšední vzdělaností vynikající, však co vychovanec husitské někdy školy Kroměřížské neuměl ani dostatečně latinsky ovšem také ani německy. Pro upokojení katolíkův jmenoval zas král Vladislav svého vychovatele, slavného dějepi na Dlugoše, kanovníka Kraka budoucím arcibiskupem Pražským, čeští katolíci spokojeni býti moh vyšším mincmistrem jmenován by lický pan Beneš z Weitmile byl při tom také purkhrabím Ka ským.

Mezi tím opustil král Mat 27. června 1471 Jihlavu, a ubíraje Uher vypravil Olomúckého biskup co posla svého do Krakova. Zle s zatím králi Matiášovi, nestačil vojska proti všem nepřátelským s které v cizině i doma proti němu vystoupiti hrozily; proto se chtěl s Kazimírem smluviti a v užší svazk vstoupiti. Biskup Tas zastal v ještě české posly dne 9. července však již 12. července s nepořízen hoře a nevole. Na počátku červe tili se někteří z poslův českých do Čech, aby zvěstovali, kterak je selství výborně se podařilo, a při roveň 1200 výborných polských branných jakožto předběžnou po chům. Jejich vůdcem byl pan slav Pieniazek (Penížek), a Jindřich je ochotně přivítav na Hoře osadil. Také přijel králov ský sekretář Primus do Prahy zásobou peněz, aby na králův ná toliko slušné činil přípravy ku k ní, ale také lid branný najímal k králově. Jenom doktorovi Re Heimburka zle se vedlo. Ten někdy krále Jiřího pomocník a nepřál Polákům, a měl to Čechů za zle, že Vladislava na trůn vola byl napřed z Prahy vypovězen, rého Němce toho, jinak tak zask bolestně se dotklo, protože ačkoli chám lásky neměl, tu aspoň přebýval před papežskými kletbam pak se aspoň na zámku Chva ském usaditi, jejž mu byl král statkem Nelahozeveským avšak i to mu odepřeno bylo, ač od krále Jiřího obdržel, nikdo nechtěl. Musel se na dobro vrát ve průvodu čtyř jezdcův a čtyř branných byl přes Litoměřice vyvezen, osedl v Drážďanech, kd vojvoda Albrecht Saský ujal, a t i umřel r. 1472.

Mladý král Vladislav příp teprv na den 25. července 147 jezdu z Krakova do svého králov

rovázeli jeho všickni při něm v
pozůstalí poslové čeští, tři bi-
polští, šest knížat z horního
Přemek Tošecký, Václav
cký, Jan Ratibořský, Ka-
Těšínský, Jan Hlivický a
atorský, několik polských vel-
mezi nimi Stanislav z Ostro-
Mikuláš z Kutna, Pavel
ský, vůdce vojska, Dobeslav
ozvek příjmím Lubelčík a
Jan starší Długoš, kanov-
kovský a slavný kronikář, mnozí
rytíři a šlechtici; vojska bylo
m průvodu 7000 jízdných a 2000
Také král Kazimír vyprovázel
na, a teprvé až za Osvětimí
července se s ním rozloučil.
rý slavný a hlučný pochod bral
k Opavě, do které 3. srpna do-
odtud chtěl se na Moravu bezpo-
Uničovu obrátiti; avšak tu spů-
Matiáše Uherského všecky
dky, jež na Moravě a po Čechách
dno vojsko se shlukly, a pod pa-
leňkem ze Šternberka,
šem Čuporem a Franti-
Háje u Lipníka se postavi-
králi Vladislavovi do Opavy od-
listy poslány jsou. Král Vladi-
l prý hned na ně táhnouti, avšak
ho uzavřeno, aby se raději jinou
ímo do Čech obrátil. Hnul se te-
d jinou stranou přes Nisu, na-
herské vojsko na Moravě rozešlo.
srpna vstoupil král Vladislav po-
a českou půdu. Na pohraničném
mezi Kladskem a Vartou,
esána byla z kamene boží muka,
ň u velikém počtu a ve slavné
ští stavové, totiž pánové, rytíři,
měst Pražských a ostatních měst
ch a v jejich všech čele kníže
ch, co nejvyšší hejtman králov-
ého. Také z města Kladska a z
olí shlukło se zde obyvatelstva
velké. Na uctivé a slavné uví-
ých stavův odpovídal mladý král
lav všem slušně a opatrně;
dl s koně a tu pod širým nebem
ní svou přísahu všem třem sta-
právu, řády a obyčeje království
věrně zachovávati a chrániti

potom do města Kladska,
m dva dni, uradil se s Čechy, v
by se korunovace slaviti měla
psovati pozvání k té slavnosti
na všecky strany. Nyní se hnul se svým průvodem, i táhl okolo Náchoda a Králové Hradce a když se v pondělí dne 19. srpna 1471 blížil ku Praze, vyšlo mu půl města daleko vstříc do polí, jedni jízdecky druzí pěšky, a tu mu slavné uvítání činili. Měltě král tu před Prahou dle starodávného prý obyčeje Pražanům zase zvláštní přísahu složiti. Nevědomo, proč se mu toho učiniti nezdálo, neboť prosil Pražských pánův, aby výminkou tím se spokojili, když jim složí slib, že všecka jejich práva a privilegia zachována budou, a že zůstanou v moci své, čím se tito spokojili. I tak vjel král Vladislav do brány Pražské Špitálské čili Poříčské, a tu ho vedli Pražané s velikým plesáním do Králova dvoru na Starém městě, kdež napotom svou residenci měl. Ubytovav se tu vstoupil ve velké královské síni na trůn, a postavili se tu před ním mistři vysokých škol Pražských a dali mu v ruce co dar biblí svatou velmi čistě psanou a skvostnými deskami ozdobenou, aby prý v ní čta i sebe i národ český podle vůle Boží spravovati uměl.

Hned třetího dne po svém příjezdu do Prahy ve čtvrtek dne 22. srpna, byl král Vladislav II. ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském na království České slavně korunován. Korunovaci vykonal, když arcibiskupa v Čechách nebylo, a biskup Olomoucký, Tas z Bozkovic, ku straně Matiášově náležel, jeden biskup polský s králem přišlý, totiž kněz Mikuláš, biskup v Kamenci Podolském. Druzí dva polští biskupové vypomáhali při tom, neboť z celé kapituly Pražské jenom dva tři kanovníci při hlavním chrámě pro ochranu relikvií v něm chovaných bydleli a pro interdikt služby boží jen soukromí vykonávali; ostatní kanovníci stranili k rozkazu legáta papežského vždy ještě Matiášovi Uherskému. Jinak vykonal se obřad korunovační zcela podle starodávného řádu katolického, a král sám co horlivý katolík přijímal při mši jen pod jednou spůsobou. Účastenství Čechův při té korunovaci bylo ovšem hojné a radostné, neboť oni se kojili utěšenými nadějemi v budoucnost, kteréž je bohužel zklamaly. Po korunovaci jel král s korunou na hlavě s hradu dolů do Starého města a do svého sídla v Králově dvoře, a dle starého obyčeje házely se mezi lid stříbrné penízky a groše míšenské. Ze vzácných hostův byli tu výše řečení hornoslezští knížata, ale z cizích mocnářův ani

jeden, jenom poslové od některých, jako od císaře, od Saských vojvod a od markhraběte Albrechta Braniborského.

V den svého korunování udělil král Vladislav také rozličné milosti, mezi nimiž byla i ta, že všecky královské vězně v Čechách na svobodu propustiti kázal.

Bratří Ctibor Tovačovský a Jan z Cimburka jakožto první původci toho, že král Vladislav českého trůnu dosáhl, stali se nyní předními jeho radami, oba horliví kališníci, první co nejvyšší kancléř a spolu hejtman markhrabství Moravského, druhý co hejtman kraje Boleslavského a co uznaný náčelník všech kališníkův. Král Vladislav z přirozené dobromyslnosti své a ze šetrnosti k svému kancléři choval se ku kališníkům mírně, neboť se byl musel zavázati k hájení kompaktat, a po celý čas kancléřování pana Ctibora, až do r. 1479, nebylo také v celém království slyšeti o nějakých bouřích a náboženských půtkách, jakkoliv král Vladislav nicméně žádné příležitosti neobmeškal, kde se mohl osvědčiti co věrný a rozhodný katolík.

Poláci s králem Vladislavem u velkém počtu do Prahy přišlí, zejmena branné vojsko jejich, nemohli se s Pražany na dlouhý čas v dobrotě a bratrské lásce srovnati, bezpochyby hlavně proto, že si u Čechův přijímání pod obojí způsobou v ošklivost brali anebo si posměchy z toho strojili. Proto přicházelo to mezi nimi a lidem obecným ke rvačkám často i krvavým. Král Vladislav viděl se nucena, tento svůj lid pod nějakou záminkou z Prahy vyvesti, a pamětliv jsa toho, že v Kutné Hoře byl za krále zvolen, umínil si, toto horní město svou první návštěvou poctiti. Vytáhna dne 20. září 1471 z Prahy se všemi Poláky a s vojskem polským byl v Kutné Hoře slavně a s velikými radovánkami přijat a ve Vlaském dvoře ubytován. I uvázal se tu král v požitky mince a hor stříbrných, v jichžto držení dosud byl kníže Jindřich. Větší počet polských hostů však vrátil se odtud dílem do své vlasti na Krakov, vojsko však polské pod vůdcem Pavlem Jasieńským vytáhlo z Čech přes Moravu do Uher proti králi Matiášovi. Při králi Vladislavovi jen několik polských dvořanův zůstalo, a ti se s ním, když se byl v Kutné Hoře pobavil, potom do Prahy vrátili, aby jeho osobu před úklady jeho zjevných a tajných nepřátel ostříhali. Z těch dvořanův byl králův přední komorník, Jan Sokolovský z Vranče, há léta při něm. Král k němu míva větší důvěru co k příteli a rádci, vědomí a dovolení Sokolovského n téměř nikdo před krále osobně p pti.

S ostatními hostmi polskými ta Krakova se vrátil kronikář Jan Dl kanovník Krakovský, kterýž měl n biskupskou stolici Pražskou dosed Viděl totiž, jaké těžké postavení b v tom čestném úřadě; a pak se mezi kacíři nelíbilo, neboť maje ohavnosti i nespravedlivě o všech smýšlel a psal. Proto se všeho od šel domů.

Úklady o svržení Matiáše s trůnu ského. Nový papež. Nerozhodná je

1471 červenec — 1472 květen

V těžkých okolnostech nastoupil Vladislav II. své panování v Čec půl Moravy, celé Slezsko a Lužice v moci krále Uherského, a hned s ku mohl každý poznati, že mladý, šený a k rázným činům zcela nedos ný Vladislav i se svým otcem lem Kazimírem, stávajícím těžkoste lo budou moci odolávati. Proč krá tiáš hned po zvolení Vladislavo svou celou mocí do Čech nevrazil silím českého trůnu cele se nezm toho příčina ležela v samých U kdež Matiášova násilnická vláda, je dírání peněz na neplodnou válku Čechům a zanedbání obrany země Turkům takovou nespokojenost zb že sám první rada jeho, Jan Vitéz cibiskup Ostřihomský, primas Uh jeho pěstoun a druhý otec zároveň, hlavně povýšení jeho na trůn byl bil, v čelo nespokojenců se posta Matiášovo svržení a vypuzení z Uhe Českých zemí usilovati počal. K tom srozuměl se s císařem Bedřichem lem Kazimírem Polským, kterýž mě ho druhorozeného syna Kazimír hrům za krále dáti. Dověděl se král Matiáš, a proto tak rychle celou vojenskou moc z koruny české vyt 27. června z Jihlavy do Budína posp kdež svou obvyklou, bezohlednou stí, lstí a přetvářkou všecky Uhr zastrašil, že mladý Kazimír, kr Polský, když byl do Uher vytáhl,

...álovské koruny, velmi neslavně po-
...il a s nepořízenou domů se vrátil.
...tec jeho, král Kazimír, byl sice
dobromyslný a bez vášní, ale tak
...avý, že ničeho neuměl s důrazem pro-
...i; v hospodaření s důchody veliké
...íše zas dokonce neschopným se uka-
...l, tak že často i se svým dvorem ve-
...u nouzi trpíval. Vždyť i ta pomoc, s
...ou svého syna Vladislava do Čech
...avil, byla nedostatečná, kdyby byla
...la přemáhati branný odpor strany
...ské; nyní zas vojsku s Kazimírem
...her poslanému ani žoldu vyplácetí
...ohl. A tak to šlo vždycky, kdykoliv
...rál Kazimír v záležitostech svého
... krále Českého počínal, který svému
...úplně se podobal.
...ázný Matiáš upevniv se na svém trů-
...Uherském, potom se s primasem, Ja-
...a Vitézem, 19. prosince 1471 v O-
...omě smířil na oko, však nedlouho
...m k sobě do Budína ho přilákav uvěz-
... a všech arcibiskupských statků
...iti kázal; když pak se téhož úředníci
...hali, těch zámků vydati, lečby dříve
... svého na svobodě viděli, Matiáš dal
... svého bývalého pěstouna a otce před
...mky voditi a před očima věrných jeho
...bníkův tryzniti, aby je ke vzdání do-
..., až usoužený stařec mrtvicí raněn
...e strachu konečně dne 8. srpna 1472
...l. Druhý bývalý přední rada Matiá-
...a synovec Vitézův, Janus Pan-
...ius, biskup Pětikostelský, jsa v ten
...nemocen, umřel také na útěku v
...vatech.
...ezi tím umřel dne 27. července 1471
... papež Pavel II., původce největ-
...žalostí nebožtíka krále Jiřího a ve-
...ch nefestí v Českém národě; i na-
...il po něm Sixtus IV., jehožto smý-
...l o jeho vrchnictví nad světskými pa-
...ůsky bylo takové, jako u jeho předchůd-
...Král Vladislav vypravil k němu
...a svého, aby mu oznámil, kterak na
... Český vstoupil a že se jemu ku kře-
...ském poslušenství přikazuje. Nový
...ž to poselství vlídně přijal a také
...e Vladislava milostivým psaním po-
... Zároveň také zvláštního legáta k
...otci, králi Kazimírovi, vypravil, aby
...dvedl od všelikých nepřátelských kro-
...proti Matiáši Uherskému. Však brzo
... všecko otrátilo. Legát Rovarella,
...to neústupný a fanatický, který vždy
...ivoře Matiášově trval, dolehal na pa-
...tak dlouho, až tento vydal bully do
České koruny, v kterých všem Čechům přísně přikázal, aby pod žádného jiného krále neslušeli, než pod Matiáše Uherského, a opět nejen všecky, kteří v Čechách Matiášovi odpírali, ale i krále Vladislava, jeho otce, krále Kazimíra, ano i ty polské biskupy do klatby dal, kteří Vladislava v Praze korunovati se byli opovážili. Z toho mohl nyní nový, smutný zmatek povstati, avšak již pozbývaly hromy Římských klateb hrůzy své a neučinkovaly netoliko v Čechách ale ani v Polště, tak že v lidu o nich téměř ani řeči nebylo. A když v Římě znamenali, kterak jejich kletby málo působí, zamlčeli se chytře a dali je sami v zapomenutí.

Král Matiáš pocítiv se nyní brzo zase v plné moci své v Uhřích, vyslal neprodleně do Čech jednoho uherského biskupa, kterýž měl od Čechův žádati, aby rozeznání o právu ku koruně české, náleží-li Vladislavovi neb Matiášovi, dáno bylo do rukou papežových, aby Matiáš byl uznán za poručníka Vladislavova, tento pak za nápadníka v Čechách po smrti Matiášově, a co jiných podobných návrhův více bylo. K tomu měl ten biskup od Matiáše Čechům ještě pohroziti, nestane-li se tak, že Matiáš, jakkoliv pokoje milovný, práva svého ku koruně české mečem dovede. Čechové na to odpověděli ze sněmu důstojně a důkladně pravíce mezi jinými: „že pokoje jak vůbec tak i s královstvím Uherským zvláště sobě přejí, ale každému násilí že také násilím opříti se dovedou, jakož o tom svědčí vítězné boje ještě nedávno pod chrabrým králem Jiřím i proti Matiášovi samému i proti celému takořka světu vedené. O právu Matiášově ku koruně České buďto přirozeném buďto náležitou cestou nabytém, že jim nic není vědomo, ta že přísluší králi Vladislavovi v každém ohledu cele a nedá se děliti. O Matiášově lásce k pokoji že vydávají trpké svědectví města, hrady a vsi v Čechách popleněné a chudina od jeho vojáků odrancovaná; ať prý jen on sám dá pokoj Čechům, pak že ho bude ve vlasti jejich dosti. Soudu papežova ve věcech víry král Vladislav že nikoliv pobíhati nebude; ale království jeho České že jest svobodné, o tom s nikým že souditi se nebude. Dvou králův Čechy tak málo prý snesou, jako nebe dvou sluncí, aniž že potřebí Vladislavovi jakéhokoliv poručníka; stavům českým že přísluší nařídíti o zletilosti panovníkův

svých, a dobrých rádcův že mladému králi nedostávati se nebude."

Byl pak na sněmích po dosednutí krále Vladislava na trůn český také hned o závazcích jednáno, jež král a jeho otec, král Kazimír, na se byli vzali, totiž o zapravení dluhův po králi Jiřím pozůstalých, o vykoupení knížete Viktorina z uherského zajetí a o náhradě Saskému vojvodovi Albrechtovi za vojenskou pomoc slíbené. Avšak král Kazimír neměl nikdy sám peněz dosti, a král Vladislav byl téměř jenom na užitky z Kutné Hory obmezen, kteréž právě toho času byly velmi chatrné. Korunní statky byly větším dílem zastaveny a nebylo z nich králi co brátí. Proto všecko to jednání neplodné zůstalo, a požadavky výše řečené po mnohá léta ještě svého vyřízení nedocházely. Tu ovšem mnohému naděje do nového krále kladené klesati začaly.

Synové krále Jiřího.

1472 únor — 1473 březen.

Dne 1. února 1472 zjevil se z nenadání v Praze kníže Viktorin, aby vymáhal stotisíc dukátův na své vykoupení z uherského zajetí. Byltě s Matiášem Uherským učinil tajnou umluvu, kterouž se mu zavázal, nebude-li tou sumou vykoupen, dopomáhati Matiášovi k volnému přístupu do Čech. K pravdě se podobá, že Vladislavovi Polskému Českého království nepřál, když již sám byl pozbyl naděje na trůn. Pro sehnání výše řečené sumy výkupní bylo potom na sněmě jednáno však ničeho nezjednáno, když tolik peněz ani z Čech ani z Polska sebráno býti nemohlo.

Dne 9. března 1472 sjeli se všickni synové nebožtíka krále Jiřího na svém rodinném hradě v Poděbradech. Kníže Viktorin byl již za života otce svého v Uhřích do rukou legáta Rovarelly složil vyznání katolické víry, což vždy ještě v Čechách zůstávalo tajemstvím. Sešed se se svými bratřími, k podobnému kroku je přemlouval, jsa v tom i od jejich katolických manželek podporován. Oni toho prozatím ještě neučinili, ale řečeného dne 9. března mezi sebou o své dědičné i zápisné statky se rozdělili. Kníže Viktorin dostal knížetství Opavské a panství Hradecké (v Opavsku), pak město a panství Kolín nad Labem. Kníže Jindřich starší dostal slezské knížetství Ji
berské čili Zembické a město Fr
štein, v Čechách hrabství Kladské,
Náchodské a Kunětickou Horu s
příslušenstvím. Knížeti Jindři
mladšímu čili Hynkovi dos
Poděbrady a Kostomlaty (u Lysé
starší královský syn Boček uja
ství Litické v Hradecku, zápisní hr
liš s městem Jičínem a hrad i měst
Jenom některé ještě menší statky
ještě v nedílu pro jisté společné

Kníže Jindřich starší ns
konci května 1472 na svém hradě
ském, i zůstával tam přes celé
byl tam u něho po ten čas jeho
Viktorin a někdy také druhý
kníže Hynek. Připomenuli jsme
že loňského roku, když bylo 5.
přímění mezi národní a uherskou s
došlo, nepřátelství zase opět vypu
že od té doby zas obě strany ji
loupením a holdováním krajin sob
dit usilovaly. V tom ohledu dály se
ské straně nejcitelnější škody a
právě z města a hradu Kladska.
sko bylo nejznamenitější pevnost
šího věku, a nepřátelé slezští, str
herské jakkoliv blízcí, ani se kdy
žili pokoušeti se o ni. Proto pří
Kladska provozoval netoliko rod
bradský ale i Česká říše vůbec n
moc a panování své. Vojenská posá
Kladště pod statečným hejtmanen
nušem z Warnsdorfu byla
bič boží na všecky odbojníky krá
ského, zvláště na Slezáky, činíva
krajin blízkých i dalekých nena
obyčejně vítězné a zhoubné jízdy,
koli kdy poslána byla ku potrestá
přátel. Pod moc připravené, čili
tehdáž říkalo zholdované krajiny
v určité doby umluvené výkupy čili
na Kladsko nositi, aby od opětné
plenění ušetřeny byly. Proto nyní
Jindřich bera ty holdy k ruce s
téměř z celého Slezska znamenité
dy. Obyvatelé hrabství Kladského
tehdáž vesměs Němci, zalidnivše ji
století tuto někdy pohraniční lesní
a zůstali také po všechen čas husi
hnutí v Čechách věrnými katolíky
proto jim nikdy ani na mysl nepři
kročiti z věrnosti a poslušenství ke
české, v jejíž moci celo se nac
Jako všecky katolíky v Čechách
nyní velmi citlivě papežský interd
se jim nesměli veřejné služby bo

vati. Ten interdikt byl vesměs všem
ký katolíkům velmi škodlivý; lid od
ží opuštěný připojoval se ku kališní-
m a sektářům, kněží zas chtíce posluš-
mi býti papeže, museli od patronův
ch mnohé útisky snášeti. Legát Rova-
lá, jako byl neustupný fanatik, v ničem
chtěl uvolniti v přísnosti papežského
kazu. Kníže Jindřich osedna na
adště ten interdikt velmi netrpělivě
šel, a zvláště hněval se na probošta
gustiánského kláštera v Kladště, někdy
arcibiskupa Arnošta z Pardubic zalo-
ého. Ten probošt nazýval se Michal
cheric, byl rodem z Nisy a pova-
al se jako domácí knížecí kaplan. Aby
mrzutostem vyhnul, ještě před příjez-
m knížete do Vratislavi se odstranil.
íže hned proň vzkázal, a probošt boje
aby snad i klášter jeho zrušen nebyl,
al s sebou svého převora, kněze Miku-
e, který prý dobře česky uměl, a tak
strachu na Kladsko se vrátil. Přišel
hrad, an se právě kníže s kněžnou,
ulou Braniborskou, po zahradě pro-
zí. Jaké bylo proboštovo překvapení,
yž kníže spatřiv ho šel mu vstříc a ote-
ným náručím, a vzav ho pak za ruku
l: „Pane probošte! již dlouho nebyl
doma, prosím neodcházejte více a zů-
ňte s námi!" „Zůstanu rád, jasný kní-
, když budu jen Vaší milosti požívati",
pověděl probošt, a jal se omlouvati ode-
zvé z Kladska pro uvarování prý vět-
ho pohoršení mezi lidem. Kníže byl s
m spokojen a ukazoval od té chvíle hoj-
ou přízeň a laskavost proboštu i bra-
u jeho. Když pak probošt od Vratislav-
ého biskupa-legáta Rudolfa dne 5. čer-
a 1472 ústní dovolení obdržel, že smí
é služby boží odbývati, tu kníže Jin-
řich ještě více k těm klášterníkům
ilnul, a každý den mezi nimi chodil do
u, v čemž mu oni nebránili. Kníže Vik-
rin, jsa tu co host u svého bratra,
byl vězněm krále Uherského, prosil ty
ichy, aby se zaň pobožně modlívali,
ý pán Bůh osudy jeho ráčil k dobrému
áčiti, a daroval jim dobrý ornát aksa-
ový červený s křížem perlami ozdobe-
ým. I kníže Jindřich a kněžna, jeho
anželka, drahé ornáty jim dali, a pra-
áno mnoho, aby se kníže mohl s bi-
upem-legátem Rudolfem osobně sejíti,
ž prý se potom také skutečně stalo v
menci. Ostatní duchovenstvo Kladské
ak žádným způsobem nemohlo dosáh-
ti nějakého povolení k službám božím,
protože v tom druhý legát Rovarella v
Budíně nikterak povoliti nechtěl.

Vratislavští znamenajíce, kterak
kníže Jindřich dobře svědčí duchovenstvu
katolickému, umínili si, že k němu půj-
dou a jej poprosí, aby ráčil pustiti od
těch holdův, kteréž jemu Slezáci z někte-
rých krajův slezských na Kladsko museli
nositi, neboť že jsou ty kraje již příliš
vyhubeny. Rád to uslyšel kníže Jindřich,
že Vratislavané, kteří k jeho otci nikdy
ani písemně ani osobně choditi nechtěli,
jej chtějí navštíviti. Dal jim žádanou
bezpečnost, a položil jim den sv. Tomáše,
21. prosince 1472, aby k němu přišli.
Skutečně přišli dva radní pánové a písař
městský, často řečený Petr Eschen-
loer. Ten pak o tom tak vypravuje:
„Kníže přijal nás čestně a daroval do hos-
pod vínem a rybami, senem i ovsem; my
odevzdali mu červenou aksamitovou šubu
sobolem podšitou, a kněžně, manželce je-
ho, kteráž jest dcera markhraběte Albrech-
ta Braniborského, dali sme také šubu da-
maškovou modrou, kunami podšitou; o-
boje mohlo státi as za 150 zlatých. Téhož
dne museli sme obědvati s ním; i
kladl nám mnohé otázky: proč Vratislav-
ští nechtěli přijmouti otce jeho za krále
a pána svého? proč roznítili takové vál-
ky a nedali zemi požívati pokoje, kterýž
král Jiří celému království byl zjednal a
pojistil? Proč se dali od kněží tak svésti?
Na všecky takové otázky ničeho sme ne-
odpověděli, neměvše o tom žádného poru-
čení: ale prosili sme, aby ráčil milostivě
propustiti všecky holdy těm, kteří stojí
pod hejtmanstvím Vratislavským; toho že
město Vratislav jeho knížecí milosti za-
sluhovati chce. I hned nám to slíbil, a
byl by za takové poselství i dvojnásob
tolik peněz nevzal, co ty holdy obnášely;
neb oznamovav to všem Čechům chlubil
se, kterak přišli k němu s dary Vratislav-
ští, chtějíce v pokoji a v dobrém soused-
ství s ním býti, čehož na nich otec jeho,
král mocný, nikdy byl obdržeti nemohl.
Vratislavským však to vůbec velmi ve
zlé vykládáno, že hledali nyní pokoje u
nepatrného, kacířského knížete, kteréhož
dříve od velikého krále byli přijmouti
nechtěli. Musím ještě doložiti podivnou
věc," píše Eschenloer dále, „když jsme
odjížděli z Kladska, řekl nám kníže, aby-
chom vyřídili opatu kláštera matky Boží
ve Vratislavi, že mu budou spáleny všecky
vesnice, nevybaví-li jeho otce z pekla.
Byl totiž ten opat v nové kapli svého ko-

stela dal vymalovati poslední soud, v němž dva čerti na nosidle nesli krále do pekla. Když sme to dali opatu věděti, hned té noci dal na obraze vymazati podobu královu, aby mu vesnice vypáleny nebyly."

Následujícího roku 1473 přišel do Nisy, sídla to biskupa Vratislavského, nový legát papežský, kardinál Marko Barbo, a tu k prosbám knížete Jindřicha vyjel k němu z Kladska výše řečený probošt Augustianův, kněz Michal Čecheric; Vratislavský biskup Rudolf vyjednal mu audienci u legáta, však teprv třetího dne byl připuštěn. Tu pak 9. února 1473 obdržel od něho konečně k velkým prosbám svým zmírnění interdiktu pro pro veškeré duchovenstvo Kladské a k tomu také povolení (ovšem jen ústní, jak bylo žádáno), aby knížeti Jindřichovi uděliti mohl úplné rozhřešení jak od klatby papežské tak i ode hříchův vůbec. V nastalém potom postním čase byl pak kníže Jindřich ke všem církevním svátostem připuštěn jako jiný dobrý katolík. Téhož času obdržel také kníže Hynek čili Jindřich mladší podobná rozhřešení skrze svého kaplana Jana, probošta Augustianův Jaroměřských, a tak se stalo, že již všickni tři synové krále Jiřího do dvou let po smrti svého otce do lůna Římské církve byli přijati. O nejstarším, Bočkovi, nečiní se zmínka. Však toto přestoupení královských synův dlouho v Čechách bylo tajeno, aby u kališníkův oblíbenosti neztratili.

Sjezd v Německém Brodě. Vykoupení knížete Viktorina. Sjezd plnomocníkův polských, českých a uherských v Nise.

1472 červen — 1473 duben.

Papež Sixtus IV. vypravil již v únoru 1472 nového legáta do Němec, Uher a Polska, aby se snažil o smíření králův a knížat mezi sebou i o to, aby se spojili k vydatnému udeření na Turka. Tři jiné legáty poslal do ostatních říší křesťanských. Tak přijel v dubnu 1472 legát Marko Barbo, kardinál od sv. Marka, napřed do Budína ku králi Matiášovi, kde již napřed bezpochyby jeho spůsobením dne 31. března staly se umluvy o příměří na celý rok, totiž až do 1. května 1473 v zemích uherských, polských a českých. Však tyto umluvy nedr
ani v Uhřích ani v Polště; králi
vi to nedalo, aby si dal pokoje, po
se nevymstil nade všemi nepřáte
mi; krále Kazimíra zas popichova
Bedřich, aby nebezpečného Matiáš
neškodným. Jenom v Čechách se t
vy s dobrým prospěchem potkaly
že si obě strany upřímně přály

K tomu cíli stal se sjezd obo
dne 31. května 1472 v Něme
Brodě; král Vladislav poslal sv
mocníky, a s druhé strany byli t
nově Zdeněk ze Šternberk
z Rosenberka a jiní. Příměří
1. května budoucího roku bylo př
dne 10. června usnešeno jest, aby
všech krajích českých a také na
ustanovili opravci, s každé strany
nom, kteří mělí spolu rozhodovati
různicích a sporech mezi stranam
kajících, a nejvyššími opravci pro
země koruny české jmenováni byli
ny krále Vladislava kníže Jindř
se strany uherské pan Zden
Šternberka. Všecko nepřátels
lo tedy přestati. Veškeré podrobné
toho usnešení král Vladislav
potvrdil, král Matiáš však činil
některé námitky.

O vybavení knížete Viktor
uherského zajetí mělí Čechové
starostí, začež se jim tento potom
nevděkem odměnil. Za složení 100.
katův, jež král Matiáš požadoval,
30.000 zlatých, jež král Vladislav
složiti synům krále Jiřího, byli s
čili Viktorinovi bratří, 23 přední
ských a moravských pánův a 10
Král Vladislav spoléhal se na
otce, krále Polského, ten zas na
Bedřicha — a žádný neplatil. Dne
since 1472 měly býti peníze složen
Matiáš nepokojně upomínal a v Č
počaly se mysli již silně kvasiti;
mnozí páni, co se byli v tom zaručil
jíce slovu svému dostáti, již své
rozprodávati přinucení byli. Již ma
ni králi Vladislavovi poslušenství
li, a od krále Matiáše bylo obáv
učiní mocný útok na Kutnou Ho
aby se jí zmocnil anebo ji zkazil.
čeští v té příčině do Polska vypra
nesli s sebou 10.000 zlatých, jichž
kou král Vladislav především
Křivoklát od knížete Jindřich
tom přišlo 500 branných Polákův p
cem Janem Želenským ku
do Čech.

by všecko ještě nebylo vedlo k cíli, nebyl kníže Viktorin svou úplohodu od Matiáše vykoupil zapsápostoupením jemu svých statků v h, totiž města a panství Kolína abem i hradův Rataj a Pirka, jež měl co dědictví po své prvnželce Žofii Ptáčkovně z Pirkkdyby se pak nad to ještě nebyl , králi Matiášovi napotom co králi svému sloužiti. Tím se stal kníže rin, někdy naděje Čechův, nyní nepřítelem a stranil Matiášovi. Zodobné učinil pan Vilém z Pernana Meziříčí, vlastenec nad namenitý, který se potom ovšem perlou mezi českou šlechtou býti l; ale měltě nyní on staršího bragmunta již na druhý rok také druhé strany, zejmena v moci paňka ze Šternberka, a žádným spůvysvoboditi ho nemohl. Tu vešel opadu 1472 v Šoproni ve smlouvu m Matiášem a za vybavení bratra se, k jeho straně přestoupiti a s řečeným bratrem sloužiti. Král mu co první službu uložil, aby se ruce mocí uvázal v město a panolín nad Labem od knížete na postoupeného. Stalo se tak, a veřejný, samostatný, politický skuterým mladý pan Vilém z Pernvstoupil na dráhu své padesátiřejné činnosti, byl ten, že na rozrokův 1472 a 1473 spolu se svým nem Janem Choteřínským ící jezdci uherskými i osmi sty pěnenadání Kolín osadil a také kého města Nymburka a jiných h míst se zmocnil. Tyto uherské y počaly brzy odtud zhoubné jízdy k samé Praze činiti.

byla ovšem hned celá země pobousvolána jest veřejná hotovost; nejburkhrabí, pan Jan Jenec z Jac, postavil se v čelo valných houfův obrany a táhl proti Uhrům tak le v samém srdci České země se m. Brzy se mu podařilo, uherposádku z Nymburka pomocí ch měšťanův vyhnati; ale u Kopevnějšího a silněji osazeného trvarochu déle. Však již po půl roce, átku měsíce července 1473, odtáhli Kolína nevědomo, kým a jak byli donucení; města a panství ujal se ál Vladislav na některý čas, avšak m zase knížeti Viktorinovi postou-

Kardinál-legát Marko Barbo (legát Rovarella byl se zatím již z Uher do Říma navrátil), naprosiv a navolav se již do syta bez prospěchu, aby způsobil sjezd plnomocníkův tří králův, Uherského, Polského a Českého pro pokojné rozhodnutí české otázky, vypsal nyní takový sjezd o své újmě, jak pravil „mocí apoštolskou“ dne 20. října 1473 v městě Sandči, a žádal bezvýminečně jmenem papežovým, aby se plnomocníci od králův a stavův řečených tří království o hromnicích příštího roku 1473 sjeli do Nisy, města a zámku biskupa Vratislavského. I skutečně stal se sjezd takový ovšem teprvé v měsíci dubnu 1473. První přijeli, a to již 13. března, plnomocníci uherští v 1500 koních, ale museli tři neděle čekati na příjezd Poláků a Čechův. Poláci přijeli v 600 koních bohatě ustrojených, načež pánové uherští hned 600 koní ze svých domů propustili, proto, že od obyvatelstva šly veliké žaloby na nezbednost a násilné chování se čeládky uherské. Z Čechův přijel katolický pán Beneš z Weitmile, ostatní se nejmenují. Jednání zahájil kardinál-legát Marko Barbo i navrhoval, aby pro upokojení všech tří království Kazimírova dcera a Vladislavova sestra Jadvika čili Hedvika dána byla Matiášovi Uherskému k manželství, a země Moravská, Slezská a obojí Lužická zapsány jí byly u věně, kteréžto země by pak po Matiášově smrti za jistou sumu peněz zase ku koruně České připadnouti měly. To bylo králi Matiášovi bezpochyby po chuti, avšak Čechové a Poláci o takovém návrhu ani slyšeti nechtěli, a proto protáhlo se jednání až do 25. dubna, kdež jakés takés snešení i přes odpor většiny plnomocníkův českých a polských dosaženo bylo. Kardinál-legát vydal tedy zápis sjezdu Nisského, v němž mimo jiná ustanovení stálo: že se má 15. srpna 1473 nový sjezd plnomocníkův v městě Opavě státi, před tím pak že se má do města Benešova v Čechách již na 27. května veškerým zemím koruny české valný sněm položiti, který by různice mezi králi rozřešil, a to, na čem by se ustanovil, plnomocníkům v Opavě shromážděným ku konečnému rozsouzení předložil. Strana uherská zvítězila.

První sněm Benešovský

1473 květen — červen.

Podle ustanovení sjezdu Nisského měli králové Matiáš a Vladislav všecky své poddané v koruně české z přísah a slibův poddanosti propustiti až po vyřčení plnomocníkův na budoucím sjezdu Opavském anebo až do konečného rozsouzení nejvyššího rozsudí, kterým měl býti vojvoda Karel Burgundský. Byly v tom zápisu sjezdu Nisského nejedny věcí, kterým se Čechové a Polácí velmi uráželi, proto také do budoucího sjezdu Opavského valných nadějí nekladli. Obě strany v České koruně však nyní tím hlučněji na sněm do Benešova se chystaly, kde se domácí záležitosti v pořádek uvesti měly, ačkoliv právě v druhé polovici května 1473 mor jak v Čechách vůbec tak zvláště v Benešově a v jeho okolí panoval.

Se strany krále Vladislava sjelo se v Benešově až do dvou tisíc osob, i přijeli mezi nimi sama králova vdova Johanna z Rožmitála, pan Vilém mladší z Riesenberka a z Rabí a pan Ctibor Tovačovský z Cimburka. Se strany uherské byli tu pan Zdeněk ze Šternberka, jemuž někdy Benešov s blízkým hradem Konopíští náležel, bratří Jan a Oldřich Zajícové z Hasenburka, pan Jindřich z Hradce a jiní; potom poslanci biskupa Vratislavského, tři Slezských knížat, města Vratislavi (mezi nimiž byl také Petr Eschenloer), knížetství Svídnického a Javorského, pak Šesti měst a dolní Lužice. Jen z Moravy tu nikoho nebylo. V Benešově nebyla tak prostranná místnost, v které by se tak velké shromáždění bylo mohlo směstnati; proto odbývala se veřejná sněmovní sezení v bývalém klášterním, minoritském chrámě, který již od r. 1420 stál vypálen beze střechy a bez klenby, jehož posavad stojící dvě vysoká okna vydávají skvělé svědectví o někdejší velikolepé a umělecké výstavnosti toho chrámu páně. Tu jako pod širým nebem zahájila královna vdova, Johanna z Rožmitála, dne 28. května 1473 první sněmovní sezení znamenitou, téměř tři hodiny trvající řečí, tak že se ovšem zdálo, jakoby to řečnil spíše nějaký věhlasný mudrc, nežli paní. Napomenuvši napřed všecky strany ku svornosti a lásce žádala, aby zapomněly na všecky různice a neřesti, jež mezi sebou měly, aby hleděly vlast milenou, to-

likerými ranami zemdlenou, zase p
sti na předešlý stupeň blahobytu a
Když královna řeč svou skončila, str
na nebi neobyčejně silná bouřka;
skalo se, hřmělo a déšť padal ukr
přívalem, tak že se celé sněmovní
máždění rozutíkati musilo, hledajíc
kdo by se pod přístřeší dostal.

Avšak hned druhého dne v ro
se pokračovalo a potom každodenně
likým účastenstvím všech sněmovn
neboť panovala mezi nimi dosud
kdy vídaná svornost, jednomyslné
snaha k obecnému dobrému; králov
va Johanna slovem i příkladem do
hala k tomu jak nejvíce. Tak byli v
zaujati záležitostmi vlasteneckými,
ani nevšímali strašného moru, kte
doby v Benešově tak zuřil, že ze sn
ních lidí nezadlouho až do 200 os
mřelo, zejmena také z komonstva k
12 panen. Vypravuje tak Eschenloer
rý v nenávisti své k husitským Če
všecky kališníky zkrátka jen kacíř
zývá, že prý pravým božím zázrake
sami kacíři pomřeli, a z katolíků
žádný. Když prý ve svatodušní pon
7. června jeden bohatý pán strany
ské, jenž byl dal k sobě zváti v
společnost k hostině na večer, u
nách pocítil nějaké bolesti v žaludk
jel si, aby se na vzduchu občerstv
čtyřiceti služebníky, vše zeleně p
jenými, z města ven, a po několik
dinách, když prý se vrátil, a slu
mu ostruhy odpínali, náhle prý mrtv
do náručí klesl. Tento nenadálý p
sděsil prý sněm, a všickni volali, a
sněmování skončilo. Proto hned cel
sledující den se spisovalo společné
movní snešení, a ve středu, 9. červn
lé shromáždění z Benešova se ro
Škoda veliká! neboť mohly se na
sněmu všecky ještě zbývající různi
rovnati, a mohl se všem zemím k
české navrátiti pokoj úplný a stálý.

Však i to, co se na tomto Benešov
sněmu pořídilo, bylo důležité a mě
valejší výsledky. Ve sněmovním s
pravilo se, že korunní země české p
pují k umluvám sjezdu Nisského,
chtějí vyčkati, jak budoucí sjezd Op
rozhodne, koho za budoucího krále
mají. Dále svoleno jest příměří a
v celé koruně mezi stranami až d
Václava budoucího roku 1474, potu
tvrzeno jest nařízení sjezdu Němec
ského o opravcích, kteří mají zůst
rozmnožiti se v ten způsob, aby

ní smluvců Opavských anebo nej-
o rozsudí byli v Čechách čtyři ře-
ě zemští ustanovení, zejména kní-
ndřich mladší (Hynek) Min-
berský, Zdeněk ze Šternb-
a, Vilém mladší z Riesen-
a a Jan Zajíc z Hasenbur-
takové ustanovení mělo se také na
, v Slezsku, Šestiměstech, v dolní
v Chebsku a Loketsku státi, avšak
y ředitelé tamější, kdyžby jim toho
a nastala, měli své zření bráti k
ům českým. Králům Vladislavovi i
ovi bylo uloženo, aby správcům
zámků, a zvláště Karlšteina
lberka, dali rozkaz, podrobiti se
ředitelův zemských. Jak mile ten
od obou králův a od stavův všech
ých zemí přijat a potvrzen bude (tak
o ku konci všeho snešení sněmov-
již nebude stran, a protož „miňte
rozdělení, kyselosti a nechuti vá-
aniž zpomínány buďte, ale buď
á jednota i svornost pod řízením
emských ředitelův." Králové mezi-
zapisujte nikomu nižádného zboží
ách, holdové všickni přestaňte, věz-
propuštění buďte na svobodu bez
, a buď posláno ku kardinálovi s
u, aby ráčil rozvázati z kletby vše-
vé i mrtvé, duchovenstvo pak vrá-
všude na svá místa, ať vede služby
ez překážky atd.

i Vladislav po krátkých rozpa-
otvrdil všecka usnešení sněmu Be-
kého, osvědčuje se zjevně, že není
ké oběti, kteréžby z osoby své ne-
hoten přinesti pro navrácení poko-
ím své koruny, načež se opět obra-
němu láska a oddanost národu,
když se roznesla pověst, bezpo-
nedůvodná, že ho chtěl dáti otrávi-
Matiáš anebo jeho nynější přední
ík a rádce, pan Albrecht Kostka z
e, nyní hrabě Komárenský. Také
na Zdeňka ze Šternberka
strany Matiášovy podobný osud
outi. Není se čemu diviti, že tako-
ěsti tehdáž roznášeny a i ve vyš-
ruzích za pravdu přijímány býti
neboť násilné a úskočné jednání
ovo vzbuzovalo velikou nevoli v
ch strannictvím rozdělených.

27. června 1473 sešli se stavové
tí na sněm do Brna, kdež i král
áš přítomen byl, a tu Moravané
články usnešení sněmu Benešov-
také přijali a čtyry zemské ředite-
zvolili, totiž pana Jindřicha
z Lipé, Jana z Pernštejna, Ctibora Tovačovského z Cimburka a Jindřicha Jičínského z Bozkovic.

Naproti usnešením sněmu Benešovského a Brněnského choval se král Matiáš zcela jinak, něž Vladislav. Nebyl mu zvláště po chuti vlastenecký duch, jejž tak slavně stavové čeští na sněmu v Benešově objevili, a mohl z toho dobře poznati, že českým pánům dosud v jeho poslušenství stojícím více na vlasti jejich záleží, nežli na tom, aby právě on, Matiáš, jejich králem byl. Odepřel tedy svého svolení ke článkům Benešovským a Brněnským, choval se napotom tak, jakoby jich ani nebylo, a za to uznával umluvy sjezdu Niského; žádal však, aby se stavové jeho strany zavázali jemu jinou, a to dle změněných okolností ještě tužší přísahou. Tomu se zase tito protivili, zvláště pan Zdeněk ze Šternberka, že chybělo málo, žeby byla celá někdejší panská jednota zjevně přestoupila ku králi Vladislavovi. Usnešení sněmu Benešovského podrželo i proti vůli krále Matiáše svou úplnou platnost.

Mezi tím vypravil král Matiáš Vyšehradského probošta, Jana z Rabšteina do Vratislavi, aby také tam svolal stavy Slezské i Lužické dohromady a navedl je k vyvolení sobě, ne zemských ředitelův, jak snešení Benešovské předpisovalo, ale jen jednoho nejvyššího hejtmana, kterým měl býti kníže Bedřich Lehnický. Však mínění stavův všech těch korunních zemí se rozcházelo, a Jan z Rabšteina ničeho nesvedl. Když se potom přes Moravu ku králi Matiášovi do Uher vracel, jat jest na hranicích uherských od strany krále Vladislavovy. Král Matiáš ho musel vyplatiti čtyřmi tisíci zlatými od pana Ctibora z Cimburka, Vladislavova Moravského hejtmana a spolu kancléře českého. Ten Jan z Rabšteina potom brzo po svém vysvobození v Budíně dne 19. listopadu 1473 umřel, první to Čech, který ducha svého vzdělal na vzorech staroklassických řeckých básníkův a mudrcův, a v tom ohledu nemalé slovútnosti došel. Vyšehradské proboštství obdržel po něm pan Hanuš z Kolovrat a na Zbírově, probošt kostela a administrator arcibiskupství Pražského, spolu ještě i kanovník Jagerský v Uhřích.

Sjezd Opavský. Druhý sněm Benešovský.

1473 srpen — 1474 únor.

Podle toho, jak se proti usnešení sněmu Benešovského král Matiáš choval, netušeno již napřed sjezdu Opavskému, žeby se tam podařilo upokojiti země české koruny. Jak na sjezdě Niském napřed ustanoveno bylo, měl se král Vladislav za sjezdu Opavského osobně do Kladska, král Kazimír do Osvětimi a král Matiáš do Olomouce dostaviti. První přijel v srpnu 1473 král Vladislav do Kladska ve znamenitém komonstvě; mnohem později král Kazimír do Osvětimi; jenom král Matiáš nepřijel naprosto, proto že byl doma válkou zaměstnán. Plnomocníci sjížděli se do samé Opavy a mimo ně mnozí jiní duchovní a světští pánové, kteří v tom sjezdu účastenství míti chtěli. Kníže Viktorin, domácí pán Opavský, připojil se k plnomocníkům uherským; avšak z pánův Českých strany Matiášovy nikdo nepřijel. Místo nich přinešena jsou dvě psaní, jedno od všech pospolu k celému sjezdu, druhé od pana Zdeňka ze Šternberka samého, jimiž omlouvali nepřijetí své. Pánové pospolu toužili zjevně na krále Matiáše, který prý je napřed splnomocnil ke smlouvám Benešovským, k nimž byli také přivěsili své pečeti, a nyní že chce, aby těch smluv nedržíce věrolomnými se stali. Pan Zdeněk ze Šternberka mimo to ještě oznámil, že i proto do Opavy přijeti nemůže, aby tam snad návodem pana Albrechta Kostky z Postupic nebyl otráven.

Řádné vyjednávání mezi stranami počalo se teprv 13. září. Avšak hned prvního dne kardinál Marko Barbo slovo maje na Čechy a Moravany naléhal, aby především odstranili mezi sebou jed kacířský jakožto příčinu všech rozbrojův a válek. Čechové tím uražení chtěli hned Opavu opustiti, stěžujíce si, že se kacéřováním jich ruší jim zaručená bezpečnost, a že do Opavy nepřišli, aby se o náboženství hádali. Na to jim dal kardinál takovou dětinskou odpověď řka: „Když vám tak protivné, jest slouti kacíři, proč neodříkáte se kacířství? Neboť že řád váš jest kacířstvím, tomu na důkaz napsáno již tolik knih, žeby jich ani sto koní neuneslo.“ Čechové a Poláci podvolili se konečně, že pod tou výminkou v Opavě vytrvají, jestliže kardinál v celém jednání účastniti se nebude. To však nebylo jednání, nýbrž hádání, dotýkání a haštěření k žádnému konci neve
Potom zvolen jest 18. září z celého
užší výbor 20 osob, po desíti z
strany, a když i ti se shodnouti ne
vstoupil dne 22. září na jejich
ještě užší výbor jen z osmi. Avšak
ani to nedovedlo k ničemu, postaven
jen dva od obou stran proti sobě
briel Rongoni, bývalý bosák
biskup Sedmihradský, a kníže Jind
Minsterberský. Ti se také ne
neboť král Matiáš tak nesmírných
požadoval, že ani Čechové ani Po
nim svoliti nemohli. Proto skonč
všecko vyjednávání již 27. září: Če
a Poláci vyhlásili článek Niského
aby vojvoda Karel Burgundský s
v té při nejvyšším rozsudím, za nep
jakož i umluvy Niské vůbec, poně
král Matiáš i čeští pánové jeho
svým nepřijetím ku sjezdu sami
skutkem zrušili. Když se všickni dr
dne, 28. září z Opavy rozjížděli, táz
Čechové Uhrův, mělo-li přiměří na
šovském sněmu uzavřené přece až d
sv. Václava příštího roku trvati, odp
li tito po některém rozmyslu, že ano,
muž také Čechové a Poláci přisvědči
kardinál Marko Barbo s pláče
znával, kterak všecko jeho bez mála
leté úsilí o smíření Čechův, Uhrův
lákův žalostný konec vzalo.

Král Vladislav vešel v pří
smlouvy s Albrechtem, vojvodo
vorským a s Albrechtem ma
bětjem Braniborským (19. července
11. listop. 1473); avšak knížata
Arnošt a Albrecht od něho
vrátili: Albrecht vždy ještě požadov
hrady za vojenský náklad vedený p
bě Vladislavově na království Česk
moha dotud ničeho dostati; potom k
oba bratří od divokého knížete Slez
Jana knížetství Zahaňské a
sobě nápadnictví po knížatech O
ckých; aby si držení těch nových
kův pojistili, hledali potvrzení ne u
Vladislava ale u Matiáše Uherské
nímž také o to ve Vratislavi 11. pro
1473 ve smlouvu vešli, chtíce jej za
vého krále Českého a za kurfürsta u
Mezi tím počali také žaloby vésti
pokojného pana Jindřicha z
šteina, tehdáž držitele hradu O
čili Riesenburka a městečka D
cova, že jim na hranicích velkou
dělá. Již měli Sasové o to vojensk
Čech vtrhnouti. V tu dobu nevládl v
král Vladislav, nýbrž zemští ředit

álova vdova Johanna; zastu-
aného svého syna Hynka, jed-
těch ředitelův, z blízkého svého
Teplického uvázala se 17. října
na ve hrad Osek a v městečko
ov až do rozhodnutí pře o žalo-
ských, kterouž odkázala k řádné-
u zemskému.
lském sněmu v Augšpurce drže-
ní císař Bedřich III. dne 11.
ezna 1474 přátelské smlouvy na
ou pomoc s králem Kazimí-
olským a Vladislavem Če-
vyhlásil Vladislava s nále-
lavnostmi za krále Českého
sta v říši německé; však skuteč-
zdání jemu královských regalií a
ho léna odložil na pozdější čas.
ítkem císař rozhodně proti Matiá-
erskému se zachoval, kterému to-
ti již před léty byl sliboval.
mezi tím sám král Kazimír
se chyby veliké, že uzavřel s
Matiášem Uherským jinou smlou-
myslu zcela opáčném, do které
syna, krále Českého, a to bez jeho
vtáhl. Ze dvou sobě protivných
u s císařem tu s Matiášem, což
ovstati? nic jiného než válka.
vě pozorujíce, že se stávají jaksi
mezi politikou dvoru polského a
o, vzpamatovali se a vlastene-
vedl je k jakémusi vymanění se
vislosti, ačkoliv král Vladislav při
u osobou nikterak na váhu nepa-
na uherská již poznávala, že Ma-
echách nikdy panovati nebude, a
žná, že si toho již sama nepřála,
mírnou cestou o ty hrady a mě-
mlouvati chtěla, které jí byl ne-
rál Jiří odňal. I vypsán jest dru-
m Benešovský na den 4.
74, kterýž se bezpochyby opět ve
klášterním chrámě odbýval a
února trval. Tenkráte se v něm
rodní, Vladislavovy strany také
strana velmi četně účastnila, a
li čtyři zemští ředitelé, jakž byli
ím Benešovském sněmu ustano-
ak opět králova vdova Johan-
rvním místě co zástupkyně svého
ížete Hynka, seděla. Nového na
mě neustanoveno nic, ale byl ve-
et sporův a soukromých při roz-
ejvíce o statcích ve válkách do-
čímž ovšem strana uherská nej-
ala. Sněm horlil také o udržení
žení příměří v Čechách, a spno-
rálovnu Johannu, aby kdy se
jí za dobré zdáti bude, svolala příští sněm
do města Slaného. Král Vladislav vždy
vlády své ještě neprovozoval.

Válka mezi třemi králi, Českým, Polským a Uherským.

1474 červen — listopad.

Čechové si žádali pokoje rozhodně; král Matiáš však chtěl se jenom vy-
mstívati, a král Kazimír také nechtěl pokoji, jen že nevěděl, jak to nastrojiti; neboť císař Bedřich ustavičně jej proti Matiášovi popuzoval, chtěje tak nastrčiti Poláky i Čechy, aby místo něho Matiáše zkrotili a neškodným učinili.

První příležitost k vypuknutí nepřátel-
ských skutkův podal kníže Jindřich Minsterberský, který co pán Kozel-
ský opověděl válku knížeti Václavo-
vi Rybnickému v Slezsku. Polský král Kazimír ujímal se knížete Jin-
dřicha, kníže Václav dovolával se zas pomoci u krále Matiáše. Matiáš poslal Janovi, zuřivému knížeti Zahaňské-
mu, který r. 1472 svého bratra Balta-
zara nechal u vězení nečistotou, nemocí a hladem zahynouti, zbraň, vojsko a peníze, a kníže Jan takto připraven přitova-
ryšil k sobě znamenitého německého vá-
lečníka Melchiora Löbla, kterýž v létech 1467 a 1468 slavně hájil hrad Ojer-
ce v Lužici. Netáhl na knížete Jindřicha ale vtrhl hned do Polska. Nedlouho potom přitáhl i sám král Matiáš s vojskem na Moravu, i počal dobývati měst, hradův a tvrzí strany Vladislavovy pod zámin-
kou, že prý se z nich dějí loupeže a že se tudíž od nich obecný pokoj ruší. Nej-
více mu záleželo na Uherském Hra-
dišti, kteréžto město vždy se co nepře-
možitelná hradba panování českého proti Uhrům osvědčovalo, a po králi Jiřím také nyní králi Vladislavovi věrným zůstávalo. Uhři byli Hradiště po smrti krále Jiřího již na třetí rok na novo jedenácti baštami silně sevřeli, a když nyní sám král Ma-
tiáš opět s celou brannou mocí svou k němu přitrhl, odolalo i tenkráte slavně. O tomto uherském dobývání nevíme pohříchu dopodrobna opět nic jiného, nežli že když dne 21. července 1474 král Matiáš sám vedl poslední rozhodný útok na mě-
sto, odražen a poražen s hanbou prý zas odstoupiti musel, tak že mu od té doby odechtělo se, o Hradiště dále se pokoušeti.

Ostatně na Moravě vedly se i jiné kruté a krvavé boje. Král Vladislav vypravil již okolo 15. června napřed pana Ctibora z Cimburka, Bernarda Bírku a Albrechta Sokolovského, potom Jana z Roupova k polskému sněmu do Petrkova, aby král Kazimír rychlou pomoc poslal. Na to přišlo z Polska do Čech prý 24.000 zlatých, a v Petrkově vyhlášena jest válka proti Matiášovi Uherskému.

Matiáš utrpěv porážku před Uherským Hradištěm až do Trenčína ucouvl; ale brzy sebral se zase a šel jinou cestou na Moravu zpět; přijel 4. srpna 1474 do Olomúce, potom táhl k Opavě ku potrestání Hanuše, knížete Krnovského a jiných knížat, a 31. srpna usadil se v Nise.

Českým a moravským pánům strany Matiášovy bylo to proti mysli, že jejich pán zase tuto válku počíná, i hleděli smlouváním mír zachovati. Dne 15. srpna 1474 měli se na Polné u pana Zdeňka ze Šternberka sjeti prostředníci obou stran a k nějakému srovnání pracovati; však se zase bez výsledku rozjeli. Král Kazimír již 12. srpna do pole vytrhl o v okolí Mstova a Častochova šest neděl čekal, nežli se jeho celá branná moc sešla, ale měl tu potom do 60.000 vojska pohromadě a 5000 vozův. Král Vladislav také zase s českým vojskem vytáhl, byl již 1. září v Kutné Hoře, 3. září v poli u Semtěše, v dalších dnech na poli pod Železnými horami, od 13. září do 5. října na poli u Slavětína nedaleko Borové v Čáslavsku, a ležel prý tak silně, jako to kdy za krále Jiřího bývalo. Že pak odtud netáhl hned na Moravu, mělo svou příčinu opět v novém vyjednávání. Král Matiáš byl se zatím z Nisy dne 13. září do Vratislavi odebral, a tam přišli k němu čtyři čeští a moravští páni, po dvou z každé strany, aby jej k zachování příměří sklonili. Matiáš neměl v tu dobu mnoho vojska pohromadě, a bylo mu to právě vhod. Proto ty pány nejen ochotně vyslyšel, ale také všemožně je podporoval, když od něho šli do Polska ku králi Kazimírovi, aby ho také k pokoji sklonili. Matiáš dal Kazimírovi vzkázati, že již nic více sobě nežádá, než aby mu Kazimír dal dceru svou Jadvigu k manželství, pak že se všech zemí koruny české odřekne. To konečně mohlo vésti k pokoji, ale zpozdilá hrdost královny Polské, Alžběty, která toho sňatku nechtěla, a poslové císaře Bedřicha III. odvracovali Kazimíra ode všech pokojných umluv, tak jakoby jisto by Matiáš své záhubě již neujde. Král mír žádal od českých pánův, aby oz jeho synovi, králi Českému, by be škání se svým vojskem k němu p

Mezi tím časem přijel Saský v Arnošt, starší bratr Albrechtů Vratislavi ku králi Matiášovi, neboť již nahoře podotknutí učinili, ktery ští bratří, nemohouce se u Vladisla volati svých náhrad, a majíce ješt záměry, spíše u Matiáše splnění svý dostí se domáhati sobě usmyslili. vrátila je od toho kroku ani královn va Johanna, která zvláště u své tě, vojvody Albrechta, mnoho platil voda Arnošt uznal nyní 30 září tuto ve Vratislavi Matiáše za p krále Českého, a saský šlechtic, Schenk z Landsberka a Za va musel co zastupitel nepřito vojvody Albrechta na Vratislavské městí slavným způsobem králi Mat co králi Českému složiti slib man přijmouti od něho v léno knížect haňské, od Jana Zahaňského koupe kož i všecka manství česká v sa zemích ležící. Byltě král Matiáš v tu všecky své žoldnéře k sobě do Vra svolal, a nebylo jich více, nežli něco 2000 jízdných, 3500 pěších a 900 jež ve zvláštním táboře vedle měst ložil; mimo to měl prý ještě asi 60 ných, jež několika městům k jejich ně co posádky byl propůjčil. Byloté žení krále Matiáše tenkráte sk velmi povážlivé; neboť tu proti něm la válečná moc dvou králův, oby slezští byli těžkými daněmi a nesči útisky od žoldnéřův k zoufání přiv v Uhřích řádili Turci, a všeobecně s ozývali hlasové, že král ztěžka se daně promrhává v české válce, míst hájil zemi před Turky. Byltby Matiá ru ztracen býval, kdyby byl měl ještě s králem Jiřím. Ale tu stáli jemu král Kazimír a císař Bedřich neodhodlaní a nestateční, a k tomu páté kolo u vozu, mladý král Vlad Což mohla velká síla polského vojs be okázaleji oblečeného a ozbrojeně říditi, když vůdcové, sami to předi nové říše, byli jak hrdi tak nejapní s sebou nesvorni. Vrchní vůdce pol vojska byl Jan z Rytvian, k maršálek, jinak dobrý v radě, ale cech válečných nezběhlý; a král K mír i v nejrozhodnějších okamžen kazoval se vždy nečinným a nedomy

26. září 1474 vešlo konečně pol-
o do Slezska, a přitáhši k mě-
Lešnu (Rosenberg) zmocnilo
vypálilo je i s proboštstvím. Ře-
majíc tehdy málo vody přechodu
elkých překážek. Polské vojsko
dni přecházelo u Chraplo-
ppitz), a obrátilo se potom proti
polí, knížecímu sídlu. Že ho
ci prvním útokem nedobyli, upu-
ého vypalujíce za to až do čtyr
daleko široko rozlehlých. Majíc
isu přebroditi, srazili se ponej-
skem krále Matiáše, totiž s jeho
nou černou rotou.
o ovšem malé vojsko, ta černá
zřízené zcela podle způsobu ně-
orského, skládajíc se z lidí ve
v boji nad jiné vycvičených a
kteří válku provozovali co uměl-
elo zároveň. I nebyl žádný Ma-
ními, nýbrž vesměs žoldnéři slo-
iziny najatí, Čechové, Poláci a
vé, kterým král Matiáš netoliko
til ale i mnoho shovíval a dovo-
když svou vojenskou povinnost
ali. A jako král Matiáš, jsa sám
válečníkem, nestavěl nikdy vel-
říše v čelo vojsk svých, nýbrž
e k tomu nejschopnější, byťby
ěhokoliv stavu a národu, mohl
s malým vojskem s prospěchem
proti nejčetnějším vojskům po-
h řádův zřízeným. Mimo to měl
obyčejně smělého a znalého, če-
ře Františka z Háje. Když
Slezska vtrhli, pustil jim ote-
rajinu a jen na bránění hraže-
t a hradův se obmezil; selský
musel se všude i se zásobami
těch hražených měst uteci. Nej-
do Vratislavi stáhl, kdež
il potřeb všeho druhu jak nejví-
ní tábor vedle města založený
enitě opevniti a ozbrojiti, a vy-
ho houfy vojska svého ke zvlášt-
avám, nejvíce proti polským pí-
, kteří bez bázně a kázně po
ch krajinách se rozbíhali. Také
d vojska přibývalo, on na vše-
oko bedlivé a býval rychle roz-
zvých úmyslech.
tu při první srážce s Poláky u
, když těm jeho černá rota pře-
tu řeku měla brániti, selhalo
álečné. Po několika menších šar-
trhla se tu jediná bitva v té vál-
širém poli u Žvanovic dne
bojovníci Matiášovi nemohše
odolati velikému počtu vojska polského a velikou ztrátu utrpěvše s bojiště ustoupiti museli, načež je Poláci stíhali až prý blízko k samé Vratislavi. V té porážce dostal se pan Vilém z Pernštejna do zajetí, který tehdy s Matiášem držel, a s ním ve Slezsku byl. A však král Kazimír divně tu válku vedl; nemaje žádného plánu při svém tažení ani se nepokoušel o dobývání důležitějších měst a sídel knížat Slezských, nýbrž napořád jen venkov pleníl.

Konečně teprv 17. října přitáhl také král Vladislav s českým vojskem do Slezska, a spojil se s otcem a s jeho vojskem někde u města Břehu nad Odrou. Českého vojska bylo prý od 16 do 20 tisíc, nejvíce pěších. Spojené nyní vojsko polsko-české postupovalo pomalu k Vratislavi, proto že se mezi tím zase prostřednictvím rad Saských knížat mezi válčícími stranami vyjednávalo; dne 28. října leželo to vojsko u vsí Svantníka a Vodní Jenče, 31. října u vsi Svaté Kateřiny, asi míli od města, dotýkajíc se pravým křídlem řeky Odry, levým řeky Olavy (Lohe), i praví se o něm, že prý se nikdy nespatřilo tak velikého vojska vozovými hradbami otočeného. Když pak nové vyjednávání 1. listopadu opět bez výsledku konec vzalo, hořelo prý 2. listopadu, v den dušiček, v kraji Vratislavském tolik vesnic od rána až do poledne, že ač byl jasný den, pro valící se kouř ani slunce viděti nebylo. Dne 4. listopadu celý polskočeský tábor opět se hnul, jak se praví, pro nedostatek vody, táhna opodál města Vratislavi obrátil se cestou k Lešně (Lissa) a položil se zas podél řeky Bystřice od Žalkova až po ves Goldschmiede (u Lešna). Celé vojsko drželo se půl míle od města, a táhlo ve hradbé vozové šestnáctířadové. Králové Kazimír a Vladislav byli by rádi Vratislav oblehli a jeho útokem dobývali, i podán jest jim návrh, jak by mohli řeku Odru do jiného řečiště odvesti, a tím způsobem města se zmocniti; Vratislavští již na to se připravovali, a chtěli již některá stavení na předměstích strhnouti; avšak král Matiáš toho jim nedovolil. Ovšem myšlenka dobývání Vratislavi byla řečeným králům tak smělá, že ji nechtěli podniknouti, a proto ničeho nepočínajíce proti městu, za to všechno okolí Vratislavské pleniti a vypáliti kázali, tak že prý se s vyšších Vratislavských věží do 300 požárův najednou počítati mohlo.

Vůdcové pleští dělali v tom tažení chy-

bu za chybou. Napřed všechno vojsko na levý břeh Odry převedli, aby se mohli s českým vojskem spojiti; ale celou východní stranu Slezska, a tím také hranice svého království obnažili; potom všecko všude po širém kraji pleníce a pálíce sami sobě odjímali všechny prameny výživy, tak že brzo nedostatek u vojště se dostavil. Proto museli oba králové, otec a syn, brzo do svých zemí vzkázati, aby se za nimi dostatek špíže poslalo. Jak se těm dovozům vedlo snadno pomysliti, neboť král Matiáš uměl výborně kořistiti z chyb svých nepřátel. Do řádné bitvy se nikde již nepouštěl, ale všecko své vojsko na menší čety rozdělil, které měly nepřátelům jeho všude, jak mohly, škoditi. Taková jedna četa pustila se přes nehlídané hranice do Malé Polsky stranou ku Krakovu, avšak tam jen více strachu nežli škody nadělala. Horší záhubu způsobil jeden hlavní houf uherský, který se pod vůdcem hrabětem Štěpánem Zápolským do Velké Polsky, k Poznani obrátil. Táhli s ním také dva slezští knížata, Fridrich Lehnický a Jindřich Kožuchovský. Tyto krajiny byly ještě válkou nedotknuty, a přes nestřežené hranice lehce se tam uherské vojsko dostalo. Více zradou nežli mocí zmocnili se města Meziříčí, a upevnivše se tam poplenili přes tisíc polských vesnic a městeček, spálili také i předměstí Poznaňské a všeho druhu kořistí nabrali. Na druhé straně zjevila se v témže čase také v Čechách nová uherská posádka v Kolíně, a hned v celém okolí škody činiti počala. V Čechách však to nešlo jako v Polště, a Uhři za takové počínání dvakrát po sobě byli notně potrestáni. Počíhali si totiž na ně horníci z Kutné Hory, a dne 12. a potom opět 25. listopadu 1474 pokaždé u Kaňku notně jim za vyučenou dali.

Polákům se nyní mimo to i v samém Slezsku zle dařilo. Obyvatelé ukrutným popleněním celého venkova na nejvýš podráždění číhali všude na polské pícovníky, přepadávali je nenadále a veliké množství jich jímali a do Vratislavi neb do Svídnice je odváděli, tak že ani vězení ani věže v těch a jiných městech nestačily, všech těch vězňův pojmouti. Král Matiáš měl ve svém vojště velký počet polských žoldnéřův, a ti se ku krajanům svým za mrzký žold hanebně zachovávali, stavíce se k nim co přátelé a lákajíce je do záloh, kdež je očekávala záhuba. Kronikář Dlugoš pln vlasteneckého rozhoření nad špatným chováním svých janův jména předních takových z národu svého do své kroniky polo věčnou pro ně i pro potomky ha výstrahu. Blížila se zima; z Polsk sely se za vojskem dovážeti potř špíže; takové dovozy vyčíhaly Mat čety a zhusta je přepadávajíce ji zmocňovaly. Hlavní polský dovoz, hož zaopatření celého vojska závise žil se již k Slezsku, však pro nesv mezi pány maršálky, vojvodami a lány nedáno mu ani dostatečného ského průvodu; Matiášovy čety počíhaly a také celý dovoz do svý kou dostaly. Také z Čech šel dovoz vy pro Vladislavovo vojsko; na zas počíhal František z Hájesta Němčího v Slezsku, průvo padl a větším dílem zničil, zásob sebral. Hlad ve vojskách a zima s haly, počaly nemoce a nezadlouho tečný mor, kterémuž jak u přátel t přátel množství lidí za oběť padal byla veta po naději, že se ta válk oba krále, Polského a Českého, s ství skončí, ba mohli nyní nejhorš nadíti. A tak ta veliká moc vojska českého, které by bylo hrstku vojska Matiáše umačkati mohlo, pro nerozh zpozdilé jednání obou králův, pro ne nost vysoce urozených pánův vůdců nezbedné a surové avšak zcela nepr mě pustošení a kažení země Slezs na začátku měsíce listopadu 1474 povážlivé stavu se octla, že se mus dati mír za každou možnou cenu. již nyní vlastenecká strana kališnk ských pozorovati, mnoho-li prospěch vlast Českou z toho vychází, když chové Polákům v náruč uvrhli a pomocí osud vlasti své k lepšímu o doufali. Nebožtík král Jiří, který národu tuto cestu ukázal, ovšem n tušiti, že si osud s Čechy tak nemil zahraje.

Titéž čeští a moravští pánové Matiášovy i Vladislavovy, kteří té s počátku nepřáli, a rádi by byli n chovali, kteří ještě před samou byli u krále Kazimíra, když u Často pole sbíral, podávajíce od Matiáše dobré výminky míru, ale s nepoř zas odešli, — ti sami se nyní za pr ky mezi králi podávali, a králové mír a Vladislav, kteří ještě o Svatých všecky myšlenky na mír za již o šest dní později nezdráhali s takové sprostředkování přijmouti.

trany těch pánův stál pan Zdeše Šternberka, který byl nyní něji k Matiášovi přilnul, a Vátný z Bozkovic, druhé strany lém mladší z Riesenber- Rábí a Petr Kdúlinec z míře.

Matiáš zdržoval se vždy ještě atislavi, i dostal tam zprávu lmi příjemnou, že král Neapolský mluvy o ruku své dcery ochotně ož dalo Vratislavským příčinu k radovánkám a k osvětlení města. také mnoho utrpěl v té válce, ale déle vydržeti a nalezna jinou ne- iž o polskou Jadvigu nestál; pro- jednávání o mír, které nyní na- ěl velkou mravní převahu. Sešli radové všech tří králův okolo 6. u, ztrávili potom celý týden před- kroky k dorozumění se, až se usnesli, že potřeba bude, aby se tři králové osobně sjeli a konečtvili. I stalo se to sjetí skutečně listopadu za kruté zimy velmi na polích u vsi Velkého Muru; avšak jenom Matiáš a ír se dostavili. Král Vladilechtěl přijeti, proto že mu Maud ještě královské hodnosti upí- králové zůstali na koních, vítali žující hlavy a mluvili dosti přáMatiáš sám za sebe, Kazimír skrzeka, jednoho biskupa; za každým tisíce dvořanův ve skvělé zbrani. pravil, že má-li skutečné smíření vyhnutelně také Vladislav sjeti se rál Kazimír slíbil, že svého syna pobne, aby zjitra s ním přijel, žák Matiáše, aby, má-li býti pokoj, jaku pícování ve městech a po h slezských aspoň na tři dni do- bylo. Matiáš k tomu svolil i ro- ned k tomu potřebné rozkazy.

ého dne, 16. listopadu, stal se na ném místě sjezd druhý, ještě četskvělejší; obě strany stavily javod všecky nádhery a skvosty své . Králové měli drahocenné stany Vladislav, král Český, také však když se všichni tři králové pěšky v průvodu předních rad u Vladislav, maje Matiášoprv ruky podati, tvář svou od- Nicméně stávala se rozmluva mezi dy vlídnější ano i přátelská, a i Vladislav Matiáše mezi sebe edka brali. Matiáš potom oba krávého stanu uvedl, častoval je a bavil se s nimi co nejčestněji až do večera. K dojednání míru jmenováni jsou opět plnomocníci ze všech tří stran, a ti byli do města (Vratislavi) poslání.

Městský lid a duchovenstvo ve Vratislavi s polskými i českými plnomocníky nezacházeli šetrně; nicméně oni setrvali a dovedli jednání do konce, a zdá se, že již 19. listopadu všecko již pojištěno bylo. Mezi tím vznikl náhodou oheň v ležení polskočeském, který velikou škodu způsobil, načež výše řečeného dne české vojsko se zdvíhlo, a přes Landshut a Trutnov do vlasti táhnouti počalo.

Jak neslavně ta veliká výprava dvou králův, Polského a Českého, do Slezska se skončila, a jak jenom k upevnění moci krále Matiáše v České koruně přispěla, to ukazují články příměří, tehdáž ve Vratislavi smluveného. Příměří a křesťanské stání má od 8. prosince 1474 trvati za dvě léta až do 25. května 1477; císař Bedřich III. má se také pod jistými výminkami do tohoto příměří přijmouti; zajatí všech stran mají se propustiti s jedinou výminkou pana Mikuláše Střely z Rokyc, o jehožto konečném osudu se nám ještě zpráv nedostává; usnesení prvního i druhého sněmu Benešovského má se v Čechách i na Moravě dále zachovávati; všecko co jedna druhé straně ve válce uchvátila, má se vrátiti; všecky holdy čili vynucené dávky a cla mají přestati, kromě cla na Vltavě pod Ostromečem, kteréž panu Zdeňkovi již na sjezdu v Německém Brodě a na prvním Benešovském sněmu bylo přiřčeno, a tak dále. Viděti z toho, že v celém jednání o pokoj, pan Zdeněk ze Šternberka veliké působení měl. Hlavní výsledek Vratislavského míru byl však ten, že vyšla na jevo nemožnost, Matiáše, který se byl do koruny České vetřel, vyhostiti z ní a obnoviti jednotu státu Českého ani násilím zbraně ani mírnými umluvami. Přijímalo se již roztržení koruny jako něco, co se více nedá změniti, a jen ještě o to hádky zůstaly, komu a jak by se měly větší neb menší kusy této někdy tak slavné koruny dostati. Takové české vojsko, které král Vladislav svému otci ku pomoci do Slezska byl přivedl, bylo by před 40ti léty stačilo, každého, sebe hojnějšího nepřítele s pole zaplášiti, — ale nebylo Žižky ani Prokopa Velikého a král Jiří také již odpočíval v hrobě!

Slezákům nastala teprv krušná bída, když polská a česká vojska byla se domů vrátila. Král Matiáš držel přísný

soud nade všemi podezřelými, že v té válce Polákům a Čechům přáli; jeden udával druhého. Pak nemohl své černé rotě žoldu vypláceti, a ona shlukši se z celého Slezska dohromady počala si sama brátí, kde co u poddaných krále svého, u Vratislavských měšťanův a v celém okolí vytloukla. Matiáš chlácholil obě strany a nejraději se činil nevěda. Proto se všude hrozné nářky zdvihaly, a když Vratislavští stížnosti své přednášeli radovi krále Matiáše, Jiřímu ze Steinu, rakouskému pánu, který před léty býval radou krále Jiřího, odpovídal jim takto: „Vy ste tanec ten objednali, potřebí jest, abyste platili pištcům a šumařům; sluší vás připraviti tak, abyste napotom nebrali té drzosti do sebe, králův neposlouchati, s králi válčiti, krále kacéřovati. Na papeži jest, souditi o kacířství, nikoli na vás, Vratislavští chlapi! Musí se s vámi naložiti tak, aby jiná města, patříc na vás učila se zachovávati poslušenství, hleděti svých živností, milovati pokoj a nebažiti po válce."

Sněmy v Praze a v Brně. Nestatečnost krále Vladislava. Smrt královy vdovy Johanny.

1475 leden — listopad.

Podle 5. článku Vratislavského příměří položen byl celé koruně České valný sněm do Prahy na třetí neděli po vánocích (15. ledna 1475), na němž všecky sporné otázky mezi králem Matiášem a jednotlivými osobami v Čechách a na Moravě měly se rozsouditi nálezem zvolených zemských ředitelův českých a moravských. Že pak se Matiášova strana ještě před tím sněmem obzvlášť ve Strakonicích sjela, počal ten sněm mnohem později. A tu sněmovníci odloživše všecky nechuti a nenávisti mnohonásobná jednání měli, kterak by vlast svou v jednostejný řád zase mohli uvesti, a usnesli se konečně dne 12. února 1475 na tom, aby Vladislav, král český, držel celé Čechy s obojí Lužicí a dvěma knížetstvími ve Slezsku, Svídnickým a Javorským, Matiáš pak Uherský aby držel celou Moravu s ostatkem Slezska. Také kníže Jindřich Minsterberský se strany Vladislavovy a Zdeněk ze Šternberka se strany Matiášovy opět zvoleni byli za nejvyšší opravce v Čechách. Že pak ještě nebyly všecky otázky, o které se spor vedl, v Praze rozřešeny, o jest další sněmování o nich na s Brna ke dni 25. března 1475.

Na sněmu Brněnském by král Matiáš přítomen, ačkoliv v předsedal. Přijaty a schváleny byly články příměří Vratislavského a Pražského pro upokojení veškeré ny České. Avšak král Matiáš jeho strana na něm žádala, aby se své strany všecky ty články a tak ku konečnému míru přispě obtíže, řka, že bez rady papežovy kterých knížat, svých pomocníkův kovému konečnému narovnání při nemůže. Nechtěl patrně proto ú upokojení, že se vždy ještě nes naděje, žeby kdy v celé koruně panovati mohl. Vlastenský duch, se již od prvního sněmu Benešo při obou stranách sněmovníkův spůsobil to ještě i v Brně, že obě jednosvorně pana Ctibora čovského z Cimburka, krá dislava nejvyššího kancléře, za j nejvyššího hejtmana v markhrabst ravském navrhli, což oba králové a potvrdili. Tím dostal se tento nitý muž ponejprv na dráhu, na svým vlasteneckým působením zís bě brzo netoliko moc téměř panov v zemi Moravské, ale i vděčně uzn souvěkých krajanův svých, tak i stva.

Král Matiáš jenom proto ve slavi s Kazimírem a Vladislavem léta příměří uzavřel, aby neměl p obrátiti se s celou silou říše své na kteří mezi tím strašlivé pokroky sťanských zemích činili. Proto po Matiáš hned po sněmu Brněnsk Uher, kdež po celé léto vojsko v říjnu 1475 konečně do pole vytrh reckou pevnost Šabec obléhal, kdež toku František z Háje na p měsíce února 1476 padl. Na ten žívaly tedy země České koruny pol strany uherské.

Již na pátý rok kraloval v Pra Vladislav dospěv již do 19. roku věku. Strana krále Matiáše zvala bec jen Pražským králem. však nebylo viděti velikých účinků království; byltě ovšem v panovnick své velmi obmezený, ale národ zvyklý byl uznávati ve svých králích své, od kterých očekával, že ve záležitostech země a národu od p čátek vychází, že všechny potřeby

jim vyhověti se starají. Krá
a osvěcovati národ, mířiti jej
távati před cizinou, říditi a vé-
ho pokaždé k žádoucímu cíli.
o při Vladislavovi nebylo; li-
ýti králem nemaje statečnosti
ral činnost osobní. Jen jeho při-
romyslnost dávala naději, že
e ještě král dobrý a spravedli-
ové mu shovívali pro jeho mla-
o však nebylo dobré znamení,
neukazoval, jakoby byl svou
t cítil, že chtěl přece jenom
outi nepřipouštěje k sobě mu-
způsobilých, aby mu v tom po-
hli. Král Ladislav Pohrobek,
ujec, dokud sám byl nedospělý
ěřil ji panu Jiřímu z Poděbrad,
Vladislav byl by totéž dobře
l, přibera k sobě svého nej-
ncléře, pana Ctibora z Cimbur-
o a nejráznějšího muže té do-
o znamení jiné jeho vlastnosti,
ěry k lidem vůbec. Neměl-li
y, neměl při tom ani odvahy,
ky jako bez nenávisti, velké
kati a konati nebyl ochoten.
la se mu i schopnost k tomu.
inný jen v malých ba i v mali-
čech.

arého města Pražského pomý-
, jak by sídlo krále Vladislava
ou zvelebila, ustanovila se na
místě bývalé branky mezi
dvorem a někdejším dvorem
ohanny vystaví proti Novému
kou a vysokou bránu. Proto
a toho roku 1475 vykopaly se
pondělí po květné neděli, 20.
n král Vladislav vlastní
dní kámen vložil k tomu sta-
u k východu slunce stojícím.
i jakýsi Václav, mistr zed-
piše kamenický), a vyhnal je
horu z příkopu. Druhého roku
Matouš z Prostějova,
ektor školy Týnské, nabízeje
ěstské, žeby tu stavbu chtěl
řezbami v kameně okrášliti.
o páni konšelé, aby u řečeného
o mistra Václava pracoval, a
okrase té brány sloužilo, aby
ím prováděl. I dovedena jest
elá brána až do polou prvních
o roku však, když dílo opět
postavil se Matouš, které-
umělé rejsování Rejskem
před radu městskou, a veda
roti kameníku Václavovi, pra-
vil, že chce všecko sám lépe dovesti, nežli on, proto že ten ani obrazův ani jakýchkoli ozdob z kamene vytesati neuměl; i ukázal mu před pány konšely některé kamenické kusy, může-li takových dovesti. Proto byl Václav z toho díla propuštěn a bakalář Matouš dále sám tu bránu stavěl. I zvali Pražané tu bránu „Novou branou", a jest to nynější „Prašná věž", která dosud mezi nejzajímavější starší stavitelské památky v Praze náleží.

Král Vladislav se bezpochyby těšil z ozdoby, která se jeho sídlu dostati má, ale netrvalo dlouho, a on pohoršil nemálo své přátely a přívržence důkazem veliké netečnosti ba i lenivosti. Sestra jeho Hedvika, o kterou se byl tak dlouho a úlisně a přece marně ucházel král Matiáš Uherský, vdávala se za vojvodu Jiřího Bavorského seděním na Landshutě. Svatba se měla v polovici měsíce listopadu 1475 slaviti, i psal Vladislavovi otec jeho, král Kazimír, aby také na tu svatbu jel, že sám celý náklad na tu cestu jemu zaplatí; psal i císař Bedřich III., který sám také do Landshutu přijel, slibuje Vladislavovi, že mu tam podá žádané regalie království Českého; domlouvali mu všickni přátelé, aby neobmeškal oslaviti sestřin sňatek přítomností svou — a Vladislav nedbal a nikam nejel. Všickni naň za to zle mluviti počali, ano Vladislavovi ani na mysli nepřišlo, aby to byl snad ze šetrnosti učinil naproti králi Matiášovi, odmrštěnému ucházeči o ruku královské dcery Hedviky.

V tom čase, 12. listopadu 1475, umřela na Mělníce králova vdova Johanna z Rožmitála. Byla to zajisté nejmoudřejší, v politických věcech nejsběhlejší a o dobro národu Českého nejpečlivější královna Česká; v nejpovážlivějších dobách radíval se s ní slavný její manžel, král Jiří, a jako bývala první v radě královské, tak uměla i manžela svého zastupovati v čas jeho nepřítomnosti stavíc se jednou srdnatě v čelo zemské obrany, když se na vlast valilo nebezpečenství od vraha zpronevěřilého. Necizila se osudu vlasti své ani po smrti svého manžela. Přinášela vlasti oběti nedávajíc se v tom ani mateřskou láskou k synům svým mýliti; podporovala mladého krále Vladislava upřímně a horlivě, vidouc, že to k dobrému vlasti poslouží; ještě všem Čechům zněly v duši její nadšená a moudrá slova, jež k nim na prvním sněmu Benešovském mluvila a všecky dosud sobě odporné strany v národě ku svornosti a lásce k

vlasti sklonila. Ještě před rokem, když se válka v Slezsku připravovala, a vojvodové Sašti, bratří Arnošt a Albrecht, doufajíce většího prospěchu dojíti, k Matiáši Uherskému se přidali, psala jim královna Johanna 10. září 1474 list český, posud v Drážďanském archivu chovaný, jehožto památný obsah zajisté nejkrásnější svědectví vydává o její lásce k vlasti a o pečlivosti co pravé matky národu. Zníť pak ten list jak následuje:

Švagře a synu naši zvláště milí! Máme za to, že Vašeho přátelství tajno není, kterak z dopuštění božího osiřevše po smrti nejjasnějšího knížete a pána Jiřího, slavné paměti krále Českého, manžela našeho nejmilejšího, jehož duši pán Bůh všemohoucí rač milostiv býti, seděli sme v pokoji, k žádnému se přichýliti nechtíce, ani komu pomáhati, ani jaké války vésti, chtějíce se v naší sirobě zachovati, jakožto na osiřelou vdovu pokojnou královou příslušelo by. Ale vidouce a znamenajíce, kterak mnohá protivenství dějí se této slavné koruně i také nejjasnějšímu knížeti a pánu Vladislavovi, králi Českému, touž korunou korunovanému a mazanému, synu našemu a milému; znamenavše to, kterak sme mnoho dobrého, napřed od pána Boha všemohoucího, a od též slavné koruny vzali i podnes bráti nepřestáváme: nemohly sme se tomu déle dívati, vidouce že nám jest vždy s ní zůstati, zlé i dobré trpěti; i umyslily sme sobě a konečně na tom ustanovily, abychom při též koruně a při již jmenovaném synu našem milém konečně zůstaly a pomáhaly, pokudž jediné možnost naše bude moci stačiti. Protož to vědouce Vaše přátelstvo, žádámeť na vás se vší pilností a věříme, jakožto našim zvláště milým švagru a synu, že to pro dávné mezi námi lásky zachování učiníte a nás, syna našeho nadepsaného a již řečené koruny nikoli neopustíte, pro takové nebo větší odplaty zase okázání."

Sašti knížata, majíce tenkráte naději k nabytí širšího panství, opustili však krále Vladislava položivše stranou list královny Johanny.

Králova vdova Johanna z Rožmitála byla 15. listopadu 1475 v bývalém proboštském, nyní děkanském kostele ss. Petra a Pavla na Mělníce pochována. Odkázala tomu kostelu 1000 kop grošův českých; avšak vlastní její syn, kníže Hynek, nedal toho všeho, než něco, a to ještě s nějakou umluvou. Nyní v řečeném kostele ani náhrobník ani nějaký sprostý kámen neoznamuje kde nejvýtečnější česká královna vána byla.

Ostatně zaznamenali staří letc témuž roku 1475, že se o božím června veliké povětří strhlo, Kutné Hoře do třiceti domů a na všech kostelních střechách škody učinilo; také v Sedlci na krásný a pevně stavěný štít a vrc bou věží v průčelí hřbitovní kaple nice svrhlo. Po sv. Vavřinci zas na) přiletěly z Uher na Mora Čech prý ohromná hejna velikých kobylek, že pro ně ani slunce v bylo, a že svými křídly v letu chřest činily, jako jezdcové, když odění na koních jedou. U Staréh prý se stavily, a odtud k Rou obrátily.

Bouře ve městech. Rosenberkové ničné války v Rakousích. Sm Zdeňka ze Šternberka.

1476 leden — prosinec.

Že král Vladislav velikých vě neuměl, ale za to v drobné a č licherné věci tím pilněji se svo skou mocí se vkládal, toho účin nyní zjevně ukazovati počaly, a městech královských. Tato měs vena byla pod vrchní řízení krá podkomořího, královského dvorsk a některých jiných úředníkův, kt návali státní dohlídku nad nimi však o důchody a jiné požitky p které z nich šly do královské Jinak měly obce tyto samosprávu litickou, tak soudní a vykonávací dohled řečených úředníkův dál se ze jen na oko. Při tom se král velmi často zcela libovolně vk všecky i ty nejmalichernější z městské, i otevřelo se pole piklům, podvodům a nepoctivým Jak již za starodávna bývalo, veškeré měšťanstvo čili „velká o doročně při obnovování úřadův m ze sebe jistý počet „obecních ze kterých potom odstupující ko bírali jména mužův, jež ku pos svém místě podávali králi buď středně buď skrze podkomořího z V počet obecních starších brávali bývalí konšelé, čím se státi m mnozí mužové po dlouhá léta bez

čím úřadě zasedati mohli. Král
la v však hned záhy míval oby-
počtu podaných sobě kandidátův
iství horlivější kališníky vylučo-
tím katolické straně ve městech
dného pohoršení národní strany
omáhal. A tito konšelé, jsouce bez
é dohlídky se strany královské,
potom naproti obcem svým jako
ání královští úředníci chovati, a
d spoluměšťany svými panovati,
rady a skutky své před veřej-
tu bylo rozličné šantročení a šej-
písovaly se a vybírali se libovol-
ákonné dávky a platy, opomíjelo
ní účtův, katolíci a Němci vplich-
měst nabývajíce tam měšťanské-
, kdežto naopak katolická města
atiášovy žádného kališníka v sou-
epřijímala a je ze sebe od statkův
dila; konečně v čas obnovení ra-
konšelé takových odporníkův a
za kandidáty na konšelství podá-
říž pak obyčejně přijati a po-
bývali. I počalo to nyní roku
ěř všude kvasiti se mezi měšťany
u vypuklo zbouření na Starém
vém městě Pražském, v
Hoře, v Žatci a jinde na mno-
aze zjímali konšely a chtěli jim
y sraziti; však k tomu nepřišlo,
daly se obce uchlácholiti smlou-
zápisy, kterými se všecky šejdy,
pikle a podvody na příšť měly
enkráte mnoho žalováno na la-
zaměho pana Samuele z
n a na Valečově, královské-
moří a tehdáž purkmistra Sta-
ta Pražského, kterýž prý zvláště
vání pozůstalostí svého zisku na
dicův pilen býval. Tyto události
ely jako stín napotomní půtky a
ve městech, které za dalšího čty-
ho panování krále Vladislava kon-
y.

Jana z Rosenberka, vládař
senberského, dříve věrný přívr-
le Jiřího, potom od něho odpad-
l byl dne 8. listopadu 1472 na
dě Krumlovském, a byl v rodinné
klášteře Vyšebrodském pochován.
ho sestra, Ludmila provdána
u 1451 za pana Bohuslava
Švamberka, syna slavného
ka Krušiny ze Švamberka; ještě
Perchta, r. 1449 za Jana z
nšteina na Míkulově.
Perchta z Rosenberka,
r. 1424, byla prý krásná paní,
ale otec její, znamenitý Oldřich z Rosenberka, provdal ji proti vůli srdce jejího, za toho Němce mravů zdivočilých a zuřivých, kterýž byl vdovec a při sobě také svou tchýni a její dceru choval. Tyto dvě ženské vládly domem a Perchta musila od nich i od manžela svého mnoho zkusiti. Když se r. 1451 sestra její Ludmila vdávala, přišla Perchta do Krumlova na svatbu, potom šla do Jindřichova Hradce, kde jí svěřena byla dohlídka na vychování nezletilých synův někdy slavného Menharta z Hradce, potom též nezletilého Jindřicha Teleckého z Hradce, a tak pobyvši mnoho let v Jindřichově Hradci vrátila se konečně k svému manželu na Mikulov, kdež do těžké nemoci upadla a do Vídně k vyléčení byla nešena. Umřela dle jedněch r. 1473 v Jindřichově Hradci, však dle jiných k pravdě podobnějších zpráv roku 1476 ve Vídni, kdež jí v kostele škotských Benediktinův pochovali. Po stu létech povstala o ní pověst, že obchází co bílá paní v zámcích dvou spřízněných českých rodů, Rosenberkův a Hradeckých, totiž v Jindřichově Hradci, v Telči, v Třeboni a na Krumlově. Také rozdávání sladké kaše dělníkům a chudým v Jindřichově Hradci jí co původkyni se připisuje, ačkoliv ten obyčej již před mnohými stoletími v rozličných českých hradech panoval.

Páně Jana z Rosenberka syn, Jindřich, ujal po otci r. 1472 vládařství domu svého, maje teprv 16 let věku svého, a r. 1473 prodal hrad a panství Zvíkovské prvnímu z poručníkův svých Bohuslavovi VII. ze Švamberka, svému ujci, manželu Ludmily z Rosenberka. Brzo pak r. 1475 vzdal se pro nedostatek zdraví a rozumu vládařství domu Rosenberského, kteréž pro nezletilost ostatních dětí Janových na šest let na sebe přijal pan Bohuslav ze Švamberka, nyní seděním na Zvíkově.

Bylo sice ve Vratislavi mezi válčícími stranami příměří uzavřeno, avšak úplného pokoje přece nebylo možná dojíti, když každý korouhevní pán směl sobě právo války osobovati, jestliže jeho osobním požadavkům, často velmi neskrovným, s lecktere strany nečinilo se zadost. Právě v ty doby činili válečné jízdy a vpády pánové a rytíři čeští do Rakous, rakouští zas do Čech a na Moravu; zejmena pan Lev z Rožmitála, páni z Rabšteina, Racek Kocovský a Jindřich Roubík z Hlavatec z Čech do Rakous, pánové z Pernšteina a z Kun-

statu z Moravy do Rakous, páni Eicingerové z Rakous zas do Čech i do Moravy.

Dne 12. prosince 1475 oznamoval pan Bohuslav ze Švamberka císaři Bedřichovi, že ku prosbě mladých pánův z Rosenberka ujal se vládařství domu jejich, žádaje spolu, aby zboží těchto pánův nedával více od Rakušanův hubiti, protože Rosenberkům nic není do války, kterou tehdáž do Rakous vedl český rytíř Roubík z Netolic. Však nic to nepomohlo, a Rakušané nepřestávali na Rosenberském zboží škody činiti. Proto pan Bohuslav ze Švamberka dne 10. září 1476 císaři válku sám opověděl, a že náležel, jako nebožtík Jan z Rosenberka, ku straně krále Matiáše, spojil se ve spolku se svými stranníky, Janem ze Švamberka, strýcem svým a mistrem Strakonickým, s Petrem Kapléřem ze Sulevic, s Jindřichem Roubíkem ze Hlavatec a také s panem Zdeňkem ze Šternberka v brannou jednotu s rakouskými pány císaři Bedřichovi odpornými. Válka počala, král Matiáš podněcoval své přívržence k boji proti císaři, král Vladislav však žádán jsa od císaře, sbíral pole v celé zemi, i vyslal 4000 branných pod Burianem z Gutštejna do Rakous císaři na pomoc. Pan Zdeněk ze Šternberka mezi tím na počátku listopadu 1476 smluvil se s císařem i se vší zemí Rakouskou, a svůj lid s bojiště odvolal; naproti tomu pan Bohuslav ze Švamberka se svými přátely v boji pokračoval. Avšak císaři pomocí českou proti svým zprotivilým poddaným dobře se vedlo; mnohých hradův jejich dobyl a jiných výhod dosáhl. Když jeho lid branný ve spolku s českým vojskem pomocným hradu Grafeneku dobýval, užívalo se při tom zvláštních příprav, a podle toho, jak je tehdejší kronikáři popisují, poznává se, že to byly takové prachové prskavky, kterým se nyní petardy říká.

Pan Zdeněk ze Šternberka smluviv se s císařem a odstoupiv s bojiště, byl od něho požádán, aby na sebe vzal prostředkování pokoje mezi všemi stranami. K takovému dílu byl zajisté pan Zdeněk nad jiné povolán; jemu samému zprotivily se již nekonečné války, k nimž ovšem sám byl dal první začátek. I zajel ku králi Matiášovi do Rábu, a dostal od něho návrh obšírně sepsaný, kterak by dle smyslu a vůle Matiášovy mohly a měly se všecky neshody a spory mezi panovníky a jejich poddaný nati a odstraniti. S tím návrhem j Zdeněk k císaři Bedřichovi do M Města za Vídní. Kdyby se j takové dílo nyní na sklonku je podařilo, tu by aspoň byl poněk a napravil částku veliké viny ron se na vlasti své těžce prohře již byl Bůh položil metu jeho přijev do Nového Města nemoc a v málo dnech zemřel d since 1476. Smutné pomyšlení! likých služeb mohl tento muž národu svému prokázati, kdyby boku vytečného krále, státníka ce věrně vytrval! Ale neskroce živost, ctižádost, ráznost a marn vedly ho na cestu, na které na v největší pohromy a neřesti uv tělo bylo z Nového Města za Čech do města Budějovic p a zde v dominikánském chrám Marie pochováno. Čechově pr památku jeho ještě dlouho stíha livé údy rodu Šternberského po zývajíce jich „zrádné Zdeňkovo

Nedlouho před panem Zdeňke také nejstatnější jeho syn, Šternberka, když byl právě do Neapole pro nevěstu Matiáše, do krále.

Došlé i nedošlé svatební námluv

Smlouva Vladislava s císa

1476 září — prosinec.

Již do druhého roku staral se tiáš o ruku Beatrice, pobo Neapolského krále Ferdinanda, konečně dne 10. prosince 1476 k Stolního Bělehradu p Matiáš dav ji tam hned následuj co královnu Uherskou korunova potom do Budína ku svatbě. to nevídaná nádhera a sláva; sčíslných ze všech končin světa i radovánek bez konce, tak že ta lé knihy o tom všem sepsány b hostmi nalézali se také dva syno tíka krále Jiřího, Viktorina knížata Minsterberštt, kteř a kořice se arcivrahu otce svéh se v davu jeho služebných pánův kníže Hynek, který již za pos ky v Slezsku při Matiášovi ve V se nalézal, počínal prý si nyní

veškerá spása a blaženost jeho zá-
v Matiášově milosti. Tenkráte Hy-
králi Matiášovi města a panství
nského postoupil, jež byl před
bratr jeho Viktorin za statky blíže
ležící s ním vyměnil. Matiáš však
proto o ten Kolín v Čechách stál,
jednu posádku v Čechách více měl
doucí potřebu proti Čechům.
é král Vladislav chtěl se že-
evěstu mu vyhlídl kníže Jindřich
terberský; byla to kněžna
ora, dcera Braniborského mark-
e Albrechta, mladá vdova po Jindři-
posledním knížeti Hlohovském. By-
ěje, že to knížetství zdědí a svému
nu choti co věno přinese. Král Vla-
v ochotně svolil ku sňatku, uzavřel
e 12. září smlouvu svatební a ještě
ci prosinci 1476 zval okolní knížata
tbě. Avšak divoký kníže Jan Za-
ký osoboval sobě proti té smlouvě
dědičné na městech a zemích Hlo-
Šprotavě, Kožichově a Krosně; král
poskytl mu honem peněz a lidu
ho, jimiž ku konci toho roku slabé
y braniborské z knížetství Hlohov-
vyhnal a jeho se zmocnil až na
Krosno, kteréž se ubránilo. Kněžna
a přišla tak zároveň o knížetství i
cha, neboť král Vladislav dal
az svého ne příliš šlechetného smý-
n krásnou kněžnu po ztrátě jejího
za manželku vzíti se rozmýšlel a
od ní upu[illegible] Nebylo nic ze svatby,
il Vladi[illegible] noubiv se jednou,
beze [illegible] ežské dispensace
pným, [illegible] l v jiné manžel-
uť by[illegible] iká rozhořčeno[illegible]
[illegible] ům jeho poníž[illegible]
[illegible] vi Zahaňsk[illegible]
[illegible] slal pana B[illegible]
[illegible] aři do No[illegible]
[illegible] kterým ve[illegible]
[illegible] novil sm[illegible]
[illegible] nou. Krá[illegible]
[illegible] rakousk[illegible]
[illegible] saři, a
[illegible] ty získal[illegible]
[illegible] proti [illegible]
[illegible], vyp[illegible]
[illegible] ned, v[illegible]
[illegible] 10[illegible] n

Sněm v Praze o středopostí.

1477 leden — březen.

Čechové obojí strany nepřáli sobě války a za zlé to pokládali Vladislavovi, že s císařem v takové závazky vchází. Král Matiáš položil své straně v Čechách na 25. ledna 1477 sněm do Budějovic, ku kterému poslal dva plnomocníky své, Jana Filipce, biskupa Váradského, a pana Václava z Bozkovic. Na tom sněmě přijat byl k žádosti uherského krále pan Bohuslav VII. ze Švamberka, vládař domu Rosenberského, za nejvyššího hejtmana České koruny se strany uherské. Ten pan Bohuslav pak nedlouho potom spůsobil sjezd krajův Plzeňského, Pracheňského a Podbrdského v Nepomuku, kdež pánové strany uherské i národní uzavřeli, aby se příměří zachovalo a od krále Vladislava rušiti nedalo. Totéž stalo se na Moravě, kdež také nikdo nové války nechtěl, v čem král Matiáš Moravanům ochotně vyhověl, zvláště že mu oni za takovou milost znamenitou berni dáti se uvolili.

Král Vladislav nicméně svolal stavy království svého na sněm po středopostí, 13. března, do Prahy, aby své smlouvě s císařem mohl dostáti. Než se ten sněm sešel, stala se králi následující mrzutost. Sezval k sobě o masopustě, 16. února, veliký počet pražských měšťanův a měštěk do Králova dvora na hody a tance, sám s jednou měšťankou, kramářkou, kteráž se nazývala Chlupatá, tancoval, a jakýsi Martin Nedoruště, měšťan z Nového města, před ním podle jakéhosi [illegible]dejšího spůsobu postavník, t. j. svícen [illegible]el. To spůsobilo veliké pohoršení ka[illegible]ickým kněžím po městě, nazývajíce [illegible]le Mahometem, kázali v kostelích proti [illegible]ženým mravům, a zlehčovali mužům [illegible]y, nazývajíce je neřádnými a lehko[illegible]yslnými. Mužové zas svých žen se ují[illegible]ali a málem byli by kněží z města vy[illegible]nali. Konečně však obec Nového města Pražského ujavši se krále, kněžím přísné napomenutí dala, aby jen podle kompaktat kázali, sousedův nehaněli a jich tak lehce sobě nevážili. I tak stalo se zas všeobecné smíření ve městě dne 27. února 1477 na Novoměstské radnici.

Počet stavů na sněmě nebyl valný, ale kališnická města přivedla s sebou také kněží své. Dne 17. března počala zasedání ve veliké síni Králova dvoru, a předložena jest žádost králova o pomoc jak penězi tak i branným lidem. Po panu

štatu z Moravy do Rakous, páni Elcingerové z Rakous zas do Čech i do Moravy.

Dne 12. prosince 1475 oznamoval pan Bohuslav ze Švamberka císaři Bedřichovi, že ku prosbě mladých pánův z Rosenberka ujal se vládařství domu jejich, žádaje spolu, aby zboží těchto pánův nedával více od Rakušanův hubiti, protože Rosenberkům nic není do války, kterou tehdáž do Rakous vedl český rytíř Roubík z Netolic. Však nic to nepomohlo, a Rakušané nepřestávali na Rosenberském zboží škody činiti. Proto pan Bohuslav ze Švamberka dne 10. září 1476 císaři válku sám opověděl, a že náležel, jako nebožtík Jan z Rosenberka, ku straně krále Matiáše, spojil se ve spolku se svými stranníky, Janem ze Švamberka, strýcem svým a mistrem Strakonickým, s Petrem Kapléřem ze Sulevic, s Jindřichem Roubíkem ze Hlavatec a také s panem Zdeňkem ze Šternberka v brannou jednotu s rakouskými pány císaři Bedřichovi odpornými. Válka počala, král Matiáš podněcoval své přívržence k boji proti císaři, král Vladislav však žádán jsa od císaře, sbíral pole v celé zemi, i vyslal 4000 branných pod Burianem z Gutštejna do Rakous císaři na pomoc. Pan Zdeněk ze Šternberka mezi tím na počátku listopadu 1476 smluvil se s císařem i se vší zemí Rakouskou, a svůj lid s bojiště odvolal; naproti tomu pan Bohuslav ze Švamberka se svými přátely v boji pokračoval. Avšak císaři pomocí českou proti svým zprotivilým poddaným dobře se vedlo; mnohých hradův jejich dobyl a jiných výhod dosáhl. Když jeho lid branný ve spolku s českým vojskem pomocným hradu Grafeneku dobýval, užívalo se při tom zvláštních příprav, a podle toho, jak je tehdejší kronikáři popisují, poznává se, že to byly takové prachové prskavky, kterým se nyní petardy říká.

Pan Zdeněk ze Šternberka smluviv se s císařem a odstoupiv s bojiště, byl od něho požádán, aby na sebe vzal prostředkování pokoje mezi všemi stranami. K takovému dílu byl zajisté pan Zdeněk nad jiné povolán; jemu samému zprotivily se již nekonečné války, k nimž ovšem sám byl dal první začátek. I zajel ku králi Matiášovi do Rábu, a dostal od něho návrh obšírně sepsaný, kterak by dle smyslu a vůle Matiášovy mohly a měly se všecky neshody a spory mezi panovníky a jejich poddanými [illegible] nati a odstraniti. S tím návrhem jel Zdeněk k císaři Bedřichovi do N[illegible] Města za Vídní. Kdyby se jem takové dílo nyní na sklonku jeho podařilo, tu by aspoň byl poněkud a napravil částku veliké viny s rou se na vlasti své těžce prohřešil již byl Bůh položil meču jeho příjev do Nového Města nemoc a v málo dnech zemřel d[illegible] since 1476. Smutné pomyšlení! likých služeb mohl tento muž národu svému prokázati, kdyby boku výtečného krále, státníka a ce věrně vytrval! Ale neskroce živost, ctižádost, ráznost a mar vedly ho na cestu, na které na v největší pohromy a neřesti uv tělo bylo z Nového Města za Čech do města Budějovic a zde v dominikánském chrám Marie pochováno. Čechové p památku jeho ještě dlouho stíha livé údy rodu Šternberského po zývajíce jich „zrádné Zdeňkovo

Nedlouho před panem Zdeň také nejstatnější jeho syn, Šternberka, když byl právě do Neapole pro nevěstu Matiáše, do krále.

Došlé i nedošlé svatební námluv Smlouva Vladislava s cís

1476 září — prosinec.

Již do druhého roku staral se tiáš o ruku Beatrice, pobo Neapolského krále Ferdinanda, konečně dne 10. prosince 1476 k Stolního Bělehradu p Matiáš dav ji tam hned následuj co královnu Uherskou korunova potom do Budína ku svatbě. to nevídaná nádhera a sláva; sčíslných ze všech končin světa i radovánek bez konce, tak že ta lé knihy o tom všem sepsány b hostmi nalézali se také dva syno tíka krále Jiřího, Viktorina a knížata Minsterberští, kte a kořice se arcivrahu otce své se v davu jeho služebných pánů kníže Hynek, který již za pos ky v Slezsku při Matiášovi ve se nalézal, počínal prý si nyn

...ákerá spása a blaženost jeho zá... Matiášově milosti. Tenkráte H y... ráli Matiášovi města a panství ...ského postoupil, jež byl před ...ratr jeho Viktorin za statky blíže ...ežící s ním vyměnil. Matiáš však ...roto o ten Kolín v Čechách stál, ...dnu posádku v Čechách více měl ...ucí potřebu proti Čechům.

...král Vladislav chtěl se že... ...ěstu mu vyhlídl kníže Jindřich ...erberský; byla to kněžna ...ra, dcera Braniborského mark... Albrechta, mladá vdova po Jindři... ...oslední knížeti Hlohovském. By... ...e, že to knížetství zdědí a svému ...i chotí co věno přinese. Král Vla... ochotně svolil ku sňatku, uzavřel 12. září smlouvu svatební a ještě ...i prosinci 1476 zval okolní knížata ...bě. Avšak divoký kníže Jan Za... ...ý osoboval sobě proti té smlouvě ...ědičné na městech a zemích Hlo... ...rotavě, Kožichově a Krosně; král ...poskytl mu honem peněz a lidu ...o, jimiž ku konci toho roku slabé ...braniborské z knížetství Hlohov... ...yhnal a jeho se zmocnil až na ...rosno, kteréž se ubránilo. Kněžna ...přišla tak zároveň o knížetství i ...a, neboť král Vladislav dal ...svého ne příliš šlechetného smý... ...krásnou kněžnu po ztrátě jejího ...a manželku vzíti se rozmýšlel a ...ní upustil. Nebylo nic ze svatby, ...Vladislav, zasnoubiv se jednou, ...beze zvláštní papežské dispensace ...ým, aby vstoupil v jiné manžel... ...byla ovšem veliká rozhořčenost ...ti oběma původcům jeho ponížení, ...atiášovi a Japovi Zahaňskému. ...Vladislav poslal pana Bene... ...eltmile k císaři do Nového ...za Vídní, s kterým ve dnech ...rosince 1476 obnovil smlouvu o ...ou pomoc obrannou. Král Matiáš ...val podporovati rakouské pány v ...epouře proti císaři, a císař tedy ...ré své praktiky získal nyní krále ...a, aby za něj proti Matiášovi bo... ...ladislav slíbil, vypraviti 3—4 ti... ...ého vojska lined, v budoucím létě ...čele nejméně 10.000 mužův sám ...o Rakous přijde.

Sněm v Praze o středopostí.

1477 leden — březen.

Čechové obojí strany nepřáli sobě války a za zlé to pokládali Vladislavovi, že s císařem v takové závazky vchází. Král Matiáš položil své straně v Čechách na 25. ledna 1477 sněm do Budějovic, ku kterému poslal dva plnomocníky své, Jana Filipce, biskupa Váradského, a pana Václava z Bozkovic. Na tom sněmě přijat byl k žádosti uherského krále pan Bohuslav VII. ze Švamberka, vládař domu Rosenberského, za nejvyššího hejtmana České koruny se strany uherské. Ten pan Bohuslav pak nedlouho potom spůsobil sjezd krajův Plzeňského, Pracheňského a Podbrdského v Nepomuku, kdež pánové strany uherské i národní uzavřeli, aby se příměří zachovalo a od krále Vladislava rušiti nedalo. Totéž stalo se na Moravě, kdež také nikdo nové války nechtěl, v čem král Matiáš Moravanům ochotně vyhověl, zvláště že mu oni za takovou milost znamenitou berni dáti se uvolili.

Král Vladislav nicméně svolal stavy království svého na sněm po středopostí, 13. března, do Prahy, aby své smlouvě s císařem mohl dostáti. Než se ten sněm sešel, stala se králi následující mrzutost. Sezval k sobě o masopustě, 16. února, veliký počet pražských měšťanův a měštěk do Králova dvora na hody a tance, sám s jednou měšťankou, kramářkou, kteráž se nazývala Chlupatá, tancoval, a jakýsi Martin Nedoruště, měšťan z Nového města, před ním podle jakéhosi tehdejšího spůsobu postavník, t. j. svícen držel. To spůsobilo veliké pohoršení kališnickým kněžím po městě, nazývajíce krále Mahometem, kázali v kostelích proti zkaženým mravům, a zlehčovali mužům ženy, nazývajíce je neřádnými a lehkomyslnými. Mužové zas svých žen se ujímali a málem byli by kněží z města vyhnali. Konečně však obec Nového města Pražského ujavši se krále, kněžím přísné napomenutí dala, aby jen podle kompaktat kázali, sousedův nehaněli a jich tak lehce sobě neváželi. I tak stalo se zas všeobecné smíření ve městě dne 27. února 1477 na Novoměstské radnici.

Počet stavů na sněmě nebyl valný, ale kališnická města přivedla s sebou také kněží své. Dne 17. března počala zasedání ve veliké síni Králova dvoru, a předložena jest žádost králova o pomoc jak penězi tak i branným lidem. Po panu

Benešovi z Veitmile sám král se slova ujal, a to jedno bylo u něho, že prý dobře mluviti uměl. Stavové chtěli míti do druhého dne času k rozmyslu, a tu je kališničtí kněží přemlouvali, aby se v nic nedávali dříve, pokud jejich církevní stížnosti vyřízeny nebudou. Již na sedmý rok král Vladislav že panuje, že slíbil sjednati jim arcibiskupa a hájiti kompaktat, on však že o nic se nestará, žákům pak že se napořád odpírá svěcení na kněžství. Proto bylo zasedání druhého dne velmi bouřlivé, stavové žádali především opatření žádostí náboženství se týkajících, což krále u veliké rozpaky uvedlo, tak že se ani slovem tomu opříti neuměl. Však pomohl mu Petr Kdúlinec z Ostromíře, sám horlivý husita, připomínaje, že císař králi slíbil za válečnou pomoc uděliti královských regálií, následkem čehož potom teprv Vladislav co pravý král Český všeobecně ohlášen a uznán bude, a pak že korunní země tím snáze a ochotněji k němu přilnou a v jeho poslušenství vstoupí. K tomu ovšem všeliká znamení ve Slezsku a v Lužici nasvědčovala a tak stalo se po vůli Vladislavově, stavové čeští svolili konečně k válné válečné výpravě. A měla ta výprava býti troji, jedna s králem do Rakous, druhá do Slezska pod Janem Tovačovským z Cimburka, a třetí vedením Jindřicha Smiřického do Šestiměst a Lužice.

Nežli k tomu usnešení přišlo, chtěl někdo hanebným spůsobem učiniti roztržku mezi králem a kališníky. Došlo krále psaní od neznámého udavače, a v sezení dne 20. března oznamoval sněmu nejvyšší hofmistr Lev z Rožmitála hlasem kormútlivým a hněvivým, že v tom psaní naříknuti jsou kníže Jindřich Minsterberský, podkomoří Samuel ze Hrádku a veškeří kališničtí kněží, jakoby se mezi sebou o bezživotí krále Vladislava, pak o povýšení knížete Jindřicha na trůn byli radili. „Taková zřejmá lež a nehodné osočování zasluhuje," doložil pan Lev, „aby původce toho vláčen byl po všech městech království Českého." Kníže Jindřich sám nebyl na sněmě a radové jeho nemohli uveřejniti tajemství, že pán jejich již dávno přestal píti z kalicha, aby tím nesmysl takového naříknutí dokázali; avšak král sám jav se mluviti, ujišťoval, že o lásce a nevině knížete Jindřicha jest přesvědčen. Tu také pan Samuel ze Hrádku, sám sebe se zastávaje, ohnivou výmluvností kárał šerednost takového pokusu, uvrci sněmě nedůvěry mezi krále a nejvěrnější jeho rádce: celý sně prý jedním hlasem, že známa je pana Samuele, aniž že potřebu vedlňovati se. Neznámý strůjc kladu musel poznati, že se ne šlechetnosti ale i nešikovnosti

Ještě byl sněm pohromadě, n do Prahy poselství z Luxen země ku králi Vladislavovi, král Český vždy ještě nosil titu Luxenburského co přirozený ná země. Luxenburk náležel posled vodovi Burgundskému, K lému, který byl pánem dlouhé zemí průmyslem a zámožností k mezi Francií a Německem od moře až k Švýcarským Alpám cích, nesmírně bohat, rytířský družství milovný, po cti a slá činný a podnikavý. Chtěl býti k toliko Burgundským ale i Římsk již jednou svou jedinou dceru snoubiti Rakouskému arcikníže lianovi, kdyby ho byl chtěl csa učiniti králem Římským. Te Burgundský nyní 5. ledna v b Švejcarům padl; o ruku jeho silo se nyní ženichův bez počt havěji král Francouzský Ludvík syna svého Karla, a císař Řím řich III. pro syna svého Maxmi věsta dávala Maxmilianovi pře král Francouzský hrozil hned byti jí a její území. Luxenburš ukrutnosti krále Francouzského přišli do Prahy prosit krále aby je co jejich vrchní pán vza ochranu a sám také aby se o n ničky Marie staral. Byltě v stej s ní, ač by se byl musel o pape pensaci starati. Král Vladislav Luxenburka pana Beneše Li ského z Kolovrat a Jan šteinského z Lobkovic dy, avšak to bylo vše, co se stalo. Král Vladislav nebyl ho, aby velkých věcí podnikal něčeho svedl. Zatím dostal Bu Marii Rakouský Maxmilian a p sňatkem základ k bezpříkladně a ohromnému vzrůstu domu H ho, který odtud nabyl převa Evropě.

Zase válka s bídným kon

1477 duben — červenec

Na posledním sněmě v Praze válka počala hned v měsíci de

vypravili se 4000 branných mu-
anem z Cimburka a ji-
žetství Svídnickém přijali je
éměř co vysvoboditele, proto
lid válečný jen škody a ná-
echové naopak všeho toho se
lechtici a zemani ve Svídni-
rsku učinili 2. května s krá-
vem a jeho poddanými pokoj
Bartoloměje, 25. srpna, města
a Javor, která z nenávisti
odpor kladla, také musela po-
u pokoji přistoupiti. Potom
Čechové Vratislavským
zákům válku. Ti byli v tako-
ích, že i ku králi Matiášovi
jim dovolili také smlouvu po-
s králem Vladislavem a jeho
by Jan z Cimburka celé
poslušenství krále Vladislava
diti, kdyby ho nebyl tento,
Rakous chystal, náhle i s
Čech nazpět povolal.
iměst čili do hořejší Lužice
zároveň něco přes 3000 voj-
o. Vůdce jejich, pan Jin-
ířický měl tu zemi v po-
dek uvesti, vzpoury potlačiti
li o pokoj se umlouvati. Da-
akž takž, ačkoliv dne 9. květ-
u na město Libavu Čechové
odraženi byli a dosti citelnou
ili. Nedobyli pak ani jednoho
kého, ale šlechta a zemané
íru a umluvám se podávali.
vláště němečtí měšťané v Bu-
Zhořelci v odporu proti
rvávali, plenili tito statky je-
rské mečem a ohněm až do
na. Konečně byla celá země
vedena, že uzavřeno jest stání
o sv. Michala, 29. září, a že
Matiáši do Budína posly vy-
směli s králem Vladislavem
mlouvu pokoje uzavříti, jako

žili se tato dvě česká vojska
a do Lužice byla vypravila,
Vladislav již v březnu,
hu ubývati počalo, asi 6000
vedením Buriana z Gut-
saří k pomoci do Rakous. Pan
apřed o to přičinil, že uzavře-
20. dubna příměří mezi csa-
slavem ze Švamberka a jeho
otom pomáhal císaři dobývati
rsdorfu nad Dunajem pod

poslal král Matiáš oddíl voj-
ska svého do Čech k obsazení města Ko-
lína, jehož mu byl kníže Hynek Minster-
berský postoupil. To bylo zřejmé rušení
pokoje. Proto král Vladislav tak rychle
povolal zpět ze Slezska pana Jana Tova-
čovského z Cimburka a sám dne 16.
května s vojskem do Rakous určeným
z Prahy ku Kouřimi vytáhl. A než
Uhři do Kolína došli, již někde nedaleko
Kutné Hory od českého vojska poraženi
a na útěk ze země obráceni byli. A to
se stalo již asi 18. května. Král Matiáš
nebyl podle toho, aby se takovým nezda-
rem odstrašiti dal. Vyslal později zase jiné houfy do Čech, kterým se však o nic
lépe nevedlo, a také měšťané Kolínští,
byvše již v předešlých létech tolikráte
uherskými hostmi navštíveni, hrozili
správci zámku, přijme-li Uhry na zámek,
oni že vpustí české vojsko do města.

Po zaplašení Uhrův obrátili se nyní král
Vladislav dne 20. května s vojskem
v kterém se asi 8000 jízdných a pěších
počítalo, od Kouřimi přes Načerac a
Stráž do Rakous, a tak asi 7. června
přijel do Vídně. Císař prý již zoufal
nad jeho příjezdem; tím radostněji ho
nyní uvítal. Vyjel mu vstříc se slavným
komonstvem daleko do pole a uvedl ho
do města co osvoboditele a ochrance své-
ho. Celá Vídeň byla na nohou, i také uni-
versita Vídeňská, na jejížto řeči odpovídal prý král Vladislav s takovou vý-
mluvností a lepotou, že se tomu všickni
divili. A tu ve Vídni přikročil císař k vy-
plnění slibu, jejž byl Vladislavovi učinil.
Dne 10. června totiž byla veliká slavnost
ve chrámě sv. Štěpána, císař Bed-
řich III. propůjčil Vladislavovi,
co králi Českému, dávno toužebně žádané
regalie, totiž odevzdal mu korouhve na
znamení jeho důstojenství co kurfürsta
a arcičíšníka svaté Římské říše, a vrch-
právi made všemi manstvími, kteréž krá-
lové čeští drželi od Německé říše. Tu
bylo radovánek, hodův, her rytířských a
všelikých kratochvílí po několik dní; cí-
sař a král činili sobě vzájemně a jiným
osobám znamenitějším hojné dary, a jme-
novitě král Vladislav plnýma rukama sy-
pal peníze, jež byla celá Česká země je-
mu na tu výpravu v daních poskytla. Cí-
sař Bedřich odsloužíval se nejraději mi-
lostmi, které ho ničeho nestály, a rozmno-
žil 24. června 1477 erby měst Pražských
novými císařskými ozdobami za platné
služby, kteréž prý jemu Praha byla pro-
kázala. Pak to šlo do války proti nepo-
slušným rakouským pánům, kteří požívali

ochrany krále Matiáše. Část vojska českého vypravila se do Uher k Šoproni, král Vladislav sám vytáhl do táboru před hrad Ebersdorf vždy ještě nedobytý. Nevedlo se tu dobře, Čechové mnoho lidu ztratili. Ani král Vladislav ani císař Bedřich neměli, čím by vojska svá platili, byl nedostatek potravy a píce. Větší díl českých bojovníkův opustil svého krále, a všelikými cestami do vlasti se vracel, jiní z nouze lidem brali a násilí činili, čímž obecný lid proti sobě pobouřili; mnozí k nepřátelům přešli, kdež aspoň správněji žold se vyplácel. Naposled nezůstalo prý u Vladislava než asi tisíc jezdcův a dva tisíce pěších. Tu se po táboře najednou 18. července roznesla zpráva, že se blíží veliké uherské vojsko k osvobození Ebersdorfu: Čechové i Rakušané honem vyzdvihli tábor a obrátili se k Vídni.

Mezi tím byly nastaly císaři Bedřichovi veliké nesnáze o vypravení arcikníže Maxmiliana ku svatbě s Marií Burgundskou. Nebylo totiž odkud vziti peněz, aby se arcikníže ku svatbě s nejbohatší nevěstou v Evropě mohl slušně vystrojiti. Již v té věci stálo všecko na vahách, když tu se nabídl Ostřihomský arcibiskup, Jan Bekensloer, že císaři půjčí 100.000 dukátův. Tento arcibiskup totiž nalézal se právě od roku ve Vídni požívaje ochrany od císaře Bedřicha; byl totiž jako jeho předchůdce Jan Vitéz u krále Matiáše v nemilost upadl. Tak mohl se arcikníže Maxmilian na začátku července za Rýn vypraviti a slavil potom skutečně svatbu s Marií Burgundskou v městě Gentu dne 19. srpna 1477.

Král Vladislav přijel od Ebersdorfu do Vídně, nemaje téměř, čím by sám své potřeby zaplatil; císař Bedřich mu domlouval, aby se svým lidem zůstal a jeho bránil, Vladislav zas naň dotíral, aby vojsku řádně platil, a tím se dostali oba panovníci do sebe; dva dni se hádali a důtky sobě dávali slovy často příkrými a nešetrnými, až se král Vladislav se svými zdvihl, a 21. července Vídeň opustil. Když Čechové po mostě přes Dunaj táhli, vyskočil na ně rakouský lid, ne bez vědomí a svolení císařova, i obořiv se u velikém množství na jejich vozy, zlodějův jim nadával, a z jejich věcí brał sobě cokoliv se líbilo mu považovati za věc kradenou. Čechové takto přepadení nebyli dosti silni, opříti se tomu, ale ulehčovali sobě nadávkou židovství jak Vídeňákům vůbec tak i císaři zvlášť. Král Vladislav neslavně do Čech a překročiv české hranice ve vš propustil ostatek lidu branného, tud při něm byl vytrval, a dne 31 ce 1477 v průvodu jen asi 150 jez hluku a slávy do Prahy přijel. se cos takového bylo státi mohl le Jiřího?

Nová válka s Matiášem Uher

1477 červenec — prosine

Král Matiáš, dostav o tom kterak císař Bedřich králi Vla ve Vídni královské regalie propl se na to rozzuřil, že již o dva dn po oné slavnosti císaři válku v Svému nejvyššímu hejtmanu v pan Bohuslavovi ze Švan kázal vypovědíti příměří v Čech pak sebral z Uher vojsko ohro ním na počátku srpna 1477 do vpadl. Tak byl jist svým vítěz vzal s sebou do pole i matku manželku svou, ježto se u velké v pozlacených kočářích vozily s táboru k táboru. Přitáhl k rak městu Heimburku, a k žád manželky, která si přála viděti hradeb, dal to město obklíčiti a němu útokem. Však byl ten útok opakován a rakouská posádka udatně jej odrazila. Matiáš byl děn, a se všemi ostatními městy méně silnými kázal tím ukrutně dati. Brzo se zmocnil vší krajiny ní a Novým Městem, a všude dá bovati poddanství dědičné. Dne obehnal Vídeň po vodě i po su však ubránila jakož i Křemže Lachsenburk. Konečně se usadil v Korneuburce.

Mezi tím umluven byl v Česk sjezd do města Broumova k srpna zvláště prostředkováním Jindřicha Minsterber Slezáci i Lužičané nasyceni jsou nickou vládou Uherského krále, rádi trvalý pokoj uzavřeli; když nemohli cele přikázati k poslušen le Vladislava, obnovili aspoň pok sv. Jiří roku příštího.

Král Vladislav dne 1. zář val, zase po celé zemi válečnou proti Matiášovi, a císař ve své p volal Vladislava i jeho otce Kazi mu přišli na pomoc. Matiášovi

ev Římská. Papežův legát v U-
d po propůjčení regalií Vladisla-
sil klatbu nade všemi nevěřící-
cími, kteří ne hned Matiáše uzná-
rále Českého; později také i Vla-
krále Kazimíra pro jejich od-
i Matiášovi do církevní klatby
i horliví katolíci uznávali za dr-
ou. Papež Sixtus IV. zas ohlá-
propůjčení regalií Vladislavovi,
stalo 10. června ve Vídni jest
eplatný, jako by byl Bedřich III.
k tomu ani práva neměl.

Bedřich jsa v Rakousích od
do největších úzkostí vehnán,
nečně 10. listopadu 1477 k pří-
se mohlo o pokoji jednati. Král
ýminky pokoje diktoval, císař je
tak stalo se dne 2. prosince 1477
kém městě Gmundu, že císař
h III. písemně všemu světu ohlá-
ráva království Českého v říši
dříve Vladislavovi propůjčené,
Matiášovi se propůjčují a všem
koruny České že se nařizuje,
áše a ne Vladislava co pravého
li poslušni. Taková byla nesta-
ísaře Bedřicha III.!

Roubík z Hlavatec. Racek Ko- Pan Bohuslav ze Švamberka

1477 — 1478 — duben.

dva z nadřečených válečníkův
byli původně pouzí panošové, ale
ou myslí a odvážlivostí povznes-
i zámožnější rytíře v zemi Če-
jeden ani druhý nedával se vésti
steneckým, nýbrž oba jen svého
hleděli. Jindřich Roubík z
ec, o němž již výše zmínka by-
, zůstával věren králi Jiřímu v
h pohnutých létech panování je-
že si z toho lepšího zisku slibo-
lnilo se, čeho si přál; dobyl na
ovi z Rosenberka r. 1469 města
c, a král Jiří mu toho města
e ho mohl držeti zápisem krá-
Odtud pak škodil pánům strany
, co jen mohl, a hojných kořistí
nabýval. Toho mu ještě nebylo
rál Jiří musel mu nad to ještě
d platiti. Když král umřel, ne-
oubíkovi ani královna Johanna
větší synové toho žoldu dále vy-
on se zdvihl i zmocnil se v
71 náhlým útokem hradu Hlu-
boké u Budějovic, královně Johanně zapsaného, tak že si ho musela potom královna od Roubíka vyplatiti. Roku 1475 počal činiti své loupežné vpády do Rakous ve společnosti pana Bohuslava ze Švamberka, a tu přešel v službu Matiáše Uherského, který doufal skrze něho v Čechách velikých prospěchův nabyti a svou milostí jej dařil. Nyní měl v srpnu toho roku 1477 vypraviti se z Uher do Čech pod vůdcem Janem Zeleným, aby opět Kolín k ruce krále Matiášově obsadil, ale tu sešel Roubík náhlou smrtí učiniv krále Matiáše poručníkem rodiny i statku svého. Tím se dostaly také Netolice v moc krále Matiáše. Pan Bohuslav ze Švamberka co vládař domu Rosenberského žádal krále Matiáše, aby Netolice jeho schovancům co jejich dědictví navrátil; král toho odepřel a na pana Bohuslava zanevřel. Rovněž jako Roubík byl Racek Kocovský, pán na Horažďovicích, člověk svévolný, bojechtivý a opovážlivý, mravů drsných a plný divoké ráznosti. Přiznával se s počátku také ku straně krále Vladislava maje při tom též jakési dorozumění s Matiášem Uherským. Po smrti krále Jiřího držel panství Konopištské kníže Hynek Minsterberský; a když ten potom k Matiášovi přestoupil, ustanovil na Konopištsku milého Racka Kocovského za hejtmana. Avšak kdekoliv měl co poroučeti, tu nebylo sousedům možná, s ním vydržeti; všude a bez přestání zdvihaly se žaloby proti němu, a zemský soud měl s ním nekonečné zaměstnání. Proti všem, kdož doma i v cizině protivili se jeho žádostem, podnikal hlučné a krutě jízdy, roku 1475 proti vojvodovi Albrechtovi Bavorskému opravdivou válku zdvihl, maje po boku svém vždy drahný počet panošův. Také proti Budějovickým několikráte do pole vytáhl, proto že přijali k sobě úředníka jeho, který prý mu řádných účtův nesložil. Konečně stal se celé zemi tak obtížným, že proti němu s volí krále Vladislava od pánův obojí strany a vedením pana Bohuslava ze Švamberka válka byla zdvižena. Veliký počet bojovného lidu panského oblehl dne 10. listopadu 1477 město jeho Horažďovice; sdělali hned bašty okolo města a opletli je celé, nemíníce ustati, pokud by ho nedobyli. Toto obležení Horažďovic celý rok trvalo. Vyšlo potom na jevo, že vlastně král Matiáš byl původcem výtržného chování Rackova, a že pan Bohuslav ze Švamberka Matiášův nejvyšší hejt-

man v Čechách, jednal vlastně proti úmyslům toho krále.

Matiášovi Uherskému se totiž o to jednalo, pomocí knížete Hynka Minsterberského a Racka Kocovského několika více hradův a měst v Čechách se zmocniti a v zemi opět krvavý zmatek spůsobiti, aby si takto celý národ k poddanosti své připravil. Šel i na pana Bohuslava ze Švamberka rozličnými prý chytrostmi a podvody, aby k té zradě povolil a některého hradu jemu postoupil. Snad by se ani pan Zdeněk ze Šternberka k takové lotrovské službě nebyl propůjčil, jak by to byl mohl udělati mravně přísný pan Bohuslav, který i jinak neukazoval se ochotným k záhubě vlasti své. Píšeť o něm jistý Františkán bosák, že byl muž slušně zrostlý, kostnatý, širokých plecí a ramenou, prsou vysazených a silných, v obličeji přísný, vzezření hrozného, vlasů šedivých, v řeči skrovný avšak pravdomluvný, v slibu věrný a zdrželivý, dobrým milostivý ale zlým hrozný a mstitelný, v odění statečný a vítězství žádostivý; mnohým byl strašný a hrozný, a zvláště Němcům a kacířům, na které byl prý pravé kladivo (jak se tomu mnichu, co to psal, zdálo).

Muž takové opravdovosti a neoblomné přímosti nehodil se Matiášovi Uherskému, který sám cnosti neznal, a brzo v tom se postihl, že se ve Švamberkovi zmýlil čině ho svým nejvyšším hejtmanem po panu Zdeňkovi. Proto neměl nyní nic pilnějšího, nežli jak by se takového nepohodlného služebníka zprostil. Jsa ještě sídlem v Korneuburce vypravil král Matiáš k němu mladého pána Jaroslava z Bozkovic, jehož již od několika let co politického jednatele v rozličných záležitostech užíval. Nařídil mu, aby se osoby pana Bohuslava ze Švamberka zmocnil a jeho v moc jeho uvedl. Pan Jaroslav z Bozkovic přijel dne 27. ledna 1478 do Budějovic s dosti velikým houfem branného lidu uherského; pravilo se, že vede lid ten k rozmnožení posádek v Budějovicích a v Plzni, a nikomu to nebylo nápadné. Z Budějovic poslal pan Jaroslav listy od krále a od sebe na Zvikov, kterými žádán byl pan Bohuslav ze Švamberka, velmi pilně, aby do Budějovic přijel ve zvláštních prý královských potřebách.

Pan Bohuslav neměškal, a dojel do Budějovic 30. ledna pod večer; avšak sotva do města vkročil zajat byl ve vší tichosti jako zločinec, dříve než Jaroslava z Bozkovic uviděl. Byl totiž v Bu cích rytíř Jan Planknar z perka, krále Matiášův hejtman vický a Plzeňský, a ten provedl vý ten skutek s větší obezřelostí šlechetností. Nazejtří vezli pana Šv ka do Jindřichova Hradce; však přišli do městečka Veselí, strhli obyvatelé spolu se žoldnéři pánův senberka mosty v Mezimosti právě Lužnice a Nežarka rozvodně ly, a zároveň se na málo četný prův na Švamberka obořivše, pobili a několik, a ostatní přinutili, že se dějovic vrátiti musili, vezouce ovše ně svého s sebou. Teprvé v úterý pustní, 3. února, na úsvitě vyveze pan Švamberk po druhé avšak se sil průvodem, neboť měl král Matiáš přes 900 žoldnéřův v Budějovicích přivezen přes Jindřichův Hradec do ma, potom do Brna, kdež některý hradě Špilberce zavřen byl.

Zajetí pana Bohuslava ze Š berka spůsobilo v celém králov všech vrstvách národu a bez rozdílu náramné pohnutí myslí, neboť neto svých poddaných, ale u všech hojné a úcty požíval. Nejživěji byli jeh bližší přátelé dojati, jeho rázný syn nek ze Švamberka, který se místo otce uvázal ve vládařství don senberského, a jeho strýc Ja Švamberka, mistr řádu Johan v Strakonicích. Ti hned počali vy vati s králem Vladislavem a uzav ním již 27. února konečný pokoj.

Pan Zdislav ze Šternb páně Zdeňkův třetí syn, velel té do obležení Horažďovic. Dle rozk krále Matiáše došlého měl hned od hání ustati. On ale neučinil toho, zůstal a nad to i všecky Budějovick ří s ním u Horažďovic leželi, jakožt luvinníky krále Matiáše zajal a slib vázal. Mluvilo se, že celá panská hodlala již odstoupiti od krále Mat poslušenství krále Vladislava podnik toliko obě města Plzeň a Buděj ce, potom pan Jindřich z Hr mínili dále při Matiášovi setrvati. se to, co se děje, k zajatému pan huslavovi ze Švamberka n berk doneslo, nechtěl tomu, aby jeh notníci něco tak rozhodného počín brž dávaje jim podtají ze svého naučení, aby osadíce dobře hrady své, nikoho do nich nepouštěli a drželi, nařizoval, aby nikdy války

činali aniž co měnili ve stavu věcí, za jeho pak vysvobození aby ani groše nepočávali.

Král Matiáš poručil pana Švamberka přivezti ve vazbě k sobě do Budína v Uhřích, kdež 21. dubna jednání s ním počalo. Divně vymyšlené viny na něm natezáno, že prý králi do 40.000 dukátův škody způsobil, a měl proto býti před soud pánův uherských a neapolitanských, kteří právě při královně byli, postaven. Pan Bohuslav ze Švamberka však hrdě osvědčoval, on že co český pán k soudu cizích pánův nepostaví se, žádaje za to, aby postaven byl před české a moravské pány ovšem strany Matiášovy. Bylo tedy po soudu, a král dal pana Švamberka zavesti na hrad Diošgyör v Borbodské stolici, kdež chován co vězeň slušně sice ale pod přísným dozorem.

Smlouva a pokoj v Brně. Porážka Čechův u Plzně.

1478 březen — duben.

Zdá se, že král Matiáš již od roku 1470 pustil od naděje, že sobě celý národ Český podmaní; nyní vida, kterak se v české koruně opět nedůvěra a nevole mezi ním a českými pány zmáhá, počal o tom přemýšleti, kterak by se o českou korunu s druhou stranou konečně urovnal. K tomu jej poháněla okolnost, že mu nedobyté královské město Hradiště na Moravě velké překážky činilo ve spojení Uher s českými zeměmi, pak že ani město Kolín nad Labem lidem svým obsaditi nemůže. Proto svolil k usilování pana Ctibora Tovačovského z Cimburka, hejtmana Moravského, aby se jednání o pokoj před třemi lety ve Vratislavi opuštěné, zase obnovilo v Brně. I král Vladislav k tomu svolil, dav panu Ctiborovi neobmezené plnomocenství, aby prostředkování pokoje vzal na sebe, jelikož požívaje u obou stran veliké vážnosti, nejlépe se k tomu hodil. Sjeli se tedy zřízení k tomu pánové s obou stran v Brně; 15. března 1478 na květnou neděli jednání počalo, a v sobotu po velikonoci 28. března, se šťastně skončilo. Matiáš měl napotom držeti Moravu, Slezsko a Lužice v zápisu od koruny České, až když by se ty země summou 400.000 dukátův vyplatily, — to byl hlavní obsah uzavřené smlouvy. Tři z plnomocníkův obou králův, biskup Tas Olomoucký, kníže Jindřich a Beneš z Veitmile, vypravili se hned z Brna ku králi Matiášovi do Uher; jiní tři, Jan Filipec, biskup Váradský, kníže Hynek a Štěpán Zapolský do Čech ku králi Vladislavovi, aby od nich přijali osobní sliby pro stvrzení Brněnské smlouvy. Vladislav byl právě v Kutné Hoře. Dotčení pánové přijeli tam k němu dne 1. dubna, a on jim slavným rukou dáním učinil slib královský, jak si ho byli přáli. Potom jeli od krále do Prahy. Praha je vítala co posly míru s velikou slavností a úctou. Radost byla všeobecná a veliká. I v Slezsku a v Lužicích všude zpívali Tedeum, v každém kostele konaly se slavné průvody na poděkování Bohu, že konečně mír nastane. Ve Vratislavi a Svídnici vypalovali také strojené ohně a častovali chudé při všeobecném plesání. I také hned činěny jsou všude přípravy ku splácení zástavné sumy, aby lidé všude osvobodili se od panství Matiášova, jehožto krutosti se již dávno byli nabažili.

Avšak nastojte! stalo se zároveň něco, co zas všechnu naději na pokoj pochovalo. Král Vladislav totiž vypravil ještě před sjezdem Brněnským asi čtyry — pět tisíc vojska do Plzeňska, větším dílem branný lid z českých měst, aby překazili, kdyby Matiášova posádka v Plzni chtěla něco podniknouti ku prospěchu Racka Kocovského v Horažďovicích oblehnutého. Pan Burian z Gutštejna vedl to vojsko královské, a divná věc, že král Vladislav právě tomu pánu tak důležité velení svěřil, kdežto měl jiných statečnějších a opatrnějších vůdcův po ruce. Toto české vojsko leželo dne 28. března 1478 někde u Chotěšova táborem, a vytrhlo se asi 400 bojovníkův do okolí na picování. A tu Jan Planknar z Kinšperka, hejtman Matiášovy posádky v Plzni, učinil těm picovníkům zálohu, zaskočil je a bez mála všecky je pobil aneb zajal. Když to v českém táboře zvěděli, tu hned pan Burian z Gutštejna svým ku pomoci proti Uhrům táhl, ale bylo již pozdě a nebylo pořádku v jeho vojště; proto také jak mile s nepřátely se srazil, i on dokonale jest poražen, tak že do 400 mrtvých a do 800 zajatých ztratil. Mnozí také v rybnících byli ztopeni; mezi zajatými zas byly prý čtyry osoby stavu panského a 16 osob stavu rytířského. Tuto porážku počítali sobě Čechové ode dne porážky u Lipan za nejrozhodnější a nejbolestnější, — a stala se právě téhož dne 28. března, když v Brně smlouva pokoje uzavřena byla. Katolíci vyhlašovali tu bitvu za ví-

těžné ukončení více než půlstoletého boje křesťanův s kacíři, a nic je nemátla v jejich mínění okolnost, že hlava poražených, pan Burian z Gutšteina, byl právě jeden z nejrozhodnějších katolíkův. Nebyl to boj Husitův proti katolíkům, ale boj krále Českého proti moci vetřelého krále Uherského. Zpráva o uzavřeném míru Brněnském zastavila všechno další nepřátelství, a rytíř Planknar větší díl zajatých z českého vojska na svobodu propustil.

Král Matiáš dostal v Budíně dvě zprávy najednou, jednu o uzavřené smlouvě Brněnské, druhou o vítězství Planknarově v Čechách. Nyní se mu najednou co okamžitému vítězi znechutila smlouva o míru, zamítnul ji a hněval se na své plnomocníky, zvláště na oba biskupy, Olomouckého a Váradského, že prý překročili meze naučení jim daného. Když se v Slezsku o tom dověděli, že Matiáš výminky míru nechce přijmouti, vážil i sám stařičký biskup Vratislavský, Rudolf z Rüdesheimu, cestu do dalekého Budína, aby Matiáše pohnul, by nedal zmařiti naděje národův na žádoucí pokoj. S hněvem obořil se Matiáš na biskupa řka, že dobře ví, kterak prý Vratislavští již nelibě nesou panování jeho, a žeby se již rádi pod jiného pána dostali; však že on není ten, jenž by se lehce odříkal práva mnohými obětmi nabytého, aniž že by mu to slušelo učiniti tak beze zvláštního svolení otce svatého. S nepořízenou musel se biskup Rudolf do Vratislavi vrátiti, a rytíř Planknar dostal od krále Matiáše milostivý česky psaný list, daný v Budíně 21. dubna 1478, kterým jemu slibuje peníze poslati na najímání většího počtu bojovníkův pěších, a že mu pošle 500 husarův, kterých již pohotově má; aby pak od Horažďovic jak nejdůrazněji sehnal obléhatele toho města, Racka Kocovského aby osvobodil a toto město v moci své pojistil. Planknar nemeškal, podle vůle krále Matiáše se zachovati, povstal v celém Plzeňsku nový válečný hřmot; uherští žoldnéři obořili se především na statky tří katolických pánův, králi Vladislavovi věrných, Buriana z Gutšteina, Beneše Libšteinského z Kolovrat a Viléma z Riesenberka a z Rabí. Však jiní katoličtí pánové strany Matiášovy, chtíce míti pokoj, Planknarovi nepomáhali, a tak celý jeho válečný podnik obrátil se v pouhé žhářství a loupežnictví; o osvobození Horažďovic nesměl se pak ani pokusiti.

Tento Jan Planknar čili Pla
ner z Kinšperka pocházel z
ovšem německého, avšak již ve 14.
letí v Loketsku osedlého a češtině
vyklého, neboť tehdáž byl jednací j
mezi dvory českým, uherským a pol
vedle jazyka latinského vesměs česk

Zbouření kališníkův a jejich sněm v
leji Karlově.

1478 duben — srpen.

Dva z těch tří poslů ze sjezdu B
ského do Čech přišlých, Jan Fili
biskup Váradský, a Štěpán Zá
ský, pobyvše několik dní v Praze,
šeli o zázracích, které se dějí při
zřízené kapli čtrnácti svatých
mocníkův v kostele mnichův
tiškánův u Kadaně od Mikuláše
šteinského z Lobkovic a od obce Ka
ské nedávno založených. Ustanovili s
tom, že k tomu místu pobožnou pou
konají. Když se pak zase z té pou
Prahy vrátili, pohádal se tu biskup
Filipec s mistry a kněžími Pražsk
o svátosti oltářní, a pohanil zvláště
dávání její dítkám a jiné kališnické
Byltě ten Jan Filipec rozený M
van z Prostějova, v mládí svém sám
sita, muž velmi památný, o kterém j
často bude nám mluviti. Obecný lid P
ský dověděv se o tom, kterak ten bis
o kališnictví smýšlí a proti němu vy
puje, počal se velmi kvasiti. Tu se sl
nějaké veřejné processí, při kterém k
pod obojí v rukou oltářní svátost
Uherská čeleď Filipova i Zápolského
vajíc se na ten průvod nechtěla
svátostí kleknouti a poctu učiniti. Ty
nabádáním jiných kněží kališníkův lid
jednou zbouřil, a byl by hned na m
všecky Uhry pobil. Třetí posel s nad
nými do Prahy přišlý byl kníže Hy
Minsterberský; ten dověděv s
tom, co se děje, hned s měšťany N
městskými na Staré město Uhrům
chraně přichvátal a tím krveprolití
mezil. Král Vladislav vždy ještě
Kutné Hoře dvorem jsa tou b
v Praze nad míru se popudil. Ura
posly hned k sobě pozval, řečmi a
chlácholil, a všecky kněží, kteří k
bouří podnět dali, uvězniti kázal.
to ponejprv, co král Vladislav něja
osobní ráznost na sobě ukázal. On
již před tím také jednoho kněze k

v Kutné Hoře, mistra Martina, ouřlivá kázání dal z města vyhnati, ž se proto obec proti konšelům po- la, dal původce toho pozdvižení, me- ní také některé přední měšťany, u- tí a potom navždy z města vypo- .

veškerý národ Český, pokud ještě icha pil, náramně pobouřilo: města c, Louny, Slané, Nymburk, lové Hradec, Tábor, Beroun počala se mezi sebou raditi, kterak ozící zlé zameziti a krále ku splnění a závazkův, jež vzhledem k nábo- ví dal, donutiti mohly. Jest pravda, avzdor vydanému zákazu hanění a ování kališníkův se strany katolické stávalo; také toho nelze zapírati, ystupky se strany kališníkův mno- přísněji vyšetřovány a trestány bý- nežli cokoliv si katolická strana kališníkům nepravého dovolovala. tedy v celé zemi veliké třenice, e se přední pánové strany kališnické pohnuty, prostředkovati mezi krá- a národem. Kališníci žádali, aby se sněm pouze kališnických stavů k u- ní zmatených poměrů kališnické e; král jim toho odepříti nemohl, še mu zaručili, že se na tom sněmě proti právům královským, nic ma jeho cti a důstojenství jednati ne- I rozepsán jest sněm takový od tří ších úředníkův zemských, kteří byli níci, Jana Jence z Janovic, vyššího purkhrabí, Jana Tovačov- ho z Cimburka na Boleslaví, vyššího sudí, a Samuele ze Hrá- a Valečova, podkomořího, na den Vavřince, 10. srpna 1478 do kolleje vy do Prahy. I sešlo se takové množ- sněmovníkův, že žádná síň v kolleji outi jich nemohla, a že se dole ve pod širým nebem sněmovati mu- A ť tu netoliko celé prostranství , ale i všecky blízké pavlače, chod- kna a síně prý jako natlačeny byly. Vladislav prý se tomu nemálo divil, e mu v nejpilnějších jeho potřebách tolik sněmovníkův nesešlo, jako se stalo. Sněmování počalo dne 11. srp- šapřed byly slavné služby Boží, po- vítání a děkování; konečně počalo se ti. Mistři a kněží vykládali příčiny o mimořádného svolání, doličujíce silitelný stav, v jakém se octlo po- ní všech věrných Čechův, kteří při- í oltářní svátost pod obojí způsobou. Trvaly tyto přednášky několik hodin, čte- ny a obšírně vykládány jsou všecky smlouvy jak se sborem Basilejským tak s císařem Sigmuntem, jež vesměs kom- paktata se zvaly; sedm takových původ- ních listin poslal ku sněmu kníže Jin- dřich Minsterberský, které se bezpochyby na hradě Litickém chovaly, jiných osm předložili Pražané. Také četl se list papeže Evgenia IV., kterým dotče- né smlouvy schvaloval. Z toho ze všeho dokazována jest především nešlechetnost těch, kteří nepřestávali Čechův viniti z kacířství, potom žalováno na kanovníky, mnichy a kněží odporné jak vůbec, tak i zvláště na ty, kteří byvše dříve kališníky odpadli od kalicha a stali se zuřivějšími nepřáteli nad jiné. Dále vypočítány jsou fary a kostely v Praze i po venkově, kdež ještě za císaře Sigmunta oltářní svátost pod obojí se rozdávala, odkudž pak kněží pod obojí buď úklady buď hroz- bami a násilím odstraněni byli. Také před- nešeny jsou žaloby na to, kterak svěcení kališnických žáků na kněžství ode tří let dokonce všude zastaveno bylo. Dříve této žákové jenom v Italii na některých málo místech s velikými obtížemi a ná- klady toho kněžství docházeti mohli, a- však papež prý již posledního biskupa vyhnal, kterýž české žáky pod obojí svě- titi se neostýchal. Konečně stýskáno si na to, že se v jednání o uvedení arcibi- skupa do země podle kompaktat již ovšem mnoho mluvilo a slibovalo, ale že v tom ani prospěchu ani opravdovosti není vi- děti. A když tak vypravujíce sobě vespo- lek, co kdo kormútlivého v srdci svém nosili, sobě byli odlehčili, zazpíval si kdo- si ve shromáždění píseň: „Věrní křesťa- né", kterážto píseň ovšem byla husitská a pro katolickou stranu urážlivá. Dávno byla proto zakázána a na veřejnosti ne- slýchána; avšak shromáždění bylo v tu chvíli tak rozhorleno, že zpěvák netoliko nebyl okřiknut, nýbrž jeden po druhém k němu hlas svůj připojil, až konečně celý sněm hlučně se rozzpíval, a řečenou píseň až do konce velikými hlasy do- zpíval. Světští pánové tomu sněmu pří- tomní, kteří se byli králi Vladislavovi za- ručili, že sněm pokojný průchod míti bu- de, počali nyní sami mluviti, že sice stíž- nosti tuto prvé přednešené jsou podstat- né a spravedlivé, a že nutné opravy po- žadují, avšak že řádné rokování o nich stává se nemožným, když se sněm tak hlučně bude chovati. Navrhli tedy, aby

jakož se při všech valných sněmích děje, vyvolen byl výbor důvěrníkův, který by měl moc raditi se a o potřebných věcech uzavírati. Stalo se utišení, výbor byl zvolen a konečně všickni sněmovníci sobě vespolek se zapsali, „kdoby je od pravdy boží chtěl tisknouti, aby sobě pomáhali hrdly a statky, pokud jich stávati bude". I zdvihli se všickni sněmovníci a vyšli z kolleje Karlovy; na ulici bylo nepřehledných davů lidstva, kteří je vesměs vyprovázeli, když ulicemi se ubírali vesele zpívajíce, mistři a kněží, do Králova dvora. Král Vladislav je k sobě připustil, a tu postavivše se před králem pravili jemu o těch věcech, o arcibiskupovi i o všem co na pomezí sliboval, nežli co král na českou půdu vstoupil, aby k tomu bez prodlévání se přičinil a jim na to odpověď dáti ráčil. Král Vladislav slíbil jim dáti odpověď, až svou radu při sobě míti bude. A tak se potom ti sněmovníci zase rozejeli, a jenom výbor od nich zvolený v Praze pohromadě zůstal, aby vyplnil, co mu bylo uloženo.

Nejdůležitější, co ten výbor uradil a co i napotom v stálé platnosti zůstalo, bylo zřízení konsistoře pod obojí čili dolejší; tak se jí totiž napotom říkalo pro rozdíl od konsistoře katolické strany, která na Pražském hradě své sídlo měla. Administrátorem kališnického kněžstva byl toho času právě mistr Václav Koranda, však kterakým spůsobem dosud ústřední správa kališnických kněží byla zřízena, téměř nic není vědomo. Nyní zřízeno jest dvanácte osob, čtyry světské a osm kněží, pod kteréž napotom všickni kališničtí kněží mají slušeti a jich poslušni býti; v měsíci září toho roku pak všude po krajích ustanovení byli venkovští děkanové, kteří k té konsistoři v Praze měli zření míti a kterým ostatní kališnické kněžstvo podříženo býti má.

Jednota českých bratří se rozšiřuje.
1471 — 1478.

Poněvadž konečně na onom kališnickém sněmě také stížnosti na to se vedly, že se v lůně národu rozmanité bludné sekty líhnou a od kališnické církve se odtrhují, nemohlo jinak býti, než že se hlavně proti mladé ale mocně se zmáhající sektě českých bratří brojilo. Výbor z toho sněmu zřízený vzal tedy otázku o českých bratřích také ve ní úvahu.

O těchto českých bratřích sme zde donáškou toto podotknou mo, že nebožtík král Jiří to z povinnost pokládal, netrpěti a v všecko kacířství v zemi, a že z tě původce a starší jednoty bratrské zjímati a po všelikých královských dech rozsázeti a uvězniti dal. Tak se na svém místě zmínili, kter Vladislav v den své korunov 1471 všecky královské vězně ze propustiti kázal. Této milosti dos také uvězněným českým bratřím nyní získavše zase svobody tím m ostýchali, šířiti slovo Boží dle své slu, čím více se jim vysoce posta příznivcův dostávalo.

Roku 1473 dovolili Pražští mis směs kališničtí), aby bratří směli hy přijíti, s těmi mistry o nábo porozprávěti a nějak své smýšlení vedliniti. Mistři totiž a všickni vzd lidé velmi pohrdali bratřími, sp v nich jen lidi sprosté a nevz kteří se opovažují, zvláštní nábo sobě dělati. Ve jménu bratří přišli hy kněz Michal a bratr Jero Byly dvě hlavní otázky, na které vídati měli, totiž 1. je-li přítomen v bytosti své ve svátosti oltářní v čem se vlastně spasení duše z Na první otázku odpověděli vys bratří, že není, na druhou se vyjád se spasení duše hlavně na cnostn vobytí zakládá. Pražští mistři ma snažili, poučiti je, a rozepsali po Čechách a po Moravě listy, že jsou nenapravitelní, že jejich víra j určitá, sama v sobě nedokonalá, nesrovnává s hlavním učením čir jejich kněží jsou sprostí řemeslníc níci.

V tom samém čase, totiž roku 1 13. srpna, umřel bratr Řehoř, zak jednoty bratrské, a byl v Bran nad Orlicí prý ve včelnici po Před samou smrtí sepsal ještě tr snášení všelikého utrpení. Žádal že se má každý cvičiti v bezvýh trpělivosti a nezvratném poslušens kteroukoliv vrchností. Sám ani menší ctižádosti na sobě neukaz žádné důstojnosti voliti se nedal, všecko své smýšlení a duševní jen ku prospěchu jednoty obracel; a slovem pravidla a zásady jedn

proti odpůrcům hájil. Všechno
ání vycházelo z mysli pevné a
ušené; když se byl na něčem
stanovil, nikdo ho více z toho
Od něho pochází celé prvotní ú-
dnoty; volený biskup jednotu
je užší radu k ruce, kterou dle
a libosti obnovovati mohl. Nej-
ôc však provozovala synoda,
la v jednotě tím, čím byly v ka-
řkvi sněmy kostelní. Žádný bratr
veřejniti spis nějaký, pokud sy-
tomu nedala povolení a jméno
cky věci týkající se víry a kázně
aly jenom synody, a bratří bez-
ě jim se podrobovali. Bratr Ře-
i vysokého věku dosáhl, neboť
ho v jednotě svým patriar-
archotcem, čím v skutku byl.
jeho nauka o trpném poslušen-
drobování se pod světskou vrch-
jiné články byly tak bez míry
e se v plné platnosti dlouho udr-
ohly; a skutečně stalo se, že
ncet let po jeho smrti jeho spisy
jeho články jakožto přepiaté ná-
nody zavrženy býti musely. Za-
bratr Řehoř, jakkoliv přepiatý,
ž pamětihodný a ctihodný; ne-
myšlénky duchu své k vítězství
, byl s to, podrobiti se všemu
utrpení.

hořovi řídil jednotu Matiáš
aldu vždy ještě v duchu učitele
vého; však málo let po Řehořo-
dostal se do jednoty Pražský
Lukáš, první to muž učeného
a skutečný theolog, kterýž také
ohé přísnosti v pravidlech bra-
očal mírniti, a potom také k za-
hořových ustanovení nejvíce při-

ím byla se jednota bratrská již
uhla a rozšířila; poslušná, pod-
orná a věrná mysl bratří, jejich
st a mravopočestnost nakloňova-
ny i městské vrchnosti; pomalu
očátečně pohrdání „Pikharty", a
ší, vážní nezaslepení lidé, kteří
ud podezřívali, jakoby se u nich
ou nábožnosti adamické neřesti
jakoby jejich pokora jen po-
byla, nabývali vážnosti k nim
e jim podpory a ochrany. První
je podporoval a tím nejvíce k
jednoty dopomáhal, byl pan Jan
z Postupic; proto také na
chlých statcích ve východních končinách České země záhy již téměř v každém městě a městečku a na mnoze po všech venkovských osadách bratrské sbory povstaly; skrze pány Kostky pak získáno jim přátel také mezi jinými pány a v radách městských. Již nyní měli bratří v těch stranách své modlitebny, jež nazývali sbory, zejména v městech Litomyšli, Skutči, ve Vysokém Mýtě, Chocni, Brandýse nad Orlicí, Chrudimi, Chlumci, Rychnově, Králové Hradci, Žamberce a v Novém městě nad Medhují. Bratří rádi požívali té ochrany a přízně svých vrchností, ač nebylo řeči o tom, žeby se pánové vůbec také bratřími státi chtěli; neboť podle počátečných přísných pravidel bratra Řehoře nemohl nikdo, kdo by jakékoli světské moci užíval a světský úřad zastával, do jednoty přijat býti, leč by se dříve toho všeho zřekl.

Ještě mocnějších ochráncův získali čeští bratří ve dvou pánech, Ctiboru a jeho bratru Janu Tovačovských z Cimburka; brzy stala se Mladá Boleslav v Čechách a město Přerov na Moravě jejich hlavními sídly. Mladá Boleslav náležela od r. 1468 panu Janu Tovačovskému z Cimburka, a od ní dáváno potom bratřím v Čechách také jméno Boleslavští bratří. Povstaly brzo sbory i v Staré Boleslavi a v Brandýse nad Labem, kteréžto městečko také tomu pánovi náleželo. Přerov na Moravě postoupil pan Ctibor z Cimburka r. 1470 panu Albrechtovi Kostkovi z Postupic, avšak ten pán nebyv sám nikdy ani husitou ani katolíkem nestaral se také o náboženství svých poddaných, a umřel 3. března 1477; Přerov a Lipník, kdež již také bylo četné sídlo bratří, byl již roku 1475 panu Vilémovi z Pernštejna postoupil. Jiná důležitější sídla na Moravě měli bratří tehdáž již také v Tovačově a Prostějově.

Bratří se vůbec do hádek o víře nepouštěli, kladouce podstatu víry především v konání skutkův křesťanských, a hotovi jsouce po smrti Řehořově i změniti věroučné zásady své, jakmile o nepravdě jejich byli poučeni. Katolíci zatracovali je vůbec co kacíře tak jako kališníky, však kališníci sami znajíce dobře rozdíl mezi nimi a Adamity a jinými zavrženými sektami nemohli se svého stanoviska nic jiného jim předhazovati, leč

snad náboženskou blouznivost, — a přece nazývali je potupným jménem Pikharty, jménem to ovšem ničím neodůvodněným. Nejvíce pohoršení činilo kališnickým i katolickým kněžím jejich učení o mravní porušenosti veškerého kněžstva, které své svěcení z Říma béře, a že svátosti církevní v jejich rukou spasitelné moci nemají. Proto bez ustání proti bratřím štvali a od prvního Benešovského sněmu r. 1473 nebylo v Čechách a na Moravě sněmu, na němž by se nebylo jednalo o zastavení všelikého „pikhartství".

Roku 1476 nastalo bratřím veliké nebezpečenství se strany nepřátel jednoty. Vyskytl se nějaký Jan Ležek, řemesla sladovnického, který po delší čas v Bílině u jednoho bratra ztrávil a se s mnohými jinými údy bratrské jednoty seznámil. Odešed z Biliny chodil po zemi, navštěvoval kde o kterém bratru zvěděl, a pod rozličnými záminkami všelijaké věci od nich vylákal. Toto zaměstnání nezdálo se mu potom býti dosti výnosné, a obmyslil si hojnější pramen výživy otevříti. Věděl, jak velice kališničtí kněží na bratří nevraží, a doufal, že se mu hojně odmění, když jim podá prostředek k mravní záhubě bratří. Přišel do Mladé Boleslavi a tu kališnickému faráři obšírné, ovšem vylhané vyznání učinil z nějakého účastenství, jakého prý měl ve strašných tajných schůzích bratrských. I byl hned s velikou okázalostí do kostela veden a tam vyzván, aby ještě jednou své výpovědi učinil. Tu pak se obviňoval, kterak prý se jako všickni bratří večeři páně a všem jiným svátostem rouhal, kterak s nimi do katolických a kališnických kostelův chodil a oltářní svátost přijímal. Hostie prý domů brali a tam je krájeli; krev prý z nich tekla. S dopuštěním bratří prý vlastního otce okradl. Dvě léta prý u nich co novic sloužil, pět let pak apoštoloval, mnohé přívržence jim získal, kteréž o statky připravil. Nově obráceným podávají prý bratří zvláštního nápoje, po kterém však mnozí umírají. Přilákavše ženy k sobě zabíjejí muže jejich. Psaní svá napouštějí prý jedem; kdo je otevře, bývá omráčen. Čarodějství a mord jsou prý jim věci velmi snadné; Rokycanu prý chtěli na kazatelně prachem do povětří vyhoditi; nějaká dřevěná modla mající podobu zvířete, řekla prý k němu: já jsem tvůj bůh. Naší mužové a ženy lezou prý mi na sloup, na němž jabka jsou, a prý si těch jako Ad v ráji podávají, a tak podobné slu více nažvástal. V kostele by také sám pan Jan Tovač Cimburka se svou manž hannou z Krajku, prvn vznešenou, která bratřím sv nakloněna byla. Oba si z toh největší pohoršení brali, a p meškal faráři za takovou bra jenou potupu co nejdůtklivěji To však nepomohlo. Farář da vého udavače Ležka co nejs Králové Hradce k taměj nickému faráři Vítovi zav s Ležkem v kostele podobno komedii ztropil, a potom tak list vydal o tom všem, co t ník nesmyslného na české br val, tak že se v celých Čech mluvilo. Rozčilení bylo všude přec účinek vydařil se naopa lež budila netoliko větší po také úsilnější skoumání prav přesvědčivše se o nevinnosti potom k nim, křivě nařčeným soucitu.

Kališnický sněm o sv. V srpna 1478 v Praze z pobádání sel se tedy také s českými b městnávati, a uzavřeno, aby starším v jednotě bratrské da volné slyšení před konsistoří prý dokáží ze zákona božího tého písma, žeby z víry držán při tom ať se nechají; budo čem bludní nalezeni, povinni praviti pod skutečným trestá

Bratří až do smrti patria bratra Řehoře, učených lidí neměli, neboť bratr Řehoř jich pro přirozenou, jak se jejich soběvolnost a svárlivost bylo jim snadno mezi sebou by nejspůsobilejšího k bohosl sputacím do Prahy měli vys ně zvolili k tomu cíli starého chala, kněze svěcení Římsk kdy faráře Kunvaldského, po berského, který se byl první Řehořovi přivinul, potom Ja čického, někdy učenníka čického, konečně Prokopa cova Hradce, který b v Praze bakalářství dosáhl, nevšední bystrosti. Ti přišli

1478 do Prahy, hlásili se u mi-
slava Korandy, administra-
jší konsistoře, a měli potom
k dni s Pražskými mistry há-
olleji Karlově. Hádání bylo do-
a když mistr Koranda vysla-
tím konečně ostře za to do-
že považujíce křest od kněze
svěcení za neplatný, své nové
ještě po druhé křtí, a když jim
ejich bludy vyčetl, kázal jim
du do západu slunce Prahu zase
— panu Janu Kostkovi z
ic, jejich ochránci zas celé to
semně vylíčil a těmi slovy kon-
č z toho ze všeho pohleděti pa-
jich všetečnost, bludy a neu-
Písem nechtějí přijímati, na
ch podle své vůličky ustrnují
é není co patřiti na jich buďto
ýmourné, buďto mluvení pokní-
est skroušené). Však pán Kri-
íce proto pokrytcům domlouval;
é satanášův umíť se proměniti
světlosti; a takových podle
Pavla nejvíce se varovati a vy-
est slušné a potřebné."
ně pan Kostka nepřestal pro-
řítelem a ochráncem bratří, ja-
ohuše a Jan, synové jeho.

**poslední podání výminek míru
ráli Matiášem a Vladislavem.**

478 srpen — prosinec.

tím trvala válka od vítězství
strany u Chotěšova jenom
eslavně a to jen ještě do po-
síce června, kdež opět uzavře-
ří, načež vyjednávání o konečném
zase počalo, k němuž se nyní
ojilo jednání o propuštění pana
ava ze Švamberka z u-
věznění. Pan Beneš z Veit-
jel v běhu měsíce července od
dislava do Budína k Matiá-
zvěděl, že král Matiáš až do
e titulem za krále Českého
a držán býti, že nechce do
ho, aby se korunní země Če-
o poddanství splatily, a co se
pana Bohuslava ze Švamberka,
tiáš není proti tomu, aby to s
ý a slušný konec vzalo. Král
l toho času zase u velkých
Turci nové vpády do jeho říše
činili, markhrabě Albrecht Braniborský s
ním skutečně již válku počal, a s králem Kazimírem nová válka mu hrozila. Král Vladislav byl by mohl z těch nesnází svého protivníka kořistiti, ale potřebné k tomu statečnosti on nikoliv do sebe necítil, ba naopak ukazoval i svou ochotnost přijmouti tyto nové požadavky Jeho, které byly mnohem smělejší a drzejší všech předešlých, jemu i celé koruně České k největší škodě a potupě.

S Vladislavovým svolením jel tedy pan Beneš z Veitmile v měsíci srpnu 1478 podruhé do Budína, kdež s ním ve jménu krále Matiáše hlavně pan Jaroslav z Bozkovic vyjednával; a ti oba byli hlavní skladatelé smlouvy Budínské dne 30. září 1478 v českém jazyce sepsané, kterou král Matiáš od sebe vydal a králi Vladislavovi k přijetí a potvrzení poslal. Hlavní články její byly tyto: Oba králové zůstanou při právě svém, kteréhož byli dosáhli, každý jako pán dědičný a požívati budou plného titulu království Českého; král Matiáš postupuje králi Vladislavovi všecky pány, rytíře, zemany, města a krajiny, kteříkoli v samém království Českém dosud poslušenství krále Matiáše byli podnikali; král Vladislav zas naproti tomu postupuje králi Matiášovi všech měst, zemí, krajin, knížat, pánův a rytířstva na Moravě, v horním a dolním Slezsku, v Lužické zemi a v Šestiměstech. Dále ustanoven spůsob, jak teprv po smrti Matiášově tyto země České koruny od jeho potomků v Uhřích 400.000 dukáty vyplaceny býti mohou. V jiném článku se ustanovilo, že biskup Olomoucký a pan maršálek království Českého (Jindřich z Lipého, na Moravě osedlý) povinnosti úřadu svého králi Vladislavovi dále konati mají, avšak beze škody poddanosti a poslušenství, jakého jim králi Matiášovi zachovávati jest. Potom že má býti sjezd v Olomouci rad a plnomocných poslův obou králův k slavnému vyhlášení této smlouvy a k dokonání článkův potřebných, zvláště pak ke zřízení kommisse na ustanovení hranic království Uherského a Českého, zejmena hranic země Moravské. Pak mají oba králové osobně přijeti, Matiáš do Olomouce a Vladislav do Uničova, kdež by sjedouce se na místě zespolka umluveném utvrdili by mezi sebou závazek bratrství atd.

Když Matiáše došla zpráva z Prahy, že Vladislav tuto smlouvu přijal a stvrdil, tu dal hned 6. listopadu 1478 psáti Vladislavovi list plný radosti, lásky a srdečnosti, že prý v srdci svém vždy toužil žíti s ním v pokoji, svornosti a lásce bratrské, a sloužiti a pomáhati jemu ve všech jeho potřebách. Ovšem když po desítiletém, úsilném namahání o dobytí sobě koruny království Českého přesvědčil se, že toho jemu nikterak nelze jest dosáhnouti, spokojil se násilník tento aspoň tím, že skutečného krále Českého aspoň o všecky korunní země oloupil, a takto na nejnižší stupeň moci sníženého slabocha Vladislava nyní jakoby na milost přijímal a s ním v pokoji žíti chtěl. I psal dne 26. listopadu 1478 list z Vácova své straně do Čech, že „má již konec a místo s králem Českým a že již žádné nepřízně mezi nimi není více; protož aby již nic nepřátelského proti němu nepočínali, ani lidem jeho počínati nedopouštěli". I nastal nyní skutečný pokoj v zemi České, neboť se pozdě na podzim toho roku také Racek Kocovský s městem Horažďovici hladem jsa přemožen vzdal umluvou vojsku českému, kteréž jeho po celý rok bylo oblehalo. Toto vzdání se Horažďovic stalo se prostředkováním knížete Hynka Minsterberského, a v Horažďovice ujal se předešlý pán jejich, mistr Strakonický, Jan ze Švamberka, za jistou sumu peněz. Jenom na hranicích rakouských a bavorských trvaly ještě soukromé půtky mezi hraničními pány sousedy, které vlastně nikdy nepřestávaly, tu vznikajíce onde se končíce.

Kterak se králové Český a Uherský slavně sjeli v Olomouci a nadobro smířili.

1479 červenec.

Podle smlouvy Budínské sjeli se o sv. Kateřině, 25. listopadu 1478 plnomocníci obou králův v Olomouci, a vyloživše všecky články řečené smlouvy jazykem latinským, zapsali a prohlásili je slavně na radnici a na náměstí Olomúckém dne 7. prosince. Zároveň ustanovili čas, kdy by se oba králové, Uherský a Český, osobně sjeti měli. Že pak potom některé překážky v to vkročily, které dříve odstraněny býti musely, stal se ten sjezd skutečně až teprv v měsíci červen 1479. Mezi tím zajel pan Beneš z Ve míle na počátku měsíce dubna ku kr Matiášovi do Budína a zjednal panu B huslavovi ze Švamberka prop štění z uherského vězení. Vrátil se t to pán k veliké radosti svých přátel poddaných opět do Čech na svůj hr Zvíkov, a sice nyní již co poddaný kr Vladislava.

Přípravy ku sjezdu Olomouckému ly velikolepé; množství vznešených stův, také knížat domácích a říšský bylo k tomu pozváno. Král Matiáš ch světu ukázati, že se nechce dáti pře šiti od kteréhokoliv přítele neb nepří jako krutostí pomsty v nepřízni tak velikolepostí a laskavostí ve přízni. Prešpurka poslal 27. června 1479 list b pečnosti pro krále Vladislava a ten p čet osob a koní vedle něho, který j se líbiti bude, aby bez překážky na M ravu do Uničova mohl přijeti; sám p přijel do Olomouce dne 2. červn u veliké nádheře. S ním přijeli ve skvě ných kočářích královna Beatrix, je manželka, její bratr, František, pří Neapolský, a drahný počet knížat a p nův duchovních a světských asi v 5 koních. Král Vladislav mezitím od několika neděl na Uherského kr v Uničově čekal. Také on se byl v pravil s neobyčejně skvostným kom stvem asi 2000 osob. Avšak ani nyní ště nemohli se oba králové hned oso sejíti, a král Matiáš musel v Olomo ještě 7. července list bezpečnosti pro k le Vladislava a stranu jeho obnoviti. tak se stalo, že se první setkání se ob králův teprv 9. července stalo, a to v p mezi Olomoucí a Uničovem místě, kde skvostné stany byly rozbi Současná paměť o tomto prvním obí ním sejití se obou králův takto vyp vuje: „Když král Matiáš s lidem sv z Olomouce k ležení krále Českého v mí slavně s odkrytou hlavou, maje dostí velikým věncem okrášlenou, pr aby před králem Českým při přátelsk pozdravení nemusel jí odkryti, přijdě Vladislav, král Český, z ležení s ho proti němu také vyjel: a vida Čechové, že král Matiáš hlavu odkry věncem okrášlenou má, dovtípili se, p to učinil: protož také ihned radili k svému, aby on na své hlavě šňurou svůj klobouk zavázal, aby jej nikdo v vázati nemohl, což on také spěšně uč

k sobě tak blízko, co by se ší-
ostřeliti mohlo, přijeli, oboje voj-
stavilo se, králové pak sjedouce
ky sobě podali, přátelsky se polí-
koní na zem stoupili a sami dva
nu schválně k tomu postaveného
, v něm pořád tři hodiny spolu
uvali. Osvědčovali tu sobě oba-
svou dobrou vůli, utvrditi pokoj
ebou uzavřený, a potom teprv ote-
stan královský, i vešli do něho
pánové obojího království, aby
příkladem králův také mezi se-
přátelili. Konečně se oba králové
ili a se svými rozejeli, Matiáš
omouce, Vladislav do svého
blíž Uničova.

se po několika málo dnech oba
na témž místě sjeli, namlouval
Vladislava, nazývaje ho bratrem
milým přítelem, aby pro své i je-
odlí neostýchal se zabrati se k ně-
Olomouce. Vladislav však toho na-
nepřijal, a zas do svého ležení se
Teprv při třetím sjezdu dne 13.
e, když král Matiáš na důkaz
věry bezbranný do českého ležení
dal se Vladislav pohnouti, že
s obojím komonstvem slavně do
ouce vjel. U městské brány při-
u oba králové pod skvostná ne-
jeli vedle sebe u velikém prů-
relátův a knížat, při hlučném zvo-
všech věží, před biskupský ko-
. Václava, kdežto s koní slezše,
duchovenstvem do chrámu, v němž
n hlasem zpívalo po česku nejprv
kněžstvo, potom pak biskup Tas
kovic sám. Odtud celý průvod
uhvemi a pochodněmi vzal oba
od tatáž nebesa, a vedl napřed
Vladislava k hospodě proň připra-
potom krále Matiáše k jeho pří-
Nazejtří ve středu, 14. července,
dopoledne Matiáš v průvodu
nížat a pánův svých návštěvu Vla-
i na přivítání jeho, kterouž mu
slav po poledni zase vrátil. Ve
opět zpívána v biskupském chrá-
přítomnosti obou králův a veške-
nstva slavná mše ke vzývání sva-
cha, jako na úvod k jednání po-
eréžto počalo dne 16. a trvalo až
července, pokaždé ráno a večer,
dnatelé o polednách, snad pro ve-
rno, obyčejně prý pospávali. V
uci panoval po ten celý měsíc
ahon a neslýchaný hluk; obro-
ku se vydávalo asi pro 20.000 koní, kte-
řížto ovšem v městě se nesměstnali, a po
nejbližších místech za městem tábořili.
Mezi hostmi z Uher přišlými s jedné, a
z Čech a z Němec s druhé strany ne-
chyběly skoro každodenně svády a krva-
vé půtky; král Matiáš však nedbal, aby
vinník potrestán byl, ačkoliv prý po-
každé příčiny od Uhrův vycházely. Na-
proti tomu byl se král Matiáš o zábavy
a radovánky vzácných hostů v dostatečné
míře postaral: veliké hostiny, kolby,
tance, všeliká divadla a hry, hudba a
zpěvy dle spůsobu od královny Beatrix
z Neapole přinešeného střídaly se
na všelikých místech. U prostřed Olo-
mouckého náměstí dal Matiáš prostran-
né a vysoké stavení na spůsob pyramidy
z tesaného dříví postaviti, jehožto stěny
byly ověšeny sukny, koberci a drahými
oponami; u vnitř po stranách rozesta-
veno bylo na odiv světu nesmírně bohaté
jeho stolní nádobí ze stříbra, zlata i dra-
hokamenův; zlatem třpytily se také při-
kryvadla, židle a pohovky. Tu stolovali
obyčejně králové, a po uklizení stolův dá-
vali se do tance aneb do jiných krato-
chvílí. Zvláště bohatě ozdoben byl dům
pro krále Vladislava připravený: drahé
a skvostné nářadí, zlatohlavy, krumplo-
vání a jiné přípravy cenily se až na
20.000 zlatých; Uherská královna Beatrix
sama přistrojila mu prý postel nej-
vzácnějšími a nejlahodnějšími potřebami.
Oba králové spřátelili se pomalu tak, že
navštěvovali se navzájem soukromí, any
hospody jejich nebyly od sebe vzdáleny,
a nejednou Vladislav nabídnutím Ma-
tiášovým bavil se hrou v šachy s krá-
lovnou.

Dne 21. července vydali oba králové
od sebe zvláštní zápisy, kterými potvrzo-
valy se všecky výminky míru smlouvou
Budínskou před desíti měsíci ustanove-
né. Provedení těchto výminek ovšem s
mnohými nesnázemi potkalo se: mysli
obyvatelstva tolika měst, zámkův a kra-
jin byly znáruživěly odporem více než
desítiletým a často krvavým, — nyní se
měli tito obyvatelé netoliko smířiti, ano
i poddati pod vládu svých dosavadních
nepřátel! To platilo o všech Moravanech,
Slezácích a Lužičanech, kteří dosavad
Vladislava za svého pravého krále uzná-
vali, jemu proti Matiášovi pomáhali a ny-
ní panování Matiášovo podniknouti měli;
na druhé straně platilo to o pánech,
šlechticích a městech v Čechách, kteří

dotud s Matiášem drželi a nyní pod krále Vladislava slušeti měli. Nejvíce dojímalo to měšťany královského města Hradiště Uherského, kteří po deset let odolavše všem válečným útokům divokých nepřátel uherských, nyní v míru měli přece v jejich moc a v poddanství se dostati. Nicméně chovali se tiše a nezdvihali odporu naproti moci svého osudu. Tak činili všickni, kteří jako oni k tomu odsouzeni byli, aby pány své měnili. Králové jim dali dne 25. července písemná pojištění, že jim předešlé jich chování slovem ani skutkem nikdy ve zlé připomínáno nebude, a také hned všickni ukládali tu v Olomouci dotyčnému králi, pod kterého se každý dostal, sliby poddanství a věrnosti. Potom bylo ustanoveno, že v každé zemi koruny České mají se sejíti valní sněmové, na kterých by se Budínská a tato Olomoucká umluva míru potvrditi měla přivěšením pečetí každého jednotlivého sněmovníka. Tito sněmové sešli se v Čechách, na Moravě a v Slezsku, jenom stavové Lužičtí do toho se nehnali, umějíce to všelijakými záminkami odkládati, až je po 11 létech Matiášova smrt této povinnosti sprostila. Slezští knížata zas žádali potom na svém sjezdu 12. srpna 1479, aby jim stavové uherští pojištění dali, že ani po smrti Matiášově nikdy nebudou považováni za poddané uherské. Viděti z toho, že aspoň Slezáci a Lužičané s nechutí nesli roztržení koruny České, ačkoliv to mělo jen do smrti krále Matiáše trvati. Kníže Viktorin propuštěn byl ze všech závazkův, jimiž při svém osvobození r. 1472 byl se králi Matiášovi zavázal; nápodobně stalo se i Albrechtovi, vojvodovi Saskému, co manu koruny České. Byltě on také těm slavnostem a tomu jednání v Olomouci přítomen. K dostiučinění článku oněch smluv, aby o smíření Čechův a Moravanův pod obojí způsobou přijímajících s papežskou stolicí pracováno bylo, uzavřeno zde v Olomouci, aby se vypravilo do Říma zvláštní poselství, k němuž Matiáš i rady své připojiti slíbil, papežský legát pak, Baltazar de Piscia, také zde v Olomouci přítomný, snažil se všech zemí koruny České klatby a interdikty, avšak jen do času a se všelikým obmezením, tak že to dobrodiní tím velice bylo ztenčeno. Konečně obnoven zase, listy od obou králův na to vydanými, starodávný přátelský svazek mezi královstvím Českým a Uherským.

Této schůzi obou králův přičítána v okolních zemích daleko široko tak velká důležitost, že k ní kromě knížat Saských a Bavorských také poslové z vojvodství Luxenburského přišli, žádajíce o pomoc proti knížatům Burgundským. Není však známo, mnoho-li pořídili.

Roztržení koruny České mělo za následek také proměny v několika předních zemských úřadech. Pan Ctibor Tovačovský z Cimburka nemohl již zůstati kancléřem v království Českém, a zůstal na Moravě co dosavádní nejvyšší hejtman toho markhrabství, v kterémžto úřadě ho král Matiáš opět potvrdil. Král Vladislav jmenoval místo něho nejvyšším kancléřem českým pana Jana ze Šelnberka. Pan Jan Zajíc z Hasenburka, kterýž se již r. 1469 psal českým kancléřem se strany Matiášovy, stav se nyní poddaným Vladislavovým, musel ten titul odložiti. Nicméně král Matiáš nezrušil ještě svou českou kancelář a jmenoval pana Jaroslava z Bozkovic svým novým kancléřem českým. Pan Vilém mladší Riesemberka a z Rabí, muž znamenitý a často připomínaný, právě v tomto roce 1479 umřel. Jím uprázdnil se úřad nejvyššího komorníka v Čechách, a král Vladislav povolal naň dosavadního nejvyššího sudí, pana Jana Tovačovského z Cimburka na Mladé Boleslavi, a na místo nejvyššího sudí mladého Půtu Švihovského z Riesenberka.

Král Vladislav zdržel se u krále Matiáše v Olomouci až do 30. července. Když se od Matiáše loučili, prosil tento, aby všechen skvostný nábytek jeho bytu postavený, za svůj vlastní považoval a přijal. Také přední radové krále Vladislava dostali od Matiáše mnohé nádherné a drahocenné dary. Král Vladislav odměňoval se ovšem také vzácnými dary jak Matiášovi tak i radám jeho, ale bleskem a nádherou těch darův nemohl se rovnati Matiášovi. Odjeda z Olomouce do svého království Českého, octnul se již 4. srpna 1479 v Kutné Hoře, kdež vlastně raději nežli v Praze přebýval, nazývaje Kutnou Horu „svou kaplí".

Od počátku 11. století, když tři knížata Boleslavici: Boleslav Ryšavý, Jaromír a Oldřich, Českou říši byli na nejnižší

losti přivedli, když jich knížecí
átilo jen uvnitř hranic své nej-
ti České, nepřišla taková doba,
sesterská Morava neuznávala ví-
níka Českého za pána svého, ja-
teď. Král Vladislav snad se
arův od krále Matiáše obdrže-
ad v rozkošném pocitu spomínal
slavnosti a radovánky Olomou-
še při tom, že pochoval již moc
království Českého, a že tato
ě věky nepovstane více, ale že
vství již napořád hloub a hloub
ude, že je takořka sám uvede v
od jiného království, že ono dá-
u samostatnost ztratí a z počtu
ch mocí vymazáno bude. Proza-
první následek draze vykoupené-
a pokoje takový, že království
proudu dějin evropských žádného
více nemělo a pro zahraničné
nemalou část své důležitosti na-
atilo, ačkoliv politická svrchova-
lův Českých vždy ještě nějaký
la. Těšili se sice mnozí, že koruna
šena jsouc ode dvou králův, jed-
Praze, druhého v Budíně, nepotra-
ani na lesku, ani moci a slávy,
ný rozum věc tu jinak pojímal
il se. Čechy byly nyní osamoceny,
všem bylo zřejmo. Kdyby byli
bývali národ výbojný, jako Němci,
Uhři, snad by nejbližší budoucnost
hradila, co v přítomnosti slabostí
mýslem krále Vladislava pochová-
; ale Čechové jsou Slované, kteří
evnějšími okolnostmi k vedení ji-
národův za sebou anebo k opano-
jich zemí přinuzeni býti mohou.
okolnosti nenastoupily, a Český
padal vždy více a více v služeb-
ých. Tak mstil se tehdejší kře-
svět na Češích za to, že před
i léty první opovážili se, vztýčiti
svobodného ducha nad spoustou
ěkých pout duchovních. Zbyla
echům aspoň ta jediná útěcha, že
ější a nejchytřejší svého věku
bojovník, Matiáš Uherský,
htěl kacířské Čechy jakožto po-
tváře země vyhladiti, marným,
tým, namáhavým a nákladným
přece takové předsevzetí uskuteč-
mohl, a konečně smlouvou aspoň
částí své vyhlídnuté oběti spoko-
nusel.

ni obmezují se dějiny české jen na
domácnost, postrádají světového
významu, a stýkají se jen málo již s dějinami ostatního světa. Nicméně ještě žil duch český svým vlastním životem, ještě hýbala politická činnost celým národem, ještě národní sebevědomí nebylo vyhoštěno ze všelikých vrstev národu!

Zemský sněm o svatém Václavě.

1479 28. září do polovice října.

Král Vladislav vypsal nyní sněm do Prahy k sv. Václavu, který až do polovice října trval, a nový pořádek v zemi České zavesti měl. Přijeli naň nyní také všickni ti páni šlechta a města, kteří dotud králi Matiášovi Uherskému byli stranili. Nejpřednější byli mezi nimi pánové Jan Zajíc z Hasenburka, Bohuslav ze Švamberka, bratři Jaroslav a Zdislav ze Šternberka, synové někdy páně Zdeňkovi, Vok z Rosenberka, nyní již vládař domu Rosemberského, a Jindřich z Hradce. Všickni museli především slavným obřadem zase přijati a jakoby do těla Českého království znovu vštípeni býti; oni sami tomu dávali tvárnost, jakoby teprv nyní Vladislava sobě za krále volili. Stalo se to dne 2. října 1479 a píše o tom starý letopisec takto: „Král tázal se jich: chcete-li mne za pána míti, abyste mi pověděli. Tehdy pan Zajíc, pan Švamberk, Zdeňkovi synové, Rosenberský, pan Telecký z Hradce a jiní všickni páni klekajíce na jedno koleno, prosili sou krále pro boha, pro matku boží a pro všecky svaté, aby jim ráčil odpustiti, co sou kolivěk proti zemi a koruně České učinili. Tehdy král jim odpustil, ruky jim podával a slibem je zavázal, aby jeho z pravého srdce za pána a krále sobě vzali. Potom sou se se všemi ostatními pány i s městy smířili, a krále zespolka prosili, aby je při jich právích, svobodách, obyčejích a při kompaktatech zachoval: a král slíbil to učiniti vedle zapsání svého."

Následkem toho skutku měly se ovšem nyní všecky hrady a statky, těmto pánům od krále Jiřího r. 1468 odňaté, zase vrátiti. To však nebyla všude snadná věc, a musely se ty statky od nynějších držitelův teprv vyplatiti; také jiné spletky z toho povstaly, tak že úplné vyřízení té věci až do následujícího roku se protáhlo; ba spory o jednotlivé statky trvaly potom ještě za dlouhý čas.

Dne 5. října jednáno u přítomnosti krále o urovnání náboženských řádův a poměrův. Katolická strana nyní velikou posilu dostala jak ve sněmě tak při dvoře královském a to hlavně přijetím pánův z bývalé panské jednoty. Byli nyní ještě většími protivníky kališníkův, než dříve, hledíce své převahy používati k utlačení těchto. Největší horlitelé ve smyslu katolickém byli pánové Lev z Rožmitála, nejvyšší hofmistr, Jan Zajíc z Hasenburka, Jaroslav ze Šternberka a Půta Švihovský z Riesenberka; přední zastavatelé kališníkův byli jako před tím Jan Tovačovský z Cimburka, nyní nejvyšší zemský komorník, a Samuel ze Hrádku, podkomoří. Náboženskou snášelivostí, jak jí nyní náš věk rozumí, vynikali jenom pánové Ctibor Tovačovský z Cimburka, Vilém z Pernšteina, Jan ze Šellenberka, později také rytíř Albrecht Rendl z Úšavy a nemnozí jiní. Přišli také kněží obou stran obnovujíce své staré stížnosti. Obnoven byl zákaz, aby jedni druhých nehaněli, a mělo také do Říma posláno býti o urovnání náboženských nesnází a různic. Takové poselství do Říma nešlo a celé jednání o náboženství zůstalo neplodné.

Třetí hlavní otázka týkala se tehdejších zemských úřadův. Již od r. 1467, co se panská jednota králi Jiřímu byla zprotivila, nemohli nejvyšší soudové zemský a dvorský řádně působiti; neodkladné věci soudil a rovnal soud královské komory. Avšak dávný spor mezi stavem panským a rytířským „o sedání v lavicích", t. j. o pořádku a právu při zasedání v soudu, nebyv ještě ukončen, překážel ještě několik let řádnému osazení soudu zemského. Pánové z bývalé panské jednoty podali sněmu zvláštní spis, kterým takových věcí žádali, že z toho bylo zřejmě viděti, kterak jejich největší snaha jde, aby jenom oni, totiž pánové vůbec, výhradně panovali nad ostatními třídami národu. Již nyní vytasili se s žádostí, aby města vůbec ani nebývala na sněmích, tu kde se páni a rytířstvo sjíždí, když se má jednati o obecné dobré a o zemská práva. Také čím dál tím více ukazovali pánové záměr svůj, aby na obecný selský lid uvalena byla tělesná poroba, jak to v Německých zemích povždy bývalo. Nyní ovšem toho ničeho nedosáhli, ale to byl počátek nových rozbrojův v lůně národu Českého, které potom s[illegible] vedly k velikým proměnám. Že p[illegible] ský soud před urovnáním sporu [illegible] v lavicích nemohl již obnoven býti [illegible] sněm opatření, aby okolo krále v[illegible] radové ze stavu panského a ryt[illegible] z kterých by se jeho zemská [illegible] prozatím skládala.

Pro odstranění stálého až i p[illegible] vého nedostatku peněz, jehož krá[illegible] dislav ovšem z vlastní viny trpě[illegible] některé nejdolehlivější závazky [illegible] království k některým osobám, [illegible] knížatům Minsterberským, splniti [illegible] hly, svolili stavové na tom sněmě [illegible] veliké berni, jaké dříve v Čech[illegible] sud téměř ani nebývalo, tak že [illegible] každý obyvatel v zemi do půl léta [illegible] celé své poloroční důchody. K[illegible] od sebe revers, že napotom ani [illegible] potomkové jeho podobných berní [illegible] mi žádati nemají a nebudou; sn[illegible] nalezl, aby král jenom s vědom[illegible] svých těmi penězi nakládati sm[illegible] jich, jako dříve se stávalo, opět [illegible] myslně rozházeti nemohl.

Po odbytí hlavních otázek učin[illegible] sněm několik velmi nutných opatř[illegible] kajících se veřejné bezpeč[illegible] v zemi. Bylo se namnožilo mnoho [illegible] dí, kteří slouživše za žold na vojn[illegible] bez jmění a určitého zaměstnání [illegible] vali se po krčmách a velké neplec[illegible] pili. Říkalo se jim vůbec ležáci [illegible] jako loupežníci. Těm všem se n[illegible] aby do dvou neděl hleděli si nějako[illegible] bu najíti; kdo by po tom čase [illegible] byl, an pána nemá, u kterého by [illegible] bě byl, měl co zločinec považov[illegible] potřeby i pokřikem honěn, stav[illegible] nejbližším krajským popravcům [illegible] trestání odevzdán býti.

Dále zapovědělo se, aby se be[illegible] královy žádná válka více ven ze[illegible] nepočínala, a kdo by k takovému [illegible] jímal lidí branných, ten má podle [illegible] dávného práva trestán býti.

Stavové na sněmu shromáždění [illegible] také o to dbáti, aby se opět ob[illegible] v zemi oživil. Papežskými klatba[illegible] okolním zemím všeliký obchod s [illegible] skými Čechy zakázán; sněm netro[illegible] hned všemu obchodu volné cesty [illegible] mě otevřiti, poněvadž veľká část [illegible] níkův znala se právě bezprostředn[illegible] slušenství Římskému, ale něčím [illegible] se té bídě ulehčiti. Stalo se tedy [illegible] šení, že jen takovým cizím vozům,

narůnc, kteří s nákladem cizího zbo-
áště soli, do země přijedou, dovo-
o v Čechách obilí a jiné domácí
nakládati a ze země vyvážeti.
ní pohraniční četníci na koních by-
ení, aby na to dohlídku měli a ve-
ho také tomu bránili, aby zlato a
nebylo ven ze země nošeno a vo-
Těmto četníkům dáno německé jmé-
trassenreiter a Čechové pří-
to jméno bez rozmyslu překroutili
strosrajtař.
ké se staly další kroky v obme-
ní svobody venkovského pod-
ho lidu. Zakázáno mu totiž cho-
a lovy, lečby se to dělo z rozkazu
prospěchu pánův. Dále zakázáno,
ádný poddaný hospodář svou osed-
eopouštěl a jinám sě nestěhoval.
dříve svůj předešlý pozemek řád-
ým poddaným člověkem osadil a
ním listem od svého pána se vyká-
aké služebná čeleď obojího pohlaví
, když ze služby vystupovala, opa-
e listy na svědectví, že počestně
žila a se vyhostila. Naproti tomu
pánům za povinnost uloženo jest,
eládku, jak mile svůj rok dosloužil,
vůli její déle u sebe nezadržovali.
e byl jen úvod k tomu, aby pod-
lí jako v Němcích uveden byl po-
úplnou porobu tělesnou.

---

k král Vladislav i katoličtí pánové zle nakládati s kališnickými kněžími.

1480 květen — listopad.

lišničtí stavové nemohli se nikterak
omoci, aby král Vladislav měl
vyplnění svého slibu, jejž přijímaje
Českou jim dal, že se o obsazení
kupství Pražského a o uznání kom-
v Římě postará. Nyní se počínaly
ti, které na pravý opak toho ukazo-
Kníže Hynek Minsterberský
výplatu za hrad a panství Kono-
, postoupil je nyní roku 1480 panu
slavovi ze Šternberka, nej-
nu synu někdy páně Zdeňkovu. Ten
byv uveden ve své otcovské dědi-
měsíci květnu 1480, již kázal ka-
ému faráři v městě Benešově,
pryč klidil a své místo katolické-
ězi postoupil. Benešov byl město
nopiští poddané, obyvatelé již ve-
ili z kalicha. Velké utrpení na ně
přišlo, ale pánově vůli nebylo lze opí-
rati se; byltě pan Jaroslav neméně hrdý
a pánovitý, jako jeho otec. Pro zvelebení
služeb Božích dal týž pan Jaroslav r.
1483 k farmínu kostelu Benešovskému
pěkný velký zvon skrze zvonaře Václava
z Velvar uliti, který se tam podnes za-
choval.

Brzy na to stala se jiná taková věc
v Praze. Ve svátek Božího těla dne 1.
června vyšlo v stejném čase dvoje pro-
cessí do ulic Starého města Pražského,
jedno kališnické z kostela panny Marie
před Týnem, kteréž vedl nějaký kněz
Olbram, druhé katolické z Minoritského
kostela u sv. Jakuba, v kterém šli také
král Vladislav a kníže Hynek
Minsterberský. Obě processí někde,
kde se ulice křižovaly, na sebe vrazila;
král kázal, aby se kališnické processí
vyhnulo, Olbram však nevšímaje si krá-
lova rozkazu vyhnouti se nechtěl. Tu při-
skočil pan Zajímač z Kunstatu k
Olbramovi a hrubým pokřikem naň se
obořiv poličkoval jeho. Pohoršení lidu
bylo náramné. Avšak když se katolické
processí s králem do kostela sv. Jakuba
vrátilo, stala se jiná výtržnost. Syn totiž
nejvyššího purkhrabí Jence z Janovic, na
rozumu nedostatečný, upadl v křečích a
tak hroznými slovy vzkřiknul, že všechen
lid byl poděšen a král Vladislav celek po-
lekán znamením kříže se zažehnával.

Král Vladislav spoléhal se ovšem
na většinu katolických pánův, kterých
nyní měl ve sněmích, neméně na konšely
Pražské a Kutnohorské, kteréž uměl do
rad městských dosazovati, ani byli pří-
chylnější církvi Římské a tajně kde mohli
kališníkům škodili. Proto také král po
některý čas na své osobě větší ráznost
vůle ukazoval. Na posledním sněmu Svato-
václavském 1479 bylo uzavřeno, aby se v
Praze všecka kázaní jakož i všeliké písně,
kterými se druhá strana popuditi mohla,
přísně zapověděly. Dobře. Taková popudli-
vá píseň byla také kališnická: „Věrní
křesťané, silně doufejme“ atd., proto že
se v ní pravilo, že pravda boží nenachází
útočiště u papežův, kardinálův a biskupův,
a zpívávala se dříve ve všech kališnických
kostelích. Nyní v oktávě po oněch pro-
cessích o Božím těle, 8. června, podráž-
dění kališníci vzdor zápovědi zpívali ji
zase po rozličných kostelích jak v Pra-
ze tak v Kutné Hoře. V Praze pak
jeden kovář jda ze Staroměstské radnice
začal sobě také tu píseň prozpěvovati; i

sebrali ho drábové ještě s jinými, kteří se s ním do zpěvu dali, a všickni za to ve vězení utrpěli. V Kutné Hoře zas také 8. června začal jeden švec, Polák, o nešporách také tu píseň zpívati; ale jakž jedině z kostela vyšel, jali jeho. Počalo to v Praze v lidu velikou kyselost a nespokojenost budíti, a král Vladislav se zdvihl a 12. června do Kutné Hory ujel. Sotva tam ve Vlaském dvoře osedl, tu se asi pět set horníkův pod svými korouhvemi před Vlaským dvorem shluklo, učinili hrozivou demonstraci, aby král řečeného Poláka z vězení propustil, což on také bezděky učinil. Do Kutné Hory svolával král sněm k počátku měsíce července 1480. O jednání toho sněmu sice nic není vědomo, ale dály se na něm věci přímo proti kališníkům namířené. Staroměstští konšelé totiž vyslali k tomu sněmu z úmyslu prý některé z nejhorlivějších a nejčinnějších kališníkův, aby se jich zbavili. Byli to Jan Sosnovec, Jan Žiž, řezník, Matouš Šerlink, řezník, a Martin, perkmistr od Zlatého kola (nynější číslo domu 402 v Rytířské ulici), vedle jiných. Tito zde jmenovaní byli v Kutné Hoře hned 4. července zatčeni a na Hrádek Křivoklát do vězení poslání. Neměltě král ještě na tom dosti, a dal, když se byl na čas vrátil do Prahy, dne 14. srpna opět zjímati Staroměstské měšťany: Kulhánka, zámečníka, Prokopa, vačkáře (hotovitele vakův), Popela, platnéře, Jíru, hrstníka (krupaře) a mnohé jiné, a ti byli na Staroměstské radnici do vězení dáni. Tam seděli až do 11. září; toho dne byli tak nemilosrdně a nekřesťansky zmučeni, jako by byli nějací vrahové neb zrádci. Zvláště prý nějaký pekař, Šejnoha Němec, vytažen byl na skřipec, mučen a pálen, že ho bylo veskrz prohlednouti, a že na skřipci přetržen i umřel. Tělo jeho zahalené nechtěli pak nikomu ukázati, a žena jeho nesměla proň ani žalost svou na jevo dávati. Nesli ho kališníci k sv. Ondřeji s žáky, a slavně mu zvonili u Panny Marie před Týnem. Mučením těch zajatých chtěli konšelé nějakých tajností z nich vyzvěděti, a oni nemohli ničeho vyznati. To se stalo již po onom Kutnohorském sněmu, který ještě jiným skutkem stal se památným. Když totiž ten sněm byl jako již na rozchodu, radili katoličtí pánové králi ke skutku ještě rozhodnějšímu, aby totiž nejoblíbenější kališnické kazatele Pražské také odstraniti dal. Král Vladislav přijav tu radu dal skutečně hned 21. srpna kněze Michala, Poláka, faráře u sv. Jiljí, Václava, faráře Svato-Havelského, Václava ze Slaného, faráře od sv. Valentina, a Jana Mištu, faráře od sv. Mikuláše na Malé straně do Králova dvora na Starém městě zavolati, aby prý tam ve shromáždění knížat a pánův odpovídali za svá kázaní k lidu.

Nejdůležitější osoba byl mezi nimi kněz Michal, rodu šlechtického z Češeval z Lekna v Poznaňsku. Ten byl již za mládí do Prahy na studia přišel, potom nějaký nedlouhý čas žil v Krakově a ve Hnězdně, ale brzy se zas do Prahy vrátil a již 30 let vPraze ztráviv a celý se počeštiv ku kališnictvu přilnul tělem a duší. Pražané si ho záhy oblíbili co výborného kazatele. Měltě pak velkou radost z toho, že po smrti krále Jiřího Vladislav, vnuk Polského krále Vladislava Jagajly měl býti Českým králem; proto byl hlavním podporovatelem strany v Praze, která si Vladislava za krále míti přála a v skutku nemálo také k jeho zvolení přispěl. Zdálo se, že král Vladislav jemu za to nad jiné oddán byl, neboť s jeho volí stalo se, že r. 1473 dne 2. září uvedli kněze Michala všickni tři purkmistři měst Pražských slavným způsobem do kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehrad, kdež zároveň, k veliké radosti kališnické Prahy, zaveden byl také veškeren kališnický obřad. To jen za nepřítomnosti úřadův kapitoly Vyšehradské státi se mohlo, jichžto tehdy ovšem málo bylo. Však to také jen krátký čas trvalo, kapitola brzo zase kollegiatní kostel svůj nazpět dostala a kališnický obřad zrušila. Podrobných zpráv o tom však není. Proto kněz Michal již roku 1476 bydlil zas mezi kněžími u Panny Marie před Týnem, a nyní byl farářem u sv. Jiljí; měl již asi 60 let věku svého, vynikal netoliko postavou a výmluvností, ale i nevšední učeností a bezúhonností mravů svých. Proto k němu nejen ostatní kněží a mistři, ale i obecný lid co k vůdci a otci svému hleděli, a když byl nyní ku králi zavolán, také drahný počet kněží, mistrův a měšťanstva doprovodil jej k neodvratnému, jak všickni tušili, mučednictví.

V Králově dvoře puštěni jsou výše řečení čtyři farářové před krále, okolo nichož seděli knížata a zemští pánové. Sám král Vladislav jal se k nim prvé promluviti a na ně žalovati, že jsou i

proto že prý kázali, co z víry nebylo, tím chtěli obce Pražské v neposlu- ví uvesti. Pak obrátiv se ku knězi halovi zvlášť pravil, žeby největ- trestu hoden byl, právě jako ti mě- , kteří tehdáž již na Křivoklátě se- Kněz Michal chtěl se hájiti, osvěd- se v nevině a zastávaje kázání svá, nikdy proti víře nebyla; avšak král křikl řka: „Ty nám vždy řeč pře- ješ, nebo sme my položili tak pří- kážete to, co z víry není." K tomu l kněz Michal řka: „Však já dobře le mám trpěti jen pro krev Kristovu rozdávání dítkám, — ale mne nic ětě od pravdy neodvede."

li při tom také někteří jiní kněží a , a ti snažně uprošovali krále, aby udem neukvapil a aspoň času do- k vyšetřování a ospravedlnění se. to bylo tenkrát všecko nadarmo, Vladislav, který jinak co král eliké prosby a žádosti neuměl jinak ídati, než slovíčkem „dobře", od- ty čtyry faráře do vězení na Karl- Jeden z těch odsouzených, farář av ze Slaného, psal pak o tom u takto: „Aj toť jest velmi divné, ádný ani z knížat ani z pánův za pravedlivost neprosil; také pan Jan ovský nebyl jest při tom, ani pan l z Hrádku, ani pan Mikuláš Trčka, ale jiní páni divíce se nám, na eděli, když volajíce se k slyšení před jsme oslyšáni." . . . „A když jsme od krále s dobrou myslí, poctivý Michal, otec náš, ku pánům zemským milý králi, dej vám Bůh milost svou! ž nikdo neodpověděl, kazatelským řekl: a co vám milost boží není na, že neprosíte? A někteří sou se A když to pověděl, vyšel s třemi i, kteřížto následovali sou jeho ja- synové otce svého milého." Ve dvo- lově stál již vůz připraven, na němž o žaláře býti vezeni. Tu vypravuje řečený dále: „A když kněz Michal val naň, řekl k okolostojícím: Rádi me pro pravdu boží a pro krev Kri- žíše. Tehdy jeden dvořenín jedno- měnem Běšín, úhlavní protivník vy krve, stoje řekl: pro lež tvou, ezectný, to trpíš, ale ne pro pravdu. n ihned kněz Michal odpověděl: á v ústa svá mluvě jakožto zlý člo- k okolostojícím řekl: Aj na králově co se s námi páše, jaká smělost ní, budiž tobě toho milý Bože líto! Ale snad tehdy byla by nějaká bouřka povstala, by byl pan Oldřich Medek z Valdeka (purkhrabí tehdáž hradu Pražského) k tomu nepřišel a řekl Běšínovi: Ty jiným měl by toho brániti, a pak sám počínáš. A přidal jest: Neutrhejte těmto kněžím, neb jsou v kázni královské. A ihned přestali."

Ve voze bedlivě přikrytém, aby jich lidé spatřiti nemohli, sprovázeni houfem jezdcův královských, vezeni jsou velmi rychle po příkopech mezi Starým a Novým městem okolo kostela sv. Štěpána ve zdi, kdež nyní jest policejní ředitelství, poštovskou ulicí na Karlův kamenný most, a dále přes Malou stranu na Pražský hrad, kde je co vězně do věže vsadili, a tři dni tam drželi. Dne 24. srpna pak je opět do vozu vsadili a na Karlštein zavezli, kdež s počátku seděli v žaláři tmavém a smrdutém až do sv. Matouše, potom každý seděl zvlášť.

Takové počínání královo proti kališníkům, kterým se při nastoupení království Českého byl slavně zavázal, že je bude chrániti a jich duchovní potřeby opatřovati, spůsobilo ovšem v celé zemi veliké pohnutí; i sešli se opět všickni kališničtí pánové, rytířstvo, města i kněží ke dni sv. Matouše, 21. září, ve velké kolleji Karlově ve Starém městě Pražském, a uradivše se, vyslali některé ze sebe ku králi do Králova dvora dne 24. září, s prosbou, aby ty vězně, duchovní i světské, ráčil jim vydati, aby jich vinu mohli sami vyslyšeti, i aby bez dalšího trápení mohla jim se spravedlnost díti. Povídalo se totiž vůbec, že se s těmi vězni, zvláště na Křivoklátě, při vyšetřování jich domnělého provinění velmi nelidsky nakládá, zvláště pak obviňováni byli z ukrutnosti Krištof Opl z Fictum, dvorský maršálek, Václav Štětina ze Svárova, králův kuchmistr, Hrozek, purkhrabí na Křivoklátě a nad vězni v Staroměstské radnici pásli se někteří Staroměstští konšelé.

Král Vladislav nedal místa prosbám poslancův stavovských i bylo jim s ničím odejíti. I šli k němu opět druhý den a potom ještě třetí den, snažně prosíce, aby král ty vězně na rukojemství propustiti ráčil, a on vždy nechtěl, pravě, že nemaje rady své při sobě nic v té věci učiniti nemůže. I stalo se veliké zarmoucení v lidu a porozuměli tomu, že král kališníkův málo sobě váží, ale že jest se s protivníky spřáhl.

Však z těch kněží z Prahy v měsíci srpnu na Karlštein vyvezených a všelijak trápených, ochuravěl kněz Michal, Polák; Opl Fictum, Němec, maršálek královský, kázal mu nějaké mosazné hrušky rozpálené pod páže, a rozpálené železné plechy pod nohy klásti, až konečně mukami a žízní utrápen dne 2. listopadu v tom Karlšteinském vězení umřel.

Tak mu udělal král Vladislav, sourodák, za to, že se věrně za jeho povýšení na trůn český přičinil; lid pak český kališnický toho kněze Michala za mučenníka pro víru považoval a ctil. Král Vladislav ulekl se nemálo té smrti kněze Michala, a aby nebyl co ukrutník rozkřičen, kázal zemřelého na hřbitově u sv. Palmacia pod Karlšteinem poctivě pochovati a ostatní kněží z Karlšteina propustiti; nesměli však napotom nikdež ani ve městech ani na královských statcích přebývati.

Náhodou přijel potom dne 23. listopadu od krále Matiáše Uherského v poselství Jan Filipec, biskup Váradský, do Prahy, a ten přemlouval krále Vladislava, aby ty kališníky ještě na Křivoklátě a na Staroměstské radnici sedící dále týrati a mučiti nedával, ale je propustil. Bezpochyby, že jeho k té přímluvě užili jeho někdejší pánové, přátelé a tovařiši, Ctibor a Jan bratří Tovačovští z Cimburka. Král Vladislav, nesměje se jeho žádosti opříti, učinil tak již 25. listopadu, a všickni vězňové propuštěni byli na svobodu sice, ale aby se nenavracovali více k domovu a statkům svým dříve, než by jim každému zvláštní na to milost královská zjednána a propůjčena byla.

Neupokojenost a rozervanost v Čechách pro neplnění slibův královských. Čeština v soudech a deskách moravských. Povodeň.

1480 — 1482 květen.

Slavný slib od krále Vladislava českým stavům daný, když ho na český trůn volali, že nejistému postavení kališnické církve bude hleděti konec učiniti a zemi arcibiskupem opatřiti, k vyplnění svému se nic a nic neblížil. Kališníci spatřovali v nedostatku kněží svěcených nebezpečenství pro další trvání náboženské strany své, ba někteří již k tomu radili, aby podobně, jako to u českých bratří bylo, zvolili sobě biskupa, který by svěcení uděloval a jinak biskupské moci užíval i bez potvrzení od papeže. Jiní však se vždy tomu protivili nechtíce takovému úplnému odtržení od církve Římské. A když tak rozličné mínění sem tam se kolotalo, rozmnožila se mezi nimi strana úzkoselivých, kteří se horšili ze všeho, v čem kališníci vůbec od obecné církve se uchylovali. Jsouce však na počet slabí, počali se opět s katolíky přáteliti a skrze ně u krále přízně hledati.

Král ve městech, zvláště v Praze, rady městské skoro vesměs osazoval konšely takovými nejistými a zpátečnickými kališníky, které pak lid vůbec za protivníky kalicha držel. Nyní dokonce ukazoval se král sám co takový zjevný jeho protivník. Čechové uznávali vesměs potřebu sjednocení národu, takovými okolnostmi však sklíčeni nemohli se nikterak této sjednocenosti dodělati. K tomu se přidaly všeliké závazky krále a země, jež se měly plniti knížatům Minsterberským, synům někdy krále Jiřího, a knížatům Saským, kteří dosud nesplněny a nevyřízeny zůstávaly. A tak z toho všeho byl stav království Českého neupokojený a velká rozervanost panovala ve všech společenských poměrech v zemi.

Nejbližší následek toho jevil se v tom, že sněmy v dostatečném počtu se nescházely a bez pořádného uzavření zase se rozcházely. Takový by valný sněm na počátku měsíce května roku 1481 v Praze. Kališničtí stavové měli na něm většinu a nechtěli se dáti do jednání o královských předlohách, pokud by jejich náboženské stížnosti nebyly napřed vyřízeny. V čele odporu proti králi postavili se i někteří z předních rad králových, jako nejvyšší komorník zemský Jan Tovačovský z Cimburka, bohatý rytíř Mikuláš starší Trčka na Vlašimi, purkhrabí kraje Hradeckého, Mikuláš mladší z Hořic a na Pecce, a dosud vždy věrný Petr Kdůlinec z Ostromíře. Zjevně mluvili a vinili krále, že smluv a přísah svých neplní. Pak žalovali předně na to, že král nestaral se o arcibiskupa, který by i kališníkům kněží světil, že trpí, když kněží katoličtí haní a kaceřují kališníky na svých kázaních tu ve hlavním chrámě u sv. Víta, tam v klášteřích u sv. Jakuba na Starém, u sv. Ambrože na Novém městě a jinde; a kdežto žádný trest za to jim není, každý sebe menší přestupek u kališníkův tresce se přísností neslušnou. S velkou nevolí mluvili

strannickém chování se Staroměst-
konšelův, kteří se prý propůjčují
roje útisku svých spoluměšťanův,
o pánech katolických, že na pan-
jím zas navrácených netoliko kali-
kněží, ale i obyvatelstvo pronásle-
vyhánějí. O měšťanech Pražských,
juvě biskupa Filipce z vězení na
propuštěných také trpce králi
avovi domlouvali, že jim nedovo-
Prahy do svých domů a k rodinám
rátiti. Král Vladislav ovšem potom
svoloval, aby se navrátiti směli;
é sněm se rozešel bez všelikého
í. Když pak stavové ke dni sv.
zase do Prahy svoláni byli, stala
zi oběma stranami 31. července
a a jakési narovnání, že se měl
ch farách obnoviti ten stav, v ja-
fara byla při nastoupení trůnu
Vladislava, tak že kališničtí fará-
ěli se navrátiti na fary katolických
s kterých byli od těchto sehnáni.
tito však si vymínili, aby navrá-
ráčové při mši česky nezpívali a
svátosti nemluvňátkům nepodá-
likož v kompaktatech k tomu po-
dáno nebylo. Tak bylo vše smlu-
ale ničeho nedrženo, a žaloby i ste-
strany kališníkův konce neměly.
jiný sněm k sv. Václavu toho r.
ypsaný, zas knížata Minsterberští
li, ale odporné listy poslali krále
lava o dluh tvrdě upomínajíce.
musel ten sněm až k sv. Ondřeji,
topadu, odložen býti, a tu knížě
k Minsterberský na Poděb
h vždy naléhavě na krále a pány
, aby konečně dosáhl sum, jimiž
ím zavázáni byli král i celá země.
nalo se nic více, nežli že na králov-
ésta vložena byla daň taková, aby
lí budou vařiti piva, po celé zemi
do roka z každého strychu obilí
mnom bílém groši. Zdá se pak, že
následujícího roku 1482 synové
krále Jiřího od krále i od země
ní svých požadavkův na penězích
l.

ké Saský vojvoda Albrecht, choť
y, dcery krále Jiřího, ještě nebyl
od krále Vladislava vyplacen za
kou pomoc, kterouž r. 1471 při vo-
rále Čechům byl se propůjčil. Do toho
ní byla vpletla pře Saských vojvod
ní města Plavna ve Fojtlandě a ně-
panství v Čechách, ježto vlastně
chům, staršímu a mladšímu z Plav-
na náležely. Po dlouhém vyjednávání umluven byl konečně ke dni 21. dubna 1482 slavný sjezd do města Mostu, a přijel tam sám král Vladislav s nejvyššími úředníky a pány zemskými i s drahným komonstvem, a oba Saští vojvodové Arnošt a Albrecht také s předními šlechtici a radami svými. I stalo se tu v městě Mostu dne 2. května 1482 mezi nimi konečné narovnání, kteréžto Čechům i Sasům na mnohá léta pokojné a přátelské sousedství zjednalo. Král Vladislav se zavázal odsloužiti se Sasům za jejich pomoc roku 1471, když by toho žádali, podobnou pomocí jistým počtem vojska; vojvoda Albrecht na novo se koruně České zavázal k manství za města, hrady a statky v Míšni ležící, král Vladislav mu jich všech pojistil a potvrdil, také Plavno ve Fojtlandě. Pánům z Plavna byly pak jejich statky v Čechách, Bečov, Kynžvart a Hartenštein v Loketsku vráceny.

Hned v prvním roce, co celá Morava octnula se v moci krále Matiáše Uherského a pan Ctibor Tovačovský z Cimburka tam nejvyšším zemským hejtmanem byl, stalo se na sněmu v Brně 6. září 1479 u přítomnosti krále Matiáše usnesení, jakým pořádkem páni moravští při zasedáních a slavnostech veřejných jedni po druhých choditi a sedati mají, a vyhražena starodávným rodům panským přednost před novými. Toho roku 1480 usnesli se také stavové moravští hlavně působením výtečného pana Ctibora z Cimburka na tom, aby se zápisy a všelické veřejné listy do desk zemských Olomouckých i Brněnských vkládaly jenom v českém jazyce, i aby se při zemských soudech též všecko v národním českém jazyce vedlo, kdežto až do té doby středověký zvyk trval, všecko to jenom v barbarské latině zapisovati. V tom jakož i v sedání pánův podle starožitnosti rodu předešli Moravané Čechy o mnoho let. Ostatně pánové moravští tak dobře jako čeští bažili nejen po přednosti, ale i po panování nad ostatním obyvatelstvem; avšak pokud živ byl šlechetný a rázný pan Ctibor Tovačovský z Cimburka, postačila všeobecná vážnost jeho, jíž v celé zemi požíval, k urovnání a ukončení sporův o to vedených pokaždé dobrovolnými mezi stavy umluvami, a nepřišlo proto na Moravě nikdy k takovým bouřlivým výstupům jako v Čechách.

Roku 1480 počal se opět válečný hluk rozléhati na hranicích rakouských; pocházel nejvíce od českých a moravských válečníkův, kteří se domáhali starých nezaplacených náhrad na císaři Bedřichovi, na králi Matiášovi a na rakouských pánech. Tu se uzavírala příměří a nové smlouvy, z nenadání zas se všecko rušilo, a tak trval ten hlomoz válečný střídavě v těch brzo v oněch stranách až do r. 1483.

Letopisci zaznamenali k roku 1481 také velikou povodeň v Praze, která prý byla větší než ona r. 1432, co kamenný most Karlův v pěti obloucích přetrhla, od kteréžto doby přes ty protržené oblouky dřevěné mostnice položeny býti musily. Povodeň toho léta stala se dne 8. června v pátek před sv. Duchem, a voda sáhala přes tu kamennou hlavu, Bradáč řečenou, u křižovníkův Staroměstských pod mostem, tak že všecku téměř hlavu přikryla, nechávajíc jen suchého temene hlavy, co by byla pleš, kdežto roku 1432 voda té hlavě jen až do nosu sahala. Potopeno bylo i malé náměstí u matky Boží na louži (Mariánský plácek), sahala až k domu u věže Svatomikulášské na Kůrném trhu, vedrala se do kostelův u sv. Ducha, u sv. Anny a do jiných, v domích lidem velikou škodu činila, také na mlýnech a ohradách na dříví.

Příchod biskupa Augustina Luciana do Čech. Pokusy ku smíření mezi kališníky a katolíky.

1482 duben — 1483 červen.

Kališničtí stavové čeští poznavše záhy, že se splnění slibu královského strany opatření potřeb náboženství svého sotva dočkají, zdá se sami se ohlížeti počali, kterak by sobě biskupa Římského svěcení získali, aby jim v tom vyhověl. Takový se jim vyskytl v Mirandole, italském městě hrabat Galeotův nedaleko města Modeny. Byl to kněz Augustin Lucian, biskup Sankturinský, narozený v italském městě Vičencii ze šlechtického rodu de Bessariis. Jeho latinské biskupství nalézalo se na řeckém ostrově Santorinu čili Theře; bylo malé a chudé. Proto přebýval v posledních létech u řečeného hraběte Galeota v Mirandole, tehdáž samostatném hrabství, kdež proti papežově vůli odvážil se, husitské žáky na kněžství světiti, zvláště, když jak se od řečeného hraběte a manželky zvláštní ochrany a přízně požíval. dne 20. dubna 1481 posvětil v Mo na kněžství Baltazara, syna S slava Mrzáka z Miletínka Pardubicích. Však tu spůsobil to pa náměstník v Bononii k rozkazu sa papeže, že mu další svěcení českých lišnických kněží naprosto nemožným něno bylo. On kališníky za kacíře ne val, naopak vysoce si jich vážil pr jich zachovalost a čistotu mravů, na nich shledával. Umínil si tedy s a radou hraběte Galeota vlast svou stiti a na cestu do Čech se vydati. vil, že to činí z vlastního vnuknut nikoho volán nejsa, ba ani nevěda, rou stranou a kudy by tam jeti měl; jal s sebou netoliko potřebné tovary a komonstvo, ale i listiny, jimiž mu štěna byla biskupská moc a důstoj Výjezd jeho z Italie stal se bezpoc dne 28. února, a dne 2. dubna 1482 v pil ponejprv na hranice království Č ho. I zavítal napřed na Winterb k panu Petrovi Kapléřovi Sulevic, a jel dále do města Pís kdež o božím hodu velikonočním, 7. na, mši sloužil a bířmoval. Potom po proň Táborští, a on na Táboře hl val a svatou mši sloužil také. Na to zen byl ve hlučném průvodu k pá Trčkům na Lipnici, kdež jej velmi ctivě po několik neděl chovali. Přij zde posly ode mnoha měst, která jeh biskupa přijímala a jemu slibovala, že neopustí, ale svými hrdly a statky v ného státi chtějí. On pak tu hned na L nici počal na Boží hod sv. Ducha, května, kněží světiti.

Můžeme si mysliti, jaké to bylo po tí myslí v celé zemi, když se bleskem letěla zpráva, že kališníkům přišel bi světit jejich kněží: kališníci dosud skřičení jásali, katolíci tmuli a zlo k tomu pohlíželi; kališníci spatřu v Augustinu Lucianu božího anděla, tolíci zas pravili, že jest podvodník a běhlík, který prý před církevní k utekl. Mnohému slyšícímu, že ten bis na Lipnici kněží světí, přišel na mysl dobný příběh na počátku husitského h v Čechách, když roku 1417 Pražský tící biskup a arcibiskupský generální kář, kněz Hefman, také na Lipnici k tům kněží světil, i počali věřiti, že b potom, jako tenkráte, hrozná válka

pukne. Neobyčejná tato událost uvedla také krále Vladislava v nemalé rozpaky, i nevěděl, jak se má k tomu biskupovi chovati. Dal mu psáti, co v Čechách činiti zamýšlí? a Augustin Lucian mu odpověděl, takto: že slýchal sice ode dávna mnohé pověsti o kacířství českém, ale když přicházeli Čechové k němu pro dojití kněžství, že shledával je pokaždé býti hodné, ctnostné a pravověrné; i seznav tudíž, jaká křivda se Českému národu děje, zapálil se žádostí upřímnou, posloužiti jemu dle možnosti osobně, aniž prý o jeho takovém úmyslu, kromě pána Boha, kdo čeho se dověděl; nyní že se již tím dokonaleji přesvědčil, kterak Čechové mnohem lepší jsou v zachovávání křesťanského života, nežli jiní, kteří nad ně se vypínají; — úmysl jeho že nevede k roztržkám ani boufem, alebrž ku pokoji a smíření; ba že doufá, že pomocí svou nemálo přispěje k dorozumění se stran a k ukončení škodného sporu mezi svatým otcem a Českým národem; — aby král jeho utrhačům nevěřil a nedal mu činiti překážek, věda že požívá biskupského důstojenství v řádu a v pravdě.

Na to mu král dne 8. června odpověděl krátce, že bude rád, když se ukáže pravdou býti, co mu biskup psal; avšak nejevný vchod jeho do země, který se stal mimo obyčej biskupské poctivosti, k dává pochybovati o tom, jako by ho papež byl poslal, a také že jeho posavadní působení v zemi nezdá se býti dle pravidel práva a nemůže býti obilbováno. Kdo prostředkovati chce mezi stranami, tomu že sluší se nechýliti se ani v pravo ani v levo, a také čistu býti vší skvrny a všeho podezření. Však podaří-li se v Čechách narovnání s obecnou církví skrze něho nebo skrze kohokoliv jiného, že to vždy poslouží králově mysli k největší útěše.

Ani Pražané ani Kutnohorští, jsouce v přísné kázni královské skrze konšely od krále jim sazené, netroufali si, vzhledem náboženství a biskupa Luciana nějakých krokův učiniti; tím živěji počínali si dvě stará hlavní sídla Husitství, obce měst Žatče a Králové Hradce. Města Žatec, Louny a Slané učinila mezi sebou 15. června 1482 jednotu a vybízela také všecky pány a rytíře jiných svých, kteří byli kališníci, aby jim přistoupili pro zachování práv a svobod svých proti útiskům, jichžto prý měti musejí jak v přijímání pod obojí spůsobou tak i v daních nesnesitelných. Vedla se také veliká stížnost na tajné udávání, kterému král věří a proto ku kališníkům velmi nemilostivě se chová. Proto také slibovali sobě v té jednotě všichni, zastávati sebe vespolek hrdly a statky, kdyby se jim křivda dála; krále zas prosili, aby nařídil, aby každý, kdožby na ně žalovati chtěl, činil to veřejně před soudem a nikoliv tajně, a osvědčovali, že z obcí svých nikoho nevydají k jinému soudu, než ku kterémuž právem přináleží.

Do Králové Hradce zase sjeli se páni Trčkové, Mikuláš starší na Vlašimi a mladší na Lipnici, potom starý Petr Kdýnec z Ostromíře na Smrkovicích, Mikuláš mladší z Hořic na Pecce a jiní mnozí z rytířstva, potom města Hradec a Dvůr Králové a Jaroměř, a učinili mezi sebou 17. června jednotu, zavazujíce se zápisem ještě ostřejšími slovy nežli Žatečtí, také ku vzájemné pomoci proti nepříznivému postupování vlády krále Vladislava, jakým se unášeti dává proti kališníkům. I připomínali, kterak král své přísahy nedrží a kterak katoličtí páni nepřestávají proti smlouvám jednati a ku kališnickým kněžím a k obecnému lidu nepřátelsky se chovati. Také toužili na pány vůbec, kterak chtějí celou vládu v zemi do svých rukou dostati a všecky ostatní stavy potlačiti. Viděti bylo z toho, že rytíři strany kališnické vždy ještě jednomyslně při městech stáli. Ten zápis končil se slovy týkajícími se biskupa Luciana, že ho ochotně k sobě přijímají a sobě slibují pod ctí a věrou, nedati mu protivenství s kterékoli strany činiti, alebrž do těch hrdel a statkův ho hájiti. Také se bez prodlení všichni účastníci toho sjezdu z Králové Hradce zdvihli a na Lipnici zajeli, odkud biskupa Augustína Luciana s sebou pojavše s velikou radostí a slávou do Králové Hradce jej sprovodili, kdežto na radnici čestné sídlo jemu připraveno bylo. V tom průvodu biskupovu z Lipnice do Hradce počítalo prý se až do 12.000 lidu branného, neboť bylo prý obávání, žeby jim v tom katoličtí pánové nějaké překážky klásti chtěli.

Také v Králové Hradci biskup Lucian ve chrámě sv. Ducha mnoho kněží vysvětil, zvláště těch, kterým byl dříve již na hradě Lipnici teprv svěcení na podjahenství a jahenství udělil.

Potom pan nejvyšší purkhrabí Jan

z Janovic, nejvyšší komorník Jan Tovačovský z Cimburka, a podkomoří Samuel ze Hrádku svolali sjezd kališnický ke dni 25. července 1482 do města Nymburka, aby tam ten biskup Augustin Lucian ode všech Čechův pod obojí mohl řádně uznán a za duchovní hlavu přijat býti, i aby se k opatření jeho osoby mohlo potřebné zřízení státi. Sjezd v Nymburce byl skutečně velmi hlučný, a byl tam i biskup Lucian z Hradce přivezen. Všickni se ochotně přiznávali k němu a že za jeho bezpečnost státi budou všickni vespolek se zapisovali. Byli tu také poslové z měst Pražských a z Kutné Hory, a ti se tak učiniti zdráhali. Znali se sice také ku kalichu, ale pro věrnost, kterou chtěli zachovati králi Vladislavovi, nemohli prý se k nijakým novým závazkům podávati. Všickni hlasitě proti nim reptali a strojili si z nich posměchy. Biskup pobyl v Nymburce asi tři neděle, rozdával ve farním chrámě večeři páně pod obojí, a biřmováním i svěcením kněží, kteří z Prahy a z Kutné Hory a odjinud přijížděli, opět valně poslouživ, vrátil se zas do Králové Hradce.

Král Vladislav na takové počínání kališníkův s nechutí a bázní pohlížel, ale k biskupovi Lucianovi, z nenadání jemu do království přišlému, aby kališníky v myslích jejich posílnil, měl obzvláště nechuť velikou. Však veřejně nedával to na sobě znáti, ale aby rozčilené mysli uchlácholil a od náboženského stranění poněkud odvrátil, dal dne 13. srpna na Staroměstském náměstí v Praze veleslavný turnaj ustrojiti, v kterém se sám osobně účastnil, také kníže Hynek Minsterberský na Poděbradech a 16 jiných předních českých šlechticův. Nade všecky však vynikl obratností a silou sám náčelník všech kališníkův českých, pan Jan Tovačovský z Cimburka z Mladé Boleslavi; nebyltě v devateru honění ani jednou k pádu přiveden, z čehož kališníci měli radost nemalou.

K ukojení mysli ještě jiná věc velmi posloužila. Stařický Hanuš z Kolovrat, probošt u sv. Víta a administrator arcibiskupství Pražského, vyhlásil dne 7. září 1482, že klatba od papežův nad Čechy někdy vynesená, mocí a nařízením papeže Sixta IV. konečně zdvižena i sňata byla s celé země, tak že od té doby služby Boží v kostelích katolických (kališníci si těch klateb nevšímali) všude bez překážky řádně zase konati se mohly.

Kališníci nicméně, proto že biskup Lucian posud ani od krále ani od Pražských pánův, to jest konšelův, ještě řádně přijat nebyl, položili sobě zase ke dni 28. října nový sjezd do města Slaného. Hradečtí měšťané řečeného biskupa i tam v četném a slavném průvodu přivezli, a přijat ode všech ve Slaném shromážděných s velikou slávou a poctivostí. Tu se dálo totéž, co prvé v Nymburce a v Králové Hradci. Král Vladislav poslal k tomu sjezdu svého kancléře Jana ze Šellenberka, katolíka kališníkům příznivého, aby shromážděné před stranným umluvami varoval i aby je k vydání ze sebe desíti osob k rokování se stranou Římskou sklonil, neboť i katolíci měli totéž učiniti. Ale shromáždění tu kališníci nicméně se sobě zapsali o hájení kalichu i biskupa Luciana, ba také ku pomstění všeliké křivdy, která by se kterému kališníku následkem tajného udávání a osočování od zlých lidí stala. Zápis ten podepsati opět se zpečovali poslové Pražští, Kutnohorští, také Litoměřičtí, Mělničtí a Kouřimští, chtíce se králi zachovati. Vzhledem rokování s katolíky učinilo shromáždění králi po vůli, i zvolilo deset mužův ze sebe, nejschopnějších svých nástáncův naproti druhé straně, pana Jana Tovačovského z Cimburka, Jana Jence z Janovic, Mikuláše z Landšteina, Pavla Skalského z Jenštejna a Slavatu ze Chlumu, čtyry rytíře, Petra Kdúlince z Ostromíře, Mikuláše z Hořic, Jana Malovce a Jana z Tečínovsi, z měst jen jednoho, Mikše z Loun, tak že jich bylo deset.

Po skončených poradách vezen jest ještě biskup Lucian ze Slaného hlučně a slavně do spolčených s ním měst Loun a Žatce, kdež také slavné mše sv. čítal, biřmoval a pod obojí rozdával. Ze Žatce pak vrátil se zase do Hradce Králové.

K rokování s kališníky zvoleno byli z katolické strany tolikéž deset mužův, pánové Jan Zajíc z Hasenburka, Bohuslav ze Švamberka, Jaroslav ze Šternberka, Jindřich ze Hradce a Burian z Gutštejna, z rytířův Jan Roupovský, Oldřich Dubanský, Bohuslav Litovský, Jan Firšic z Nabdína a Jan Údrčský. Těchto dvacet jednatelův, ve-

důvů stavovských a žádný kněz,
lo dne 13. ledna 1483 v Praze k slav-
rokování. Obě strany prosili krále,
přijma k sobě některé rady své, rá-
rokování nejen přítomen býti, ale
středkovati mezi nimi. Rokování po-
mluvili jenom náčelníci obou stran,
Jan Zajíc, katolík, a pan Jan To-
ovský, kališník, kteří se pokaždé
se svou stranou uradili.
ned v první rozmluvě ukázalo se, že
ká strana za hlavní výminku k vy-
ání klade odstranění rozdílův u víře
jné poslušenství k církvi; a když se
y proto již mysli kvasiti, král Vla-
lav předvídaje zlý konec, přetrhl
vání až do zejtří. Mezi tím přimlou-
e co prostředník po stranách. Téhož
ještě třikrát vyslýchal stranu Řím-
a druhého dne, 14. ledna, připustil
bě pány druhé strany. K těm dal za
panu Benešovi z Veitmile
iti, aby se s katolickou stranou za-
na osm let, že se pokojně snášeti
u, a že v tom čase má se v Římě
čně jednati buď o potvrzení kompak-
buď o cokoli jiného, co by k svor-
a míru mezi nimi posloužiti mohlo.
o pan Jan Tovačovský, poradiv
svými, odpověděl králi, že s tím sou-
ti nemohou, za jedno že toho vlastně
epotřebují, aby jim kompakta-
od papeže potvrzena byla,
vadž jsou jim jednou potvrzena od
šť moci, totiž od koncilium Ba-
jského a od císaře Sigmun-
a druhé že lhůta osmi let pokoje jest
krátký čas, aby se čeho dovedlo,
že se pánům Římské strany nezdá s
se zapsati, nikdy více kališníky ne-
ovati a hanětí, a kdyby jim papež
jednou rozkázal, proti nim bojovati
žovou válku zdvihnouti, aby jeho v
neposlouchali ani žádného jiného.
kališníci v té odpovědi již o pa-
tvrzení kompaktat nestáli, k tomu
jak se zdá, jen ten důvod, že tako-
rozeň nezdál se jim ještě zralým
že pak žádali pokojně žíti vedle
Římské, to bylo ovšem mluveno
mýslu náboženské snášelivosti na-
věku, jakého střední věk tehdáž je-
eznal. Žádná lhůta pokoje nemohla
níky upokojiti, poněvadž se jim jed-
o uznání jisté pravdy naprosto a na

rál Vladislav seznav konečně po
ém hádání žalostnou nemožnost ú-
plného dorozumění, rozpustil strany dne 17. ledna 1483. Kališnická strana pak položila sobě opět sjezd do města Nymburka ke dni 6. března, a také tam přijel biskup Augustin Lucian. Hlavním řečníkem byl pan Jan Tovačovský z Cimburka, dával zprávu o rokování těch dvadcíti mužův před králem v Praze a o jeho výsledku, vyzýval k setrvání a k potvrzení těch zápisův prvé ve Slaném učiněných a k tomu hlavně řeč vedl, aby k těm zápisům celý Český národ, pokud z kalicha pije, přistoupil. K tomu cíli umluven nový sjezd o to do Českého Brodu na den 29. června.

Mezi tím však se v Praze něco stalo, co zřejmě objevovalo snahu vládnoucích mužův ve městě, navésti kališníky vždy více k srovnávání se v kostelních řádech s řády Římskými. Již od časův arcibiskupa Konrada z Vechty zachovával se v Praze obyčej, že se svátek posvěcení chrámu slavil ve všech kostelích v jeden den, totiž v neděli před svatým Václavem. V klášterních a v jiných katolických kostelích však na to se neohlíželi, a v každém slavilo se posvícení v rozdílném čase zvlášť. Tu konšelé Staroměstští a Novoměstští svolali všecky kališnické faráře na radnici, a chtěli od nich, aby se posvícení více neslavilo v jejich kostelích v jedinou tu neděli před sv. Václavem, nýbrž aby v každém kostele bylo zvlášť, tak jak prý to má v knihách zapsáno. Faráři odpověděli, že se o to s mistry na vysokých školách poradí; šli domů a pak společně s mistry šli ku králi Vladislavovi, jemuž se osvědčili, že tak neudělají, jakž konšelé od nich žádají. Tu 3. května 1483 v sobotu před nedělí křížovou odpoledne vešli Staroměstští konšelé, městský rychtář Ambrož, postřihač, s některými neupřímnými kališníky a Němci, do kostela u sv. Jiljí, kdež byl tehdy farářem mistr Duchek z Mělníka, a právě nešpory se začínaly. Předstoupivše až před oltář, odstrčili žáky od pulpitu a kněze od oltáře; kněz Hůlka, který s nimi přišel, dříve pod obojí, potom pod jednou a mezi kanovníky na hradě Pražském, konečně zase pod obojí, propůjčil se jim za kaplana, a počal nešpor odříkávati. Rychtář Ambrož mezi tím poručil městskému pochopovi vybíti zámky od almar kostelních, posvícenský prapor vyhledati a jej na kostelní věži vystrčiti, jakož se jest i stalo. Farář mistr Duchek pojal s sebou jiné dva mistry a šel s

nimi ku králi; i zpraviv jeho, co se v jeho kostele násilného jemu stalo, dával králi klíče od kostela, nechtěje při něm déle farářem býti. Král mu tolik na to řekl: „Nic milý mistře, buď ty tu třebas do smrti své, než toliko nech, ať oni na malou chvíli svou vůli naplní.“ A s tím odešel od krále.

Na to byl sjezd kališníkův v Českém Brodě v den ss. Petra a Pavla, 29. června, velmi hlučný; pan nejvyšší komorník Jan Tovačovský z Cimburka vedl hlavně všecky k tomu, aby se předešlé zápisy mezi kališníky utvrdily a jednota pro obranu kalicha, biskupa Luciana a osobní bezpečnost jednoho každého jednotníka před nespravedlivým nařknutím a pronásledováním v celé České zemi upevnila. Až sem dospěla národní strana husitská, jsouc k tomu dohnána nastupováním na ně krále samého a zpronevěřilým chováním přívrženců Římské strany.

Mor. Krvavá bouře v Praze.

1483 červen — říjen.

Mor se již r. 1482 na všelikých místech v Čechách objevoval; nyní však v měsíci červnu počal také v Praze zuřiti, tak že za několik měsíců až prý do 30.000 lidí pohubil. Král Vladislav zděsiv se toho, zdvihl se se svým celým dvorem, a utekl se z Prahy do Plzně. Avšak i v Plzni ten mor řáditi počal, tak že i několik z královských dvořanův umřelo. Starý letopisec zmiňuje se o jednom dvořanu Čechu a kališníku, kterýž prý se nazýval Mikuláš Velbłoud, nad kterého prý nebylo znamenitějšího honce v kolbách na všem dvoře královském. Když i ten morovou ranou zachvácen byl, starali se Plzeňští kněží Římské strany o to, aby se kalicha odřekl a co pravý katolík umřel. On však, než by byl prý od pravdy boží odstoupil, raději bez svátostí umřel, a byl přece v Plzni poctivě pochován. I ulekl se toho král Vladislav z Plzně na Moravu ujel, kdež v Třebíči přečkal panování moru.

Nepřítomnosti královy v Praze umínili si použiti nepřátelé kalicha, zvláště katoličtí pánové k vedení násilné rány ke zničení kališnické síly v Praze, ovšem s činným spolupůsobením konšelův a všech těch odpadlíkův, kteří z přílišné úzkostlivosti před mocí Římské církv dřív tím lépe byli by se chtěli zase přihlásiti k bezvýminečnému šenství papežovu. Tito konšelé a starší již drahně let stavěli se ne ský proti veliké většině měšťanst směs kališnického. Obecně se o nic vilo, že jen již na oko z kalicha pí aby pod tím ukrytím tím lépe kali překážeti mohli. Všude měli své po městě, a kdokoliv o nich něco nivého propověděl, toho stříhali, d lavy sázeli a tak všelikě bouřen hned v zárodku dusiti usilovali. P šly na ně nářky veliké, že obec ok a všelikě šmejdy a špatné kousky zují. Také Němci, kteří se byli zat mocí zpátečnických konšelův do Pražských zase hojněji vetřeli, do spiknutí náleželi. Konečně i krále o úkladech zpravili, tajné posly do T vysýlali, a tak si jeho svolení po Jeden konšel Staroměstský, jménem kop Publik, vyznal jest poto měli všickni kněží a mistři pod o Prahy vyhnáni býti, a že byl udělá pis sedmdesáti neb osmdesáti pře měšťanův, kteří měli na Starém býti stínáni; purkmistr Jan od K kův (dům nárožní v Havířské ul 398 naproti divadlu) zas vyznal, že v měšťané měli býti pobiti, kteří by noc ve čtvrtek na pátek před sv. vem (od 25. na 26. září) nebyli světlo ve svém domě. Z toho vychá provedení úkladu proti kališnickým šťanům na ten čas ustanoveno bylo, by kališníci byli dle svého obyčeje cení ve všech farách najednou, v před sv. Václavem, slavili, proti kte to slavení již dříve konšelé se byli hlásili.

Během měsíce září, když ještě zuřil v Praze, roznesla se náhle p že i král v Třebíči těžce se rozn a že mu zle tušeno. Vyhlídkou na bezkráloví počaly se mysli obyv ještě více kvasiti. Konšelé zostřili žitost a přísnost svou. Proto sous sousedem nesměl volně mluviti, a je kdo chtěl na ryncích se sousedem viti se a k němu promluviti, obléd jako vlk, zdali by tu třetí byl, kte poslouchal a zradil. Po vinárnách a kovnách povalovali se slídiči od p konšelův k tomu nastrojení, kteří tím pilněji ušima stříhali, naslouch kdo co mluví, ano sami počínali

l proti konšelům; a jestliže se k někdo přimísil a něco od sebe přio by konšelům libo nebylo, hned ali; konšelé vysílali své pochopy, takové neprozřetelné mluvky jímali šatlavy odváděli, kde se s nimi naelidsky. Mnichové v klášteřích hný čas na vzdor všemu zapovídání čím dál tím popudlivěji proti kanejvíce bosáci Františkáni, le Jiřího před léty teprv do Prahy Ambroži na Nové město přijatí, Valentin Vlk, kanovník u sv. a hradě Pražském a nějaký doktor in Puška z Chrudimi, který se adli při kostele na Karlově a tam a také do města dolů do jiných ův scházel, všemožně mysli proti ům popuditi se snaže. Konšelé tří měst brali již kališnickým farálíce od kostelův, kdež potom sami jako se již výše řečenému mistru kovi u sv. Jiljí stalo, a mistru nském u sv. Apolináře. Rozjaké již po delší čas mezi Starým ým městem počaly, rozdmychovaly ní od konšelův na novo, ale jen na by měli příčinu, ulice, které ještě zataženy nebyly, takovými zavínařídili svým stranníkům aby pod m oděvem odění a pancíře nosili ol připraveni byli na každou hodiyž by se na radnicích k poplachu n dalo znamení. Pražský probošt, š z Kolovrat, který by se byl tal arcibiskupem Pražským, právě nemocen na hradě Pražském a k pracoval; dlouho se mučil, nemoha věda o tom, co se mělo většině v v Praze kalicha se přidržujících i pověděl prý jest a jim výstrahu akož pak v krátce po té krvavé potom dne 27. září umřel. Tak se úmysly městské vrchnosti časně dily, a jakýsi Tomášek od zlaté (dům č. 405 v Rytířské ulici veré rychty) pravil před posvícením kův k jednomu sousedovi nepro é: „Již se teď vaše posvícení blíží, e, že vám dáme krvavých mazanští.“ To se ovšem také všude brzo o, a již byli kališníci se své strany připraveni pevně odhodláni jsouce kati se útoku na sebe se strany nepřátel.

u nečekajíce, až nepřátelé na radk poplachu proti nim biti budou, hned ve středu 24. září v osm hodin ráno velkým zvonem u panny Marie před Týnem na poplach zvoniti, a hned potom také na jiných farních kostelích totéž činili. V tu chvíli vyřítili se z domův svých na Starém městě měšťané pod obojí v pancéřích a ve zbrani, shlukli se, a majíce vzácného a statečného spoluměšťana Bohuslava Legáta od Ráje na malém náměstí, a jiné v čele svém, šli k radnici. Tam stál mezi vraty Jan od Klobúků, toho času purkmistr, i tázal se zástupu, co by chtěli? Odpověď zněla, že přišli jak jim prý bylo od konšelův rozkázáno. Poděkoval jim purkmistr za jejich ochotnou hotovost, kázal jim tu před radnicí čekati, a chtěl před nimi vrata zavříti: ale oni se hned na něj obořili. On však prchl nahoru po schodech a tam se někde ukryl. Takž ten zástup s velkým hlomozem do radnice vpadl, všecky konšele, kteří právě sezení měli, i také purkmistra z jeho ukrytu vyplašeného zajali, přikazujíce jim, aby se z radní síně nikam nehýbali a ven nevycházeli. I chtěl purkmistr na hořejší paterko, kterému naši předkové mazhouz říkali, uklouznouti; však tu ho hned jeden z měšťanův sudlicí v nohou poranil, tak že padl a jako zabitým se dělal taje v sobě duši. I pravili rozkacení měšťané: „Tu nesmí ta zabitá mrcha ležeti!“ i strojili se s ním k oknu, aby ho dolů na náměstí shodili. Ale on chytil se rukou toho železa, o kteréž se v okně opírati mohlo, nechtěl se pustiti, až mu ruku železným kladivem odtloukli. Vypadl tedy z radnice ven na zemi, kdež potom celý zkrvácený toliko v košili ležel. Jiný člen z městské rady, konšel Prokop Publik, již výše zmíněný, utekl přece z radnice i vložil sobě ruce s železnými plechovicemi na hlavu, aby ho nemohli ranití. Dohonili a porazili ho však měšťan Jan Krejčí od bílého páva (dům p. č. 557 v Celetné ulici) před Gebhartovým domem oštípem; pak ho za nohy do radnice vtáhli. Prosil: „Nezabíjejte mne, že vám divné věci povím,“ a oni ho do šatlavy zavlekli. Všickni konšelé ostatní museli také z radní síně do vězení jíti. Však nežli se to stalo, zvoněno také s jejich strany na radní věži na poplach; a tu teprv co živo běží také protivná strana a mnoho Němcův s ní ve zbrani k radnici pánům konšelům na pomoc, ovšem již pozdě a jen k většímu svému a celé své strany neštěstí. Již všecky ulice a náměstí hemžily se lidem branným, který se stavěl pod rozkazy

smělých vůdcův, a protivníci vběhše jim do rukou byli dílem zjímáni a dílem rozprchli se. Také jeden Němec a znamenitý kupec, jehož starý letopisec Adivoka jmenuje, běžel ve zbroji k radnici; i okřikli ho měšťané tážíce se: „s kým jsi?" a on: „s vámi, milý pane!" Uměl málo česky, kdyby byl řekl „s pány", byli by jej zabili. I kázali jemu jíti na radnici; však nežli tam došel, všechnu zbroj s něho sebrali; a měl sekret na ruce, to jest prsten s vyrytým pečetidlem; chtěli mu ho také vzíti, ale byl těsný, nedal se chutě stáhnouti. I řekl jemu jeden: „Poněvadž nemůže dolů, polož ruku, ať palec utnu"; — a on chutě osliniv palec zuby jej dolů strhl a tomu jistému dal. Potom ho v radnici také do šatlavy strčili, až ho později jiný vzácný měšťan, Jednorožec anebo od Jednorožcův, odtamtud vyručil.

V tom samém čase v stejnou hodinu, co se toto an Starém městě dálo, byly na Novém městě i na Malé straně ještě krvavější bouře. Také na Novoměstské radnici zasedali konšelé s purkmistrem v radě, a slyšíce zvonění na poplach a pokřik po městě, tu někteří honem z radnice se vytratili; ale již se ozbrojené měšťanstvo do stavení vedralo, a když jim radní písař chtěl přístupu do radní síně brániti, toho nejprv zabili; potom se vrhli na konšely, co jich v radní síni ještě zbylo, a všecky je posekali, tak že prý v té síni krve na některý džbeřík bylo. Posekané pak okny ven z radnice vyházeli. Jekýsi Nedoruště Martin a Boreš nožíř, bezpochyby také konšelé, upadli s pavlače v radnici, a potom z toho zemřeli. Páral pak, kožišník, první konšel, utekl a schoval se u souseda v loži; a když tu byl nalezen a na radnici veden, spínaje ruce vzdychal sobě a volal: „o milý králi!" Měšťané majíce k němu velikou nechuť, neboť prý veliké nespravedlnosti lidem činil, peníze chudým lidem neb sirotkům vyzdvihoval a jich, jakož se mu zdálo, mocí požíval, než ho do radnice dovedli, rozstoupili se na rynku (Karlovu náměstí) od něho, střídeli k němu a sekajíce jeho říkali, jeden: „toť mých deset kop", jiný „toť mých pět kop", a to tak dlouho, až byl dávno bez duše. Potom jej přivlekli před radnici k jiným, kteříž byli s oken smetáni. Ostatní konšelé, kteříž na živě zůstali, octli se v šatlavě.

Na Malé straně vrhla se také obec na radnici a ztrýzněné konšely zjímali. A tak ve všech třech městech ských radnice opanovány jsou a městské dostaly se v ruce zbou měšťanův. Nebylo více vlády starý lichu nepříznivých konšelův. Toh živši lůza městská, nemajíc koho vrhla se nyní na kláštery, předev Kapistranovy Františkány bosáky Ambrože, hlavní podněcovatel kalichu, potom na Minority u sv. ba, všecko z těchto klášterů po mnichy ven z Prahy vyvedli. Bos právě toho roku počali klášter svůj stavbou rozšiřovati a zvelebovati; lidé rozházeli a celý klášter zkazil častnily se prý zvláště ženy při to pení klášterův. Potom šli v bezuzdn na Židy do Židovské ulice, a jak letopisec píše, všecko prý jim veliké množství od stříbra a zla notův, čistých a drahých šub a jin žešin. Židé, pánové a jiní, kteří t věci zastavené měli, znamenitých prý utrpěli. Také na Němce v žijící toho dne velká pohroma 250 bylo prý jich zajato, a mnozí věžených hladem zahynuli.

Vítězové pak, svrhše starou vl městě, rychle se vzpamatovali; je hož dne nové hejtmany městské a ve všem nový řád zavedli. Již na to chodily hlídky žoldnéřův po městských, aby bránily všem dalš tržnostem, jichž by se lůza dop chtěla. Veškerá moc a vláda ve m Pražských připadla přirozeným řá také vůlí obce, tehdejším starším ním. Ještě během téhož dne všic dohromady sešli, a sluší vyznati, počínali jak opatrně tak důrazně. předním pánům zemským strany nické a všem městům královským, mujíce jim, co se stalo, a žádajíce rady a pomoci, „aby Prahu před n ly zachovati, a to dobré začaté ku všem věrným prospěšnému přivest hli." Dokládali všude, že věrnosti, k králi, pánu svému, vždy zachovává potratili ani tímto svým opatřením ji dokáží bohdá ještě lépe, nežli o tivníkův jejich se stalo.

Tím rozpisováním těch listův z i druhý den, a třetího dne, v pát září, když pořádek ve městech Pra již zase byl utvrzen, vypravili všec obce brannou moc svou, aby se zm hradu Pražského, obávajíce s od královské posádky na hradě

eutrpěli. Branná moc městská, ze všech ří měst složená, majíc za vůdce souseda ednoho, jménem Matěje Mýtného, áhla tedy ke hradu, jakoby naň útokem náti měla. Pravilo se, že Pražané to niolív z té příčiny dělají, jakoby nad krá-em, pánem svým, pych učiniti chtěli, ýbrž proto, aby hradu mohli i s městem ého královské Milosti zachovati. Purkrabí hradu Pražského, pan Oldřich Iedek z Valdeka, muž mírný a oatrný, necítiv se dosti silným k odporu, ostoupil jim hradu smlouvou, že se niomu neublíží a žádné škody díti nebuou. Pražané tedy hrad obsadili, a měťan Valentin Růžený byl správem té městské posádky, kterýž nikomu blížiti a kanovníkům také v ničem přeážeti nedal, což mu také kapitula poždy s vděčností spomínala. Zároveň ražané také Hradčany svou posádou opatřili. A druhého dne, 27. září, v ředvečer sv. Václava, dokonal tu na hraě život svůj probošt Hanuš z Kolorat, administrator arcibiskupství Pražkého, jakž to již nahoře napovědíno bylo.

Když se ještě 26. září Pražané, obsaivše hrad a Hradčany, k večeru do něst svých byli vrátili, drželi hned soud ad jatými purkmistry a konšely, sezvave k tomu co svědky všecky pány a ryře, kteří té doby v Praze byli. Na Starém městě vyvedeni jsou purkmistr, ři konšelé a jeden obecní starší z vězení pod pranýř. Purkmistra Jana od Klohouků museli dva katovi pacholci v trokách přinesti, neb nemohl jíti lámav si nohu, když ho z radnice svrhli. Konšelé byli Václav Chanický od Kohoutův (dům č. 2. vedle radnice), Prokop Publik a jakýsi Stodola; ten obecní starší zval se Tomášek od Oremusův (dům nyní č. 461 druhý od roku do Sirkové ulice naproti radnici). Všickni byli dříve ve vězení vyšetřováni s dílem i zmučeni; Chanický prý řekl: „co sme my vám měli činiti, to vy nám činíte;“ z čeho se Publik vyznával, již výše položili sme, jako co i purkmistr na sebe řekl. I sťat jest nejprv Publik, potom Chanický, potom Stodola, a když měli purkmistra stíti, ještě prý nám řekl: že nic dobrého nesmýšlel o této obci, a kat, mistr Mates, pokloniv se jemu sťal ho. — Na Novém městě sťali purkmistra Šimuně, měšečníka, Truhličku, konšela z Poříčí, a Kadna, již šedivého. Na Malé straně konečně sťat jest purkmistr, Pimprňásek řečený, muž starý, šedivý a bradatý, a jakýsi Tomek krejčí. Od té chvíle pak nechtěl ten kat, mistr Matěj, kterýž musel bývalé pány své stínati, více mistrovati; odřekl se svého hrozného řemesla, a nemaje potom čím se živiti, na Starém městě náměstí dláždil a na fary a jiným lidem vodu vozil. Zdali ty soudy a popravy všecky v týž den 26. září, anebo později vykonány byly, staří letopisci neoznámili.

Dále aby prý nebylo hanebné směsice mezi věrnými Čechy, vypovězeni a vyhnáni jsou z měst Pražských, jak starý letopisec, kališník, píše, „všickni protivníci krve Kristovy, a zvláště kteří prvé ji přijímavše, potom se jí odpřisáhli a hanili i kacéřovali.“

Konečně v třináctý den po oné krvavé bouři, 6. října, shromáždili se veliké obce všech tří měst Pražských na velkém náměstí Staroměstském, tak že všecky jeho prostory lidem pokryty byly, a vstoupily zde v jednotu slibujíce sobě pode ctí a věrou pomáhati sobě vespolek proti všem protivníkům a nepřátelům bez výminky. Potom, což dosud předešlá a nyní odstraněná vláda měst Pražských připustiti nechtěla, přiznala se všecka obec spojená k biskupovi Augustinu Lucianovi dosud v Králové Hradci sídlícímu. Tento biskup byl prý již tehdáž s králem Vladislavem poněkud smířen, a jak se zdá král ho aspoň dle jmena i do své rady přijal; nyní pak Pražané k němu hned do Hradce poselství vypravili, aby neváhal usaditi se v Praze. Přijel tedy řečený biskup do Prahy dne 20. října; jeho příchod byl slaven od Pražan velmi hlučně a s velikou radostí. Hned ho také za svého biskupa přijali a že ho neopustí všecka tři města se mu zapsala.

Brzy po té krvavé bouři přestal také ten záhubný mor v Praze zuřiti, což sobě celá kališnická Praha brala za radostné znamení.

Co k tomu říkal král Vladislav a co Pražané dále dělali.

1483 říjen—prosinec.

Hned v prvních dnech po svržení staré vlády v Praze pomýšleli Pražané o tom, kterak by svůj skutek před králem Vladislavem omluvili; i poslali mu psaní plné věrnosti a oddanosti ujišťujíce, že se

nepozdvihli proti němu, pánu svému, milostivému, ale jen proti zrádcům, kteří nadužívali jeho milosti, aby j pronásledovati a utiskovati mohli sousedy své; že museli předejíti úklady o bezživotí od nepřátel nemilosrdných jim strojené; aby jeho královská milost ráčila milostivě vážiti skutek, jenž se stal byl nevyhnutelným; že hotovi jsouce sloužiti jemu s větší věrností, nežli to činili nepřátelé jejich, a napraviti také, jestliže komu mimo vůli jejich jaká škoda se stala, nadějíce se vždy, že králova milost ráčí je zachovati milostivě při právích a svobodách jejich.

Avšak zpráva o tom převratu v Praze uvrhla krále Vladislava u veliký zármutek a hněv, a také v nemalé nesnáze. Třináct let již o tom pracoval, jakby Pražany znenáhla a jako nevidomě pomálu od kalicha odvedl, aby sobě zase staré katolické řády oblíbili a tak s Římskou církví dokonale se srovnali, a ejhle! všechnu tu naději zvrtla krátká doba, všechno bylo najednou zmařeno, a kališníci stavše se zarytějšími než kdy, opět urputněji a mocněji hlavu svou pozvedli. Jeho věrní mužové, kteří se k provedení jeho tajných záměrův jemu byli propůjčovali, utrpěli za to životy a statky svými, husitský duch, jehož chtěl uspati a znenáhla vykořeniti, podrážděn opět se vztýčil a v krvavém odboji zvítězil nad mocí zákonnou.

Opustiv Třebíč vrátil se král Vladislav hned do Čech; pomýšleje především na pomstu vojsko sbíral, a když ho měl až do 8000 pohromadě, vyslal jeho bez prodlení do Kutné Hory, aby ji obsadilo, dřív, než by tamější obec následovala příkladu Pražanův. Avšak přece pozdě přišel; horníci zavřeli své město před královským vojskem, a postavili se tak silně proti němu, že královští ani netroufali sobě, hnáti na Kutnou Horu útokem, nýbrž nazpět do Čáslavi ustoupili. Tam také sám král se dostavil, dal s Horníky vyjednávati; ale když se podvolovali pustiti jej sice k sobě ale bez vojska a jen s malým počtem dvořanův, tu rozepsal po všem království Českém valný sněm do Čáslavi ke dni 23. října 1483. I sešel se sněm dosti valný; král na Pražany žaloval žádaje rady a pomoci na kníšatech, pánech, rytířích a městech. Z řečí na tom sněmu vedených brzo vyšlo na jevo, že Pražané válečnou mocí pokoření býti nemohou, proto že větší polovice sněmovníkův v srdci své Pražanův schvalovala a jim přá byla. Pražané sami k tomu sněmu šli, ale obrátili se ku kníšatům Jiřchovi a Hynkovi z Minsterka, aby se jich ujali. Proto se obžata na sněmu za ně přimlouvali, jim dáno bylo veřejné slyšení. Kdlouho zdráhal, až konečně kníženek, požívaje v královské radě jaké přednosti, chtěl to sprostředtím způsobem, aby Pražané své plnníky do jeho města Kolína nabem poslali, a 18 mužův z královdy zvolili, aby ti je vyslyšeli. Pražučinili, a jejich plnomocníci přijeKolína i s biskupem Augustinem anem byli tam čtyři dni. Královdové od Pražanův požádaní byli: nbiskup Augustin Lucian, kJindřich a Hynek, pan Vilé Pernštejna, již nejvyšší marčeský, Jan ze Šellenberka, nší kancléř, Jan Tovačovský zburka, nejvyšší komorník, JSvojanovský z Bozkovic, tpán na Roudnici, rytíři Mikuláštáček, zemský písař, Pavel Sský, tři Trčkové, totiž Mikstarší, mladší a Burian, Hoři Jan Malovec, Hrabaně, zpak Mikeš z Loun, Velek z HKrálové, Matěj z Chrudimi, kteřckni náleželi do královské rady. Žže tito radové učinili výrok, kterýPražané sice oblíbiti mohli, nikoli král. Proto z celého toho jednání Potom vydány jsou od celého sněmslavského nějaké články a výminky rak by se to, co se v Praze stalo pravití mělo; bylo však také žáaby nejen kněží a mnichové, alekatoličtí měšťané přede vším zasvá místa puštění a ke svým stnavráceni byli, potom pak aby Hynek Minsterberský povyhnaných konšelův a jiných nad Pk soudu se zasedl. Potom se jednalo pokoru, kterou by Praha svému učiniti měla. Však to se zas všechnžanům nelíbilo, a také se nic tohstalo.

Pražané mezi tím žádali předního kališnické strany, Jana Tovaského z Cimburka, aby určil k ustanoveném sjezdu všech stavů obojí do Prahy, na kterém Pražané lišnické jednotě také přisloužili

s čím jim jejich dřívější konšelé dosud byli bránili. Pan Jan Tovačovský z Cimburka, nejvyšší komorník, neváhal tak učiniti, rozepsav takový sjezd své strany ke dni 25. listopadu 1483; avšak nežli tento den nastal, umřel pan Jan smrtí nenadálou. V tom okamžení byla ztráta toho výtečného muže nesmírná, a celý národ Český, pokud pil z kalicha, snášel tuto smrt se smutkem bolestným; v něm ztratil hlavní svou podporu, svého nejmocnějšího ochránce; neboť zajisté veliké zásluhy jeho o uvedení Vladislava do království Českého, jeho vysoký úřad a ušlechtilost osobní povahy jeho byly mu zjednaly v celé zemi vliv převládající. Byl on mladší bratr Ctibora z Cimburka, Moravského hejtmana, jmenoval se někdy také Jaroslav čili Jaroš, a Čechové si ho tak vysoce vážili, že ho v tehdejších národních písních co muže ctného a rytířského slavili. Jeho druhá manželka, výtečná paní Johanna z Krajku, přežila ho, držela potom Mladou Boleslav a Brandýs nad Labem co poručnice jediného nezletilého syna Adama z Cimburka, vdala se potom za nejvyššího kancléře Jana ze Šellenberka, a šesti bratří ji ctili co svou nejmocnější patronku.

K vytanovenému dni sjelo se nicméně do Prahy velmi mnoho české šlechty a posluv z jiných měst královských. V jednání předsedal sám biskup Augustin Lucian. Napřed čtli se článkové a žádosti sněmu Čáslavského, a Pražané žádali rady a pomoci. Sepsána jest potom odpověď, v níž Pražané slibují králi, když zase do Prahy přijede, že mu klíče města vstříc vynesou, před ním na jedno koleno pokleknou a jiné výminky jim ze sněmu Čáslavského uložené že vyplní. Všickni účastníci toho sjezdu, který se vším více sněmu podobal, slibovali Pražanům, že ani králi ani komu jinému proti nim pomáhati nebudou. Jenom Kutnohorští, kteří se byli mezi tím králi úplně zas poddali, pak Litoměřičtí a Koufimští zdráhali se, takovým slibem se zavázati. Konečně Pražané také slavně přistoupili k jednotě kališnických stavův.

Král Vladislav naproti tomu hned rozepsal jiný sněm všeho království do Kutné Hory ke dni 6. prosince 1483. Avšak napadlo toho času sněhu tak nešťastně, že mnozí, kdož se vydali na cestu, dojeti nemohše, domů se vrátiti musili. Proto se jen málo sněmovníkův dostavilo. Král z toho sněmu vyslal některé pány a rytíře do Prahy s oznámením: že ty prostředky zavrhuje, jež Pražané ku smíření podávali, proto že se jeho královské Milosti zdají býti k velikému jeho zlehčení a že byly posměšny; nicméně že tak své důstojenství chce snížiti, že se podrobí soudu, aby knížata, pánové, rytířstvo a města tuto při mezi ním a Pražany sami rozeznali. Vedle toho však žádal, aby desky zemské, dosud v Králově dvoře na Starém městě Pražském chované, od Pražan jemu vydány a tam složeny byly, kdež by každý o své potřeby svobodný přístup k nim míti mohl.

Pražané odpověděli na to, že se na to rozmysliti chtějí, a než odpověď dají, že se se svými přátely poradí. A tak do konce toho roku zůstávalo smíření se krále Vladislava s Pražany na váhách.

Kterak se král Vladislav konečně do Prahy navrátil a smířil.

1484 leden — říjen.

V cizích zemích lekli se toho vzbouření se Pražanův nemálo, a každý očekával a obával se, že válka o náboženství opět na novo povstane. Papež Sixtus IV. ovšem nemeškal, volati na knížata křesťanská, aby se hned zdvihli, a se svými národy, vzavše kříž na sebe, na ty proklaté české kacíře táhli a je s tváře země smetli. Zejmena vyzýval k tomu císaře Bedřicha, krále Matiáše Uherského, krále Kazimíra Polského a Německá knížata. Avšak všickni museli se doma o své vlastní věci ohánětí, a císař Bedřich maje opět s Matiášem Uherským válku nade všecky předešlé krutější, ustavičně velké škody trpěl, až následujícího roku 1485 i Vídeň ztratil a s ní větší díl samých Rakous.

Král Vladislav zas rozepsal na Hromnice roku 1484 opět valný sněm do Kutné Hory, na kterýž také Pražané ovšem pod listem bezpečnosti přišli. Pražští poslové osvědčili na sněmu, že se s králem svým v žádné soudy dávati nemíní z příčin urážejících slušnost, nesrovnávajících se s postavením stran a uvozujících svornost a mír v nové pochybnosti a nebezpečenství; i podávali nových výminek smíření, jichžto král však opět nepřijal.

Jednalo se pak na tom sněmu také o jiných věcech. Jednota bratří českých podala prosbu králi a pánům stavům českým k laskavému vyslyšení. Prosili bratří pro Boha, aby ani ze země vyháněni, ani v ní pro víru pronásledováni nebyli; pravili, že zachovávají poddanost všem lidem v úřadech postaveným, žádného nehanějíce ani se rouhajíce komu, ani se s kým sváříce, ale krále v poctivosti mající a jiné povýšené lidi, a za ně se také pánu Bohu modlíce, aby pod nimi tichý a pokojný život vedouce, tím lépe se v poslušenství božím ostříhali. A tak že jsou hotovi, pánům svým i poplatky i roboty, v čem kdo kde sedí, zastávati, a ve všech věcech, v nichž by mohli dobré svědomí zachovati, jich poslušni býti chtějí. Protož že Jeho Milost královskou pokorně prosí, aby se k nim neráčil míti jako k nějakým nepřátelům svým, ale jako k těm, kteří jeho královské milosti přejí a všeho dobrého žádají, zachovávajíce pod jeho panováním pokoj se všemi lidmi. Ač pak na ně kněží praví, že by v lidu činili nějakou různici, toho že se pilně vystříhají, poněvadž v jednotu svou nikoho bezděky netáhnou, ani toho, kdož k nim přistoupí, nějakou mocí drží: než komu se líbí, ten kdykoli chce, od nich zase odstoupí. Kněží také plnou svobodu mají, lidi před nimi vystříhati, jakož to i činí, dobře vědouce, že s nimi množství lidu nebude poněvadž cesta jejich jest v potupení, pohanění a v úzkosti.

Na tom sněmě přišla také jedna věc k jednání, která se živě dotýkala poměru jednoho stavu k druhému. Vládychtivost stavu panského dohnala totiž stav zemanský čili rytířský a města k tomu, že se tu v Kutné Hoře tito proti němu zapsali do jednoho člověka, že si nedají od pánův křivdu činiti, práva a svobody sobě ujímati, nových cel neb jiných věcí od nich vnucovati. Také se zavázali, sobě vespolek pomáhati, jestliže by kdo chtěl kdy do České země na záhuby táhnouti, potom také aby se nehaněli a nekacířovali světští ani duchovní, než aby v lásce, ve svornosti a v jednotě přebývali v České koruně pod králem pánem svým. Pro utvrzení a lepší jednotu svolili konečně všickni jednostejně k tomu, aby v první pondělek v postě, 8. března, ve všech krajích sjezdy měli, a pak aby o to všecko měli valný sjezd v Nymburce dne 25. března, kteréžto potom k žádosti biskupa Augustina Luciana a Žateckých převeden byl do Prahy.

Stalo se tak, vyslali z toho sjezdu v Praze zase ku králi do Kutné Hory, aby se s Pražany smířil a k nim se vrátil; avšak král činil se neustupným jako prvé. Mezi tím času postního biskup Augustín Lucian sloužil v Praze mši pod korunou na Staroměstském náměstí před Týnskou školou, kterou se vchází z rynku do kostela, a tu rozdával sám svýma rukama tělo a krev Boží pod obojí spůsobou starým a mladým, také i dítkám, z čehož v celé Praze velké potěšení bylo. Na den sv. Jakuba zas, 25. července, uveden jest biskup Augustin do kostela u sv. Jakuba, a poněvadž mniši chové odtud byli tehdáž z Prahy vypuzeni, sloužil tam také velikou mši při velkém oltáři, a kněží rozdávali pod obojí spůsobou, též i dětem, laikové zas zpívali vesele píseň: „Věrní křesťané."

Konečně teprv po dlouhém o to jednání s králem Vladislavem stalo se přec smíření. Král Vladislav dne 24. září 1484 smluvil se s Pražany a zjezdiv jiná města po království přijel dne 29. září do Prahy. Pražané vyšli proti němu s korouhvemi a pod nebesa vzat jest i veden do Prahy poctivě. Kněz biskup Augustin Lucian také za králem až do Králova dvora jel; král se k němu uctivě i dal mu svobodu po všem království a majestát na to učinil. Potom v pátek dne 1. října dojel král na radnici na Starém i na Novém městě, a na obou místech nové konšely sadil, kdežto od dne lonského zbouření po celý rok žádných nebylo. To bylo znamení, že král poněkud již na jiné smýšlení byl přeměněn a že vzhledem náboženství pokojnější časy nastanou.

Král Vladislav ze Starého města na hrad Pražský se přestěhoval.

1484 říjen.

Král Vladislav bezpochyby hned v prvním čase po vzbouření Pražanů přesvědčil se, že přebývání jeho v Králově dvoře na Starém městě Pražanům v samém lůně obce městské nepokojné a náboženskými rozmíškami rozdrážděné, nebude nadále dost bezpečné, i pomýšlel ovšem na to, že by bylo lépe a bezpečněji vrátiti se tam, kde původní sídlo českých králův bývalo, totiž na hrad Pražský. Když pak se do Prahy vrátil, seznal

že ten úmysl dříve nežli se nadál, skutečně a bezodkladně také musí provesti. Sotva několik neděl uplynulo, co Pražané svého krále zase mezi sebou měli, stalo se něco, co jim svými následky mnohou škodu způsobilo. Nemáme jiných lepších a podrobnějších zpráv o tom před rukama, než co Hájek do své kroniky položil, ač je-li jeho zpráva dost věrná a svědomitá. Vypravuje asi v ten smysl: Někteří z bývalých konšelův, kteří při bouři ve městě lonského roku život svůj spasili útěkem z města, vrátili se s králem také do Prahy, chodíce prý mezi královskými dvořany v larvách, aby od lidu poznáni nebyli. Však někteří z obce přece jednoho z nich na Staroměstském náměstí poznali, nějakého Ocáska, kováře. On znamenav to, spěšně Celetnou ulicí do Králova dvora běžel; lid se za ním pustil, však nežli ho dopadnouti mohl, již vrátný v Králově dvoře vrata za ním zavřel. I počali tlouci na vrata, sběhlo se veliké množství s velikým křikem a hřmotem, i křičeli: „Vydejte nám ty zrádce, kteří jsou prve zde stínáni býti měli, pakli nevydáte, rozkopáme ten dvůr i s tím králem!"

Král Vladislav vida, co se děje, a slyše, co se mluví, byl velikým strachem poražen a nesměl oknem na ulici vyhlédnouti. V tom pan Ješek Svojanovský z Bozkovic, sám kališník a v lidu oblíbený, dal si v Králově dvoře otevříti fortnu postranní a vyjel na koni mezi lid, krotě jeho pěknými slovy a prosbo velice, aby těch a takových věcí proti králi, pánu svému, nepočínali. Tu prý nějaký Bonuše, krejčí, křičel: „Vydejte nám i toho krále Poláka protivníka!" A pan Svojanovský ohlédnuv se naň řekl: „Milý mládenče, škoda tvé mladosti a podoby, že chceš býti sám katem nad svým pánem; umlkni! By pak tento král na tento čas skrze tvé ruce zahynul, snad by to tobě budoucí král (neb tato země bez krále nebude), zlým vzpomenul." A když tak pěkným a milostivým napomínáním toho pána, a také slibováním, že ten Ocásek i když by tu ještě jiní zrádcové byli, pokojně do městského vězení dáni budou, lid ukonejšen byl a rozjížděti se počal; seděl král Vladislav ještě polekán v nejkřajnějším křídle toho paláce, které vedle samé nové věže (prašné věže) stálo i oknem přes příkop nově město vyhlédal. V tom z domu té nové věži, kteréž později „u Ledvinků" slúl, nyní však s hostincem „u modré hvězdy" (číslo 864—2) v jedno spojen jest, a vedle povystupujícího domu „u železného muže" stával (kdež říkávali „na sloupích", protože bezpochyby kováři tam měl přístřešek na sloupích), vyskočil majetník a měšťan, jménem prý Marjanek, a maje kuši v ruce běžel s velikým láním na kraj příkopu. Zastaviv se proti králi z okna Králova dvoru na to hledícímu na svou kuši šíp nakládal a proti králi mířil, křiče: „Zabte toho krále vyvedeného Poláka!" Král od okna odstoupil a hned přípravy ku stěhování činiti rozkázal. Dočkav se pak večera, kázal sobě na Vltavě lodi připraviti, a vyšed z Králova dvora potmě s malým počtem svých dvořanův šel pěšky až na konec příkopu, který Staré město od Nového odděloval, k řece, tam vsedl na loď, a dal se na druhý břeh pod Letnou převezti. Tak se dostal na Pražský hrad. A nazejtří ráno vešed do kostela u sv. Víta, klekl prý před velikým oltářem, a slíbil i přísahal prý pánu Bohu, že více nechce v Praze dvorem býti.

Pražský hrad byl toho času dosti zpustlý a zanedbaný; od smrti císaře Karla tam žádný král Český stále nebydlel. Proto musel král Vladislav hned o jeho obnovení mysliti; i měl při svém dvoře znamenitého stavitele rozeného Čecha, Beneše čili Benedikta Lounského. Ten musel hned novou stavbu počíti, i stavěl pak asi po 18 let nejvíce na oné části hradu, která ku kostelu sv. Víta nejblíž přiléhá. Tam vystavěl do roku 1493 velikou síň, které se „na palácí" říkalo, síň to Vladislavskou, svou velikostí a znamenitým klenutím vůbec proslulou; vedle ní pak menší síň zemského soudu, kde se potom také sněmy držívaly, pak místnosti královských úřadův a zemských desk, které blízko zemského soudu býti musely, a proto brzo po odstěhování krále z Králova dvora odtamtud sem na hrad přeneseny byly.

Od té doby zůstal Králův dvůr, někdy sídlo králův Václava IV., Sigmunta, Ladislava Pohrobka, Jiřího a naposled Vladislava, dějiště mnoha důležitých a pamětihodných událostí, opuštěn a prázden, a dostav se za panování Ferdinanda I. v držení pánův z Lobkovic, a po Bělohorské bitvě v držení arcibiskupské, naposled i Rakouského vojska, rozličným přestavováním tak velice svou podobu změnil, že bysme nyní již nadarmo i té nej-

od té doby na dlouhá léta ne sice
ti, aspoň zjevné náboženské spory
ky. Ještě před uplynutím lhůty žiti
sice sněmem 28. dubna 1512, bylo to
ení o náboženském pokoji nejen po-
ho, ale i na věčné časy za platné vy-
no, a uvádí se napotom, ač se stra-
mské často a hrubě porušováno byv-
všech snešeních sněmovních až do
anda II.

omě této náboženské záležitosti jed-
e na tom Kutnohorském sněmu mno-
politických věcech. Pánové nejvíce
vali o tom, jak by svazky mezi ka-
kými rytíři a městy roztrhli, aby
stav rytířský lépe k sobě připoutati
. Užití následujících k tomu vedou-
rostředkův: předně způsobili slavné
f nejvyšší svrchovanosti
lávného práva a soudu zem-
o, k němuž zavazovali se s jedné
jak pánové a rytíři, tak s druhé
města. Dále vyhlásili se všecky
adní spolky a zápisy stran-
jako byly zápis a jednota kališni-
stavů) za zrušené a zničené,
nou výminkou té smlouvy, kterouž
král Vladislav zase s Pražany smí-
ření prostředek byl ten, že všickni
é a rytíři podrobili se rozsudku krá-
ve starodávném sporu o sedání
vících. Král totiž dne 20. března
dil, že jako za císaře Sigmunta má
vyšším soudu zasedati 12 pánův a
anův přísežných, kromě úředníkův;
toho pak některá jiná ustanovení
soudu se týkající učinil. Což pak roz-
o některých nejvyšších úřadech zem-
o které byl spor mezi stavem pan-
a rytířským, to mělo jen prozatím
být, až strany oprávnění své k
úřadům dostatečnějšími důkazy bu-
noci provesti.

u se skončil tento památný sněm v
n é Hoře, a když se sněmovníci
o rozjížděli, mohli sobě dáti svěde-
že dokonali dílo dobré, odklidivše
a těžké závady svornosti a blahoby-
vlasti a klestivše cestu dalším pro-
ům všestranným.

---

delný stav České země. Kutná Hora.
ěce nejvyššího zemského soudu.

1485 červen — říjen.

roku 1479, co se král Matiáš Uher-
Českým králem Vladislavem smířil
požívalo království České pokoje od ci-
zích nepřátel na dlouhý čas; vnitřní nesvá-
ry pak odstraněny byly na posledním Kut-
nohorském sněmu roku 1485; a tak nasta-
ly po dlouhém utrpení opět mír a svornost
v České zemi, že se zotaviti mohla a vše-
cky veřejné poměry a pořádky opět pravi-
delné tvárnosti nabývaly. Však se to také
hned ukázalo ve všech stavích národu a
ve všech končinách vlasti. Čechové poží-
vajíce zas úplného pokoje venku i doma
obrátili opět všecky síly a snahy své k
umění míru; časové prvních let pano-
vání krále Jiřího nejen se vrátili, ale i
bujně na dráze pokroku dále se rozvíjeli;
orba, řemesla a obchod opět prospívaly
a všude ujímaly se blahobyt a zámožnost.
Zakrnělost v duševním ohledu také mizela
a nastal čilý ruch v oboru umění, věd a
literatury; Čechové nyní smělými kroky
doháněli všecko, v čem se byli pro války
a pro osamotnělost svou na poli duševní-
ho života opozdili. Známost starých vý-
tečných básníkův, filosofův a řečníkův
řeckých a římských byla mezitím v Italii
a jiných západních zemích již valně roz-
šířena; jimi se duch lidský počínal v mí-
ře neobyčejné obohacovati a zdokonalo-
vati; ale z Čechův posavad jenom někteří
příležitost měli, ducha těch starých vý-
tečníkův v oboru věd a umění poznati,
jakož byl Jan z Rabšteina, o kte-
rém jsme na svém místě již promluvili.
Však nyní se tato tak zvaná humanistic-
ká studia také v Čechách hojněji než
před tím ujímati počala, zvláště skrze
ušlechtilé snahy mladého a velice nada-
ného pana Bohuslava Hasišteins-
kého z Lobkovic a jeho přítele
potom soupeře Viktorina Korne-
lia ze Všehrd. Také umění malířské a
řezbářské k novému samorostlému životu
se probudilo zvláště ale umění stavitel-
ské. Již nyní stavěli oba domácí nejvýteč-
nější umělci toho věku, Mat. Rejsek
z Prostějova a Beneš z Loun.

Přestavování a dílem i zcela nové roz-
šiřování hradu Pražského, mistrem Bene-
šem z Loun řízené, bylo bezpochyby pří-
činou, že král Vladislav za těch let
častěji a déle na Kutné Hoře dvorem
býval. Stříbrné doly květly, páni Horníci
opívajíce mnohými dostatky, byli co ka-
lišníci také obzvláště pobožní, nakládajíce
velké sumy na zvelebení a ozdobování
svých znamenitých chrámů, kterými
se jejich město přes všecky pohromy po
čase na ně spadlé, dílem až podnes hono-
sí. I stálť té doby na jižním konci města

rozestavený kůr kostela sv. Barbory, nákladem dřívějších německých Horníků okolo r. 1380 založený a buď od mistra Petra Parléře anebo od jeho učenníkův podle vzoru vysokého kůru kostela Kolínského nad Labem navržený. Že pak tato stavba jenom do poloviční výšky své dospěla, a hořejší okna a klenby, jakož i opěrací pilíře a oblouky ještě scházely, počali Horníci na dostavování toho chrámu mysliti a prostředky k tomu sbírati. Byltě tehdáž na Kutné Hoře zámožný nákladník hor, pozdější primator, pan Michal z Vrchovišť, o kterém ještě častěji vzpomínati budeme; ten všecky dary, odkazy a oběti na penězích a stříbrných rudách mnoho let sbíral, účty z nich kladl, až přišla doba, když se k dílu přikročiti mohlo. A bylo to 22. srpna 1483, asi pět neděl před zbouřením Pražským, když nad oltářem v kůru ve výši spodních oblouků k dalšímu stavení hlavních pilířův první kámen slavným způsobem byl položen. Prvním mistrem díla jmenuje se Jan čili Hanuš, nám jinak již neznámý, a správcem stavby byl výše řečený pan Michal z Vrchovišť. A tak počalo se mistrovské dílo na Kutné Hoře stavěti, ježto mimo hlavní chrám na Pražském hradě v celém Českém království nemá sobě rovného, a ježto se co hlavní dílo českého umění z Vladislavské doby, na němž potom hlavně i Mat. Rejsek i Beneš Lounský stavěli, podnes velebí.

Však se v ty časy již na Kutné Hoře také všelijaké šmejdy počaly, a to rozkrádáním stříbrných rud a ražením špatných peněz. Jednotliví nákladníci hor a mincíři nad míru rychle bohatli, kdežto král Vladislav neustále v nedostatcích vězel. Z toho se později i krvavé bouře rodily; nyní však českých grošův a penízův chatrného zrna tolik na Kutné Hoře raženo, že jich lidé v určité ceně ani bráti nechtěli.

Král Vladislav obnovil nyní nejvyšší zemský soud, který dne 6. června 1485 po téměř dvacítileté přestávce ponejprv v plném počtu a potom pravidelně jak od starodávna bylo, čtyrykrát do roka o suchých dnech zasedal. Kromě nejvyšších úředníkův, kteří z úřadu svého „v lavicích zasedali", to jest, zemskými soudci byli, totiž pana Jindřicha z Hradce, nejvyššího komorníka, pana Půty Švihovského z Riesenberka, nejvyššího sudí, a Jana z Roupova, nejvyššího písaře, povolal král ještě následující osoby do zemského sc
soudce, a to z panského stavu: p
na Jemce z Janovic, ne
purkhrabí, knížete Jindřicha
sterberského, Voka z
berka, Jana Zajíce z Has
ka, Jana ze Šellenberka,
šího kancléře, Buriana z Gu
na, Jiřího Berku z Dubé a
ho, Sigmunta z Vartenbe
Děčíně, Jana ze Švamberka
Strakonického, Albrechta z
vrat na Novém Hradě, Z
Kostku z Postupic a Bu
Žeberka i z Plané; ze stav
ského: Mikuláše mladšího
z Lípy a Lipnice, Jaro
Stranovského ze Sovojov
na Malovce z Pacova, Stib
Wolfšteina, Albrechta
z Očedělic, Mikuláše ze S
žic, Albrechta z Leskovce
rekvici a Smila z Janov
Riesenberka. To byli přední
národu Českého, vyznání katolické
lišnického, kteří toho času počali
vati o záležitostech vlasti netolik
ních ale i politických.

Množství soukromých a osobn
a sporův čekalo již dávno na řád
dání toho zemského soudu, a zahr
pracní ohromnou; avšak také jiné
nedostatky a nesrovnalé poměry
valy od něho konečného rozřešení
nání. Jedna z prvních takových
stí byla neřest v mincovnict
stalá. Tu muselo se brzo nějaké
státi; sám král Vladislav psal 12
roku 1485 Kutnohorským výtku,
prý se v Praze zřejmě o tom m
oni nadělavše v Hoře peněz, sa
bráti nechtějí. Na zemském sněm
v dnech od 11. do 13. října sc
bylo, co nejvyšší soud v té věci
dil, že totiž uherský zlatý má brá
cen býti tehdejšími 29 groši český
tý rýnský zas 21½ groši; dosavad
zové však že se mají naprosto z
ustanoveny jsou za ně haléře,
14 mělo jíti za jeden groš, nově
ražení penízové mají se rovn
ma grošům. Vedle toho schválen
nový zákon o lichvě.

král Matiáš pana Jaroslava z Bozkovic ve Vídni nespravedlivě stíti dal.

1485 prosinec.

Jaroslavovi z Bozkovic, sy-
a Vaňka z Bozkovic a Kunhuty z
, mluvili sme již při roce 1478, kte-
uže králi Matiášovi Uherskému v
ých politických jednáních potřebo-
dával, a také zmíněného roku k
krále toho zrádný skutek vyko-
jav v Budějovicích znamenitého a
ho pána českého. Bohuslava ze
erka, který se pro svou poctivost
u povahu tomuto králi byl stal ne-
ým služebníkem. Ale ten pan Ja-
z Bozkovic byl nicméně muž vý-
a Bohuslav z Lobkovic svědčil o
e byl veliká rodu svého a vlasti
, vynikaje i co řečník i co válečník že král Matiáš dobře poznávaje, ještě mnoho platných služeb pro-může, jmenoval ho r. 1479 svým kancléřem (ovšem jen titulárním). Tedy brzy slynul pan Jaroslav co miláček toho krále a zaujal při Uherském postavení důležité od jiných záviděné. Požíval co muž sličný, veselé mysli, jemných mravů a ejné učenosti veliké důvěry králo-ak právě proto královna Beatrozmazilá Vlaška, cti a statkův žá-, v nenávist si ho vzala, a pan n Zápolský zas naň ze žárli-čil. I dvořané obávali se ho, dí-jeho výborné dary ducha a rychlé dílem pak, a to prý nejvíce, pro porušitelnou cnost. Všelijká zámin-očení pana Jaroslava u krále Ma-yla tedy vhod četným nepřátelům

Matiáš počal již roku 1482 no-ku proti císaři Bedřichovi v Ra-, a neustával v ní, až se ve třech 1485 i samého hlavního města Víd-cnil a největší kus země Rakou-poddanost svou uvedl. Dobývaje rakouských, jichžto držitelé císaři zůstávali, ležel v měsíci lednu před hradem Ebersdorfem, dova pána z Ebersdorfu dlouho se bránila. Král Matiáš mrzel se se s tím hradem tak dlouho musí , a právě se svými hejtmany, me-byl i Jaroslav z Bozkovic, to hrad, jakby hradu co nejdříve obyti, když tu s hradu vystřelená, střelná koule hliněnou stěnu polní-m, z němž král měškal, prorazila a neuškodíc králi ani dost málo, k jeho nohoum padla. V prvním okamžení nikdo si toho nevšímal jakožto příhody ve vojně obyčejné; brzy však Jaroslavovi závistníci a nepřátelé králi Matiášovi namluvili, že se tu měla od pana Jaroslava ve srozumění s paní Ebersdorfskou na něj naličená vražda spáchati, že si pan Jaroslav s řečenou paní a jejím správcem hradu tajně dopisoval, a jim udal místo, kde králův stan stojí, aby věděli, kam svými děly mají mířiti. Král Matiáš chytře mlčel, ale dav výhost všemu laskavému smýšlení panu Jaroslavovi dosud objevovanému, odložil pomstu na příhodnější chvíli. Obléhal potom Vídeň; měšťané se dlouho udatně bránili a také to nešlo, jak by si král byl přál. Tu zas namluvili mu nepřátelé Jaroslavovi, že tento Vídeňákům dával podtají z Moravy potravu dovážeti. Hlavně hrdinstvím Jaroslavova strýce, Dobše z Bozkovic, Vídeň konečně dne 1. června 1485 padla; král Matiáš co vítěz vtáhl do města a ve starém hradě Habsburkův jakoby ve svém dědictví osedl. Tu mu přišla chvíle k vykonání pomsty své; pan Jaroslav z Bozkovic byl pro nějakou nahodilou příčinu zatknut a do vyšetřování vzat. Ve vězení ho trápili, a na skřipec vytažen, nemoha takových muk snésti, vyznal ubohý vše, co na něm žádáno; ale pak odvolal zase všecko vyznání dokládaje, že je učinil, jen aby ho přestaly mučiti, a svatosvatě zapřísahaje se, že věrnost a vděčnost ku králi vždy neporušenu zachovával, a že mu katanský meč milejší bude, nežli obnovené trápení. Nepřátelé jeho, stavše se soudci jeho, odsoudili ho k smrti. Král Matiáš obdržev zprávu o tom hrozném nálezu soudu, dal tajně Jaroslavovi vzkázati, bude-li vzývati milosti královské, že dojde ochrany. Pan Jaroslav však tomu odepřel pravě, že jen kdo vinen se cítí, prosí o milost, on pak že volí raději umříti, nežli lháti na sebe. Proto nešlechetný Matiáš potvrdiv výrok smrti dal ho asi 12. prosince 1485 na nynějším Lobkovickém (někdy Špitálském) place ve Vídni stíti. Katovi bylo přísně hrozeno a hojně uplatili jej Jaroslavovi přátelé, by ho jenom poranil. I sekl jej skutečně jen do obnaženého ramene, a jak mile podruhé meč napřáhl, aby své oběti druhou ranou hlavu srazil, lid Vídeňský se zbouřil a kamenobitím kata s popraviště zahnal. Jaroslava odnesli hned do nejbližšího domu, kde lékaři již čekali; avšak pro velký dav lidstva nemohli hned k ně-

mu přistoupiti, tak že poraněný zatím před jejich očima krví se zalil a ještě téhož dne ducha vypustil. Tělo jeho bylo ve Vídni u sv. Štěpána poctivě pochováno, a jeho bratr (bezpochyby znamenitý Ladislav z Bozkovic) postavil mu tam mramorový náhrobek, na němž vyryty byly latinské verše od výtečného vzdělance českého, Bohuslava z Lobkovic, věnované památce od uherského tyrana utraceného Jaroslava z Boskovic.

Pro tento hanebný čin vzbouřil se celý rod Bozkovicův proti nešlechetnému králi Matiášovi, nejvíce pak bratří Dobeš a Beneš Černohorští z Bozkovic, strýcové utraceného Jaroslava. První z nich pan Dobeš, někdy nejvýtečnější vůdce Matiášovy jízdy, který hlavně k dobytí Vídně dopomohl, opustil hned Matiáše i Moravu, a přikázal se do služby císaři Bedřichovi. Ten ho udělal svým nejvyšším vůdcem, Matiáš zas mu všecky statky na Moravě pobral. Za to Dobeš i jeho bratr Beneš po Moravě královské zboží plenili a hubili, a tak sami k nemalé škodě a záhubě své vlasti se přičiňovali. I nebylo na Moravě pokoje od obapolných nepřátelských vpádův, zádav a záhub až do smrti Matiášovy, která teprv po pěti létech přišla.

Zákony o cizozemcích, kteří v Čechách statky mají

1486 únor — březen.

Nedávno obnovený nejvyšší soud zemský usnesl se ve srozumění se sněmem o zákonu pro samostatnost a celistvost království Českého velice důležitém. Nařídil totiž dne 17. února 1486, aby se jednotlivá panství, hrady, tvrze a statky prodáváním jich aneb jakýmkoli postupováním do rukou cizozemcův od země neodcizovaly. Již Karel IV. proti tomu důkladně horlil, neboť zvláště Němcům nescházelo nikdy chuti, jak by se do Čech vetřeli a tu statkův nabývali. Podle toho zákona nesměl budoucně žádný majetník zboží a statkův buďto spupných čili svobodných, buď manských nebo zápisných, jakýmkoli titulem a právem postupovati cizozemci kteréhokoliv stavu a národu, pokud k tomu král Český zvláštního povolení nedá; král pak nebude ráčiti k takovým věcem povolení dávati bez rady zemské. Kdokoli proti tomu co učiní, ztratí čest a bude navždy vypovězen ze země; cizozemec pak koli by proti tomu zákonu koupí, zástavou neb směnou něco takového bě přivedl, má to ztratiti a statel k obecnému dobrému zabaven býti. li pak kterýkoli cizozemec chtíti s ským povolením uvázati se ve st Čechách, má napřed ujistiti, aby ž jiného pána dědičného nad sebou nežli krále Českého, korunovaného všech povinnostech aby se rovnal vateli země.

Toto však znamenitě se vyměř obyvatelé markhrabství M ského ani jiných zemí, kteréž j dičně a věčně ku království České pojeny a vtěleny, ti že se za cizo v Čechách nepokládají.

Kdyby se tento zákon za poz změněných okolností a poměrů neb sel také měniti a naposled docela věru byla by se Česká země i ná dosud lépe zachoval, než jak se hužel nyní shledává.

Následkem toho zákona odmrště také hned 10. března 1486 od zem soudu i od krále Vladislava pan nym Šlik s jeho padělanými list kterými chtěl dokázati, že císař Si jeho předkovi Kašparovi Šlikovi tím jeho na to dal majestát z m sařské, aby pod žádný jiný soud n li nežli pod soud samého Římské saře, z čehož ovšem šlo, jakoby ani mu králi poddáni nebyli a jejich byly části nikoliv království Če ale přímo říše Německé. Tím odmr se ovšem ale jenom na některý ča zilo snažení pánův Šlikův, odtrhnou rozsáhlé statky v Loketsku a Cheb koruny české a státi se říšskými h Pro tyto snahy již roku 1471 Šlikové rozepře se svými sousedy a podd měli. Jejich statky v řečených kon České země byly pouze zápisně a je jenom v zástavě; oni však ch proměniti ve spupné dědictví, a k 1476 město Loket vyhořelo, pá kové pomocí některých německých dne 30. září to město nenadále zte tivné sobě měšťany vyhnali a ostat nutili, že jim museli přísahati na p ství dědičné. Proto upadali i do pa kletby a král Vladislav chtěl je r za ten pych potrestati. Pro Pražské ření však nedošlo k tomu, ale m Loketští museli se přece před krále povídati z toho, že jsouce poddaným

ými proti právům a řádům králov-
Českého poddanství pánům Šlikům
.

---

k se král Vladislav byv od říše a uražen, s Uherským Matiášem sjel v Jihlavě

1486 únor — září.

ho času staral se císař Bedřich
to, aby jeho syn Maxmilian,
již vojvoda Burgundský a Brabant-
a jeho nástupce na císařství Něme-
ulen byl. Králové čeští, jakožto kur-
vě svaté Římské říše, mívali vždy
lení Římského krále a císaře hlas
se rozhodný, za to nad jiné důležitý.
Bedřich uznával nyní dva krále v
České, Vladislava a Matiáše, oba
éměř stejně nemilé, ačkoliv na Ma-
co uchvatitele země Rakouské více
ěval. Matiáš byl zatím důstojnost
stskou Vladislavovi postoupil co
hlavní země koruny České. Nic-
císař Bedřich z úmyslu nestaral se
Vladislava o hlas pro svého syna,
se, že i ostatní kurfürsty k tomu
y se po hlase krále Vladislava ani
eli. I stalo se, že na říšském sně-
Frankfurtě roku 1486 kurfürstové
února Maxmiliana za krále
ého zvolili a 9. dubna v Cachách
vali, vše bez kurfürsta českého,
o něm, jakoby ho ani nebylo. Dva
tové, kteří by se byli proto bezpo-
ozvali, pro těžkou nemoc nemohli,
tarý Albrecht, kurfürst Bra-
ský, často řečený německý
les, který také brzy po Maxmi-
volbě již 11. března v samém
rtě umřel; — potom Arnošt
, který také po půl létě, 26. srp-
umřel. Tuto mimochodem zname-
ší, že Saští bratří, Arnošt a
cht teprv o rok dříve, 1485, mezi
laské země v ten spůsob rozdělili,
díl zůstal potomkům Arnoštovým
ovská linie vojvodská) a druhý
mkům Albrechtovým (Albertinská
ní královská), což až dosud trvá.
ijení krále Českého při volbě
anově v Němcích nejen krále Vla-
ale i celý Český národ hluboce
Čechům sice co do vlády v Něm-
dy nic nebylo, nepovažujíce se od
nikdy za poddané aneb za pří-
říše Německé; také král Český,
své osoby byl jejím skutečným
údem, nikdy a nikterak se nedával na-
vesti, aby zároveň jiným knížatům Něme-
ckým nesl společná říšská břemena, aneb
aby uznával nad sebou moc říšských zá-
konův a dekretův. Bývalé závazky králův
Českých k Německé říši, aby posýlali
jistý počet oděncův k jízdám císařovým
ku korunování do Říma, i aby se buď
osobně neb skrze zastupitele účastnili ve
dvorech císařských, kdykoli do Normber-
ka neb do Bamberka rozepsány byly, ty
nyní již přestaly. Maxmilian byl první,
který pro korunu do Říma již nejel a pře-
ce potom se nazýval císařem, a také slav-
ných dvorů, ku kterým by se knížata sjíž-
děti museli, nerozpisoval. Za to nastalo
mezi Čechy a Německou říší již úplné
odcizení, zvláště od válek husitských,
když národ Německý tolikráte se byl v
tom osvědčil, že o záhubu Českého náro-
du především a nejvíce stojí. Nyní přišla
k tomu i ta urážka, že Němci mimo vše-
liké křivdy a potupy, jež Čechům činiti
nepřestávali, také jejich krále práva kur-
fürstského zbaviti hleděli.

Král Matiáš dobyv Vídně, nehnul se
z ní více, musel ale v Rakousích stále
bojovati proti jiným městům a hradům,
které svou věrnost císaři Bedřichovi za-
chovati chtěly. Proto byl rád z toho, co
se králi Vladislavovi od Německé říše by-
lo stalo, doufaje, že ho k sobě připoutá,
aby mu proti té říši pomáhal. Již v měsí-
ci květnu 1486 stala se mezi Matiášem
a Vladislavem umluva, že se v mě-
stě Jihlavě osobně sjedou. Král Vladi-
slav ochotně již 29. června s komonstvem
as 2000 čistě připravených koní do Ně-
meckého Brodu přijel, neb Jihlava
mu tehdáž nepatřila, ležíc v markhrabství
Moravském. Ale čekal v Brodě dlouho;
místo Matiáše přijel jeho přední důvěrník,
kancléř uherský, biskup Jan Filipec,
a ten nepřijetí královo omlouvaje dlouhou
nemocí jeho snažně žádal, aby král neod-
jížděl a Matiášův příjezd vyčkal. Avšak to
čekání trvalo plné dva měsíce, Vladislav
již kolikráte chtěl se do Prahy vrátiti, a
jeho komonstvo také se z většího dílu zas
rozjelo. Matiáš konečně ztráviv plný mě-
síc srpen na cestě z Prešpurka do Jihlavy,
dobývaje mezi tím města Lávy v Rakou-
sích, ku konci srpna do Jihlavy přijel a
když to králi Vladislavovi v Něme-
ckém Brodě oznámeno bylo, zdvihl se Vla-
dislav dne 1. září a jel v průvodu asi 1300
jezdcův k Jihlavě. Tu král Matiáš vyjel
mu vstříc s biskupem Janem Filip-

cem sám osmý a překvapiv ho v jednom lese na malé louce, uvítal ho co nejlaskavěji a vedl na místo, kdež čekali královna Beatrix a jeho syn levoboček, jménem Jan Korvín, potom někteří vyslancové z Italie a přední páni dvoru uherského. Všickni vjeli pak pospolu do Jihlavy, ovšem za silného deště.

V Jihlavě pobyli oba králové 10 dní. Desátého dne (10. září) vydali tu společně dvě listiny, kterými se urovnaly ještě některé spory a závady zbylé po umluvách posledního sjezdu Olomouckého. Byly to hlavně náhrady ztrát, jež utrpěli za válek obapolní jejich poddaní. Vladislavovi přišlo ovšem nerovně více nahražovati někdejším jeho věrným v zemi Moravské; Matiáš mu k tomu velikomyslně půjčil 10.000 zl. uherských a postoupil mu práva svého ku Kolínu, za kterýž dal byl knížeti Hynkovi Minsterberskému 20.000 zl. Hrad Skály v Čechách vrácen byl pánům Zajícům z Hasenburka, a Hrad Ojerce v Lužici pánům ze Šumburka. Také o minci stalo se společné umluvení, aby všeliká škodlivá rozličnost mincí přestala, a aby na Moravě, v Slezsku a v Lužicích obou byla mince tétéž váhy, zrna a střihu jako v Čechách.

Hlavní účel Jihlavského sjezdu však v tom záležel, aby se oba králové naproti císaři Bedřichovi, jeho synu Maxmilianovi a celé říši Německé ku společnému jednání smluvili a jiné mocnáře, jako krále Francouzského Karla VIII. (nástupce Ludvíka XI., který byl roku 1483 umřel) a krále Kazimíra Polského ku spolku získali.

Králové a přední jejich radové po ten čas velmi se ctili a darův sobě podávali; dne 10. září pak zdvihl se král Vladislav se svými z Jihlavy, a král Matiáš vyprovodiv jej mile se s ním rozloučil.

Brzo na to vypravil prý král Vladislav poselství české s pohrůžkami k říšskému sněmu německému; ku králi Matiášovi přijel zas posel francouzský, a na počátku roku 1487 vypravil Matiáš svého Uherského kancléře, biskupa Filipce, do Francie a Italie ve věcech přátelského spojení s tamějšími potentáty.

Kterak zemští pánové zákonem dovršili porobení lidu selského

1487 březen — září.

Po čem pánové čeští již dávno od časův bitvy Lipanské toužili, aby dostali lid selský pod svou úplnou porobu a [illegible] svými chlapy učinili, to po dlouhém hání teprv toho roku 1487 dovršili divše porobu lidu selského zemsk konem. Však než o tom šíře prom jest nám předeslati, kterak se např panský a šlechtický byl spořádal totiž toho roku sestavena kommisse žat, pánův, rytířstva i měst, aby práva a zemské svobody ohlédala psala; i byly jí k tomu cíli všecky rejstříky kanceláře královské a n desky tehdáž z Karštejna do Prah mu přinešené předloženy, a také stavové k tomu byli vyzváni, ai co u sebe písemného chová, co b právům a svobodám zemským vzta této kommissí zapůjčil pro obecné Z toho všeho měla se úplná kniha a zřízení zemského v království Č sestaviti, kterážto práce však v létech ještě ku konci přivedena Při té práci šetřilo se ovšem vší důkladnosti.

Byly pak toho roku 1487 dva valné a důležité, jeden ke dni 12. druhý k sv. Václavu, 28. září, do svolány, na kterých se o výše fe věcech jednalo. Na prvním vyne Vladislav dne 14. března se sv obou vyšších stavů svůj konečný dek „o sedání v lavicích", potvrd předběžný svůj rozsudek v té věci dvěma léty pronešený. Dle toho ro bylo ustanoveno, že na prvním mí králi při zemském soudu zasedati m vyšší purkhrabí Pražský, nejvyšší komorník, a za tím vyšší sudí. Tím byl nejv purkhrabí Pražský ponejprv na všecky časy postaven v čele v úřednictva zemského v stvu Českém, kdežto před tím bý nom v čele branné moci zemské. starších časův býval nejvyšší sudí osobou v zemském soudě, pozdě nejvyšší komorník, který býval ním ministrem Českých králův, že soud zemský byl hojným pra důchodův královské komory. Krom to tří nejvyšších úředníkův, kteří svých úřadův měli zasedati v lavicíc v zemském soudu, má na dále jme král zemskými soudci 12 osob z a 8 z vládyk, vše mužův hodných cti zachovalých. Titulem vládyka, tehdáž byl v zapomenutí přicházel menali se za krále Vladislava všec dy nižší šlechty, která po příkladu

jako pánové již také mezi sebou
dělala, a téměř již několikero no-
rozdílných stavův tvořiti chtěla, ja-
příkladu rytíře, totiž pasované, vlá-
zemany, panoše a dědinníky. Vladi-
žíval proto titule vládyka jakožto
nného; dědinníci zas čím dál tím
okládání jsou za rovné sedlákův,
svobodných a jen králi samému
ých.
ové a vládykové byli pak s tím, co
stanovil úplně spokojeni, a stáli od
y s nepatrnými výminkami svorně
eden muž ve všech otázkách ústav-
ráva, co šlechta vůbec proti stavům
ítickým, městskému a selskému.
yní tito dva stavové šlechtičtí, tak-
vnáná, téhož samého dne 14. března
snesli se v plném soudu na tom,
žkoliv by čeleď a lidi z dědin zběh-
hovával a mocí u sebe držel, před-
jakoby takového zběhlého člověka
ého jeho pán byl propustil aneb je-
lvodní list (gleit) dal, má bez vše-
nluvy takového člověka jeho pánu
nikam jinám jeho nevysýlaje. Pak-
nevydal neb jej pryč vyslal, tedy
n toho člověka jej před soud zem-
hl pohnati z desíti až do dvacíti
stříbra, buď si ten pohnaný pán,
ebo měšťan. Vepsáním tohoto usne-
o desk zemských stal se z něho
zákon, který ovšem všechen pod-
ld vydal pánům na milost a nemi-
činili ho takořka majetkem pánův,
ncem a chlapem. Městský stav,
byl na tom sněmu zastoupen, tedy
především Pražané, k tomu usnese-
o hlasu nedali. To byla bezpochyby
, že stavové šlechtičtí hned dru-
ne, 15. března, nové usnesení učí-
y se Pražanům zastavila všecka
všecky vklady do desk zemských,
půhony a cokoliv by při soudu
initi, protože a pokud práv zem-
náležitě trpěti odpírali. Však Pra-
to rozmyslili, podvolivše se potom
právo zemské a stávati k soudu
mu co do čeledi a zběhlých lidí.
litovati jest, že se ráznněji neopřeli
poroby na lid selský. Však i mě-
duchu času svého pokládali stav
hluboko pod stavem svým, a v
ávě jim přišel vhod tento nález
ní, který porobu lidu dotvrdil, že
šest královských samy měly statky
ské, nad nimiž co vrchnost vládly;
obyvatelé měst takových nepova-
za rovné svých poddaných. Sed-
láci ještě po husitských válkách mohli své pány také k soudu pohánětí, když bylo řádného soudu v zemi. Však stále se opakující záhuby země skrze války a jiné nehody přivedly stav selský na takovou mizinu, že se déle nemohl více opříti násilnému potlačování práv svých se strany vrchností. Když pak dokonce r. 1479 katoličtí pánové, uznavše Vladislava za krále Českého, v českém sněmu převahy dosáhli, byla jejich ustavičná snaha, národ Český s ostatním křesťanským světem srovnati, jak v náboženství tak v zákonech, právích a obyčejích. Tím ostatním světem křesťanským byly jim však především země Německé: tam byla tělesná poroba lidu obecného od jaktěživa pravidlem, které se těm pánům ovšem líbilo, a jako naváděli krále k převádění kališníkův k bezvýminečnému poslušenství církve Římské, tak též pilni byli v podrobování lidu poddaného, až svým sněmovním nálezem r. 1487 tělesnou porobu v Čechách učinili jako v Němcích pravidlem. Ubozí sedláci, nyní učinění porobenci a chlapi, ztratili práva na svůj majetek, byli k hrudě své přivázáni, nesmějíce sídlo své a pána svého opouštěti dle libosti, ani o majetku svém svobodné pořízení činiti, a co posud jen křivdou na nich páchano, museli nyní právem snášeti, bezvýminečnému poslušenství, k službám, dávkám a robotám obvykati, kterých na nich pán vymáhal, mluvě k nim krutými slovy: nejste-li povinni, však musíte!

I na Moravě mnoho se o tom jednalo, aby poddaný z usedlosti své jinám nepřebíhal, aby nikdo bez řádného odpuštění pána svého od jiného přechováván nebyl; však zásluhou zemského hejtmana, pana Ctibora Tovačovského z Cimburka, zaveden v těch poměrech řád spravedlivější a lidštější, aniž tam hned tak rozhodně vzala vrch tělesná poroba poddaného lidu.

Kterak papež Vladislava za Českého krále uznal. Bratří Čeští.

1487—1488.

Až dosud nebyl král Vladislav od papeže za Českého krále uznán. Sixtus IV. nechtěl toho učiniti pro Matiáše Uherského, a když r. 1484 umřel, dosedl Innocenc VIII. na stolici papežskou. I ten maje Matiáše Uherského za štít církve, zdráhal se Vladislava uznati. Když pak Vladi-

slav co dobrý katolík, podporován jsa od svého otce, Kazimíra Polského, neustával o to papeže snažně žádati, předkládaje jemu, kterak již není příčiny, proč by mu královský titul na dále měl odpírán býti: tu nový papež skrze důvěrné posly Matiáše Uherského vyzýval, aby mu aspoň nějakou slušnou zámínku podal, pro kterou by ještě teď nemusel Vladislava uznati. Ale tenkráte Matiáš mlčel, tak že papež jinak nemohl, nežli již Vladislava uznati. Přišlo totiž od Vladislava, krále Českého, okolo 18. června 1487 slavné poselství do Říma, v jehož čele byli dva katoličtí pánové, Půta Švihovský z Riesenberka a Jan Hasištejnský z Lobkovic, podávajíce od svého krále poslušenství papeži. Papež nemoha již tomu se vyhnouti, přiznal Vladislavovi dlouho žádaný titul krále Českého.

Avšak když to králi Matiáši oznámeno bylo, tu zahořel tento vztekem, nejen papeži to trpce za nevděčnost vytýkal, ale hned zase všemu přátelství s Vladislavem konec učinil; a když ještě před rokem ze sjezdu svého s Vladislavem v Jihlavě všem přátelům svým radostnou novinu zvěstoval, že s Vladislavem v takovou přízeň a jednomyslnost vstoupil, že napotom oba míti budou jednu vůli a že se stali jako jeden člověk — nyní najednou byl pro sebe zase jenom Matiášem. Tehdáž právě dobyl obyčejného sídla císaře Bedřicha, Nového Města za Vídní dne 17. srpna, a počal se psáti knížetem Rakouským.

Jednota bratří českých zmáhala se v těchto létech velice, a nepokojila nemálo kališníky, jmenovitě jejich konsistoř, v jejímžto čele stál vždy ještě mistr Václav Koranda. Utlačenému lidu selskému dovršením tělesné poroby na nejvýš sklíčenému stala se však tato jednota útočištěm a útěchou; tam ještě panovala staroslovanská někdy rovnost mezi lidmi, a ačkoliv bratří čeští hlásali poslušenství ke všem vrchnostem jakožto přikázání boží, uznávali přece a chránili důstojenství lidské v každém člověku lépe než v jiných církvích, považovali se totiž za syny jednoho otce nebeského, a sebe mezi sebou za bratří ne pouze dle jména ale i dle skutku, ať kdo byl pán neb sluha, ať bohatý neb chudý, učený neb neučený. Mimo to byli více než kterákoliv tehdejší společnost pobožní, přičinliví a spořádaní ve všech svých poměrech a povinnostech, tak že netoliko kališníci ale i mnozí páni katoličtí rádi je na svých statcích trpěli, a netoliko obecný lid, ale také mužové učení a urození hojně do jejich jednoty vstupovali. Horliví kališníci i katolíci ovšem je tupili a hanlivých jmen, bratříkův, pikhartův a jiných jim dávali, a mistr Koranda, vydav se svými přátely zvláštní spis o nich, stěžoval si, že dvojí psaní jeho ku králi a k stavům poslané, aby bratří k vyslechnutí postaveni byli, by se jim prý škodlivost jejich bludův dokázati mohla žádného účinku nemělo. Ovšem zdá se, že král i stavové již poznávali, že veliké slavné hádky o víře a náboženství nikdy ku srozumění a ku smíření nevedly, — a proto dáno pokoj bratřím v Čechách.

Však jinak to vypadalo na Moravě. Král Matiáš co pán Moravy, jakož se ve všem činil Římské církvi povolným, maje z toho vždy nemalý prospěch svůj, dal se od svých biskupův popíchnouti, že roku 1488 bratří na Moravě všecky před duchovní shromáždění pohnal aby vydali počet z víry své. Rozumí se, že byli všickni za veliké kacíře vyhlášeni, a král Matiáš vypověděl je ze všech svých zemí naprosto. Myslil snad, že se tou přísností mnozí bratří odstrašiti dají a do lůna katolické církve se vrátí. Avšak hle! přišla sice velká těžkost na ně, ale zdvihlo se jich skutečně několik set, a táhli daleko až do země Moldavské, kdež panoval kníže Štěpán, který je do své země rád přijal. Vstavili se však za vystěhovalé bratří šlechetní pánové Ctibor Tovačovský z Cimburka, zemský hejtman, a Vilém z Pernštejna u krále Matiáše, představujíce mu, že by takovým vystěhováním nejpořádnějších lidí vlast jejich velikou ztrátu utrpěla. Král Matiáš rozmysliv si to, zrušil a změnil svůj rozkaz v ten způsob, že jen ti se vystěhovati měli, kterýmž by to od krále zejmena ještě napřed nařízeno a ohlášeno bylo. Však i tomu nepřišlo, proto že král Matiáš záhy dlouho umřel. Potom se vystěhovalí bratří větším dílem zase do své vlasti navrátili. Nevedlo se jim dobře v Moldavě, pravoslavní kněží na ně sočili a bojovali, čili tamější pánové je velmi utiskovali.

Roku 1488 král Vladislav jezdívaje do soud každoročně se svou radou a komonstvem po Novém městě Pražském, aby sadil nové konšely na Novoměstské radnici, pozastavoval se u toho obšírného místa prázdného mezi Širokou a Spálenou ulicí, kde bylo všeobecné pohřebiště Židův z celého království od časův krále Přemysla Otakara II., mysle sobě, žeby to

a obydlí lépe státi mohly. Protož adu o to s městskou obcí, dal na to výsadu, aby na ulice rozděleno v zastaveno bylo. Měla pak se nová lice „Vladislavskou" nazývati, ale elé neodvykli si od starého jména ké zahrady. Židé museli si potom hřebiště zříditi na konci Židovské líž břehu řeky Vltavy, kteréž po- o „starý hřbitov" se ukazuje.

28. ledna 1488 umřel také bývalý ský podkomoří a purkmistr Starého Pražského, Samuel ze Hrád- Valečova, muž prosulý a v kém řízení velmi znamenitý.

Matiáš Uherský pro zaopatření syna Jana Korvína dravčí smlouvy al, knížata oloupil a války vedl.

1488—1489.

posledních dvou létech svého života král Matiáš Uherský ještě a na štěstí již naposled svou přiro- , která se ovšem ne lidské ale více přirozenosti rovnala. Již deset let manželství s neapolskou Beatricí, a d ní nedočkal se potomka a dědice. m již často churavěl a počal pomýš tom, co po něm bude. Zmínili sme nahoře, že měl syna nemanželského vobočka Jana Korvína, nyní ifka asi 18letého, o němž pochleb- mu říkali, že mu jest podoben na na duši. Toho syna byl by rád nyní dědicem panství a hodností, a pro- snažil, nadati a ozdobiti jeho jak statky, hodnostmi a tituly, aby vě vídouce vysokou vzácnost jeho, uvykli spatřovati svého budoucího a pána. Již r. 1481 jmenoval ho otec em z Huňadu a knížetem Liptov- potom i nápadníkem statků vy- o uherského rodu Gara; v rok po- 482, vymínil si Matiáš pro toho syna nápadnictví zemí knížete Jana Za- ho, kdyby tento umřel bez muž- potomků. Zároveň také na jiná tví a země pohlížel, jakby je Janu ovi zaopatřiti mohl, užívaje při zných cest smlouvami lstivými vynucenými. Tím hlavně také kní- Minsterberská, syny někdy Jiřího, téměř na mizinu přivedl. Jed- prvních obětí byl kníže Viktorin, měl knížetství Opavské. Ten musel 1455 v ležení před Vídní učiniti s em smlouvu, že dne 2. června té- hož roku rytíři Janovi Trnkovi z Ratibořan, hejtmanu krále Uherské- ho, k ruce téhož krále své knížetství Opavské postoupí, a všecky obyvatele, ry- tířstvo, zemany a města v dědičné posluš- enství jeho připraví. Za to měl kníže Vik- torin dostati v zemi Slavonské dva hra- dy, Sokoluš a Medvěd, a tři tvrze, Rakov- ník, Ukovec a Bojatko se vším přísluše- nství. Viktorin se přestěhoval k bratru své- mu na Kladsko, Matiáš zas uvázal se v O- pavsko jakožto dědictví, a hned jmenoval svého Jana Korvína knížetem Opavským. Potom ho chtěl slavně oženiti s vlaskou kněžnou Galeazzovou z Milána (potomní manželkou císaře Maxmiliana I.); zasnou- bení slavilo se r. 1487 v Miláně, a král Matiáš dal její věno pojistiti na zemi Ra- kouské, na knížectvích Opavském, Hlub- čickém, Vladislavském, Tošeckém, Bytom- ském a Kozelském. Tyto země ovšem již měl, ale on rozšířil to upsání také na země Konrada Bílého, knížete Olešnické- ho, a Jana Zahańského, kteréžto dle smluv teprv naň přejíti měly, také na jiné kraje a zámky v Uhřích. Když pak se vojvoda Milánský, nevěstin bratr, o to ucházel, netajil se král Matiáš svým úmyslem, že- by chtěl celého Slezska a obou Lužic pro téhož syna nabyti, a za života ještě titul krále Českého na něj přenésti.

Avšak Slezští knížata nechtěli se tak lecjaks dáti vyděditi, a postavili se na odpor. Nejzuřivěji počínal si divoký a ná- silný Jan Zahańský, kterého již zná- me; býval také miláčkem Matiášovým. K němu se připojili knížata Minster- berští, Viktorin a Jindřich, knížata Opolští, Hanuš a Miku- láš a starý kníže Konrad Bílý, Olešnický. V běhu roku 1487 odňal král Matiáš knížeti Viktorinovi vše- cky jeho hrady a tvrze v Slavonii zase, protože je obsadil posádkami, které se k Matiášovi nepřátelsky zachovaly. Na sje- zdu knížat ve Vratislavi ku konci téhož roku vedl sobě kníže Jindřich veřejně stížnost na křivdy, jichž se král Matiáš proti němu dopouští, a kníže Jan Zaha- ňský maje tři dcery zasnoubil je s tře- mi syny knížete Jindřicha. Svatba se slavila ve Velkém Hlohově dne 6. ledna 1488, Jindřichův nejstarší syn Al- brecht dostal Salomenu Zahańskou, mladší Jiří Hedvíku, nejmladší Ka- rel Annu. Nejstaršímu ženichovi bylo teprv 20, nejmladšímu 12 let, nejstarší ne- věstě pak 16 let. Dne 16. března 1488 při- šlo od knížat v Čechách zjednané vojsko

do Hlohova, tisíc Čechův výborně ozbrojených, a kníže Jan Zahaňský počal hned válku proti Matiášovi sužováním svých vlastních poddaných, kteří věrnost Matiášovi již slíbenou nechtěli zrušiti. Královský hejtman Slezský byl tehdáž ještě Fridrich kníže Lehnický, manžel kněžny Ludmily, nejmladší dcery někdy krále Jiřího. Ten chtěl své svaky, knížata Minsterberské, a Jana Zahaňského s králem Matiášem zase smířiti, dávaje si všechnu práci v tom. Avšak statečný ten kníže umřel náhle dne 9. května 1488, a téhož dne také vypovězena jest jménem krále Matiáše válka Janovi Zahaňskému a Hlohov jeho byl 12. května obležen vojskem královským. Císař Bedřich a kurfürstové Saský a Braniborský měli Zahaňskému ku pomoci přispěti, ale oni uzavřeli s Matiášem příměří. Kníže Jindřich najal zatím 4500 bojovníkův v Čechách, a ti položivše se u Frankensteina táborem, odtud 5. července Matiášovi válku vypověděli. Byli při nich knížata Jindřich a Hynek osobně.

Tu vypravil král Matiáš své nejlepší polní vůdce do Slezska, Jana Trnku, Čecha, Viléma Tetaura a Hanuše Haugvice, Slezáky, a Františka hejtmana nad najatými Srby čili Ráci, také svého královského prokuratora v Slezsku, hejtmana v knížetstvích Svídnickém a Javorském a Lužického fojta, Jiřího ze Šteina. Počítalo se v Matiášově vojště 12.000 branných, nejvíce Čechův, jiných národův méně. Královské vojsko dnem i nocí pospíchalo, aby se v jednu sílu mohlo shluknouti; potom dne 28. července vrazilo na vojsko spojených knížat u vsi Thomaswalde mezi městy Boleslavcem a Hajnovem. I strhla se bitva ukrutná, jedna z nejkrvavějších toho věku, kde hlavně Čechové proti Čechům bojovali. Uherský vůdce, Čech Trnka, bezděky českou krev proléval, aby svou válečnou slávu zachoval, bojoval nemaje slitování nad rodáky svými. Srbští žoldnéři Matiášovi dvakrát do české vozové hradby vnikli, a na komorních vozích knížete Hynka Minsterberského mnoho drahých věcí ukořistili; nicméně pokaždé zas od Čechův z hradby vytlučeni byli. Parno toho dne bylo nesmírné; tři hodiny trval již nejvzteklejší boj, na obou stranách padla již nejlepších lidí síla veliká; přec žádná strana neustoupila až museli konečně od sebe pro obapolné unavení pustiti. Nikdo nezvítězil, nikdo nebyl poražen, obě strany pole své držely, jak ho držel bitvou. Počet zbitých a raněných né strany nikdo neudal. Čechové vali své mrtvé do tří šachet na vykopaných; zajatých každá stran 150. Na straně Uherského krále pa Vend z Ilburka a mezi raněný jeden strýc a jeden synovec pana ze Šteina.

Obě strany na bojišti noc zt pak nazejtří hnul se tábor český k Boleslavci a odtud k Špro vojsko Matiášovo obrátilo se k H vu. České vojsko spojených kníža před bitvou menší nežli moc Uhe krále, nyní však ještě více ztenče mohlo se ovšem dále v tomto kraj proti síle nepřátel, kteří nyní každ nových posil dostávali; avšak k v šírém poli více nepřišlo.

Nyní obviňoval král Matiáš dislava, krále Českého, že zrušil ské smlouvy přede dvěma léty v uzavřené, dopouštěje, že branný ský směl táhnouti z Čech proti ně Slezska. Tím vyhasla poslední jisk telství mezi oběma králi, které tudíž netrvalo. Vladislav však chtěje še v přízni udržeti, jal se omlouvati šovi, že neměl moci ani práva př knížatům, aby k sobě z Čech lidi nepotahovali. I vyjednávalo a pros valo se potom mezi králi a knížat skými, až to přišlo 29. prosince 1 konečné smlouvě. Byl to však víc ní nález než smlouva: Kníže Ja haňský má všecky své hrady, t města se vším příslušenstvím do boží hromničné, 2. února 1489, kr tiášovi pro jeho syna postoupiti Velkého Hlohova; kníže Jindřich M berský zas má postoupiti Frankenš Minsterberka se všemi zemany a šenstvím. Za to vše že král Matiáš knížatům dá 40.000 zl. uherských. Jan Zahaňský však tu celou vu zamítnul, chtěje ve vzdoru sv ději o všecko přijíti nežli Matiáš vůli býti; jeho manželka s dcer syny knížete Jindřicha již vdan tekla se do Stínavy k matce s pak najav sobě dům v městě Kl počal tam žíti co soukromník u Jindřicha. Avšak když kníže Jind Matiáše Uherského příznivější dosáhl, tak že mu Minsterber vrácen byl, a uherské vojsko od do Frankenšteina ustoupilo; Zahaňský rozvztekliv se ihned tak

ustil. Teprv později spůsobil to Filipec, že se ten kníže kní- Hlohovského k ruce Jana Korvína a za to potom ve Vratislavi žíti mohl.

éně zle to potkalo knížete Hyn- nsterberského; ten musel ytí opětné u Matiáše milosti zá- e Vídni 6. února 1489 učiněným e na vždy svého dědictví v Če- panství Poděbradského a mlatského k ruce Matiášo- o syna Korvína. Mírněji potrestal tiáš knížata Hanuše a Miku- Opolské, a kázal pak svému v Slezsku stojícímu, aby táhlo arkhraběti Janovi Braniborskému dovi Albrechtovi Saskému, proto l odbojným knížatům Slezským. herského vojska, Hanuš Haug- ak špatně pořídil, tak že musel Filipec honem do Slezska po- ti, aby pokoj uzavřel. Podařilo se polovici května 1489 v Luko- všemi okolními knížaty Němec- ír uzavřiti a uherské vojsko z ajin vyvesti. Haugvic obrátil n ještě do knížetství Olešnického, arého knížete Konrada Bílé- util, postoupiti všech svých zemí atiášovi k ruce jeho syna Jana , kterému jeho poddaní přísahati dědičnou poddanost. Sám biskup c zas také ještě mnohé Slezáky že králi Matiášovi své statky samému cíli prodali. A k vůli Korvínovi, aby ho dostatečným opatřil vedl Matiáš krvavou vál- ětoval tisíce lidí, dával dravčí psáti, aby cizí majetek vlast- eho vydřel, a synu svému neopráv- klestil cestu k trůnu královskému. zasáhla ruka toho násilníka na yny jeho někdejšího dobrodince, řího, knížata Minsterberské, jmění jim tak velice ztenčeno by- e celé jejich potomstvo z podříze- avu svého k bývalé slávě Poděb- ho rodu nikdy více povznesti ne-

---

mrt krále Matiáše ve Vídni

1490 6. dubna.

é Matiášovo nakládání se Slezský- aty a jmenovitě Minsterberskými Vladislava, jakkoliv jich ne náviděl, přece nemálo dojímalo. Když konečně se dověděl, jakým prostředky král Matiáš sobě zase cestu do Čech klestí, jmenovitě saháním na panství Poděbradské a Kostomlatské, a kterak chce svého levobočka Korvína na místě svém za krále Českého vyhlásiti, ačkoliv země od koruny české odtržené po jeho smrti pravému králi Českému zase navráceny býti měly, to vše ještě mocněji přirozenou nedůvěřlivost Vladislavovu ještě více vzbuzovalo.

Proto se dorozuměl se svým otcem, Kazimírem Polským, a oba již z jara roku 1489 ve svých zemích vojsko sbírali, zavázavše se sobě, že se společně na odpor postaví, kdyby se útok na ně s kterékoliv strany měl činiti. Zároveň pospíšil si král Vladislav smířit se zase s Německými knížaty. Oni se všickni u něho omlouvali, že se to stalo jen náhodou a nedopatřením, že k volbě císaře Maxmiliana od Německé říše pozván nebyl, a že se to více nestane. S vojvodami Saskými a bezpochyby i Braniborskými chtěl pak Vladislav také vstoupiti ve spolek obranný. Tak se připravoval proti Matiášovi.

Matiáš to těžce nesl, i stěžoval si papežskému legátu, že když se proti němu křesťanští knížata spolčují, on přinucen bude, také spolčovati se, a jestliže nebude míti spojence mezi křesťany, že bude přinucen hledati je u Turkův. Zároveň činil hned veliké přípravy, aby v příštím roce mohl v půlnočních krajinách ráznou a prospěšnou válku vésti. Aby mu v tom nic nepřekáželo, vzkázal císaři Bedřichovi, jestliže mu vyplatí 700.000 dukátův, že mu Rakousko na něm dobyté zase navrátí. Byla to ovšem marná věc, od císaře tolik peněz žádati, který jich sám nikdy dosti neměl, a mimo to dal si císař od hvězdopravcův předpovědíti, že Matiáš umře ku konci r. 1489. Proto nechtěl Bedřich odpustiti jemu jinak ani smířiti se s ním, leč by všecko bezplatně vrátil, co mu byl bezprávně odňal.

Matiáš skutečně pro podagru nemohl již ani choditi; avšak duch zůstal nezkrotitelný, nepřestávaje obmýšleti dalekosáhlé úklady. Věděl již, že brzo umře, proto staral se tím úsilněji, aby svému levobočkovi Korvínovi nástupnictví v panování pojistil. Královna Beatrix, vládychtivá a pyšná Vlaška, která jinak velikou moc nad ním provozovala, a sama po něm panovati si přála, nadarmo svými nářky a prosbami naň dorážela; Matiáš se nedal mýliti v plánech svých, a

mnozí páni uherští museli mu již na to přísahati, že při volbě budoucího krále nedají hlasův svých nikomu, než mladému Korvínovi. On jej učinil náměstkem svým ve vládě a svěřil mu skvělý korunní hrad Vyšehrad Uherský nad Dunajem, na němž chovány byly koruna a všecky klénoty říše Uherské. Poozdravěv poněkud v Budíně vrátil se zase do Vídně, kdež v posledních létech bylo hlavní sídlo jeho, a konal přes zimu veliké přípravy k slavnému tažení do zemí české koruny. Tam chtěl slavně vjeti do města Vratislavi, kdež měl býti veliký sjezd pánův a magnátův ze všech jeho vlastních a cizích okolních zemí, a tu chtěl odevzdati svému synu Korvínovi titul království Českého a skutečné panování nade všemi zeměmi, v jejichžto držení se nacházel.

Však tu položila nenadálá smrt metu všem jeho dalekosáhlým, hrdým a nádherným úmyslům. Bylo to právě na květnou neděli, 4. dubna 1490, král Matiáš Uherský seděl v komnatě arciknížecího hradu Vídeňského; bylo před obědem, královna Beatrix ještě byla v kostele. I zachtělo se mu fíkův k jídlu. Přinesli mu jich, ale že nebyly dost čisté a chutné, rozzlobil se tak, že ho hned mrtvice ranila. Přichvátali královna z kostela, syn Jan Korvín, mnozí páni a lékaři, ale on již mluviti nemohl, ale toliko v nesmírných bolestech se svíraje řval prý jako lev, tak že ho ze hradu až do města bylo slyšeti, a pracoval k smrti až do třetího dne. Ohluchnuv a nepromluviv více ani slova srozumitelného skonal konečně v úterý ráno dne 6. dubna.

Po velikonočních svátcích bylo jeho tělo s královskou nádherou z Vídně do Královského Bělehradu v Uhřích převezeno, a tam v královské hrobce slavně pochováno. Uhři ztratili v něm svého nejmocnějšího a nejslavnějšího panovníka, Český národ zas osvobozen byl od svého nejkrutějšího škůdce. On získal uherskému jménu lesk a slávu a české koruně zasadil ránu smrtelnou, která se nikdy více nezacelila a konečně Český stát zničila. Proto jeho památka jest Uhrům nejvyšší chloubou a dělají si Maďaři modlu z něho, které se klaní, když dávno již nebylo krále u nich podobného, který se stal byl výrazem jejich vlčí povahy v té míře, jako právě on. Měltě ovšem neobyčejné dary ducha a veliké panovnické nadání, ale lehkost jeho povahy a jeho mravního uspůsobení ještě větší byla. Chtěl se ukazovati spravedlivým a velkomyslným, ale jen dotud, dokud to neodporovalo jeho osobnímu prospěchu a jeho nezřízeným chtíčům. K učeným a zvláště k umělcům ukazoval se štědrým, aby si získal slávu u souvěkých a u potomstva; ale jeho sobectví bylo surové a neukrotitelné, zapříti sebe sama, býti spravedlivým k nepřátelům, vděčným k dobrodincům svým, to byly cnosti jemu docela neznámé; byltě pokrytcem, jakých svět na královských trůnech málo kdy vídal. K tomu všemu ještě mu i štěstí tak dalece přálo, že po delší dobu jeho panování jenom slabí mocnářové v jeho sousedství panovali, v Čechách Vladislav v Polsku Kazimír, v Rakousích císař Bedřich. Však by to s ním jinak bylo vypadalo, kdyby byl král Jiří déle žil, a kdyby byli v Němcích císař Maxmilián a v Polště král Sigmunt I., dříve k panování přišli. Jediný sultan Turecký, Mohamed II., dobyvatel Cařihradu, s jehož povahou a snahou Matiáš nejvíce se shodoval, byl mu strašným, pročež také Matiáš nikdy si netroufal, v nepřátelství proti němu tuze daleko zacházeti. Povídá se, že Matiáše obecný lid uherský jeho nejvíce miloval, ale všickni národové prce zaplesali při zprávě o jeho smrti, zproštění jsouce původitele válek, daní a nekonečných zádav. I všickni ti příslušníci České koruny, kteří buď v zaslepeném fanatismu proti kališníkům, buď pro národní zášť k Čechům panování Matiášovo si přáli a potom také z vyplnění svých žádostí se těšili, brzy toho těžce pykali a na krutost uherské vlády si stěžovali.

Král Český, Vladislav Jagajlovic, zvolen na království Uherské.

1490 duben — červenec.

Na došlou do Čech zprávu o smrti krále Matiáše ve Vídni dal král Vladislav u velikonoční pondělek, 12. dubna 1490, po celé Praze hranu zvoniti. Však brzo potom roznášela se pověst po městě, že nebožtík Matiáš prý chtěl krále Vladislava dáti zákeřnicky zavraždit, aby mu v jeho smělých zámyslech nepřekážel. Dal prý se k té ohavnosti k Hynek Minsterberský navesti, a dva jeho panošové, jménem Alexandera P vinský, měli ten skutek zpáchati. to ovšem nesmysl, o knížeti Hynkovi čeho takového se domýšleti, který

v posledním čase tak velikou křivdu od jeho krále Matiáše byl utrpěl. Nicméně král Vladislav věřil takovým nebezpečným klevetám, kázal některé Pražské měšťany a řečené dva panoše knížete Hynka zajmouti a ve vězení mučiti, aby se z viny své vyznali. Z vyznání ubohých mučenníkův nevysvítalo ani sebe menší znamení, že by se byli o životě králově nějaké úklady dály. A přec nepochyboval král Vladislav o vině jejich; jaté měšťany dal stíti a dva panoše z Poděbrad, Alexandra a Podvinského dne 10. května na Hradčanech čtvrtiti. Tento král dobrák neměl pravé důvěry k nikomu na světě, a přece věřil podlým udavačům a nepochyboval o jejich k němu dobré vůli. Však o něm pověděl jeden z předních jeho rad a úředníkův, že „zobal jako holub hrách, co se před něj sypalo". Král Vladislav tu spáchal velikou ohavnost pod touškou práva a spravedlnosti, neboť pravá osvěta a lidskost nebyly ještě zapadly všecky zbytky barbarství okolo jeho trůnu.

Pro uherský trůn nebylo nyní napřed známého dědice a proto nastal nyní pravý boj o něj, tím větší, čím skvělejší bylo dosud stálé dědictví. Nejsilněji ucházeli se o ten trůn králova vdova Beatrix, ledabeček Matiášův Jan Korvín, Maximilian, král Německý, Český král Vladislav a jeho mladší bratr, Jan Albrecht. Na králi Vladislavovi teď bylo, aby odtržené údy od koruny České k ní zase připojil. To bylo jeho hlavní povinností, avšak nedbal o ni tolik, jako aby sám mohl získati koruny uherské. Nemiloval Čechy nikdy upřímně, proto že měl v jeho očích kacíři, a potom sobě myslil, že až bude králem Uherským, že tím samým také Morava, Slezsko a oboje Lužice jemu připadnou, vše jedno, zdali z nich panovati bude co král Český nebo Uherský. Nicméně přece poslal bez přemýšlení jednoho z předních pánův českých na Moravu k hejtmanu té země, panu Ctiborovi Tovačovskému z Cimburka a ku pomoci, aby je poučil, kterak jim nyní povinnost káže, učiniti konec dosavadnímu roztržení České koruny a jeho za krále uznati. Také do Slezska podobné poselství král Vladislav učinil a do horní Lužice poslal pana Jiřího Berku z Dubé a Lipého. Moravané a Slezáci s uvážením krále Vladislava otáleli, avšak Lužičané, jimž bylo uherské panství zvláště výhodné, uznali Vladislava hned a ochotně.

Posledního Matiášova náměstka, Jiřího ze Šteinu, Budišínští měšťané také hned na jeho hradě obléhali, až teprv prostředkováním Zhořelických na svobodu ho propustili.

Král Vladislav již před koncem měsíce dubna obdržel z Uher určitou odpověď, že na království Uherské zvolen bude. Proto také hned 8. května české stavy na sněm do Prahy povolal, aby o to se s nimi poradil. A oni mu radili, aby Uherskou korunu přijal, žeby tím způsobem nejsnadněji odtržené země zase ku koruně České mohly připojeny býti. Ostatně s české strany hlavně pan Vilém z Pernšteina, s uherské zas pan Štěpán Zápolský k tomu působili, aby uherská koruna Vladislavovi připadla. Uherský sněm volební počal v Pešti 15. května 1490 a trval déle tří měsíců. I sjížděli se k němu uherští pánové s celými úpravnými vojsky. Z kandidatův koruny překřičen byl hned s počátku Jan Albrecht Jagajlovic, bratr Vladislavův; biskup Filipec jednal a řečnil hlavně ku prospěchu Jana Korvína; řečníci krále Maxmiliana zdáli se více poroučeti a hroziti nežli prositi, a tím se znelíbili; také Jan Albrecht a královna Beatrix měli své řečníky, a za krále Vladislava slovo vedl jeho posel, pan Jindřich ze Hradce. Mezi tím se však většina sněmovníkův podtají o Vladislavovi sjednotila, a poslala k němu výminky, pod kterými by jeho na trůn povolati chtěla. Vladislav plný žádosti, státi se králem Uherským, bez všeho rozmyslu ke všemu přistoupiti slíboval, jen to odmítaje, žeby ovdovělou královnu Beatrici za manželku měl pojmouti. Ona totiž, měvši dříve naději, žeby si ji Maxmilian vzal, a vidouc se od toho zklamána, na Vladislava si myslila, aby jen panující královnou mohla zůstati. Však ten ji také odmítl. Když pak se sněmovníci o králi nemohli shodnouti, vyslali biskupa Filipce do Vídně k Štěpánu Zápolskému, kdež od nebožtíka krále Matiáše za náměstka v Rakousích ustanoven byl, aby on rozhodnul, kdoby měl králem býti. Zápolský nejen hned pro Vladislava se rozhodnul, ale také biskupa Filipce na Moravu vypravil, aby tam někdy Matiášovu „černou rotu" do služby království Uherského k ruce Vladislavově najal, což se také stalo. Janu Korvínovi podával pak sněm uherský čestné výminky, aby uznal kralování Vladislavovo; on však jich nepřijav odtáhl s vojskem své strany do jižních

Uher, kdež však nejvíce pomocí vojska královny Beatrice poražen byl. To rozhodlo a zahnalo všecky pochybnosti ve sněmu, a tak stalo se dne 15. července 1490, že sněm uherský v Pešti vyhlásil krále Českého, Vladislava Jagajlovice, za zvoleného krále Uherského.

V stejném čase konečně také Moravané a Slezáci Vladislava za svého krále a pána uznali.

Král Vladislav nečekal, až na sněmu uherském slavně co král Uherský ohlášen bude, nýbrž hned na cestu se připraviv s celým dvorem svým slavný výjezd svůj z Prahy co budoucí král Uherský již na den 23. června ustanovil. Čeští pánové také již dávno k té jízdě se připravovali hojně a nádherně, a tak stalo se, že Čechové sami nejvíce oslavovali jízdu svého krále, která jej vedla na trůn uherský, a kteráž pohříchu byla, což bystřejší rozum ovšem pozorovati mohl, začátkem nenáhlé politické smrti království Českého.

Král vesele opustil Prahu a království České; dne 28. června byl již u Kamýka nad Vltavou, 3. července u Českého Bejdova (něm. Waidhofen) v Rakousích, 16. července u Zongru (něm. Angern) také ještě v Rakousích. Potřeboval celý měsíc nežli do Uher vkročil, čekaje v Rakousích na konečný výsledek volby uherské. Teprv ku konci července potkal se u Šintavy nad Váhem s deputací království Uherského k němu vyslanou, počítaje v průvodu svém as 10.000 jezdců a 5000 pěších. Dne 31. července ležel polem u vsi Vlčího Mostu čili u Farkašin (mad. Farkas-hida v Prešpurské stolici), a tu zastaviv se podepsal výminky, pod kterýmiž uherskou korunu přijímá. Kromě obyčejného zaručení práv a svobod království Uherského dali mu podepsati, že všecko, co král Matiáš násilně změnil neb zrušil, co komu bez práva vzal, opět napraví a navrátí, že Moravu, Slezsko a dolní Lužici od Uher neodcizí a také horní Lužičany čili Šestiměstské k tomu připudí, aby i oni vydali od sebe zápis svůj k Olomouckým smlouvám, jakž r. 1479 učiněny byly; — dále že od Matiáše dobytých zemí v Rakousích, Štyrsku, v Krajině a Korutanech císaři bez dovolení Uherských praelatův a pánův nepostoupí, že jenom v Uhřích bude dvorem bývati, že o státních věcech jenom s Uhry, nikdy s cizozemci, raditi se bude, že statky, úřady a důstojenství jenom Uhrům půjčovati bude, že do řádného práva nikdy mocí zasahovati nebude koho stíhati a věznit, nežli po sonálezu, a konečně mimo jiné věci že zapraví všecky dluhy, kterých třebí bylo na žold pro vojsko v S a jinde.

Zároveň potvrdil tu král Vl smlouvu mezi uherskými stavy a J Korvínem uzavřenou, mocí kte Korvín velkých statků v Uhřích, vatsku a Slavonii nabyl, za to vša vům uherskou korunu a ostatní klénoty vydal a také těch knížet statkův ve Slezsku se odřeki, jich jeho, Král Matiáš, přede dvěma lé násilným a listivým způsobem byl S královnou Beatricí nestalo se narovnání. Dne 9. srpna přijali Uhři nového krále v královském sídle na hradě Budínském, avšak te září 1490 mohl se král Vladisla korunovati v Královském hradě způsobem ovšem velmi sl a nádherným; netoliko uherská dostavila se k tomu v počtu velké i Čechové tu korunovaci oslavili, vystavujíce nádheru svou proti u o závod.

Podepsáním výminek, pod k Vladislav Uherského trůnu dos mezena jest královská moc v Uh takové míře, že skutečně král tak mocí opatřený nebyl více pánem n liko prvním služebníkem svých pra a magnatův, kterým samým se všecka státní moc do ruky dost ostatních stavech, o stavu rytířů nižší šlechty a o stavu městském hřích již ani řeči nebývalo. Praeta magnatům jednalo se o to, aby krále povolného a shovívavého, ne kového, jako Matiáš byl, nechtěli nazývajíce ho proto bezprávním n kem, že je držel na uzdě, ovšem po spůsobu. Oni sami však neznali a steneckého citu, aniž je naplňoval spravedlnosti a lidumilnosti; byli směs lidé sobečtí, kteří jen na zisk, na obohacování samých se státního jmění hleděli, při tom nic ohlížejíce na potřeby a prospěchy ného dobrého. Byl by nový král při obmezené moci své ještě mno brého působiti mohl, avšak jakž to Vladislav, muž dobromyslný a nez který nerozmyslně tím, co mu plýtval a důležité prospěchy z ruk

eských pánův bylo za Vladislava
é již hrubé sobectví valně po-
avšak vždy ještě byl v Čechách
vících vlastenců dost patrný,
stavům všech zemí za příklad
mžiti a pěkné památky po sobě
avili, kdežto v Uhřích jenom lec-
jnotlivec velmi vzácnou výmin-
při všeobecné panovačnosti, ná-
a bezmírné nádhernosti ostat-
latův a pánův.

Vladislav Jagajlovic za
Uher tak málo se hodil, stav
hříčkou v rukou velmožův, jako
ování v Čechách v celku velmi
čné a tudíž škodlivé bylo. Aby
koruny dosáhl, prohřešil se proti
vé zlehčením koruny České, ba
království Českého téměř na
to jest na zem od jiného státu
již odvislou. Jeden článek Olo-
h smluv r. 1479 učiněných pravil
že jestliže král Uherský po Ma-
byl by spolu králem Českým,
Morava, Slezsko a obojí Lužice
ké koruně beze vší výplaty vrá-
Vladislav ale bez rozpaků po-
ě jednou to Uhrům potvrdil, že
uherské koruně neodcizí. Záro-
l v závazek, že napotom dvorem
ile jen v Uhřích bydleti bude,
potom v Čechách jenom co vel-
host se ukázal, přímo králov-
ké snížil, které od té chvíle z
samostatných mocností
vymazáno a k budoucímu
rovincialnímu živobytí
eno bylo.

---

s v Čechách po odjezdu krále.

1490 červenec — září.

stavové, kteří tak radostně a
krále Vladislava do Uher spro-
ěšíce se z toho, že jejich král
arským králem bude, mohli nyní
l, jaká budoucnost vlasti nastá-
král nyní jen z Uher jim pano-
, a práv koruny České již nyní
zmyslně choutkám uherským v
áší.

a od této doby již jen více dle
yla stálým sídlem králův Če-
Pražský hrad osiřel na novo, ač
vými stavbami nového lesku na-
a věž chrámu Svatovítské-
ile původního způsobu dostavěna
nebyla, dal král Vladislav krov velmi vysoký udělati, tak že prý byl vyšší nežli zdi té věže, a ten krov polévanými cihlami přikrýti, nahoře pak nad makovici postříbřeným českým lvem ozdobiti. Však nastojte! nebylo té ozdobě hradu dlouhého trvání souzeno; r. 1473 v den 25. července uhodil hrom do té věže a celý ten vysoký krov zkazil, nikoliv zapálením ale sražením velikého množství cihel a rozdrcením dřevěné vazby krovu. Lev na vrcholku věže spadl ovšem na zem a byl tak opálen, že byl co uhel černý.

Král Vladislav právě toho roku 1490 ještě před svým zvolením na uherský trůn poslal svého stavitele, Beneše Lounského, na svůj hrad Křivoklát již valně zpustlý, aby jej obnovil a k obývání zas příhodným učinil. Beneš Lounský vystavěl na Křivoklátě královské pokoje, obnovil hradní kapli a na paláci čili v rytířském sále novou klenbu postavil, všecko ve zvláštním slohu svém, kterýž ovšem nebyl již tak výtečný, jako starší části toho hradu z časův krále Václava I., ale vždy pamětihodný. Povídá se, že prý mistr Beneš své stavby na Křivoklátě v 40ti měsících ku konci přivedl, ačkoliv král Vladislav již nikdy více na Křivoklát nepřišel.

Okolo toho času, když se král Vladislav na vždy z Prahy do Uher vystěhoval, r. 1490, dostala Praha novou, tehdáž velmi vzácnou a co do výtečnosti snad nejznamenitější a nejpamátnější svého času a způsobu uměleckou ozdobu, totiž velký orloj Staroměstský, jejž rada Starého města v dolejší části radní věže při velkém náměstí pořídíti dala. Zhotovitelem toho díla jmenuje se mistr Hanuš, professor matematiky a astronomie na vysokém učení Pražském, tedy na každý způsob rozený Čech neb Moravan, neboť jenom kališníci tehdáž v Praze na universitě vyučovali. Pražské učení bylo tehdáž ovšem velmi kleslé; fakulta právnická a lékařská ba i theologická neměly ani posluchačův ani učitelův, a na fakultě svobodných umění, jakž tehdáž slula fakulta filosofická, kromě matematiky, zvláště astronomie, neučilo se ničemu, leč zastaralé scholastické filosofii; neboť staří mistři novým vědám humanistickým rozhodně nepřáli. Tedy jenom matematikové a astronomové činili čestnou výminku, a jest se čemu diviti, že jeden z domácích professorův mohl takové dílo vykonati, jako jsou Staroměst-

ské hodiny, které zajisté jsou nejznamenitějším mistrovským kusem toho druhu, jakými se města v Evropě ozdobovala během tohoto 15. a následujícího 16. století.

Tento orloj ukazuje podle starého vlaského spůsobu, jako u nás vůbec v obyčeji bylo, 24 hodin od jednoho západu slunce k druhému, oznamují každý den, měsíc, rok, ano i rok přestupný, také kdy slunce a měsíc každého dne vycházejí a zapadají, kdy měsíce ubývá neb přibývá, kdy se slunce neb měsíc zatmí, naznačují běh oběžnic, zlaté číslo, kruhy sluneční a měsíční, jako i všecky svátky na celý rok, a mnoho jiných věcí, jakož také pro zábavu uličního obecenstva před bitím celých hodin rozmanitými figurkami pohybují.

Mistr Hanuš sestaviv tyto hodiny se svým bývalým žákem a také nevšedním hvězdářem, mistrem Jakubem, s ním také až do své smrti je řídil a spravoval, dostávaje za to od městského důchodu ročně jednu kopu českých grošův. Po jeho smrti je řídil mistr Jakub sám. Poněvadž však tento nikoho nenaučil, jak s nimi zacházeti, dala je po jeho smrti rada městská spravovati podomkem Jiřím Zvůnkem, který je také za krátký čas tak zkazil, že je na vyzvání rady městské ani mistři vysokého učení Pražského, ani schválně přivolaný výborný hodinář z Normberka spraviti neuměl. R. 1552 byly ty hodiny svěřeny Janu Táborskému z Klokotské Hory, který ač byl jen knihpisař, nicméně však obeznalý ve hvězdářství, vytrvalou pilností a příčinlivostí celý stroj opět spravil a do r. 1556 řídil. Když však toho roku jeho nepozorností byla by celá radnice i s hodinami shořela, sesadila ho rada z úřadu a svěřila ty hodiny hodináři Václavu Tobiášovi, avšak po smrti tohoto r. 1560 spravoval je opět Táborský, a po něm jeho pomocník Špaček. Roku 1629 dala je městská rada opět opraviti, avšak potom skoro půl druhého století nešly docela. Jesuita Jan Klein, znamenitý mechanik a matematik v kolleji sv. Klimenta žijící, nabízel se roku 1760, že je spraví, avšak rada městská nechtěla ani výloh na to zapraviti, a tak teprv r. 1787 dovoleno bylo doktorovi Antonínu Strnadovi, aby je zřídil, což tento pomocí hodináře Landesbergera také učinil. Nicméně se hodiny v dvanácti létech běžícího století přece zase zastavily a nechtěly více jíti, až se nad nimi rozpomenul mistr doktor Václav Bělský, je r. 1865 důkladně a čistě obnov zcela novým časoměrem opatřiti půl noci na 1. ledna 1866 zase pravi jíti začaly.

Okolo toho samého roku 1490 do také město Olomouc podobný or dolejší části pod radní věží, jejž n Ondřej Pohl udělal. Zbývá z orloje posud ve vymalovaném výk planetář se starovlaským ciferníkem hodinách r. 1572 od Hanuše P a Pavla Loubenského z Vídně tovený, s vypodobněním běhu slunce síce a planet, století kalendář z r. čtyry menší ciferníky a nad nimi ličné figurky někdy pohyblivé, které na cimbálcích některé náboženské písně valy.

Král Vladislav odcházeje z ustanovil za sebe čtyry hejtmany ské, kteří by místo něho království vovali, nejvyššího purkhrabí Jana ce z Janovic a Petra z Ro berka z pánův, Mikuláše mla Trčku z Lípy a na Lichtenb a Albrechta z Leskovce z řův. Tito nejvyšší správcové krá Českého dostali pak brzo ze sněmu vův moravských potěšitelný list, „že ravané, jsouce s Čechy jednoh zyka a příslušíce k jedné koruně, r mají z opětného svého spojení, a že sobě, postaviti se s nimi společně Němcům v říši, kteříž prý všelikým stami hledají jen zlehčení jejich jas Páni správcové království Českého u dne 27. prosince 1490 Moravanům n ně přátelskou a upřímnou odpověď, ce jich k tomu, aby spolu s Čechy zovali se o dávání podpory králi s společnému proti všem jeho odpůrc o opatření vlasti, aby se uvarovati všelikého předsevzetí Německého n České koruně škodlivého. Také Mor zvali na valný sněm který se v ú únoru 1491 v Praze měl sejíti.

Že král Vladislav v Uhřích svém přijetí 9. srpna 1490 v Budíně, 21. září v Královském Bělehradě na ské království korunován býti mohl, příčina byli jeho soupeři, kteří také Uherskými králi býti, jeho vlastní Jan Albrecht Jagajlovic a král milan Habsburský. Jan Albrecht do Uher s 8000 Poláky, a hned dru dne, když Vladislav do Budína vjel, 10. srpna, objevil se již blízko Pe

strany docházely zprávy, kterak Maxmilian překotem dobývá v Ra- ch měst a hradův. Tu mohl král slav hned již poznati, do čeho to řích vlezl; neboť páni Uhři ani ne- lí o tom, aby se v zemi veřejná rost nařídila, která by neustala v boji smělým vetřelcům, pokud ještě jaké kopyto šlapalo půdu vlasti v kterém- kraji. O to se měl nový král sta- ať se jak umí s těmi nepřátely po- , i nedali mu ani vojska ani jiné ory, nýbrž radili, aby královu vdovu rix slibem manželství podvedl a tím eněz i vojska od ní vypůjčil. Král slav byl by měl tu opovrhnouti em, kteréhož beze lži ani dobyti ani ti nemohl, — ale on tolik mravní čnosti neměl do sebe. Vyjednával s em, kterýž potom se svými Poláky Dunaje odstoupil a také s Maxmi- m, kterýž raněn byv při dobývání é nějaký čas odpočívati musel.

---

tek vybírání berní a vojska z Čech a Moravy pro ochranu Uher.

1490 říjen — 1492 1. ledna.

rál Vladislav jak se říká, v U- ještě se ani neohřál, a již potře- l Čechův, aby mu pomohli v nesná- proti nepřátelům, když páni Uhři avěli, jako by se jich to ani nedotý- Vůči nepřátelství, ve které král dislav pro uherský trůn vešel s em Bedřichem a králem Maxmilia- ujal se v Němcích nově utvořeného, ich utiskovaného rytířského spolku znamením lva, jehožto údům se u nás c levláři říkalo; zároveň přiměl český, aby svolil dosti znamenitou , pro obranu prý koruny České, kte- stavové také 2. října 1490 svolili a ikou přísností vybírali. Však v tu do- . října, vtrhl také již král Maxmi- n s velikým vojskem do Uher, a nil se 17. listopadu Královského ehradu, jejž svým lakomým vojá- v plen pustil. Král Vladislav do Prešpurka, aby černou u dosud z neznámých příčin po Mo- a v severních Rakousích nečinně lenou, k obraně země Uherské k so- otáhl, a odtud dne 8. listopadu pil- listy české stavy zase na sněm do ešova svolával, aby prý pro dobro České koruny přispěli mu ve velikých jeho potřebách nadobyčejnou pomocí.

Králův mladší bratr, Jan Albrecht ucouvl sice od Pešti, jak sme výše již podotkli, ale popleniv potom okolí města Jagru jal se dobývati města Košic. Tu se stalo něco sice k víře nepodobného, ale od souvěkého spisovatele dotvrzeného. Týká se to pana Půty Švihovského z Riesenberka, nejvyššího sudí království Českého, kteréhož byl král Vladislav z Budína k vyjednávání k svému bratrovi Janu Albrechtovi vypravil. Pan Půta přijda do Košic viděl, že Košičané, válce nezvyklí, když se k jejich městu polské vojsko přiblížilo, strachem prý na obranu tak příliš zapomněli, že nedbavše i bran městských zavříti, ani děla svá po zdech nerozložili, tak že pevné a důležité město bez odporu bylo by se octlo v moci Jana Albrechta. Tu pan Půta, pán český, na rychlost sebral prý 300 lehkých jezdcův a s nimi proti Polákům táhl; doskočností svou spůsobil jim skutečně mnohé škody a nesnáze, a konečně i měšťanům potřebné odvahy a zmužilosti k odporu dodal, tak že se Poláci Košic nezmocnili. To se stalo asi v měsíci listopadu 1490; na to pan Půta do Čech na Benešovský sněm pospíchal.

Na tom sněmě v Benešově držel starý pan Beneš z Veitmile dne 7. prosince ku shromážděným stavům řeč, v níž položení krále Vladislava v Uhřích obšírně vyloživ, pány stavy žádal, by ne z práva, ale z dobré vůle králi, pánu svému, radni a pomocni byli a v jeho těžkých potřebách jeho neopouštěli, zejména také, aby ti, kteří by ještě berni nebyli složili, nyní to dozajista učinili. Ihned se osvědčovali pánové Půta Švihovský, Vok z Rosenberka, Jan Zajíc z Hasenburka, Beneš z Kolovrat Libšteinský a jiní, že se svými životy a dobrými lidmi králi ku pomoci potáhnou, což také v krátké době v skutek uvedli, vypravivše dost silný sbor vojenský do Uher; rytíři však a města chtěli si to ještě rozvážiti a proto si zespolka o to nový sněm do Prahy hned ke dni 17. prosince položili. Na tom sněmě přijali sice stavové k žádosti a vůli králově spolek levlářův ve svou obranu a v ochranu koruny České, ale žádané vojenské pomoci králi ještě neslíbil.

Na následujícím sněmu dne 23. února 1491 nesvolili pak stavové, aby se k žá-

dosti králově se stavy uherskými k jednotě proti Turkům zapsali, také proti Němcům ven ze země válku vésti nechtěli; za to k nové dani z vaření piva po jednom českém groši z každého džberu na celý rok svolili, konečně na tom se usnesli, že všickni obyvatelé království Českého s lidmi svými vojensky pohotově býti mají, s vozy a střelbou k obraně koruny proti kterémukoli útoku nepřátel.

Z toho všeho viděti bylo, že pánové ochotni byli, přispěti králi pomocí v jeho nouzi a potřebě, ale stav rytířský a městský, že více o tom přemítali, kam by to vedlo, kdyby se tak snadno dávali navésti, přinášeti oběti králi Vladislavovi v záležitostech jeho království Uherského, odkud posud nikdy vděku, ale tím více nevděku České zemi pocházelo. Proto se také král Vladislav stavu panskému za jeho účinlivou pomoc znamenitě tím odměnil, že se k prospěchu pánův vzdal části své zákonodárné moci, propůjčiv jim plnomocenství, aby na jeho místě svolovati mohli ke vkladům do desk zemských. Když totiž některá strana nález zemského soudu pro stálou jistotu svou do desk zemských klásti chtěla, musela k tomu od samého krále povolení sobě vymoci; že pak stálou neb dlouhou nepřítomností královou v tom velké nesnáze nastoupiti mohly, a sám zemský soud své pravidelné sezení o suchých dnech čtyrykrát do roka snad by i zastaviti musil; tu král Vladislav raději tu svou moc na pány, kteří zasedali v lavicích, vznesl, aby rozvažujíce to všickni zespolka, pokudž by spravedlivé bylo, všeliké kladení do desk stranám místo něho povolovati mohli. Tím ovšem stav panský ještě více byl povýšen, což mu právě vhod přišlo při jeho snaze, pod sebe dostati všecky ostatní stavy království Českého.

Mezi tím v Uhřích králi Maxmilianovi po dobytí Královského Bělehradu jeho švábští žoldnéři další službu odepřeli, nespokojení jsouce nerovným dělením kořisti a neplacením žoldu, tak že Maxmilian osadiv dobytá města věrnými posádkami, Uherskou zem zas bezděky opustil. Král Vladislav, dostav jednu vojenskou posilu z Čech, a brzo na to druhou, obrátil se potom hned proti svému bratrovi Janu Albrechtovi. Vytáhna po novém roce 1491 v nejkrutější zimě z Budína přes Jagerku Košicům, nabízel bitvu svému bratrovi. Všaktě k ní nepřišlo, nýbrž k pokojnému smluvení v poli u Košic dne 20
načež se Jan Albrecht vrátil do
Nebylo však ještě pokoje: v p
končinách činili Turci vpády a hr
bývati Srbského Bělehradu; v S
v Charvatsku byly nepokoje; čer
mezi Vácovem a Jagrem rozložen
stávajíc žoldu, zbouřila se. Na M
novi musel se Královský Bě
dobývati; král Vladislav leže p
městem v poli v měsících červnu
venci, nebezpečně se roznemohl n
skou zimnici, tak že hlasy o jeh
smrti se roznášely. Dobyv Bělehr
července 1491 musel se potom d
na zdravějším povětří léčiti. M
podával se Vladislavovi císař Be
k jednání o pokoj. Vladislav si t
koje s Bedřichem a jeho synem
anem tak velice přál, že hned vše
minky bez rozmyslu přijal. Násled
ho uzavřen jest mezi nimi pamá
v Prešpurce dne 7. listopad
jímž přisouzeny jsou Uhry Vlad
a Rakousy Maxmilianovi, však
minkami pro Vladislava hodně t
a musel se Vladislav jménem
ství Uherského zavázati, že umř
mužského dědice, Maxmilian
potomci mají dědíti po něm trů
ský. Také mnohé staré dluhy a
vzhledem některých osob z České
měly se vyrovnati a splniti.

Vladislavův neupřímný brat
Albrecht, dověděv se o neb
nemoci bratra svého, hned v měs
nu 1491 zas vojensky do Uher vp
po očekávané jeho smrti hned uh
trůnu zmocniti se mohl. Tu slyše
míru Prešpurském nástupnictví
kouskému domu přislíbeno bylo;
si hned nepřátelsky v Uhřích a z
hal Košice. Vladislav poslal pro
černou rotu se Štěpánem
ským a Haugvicem, kteří
Albrechta blíže Košic 1. led
na hlavu porazíli, potom v Pr
zajali. Tu se vzdal svých nároků
Uherský, a Štěpán Zápolský jej
kázání krále na svobodu do
propustil.

Tím se skončily první války,
dislav, aby se na uherském
držeti mohl, vésti musel; Čechov
mu k tomu peněz a krví přispí
byl začátek posílání peněz i vo
Uher z království Českého; Čec
z počátku dobrovolně činili, pozd
la je k tomu potřeba obrany sv

kého, posléze přímé rozkazy císařské
tiky Vídeňské. Od oněch dob počalo
vství České nejlepší své síly vyna-
ti na zachránění té země, a to na
e samým Uhrům v nevděk.

---

ení proti Turkům. Uherská královna Beatrix. Zrušení černé roty.

1492 březen — srpen.

ho času panoval v Cařihradě sultan
azet. Ten si umínil použíti nesvor-
a válek v Uhřích, aby hloub do
py zašel a v tu stranu svou říši roz-
il. Dne 10. března 1492 vytáhl z Ca-
du sám osobně, a pravilo se, že do
00 vojska do pole vyvedl. Velký
h opanoval všechny lidi v zemích
anských, zvláště že nebylo nikde láz-
panovníka a vůdce, který by se byl
Turkům směle v čelo vojska kře-
kého postaviti mohl. V Čechách jako
utíkali se k modlení; v českých
ech ukládán půst a konaly se slavné
ssí s modlením, aby Bůh pomáhal
Vladislavovi v nebezpečenství veli-
Tu král Vladislav ukázal neočeká-
u odhodlanost, postaral se záhy a
idně především o rozmnožení posá-
v pevnostech tehdáž proti Turkům
aničních, a o dostatečné pro ně zá-
do Bělehradu Srbského, na kterém
ce záleželo, položil z černé roty 1000
ův. Tenkráte královo vyzývání do
proti Turkům potkalo se s takovou
tou, že všecko se chápalo zbraně, i
í a mnichové. Byla naděje, že se
do 100.000 ba i do 200.000 mužův
a křesťanského na nohy postaví. Z
očekávalo se 20.000 mužův. Zdá se
že právě tehdáž starý český válečník Václav Vlček z Činova pro
Vladislava sepsal ono památné na-
: „Kterak se mají šikovati jízdní,
a vozy", které náleží mezi nejdůle-
ší literární díla o tehdejším válečném umění Čechův.

Tento od nás často jmenovaný hrdinský
e žil pak ještě dosti dlouho, tak že
nokém stáří umřel, asi r. 1510; pan
slav z Lobkovic, v básni, jíž na hrob
napsal, svědčí, že nebylo boje toho
, kde by nebyl Vlček vévodil, ani
Labi, ani na Dunaji, ani na Visle a
ru. Vlček byl zeman český ze Žatec-
psal se z Činova anebo Čenova
ké z Opočna; to byly tvrze (nyní Schinau a Opotschna) v Žatecku, kdež také stará sídla Vlčkův, Minice a hrádek Líčkov ležela.)

Tenkráte z turecké války sešlo, neboť sultan Bajazet přitáhnuv již až na Kosovo pole a uslyšev o velikých přípravách křesťanův proti němu a o porážkách svého lidu v Sedmihradech a ve Valachii, rozpustil své vojsko, a dav spoutati pašete, kteříž mu prý k té válce radili, do Cařihradu se vrátil.

Veliké mrzutosti a pohoršení způsobila Vladislavovi vdova krále Matiáše, králová Beatrix. On jí nechtěl a přece jí musel slíbiti, že si ji vezme, když mu přispěje penězi k válce potřebnými. Uhři sami, ač ho k slibu nutili, nepřáli tomu sňatku, bojíce se jí, aby co osoba ducha výtečného a neobyčejné vzdělanosti nenakazila manžela svého spůsoby a choutkami neobmezených panovníkův. Pokud trvaly války a nepokoje, ubránil se Vladislav své nemilované nevěsty, scházeje se s ní jen pořídku a nikdy bez hojných svědkův. Nyní, když minulo nebezpečí turecké královna Beatrix, uražena již tolikerými odklady, a vyčerpavši již všecky prostředky prosby a hrozby, utekla se k samému papeži, neboť chtěla stůj co stůj netoliko královnou zůstati ale i kralovati. Tehdáž panoval po Innocenciovi již papež Alexandr VI. z domu Borgia. Tomu Beatrix žalovala, že má od Vladislava netoliko slib, ale i skutek manželský; neostýchala se takové lži pronesti, aby jenom Vladislav nyní mocí apoštolskou dohnán byl ku splnění slibu. Začala se o to pře v Římě; Vladislav musel svou čest před nejvyšší tehdáž soudní stolicí ve světě hájiti, a teprv po dvou létech vynesl Římský nejvyšší soud dne 3. dubna 1495 nález svůj, že Vladislav není povinen, Beatrici za manželku pojmouti. Tak musela oklamaná královna uchýliti se do klidného soukromého života.

Zbývala jen jedna ještě věc, která praelátům a pánům uherským překážela v provozování libovůle své, totiž ta pověstná černá rota, která bývala králi Matiášovi podstatným základem jeho moci a slávy a také neodolatelným nástrojem jeho pychu a libovůle proti cizincům i domácím, nepřátelům i poddaným. Král Matiáš spojil po zničení bývalých rot bratrských u Kostolán r. 1467 zbytky jejich české, polské a srbské, tedy samé Slovany v jednu rotu novou v poslušenství uvedenou. To byla ta černá rota v

službě krále Uherského, první stálé vojsko, které v našich zemích zřízeno bylo ne tak pro obranu vlasti, jako více k dodání důrazu královské moci naproti svobodám národův. My o skutcích této černé roty často vypravovali; její umění válečné bylo české, i provozovala je co živnost. Mužové té roty byli vycvičeni v boji, otužilí ve mrazu, vedru i všech strastech tělesných; neměli jiného svědomí a neznali jiné povinnosti, leč rozkazy náčelníkův a hejtmanův svých, a králova vůle šla jim nad přikázání boží. Při tom byli hrabivi, bezuzdně divocí, a když nedostávali žoldu horší než kterýkoliv nepřítel. Páni Uhři neměli také po ustoupení tureckého nebezpečí nic pilnějšího, nežli pozbaviti se té černé roty jim tak příliš nepohodlné. Po vůli králově se neptali, nýbrž vznesli to na předního tehdáž národního hrdinu, aby zrušení roty vykonal. To byl Pavel z Kiniže, bán Temešský a vrchní vůdce v dolejších Uhřích, válečník co do síly tělesné i co do surovosti a divoké ukrutnosti bezpříkladný, jemuž větší část černé roty přidána a podřízena byla ku pomoci proti Turkům. Nebylo zapotřebí zvláštní záminky ke zrušení toho sboru; jenom žoldu třeba bylo zadržeti a žoldnéři, nechtíce hladem umříti, byli přinuceni se zbouřiti. Tak se i stalo; Pavel Kiniži přepadl černou rotu zrádně náramnou převahou počtu jak lehkých jezdcův svých, tak i lidu z měst a vesnic náhle ozbrojeného, a pobiv přední houfy, donutil ostatek ke vzdání se na milost a nemilost. Taková byla praktika maďarská. Stalo se to v měsíci srpnu 1492 v jižních Uhřích. Rotmistři a „jiní dobří lidé z rot" učinili potom 28. října prosebné psaní k pánům správcům království Českého, aby se u krále Vladislava za ně přimluvili, píšíce mezi jiným tato slova: „páni Uherští na nás takové škody počítají, jakovýmiž bohda vinni nejsme, ješto sme sloužili věrně a právně pánu našemu, jakožto na dobré lidi sluší. Již nám teprv vinu dávají, když nás jim třeba není, a majíce nás ve své moci a prvé sou nám z ničehož viny nedávali, dokud nás potřebovali." Konec byl ten, že král Vladislav podle vůle pánův uherských 6. ledna 1493 celé zřízení černé roty zrušil. Někteří potom vstoupili do obyčejné služby buď u krále samého, buď u jiných pánův uherských; jiní propuštěni byvše vrhli se do Rakous a na Moravu, kdež je potom obyvatelé co divokou zvěř honili a zabíjeli. Od té doby zanik lečná moc a sláva uherská, ovše půjčená; plaché houfy husařské n ce zřízenosti, jádra a důrazu, nem nikdy více napraviti, a museli z části Čechové za Uhry nastavovat svá proti světoborcům tureckým, k se za nedlouhý čas stala země U rejdištěm jejich bujných podnikův křesťanské Evropě.

Kterak biskup Jan Filipec stal se chem bosákem, a Bohuslav z Lobko papežův na biskupství nebyl po

1491 — 1492.

Rok 1492 památný v dějinách li Krištof Kolumbus objevil riku a tudíž rozhled ducha lidskéh šířil na druhou polovici zeměkoul znám jest nový svět, lidskému otevřely se nové velkolepé dráhy snahách i názorech jednotlivcův i národův stával se převrat veliký. v Čechách nebylo právě toho roku ního zjevu v pravidelném chodu ního života. Správcové království ho měli tehdáž velké nesnáze s něm spolkem rytířův pod znam lva, kterýž od krále Vladislava i c lovství Českého do zvláštní ochran byl. Proti tomu spolku Bavorský v Albrecht válku zdvihl, a levláři dov se pomoci z Čech. Král Vladislav da válčícími o pokoj jednati, knížata a mocníci o to dojížděli do Prahy, co čemu nevedlo, až se levláři s Albre sami urovnali.

Všeobecné podivení zbudil již Jan Filipec, biskup Váradský cléř království Uherského, když b korunovaci krále Vladislava v Králo Bělehradě (21. září 1490) ohlásil svůj, odříci se hluku světa a hledati duše své v úklidu tichého klášter darmo snažili se všickni jeho přáte vrátiti jej od toho úmyslu, zvlášt Vladislav sám, jemuž odchodem to že hrozila nenahraditelná ztráta. T něm vymoženo, že svůj rozhodný k nějaký čas odročil, odebrav se d mouce, kdež více než rok soukromí na přípravě podál světských péčí

Že právě v Olomuci zůstáva se souviseti s tím, že kromě bisk Váradského v Uhřích také Olomo

pství spravoval. V Olomouci byl
ž před desíti léty, 25. srpna 1482,
Tas čili Protaslus z Boz-
umřel, kterýž do nejdelšího času
římu byl věrnost zachoval, pak ale
Uherského uznávati musel, také
k vědám a uměním proslul, jakož
skupský zámek Výškovský, nyní
ni zpustlý, tamější kostel a skvost-
ka kněh byly jeho nejpěknější pa-
Jak mile se král Matiáš o smrti
dověděl, hned dal Olomoucké ka-
psáti, aby se neopovážila, nového
voliti, že on sám chce schopného
přivolením kapitoly biskupem uči-
rý by dovedl, Olomouckou církev
pustlosti pozdvihnouti, zastavených
jejich pomocí jeho, krále, zase
i a pravým duchem i učeností jí
patřičné vážnosti dopomáhati. Tím
svém obyčeji libovolně do práv
Olomoucké, která ovšem upo-
a po dvě léta biskupa nevolíc bi-
ode dvou administratorův spra-
dala. Potom teprv r. 1484 usmyslil
Matiáš, ustanoviv pro Olomoucké
tví svého tajného radu a posled-
láčka, Váradského biskupa Jana
ce za stálého administratora bi-
Olomouckého.

mto biskupovi měli sme již ča-
ležitost se zmiňovati, avšak sluší
ní místněji o něm promluviti. Ná-
jisté mezi nejznamenitější muže
ého. Narodil se r. 1431 v městě
ějově na Hané z rodičův ne-
ých, husitskému učení oddaných;
také jiných učených studií, nežli
nabyl v tehdejší Prostějovské ško-
prve sloužil co písař u pana Jana
rka, zemského hejtmana Morav-
potom u jeho synův Ctibora a Ja-
ž pak r. 1469 Morava přišla větším
v poslušenství Uherského krále
byl do služby toho krále povo-
byl s počátku Sedmihradskému
vi Mikuláši Čuporovi přikázání, a
k u Matiáše obyčejné bývalo, Ču-
u 1472 v nemilost upadl, počal
králi bezprostředně sloužiti. Ne-
é dary ducha, jimiž vynikal, u-
postava, spanilé mravy a pří-
bcování získaly mu čím dále tím
přízeň královu, tak že se brzy
o předním důvěrníkem a rádcem.
ěc, on jediný uměl se při Matiášo-
kově postavení udržeti až do
ho krále. Katolíkem stal se Filipec, jak se zdá, teprv když do Matiášovy služby vstoupil, ačkoliv nikdy proti svým kališnickým krajanům příkře nevystupoval, ano na přátely své mladosti nikdy nezapomínal, nevzdaluje se svých Prostějovských spolužákův i když byl již i velkým pánem a důstojníkem katolické církve; zejmena choval cit přátelský i k bratru Janu Klenovskému, jednomu ze starších české jednoty bratrské. Proto mu v Římě také přátelství s kacíři velmi za zlé bráno bylo. Ač nebyl knězem, zaopatřil mu král Matiáš roku 1476 biskupství Velko-Váradské v Uhřích; pro nedostatek svěcení kněžského nemohl sice některé biskupské povinnosti vykonávati, ale Římská stolice, která svému miláčkovi, králi Matiášovi, ničeho odepříti nemohla, dala Filipcovi dispensaci, a tak se stal biskupem, ovšem světským, ale nikoliv nehodným. Když pak umřel biskup Tas z Bozkovic, učinil ho Matiáš r. 1484 také stálým administratorem biskupství Olomouckého. Již co biskup Váradský požíval důchodův bohatých, nyní však rozmnožily se v takové míře, že skromný někdejší žáček Prostějovské školy panskou nádherou knížata převyšoval; jeho služebnictvo i komonstvo někdy na 300 osob rytířského stavu vzrostlo, a o jeho přátelství a přízeň netoliko všickni domácí velmožové, ale i králové a cizí knížata se ucházeli. Byl pak skutečně v jednání věcí státních neobyčejně schopný a šťastný, při tom duše jemná a citlivá, katolík přesvědčený a pevný, k jinověrcům nad jiné snášelivý, okázalý bohatstvím a nádherou, a přece v požadování svém a v požívání vždy skromný. A když se mu vše tak dobře dařilo v státních, světských a duchovních věcech, říkával prý o sobě, o panu Ctiborovi Tovačovském a o bratrovi Janovi Klenovském, „že oni tři všemu světu dosti by rady dáti mohli“. Řečený pan Ctibor, hejtman Moravský a pan Vilém z Pernštejna náleželi k jeho nejdůvěrnějším přátelům. Kdekoliv působil, zanechal památky své nábožné mysli a své lásky k vědám a uměním, jako ve Velkém Váradě, svém biskupském sídle ve Vyškově na Moravě, kde zámek biskupský od biskupa Tasa zvelebený dostavěl, v Uherském Hradišti, kde posledního roku 1492 založil Františkánský klášter, a v Olomouci, kde téhož času vystavěl kostel Všech Svatých a jej Landškronským řeholním kanovníkům Lateranským daroval. Když

nyní již docházel čas, aby svůj úmysl do kláštera vstoupiti skutkem dotvrdil, v Olomouci před pana zemského hejtmana, Ctibora Tovačovského, a jiné pány moravské vstoupiv oznamoval jim svou poslední vůli, že totiž syna sestry své Doroty, manželky panoše Václava ze Stvolova, jménem Jana, tehdáž na universitě v Lipsku studujícího, za dědice ustanovil. Tento Jan ze Stvolova stal se předkem potomních pánův z Kunovic na Moravě, kteří také v Čechách statky drželi. Pak zajel Jan Filipec do Vratislavi a vstoupil tam dne 10. června 1492 do kláštera bosých Františkánův čili Bernardinův co prostý mnich. Nikomu nesvěřil příčinu toho svého neobyčejného kroku; mezi lidem kolovaly o tom pouhé domysly. Může býti, že rozjímání o nestálosti štěstí lidského při tehdejších nesnadných okolnostech přimělo ho k tomu, že s výše svého vysokého postavení dobrovolně sestoupil do zátiší klášterního. Říkali mu pak co mnichu vůbec Jan anebo biskup Bosák. Nicméně dal se i později ještě několikráte od krále Vladislava uprositi, že se mu propůjčil k důležitým a těžkým politickým jednáním, jakož také se nám brzo zase objeví. Umřel po 17 létech svého vstoupení do řádu dne 17. června 1509 a byl v Uherském Hradišti v tamějším Františkánském klášteře, jejž založil, pochován.

Po jeho zřeknutí se biskupství Váradského a Olomouckého sešli se ještě r. 1491 kanovníci kostela Moravského v Olomouci v kapitolu, a tu nevídanou posud jednomyslností zvolili muže za biskupa Olomouckého, o kterém v celé koruně České jen jeden hlas šel, že ovšem nejdůstojnější jest, aby jemu tak vznešený duchovní úřad dán byl.

To byl pan Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic, vnuk Mikuláše z Lobkovic, někdy nejvyššího písaře za krále Václava IV. a nejmladší syn Mikuláše Hasištejnského z Lobkovic, zakladatele linie Hasištejnských. Narodil se roku 1462 na hradě Hasištejně, a jakožto panic katolický nemohl ve vlasti svého vzdělání nabyti, neboť vysoké učení Pražské bylo zcela v moci a rukou kališníkův. Nebyl by také v Praze tehdáž snad, kromě věd matematických, mnoho prospěl, proto zajel na učení napřed do Štrassburka, pak do Bononie a konečně do Ferrary, kde se zvláště římskému a církevnímu právu oddal. Dokonav akademický běh a dos
hodnosti doktorské v římském a
ním právu vrátil se r. 1485 na
štejn, kde zvláště hospodářství si
které u nás při takových hradech
ně nebývalo veliké. Ostatně stal
otci zděděné se svými bratřími v
nosti držel. V Italii odvykl psáti ja
mateřským a zamiloval si náruživě
klassiky řecké a římské, jichžto si
právě bylo tam mocně obživlo a
pákou se stalo vzdělanosti západní
py. Mladý Bohuslav záhy to jevil
váním básní latinských, v kterých
slaveným vzorům svým staroklas
jak duchem tam umělým stavením
rovnati snažil a brzy proto po celé
slovútného jména nabyl. Asi r. 148
bral se ku královskému dvoru do
kdež potom získav si důvěru krá
dislava, r. 1488 jeho sekretářem
ván jest. Roku 1490 stalo se roz
dědictví mezi ním a jeho bratřími;
slavovi připadla městečka Březno
lupy v Žatecku s příslušnými ves
avšak hrad Hasištein jakož i jim o
le zapsané město Kadaně zůstaly v
ném držení všech bratří. Tu Bohus
stanovil vydati se na učené cest
toužil seznati země starožitnou vzdě
proslavené, a tak opustiv r. 1490
navštívil Italii, Syrii, Palestinu,
Pelopones a zříceniny Karthaginy,
ceje se již do vlasti, nalézal se p
srpnu 1491 ve Vlaských Benát
když ho tam milá zpráva došla, že
pitula Olomoucká jednohlasně za
biskupa zvolila. I spěchal bez p
do vlasti, ale s tím biskupstvím to
dopadlo, neboť v Římě toho čas
smysl panoval. Ačkoliv král Vla
i císař Bedřich se za Bohuslava z
vic v Římě přimlouvali, jakkoliv
hodní husité, jako byli Ctibor To
ský z Cimburka a Viktorin Kornel
Všehrd, všemožně se snažili, aby se
slavovi k povýšení na biskupskou
dopomohlo, — to vše neplatilo v
nic, neboť počali tehdáž při Říz
dvoře považovati obsazování bohat
del duchovních v kterékoliv zemi
brou příležitost k zaopatření miláč
si byli k nahodilému důstojenství sp
čili nic, ať si měl právo k volení
vrhování kdokoliv. Při uprázdnění
moucké stolice pravili v Římě, že
sídlo duchovní, jehožto správce v n
řeholi vstoupil, jen od samého

bsazeno býti může, a pokud žil Innocenc VIII., chtěl do Olo- dáti napřed Jana, biskupa Srěm- potom kardinála Ardicino del- rta, biskupa Alaterského. Marné šechny žádosti králový i císařovy, o představování kapituly Olomou- e se ani jeden ani druhý do Olo- nehodí; papež zůstal při svém jme- až do smrti, která ovšem v krátce, rvence 1492 nastoupila. Nový papež andr VI., ze zlopověstného rodu , také na tom stál, a když kardinál no do kláštera vstoupil, jmenoval synovce, kardinála Jana Bor- arcibiskupa Montrealského v Si- Olomouckým biskupem. Tomu se potom všecky přebytky na pe- z biskupské komory do Říma posý- nepřišel do Olomouce nikdy, jako ím kardinál Ardicino. Bohuslavovi ovic nezbývalo jiného, leč svého k biskupství se odříci, i jest velice ání hodno, že muž k důstojenství tak spůsobilý a hodný, kterýž čím se k němu sám třel, tím pravější nitřní povolání dokazoval, musel u- i nekalým chtíčům tehdejší v prav- poštolské Římské stolice, která ne- ohledu na žádosti a potřeby ani ani národův. I trvalo to bezvládí mouckém biskupství až do sedmi ásledkem takových neblahých po- kazila se katolická církev na Mo- emálo, kněžská kázeň klesla a po- bylo veliké; kališnická strana zas ota českých bratří prospívaly vůči m příkladům, které z Říma svůj k braly.

---

krále Kazimíra Polského, Hynka terberského a císaře Bedřicha III.

1492 — 1493.

e 7. června 1492 umřel Kazimír jlovic, král Polský, otec Če- a Uherského krále Vladislava erýž byl jeho prvorozenec. Kdyby ladislav býval muž schopnější a avější, byl by se uchopil té příle- , spojiti na hlavě své všecky tři y, polskou, uherskou, a českou, a ložiti na východní Evropě dynastii v převaze své slovanskou, která mocí byla by mohla odolati všem elům a všem vzdorům na světě. Ale Vladislav nebyl ani z daleka takovým mužem; o drobnosti péčovati uměl, ale velké státní věci přehlédnouti a říditi, k tomu neměl nejmenších schopností. Jeho nejbližší mladší bratr, Jan Albrecht, byl ze všech svých bratří tělesně nejsilnější a na duchu nejpánovitější, miláčkem matky, nyní již staré ale vždy ještě pyšné Alžběty Rakouské, která ho nejvíce k tomu měla, aby v Uhřích staršímu bratru Vladislavovi na trůn dosednouti nedal, ale sám se naň posadil. Vladislav prošen a napomínán jsa od matky, aby své právo co prvorozený v Polště mimo se pustil a Janu Albrechtovi království Polského dopřál, bez rozmyslu tak učinil, a na volebním sněmu v Petrkově skrze posly všecko dědičné právo své na svého bratra přenesl. Tak byl dne 27. srpna 1492 Jan Albrecht Jagajlovic za Polského krále zvolen, a učinil s bratrem Vladislavem dne 5. prosince smlouvu přátelství a jednoty proti Turkům i proti všem neposlušným, nevěrným aneb snad odbojným poddaným svým.

Nejmladší syn někdy krále Jiřího, kníže Hynek anebo Jindřich mladší z Minsterberka, byl již po delší čas nemocen; ležel na hradě Poděbradském, kterýž mu nyní následkem kruté, loupežné smlouvy od krále Matiáše jemu vnucené již ani nepatřil. Skonal tu po dlouhém trápení dne 11. července 1492, pozůstaviv vdovu Kateřinu, Saskou, kněžničku, s kterouž již r 1471 v Chebu oddán byl, a jedinou manželskou dceru Annu, která se o rok později, 1493, vdala za starého pána Jindřicha z Hradce. Se souložnicí, Kateřinou ze Strážnice a ze Štítar, měl však několik dětí, z nichž nejstaršímu synu Fridrichovi poslední vůlí svou odkázal hrad svůj Kostomlaty (nyní na panství Lysském); bratra svého pak, kníže Jindřicha Minsterberského a syny jeho za hlavní dědice Poděbrad a ostatního jmění ustanovil, neboť vynucenou smlouvu s Matiášem, žeby mu již Poděbrady, poslední dědictví otcovské, náležeti neměly, po smrti řečeného krále za neplatnou uznával. O jeho zasahování do politických příběhů své vlasti mluvili sme v průběhu svého vypravování, nám toliko zbývá ještě to vytknouti, že kníže Hynek náleží také do řady českých spisovatelův a básníkův svého věku. Sepsal totiž báseň milostnou jen ve zlomku za-

chovanou, a nyní s jinou jakousi básní povrchně sloučenou, která v literatuře české pod jménem „Májový sen“ známa jest.

Dne 19. srpna 1493 zemřel v Linci také konečně císař Bedřich III. po neobyčejně dlouhém ale také neobyčejně neslavnému panování. Panovaltě plných 53 let; Čechové však po ten všechen čas, prokázavše mu tolik důležitých služeb a snáševše tolik obětí a utrpení pro něho, nevědí, čím by ho vděčně spomínali, leda za propůjčování všelikých erbův a jiných laciných milostí; necítí také té úcty, které on vždy a u veliké míře požadovati nepřestával dle svého domnění, že jest co císař králem nad králi, pánem nad pány. Jeho ješitné, sobecké, nestatečné jednání ve všech věcech činí dosud v každém čtenáři trapný dojem, který se dějinami za jeho panování zběhlými obírá. A přece stal se právě on zakladatelem bezpříkladného vzrůstu moci a slávy domu Habsburského. Všecky věci, které jemu náležely, opatřiti dal tajemným monogrammem: AEIOU, který se také na skvostném mramorovém náhrobku téhož císaře ve chrámě sv. Štěpána ve Vídni nalézá. Význam těch písmen všelijak se vykládá, však obyčejně tak: Austria eris i orbe ultima, to jest: Austria bude na světě poslední (rozuměj tak, že všecky říše přetrvá). V posledních dvou létech jeho života soudil se s ním náš slavný válečník, Václav Vlček z Činova, o žold jemu a jeho rotě již od r. 1465 nezaplacený; pan Vlček přece ničeho nedosáhl.

Kterak král Vladislav Čechy zanedbávati počal a v Uhřích pro uherské pány ničeho poříditi nemohl.

1493.

Král Vladislav již třetí rok v Uhřích seděl a Čechové již jeho nepřítomnost těžce snášeli; neboť posavadní zřízení zemské požadovalo, aby král sám do mnoha věcí zasahoval a je řídil. Proto i čtyři zemští hejtmani, jež král při svém odchodu do Uher v Čechách ustanovil, každý den nalézali nové obtíže, s kterými se při vedení svého úřadu potkávali, i stěžovali sobě také na neochotné poslušenství většího počtu stavův. Psali tedy do Uher, volajíce krále do země. Místo krále přijel z Budína v měsíci únoru 1493 jeho Český hofmistr Jan z Roupova. Někteří mladí měšťané Pražští nastrojili k uvítání jeho v masopustní pondělek a úterý, 18. a 19. února, hru, jak starý letopisec, přísný kališník, praví, prý potvornou sdělavše sobě larvy a oblekše se v roucha ženská, i jako panny chodili a s potvornými kárami jezdili, tak že prý, pan hofmistr k tomu řekl: „Sytý chleb, co neudělá!“

Pan Roupovský vyřídil poselství královo před zemskými pány v ten smysl, že králi na ten čas není možno do Čech přijeti, a že král všechny obyvatele království Českého napomíná, aby v pokoji a v řádu stáli, právem zemským se spravovali a žádnému toho rušiti nedali. Tu všickni zemští úředníci a soudcové uradivše se zespolka sepsali pro téhož pana hofmistra naučení, oč by krále v jejich jménu prositi a jaké stížnosti by jemu přednesti měl. Prosili pak, aby král ráčil sobě koruny České vážiti a nezapomínati na to, co se mu z ní dobrého stalo; aby ráčil o to státi, by se cizozemci neuvazovali ve hrady a statky, které ku koruně náležejí; Poláci prý bezprávně drží v Slezsku Velký Hlohov a jiné hrady, jakoby již od koruny České odtrženy byly; neméně Němci, nejsouce jazyka českého, že se ještě ve více hradův koruny České uvázali, kdežto známo jest, že ta jejich příchylnost k zemím českým není od přirození; na Moravě zas Uhři některé zámky drží. Sami pak Němci, Poláci a Uhři žeby zajisté prý sami toho nedopouštěli, aby se jim v jich zemích totéž dělo. Mimo jiné prosby a stížnosti předkládali také, jaké loupežnictví po zemi se provozuje a kterak, nepřijde-li král brzo a neučiní-li náležité opatření, koruna Česká vždy u větší škodu a záhubu přijde.

Král však nepřijel a octnul se mezi tím v Uhřích sám velmi v úzkých. Jeho přední důvěrník byl tehdy v Uhřích biskup a kancléř Tomáš Bakáč z Erdödu. Toho chtěli odstraniti nepřátelé jeho, a že Turci toho roku 1493 v Charvatsku velikou porážku učinili mezi křesťany, a z toho veliký strach do mnohých zemí šel, užili toho pánové uherští, plodíce a roznášejíce neuctivé a neslušné řeči o králi: jak prý zahálčivý veda Pivot na zámku Budínském, a pilen jsa lovu a kratochvílí zanedbává věci vál a státní, a říši Uherskou vstříc vede nečnému úpadku. Na sněmu uherském to Štěpán Zápolský, nyní pal

ký, sám do očí vyčetl. Tu král Vla-
av, uražen v důstojnosti své, ko-
zmužil, a vstoupiv do shromáždění
dokázal jim, že klesala-li říše, dálo
vinou jejich a ne jeho; dále pokra-
asi těmi slovy: „Žalujte na svou
rnost, na závist a nenávist jedněch
druhým, uskrovněte své marnosti a
ry a zvykněte si poslouchati hlasu
o, když vás do služby vlasti volá-
pomáhejte odkrývati a náležitě tre-
nekonečné ty šmejdy, které nevido-
ožírají všecky důchody říše. Když
byli voláni do Uher, slibovali ste
bohaté příjmy, ale ode tří let, co tu
ne, z platův nám povinných (přes
n) nedošlo nás skutečně ani plných
ic dukátův; náklad netoliko na vál-
lskou a rakouskou, ale i na potřeby
našeho museli sme potud zapravo-
ediné z důchodův, jež máme z ko-
České. Dokažte jen skutkem po-
ství své a lásku k vlasti, odhodlejte
povinným obětem, zásobte nás hoto-
nevyhnutelně potřebnou peněz i li-
nného: na nás pak nebude scházeti.
e obětovali nejen pohodlí ale i ži-
š pro Uherské země moc a slávu."
byl hlavní obsah královy řeči, ale
se přece nic nezměnilo. Král ovšem
mluvil, ale kdyby byl Vladislav
muž ráznější a činnější, byl by za
lépe poznal a se rozmyslil, jakých
prostředkův by bylo zapotřebí bý-
e zdárnějšímu vedení státních věcí
ých.

---

biskupa Augustina Luciana. Nové o srovnání kališníkův s Římem

1493 — 1494.

1. března 1493 umřel v Praze bi-
Augustin Lucian Sankturin-
terýž kališníkům kněží světil, pod
působou večeři páně podával a ji-
iskupskými výkony Čechům poslou-
áta jeho byla citelna, a Čechové
ivše mu velmi slavný pohřeb po-
ho ve chrámě panny Marie
Týnem na Starém městě Praž-
velikého pilíře po levé straně na-
azatelně pod oltářem sv. Lukáše.
ý Mat. Rejsek, bakalář a již
o vzatý řezbář, vystavěl mu tam
krásný, gotický, řezbami bohatě
ý, na spůsob baldachynu na čty-
oupích spočívajícího.

Tento památník byl r. 1604 od cechu Staroměstských a Malostranských malířův obnoven a opět ozdoben, roku pak 1852 ještě jednou zveleben a obnoven, tak jak nyní tojí. Vlastní hrob biskupa Augustina zrušili však r. 1623 přepiatí obnovovatelé katolického náboženství, a biskupovy kosti byly tehdáž na Staroměstském náměstí na hranici spáleny.

Biskup Augustin Lucian byl jako rozený Italian povahy živé a veselé, a jestliže dříve nežli do Čech přišel, chválil Čechy kališníky pro jejich cnost, pobožnost a pravověrnost, nicméně po nedlouhém čase si mezi Čechy zasteskl. Příčinou toho byla přílišná mravní přísnost, jaká mezi Čechy pod obojí panovala. On nepřestával na svět a na život jasným a veselým okem pohlížeti, a jakkoliv rád pouštěl uzdu přirozeným vášním, bylo přece obcování jeho bez úhony, kromě že jako každý Vlach rád hojné dary brával. Svatouškování a pobožnůstkářství bylo mu však protismyslné. Kališníci brzo všelicos při něm shledávali, co se jim nelíbilo, jako že často služby boží zanedbával, tak že někdy za celý týden mše svaté nesloužil, že při tabuli rád míval veselý hovor a šprým, kdežto měl prý pobožně naslouchati čtení slova božího; že své čeledi italské neumí na uzdě držeti, ani její prostopášnosti trestati. Administrator konsistoře dolejší, starý mistr Václav Koranda, nad jiné při něm to těžce vážil, že při ledačem přísahá, že bez míry hejří, a což prý úžasem naplňuje, že o sobě přítomným se vyznává říkávaje: „když, prý, se rozzlobím, jsem jako druhý ďábel." Také ho ještě kališníci pomlouvali, že prý celé poklady v Čechách sebrané do Italie posýlá, že svatokupectví provozuje. Není tedy divu, když mu Čechové obvyknouti nemohli, a všechno, čeho nechati mu těžko bylo, tak příliš za zlé mu pokládali, že se mu brzo zastesknouti muselo. Psal tedy již v druhém roce svého pobytu v Čechách, 1484, biskupovi Pasovskému, aby to nějak sprostředkoval, by se zase pod jistými umluvami do lůna matky církve a do Italie mohl navrátiti. Tehdejší papež Innocenc VIII nařídil, aby mu takový návrat všemožně usnadněn byl, avšak Pasovský biskup brzo na to umřel, a to snad bylo příčinou, že to vyjednávání nedokonáno zůstalo. Augustin Lucian podruhé se o to pokoušel, jak by se z Čech pryč mohl dostati, i psal zas r. 1486 arcibiskupovi Milánskému, ba i králové Kazimír a Vladislav přimlouvali se prý

a pomáhali jemu. Následkem toho dal papež výše řečený dne 28. června roku 1486 rozkaz administratorovi arcibiskupství Pražského, aby od Augustina Luciana nové vyznání víry přijal a jemu oznámil milost od apoštolské stolice, ale pod výminkou, aby se bez odkladu do Říma vypravil. Kališníci ulekli se ztráty jeho, on sám tomu pak nevěřil, žeby v Římě zcela bez trestu obstál. Proto zůstal; obě strany měly zajisté příčinu smířiti a smluviti se; on sliboval, že nebude napotom pobožným kališníkům příčinu k pohoršení dávati, kališníci zas že mu ve mnohém budou shovívati a jeho poslouchati. Nicméně nebylo napotom mezi ním a konsistoří dolejší ani obapolné úcty ani lásky až do jeho smrti. Ztrávil v Čechách téměř 11 let bez jednoho měsíce.

Již za živobytí toho biskupa přicházíval do Prahy jistý italský šlechtic, jménem Mikuláš Kola de Castro, bezpochyby v záležitostech téhož biskupa, ale také s žádostí, přispěti ku smíření Čechův se stolicí Římskou. Po smrti biskupa Augustina vida ztracenou příčinu neb příležitost navracovati se do Prahy, počal se horlivěji o řečené smíření starati. Byli v Praze vždy ještě kališníci mírnější, kteří by se byli velmi ochotně pod výminkami co nejlevnějšími s Římem smířili, a také lidé, kteří v srdci svém více Římu nežli kalichu přáli a jen z ostýchavosti své smýšlení na jevo dáti nechtěli. Tito lidé vydali působením Kolovým již 8. března 1493 od sebe psaní jménem purkmistrův a rady Starého a Nového města Pražského k papežovi Alexandrovi VI., co do slov velmi uctivé a pokorné, ale co do jádra věci velmi neurčité. Toto psaní vyložil Kola v Římě papeži v ten smysl, jakoby Pražané již hotovi byli, spojiti se s církví bez výminky. Papež Alexandr Borgia Pražanům dne 12. května velmi opatrně odpověděl, a chválil je, že se chtějí v této své záležitosti o prostředkování k svému králi Vladislavovi obrátiti; sám pak k svému legátovi, kterého do Uher a do Polska posýlal, bez ostýchání se pronesl, že si Čechové již usmyslili, samoděk své kacířství zavrhnouti a s matkou církví se spojiti.

Věc ta byla také králi Vladislavovi do Uher oznámena, a nastalo vůbec dopisování o to dosti živé, a v Čechách se k tomu veliká pozornost obracela. Již král Vladislav nahlížel, že bezvýminečné podání se kališníkův těžké bude, a mluvil jen o srovnání a smíření s obou dosti nesnadném; biskup-bosák Fil dokonce pochyboval, že by se vůbec dané smíření uskutečniti dalo.

Tyto přípravy k jakémusi novému nání s Římem staly se také příčino se dva nejpřednější učenci a vzdě toho věku mezi Čechy, posavad m letí přátelé, nyní navždy rozešli s odcizili. Jeden byl pan Bohusla Lobkovic, druhý Viktorin nelius ze Všehrd, tehdáž místo království Českého. I tento vynikal sickým vzděláním, a dopisovali si klassické řeči latinské veršem i pr známý pak až podnes latinský verš o pravil:

Světlo první jest Bohuslav a druhé K
My ostatní hvězdy ale beze světla

Pan Bohuslav z Lobkovic slyše o naději, žeby se Pražané již kalich říci a bez výminky s matkou církví řiti chtěli, tak byl rozehřát radostným citem, že si na svém statku v Bílan zasedl dne 10. října 1493 k dlou listu k příteli Janovi z Domasl úředníku při deskách zemských do hy. V tom listu plném ušlechtilých šlének a vlasteneckého zápalu ch předně Pražany, že tak spasitelné sevzetí mají, líčil svou touhu nevýsl aby také ostatní Čechové lépe se ro slili, i radostné city, jež v něm vzl naděje, že Praha zase a s ní celá k nové slávě a moci se povzne přestane dosavadní roztržka v náro kterak jméno české zase v celém poctivě jmenováno bude. A nemaje na tom namnoze básnickém výlevu a myšlenek, ještě i zvláštní báseň v níž nadšenými a vysoce horujícími k Bohu se modlil, aby ráčil v och vzíti počaté dílo, aby se národ Čes Římem smířil a z dlouhé temnosti k nebeskému světlu přiblížil.

Jan z Domaslavi předložil a báseň páně Bohuslavovu svému stavenému v úřadě a příteli jeho, Vi rinovi Korneliovi ze Všeh Ten čta psaní i báseň nemilým poc byl uchvácen, a probudil se v něm husitský v té míře, že hned také báseň proti básni Bohuslavově slo níž prosil Boha, aby to nově usil některých, spojiti Čechy s papežem, řil, poněvadž prý Řím ničím jiným leč studnice všech nepravostí. Jan maslavi nemeškal poslati Všehrdovu seň panu Bohuslavovi. Pan Bohusla

nebyl přítelem tehdejšího papeže A-dra Borgie již pro to Olomoucké bi-tví, a když ten papež umřel, napo- v jedné své básni nebeské a pekel-ocnosti, aby brány své před ním u-aly, sice že když by jeho duše vnikla ch, stropí i tam rozbroje a boufky: ymí ty útoky, jakých si pan Všehrd vé básni opovážil činiti na všechno tě kněžstvo Římské, urazily pana Bo-va smrtelné. Přestal najednou si do-ati s mnoholetým přítelem, a jejich adní přátelství najednou přestalo a ulo navždy. Pan Bohuslav poslal po-ětmuž Janovi z Domaslavi jiné psaní vou básničku latinskou, a to psaní alo hned těmi slovy:: „Poslals mi ouhavý od kohosi, jenž ústy bezbož-proti boží církvi se vzteká"; a od by nezmal hany, kteréž by nekydal ohého někdy přítele, a také jeho do-život na pranýř stavěti se neostý-Pan Všehrd ke všemu tomu mlčel, d té doby zanechal také latinské ní, v kterém se panu Bohuslavovi vyrovnati nemohl, ale tím horlivěji ní jazyk český pěstovati počal, vzdě-e ho neobyčejnou ducha bystrostí a u, čímž si o národ Český ovšem telných zásluh získal.

lišníkům ovšem nebylo volno v jejich obmezení a osamocení, že hli nikterak církev svou na pevných dech postaviti a všeobecné platnosti ání dojíti. Pročež opět počali se po dní církvi obližeti; každého Řeka, neb Srba, kterýž se v Čechách , předcházeli si zvláštní přívětivo-jíce jej za lepšího křesťana než ji-ám administrator pod obojí, mistr lav Koranda, zatoužil si v jed-spise svém těmi slovy: „O by Če-prohlédli, že papež se svými jest západní, a nechajíce té pohledění hodní, jí se spravovali a sobě podle ův písem dostatečných biskupy své-zyka spůsobili, ne Němce ani Vla-Stáli by lépe ve svobodě víry kře-ké, a musiať by, jako přijímání pod spůsobou, tak i tuto voda pravým ředkem před se téci. A nebylo by by, v Římě pláště (arcibiskupské) ani za to mnoho tisícův zlatých dá-neb jest to zřejmě svatokupecké tví."

ítelé Říma museli se konečně na-ěříci, žeby kališníky s papežem srov-

Král Vladislav uložil českým stavům z Budína sněm do Prahy na den 20. února 1494, a také moravské stavy vyzval, aby k Pražskému sněmu některé osoby ze svého středu vypravili, tak že to byl sněm vlastně česko-moravský. I bylo na něm po delší době opět o náboženské otázce jednáno, totiž o tom navrhovaném srovnání kališníkův s papežem. Co mnozí předvídali, hned se také objevilo. Kališníci dostavili se v počtu úplném; osvědčujíce se, že ovšem hotovi jsou vyjednávati s papežem, ale toliko na základě Basilejských kompaktat, těch samých, které papež Pius II. dne 31. března 1462 byl slavně zrušil a za neplatné vyhlásil. To Řím nikdy učiniti nemohl, a maje Čechy za kacíře nemohl k nim zvláštního legáta poslati, jakž kališníci to žádali. Nebylo tedy z toho nic, a když Vladislav, nedav se tím odstrašiti, přece ještě jeden sněm o to ke dni sv. Václava téhož roku rozepsati dal, a také Jana Filipce z jeho Vratislavského kláštera do Prahy poslal, nemohlo přece nic sjednáno býti. Čechové prosili biskupa bosáka, aby to sjednal před papežem, co dávno umluveno a slíbeno bylo v Basileji, aby psán byl list všem národům okolním že Čechové a Moravané nemají hanění a za kacíře považováni býti. Filipec slíbil, že tak učiní, ale Řím sebou nedal hnouti, aniž bývalému biskupu bosákovi mohlo za vinu přičítáno býti, že neprovedl toho v Římě, co někdy od samého sboru v Basileji, ač proti umluvám, odepřeno bylo.

Ještě v pozdějších časích staly se pokusy o takové smíření, ale vždy se ukázala toho nemožnost: jakž mohly se sjednotiti dvě protivy, na jedné straně svoboda nabytá smlouvou, na druhé straně bezvýminečné poslušenství.

Obnovení veřejné bezpečnosti. Trestní soudové.

1494.

Ustavičně množily se v Čechách a na Moravě nářky, kterak nebezpečno jest cestovati po zemi pro silničné loupeže a vraždy. Nyní po ukončení dlouholetých válek, jež království České proti Matiáši Uherskému vésti muselo, namnožilo se ještě více lidí toulavých, kteří povalujíce se po krčmách v nedostatku služeb vo-

jenských živili se násilím a loupeží. Zvláště byly tak zvané Železné hory mezi krajem Čáslavským a Chrudimským plny loupežnických pelešů.

Proto jednalo se na sněmu v únoru roku 1494 kromě náboženské otázky také o zamezení loupeží a vražd po zemi páchaných, a k staršímu nařízení o tom r. 1492 od sněmu uzavřeném přidáno jest dne 24. února 1494 nové nařízení, kterým se předešlé doplnilo. Obě pak nařízení musela se pak veřejně po vší zemi vyhlásiti a na krajských sjezdech stavovských ve skutek uvesti. Také na tom sněmu žalováno, že Čechové mimo svůj obyčej německých spůsobův se chytají, jezdíce po silnicích pod spůsoby a postavou německou, aneb i skutečně Němce do země přijímajíce a lidem v České zemi posměchy a pychy činíce. K zamezení toho všeho práva krajských popravcův čili soudcův rozmnožena a zákony velmi zostřeny a přísně vykonávány byly. Nad chlapy měl každý krajský popravce neobmezené právo, sázel je do vězení na svém hradě a dal je trestati; lidi zemanské a šlechtické, jestliže nějaký zločin spáchali, mohl popravce sice zatknouti a do vazby dáti, ale nikoliv souditi; soud nad nimi náležel králi, to jest nejvyššímu soudu zemskému, a museli proto na hrad Pražský dodáni býti. Ostatně soudili popravci na venkově a zemský soud stejně; spáchal-li zločinec skutek, na nějž vyměřen byl trest smrti, ztratil hlavu tak dobře nálezem krajského jako zemského soudu, toliko že osoby stavu šlechtického zřídka kdy bývaly právně tázány, to jest mučeny a na skřipce taženy, což obyčejně horší samé smrti bývalo.

Ostatně sluší znamenati, že právo popravy míval ode dávna jen přední pánové zemští, náležející do rady královské, a také přední města královská. To bylo ovšem právo toliko od krále na ně přenešené; jinak žádný jiný šlechtic a pán nesměl se opovážeti, provozovati hrdelní moc nad poddanými svými. Kdo si toho bez královského propůjčení osoboval, trestán byl co za pych a zločin.

Smrt pana Ctibora Tovačovského z Cimburka

1494 26. června.

Ctibor a Jan Tovačovští z Cimburka byli dva bratří nejen výtečníci v stavu panském ale i přední ozdoby národu Českého, oba Moravané, oba svého čelníci strany husitské. Mladší jak se dříve psával Jaroslav čovský Cimburka, nejv morník království Českého, umře po Pražském vzbouření v měsíci du 1483; nyní ho na věčnost ná jeho starší bratr, pan Ctibor čovský z Cimburka. Umřel ský hejtman markhrabství Mo dne 26. června 1494 na svém Tovačově; byltě zajisté nejv ší a v politickém ohledu nejvz muž svého věku a národu, po svým krajanům nejkrásnější pan tak zvané „Tovačovské kni spise totiž, v němž všecka práva ní, jakož i řády zemské a soud pilně a důkladně snešeny a sepsá a kterýž Moravanům až do nejdel sův, pokud svoboda České koru rušena zůstávala, sloužil za knih práv a zákonův. Roku 1481 poča čovskou knihu spisovati, avšak d i opravoval ji až do své smrti. V ta kniha není jedinou a hlavní jeho o vlast; ještě větší byly sluhy o zachování svornosti, p blahobytu v zemi. Od roku 1475, volí obou stran v zemi, Vladislavo tiášovy, ve vládařství zemské uvá v dobách velmi nebezpečných Mora všech pohrom z venku, ale i všech vnitř uchrániti. Bylo tu v tato po ta v Čechách zápasův a vášní jedn vův proti druhým, až se osudným ním sněmovním o porobě lidu r. 1487 poněkud utišily. Nescháze i na Moravě podnětův, z kterých také takové plameny vášní a bou hly, — však tu byl pan Ctibor v který dovedl pokaždé prostředk svým všeliké neshody urovnati a a šťastnými smlouvami větší zlé p zeti a uvarovati, jako se stalo v 1479, 1484, 1486, 1492 a 1493. Pro za jeho vládaření neutrpěly na ani stav městský ani lid selský ujmy občanských práv, jako bo Čechách. Pan Ctibor jako byl m likého rozumu, tak byl i srdce uš ho, činnosti nadobyčejné, různý a dlivý spolu, a na poddané své l zvláště pak to se u něho vysoce cenití, jakožto něco za jeho věku r ru vzácného, že byl i horlivý ve vyznání husitském, i snášelivý a k lidem jiné víry. Protož náleží do

vzácných mužův, kterým netoliko Český ale i člověčenstvo vždy ko- a chlubiti se může. Když umřel, al se po celé Moravě nářek ve- akoby země osiřela, jakoby byl u- tec vlasti. Manželka Ctiborova, Eli- z Melic, ho přežila dětí s ním ší. Již byl jen jediný mužský po- rodu Cimburkův na živě, totiž jeho c Adam, syn bratra jeho někdy Cimburka na Mladé Boleslavi, a- ten po osmi létech (3. prosince umřel bezdětek, tak že ten staro- od panský na Moravě i v Čechách .

---

ici tehdejší české šlechty, zvláště pan Vilém z Pernšteina.

t výtečného pana Ctibora z Cim- přivádí nám na mysl ještě jiné stavu panského, kteří také k ozdo- sti náleželi a svým působením ve- zásluh sobě o ni vydobyli. První místo náleží však panu Vilémo- Pernšteina, kterého co do po- činnosti, co do ušlechtilé povahy né vzdělanosti s panem Ctiborem ří, co do blahodárného působení, národního hospodáře ve smyslu novověkém a v jiných ohledech je- d něj staviti musíme. Náš Pala- podává o něm obraz následující, zsáhlém skoumání se zakládající, ám všecky hlavní výtečné stránky muže stručně na paměť uvádí. totiž náš patriarcha dějepisu če-

mi Ctibor z Cimburka a Vi- Pernšteina byli, ač rodem, i náboženstvím rozdílní, přece přá- ejdůvěrnější, ježto bratrovali sobě orovali se navzájem v úmyslech a ntích svých k obecnému dobrému. e Matiáše požívali byli oba, i s přítelem svým biskupem Janem cem, stejné vážnosti, důvěry a Po Matiášově smrti teprv usadil se ilém stále v Čechách, kdežto hlice staly se skrze něho brzy a panstvím a sídlem takořka kní- Byltě Vilém z Pernšteina muž rovného hledali bychom na- v dějinách českých a snad i u ji- rahně národův. Co válečník a hr- ložel ještě středověku, co veliký růmyslník patřil již věku novému, co výtečná hlava i ušlechtilý charakter všem věkům a člověčenstvu. V působení svém podobal se nejvíce císaři Karlovi IV., jehožto přednosti a cnosti všecky, ne však spolu vady a poklesky měl do sebe. Zvláště hospodářská činnost jeho byla pro věk svůj vzorná: přísný pořádek a evidence ve všem až do nejmenších podrobností, a v celku přece duch volný, neúzkostlivý a dalekosáhlý. Nikdo neuměl bystřeji obraceti k užitku svému, cokoli naskytovalo se ve přírodě neb v obcování s lidmi příhodného, a vystříhati se při tom vší ošemetnosti a křivdy. Hájiv důrazně práva svá i prospěchy osobní, neubližil přece nikomu a býval raději velikomyslně štědrým nežli lakomým. Vytýkáno mu ovšem, že sahal i do živností městských, stavě pivovary na statcích svých a veda prý obchod ve víně i v jiném zboží; my víme nad to, že zakládal hojné rybníky, pro něž vykázal Labi na Pardubsku nové řečiště a strouhami vodními pokryl celé panství; také že byv nad jiné pilným a znalým hornikem, hledal v podzemí kovy na statcích netoliko svých, ale i přátelských atd. Proto brzy oplýval bohatstvím v Čechách bezpříkladným a stal se tak říkaje bankérem nejen krále svého (Vladislava), ale i hojných přátel, kteří v peněžních potřebách nacházeli u něho vždy pomoc nezištnou. Nejsa milovníkem bláhové nádhery v jakovéž libovali sobě uherští a polští velmoži, činil se velikolepým raději ve skupování statkův, v opravování jich a v dobročinění lidem, tak že za šťastné se pokládali, kdožkoli se stali poddanými jeho. Když dělil poprvé statky své mezi syny roku 1507, náležela mu následující rozlehlá panství: v Čechách Pardubice s Kunětickou Horou, Litice, Potštein, Rychnov, Brandýs nad Orlicí, Landškron s hradem Landšperkem a Hluboká; na Moravě Pernštein, Třebíč, Židlochovice, Plumlov s Prostějovem, Tovačov, Přerov, Helfenštein s Lipníkem, Hranice, Louka, Sádek a oprava (právo ochrany) na klášteřích Tišnovském a Oslovanském, nepočítajíc množství statkův malých a vesnic jednotlivých. Později přikoupil ještě v Čechách Bydžov a na Moravě Kunstat mimo jiných menších statkův drahně.. Měl vůbec asi trojnásob tolik panství a jmění jako páni z Rosenberka, nejbohatší potud rod český, a převýšil majetností netoliko všecka Slezská knížata ale i veliký počet knížat Německých. Avšak to vše, jakkoli důležité, nedalo by mu práva na čestnou

u potomstva památku, kteréž se často dovolával, kdyby dary ducha i mravní jeho povaha byly nevynikaly v míře téměř stejné. Co nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního na králově místě skrze mnohá léta zůstavil po sobě chválu největší správnosti a spravedlnosti; na sněmu s počátku snahy šlechtické podporoval, když však potom usilování pánův obávání vzbudilo, že by tím i moc královská pohlcena býti mohla, byl on první, který se proti tomu stavěl a přílišnou vládychtivost pánův mírnil, jakož vůbec známo jest, že konečné smíření a urovnání Svatováclavskou smlouvou dlouholetých sporův, rozbrojův a bouří mezi šlechtou a městy hlavně jemu děkovati jest. Psaní od něho pošlá, jichžto dosti hojný počet se zachoval, nesou na sobě ráz, kterým se ode všech jiných souvěkých dopisův rozeznávají: jest to zvláštní jarý smysl pro čest a poctivost, pro pravdu a spravedlnost, kterýž o své dobré dbaje, nezapomínal na dobré obecné, na blaho a slávu vlasti; jest rázný odpor proti všemu podlému, proti ošemetnosti a každému násilí; jest mluva muže na mravní hodnost svou hrdého a při vší zdvořilosti nezdržujícího se potupy a hany na každého, kdo dle jeho soudu zapomínal se nad svou ctí. Mluvíval často, žeby dítky své raději před očima svýma zdechnouti viděl, nežli by se dočkal od nich činu nectného, a prosil krále, aby nemeškal trestat důrazně, kdyby po jeho smrti některý syn jeho porušiti měl povinnou k němu věrnost a oddanost. Pro vychování jejich sám dal knihy sepsati, kteréž později často tiskem vydávány byvše i podnes nejsou bez ceny. V ohledu náboženském zůstával věren katolické církvi, jejímžto kostelům, klášterům a špitálům propůjčoval se nejen co štědrý dárce, ale tytýž i co zakladatel: avšak vedle biskupa Jana Filipce měl i Husita Ctibor z Cimburka místo v přátelském srdci jeho, a choť jeho, vždy milovaná, Johanka z Lilic, neť Petra Kdúlince z Ostromíře, byla vedle paní Johanny z Krajku přední ochranitelkyně jednoty českých bratří. Slova jeho „s Římany (katolíky) věřím, s Čechy (kališníky) držím, s bratřími umírám", stala se později v Čechách příslovím. Postavy byl vysoké a ušlechtilé, a již za mládí dobyv v turnaji na Brněnském náměstí před císařem Fridrichem a králem Jiřím dne 31. července 1459 první pocty (jakž jsme se o tom na svém místě zmínili), při časté churavosti došel přec sokého věku. Narozen byv asi ve č cátých létech 15. století, umřel tep dubna 1521. Jedním slovem: pan Vi z Pernšteina byl jedním z těch ných zjevův v historii české, kteří bedlivěji skoumáni jsou, tím mocně nabývají půvabu."

K tomu dodává ještě Palacký, velikého množství písemních památe jest poznati, jakou velikou činnost Vilém v každém ohledu jevil, jak že ho jeho šlechetná mysl vycházela jsou všecka psaní od něho, k němu něm od přátel i nepřátel prošlá, sněm a soudní listiny, folianty, to jest knihy v půlarchovém formátě, do vepsány sou všecky smlouvy od vůbec uzavírané, které se ještě v Litomyšli a Roudnici chovají, před veliké urbáře, to jest podrobné rej a sepsání všech usedlostí, jich užit dávek, vesměs jeho rozkazem za a podnes na Hluboké a v Pardu chované; protokoly námluv proved s každým sedlákem na Pardubicku hradu za grunty jeho, když pan zakládal tam rybníky a strouhy, větším dílem až dosud trvají; mě knihy Pardubické a Tovačovské (po nyní v Brně chované) a co toho více jest. Pan Palacký dokládá, že nad míru zapletené stavovské sp prvních dvou desítiletích 16. stole dlouhá léta bedlivě proskoumával, se ukázalo, že vždy kam se stavil pa lém z Pernšteina, na té stran ly také pravda, právo a láska k Že pan Vilém nebyl nepřítelem městského jako mnozí spoluvrstevn ho, toho nejchvalnější památku po sobě v městě Pardubicích. Až ho času bylo to malé, nepatrné, po městečko, někdy majetek pánův s ré a z Pardubic; on z něho utvořil úpravné, úhledné, hradbami, branam stelem, školou, špitálem a vší úp výsadami a živnostmi dobře zaop tak že v 16. století již veliké části ských měst nejen se rovnalo, ale mnohém i převyšovalo, jakž podne výstavnost jak zajímavá tak úprav kdejší blahodárné panování Vilé Pernšteina připomíná. Škoda, že dosud nepodařilo, v některém někdy šteinském zámku vynajíti podobizn pamětihodného muže, který zajis vždy zůstane chválou a nad Českého národu.

ostatními výtečníky stavu pan-
ynikal také nemálo pan Jan ze
nberka, potomek starožitného
uzicův, od r. 1479 nejvyšší kanc-
d r. 1503 do 1507 nejvyšší komor-
mský. Skvěl se neobyčejnou vý-
stí zvláště v zemském soudě a na
tak že ho Bohuslav z Lobkovic
t vynachváliti nemohl; ve velikých
ích a půtkách stavovských užíval
cléř nejmocnějšího vlivu, a přece
zůstávati vždy nestranným; proto
si u všech stavů rovnou vážnost,
ni ho milovali. Oženiv se s vdovou
dy Janovi Tovačovském z Cimbur-
ní Johankou z Krajku, sí-
od r. 1484 nejvíce v Mladé Bo-
vi na zámku této své manželky.
odní hrad Šellenberk, stojící
rsku blíž Mladé Vožice, již tehdáž
ho nenáležel, a zpustnul teprvé v
etí. Pan Jan ze Šellenberka
velikého stáří, ale umřel dne a
ám neznámého.

é dříve často jmenovaný pan Jan
z Hasenburka náležel mezi
muže stavu panského, jakkoliv je-
tická činnost směřující proti králi
a národní církvi kališnické vla-
é city čtenářovy uráží. Již od r. 1454
7 zastával úřad dvorského sudí, byl
ňkem ze Šternberka spolupůvodce
jednoty proti králi Jiřímu a přívr-
a Matiáše Uherského, který jeho
českým kancléřem jmenoval. Když
r. 1479 ku králi Vladislavovi musel
ti, nezastával již žádného úřadu,
to tím živěji a mocněji působil
a pérem pro rozšíření práv a vy-
strany šlechtické, u kteréž brzy
co její náčelník. Nyní byl již starý
el 15. května 1495. Byl rozhodný
, na sněmích přední řečník pro
stavu svého a zanechal několik
tův dosti obratně psaných, jimiž zle
l na kališníky a na jednotu če-
bratří. Manželka jeho byla Anna,
čka Opavská.

ě pan Beneš z Veitmile, ka-
nebyl všední muž. On byl hlavně
kým jednatelem, a to jak krále Ji-
ak i krále Vladislava, pročež se v
vypravování často jmenuje. Byl te-
em velmi činný a obratný, bystrým
n nadaný, avšak jeho mravní po-
nolíbila se, zavdávajíc častou příči-
všelikým steskům; zvláště co nej-
[illegible] dopouštěl se na Kutné
Hoře činův úhonných. Bohuslav z Lobkovic, který na všechny své znamenitější současníky básně skládal, vinil jej z náramné pýchy, pokrytské pobožnosti a nesvědomitého utlačování chudiny. Sídlel nejvíce v Chomútové a v Postoloprtech, a také již v krátce umřel 28. srpna 1496 u velikém stáří.

Tehdejší nejvyšší purkhrabí Pražský, pan Jan Jenec z Janovic a z Petersburka, byl muž k tomu úřadu, který za jeho času skrze Vladislava krále postaven byl co přední úřad v království Českém, velmi spůsobilý. Zastával ho celých 33 let (od r. 1470 až do své smrti 20. dubna 1503), požívaje vždy nejvyšší důvěry jak u krále Jiřího tak i u Vladislava, a také to slouží v tehdejších poměrech k nemalé jeho chvále, když, povážíme, jak těžko bylo všem stranám vyhověti, že národ naň nežaloval. Byl kališník, a teprv rok před smrtí dovedli toho na něm katoličtí přátelé jeho, že odřeknuv se kalicha stal se katolíkem. Byl poslední potomek své větve Janovicův. Petersburk držel jen až do r. 1483, prodal ho bezpochyby pro dluhy, a psal se potom brzy pánem na Hluboké, brzy na Opočně a Bezdězi.

Mezi přední horlitele pro přednosti stavu panského náleží také tehdejší pán na Jindřichově Hradci, Jindřich z Hradce, syn Jana Teleckého z Hradce a Kateřiny ze Šternberka, sestry pana Zdeňka ze Šternberka, který byl potom jeho poručníkem. Působením téhož pana Zdeňka přistoupil co nezletilý již k panské jednotě proti králi Jiřímu, s ní se přidal k Matiáši Uherskému, a pak se po příkladu jiných předních katolických pánův českých pustil po západních zemích na cesty. Když pak r. 1479 krále Vladislava uznal a do českého sněmu přijat byl, stal se brzy nejvyšším komorníkem zemským, konečně r. 1503 po smrti pana Jana Jence z Janovic nejvyšším purkhrabím. Umřel 18. ledna 1507 nešťastnou náhodou na lovu. Měl čtyry manželky; z prvních tří neměv dědice oženil se po čtvrté r. 1493 s kněžničkou Annou, dcerou někdy knížete Hynka z Minsterberka, kteráž mu porodila Adama, později kancléře českého. Od krále bývalo mu často důležité poslování v politických věcech svěřeno; osvědčoval vždycky politický rozum a rozhled, a co nejvyšší komorník dal si učiniti velikou sbírku výpisův ze starých desk zemských, která se podnes zachovala. Slou-

žila netoliko jemu, ale i potomstvu ku poučení o důležitých stránkách historie práva českého.

Pan Půta Švihovský z Riesenberka, strýc a dědic výtečného a šlechetného někdy Viléma mladšího z Riesenberka na Rabí byl od r. 1479, když byl krále Vladislava uznal, nejvyšším sudím království Českého, kteryžto úřad až do své smrti 20. července 1504 zastával. Nepodobal se svému strýci, výše řečenému, neboť jakkoliv ho mnozí pro vyšší vzdělanost a uhlazenost mravův chválili, naříkali si současníci tím více na jeho nemírnou nenávist ku kacířům i na německou hrdost a pánovité si počínání naproti nižším stavům. On byl hlavním původcem sněmovního nálezu dne 14. března 1487 o porobě obecného lidu. Z manželky své Bohunky, sestry Jana z Lomnice, nejvyššího někdy hejtmana Moravského, měl několik synův, kteří ještě po nějaký čas slávu rodu svého zachovali.

Pan Albrecht Libštejnský z Kolovrat, syn pana Hanuše z Kolovrat někdy probošta a administratora arcibiskupství Pražského, byl také hlava nad jiné výtečná a smýšlení samostatného. On r. 1496 do 1503 byl hofmistrem dvoru královského, od roku 1503 po Janovi ze Šellenberka českým kancléřem, a umřel 25. května 1510. Zdá se, že městům a lidu obecnému více přál, nežli ostatním pánům mílo bylo, a že tito naň proto zhusta sočívali, nicméně čeští bratří jeho v posledních létech v něm co rozhodném katolíku svého úhlavního nepřítele spatřovali.

Pan Petr z Rosenberka byl sice toho času ještě mladý, nicméně stal se hned po smrti Jana Zajíce z Hasenburka 1495 hlavou strany šlechtické. Narodil se r. 1462, byl syn Jana z Rosenberka, někdy hejtmana Slezského, a Anny kněžny Hlohovské. Studoval r. 1477 a v následujících létech spolu s panem Bohuslavem z Lobkovic v Bononii vynikal znamenitým vzděláním a bystrým duchem, pročež mu také jeho starší bratr Vok z Rosenberka r. 1493 pro churavost vládařství domu Rosenberského postoupil. Tu se stal náčelníkem netoliko stavu panského, ale celé země České na místě králově, a také když se vzdal královského náměstnictví r. 1499, zůstal hlavním zastavatelem snah a úmyslův stavu panského. Umřel 9. října 1523.

Kromě již častěji jmenovaného pana Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, musíme také jeho nejstaršího bratra, Jana Hasištejnského z Lobkovic, cestovatele na východě a českého spisovatele, Petra Konopišťského ze Šternberka, Zdeňka Lva z Rožmitála, Zdeňka a Bohuslava Kostky z Postupic k výtečníkům, každého svého způsobu v stavu panském počítati, kteří válečni více méně vyznamenávali se vzdělaností a činností ducha. Co tedy nejvíce přispělo k tak velikému povýšení šlechty nad ostatní stavy národu, nebylo nic jiného, nežli převaha ducha u pánův českých, jejich větší vzdělanost a osvěta, politický rozum a rozhled, činnost a podnikavost, ba u mnohých poněkud i vlastenecké snahy. K tomu teprvé v druhé řadě se přidružily větší zámožnost, kterouž měli pánové a tudíž i vydatnější hmotné síly. Proto také zvítězili konečně v dlouhém zápasu o ústavní práva šlechty, majíce ve všem vzor a příklad u národův západních, zvláště u Němcův, kterým v jejich náboženském a církevním pořádku, v politickém a stavovském zřízení vesměs a především se vyrovnati chtěli.

K dosažení vysokých cílův sloužil pánům českým rytíř Albrecht Rendl z Úšavy, který pocházel z Plzeňska z rodiny již za krále Václava IV. známé, muž pamětihodný, první politická hlava národu a věku svého, o jehož více než dvacítiletém působení ještě nám potřebí bude mnoho vypravovati.

Oba vyšší stavové, uvaliv se na obecný lid venkovský porobu, a snažíce se, též i stav městský když ne sobě podrobiti, aspoň ze všech nejpřednějších politických práv jej vyzouti, neměli mezi sebou ve svých poradách nikoho, který by jim byl v tom platně překážel. Až tu vystoupil mistr Viktorin Kornelius ze Všehrd, místopisař království Českého, sám stavu rytířského, řečník a právník proslulý, o jehož dřívějším přátelství s potomním rozbratření s básníkem panem Bohuslavem z Lobkovic již nahoře [illegible] promluvili. Narozen byl v Chrudimi, stal se na vysokém učení Pražském roku 1483 mistrem svobodného umění a nějaký čas professuru zastával; roku 1484 byl děkanem fakulty filosofické, potom se stal sekretářem krále Vladislava, konečně místopisařem. Zanechav skládání veršův latinských a latinského spisování vůbec a

napotom snahu svou na vzdělávání
m českého, přeloživ do něho roku
Svatého Jana Zlatoústého knihu o
ivení padlého slohem výtečným. Však
eň počal roku 1495 psáti O prá-
h a soudech i o dskách ze-
České, z čehož povstala kniha, kte-
si o české právnictví nesmrtelných
h získal. A tu právě pozdvihl hlasu
proti novotám uvozovaným od šlech-
zvláště proti utiskování a porobení
selského, dotýkaje se mnohých nej-
ějších pánův, které sme mezi vý-
y stavu panského jmenovali. Pá-
měli ovšem velikou příčinu jeho se
, neboť zjevil se jim při jejich sna-
ovšem co odpůrce mohutný. Snažili
oto učiniti ho neškodným, což se jim
podařilo. Roku totiž 1497 obžalovali
ánové Jindřich z Hradce a
Švihovský z Riesenborka,
se co místopisař království České-
etečnosti dopustil, že starou obyčej-
ormuli při zapisování do desk zem-
„N. N. přiznal se před úřed-
Pražskými" změnil na: „N. N. při-
se před pány úředníky desk zem-
". Za to pan Všehrd od krále
lava dekretem dne 15. března 1497
s úřadu svého ssazen jest. Tím
l ohroziti pan Všehrd, a když
lo o právích a soudech přepra-
l, tu k doléhání svých příznivců
ánův Kostkův z Postupic, vždy víc
ostrých míst z toho díla buď vypou-
nebo zmírnil, tak že konečně sám
upil ku straně šlechtické, a v po-
n, roku 1508 učiněném a samému
Vladislavovi připsaném přepraco-
nejen již zcela správně psal ve
tehdejších zákonův, ale i porobu
o lidu již hájil. Všehrdova kniha
napotom po všecky časy, pokud se
eského zemského práva soudilo, je-
pramenem známosti práv zem-
každému právníku, soudci a ad-
ví nevyhnutelným, nebyla tehdáž
ištěna, pročež si ji každý nemalým
m v přepisu zaopatřiti nucen by-
ehrd sám žil až do r. 1520, kdež
e ve vlastním domě na Újezdě u-

ž byl pan Všehrd věc utlačených
rodu Českého opustil, nevyskytl se
o druhý, který by se byl jich tak
z takovou známostí věcí ujmouti
vati uměl. Co měl pak ostatní ná-
ití? Co bylo mužův znamenitějších
mezi lidem obecným a selským hledali
větším dílem útočiště v jednotě če-
ských bratří, která kázala poslušen-
ství ke všem vrchnostem jakožto nařízení
boží. A takto oddávali se svému osudu.

Krajské sjezdy. Sněm o sv. Václavě.

1494 duben — září.

Král Vladislav měl v měsíci dubnu 1494 v uherském městě Levoči znamenitou schůzku se svými bratřími, totiž s Janem Albrechtem, králem Polským, Alexandrem, Fridrichem, arcibiskupem a kardinálem Hnězdenským, a Sigmuntem. K tomu přišel také Fridrich, markhrabě Braniborský, všech těch bratří svak, potom veškeré panstvo království Uherského a Polského. I byli pospolu bratří Jagajlovici téměř celý měsíc. Tu domlouvali králi Vladislavovi všickni jeho mladší bratří, kterak zle činí, dávaje se pro měkkost a dobrotu srdce svého tak příliš ovládati od stavův a poddaných svých. Vladislav jsa vůbec ke všem lidem nedůvěřivý, jenom v důvěrných rozmluvách se svými bratřími dal se o nevhodnosti své obyčejné dobroty a o potřebě ráznějšího chování se naproti svým poddaným přesvědčiti. Proto bylo brzy pozorovati, že si od té doby rozhodnější počíná, ačkoliv co slaboch nejednou k přenáhleným krokům se dal strhnouti a urputností nahraditi chtíval, kde mu scházelo věhlasu.

Bylo již nahoře povědíno, kterak na českém sněmu r. 1494 dne 24. února nařízeno bylo, aby se po všech českých krajích zvláštní krajské sjezdy odbývaly, by se v nich okolní šlechtičové a města tím valněji účastniti, a k sněmovnímu nálezu proti zemským škůdcům, loupežníkům a vrahům na silnicích všeobecně svoliti a k důraznému provedení jeho potřebná opatření učiniti mohli. I měli se všickni stavové k těmto krajským sjezdům velmi ochotně, a brali nejenom ty, ale i jiné potřeby a žádosti zemské v uvažování své. A tu stalo se, že na krajském sjezdu Hradeckém hlavně prý k návrhu pana Albrechta Libštejnského z Kolovrat byly žádosti a tužby v devíti článcích sepsány, jež po všech krajích rozesýlali, aby se k nim také tam všude shromáždění stavové přiznali. Týkaly se ty stížnosti a žádosti některých nedostatkův a nepříslušs-

nosti při komorním i při purkhrabském soudu, při zemských deskách, toužilo se, aby do desk zemských jenom české listiny kladeny byly, aby se mince zase opravila, aby Židé jakožto hlavní příčina zlehčování mince, ze země vypovězeni a vybiti byli, aby král za bezpříkladné oběti, jež mu České království přineslo, svého práva odúmrtí naprosto se odřekl, aneb aspoň nejvyšší úředníky, co správce země splnomocnil ku platnému o tom řízení, tak aby obyvatelé toho království nebyli nuceni, choditi ve věcech toho odúmrtí do dalekých Uher, aby král nenabýval přílišného počtu statků v zemi, což sobě stav panský a rytířský za ujmu pokládají a co ještě některých jiných věcí bylo. Proti těmto článkům krajského sjezdu Hradeckého napsali nejvyšší úředníci co správcové zeměstí odpověď, aby je vyvrátili, a učinili o tom zprávu ku králi do Uher. Tu však král Vladislav dne 14. června, jsa právě v Košicích, ovšem již po Levočském rodinném sjezdu, objevil rozhodnou vůli, zakázav přísně všecky další krajské sjezdy po Čechách. Právě se měl dne 29. června 1494 krajský sjezd Plzeňský v městě Klatovech držeti; v den před tím došel pana Půty Švihovského z Riepenberka, co hejtmana toho kraje, patent královský. Pan Půta tedy netoliko do Klatov nejel, ale napsal list do Klatov napomínaje tam shromážděné stavy, aby se bez meškání rozešli. Shromáždění sice neodepřeli tomu, ale nežli se rozejeli podali panu Půtovi žádost, aby nejdéle do sv. Václava celé zemi uložen byl nový valný sněm do Prahy, neboť potřeba všelikých oprav byla již příliš citelná. Pan Půta tuto žádost králi odesýlaje doložil k tomu sám, že nebude-li brzo obecného sněmu, těžko bude krajským sjezdům brániti.

Na tomto zemském sněmu o sv. Václavě 1494, o kterém sme se již výše zmínili, na kterém také biskup-bosák Jan Filipec přítomen byl, a otázka o srovnání s Římem opět jednou pochována byla, jednalo se mimo to také o mnohých jiných důležitých věcech. Na pánech a na městech prý nic nescházelo, jediné prý na rytířstvu, kteříž se osvědčili, že nic jednati nechtí až do příjezdu krále Vladislava do země. Nejdůležitější jednání bylo o bouři, kterou způsobili Kutnohorští a o rozepři, kterouž měl král s knížetem Jindřichem Minsterberským a syny jeho o Poděbrady a Kostomlaty.

Bouře na Kutné Hoře.

1494 září — říjen.

Již výše zmínili sme se o tom, kterak za krále Vladislava v Kutné Hoře při horách všelijaké šmejdy a podvody se provozovaly. Mezi horníky to dlouho vřelo, až to konečně přišlo k prudkým výstupům. Podle horních zákonův byli všickni kovkopové zavázáni, všecky rudy bez výminky, jichž ze země dobyli, dolávati do tak řečených kaven, kdež je měli na stůl klásti; tam a nikde jinde kupovali je kupci rud od nákladníkův hor (kteří na horní dílo náklad vedli), a to sice tajným šeptáním, ve kterémž kdo nejvíce podal, koupi obdržel. Ten dával pak koupené rudy na svůj účet propáliti a nabyté z nich čisté stříbro porinen byl do královské mince v jisté ceně odváděti. Horní hofmistr, té doby Michal z Vrchovišť, měl bdíti, aby někdo při tom ujmy a skrácení neutrpěl. Kovkopové měli k své službě každý jednoho neb více pacholat. Byl té doby na Kutné Hoře vážený měšťan Bartoš z Prachňan, a ten zaznamenal v pamětech, co se 6. září 1494 na Kutné Hoře stalo. Jistý kovkop čili jak tam říkali havíř jménem Opat mluvil prý z opilství, že pan Michal z Vrchovišť zrádně a nešlechetně činí při těch horách, pročež vnat jest do vězení řečený Opat na rozkaz pánův šepmistrův (konšelův). Dva dni na to sebrali se havíři a šli na radnici k pánům (šepmistrům), aby jim Opata pustili z vězení: pakli nepustí, že ho mocí vezmou. Pak 13. září sešli se u kostela sv. Barbory, a bylo jich na sta; a tu rokovali spisovali některé artikule o nepravostech, které se dějí na Horách Kutných; po té se rozešli. Nazejtří v neděli z rozkázání pánův šepmistrův, sešli se havíři na Vlašský dvůr, aby svou potřebu před pány pověděli. Tehdy vrátný počal zavírati dvéře před pacholaty; havíři však ve dvéře udělali pokřik, že dvéře zavírají. I běželi z Vlaského dvora každý pro zbraň, a tu se jich mnoho set shlukło se zbraněmi na náměstí: a byla taková vřava, žeby byl kdo jediné počal, hrozná vražda by se byla stala. V tom páni šepmistři a někteří páni spoluradní vyšli mezi ně, krotíce je; a pan Prokop Krouna chtěje k nim mluviti a maje říci „však vám páni nic zlého nepřejí", podřekl se, snad ze strachu a leknutí, a řekl: „vš vám páni nic dobrého nepřejí." Tu se havíři ještě více bouřili, křičíce: „Však

…me prve víme!" Z toho vzešlo pak …ví: A ten Prokop Kroupa, pověděl …z hloupa, stoje u kamenného sloupa. …ně ohroziv se pan Kroupa mluvil …a žádal, aby šli na hřbitov ku ko… Barborskému. K čemuž sotva svo… šil, a tu sou čtli spis svůj na pana …ala hofmistra horního; a na ten čas …ukrocení skrze kněze Svatomí… Páni koupili jim několik sudův piva, …šli se na ten čas.

…otom 20. září přijeli do Kutné Hory …Vilém z Pernštejna, Miku… Trčka na Lichtenburce i Jan …tle na Žlebích, aby zbouřené kov… upokojili. Posléze přijeli dne 5. říj… …e sněmu Svatováclavského zemští …vě, a sice z panského stavu osm, ry… …ého šest a městského čtyři. Nejvyšší …mistr Beneš z Veitmile nebyl …nimi, neboť tehdáž právě měl při ve …ku s kněžnou Kateřinou Za… …skou, kterou prý chtěl o knížet… Stínavské připraviti.

…ed těmi zemskými pány vedli pak …povové své žaloby, kteraký veliký ne… …křivda se dála napřed králi a vší …mě, potom jim kovkopům, ana vše… …ruda k prodeji na stůl do kaven ne… …ázela a pan Michal z Vrcho… …svého prospěchu hledě, lepší rudy …bráti a klásti dopouštěl, při šeptá… …na ty, kdo více podávali, ale na …a své přátely ohled bral a kovkopy …ak při jejich právích utiskoval. Ve… …jsou na to svědkové a shledáno, že …a byla spravedliva. Zemští pánové …li na to dne 12. října 1494 svůj ná… …kterým Michal z Vrchovišť v …vzat k ruce královské, a z horního …ístrovství sesazen jest. Na jeho mí… …ak jmenováni jsou horními hofmi… Jaroš Slon a Bartoš Krejčí, …l Vladislav pochválil vše, což ti zem… …ánové v té věci byli učinili. Však …na Kutné Hoře nebyl stálý, a …několik let opakovaly se výtržnosti …né mající dosti smutné následky.

…brady statkem královským. Zemské desky naskrze české.

1495 březen — duben.

…matujeme se na to, kterak král Ma… …Uherský dvě léta před svou smrtí …svého syna levobočka, Jana Kor… …, kde mohl násilnými a podvodný… mi smlouvami statků nabýval, a kterak nebožtík kníže Hynek Minsterber… ský svých statků Poděbradského a Kostomlatského k ruce téhož Jana Korvína odříci se musel. Korvín po Matiášově smrti vzav jiné náhrady za všecky tyto lichými smlouvami sebrané statky odřekl se jich, a vrátily se větším dílem pravým majetníkům předešlým. Král Vladislav však při tom nešlechetně se zachoval, potahuje po smrti knížete Hynka jeho Poděbrady a Kostomlaty k sobě. Korvín byl však svého lichého práva k nim postoupil knížeti Jindřichovi Minsterberskému, a s tím se tedy o ně přel král Vladislav. Ta věc přišla na sněm Svatováclavský 1494. Pánové Jindřich z Hradce a Jan ze Šellenberka, jak se zdá, zastávali právo královo; Jindřicha Minsterberského však se ujímali především pan Vilém z Pernštejna a biskup-hosák Jan Filipec; dostali přední sněmovníky na svou stranu, aby se u krále přimlouvali, by za Poděbrady dal knížeti Jindřichovi aspoň náhradou a směnou knížetství Olešnické ve Slezsku k dědictví. Tolik se vyřídilo na sněmu; však teprv 28. dubna 1495 uzavřel kníže Jindřich s králem v Budíně konečnou smlouvu, kterouž postoupil mu Poděbrad, 30. dubna obdržel od něho zápis a 1. května pak skutečné propůjčení knížetství Olešnického a Volevského se vším jejich příslušenstvím v dědictví. Královští úředníci uvázali se pak v Poděbrady dne 4. července 1495. Kníže Jindřich vzal si ze svého rodinného hradu Poděbradského a ze všech dvorův svrchky a nábytky, pokud slušné bylo, jen velikou někdy Vratislavskou pušku, kteréž jeho bratr na Frankenšteině dobyl, musel na jejím místě nechati. Podržel pak v Čechách jenom ještě Náchod, jejž ale již r. 1497 Janovi Špetlovi z Prudic prodal, a Kladsko, kteréž však brzo po jeho smrti, totiž již roku 1501, na pány Prušenky z Hardeka přešlo. Tím vyšli potomci krále Jiřího z posledního zemského majetku v Čechách.

Pověděli jsme již na svém místě, kterak spůsobením znamenitého někdy zemského hejtmana markhrabství Moravského, Ctibora Tovačovského z Cimburka, Olomoucké i Brněnské desky zemské od r. 1480 výhradně jen českým jazykem vésti se počaly. Nejstarší kniha desk Opavských již od r. 1401 jest česká, a čeština jevila se již drahně let co všeobecný ja-

zyk jednací jak v soukromém tak veřejném životě netoliko v Čechách, ale i na Moravě a Slezsku; v knížetstvích pak Zatorském a Osvětimském, tedy na polské půdě, všecky listiny vydávány byly po česku, a to již od r. 1481, což až do r. 1559 a dílem i déle trvalo. Ze všech královských i panských kancelářův nejvíce české spisy vycházely, a jenom do českých zemských desk kladly se dosud listiny dílem ještě barbarskou latinou psané, ač českých vždy více již přibývalo. Nyní teprve i v těchto deskách latině také na vždy konec učiněn. Byl totiž obecný sněm v Praze, a tu dne 13. března 1495 učiněn a do památných knih zapsán jest nález, že od toho dne všickni vkladové v desky zemské království Českého veskrz česky psáni býti mají. Tím bylo celé zákonodárství a úřadování českým jazykem dle zákona předepsáno. Viktorin Kornelius ze Všehrd, který tehdáž ještě byl místopísařem zemským, učinil o tom následující poznámku: „V té (novotě) veliké škody neznám a užitku také, leč ten, abychom jazyk svůj, poněvadž jsme Čechové, i drželi i rozšiřovali (neb jsou toho i jiní národové všickni pilni), a německy se učíce, abychom česky psali i mluvili, a v obyčejích dobrých českých trvajíce, abychom se v horší neměnili."

Cestování některých bratří českých a rozdvojení jejich jednoty.

1491 — 1495.

V lůně jednoty českých bratří zjevily se během času všeliké pochybnosti a neshody, vycházející hlavně z té příčiny, že učení Petra Chelčického a bratra Řehoře, zakladatele jednoty, příliš příkře se staví proti stávajícím poměrům života. Měli bratří o to mnohé hádání a schůze, a konečně přišli roku 1491 na myšlenku, vyhledati někde v zemích dalekých církev křesťanskou, ježto by jim za vzor mohla sloužiti, aneb ku poučení a spojení. Ustanovili čtyři bratří vyslati, a to na východ až do Indie, a na západ. Zvoleni jsou k tomu bratr Lukáš, bakalář, nejučenější, bratr Mareš Kokovec, rytířského stavu, bratr Martin Kabátník, měšťan Litomyšlský, a jistý bratr Kašpar. Ti tři ostatní neměli učeného a literního vzdělání, také známost jazyků jim scházela. Pan Bohuslav Kostka z Postupic, první to člen stavu panského, který sám co bratr k jednotě byl přistoupil, poskytl peněžných prostředkův k té cestě, a tak všickni čtyři vydali se v měsíci březnu 1491 na cestu. Šli s počátku přes Moravu a Slezsko do Krakova, odtud do Lvova. Odtud dostali se do Valachie k Dolejšímu Dunaji a přešli do Cařihradu. Tu se rozešli: Kokovec obrátil se do Rus, Kašpar proputoval poloostrov Balkanský, Kabátník šel do Asie, a chtěl, možná-li, až do Indie proniknouti; bratr Lukáš také se po Turecku a po Řecku rozhlížel. Avšak čeho hledali tito mužové, nenašli; místo čistého křesťanského náboženství, tak jaké oni je pojímali, aby se jevilo ne tak v učení víry jako v životě opravdu křesťanském a mravném, shledávali zdivočilost a orientalskou úskočnost, tak že se velice zklamáni po roce a několika měsících jeden po druhém do vlasti zase vrátili. Jsouce kromě bratra Lukáše lidé neliterní, neumějíce ani čísti ani psáti, neuměli též na svět a na lidi s vyššího stanoviště pohlížeti, a celý prospěch záležel na nejvýš v tom, že jimi poněkud se rozšířil ve vlasti obor zeměpisného vědění. Jediný bratr Kabátník některému písma znalému příteli své příhody na cestě do péra říkal, a tak nějakou ale nedokonalou zprávu po sobě zůstavil. Dle jeho vypravování stovaryšil se v Cařihradě s nějakým Židem, který mu bezpochyby za tlumočníka sloužil; i obrátil se s ním po zemi do Malé Asie, přišel po mnohých těžkostech a s nebezpečenstvím do Antiochie, Damašku a Jeruzaléma. Z tohoto posledního města, oddělív se od svého průvodce, pustil se sám do Egypta, kdež bezpochyby až do Kaira přišel a také řeku Nil spatřil, která naň veliký dojem učinila, a o níž tvrdil, že přímo z ráje pochází. Šel pak zase do Jeruzalema zpět, a upustiv od další cesty do Indie zase k domovu se obrátil. Velkého pohostinství užil na svých cestách u mnichův Františkánův Bosákův, a s vděčností toho též pomínal.

Čeští bratří jsouce zklamáni ve své naději, že jim ve známost přijde nějaký národ v dalekých končinách světa, který by ještě nauku Kristovu v její ryzí jednoduchosti a čistotě znal, od něhož by i mohli poučiti, z něho si příklad brátiti snad i ve spojení s ním vstoupiti, nepokojili se zase mezi sebou, hledajíce, kterak by z nesrovnalostí vyvázli, do kterých s ostatní společností lidskou ubíha

dili se i po smrti bratra Řehoře učení jeho se věí jeho příkrostí. bratr totiž nesměl se účastniti mo- také jakýmkoli způsobem, nikdo za- ti státní úřady, býti soudcem aneb jem; zakázáno bylo užívati poprav, se před úřady a přísahati, zlo- na smrt vydávati, na vojnu jíti, ba kovati a kupčiti. Když dva pánové žádali, aby do jednoty přijati byli, se dříve svého panského stavu , a nápodobně i jiní mnozí zemané. ly ovšem příkrostí, které zrůstu a jednoty rozhodně překážely. Ještě 1485 zastával jakýsi bratr Řehoř ihan z Votic, svého řemesla tka- tuto nauku s nevšední bystrotou a hadností ve zvláštním traktatu, nad ž by sám zemřelý Petr Chelčický aplesati mohl; avšak ze slov jeho tu, v kterém proti mínění jiných silně brojí, patrně vysvítalo, že hlář mezi bratřími vznikaly pochyb- z odpory, a že se strany dělaly. sami přičítali to okolnosti takové, k nim přidávají noví vyznavači z ho stavu a zvláště lidé učeného vzdě- Již nebožtík bratr Řehoř štítil se ných v jednotě, obávaje se, že tito ky v ní spůsobí. I nemohlo jinak První muž vyššího vzdělání v jed- byl bratr Lukáš, bakalář učení kého, kterýž se potom stal ředitelem. itelem a otcem jednoty. Však ná- em těch bratří, kteří uznávali, že ní přepiatá přísnost pravidel jed- samé nejvíce škodí, učinil se počá- bratr Jan Klenovský, někdy žák biskupa bosáka Jana Filipce v ějovské škole, neučený sice ani spi- el, ale prý ostrovtipný nade všecky , kteří tehdáž byli na živě. Jemu jasno bylo, že jednota, nechce-li na- spolkem takořka klášterským zůsta- erý světu výhost dává, musí pří- svých zákonův zmírniti. Naskytaly mo to ještě jiné sporné otázky, ku du o spasení, pokud jest z víry ane- skutkův. Byl pak v jednotě také uhý muž učený, bratr Prokop z řichova Hradce, bakalář uče- ského, kterýž mnoho psal o tako- náboženských otázkách, dávaje na sporné otázky výklady nejen mír- ostředkující, ale i učenou důkladno- zdravým důmyslem výtečné. Tu bratr Jan Klenovský příkla- slovem klestil cestu k vítězství jších zásad, kterými se jednota po- tom skutečně obnovila. Na valném sjezdu všech předních údův jejích v Brandýse nad Orlicí r. 1491 stalo se usnešení dle návrhu bratra Prokopa z Jindřichova Hradce asi takové: „kdyby který bratr nemohl by toho zříknouti ani skrze prosby pokorné ani kterým jiným obyčejem, a přinucen byl býti rychtářem, konšelem, cechmistrem, anebo jíti na vojnu, anebo člověka někdy zločince buďto k mučení nebo k usmrcení vydati; má se moci poddati, a může i tu pánu Bohu zachovati se s pomocí jeho, srdcem ani skutkem dobrého ,se nespouštěje.“ Toto usnešení, „Brandýská výpověď,“ když nikdo ze shromáždění neodporoval, stalo se tudíž zákonem v jednotě.

Až teprv po rozchodu některým bratřím rozpaky přišly, kterým se zdálo, že takovou proměnou zpronevěřují se prvním učitelům svým, Petrovi Chelčickému a bratrovi Řehořovi; a byli mezi nimi některé ovšem neučené ale i obmezené hlavy, které nejen tvrdošíjně při dosavádním smýšlení setrvávaly, ale i na odpor druhým se postaviti si troufaly. To byli jmenovitě dva přední, jistý bratr Amos ve Vodňanech, rodilý Moravan od Uherského Brodu, a bratr Jakub ze Štěkně, oba neučení laikové, ale náruživí agitátoři. Ti počali hned v kraji Pracheňském a Plzeňském, kde byli domovem, proti straně, která k větším svobodám v rozumném smyslu přihlasovala, brojiti a všecky bratrské obce obcházeti, jež větším dílem na svou stranu dostali, vyhlašujíce vůbec, že druhá strana pravému učení bratrskému se spronevěřila a že ve zkázu ubíhá.

Matěj z Kunvaldu, jehož si bratří byli biskupem učinili, a který v Rychnově bydlel, nevěděl si rady v té roztržce; ačkoliv uznával, že potřebí jest upustiti od přísnosti prvních pravidel jednoty, a proto v duchu k mírnější straně se klonil, nemohl přece spronevěřiti se naukám svého mistra, bratra Řehoře. I on k učeným lidem nedůvěru choval, a že ta „Brandýská výpověď“ jen od nich pocházela, obrátil se proti ní. Starověrci strany Amosovy k tomu ho ještě více doháněli, a on si umínil, učiniti krok rozhodný. Také bývalý farář Žamberský, bratr Michal řečený starý, Jan Chelčický a jiní z nejstarších údův jednoty byli zastrašeni. I byla ještě toho samého roku 1491 druhá synoda svolána k tomu cíli, aby Brandýská výpověď odvolána byla. Mírná strana tvrdošíjným

starověrcům neodporovala, ba bratří Jan Klenovský a Prokop Jindřichohradecký sami navrhovali, aby se tak stalo, i aby správa jednoty přišla do rukou bratří přísného smýšlení ale jinak dobromyslných, mezi které sám biskup Matěj náležel. Předvídali prý bratří mírné strany, že zkušenost v životě praktickém sama lépe přesvědčí neustupné starověrce, nežli jakákoli slova. I stalo se tak. Matěj biskup, jakkoliv se k starověrcům přidal, nebyl přece ještě přesvědčen a tím více na obě strany se potácel. Proto po třech létech 1494, aby tomu již konec byl, svolal synodu do Rychnova samého, aby na tom místě kde při schůzce jednoty roku 1464 taková jednomyslnost panovala opět mezi bratřími obnovena býti mohla. Schůzka byla velmi četná; biskup Matiáš stranu, které se posud držel již napřed za ztracenu pokládaje, přiznal se k chybě a svého postavení v jednotě se odřekl. Synoda mu sice odňala soudcovství v jednotě ale biskupskou hodnost mu nechala; úzkou jeho radu však zcela obnovila, zvolivši do ní muže, kteří se k mírnému smýšlení více méně klonili. Mezi nimi byli bratří Jan Klenovský, Eliáš z Chřenovic, Jan z Tábora, kazatel v Litomyšli, Lukáš, bakalář z Prahy a kazatel v Mladé Boleslavi, Vavřinec z Krásonic, bakalář z Prahy, a Prokop z Jindřichova Hradce, bakalář, kterému se nyní dostalo nejvyšší soudcovství v jednotě. To když se v Rychnově stalo, obě hlavy starověrců, Amos a Jakub ze Štěkně, bratří v Pracheňském kraji, ještě více se pobouřili, ba Amos počal po celé zemi z místa na místo putovati a na Moravě až do Uherského Brodu došel, aby všecky bratrské obce k svému smyslu získal, a od spolku s biskupem Matějem, jejž schismatickým nazýval, odtáhl. Tak se roztržka dovršila. Amosovi přívrženci zváni jsou „malá stránka“ anebo Amositě, ostatní bratří tvořili tak zvanou „větší stránku“ a později říkáno jim Boleslavští bratří. Amositě byli hlavně v Pracheňském kraji a měli též něco přívrženců na Moravě; k druhým připadla daleko větší část všech posavadních bratří. Amositě zůstali pravými učenníky bratra Řehoře, druzí přijali lidštější pravidla, klestívše sobě cestu k ustálení svých poměrův, k většímu zrůstu ba i k veřejnému, zákonnitému uznání své víry. Sprostění jsouce neustupných starověrcův drželi bratří hned následujícího roku 1495 druhou obecnou synodou zase v Rychn kterou byli biskup Matěj a starý chal svolali, a tu nejen onu výp Brandýskou potvrdili, ale ještě dále vyhlásivše, že spisy jak zakladatele ho, bratra Řehoře tak i jiných dos ních bratří nejsou ve svém smyslu psány, aby se jednota od nich uči nemohla; že tedy jimi jednota bratř může se vázati, než se obmezuje na tá písma ode všech křesťanův s d přijatá, kteráž zavřína jsou v bibli kret z té synody vydaný podepsal předních údův jednoty, mezi nimiž Michal starý z Žamberka, Matěj sta Kunvaldu (biskup), Tůma z Přelouč liáš z Chřenovic, Prokop z Jindřic Hradce, Jan Klenovský, Lukáš z hy a Vavřinec z Krásonic. Tím byl sám bratr Řehoř, zakladatel jed aspoň za přepiatce, ne-li za bludaře u a bratří kladouce nyní toliko svaté mo za základ víry své, postavili s stanoviště biblického protestantství, teprv po dvacíti a několika létech němečtí a švýcarští reformatoři u Byl to ovšem pokrok, kterým se své původní nauce nezpronevěřili, původní nauka bratrská hleděla p vším ku praxi křesťanské a uznával obmezenou moc zásady, pravidla ví pravovati a zdokonalovati.

Nyní bratří nekřtili již nikoho p hé, kdo se o přijetí do jednoty přih nepopírali spasitelné moci svátost rukou kněží katolických neb kališní pod jistými výminkami, aniž tvrdil by kdo kromě jejich jednoty, veda bohulibý a křesťanský, neměl dojíti ného spasení.

Starověrci vidouce, se v náramné šině zůstali, a tudíž že poražení jso jili se všelikými přepiatými trakt zle na Matěje, biskupa, a na velkou ku vůbec doráželi. Konečně žádali, synoda ještě jednou svolána byla, ukázalo, kde vlastně pravda jest. Br velké stránky samým se zdálo, že žádný prostředek pominouti neměl, by ku spojení staré jednoty vésti I svolaná jest synoda do Chlu nad Cidlinou. Sešli se tam v nom příbytku selském dne 23. k 1496 o svatodušním pondělku obě s Amos s jedenácti bratřími, Matiá čtyřmi, mezi kterými byli bratří kop a Lukáš. Každá strana sedě

m stole. Amos si velmi prudce
a do hádání více osobnosti vpli-
alo to hádání s malou přestávkou
m; obě strany rozešly se jsouce
pouzenější proti sobě, neli dříve
ruhého dne šli ještě bratr Pro-
bratr Bernard, šlechtického
sami k Amosovi, aby o smíře-
okusili; — nebylo nic platno, na-
Amos se svými z Chlumce ode-
ak ta roztržka zůstala.
to „malá stránka" čili Amo-
ůstali osamoceni. Přepiatost jejich
ama k jejich vyhynutí vedla; tr-
om asi do 46 let. Jsouce vyloučeni
ho styku s vyššími stavy a vzdě-
lidmi, vzdáleni všech prostředkův
rnímu vzdělání potřebných ztratili
prostí lidé dílem zavedení dílem
h obmezených náhledech směš-
ůsobem si zakládající. Za to zmo-
od té doby „větší stránka" bratří
ychlým postupem, a brzy stali se
ůležitým činitelem v národním ži-
chův a Moravanův.

---

ové zase v Praze. Nová bouře
orská. Havíři nevinně u Poděbrad
popraveni.

1496 červen — září.

hové posléze za Pražské bouře r.
města vyvedení a vypovězení, bez-
nepřestali o to se starati, jakby
svých klášterův mohli se navrá-
ti se katoličtí pánové o to ujímali,
přijetí do města vymohli. Získání
tomu někteří konšelé Pražští, a ti
června vyjeli z Prahy ku králi
slavovi do Budína. Byli to prý
Staroměstští (snad jen někteří)
Novoměstští, zejmena Jan Ka-
a Sigmunt Hůlka. Posta-
e v Budíně před králem oznámili
e prý Pražané chtějí některým k
mnichy do svých měst zase při-
A král na to vece: „Měli-li byste
vyhnati, téměř jich již nepřijí-
I oni je přijali, a přišli mnichové
před sv. Václavem v měsíci září
y, a sice, jak se zdá podle neurči-
v starého letopisce, napřed Augu-
nebo Johanité na Malou stranu,
později buď Minorité anebo Domi-
na Staré město. Avšak museli se
vé zavázati, že nebudou obyvatel-
i obojí kacéřovati a svátostmi po
domích posluhovati, nýbrž že jinak ne-
mocný do kláštera k nim přinešen býti
musí. Kdyby se v tom nezachovali, ma
městská vrchnost právo míti, potrestati
je. Do jiných měst a městeček českých,
kdež se pod obojí přijímalo, prý mnichův
nepřijali. Však někteří katoličtí pánové
počali již na svých statcích i nové kláš-
tery zakládati, zejmena pan Burian z
Gutšteina, který již r. 1483 v Rab-
šteině a r. 1486 v Chýši Karmelita-
nům klášter vystavěl. Také pan Petr
z Rosenberka brzo potom asi r. 1500
v Kugelweitu pro Pavlany klášter
založil, kterýž však neměl dlouhého trvá-
ní.

Prvním soudem od vyslaných ze sně-
mu pánův v Kutné Hoře držaným,
kterým pan Michal z Vrchovišť ssazen
byl, ještě nebyl odstraněn pramen nespo-
kojenosti lidu při horách pracujícího, ne-
boť jak ze všeho viděti, počínali si úřed-
níci při horách krutě a nesvědomitě, uti-
skujíce chudý lid pracující a činíce šmej-
dy jako prvé, králi a celé zemi na škodu.
V neděli dne 13. července 1496 havíři se
opět pozdvihli, a připravivše se v oděnní
vešli na vrch řečený Špimberk u Kaň-
ku. Pravili že musejí spravedlivost hájiti, která prý se neděje ani králi ani jim
chudým havířům, a že raději chtí umříti, nežli by se tomu více dívali. I musela
celá obec Kutnohorská k rozkazu své
vrchnosti ve zbrani vojensky vytáhnouti,
jakož i obesláni jsou i Kolínští a Čáslavští
a královský hejtman na Poděbradech, aby
proti havířům ku pomoci přišli s vojen-
skou mocí svou. A tak byli havíři na tom
Špimberku obklíčeni. K boji proti nim ne-
přišlo, neboť co byli přednější mezi havíři,
nechtíce aby se stalo krveprolití, dobro-
volně se poddali a do vězení odvedeni
byli, majíce naději, že budou míti slyšení před králem. Ale nestalo se tak; de-
set čelnějších havířův dal Poděbradský
pan hejtman v poutech do Poděbrad
zavesti a tam zavříti. Do Uher ku králi
odešla z Kutné Hory zpráva o tom všem,
a líčena ta vzpoura ovšem ve smyslu ú-
ředním. Od krále přišla odpověď a roz-
kaz, aby buřiči potrestáni byli. Ve vě-
zeních Poděbradských zmučili těch deset
dle tehdejšího způsobu nelidsky, ale oni
neseznavše ničeho toliko řádného soudu
se dovolávali. Tu byli dne 5. srpna z vě-
zení na popraviště vyvedeni a všickni
pravým násilím sťati. Jdouce na smrt o-
hlašovali, že se zasazovali o spravedlnost,
kteráž se nedála v Hoře při rudě ani

králi ani zemi skrze úředníky, a náboženě se modlili. Pan královský hejtman Poděbradský, jsa katolík, nedopustil připravujícím se k smrti, aby mohli večeři páně pod obojí způsobou přijmouti. Když kat již desátého havíře chtěl stínati, ten prose boha prý řekl: „Vylej Bože a dej dešť, ať tu naši nevinnou krev smyje.“ I počalo prý ve dne v noci za tři dni pršeti, že i povodeň povstala i u Kutné Hory, kdežto před tím dlouho nepršelo. Zároveň v Kutné Hoře v ten samý čas na „Hrádku“, v domě to Jana Smíška z Vrchovišť, dva havíři stati sou, třetí se prý katu obránil. Teprv po utracení těch havířův zpraven byl král Vladislav důkladněji o věci té, a vydal dne 4. září 1496 ze svého zámku v Tatě v Uhřích rozkaz, aby mimořádným soudem vyšetřena byla, ukládaje Kutnohorským za povinnost, aby se všeho násilí a hanění zdrželi až do rozeznání celé pře. I skutečně našlo prý se, že všickni stati havíři byli nevinni. Co by se pak bylo pravým vinníkům stalo, nikde se nepraví. Na popravišti u Poděbrad postaven byl potom na památku toho smutného příběhu kostelíček, který dosud stojí na levém břehu Labe proti zámku málo opodál silnice. Lid pak za boží soud to vyhlašoval, že od té chvíle Kutnohorské stříbrné doly nešly dobře za několikanácte let.

Dalibor z Kozojed.

1496—1498.

Tento nahoře vypravovaný příklad, kterak i královští úředníci zneužívali své úřední a právní moci proti chudině, poukazuje k tomu, jaké bezpráví vůbec po veškeré vlasti tehdáž se páchati počalo. Zvláště trpce to snášeti musel lid selský, neboť zákon o poroběě lidu venkovského již nesl své trpké ovoce. Viktorin Kornelius ze Všehrd ve svých knihách o právích a soudech na to si stýská, že lidé chudí a nebozí těžké a bezprávné roboty pánům dělati musí proti vší božské i lidské, křesťanské i světské spravedlnosti, ježto prý takového bezpráví ani Turci ani jiní pohané nečiní. Lidé poddaní v zoufalství uvržení počali nyní své grunty opouštěti a pryč utíkati, dávajíce se v zlodějství, mordy a žhářství a v jiná zločinstva; země pustla a přicházely od toho drahota a hlad. Také často poddaní lidé, nemohouce snésti ků břemen, jež spupná šlechta n ukládati počala, proti takovým svým ům se zdvíhali, na hory se utík tam se proti nim vším co měli br To se stalo starému rytíři Tunkl z Brníčka na Moravě, jehož pod lidé pro nespravedlivé obtížení a vinné roboty prý porazili, zranili a i zabili, tak že z toho uléhl a i u A nejnověji podobné zbouření stalo s 13. července 1496 rytíři Adamovi skovskému z Drahonic na skovicích v Litoměřicku. Poddaní zdvihše se brannou rukou pro jeho tost obléhali ho na jeho tvrzi Ploskcké. Bránil se pan Adam, ale byl a i s tvrzí dobyt. Sedláci majíce moci své přinutili ho, že jim musel a slavný slib na čest a víru na to že je z moci své propouští, a pro tuto na ně žalovati nebude. I měl ten Adam Ploskovský blízkého souseda zojedech, rytíře Dalibora z K jed, jehož jeden předek, také toho na Dalibor, před 150 léty po boku Jana Luxenburského v bitvě u Kreš padl. Tomu., zdálo se, bylo právě že Ploskovští sedláci k němu při sebe i statek Ploskovský, od rytíře má postoupený, jemu v moc a och odevzdali. Tento příběh nemalého v zemi způsobil, a páni zeměští správ nemohouce takového pychu nechati trestu, vypravili dostatečnou brannou do kraje Litoměřického, aby poso sedláci na Ploskovicku byli zkroc aby všecko v předešlý stav navrá bylo. Rytíř Adam z Drahonic chvátal na hrad Pražský žalovat soudem na násilí, které se mu bylo lo, že rytíř Dalibor se bezprávně uja ho Ploskovského statku. Zemský vydal půhon na Dalibora, a ten se r octnul na Pražském hradě v kázni kr ské. Stalo se náhodou, že se tehdy jedna z kulatých věží, které při Prah hradě na straně půlnoční stojí, a vězně v sobě chovaly, právě obnov Jest to ona věž z hlubokých základ příkopu potoka Brusky vzhůru ke h se pnoucí při samém půlnočně výcho hradním rohu opodál vysoké a čtver né, tak zvané černé věže, a viděti je ní od zedníkův maltou sformovaný gram krále Vladislava, totiž W. a ním letopočet 1497.

Rytíř Dalibor stal se prvním ě telem té věže, a proto jí dáno jméno

ka. Jak tehdáž vypadala, taková podnes; vězení jsou v ní strašlivá. amým krovem jest první vězení, lnější, vchází se do něho rovně ze zahrádky v parkánu. Po schůdkách sestupuje se do dolejší síně; ta podlaze kulatou díru, co by člověk prolezti do zpodního vězení, potom a v stěnách dost těsné výklenky zamřížená okénka v nich, kterými skrovné světlo do vnitř padá. Tu vězňové přikováni v těch výklenkulatou děrou v podlaze u prostřed strašlivého místa spouštěli se na hladem odsouzení do zpodní hladodocela tmavé a každý nově dolů ný musel mrtvolu svého předchůdu děrou shoditi do nejzpodnějšího ní, které kostmi již téměř celé naje jest. Tak jako v Daliborce vypadalem ještě to vypadá v druhých vě- Černé, v Mihulce a v Bílé Vězení, do kterého Dalibora dáno. dolejší; vězňové nemohouce pro řikování svobodně se pohybovati, avu k okénku přistrčiti, při chlebě musell ustavičně poslouchati zoufik a nářek, a konečně smrtelný t do hladomorny spuštěných nekův. Toho však Dalibor jakožto obyvatel těch míst aspoň s počátku il, nýbrž dovedl si bezpochyby požalářníka skřípce čili housle zaa hraním na ně dlouhou chvíli si ti, nešli nález v jeho při od zemsoudu mohl býti vynešen. Neznaje od tím provozování hudby, v krátase tak na houslích se vycvičil, že v nejbližším sousedstvu hradního braní jeho posluchače přilákalo a mnohé Pražany, kteří účastenství jeho osudu. Dostávaje od nich skrze ka lecjakou podporu, mohl si prý m vězení na ztravě přilepšiti; Prazvláště citlivé Pražanky rády prý do příkopu nad Bruskou pod věž, obyčejného houslistu poslouchaly, ovi tehdáž povstalé: „Nouze na Dalibora houslí" opakuje měs v Čechách v ústech lidu až

k v tom vyšel 13. března 1498 návyššího zemského soudu: „poněvadž ovi z Drahonic od lidí jeho loskovice mocí vzata jest, a jsa a chtě hrdlo své zachovati, musel proti právu a řádu podle jich vůle ati, kterážto věc stala se jemu ě, neprávě, nešádně; o čemž Dalibor z Kozojed dobře věda, statek jeho neprávě vzatý k sobě přijal, a v tom statku byl a jeho užíval: že jest v tom nepravě a nešlechetně učinil proti právu a řádu. A pro takový jeho účinek zlý páni a vladyky jej ve svou kázeň berou, a hrdlo ztratil, kteréhož na hrdle trestati ráčí." Nepomohlo žádné umělectví, všechna romantika zmizela, spravedlnosti, jak jí tehdáž rozumíno, muselo zadost učiněno býti. I vyveden jest Dalibor z Kozojed z věže Daliborky, přečten mu nález soudu zemského a on sťat jest na dvoře domu purkhrabí Pražského.

První návštěva krále Vladislava v Praze.

1497 únor — červenec.

Již sedm let minulo, co král Vladislav, aby se na trůn Uherský posadil, z Prahy vyjel. Stav země České však toho na nejvíce požadoval, aby sám král byl přítomen a mnohé nesnáze a mnohé zlé buď uklidil anebo překazil. Konečně mohl se král Vladislav v Uhřích uprázdniti, pročež svůj příjezd do Čech oznámil. Každý stav v celé zemi z toho se těšil, pánové, že budou moci při svých snahách o dosažení vysokých cílův svých rychleji pokračovati; rytířstvo, které k žádnému jednání o dobro země dříve přikročiti nechtělo, pokud krále v zemi nebude; města, která hledala u krále ochrany před šlechtou; katolíci, a v jich čele především pan Bohuslav z Lobkovic, kteří očekávali, že král povznese opět arcibiskupství Pražské a Římské církvi jakož i prelátům jejím pomůže opět k bývalé moci a slávě, — a tak jiní a jiní lidé očekávali pomoci a opatření proti všelikým jiným nedostatkům a zlořádům. Konečně dostala se zpráva do Prahy, že se král již blíží. I přijel zajisté, pobyv na krátko v Brně, dne 27. února 1479 do Prahy s mnohými uherskými preláty a pány u velké ozdobě zlata, stříbra i oděnî, a v komonstvu as 5000 jezdcův. Mistr Jan z Knína (starého) řečený Pašek, toho času děkan fakulty svobodných umění, po čase pověstný primator Pražský, do památníkův vysokých škol příjezd králův a jeho přivítání v Praze asi takto popsal:

„Jakmile Pražané o příjezdu králově zvěděli, vyšli hned časně z rána jemu vstříc Horskou branou pěšky i jízdecky ven z města, s cechovními, velkými a

malými, vesměs bedlivě přiozdobenými praporci. Staroměstská radnice, most, Horská brána a všecka místa před městem, kudy král pojede, byly brannými lidmi opatřeny a slavně přiozdobeny. Když se slunce k poledni bližilo, zdvihli se radní pánové a obecní starší všech tří měst Pražských, vysoké školy, veškeré duchovenstvo, všickni se svými odznaky a ozdobami, a též z města ven proti králi vyšli. Minuvše vinice za městem došli na otevřené pole, kde příhodné místo vyhlídnuto bylo, kde by krále očekávali. Tu sestoupivše se spatřili medle, an se královský slavný průvod z daleka blíží. I tu povstalo veliké plesání a radostné pokřikování, trubači troubili, loutníci sáhli rázně do strún svých zpívajíce, Židé počali své chvalozpěvy pronášeti, zavířily bubny a na rohy překrásné nápěvy se hrály. Ohlas tolika hlasův a zvukův a pohled na takový ohromný dav lidstva působil tak, že bys byl myslil, že netoliko celá Praha sem na pole vyšla, anobrž že se tu jest celá země sešla. Přiklusalo pak komonstvo královské složené ze všelikých národův pod uherskou korunu slušících, zástupové divokých Rácův, kteří prý mnohé zuřivé Turky byli skolili, dále Uhři, Slavonci, Sedmihradští, Charvatě a jiní. Avšak všech těch vůdcové, knížata, velmožové, dílem zbraněmi dílem zlatem se třpytící jeli před samým králem, potom čtyři praelati také koňmo, totiž tři biskupové, Jagerský, Váradský a Bosenský, a probošt Vyšehradský. Král uprostřed mezi nimi nešen byl na bílém koni. Krále tu hned zeměští pánové čeští vítali zdvořile a slušně, potom universita promluvíc k němu krátkou řečí poklonu svou složila, konečně rady měst Pražských, které krále až na hrad Pražský doprovodily. Cesta byla velmi blátivá, ale pokud to šlo venku před bránou, nebylo kouska zdi, nebylo plotu, aby se tam nebylo diváků nastavělo, ve městě pak v těch všech ulicích, kudy se královský průvod ubíral, nebylo okna ani víkýře a jakéhokoli výstupku, aby nebylo obsazeno zvědavými diváky. Krále Vladislava prý to zajímalo, rozveselil se, a vida často velikou tlačenici lidu na ulicích, rozesmál se nejednou. Příchozí s králem neměně tomu ohromnému množství branných i bezbranných lidí domácích se divili, jako domácí se divili té okázalosti a nádheře příchozích. V povětří vlálo totiž nad nimi nesčíslné množství vlajek a praporů cko se na nich zlatem, stříbrem hými kameny třpytilo, sedla a uzdy, obojky, šavle se skvěly drahý vem a kamením, tak podobně přilb my a kalpaky posety byly perlemi paly se na nich skvělé chocholy jící péra; oděvy konečně velmi ak a drahé skvěly se purpurovými a barvami. Hle všickni byli tak okáz šňoření a nákladně vypraveni, že jezdcích, ani na koních nebylo vid by méně ceny do sebe mělo, nežli Věru nic podobného nečteme ani ších a králích, ba ani staří básníci myslili nic nádhernějšího a spanil opěvajíce i samého Jupitera, krá bes, když do svého Olympického se slávou se vracel. Na zejtří dali ckni purkmistři, konšelé a obecní ze všech tří měst Pražských na Pražském najíti, aby králi Vladi poctu učinili. Nesli s sebou asi šes pohárův stříbrných, z nichž někt ké pozlacené byly, práce výtečné krásné, jež králi podali co dar o žan."

Za svého pobytu v Praze polo Vladislav valný sněm do Prahy 17. května vydal přísné nařízení o posadil se k soudu nad pány Šliky rých všech věcech doleji zvlášť n ložíme, sadil 5. května městům Pr sám osobně nové konšely, (což v tomnosti králově jindy vždy kr podkomoří konával), potvrdil mist kuba ze Střibra za adminis konsistoře dolejší, kterýž kališník byl potom tuze milý, a po dvou v Lounech umřel, a pamatoval zv zvelebení chrámu sv. Víta na Pražském, kde před tím Beneš ský již r. 1493 velmi uměle zříz torium s tak zvanou visutou klen krále Vladislava vystavěl a klenut bou s královským hradem je spoji letopisec zaznamenal, že tehdáž Kr dislav ozdobil kostel Pražský se sv. Víta) znamenitými drah tramí, také do kaple sv. Václava koltru dal, kdež paměť byla pěk lem spůsobena, na hroby všech dal pěkné příkrovy, k ornátům, dal štuky zlatohlavu čistého proměn, a k jiným kápím týkaly, hřiven stříbra cent na ozdobu hl tých dědicův; monstranci, svícny dvě ke čtení, ampule, kbelec, křtí

to vše stříbrné, choráky aneb způsobil a dva kněží, aby noční hodržoli.

nečně se král Vladislav dne rvence z Prahy zdvihl a do Kutné odejel, kdež až do 22. července pře-

---

sném za přítomnosti krále v Praze.

1497 květen.

m k 17. květnu vypsaný byl ovšem důležitý; stavové se na něm o mnoěcech usnesli, které se dotýkaly i o práva a mnohých společenských ův. Bylo proto ovšem mnoho třenic ých půtek. Nejdůležitější byly tyto : Předně ustanovilo se, dáti sepsau práv a zřízení království Českém se stal počátek a základ potomladislavovu zřízení zemského, roku ydaného. Potom umluven jest závolení nového krále, kdyby král lav bez dědicův umřel (jakož ovšem ani ženat nebyl). Pro udržení celorany České slíbil král, že many, drží manství koruny České v cizích k tomu pilně přidržovati bude, ovinné přiznání k němu, co králi nu učinili, aby se žádné takové ří nepromlčelo; potom že hrady a , jež cizozemci v Čechách drží, vydomácím jich dopřeje, také že se ra svého, Jana Albrechta, krále ho, o to postará, aby Velký Hlohov m příslušenstvím, jehož až po tu Poláci ještě ve své moci drží, polouvy české koruně zas byl na-

avení nejvyšších zemských úřadů doucnost takové se stalo: nejvyšší abství Pražské, hofmistrovství, marství, komornictví, sudství a kanmohou spravovati jenom o s o t a v u p a n s k é h o; z purkhrabí dinských budiž jeden s t a v u p a n o, druhý s t a v u v l á d y c k é h o; zemské písařství, podkomořství hrabství kraje Hradeckého náležejí o s o b á m s t a v u v l á d y c k é ak kdyby v Starém městě Pražkdo z vládyk byl měšťanem, tokomořství také svěřiti se může. ejvyššího mincmistra konečně můzen býti kteroukoliv osobou ze tří stavů, jen když se k němu dodí. Dvou zemských úřadův, ani velkých ani malých, nikdo nemůž zastávati pospolu.

Jiným článkem ustanoven jest pořádek, jakým osoby s t a v u p a n s k é h o jak v zasedáních tak při jiných veřejných příležitostech vedle sebe sedati neb za sebou jíti mají. První místo patří nejvyšším Praž. purkhrabímu, potom jde nebo sedí nejv. hofmistr, nejv. maršálek, nejv. komorník, nejv. sudí a nejv. kancléř. Páni, kteří v zemském soudu zasedají předcházejí všecky ostatní pány a jdou mezi sebou podle let věku svého; po nich teprv sedí pánové starých rodů podle let, potom pánové nedávno do stavu panského přijatí čili mladších rodů, a to také podle let. Kdo jest v l á d a ř domu R o s e n b e r s k é h o, předchází všecky úředníky zemské; ostatní Rosenberkové sedí mezi pány podle let. Nikdo nesmí co pán mezi ostatní se míchati anebo panských práv požívati, není-li prvé od krále a od pánův na zemském soudu skutečně přijat za pána.

Jeden článek týká se také M o r a v a n ů v. Kdykoli páni Moravští se svým hejtmanem zemským valně do koruny (to jest do Čech) přijedou, mají při králi držeti levou stranu; kdyby však sám hejtman s nejvyš. komorníkem a malým počtem přijeli, hejtman má mezi zemskými pány místo držeti před kancléřem království Českého, a komorník moravský podlé něho nad jinými pány českými, kteří by zemských úřadův nedrželi. Ostatní páni moravští mají od českých s poctivostí jakožto hosté mezi ně přijímáni býti. Český nejvyšší maršálek (pán z Lípého), který na Moravě bydlí, seděti má pod moravským hejtmanem, jinde ale mezi českými nejvyš. úředníky.

Jedním článkem učinil král stavům milost, že se práva odúmrtí na věčné časy odříká; zároveň ustanovilo se, jakým řádem statkové odumření bez poručenství mají připadati na příbuzné přátely. O tuto milost se stavové již na krajských sjezdech přimlouvali.

Jiné články dotýkaly se lidí zběhlých s gruntův panských a sirotkův, svědectví městských lidí, pohánění k zemskému soudu z věcí příslušejících pod právo městské, zrušení krčem od třiceti let nově zřízených, také zemských škůdcův, loupežníkův a zločincův, na které ještě přísnější tresty uloženy byly. Kdo se takovému násilníkovi a loupežníkovi vysilhoval a k něčemu násilím přinucen za-

vázal, nemá svého slibu a závazku plniti. Zvláštní příčinu toho posledního usnesení zavdala příhoda, která se stala rytíři Jiřímu Osterskému ze Sulevic. Silniční násilníci a loupežníci zavázali jej totiž slibem cti a víry, aby postavě se před pány v soudu zemském, vyřídil jim ta rouhavá slova: „poněvadž páni a vládyky i všecka země jim (loupežníkům) k hrdlu hledí, že oni také k hrdlům jich všech a každého zvlášť hleděti chtějí;" mimo to jej zavázali, byťby je i znal, aby jich nejmenoval, a podobného více. Nejlépe z toho viděti, jak daleko to bylo již došlo tehdáž v Čechách s bezpečností veřejnou.

Oba vyšší stavové, panský a rytířský, aby si krále Vladislava k svému prospěchu ještě více zavázali a zavděčili, učinili také ještě dobrovolné usnešení, že budou králi platiti pivovární daň, ročně po jednom groši českém ze strychu (pytle) sladu, počínaje od vánoc nejbližše příštích.

A byla na tom sněmě ještě jiná hojná nařízení vydána. Mimo sněm vydal ještě král Vladislav sám ze své moci dne 19. května 1497 také jedno velmi zajímavé nařízení o Židech, na které mu bylo žalováno, že jeho poddané připravují ke škodám a rozličným záhubám, a žádáno, aby déle v zemi trpěni nebyli. Poněvadž však náležejí Židé ku komoře královské, a v potřebách králových dávají se nacházeti hotově a povolně, tedy nařídil tak, že všecky půjčky peněz křesťanům od Židův mají se díti v Praze před úřadem purkhrabství Pražského, v jiných pak městech před konšely, a zapisovány do register, dle kteréžhž pak i upomínáno býti mělo. Židovi tedy dovoleno bráti dvojnásobné úroky, totiž že křesťan beře 10 kop ze sta, Žid aby brał 20 ze sta do roka, a to proto, že bera tak málo jako křesťan nemohl by trvati, an musí nejprvé dáti, co králi jest povinen, druhé tomu pánu, kterémuž se poručí, třetí úroky, čtvrté že je s těžkem, který úřad, jehož Židé potřebují, prázdny pustí, a konečně musejí sami něco míti, čím by s ženami a dětmi živi byli.

Král v Kutné Hoře. Soud s pány Šliky. Přitužení poddanství lidu.

1497 červenec.

Král Vladislav opustiv Prahu dne 11. července, přijel na 10 dní na Kutnou Horu, kamž české stavy ob aby se ještě jednou k němu sjeli.

Za posledního sněmu v Praze tomnosti králově byl zároveň soud velmi zaneprázdněn. Zvlášt s pány Šliky dal mnoho práce, než ště nic neskoncovalo, a také v Hoře před králem a jeho radou ještě jednáno bylo. Páni Šlikové stávali všelikými nepravými cestami praviti sobě many a města kraje ského, jichžto v zástavě drželi, v dě poddanost, chtíce se takto od krá Českého takořka oddéliti, a k svat ské říši co neodvislí pánově přida r. 1486, když svá domnělá práva k padělanými listinami dokázati chtě mrštil je zemský soud a přikáz aby v mezích jim dle práva vyká zůstali. Ale oni si přece pokoje ne půtky a nevole s many a městy obnovivše se dále trvaly. Pan Jer Šlik slouže králi Vladislavovi dos ho od něho dne 15. června 1489, cko Šlikům v Loketsku zastavené nemůže od nikoho leč od krále sam jeho vlastní ruce vyplaceno býti; 30. července toho samého roku bra kově v toto zboží takto se rozdělil kulíš Šlik dostal Falknov, dřichovice (Heinrichsgrün), berk (Seeberg) a Neudek; ným Šlik Loket, Karlovy a Kinšperk; Kašpar Š strov (Schlackenwert), Hroz a Minchhof. Jejich bratran clav Šlik držel již dříve Chebské a Hertenberk, V opravcem nad many celého kraje ského byl Jeronym Šlik. Vyn ce rozumem nad jiné, byl i spra a laskavě se uměl chovati: uvěs pánovitost byla neoblomna a neuk na. Roku 1490 doprovodili krále Vla do Uher, a když se v měsíci říjnu tud vrátil, dal z neznámé příčiny láši Pernšteinerovi, staršímu zi many Loketskými, dne 25. října na hradě Loketském bez soud vu stíti; pak hned zas vyslal svůj října na jiného mana Matěje H le z Chodův, aby mu jeho hvězd a dopustil se jiného násilí více. čistý opravce! Však od té doby n prý nikdo úsměvu na jeho tváři byv r. 1491 ke dvoru královské Uher, vydal se v měsíci červenci stu; ale tam když již byl čtyry t

Budína, přepadli ho loupežníci a zabili i s jeho druhy. — Mikuláš Šlik, hrabě jeho, byl také spupný násilník, i vedli naň těžké žaloby rytíři Perger, Stampach, Hofman, Hiserle a Jelmic, že prý je všelikým násilím domoci se chtěl, aby mu věrnost přísahali a k dědičné povinnosti se zavázali.

Nyní když král Vladislav do Čech přijel, pohnáni jsou jak páni Šlikové, tak i jejich manové a měšťané Loketští k zemskému soudu ke dni 19. května 1487. Nemohla ta jejich pře hned toho dne, ani potom 23. května býti slyšána, a pan Mikuláš Šlik hned zase z Prahy domů jel. Proto stal se 3. června nález od soudu, že pan Mikuláš pro nestání k soudu ke ztrátě všech statků odsouzen jest; synové neboštíka Jeronyma Šlika, Šebestian a Kvirin, byli pro zavraždění Pernšteinera skrze otce jejich sice z obžaloby propuštěni, ale měli dáti náhradu synu statného Pernšteinera, a slíbili králi, že se opět dostaví, jak mile pro nátisky, jichž i oni se dopustili, před soud budou pohnáni. I jejich strýc, Kašpar Šlik, také měl se s nimi dostaviti. Z celého soudu bylo viděti, že páni soudcové více pánům Šlikům, nežli jejich poddaným a žalobníkům přáli; zvláště pak Loketským a Žlutovarským nedostalo se té náhrady, jakou očekávali. Pánové zasedající v soudu bedlivi jsouce, obmeziti práva i svobody stavu městského, nečinili výminky v prospěch těchto měšťanův.

Když král již v Kutné Hoře byl, skutečně pány Šliky před sebe obeslal ke dni 17. července. Dostavil se pan Mikuláš Šlik a ostatní, a mnoho bylo o jejich záležitostech před králem a jeho radami jednáno. Tu pan Mikuláš hojnými omluvami a přímluvami královské milosti se doprosil a zůstal v držení svých statků. Za měšťany Loketské vedl slovo rytíř Albrecht Rendl, tehdáž sově jmenovaný prokurátor královský; však soudní nález, jejž jim dne 21. července pan Vilém z Pernštejna ve jménu králově oznámil, byl pro ně jen málo příznivý. Oni žalovali na pány Šliky, že tito zavázavše je sobě přísahou k dědičné poddanosti, klíče města jejich ve svých rukou drželi, jejich privilegie pobrali a všelijaké zádavy jim činili. Podle nálezu však bylo takto rozsouzeno, že pánům Šlikům na vůli zůstaveno, městské klíče buď městu dáti anebo u sebe je chovati, však že měšťany Loketské jako Karlovarské z přísahy dědičné poddanosti propustiti mají, začež jim předepsána jest formule, kterak jim obě města co zástavním pánům přísahati mají. Privilegia, o kterých město Loket dokáže, že jich mělo, král jemu nově potvrdí, a pánům Šlikům zapovídá se přísně, mstíti anebo ve zlém spomínati měšťanům obou měst odpor, kterýž činili, hájíce svá práva. Tak bylo po soudu a páni Šlikové i nápotom nechtěli správněji se svými poddanými nakládati. Neboštíka Jeronyma Šlika syn, pan Šebestian Šlik, který držel Loket, Karlovy Vary a Kinšperk, jenž co do pánovitosti celý se byl potatil, nalézal vždy hojně příčiny k soužení měšťanův, a mluvil v Lokti k měšťanům: „Já jsem vám pánem, králem i císařem, mne máte poslouchati a plniti, co vám káži, sice nebudu vám pánem milostivým.“ Nebylo tedy konce nepokojův na panstvích Šlikových.

Den před vydáním nálezu v příčině pánův Šlikův, totiž dne 20. července 1497, vyšel také v Kutné Hoře dekret krále Vladislava, z kterého vysvítá, kterak se stalo sprostředkování ve sporu mezi pány a rytíři s jedné a městským stavem s druhé strany týkajícím se vydávání zběhlých lidí poddaných. Sprostředkování záleželo v tom, že se na tom stavové usnesli, nesahati na lidi, kteří před rokem 1479 s gruntův zběhli, ve městech aneb na městských gruntech se osadili a tam svou živnost vedli; avšak naproti tomu přitužili přísnosti proti těm, kteří teprv od r. 1479 s gruntův selských utekli se do měst. Z toho patrno, jak tuhý boj stavové ještě v Kutné Hoře mezi sebou v té věci vedli.

Předešlí čtyři správcové čili náměstkové království Českého, jež byl král Vladislav odcházeje r. 1490 do Uher jmenoval, nevykonávali úřadu svého od té chvíle, co byl král opět přijel do Prahy. Nyní král Vladislav maje se zas do Uher vrátiti, jmenoval před svým odjezdem v Kutné Hoře mladého pána Petra z Rosenberka nejvyšším hejtmanem v království Českém, svěřiv mu co náměstkovi svému, vrchní vládu v zemi. Pak nastoupiv cestu s vaným svým komonstvem v sobotu 22. července, obrátil se předně k Pardubicům, a dav se uprositi od pana Viléma z Pernštejna, pobyl tam přes neděli. To byl pro

Pardubice a celé okolí slavný den. Vše bylo jak nejbohatěji ozdobeno, jak zámek v Pardubicích tak i hrad na Kunětické hoře. Král Vladislav vyjev na Kunětice u prostřed skvostného průvodu okolních pánův a šlechticův ve velkém sále rytířském dva syny pánĕ Vilémovy, Jana i Vojtěcha z Pernštejna, na rytířství pasoval. I další cesta králova od Pardubic až do Olomouce podobala se projíždce pohostinstvím a nádherou slavné. V Litomyšli činil sobě velikou čest pan Bohuslav Kostka z Postupic, pohostiti krále svého. V Moravské Třebové zavítal král k panu Ladislavovi z Bozkovic, nejznamenitějšímu a nejbohatšímu, vzdělaností a učeností nejvýtečnějšímu pánu moravskému, který byl na Moravě tím, čím výtečný Vilém z Pernštejna, jeho současník, byl v Čechách i na Moravě zároveň. Pan Ladislav z Bozkovic uvedl krále na svém zámku v Třebové do velkých síní naplněných vzácnými a skvostnými knihami, hvězdářskými nástroji a uměleckými výtvory všeho druhu. Pohoštění královo bylo ovšem také skvostné, velikému jmění pana hostitele přiměřené. Ještě podobné uhostění očekávalo krále také na hradě a v městě Litovli, kteréž jemu připravili pánové bratří Karel a Jiří z Vlašimi. A tak král Vladislav pobyv téměř 5 měsícův v Čechách i na Moravě, vrátil se zase do koruny Uherské.

Biskup Thurzo. Moravská šlechta a města nechtí od Čech záviseti. Nové výsady Slezákův.

1497 — 1498.

Již od roku 1490 bylo biskupství Olomoucké od papeže obsazeno sice, ale nikoliv opatřeno. Kanovníci někteří spravovali statky biskupské a čisté důchody museli Janovi Borgiovi, kardinálu a arcibiskupu Montrealskému, do Říma posýlati. Ten byv od papeže Alexandra VI., svého strýce, biskupstvím Olomouckým obdařen, důchodův těch velmi ochotně užíval, avšak o moravskou církev v nejmenším se nestaral nikdy na Moravu ani nepřišel. A již na sedmý rok trvalo v katolické církvi na Moravě takořka právě bezvládí, světské a ještě více řeholní duchovenstvo spouštělo se přísné kázně a samo církev kazilo. Tu kapitola Olomoucká vidouc hynouti řád a kázeň v duchovenstvě a nemajíc moci to stavití, kdežto se čeští bratří a jiní sektáři vedle kališníkův na Moravě vždy víc a více rozšiřovali a množili, vypravila do Říma úda svého, bezpochyby nejmladšího, Stanislava Thurzu, Slováka a uherského šlechtice, k papeži Alexandrovi VI., aby maje ohled na nebezpečí, které katolické církvi na Moravě hrozí, tomu mezivládí v biskupství Olomouckém konec učinil a jiným biskupem je opatřil. Thurzo dojel ku konci roku 1496 do Říma, tam s kardinálem Janem Borgiou vyjednával a šťastně ho k tomu přivedl, že se Olomouckého biskupství za roční důchod pěti set dukátův z tamější biskupské komory odřekl. Bezpochyby se Thurzo papeži tak zalíbil, že ho bullou dne 30. ledna 1497 vydanou, ač co 26letý neměl k tomu ještě právních let, biskupem Olomouckým jmenoval. Byltě Stanislav Thurzo doktorem dekretův a již také kanovníkem Krakovským a Olomouckým; jeho otec, Jan Thurzo, byl se obohatil v zlatých horách uherských a osedl později v Krakově. Kromě Stanislava měl ještě tři syny, Jana, potomního biskupa Vratislavského, Jiřího, hraběte Křemnického a nejvyššího správce král. uherské komory, a Aleksandra, král. náměstníka uherského. Biskup Stanislav toho jména I. biskupoval 44 let, ale vždy rostoucímu šíření se bratří, potom novokřtěncův nemohl přítrž učiniti. Jeho sídla v Olomouci a v Kroměříži obohacena jsou za něho skvělými vědeckými a uměleckými sbírkami, sám pak byl v nejlepším přátelském spojení s mnohými výtečníky a učenci jak na Moravě tak v cizině.

Toho času počala se veliké části moravské šlechty pýcha chytati. Již po smrti krále Albrechta počali stavové moravští vždy něco zvláštního si osobovati při volbách králův před tím nebývalých, o čemž jsme na svém místě vypravovali; nyní dokonce byli by se raději i od České koruny odtrhli, aby stavové království Českého žádných před nimi předností neměli. Platí to hlavně o pánech a o městech německých, ostatní národ lnul k Čechům jako vždycky co k jednorodým bratřím svým. Pokud výtečný pan Ctibor Tovačovský z Cimburka od r. 1479 do r. 1494, a po něm pan Vratislav z Pernštejna, mladší bratr výtečného pana Viléma, krátký čas od r. 1494 do 1496 (umřel toho roku 15. ledna) byli zem

kými hejtmany markrabství Moravské-
ho, bylo smýšlení stavův moravských k
českým vždy přátelské. Však když po
panu Vratislavovi z Pernštejna od krále
na hejtmanství zemské pan Jan z Lom-
nice a Meziříčí povolán byl, tu se
to velice změnilo.

Když král Vladislav v měsíci úno-
ru 1497 jeda do Prahy v Brně se zasta-
vil, přistoupili před něj páni, prelati, ry-
tíři a města markhrabství Moravského,
ukazujíce mu paměť od starodávna prý
sepsanou (však přece podvrženou) o tom,
jakým spůsobem a obyčejem Moravané
prý své zemské pány (hejtmany) přijíma-
li. V celém tom spise vyhýbáno se pečlivě
nejen otázce, kdo by jim takového pána
měl dávati, ale i každé zmínce o koruně
i o králi Českém vůbec. Žádali tudyž krá-
le, aby jim tu paměť potvrdil, čehož také
dosáhli, obdrževše na to od krále diplom
v Brně dne 21. února 1497 daný. Ten byl
ovšem sepsán v takové formě, že by se
mohlo pochybovati, zdali vyšel od Vla-
dislava co krále Českého anebo co
krále Uherského. Vyšel však z kanceláře
české, nesa podpis kancléře Jana ze
Sellenberka.

Když pak teprv Moravané uslyšeli, na
čem se stavové čeští na sněmě v pří-
tomnosti krále Vladislava v Praze usnesli,
kterak mají páni moravští při veřejných
slavnostech v Praze mezi české pány býti
vsazováni, vzalo největší rozhořčení vrch
mezi šlechtou moravskou. Ovšem v tom
čeští páni chybili, a měli aspoň nejvyš-
šího úředníka moravského, zemského hejt-
mana, hned podle českého zemského hejt-
mana, a nikoliv teprv na páté neb šesté
místo, mezi nejvyšší sudí a kancléře, po-
staviti. I obrátili se stavové moravští
proto ku králi, když již zase v Uhřích
byl, několikrát na to si stěžujíce a pro-
síce, by ten článek z českého sněmov-
ního usnešení za neplatný byl vyhlášen
a z českých desk vymazán. Když pak
král Vladislav jaksi k tomu se ne-
měl, zajel r. 1498 sám zemský hejtman
moravský, Jan z Lomnice, ku králi
do Budína a jménem všech obyvatelův
markhrabství Moravského na krále úsi-
lovně naléhal, podotýkaje, že se na tom
takkni stavové moravští jednostejně u-
snesli, nebude-li to zapsání o místech
pánům moravským z českých desk vy-
mazáno, že tomu Moravané ten spůsob
k tomu cestu najdou, že se od koruny Če-
ské odtrhnou, by pak markhrabství
všecko věčně popelem ležeti mělo; nerá-
čí-li toho král brzo opatřiti, že v tom
Moravané dlouho sedětí nebudou. Nejvíce
prý a nejtouže o to města mluví, více
nežli páni. Král Vladislav chtěje, aby
takové nesnáze a kyselosti raději srov-
nány a v dobrý konec uvedeny byly, psal
svému českému kancléři, Janovi ze
Šellenberka, z Budína dne 7. prosince 1498, aby dotčený článek v zůstání
sněmovním z roku 1497 raději z českých
desk vymazán byl; neboť udá-li se kdy,
že by on, Vladislav, aneb budoucí krá-
lové čeští přijedouce do Čech a tam k
sobě pány moravské obešlouce, že jim ta-
ková místa mezi českými pány dají, jakž
chtíti budou, a kteráž oni bez řečí při-
jmouti a držeti musejí. I stalo se dle pří-
ní králova a Moravanův, dotčený článek
sněmovní byl na nejbližším příštím českém
sněmu za neplatný vyhlášen a z desk vy-
mazán. Však od té doby nepřestaly snahy
Moravanův, zvláštního postavení v ko-
runě České se domáhati.

Zároveň pak Slezáci dosáhli od
krále Vladislava nejenom stvrzení svých
starých svobod, ale i rozmnožení jich v
míře takové, že téměř tomu se podobalo,
jakoby Slezsko jen prostředkem osoby
královské s Českou korunou souviselo.
Královský zápis o tom dán dne 28. listo-
padu 1498 v Budíně, a hlavní obsah byl
tento: že se Slezákům dává pojištění, že
zemským hejtmanem v Slezsku nemá na-
potom od krále Českého nikdo jiný jme-
nován býti, než některý ze slezských kní-
žat; že všecky pře knížat, buďto s krá-
lem nebo mezi nimi samými, mají souze-
ny býti na královském dvoře ve Vrati-
slavi; že Slezáci králi k vojenským slu-
bám mimo hranice země Slezské povinni
nejsou, leda za žold; že knížata jejich,
páni a města dědičnou povinnost a pří-
sahu svou králi Českému jen ve Vrati-
slavi skládati mají, vyjmouce toliko kní-
žetství Svídnické a Javorské, která dosud
za bezprostřední majetek koruny České
byla považována; konečně že král nemá
požadovati od nich berně, a nová cla ni-
kde bez jejich svolení zřizována býti ne-
mají.

Ještě větší utužení poroby. Nespokojenost ve městech.

1498 — 1499.

Na sněmu o suchých dnech letničních
roku 1498, který se počal dne 6. června,

šlo pánům českým stavům nejvíce o to, jak by se ještě novými opatřeními upevniti a utužiti dědičnou poroboubecního lidu. Již před léty přijato jest pravidlo, že každý, kdo není pánem sám, má míti svého dědičného pána. Toto pravidlo nyní do podrobna rozšířili stavové v ten smysl, že každý podruh a nádeník, též každý přístavný čeledín musí se vykázati od pána svého listem pod pečetí; a jestliže by kdo takového poddaného člověka bez toho listu najal neb do služby přijal, propadl 10 kop grošův českých pokuty tomu, kdož to naň usvědčil. Na vydávání falešných takových listů uložena pokuta ztráty hrdla i statku. Také nařízeno o rybníkářích, o pastýřích, o drobné čeledi a j., aby nikde nebyli bez „dědičných pánův", a také aby ten zákon všude byl dobře vyhlášen.

Sněm roku 1497 za přítomnosti krále Vladislava držaný, kterýž jedním článkem takovou zlou krev na Moravě byl spůsobil, také svým jednáním proti městům všecka města pobouřil. Měšťané křičeli, že jim pánové jejich staré, dobře nabyté svobody ztenčovati a upírati chtějí, a že raději ani na sněmy choditi a o obecné dobro dále péče a práce vynakládati nebudou. I spisovali sobě spisy jak proti pánům tak i proti samému králi, o kterém pravili, jako by sám byl s posledním sněmem nesouhlasil. Největší zas stížnosti a neslušné narážky činili na rytíře Rendla, královského prokuratora, o kterém se vědělo, že pánům všecko na ruku dává, kterak by měli se povznesti nad všecky stavy ostatní. Král Vladislav sice z Budína již 22. listopadu 1497 městům trestem hrozil, považuje počínání jejich za rušení obecného a zemského dobrého; avšak proto se jejich trpný odpor, na kterýž se dali, nezměnil, a zejmena v Praze spisovaly se cedulky hanlivé a popuzující, metaly se po ulicích, ano i po domech přibíjely. Za času obecného sněmu po svatém Václavě r. 1498 smluvili se Pražané a ostatní města o některých svých potřebách, a přednesše je pánům a rytířům mluvili konečně, jestliže by se jim to nestalo, že by nechtěli dále k zemskému právu stávati, ani na sněmy jezditi, ani k obecnému dobrému pomáhati. Tuto řeč páni a rytíři velmi těžce nesli a řekli městům, jestliže by je z čeho u krále vinili, že by jim ze všeho právi býti chtěli. Proto páni a rytíři krále úsilně žádali, aby nemeškal do země přijeti a mezi nimi a měšťany sr nání učiniti, neměla-li země upadnouti nesnáze a nenapravitelné zmatky. Vš král Vladislav proto ještě nepřijel.

Že pak tudíž města vždy marně če la, aby se jim v tom vyhovělo, čeh žádala, ano v tom zřejmě vidělo se, kter vyšší stavové jim odpírají a neochot k ním se mají; rostly nepokoje bez p stání, a bouřlivé výstupy, podněcova tajně spisovanými cedulemi, ustavičně opakovaly. Následkem toho stalo se obecném sněmu o suchých dnech postn roku 1499 (od 20. února do 1. březn usnesení všech tří stavův (tedy i měs ského), že se ukládá trest na „lidi zlé nešlechetné, kteříž, prý, v těchto čas cedule zrádné, nešlechetné a hanlivé všecky stavy toho království, i také pány a úředníky zemské, spisujíce je pili, kladli a metali pokoutně", začeš ka dý, kdoby v takovém skutku postižen b bez milosti měl jako zrádce čtvrcen být „a kdo by pak, najda takovou zrádnou c duli, hned ji neroztrhal a ji komu jiném ke čtení neb ohledání dal", měl též b milosti seděti rok u věži. Z toho lze so diti, jak velice stavové proti sobě ro dráždění a rozčilení byli. Však si stavov také netajili, že svým postupováním pro stavu městskému do velkého nebezpe uběhli, i nevědouce o jiném prostředk k urovnání a upokojení svému, již dáv před tím sněmem velice o královu př tomnost a jeho osobní působení sta Král však přijeti stále odpíral, a po mn hém dopisování a poselstvování stal s návrh dosud neslýchaný a nový, by takový, že když král nemůže do Čech jí k stavům, aby stavové sami šli k ném do Uher. Král sliboval, že jim sám vst přijde až do Prešpurka.

Aby se všickni pánové a vládyky království Českého osobně na cestu d Prešpurku vydati měli, bylo ovšem n možné; proto se stal a přijal bezpochyb na témže sněmu návrh, aby se tehdy sněmovalo v Prešpurce ne bezprostředně ale skrze delegované výbory, skrze sl slance od stavův z jejich lůna zvole což se v historii české, pokud víme, po nejprv vyskytuje. A tu hned stavov chtíce takovou delegaci ve skutek uv sti, na tom se usnesli, aby se po vše krajích českých zvláštní sjezdy rozep ly k vybrání těch osob stavu panské vládyckého a městského, kteréž by k králi o zemské prý potřeby jeti měly. K

lik poslancův z každého stavu a kraje zvoleno býti mělo, není dostatečně známo, ví se toliko o stavu vládyckém, že ze sebe z každého kraje po šesti osobách do delegace zvolil. Celá delegace měla se sjeti do Prešpurka dne 15. srpna. Že pak někteří krajové svým sjezdem se opozdili, odročeno bylo shromáždění v Prešpurce až do 1. listopadu 1499.

Dříve než k tomu přišlo, byli všickni do delegace zvolení údové královskými dekrety na Pražský hrad svoláni, kde od 1. do 5. října nahlédli ve všecky nálezy sněmovní, které se měly vybrati a v jednu knihu sepsati. Tato kniha měla pak býti ústavou království Českého čili, jak se tehdáž říkalo, měla obsahovati celé zřízení zemské. V těch samých dnech na začátku října odbýval se také v Praze valný sněm, a hned v prvním usnešení hleděli stavové zameziti a umořiti zlé klevety, pro které prý mnohá kyselení a nelibosti mezi lidmi povstaly, prosíce krále, aby klevetným a sečným řečem od jedněch na druhé neráčil věřiti, nýbrž aby vše dával dříve bedlivě vyšetřiti, nežli by se k nelibosti a hněvu proti jedněm nebo druhým popuditi dal. Dříve přijímal král Vladislav tajná udávání, kteréž se jeho osoby týkaly, nyní však u něho udávání se dála od jednoho stavu proti druhému. Také si pánové a vládyky vzpomněli na dobrovolnou daň z piva králi r. 1497 svolenou, a nyní na Staroměstské radnici ustanoveni jsou dva pánové, Jiří Křinecký z Konova a Litvín z Klinšteina, též dva rytíři, Albrecht z Leskovce, podkomoří, a Jan mladší Špetle z Prudic a na Žlebích, kteří tu pivovárnou berni od pánův a vládyk každoročně pro krále vybírati měli.

Česká delegace u krále v Prešpurce.

1499 listopad.

Pan Petr z Rosenberka, od roku 1497 nejvyšší hejtman čili vládař zemský, brzy znechutil si ten vysoký úřad, a to hlavně proto, že nenalézal u mnohých pánův a nejvyšších úředníkův zemských toho poslušenství, jakého dožadovati se za svou povinnost pokládal. Ono se jim ovšem nechtělo poslouchati toho pana, který mezi nimi věkem byl nejmladší, neboť panu Rosenberkovi skutečně r. 1499 teprv bylo 37 let, a nebyl od krále dostatečnou mocí opatřen; ač byl po smrti pana Jana Zajíce z Hasenburka nyní i napotom ještě skutečnou hlavou strany šlechtické, takořka duše její v jejích snahách o výstřední postavení v národě. Již po roce psal králi dva listy krátce po sobě oznamuje mu, že své hejtmanství skládá; panu kancléři, Janovi ze Šellenberka, pak se v soukromém listu vyjádřil, že „nechce malomocným hejtmanem býti, ani lehkosti a posměchu se dohejtmanovati". Krále to náramně dojímalo, i odepsal mu proto také dvakráte, i šlo tu také o nějaké peníze, jež mu král Vladislav vyplatiti nemohl. Konečně zdá se, že Jan ze Šellenberka ho pohnul, aby svůj vysoký úřad až do sněmu Prešpurského podržel.

Ku konci měsíce října 1492 vydala se konečně delegace stavův českých na cestu do Uher, kdež ji král Vladislav v Prešpurce očekával. Bylo bezpochyby do 150 osob do té delegace zvoleno, a ti pod předsednictvím královým sněmovali pak od 1. do 14. listopadu. Jedno z prvních bylo, že pan Petr z Rosenberka tu v Prešpurce skutečně nejvyšší hejtmanství české složil.

Král Vladislav myslil prý, žeby jeho nejmladší bratr, králevic Sigmund Polský, potomní král Polský, vládařství království Českého na se vzíti mohl, i aby spolu jmenován byl markhrabětem Moravským; avšak nepřišlo k tomu; ta otázka byla k budoucímu valnému sněmu českému odročena, a v nejbližší budoucnosti měli nejvyšší purkrabí, Jan Jenec z Janovic, a podkomoří, Albrecht z Leskovce, ten úřad zastávati. Čeští šlechtičtí stavové chtěli v Prešpurce dílo své dovršiti a zřízení zemské, jakž o něm ode drahně let ve svém smyslu pracovali, již na jisto postaviti; avšak různice a rozbroje mezi stavy byly tu tak veliké a vážné, že jich král v Prešpurce urovnati nemohl, a konečné rozeznání všeho do svého příjezdu do Čech odložil; slíbil pak, že na druhý rok zajisté přijede. Největší spor byl o třetím hlase, to jest o městském hlase ve věcech sněmovních. Král sám osobním přičiněním svým, jak se zdá, zmařil usilování šlechty o úplné vytištění stavu městského ze sněmu. Tato otázka zůstala tedy v Prešpurce ještě nerozřešena, kdežto jiné dosti vážné otázky přece v Prešpurce svého rozhodnutí došly. Bylo v celku 80 článků

sepsáno, ježto známy jsou pod jménem zůstání Prešpurského, a byly pak v Praze 20. prosince 1499 do zemských desk vloženy.

Vydání zřízení zemského krále Vladislava.

1500 březen — červenec.

Když se byla delegace stavů českých v listopadu 1499 zase do vlasti navrátila, přikročilo se k závěrečnému dílu, k sepisování všech dosavad platných zákonův do desk vložených, usnešení a nálezův sněmu a zemského soudu s přidáním všech v posledním čase učiněných nálezův. Kdo k tomu cíli již od delšího času zemské desky a jiné paměti prohlíželi, a co do zemského zřízení náleží vybírali, byli tito: z pánův Jindřich ze Hradce, Půta Švihovský z Riesenberka, Jiří Berka z Dubé, Petr ze Šternberka a z Leštna, Zdeněk Kostka z Postupic a na Novém hradě, Zdeněk Lev z Rožmitála, tehdáž purkhrabí Karlštejnský (syn někdy Lva z Rožmitála, bratra někdy královny Johanny); — z vládyk: Albrecht Rendl z Úšavy, král. prokurátor, Václav Solský ze Sulevic, Otík Kamýcký z Tropčic, Jan Dubecký z Dubče, Václav Záruba z Hustiřan, Heřman z Vojslavic, druhý purkhrabí Karlštejnský, Jiří Rynart od Dubu, Vilém Černín z Chudenic, Oldřich Satanéř z Drahovic, Sigmunt z Liběchova a Bohuněk z Křičova.

Všickni ti pánové byli se svou úlohou do určeného času hotovi, a nyní se mělo celé sepsání takto sestaveného zákonníka na valném sněmě schváliti a přijmouti. Podle zůstání Prešpurského byl ten sněm k suchým dnům postním roku 1500, které připadaly na 11. a následující dni března, rozepsán. Král Vladislav, ač slíbil, k tomu sněmu nepřišel; však to nic nevadilo, pánové a šlechta sami si radu dali. Napřed bylo čteno a váženo vše, co v Prešpurce uzavřeno bylo, k tomu bylo i dále všelicos přičiněno, co se pánům a vládykám ještě potřebným býti vidělo. Celý rukopis zvaného Vladislavovského zřízení zemského obsahoval 554 článků čili paragrafův, i zdá se, že na tom sněmu byl celý přečten, co do obsahu i formy od stavův schválen a přijat, a také hned do tisku dán, aby ho bohatý i chudý míti, a s právy a řády království Českého seznámiti se mohl.

Redakcí toho zákonníka a jeho tiskem vydání svěřili stavové dvěma pánům, Petrovi ze Šternberka a na Leštně, Zdeňkovi ze Šternberka a na Zbiroze, a rytíři Albrechtovi Rendlovi z Úšavy. Tento první úplný a první tištěný zákonník království Českého dotištěn byl dne 18. července r. 1500. Sepsán byl jenom v jazyce českém. Teprv r. 1527 jakýsi doktor Racek Doubravský s pozdějšími přídavky a opravami také do latiny jej přeložil.

Tímto Vladislavovým zřízením slavila šlechta česká své vítězství, dobyvši sobě vrchu práva a stavši se stavem v zemi výhradně panujícím. Obecný lid byl v porobu ponížen, stav městský byl ve svých starých politických právích na tak úzký obor obmezen, že při tom téměř ani trvati nemohl; jeho hlas na sněmích, tak zvaný třetí hlas, měl jenom tam slyšán býti, když se o městských věcech zvlášť jednalo, však do zemských věcí a do záležitostí veškerého národu vůbec neměl se více vkládati. Naproti tomu stav panský a rytířský mohl si odtud sám zákony dělati, měniti anebo rušiti dle vůle a libosti své, jen když král k tomu dal své stvrzení. Tím octla se veškera zákonodárná moc v rukou šlechty, a dle okolností také soudní a vykonávací. To byl přirozený následek vyšší vzdělanosti a osvěty, politického věhlasu, činnosti, podnikavosti a ráznosti, kterýmižto vlastnostmi drahný počet tehdejších českých pánův vynikal. Česká vláda byla nyní oligarchická, to jest šlechtovládou, která ovšem ve své výstřednosti jest tak škodlivá, jako ochlokracie čili lidovláda, jaká se tvořila v Čechách během války husitské. Před sedmdesáti lety hýbala veškerou vlastí demokracie, to jest města a lid obecný; nyní se to v pravý opak změnilo, a aristokracie první místo drží.

Slaboduchý a nedomýšlivý král Vladislav dal se tomu šlechtickému proudu cele unésti, ani mu nenapadlo, aby ji zastavoval, ano ještě sám proti městům se postavil, když tato vidouc v novém zřízení zemském svou politickou záhubu později k odporu se zdvihla. Teprv pozdě se zpamatoval, poznav konečně, žeby

českým pánům měl státi pouhým fi-
rem, jakým již téměř byl pánům
kým.
městech ozývala se nyní ovšem ve-
espokojenost a rozmrzelost pro toto
zemské zřízení, a nikdo neutrhl
ahně let větších pomluv po městech,
rytíř Albrecht Rendl z Ú š a-
roto že on byl hlavním spisovatelem
faktorem toho zřízení, kteréž měšťa-
otupně jmenovali jen „Rendlovými
". On sloužil šlechtě při hájení a
dení nových práv jejích, jak se zdá,
z přesvědčení bezelstného, ale mě-
ho zvali překrucovatelem práva a
si i jméno jeho tak zlolajně v ústa.
endlovati" znamenalo jim tolik, jako
ovati, še leč jest pravdou z pravda
Vytýkali mu jen velikou činnost a
rozumování, které jim tak příliš
nyslné bylo; on pak ovšem neměl
sobeckých úmyslův aniž se měšťa-
ých skutkův dopouštěl. Však po lé-
si ho i šlechta vzala v podobnou ne-
t, jakž o tom ještě vypravovati bu-

Věrnost českých bratří na konci 15. století.

1500.

poslední synody bratří českých dne
května 1496 v Chlumci nad Cidlinou
é, kde se konečně rozdělení jednoty
ého rozhodlo, až do konce toho sto-
tnohla se v krátkém čase šesti let
stránka jednoty bratrské tak ne-
jně rychlým postupem, jak toho v
jiné náboženské společnosti tak ná-
povznášeti nebylo. Jednota zpro-
jsouc překážejícího závaží, jakým
ve své přísnosti, odloučenosti a ob-
osti nepohnutí starověrci, a ote-
k sobě přístupu lidem mocným,
m, obchodem a průmyslem se za-
ícím, počala pojednou nemálo na
y strany se šířiti, ale i své vnitřní
ení sdokonalovati a upevňovati.
tví u bratří vyvinulo se již co
ní stav, do jehož výkonův již se
é nemíchali, a uvedeno ustálený ob-
k při vysvěcování kněží tak i při
ích bohoslužbách. Nejvyšší správu jedno-
dlo zvlášť rada, skládající se potom
jně z deseti bratří kněží, kteří byli
enáři byli staršími po kra-
hu duchovními správci ve větších
obcích. Jeden z nich byl prvním starším,
který vykonával povinnosti biskupské a
vkládání rukou na hlavu kněží světil. Po-
zději byli čtyři starší zvoleni, kteří vy-
konávali úřad biskupský. Posavádní
první biskup bratrský, Matiáš z Kun-
valdu, byl sice neučený a proto i ne
dost samostatný, ale vždy zachoval ne-
úhonnost svou a pilně od osady k osadě
putoval, vykonávaje svou povinnou pro-
hlídku. Na začátku roku 1500 putoval do
Přerova na Moravě, kam byl synodu
svolal; avšak na cestě onemocněv těžce
v Lipníku zemřel a byl tam i pocho-
ván. Umíraje poručil sebe i jednotu do
ochrany boží.

V roce po něm o velikonoci 1501
umřel v Rychnově starý bratr Mi-
chal z Žamberka, jeden ze spolu-
zakladatelův jednoty.

Roku 1500 bylo již tolik bratrských
osad v Čechách a na Moravě, že v Če-
chách tři, na Moravě dvě velké skupiny
tvořily.

První skupina v Čechách a takořka
rodiště jednoty bratrské byla Rych-
novsko-Kunvaldská, kterou však
podle hlavních osad lépe Mladobole-
slavsko-Litomyšlskou jmenovati
můžeme. Zde bylo hlavní sídlo jednoty
z počátku v Kunvaldě, potom v
Rychnově, potom v Brandýse
nad Orlicí, konečně v Mladé Bo-
leslavi, kde hlavně spůsobením senio-
ora čili staršího jednoty, Lukáše z
Prahy, již zůstala. Tato skupina zahrnovala celé severovýchodní Čechy, sahala od Landškrouna na východních hranicích přes Mladou Boleslav až k Brandýsu nad Labem, od Vilémova a Kutné Hory na polední straně až k Turnovu a blízko k Broumovu na půlnoc. V tom celém pokraji nebylo patrnějšího místa, kde by se již větší menší bratrské osady nebyly utvořily. Tu byli bratří v Lito-
myšli, Skutči, Richenburce, Landškrouně, Brandýse nad Orlicí, Vysokém Mýtě, Chrudimi, v Chocni. Jejich střediskem byla zde Litomyšl, a počítalo se tu asi 50 osad. Páni Kostkové z Postupic byli zde jejich přední příznivci a ochránco-vé. V synodálním Hradecku bylo asi 100 bratrských osad, nejpatrnější v Žam-
berce, Kunvaldě, Rychnově, Potštejně, Kostelci nad Orli-
cí, v Hradci samém, v Novém

Městě nad Medhují, Krčíně, Jaroměři. Pánové z Pernštejna byli jejich hlavní příznivci. V nynějším Jičínském a Boleslavském kraji byla Mladá Boleslav, hlavní osada, Nymburk, Turnov, Bělá a nejbliž ku Praze Brandýs nad Labem. Paní Johanna z Krajku byla tu hlavní ochránkyní bratří.

Druhá skupina v Čechách byla Štěkeňská v jihozápadních končinách země hlavně v bývalém Prachenšku a Plzeňsku. Přední osady bratrské byly v Štěkni, Vodňanech, Volyni, v Klatovech, okolo Lnářův, Domažlic, Boru a Janovic. I v Strakonicích byly některé rodiny. Roztroušenější byly osady Vilémovská, Benešovská, Otická, Táborská a okolo Hluboké, které tvořily jako spojitko s první hlavní skupinou na severovýchodu.

Třetí skupina byla Žatecko-Lenešická, kde byly patrnější osady v Lenešicích, v Lounech, Bílině, Mostě a v Teplici. Bratří v těchto stranách podléhali později největšímu pronásledování, nemohli pak ani kališníkům ani Luteranům odolati, ačkoliv se jednotlivé osady přece až do 17. století zachovaly.

Na Moravě byla první skupina Přerovsko-Prostějovská. V Přerově vždy hlavní sídlo bývalo; bratrské osady táhly se od českých hranic na příč přes celou Moravu až k uherským hranicem. Nejčetnější byly na Hané a okolo ní. Známé byly před jinými osady Přerovská, Prostějovská, Vyškovská, Ivanovická, Tovačovská, Chropínská, Kojetínská, Kroměžířská, potom ve Strážnici, Uherském Brodě a Valašském Meziříčí; dále k půlnoci v Hranici, Novém Jičíně a Fulneku. Do posledního města přijali pánové z Žerotína v létech 1493 —1495 ony bratří, kteří se byli z Moldavy opět do vlasti navrátili.

Druhá skupina obcí bratrských utvořila se na Moravě na západní straně mezi Brnem a českou hranicí, totiž Ivančická. Tu byly Ivančice hlavním sídlem, a patrnější osady v Kounicích, Moravském Krumlově, v Bítíšce, Třebíči a Dačicích.

Počet všech údův jednoty ku konci 15. století nedá se již ovšem určitě uda-

ti; bylo jich asi 100.000 v Čechách a 50.000 na Moravě. K takovému zrůstu dospěl tedy ve 43 létech původně malý hlouček lidí neučených a prostých ale myšlenkou praktického náboženství naplněných, jež bratr Řehoř v lesích Kunvaldských okolo sebe byl shromáždil; však již měla jednota své pevné ústrojí, své učence, mocné ochránce, a stala se vždy důležitějším činitelem ve veřejném životě.

Odpor měst proti novému zřízení zemskému.

1500 říjen — 1501 duben.

Začátkem 16. století doveden byl národ Český tam, kam ho od nepamětných věkův lákal duch křesťanských národův západních, neslovanských; Čechové se totiž úplně již také stali duchem a smýšlením národem západním. A jako na západě panovaly ostré rozdíly stavův a práv jejich, v čem záležela podstata práva římského a německého, tak nyní u nás jako na překot tím horlivěji nastupovalo se na tuto proměnu. Hlavní a základní proměna, uvedení veliké spousty lidu selského v dědičnou služebnost a porobu, jíž se byla podařila. Národ Český záležel již aneb přece záležeti měl ze samých pánův na jedné, z poddaných a parobův na druhé straně. Jedinou závadu činil v tom ještě stav městský, kterýž ovšem také na základě cizího práva římského a německého vzrostl, ale během posledního století již úplně znárodněl. Ve Vladislavově zemském zřízení právě vydaném vyložili pánové a rytíři do podrobna, kterak rozuměli právu a spravedlnosti v zemi České, i hleděli podle toho práva stavu městského pokud možná utajiti, obmeziti aneb i dokonce zrušiti. Podle jejich smyslu byli jen pánové a šlechta lidé svobodní, ostatní třídy obyvatelstva, pravili, že jsou k služebnosti určeny, a že nepožívají práva přirozeného, ale jen z milosti jim uděleného. Následovně že prý i obyvatelé měst královských jsou tak dobře poddaní a parobci krále samého, jako obyvatelé v městech a městečkách od pánův a rytířův nadaných jsou poddaní a parobci pánův a rytířův. Každý pán a šlechtic, usnášeje se na sněmích o zákonech, kterým celý národ obrykati musí, považoval se za úda nejvyšší pany

moci, a král byl v jejich očích ne
jich pánem jako raději náčelníkem
i, první mezi sobě rovnými, který
í mě! také s poddanými svými ve
ech nejinak nakládati, nežli oni ve
h městech činívali. Mají-li prý mě-
královská privilegia od starých krá-
Českých, nejsou jim již platná, pokud
na újmu svobody šlechty.

dyby se to bylo všecko tak provedlo,
ní vyšší dva stavové usmyslili, by-
y se celé království České muselo
robiti v samá větší menší panství a
ské statky, a král Český stal by se
m a rytířům tím, čím byl Německý
naproti říšským knížatům.

ak mile nové zřízení zemské tiskem
a u všeobecnou známost vešlo, byla
ta královská, co jich tehdáž bylo,
vzhůru, a porozuměvše se mezi se-
bez ohledu na náboženství a ná-
ost v politickou jednotu ve-
Jména jejich kladou se v následují-
pořádku: Staré i Nové město
žské, Kutná Hora, Hradec
lové, Žatec, Plzeň, Litomě-
, Kouřim, Budějovice, Lou-
Klatovy, Chrudim, Tábor,
lav, Nymburk, Stříbro, Do-
lice, Sušice, Vysoké Mýto,
t, Kadaň, Ústí nad Labem,
oměř, Králové Dvůr, Písek,
hany, Český Brod, Nový Ko-
Mělník, Slané, Beroun, Po-
ka; všech bylo 32. Vynechána jsou
rá města královská, v kterých na
ma pánové vládli, jako Mladá Bole-
náležející paní Johanně z Krajku,
ecký Brod rytířův Trčkův, Loket pá-
líkův a jiná. Tyto nahoře jmenované
ské obce učinily mezi sebou zápis,
bě proti jakému koli útisku vespo-
pomáhati budou, ohražujíce se záro-
po nejslavněji, že proti králi, pánu
u milostivému, všecku věrnost a od-
ti zachovati chtějí.

rvní sněm obecný po vydání nového
ní zemského svolán byl k 30. září
a tu když poprvé tištěná kniha
ho zřízení veřejně čtena byla, zdvihla
a jednohlasný odpor proti ní, že jí
emské zřízení neuznávají a nepřijí-
aniž jí se spravovati budou; také
spolom měšťané nebudou stávati k
ům soudu zemského, kromě pokud
kové půhony týkati budou dědin je-
svobodných a lidí zběhlých, jakož
k tomu již dříve byla svolila. Sta-

vově panský a rytířský uražení jsouce
od měst žádali na králi, aby jim to prý
spravedlivým soudem na svých poddaných
a poplatnících, totiž na městech, napraviti ráčil. Král na to poslal všem městům psaní velmi nemilostivé, a trestem
jim hrozil, načež města ze společného u-
snešení v Praze jemu dne 12. ledna 1501
velmi obšírnou odpověď napsala, vyličující všecko zlé, které na ně skrze pány
a rytíře uvaleno býti chce, hlavně aby
od vyšších stavů ušetřeni byli měšťané
pohaněním před zemský neb komorní
soud pro věci, které jedině pod právo
městské příslušejí.

Mezi tím byli stavové panský a rytířský činni prohlížením a regestrováním
všech zápisův a privilegií zemských na
Karlštejně schovaných. Zvolili k tomu cíli
hned na posledním sněmu zvláštní kommissí z nejznamenitějších a nejučenějších
údův svých; dali s přivolením královým
již 9. prosince 1500 všecky dotýčné listiny
z Karlštejna do Prahy převezti, učený rytíř Matouš z Chlumčan všecky je zregestroval a několik písařův z většího dílu také je přepsalo. Neměnili se
stavové tímto v odporu svém proti městské jednotě tvrditi, nýbrž hlavně jim šlo
o hojná panství a zámky v říši Německé,
ježto k České koruně manstvím náležely,
aby práva koruny na ně promlčena nebyla; pánové pak doufali vymoci sobě u
krále, aby jim tato panství, ba celá knížetství za hranicemi lénem propůjčena
byla.

Král Vladislav se domníval, že
spor mezi šlechtou a městy dá se urovnati
několika opravami na nejbližše příštím
sněmu a proto městům dne 29. ledna
1501 a bezpochyby zároveň i druhým stavům psal, aby na sněmu položeném k
pátku na suché dni nejprv příští, t. j.
5. března na hradě Pražském všecky závady mezi sebou odklidili a urovnání spůsobili. Avšak ani ten sněm, ani následující, 20. dubna, valně se nesešly, a veliká
rozepře s městy nedala se ani na pozdějších sněmích nižádným spůsobem urovnati. Takový byl začátek politování hodného sporu mezi městy a šlechtou, který
nezadlouho ku krvavým výstupům, ke
žhářství, plenům a vraždám podnět dával a teprv po 17 létech urovnán býti
mohl.

Dne 13. srpna 1501 počaly po vší zemi
České i také v sousedních dosti dalekých
zemích velké deště, které v Čechách po-

pět dní trvaly, mnoho škod na polích a zahradách a velikou povodeň způsobily. V Praze na Starém městě sahala voda až k sv. Jiljí, k sv. Mikuláši ba až k Dlouhé třídě.

Následkem toho byl veliký hlad a drahota po vší zemi, tak že jedni druhým na potkání chléb z rukou vydírali.

Knížata Minsterberští v úpadku. Jednota měst královských. Knížetství Opavské.

1500—1502.

Synové krále Jiřího, knížata Minsterberští, nesplnili naděje, jež sám otec v nich kladl, nejméně Viktorin, nejstarší. Kníže Jindřich umřel 24. června 1498. Byv od krále Matiáše Uherského téměř na mizinu přiveden, prodal již r. 1495 panství Potštein a Litice panu Vilémovi z Pernštejna, a Náchod r. 1497 Janovi Špetlovi z Prudic. Jeho synové byli Albrecht, Jiří a Karel, museli však i oni pro veliké dluhy po otci zděděné již r. 1501 Kladsko ku koupi samému králi nabízeti, až jeho r. 1502 dosáhl rakouský pán Jindřich ze Štetenberka ze starého rodu Prušenkův, kterýž se od té doby psal hrabětem z Hardeku a Machlandu. Tím spůsobem pozbyl rod Poděbradský posledního panství v Čechách. Čeští kališníci pravili o potomcích svého někdy největšího krále, že to na ně pomsta boží za to, že se zpronevěřili kalichu.

Ještě neslavnější konec vzal krále Jiřího syn nejstarší Viktorin. Byv též od krále Matiáše Uherského o své knížetství Opavské připraven, žil a umřel potom dne 30. srpna 1500 na hradě Těšínském u svého zetě Kazimíra, knížete Těšínského. Jeho syn, kníže Bartoloměj, sloužil potom při vládě v Čechách králi Vladislavovi, jako jeho bratranec, kníže Karel, králi Ludvíkovi.

Roku 1501 umřel králův bratr, Jan Albrecht, král Polský. Jej následoval na trůnu mladší králův bratr, Aleksandr, dosud veliký kníže Litevský, kterým rozlehlé země litevské opět s korunou polskou spojeny byly. Nejmladší králův bratr, Sigmunt obdržel před tím již r. 1499 se svolením stavův českých knížetství Hlohovské ve Slezsku, a nyní přidal mu král Vladislav zápisem r. 1501 dne 8. prosince daným také knížetství Opavské, jehož byl od Korvína dosáhl. Jan Korvín byl banem Charvatským a Slavonským psal se knížetem Opavským až do své, která nastoupila r. 1504. Toto knížetství Opavského co části koruské učinil Vladislav bez svolení českých, jen co král Uherský, čímě se prohřešil na koruně České.

Papež Aleksandr VI. volal roku opět celé křesťanstvo do války proti Turkům, a král Vladislav na takovou pomýšlev hledal prostředkův k ní, obrátil se do všech zemí koruny rozpisoval sněmy a sám do Olomouce Čech přijeti přislíbil, aby se mu pomocí na penězích a na lidech dále nepřijížděl dlouho.

Právní rozepře mezi městy a šle

1502.

Čím déle král Vladislav meškal svým příjezdem do Čech, tím většího sahu nabývala veliká rozepře mezi a vyššími stavy. Každá strana se hodnému vedení pře horlivě připravtu i tam zabrali se do zpytování stského práva a hledali důkazův k dení věcí své. Šlechta, majíc zemské a Karštejnský archiv v moci svžívala v tom veliké výhody. Ale vše to usilování nebylo s to, aby tu na neb tam na druhé straně vnikli do sporných otázek; všecko čeho se dobylo povrchní a nedokonalé, ovšem na městské nežli na druhé straně. jednou roznesla se pověst, že nejdůnější té doby znatel práva českého, po čtyry léta českými deskami vjemuž se nikdo nevyrovnal známojich, mistr Viktorin Kornelivšehrd, jal se psáti ve prospěch proti některým zásadám zřízení zemz roku 1500. Tu povstalo obávání ský nepokoj mezi předními šlechtiskými, kteří již r. 1497 byli toho dže mistr Viktorin s úřadu městopisvržen byl. Jeho posavádní podporopan Zdeněk Kostka z Postupán na Novém Hradě v Chrudimsku sel ho důtklivě a znamě napomínati toho nechal, a litovati jest, že od úmyslu skutečně upustil.

Města sformovala své žaloby, a by v podstatě vždy ty samy, které již r.

pronášeny byly, a stavové šlechtičtí proti nim své odpory kladli. Nelze jest tuto, všecky žaloby měst vyličiti; jen o předních se tuto zmíníme. První a hlavní žaloba byla, že páni a rytíři usilovali stav městský pozbaviti svobody hlasu třetího na sněmích. V druhém článku vedla města žalobu, že páni a rytíři v jejich městské živnosti vkročují, dělajíce na svých statcích slady a vaříce piva, nejen ku své potřebě ale i na prodej, nemajíce na to nižádné výsady; že brání voziti piva z měst na své statky, ale že i poddaným svým nedávají do měst voziti obilí, raději cizozemcům po obcích je kupovati dovolujíce. Města že mají své právo mílové, mocí kterého nikdo na míli okolo nich na venku městských řemesel, živností a obchodův provozovati nemá.

Za třetí žalovala města, že jim pánové a rytíři brání, vkládati sobě do desk zemských pozemské statky svobodné, kteréž se kupovali buď k obci buď od osob městských soukromých, třebas se to i s královským povolením dálo. Jen Pražanům a Horníkům že se toho nebrání.

Za čtvrté viníli Pražané a jiná města stav panský a rytířský, že je ze všelikých jich věcí někdy k zemskému a někdy ku komornímu soudu pohánějí, proti jejich právům a svobodám, kdežto města před těmi soudy o žádnou jinou věc souzena býti mají, než co se týče svobodných dědin, čeledí a uběhlých lidí. Za všechno ostatní že měšťané povinni jsou státi jen před svými purkmistry a konšely.

Znamenati sluší, že již drahně času menší šlechta česká ve zbujnělosti valně překročivši nejenom s lidem selským špatně nakládati sobě zvykala, ale zvláště měšťanům obtíže a všelijaké příkoří činila. Jeden starý letopisec z té příčiny takto na šlechtu žaluje, řka: „Takž se ufasovali divně proti městům, divnými novými právy Rendlovými, že kdyžby zemanín nějaký dal měšťěnínu políček, neříkej jemu nic, než požeň ho na hrad (Pražský) k soudu (zemskému); jakož se to přihodilo hospodáři „u Tváře" podle věže k žitnému jdouc. (Dům „u Tváře" stával na Starém Městě na náměstí v půlnočním pohledí druhý od rohu k Mikulášské uličce. Nárožní dům stával již naproti Krenovskému domu. Nyní na místě toho nárožního a toho domu „u Tváře" stojí veliký dům pod číslem 935.) Byl u něho v podruží nějaký zemanín řečený Kordule (bezpochyby ze Sloupna, známá rodina), velmi potřebný. Toť žena jeho svadila se s hospodářem, a on jí z hněvu nalál, a Kordule byl tomu velmi rád, nebo chudoba utrhla jemu měšec. I pohnal ho proto do soudu zemského: nález učinili páni soudci zemští, aby hospodář dal Kordulovi 10 kop grošův českých, a k tomu o škody aby se s ním smluvil. A mnoho se toho i jiným městům přiházelo, že zemánek přijda do města dal měšťěnínu jako z žertu políček. Jestliže jemu dal zase, a nebyl-li by tu kdo, dívaje se jim, aby z měšťanův byl nebo podruh, již zemánek byl toho vděčen, že naň svědomí (svědectví) nemá, i pohnal měšťěnína z pychu. Tu jezdíc na hrad Pražský, utrácej, meškej své dobré doma, v nebezpečenství na cestě, nežli ta pře konec vezme, v roce neb více, plať řečníku (advokatovi), a nemáš-li naň svědomí (svědka) a neprovedeš-li, dej, co páni nálezem vyříknou. Čistý takový nález, trp a zaplať pohlavek, a potom tě požene ještě ze škod, umluv se s ním atd."

V dalších článcích žalovala města, že pánové a šlechta na svých statcích nové krčmy vysazují, v nichž jsou zlodějské peleše, a městům mající právo popravy že se brání sahati buď na krčmáře neb zločince; dále že množství nových městeček a trhův zakládají ku škodě měst královských, jakož vůbec během 16. století největší část našich městeček povstala, z nichž jen některá k větší znamenitosti došla; — a tak celkem ve třinácti článcích města své tužby a stížnosti pronesla. Se strany pánův a šlechty na některé články ani neodpovídáno, proti jiným zas kladen odpor nejvíce v ten smysl, že pánové a šlechta, jakožto stav nejvyvýšenější v zemi, na svých statcích mohou dělati co chtějí, a že městům, jakožto poddaným králi, nemohou sloužiti staré privilegie a tudíž k platnosti jim býti, když by se jimi chtěla obmezovati svoboda stavu panského a rytířského.

Za to sepsali pánové a rytíři jiných šestnáct stížností proti městům, které vesměs ne tak politického jako policejního obsahu byly. A tak obě strany urputně na svém stály, a nebylo jiné cesty k odstranění různic, nežli aby nejvyšší hlava vlády, totiž sám král, věc tu mocným výrokem rozřešila.

Druhá návštěva krále Vladislava v Praze.

1502 leden — březen.

Král Vladislav zatím v Uhřích měl mnoho co činiti s přípravami k válce s Turky, a vedle toho měl starosti o svou svatbu posavad ještě tajné. Potřeboval peněz na válku, a proto si vzpomněl na Čechy, kde prý různice byly mezi stavy, škodlivé a nebezpečné, které chtěl dříve přetrhnouti. Dlouho volán a toužebně očekáván objevil se konečně v nejkrutější zimě napřed dne 20. ledna 1502 v Olomouci, kamu mu někteří přední pánové z Čech vstříc přijeli. Král tu hned celou radu svou k sobě povolav obecný sněm český na hrad Pražský ke dni 21. února rozepsati dal. Do Prahy přijel potom 29. ledna. Obě strany mezi sebou rozdvojené, šlechta i města, vítali krále slavně jako o závod a hleděli jedni před druhými získati sobě přízeň jeho co budoucího soudce. Královy stavby na hradě Pražském nebyly sice ještě v pořádek uvedeny, blížily se však již k úplnému dokončení a hlučný život dvorský opět se rozléhal na krátký čas po utichlých dvořích královského palácu. Dne 11. února sjel král s hradu do měst Pražských a vsadil nové konšely, což v nepřítomnosti jeho vždy královský podkomoří vykonával; dne 17. února potvrdil stavu panskému jeho lonského roku na sněmu učiněné usnešení o přednosti starožitných rodův panských před novými; v témž smyslu nařídil později, 23. března, o hrabatech z cizích zemí do Čech se vstěhovalých a v České koruně statků nabyvších, že se žádný takový svým hrabstvím nad české pány nemá výšiti, než podle let svých má užívati místa mezi nimi. Dne 21. února 1502 počal obecný sněm na hradě Pražském. Tu napřed po několik dní čtlo se nové zřízení zemské u přítomnosti králově. Byli při tom všickni pánové ze soudu zemského a komorního a po šesti vybraných osobách z každého kraje stavu panského a rytířského. Jenom z měst nebyl nikdo přítomen. Král Vladislav pak celý ten zákonník, který všechnu moc a přednost v zemi stavům šlechtickým odevzdával, slavně přijal a potvrdil, čímž vlastně celá pře měst proti oněm stavům již rozhodnuta byla. V nepřítomnosti měst král za ně ke všemu svoloval, jakožto za své poddané k jeho komoře příslušící, tak že se města napotom bez výminky podrobiti musila pod všecky jakékoli dekrety stavu panského a rytířského. [illegible] méně přece se ještě dále o žalobách [illegible] stran jednalo, a král se vynasnažoval [illegible] říti a smluviti je před sebou přáte[illegible] I nešlo to: města pokládala to za n[illegible] žné, proto že by to bylo nejinak, než [illegible] by se prý vlk s ovcí smlouvati měl.

Konečně král Vladislav dne [illegible] března v úterý po květné neděli k s[illegible] zasedl, aby rozřešil při mezi stavovsk[illegible] stranami. Obě strany zavázaly se, že [illegible] jeho milost královská mezi nimi roz[illegible] kem vypoví a za spravedlivé nalezne[illegible] všickni mají a chtějí přijmouti, obl[illegible] držeti i zachovávati neporušitelně. [illegible] pak úřad rozsudího na se vzal řka: [illegible] vázáni jsme vysoce, zůstaviti každého [illegible] právích a svobodách; v tom nevezm[illegible] jedněm, ani dáme druhým." Králův ro[illegible] dek byl však osudný. Napřed čteno [illegible] královo rozhodnutí o žalobách měst. O [illegible] ním článku, týkajícím se hlasu měst na [illegible] mích, rozhodnuto, že při volení krále, [illegible] vyzdvižení vojen ven ze země pro [illegible] třeby krále a země a při svolování b[illegible] mají města ovšem hlasu svého na [illegible] mích svobodně užívati, ostatně nic. O[illegible] ní články pak městských žalob ves[illegible] rozhodnuty jsou ve prospěch stavu p[illegible] ského a rytířského. Potom následoval [illegible] sudek stran stížností panských a šlec[illegible] ckých, a tu ve všem opět vyhověno [illegible] právě jmenovaným stavům, tak že [illegible] stům odňata byla i všecka moc popra[illegible] nad lidmi urozenými, a zostřena jest k[illegible] tost zákona o porobě obecného lidu.

Čtení rozsudku trvalo dost dlouho, [illegible] tvářích pánův a šlechty viděti bylo [illegible] selost a zářící zraky jistého vítězství, [illegible] tvářích poslův městských žalost a hn[illegible] Šlechta vysokými hlasy chválila a dě[illegible] vala králi za spravedlivost, ale mě[illegible] odsouzená i zarmoucená pravila p[illegible] „Králi milý! dejtež nám naše majest[illegible] kteréž jsme vám ukázali na naše sv[illegible] dy, ať půjdem domů", a s tím se roze[illegible] Král porozuměv, že by zlé bylo, [illegible] Pražanům: „Nedáváme toho rozsudku [illegible] dné straně, než při sobě jej zůstavujem[illegible] Král tedy vzal svůj rozsudek nazpět [illegible] listina toho rozsudku zůstala bez král[illegible] ského potvrzení i bez datum nebyvši [illegible] komu a nikdy vydána, ačkoliv pánov[illegible] rytířstvo všemožně o to usilovali, [illegible] řádně stvrzena a vydána byla. Něk[illegible] poslové měst, jako mezi jinými také K[illegible] nohorští, hned uslyševše takový krá[illegible] rozsudek, zdvihli se a domů se roze[illegible]

Vladislav poznával v tom věrážku a lehkost jemu učiněnou, v den po soudu dal dotyčným měsáti důtklivá psaní, žádaje, aby hlově za to ve svých obcích pobyli.

Čeho bylo viděti, že král v tom m jednání hlavu ztratil a že všeho úmysly jsou zmařeny. Přišel , aby rozbouřené mysli upokojil. ám rozbrojův neuklidil a kyselostí il, ale ještě jich přimnožil a přiěstu, nejvěrnější tehdáž jeho podakořka němým spůsobem se od vrátila, — a to ho dojímalo velice; evěda sobě rady ani pomoci, opuna to, 31. března 1502, náhle Prakomonstvem svým, bez hluku a vy, a pospíchal po devítinedělní zase do Uher. Tím zůstavil Čeným sobě.

oho účele přece dosáhl na sněžském, a to důležitého. Stavové mu vybírání zcela nové daně, totiž s hlavy na válku Tureckou, a to otně, že mezi sebou v ochotnosti . Bez výminky všickni stavové ostva českého se té dani podrobili, n jest k tomu cíli popis veškevatelstva v zemi, z kterého se ta bírala. Do Svatodušních svátkův oku 1502 měly peníze vybrány, u ch hejtmanův a na radnicích krám měst uloženy a od zvláštního přijaty býti, kteryžto výbor těmi nikam hýbati neměl, než na lidi , kdyby král svou osobou jeti uti ráčil proti Turkům.

se na tom sněmě za přítomnosti pět zase o srovnání kališníkův kou stolicí jednalo. Kališníci sepodali králi zvláštní pamětní spis, své žádosti a tužby určitě, pravjasně vyložili; však Řím zůstal t a jakoby kámen do vody hodil, zase utichlo.

m tohoto roku 1502 dospívaly k konci a dílem i dovršeny jsou v vě znamenitá stavitelská díla, totiž velkého Karlova mostu a královského paláce na Pražském. Řečený most byl drahně velkých vod a třenic ledu tak poli, že mnohé oblouky spadly a lidé o dřevěných mostnicích přes meložených sem tam choditi a jeti Letošního roku konečně dne 20. e založili klenutí posledního ještě zbořeného oblouku a v den sv. Rufa, 28. listopadu, šťastně je zavřeli. Však úplné dostavení mostu kladou naši kronikáři teprv na den 22. června následujícího roku 1503. Mistr Beneš Lounský, starší kamenické huti na hradě Pražském, zavřel zas slavné klenutí nad velikým sálem, kterýž Vladislavovským sluje, dne 23. září 1502, a v samý předvečír sv. Václava, 27. září, stavbu celého královského palácu dovršil.

Kterak se města vzchopila a k odporu proti šlechtě postavila.

1502 květen — listopad.

Města utrpěla sice svým odsouzením a ponížením ránu velikou, však nikoliv smrtelnou ani omráčivou; teprv se v nich vzbudil život; vzpamatovavše se, pocítila svou hmotnou sílu a upevnil se v nich silný úmysl, že se šlechticům nikoliv nepoddají. Prozatím vypukl opět největší hněv jejich na hlavního spůsobitele jejich odsouzení, na královského prokuratora, rytíře Albrechta Rendla z Ušavy, který co skladatel nového zemského zřízení i co řečník při soudu hlavně a vítězně provedl svou zásadu o svobodě stavu panského a rytířského a nesvobodě lidu městského. Příkré rozumování politické, které s danými činiteli nepočítá a jen jakousi svou ideu provesti chce, neukazovalo se jak za starých tak i za nejnovějších časův spasitelným; a to zavedlo i toho jinak tak rozumného a šlechetného muže na tuto cestu, která vedla jen k událostem na nejvýš politování hodným. Nyní nebylo nadávky, která by se mu ve městech nebyla dávala. Byl při svém rozumování na tu okolnost zapomněl, že města, ačkoliv ovšem byla královské komoře poplatná, měla svou zvláštní a samostatnou moc válečnou, která se válečné moci šlechtické směle mohla rovnati a nikoliv se jí báti neb štítiti. Však města česká brzy poučila celý svět, že nikoliv nemusela aniž pak mínila podrobiti se pod panství a vůli pánův a rytířův.

Dne 2. května 1502 byl v Praze valný sjezd všech královských měst, která k jednotě náležela. Tu se umluvila, kterak si mají počínati, se brániti a kterak sobě vzájemně pomáhati. Především ale přijata jest zásada, že města připravivše

se k důkladnému odporu, každé příležitosti varovati se budou, kde by sama první příčinu k ústrkům a půtkám zavdati mohla.

Jednota městská chovala v běhu tohoto roku do 8000 lidu branného, a mluvilo se, že měla v úmyslu, počet ten na 14.000 rozmnožiti, aby prý, kamkoli se vrhne a dorazí, neměla se obávati ani škody ani lehkosti. Naproti tomu byla tehdejší moc pánův a rytířův nad očekávání klesla, tak že na příklad v celém Plzeňsku sotva 100 jízdných dobře oděných do pole postaviti se mohlo. Ve městech se zmáhal duch vždy víc a více; staří a mírumilovní museli v městských úřadech postupovati míst svých pokolení mladšímu, smělému a bojechtivému; ve všech myslech (praví Palacký dále) braly prý vrch nové myšlenky, nová zdání a mnění, i nové záliby, jimž odpůrcové spíšali „pikhartství", ačkoliv ono s náboženstvím snad nic činiti nemělo. A takto se tužila a silně postavila města, aby na vše připravena byla, kdyby se jim následkem králova rozsudku nějaké násilí mělo činiti. Pražané pak mezi tím míchali se do pohraničních válek na hranicích bavorských, pasovských a rakouských proti Němcům. Tyto pohraničné půtky zvláště s Bavory vlastně ustavičně trvaly, jmenovitě pánové bratří z Gutštejna a rytíř Heřman z Janovic nedali přilehlým bavorským krajinám nikdy oddechnouti. V měsíci červnu 1502 někteří Pražané ohlásili císaři Maximilianovi a jeho poddaným válku listem odpovědným do Cáhlavi poslaným, a činili škody v krajinách vojvody Jiřího Bavorského a biskupa Pasovského.

Při všem duchu bojovném byla města přece vždy ochotna, podávati se ku smlouvě se stavy šlechtickými, žádajíce, aby vše bylo uvedeno zase v ten stav, jaký byl před rokem 1500. Pánům a rytířům velmi vypínavým nezdálo se upustiti od svých předností, i pravili, že těch svých nových práv za nové nemají, než což od císaře Karla až do nynějšího krále jest držáno. Král sám dověděv se o tom, že si města přejí smluviti se se šlechtou, uložil sněm ke dni 11. listopadu 1502. Však to k ničemu nevedlo, vyšší stavové vždy svou pýchou a hrdými odpověďmi města uráželi a zápis toho sněmu těmi slovy do desk vložili: „jestliže by kdokoli chtěli nás neb kterého z nás mocí tisknouti od rozsudku krále Jeho Milosti, že všecken panský a rytířský stav p vazkem práva obhajování máme kové sobě vespolek pomáhati a se opouštěti." Města proti tomu os se veřejně: „že nápotom nebudou sněmy jezditi, ani k čemu svolova jim stanou jejich první svobody a p

Tak se dovršil rozstrk mezi m vyššími stavy, a nikde již nekynula je, žeby se to pokojně urovnati a mohlo.

I stály nyní dvě politické strany chách proti sobě, šlechtická a mě vláda byla v rukou šlechty, a kdy sta stála v odporu, byla to vláda strannická. Na štěstí však postrádal vláda hmotné moci a podpory a t mým také mravní moci a vážnosti ně vzpoury a odboje tudíž ani n utlačiti ani potrestati nemohla. sice stály hotové k boji proti sob na stráži, ale skutečnému boji obě vě se vyhýbaly. Páni ostýchali se d města křiklavým užíváním a prová oněch práv, kterýchž jim města po soud zemský zas mírnil se v pohán stavu měšťanského. Tím způsobem se mír ve vlasti, ovšem ozbrojený, během času jiné události pozornost bě obracely, rozbouřené mysli na stranách poněkud se ukojily.

Kterak se král Vladislav oženil, pro kům válku vedl, nové úředníky v Č jmenoval.

1502 — 1503.

Konečně se králi Vladisla podařilo se oženiti. Byl již tři n oklamal, již mu bylo 46 let a mezi mi na okolních dvořích královsk knížecích žádná jeho již nechtěla. šel nevěstu v dalekých končinách Pyrenejskými horami. Byla to dcera hraběte Gastona Kandals Kateřiny hraběnky z Fuxie, tedy p vnučka někdy Marie Orleanské, Francouzského krále Ludvíka XII., hožto dvoře tato Anna od mládí vána byla. Král Francouzský v tuto nevěstu do Benátek. Král V slav, chtěje nevěstě slavně vstříc ti, vyzval také pány české již 6. 1502, aby také naproti nevěstě, s doucí královně, vstříc vyjeli a sv slavili. Asi mnozí uposlechli toho

ti ale jako král Vladislav svým ustavi-
bým přebýváním mimo České království
Čechům již se byl odcizil, tak i v Čechách
ho ženění považováno bylo také téměř
událost cizí a zahraničnou. Nevěsta
ozdívši se, přijela teprve v září 1502
Uher, byla 29. září v Královském
Bělehradě na království Uherské ko-
nována a potom teprv asi 6. října sla-
la se svatba v Budíně.

Tato královna Anna, jakožto Fran-
uzka v předsudcích proti Čechům vy-
lována, bála se do Čech jeti, a v skutku
yla to jediná královna Česká nekorunо-
aná, která země České nikdy neviděla.
yla prý velmi tlustá ale jinak rozumná,
moudrým hospodařením hleděla důcho-
králové do lepšího pořádku uvesti.
svatbě podnikl král Vladislav
kutečně také válku proti Turkům, a sice
dosti dobrým prospěchem. Po královské
atbě prý táhlo královské vojsko do
lhar vítězně až pod město Nikopol, a
ě porazilo Turky dne 2. července 1503
Jajec, pevnosti v zemi Charvatské.
ýť před tím již Benátčané, Vladislavo-
spojenci, s Turkem mír učinili a Vladi-
av na další peněžitou podporu od papeže
ději ztratil, pustil mimo sebe úmysl
hnouti osobně do boje, i raději u své
nželky zůstal hledaje také míru, který
ak teprv 20. srpna 1503 a to na sedm
t uzavřen byl. Někdo neví, co se stalo
berní na tureckou válku v Čechách se-
anou pod tou výminkou, kdyžby král
obně táhl do boje.

Pan Jan Jenec z Janovic, byv
od krále Jiřího r. 1470 za nejvyššího
rkhrabí ustanoven, již 32 let tento nej-
ší úřad zemský bez úhony zastával.
ní byl již starý i tlačil se na jeho
sto pan Jindřich z Hradce. Jemu
vší složil tedy r. 1502 nejvyšší purk-
abství. Pan Jan ze Šellenberka
, který také již od r. 1479 zastával
řad nejvyššího kancléřství a proto vět-
z dílem okolo královy osoby v Uhřích dlí-
musel, přál si postoupení v úřadě na nej-
ší komornictví, které dosud zastával na-
řečený pan Jindřich z Hradce; na
yšší kancléřství konečně tlačil se pan
lbrecht Libšteinský z Kolo-
rat, dosud hofmistr dvora královského
Čechách. Byl totiž velmi ctižádostivý,
hofmistrovství české, když král větším
em v Uhřích přebýval, málo jej za-
stávalo. Tito mužové sezvali proto
ky své přátele, aby své prosby o ty
úřady u krále jednohlasně přednesli, a
sestavena z nich celá deputace, která
s řečenými kandidaty do Budína jela a
také dle přání pořídila. Již v měsíci lednu
1503 byl Jindřich z Hradce nejvyš-
ším purkhrabím, Jan ze Šellenber-
ka nejvyšším komorníkem a Albrecht
z Kolovrat nejvyšším kancléřem.

Starý pan Jenec z Janovic toho
času, když nejvyšší purkhrabství s sebe
složil také, jsa dosud kališníkem, k řím-
skému vyznání přestoupil odřekna se ka-
licha. K tomu cíli dal svedl jistý mnich
Dominikán od sv. Klimenta na Starém
městě Pražském, což kališníkům velmi
proti mysli bylo. V rok na to, totiž 20.
dubna 1503 pan Jan Jenec umřel, a
byl u sv. Klimenta, v kostele těch Domi-
nikánův pochován. Přišli tam i konšelé i
starší obecní Staroměstští k jeho pohřbu.
Zmíněný mnich měl prý se k nim velmi
přívětivě a dal jim pozdravení sňav čе-
pičku s hlavy; oni mu však nepoděkovali,
mrzce naň hledíce. Nebožtík byl sobě velmi
přál, aby jméno i erb po něm, jakožto
posledním mužském potomku jeho rodu,
přenešeny byly na manžela sestry jeho
Anešky, rytíře Jana Špetla z Pru-
dic a na Žlebích. To se stalo, avšak
rod potomních pánův Špetlův z Janovic
vymřel také již v běhu tohoto 16. století.

Nově povýšení tři nejvyšší úředníci,
ač svých povah nezměnili, přece v jistém
ohledu takořka novou vládu zavedli, a to
hlavně působením pana kancléře, Al-
brechta Libšteinského z Kolo-
vrat, syna Hanuše z Kolovrat někdy
probošta kostela Pražského. Ten pracoval
o opravení a vztýčení kleslé moci krá-
lovské jednaje po královsku a jménem
královým i bez jeho vědomí, maje při tom
i hrubé sobecké úmysly. Neznal bohužel
nic pilnějšího, nežli potlačení kacířův,
čímž zase na novo povzbudil nešťastné
náboženské půtky, před 18 léty stíží uti-
šené.

Další výtržnosti pánův Šlikův.

1502 — 1504.

Nález krále Vladislava, daný v Kutné
Hoře r. 1497 ve při pánův Šlikův s je-
jich many, městy a poddanými, nezkrotil
ani na krátkou chvíli spupnost těchto
urputníkův. Chtěliť vždy jen neobmezeně
panovati v kraji Loketském, kterýž drželi
zástavou od krále. Šebestian Šlik,
divoký násilník, jemuž po otci náležel

Loket, město ovšem královské, chtěl všemi prostředky s něho setříti ráz královského města. Maje sobě r. 1497 přisouzenu moc nad klíči města, dával městské brány libovolně otvírati a zavírati třeba na celé dni, aby si tak měšťany vůli své povolnějšími učinil; radě městské právo popravy popíral, sám jí koušely sázeti chtěl, bez jeho vůle neměl nikdo ani do města přijímán, ani v něm trpěn, ani z něho propouštěn býti; od soudu městského mělo odvolání k němu jíti a nálezy jemu ku potvrzení podávati se atd. Jeho ukrutnost a surovost, jak s těmi měšťany zacházel, žádných mezí neznala. Jakož pan Šebestian s měšťany Loketskými, tak jeho bratranec Mikuláš Šlik na Falknově nakládal se zemany a many kraje Loketského: sahal jim do samosprávy královského manského soudu v kraji tom, a zastavil konečně násilím zasedání jeho. Král Vladislav r. 1502 z Čech vyjížděje v každém kraji nové hejtmany ustanovil; kraji Loketskému pana Jindřicha z Plavna za hejtmana dal; avšak páni Šlikové odepřeli mu svého uznání a poslušenství, což ovšem také Pražané a ostatní královská města činili. Loketští majíce všechnu příčinu, aby s Pražany drželi, činili Šlikům vzdory kde a jak jen mohli. Pan Šebestian Šlik dal jim 21. října 1502 z úmyslu jednu baštu vypáliti, která městu hlavně za obranu sloužila; měšťané ji zase znova postavili, a dne 14. prosince 1502 s many svého kraje v zápis na společnou obranu vstoupili. Dne 3. ledna 1503 také Karlovarští k tomu zápisu se připojili. Páni Šlikové znamenajíce, že vším tržzněním město Loket sobě nepodrobí, umínili si provesti to násilím, brannou rukou. K tomu cíli příznili a spolčovali se se sousedními šlechtickými rody, aby ve svém úmyslu neměli od nich překážky. I dařilo se jim. Napsán jest pohrůžčivý list měšťanům Loketským v tom smyslu, že se na ně dorazí, nepřestanou-li pánům Šlikům příkoří činiti, a dne 20. listopadu 1502 přivěsilo i skutečně desatero pánův, Tém a z Koldic, tři páni z Gutštejna, čtyři páni z Veitmile, Vilém z Ilburka a j. pečeti své k řečenému listu. Avšak vypínavost a neskrocená vášeň pánův nedala úmyslu Šlikův dozráti ve skutek. Na Karlovarské tvrzi, z níž ještě městská hlásná věž tam pozůstává, slavila se dne 6. února hlučná svatba šlechtická, i sezváno bylo dralině panstva z celého okolí. Avšak mezi tance se večer z nenadání sváda a tak ka mezi urozenými tanečníky, že Šebestian Šlik a Šeb Pflug z Rabšteina hned sáhli a vespolek se poranili. Po i několik lidí a celá společnost ná rozprchla se náhle u velikém

Na útěku byli bratří Hanu bestian Pflugové od Šli lidí zajati a na Loket přivedeni. o tom bratří Jan a Wolf z G na, kteří byli Pflugy namluvili svatbě; proto se zdvihše na Lo aby s Pflugy dobrovolně jejich leli. Pan Šebestian Šlik vin Pflugy z vraždného úmyslu, k ketským měšťanům, aby je vsadi že, v čemž oni ovšem neuposl Avšak brzo se shlukio znamenit v počtu 5000, dne 9. února p ktem. Byli v tom lidé staršf z Gutštejna, Krištofa, cha a Jetřicha, synův to ně Buriana z Gutštejna, též branná ce jejich. Jiřího Všerubs Gutštejna, pánův Pflugův, krajského hejtmana Jindři Plavna. Takové moci nemohš odolati propustili zajaté na svobo ho povstal nyní velikánský so strany se zavázaly, že se postav mornímu soudu v Praze k sv. totiž 11. listopadu 1503. Však dř za příčinou žalob, kterými obtěž všechen čas tu krále, tu nejvyšš úřady, s jedné strany Šlikově, měšťané Loketští, sročeni byli také tito, totiž určen jim termín před řečeným komorním soudem Svátostí, t. j. 28. dubna. Sešli se ovšem všickni na Pražském hra tu se stalo, že bratří Jindřich Wolf z Gutštejna jdouce p čanech pana Šebestiana potkali. I vytáhše zbraň proti n se ho stíhati. Pan Šlik utíkaje ztratil vak svůj s listinami k je potřebnými. Tu ovšem sešlo z před soudem a byla tedy i tato k svatému Martinu odročena. A Vladislav ztrativ již trpělivo díl, aby ta celá rozsáhlá pře k zemskému soudu podána, a tam sněmovního, 3. října 1503, rozhod la. Pro roztržitosti tehdejšího s zasedal téhož dne zemský soud, ští, kteří se byli k němu dosta

domů propuštění jsou. Myslili pak, že k tání o zv. Martině u komorního soudu již nepotřebují přijíti, a to bylo příčinou, že pánům Šlikům potom bylo proti nim právo dáno. Takovým během této pře byl král Vladislav již velmi rozčilen, i vyšel od něho z Budína 17. prosince 1503 list k manům a měšťanům Loketským i Karlovarským, kterým jim dovolil, brániti se společně násilím a křivdám, kteréž by je potkaly, a také aby k tomu listu připojené pohrůžčivé psaní sami pánům Šlikům dodali. To psaní nesla deputace pěti osob, tří rytířů z manův a dva měšťané Loketští, dne 4. ledna na hrad Loketský, aby je panu Sebestianovi Šlikovi dodali. Ten ale zdráhal se přijmouti takové psaní, leč by mu královským poslem bylo dodáno. Při tom dal se do svády s jedním z manův, rytířem Otou ze Šparneka. Slovo dalo slovo, a pan Šebestian rozezlen sáhl po tesáku, jejž pod rouchem nosil po boku; rytíř Šparnek to vida, postoupil sice, ale tasil meč k obraně. Tu pan Šebestian hrozným křikem, jakoby ho vyslanci již zabiti chtěli, nejen všechen svůj lid na hradě ale i celé město zbouřil, jehož brány dal rychle zavříti. Šparnek uteki a skryl se; hledali ho všude, ale on v noci se zdí městských dolů se spustiv z nebezpečenství života vyvázl. Pan Sebestian Šlik chtěl, aby mu měšťané Loketští pomohli a pomstili křivdu, kterou mu, jak pravil, rytíř Šparnek prý učinil. Však měšťané toho odepřeli, ano umínili si, že trhaného brániti budou. Pan Šebestian proto zuřil, a vida, že měšťané i manové se jak nejlépe mohou ozbrojují, poslal i on nejen ku strýci svému, Mikuláši Talknovskému o pomoc, ale i tak mnoho se zapomněl, že se neostýchal, i jiných knížat Saských s pomocí do Čech volati. Dostal jí s obou stran, a válka mezi stranami v polovici měsíce ledna 1504 vypukla. Manové i měšťané Loketští a Karlovarští dobývali hradu Loketského, z kterého do města stříleno. Loketští žádali také za pomoc Pražanův, že nenáleželi do jednoty měst královských, neobdrželi jí. Šlikové měli na radě hrannou pomoc saskou, a že hrad od městem panuje, podařilo se jim také, město opanovati a do 70 domů v něm sáliti, při čemž i mnoho měšťanův o život přišlo. To se stalo v ty dni před vyznicemi. Šlikové městu Lokti a odjatým manům hojných statkův pobrali. A nyní byl znovu soud. Přemožení měšťané a manové podali hned k zemskému soudu žalobu na Šliky, že tito povolavše cizozemce pustili oheň v zemi a vytiskli je mocí ze statkův jejich. Šlikové měli se 28. února 1504 před soud postaviti; oni ale položili jinou žalobu na odpor, vinice druhou stranu ze zprotivilosti a zpoury. Zemský soud ustanovil, aby se obě strany bez dalšího průhonu dne 4. června se všemi svými právními průvody, nehledajíce dalších omluv ani odtahův, k soudu dostavily ku konečnému rozsudku, a to pod upadnutím v pokutu, která uložena byla zemským zřízením na veřejnou moc a násilí. Spolu však nařídil zemský soud také, aby všickni ti, kterým v poslední válce statky, tvrze a pozemky byly odňaty, v ně zase nejdéle do dvou neděl uvedeni byli.

Když přišel den soudu, pan Sebestian Šlik nepřijel, ale dal v Praze nestání své omluviti nemocí, a do Budína králi Vladislavovi psal, že mu křivdou jest, aby stál před soudem zemským, před soudci jemu na mnoze prý nerovnými, odvolávaje se jako jeho otec Jeroným před léty (1486) na podvržená privilegia prý od císaře Sigmunta vydaná, která již zemským zřízením za neplatná vyhlášena byla. Žádal tedy krále, poněvadž prý v Čechách nemůže spravedlnosti dojíti, aby aspoň do králova příjezdu do země poručen byl Saským knížatům v ochranu. Taková vypínavost, která užívati chtěla podvodu k vytržení sebe z podrobenosti nejvyšších zemských úřadův, krále Vladislava ovšem velmi zle dojala, i poslal on toto Šlikovské psaní pánům zemským soudcům. Proto nejvyšší zemský soud vydal na Sebestiana Šlika a jeho spoluvinníky takový nález, že udaná příčina jeho nestání k soudu leží jest, že nařízené jemu však nevyplněné vrácení statkův manům a měšťanům odňatých za neposlušnost se pokládá, že jeho tupení nejvyššího soudu zemského za zprotivení a zpouru považovati sluší, že tím vším upadl v pokutu, která dle zřízení zemského na moc a násilí vyměřena jest. Manům a měšťanům Loketským a Varským dán takový nález: poněvadž oni o svou čest stáli, Šlikovými nároky na dobré pověsti neutrpěli, mají ve své statky bez prodlení zase uvedeni býti. Nyní záleželo na vládě, aby tyto nálezy nejvyššího soudu provedla a ve skutek uvedla; avšak tu se ukázala slabost její. — celý rok mi-

nul, ačkoliv se král často dotazoval, nežli nejvyšší purkhrabí pan Jindřich z Hradce pro dopomožení práva na zprotivilé Šliky celou zemí hnul. Spupný padouch, Šebestian Šlik, seděl pokojně na svém hradě Loketském, a komu mělo se dopomáhati práva, marně na to čekal.

Vladislavův mandát proti českým bratřím.

1503.

Velké svízele v celé zemi způsobil nově vyšlehlý fanatismus katolických pánův, kteří seděli při vesle tehdejší vlády. Zvláště smutné pověsti v tom ohledu došel nový kancléř, pan Albrecht Libštejnský z Kolovrat, který se na kacíře dělal pravou metlou Boží. Chtěl se tím zvláště nové české královně Anně zavděčiti. Stýskávala sobě totiž, když jí domlouváno, aby také do Čech jela a tam se korunovati dala, aby tím nabyla práva k věnu Českých královen. Jeti do země, kacířstvím zprzněné, bylo jí příliš protivné. Pan z Kolovrat a jeho katoličtí druhové mezi nejvyššími úředníky zemskými chtěli její svědomí uchlácholiti, a zase začali s Římem vyjednávati o smíření kališníkův s církví, ovšem zas marně, jako již kolikráte před tím. V měsíci červnu 1503 zajelo o to zvláštní poselství katolických pánův ku králi do Budína. Nicméně proti kališníkům, v jichžto rukou vždy ještě byla převaha moci v zemi České, nemohli i nejfanatičtější katolíci králi raditi, aby nastoupil cestu přísnosti; za to měli to tak zvaní Pikharti, to jest bratří čeští odnesti. Pikhartství však nerozumělo se tehdáž v Čechách pouze odchylování se od církve obecné, ale všecko, co zapáchalo novotou ve smýšlení obecném a co se proto stavělo proti starodávnému smýšlení jak v oboru církevním tak v politickém. Tím doufali pánové zemdliti a poraziti i kališníky i odpor ve městech, kterýž tato stavěla proti novým právům šlechtickým. Byly o to kruté hádky před králem, když pánové vedli řeči o potřebě, aby všickni, kteří se od obecné církve uchylují, ze země vykořeněni byli, aby prý Čechy přestaly býti úrazem a pohoršením pro celé pravověrné křesťanstvo ve staré Evropě. Král byl u velikých nesnázích a neuměl se rozhodnouti, když dva nejpřednější pánové z poselstva Českého, Vilém z Pernštejna a Jan ze Šellenberka, katolíci rozumní a mírní, bez obalu se vyjádřili, že pronásledování pro víru vůbec neschvalují, a také že si umínili, na svých statcích nikomu nedovoliti, někoho z jejich poddaných pro jeho náboženství tryzniti aneb utiskovati. Tu se do toho vložila královna Anna, jsouc v pokročilém těhotenství, a ve spojení s kancléřem Albrechtem z Kolovrat a s přední politickou hlavou svého národu a věku, panem Petrem z Rosenberka, tak dlouho na krále, svého manžela, dorážela, že konečně vydal dne 5. července 1503 v Budíně mandát prozatím Pruze a městům královským v Čechách a na Moravě, aby žádných Pikhartův mezi sebou netrpěli, a kteří by tam nalezeni byli, aby je mocí k víře katolické přimutili anebo ven ze země vypověděli. Tento mandát týkal se tedy jenom obyvatelův měst královských jakožto bezprostředních poddaných krále Českého. Kancléř Albrecht z Kolovrat s největší horlivostí jal se hned tento upalovací mandát do všech měst královych rozesílati.

Tímto mandátem král Vladislav sfmě nových různic a rozdvojení do Čech uvrhl; kališníci, ba i katolíci mnozí jen s odporem a nevolí tento mandát přijali. Čeští bratří ne tak učením jako svým chováním byli sobě hojně přízně u šlechty získali. Šlechta v nich seznávala své nesprávnější, nejtrpělivější a nejpilnější poddané, a bylo zvláště několik vysoce urozených paní, které se jich věrně ujímaly, jako před husitskou válkou Husitův, mnohé znamenité paní při dvoře krále Václava IV., mezi nimi i královna Žofie. Nyní to byly paní Johanna z Krajku, manželka pana Jana ze Šellenberka, na Mladé Boleslavi, paní Johanka z Liblic, manželka pana Viléma z Pernštejna, na Pardubicích, o kterých jsme již mluvili, paní Kreacencie Zmrzlíkova ze Svojšína na hradě Orlíku nad Vltavou a nezadlouho na Moravě Marta z Bozkovic, sestra znamenitého Ladislava z Bozkovic na Moravské Třebové a někdy Jaroslava z Bozkovic, za krále Matiáše ve Vídni neprávě stětého, nyní manželka pana Jana z Lomnice, nejvyššího komorníka moravského, která umřela r. 1510. Paní Kreacencie Zmrzlíkova obdržela od kněze Jana Bechyňky, mezi kališníky velmi váženého, psaní na potupu a zosklivení bratří českých, a ona na ně dala

lpověď r. 1504 plnou rozumu a citu žen-
ského i křesťanského pospolu. Jestli tu
lpověď sama sepsala, náležela by mezi
ejváženější spisovatelky vůbec. Marta
Bozkovic zas ujímala se českých
ratří znamenitým listem králi Vladisla-
ovi podaným a podstoupila pro něj uče-
nu i prudkou hádku nejen s proboštem
ustela Olomouckého, Augustinem Kaese-
brotem, ale i se znamenitým pánem Bo-
huslavem z Lobkovic.

Mezi tím král Vladislav staraje
se aby svou vůli provedl a přece do pan-
ství pánův českých nesahal, rozepsal
sněm obecní český ke dni sv. Jeronyma,
30. září 1503 do Prahy, aby se na něm
o vymítění pikhartství v celé zemi jed-
nalo. Dříve však již někteří horliví zemští
úředníci, sami kališníci, aby se králi za-
chovali, počali jeho mandáty přísně pro-
váděti; pan Albrecht z Leskovce,
podkomoří zemský, kališník a bezpro-
střední představený měst královských,
počal svou práci ve Vodňanech, potom
v Písku a tak dále v jiných městech,
dávaje Pikharty zatýkati a žalářovati.
Také pan Bohuslav Kostka z Po-
štupic, nejvyšší mincmistr, doma o-
chránce bratří a sám podezřelý, že se k
bratrům přiznává, musel v Kutné Hoře
přísně vyšetřovati každého, o kterém bylo
domnění, že bratrům přeje; pan Miku-
láš mladší Trčka na Lichtenburce,
posud jeden z náčelníkův strany kališni-
ské, počal horlivěji než kterýkoli kato-
lický pán bratří pronásledovati. Ti, kdo
takové počínání nechválili, a bylo jich
velmi mnoho, drželi se zticha. Však se
také zároveň v zemi roznášela pověst, že
by pronásledování bratří bylo jenom za-
pětek pronásledování pro víru, a že, kdy-
by se ten pokus podařil, brzo také na ka-
lišníky dojde. Takového domnění, kdyby
se rozšířilo, lekla se strana katolická,
mocí v národě u velké menšině. Sjeli
se tedy katolíci na počátku měsíce září
v Plzni i učinili zde mezi sebou zápis
podivný, v kterém stálo: že poněvadž král
jeho milost ráčil to předsevzíti a Pikhar-
ty ve svých městech netrpěti, oni také
sobě slíbiti, netrpěti jich pod sebou; a
jestli žeby Pikhartí aneb kdokoli podle
nich (mířeno na pana Viléma z Pernšteina
a na Jana z Šellenberka)) chtěli mocí uti-
skovati je, katolíky, od církve svaté, že
sami opouštěti nemají do hrdel a
statkův svých; také kdyby Pikharti na
stranu kališnickou měli sáhati, že jí také
opouštěti nemají, a to až do příjezdu krá-
lova do země a jich, katolíkův, srovnání
s kališnickou stranou. Divná věc! jakoby
bratří chtěli mocí někoho v zemi od ná-
boženského vyznání tlačiti, a potom ta
licoměrná péče o kališníky!

Tu přijel do Prahy pan kancléř, Al-
brecht z Kolovrat, co posel kato-
lické strany, pravě, co prý se plaší kališ-
níci? vždyť katolická strana nic zlého
proti nim neobmýšlí. Avšak osten nedů-
věry zůstal, a když měl býti zahájen
sněm o sv. Jeronymu, celá strana kališ-
nická oddělila se od katolíkův. Katolíci
sněmovali na hradě Pražském, kališníci
však shromažďovali se na Staroměstské
radnici. S poslednějšími sněmovali též
dva katoličtí pánové, Vilém z Pern-
šteina a Jan ze Šellenberka, jež
katolíci na hradě nechtěli mezi sebe pu-
stiti. Celé sněmování dálo se tenkráte
pouhým poselstvováním mezi královským
hradem a Staroměstskou radnicí. Roko-
valo se dle vůle královy o českých bra-
třích; jedni radili k mírnosti, druzí, kato-
líci, ku přísnosti dle králova rozkazu.
Bylo to jednání bouřlivé a fanatismem
rozkvašené. Konečně uzavřeno většinou
hlasův, že sbory a schůze českých
bratří mají se všude zastaviti, kostely
a sborové domy jim vzíti a k jiným potře-
bám obrátiti; o novém roce 1504 mají pak
starší jejich postaveni býti před pány, ry-
tíře a Pražany, také před mistry a kněží
Pražské, ne k hádání, ale k naučení, v
čem by scestní byli; nebudou-li chtíti na-
praviti, to jest bludův svých se odříci,
nemají jich pánové pod sebou je trpěti,
ale od sebe je hnáti jakožto lidí prý zlých,
bludných a nekřesťanských.

Král Vladislav již dříve byl přikazoval
jak kapitole Pražské tak i administrato-
rovi konsistoře pod obojí, mistru Pav-
lovi ze Žatče, aby kněžím svým po-
roučeli kázati proti Pikhartům a oznamo-
vati lidem, že „bludové jejich křsťanstvu
jsou mnohem škodlivější nežli Turci,
poněvadž ani o bohu, ani o svátostech kře-
sťanských, ďábelskou zlostí prý pojati
jsouce, dobře nedrží ani smýšlí“ atd. Ná-
sledek takových kázaní byl ten, že lid na
mnohých místech, kde českých bratří ani
znali, ani kdy viděli, v nebezpečné míře
na ně byl rozvzteklen. A což činili bratří?
inu jejich starší všelikým spůsobem hle-
děli umírniti bouři proti nim se zdvihající,
utíkali se s pokornými prosbami ku králi
a také obšírný traktát vydali český i la-

tinský, skládajíce něm vyznání víry své. Avšak králi Vladislavovi nebylo i to všecko dosti přísné, co na sněmě proti nim usnešeno bylo, a vypravil Mikuláše Trčku mladšího a rytíře Sigmunta z Chmelnic z Budína 20. prosince 1503 do Prahy se zvláštním naučením jak ku Pražanům tak ke všem stavům kališnickým. Přišli do Prahy tito dva rytíři, právě když o novém roce starší jednoty bratrské měli před Pražskými mistry postaveni býti.

Pražané a konsistoř pod obojí přáli sice sobě, aby se zmáhání počtu bratří českých zastavilo, bojíce se ovšem, že se tím jednomyslnost v národě ještě více ruší ale takových přísností, jakých král nařizoval, nikdy neobmýšleli, protože příliš upomínaly na spůsoby Římské inkvisice. Když měli tedy starší bratří do Prahy postaveni býti, zřídili kališničtí stavové ze sebe komissí několika osvícenějších mužův, jižto měli o novém roce spolu s mistry bratří slyšeti a souditi. V čele té komissí stál pan Petr Zvířetický z Wartenberka, pán na Bydžově, nejlepší přítel pánův z Pernšteina a Šellenberka; vedle něho Jindřich Šťastný z Waldšteina na Skalách, Jan Špetle z Prudic a z Janovic na Žlebích a jiní. Pánové Vilém z Pernšteina a Jan ze Šellenberka jen pod tou výminkou uvolili se, poslati starší bratří, poddané své pod jich ochranou jsoucí, do Prahy, jestliže Pražané budou za bezpečnost osob jejich ručiti. Potom teprv je do Prahy vypravili přidavše jim k ochraně několik svých služebníkův stavu rytířského. Dva první senioři jednoty, bratr Lukáš Pražský, starší sborů Mladoboleslavského, a bratr Vavřinec Krasonický, starší sboru Litomyšlského, potom osm jiných bratří, dostavili se již v den před novým rokem do Prahy, ubytováni jsou pospolu v domě pánův Kostkův z Postupic v Celetné ulici na Starém městě (nyní pod č. 595, průchodní do Jakubské ulice), a připravovali se k náboženským hádkám a třebas i k podstoupení mučennictví. Sem také hned přišel, aby je od pánův a mistrův učení Pražského uvítal, mistr Jan Pašek, dávaje jim napomenutí, aby se mírně a opatrně chovali, neboť, jako v moři rozličné ryby, tak prý i v Praze jsou lidé divní a rozličných úmyslův, a že jest se co obávati aby se něco nepřihodilo, co by bylo k lehkosti a hanbě pánův Pražských tak i jiných pánův. Koneč
oznámil, že se mají z jitra v jed
hodinu na Staroměstskou radnici
viti. Druhý den, v nový rok 15
se památným pro všechen lid P
nyní měli Pražané konečně spatř
ve tvář ty hrozné lidi, o nichž
vilo, že prý každý z nich mocen
hádati třebas dvacatero kněží (
kališnických. Proto hned časně
plnily se ulice a náměstí, kudy b
radnice jíti měli, nedočkavými
proti bratřím větším dílem velic
zlenými. Ve hlučných davech dá
slyšeti pohrůžčivý hlasové; jedni
když půjdou Pikharti na radnici,
rozsekati je; jiní, že do Vltavy
u prohlubně prosekajíc ztopiti j
jiní, že mají upáleni býti, ješto j
horší, nežli sami čerti. Pánové
do komisse stavovské, konšelé m
mistři učení Pražského již byli
nici shromážděni, hotovi jsouce,
sobě připustiti; však v té chvíli p
krále z Budína do Prahy pan Mi
Trčka mladší, a vzkazoval
mážděným na radnici, aby s Pikh
čeho nekonali, pokud Pražské o
uslyší poselství, kteréž přináší od
Pánové a mistři byli nemálo zas
dílem nebezpečenstvím, které hro
lůzy městské, dílem královským
stvím. Lekali se totiž, že nebudo
zachovati slib pánům Pernšte
Šellenberkovi daný, že se bratřím
poddaným, ničeho zlého nestane.
nezdálo, žeby panu Trčkovi p
právo, rozkazovati po královsku. T
rytíři a služebníci pánův z Pernš
Šellenberka bratřím k ochraně
na radnici, oznamujíce pánům, že
svěřencův v takových okolnostec
Pražské obce nikoliv nepostaví,
hned všickni pánové ze stavovské
si umínili, že se rozejdou. Světšt
do domu pana Petra Zvířetického
tenberka, kterýž byl v čele té k
kněží a mistři zas, kteří byli plní
že se jim vzala příležitost, s brat
hádati a je poučovati, odebrali se
kolleje. K bratřím v domě pana
čekajícím přišli jejich ochránci a
je s sebou vedli je v dům pana
ckého, avšak tak, že na ulici shl
jich neznaje jim projíti dal. Rytíř
z Hustiřan, jeden z ochráncův o
Kostky bratřím přidaný, představil
bratří komissí (dva bratří se jo

k osmi připojili), a předstoupil opět Jan Pašek, veda k bratřím řeč řízení a jménem pánův. Nejprv oznámil svých pánův vděčnost za skupostavení bratří, a pravě, že se u skutkem, kterak obě strany (katoa kališnická) hotovy byly tomu dosti i k čemu na posledním sněmu bylo o. „A když všickni dostáli svému ku, pánové, rytířstvo, Pražané a také pánové (z Pernštejna, Šellenberka a lav Kostka), tedy jsou všickni a také ratří, prostí a svobodní ode všeho o závazku. Vaše postavení se v dostačilo, pročež můžete zase ode-Nyní se žádná strana nevychloubej, uhá byla se státi ostýchala; což pak pro nenadálou překážku nemohlo se ati, to časem svým dokonáno bude." bez prodlení odešli ze shromáža vyšedše zadními dveřmi z domu v Zvířetických z Wartenberka dostali z úřadu do svého bytu v domě pánův ův. Pánové jim sem vzkázali, aby vlastní bezpečnost hleděli co nejdřív sta odejíti. Byly krátké dni zimní, atří sobě umínili, jak mile dlouhý přijde, na cestu se vydati. Pan rocht Rendl z Ušavy, jejich přítel, podával jim útulku na své tvrzi v Roztokách, což oni však ali. Než k večeru došlo, přistoupil ný rytíř pod obojí, Matiáš Liz Radovesic k bratru Lukáš, z pojav ho za ruku řekl k němu: já tě odsud jako Lota ze Sodomy vymusím." I vyvedl ho ven na ulici nou skrze houfy lidstva, kteří netužeby po vesnicku oblečený, nepatrný k byl jeden ze starších bratrských. k Týnské faře, do níž vstoupili. se tázal rytíře Libáka, proč ho tam ? a Libák mu odpověděl: „Nic ty ej, přijde-li co, vše já to zastati chci, ještě před mistry nestál, pročež tak ti musíš." Vstoupivše do fary vešli sině, kde několik kněží pohromadě Rytíř Libák se tázal, je-li doma r Martin z Počátek? Řekli mu, ní; — „tedy pověztež mistru Marti-, mluvil rytíř Libák dále, že bratr lá teď se staví; ať nepraví na nás, echodíme do kostelův, teď sme tu " Bratra Lukáše to zamrzelo, že s jen rytíř tak sobě zahrál, a zašel s do domu pana Jana ze Šellenberka. patrno, že panu Libákovi šlo jen o ální dostiučinění tomu, co nařízeno bylo za posledního sněmu, totiž aby se bratří netoliko před pány ale i před mistry a kněžími postavili. Ostatně jest pravda, žeby byli bratří s Pražskými mistry o víře tak rádi se pohádali, jako tito s nimi. Měliť pak konšelé Pražští velikou o to starost, aby se v obci bouře nestrhla, pokud Pikharti byli ve městě, i aby tito bezpečně vyjeti mohli. Bratr Lukáš vyjel skutečně z Prahy téhož dne 1. ledna 1504, jak mile se setmělo, ostatní pak následovali ho k ránu, a nikomu se nic nestalo. Takto se rozplynuly veliké přípravy a strachy v niveč, a nikdy více nepřišlo k rozmlouvání Pražských mistrův s bratřími, jakkoliv s obou stran o to často pokusy se stávaly. A když bratří a kališníci nemohli k osobnímu hádání přijíti, počali proti sobě psáti, a to byla potom hádka jak obyčejně bez konce. Následujícího dne 2. ledna 1504 konal pan rytíř Trčka mladší své poselství ku Pražanům, nemálo se hněvaje, že Pikhartům již byli dali ujíti. Tedy jménem královým napomínal, aby se rozkazy královské proti Pikhartům s největší přísností vykonávaly, an král jich pod sebou naprosto nechce trpěti; měšťany Pražské káral za příčinou jejich „puntování se", a dosti zřejmě se dotýkal toho, že se s pány Pernštejnem a Šellenberkem v té věci spříznili. Potom kázal trestati v Praze každého, kdo o králi vedli řeči neuctivé a neslušné, a konečně aby nikdo ve městě nebral sobě koho jiného za pána, nežli krále samého. Pražští páni sobě v nechuť vzali pana Trčku, nechtíce mu ani svěřiti svou odpověď králi danou, nýbrž po zvláštním poslu ji do Budína nésti sobě umínili. Také ho měli v podezření pro jeho přílišné proti Pikhartům horlení, že se snad již stal odpadlíkem od kalicha. Pražští konšelé dali sobě čísti psaní bratří králi poslané, v němž vydávali počet z víry své; a podle toho mnohým ovšem zdálo se, že ti Pikharti přec nejsou tak zlí, jak se o nich roznášelo.

Narození královské dcery Anny. Oheň na Malé straně Pražské. Biskup Filip de Nova Villa.

1503 — 1504.

Dne 8. července 1503 narodila se v Budíně králi Vladislavovi z manželky jeho, královny Anny, dcera, jíž dáno při křtu

jméno po matce, Anna. Byla to tatáž, která po letech zasnoubena byvši s Ferdinandem, arcikníže tem Rakouským, korunu Českou jemu takořka věnem přinesla.

Dne 17. srpna 1503 potkalo Malou Stranu Pražskou veliké neštěstí. Vznikl nepovědomým spůsobem oheň u brány Újezdské, a v okamžení stálo 60 domů v plamenu, počnouc od té brány až k mostecké bráně; krovové na branných věžích, jeden křidličný velmi ušlechtilý a druhý cihelný, Saský dům veškeren, lázně za ním stojící, krov na klášteře Johanitském Matky Boží, s tabulemi (obrazy) i s varhany; a také druhá strana proti domu Saskému až ku klášteru sv. Tomáše, opět jiné domy až k Malostranské radnici, všecko to bylo vypáleno. Zdušených lidí a popálených našlo se 22, starých i dítek, ano jeden druhému pomáhaje z ohně, oba tam zůstali. A hořelo tak prudce od 16. do 18. hodiny, čili dle nynějšího počítání od 10. do 12. hodiny předpol. Vítr nesl ohárky a šindele přes řeku až na Staré město, kdež na několika místech se zapalovalo; ale pilnost Staroměstských to udusila. Starý letopisec, kněz kališník, pokládal ten oheň za trest boží na Malostranské za jejich prostopášný život a že tam nejvíce protivníkův kalicha bydlelo.

Asi u prostřed měsíce května 1504. ten týden před Svatodušními svátky zjevil se v Čechách opět jeden biskup katolický, aby nedostatku kněží u kališníkův odpomohl a jim duchovní útěchy poskytl. Byl to opět Vlach Filip de Novavilla, biskup Sidonský v Asii, kterýž však potud v městě Modeně přebýval: stařec již letitý, rodu šlechtického, postavy malé ale ušlechtilé a mravův bezúhonných. Jako při jeho předchůdci Augustinu Lucinovi, opakovalo se i při něm, že z pouhého, jak pravil, soucitu a slitování nad útisky, kteréž Čechové trpěti musili ve svěcení žákův svých na kněžství a v jiných potřebných výkonech biskupských, dal se ku kroku tomu a k nastoupení všelijak nebezpečné cesty do Čech pohnouti. Papež Julius II., nástupce nehodného papeže Aleksandra VI. Borgie, zvěděv o jeho úmyslu, nemeškal psáti nejen králi Vladislavovi, ale i císaři Maxmilianovi, aby mu do Čech projeti nedali, ale jeho osoby se zmocnili, a jej u vazbě drželi, pokud by se nerozhodlo, co s ním dále činiti. On však v průvodu jediného mládence Čecha dostal se časně do Čech až do města Tábora. Pražané zvěděvše o něm, hned proti němu koňsely a mistry vypravili, kteří jej dne 28. května slavně do Prahy uvedli, a sice napřed do chrámu panny Marie před Týnem, kdež zpíváno slavné Te Deum laudamus, potom do veliké kolleje Karlovy. Brzy potom koupen mu dům na Šmerhově vedle samé Staroměstské radnice na velkém náměstí, kdež nějaký čas přebýval. Starý letopisec dokládá: „Ten biskup světil žákovstvo a novým kněžím sám podával pod obojí spůsobou, i lid biřmoval, starček s dobrou myslí. Budiž pán Bůh z toho pochválen." Jeho příchod do Čech musí se v poměrech kališnické církve za zvláštní událost považovati, ačkoliv se nebožák na dlouho netěšil zdarem a blahocitem v Čechách.

První objevení se tak zvané francouzské nemoci v Čechách.

1500 — 1504.

Již na počátku roku 1500 král Vladislav z Uher do království Českého, zvláště pak Pražanům, psaní napsati rozkázal, dávaje výstrahu, kterak jakási nová a prvé neslýchaná nemoc jest mezi lidmi vznikla a již také v království Uherském a v jiných zemích okolních proskakovati počala, kteráž prý lidskému pokolení velmi škodliva byla, tak že lidé dechnutím, pitím z jedné nádoby, užíváním roucha i také na posteli odpočinutím jedni druhých nakažovali, a že ti, kdož toho neduhu nabyli, žádné pomoci nedocházeli. Varovali tedy, aby se také v Čechách před tou nemocí lidé vystříhali a na sebe záhuby nepřiváděli. Byla to nemoc syphilis, a říkali jí francouzská nemoc, bezpochyby že se toho času hlavně z Francie po Evropě rozšiřovala. Toto první její vystoupení v naších zemích bylo zajisté dle popisův strašlivé. Nezadlouho objevila se syphilis také v Čechách, a lidé strašíce se toho hrozného nakažení, před ním utíkali a lidí nedůležitých, chudých a jinak potřebných a tím neduhem se trápících se štítili a všelijak se varovali, ba ani do svých domů jich přijímati nesměli. Z toho potom přišlo, že po ulicích na rynčích, po březích i na haldách ubo a nakažení lidé leželi, a nemohouce o žádného pro příčinu nakažení opatřen dojíti a pohodlí užiti, ve svém ukrutném trápení trvali a hynuli.

Za druhé návštěvy krále Vladislava v Praze, r. 1502 přijeli také svak jeho, markhrabě Míšeňský Jiří, vnuk slavné paměti krále Jiřího z Poděbrad, mimo jiná knížata a vzácné pány do Prahy. Staroměstští konšelé, chtíce k poctivosti krále a jeho znamenitých hostí své velké náměstí, sice prý prvé spanilostí plné, ještě více ozdobiti, kázali nějaké liché dřevěné krámky šindelem kryté, kteréž na místě bývalých kotců před radnicí ve dvou řadách postaveny byly, pro rozšíření prostranství rozebrati a odtud ven z města za Poříckou bránu na Špitalsko vyvezti, a potom všem nešťastným lidem, kteří tou francouzskou nemocí a také jinými neduhy sklíčeni byli, ven z města se vybrati a do těch krámcův se obrátiti nařídili. A když se v nich tito nemocní byli již obložili a počasí již k zimě se nachylovalo, dala Staroměstská rada v těch místech na Špitalsku pro ně světnici vystavěti. Vyskytlo se však v Praze brzo mnoho soukromých dobrodincův, kteří těch nešťastných lidí se ujímajíce, znamenité příspěvky skládali, aby tam řádný špitál pro ně založen a vystavěn byl. Nějaký kněz Matěj Hlavně z Kouřimi se té stavby nejvíce ujímal, a velikou část nákladu a vlastní práce na ni vedl. Tak povstal špitál a kostel u sv. Pavla na Špitálsku, a r. 1504 byl již tak dalece postaven, že biskup Filip de Nova Villa kostel v úterý po vnebevzetí matky boží, 20. srpna, posvětiti mohl. O to zas měl hlavní zásluhu konšel Sigmund Holec; a účastníci té slavnosti plavili se pak s řečeným biskupem a některými mistry na lodi k obědu na Libeň. Špitál zašel za obležení švédského r. 1648, kostel pak zmizel teprv dočista r. 1861, učiniv místo nové židovské fabrice v Karlíně.

Válka v Bavořích. Porážka Čechův slavná, vítězství Němcův neslavné.

1504 duben — září.

Od několika let pánové čeští, kteří stáli v čele vlády království Českého, zvláštní péči o to měli, aby v pořádek a v přehled uvedli četná léna, jichžto veliký počet zvláště císař Karel IV. v Němcích českému království byl získal. Len uvnitř koruny České ležících sám král Vladislav v slabech mnoho z manského svazku rozpouštěl, a co byli lenníci koruny České v Němcích, ti nyní jak mohli zamlčovali svůj lenní svazek naproti českým králům. Proto byli čeští pánové tak pilni u vyhledávání těch len a o obnovení vrchní moci krále Českého, činíce sobě naději, žeby za dobré příležitosti od krále sami těmi lény obdařeni býti mohli. Roku 1503 vyjednávalo se v příčině lén s knížaty Saskými a s městem Normberkem. Však největší počet českých lén takových byl v těch částkách nynější země Bavorské, které tehdáž náležely Bavorským knížatům linie Landshutské a falckrabatům linie Neumarktské. Obě tyto linie nyní vymřely, a král Vladislav vším právem tvrdil, že četná léna v jejich zemích co odumřelá spadávají naň co krále Českého a vrchního lenního pána. Avšak falckrabí Filip, kurfürst Rýnský, požadoval celé dědictví i s těmi lény po obou vymřelých liniích pro sebe a svého syna Ruprechta, který měl za manželku Alžbětu, dceru Jiřího knížete Landshutského, právě r. 1503 zemřelého. Však také hlásil se k tomu nápadu kníže Albrecht Bavorský, z linie Mnichovské, konečně sám císař Maxmilian, který tvrdil, že ta země i s těmi českými lény na Německou říši spadla. To vedlo k památné válce v zemích Bavorských.

Král Vladislav musel o to státi, aby svého práva na ta léna neztratil. Mladá Alžběta Falcká, jeho neť, byla srdnatá a její manžel, též mladý Ruprecht, dával pěkných nadějí o sobě. Nicméně král Vladislav se k těm manželům nepřidal, nýbrž knížeti Albrechtovi Mnichovskému pomáhal. Vyžádal si na sněmu českém válečnou pomoc, a poslal ji knížeti Albrechtovi, k němuž se mimo to přidali také císař Maxmilian, Bedřich markhrabě Braniborský na Anšpachu (také svak krále Vladislava), jeho dva synové, Kazimír a Jiří, kníže Brunšvický Erich, město Normberk a jiní říšští knížata. Proti nim všem stáli falckrabě Filip a jeho syn Ruprecht sami, a bylo jim zajisté těžko, těmto spojeným silám odolati. Avšak u nich byly peníze, po knížatech Landshutských zděděné, a s těmi si získali valných sborův českých bojovníkův, a to ještě před vyhlášením v Čechách mandátův, od krále Vladislava proti nim vydaných. Tak šli Čechové do té války pomáhat stranám oběma, jedni z poslušenství na vyzvání královo straně knížete Albrechta, druzí z ochoty a za dobré zaplacení, a také že byli nakloněni mladému Ruprechtovi, falckrabětí, který jsa ducha spanilého i chra-

brého mluvil také dobře po česku. Avšak na obou stranách nevedlo se jim dobře. Němci je ve svých zemích hrozně neradi viděli; nechovali se sice zuřivěji proti bezbranným než Němci, ba to i s pochvalou uznávalo se, že když kde i do čista kostel nějaký vydrancovali, přece všecky svátosti v něm nedotknuté nechávali; ale ta nesmiřitelná nenávist německá proti Slovanům, potom ta pověst kacířská pudila Němce ke dvojnásobným žalobám a neukojitelným hněvům. Zbrojní houfové Čechův od krále poslaní připojili se k Normberským, a bojovali s nimi proti falckraběti tak dlouho, až Normberští svým nectným a nespravedlivým chováním celé je od sebe odrazili.

Za falckraběte bojovalo již na počátku měsíce června 1504 asi 5000 pěších a 500 jízdných Čechův u města Neumarktu. Vůdci jejich byli čeští pánové Jindřich a Jetřich bratří z Gutšteina, Albrecht ze Šternberka, Jan z Veitmile a jiní. Později za nimi přitáhlo několik menších branných houfův a okolo 20. srpna vypravilo se do horní Falce pro falckraběte opět do 2000 jízdných a pěších. Jeden z jejich hejtmanův byl již výše zmíněný rytíř Matiáš Líbák z Radovesic, kališník. Mezi tím však nenadále umřel 13. srpna 1504 falckrabě Ruprecht, teprv čtyřmecítmaletý; nicméně jeho mladá vdova Alžběta, matka dvou synův, tajila dlouho smrt manžela svého, umínivši sobě, že válku sama dále povede. Událala však velkou chybu, že českým houfům dala Němce za hejtmany, kteří nic dobrého o Češích nesmýšleli. Oblehali město Sulcpach, a tu ti němečtí hejtmani odjeli od vojska do města na hody, a tam hanebný úklad o Češích učinili, v čemž i někteří čeští hejtmani, co byli katolíci, jako Jindřich z Gutšteina a Opl z Fictum, jehož otce někdy král Jiří ze Sas do Čech byl přijal, účastenství měli. Co se týče pánův z Gutšteina, ti byli tehdáž zajisté mezi prvními katolickými pány, kteří připlichtivše se k Němcům své vlastní krajany sobě v lehkost a nevážnost brali. Záležela pak ta zráda v tom, že ti hejtmani odtrhše s celým vojskem od Sulpachu sami se všemi jízdnými do Chouby k českým hranicím táhli, pěší vojsko však na polední stranu k Řeznu obrátili. Pěší vojsko české bylo takto od německých hejtmanů proti hlavnímu vojsku nepřátel vedeno, nevědouc o tom, že v těch stranách stojí. Bylo to u městečka Schönberka nedaleko Řezna dne 12. září 1504. Najednou ukázaly se husté řady vojsk strany vojvody Albrechta Mnichovského, při nichž se i císař Maxmilian nalézal. Jak mile jich Němci falckrabští, s kterými Čechové byli, z daleka spatřili, hned spyč od Čechův utekše samotných nepřátelům v šanc vydali. Bylo pak těch Čechův něco málo víc než 3000, a ti neměli k své obraně kromě obyčejných vozů nic nežli svou ruční zbraň; — děla, prach a koule byli jejich zrádní vůdcové dříve již někam jinam zavezli. Nepomyslice však na útěk podstoupili tito Čechové srdnatý boj proti šestnácti tisícům nepřátel. Statečný rytíř Líbák z Radovesic, hejtman český, který se Němcům nedal od svého lidu odlákati, jal se hned vozovou hradbu na jakési výšině pořádati a řídil bojovníky k bitvě, — a tu následovala porážka Čechův, která nikoliv k jejich zahanbení ale naopak k veliké slávě a cti jim sloužila; německá nevěra pak špatné vítězství slavila. Císař Maxmilian, kterýž tu při nepřátelích byl s jinými knížaty německými, nedal Čechům dosti času, aby se ohraditi mohli, a hned útokem na ně hnáti kázal. První útok činil mladý Braniborský markhrabě Kazimír, vlastní sestřenec Českého krále Vladislava se 400 jízdnými a osmi hakovnicemi, na jichžto střelbu Čechové odpovídati nemohli, — ale byl odražen. Čechové kryli se svými pavézami jako zdí, a veliké množství nepřátel pobili. Však potom dorazili valní houfové Němcův na Čechy, a tito při takové nerovnosti počtu a zbraní ovšem konečně odolati nemohli. Když jim Němci již jejich šiky protrhli, tu ještě Čechové v kupy se shlukovali, zády svými navzájem se kryli a tak odhodlaně a hrdinsky bojovali a bránili se, že aspoň své životy hodně drahe prodávali. Sám císař Maxmilian v největší nebezpečenství upadl, byv s koně svržen. Kdyby kníže Erich Brunšvický, sám raněný, nebyl záhy přiskočil a s velikou nouzí českou zbraň neodrazil, byl by tu císař také život svůj položil. Bitva se strhla v poledne a trvala jen hodinu; 1600 Čechův leželo na bojišti pobitých, a do 700 bylo zajatých; ostatní probili se vojskem německým, mezi nimiž byl také rytíř Líbák. Co německých bojovníkův padlo, to nikdo počtem neudal. Ale taková statečnost a neohroženost Čechův dojala samé Němce hluboce; to i císař Maxmilian nahlas uznával a jakožto muž ducha rytířského všecky zajaté pro-

pustil závázav je cti a věrou, že se postaví v den jim určený. Stavili se také několikráte všickni, jakožto „lidé dobří", to jest při cti zachovalí, ve dni k tomu jim určené, a když se ta válka chýlila ku konci, prokázal jim císař tu milost, že je i bez výplaty na svobodu propustil. Musíme také dodati, že ubohá falckrabina Alžběta dva dni po rozhodné bitvě prý leknutím nad takovou pohromou sama také umřela.

V Čechách potom někteří nešlechetníci rytíře Libáka nařkli, žeby byl z bitvy utekl. On však je pohnal k soudu z uražení na cti, a na soudu seznáno, „že jest on, Libák, vozy šikoval, lidi do bitvy vedl, je řídil a při té bitvě byl od počátku až do konce, i všemu dosti činil, což takovému hejtmanu v takové potřebě učiniti náleží."

Polský královic Sigmunt. Rajtarstvo. Brojení mezi stavy českými.

1504.

Sigmunt Jagajlovic, nejmladší králův bratr, měl v koruně České již knížetství Opavské a Hlohovské; roku 1502 jmenoval ho král náměstkem Slezským čili v horním a dolním Slezsku, jakž tehdáž tato země rozdělovati se začala, potom královským hejtmanem v knížetstvích Svídnickém a Javorském; dne 5. června 1504 propůjčena mu jest v majetnost také dolní Lužice týmže právem, jako prvé Hlohov a Opava, a ku konci měsíce listopadu 1504 byl také uveden v úřad fojtství v Horní Lužici čili Šesti měst. Úřadování královice toho stalo se v těchto korunních zemích pravým dobrodiním, neboť hlavně to na péči měl, aby skrotil a potlačil ozbrojené tlupy, které nyní již od drahně let tvořily se na způsob německých jízdních zbojníkův majíce mezi sebou jakýsi řád a způsob vojenský, a vůbec rajtaři zváni byli. Rozšířili se po všech zemích koruny České, a kdekoliv nějaké kořisti se nadíti bylo, tu se shlukli a své řemeslo provozovali. Neměli sice takového ustrojení, jako bývalé roty bratrské za krále Jiřího, ale přece aspoň k tomu hleděli, aby aspoň jedni druhých bájili a mstili. V Čechách byla nyní vláda stranická, složená z pánův katolíkův a utlačovatelův měst, což jí tolik moci a působnosti ujímalo, že ani zpoury a zjevné odboje potlačiti neuměla. Moudrý a různý královic Sigmunt docela jinak ty rajtarstva v Slezsku a Lužicích uměl krotiti, ačkoliv sám právě když z Javora s českým kancléřem Albrechtem z Kolovrat do Budišína jel, aby se tam v úřad fojtství uvázal, i s kancléřem od jedné roty asi 200 rejtarů přepaden byl, tak že s nouzí ušel zajetí.

Kancléř Albrecht z Kolovrat poslán byv před tím od krále na začátku téhož roku 1504 do Vratislaví, uzavřel tam dne 3. února pomocí královice Sigmunta a knížete Kazimíra Těšínského s knížaty a stavy Slezskými památnou smlouvu, kteráž potom po něm Kolovratskou zvána jest. Tou smlouvou totiž učiněn jest konec neustálým sporům mezi světskou a duchovní vládou Slezské země, a rozhodnuto, že na budoucnost na biskupství Vratislavské nemá volen býti nikdo, kdoby nebyl zrozen v zemích České koruny, potom že všecka duchovní místa a všechna manství v Slezsku jenom domácím příslušníkům České koruny mají udělována býti, kromě jiných ustanovení.

V Čechách pro staré rozmíšky mezi stavy vždy zle se dělo, a sněmy ani řádně skončeny býti nemohly. Na sněmu, na den 1. května 1504 rozepsaném, účastnili se sice Pražané, avšak vidouce kterak páni a rytířstvo sami sněmují a uzavírají a potom teprv na Pražany a jiná města to vkládají, aby jejich hotové uzavření přijali, — tu Pražané podavše osvědčení svoje, že to, co bez nich uraděno a uzavřeno bylo, držeti a k tomu pomáhati povinni nejsou a býti nechtějí, sněmovní síň opustili a s hradu dolů do města sešli; v čem prý se k nim někteří z pánův a rytířův připojili.

Před následujícím sněmem pak o sv. Petru a Pavle, 29. června 1504 též na hradě Pražském drženém, dal král Vladislav nejvyššímu purkhrabímu, Jindřichovi z Hradce, rozkaz, aby brány hradu tak dal obsaditi, aby prý „nižádného řádu člověk, pán, rytíř, ani měštěnín, ani s velkou ani s malou zbraní do králova zámku puštěn nebyl, buď při sněmích aneb při soudech." To se stalo a páni a rytířstvo strany katolické sjeli se na hrad ke sněmu, jako obyčejně; avšak strana kališnická a města, k nímž se opět i pan Vilém z Pernštejna a Jan ze Šellenberka byli připojili, odepřela tomu, sněmovati na hradě pro to tajné osazení jeho mocí brannou, což prý dotud nikdy nebývalo. Byli by mohli na ten sněm s takovým

počtem lidí přijíti, že by se té tajné posádky hradské málo báli; ale nechtíce prý králi při tom nějakou lehkost učiniti, zvali druhou stranu k sněmování na Staré město Pražské. K tomu zase katolická strana nesvolila. Nejvyšší purkhrabí konečně chtěl z hradu všecku brannou posádku propustiti, ale vzbuzená nedůvěra nedala se více uchlácholiti, a ze sněmu sešlo. Král Vladislav poslal potom pana Zdeňka Lva z Rožmitála na Blatné, purkhrabí Karlšteinského, syna někdy pána Lva z Rožmitála, nejvyššího hofmistra, s naučením k stavům českým, aby je srovnal a smířil, a že krátce před tím umřel nejvyšší sudí, pan Půta Švihovský z Riesenberka, dne 20. července 1504, povýšil král toho Zdeňka Lva na úřad nejvyššího sudí. Nebožtík Půta Švihovský byl sice jeden z nejprudších horlitelův pro katolictví Římské, ale pan Zdeněk Lev z Rožmitála od té chvíle, co byv povýšen v úřadě dostal se na jedno z předních míst při zemské vládě, snažil se nemenší horlivostí u víře i svého předchůdce v úřadu převýšiti, což bylo při dlouholetém působení toho muže pro vlast věru osudné.

Podobným předním horlitelem pro katolictví Římské, jako byli v Čechách kancléř Albrecht z Kolovrat, Petr z Rosenberka, Zdeněk Lev z Rožmitala a jiní, byl na Moravě pan Jan z Lomnice a Meziříčí, od roku 1496 nejvyšší hejtman markhrabství Moravského. Ten roku 1502 vypudil kališníky z města svého Meziříčí a obdržel za to od papeže zvláštní pochvalu, a nyní roku 1504 způsobil, že se všickni katoličtí pánové a rytíři dne 31. května zavázali zápisem, hájiti se proti každému, kdoby je při katolické víře utiskovati chtěl. Také v Čechách se stal dne 20. února 1505 v Praze podobný zápis, ač něco hojnější a prostrannější, mezi 20 katolickými pány a dvěma rytíři na vzájemnou pomoc a obranu. V čele jich byli pan Petr z Rosenberka, Jindřich z Hradce, Zdeněk Lev z Rožmitála, Albrecht z Kolovrat, ještě patero jiných Kolovratův, tři Šternberkové, dva Waldšteinové, dva Švamberkové a jiní, tedy všickni, kteří byli přívrženci vlády tehdejší. Nač takových stranných zápisův dělali? Inu patrně jen proto, že se cítili býti menšinou v národě.

Vzpoura Jiřího Všerubského v národě. 1505.

Že taková panující strana, která měla většinu národa proti sobě a pro svou vlastní bezpečnost mezi sebou stranické smlouvy dělati musila, nebyla s to, veřejné bezpečnosti obhájiti, zákonům patřičného průchodu zjednati a každý svévolný a odbojný skutek dle práv a nálezův soudu trestati, snadno dá se pomysliti. Vždyť již rok vydán byl nález na odbojné pány Šliky, a vláda posud neučinila kroku k vykonání toho nálezu.

Však během roku 1505 vydařil se mezi českou katolickou šlechtou hned již druhý takový odbojník, jako byl Šebestian Šlik, kterýž vládě též nemálo starostí zemi pak a obyvatelům ještě více škod a křivd nadělal. Byl to pan Jiří z Gutštelna příjmím Všerubský, pocházející od Buriana mladšího z Gutštelna, bratrance Buriana staršího z Gutštelna na Nečtinech, někdy neschopného vůdce krále Vladislava, známého boháče. Pan Všerubský měl na knížatech Saských jakési zastaralé požadavky, jichžto oprávněnost nebyly nikomu tak zřejmé a jasné, jako jemu samému. Když pak soudy jich neuznávali, pohledával jich mocí a násilím. Tak stalo se, že se mu již 27. listopadu 1502 podařilo opanovati vojenskou lstí míšeňské město Biskupice (Bischofswerda), odkud 40 předních měšťanův na zámky do Čech dal zavésti, kteří se pak jemu sami vyplácetí musili.

Však do roku 1504 pozdvižení pana Všerubského již takové rozsáhlosti nabylo, že i obec Vratislavská naň u krále Vladislava žalovala. Král pak to zřídil, že se měl pan Všerubský a vedlé něho ještě jiní obyvatelé království Českého s knížaty Saskými v městě Mostě pokojně smluviti, proto že se knížata Saští ke všemu slušnému podávali, nebylo pana čehož ti knížata podávali, nebylo pana Všerubskému dosti, pročež nyní během roku 1505 tím svou vzdorovitost dokázal, že totiž naprosto všecky statky, jichž v Čechách měl, rozprodal a pak králi Vladislavovi a celému království Českému válku vypověděl. Tu válku pak vedl ve spojení s bratřími rytíři z Kaufunka nejvíce pomocí jednotlivých sborů takzvaných rajtarův — loupežníkův. Ti se rozjeli po rozličných krajinách českých, a kde drancujíce a pálíce, a přivezli mu krátký čas asi dvacet zajatých osob z nich vu šlechtického: pan Všerubský pak

i na velkomyslného propouštěl je zase cky na svobodu pod závazkem na čest ru, že kdykoli a kamkoli je volati bu- oni nejdéle ve 40 dnech tam se mu taví. I rozšířil se veliký strach po celé i, nikdo si netroufal vydati se přes e na cesty bez ozbrojeného průvodu, šude opravovaly se hradby a tvrze.

I rokovalo se o stavení těch a tako- ň neřádův v zemi páchaných na sně- h jednou z jara, podruhé na podzim. ové a rytíři tu ponejprv pocítili, že ch moc branná není s to, aby sama emi pořádek obnovila, a že se bez po- i měst nebudou moci obejíti. Města a volna, dopomáhati práva podlé dáv- o zřízení zemského, totiž pod výmin- , aby jejich známé politické žádosti, které spor se vedl, došly se strany htické patřičného uznání. Však o tom ší stavové vždy ještě věděti nechtěli. ražané s jinými městy dali jim za od- ěď: „Co ste uzavřeli bez rady naší i, provádějte také sami bez rady naší i." Musili tedy stavové panský a ry- ký sami se pokusiti o pokoření a po- dání svévole odbojné; Pražané a ně- á jiná města dali se přece později siti, že přispěli pomocí svou aspoň v ěru těch svých statkův a dědin, kte- měli v zemských deskách zapsané.

V příčině odboje Jiřího Všerub- ého z Gutšteina bylo potom na mě do 3. října 1505 usnešeno, aby se ný Všerubský zase do království Če- o vrátil a všecky vězně, jichž ve své i drží, na svobodu propustil, potom že elé země žádost jíti má ku knížatům ým, aby Všerubskému po právu uči- a škody jeho napravili; aby se český léř, Albrecht z Kolovrat, s aty Saskými nejdéle do 30. listopadu o tu při domluvil, a také aby Kau- kové s knížaty těmi se srovnali. anu Jiřímu Všerubskému zase vy- byli tři čeští pánové, Ladislav Šternberka, Jetřich z Gut- ina a Linhart Markvart z ku, kteří s ním měli o přijetí těch nek od zemského soudu navržených ati. Ti dali psaním z Chýš 18. října ým úřadům zprávu, že jejich vy- vání s Všerubským dobře se daří o sv. Martině, v listopadu, všecko bře skončí. Však tu najednou všech- iší zmínka o panu Všerubském utšteina přestává; Kaufunkové li se v Sasích ještě dále, ale Jiřík z Gutšteina umlkl; buď že upokojen jest smlouvou, o kterou s ním bylo jednáno, buď že smrtí sešel.

Vojska Loketská proti Šlikům.

1505, červenec — říjen.

Již rok tomu, co prošel nález zemského soudu proti Šebestianu Šlikovi, bratřím a strýcům jeho, a teprvé nyní v červenci 1505 dne 22. vypravil se nejvyšší purkhrabí Pražský, pan Jindřich z Hradce s ostatními pány, rytíři a zemany s celou válečnou mocí, kterou byli s to z celé země sehnati, aby obehnali hrad a město Loket, před kterýmž pak až do sv. Václava, 28. září, leželi. Celé vojsko vyšších stavů zemských, jež byli před Loktem postavili, neobnášelo více než asi 3500 pěších, 200 vozův a 150 jezdcův, k němuž každý pán a rytíř jistý počet, co naň připadl, dostaviti musil. Však později sám pan Jindřich z Plavna, dávný a úhlavní nepřítel Šlikův, měl svého lidu až do tisíce před Loktem. Obléhatelé vystavěli před městem baštu, z které do hradu stříleli, ač bez velikého účinku. Na hradě měli Šlikové také ještě část branného lidu míšeňského, a obléhatelé poznali záhy, že se jim nemůže dařiti bez pomoci odjinud. Tu se dali konečně Pražané a jiná města uprositi, že svou pomoc poskytli, jakž sme již nahoře byli oznámili, a část svého vojska také proti Šlikům vypravili. Zároveň s Loktem obléhány jsou také tvrz a městečko Vary Karlovy. Proti Lokti nemohlo však nic býti svedeno. Karlových Varův dobylo však zemské vojsko, a dány jsou pod správu královskému hejtmanu Křivoklátskému, Jiřímu z Násilé. Potom se strhla bitva před Loktem, v níž se čtyři páni Šlikové účastnili. S jich strany padlo do 70 bojovníkův, se strany zemského vojska padlo a raněno však jen asi 20 osob. Šlikové vidouce, že jim pomoc, kterou ze Sas očekávali, nepřichází, a bojíce se nezbytí, poslali k Pražanům, aby prostředkování na se vzali, slibujíce učiniti, k čemu by jim Pražané radili. Tak učiněno příměří, a Pražané celou tu věc vznesli na sněm zemský, jenž právě o sv. Václavě v Praze byl zahájen, a se sněmem dne 4. října společnou úmluvu učinivše takové výminky míru ustanovili s doložením, že kdyby jich Šlikové nepřijali, oni, Pražané, s celým stavem měst-

ským na Šliky potáhnou: „předně pan Šebestian Šlik postupiž hned hradu Loketského s městem a se vším příslušenstvím svým bratřím Albrechtovi a Kvirinovi; o suchých dnech postních nejprvé příštích (4. března 1506) všichni páni Šlikové, totiž pan Václav (starší linie Chebské), pan Mikuláš (starší linie Falknovské), pan Kašpar (starší linie Ostrovské a předek nynější linie hrabat Šlikův), pak bratří Šebestian, Kvirin a Albrecht (linie Loketské) se svými sestrami přijdětež na sněm do Prahy, a tu přede všemi třemi stavy mluvtež páni Václav, Mikuláš a Šebestian o svou čest a potřeby, ostatní o své statky a práva; nápodobně stůjte na tom sněmu také manové a měšťané Loketští a přestaňte mocně o všecky své přena stavích panském, rytířském i městském; již nyní propusťte jak páni Šlikové tak i manové vše, čeho na sobě navzájem dobyli, aby každý svého zase požívati mohl, a chovejte se k sobě pokojně; — když pan Šebestian postoupí Lokte bratřím svým, buďte jim také Vary sstoupeny; nezachovají-li se bratří Kvirin a Albrecht dle výpovědi zemské, ztratí svá práva i své díly všecky; také ti manové, kteří dotud stranili pánům Šlikům, zachováni buďte v pokoji."

S těmi výminkami a s naučením vypraveni byli poslové obou měst Pražských do Žatče, aby se tam s pány Šliky smluvili, a páni Šlikové skutečně všickni k výminkám od Pražanů položeným a od sněmu schváleným přistoupili a rukou dáním před Žateckými k nim se zavázali. Pan Šebestian Šlik pak hned postoupil hradu svého Loketského bratru svému Albrechtovi a ostatní výminky také potom následujícího roku byly splněny. A tak se skončil ten odboj Šlikovský.

Konečně znamenati sluší, že Šlikové v těch létech počali se na základě cizozemských listin psáti hrabaty z Bassana a z Bílé Církve, chtíce, aby toho titulu hraběcího také v Čechách platně užívati směli. Že však státní právo české žádných hrabat v zemi neuznávalo, nemohl Šlikům takový titul od země uznán býti. Šlikové zůstali, jak byli, v Čechách v stavu panském, jako němečtí Jindřichové z Plavna, kteří byli v Němcích hrabaty. Však také českým Gutštejnům té doby nebylo dosti slouti pány českými; i oni počínali se také na základě cizích obdarování psáti hrabaty. Česká vláda však toho také neuznávala.

Utrpení a smrt biskupa Filipa d Villa.

1505—1507.

Radost Čechův kališníkův z p vlaského biskupa Filipa de Villa netrvala dlouho. V prv palu radosti nad jeho příchodem mu kališničtí stavové správu nad svými a nad konsistoří, a před Pražský, totiž u panny Marie p nem, mistr Martin z Počát zároveň jedním z předních prot bohosloví na vysokém učení Pr způsobil to skrze kancléře Albr z Kolovrat u krále Vladislava král již v měsíci červenci 1504 za ho biskupa" a za správce dolejší k ře uznal. Biskup Filip tedy řád chách biskupoval, a že také po objížděl, důkazem toho jest, jeho n v Hradci Králové, kdež 5. 1505 ve hlavním chrámě nově zří tář Božího těla posvětil. Však ale lipův předchůdce, biskup Augus snadil se s konsistoří pod obojí, vaje u ní ani úcty ani lásky až d své. Hůř to dopadalo s biskupem kterýž pojímal právo své při spr kevní přísně dle zásad římských toho si počínati chtěl. Čechové v duchovní tak světští, dávno již vykli všeliké kněžské moci a p nazývajíce klatby a interdikty a jiné církevní pokuty „štrichy vla německými", které prý se do Č hodí. Brzy se našli nespokojenc počali nedůvěru mezi lidem rozsé prý víra Čechův takovými „štrichy bezpečí se uvodí a kaziti počíná; pak povstala zjevná opposice proti povi, v jejímž čele objevili se sám strator, mistr Pavel ze Žatče Jan Pašek, toho času již kanc rého města Pražského. Tito dva Pražany k tomu přivedli, že konsi ku 1505 z domu biskupova na Š na Staroměstském náměstí do Karlovy převedena a novými rad sazena byla. Mistři také konsist čeť tajně od biskupova písaře v že biskup Filip potom nechtěl vš sedati duchovnímu soudu. Nejvě tržku mezi biskupem a jeho p následující pohoršlivý a, jak se od některých schválně nastrojen spůsobil. Starý létopisec takto o pravuje: „V neděli před sv. Va (3. srpna 1505) před nešpory rych

Martina, syna Radochova z Nové-
ta, střídníka (kaplana) Týnského,
šlachtatském, s ženou podezřelou
vkovou, a vedl ho s ní přes rynk
roměstskou radnici do šatlavy; a
do třetího dne. Potom jej pustili
skupa (Filipa), kdež se vymlouval,
nu to návodem stalo, byv zavolán
domu, a že on na nic zlého ne-
A stala se mu ta hanba ne pro
ařávkovou, ale že jest dotýkal na
některých konšelův; i chtěli se
co vymstiti, učiniv še špeh po něm,
přikázali, aby toho pilen byl, kde
dopadl. I vzbouřili se proto všickni
že se jest jemu taková lehkost a
stala. I zželelo se jim toho. Také
se velmi rozhněval a svolav fa-
o všech kostelích klatbu učinil a
pondělí všude boží služby zastavil.
nili nešporů ani klekání u večer;
v úterý ani klekání, ani celý den
u veliký pátek; ve středu ani
ani mší, než k nešporu bylo zvo-
chtěl tomu biskup, aby světská ruka
na kněze, ale i duchovníci tre-
chovní. A někteří farářové brali
ní od far. Po celém městě počalo
nejen proti biskupu ale i proti
a vyhrožováno jim: „vy u nás pan-
ko jinde žádného nemáte, než bé-
iko za službu svou mzdu a záplatu
" Ale mistři starší jako mistr Pa-
administrator, starý mistr Václav
nda a mistr Václav z Paco-
k pánům na radnici, a tam s nimi
na tom, aby se ke všem Staroměst-
farářům poslalo, aby svůj řád ko-
před se vedli proti rozkázání bi-
u, aby se o takovou věc více ne-
ali, o zastavení služeb božích, o
o půhony před soud duchovní,
to trpino nebude, že je v tom chtějí
před biskupem zastati. I tak inter-
snachován. A však biskup od té
zsmsnadnil se s městskou vrchností
zase do Italie se vrátiti, prose to-
by mu průvod dán byl. Byltě v
před tím, v pondělí po sv. Vavřinci,
na od Pražan pozván, aby se dí-
erak z nově vynalezeného praku
budou se házeti od kláštera Slo-
ho na Novém městě přes řeku Vl-
na břeh protější. I dívali se to-
mě biskupa Filipa konšelé Staro-
a Novoměstští, poslové z jiných
nejvyšší pan purkhrabí, Ji-
z Hradce. Když se byla ta
roztržka stala mezi biskupem a radou Staroměstskou a staršími mistry, opustil mistr Martin z Počátek faru Týnskou, nechtě tam býti bez kaplana svého, kněze Martina Radochova a trpě mnohá protivenství pro biskupa Filipa, kterému za pravdu dával. Ku mnohým prosbám přijal potom faru u sv. Štěpána na Novém městě Pražském, a tu v kostele ve všední den pokračoval ve svém čtení o sv. bohosloví kněžím, mistrům a bakalářům; potom také toho nevinně pohaněného kněze Martina Radochova za střídníka k sobě přijal.

Pražané odepřeli biskupovi žádaného průvodu a on tesknil velice, každý den plakal a stýskal si, proč kdy do té země přišel, tak že prý bylo teskno na starce pohleděti. Také nechtěl již ani kněží světiti ani jiných biskupských výkonů odbývati. Nicméně ještě téměř 9 měsíců v Praze zůstával, až se oň Kutnohorští ucházeli, u sebe jeho míti sobě přejíce. Přijevše proň, odvezli jeho dne 19. června 1506 z Prahy a uvedli do Kutné Hory s velikou ctí a slávou. A však jakkoliv tam čestně chován byl, znechutilo se mu přebývání v Čechách již tak velice, že dnem i nocí přemýšlel, kterak by se zas do Italie navrátiti mohl. I tak stalo se, že biskup Filip dne 16. listopadu 1506 porozuměl se tajně s nějakým uhlířem, který ho ze země vyvézti měl, v noci z Kutné hory uprchl s některým jen služebníkem. Však jenom do Soběslavi dojel. Horníci dověděvše se, kudy ujížděl, tam ho dostihli i pana Petra z Rosenberka, pána toho města, žádali, aby jim pomohl, by se biskup zase k nim do Kutné Hory vrátil. Pan Petr z Rosenberka ráčil jim však nelaskavě vzkázati, aby si ho sami hleděli, že on ho u sebe držeti nechce, ať prý jde kam chce. I dal se ubohý biskup namluviti, že se s horníky dne 4. prosince zase do Kutné Hory vrátil. Tam mu koupili nový dům ozdobný, do kterého ho s velkou ctí uvedli. Však biskup Filip de Nova Villa dřív než rok minul, dne 20. října 1507 umřel; Horníci vystrojivše mu slavný pohřeb pochovali ho nejprv ve vysokém kostele, to jest u sv. Jakuba; později však přenesli tělo jeho do havířské kaple ve chrámě sv. Barbory.

Vzpoura pánův z Gutšteina.

1506 květen — září.

Připomeňme sobě onoho pana Buriana z Gutšteina na Neštinech, který již r. 1465 nemalou dal příčinu ku povstání jednoty panské proti králi Jiřímu, ale r. 1471 zas od ní se odtrhl, ku králi Vladislavovi se přidal a od něho často co polní vůdce v čele vojsk českých užíván býval, jen že více porážkami nežli dobrým vedením proslul. Tento Burian z Gutšteina umřel okolo r. 1494, nashromáždiv veliké jmění nejen skrze svou manželku, Němkyni, Sigonu hraběnku z Ortenberka, ale také dobrým hospodařením, kteréžto jmění všecko jeho pěti synům se dostalo. I nazývali se tito Kryštof, Jindřich, Jetřich, Jan a Volf (šestý, Burian, umřel před otcem), a náleželi jim po otci následující statky v Čechách: Nečtiny, Tachov, Chýše, Rabštein, Petršpurk, Žebrák a Točník, Příbram, Bělá (v Plzeňsku), Štědrý Hrádek, Kinšperk a Gutštein, hrad nedaleko Krasíkova, mimo to v Němcích, zvláště v horní Falci, také četné statky. Po matce stali se tito Gutšteinové vesměs Němci, byli hrdí, pánovití a výtržní, vždy hotovi, vůli svou i mečem prováděti, a chtěli slouti hrabata. Kterak se v poslední válce v Bavořích r. 1504 zrádně zachovali k vojsku českému, jež měli co hejtmani jeho k vítězství vésti, a zatím do záhuby uvedli, již na svém místě nahoře vypravovali sme.

Sotva pak utišen byl smělý odboj jejich strýce, Jiřího Všerubského z Gutšteina, strhlo se zas něco podobného s jejich strany. Jan z Gutšteina, jeden z těch bratří, měl rozepři s pány Šliky, a přišli k němu komorníci (poslové) ze zemského soudu, aby ho před soud pohnali. On dav je zadržeti kázal je bíti. Za to byl pak odsouzen na soud o letnicích r. 1506 hrdla i statku. Jeho starší bratr zas, Jindřich, byl se již dříve po příkladu strýce svého, Jiříka Všerubského, nejen z České země vyhostil, ale také hned celé zemi válku vypověděl. I vedl ji v Čechách ze svého hradu Schwarzenburka v Bavořích. Na jedné takové nepřátelské výpravě podařilo se mu v květnu 1506 zajmouti dva pány ze Švamberka, Bohuslava a Jana, bratry pana Kryštofa ze Švamberka na Boru, jichžto matka, Kunhuta ze Šternberka, dcera někdy zrádce vlasti, pana Zdeňka Konopáčského, [illegible] ště na živě. Tyto dva pány, své [illegible] buzné, držel pan Jindřich na sv[illegible] Schwarzenburku v kruté vazbě [illegible] set měsíců, a hrozil veřejně, [illegible] stíti, nebude-li od soudního stí[illegible] bratra Jana upuštěno. Celá čes[illegible] byla tím pobouřena a také v s[illegible] zemích nemálo hluku to dělal[illegible] věznění Švamberkové prosili v [illegible] pěnlivě rodinu svou, aby je z [illegible] ného vězení vykoupili třebas [illegible] dědictvím jejich. Přimlouvali [illegible] falckrabě Filip i Albrecht vojvo[illegible] ský v Mnichově; ale nic na p[illegible] 20. července 1506 sjeli se čeští [illegible] Plzni i rokovali s Gutšt[illegible] osvobození Švamberkův, ale ta[illegible] nesvedli, ba bylo potom ještě v[illegible] na obou stranách. Konečně sjel[illegible] ze dne 14. září 1506 všeobecn[illegible] bylo uzavřeno, aby páni Gutšte[illegible] ještě pohnáni byli k zemské[illegible] nežli by brannou mocí proti ni[illegible] lo. Jenom pan Jetřich, jede[illegible] Gutšteinských choval se tě dob[illegible] Konečně veřejný hlas v zemi [illegible] se proti krutému násilníku otev[illegible] zdvihla. On nicméně jaté Švamb[illegible] ku konci měsíce března 1507 n[illegible] propustil, a to jen výkupem z[illegible] kop míšeňských, jež někteří pá[illegible] ský účet za ně zaplatiti se uvo[illegible]

Tím se skončila tato bouř[illegible] ská, avšak nebyla ještě posle[illegible]

Kterak rytíř Jan Kopidlanský Jan Bavůrek ze Švamberka v [illegible] byli.

1506 — 1507.

Ačkoliv se byli stavové pa[illegible] tínský v posledních létech dost[illegible] svědčili, kterak ve veřejných [illegible] bez pomoci stavu městského [illegible] nemohou, nicméně vyloučování [illegible] usnešeních sněmovních nepřes[illegible] ohledně je urážeti. Za to se n[illegible] přísnějším zakročováním proti [illegible] provinilcům. I tak stalo se v [illegible] ku Svatováclavského dne 3. [illegible] Starém městě Pražském, [illegible] půtka mezi mladým 24letým [illegible] nem Kopidlanským a [illegible] nem Cukrem z Tamfe[illegible] první druhého ostrou zbraní [illegible]

o města Pražského ukládalo náhlý
a všecky zločiny a přečiny spácha-
výročních trzích: jakmile na radnici
ěn byl freid, to jest mír, jímž
jest znamení, že počíti mohou ob-
na trhu, trestán býval na hrdle,
i se dopustil jakékoliv výtržnosti,
koliv násilí. A že freid již byl od-
, když se Kopidlanský výše řeče-
ločinu dopustil, byl od městské strá-
ed jat, do vězení uvržen a bez od-
od Daniele Rouše, toho času purk-
, a tří jiných konšelův, bez vědomí
ostatních konšelův na smrt odsou-
ádal sice, aby mu duchovní správy
; však i ta mu byla odepřena, a byl
ěhož dne večer na Staroměstském
tí pod pranéřem sťat a na Pro-
u Prahy pochován. Hned tím byla
echta pobouřena; nesměl ovšem ni-
opírati, že se to Kopidlanskému od
po právu stalo, ale to jim všickni
měli, že mu duchovní správy ode-
ož považovali za pych a ukrutnost,
žku a lehkost od měšťákův stavu
ckému učiněnou. Však toho činu
Pražané nemálo pykali.
louho potom vyskytl se jiný šlech-
n ze Švamberka řečený Ba-
k, který již po delší čas jsa v roz-
Plzenskými a Žateckými
škody jim činil. Byl sám chud,
ni ze Švamberka byli jeho strýcové,
l si hojných pomocníkův ve svých
ách proti statkům těchto měst sjed-
Plzeňští naň špehovali, a zvěděvše,
na tvrzi Chřínově na nynějším pan-
eršovotýnském zdržuje, poslali tam
jízdných a pěších, kteří v noci z
26. ledna 1506 tu tvrz slezli a za-
jej sama šestého zajali a do Plzně
l. V Plzni zasedli nad ním pozvaní
ě a soudcové z jiných měst, kteří
dpovědníka a škůdce stavu městské-
šetřovali, právně tázali, to jest na
vytáhli, a k smrti odsoudili. Byl
at se dvěma tovaryši svými. Když
rali ku Vladislavovi do Uher ozná-
ejen že skutku toho nekáral, ale 25.
1507 přiřknul a daroval Plzeňským
n statek, ovšem neveliký, kterého
ůrkovi byli dobyli, náhradou prý za
kteréž od něho byli utrpěli.
to hned na nejbližším sněmu 5.
1507 stavové panský a rytířský u-
i učinili a do desk je vložili tako-
Jestližeby Pražané neb kterékoli
v koruně České na kteroukoliv o-
sobu panskou neb rytířskou sáhli bez vyslyšení před zemským soudem, že sebe v tom všichni vespolek ti dva stavové skutečně hned opustiti nemají, ale toho mstíti beze všeho odpovídání."

Narození krále Ludvíka. Smrt jeho matky královny Anny. Záměry rodiny Zápolských v Uhřích.

1506.

Nyní potřebí jest nám, ohlédnouti se po tom, kterak se vedlo králi Vladislavovi a jeho rodině v Uhřích. Tam již královská moc byla se octla takořka v posledním tažení. Drobná šlechta usilovala sice, udržeti se v rovnováze proti pánům a praelátům, ale zároveň i s pány dohromady pilna byla podrývání a ztenčování moci královské. Vlastenectví vůbec nebylo u těch stavů žádného, všecko se dělo jen z pouhého osobního sobectví. Páni magnati a praelati hleděli si nesmyslného přepychu stavíce o závod na odiv každý svou moc, pýchu a nádheru v komonstvech třpytících se zlatem stříbrem a drahými kameny; ale pro daně na obranu vlasti, na slušné opatření dvoru panovníkova a na jiné potřeby obecného dobra peněz nikdy neměli aniž míti chtěli. Proti cizincům, kteří měli účastenství ve vládě jejich království, náramně horlili, ale sami se vládní moci chytali ne pro obecné dobré, nýbrž jen pro své vlastní užitky; vládní moc měla jim samým býti pramenem nesmyslných kořistí osobních. Připomeňme si bývalého palatina uherského Štěpána Zápolského, který slouživ již králi Matyášovi jako Vladislavovi náramného bohatství si nashromáždil a také několikrát v politickém jednání v Čechách býval. Umřelť r. 1499, a zůstala po něm vdova Hedvika, sestra Těšínského knížete Kazimíra, a dva synové, Jan a Jiří. Sídlo měla ta rodina na slavném hradě Trenčínském nad Váhem, a dvůr její skvěl se větší nádherou, nežli královský dvůr v Budíně. Tito Zápolští očekávali, že Vladislav zůstane bezdětný a že brzo povstane potřeba volení nového krále. Proto hleděli záhy již klestiti sobě cestu na trůn jako někdy rodina Huňadovcův, a získavše si hojné přívržence mezi drobnou šlechtou, která na jejich útraty hýřila, pustili hlas po vší zemi Uherské, že již nikdy nemá býti cizinec

králem Uherským, nýbrž jen rodák vlastenec. Nejčinnější jejich přívrženec byl známý mistr Štěpán Vrbovecký čili zmaďařilý Verböczy, skladatel knihy o právích uherských. Když pak se narodila králi Vladislavovi dcera Anna, byl mladý Jan Zápolský mezi prvními, kteří se jí za ženicha nabízeli. Kníže Jan Korvín umřel roku 1504 zanechav jedinou dceru; ihned Jan Zápolský s ní mladšího bratra svého zasnoubil, aby jeho rod stal se také nápadníkem veškerého jmění Huňadovského. Ba Jan Zápolský a jeho strana šli ještě dále, naléhajíce na sněmích, aby Vladislav země koruny České, Moravu, Slezsko a obojí Lužice, ježto byly někdy králi Matyášovi postoupeny, ku koruně Uherské připojil, při čemž nedbali článku smlouvy Olomoucké z r. 1479, že bude-li po Matyášově smrti král Uherský spolu králem Českým, tyto země koruně České bez všeliké výplaty vrátiti se mají. Proto stavové čeští r. 1490 tolik obětí byli přinesli, aby král Vladislav Uherského trůnu dosáhl; však zaplatili to bohužel ztrátou samostatnosti České říše, kteráž od té doby vskutku stala se pouhou památkou až podnes. Uherský sněm v květnu r. 1504 žádal sobě od krále věděti, zdali mu obojí Lužice podaly již přiznávací svůj zápis k Olomoucké smlouvě z roku 1479, a zdali Moravané a Slezáci přísahali mu věrnost a poddanost co králi Uherskému čili co Českému. Na to král nižádné odpovědi nedal, neboť byl by jinak musil se rázně na pány Uhry obořiti pro jejich nestydaté osobování. Oni totiž mluvili, jakoby Morava, Slezsko a Lužice byly uherské koruně podrobeny bývaly, zapomínajíce úmyslně, že Matyáš žádné z těch zemí svou mocí nedobyl, nýbrž že mu byly od tehdejší panské katolické jednoty dobrovolně poddány.

Byltě se král Vladislav v tuhém sporu octnul s uherskými stavy, a jen královna Anna, jeho manželka, paní ducha rázného, srdnatě při svém manželovi stála, nedaduc mu ustupovati před pletichami proti němu strojenými. Ty spory nabývaly již takové opravdivosti, že v měsíci červnu 1505 v Čechách provolána a chystána jest vojenská hotovost do Uher králi ku pomoci proti Zápolskému a straně jeho. Králův bratr, Sigmunt, to tenkráte ještě s velkým namáháním porovnal a také Jana Zápolského s královnou Annou smířil, tak že opět od ní na milost přijat jest. Však tu se ozval zas císař Maxmilian, arcikníže Rak… který se bál, žeby Uhři chtěli ne… jeho nároky na trůn Uherský, kdyby … dislav bez nástupce umřel. Hrozil v… do Uher proti té straně, která věci… zince vyloučiti chtěla z volitelnos… trůn. Místo odpovědi učinili uherský… dne 13. října 1505 slavné usnesen… kdyby Vladislav bez mužského dědi… mřel, nižádný cizozemec z kterého… národu, ale jen rodilý Uher má volen… na království Uherské na poli Rákoš… Pešti) a ne jinde.

Té doby jednalo se také v Čech… volení budoucího krále avšak ve s… zcela opačném, než v Uhřích, to… žádný v zemích České koruny rodil… má se státi králem. S některé stra… myšlelo se totiž na pana Petra z … senberka, s jiné zas na pana … ma z Pernšteina. Však neuje… ničeho.

Na počátku roku 1506 král Vl… slav opět do těžké nemoci upadl, s… již na svou blízkou smrt pomýšlel. P… dal prostřednictvím bosáka Jana … pa do tajného vyjednávání s cí… Maxmilianem a učinil s ním úmluv… zně co možná nejužší a nejúplnější. … 20 března 1506 zasnubován císař … vém městě za Vídní svého čty… ho vnuka, arcikníže Ferdina… s královou dcerou Annou a vnučku… Marii se synem krále Vladislava, … mu který narozen, jakož se očeká… Král Vladislav i jeho manželka An… tom v Budíně tuto úmluvu a vše, … dlé ní se stalo, dne 27. března 15… tvrdili, a druhého dne, 28. března, … slav císaře Maxmiliana poručníkem … svých jmenoval, kdyby sám před … měl umříti. Císař Maxmilian hned … v dubnu 1506 opověděl království … skému válku, maje namířeno hlavně … té straně, která by jeho záměry, … trůn Uherský pro svůj rod Habsb… chtěla zmařiti. Nepřátelé Vladis… v Uhřích trousili pověsti jakoby Vl… sám byl císaře k té válce pobídl, v… pravdivost, kterou jak v Uhřích tak … chách od krále nařizováno zbrojení … odpor, svědčilo o tom, že král Vl… takovému jednání svého nového … rozuměti nechtěl. Císař měl voj… 20.000 branných, mezi nimiž byl… z říše na pomoc poslaných; Uhry … se u Královského Bělehradu 40.0… brati, ale dali z většího dílu na ve…

bylo po válce. Maxmilian opanoval rešpurk a Šopruň a zdržoval se lší čas v Železném městě. Ale ani ani král Vladislav neměli peněz na lku, a tak sprostředkoval biskup bosák, n Filipec, mír mezi nimi.

Dne 1. července 1506 porodila královna nna na zámku Budínském synáa, kterýž ke cti krále Francouzského, dvíka XII., pokřtěn byl na jméno Ludík. Mnoho podivného vypravuje se o mto porodu, který byl předčasný. Jan ápolský byl prý mu s dovolením ročky přítomen, aby všeliký podvod byl možný a aby se hned přesvědčil o poaví budoucího královského dědice. Dítě k že nebylo prý dospělé a že mu předška scházela. Jistého se ovšem nic neví, e to ovšem potom se ukázalo, že před sem, již co dítě, na království Uherské České korunován byl, že před časem doěl a vousy dostal, před časem sešedivěl před časem umřel.

Pro péči o novonarozené nedospělé tě byl pak na zámku takový shon lidí, královna neměla dostatečného pokoje ošetření, tak že utrpěvši při tom poro, co šestinedělka již dne 26. července mřela. To byla skutečně jak pro krále k i pro jeho říše ztráta žalostná a nehraditelná; jmenovitě král ztratil v ní ého jediného důvěrníka, rádce a vůdce, hoť se ona jediná rázně a s prospěchem zrala o jeho práva a důchody a o pořá při jeho dvoru. Podával se své bole v té míře, že zavřev se do svých pokoy alkoho okolo sebe netrpěl a dlouhý nebyl schopen, zabývati se starostmi prácemi panovnickými.

Brzo po královně Uherské a České, z Kandalu, umřel dne 19. srpna 1506 králův bratr, Aleksandr král lský a veliký kníže Litevský; pravilo že umřel vhod, aby nerozdal a neumařil konečně celého svého království. ném zvolili Litvíni a Poláci nejmladho a již jediného bratra našeho krále, gmunta Jagajlovice na trůn, nd královského náměstka horního a lního Slezska, hejtmana Svídnického a vorského, zápisního držitele knížetství hovského a Opavského a markhrabví dolnolužického, konečně fojta horní lice. Tento král Sigmunt stal se potom ou rozumnou a ráznou činností obnovilem moci a slávy státu Polského. Po m stal se Lužickým fojtem zase předefojt. Sigmunt Děčínský z Wartenberka, a nejvyšším hejtmanem Slezským Karel kníže Minsterberský, vnuk někdy krále Jiřího.

Největší péče krále Vladislava po smrti jeho manželky byla, aby svým dětem pojistil dědického práva po sobě. Čeští a ještě více moravští stavové byli ochotni vyhověti v tom přání králově, a na sněmu Českém v té příčině ke dni 24. února 1507 rozepsaném osvědčili páni čeští, že jsou ochotní, však na ten spůsob, aby králevic Ludvík, třebas ještě nemluvně, do Čech přinešen a tu řádně na království korunován, a hned aby také zvláštní dvůr královský pro něho zřízen byl. I šla deputace českých a moravských pánův do Budína, a byli by také hned Ludvíka do Čech vzali a korunovali, kdyby se nebyly se strany pánův uherských překážky činily. Jan Zápolský netratil naději na Uherský trůn, a Uhři byli by nejraději hned po smrti krále Vladislava zvolili sobě krále rozeného Uhra.

Rozbroje mezi městy Pražskými.

1505—1507.

Však již vraťme se k neblahým poměrům ve vlasti České, kde vnitřní rozbroje vždy vyššího vrchu bráti počaly. Napřed pozorujme, co Pražané tropili. Tu byl Staroměstský kancléř mistr Jan Pašek, člověk vtipný a v politickém jednání obratný. Ten záhy poznal, jaká výhoda by z toho vyplývala pro města naproti sjednoceným ode dávna stavům šlechtickým, kdyby všickni Pražané uvnitř zdí městských v jedinou městskou obec se spojili, pod jedním městským úřadem byli a jmění své společně spravovali. Radní pánové se již r. 1505 návodem Paškovým o spojení Starého a Nového města umlouvati počali, a jak konšelé, tak i vzdělanější měšťané všichni to chválili, podporovali a takový návrh obnovovali. Ale jakož od jaktěživa v národě Českém strašil duch odporu a nesvornosti, tak se tenkráte uhostil v hojné části obyvatelstva Novoměstského, která neznajíc uhlazenosti mravův, sprostým křikem a boucháním hájila zastaralou obmezenost svou, o nějakém připojení se k obci Staroměstské ani slyšeti nechtíc. Několikráte velká obec svolávána, ale největším křikem proti zamyšlenému sjednocení měst vyznamenávali se řezníci, koželuzi, sladov-

níci, osadníci Karlovští a Podskalští, a o novém roce 1507 stalo se usnesení ve velké obci na Novoměstské radnici shromážděné, aby žádný ani budoucí na věčné časy nestál o tu jednotu pod vypovědením z města.

Roku 1504 udělil král Vladislav Novoměstským některé výsady na újmu Starého města Pražského, a to jak se zdá, návodem českých pánův, aby mezi městy Pražskými třenice povstaly, a tak moc stavu městského zemdlena byla. Účinek brzy se zjevil, zvláště pro nový výroční trh o sv. Bartoloměji Novoměstským propůjčený. Staroměstští za to žádali, aby jim Novoměstští za to jarmarku Svatovítského postoupili, a Novoměstští, než by který jarmark pustili, již r. 1505 k jarmarku Bartolomějskému frid čili mír vyzvoniti dali a potom následující léta i o sv. Vítě i o sv. Bartoloměji k nejhoršímu popouzení Staroměstských tak činili. A když tak obě města mezi sebou a i každá obec, zvláště Novoměstská, mezi sebou tu o jarmark, tu zas o sjednocení veliké kyselosti, vyhrůžky a mrzutosti sobě plodily, počali Staroměstští proti Novoměstským brány obsazovati, branky zavírati, věže opravovati, tarasovati a jiné ohrady působiti, osazujíce ponůcky jedni proti druhým, sobě nevěříce. Již málo scházelo, a byla by v Praze i občanská krev tekla, kdyby přední mužové v obou obcích nebyli se všemožně namáhali, aby vše zas k dorozumění a k míru přivedeno bylo. Ale tímto chytrým nastrojením českých pánův byla skutečně politická moc a působivost stavu městského na mnohá léta jako ochromena.

Veliká moc kancléře Albrechta z Kolovrat. Nové přísnosti proti bratřím a Židům.

1507.

Pan Albrecht Libšteinský z Kolovrat, nejvyšší kancléř, brzo počal provozovati moc u vlády tak velikou, jako by byl královým náměstkem v zemi. Král o tom věděl a schvaloval to mlčky. Také se proměna stala mezi nejvyššími úředníky. Nejvyšší purkhrabí, pan Jindřich z Hradce, umřel dne 17. ledna 1507 uhodiv sebou na lovu nešťastnou náhodou na oštíp na saních; a nejvyšší komorník, pan Jan ze Šellenberka, přemožen jsa věkem na odpočinutí [illegible] Následkem toho stal se nejvyšším hrabím pan Zdeněk Lev z Rotála na Blatné, nejvyšším kom[illegible]kem Ladislav ze Šternberka Bechyni a nejvyšším sudím Petr[illegible]lický ze Šternberka na Le[illegible]blíž Benešova. Však pan kancléř Ko[illegible] málo na své kollegy se ohlížeje, sám král si počínal, začež se oni[illegible] dalece uráželi, že mezi ním a nimi rozstrk povstal. Od kancléře odpad[illegible] sledkem toho všickni páni a rytíř[illegible] jma toliko pány z Gutštejna, Jiř[illegible] Bezdružického z Kolovrat[illegible] Buštěhradě, Jana Berku z [illegible]béna Drahobuzi a dva neb tř[illegible] tířstva. Proto se musel kancléř Ko[illegible] po jiných spojencích ohlédnouti, [illegible] stalo se, že se i se svými spojenc[illegible] malu přiblížil k Pražanům a k jej[illegible] městské, jichž dosud byl protivníkem [illegible] hodným, tak že s nimi i přátelskou s[illegible] vu uzavřel ku společné pomoci a ob[illegible] proti stavům šlechtickým. Ba co více[illegible] i krále Vladislava za sebou taj[illegible] tomu novému spolku potáhl, tak že [illegible] panovník, ovšem jako na zapřenou, k[illegible] né straně svých poddaných proti d[illegible] straně přistoupil. Pražané pak ovšem[illegible] na kancléře Kolovrata velmi cítili, masopustě i v postě r. 1508 před jeho dlím na Staroměstském náměstí hol[illegible] jiné kratochvíle provozovali.

Však o velikém rozšíření moci kancléřovy svědčil hned nový dek[illegible] proti českým bratřím od [illegible] vydaný, kterým se předešlé přísno[illegible] hrozby nejen ještě více zvyšovaly, i proti pánům samým, ochráncům b[illegible] obracely. Šlo pak obecné doumění o dekretu, že vedle kancléře také teh[illegible] králův sekretář, doktor Augus[illegible] Kaesebrot, probošt Olomoucký, [illegible] ký kacířův protivník, k němu se při[illegible] Toho skutku nemohl sám pan Vi[illegible] z Pernšteina snésti, i napsal [illegible] němu králi důtklivý protest dne 25. [illegible] padu 1507, v němž zřejmě vyslovil, [illegible] král ještě nikdy tak přísného dopisu [illegible] vům a pod ukládáním takových na sě[illegible] kut jako nyní činiti neráčil, dobře [illegible] znaje, jaké svobody páni a rytířstvo [illegible] ského království mají, aneb pokud [illegible] lově mají rozkazovati na statcích [illegible] a na ně pokuty klásti. Tenkráte tak[illegible] bylo, že se slečna Marta z Bozk[illegible] osmělila, králi o přísnosti toho de[illegible]

a českých bratří se ujímati, ku m, že náleží, se sama přiznala. Z vské kanceláře dostala se pak slečartě odpověď přísná i káravá. I mě- nové přísné vyšetřování nepravocířských v celé zemi započíti; avšak ncové jednoty bratrské uměli to ziti: dne 27. prosince 1507 postavili obeslaných do Prahy jen někteří ní a nepatrní údové jednoty, kteří vše jakéhosi spisu zase propuštěni když nejvyšší purkhrabí Zdeněk z Rožmitala nevěděl, co s nimi Nazejtří zas pan kancléř sám s ty a mistry na Staroměstské radnikharty" očekával, a žádný nepřišel. bylo zas o pikhartech ticho.

ké na Židy měla podobná pohroma outi. Pražané nejvíc o to stáli, aby města vyobcováni byli. Za posledvštěvy královy v Praze 1502 žádala c, aby konšelé u krále povolení vy-, by všechny Židy vyhostiti mohla; k konšelé tak učiniti byli zmeškali, se po králově odjezdu za příležisoukromé jedné svády všeobecná v Praze, jak proti Židům tak i prošelům. Konšelé musili tehdáž velmi a veliké sliby činiti, aby zbouřenou tišili. Nyní roku 1507 dne 31. květlo v obcích Pražských oznámeno, ckni tři stavové to na králi v Buyprosili, aby Židův ani v Čechách, ravě, ani v Slezsku nebylo, tak že všude má výpověď dáti, aby se z Prahy ven vyhostili a vyprodali tu nebývali. Kdož by se pak za imlouval, ten aby s nimi města n byl. Když pak se potom Židé z stěhovali, tu zas je zemští páni m na příkoří k sobě na své grunty vých měst přijímali. Tedy král zas ost Pražanům zdvihl a rozkázal, aby Čechách zase byli, k čemuž obec á však nikterak svoliti nechtěla. n kancléř Kolovrat uprosil Ži- Praze příročí, aby tu byli až do u králova, — avšak to potom zase menutí upadlo, a tím ta pohroma y nespadla.

Jiří Kopydlanský vedl válku proti Pražanům a vší zemi České.

1507—1508.

tím ukázaly se následky poprav lechticův, kterých se Pražané byli, majíce ovšem právo na své straně, dopustili. Všecka šlechta proti spupným prý měšťákům zahořela na nejvýš, umlouvajíc a rotíc se proti nim vždy horlivěji a hrozivěji. Jan Kopydlanský, r. 1506 v Praze sťatý, měl bratra Jiřího, člověka smělého a zuřivého. Ten pobádán jsa od jiných některých rytířův povstal nyní ku pomstě nad smrtí bratra svého, a to ku pomstě neslýchané. Napřed svůj dílec statku zděděného, Kopydlno, zapsal své matce a bratrovi Sigmuntovi, potom se sám listem dne 18. července 1507 z České země vyhostil a hned zřejmým odpovědníkem zemským se učinil. Přidruživ k sobě drahně pomocníkův, oznámil Pražanům a jiným městům, že pohledávaje nápravy své křivdy bude všemi spůsoby škody jejich vyhledávati. Pražané podávali se sice s ním na právní cestu vzkázavše mu, jestliže se mu od nich v něčem křivda stala, že před králem anebo před pány a vládykami v zemském soudu bez půhonu státi a právi býti chtějí. Tu Jiří Kopydlanský přijel okolo 9. března 1508 na Hradčany s počtem jízdných dost vydatným a podával tu Pražanům smíření pod výminkou, aby za duši jeho bratra sťatého spůsobili kaplana u sv. Václava na Proseku, kdež pochován byl. Když mu Pražané na to odpovědi nedali, odejel se svými tovaryši a tu počal svou pomstu vykonávati. Vracely se o svatém Duchu vozy se zbožím z jarmarku Mladoboleslavského do Prahy, a tu Kopydlanský udeřil na vozy Pražské, pobil dva měšťany Novoměstské zutínav jim ruce, nohy a chřípě rozřezav: třetího s pomocníky již také přivázal chtě mu totéž učiniti, avšak tu sedláci se shlukše útokem naň udeřili, tak že před nimi musel ujíti. Tím se počíná řada zločinův ohavných, s bezpříkladnou smělostí a ukrutností páchaných, kterými Kopydlanský se svými pomocníky všecko převýšil, co do těch dob slýcháno bývalo o jiných loupežnických a rajtarských kouscích. Přepadával jako nějaký všudybyl Pražské obyvatele, přátely a lidi poddané, kdekoli koho z nich kromě zdí městských dopadnouti mohl, osekával jim bez milosrdenství a bez rozdílu ruce, nohy, chřípě, zapaloval a drancoval městečka i vesnice, a kdykoli se veřejná moc sebrala ku pronásledování jeho, býval již před časem ten tam. Říkalo se ovšem, že když toho měl potřebu, tajných útulkův a ochrany u některých pánův a rytířův nalézal.

Již 17. srpna 1507 dával pan Petr

z Rosenberka Pražanům výstrahu, píše jim toto: „Vězte, že mi jest znáti dáno, že Kopydlanský 200 koní a 100 pěších podobně má, a že jest v úmysle, učiniti vám škodu, když pojedete na jarmark do Plzně o sv. Bartoloměji. I znajíce to, opatřte se, aby se vám škoda nestala; nebo bych já jí vám, jako svým milým pánům přátelům, nerad přál.“ Pražané se opatřili, a ušli loupežnému úkladu, utrpěli však po roce. Když totiž r. 1508 v srpnu na Bartolomějský jarmark do Plzně jeli a Kopidlanského se nenadáli, přepadl je on na cestě v Cerhovicích a velice je zloupiv, nejednoho měšťana do smrti pobodal a posekal a jiných drahně zmrzačil. Byl se totiž krátce před tím v okolí samé Prahy potloukal; dne 15. srpna vpadl ve dvaceti koních do vsi Michel, kterou ves vypálil a některé poddané lidi zranil; odtud se k Jesenici a Vescům přihnal a obě vsi spálil; pak ještě té noci do vsi Běchovic přijel, kteráž kláštera sv. Kateřiny v Novém městě Pražském náležela, a vypálil ji i s dvorem téhož kláštera, a dvěma nádvorním pacholkům ruce osekati dal; v Dolních Počernicích zas stodoly a stohy vypálil. Osadníci v Strašnicích a Kyjích opatřivše se zbraní, odpírali mu, tak že jim nic udělati nemohl. Pražané vypravili městské žoldnéře, kázavše ho pěšky i jízdecky honiti. Ti přijdouce až do Úval již ho nedostihli a bez pořízení do města se vrátili. Před sv. Ludmilou, 16. září 1508, objevil se Kopydlanský před Svinskou (nynější tak zvanou Slepou) branou Nového města Pražského maje třináct jezdcův při sobě, a běda každému člověku, který mu do rukou padl; s uťatýma rukama zůstal bídně ležeti, což se jmenovitě četným kopáčům stalo, když se z vinic na večer domů vraceli. Máme list pana Petra Holického ze Šternberka, nejvyššího sudí, jejž psal ze svého sídla na hradě Leštně panu Petrovi z Rosenberka dne 18. září 1508. Jeho obsah se poslední příhody také dotýká a zní takto: „Račte věděti, že ste měli dobrého provázeče na Kopydlanském: tu na tom vrchu medaleko Votic jeli ste mimo samého, ale neměl více než 12 koní a třináctý vedl. Po nešpořích projel mi skrze Bystřici (městečko), nesa krahujce na ruce; potom jel mimo Konopiště; půl čtvrté hodiny na noc jel pod kostel Benešov-

ský tam někam k řece (Sá
čtvrtek páni Pražané poslali ho
Kostelecké hory (okolo řeky Š
on k večeru přijel k té bráně
kterou sem já byl s vámi
i osekal tři, všem ruce za lokty
dále z toho bude, již já nevím
dobře se děje.“

Před svatým Václavem byl
ský již zase u Nymburka, k
městí vypálili a některé bran
bil, potom vypálil městys Úva
sv. Martinem v listopadu pob
burským koně od vozův, s kt
k rybníku pro ryby.

Následujícího roku 1509 čer
dlanský dne 6. února na měs
borské půl míle od Tábora,
z Prahy, a vyskočiv na ně, za
jal tři, a nesl je do Boleslavsk
mousnice, kteříž potom do
ze svého vězení až do Nymburk
nějakém čase vskočiv Kopydl
předměstí Žateckého, šest
mův v něm vypálil a mimo to
vesnice k městu patřící. To
Kopydlanského, jež Hájek z
součastník jejich, jen tak man
kroniky byl zapsal; co jiného
již nepaměti propadlo. Což divu
ný lid toho Kopydlanského br
jakého zloboha považoval, a ž
nost vždy více v celé zemi ro
konec to s Kopydlanským vzalo,
místě povíme.

Manifest šlechty. Třetí hlas Půtky na sněmu.

1508 leden — březen.

Měla z toho posilu a rado
když se byl nejvyšší pan ka
brecht z Kolovrat k jejic
přidal, ba i samého krále za se
k nim přitáhl. Šlechta to vhl
nila, a také v užší jednotu se
la, učiníc nový zápis mezi seb
desk ho vložíc, aby tak všickn
noho práv svých, starých i nov
stavu městskému hájili. Napnut
veliké, a nejedny události a m
k tomu jasně ukazovaly, že leda
mohla rozpor mezi šlechtou a
rozpáliti, až by z toho plame
v celé zemi vyšlehl.

Na začátku roku 1508 vyd
strannického zápisu stavu panak

ho manifest proti Pražanům, od ry- Rendla sepsaný, v kterém hájili ší moc a svobodu zemského soudu, člověk stavu panského a rytířského jinde nežli před tímto soudem být nesmí. Také na to ukazová- když soud zemský na hradě Praž- zasedává, desky zemské vždy ještě lově dvoře na Starém městě se cho- z čehož osobám stavu šlechtického u desk co činiti mají, u prostřed telstva nepřátelského a bouřlivého peči vychází. Protož na všecky bu- časy od Pražských měst žádáno, áni a rytíři, kteří v Praze co činiti požívali bezpečnosti před obyvateli kými a před každým jiným. To valo na zřejmou nedůvěru v čest- ování se Pražanův, a byla to uráž- cti, čehož za tehdejšího věku každý obě vážil na nejvýš. Proto vydali né na šlechtický tento manifest dne ora 1508 veřejnou odpověď, v níž ující svou čest, každého varovali, přikládal víry křivému jich. Praža- asuzování, že vždy lépe uměli cho- pořádem práva, nežli ti, kteří je viniti, i aby všickni obyvatelé vždy rvé tak i napotom bezpečně do Pra- odili, přesvědčeni jsouce, že Pra- jakož vždy pokojně pod právem ák i vždy ku každému pokojně se chtějí, kdo i je také při právu za- vati bude.

prvé příští sněm, kterýž se 15. břez- 08 počal, stal se pro to všecko dskou paměť hlučným. Rozpředlo dání o tom, chtějí-li Pražané do- ati práva tak jak zákony toho vů- ymáhají; Pražané a města vůbec a odpověď, že chtějí obhajovati jen pokud jsou povinni. Rytířský pravil k městům, poněvadž stav a rytířský zavázali se obhajovati podle krále, žeby ani města tako- závazku neměli býti odporni; učí- k, že pak i páni a rytíři jim ná- pomáhati budou proti jejich od- kům. Takové podání zdálo se mě- býti slušné a prospěšné, zvláště m na Kopydlanského; i vystoupila ze sněmovny ven ke zvláštní o to . Za nimi však a mezi ně vyšli ilém z Pernštejna, Petr Ho- ze Šternberka a někteří ji- jednali s nimi tolik, už se jim po- zprostředkovati dorozumění a sjed- o jednom z nejvážnějších článků ve dlouholeté rozepři měst se stavy šlechtickými, totiž o třetím hlasu měst na zemských sněmích. Usnešení o tom bylo dne 22. března do desk zapsáno, a obsahovalo hlavně, že města budou obhájovati práva podle panského a rytířského stavu proti všem právům odporným, a že stav panský a rytířský také bude obhajovati práv a sousedův městských, a že co by skrze panský a rytířský stav jednáno mělo býti, aby k tomu také města co stav třetí zavolání byli, a v čem by městům pomáhati náleželo, aby bez nich zavíráno nebylo. Tím byl ovšem první a hlavní článek stížností městských vyřízen, a šlechta upustila na dále od svých snah již od r. 1479 proti městům vedených, aby vyloučila stav městský z předního politického práva, z účastenství hlasem rozhodným v zákonodárství a v záležitostech zemských. Zbývalo však ještě mnoho článků, které k pozdějším rozbrojům a půtkám příčinu zavdávaly.

Veliké pohoršení na tomto sněmu podali zas bratří z Gutštejna. Nejstarší z nich, Kryštof na Rabštejně, byl pro moc a násilí žalován a do jiných nectných pletek zamotán. Mladší bratr Jan na Tachově vězil zas r. 1507 saského radu Rudolfa z Bünau. Potom bůh ví, co ještě horšího spáchal ještě pan Kryštof, že zemský soud Jindřicha Tunkla z Brníčka, purkrabí hradu Pražského, s ozbrojeným lidem poslal do domu téhož pana Kryštofa na Starém městě Pražském, aby ho buď zajal neb slibem zavázal. A byl ten pan Kryštof sám úřadem zemského soudu a rady královské, následkem čehož se pak těch důstojností vzdal a všechen svůj majetek v zemi svému synu Albrechtovi odevzdav, sám po příkladu jiného svého bratra, Jindřicha z království Českého se vyhostil, aby mohl po okolních zemích německých na Čechy žalovati a české jméno hanobiti. Dne 27. března 1508 poslali právě za času sněmu bratří Jindřich, nyní poddaný falckrabův, a Jetřich z Gutštejna nad míru hanlivá psaní, zvláště pak na pana Jaroslava ze Šellenberka a Albrechta Rendle, kteří prý na soudu jejich cti zrádně se dotkli, pročež je pan Jindřich i k soudu před svého pána, falckraběte, poháněl. To již byla opovážlivost nesmírná. Jaké následky to mělo, dále ještě povíme, ale pobouření mysli na sněmu bylo veliké.

Největší však roztržku na tom sněmu způsobil nad míru pohoršlivý příběh dne 25. března 1508. Pan Ladislav ze Šternberka, nejvyšší komorník, a pan nejvyšší kancléř Albrecht z Kolovrat dali se na paláci hradu královského po obědě do prudké hádky a půtky strhnouti. Kancléř Kolovrat měl hrad Pražský ve své moci a opravě, i držel tudíž v něm, ovšem na královské útraty lidi své branné, jiným pánům a služebníkům jejich však nedovoloval tam vcházeti, leda bezbranným. Potkav se náhodou s panem Ladislavem ze Šternberka, vytýkal mu před jinými pány, že služebníci jeho po hradě ve zbrani chodili. Když to pan Šternberk zapíral určitě a naprosto, strhla se hádka mezi nimi, a tak se proti sobě rozpálili, že přátelé jich násilně je od sebe roztrhnouti musili. Nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk Lev z Rožmitála, vloživ se pak mezi ně, jen s velikou nesnází krvavý souboj předešel. Mnozí sněmovníci již před tou příhodou Prahu byli opustili, mezi nimi také pan Vilém z Pernštejna, nyní však rozjeli se náhle všickni ostatní, aniž pak státi se mohlo řádné uzavření sněmu.

Pravilo se, že kancléř Kolovrat po straně a podtají brojil netoliko proti nejvyššímu komorníkovi, Šternberkovi, který byl předsedou soudu zemského, ale i proti soudu tomu samému. Skutečně také páni z Gutštejna, přívrženci páně kancléřovi, později mluvili, že cokoliv proti zemským soudcům provinili, návodem jeho to učinili. K těmto neřestem připojilo se nové vypovědění války celé zemi se strany rytíře Sigmunta z Kaufunku, který jako Kopydlanský hojné tlupy rajtarův najal a jim plnou moc dal, by po celé zemi České loupili a obyvatelům co možná největší škody činili.

Proto šli již od celé země prosby úsilně ku králi do Budína, aby konečně přijel do svého království k uchránění jeho od zkázy.

Proměny u vlády následkem sněmu Svatojakubského v Čechách a Svatobartolomějského na Moravě.

1508 červen — srpen.

Však místo krále přijeli poslaní od něho biskup-bosák Jan Filipec z Vratislavi, a biskup Stan Thurzo z Olomouce.

Král Vladislav mezi tím právě jednati s Uhry o korunovaci své Ludvíka. Uhři Ludvíka za kr javše korunovali ho 4. června Královském Bělehradě, proň zvláštní dvůr královský, ač ho útlého dětství ještě nebyl

Oba výše řečení biskupové p Prahy v samý čas sv. Jakuba, k muž valný sněm na hrad Pražs psán byl. Biskup Olomoucký v července sloužil ve hlavním ch sv. Víta velkou mši o sv. Duchu, oba biskupové potom do sněmo šli, počalo se sněmování. Hlavní ho sněmu byl upokojení země, z odstranění všech jednostranných a zápisův a pojištění lepšího a šího než dotud, vedení práva a hr žejné bezpečnosti v zemi. Když kupové vyřídili královské poručen vům u valném počtu shromážděn zal biskup kosák, Jan Filipec žití sobě listiny nových zápisův vy, jimiž se byli sobě stranně zav společné pomoci jedněch proti Umiklí na to všickni sněmovní kteří chtěli i tvrditi, že takový sův ani není. Avšak biskup-bosá na ně doléhaje hrozil, že užije moci od krále mu svěřené, neb uposlechnuto. I přineseny jsou pergamenové, dlouhé i široké s pečetmi. Biskup-bosák je vzal, a nich se nepodívav nožem na k zřezal, pečeti roztrhal, a vše lým sněmem rozmetal. A byty t zápisu šlechty proti městům měst s kancléřem Kolovratem a králem učiněné. Potom biskup veselou tváří dával stavům nad budoucnosti, když již prý neb tržek mezi nimi.

Co na tom sněmu potom usn uvedlo skutečně rozhodný obra tostech českých a způsobilo no tvářnost, a nazývaly se pak člán šení toho sněmu smlouvou Jakubskou; avšak pohříchu zala se ta smlouva býti spasitel středkem pro všecku budoucnost. Albrecht z Kolovrat pozb privilegovaného postavení a m moci a dvěma královskými m danými v Budíně dne 19. srpna rýmiž jednotlivá usnešení toh

o potvrzení došla, ustanoven
edujících hlavních věcech no-
k při vládě. Předně úřad
ího purkhrab Pražské-
jest prvním mezi úřady zem-
íž pan Zdeněk Lev z Rož-
o nejv. purkrabí stal se od té
vým náměstkem královým v
sy budoucí. Vedle něho posta-
všickni úředové nejvyššího
ho soudu co hajitelé práv
atelé zákona, tak že se jim
enti čili správcové krá-
Českého. Ve všech krajích
byly úřady krajských
ů v, obsazeny po jedné oso-
panského a stavu rytíř-
kraji usedlé, kterým dáno ob-
ření, v němž zahrnuta byla
ěmovní ustanovení od r. 1492
proti silničním loupežníkům,
odpovědníkům a zemským
ůbec usnešená. Mimo to také
odrobnějších věcech změny se
onečně, bezpochyby pro uchlá-
celáře Kolovrata, obnoven jest
oti všem bludařům pik-
m, který nicméně dobromysl-
šelivým pánům nepřekážel po-
chrany jednotě českých bratří.
již i na Moravě byly vznikly
ice a nepořádky, položil král
v také Moravanům sněm do
ce ke dni sv. Bartoloměje 24.
, poslav tam co plnomocníky
biskupa-bosáka, Jana Filip-
a Petra z Rosenberka.
dnání toho sněmu vztahovalo
nání a odstranění různic mezi
ové obsazení zemského soudu,
zemského míru a veřejné bez-
jako v Čechách na potlačení
Snešení tohoto sněmu Olo-
a vložení jeho do desk morav-
o se 28. srpna.

nařízení proti odpovědníkům,
m a zemským škůdcům měla
následek, že posavadní divoké
ího Kopydlanského ny-
yslně i na sněmu i ve všem
ády zatracováno bylo. Za jeho
ěli se zemští soudcové dne 8.
o Prahy, aby nad ním k soudu
den jeho služebník Halama
r, odpovědov měšťanům Hrad-
ové, najímal lidí, aby Hradec
yl od Hradeckých jat, do Pra-
a tu zmučen. Při mučení udal
mnohé pány a rytíře, kteří Kopydlanskému pomáhali. Pak byl 9. října 1508 na Pohořelci u božích muk sňat mezi oděnci Starého a Nového města Pražského, kteří místo popravy obstoupili v několika stech. I vydali soudcově nejpřísnější nařízení proti všem, kdo by Kopydlanského přechovávali, a dne 1. října 1508 vydal král Vladislav z Budína tištěné patenty do všech krajův proti němu. Však při tom všem nepřestaly nářky na jeho další zločinné řádění, a že vždy ještě přece vševlicí pánové a rytíři tajně ho u sebe přechovávají. Však tu se dali Pražané, Kopydlanským již nanejvýš k pomstě dohnání, k přenáhlenému skutku strhnouti. Vypravili totiž šlechtice Václava Kavana z Dědibab, aby se pod svým jmenem a však jejich pomocí s branným lidem na Kopydlno obořil, a toto sídlo rodu rytířův Kopydlanských zkazil, udělav tam škody, co by jenom mohl. Jiří Kopydlanský tam však svého nic více neměl, neboť se byl, než celé zemi válku opověděl, dříve vyhostil; ale utrpěli jeho matka, Alžběta z Nemyčevsi a jeho mladší bratr Sigmunt Kopydlanský, kteří také hned řečeného Kavana k zemskému soudu co zemského škůdce pohnali a do 40.000 kop grošův českých škody si počítali. Ta věc se potom na Pražany svezla.

Třetí a poslední návštěva krále Vladislava v Praze.

1509 leden — 1510 únor.

Předminulého léta 1507 bylo v Čechách husté mření na morovou ránu, a ještě do začátku roku 1508 trvalo. Mor ten se šířil po zemi Uherské, a to konečně dohnalo krále Vladislava, že se i s dítky svými z hradu Budínského hnul v měsíci říjnu 1508 a do Prešpurka, a odtud do Trnavy zajel, kdež až do 26. ledna 1509 dvorem zůstal. Tu ohlásil dne 1. ledna stavům uherským, že do Čech odjíždí pro mnohé a neodkladné potřeby toho království. Zároveň psal i českým stavům, že se již do Českého království i s dítky svými vypravil, aby podle jejich svolení syn jeho Ludvík korunován byl na krále Českého; proto aby jemu na pomezí české podle obyčeje vstříc vyjeli a ke dni 10. února 1509 do Německého Brodu ke cti jak krále Ludvíka,

tak i jeho zvláštní. Také hned rozepsal obecný sněm valný na hrad pražský ke dni 27. února, korunování pak napřed určeno jest ke dni 4. března 1509. Zároveň docházely pana kancléře Kolovrata listy ode dvora královského, z kterých vyrozuměl, že již sotva všecko v zemských věcech po jeho vůli a přání půjde, a že má královských zámků neprodleně postoupiti v moc pánův zemských soudcův. On neučiniv toho jel naproti králi až do Brna, a s ním tam také dojeli poslové měst Pražských. Král vyjev z Trnavy dne 26. ledna 1509 dojel do Brna teprv 29. ledna, tu však všemu jednání o věcech českých se vyhýbal, vše to až do Čech odkládaje. Nicméně vyslyšel stížnosti, jež mu Pražští poslové přednášeli a kteréž byly tak spleteny, že jim král sám mnoho nerozuměl. Nicméně je v milosti propustil a mnoho pěkných slibův a slov Pražanům vyříditi dal.

Zatím se čeští pánové a rytířstvo vystrojili a valně i slavně do Německého Brodu přijeli, chtíce zvláště mladé královské dceři Anně slavný průvod dáti. A také druhé poselstvo od Pražan se tu vynajíti dalo, a byli všickni v černém rouše velmi úpravném, a dočkavše se příjezdu krále do Německého Brodu jeli potom v jeho slavném průvodu zpět do Prahy. Však v Kutné Hoře z průvodu se vytrhše napřed do Prahy pospíchali, aby oznámili ve městě, že se král Vladislav se svým synem Ludvíkem a dcerou Annou již ku Praze blíží.

Dne 17. února 1509 přijel král Vladislav se svou rodinou do Prahy. Uvítání bylo slavné: Pražané vyjeli mu vstříc ve stu koních, kněžstvo i řemesla s korouhvemi a praporci vyšli před město, zvoněno na všech kostelích a radnicích, a po ulicích, náměstích a na mostě stálo veliké množství pěších oděnců, branného lidu městského. S králem přijeli tři biskupové, Stanislav Thurzo Olomoucký, Jan Thurzo Vratislavský, bratr onoho, a biskup-bosák Jan Filipec, též množství pánův z Uher, z Moravy, ze Slezska mimo pány české a jejich komonstvo. Páni a starší obcí Pražských prý takto krále vítali: „Nejjasnější králi a pane! pane náš nejmilostivější! Purkmistři a starší Vaši Královskou Milost vítají, radujíce se z toho, že Vaši Královskou milost pán Bůh v dobrém zdraví do tohoto města přivesti ráčil; a prosíme Vaši Královskou Milost, že toho bezpráví, které se nám dálo od mašlech ne ráčíte pomstiti; neb proto král ná nosí, k obraně dobrým a ku zlým."

Později teprv přijelo množství stva z cizích zemí ku korunování dřích markhrabě Braniborsk Anspachu se svou manželkou Z vlastní sestrou krále Vladislava, nem a čtyřmi dcerami, knížat Sa do osmi, mezi nimi Jiří, vnuk kr řího, dva jiní vnukové téhož krále né paměti, Bartoloměj a K knížata Minsterberští, Kaz kníže Těšínský, Spišský hrabě Zápolský, jeho bratr Štěp množství jiných. Žádný ten pán n bez četného a bohatého komonstva; Uhři byli nejčetnější.

Bohuslav z Lobkovic, vždy ještě trávil dni své zaměstnán nými pracemi na svém hradě Hasiš píše pak o tom, jak shledal krále a jeho takto: „Byl jsem tyto dni v abych povinnou úctu složil králi, k z Uher k nám se navrátil. Zdálo s že tvář jeho nemálo změnila se; jako zamyšlený chodí, a více zám nežli vážnosti na sobě znáti dává; o ším ne tak věkem jde, an pozna 56 let nedosáhl, jako péčemi a staro ješto téměř napořád činiti měl s vá aneb úklady od vlastních svých lidí, rozhodovati chtěl bych, odporným jde osudem, či vinou jeho, an k více nežli sluší dobrotivým slouti, sám sebe i říši svou nezřídka do p pečí uvodí. Došel jsem také ku kr synáčku, ležícímu v kolébce pod pe kou zlatem vyšívanou, jehožto pova bře se mně líbila: neb když jsem p ochotně mi podal ručičky, a postavi i sklad údův oprávňují k naději z nitým. Ostatně více se naskytuje, bych si přáti a doufati nežli chvá neb útlé to vychovávání, rozmaz smírná i všední pochlebování pře někdy netoliko dítky, alebrž i zral usedlejší věk. Ještěť sotva náležité pronášeti umí, a již mu podávám runy . . ."

K tomu doložiti slušť, že obě krá děti toho času jenom maďarsky m a rozuměly; toliko kněžna Anna se také již latině učiti, prospívajíc utěšeně. Ludvík byl stáří půl tře Anna půl sedma léta.

novace dítěte Ludvíka na království České.

1509 11. března.

orunovace Ludvíkova ustanovena by-
ce napřed ke dni 4. března, ale dítě
řivežení do Prahy na neštovice roz-
hlo se. Na štěstí nemoc byla lehká,
kalo se s korunovací až do 11. břez-
dyž dítě již se bylo uzdravilo. Obřad
slavil se dle starobylého spůsobu ve
ně u sv. Víta. Markhrabě B e d ř i c h
n i b o r s k ý držel královské dítě na
u, když mu všickni tři biskupové,
oucký, Vratislavský a někdy Váhad-
Svatováclavskou korunu na hlavu sta-
Však se v té chvíli rozplakalo. Také
sestra A n n a tomu korunování pří-
na byla, a s velikým účastenstvím
o, co se při tom dělo, si všímala.
ž pak nad hlavou královského dítěte,
íka, na trůnu sedícího dva pánové
nu drželi, dala se kněžnička do use-
ho pláče, volajíc: Můj bratr byl již
ráte korunován a já nic!" I nedala se
ojiti, až když sám otec, král Vladi-
povstana, korunu na chvíli vzal a ji
v žertu také ji na hlavu postavil,
se upokojila.

áni, rytíři a poslové předních měst
ovských v Čechách, na Moravě, v Sle-
a Lužicích skládali pak královskému
na trůnu pod korunou sedícímu pří-
věrnosti. Pozoruhodné jest, co starý
pisec o té korunovaci napsal: Bylo
„to korunování jakés nesvobodné:
na hrad nepouštěli, než po příkaz,
do kostela; také nebylo prý té hoj-
, jako někdy za jiných králův při
vé slavnosti, aby bylo mnoho stolův
ládáci (v tak zvané nové Vladislavské
než něco málo. V přilehlé síni zem-
o soudu stolovali starý král s knížaty
ny, také s markhrabínou Braniborskou,
svou sestrou; markhrabě zas se sy-
aké tam při jiném stole. Někdy prý
lo mnoho sudův vína a piva na dvoře
obě každý brał, kdo co chtěl; a teď
ani peněz nesypali. Potom druhého
v pondělí přinesli Pražané a jiná
mnoho čistých klénotův ku poctě
ho krále.

Kterak král stavy mezi sebou rozeznělé rozsoudil a města podruhé odsoudil.

1509 březen — říjen.

Nesvornost a osobní nechuti mezi předními úředníky zemskými posud trvaly; pan kancléř K o l o v r a t nemohl obvyknouti obmezení moci své spůsobené smlouvou svatojakubskou; nynější nejvyšší úředníci a soudcové zemští nenalézali zas u Pražan uznání a poslušenství, proto že vesměs náleželi mezi jejich protivníky v staré při o městská práva a výsady. Král musel především k tomu hleděti, aby v tom stalo se brzké narovnání, aby učinil mezi stranami rozsudek. Proto hned třetího dne po korunování malého Ludvíka, 13. března, posadil se král Vladislav co nejvyšší rozsudí mezi stranami k soudu. Žalováno na kancléře K o l o v r a t a hlavně že nadužíval pečeti královské, vydávaje rozkazy psané v Praze nebo na Krupce, svém sídle, jakoby přicházely přímo od krále z Budína, pak že se i jiných libovolností dopouštěl. Dle králova rozsudku odňaty mu jsou, ne sice úřad kancléřský, ale pečeti královské, velká i malá, a ustanoveno, že tyto pečeti napotom vždy jen při králi zůstávati mají, leč by kancléř kdy na dvoře králově byl přítomen. Také usouzeno, že nižádný úředník nemá zastávati dvou úřadův pospolu, a protož pan kancléř musel odříci se hofmistrovství dvoru královského. Však při tom všem neocitnul se pan A l b r e c h t z K o l o v r a t v nemilosti u krále, neboť král Vladislav o měsíc později dne 12. dubna 1509 vydal se s ním spolu na cestu po Čechách a chtěl také panství jeho, K r u p k u u Teplice, navštíviti. Avšak král dojev na K ř i v o k l á t upadl tam do těžké nemoci, a musel se dáti nazpět nésti do Prahy. Vše co ještě více proti nejvyššímu kancléři bylo sepsáno a žalováno, král potom zdvihl a umořil, aby to ani kancléřovi ani jeho dědicům na cti neškodilo.

Několik dní po prvním rozsudku, dne 20. března 1509 zasedl král V l a d i s l a v k druhému rozsudku mezi s t a v y p a n s k ý m a r y t í ř s k ý m s jedné, a m ě s t s k ý m s druhé strany. Zasedli vedle krále tři biskupové s ním do Prahy přišlí, knížata Slezská a páni Moravští v Praze přítomní. Však tu to nešlo tak hladce, jako při kancléřově věci. Nejvyšší úředníci a soudcové zemští, kteříž smlouvou svatojakubskou ustano-

vení byli za správce království Českého žádali byli na Pražanech a stavu městském, aby uznání a přijati byli od nich za takové výslovně, tak aby města k nim ve všem hleděli a jimi se spravovali. Pražané však a města odepřeli tomu jak z oddanosti k nejvyššímu kancléři Kolovratovi a z nechuti proti panu Rendlovi, tak i proto, že města Pražská prý podle práv svých neměla se nikým spravovati a k žádnému jinému hleděti, než k samému králi toliko. Tím Pražané ovšem k starým kyselostem a třenicem nový podnět dali. Proto, zdá se, vypadl tento druhý rozsudek v jejich při od krále vynešený ještě nepříznivěji, nežli byl první r. 1502 vydaný ale od krále nepotvrzený. Nebylo tu ovšem již řeči o hlavním článku městských stížností, totiž o třetím hlasu měst na sněmích, proto že se již před rokem mezi městy a vyššími stavy narovnání stalo; ale nyní všecky ostatní ještě zbývající články prvního rozsudku, městům vůbec nepříznivé, byly od krále potvrzeny, nabyvše takto zákonné platnosti.

Takového rozsudku se města nenadála, tím méně nyní, když král, byv s nimi prvé sám v zápisu tajném, ještě před korunováním na jejich neodbytné prosby jim slíbil, že prý všecky ty „nové nálezy" zrušeny budou. Tu se po Praze ozývalo netajené reptání proti králi, ale ještě větší proti pánům, kteří prý královými úmysly vládnou; proto že král již jako dítě jest, nemaje dobré paměti ani těm věcem všem co rozuměje, pánům a nepřátelům měst jen za nástroj slouží, a ne svou ale jejich vůli provozuje. I ohlásili Pražané s jinými městy opět, že toho rozsudku nepřijímají, i také hned ze sněmu se rozejeli osvědčujíce se, že k šlechtickému právu, zemskému soudu, již více stávati nebudou.

Kterak král rozsoudil při mezi Starým a Novým městem Pražským.

1509 18. května.

Mnoho k nepříznivému rozsudku královu mezi šlechtou a městy přispěly také roztržky mezi Starým a Novým městem Pražským, jež česká šlechta jen ještě více k vlastnímu prospěchu podněcovala. Nové město jsouc větší a lidnatější nežli Staré město žehralo na přednost a starší [illegible] gie tohoto, a bylo tu v několika [illegible] zvláště bouřlivého a nevzdělaného vatelstva, které kdekoliv se co [illegible] křikem, láním a urputností svou [illegible] své mínění na vrchu míti usilova[illegible]

I posadili si Novoměstští toh[illegible] ho hlavy, že musejí dosáhnouti r[illegible] předností a práv, jakých Staro[illegible] požívali, což bylo na újmu těch[illegible] jmena pak chtěli místo 12 18 k[illegible] míti, a sice s tím, aby také Nové[illegible] vrch práva u sebe mělo, a nemus[illegible] dotud odvolání od Novoměstského[illegible] du k Staroměstskému jíti. S tím[illegible] veň šlo usilování vzdělanějších m[illegible] obou městech, aby pro uvarování [illegible] vých svárův, a pro sesílení a větš[illegible] Prahy naproti šlechtě obě města v[illegible] obec se spojila. A jako Staroměs[illegible] žádostech Novoměstských spatřoval[illegible] cování svých výsad a proto zle[illegible] nim se ohražovali, tak zas Novo[illegible] považovali sjednocení obou obcí z[illegible] středek, aby byli zvláštních pr[illegible] svých zbavení; proto zvláště o[illegible] Podskalští a Karlovští [illegible] tomu náruživě a s velkým rykem [illegible]

Dne 30. března odebral se král[illegible] dislav v průvodu předních pán[illegible] ských z hradu na Staroměstsko[illegible] nici, a tam osobně 18 nových ko[illegible] sadil. Na Nové město nepřijel, neb[illegible] voměstští byli sobě od krále vy[illegible] aby též 18 konšelův a vrch prá[illegible] odvolání měli, proti čemuž Staro[illegible] odpor vložili; pročež obě obce o [illegible] ve od krále rozsouzeny býti muse[illegible] bylo pak o tom porovnání po celý [illegible] duben až do polovice května s nep[illegible] chem jednáno, až král dne 18. [illegible] nad oběma obcemi k soudu zasedl [illegible] kovou mezi nimi výpověď učinil: Novoměstští také 18 konšelů[illegible] dě mívali; cla aby nedávali v S[illegible] městě, a Staroměstští též v Nové[illegible] stě; výroční trh, kterýž Novoměst[illegible] dvě léta o sv. Bartoloměji držel[illegible] zrušen byl; odvolání k vyššímu [illegible] aby nebylo až do zletilosti krále [illegible] ka, při čemž ale Staroměstským [illegible] se nezavíralo, chtěli-li by o ně státi [illegible] města aby hlavou byla všech měst[illegible] lovství Českého, avšak o jednotu [illegible] aby nejednalo se více atd. Toto r[illegible] zení vepsáno bylo do desk zemských[illegible] na ten čas byl pokoj.

Dne 17. června 1509 umřel před[illegible]

a krále Matiáše Uherského a ne-
rále Vladislava, často jmenovaný
osák, Jan Filipec z Prostě-
jehož ztrátu král Vladislav ovšem
sal. Pochován byl v Uherském
šti v klášteře Františkánův-
, jejž byl sám založil.
raze zas dne 21. června 1509 při-
l se svým synáčkem a velkým
tvem biskupův, proboštův, kní-
ův a rytířstva království České-
adnice Nového města Praž-
, a tu na dvoře téže radnice
vském majestátu sedě, podle ob-
l svého sám osobně 18 nových
v na úřad sadil, kteřížto hned
složili a králi Vladislavovi a králi
vi pořádkem na znamení podda-
uky podávali. Král sám z ruky
tskou pečeť Štěpánovi Hunc-
ovi odevzdal, kterýž tudíž dle
první stal se purkmistrem. Pan
Kolovrat jmenem krále ještě
promluvil a král na památku toho
ecky vězně propustiti ráčil.
27. června vezena jest koruna
ními zemskými klénoty z hradu
ho zase na Karlštein. Provázelo ji
í šlechticův na koních; Pražané
erounští dali mnoho pěších, jimiž
silnici a všecky okolní lesy.

---

vá srážka s uherskými hostmi v Praze.

1509 20. května.

očilost v povaze obecného lidu
ho, o které sme se již nahoře
ali, ještě dosud v ničem se ne-
, a jako šlechta zbujněla, lid sel-
zotročil, tak i měšťáci nižších tříd
ých řečech a sprostých obyčejích
tonuli. Král se svým celým dvo-
četnými hostmi pobyl tenkráte
k v Praze, neboť se bál do Uher
eti pro mor, který tam panoval.
uherská čeleď, která s králem a
kými pány do Prahy byla přišla,
k prodleném čase málo měla za-
nění, při své vlčí povaze nemohla
rovati, aby nespůsobila srážku s
u luzou k bouřlivým výstupům
hotnou. Chovali se vůbec ti Uhři
osté ale jakoby sami u sebe ho-
byli, lidem domácím nemálo pře-
. Na kostely, kde se pod obojí
lo, střílell, všecky Pražské lidi ka-
cíři jmenovali a na ně pokřikovali. V ne-
děli 13. května shlukli se Uhři před ko-
stelem sv. Mikuláše na Malé straně, kdež
kněz (kališník) kázal, rouhali se i do ko-
stela střelili, tak že prý archa na velkém
oltáři prostřelena byla. Ti jsou potom do
šatlavy vzati, ale proto nepřestali Uhři
jinak se chovati, i nebylo nic platno, že
Malostranští konšelé několikrát před krá-
lem na to toužili. Dával odpověď, že to
chce opatřiti, ale nic se nestalo. Jakýž
div, že rozjitřenost rostla ve městě a že
hrozný výbuch nedal dlouho na sebe če-
kati, ačkoliv po ten celý rok, co ti hosté
v Praze byli, od žádné fary s processím
po ulicích nechodili, aby se jen Uhrům
k výtržnostem příčina nedala. Však stalo
se hned v neděli 20. května 1509, že po
polední strhla se z lehké příčiny rvačka
na Malé straně mezi Uhry a čeledí hradu
Pražského, kteráž se rychle v divoké vraž-
dění a krve prolévání proměnila. Uhři
začali v jednom domě malostranském, o-
bořivše se pro nějakou nevěstku na hrad-
skou čeleď, kterou z domu vybili, jednoho
zabivše, jiného zranivše. I zběhli se lidé
a bili zase Uhry do domu, v němž jich
dobývali. V tom pak uděřili na poplach
na zvony na Malostranské radnici a na
kostele u sv. Mikuláše. Vzešel pokřik, že
Uhři Čechy bijí. Na to zdvihla se ozbro-
jená zběř ze Starého města potom také
z Nového města, a přichvátavši na Ma-
lou stranu, počala Uhry bíti a je dran-
covati. Hned na místě 8 mrtvých Uhrův
padlo, do zejtřka jich ještě 8 zemřelo a
poraněných bylo množství veliké. Navna-
děná chátra zlodějská dobyvši se do jed-
noho domu hned i do jiných, kde Uhři
byli, se mocně dobývala, a nikoho ne-
šetříc, kde co bylo brala. Byli také mnozí
z nevinných pobiti a sami páni uherští
zle si poradili, chtíce vražedný chumáč
rozvésti. Pražský lid i na ně se obořil a
dva pány i zabil k velikému hoři krále
Vladislava. Pan Štěpán Bátor jen
tím zachoval život svůj že utíkaje do hra-
du házel zlaté peníze mezi ty, kdo jej pro-
následovali. Jiný pán chodě po procházce
mezi zahradami a maje řetízek zlatý na
hrdle byl také od zběře Pražské napaden;
i honili se po něm, a on chtě se skrýti
přeskočil zeď do sousední zahrady. Však
tu ho dostihli a zabili; s něho pak drahou
kuní čubu svlékli a vše co měl při sobě
mu vzali. Nějaký Kratečka z Malé
strany, člověk starý a šedivý střelil po
Uhru z ručnice, a málo že jednoho pána
na zámku v okně vedle krále stojícího

nezabil, neboť kulka o jeho vlasy zavadila. Ten byl potom u Malostranského pranýře z kůže odřen. Druhého dne bylo 16 zabitých Uhrův v kostele u sv. Tomáše pochováno. Na druhý den přišli také Staroměstští konšelé na hrad ku králi, omlouvajíce to co se stalo, že toho litují a že se chtí snažně o to přičiniti, aby vše skutečně napraveno bylo. Poděkoval jim král a ujišťoval, že i on se k tomu přičiní.

Krále Vladislava ten krvavý příběh náramně dojímal, a ukázal se skutečně v potrestání té zločinné nečesti opět jednou neobyčejně činným a přísným. Městská vrchnost dala hned mnohé osoby ve všech třech městech zjímati a věci Uhrům pobrané po domích sbírati a na radnici nésti. I přišel prý veliký strach na obyvatelstvo Pražské, neboť brali i nevinné; mnozí se skrývali ba i z města utíkali. Do všech končin země šli poslové s královskými listy, aby všude, kde by se optati mohli, vinníci Pražské seči zjímáni a králi vydáni byli. I přestalo v té věci právo měšťan, všichni uvěznění výtržníci ne před svůj soud městský ale před soud královský byli staveni; a tak z radnic městských vydávali jich několikráte po 12, po 14 a více osob v kázeň královskou na hrad Pražský, kde se s nimi ihned katovati počali. Hned ve středu, 23. května zmučeno jich několik, mezi nimi také jakéhosi Malce, Malostranského konšela, který jsa napilý nejvíce se účastnil při vybíjení domův a bytův uherských; pálili ho prý až do plíc. I čeští pánové při tom mučení přítomni byli vyptávajíce vinníkův, proč se se Staroměstskými spikli, snad aby pánům odporni byli anebo Pražský hrad zlezli? ano i první bouřky husitské jim připomínali, když kláštery vytloukali a bořili. Opět ve čtvrtek 24. května, katovali se s jinými, v pátek zas 25. května byli první popravy; zavřeli bránu mostskou u Saského domu a jiné Malostranské brány a branky, a osm odsouzených s hradu ku pranýři na Malostranském rynku svedli; pět jich sťali, Malce sama druhého z kůže dřeli, uvázavše je k pranéři posazené, a sedřené kůže pak nad nimi rozvěsili; jednoho konečně čtvrtili a ti čtvrti po branách rozvěsili; na mostskou bránu u Saského domu pověsili hlavu s rukou a půl prsou. Té noci pak ponocovali, aby těch popravených nikdo neodnesl, až pak na zejtří dopustili je katům pochovati u sv. Michala pod valy, kteréžto kostelíče na nynějším Pětikostelském plác

Ten den byl pátek před Svat hodem, i dali Novoměstští bířicem sté provolati, aby ty dni Svatodu ného pití na řád nedávali, lidé al byli, vystříhajíce se ohňův, a e pilni byli. Po svátcích opakovalo ně divadlo poprav na Malé straně ještě hroznější; ze Starého města 14 a z Nového 7 vězňův na hrad býti, aby tam napřed byli mučen tom popraveni, a nebylo před tím chách o tak ohavných popravách slýcháno, ani o dření ani o vstří kůl, neboť to jest nyní teprv z U Čech přinešeno. Ku konci dokládá letopisec: „Tak ty boží hody mi oslavil stínáním, dřením, čtvrcen chci říci, by nebyl sám toho příči byl přikázal přísně Uhrům, aby s jako hosté, a ne jako hospodáři a káželi nikomu, nic by se bylo nest Však pan Štěpán mladší (Zápo maje hospodu v Starém městě podl trouby (na velkém náměstí č. 934 své dvořany řídil a spravoval, ješt ných příkoří nečinili, jako by ji bylo.

Kterak král Vladislav hlavní chrá kými zvony zvelebil a jeho též do chtěl.

1509 srpen — září.

Starý letopisec vypravuje, že král dislav za svého pobytu v Praz veliký zvon k sv. Václavu o 200 c řích kázal uliti. Dílo to provedli k dne 8. srpna v pustém tehdáž klá u Panny Marie Sněžné dva slévači stři, Bartoš, čili Bartoloměj, nař Novoměstský a tehdáž konšel, a dřej Ptáček, zvonář z Kutné jichžto zvony posud v Čechách u mn kostelův zůstávají pěknou pam Tento zvon vezen potom s velikým kladem na hrad Pražský. Pro jeho kost prý několik kol u vozu zlámali, potom ho vlekli na nízkém smyku lečkami, a než prý se s ním na hra stali, do pěti noclehův s ním se měli; a na hradě u věže mezi nov hlavní bráně museli prý mezi hrad zdi zbořiti, aby s ním mohli projíti, kteří praví, dí letopisec, že vážil 21 něřův. S ním také byl ulit druhý

ontnéřův, a z Kutné Hory vy-
rál Vladislav ještě jiný zvon od
v. Barbory, který 100 centnéřův
478 ulit byl, a pro svůj krásný
i velmi se zalíbil. I daltě potom
lkům v náhradě za něj zvonovi-
ek, z niž si skrze Ondřeje Ptáčka
vnější velký zvon k sv. Barboře
Tyto tři zvony potom na Svato-
ěž vytaženy byly; Mikuláš, or-
odinář) Plzeňský, řídil jejich
ěšení, neb sou prý prvé nemohli
še zvoniti.

Vladislav mezi tím časem byl
fa, nejstaršího z nepokojných
Gutšteina, odsoudil v ten
e do sv. Bartoloměje měl králi
vé zápisné statky postoupiti, což
inka k nabytí královské milosti.
obě král Vladislav dne 14. září
rahy objížděje tyto nově nabyté
menovité hrady a města Toč-
brák, Příbram, někdy arci-
u, Rabštein a Sichrov, a
před sv. Václavem zase na Praž-
se vrátil. A tu v ten nový zvon
nejprv zvonili. Potom všemi no-
ny zvonili často, lecky i králi k
on jich velmi rád poslouchával.
začali tehdáž po sv. Václavu
opati k novým pilířům v dlouhé
né lodi hlavního chrámu u sv.
také ke druhé věži v tu stranu
nu příkopu. Hned příštího roku
jsou grunty ke zdem, k pilířům
Avšak dílo to nedospělo daleko
zas opuštěno byvši.

**lancové v Praze. Falckrabě Lud-
ojvoda Jiří Saský přijímají svá
léna od krále Českého.**

1509 prosinec, 1510 leden.

n jevila se s počátku ztráta by-
tické váhy a samostatnosti krá-
Českého, že ono ve stýkání se
mocnostmi již nesahalo bezpro-
v jednání o záležitostech zahra-
a že král Vladislav jakožto král
álovství spíše a častěji co král
jednal a od cizích panovníkův
býval. Že se právě na ten čas
zdržoval, přišli cizí vyslancové
Prahy, což bývalo jindy Praža-
o, co se samo sebou rozumělo,
k jen výminkou a pořídku se stá-
valo, a království Českého nejčastěji se
ani netýkalo. Záležitosti evropské nedo-
cházely svého vyřízení již skrze krále Če-
ského co takového. To byl následek toho,
že čeští stavové králi Vladislavovi dopu-
stili, domáhati se druhé koruny královské,
totiž uherské, ba že mu v tom sami nejvíc nápomocni byli, myslíce tím zabezpe-
čiti budoucnost vlasti, což mělo následek
právě opačný.

V prvních měsících toho roku 1509, **když král Vladislav v Praze bydlil, přišlo poselství benátské do Prahy.** Dne 3. května 1509 přišli zase pospolu zároveň poslové od papeže Julia II., od císaře Maxmiliana i od krále Francouzského proti Benátčanům spolčených. Král Vladislav měl Benátčanům odejmouti Dalmacii a ji zase s Uherskou korunou spojiti. Uhři však neměli tehdáž dosti vlasteneckého smyslu a tak zpozdilostí jejich i Vladislavovou nic z toho nebylo.

Hned na to však zavítali do Prahy knížata aneb jejich poslové, kteří pouze s králem Českým co jednati měli a o jeho milost státi musili. To byli zejména němečtí držitelé českých lén v říši Německé, falckrabí, markhrabata Braniborští a knížata Saští. To dalo příležitost k napravení a uspořádání záležitostí koruny České.

Falckrabě Filip umřel během r. 1509, nastoupil po něm jeho syn Ludvík a první jeho péče byla, aby si pojistil lén, jichž falckrabové od časův císaře Karla IV. od koruny České drželi. Proto přijel kurfürst a falckrabě Ludvík hned 5. prosince 1509 osobně a s nádherným komonstvem ve dvou stech koních do Prahy. Král Vladislav vyjel naproti němu jízdecky, s pány i s biskupy, až na výšinu na Bílé Hoře a tam ho přivítal. Falckrabě chtěl s koně slézti, ale král tomu nedopustil, pravě, žeby sám také slézti musel, což mu bylo s obtíží. A tak falckrabě jel po levém boku při králi až ke hradu Pražskému. Tam se rozjeli, král se svými do hradu, falckrabě také se svými v průvodu českých pánův, královských dvořanův a Uhrův Bruskou dolů a na Malou stranu, dále přes most do Starého města až na velké náměstí, kdež ve dvou domích hospoda proň připravena byla. Potom počali Falčtí radové vyjednávati s nejvyššími úředníky zemskými a královskými radami, i urovnány jsou všecky nesnáze a uzavřeny smlouvy míru i pokoje. Slavné udělení lén ustanoveno

bylo na den 10. prosince. I dostavil se falckrabě na hrad Pražský do hlavního chrámu u sv. Víta, kdež zpívána jest mše o sv. Duchu. Potom šel do dvora králova na palác (do Vladislavského sálu), kdež Vladislav seděl pod korunou v ozdobě královské a přijímal kleče od krále zámky a města v zemích falckobavorských od koruny české v léno. Po odbytí toho obřadu pasoval král Vladislav některé mladé šlechtice na rytířstvo v přítomnosti svého syna Ludvíka, kterýž seděl s pravé strany na stolici na podušce zlatohlavové, maje pod nohama též takovou podušku jako otec. Královská dcera Anna pak seděla po levé straně otce svého. Potom se šlo k tabuli do síně nejvyššího zemského soudu, která s velkým sálem souvisí. Král seděl s falckrabím Ludvíkem, potom s jedním biskupem a panem z Rosenberka při jednom stole; za jinými stoly pak seděli jiní páni čeští, uherští a falčtí. Kredenc v té síni připraven byl u dveří velmi znamenitý a nákladný, jakých prý málo tak bohatých a slavných u kterého krále spatřino býti mohlo. Malý král Ludvík s kněžničkou Annou ve svém pokoji jedl, a s nimi některé paní české. Po obědích vyšli pak všickni na palác (Vladislavovu síň), a tu tancovali. Čeští pánové pití roznášeli, pan Petr z Rosenberka, pan Zdeněk Lev z Rožmitála, nejvyšší purkhrabí, pan Ladislav ze Šternberka nejvyšší komorník, pan Petr Holický ze Šternberka, nejvyšší sudí, a jiní za nimi do 30 osob. Pan Vilém z Pernštýna dělaje maršálka dvorského, chodil před nimi rozháněje lidi, aby se rozstoupili.

Následující dni falckrabě Ludvík listiny tvrdil, kterými se byl s králem a královstvím Českým smluvil, předně 11. prosince za sebe, za svého bratra Fridricha i za své synovce, že se všecky nesnáze a spory, které dosud mezi nimi a poddanými ode drahně let trvaly, zdvihají a ruší; 13. prosince, že se králi Vladislavovi k branné pomoci proti všem zavazuje, kdo by rušiti chtěl právo Českého krále co kurfürsta a arcičíšníka svaté Římské říše; konečné 14. prosince, že slibuje králi a synu jeho Ludvíkovi vší svou mocí přispěti, kdykoli by na země a poddané jejich kdokoli nepřátelsky sahati chtěl.

V sedmi nedělích po odjezdu falckraběte Ludvíka z Prahy přijel zas do Prahy vojvoda Saský, Jiří, syn Albrechta a Zdenky, tudíž vnuk krále Jiřího Českého, jehož také jméno nosil, a to pro podobnou svou potřebu, jako před ním falckrabě Ludvík. Dne 24. ledna 1510 blížil se ku Praze se svou manželkou Barborou Polskou, vlastní sestrou Vladislava krále a s bratrem Jindřichem. Také jemu až na Bílou horu vyjel vstříc král Vladislav na koni. Jejich komonstvo bylo ještě nádhernější nežli falckrabovo; počítalo se v něm na 700 osob, mezi nimiž množství hrabat, pánův a rytířův; a vojvodkyně měla dvacet krásných panen při sobě. Král jel nazpět na hrad Pražský, saské hosti pak vyprovodili čeští páni přes Malou stranu na Staré město do týchže hospod, v kterých i falckrabě se svými lidmi přebýval. Přátelské smlouvy s tím vojvodou Jiřím již r. 1505 byly uzavřeny a v prvních dnech jeho pobytu v Praze scházeli se jeho radové s radami krále Českého aby tyto smlouvy obnovili a utvrdili.

V pěti dnech pak 29. ledna 1510, přijímal vojvoda Jiří jménem a na místě veškerého rodu svého léna od krále Vladislava a koruny České s touž samou slavností, jako dříve falckrabě, a též na paláci královském (ve Vladislavově síni), neb sou z úpravy od posledních slavnosti ničeho nezbočili, ani čím hýbali. Po slavném udělení lén byl oběd v síni zemského soudu. Za předním stolem seděli král, vojvodové saští, Jiří a Jindřich, a Jiřího manželka Barbora Polská; ostatní panstvo za jinými stoly sedělo, a zlatý a stříbrný kredenc, památka ještě po královně Anně Kandalské, postaven byv zase jako předešle vedle dveří, zbuzoval opět pravé podivení každého účastníka té slavnosti. Malý král Ludvík a kněžnička Anna stolovali jako předešle ve svém pokoji ve společnosti několika paní. Po tabuli byl na paláci tanec a větším dílem ti samí pánové co prvé pití nosili. A jakž se společnost napila, odstranili se král Vladislav do svých pokojův, vojvodové Saští pak s vojvodkyní jeli z hradu dolů se svými do hospod svých na Starém městě.

O tři dni později, 1. února 1510, opustěli Saští hosté Prahu zase; však téhož samého dne umřela doma, na hradě Míšeňském, matka vojvody Jiřího Zdena, dcera někdy krále Jiřího z Poděbrad a vdova po vojvodovi Albrechtovi Saském, pramáti nynější královské rodiny Saské. Kurfürstem Saským byl

edřich, syn někdy Arnošta
jeho mladší bratr byl Jan.
abě Braniborský Bedřich,
markhraběte Albrechta řeče-
ila na Anspachu, byl již před
aze při korunování Ludvíkově.
ny len českých, kterých držel,
ím vše s králem Vladislavem v
ořádek byl uvedl.

---

výtržností Kopydlanských a teinských. Královy dluhy.

1509.

Vladislav musel se mocně o to
aby ohavné a krvavé výstupy
ažan s Jiřím Kopydlanským ko-
trhl. Sám tu věc rozhodl ne co
ale co mocný opravce čili roz-
tran zvolený. Jeho vyřčení zá-
v podstatě v následujících ku-
an Kopydlanský nebyl stat pro
by jeho cti na ujmu býti mo-
Kopydlanský nic proti své cti
dyž Pražanům válku vypověděl,
válka jeho jemu a pomocníkům
n zlým zpomínána býti nemá;
ká hanlivá slova s obou stran
pronášená nemají oběma stra-
k ujmě jejich dobré pověsti;
s obou stran bez výminky na
propuštění buďte. Co se týče
ž Pražané skrze svého služební-
a v Kopydlně učinili paní Eliš-
yčevsí a jejímu synu Sigmunto-
lanskému, tu propadli Pražané,
še toho Kavana před soud, ná-
tisíc zlatých, jichž byli uško-
emským soudem na purkmistru
ražské ustáli. Král to na Pra-
mohl, že co právo velí uznali
atých v určitých lhůtách uško-
platí.

ky rozsudek byl tedy Praža-
lku nepříznivý a ponižující, v
evil následek nechuti královy,
ovšem chováním se mnohých
Největší váha tehdáž kladena
chování cti: všecky od Kopy-
a jeho pomocníkův spáchané
ukrutnosti a mordy, všecko
nevinně krve a nesčíslné škody
zapomenutí dány býti, neboť
lo nežli o čest mezi stranami.
opydlanský před početím
svou čest napřed rytířským spů-
sobem náležitě ohradil, a proto nic mu nebylo za všecko to, co spáchal. Jinak to bylo s zemanem Kavanem z Dědibab, kterýž takového ohraženi neučinil.

Velkou práci zadali králi také pře bratří z Gutšteina. Kristof z Gutšteina byl již zemskou válkou sklíčen a musel pro dosáhnutí královy milosti všech svých panství a hradův k ruce králově se vzdáti. Jindřich z Gutšteina, který se byl z Čech zcela vyhostil, zmocnil se úkladem a násilím Kinžvartu a Tachova, které náleželi bratřím jeho, Jetřichovi, Janovi a Wolfovi. Král dovedl na všech těch bratřích, že i tato dvě panství k jeho rukoum postoupiti museli. Jetřich z Gutšteina se potom také z Čech vyhostil, postaviv se pod ochranu falckrabat a vedl svou při proti králi dále; avšak konečný výsledek všech těch půtek byl ten, že bratří z Gutšteina klesli s výše, na kterou je byl někdy otec jejich postavil, ne sice do hloubi, ale aspoň na roveň s jinými pány českými. Vykouřila se jim na čas aspoň z hlavy pošetilá a nevlastenecká touha po německém hrabství, ačkoliv a sto let později všeobecná zkáza vlasti Gutšteinským potomkům zase té prázdné a směšné útěchy poskytla, že se mohli psáti hrabaty. Jindřich z Gutšteina, jeden z výše řečených bratří a svým nevlasteneckým chováním nejvíce zostuzený, s kterým potom r. 1511 v Plzni nikdo z domácí šlechty ani mluviti nechtěl, byl r. 1522 přece zas do Čech přijat, a koupil sobě hrad Bělou v Plzeňsku. Od Wolfa z Gutšteina, nejmladšího bratra, kterýž měl panství Petersburské v Žatecku a od Albrechta, syna Kristofova, pošli potomní hrabata z Gutšteina, jichžto rod trval v Čechách až do 18. století.

Nabytím bohatých statkův Gutšteinských zavázal se král Vladislav ku placení velkých sum peněz, jakými jeho komora obyčejně nevládla. Stavové svolili mu sice během roku 1509 dvojí daně, jednu obyčejnou ku korunování syna jeho, druhou mimořádnou, výslovně na výplatu Gutšteinských hradův, ale ty se sešly v míře nedostatečné. Na korunovační daň vybíralo se v Praze po dvou groších bílých se hlavy, a při té příležitosti napočítalo se v celé Praze obyvatelstva 3krát sto tisíc a několik set lidí. Odtud počínají dluhy krále Vladislava, které se již za jeho živobytí umo-

řiti nedaly. Pokoušel se o to všelijakým spůsobem, jak byl přišel k penězům. Jeden takový pokus byl asi následující, který divné světlo vrhá na tehdejší poměry. V běhu měsíce srpna 1509 totiž zatčeno bylo devět nejzámožnějších měšťanův Starého města Pražského, aniž kdo uhodnouti mohl příčiny. Každý z nich se musel potom dvěma tisíci zlatými na svobodu vyplatiti, i pravilo se, že nic než tajné denunciace a nepřízeň rad králových a soudcův zemských k městům takovou nespravedlivost prý zavinili. Taková procedura však rovnala se úplně jenom řádům tureckým. Mezi zatknutými byl také Jan Hlavsa z Liboslavi, měšťan potom nad jiný proslulý.

Král Vladislav přál si tehdáž také, aby panství někdy Gutšteinská, od něho vyplacená, do desk zemských ne co „království" to jest jmění koruny České vůbec, ale co jmění králi Ludvíkovi osobně náležitě zapsána byla. To zavdalo stavům příčinu, že na sněmu přísněji počali rozbírati otázku, zdali a pokud statky koruny České jsou buď „královstvím", t. j. statky zemskými, aneb osobním jměním královým; načež pak sněmovním výkladem o tom ustanoveno, že král se statky zemskými nakládati, dávati je anebo zastavovati může jen se svolením sněmu zemského. Později pak bylo takové ustanovení s odvoláním se na původní vtělení těch statkův a panství od časův císaře Karla a pozdějších králův ku království Českému šířeji a určitěji vyloženo, a stavové na tom se usnesli, že kterákoli osoba budoucně radila by králi neb pomáhala ke smlouvám o statcích zemských a k zapisování jich bez obecného sněmu, že má k ní hleděno býti jako k rušiteli obecného dobrého. Následkem toho jednání vydal král Vladislav na hradě pražském dne 11. ledna 1510 dva velmi důležité majestáty. Jeden týkal se poměru království Českého, co hlavy koruny České k ostatním údům jejím, druhý poměru královy rodiny ku koruně České a k zemím k ní spojeným.

Král Vladislav v Kutné Hoře sněmuje, na Moravě holdování stavův pro krále Ludvíka přijímá.

1510 únor — březen.

Dne 13. února 1510 opustil král Vladislav Prahu navždy a dojel s celým dvorem svým do Kutné Hory na ten den ještě valný sněm ro Chystaje se již k návratu do Uher, je o tom tušení, že při svém ne zdraví snad již naposled Čechy vil, měl starost o to, aby Českou za sebou zůstavil všemožně spořáda upokojenou. Tento sněm byl netoliko ný ale i bouřlivý, však o jeho pra o věcech na něm vyřízených mám málo zpráv podrobných. Král Vla nejvíce se o to staral, aby v Čechá nou vládu zřídil, což při zbujnělost dejších mravův a při té veliké mezi městy a šlechtou věru nebyla ná věc. Městům se poněkud ulehčí dem jejich dosavadního nejčinnějšího tovníka, rytíře Albrechta Re který zajisté byv na úřad nejvyšší saře království Českého povýšen, n to sněmu Kutnohorském cizími úkla bez posměchu a ponížení zase ssaze Avšak král Vladislav Rendla nicmé své radě podržel, aniž se stal ha ším k městům. Také posavadní ne mincmistr, Bernart z Waldšt byl v Kutné Hoře od krále sesazen, sel svůj úřad postoupiti Janu z šteina a z Žampachu. V čel dy své povolal král Vladislav nyní j druhé opět pana Petra z Rose ka, svěřiv mu nejvyšší správu k ských důchodův. Sám nejvyšší purk Zdeněk Lev z Rožmitálu, p jeho nad sebou za náčelníka míti. ně slibovali králi nyní všickni, že dou pokojně chovati a všecky výtr které by napotom mezi nimi povsta budou trestati. Však špatná byla k vyhlídka; vždyť sám král čím dál tí trněji stranil vyšší šlechtě, a mezi přednějšími pány Petrem z Ro berka i Zdeňkem Lvem s a Vilémem z Pernšteina s strany již opět nejednomyslnost se ti počala. Konečně nedlouho po kr odjezdu umřel dne 25. května 1510 vyšší kancléř, Albrecht Libš ský z Kolovrat, nejstatnější přítel v době poslední, ale též hlavní pů pronásledování českých bratří.

Z Čech obrátil se pak král Vl slav se svým synem Ludvíke celým dvorem na Moravu, aby ta vý král za markhrabě a pána slavn jat byl od stavův té země. Tento obřad vykonán byl v Olomouc 10. března 1510. Král Vladislav

listy na to danými, že bez
amospráva země Moravské v
á omezována býti jakýmkoli
ném českého, a cokoliv král
htěl o zemských statcích na
k tomu zapotřebí není svo-
ném českého; a jako dříve
učinili, také nyní i na Mora-
e královského práva odúmrtní-
ky časy budoucí.

ce král Vladislav již do
titi; že tam však morová rá-
ště zhusta panovala, bál se
i o dítky své a zajel z Olo-
Kroměříže kdež na zám-
kého biskupa Stanislava
kolik dní strávil. Biskup krá-
bídnutí, aby své děti buďto v
nebo na Výškově choval, kdež
ečně a příjemně mohly tráviti
by zdravější povětří v Uhřích
, královské děti za otcem do
rovoditi. Avšak tu přijel z
a hrabě Jan Zápolský,
vůbec říkalo, pan Trenčanský,
e ve dvou stech koních u ve-
e, i vyhrožoval králi, že Uhři
ho samého pustí na hrad Bu-
ude-li míti svých dětí s sebou.
li, že by Zápolský byl i nyní
val sobě kněžnu Annu k man-
roti tomu ví se, že se ještě
rále i Zápolského v Praze ne
vědomí a svolení opravdu o
kého, zasnoubení s Markétou,
cerou markhraběte Bedřicha
ho, neteří královou, jednalo.
ečně zajel král Vladislav i s
hranice do Uher, a tam stří-
sídlel nejvíce na zámku Vy-
nad Dunajem, na Ostří-
tě a Komárně.

---

hy krále Vladislava
lehčení důstojnosti královské.

510 březen — říjen.

atojakubské smlouvy z r. 1508
l Vladislav veškeru
svou v ruce svých náměstků,
ředníků a soudců zemských
, jichž bylo dohromady asi
ří byli veskrz stavu panského
ho a správcové králov-
egenti nazváni jsou.

Když pak se král Vladislav nyní opět a naposled do Uher vracel, dal těm svým náměstkům všecky své jakékoli důchody z království Českého v zástavu, a tím stalo se, že svá panovnická práva již až do dna vyprázdnil, neponechav sobě nic než pouhé jméno královské. Tyto dluhy povstaly dílem vyplácením Gutštejnských hradův a zapsáním všelijakých sum na komoře královské některým pánům a rytířům, aby prý tito mocněji a důrazněji mohli vládní moc provozovati, v pravdě však, aby mohli uhájeti svou nechvalnou po penězích lakotu. Berně králi na sněmích svolené nestačily dost peněz do královské komory odváděti. Starý letopisec udává, že těch královských dluhů bylo více než dvakrát stotisíc (jak se zdá kop míšeňských). Za tyto dluhy páni regenti svými vlastními jmény a zápisy brali jistotu a rukojemství na sebe, a to v sumách tu větších tu menších, a se závazkem, že budou platiti deset ze sta úroku. V největší sumy uvázal se nejvyšší purkhrabí, pan Zdeněk Lev z Rožmitala, začež ho král před jinými sobě zamiloval; pan Petr z Rosenberka držel se v tom pozadu, a pan Vilém z Pernštejna, nejzámožnější pán v království, nechtěl se s počátku v nic uvazovati, později teprv uvolil se také jen o některou částku. Předvídal snad zmatky a nehody, které z toho následovati měly.

Tak se všickni páni regenti v království Českém stali věřiteli královými, a majíce v rukou všechnu veřejnou moc politickou i soudní, stali se brzy skutečnými a svrchovanými pány České země. Nejbližší následek toho byl, že královská města, co protivníci pánův regentův vesměs šlechtických, octla se zároveň v postavení ještě nesnadnějším a sklíčenějším, než před tím.

Aby se pak neřeklo že král Vladislav pánům náměstníkům svým nadarmo dal peněz na důrazné vedení práva a moci, dali si s počátku záležeti na tom, aby každou výtržnost náležitě potrestali a stranám uškozeným práva domáhali. Tak na příklad se zlou se poradil pan Zdeněk Dobrohost z Ronšperka, jehožto rod byl ode dávna v držení arcibiskupského někdy hradu a panství Horšova Týna, že právě nyní r. 1510 sebrav lotrovstvo v Plzeňště bral i loupil po silnicích, a osadil starý Heršteln a Ronšperk: ale pan nejvyšší purhrabí, Zde-

něk Lev z Rožmitála, i s celým krajem Plzeňským táhl na něj, a dobyv obého dal rozmetati starý hrad Heršteina a Ronšperk králi k ruce osaditi, i přestala válka. O rok později rytíři Heřmanovi Janovskému, dávnému nepříteli knížat Bavorských a odpovědníku zemskému, dobyt jest hrad jeho Janovice, a on vypuzen byv ze země stal se odpovědníkem zemským na delší čas.

Pan nejvyšší purkhrabí jevil ovšem potom skutečnou pílí o pořádek a pokoj v zemi, a jakkoliv stranil šlechtě proti stavu městskému, zachovával aspoň způsob a formu starodávného řádu soudního. Vesměs také všickni páni správcové zemští jevili skutečnou žádost, vyhověti všem spravedlivým požadavkům královým, tak i zemským potřebám. Král byl ovšem na to pozorným učiněn kterak nyní jeho panovničí moc podstatně byla zkrácena, a vyslal asi v měsíci červenci 1510 na sněm do Čech Stanislava Thurzu, biskupa Olomúckého, Jana z Lomnice, hejtmana Moravského, a Jana, syna Viléma z Pernšteina, kterým bylo uloženo, aby celé to nové zřízení nejvyšší správy Českého království odvolali a zrušili; avšak nemohlo se nic státi, neboť kdo by byl mohl s pánův regentům dluhy sníti, jež za krále byli na se vzali?

O svatém Havle položen byl sněm mimořádný do Prahy, na kterém o mnoha důležitých věcech, týkajících se veřejného pořádku a bezpečnosti, mělo býti jednáno. Mezi jinými vyšla z toho sněmu také pozoruhodná zápověď, totiž „krátkých ručnic", kteréž se samy zapalují, ještože je někteří za pasem v vačcích při sobě nosí. Jimi množily se prý vraždy, ještože za takovou věc naši předkové jsou se styděli; — protož po dnešní den aby v tomto království takové ručnice [illegible] a žádný z pánův, rytířstva, z měst z selských lidí, ani vůbec žádný aby s nimi nejezdil a nechodil; a koliv taková ručnice nalezena upadnouti v pokutu jako zrádce; koli by ty ručnice krátké dělal usvědčen byl, takovému má k hrdlu hledíno býti. Dlouhých dati se nezapovídá, však mají jezditi ani chodit tvrzech a městech, vších k obraně je mohou.

Smrt pana Bohuslava z Lob

1510 11. listopadu.

Dne 11. listopadu 1510 umř smrtí na hradě Hasištejně tehd ku nejznamenitější vzdělanec ná ského, učený pan Bohuslav vic z Hasištejna. Zůstal a byv zaveden klamnou naději, sedl na biskupskou stolici Olo věnoval se službě vlasti opětně královském. Král Vladislav tehdá le v Budíně dvorem býval, a pan vybízel v radě dvorské krále, b se přílišné dobroty a nevčasné vosti, samostatněji si počínal. V a pletichy všelikých stran u dvo mu s prospěchem na krále půs nevřev na žištnost a podlost ž života vyvinul se z nesnází je ské služby, opustiv ji roku 15 a odebrav se na svůj H Kadaně, kdež ostatek svého dám a uměním zasvětil, až milého spolku Mus a prostře vějších prací duševních vyrval náhlá smrt. Jeho ostatky rodinné krytbě v Přísečn huslav byl pravý šlechtic i srdcem a duchem. Umě komysině a štědře podp sištein honosil se jeh kabinetem mathematick ježto nejvzácnějším tekám tehdejší doby podobal se malé pan Bohuslav kách vědy a umění básnická, jimiž a Římanův post jsou živě a v jsou tklivě pl rování, plně vykusu. Nemo se v hale vrdlka hoj mná pán

ž domá míti nemohl, avšak také teh- učení Pražské stálo příliš pozadu za m v ohledu na humanitní študie již nenitě pokročilé. Náš Bohuslav byl jedna z prvních hvězd, které se teh- zaskvěly na obloze evropského klassi- o vzdělání. To zároveň bylo příčinou, an Bohuslav, živiv svého ducha v ci- , jakkoliv byl vlastenec výborný a lstný, všecko jen v latině, nic v če- nepsal. Tehdáž jen latina za jazyk ešený pokládána; národní jazyky k nu právu nedocházely, ač právě Če- vé mnozí povždy mohli panu Bohu- ovi za vzor sloužiti, kterak i v lite- fe národnímu jazyku přednost sluší ati. Nyní páně Bohuslavovy spisy jsou houtkou málo lidí učených, kteří si odech toho druhu líbují; všestranného ění nedošly, aniž Českému národu se mnoho prospěly, proto že byly la- ké.

Král Vladislav ve Vratislavi.

1511 leden — duben.

Král Vladislav, vrátiv se z Čech a Mo- do Uher, nedlouho tam poseděl. Mo- ráva nepřestala tam ještě řáditi, a se svými dětmi přišel v měsíci září do města Prešpurku. Když však jeden z dvořenínův jeho, Francouz, rýž byl někdy s královnou Annou do r přišel, náhle onemocněl, zdvihl se i z Prešpurka, a boje se o dítky své nežli o sebe opět na Moravu přijel, lž hranic uherských v Uherském dě osedl s celým dvorem svým. I tu od sv. Václava 1510 až do 6. ledna . Zajížděli sem k němu před váno- pan Petr z Rosenberka a ji- přední čeští pánové. Tu si král vzpo- l, že po korunování syna svého Lud- a na království České nastala mu po- nost, s ním nejen na Moravě ale i v aku a v Lužicích se objeviti, aby též m od knížat a stavův těchto korun- zemí za pána přijat byl. S bratrem m Sigmuntem, králem Polským mimo e umluvil, že se spolu ve Vratislavi lou. Pustil se tedy král Vladislav řech králích v kruté zimě do Vrati- vi. Děti se vezli na saních ve voze tranném, ale pečlivě uzavřeném a ad topeném. Na cestě stavil se král ad v Uherském Hradišti, kdež navštívil hrob biskupa-bosáka Jana Filipce, svého někdy nejvěrnějšího rádce.

Dne 17. ledna byl v Opavě, kde s panem Zdeňkem Lvem z Rožmitála i s panem Petrem z Rosenberka měl důležité jednání v příčině dluhův svých. Do Vratislavi stihnul král s dítkami svými, v průvodu drahně knížat, biskupův a uherských, moravských a českých pánův dne 26. ledna 1511 o poledni. Však očekávaný král Polský nepřijel, a to z příčin dosti vážných. Předně byli sobě Vratislavští ještě v Uherském Brodě u krále Vladislava vyjednali — povídá se že podplacením některých rad královských — obnovení zastaralého práva kupeckého skladu pro město své. Mocí toho práva veškeren obchod mezi zeměmi koruny České a královstvím Polským i s dalším východem vůbec měl se výhradně skrze město Vratislav díti. Úmluvou s markhrabětem Joachimem Braniborským, povoleno jen městu Frankfurtu nad Odrou podobné skladní právo, tak že kdokoli z východních zemí, z Rus a Polska zboží kupecké vezl do zemí České koruny anebo do Němec a naopak, měl jako za starodávna ve Vratislavi aneb ve Frankfurtě se stavěti a tamějším kupcům své zboží nabízeti. Takové středověké výhrady kladly pravému rozkvětu obchodu největší překážky v cestu, a během válek právě minulého 15. století, kterými Vratislav ze známých příčin téměř na mizinu přivedena jest, přišlo toto privilegium vším právem v zapomenutí. Vratislavští těšili se, že jim nastanou zas blahé časy; vítali krále u sebe s velkým nadšením a hlučnou radostí, a brzo po jeho příjezdu, 30. ledna, vyhlášen královský dekret o tomto skladním právu. Avšak ani domácí obchodníci města, tím méně Poláci o takovém právu a novém obmezování obchodu ani slyšeti nechtěli. Král Sigmunt tak se rozpálil nejapným činem královského bratra svého, že co přítel svobodného obchodu všem svým poddaným jakýkoli obchod s Vratislavskými zastavil a zapověděl, nebera ohledu ani na přímluvy bratra svého.

Druhá příčina neshody mezi královskými bratřími byl kníže Albrecht Braniborský, jich obou sestřenec, totiž syn jejich sestry Žofie, manželky Bedřicha markhraběte Braniborského na Anšpachu. Toho si zvolili rytíři řádu Ně-

meckého ve východních Prusích za velikého mistra, doufajíce, že se bude snáze moci z poddanství Polské koruny vymaniti. Král Vladislav a i císař Maxmilian přáli mu té hodnosti, král Sigmunt však nemohl ho uznati a potvrditi, pokud se neměl k přiznání sebe pod svrchovanost krále Polského.

Král Sigmunt proto vzkázal do Vratislavi, že musí válku proti Perekopským Tatarům strojiti, a tudíž že přijeti nemůže, a že pro vyřízení důležitých záležitostí za sebe posylá kněze Petra Tomického, biskupa Krakovského svého kancléře.

Mezi těmi záležitostmi krále Sigmunta bylo zasnoubení jeho s Barborou Zápolskou, sestrou pana Jana Zápolského, kterou sobě Sigmunt pro její osobní šlechetnost a spanilost za manželku byl oblíbil. Tímto sňatkem strana Zápolská při dvoře nabyla ještě většího vlivu a mocí, a Jan Zápolský od té doby, jsa již prvé hrabětem Spišským, jeví se také co vojvoda Sedmihradský.

Když pak mělo přijíti k vykonávání hlavní věci, pro kterou král Vladislav s dětmi do Vratislavi přijel, dopustil se král Vladislav nestatečnosti, které by se nikdo nebyl nadál do něho. Knížata a stavové slezští, mající oběma králům Vladislavovi a Ludvíkovi, slib poddanství a věrnosti složiti, tázali se, mají-li jim přísahati co králům Českým anebo co králům Uherským. A tu nerozmýšlel se Vladislav říci, že přijme přísahu jejich co král Uherský! Uhři totiž nepřestávali činiti nestydaté a drzé nároky na přivtělení oněch korunních zemí českých ku království Uherskému, ve kterých někdy král Matiáš panoval. Nyní měli preláti a páni uherští převahu při dvoře a přidal se k nim také Kazimír kníže Těšínský, vrchní hejtman Slezský, bratranec matky Jana Zápolského. Jejich vlivu král Vladislav odolati neuměl, jakkoliv věděl, že se křivopřísežníkem stává. Avšak věc ta rozpálila přítomné české pány, a bezpochyby i některé moravské pány v té míře, že o tom, co se ve Vratislavi připravuje, honem do Čech dali vědětí. A tu krále došlo rázná protestace od pánův českých, v které mu jasně dokázali, že po chybných cestách kráčí, a že povinen jest dodržeti přísně přísah svých, kterými České koruny dosáhl, a že nemá práva odcizovati země a krajiny od koruny České, které byly na věčné časy do ní vtěleny. A kdyby přes to všecko obyvatelé slezští jinému než králi Českému věrnost a poddanost přísahati chtěli, žeby toho stavové čeští pomocí boží na nich mstiti, té křivdy a toho bezpráví litovati museli, pokud nejdéle jich hrdel a statkův stává. Protest končil osvědčením, že o tu věc bez meškání znamenité poselství z Čech do Vratislavi přijde s žádostí, aby vše podrobeno bylo, a ten protest aby veřejně čten byl před pány uherskými a moravskými, před knížaty a přede všemi stavy slezskými i před Vratislavskou obcí.

Taková opravdivá řeč účinkovala na krále. Nemoha ani jedné ani druhé straně odolati, a vida rozpaky samých Slezákův, kteří se ostýchali Čechy podrážditi, upustil konečně od požadavku, aby Slezáci jemu a jeho synovi tenkráte ten slib věrnosti skládali.

Nicméně Opava, když se jí byl Polský král Sigmunt 14. března 1511 zcela odřekl, dostala přece hejtmana Uhra a byla uherským spůsobem spravována, a z královské kanceláře uherské vydávány jsou listy také do zemí českých.

Král Vladislav pro churavost mimovolně až do dubna 1511 ve Vratislavi se zdržoval, potom uzdraviv se poněkud 15. dubna zpáteční cestu do Uher nastoupil.

Spor mezi Čechy a Uhry o příslušnost zemí Slezských zůstal nevyřízen. Čechové proto v měsíci srpnu 1511 do Budína posly vypravili, neboť ta věc nemohla zavěšena zůstati; a ti poslové oznamovali králi v Budíně své poselství napřed ústně, potom to samo písemně mu podali. I bylo to hodně řízné, co mu povědělí, neboť hrozíce, kdyby v té věci od krále i od stavův uherských nebylo vše napraveno podle přísah a zápisův královských, žeby Čechové králi zrovna opovědíti se mohli a žeby ničímž jemu povinni se býti oznámili. Král na to teprvé ve 16ti dnech odpověděl písemně všem třem stavům českým, chlácholil a dobrou vůli zachovati se snažil; avšak k ničemu rozhodnému nepřišlo.

Obnovení náboženských nesnází. 1509—1512.

Duchovní potřeby a záležitosti kalichův stály vždy ještě v popředí v Čechách a nepřestávaly býti hlavním pravidlem

zemské vlády. Avšak čeho se kališníci po všechny časy domáhali, uznání papežského a ustanovení arcibiskupa, ničeho v nejmenším dosáhnouti nemohli, a poněvadž nejvyšší úředníci a správcové zemští ode dávna téměř samí katolíci byli, vyskytovali se ústrky kališníkům činěné v obecném životě vždy častěji. Katolíci vesměs netoliko české bratří ale i kališníky, právě tak jako všickni cizozemci, za kacíře pokládali. Král sám nepřestával o jiném mysliti, než jakby nalezl cesty, kudyby bez hluku a bez pohoršení všickni Čechové u víře pobloudilí mohli uvedeni býti zase do lůna církve Římské.

Kališníky tížil zase po smrti biskupa Filipa de Novavilla především nedostatek kněží; mnohé fary zůstávaly neobsazeny a kněží museli dvě, tři fary najednou spravovati, ba jeden prý až i šest far. Stávalo se zhusta, že se opuštěných far i katoličtí kněží ujímali. Z toho povstávaly zmatky a řevnivosti, a kališničtí stavové na všech zemských sněmích domáhali se pomoci, aby se tomu neutěšenému stavu konec učinil. Sami kališníci seznávali, že Pražské vysoké učení velmi kleslo; král Vladislav se nabízel, že k ní povolá professory z Italie. To by však bylo tolik bývalo, jako universitu pořímaniti, a hned byli všichni Pražští mistři vzhůru, nechtíce k tomu připustiti, zvláště mistr Václav Koranda, stařec již devadesátiletý, avšak na těle i na duchu vždy ještě čilý, hlasu svého vysoko pozdvihl.

V utlačování jednoty českých bratří činily se také pokroky. Na sněmích se jí nikdo zjevně ujímati nesměl, a jen pan Vilém z Pernšteina a Albrecht Rendl činili to kde mohli po straně mírnice krutosti proti jednotě zamýšlené. Na den 27. prosince 1509, když byl král v Praze, měli páni a rytíři všecky kněží a učitele bratrské k nápravě před kněžstvo katolické i kališnické do Prahy postaviti. Vskutku však jen málo jich do Prahy dostaveno bylo, a mezi nimi žádný kněz ani učitel. Co měl s těmi nejvyšší pan purkhrabí, pan Zdeněk Lev, dělati? — nic než opět domů je propustiti. Král se zlobil, zvláště že se počet bratří ustavičně množil, a bratřím se vedlo pořád hůř. Sborové jejich všude se zavírali, ani v Mladé Boleslavi, ani v Litomyšli nedovoleno jim, kdě podtají, odbývati služeb božích. V Kutné Hoře sami kališničtí měšťané veřejně upálili 13. května 1511 českého bratra Ondřeje Polévku, spoluměšťana svého, proto že při mši svaté, když kališníci klekali před svátostí oltářní, napomínal jich nahlas, aby toho nečinili, ana prý to jest modloslužba.

Kališníci trpíce zatím sami ujmu se dvou stran, od katolíkův a od bratří, volali a budili se mezi sebou k odporu, neboť již se na nich počaly jeviti následky stálého odmítání se strany Římské stolice, totiž mravní úpadek pro další jejich zachování nebezpečný. Všickni stavové pod obojí z Čech i Moravy svolali se ke dni 21. května 1510 do veliké kolleje Karlovy v Praze, aby se společně uradili, jakou odpověď by dali králi, který je byl odbyl planým slibem, že se o jejich duchovní potřeby postará. Po novém roce 1511 sjeli se zase v Kutné Hoře, že jim však král takové sjezdy bez jeho vědomí a vůle zakázal, nejednali o ničem. Ale za to již 30. listopadu 1511 zase v Karlově kolleji se sjeli a hlasitě na útisky se strany katolické si stěžovali, tak že se více ukojiti nechtěli. Uzavřeli, aby na příštím sněmu se jim buď vyplnilo všecko, k čemu král i katoličtí stavové se jim byli právně zapsali, jmenovitě kompaktata a náboženský mír z roku 1485, anebo aby obé naprosto zrušeno a za neplatné bylo vyhlášeno. Všickni podobojí slíbili neopouštěti se hrdly i statky, jestliže by věc ta nepřišla k místu a oni ještě dále utiskováni býti měli.

Sněmování v Praze. Obnovení rozepře měst se stavy vyššími.

1512 březen — květen.

Roku 1512 odbývány v Praze dva sněmové brzy po sobě, jichž první svolán byl ku prvnímu pondělí v postě (1. března), druhý ke dni svátostí (23. dubna). O prvním víme jen tolik, že římská strana rokovala pro sebe na Hradčanech v domě pana Rosenberského, podobojí pak scházeli se na radnici Staroměstské, a že napnutí myslí s obou stran bylo veliké. O samém obsahu a výsledku jednání zpráv bližších nemáme.

Druhý sněm trval až do 5. května a dotýkal se všech důležtých otázek českých: přední byla nyní zase různice církevní a náboženská, potom rozepře mezi stavy, pak spor s Uhry o země koruny České, správu důchodův královských, tre-

stání odpovědníkův a zhoubcův zemských, zlepšení mince a podobných záležitostí více, mezi nimiž i svobodná plavba po Labi až do moře a nazpět. Sněmování nad obyčej živé a pohnuté mělo důležité ale nestejné následky: učinilo sice starým rozbrojům konec, ale zbudilo a zjitřilo nové zase. Co do náboženství stalo se konečné narovnání v ten spůsob, že uznána potřeba nápravy a odkázána k soudu 24 osob, a to předních rad královských obojí strany; ale pokuty uložené na přestupky prominuty za minulost, a jen budoucně měly ukládány býti bez úlevy. Fary odcizené kterékoli straně měly skutečně býti navráceny pod pokutami již dotčenými; smlouva pak náboženská r. 1485 na 31 let uzavřená nabyla platnosti výslovně na všecky časy budoucí. Uzavření toto zejmena stalo se dne 28. dubna.

Za příčinou arcibiskupa, správy důchodův a dluhův královských, též slibu knížectví Slezských, vybrány ze sněmu osoby, kteréž jeti měly ku králi s plnou mocí; mezi tím měl nejvyšší purkhrabí pan Lev konati správu dotčených důchodův předse, a v archivu zemském mělo skoumáno býti, čeho ku provedení zemských práv proti Uhrům bylo potřebí. Nařízení, která se stala pro zachování pokoje a pořádku, pro lepší vedení práva a t. d., pomíjíme zde mlčením.

Ve při stavovské mezi šlechtou a městy stal se na sněmu tomto nový rozstrk, nové rozjitření. Města žalovala, že stavové panský a rytířský o mnohých artikulích rokovali porúznu, a městům jich, jakoby se jich nic nedotýkali, ani neoznámili, chtějíce prý tudy vyvésti je opět ze hlasu třetího; žádala tedy, aby dávné jejich stížnosti všecky vzaty byly v úvahu a postaveny již jednou na slušném konci. Páni a rytířstvo, chtějíce vyhnouti se půtkám, odkládali jednání takové k jinému času, a když města doléhati nepřestávala, ukazovali jim na zřízení zemské a na královské rozsudky. Po dlouhých hádkách, když 5. května dálo se uzavírání sněmu a vkládání jeho do desk zemských, stav městský zřejmě a nahlas protestoval proti němu, pravě, že k čemu města neradili, k tomu ani pomáhati povinni nejsou a nebudou, a že u soudův zemských nechtějí k žádným půhonům více stávati, nežli jak a pokud od dávna již se osvědčovali. Protest ten ohlásil *jménem* celého stavu Pražský měšťan a řezník zámožný, Sigmunt Vaníčkovic, obyčejně „pan Ziga" zvaný, té doby spolu královský perkmistr čili ředitel úřadu hor viničných; vstoupil tím poprvé na dějinné jeviště, na němž po mnohá léta trvaje získal sobě památky trvalé, ač nevždy chválené. Spolu ale spůsoben skrze to veřejným záležitostem a pěčím národu ruch a směr nový, jakož o něm dále vypravovati budeme.

Jan Hlavsa a Jan Pašek.

Nové toto pozvednutí a obživení sporu již téměř zastaralého vydařilo se následkem nových sil, které v něm působiti počaly. Jakož každé hlubší hnutí ducha i každé zbuzení nových jeho potřeb a zájmův nacházívá časem své zástupce a tlumočníky, tak i oddílné postavení stavu městského a potřeba hájení jeho svobody zplodily ze sebe a našly ty osoby, které před jinými hodily se k dílu takovému. Byli to zejména dva mužové, Jan Hlavsa i Jan Pašek, kteří té doby dle slov spisovatele souvěkého, Bartoše písaře, „netoliko v Praze, ale i ve všem stavu městském oba jako dvě světla vzešli, jsouce od Boha obdařeni osvíceným rozumem a výmluvností nad jiné lidi; avšak na mysli byli hnutí rozdílného. Jan Hlavsa byl rodem z města Stříbra z poctivých a řádných rodičův stavu městského. Byv prvé chudým žákem býval pak i kantorem po školách, potom oženiv se vzhůru vždy šel a erbu sobě za krále Vladislava dobyl s titulem z Liboslavě. A jsa osvíceného rozumu a vysokého vtipu býval volen na úřad konšelský (v Praze poprvé 31. března 1509), a první místo v něm držival. Co jest pak dobrého králi pánu svému i stavu městskému činíval, to jest mnohým v zemi České i jinde vědomo. Jan Pašek byl rodem ze starého Kutna od chatrných rodičův pošlý. Býval také chatrným žákem po školách, rektorem i kantorem; potom odtud oddav se do hl. leje Pražské byl učiněn bakalářem i mistrem (r. 1493). A tak vždy vzhůru jda byl vzat od Pražanův Staroměstských za nejvyššího písaře radního po smrti M. Prokopa (tuším r. 1498); pracoval v t. několik let, jsa na slovo znamenitě v. a když se zbavil písařství, po nedlouhé čase volen býval na konšelství. Stat sobě dobyl řečňováním při soudech z ských, a zjednal sobě za krále Vladisl.

jmím z Vratu, a za krále Ludvíka
k rytířstvL" Až potud slova
va, který také to svědčí, že po ně-
letech celé obyvatelstvo Pražské
e ve strany Hlavsovu i Paškovu,
později bude místněji vypravo-

---

královských měst. Hněv králův na Pražany.

1512 květen — srpen.

po novém rozstrku mezi stavy,
května a následujících, obrátili se
ke všem královským městům, a
e jim příčiny stížností svých i
nepovoliti stavům vyšším co do
ků jejich, ptali se a žádali do
května určité odpovědi od každé-
ta, chtějí-li státi s nimi v té při
ylovati se od nich, a zejmena chtě-
stávati ku půhonům soudu zem-
ku kterým se byli nesvolili, a za-
e společně proti všem nehodám a
, které by skrze to na kterou-
obu neb obec přijíti mohly. Ani
ěsto neodepřelo své solidárnosti,
jistila, že budou v té při Praža-
lní a pomoci „do těch hrdel i
vého přemožení." A poněvadž na-
se v Praze také osoby stavu pan-
cele oddané, zavedeno ve všech
osobní vyšetřování sousedův, za-
se netoliko nepohánětí žádného
k soudu zemskému, ale i nestáti
lyby pohnání byli. Někteří takový
adi učinili, ale učinili jej přece; a
mu vyhýbali, zaznamenáni jsou.
em toho, když o nejprv příštích
ěnech letničních, dne 4. června,
ého soudu vyhlašováni půhonové,
se nikdo z měst.

Vladislavovi města vydala zvláště-
elstvím počet z toho, proč odhod-
k odporu novému, ale nepotkala
dnou odpovědí. Starý letopisec
je, že o sv. Bartoloměji rytíř Al-
tendl z Oušavy, „maje list mocný
, pohnal purkmistra, konšelův a
ších i vší obce starého města
o, aby se panem Sigmuntem perk-
ujistili a na den sv. Jeronýma
na soudu zemském před pány ho
, protože jest mluvil proti právům
i proti králi; pokládal sobě po-
tisíc kop gr. č. Druhý půhon byl
z toho, že sou navodili obec, aby ku půhonům nestávali, a k tomu je vedli proti závazku, kterýž sou učinili králi i vší zemi; a to sobě král pokládal pokuty též sto tisíc kop gr. č. Třetí půhon, že sou se s městy puntovali a je k tomu přivedli, že pečeti své na to posílali, aby se v tom neopouštěli: pokuty také sobě pokládal sto tisíc kop gr. č."

Poselství české do Budína ku králi.

1512 září.

Osoby vybrané ze všech tří stavů na posledním sněmě o Svátosti, aby jeli ku králi do Uher k jednání o arcibiskupa, o správu důchodův a dluhův královských a t. d., vyjeli z Čech teprve okolo 1. září. Vedle stavů světských přijeli do Budína také dva členové kapitoly Pražské a dva podobojí farářové Pražští, k vůli jednání s králem o arcibiskupa. Také města přidala k těm poslům čtyři osoby ze stavu svého, aby zastali věc jejich před králem.

Jednání těchto poslů vypadlo k malé spokojenosti těch, kteří je byli vyslali. Farářům Pražským podobojí stala se při tom ta potupa, že (návodem prý kanovníků Pražských svrchu zmíněných), když vešli do kostela, vyhnáni jsou odtud jako kacíři, k velikému pohoršení jak Čechův tak i krále samého. Ve hlavní věci, co do arcibiskupa, neprovedeno zase nic, jakož ani co do pretensí uherských na země koruny České; oboje odkázáno znova ke sněmu, kterýž uložen byl králem do Prahy ke dni sv. Kateřiny (25. listopadu); nad to pak ustanoveno, že o sv. Mikuláši držeti se má v Kladsku generální sněm zemí České, Moravské, Slezské a Lužické o některé jich společné potřeby.

Poslů z měst král dlouho nechtěl pustiti k sobě, ba rytíř Rendl a jeho náhončí i o to prý se zasazovali, aby zjímáni byli. A když konečně přece domohli se slyšení, přijal je nemilostivě, ani ruky jim podati nechtěje; až když někteří páni sami domlouvali mu, umírnil se a stal se poněkud přívětivým. Sigmunt Vaníčkovic, svádějě všecku příčinu královy nemilosti na tajné osočování, osvědčoval se o úplné a stálé věrnosti jak osoby své tak i veškerého stavu městského v Čechách, a král zdál se býti cele spokojen. Ale dne 20. září dána od něho písemná

odpověď, jakové se města nenadála, v níž král trval při dřívější své nepříznivé výpovědi proti nim a jmenovitě přísně jim přikazoval, aby ku právům a půhonům stávali podle jeho rozsudku, hroze těžkými pokutami, kdyby se vůli jeho zprotivili. Chtějí-li pak na sněmu, který nejprv položen bude, oč jednati s pány a rytířstvem, to že králi nebude proti vůli.

Nejdůležitější výsledek jednání Budínského byl ten, že nejen ponechána v rukou pana Zdeňka Lva z Rožmitála veškerá vrchní správa královských důchodův a dluhův, ale i znova pojištěna jest. Dne 18. září vydal o tom král dva zápisy, z nichž v jednom dal panu Zdeňkovi co jistci a ostatním správcům zemským co rukojmím za jeho dluhy všecku moc nade všemi královskými zámky a důchody bez výminky; pan Lev měl dle uznání svého usazovati i sesazovati úředníky na zámcích oněch, až i nejvyššího mincmistra na Kutné Hoře, přijímati od nich počty a zaváděti opravy na statcích; král jen s jeho svolením mohl z důchodův svých jakékoli milosti činiti; o jiné při tom kontrole, nežli která skrze správce zemské díti se měla, není v zápisu řeči; avšak i králi i panu Lvovi ponecháno na vůli, vypověděti smlouvu tu půl léta napřed. Druhým zápisem pojistil král panu Lvovi a jeho dědicům náhradu za všecky škody, kteréž by mu správou dluhův královských přijíti mohly, a kteréž buďto menšími úředníky desk zemských aneb před soudem purkhrabským prokáže; nedostane-li se mu jí, budou moci on aneb dědicové jeho zvěsti se dle práva obyčejného na statky královské, a obdržeti je k dědictví. Smlouva ta stala prý se s vědomím a svolením těch, kteří ze sněmu o Svátosti posláni byli ku králi.

Sněm Svatokateřinský a marné jednání o arcibiskupa. Generální sněm Kladský a kníže Bartoloměj Minsterberský.

1512 listopad — prosinec.

Sněmem o sv. Kateřině, jenž trval od 25. listopadu do 2. prosince, ustanoveni jsou nejprv, „kteří se měli s pány uherskými sjeti o krále i dědicův jeho i království Českého dobré a potřebné, též o slib, jejž měli knížata Slezská i jiní obyvatelé činiti králům Vladislavovi a *Ludvíkovi* i jejich potomkům"; byli to všickni nejvyšší úředníci a soudcové zemští, též maršálek a prokurátor královský, k nimž měl ještě v každém kraji volen býti jeden z rytířstva. O zástupcích stavu městského při tom nebylo řeči. Potom jmenováni plnomocníci celého sněmu, kteří jeti měli na generální sněm do Kladska, a ze stavu městského nejmenován opět nikdo; avšak šlo jich potom přece několik, a mezi nimi Jan Hlavsa.

Při jednání o arcibiskupa objevil se tenkráte patrněji nežli kdy onen lichý kruh, ve kterém točila se tato záležitost již ode dávna. Král chtěl ovšem dáti zemi arcibiskupa, ale z čeho měl tento živ býti, když statky arcibiskupské všecky již bezmála od století byly rozzastaveny? Římská kurie mívala obyčej, kdykoliv o arcibiskupa do Čech žádána byla, kláti za předběžnou výminku každého v té věci vyjednávání, aby oni statkové prvé na prosto a cele navráceni byli. Ale na výplatu zástav těch potřebí bylo přede vším svolení nové berně znamenité, a k takové z podobojích nikdo raditi nechtěl, pokud by nebylo dáno rukojemství, že arcibiskup ustanoven bude ve smyslu kompaktat Basilejských; a pochopitelno jest, proč páni a rytíři, mající v zástavě statky duchovní, nesnažili se usnadniti cesty, která za chatrnou náhradu měla vyvésti je z pošlápání jich.

Generální sněm Kladský, svolaný ke dni sv. Mikuláše (6. prosince), započal teprv 15. prosince, i staly se na něm zápisy všech zemí České koruny mezi sebou o solidárnosti a spolupůsobení jejich proti všem, kdo by v nich řádu a právu se zprotivili a výtržnosti páchali, tak že každé země mohla i měla své zepřátely, odpovědníky, zhoubce, zloděje a přechovavače jejich pronásledovati a stíhati až i přes hranice své. Té smlouvy žádal míti Jan Hlavsa authentický opis také pro stav městský, ale po mnohém domlouvání dán mu opis jen prostý bez pečeti, z čehož potom stav městský bral sobě příčinu, popírati pro sebe závaznost té smlouvy, an prý vyloučen byl z činného v ní účastenství.

Dále urovnán tu alespoň na čas krvavý spor, jejž měl s Vratislavskými kníže Bartoloměj Minsterberský vnuk druhdy krále Jiřího po knížeti Viktorinovi, kterýžto spor byl neposlední příčinou tohoto sněmování v Kladsku.

Původ sporu toho byl následující. Když Vladislav byl roku 1507 knížeti Bart

měji „za jeho věrné služby, kteréž mu za svých let dětinných vždy povolně ukazoval", propůjčil pokutu sto hřiven stříbra na Vratislavských, kterouž tito soudem byli propadli, ale uznati a platiti se zdráhali. Tato nepovolnost jejich, přes všecky soudní nálezy a rozkazy královské, vyplatiti jemu dotčenou pokutu, popouzela knížete ke hněvu čím dále tím krutějšímu; a když v květnu 1511 drábové Vratislavští na veřejné silnici zabili mu jeho předního miláčka i služebníka, rytíře Baltazara z Bischofsheimu, pod záminkou jakoby rajtarem byl, a kníže nemohl ani za tuto vraždu dovolati se dostiučinění, poslal jim 13. října 1512 odpovědné listy a počal ihned válku. Vojíni jeho byli ovšem namnoze lidé rajtarstvím povětšní, mezi nimi také rytíři Kaufunkové. Při útoku na město Kanty dne 14. října odražen jest a poražen s velikou svou ztrátou, ale brzy na to pomstil se na jiných místech zase, a zážehem i pleněním několika městeček a vesnic spůsobil Vratislavským znamenité škody. Král Vladislav dověděv se o tom rozhněval se na knížete Bartoloměje, i kázal nakládati s ním a s jeho pomocníky jako se zhoubci zemskými. Však povídalo se vůbec o Vratislavských, a oni sami neodpírali tomu, že přímluvou zvláště pana Sigmunta Kurzbacha, svého příznivce, a štědrými dary v kanceláři královské, domáhali se na dvoře Vladislavově všeho co se jim líbilo.

O tuto rozepři smluveni jsou tu v Kladště Vratislavští s knížetem Bartolomějem na ten spůsob, „co jim škody učinil, aby to bylo prominuto"; ale byla to námluva jen dočasná a pomíjející, neboť brzy spor ten vyšlehl nanovo, jak uvidíme později.

Mnohem větší důležitost mělo dorozumění, jaké se tu stalo hlavně mezi Janem Hlavsou, rytířem Albrechtem Rendlem a jmenovaným knížetem Bartolomějem v příčině neblahého sporu královských měst s vyššími stavy, a následkem kteréhož stal se pak ve věci té rozhodný obrat, o němž brzy vypravovati budeme.

O tomto knížeti Bartoloměji, který brzo v jednání mezi městy a králem stal se osobou nad jiné vynikající, podává Palacký následující krátký povahopis: „Dle všeho, co víme o krátkém života běhu knížete Bartoloměje, zdá se nám, že nebyl slavného děda vnuk ovšem nehodný; bystrota rozumu jeho, jemnost citu a odhodlanost i pevnost vůle nepodléhají nižádné pochybnosti; podnikavost jeho ničím nedala se ohroziti, činnost ničím unaviti; jeho výmluvnosti báli se nepřátelé více nežli moci hmotné; vzdálen jsa vší neupřímnosti, všeho pokrytství, ani obyčejných věku svého forem si nevšímaje, obyčej míval všude dotýkati se jádra věci upřímo a bezohledně, i získal si tím zvláště v lidu obecném popularnost znamenitou. Ovšem že v kole družiny, kterou se byl otočil, čistota úmyslův jeho musila upadati v podezření."

Pochopitelno jest, že získání muže takového ke straně měst musilo v očích Hlavsových míti velikou důležitost, jakž skutečně naděje v něj kladené nebyly zklamány.

Další průběh sporu měst se šlechtou. Postavení stran. Spolek měst s knížetem Bartolomějem.

1513 únor — září.

Celý téměř rok 1513 vyplňovalo jednání v rozepři měst s vyššími stavy panským a rytířským, a sice jednak na sjezdech, a jež každá strana pro sebe odbývala, jednak smlouváním se obou sporných stran, jednak konečně při dvoře královském, kde měšťané i šlechta všemi možnými spůsoby o to usilovali, aby Vladislava pro svůj prospěch získali. Celá řada těchto mnohostranných jednání a se umlouvání poskytuje obraz tak podivně propletených zájmů, že potřebí jest, abychom je svému čtenářstvu poněkud objasnili.

Především sluší na zřeteli míti, že byly té doby v národu Českém strany dvojí: náboženské a politické. V ohledu náboženském drželi k sobě — ať třeba náleželi k rozličným stranám politickým — katolík s katolíkem, podobojí s podobojím, bratr s bratrem, tak že častě tytéž dvě osoby byly v jednom ohledu spojenci, v druhém protivníci, což vždy mělo za následek důvěrnější jich obcování spolu, než kdyby je k sobě byl nepoutal žádný společný interes, a nemálo mírnilo ostrost a příkrost sporu, který je v jiném ohledu rozdvojoval.

V ohledu politickém stály věci tak, že šlechta — jako stejným časem polská — usilovala přivésti na sebe všelikého panství v státu, a to jednak obmezením

ním moci královské, jednak potlačením práv stavu městského, jmenovitě vyloučením jej ze sněmů a podrobení soudu zemskému, jenž výhradně byl osazen osobami stavu panského a rytířského. Proti slabému králi šlechta provedla vůli svou tak dalece, že často zmíněnou smlouvou Svatojakubskou dostala veliikou moc do svých rukou aspoň na určitě vyměřený čas, čehož na svou újmu zakoušela města, která tehdáž representovala živel demokratický, a proti nimž moc aristokracie obrácena byla nyní se vší svou váhou. Avšak města nepoddala se tak snadno, jako vší ráznosti prázdný Vladislav, a čím silnější byl nátisk na ně od stavů vyšších činěný, tím více tužil se jich odpor. Měl pak stav městský ve svém středu nejednoho muže politickým věhlasem vynikajícího, který se výtečníkům stavů šlechtických úplně vyrovnával i vzdělaností i obratností ve správách veřejných, ač nepřekonával-li je nezištným smýšlením vlasteneckým. Co takového uvádíme vedle Hlavsy a Paška svrchu připomenutého Sigmunta Vančkovic, obyčejně zvaného pan Ziga nebo Ziga řezník (od své živnosti), muž ducha bystrého a nevšedního vzdělání, při tom řečník obratný a vždy hotový, který po delší řadu let účastnil se nejdůležitějších jednání stavu městského, kdež všudež takořka přední slovo vedl.

Jakož pak městům nejvíce na tom záleželo, aby moc protivné jim šlechty byla seslabena, rozumí se samo sebou, že stejnou měrou musili státi o rozmnožení a sesílení moci královy. Tato poslední však byla následkem smlouvy Svatojakubské klesla až na nejnižší stupeň, čehož král sám nemile pociťoval, touže z těsných těch úvazků se vyprostiti. V tom tedy snaha jeho srovnávala se se snahou stavu městského, i bylo jen potřebí otevříti králi oči, že utiskování měst v právech jejich, které on dvakráte vlivem všemohoucí šlechty byl schválil, směřuje ke ztenčení jeho vlastní panovnické moci, aby se naklonil k učinění městům spravedlnosti, čímž by v nich nabyl pevné opory, města pak v králi mocného ochránce proti společnému protivníku.

Konečně i jednotliví členové spomých stavů samých stáli při straně odporné, jmenovitě mezi měšťany jak Pražskými tak i jiných měst královských měla šlechta své přívržence, kteří jí záměsky a úřady svých spoluobčanů prozrazovali; naopak tomu zase někteří páni a rytíři přáli stavu městskému. Ba bylo i opravdových vlastimilů mezi všemi stavy, kteří bez ohledu na zájmy strannické v dosavádní spůsobě vlády a úplné bezmocnosti králově spatřovali zkázu koruny, spásu pak její viděli jenom v takové proměně, která by zavedla přiměřenou rovnováhu mezi politickými živly o vládu zápasícími, pročež přáli spravedlivému rozsouzení pře mezi městy a šlechtou, hotovi jsouce dobrými službami k tomu přispěti.

V poměrech tuto líčených musí hledán býti klíč k tomu, co nyní vypravovati budeme.

Dne 16. února počalo v Praze smlouvání se osob vyslaných ze sněmu o sv. Kateřině k tomu cíli, aby hledali cesty ku přátelskému dorozumění se a srovnání mezi stavy o stání ku právům čili o příslušnosti k soudům, a konalo se z obou stran skrze několik dní spůsobem sice velmi zdvořilým, ale nevedlo ke sblížení se stran, nýbrž ku přikřejšímu ještě roztržení. Podstata sporu nesla v sobě skutečné rozhodnutí otázky, měl-li stav panský a rytířský, který již výhradně panoval ve všech soudech civilních, zemském, dvorském, komorním i purkhralském, potáhnouti k sobě ponenáhlu také soudy městské, a tudíž úplně zničiti samostatnost jejich. Stav městský cítil, že na samostatnosti práva i soudu záležela veškerá politická oprávněnost jeho, a že musil by upadnouti v konečnou poměr, kdyby moc soudní nad ním provozovati měli stavové jiní. Měl pak tu výhodu pro sebe, že stál ve sporu tom na půdě konservativní, an právomocnost městská pocházela již z doby krále Přemysla Otakara II., i ustrojena byla určitěji za císaře Karla. Proti ní nesvědčilo z minulosti nic, než zmáhající se duch centralisace a panovanosti soudu zemského, kterému již r. 1454 a 1487 učiněny byly ústupky znamenité jmenem celého stavu městského, a kterémuž i mimo to jednotliví obyvatelé měst, neměvše k odporu dosti odvahy, všelijak podajnými se byli učinili. Po mnohém ústním vyjednávání sněmovní komise podávala šlechta stavu městskému některé nepatrné koncese, které však měšťany daleko neuspokojovaly. Vykládalať naproti tomu město, kterak ve zřízení zemském z r. 1500 a 1

čehož domů míti nemohl, avšak také tehdejší učení Pražské stálo příliš pozadu za věkem v ohledu na humanitní studie již znamenitě pokročilé. Náš Bohuslav byl však jedna z prvních hvězd, které se tehdáž zaskvěly na obloze evropského klassického vzdělání. To zároveň bylo příčinou, že pan Bohuslav, živiv svého ducha v cizině, jakkoliv byl vlastenec výborný a bezelstný, všecko jen v latině, nic v češtině nepsal. Tehdáž jen latina za jazyk vznešený pokládána; národní jazyky k svému právu nedocházely, ač právě Čechové mnozí povždy mohli panu Bohuslavovi za vzor sloužiti, kterak i v literatuře národnímu jazyku přednost sluší dávati. Nyní páně Bohuslavovy spisy jsou pochoutkou málo lidí učených, kteří si v plodech toho druhu líbují; všestranného ocenění nedošly, aniž Českému národu vůbec mnoho prospěly, proto že byly latinské.

Král Vladislav ve Vratislavi.

1511 leden — duben.

Král Vladislav, vrátiv se z Čech a Moravy do Uher, nedlouho tam poseděl. Morová rána nepřestala tam ještě řáditi, a král se svými dětmi přišel v měsíci září 1510 do města Prešpurku. Když však i tu jeden z dvořenínův jeho, Francouz, kterýž byl někdy s královnou Annou do Uher přišel, náhle onemocněl, zdvihl se král i z Prešpurka, a boje se o dítky své více nežli o sebe opět na Moravu přijel, a blíž hranic uherských v Uherském Brodě osedl s celým dvorem svým. I byl tu od sv. Václava 1510 až do 6. ledna 1511. Zajížděli sem k němu před vánocemi pan Petr z Rosenberka a jiní přední čeští pánové. Tu si král vzpomněl, že po korunování syna svého Ludvíka na království České nastala mu povinnost, s ním nejen na Moravě ale i v Slezsku a v Lužicích se objeviti, aby též i tam od knížat a stavův těchto korunních zemí za pána přijat byl. S bratrem svým Sigmuntem, králem Polským mimo to se umluvil, že se spolu ve Vratislavi sjedou. Pustil se tedy král Vladislav do třech králích v kruté zimě do Vratislavi. Děti se vezli na saních ve voze prostranném, ale pečlivě uzavřeném a dobře topeném. Na cestě stavil se král napřed v Uherském Hradišti, kdež navštívil hrob biskupa-bosáka Jana Filipce, svého někdy nejvěrnějšího rádce.

Dne 17. ledna byl v Opavě, kde s panem Zdeňkem Lvem z Rožmitála i s panem Petrem z Rosenberka měl důležité jednání v příčině dluhův svých. Do Vratislavi stihnul král s dítkami svými, v průvodu drahně knížat, biskupův a uherských, moravských a českých pánův dne 26. ledna 1511 o poledni. Však očekávaný král Polský nepřijel, a to z příčin dosti vážných. Předně byli sobě Vratislavští ještě v Uherském Brodě u krále Vladislava vyjednali — povídá se že podplacením některých rad královských — obnovení zastaralého práva kupeckého skladu pro město své. Mocí toho práva veškeren obchod mezi zeměmi koruny České a královstvím Polským i s dalším východem vůbec měl se výhradně skrze město Vratislav díti. Úmluvou s markhrabětem Joachimem Braniborským, povoleno jen městu Frankfurtu nad Odrou podobné skladní právo, tak že kdokoli z východních zemí, z Rus a Polska zboží kupecké vezl do zemí České koruny anebo do Němec a naopak, měl jako za starodávna ve Vratislavi aneb ve Frankfurtě se stavěti a tamějším kupcům své zboží nabízeti. Takové středověké výhrady kladly pravému rozkvětu obchodu největší překážky v cestu, a během válek právě minulého 15. století, kterými Vratislav ze známých příčin téměř na mizinu přivedena jest, přišlo toto privilegium vším právem v zapomenutí. Vratislavští těšili se, že jim nastanou zas blahé časy; vítali krále u sebe s velkým nadšením a hlučnou radostí, a brzo po jeho příjezdu, 30. ledna, vyhlášen královský dekret o tomto skladním právu. Avšak ani domácí obchodníci města, tím méně Poláci o takovém právu a novém obmezování obchodu ani slyšeti nechtěli. Král Sigmunt tak se rozpálil nejapným činem královského bratra svého, že co přítel svobodného obchodu všem svým poddaným jakýkoli obchod s Vratislavskými zastavil a zapověděl, nebera ohledu ani na přímluvy bratra svého.

Druhá příčina neshody mezi královskými bratřími byl kníže Albrecht Braniborský, jich obou sestřenec, totiž syn jejich sestry Žofie, manželky Bedřicha markhraběte Braniborského na Anšpachu. Toho si zvolili rytíři řádu Ně

knížata mi pro národy. Nemírné hněvy, ozývající se ve všech písemnostech strany aristokratické proti těmto třem osobám, mohou sloužit za důkaz, jak mocnou se byli stali překážkou, aby stát český, třebas i mimo vědomí a úmysly stran, časem neproměnil se v oligarchickou republiku jako pozdější Polsko.

Jakkoliv obě smlouvající strany byly sobě přislíbily zachování úplného tajemství o tom, co bylo mezi nimi ujednáno, nicméně našli se v obci Pražské zrádcové, kteří nejvyššímu purkhrabímu panu Lvovi z Rožmitála všecko vyjevili. Ta novina správce zemské i veškerou šlechtu nemálo pobouřila; i počali se všemožně starati o zmaření úmyslův městských. Především hleděli odtrhnouti knížete zase od měst, i podávali prý mu podtají náhrady a výhody mnohem skvělejší, kdyby ke straně jejich přestoupiti chtěl, ale bez prospěchu. Druhý zamýšlený prostředek proti městům byli sjezdové pánův a rytířstva po krajích, jakkoliv od krále zapovídané. Výbor stavu městského listy do všech krajů rozeslanými snažil se krotiti pobouřené mysli šlechty, vykládaje úmysly stavu městského, že prý „žádné postranní věci, žádného pychu ani zvláštnosti proti VMtem nezdvihámě ani vedeme, než krále JMti dobré a vaše, a vedle něho i své obmýšlíme, hledíce k tomu, aby sláva království tohoto v další zavedení a záhubu nevešla.“ Ale to vše bez účinku bylo, neboť stavové vyšší tak velice popuzení byli proti městům, že se zdálo, jakoby každou chvíli ke zbraní sáhnouti chtěli. Z dotčených všech sjedův krajských král žádán jest, aby uložil stavům panskému a rytířskému sněm zvláštní a valný ke dni sv. Bartoloměje, avšak ne do Prahy, ale do Kolína nad Labem, kdežto by o své různice se stavem městským spolu raditi se mohli. Třetí prostředek, kteréhož chopili se správcové království Českého, bylo nové opevnění hradu Pražského, aby snáze odolati mohli útokům, kteréž by snad města naň učiniti zamýšlela. Tak daleko bylo došlo, že jedna strana druhé nevěřila, a proti ní se opatřovala. Pro toto opevňování hradu počalo se bouřiti měšťanstvo Pražské, i poslána jest z rady deputace na hrad, aby se zeptala, proti komu se opevňuje a koho se bojí. Ale vyslaným dána odpověď obojetná, z čehož přišlo k ostrým řečem, až i k výhrůžkám, tak že deputace ve hněvu se z hradu vrátila. Na hradě pak tu noc na t[o] čekali na sebe útoku od Praža[n] cko tam vzhůru bylo.

Ke dni 28. července svolán sjezd valný celého stav[u] ského, nejméně po dvou k[o] dvou obecních z každého města. Hlavsa vydával počet ze všeh[o] se bylo od 19. května, v pomě[r] stavu panskému a rytířskému, králi a ke správcům zemským, mil příjezd rytíře Procka se zvláštním poselstvím od kr[á] stům, a také že kníže Bart[o] čeká se do Prahy, jakož i p[o] téhož dne. Nazejtří pak, u p[o] knížete, čtení jsou a schválení sové, jeden manifest stav[u] ského vůbec, jenž do tisku měl, druhý osvědčení se svém spojení a závazku s měs[t] fest dotčený, psaný rozumem vynikajícím, mluvě k národu v[š] stavům šlechtickým zvláště, ja[k] mluvně, zamýšlel především učin[i] na krále Vladislava. „Kdyby“, p[ra] něm, „stav stavu neutiskoval, práva stará novým nálezům a zamýšleným nepostupovala *), různic žádných, žádných nevolí, nelibosti a odporu! Věc jest jistá, tu překážku, když se kterému[u] na jeho spravedlnosti ujma d[ě] obecné dobro den ode dne h[o] jako nebezpečná věc jest, brzce právo ustanoviti, tak jest, a mn[o] bezpečnější, dávno a dobře u[s] a zkušené právo měniti a zdvi[h] Od toho času, jakž krále pána zemí a v koruně této přítomného a nově nalezenými řády se sp[o] račte uvážiti, co jest obecného přimnoženo, zdali král pán náš body jest a takové podstaty, aby své měl k své potřebě a k dob[ré] šich Milostí stavův spravená aneb aby sám měl nač v králov[ství] přítomen býti a panovati? . . . ve všem kdo se zasazuje, kdo s[e] aby dobré JMti, jeho dědicův tohoto království některým rz[e] užitečným řádem napraveno byl pán náš ve svou vlastní králov[ství] byl zase uveden a kralovati r[á] králi a této zemi pánu náleží?“

*) Narážka na nově zřízení jemuž města nepřestala odporov[ati]

neckým tímto duchem pokračuje manifest dále, stavův a osob zvláštních v podrobnosti nikde nedotýkaje, avšak důkladně líče potřebu brzké proměny ve stavu věcí, a to dle přání hlavně stavu městského. Končí pak těmito slovy: „Ačkolivěk pomlouváni jsme, že bychom právo, kteréž jest Vašich Milostí stavův jisté pravidlo, potupiti chtěli, pravíme, že jsme na takovou velikou věc nemyslili, ani ještě, milujíce mezi všemi stavy řád, na to myslíme: ale toho jsme žádali i ještě žádáme, aby se zemské právo na nás a stavu našeho zvláštnosti víc nic než potud, pokudž sme je podnikli, nevztahovalo, též i při našich právích, svobodách i starodávních dobrých zvyklostech abychom tak, jakž od starodávna nám jsou vysázena, vyměřena i stvrzena, byli od každého z povinnosti spravedlnosti zachováni." Po přečtení a schválení tohoto, i také druhého nahoře dotčeného spisu, kníže vystoupil ze shromáždění.

Na to královský sekretář, rytíř Procek, mezi shromáždění přišed, a především list svůj věřící od krále podepsaný čísti dav, vzkazoval Pražanům a poslům z měst všem milost královskou a vše dobré, i vypravoval, jaké potěšení měl král z toho, co jemu od měst oznámeno bylo, a že opět od JMti Královské vyslán jest s plnou mocí pro tyto nesnáze a různice mezi stavy, aby to v dobrý konec uvedeno bylo. Jednání o tyto věci mělo se díti následujícího dne s výborem stavu městského.

Téhož dne popoledni přišlo s knížetem Bartolomějem několik osob stavu panského i rytířského od něho pozvaných na Staroměstskou radnici, kdež on jim četl svůj spis od stavu městského schválený, o spojení a závazku svém s městy království Českého. Spojení to že má dvojí účel; jeden, hájení práv a svobod stavu městského, i vzájemnou podporu a pomoc, pokud by na ně kdo sáhnouti chtěl; druhý, vyvedení krále JMti a všech stavův této země z těch nespůsobův, do kterýchž upadli novými řády. Každý prý obyvatel této zřetelně to zná, vidí a čije, kterak pod tím přimyšleným a novostvo-ým právem každý ve svém stavu úz-t trpí, jaké věci škodné a záhubné spůsobem práva se dějí, a přes to cko jeden na druhého patří a nic k u říci nesmí, z příčiny té, že jest ata králi všecka moc. Tomu páni z st nechtíce se déle dívati na tom že se konečně ustanovili, aby krále i sami s takových nesvobod vyvedli, JMt ku pravému panování a moci, sebe pak ku prvním svobodám zase bohdá přivedouce. Do stavu panského a rytířského pak že se nadějí, že, milujíce dobré neméně nežli oni, budou jim toho napomáhati. Na to vzavše potaz přítomní páni a rytířstvo knížeti odpověděli, aby jim za zlé neměl, že jich jest malý počet, ale že za to žádají, aby jim té řeči spis dán byl, že ji chtějí vznésti mezi své přátely; a poněvadž sněm obecný stavův jejich měl v Kolíně držán býti o sv. Bartoloměji, že budouce tu pospolu tím lépe budou moci o tom rozmlouvati a knížeti potom dáti odpověď.

Nazejtří potom měl ještě výbor stavu městského jednání s panem Prockem, ale neshodli se mezi sebou, neboť pan Procek jmenem krále nalehal na města, aby vzdala se spojení a zápisu svého s knížetem Bartolomějem, na kteréhož se král na ten čas hněval pro jeho válku s Vratislavskými. V tom když města nechtěla býti po vůli panu sekretářovi, rozešly se obě strany s jakýmsi pohoršením. Avšak, jakkoli tenkráte jednání nepřišlo k žádnému konci, nicméně znáti bylo patrně, že ve smýšlení a chování se krále Vladislava ke stavům českým vůbec a k stavu městskému zvláště stala se byla v poslední době proměna podstatná i paměti hodná. Svědčilyť o tom zřejmě rozličné skutky královy, který, ještě nedávno považovav počínání měst za zpouru trestuhodnou, brzy potom zapovídal sjezdy stavu panského a rytířského, ssadil s úřadů některé osoby stavu městskému obzvláště nepříznivé, ano vypravil zvláštního posla k městům v osobě svého sekretáře. Jmenovitě poslední milostivé vzkázání královo stavu městskému naplňovalo výbor jeho oprávněnou nadějí na brzké příznivé vyřízení záležitosti jejich při dvoře královském.

Válka knížete Bartoloměje s Vratislavskými. Jednání v Budíně. Výminky královy. Sněm Kolínský. Svědectví královské ve prospěch stavu městského.

1513 srpen — listopad.

Mezitím, co tyto věci v Čechách se dály, čeleď knížete Bartoloměje ve Slezsku obnovila válku proti Vrati-

slavanům. V noci mezi 28. a 29. červencem Sigmund Kaufunk s pomocníky svými vpadše nenadále do předměstí Svídnického zapálili tam několik dvorův; potom spálivše a vybravše asi dvě nebo tři vesnice vzatek svůj hnali a nesli na hrad Skály v kraji Hradeckém, knížeti Bartoloměji náležející. Tu nejvyšší hejtman ve Slezsku, Fridrich kníže Lehnický, a Vratislavští s jinými městy slezskými vypravili poselství ku panu Lvovi a ke správcům království Českého, žádajíce dostiučinění a pomoci dle smlouvy uzavřené v Kladsku.

Pověst o tom učinila v Čechách všeobecně dojem velmi nemilý; páni čeští strany páně Lvovy neopominuli hlásati posměšně, jak krásný as bude řád ten, který kníže Bartoloměj zavésti hodlá v Čechách, když ve Slezsku prý sám takové neplechy tropí. On tedy, aby odolal bouři proti němu povstávající a upokojil spolu mysli přátel svých, před svým odjezdem z Prahy, jenž stal se 2. srpna, svolav opět některé pány, rytíře, Pražany a posly z měst, na ospravedlnění svého počínání měl k nim řeč dlouhou o důkladnou, kteráž potom i ve spis uvedena a roznášena jest. V ní líčil výmluvně křivdy od Vratislavských utrpené, proti nimž marně i u krále samého se dovolával spravedlnosti, tak že na konec mu nezbývalo nic, než aby jako kníže v té zemi mocí je k tomu přinutil, aby právu obrykli a je trpěti se učili. Proti zřízení zemskému v Čechách prý ničím nezhřešil, poněvadž k němu ještě ani zavázán není; neb ačkoli stál o to s pilností, aby mu statek, který v tom království má (hrady Kumburk a Skály) v desky zemské vložen byl, že doposud toho dosáhnouti nemohl; také na oznámení své ke správcům, nestane-li se mu za spravedlivé, že bude přinucen mstiti svých křivd, neobdržel ani odpovědi, a tudíž za to míti musil, že kdo mlčí ten přivoluje.

Brzo na to zraky všech obráceny byly k Budínu, kde při králi nalézal se Rendl a kamž i rytíř Procek z Prahy se byl vrátil; s tímto posledním cestoval i pan Ladislav z Boskovic na Moravské Třebové, muž nezištného smýšlení vlasteneckého a odpůrce strany páně Lvovy, od krále nad jiné náviděné. Také kníže Bartoloměj odebral se osobně do Budína, i bylo patrno, že tito mužové usilovati budou při králi o to, aby on pomocí městského stavu se vyprostiti hleděl z poručnictví, v kterémž jej držel stokracie. Z toho bylo veliké leknutí ny páně Lvovy, která se s důvod bávala rozhodné proměny v dosav smýšlení králově. A skutečně Vla nejenom opět milostivě se naklo kníženi Bartoloměji, nýbrž nil mu i zápis v tato slova: „Pon jsi pověděl a pravíš, že ta smlouva tebou a městy učiněna jest pro d naše, dědicův a zemí naši že toho spolu se stavem městský slovem ale skutky okázati a d chceš, tomu jsme všemu vyrozum také to od tebe a stavu měst milostivě a vděčně přijím i tu víru k tobě a k nim máme, ž jakož jsi pověděl, ne slovy, ale sk spolu s nimi, naše dobré obm jíc, toho dopomáhati budeš. A když i jich skutečnou práci, pilnost a v naše dobré poznáme, tobě j jakožto našim věrným, i také kaž kdož o naše dobré pečuje, milost ší královskou a vším dob oplacovati míníme." Ačkol věrný tento zápis měl chován býti nosti, však strana aristokratická hr rozuměla, že strana věrných vla se stavem městským spojených nad nimi úplného vítězství.

Zároveň obdržel kníže Bar měj od krále jiný spis, v němž obs byly výminky, pod kterými král vu městskému nakloniti se dal, a kníže městům předložiti měl. Žádal předně, aby města při svou s vyšší vy k rozsouzení vložili na něj; dá sudné na tři léta a krom toho půjč důchody jaké v městech má; potom zapomenutí všeho, co před tím by porného mezi Albrechtem Rendlem sty. Poslední pak nejdůležitější králova zněla v tato slova: „Aby né a jiná města naše propustili se pisův, i z těch, kteréž s osvíceným toloměj, věrným naším milým, kteréž mezi sebou zvláště mají; a našim dědicům aby zapsali se list pečetmi svými, že žádným jiným se vovati ani ku komu jinému zřen ale nám pomáhati budou ž žděho, kdož by z poddaných vytahovati, anebo nám a dědicům v panování v těch překážeti chtěl mimo řád a A my také listem pod pečetí naší i za naše dědice, knížeti, Pražan

ným městům připsati ráčíme, že je ve zvláštní své obraně míti chceme a jich v ničem neopouštěti, kdo by na ně mimo řády a práva sáhati a v jich právích a svobodách je utiskovati chtěl.“ Spis ten končil se sliby hojnými, přistoupí-li Pražné a města ke článkům těmto, že král i dědicové jeho jim toho vší milostí spomínati budou; mimo to pak, že opatření budou proti panskému a rytířskému stavu buďto smlouvou anebo konečnou výpovědí tak, aby napotom ve svornosti a dobré lásce s nimi pokoj měli. S těmito výminkami vrátil se kníže Bartoloměj do Čech.

Mezi tím přihodil se v Čechách skutek válečný, který nanovo popudil proti sobě šlechtu a města. Kníže Fridrich Lehnický totiž, co správce hejtmanství slezského, ustrojil se svolením správcův království Českého válečnou výpravu proti knížeti Bartoloměji a dne 21. srpna obehnal hrad jeho Skály, jehož střelbou dobývati počal. Když pak málo dní na to sešel se v Kolíně sněm stavu panského a rytířského, Pražané psali do Kolína, pravíce že jsou jak povinni tak ochotni v té potřebě neopouštěti knížete, i ptali se tedy, mají-li od pánův i rytířstva očekávati pomoci anebo překážky; a v témže smyslu přidal i kníže psaní od sebe. Knížeti odpověděl sněm, že dle vůle krále, pána svého, páni a rytířstvo v království tomto míní spravovati se řády a právy, a nikoli válečnou věcí; chtěli-li by ale komu býti nepřátelé, že by nezapomněli ohraditi proti němu dříve čest svou, a téhož že i od knížete se nadějí. Pražanům pak představil sněm závazek smlouvy Kladské, že dle něho Čechové povinni jsou pomáhati Slezákům proti zhoubcům země jejich, načež Pražané odpověděli, že mír Kladský nemá pro ně platnosti, nebyv pečetí stavu městského stvrzen; kdyby pak i stvrzen byl, že Slezáci nezachovali se dle něho ani dle zřízení zemského, ježto měli věc tu vznésti dříve na hejtmany zemské neb na nejvyššího purkrabí, a neprovozovati moci v jiné ruce sami. Skutečně pak chystali se Pražané přispěti knížeti válečnou pomocí, a již vlály na všelikých místech ve městě korouhve, aby na dané znamení sousedé se všech čtvrtí rychle k nim se sbrali; v tom ale přišla zpráva, že Slezáci Skal odtrhli. Ale v Kolíně bylo z té věci pobouření tak veliké, že sněm rozprchl se, ničeho nevyjednav, leda že páni a rytířstvo k žádosti královně ve své při se stavem městským rozhodnutí jeho se podrobili.

Jednání knížete Bartoloměje s Pražany a ostatními městy o výminky královské nebylo bez obtíží a protahovalo se dosti dlouho. Nejprotivnější byl zajisté městům článek ten, dle kteréhož měli se propustiti ze závazkův jak s knížetem Bartolomějem tak i mezi sebou učiněných, k čemuž nižádnou měrou nechtěli svoliti. Zatím i pan Lev a strana jeho, když přátelé stavu městského na ten čas nebyli okolo krále, kuli nové pletichy u dvora, až i krále k tomu přivedli, že kázal skrze pana Lva sadíti novou radu ve městech Pražských, do které tím spůsobem dostali se lidé obojetní, ano i někteří, jakož brzy se ukázalo, tajní zrádcové stavu svého. Toho se obce uleknuvše, i poznavše, kterak by nebylo rady ani pomoci leda v působení těch mužův, kteří do té doby je byl vedli, sklonily se brzy téměř jednohlasně k tomu, čemu dříve byly odporovaly, a svolily bez výminky ke všemu, čeho kníže Bartoloměj a jeho stoupenci na nich žádali; i s panem Rendlem též v Praze přítomným se konečně smířily a spřátelily. Důraz obecného toho smýšlení byl tak silný, že nikdo netroufal si postaviti se na odpor. Obrat ten oslaven jest velikou hostinou, kterou Pražané dne 6. listopadu vystrojili všem nově svolaným poslům měst královských na radnici Staroměstské, kteréž i kníže Bartoloměj i pan Albrecht Rendl se súčastnili. Dne 12. listopadu pak vydali se kníže Bartoloměj a poslové stavu městského na cestu do Uher, kamž ubíralo se také druhé poselství strany odporné, v jehož čele byl sám pan Lev. Již pak 21. listopadu vydal král, k žádosti poslův Pražských, písemné svědectví, že mu o nevěře a o neposlušenství a tím méně o nějakém spiknutí stavu městského v Čechách proti němu, králi a pánu svému (z čehož od protivné strany viněn byl), nic k vědomosti nepřišlo, nýbrž tím více ochoty a snažení k dobrému jak obecnému, tak i jeho královu a dědiců jeho; začež on vděčen jsa potvrzoval všecky jeho starodávné práva i svobody a sliboval držeti nad nimi ruku ochrannou.

Bouřlivé jednání poslů z Čech před králem. Neobyčejné teplo.

1513 listopad — prosinec.

Přes to všecko, že král tak rozhodně vyslovil se ve prospěch stavu městského, nechtěl přece docela se rozejíti se stranou druhou, nýbrž provozuje politiku obojetnou a vyhýbavou jedněm i druhým dopřával sluchu, chtěje jakousi měrou vyhověti šlechtě i městům. Tu přišlo mezi obojími posly k tuhým hádkám, nejdříve na zámku města Taty, kde nejprvé byli krále zastihli, a později v Budíně, kamž brzy na to Vladislav se přesídlil. Jmenovitě kníže Bartoloměj a rytíř Rendl opřeli se ostrými řečmi proti útokům protivníků svých, jichž obsah podali králi též písemně co žalobu, chtějíce řádně a veřejně o to souzeni býti.

Kníže mluvil v tato slova: „Nejmilostivější králi! Co jsem Vaší Král. Milosti oznámil i také některým pánům a rytířstvu psal, že páni správce [tři osoby z nich vyjímaje, pana hofmistra, pana kancléře a pana Bočka]*) to království nespůsobně spravují, správa jejich že jest neřádná, že zavedli VMt i to království a že nejsou VKMti poslušni: to i před VMtí k nim mluvím, a toho nechci nic umenšiti, jestliže nic nepřičiním. A když mi VMKá ráčíte s nimi den jmenovati a rok složiti, to všecko chci dostatečně provésti a pravé učiniti. VMti prosím za složení roku s nimi.“ Řeč Rendlova zněla: „Milostivý králi! Jakož mne někteří dotýkali ve psaní k VKMti, ku kterémuž nevím přiznají-li se všickni, já k tomu takto pravím: že jsem VMti hodněji a užitečněji i poctivěji sloužil, nežli oni všickni.“

Všecko úsilí knížete Bartoloměje a jeho přátel čelilo k úplnému zrušení smlouvy a správy Svatojakubské z roku 1508 jakožto králi neméně škodlivé nežli městům. Proti tomu se strany páně Lvovy řečeno, chce-li král správu království Českého jinak opatřiti, oni že obtížnosti té rádi se zbaví, ale žádají věděti, jaké spůsoby nové zamýšlejí se, aby k nim také raditi mohli; horlili velice proti všemu počínání knížete Bartoloměje a jeho zápisu s Pražany, též proti Rendlovi a jiným „spletečným“ radám královým, jichžto rady bude-li král poslouchati, že oni s přátely svými toho nepodniknou, ba ani na sněmy choditi nebudou.

Ty řeči a odpory podány králi tolikéž písemně, načež dostalo se jim od něho dosti příznivé odpovědi, jejíž obsah byl v hlavní věci ten: „Nejprvé co se dotýče správy zemské a volení rad našich“, pravil král, „to máme před sebou, abyste všickni tři stavové to rozvážili na sněmu obecním, kterak nejužitečněji měli bychom ji opatřiti, a společnou radu svou abyste nám oznámili. O knížete Bartoloměje, aby se ku právu (českému) přiznal a je skutečně podnikl, to my opatřiti chceme že se tak stane; a jiného na něm neznáme, než že to udělá, když k němu o to bude mluveno. O zápis jeho, který má s Pražany, měli jsme již prvé péči aby byl zrušen, a tak se stane; a my žádných stranních zápisův žádnému stavu dopustiti nemíníme. Páni a rytířstvo i také města, což spolu činiti mají o nějaké rozdíly, to jsou nám v moc dali a my jsme to k sobě přijíti ráčili; pročež kdokoli by o jakou svévolnost pokoušeti se chtěl, žádné straně ani o sobě déle toho trpěti neráčíme. Když jsme knížeti některé listy pod naším sekretem i pod pečetí dali k jednání věcí našich s městy, neučinili jsme toho tím úmyslem, abychom v těchto rozdílech vašich nějakou stranu držeti chtěli, ale protože se o naše dobré nescestnými prostředky starati chtěl, a takovou péči jednomu každému rádi svou milostí s odplatou spomínáme. Co se statečného Rendla dotýče, vězte, že se jest on k nám v naši radu netřel, než my žádali jsme jeho, aby při nás byl. A poněvadž se k slyšení a soudu podává, sami znáte, že není nám poctivé ani spravedlivé, abychom jemu, jenž jest služebníkem i radou naším, kterou lehkost učiniti měli; i nám se zdá, že sami jinak v tom neměli bysme raditi.“

Aby pak pány tím více uchlácholil, přivolil k některým jejich žádostem, vrátiv jmenovitě Burianovi Trčkovi úřad podkomořství, kterýž mu byl před nějakým časem odňal a Rendlovi propůjčil; vydav od sebe bez vědomí měst nový zápis o správě Hor Kuten, zámkův a důchodův královských, a nad to dav jim písemné pojištění, že proti nim ničeho k sobě přijímati ani proti radě jejich proti sebráti nebude; ano před odchodem [illegible]

*) T. j. Viléma z Pernšteina, Ladislava ze Šternberka a Hynka Bočka z Kunštatu.

jich z Budína udělil jim nová četná obdaření.

Tak hleděl král s oběma stranami za dobré zůstati, konečné a úplné rozřešení jejich sporu na nové odklady dávaje.

Toho roku bylo nadobyčejné teplo až do pozdního podzimku, o němž starý letopisec připomíná takto: „Divný boží skutek, že po sv. Havle trhali růži červenou pod Vyšehradem a věnce s ní dělali co o Božím těle, též jahody smečky trhali a jedli, při tom čase i višně podruhé kvetly, jabloně i jiné dříví, víno též podruhé kvetlo po vinicích a zvláště na Šárce, kdež kroupy zbily. A tak bylo teplo utěšené až do sv. Mikuláše."

Nové sněmování v Praze. Král Ludvík se má učiti česky.

1514 leden — únor.

Ke dni 27. ledna 1514 položen byl od krále sněm na hrad Pražský, na němž jednalo se na prvním místě o zrušení smlouvy Svatojakubské, potom o svolení posudného králi, o uvedení arcibiskupa a některé jiné články, konečně též o potřebě učení krále Ludvíka jazyku českému. Ale po desítidenním bouřlivém rokování rozrazil se sněm hned o první článek a rozešel se bez jeho vyřízení. Výsledek dlouhých a prudkých hádek byl naposledy ten, že stav panský a rytířský podávali se k vymazání Svatojakubské smlouvy pod tou výminkou, když města spolu s nimi se podrobí moci hejtmanů krajských. K tomu když města nepřistoupila, sněm se rozešel, o jiné články proposice královské ani se neradiv.

Jenom dvě věci ještě byly na tom sněmě vyřízeny. Dne 7. února totiž stalo se usnesení jednohlasné všech tří stavův ohledem na knížectví Hlohovské. Králův synovec, Jiří markrabí Braniborský, ucházel se té doby velice na dvoře králově v Budíně o propůjčení jemu knížectví Velikého Hlohova i Opavy, a sliboval prý předním prelátům i pánům uherským, dosáhne-li jich, že hov bude učiniti z nich slib kině Uherské. Toho se ulekše stavé knížectví Hlohovského poslali rytíře nuše Rachenberka do Prahy k sněmu prosbou o potvrzení králova zápisu (26. na 1508), kterýmž ve království Českém za jeden úd jeho koruny tak vpojeni byli, že již nikdy neměli od něho oddávání, ani vyděděni, ani zastavováni, ani jakýmkoli spůsobem odcizováni býti. Stavové čeští tedy dali jim o tom zvláštní pojištění pod pečetí zemskou, slibujíce jich neopouštěti, kdyby je kdokoliv od toho utiskati chtěl, a přijali také svým jménem knížectví Hlohovské za jeden úd svého království na všecky časy budoucí a věčné.

O učení krále Ludvíka jazyku českému psal král Vladislav sněmu, kterak dle žádosti od stavův nejednou oznámené již to obmyslil a za učitele králi Ludvíkovi dal velebného Jindřicha z Tandorfu, probošta Vyšehradského, doloživ, „poněvadž byt jeho ustavičný při dvoře našem pro českou řeč býti má, zdá se nám za slušné, aby jemu služba jistá z království Českého jmenována i dávána byla." I obdržel probošt Jindřich dle žádosti své od každého královského města prozatím po deseti kopách gr. čes. na první své potřeby.

Vladislavovo prostředkování mezi jeho bratrem králem Sigmundem Polským a císařem Maximilianem. Psaní Pražanů a pana Lva ku králi Polskému a odpověď tohoto.

1514 únor — květen.

Král Vladislav a bratr jeho Sigmund král Polský, co synové Rakouské Alžběty, cítili od jakživa k domu Rakouskému zvláštní náchylnost; ale císař Maximilian stal se byl Sigmundovi od nedávna zjevným a krutým nepřítelem, za příčinou sňatku jeho s Barborou Zápolskou, kterým naděje a moc rodu Zápolského sesílily se nebezpečně na ujmu nadějí domu Rakouského v budoucí jeho panování v Uhřích. Záminku k nepřátelství bral sobě s křížovníků Pruských, kteréžto prý Sigmund od říše Německé odtrhuje; a nemoha pro válku s Benátčany a Francouzi stačiti sám, hleděl okolní knížata, a především cara Ruského Vasilia Ivanoviče, popuditi k boji proti němu. Těmi a jinými příčinami Sigmund uveden byl do skutečných nesnází, v nichžto Vladislav bratrsky jemu pomáhati chtěje vypravil knížete Bartoloměje k němu, pana Rendla pak k císaři v posel-

ství, aby zprostředkovali pokoj a přízeň zase mezi nimi.

Dříve však, nežli nastoupili oba tito mužové poselství své, navedli Pražany, aby utekli se ku králi Sigmundovi o přímluvu a připravovali spolu knížeti Bartoloměji u něho cestu. Psaním obšírným dne 16. února vykládali Pražané, kterak Sigmund co Polák slušně starati se má, aby království České nehynulo pod králem rodu polského a bratrem jeho; ono však že hyne, a nebude-li časně opatřeno, že konečně zahynouti musí, an král Vladislav dal se vyvésti ze svobodné vůle, zapsal se některým osobám proti svému právu i proti moci královské a pustil své věci z rukou, čímž již království přišlo prý k velikému zavedení a ke dluhům nesčíslným. Na důkaz připojili přepisy všech těch zápisův a nařízení, které byly toho příčinou. Vidouce prý to všecek stav městský s knížetem Bartolomějem a s mnohými pány a rytířstvem zasadili se o to, aby krále pána svého ku prvnímu panování, moci a svobodě zase navrátili. O tom, že na posledním sněmu mnoho bylo bylo jednáno, ale nic nezjednáno, poněvadž někteří, ježto zápisy ony k sobě přijali, nechtěli z nich propustiti krále, leč by prvé v jiné zápisy se jim zase poddal. Tytéž osoby že vedou také svého krále k jinému jazyku (císaři Maximilianovi), chtíce aby dědicové jeho tam opatrováni byli. I prosili Pražané Sigmunda s velikou snažností, aby neobmeškal té věci, ale přispěl bratrovi svému radou i pomocí. Kdyby prý král Vladislav jen sám na se, na své dědice i na všecko své dobré více dbal, nežli na ty osoby některé, kdyby na svých věcech stál a říkal: „tak my ráčíme a toho neráčíme," bylo by prý již všemu konec.

Psaní toto sotva ještě bylo vypraveno, a již panu Lvovi, zrádnou ochotností dvou konšelův Pražských, dostal se úplný jeho přepis. Nemeškal také on a učinil psaní dvojnásob obšírné k témuž králi Sigmundovi, kterýmž vyvrátiti se snažili vše, co Pražané proti němu a jeho straně udávali. Města prý neslušným spůsobem se zasadila proti dvojímu rozsudku královskému (1502 a 1509), jakoby se jim nějaké ukrácení bylo stalo; kdyby prý města upřímně pomáhati chtěla králi pánu svému ku panování a moci, měla by prvé sama poslušna býti vůle a nálezův jeho. Dluhové královští že vzešli z výplaty některých zámků a z jiných znamenitých potřeb; a když král opatřuje ty, kteří v ně práci vedou, aby skrze ně ke škodám nepřišli, že jedná jako král křesťanský a pán spravedlivý. Nepravda jest prý, co praví města, že by při nich bylo mnoho z pánův a z rytířstva; jest jich málo, ale přimísil se k nim Bartoloměj kníže Minsterberský z té příčiny, že jeho neplech v království Českém páchaných stavové jemu trpěti nechtěli. Co Pražané před sebe berou, k tomu že mnohých z nich vůle není, neb jest jich mnoho v Praze i v jiných městech, kterým takové různice se nelíbí. Panským a rytířským stavem v Čechách králi nic neschází, a kdyby prý města zachovávala totéž poslušenství, jako je zachovávají oni, jistě by věci krále pána jejich, jeho dědicův i celého království mnohem na lepším postaveny byly.

Co odpověď na tyto listy vydal král Polský dne 12. května několikero psaní: první Pražanům a jiným městům českým, druhé Vilémovi z Perštejna, třetí stavům českým vůbec, čtvrté konečně králi Vladislavovi; pan Lev sám neobdržel odpovědi žádné. Pražané, pan Pernštejn i stavové vůbec chváleni jsou pro věrnost a oddanost ku králi Vladislavovi a k dědicům jeho, i napomínání aby v ní setrvali, nikým se nedadouce mýliti; panu Pernštejnskému a stavům praveno, že kníže Bartoloměj, co posel Vladislavův ku králi přišlý, přinese jim širší zprávu o úmyslech i žádostech krále Sigmunda. Pražanům řečeno, že Sigmund psaní Kryštofu Szydłowieckému, vyslanci svému v Budíně, aby přimlouval se u krále Vladislava ve prospěch jejich. Král pak Vladislavovi saměmu představoval Sigmund, kterak jest potřebí v nebezpečných roztržkách českých, aby čtyři přední úřadové toho království byli v rukou zkušených a dokonale víry hodných; za nejvyššího mincmistra poroučel mu zejména Viléma Kostku, za podkomořího Albrechta Rendla, jenž prý mu již dokazy dal věrnosti a výtečné činnosti své.

Kurucká válka v Uhřích. Pomoc z Čech. 1514 duben — srpen.

Mezi tím přihodila se v zemi Uherské mimo nadání katastrofa krvavá i hrůz-

erá měla vliv i na domácí zále-
ské. Císař Turecký Selim
l totiž novým vpádem do Uher,
činil po celou zimu veliké pří-
takovém nebezpečenství kardi-
rcibiskup Ostřihomský
Baká č, vrátiv se z Laterán-
ncilia co legát papeže Lva X. s
ným plnomocenstvím, prohlásil
i v okolních zemích křížovou
vu proti Turkům, k nížto hned
o veliké množství lidu. Ale v tom
iniv příměří s Turky, kázal roz-
řížácké zástupy. „Kurucí" však
novali Uhři křížáky) žádali opa-
i potřebnými penězi, aby se měli
ase domů vrátiti, ale pánové u-
chtěli jim nic dáti, načež Kurucí
loupiti v zemi, a čím dále tím
dávalo se k nim poběhlé zběře.
oupežná ta nabývala nebezpečných
v. Bylať pak té doby poroba
ho lidu v Uhřích dosáhla stup-
šího, tak že místy mnozí ze zou-
ovstávali proti svým vrchnostem,
ak té příležitosti používše při-
vali se nespokojení sedláci
ke kurucům, až vyvinulo
o valné zbouření obecného
otistavům vyšším, jehožto
do ukrutenství a hrůzy v ději-
věčenstva málo mají sobě podob-

jené divoké roty táhly ode vsi
od městečka k městečku, loupíce,
zabíjejíce, ztékali hrady, a kde
lechtice neb jiného pána do rukou
toho s ukrutnými mukami usmr-
kož mezi jinými i čanadský
p Mikuláš Čáky od nich na
vstrčen. I sebralo se toho lidu
na sto tisíc, a zvolili sobě za
kéhosi Jiřího Dózu Sikula, a
ho jiné hejtmany a také biskupy.
jejich král posílal vůkol po ze-
krvavý, hroze, kdoby k němu ne-
stoupiti, že mu tím kůlem odplatí,
dě strachem k němu se hrnuli.
vojsko na sebe vyslané porazili
poli, jmenovitě Štěpána Bá-
o, který jen stěží vyvázl jim z
ťat opanovali a vydrancovali bo-
sta Segedín a Varadín. I o
vár se pokusili, tu však jsou
odraženi.
valila se ta spousta blíže a blíže,
rach po celé zemi, až i také v
v samém Budíně, kde ani král s
dvorem svým za bezpečna se neměl. V
té úzkosti své obrátil se Vladislav o po-
moc k Čechům, psal sám předním pá-
nům, a konečně vypravil i knížete Barto-
loměje do Čech pro sbírání vojska. Ten
přišed 1. července do Čech líčil živými
barvami nebezpečenství královo, i svolá-
val pomoc válečnou po všech krajích ze-
mě České, aby všickni, kdo krále pána
svého vysvoboditi chtějí, strhli se u Čá-
slavi do dne 15. července; zvláště města
královská vyzvána jsou k rychlé a hojné
pomoci; avšak minul celý měsíc červenec
nežli vojsko to, asi k 10.000 lidí branných,
s nímž i mnoho pánů a rytířů táhlo, dáti
se mohlo v pochod. Když pak přirazili ku
Prešpurku, stihla je zpráva, že kurucí u
Temešváru na hlavu poraženi a potření
jsou od Jana Zápolského, a přední
jich vůdcové zchytáni. Ti potom popra-
veni jsou s mukami nelidskými,
jakéž vymysliti může jenom divoká
surovost maďarská. Radost z vítězství
toho byla i v Čechách veliká, neboť i tu
lid obecný hojné vedl stížnosti na stavy
vyšší, a netajil přání svého, aby sedlákům
uherským („ježto sebrali se na pány, na
zemany a na biskupy, pro křivdy a bez-
právím, kteréž jim činili") dobře se vedlo;
ba i starý letopisec neostýchal se před-
povídati, že „totéž i v Čechách přijde na
ně, pro jich velikou nepravost."

Jakkoli tedy české vojsko ničím nepři-
spělo ku porážce povstalců a k ukončení
hrozné té války kurucké, nicméně
král veliké jevil potěšení z takové ochot-
nosti měst, zvláště když mu s jich strany
oznámeno bylo, že vojsko to nepřišlo je-
nom bojovat proti povstalcům, nýbrž vů-
bec chránit krále proti všem jeho nepřá-
telům a jakékoliv neposlušné poddané
jeho přivést zase k poslušenství. Král
podržel knížete Bartoloměje s lidem jeho
v Uhřích až do 12. září, potom propustil
vojsko české domů, a opatřil hojně všemi
potřebami na cestu.

Sjezd šlechty v Kutné Hoře. Sněm v Praze o sv. Maří Magdaleně. Zrádní konšelé Vilímek a Havlíček sťati. Majestát královský Pražanům.

1514 červen — srpen.

Páni a rytířstvo, polekáni nejdříve po-
vstáním sedláků uherských, později pak
sbíráním vojska skrze knížete Bartolo-

měje, o němž obávali se, aby se nepřipojil k nespokojeným sedlákům českým, poznávali více než před tím potřebu svornosti mezi sebou, i jevilo se u nich úzkostlivé snažení, učiniti konec všem stranám a upevniti smíření a pokoj ve stavu svém. Pročež nejvyšší hejtman moravský Jan Mezířický z Lomnice zprostředkoval do Kutné Hory sjezd přátelský s jedné strany pánův Lva, Petra Rosenberského a jich přívržencův, s druhé strany pánův Viléma z Pernštejna i Ladislava ze Šternberka, odpůrcův jejich. Tu v několikadenním rozmlouvání ku konci měsíce června uklizena všecka nedorozumění, dány v zapomenutí předešlé nechuti, a všickni ti páni slíbili sobě státi pospolu jako za jeden muž, a podporovati se navzájem ve všech politických otázkách, kteréž v Čechách vůbec na sporu byly.

O svaté Maří Magdaleně odbýván pak v Praze sněm, na němž rokoval stav panský a rytířský zvláště a městský také zvláště, a zůstání sněmovní vyhlášeno jest jménem jen prvních dvou stavů; města spokojila se podati k němu jen ohrady a osvědčení, kterýmiž zákonná jeho platnost popírána byla. Rozepři mezi stavy vyhýbáno se tenkráte s obou stran, ale král žádán jest, aby konečný rozsudek svůj o ní vynesl nejdéle až do sv. Václava nejprv příštího; stane-li se tak, slíbena i svolena jest mu ode všech stavův berně pivovárná dosti znamenitá k zapravení jeho dluhův.

Kníže Bartoloměj byl velmi nepříjemně dojat, když zvěděl, kterak všecka jeho jednání s městy byla prozrazována i donášená panu Lvovi a jiným jeho protivníkům. Protož když přišel posléze do Prahy, žádal jménem královým důrazně, aby zrádcové ti, kteří psaní Pražanův ku králi Polskému donesli panu Lvovi, byli vyskoumáni a náležitě potrestáni. Netrvalo dlouho, a již bylo na jisto postaveno, že zrádcové oni byli sám purkmistr Vilém z Troskovic a konšel Havlíček od Koníkův, ježto psaní ono přes noc dali byli přepsati pro pana Lva; protož oba zatčeni jsou a tvrdě vězněni. Skutek ten pobouřil jak obec Pražskou, tak i stavy vyšší. V Praze nastalo o to rocení se přátel zatčených, kteří velikým křikem zasazovali se o jich propuštění, kdežto jiní u veliké většině žádali zasloužného na ně trestu. Pan Lev a jiní šlechtici zase žalovali nahlas na utiskování dobrých lidí. V rozbroji takovém slechnuto hlasu knížete, jenž radil věc králi k rozhodnutí. Od krále p té záležitosti, jako ve mnohých jiný řízení dvojí a sobě odporné: jedi Pražané s Vilímkem a Havlíčkem pili; druhé, aby oba byli právem a na hrdle trestáni, bez ohle jakékoliv listy tomu odp Oba tedy konšelé, mimo přání sl legův svých, ale z dotírání obcí jak ských tak i jiných měst, mučení, ke všemu se přiznali, sťati jsou dne 21. srpna.

Oba odpravení byli z počtu one šelův, které minulého roku pan L byl sadil na místě králově. Aby li dobní nemohli napotom dostati se řady městské, vyžádali sobě a o obce Starého i Nového Pražských od krále majestá srpna, aby napotom v nepřítomnos lově v zemi skrze volence k tomu mohli sami sáditi sobě kon každoročně. První taková obnova dála se v obou městech dne 6. list a strana páně Hlavsova dostala s k veslu.

Nebude tuto od místa, popís spůsob, jakým toto obnovování ra dálo. Volenců, kteří měli jmenovp vou radu, ustanoveno do počtu vybíráni jsou dílem volbou dílem takto: Stará rada volila 8 osob ze ších obecních, starší z veliké ob osob, a obce ze staré rady 4, vše hromady 24 osob. Potom vzato 2 duleck, z nichž na osmi psáno bylo „volenec", an ostatní byly prázdn cedulky vzav kancléř Staroměstský vrhl do kotlíku a několikrát jim míchal, načež vynímal po jedné ce a dával oněm 24 osobám, počav od rých konšelů. Kdo měl na své c napsáno „volenec", odstoupil do své šestipanské, ostatních šestnáct šlo obec. Těch 8 volenců, složivše dřív sahu že chtí spravedlivě učiniti, zů pohromadě tak dlouho, pokud se ne li o nové konšely, jichž osmáctce napsali na list a zapečetili. Vyběhl ze světnice šestipanské zapečetěný

*) Vlastně byl k této funkci sic krále nejvyšší kancléř království Če ho, ale že nebyl v Čechách přít dovolil král Vladislav, aby tel kancléř městský.

položili na místo královské (na
do sedával král, když osobně radu
val) na polštář, a purkmistr polo-
ť městskou na témž místě. Potom
ncův jeden vzal tu ceduli a dal ji
ři Pražskému, a on po jednom
al až do osmnácti osob, a potom
vána přísaha. (Staří let. čeští, str.
378.)

---

etnost králova. Sjezd Budínský.

1514 srpen — prosinec.

celého vypravování našeho, ob-
pak co se týče obou zrádných
Vilímka a Hlaváčka, vysvítá ne-
ebná obojetnost krále Vladislava,
dy neosvědčila se tak křiklavě a
, jako v jednáních, o kterých
vypravovati budeme.

že Bartoloměj již v dubnu, dříve
ei v poselství do Polska, zjednal
ousi smlouvu mezi králem
avem městským, o kteréž
av pod sekretem svým vydal
f zápis toho obsahu, že od pro-
měst, směřujícího přede vším k
aci moci jeho královské, nikým a
ým způsobem odvésti se nedá.
omto zápise, jako o jiných všech
ích stavu městského, dostala šlech-
as zprávu od svých přívrženců v
a byla to jedna z předních po-
ke svrchu zpomenutému sjezdu
stavů v Kutné Hoře proti stavu
ému a spojencům jeho, knížeti
oloměji, Rendlovi a sekre-
álovskému panu Prockovi. K
konci vyslán do Budína ke králi
Ladislavu ze Šternberka,
oveň pán z Rosemberka popouzel
knížeti císaře Maximiliana, chtěje
jeho na krále použiti ve prospěch
šlechty.

udíně kancléř Šternberk ostře do-
a krále, aby se neřídil radou ani
vou ani Prockovou, on že nebude
oláři nic pečetiti, k čemu by oni
v čemkoli král po jejich radách
to aby pečetíval svým sekretem,
posud se stávalo. Domluva tato,
ještě s jinými pohrůžkami, do-
krále tak, že se až rozplakal. Po-
pak lhůta do sv. Václava, žádaná
ledního sněmu k vynešení konečné
di královy ve při mezi stavy, byla
již krátká, chtěl míti kancléř nejprv den sv. Havla k rokování stavův českých před králem, ale k vůli sněmu uherskému k též době vypsanému odročeno ho ke dni sv. Martina, a když sněm uherský neobyčejně se protahoval až ke dni 27. listopadu.

Mezi tím kníže Bartoloměj, zvěděv o krocích šlechty proti němu a jeho spojencům, psal králi důtklivý list, v kterém mu připomínal sliby jeho městskému stavu učiněné a na mysl uváděl vlastní jeho prospěch, i napomínal jej k setrvání v úmyslu pojatém. V stejný smysl radili králi též Rendl a Procek, tak že ubohý slaboch Vladislav klátil se jako třtina brzo sem, brzo tam, o čemž kancléř Šternberk trefně psal panu Lvovi v tato slova: „Věřte mi, pane švagře můj milý, že mám s králem JMtí dosti činiti: neb což dnes zjednám při JMti, hned oni přijdouc všecko to zruší, a JMt také hned k tomu svolí; a já opět přijda zase JMt navedu, a oni také opět to zkazí; a tak se o to druhdy hněvám, že bych s nimi raději se pral nežli med jedl."

Sjezd Budínský, který sešel se v pondělí po sv. Kateřině (27. listopadu) byl velmi hlučný, neboť byli na něm nejen přední páni čeští strany obojí v hojném počtu, ale i Moravané mnozí a ze Slezska více knížat a jiných pánů drahně. Vyjednáváno také o věcech nejen českých, ale i moravských, slezských a jiných, ale nedosaženo žádného konečného dorozumění. V celku dobyla strana páně Lvova větších a zřejmějších úspěchův, nežli protivníci její. Hned 30. listopadu vydán od krále, k naléhání stavu panského a rytířského, list na pojištění, že nemůže se upamatovati, by Pražanům neb jiným městům byl dal jaké listy neb učinil s nimi smlouvu, ještoby bylo neb býti mohlo k úrazu právům, řádům a svobodám stavu panského neb rytířského; a stalo-li se přece z omylu, z nepaměti neb jakkoliv jinak, že to vše zdvihá, kazí, maří a v nic obracuje, věda že toho proti přísaze, kterouž se těm stavům byl zavázal, učiniti ani nemohl; protož také, kdyby podobného něco i potom přihoditi se mělo, že to nemá míti žádné moci ani pevnosti. Konečně rozhodnutí pře mezi stavy odložil král nanovo do sněmu nejprv příštího.

Pánové Kostka a Rendl v úřadech. Jednání o sjezd císaře Maximiliana s králi Vladislavem a Sigmundem. Smrť knížete Bartoloměje.

1515 leden — duben.

Jakkoli na sjezdě Budínském král učinil značné ústupky straně páně Lvově, po jeho ukončení zdálo se, že tím odhodlaněji nastupuje na cesty ji odporné. Následuje rady od bratra Sigmunda sobě dané ssadil přede vším nejvyššího mincmistra Jindřicha Tunkla z Brníčka (jenž měl za manželku páně Lvovu sestru) a podkomořího Buriana Trčka s úřadův jejich, a jmenoval na místo onoho pana Viléma Kostku z Postupic, na tohoto pak rytíře Albrechta Rendla z Oušavy. Ale nejvyšší úředníci a soudcové zemští reptali proti takové změně, poněvadž prý stala se bez uvážení a rady plného soudu zemského, tudíž i proti řádu, pod šekretem královským, a ne pod obyčejnou pečetí z kanceláře. I vypravení jsou od nich nejvyšší hofmistr Vojtěch z Pernšteina i nejvyšší komorník Jaroslav z Šelnberka do Hor Kuten, aby nedali uvésti pana Kostky v ten úřad: ale obec Kutnohorská nebyla jim po vůli, a dne 4. března uveden jest pan Kostka na Vlaský Dvůr za mincmistra s velikou slávou. Rovněž proti panu Rendlovi se zdvihl silný odpor stavů vyšších, neboť jakkoli byl již 28. února podkomořím královským vyhlášen a přijat na radnici Staroměstské v Praze, páni a rytířstvo neuznávali ho za takového, ano svolávali se na zvláštní sjezdy ku poradám, kterak by překazili jeho úřadování.

Kníže Bartoloměj, jehož král brzo po propuštění českého pomocného vojska (již v říjnu předešlého roku) byl zase povolal do vojenské služby své s 500 koňmi, zůstával po celý ten čas při dvoře Vladislavově, který ho užíval hlavně v důvěrných poselstvích k císaři Maximilianovi, jenž rovněž knížeti nakloněn byl s obzvláštní přízní, přese všecko sočení českých pánů. Hlavně jednalo se tenkráte mezi králem Vladislavem a císařem o sjezd jich obou s bratrem Vladislavovým, králem Sigmundem Polským, k dokonání úplného mezi nimi dorozumění, smíření a spříznění. Král Sigmund byl 8. září předešlého roku obdržel skvělé vítězství nad Ruským carem Vasilem Ivanovičem, následkem čehož císař Maximilian uznal potřebu změniti své naproti sněmu a s ním se Byloť mu toho tím více potřebí, v Uhřích, zásluhou Jana Zápol potření „kurucův", množilo se m aby při nestálém Vladislavově zd dicové jeho neoctli se náhle v n polského, a naděje domu Rakou nápadu koruny Uherské a České tím na zmar. Již v měsíci září vy o té věci opět poslaný od něho Kuspinian v Budíně. Císař slibo vésti to u říšských kurfiratův, Ludvík zvolen byl za krále Římsk žádal proto, aby on i s kněžnou jemu vydán byl a ve Vídni aby vychovávány byly obě dítky tak, budoucí povolání jejich vyžadov návrh ten získána jest mimo někte ní pány uherské v Čechách celé páně Lvova, u kteréž měl císař zv svého jednatele. Král Vladislav, Zápolských*), klonil se k n ké, ale bez vědomí a rady bratr nechtěl ustanoviti o tom nic ko a proto hlavně přál si Vladislav a spojení všech tří panovníkův. S jehož šlechetná duše nehledala nad císařem, podával se myšlén Vladislav konečně na tom zůs ku přátelskému masopustu pozval bra ho k sobě, do Prešpurka, císaře blízkého Haimburku, kdežto by stran pohodlně dále vyjednávati s Císař již byl slíbil, dle Vladislav dosti přijeti v měsíci únoru do až ku Prešpurku, ale pro mnohé nání své nemohl vzdáliti se z říše

*) Strana Jana Zápolského zv jeho vítězství nad „kuruci" hlavy s pozdvihovala, netajíc se se zá svým, na místě neodhodlaného a Vladislava povýšiti na královský náčelníka svého; ano jedné doby tivníkův královských střeleno bylo pokoje z dvou ručnic, tak že kuli rozbily a ode stěn komnaty se o Na štěstí byl král té doby v ko vrátiv se nemálo se uleklí toho ú radil se s kardinálem arcibiskupe nem Bornemissou, jak chovati se kových okolnostech. Oba, králi V vovi věrně oddaní, radili mu k n přísnosti naproti všem protivn přede vším ale k nejtužšímu sp přátelství s císařem.

ročení sjezdu až do 18. března. V
ěn také přijel do Přešpurka Vla-
av I s dítkami svými, o ně-
dní později bratr jeho Sigmund;
pak teprv 29. poslan na svém místě
ála Matouše Langa. Zazna-
no co památnost, že když dne 2.
v kostele u sv. Martina slou-
slavná mše na vzývání sv. Ducha
inajícímu jednání, přítomni byli tři
é korunovaní, dva kardinálové kní-
skupův, prelátův a panstva drahně,
ohlášení k lidu dálo se v jazycích
ském, uherském, českém a němec-

ejtří ohromeno jest to slavné shro-
ní novinou o nenadálé smrti kní-
Bartoloměje, an pospíchaje
ře ku králům v poselství, dal se
po Dunaji v noci, a když ve tmách
roztříštila o skálu nedaleko Haim-
utonul sám pátý, aniž mrtvola jeho
na býti mohla. Uslyšev to král Vla-
rozplakal se žalostí, i všickni o-
páni byli tou zprávou hluboce do-
bzvláštní pak naříkání bylo z toho
e, kdež zvonili všemi zvony a smu-
služby konaly se po kostelích. U-
listě veškeren národ Český předčas-
mrtí muže tohoto, oprávňujícího k
m nadějím; avšak s druhé strany
é pravdivé jest, že zmizením jeho
ického dějiště odklizena jest veliká
ka vzájemného dorozumění mezi
an byl nebožtík osobou od šlechty
náruživě nenáviděnou.

**svatodušní. Sblížení se k sobě spor-
ch stavů. Smlouva s císařem.**

1515 květen — červen.

dni 23. května odložen byl do Pra-
94 sněm, k němuž král poslal co
ěníky své biskupa Olomúckého
Slava Turza a knížete Kar-
nsterberského. Sněm tento
odušní stal se nad jiné památ-
n skutečně, ačkoli nedovedl, aspoň
nitě přiblížil stavy ku konečnému
mění a urovnání, zásluhou hlavně
ete Karla, bratrance Bartolo-
, co prostředníka i moudrého i mír-
Vstoupiltě kníže ten v šlépěje za-
ho svého příbuzného, ne tak skvěle
le neméně šťastně. Maje uloženo
e, aby činil prostředníka mezi vyš-
šími stavy a městy, konal svou úlohu roz-
šafně, i dovedl toho, že zvoleny jsou s
obou stran osoby k ukrácení jednání, mezi
nimiž biskup a kníže prostředkovali. Tea
sněm trval déle než tři neděle, a vedeny
na něm prudké hádky.

Konečně docíleno přece jakéhosi srozumění, tak že sněmovní snešení stalo se
jménem všech tří stavů. Vztahovalo se hlavně nejprv ke zřízení nové
veřejné správy důchodův a dluhův královských, potom k urovnání dávného sporu o práva stavu
městského. Co do první části ustanoveno jest, že zvolení budou čtyři ředitelé, jeden od krále a od každého z tří
stavů po jednom, a přidáno jim k radě i pomoci osm osob, dvě od krále a po
dvou od každého stavu; správcům těm pak vyměřeny zevrub jejich práva i povinnosti. Co se týče druhé části sněmovního snešení, nestalo se sice konečné urovnání, spolu ale učiněny s obou stran
ústupky hojné; jmenovitě v příčině příslušnosti soudců vyčteno vše to, co jíti
mělo před soudy městské, kterýmž páni a rytířstvo ve věcech „šosovních" právě
tak podrobeni býti měli, jako měšťané soudcům zemským ve věcech týkajících se dědin a statkův svobodných. Položen tím jako první základ, na kterémž o dvě
léta později postavena smlouva svatováclavská.

Zápis sněmovní však podával jen ty články, o kterých se stalo narovnání mezi stavy, a zamlčoval vše, co dosavad zůstalo na sporu. Takový byl zejména článek o vaření piva na prodej, kteréhož města vyšším stavům naprosto popírala. S druhé strany páni a rytířstvo váží mocí doléhali na to, aby páni Kostka i Rendl byli složení s úřadů, udělených jim od krále bez vědomí a vůle nejvyšších úředníkův a soudcův zemských. Odpor ten čelil přímo proti libovůli králově, veda ku přetřásání otázky, je-li král oprávněn, povolati do své rady a na úřady zemské
někoho třebas i proti vůli vládnoucí většiny. Byla to otázka čistě ústavní ve smyslu nynější doby. Jakkoli živě se o ní hádáno, zůstala přece otázka tato za živobytí Vladislavova nerozřešena.

Mezi tím trvalo napořád rokování v Přešpurce mezi plnomocníkem císařovým a oběma králi, i přivedeno jest ku konci v ten spůsob, že jednak císař úplně jest smířen s králem Polským, vždy se spolku svého s carem Ruským a kří-

Pánové Kostka a Rendl v úřadech. Jednání o sjezd císaře Maximiliana s králi Vladislavem a Sigmundem. Smrť knížete Bartoloměje.

1515 leden — duben.

Jakkoli na sjezdě Budínském král učinil značné ústupky straně páně Lvově, po jeho ukončení zdálo se, že tím odhodlaněji nastupuje na cesty ji odporné. Následuje rady od bratra Sigmunda sobě dané ssadil přede vším nejvyššího mincmistra Jindřicha Tunkla z Brníčka (jenž měl za manželku páně Lvovu sestru) a podkomořího Buriana Trčku s úřadův jejich, a jmenoval na místo onoho pana Viléma Kostku z Postupic, na tohoto pak rytíře Albrechta Rendla z Oušavy. Ale nejvyšší úředníci a soudcové zemští reptali proti takové změně, poněvadž prý stala se bez uvážení a rady plného soudu zemského, tudíž i proti řádu, pod sekretem královským, a ne pod obyčejnou pečetí z kanceláře. I vypraveni jsou od nich nejvyšší hofmistr Vojtěch z Pernšteina i nejvyšší komorník Jaroslav z Šelnberka do Hor Kuten, aby medali uvésti pana Kostky v ten úřad: ale obec Kutnohorská nebyla jim po vůli, a dne 4. března uveden jest pan Kostka na Vlastý Dvůr za mincmistra s velikou slávou. Rovněž proti panu Rendlovi se zdvihl silný odpor stavů vyšších, neboť jakkoli byl již 28. února podkomořím královským vyhlášen a přijat na radnici Staroměstské v Praze, páni a rytířstvo neuznávali ho za takového, ano svolávali se na zvláštní sjezdy ku poradám, kterak by překazili jeho úřadování.

Kníže Bartoloměj, jehož král brzo po propuštění českého pomocného vojska (již v říjnu předešlého roku) byl zase povolal do vojenské služby své s 500 koňmi, zůstával po celý ten čas při dvoře Vladislavově, který ho užíval hlavně v důvěrných poselstvích k císaři Maximilianovi, jenž rovněž knížeti nakloněn byl s obzvláštní přízní, přese všecko sočení českých pánů. Hlavně jednalo se tenkráte mezi králem Vladislavem a císařem o sjezd jich obou s bratrem Vladislavovým, králem Sigmundem Polským, k dokonání úplného mezi nimi dorozumění, smíření a spříznění. Král Sigmund byl 8. září předešlého roku obdržel skvělé vítězství nad Ruským carem Vasilem Ivanovičem, následkem čehož císař Maximilian uznal potřebu změniti chování své naproti sněmu a s ním se udobřiti. Byloť mu toho tím více potřebí, čím více v Uhřích, zásluhou Jana Zápolského o potření „kurucův", množilo se nebezpečí, aby při nestálém Vladislavově zdraví dědicové jeho neocitli se náhle v moci Zápolského, a naděje domu Rakouského k nápadu koruny Uherské a České nepřišly tím na zmar. Již v měsíci září vyjednával o té věci opět poslaný od něho doktor Kuspinian v Budíně. Císař sliboval provésti to u říšských kurfürstův, aby král Ludvík zvolen byl za krále Římského, ale žádal proto, aby on i s princeznou Annou jemu vydán byl a ve Vídni aby potom vychovávány byly obě dítky tak, jak tobo budoucí povolání jejich vyžadovalo. Pro návrh ten získána jest mimo některé přední pány uherské v Čechách celá strana páně Lvova, u kteréž měl císař zvláštního svého jednatele. Král Vladislav, boje se Zápolských*), klonil se k němu také, ale bez vědomí a rady bratra svého nechtěl ustanoviti o tom nic konečného, a proto hlavně přál si Vladislav sjezdu a spojení všech tří panovníkův. Sigmund, jehož šlechetná duše nehledala pomsty nad císařem, podával se myšlénce té, a Vladislav konečně na tom zůstal, aby ku příštímu masopustu pozval bratra svého k sobě, do Prešpurka, císaře pak do blízkého Haimburku, kdežto by s obou stran pohodlně dále vyjednávati se mohlo. Císař již byl slíbil, dle Vladislavovy žádosti přijeti v měsíci únoru do Rakous až ku Prešpurku, ale pro mnohé zaměstnání své nemohl vzdáliti se z říše a proti

*) Strana Jana Zápolského zvláště od jeho vítězství nad „kuruci" hlavy své dříve pozdvihovala, netaje se se zámyslem svým, na místě neodhodlaného a slabého Vladislava povýšiti na královský stolec náčelníka svého; ano jedné doby od protivníkův královských střeleno bylo do jeho pokoje z dvou ručnic, tak že kulky okna rozbily a ode stěn komnaty se odrazily. Na štěstí byl král té doby v kostele, a vrátiv se nemálo se ulekl toho úkladu, i radil se s kardinálem arcibiskupem a pa nem Bornemissou, jak chovati se v kových okolnostech. Oba, králi Vladi vovi věrně oddaní, radili mu k nejv přísnosti naproti všem pronevěřilc přede vším ale k nejtužšímu upevn přátelství s císařem.

h nešení, okolo nichž nejvyšší úřed-
šlechticové pěšky se ubírali. Ko-
princezna Anna v pozlaceném voze
brůnami vezena, za ní pak jelo 800
rně oděných rytířů, dále ostatní
vozy a nesčíslný dav z celého oko-
shluklého lidu, při čemž koní, jenž
vodu tomu patřili, 3500, jiných pak
apočítáno jest. Vjezd do města tr-
elé dvě hodiny, i ubíral se ulicí
zeil" řečenou k chrámu sv. Štěpána,
řed hlavní branou biskup Vídenský
itolou svou příchozí očekával, jim
ání udělil a na to v kapli císař-
lavné Te Deum držel, načež král
lav s dětmi svými v císařském
bratr jeho Sigmund v tak zvaném
m domě, někdejším to sídle krále
e Uherského, ubytováni jsou.
to po více dní držány rozličné ve-
a radovánky, a vyjednáváno stra-
avření sňatku mezi dětmi Vladisla-
í a vnuky Maximilianovými, až i
ě dvojsvatba tato k veliké radosti
vě uzavřena a den 22. července 1515
avkám ustanoven. Tohoto dne ode-
e celý svatební průvod okolo 9. ho-
anní do chrámu sv. Štěpána, velmi
ně, zvlášť v kůru velikém, kde i
a zlatem protkávanými koberci po-
byla, okrášleného. Císař, oba králo-
ož i mladý král Ludvík posadili se
vou, kardinál arcibiskup Ostřihom-
o legát papežský kardinál biskup
, nuncius papežský, 14 biskupů a
jiných prelátů, více knížat říš-
a vysokého panstva na levou stra-
avního oltáře, uprostřed jich pak
rincezna Anna a arcikněžna Marie,
herně oděné. Biskup Vídenský slou-
to slavnou mši, a Michal Bartolin,
il biskup Kercký, měl slavnosti té-
ěřenou řeč. Mezi tím byl se oblékl
Maximilian v postranním kůru v
ostné roucho císařské, na jeden mi-
atých ceněné, a na to kardinálem
mským s princeznou Annou na
ednoho ze svých dvou podotčených
oddán jest, při čemž k ní, jenž mu
ekrásnou, z drahých kamenů zho-
kytku podala, v tato slova pro-
„Ačkoliv jsme nyní Vašim Lá-
vé slovo dali, že Vy naší manžel-
ti máte, přece se to toliko ve jmé-
ich dvou nepřítomných vnuků a
dmyslem stalo, Vaši Lásku jedno-
nich za manželku dáti, jemuž my
ké nyní slavně zasnubujeme. A ja-
kož vnuk náš Karel království Kastilské a Aragonské, jeho bratr Ferdinand pak království Neapolské děditi má, tedy jmenujeme a prohlašujeme Vaší Lásku za královnu, a žádáme, abyste co taková korunována byla," načež jí zlatou, na oltáři stojící korunu na hlavu postavil. Pak následovaly skutečné oddavky mladého krále Ludvíka s arcikněžnou Marií, vnučkou Maximilianovou. Po skončených obřadech pasováno ještě přes 200 mladých šlechticů na rytířství a slavné Te Deum zpíváno, po čemž průvod z chrámu se odebral. Potom byla veliká hostina na Novém čili Moučném trhu, jenž rozličnými stromy a křovím posázen jsa k háji se podobal, při čemž i okolní domy vyvěšenými koberci, prapory a t. d. okrášleny byly; konečně provozovány i rozličné kolby a rytířské hry závodní.

U večer téhož dne slavil císař ještě sňatek svého miláčka Sigmunda z Dietrichsteinu s dcerou Jiřího z Rotalu, nejvyššího zemského maršálka a hofmistra arcikněžny Marie. Císař Maximilian a král Vladislav vedli nevěstu k oltáři, a při hostině, s takovou nádherou připravené, že téměř vše, co tehdáž objevený nový svět na zlatě, stříbře a drahých kamenech skvostného poskytoval, na odiv tu vystaveno býti se zdálo, seděla ona opět uprostřed mezi císařem a králem Vladislavem, při kteréž hostině též král Polský, nově zasnoubené královské děti, královna Dánská, vévodové Bavorský, Brunšvický a Meklenburský, markhrabě Braniborský, dva kardinálové, 13 biskupů, 16 knížat říšských a nesčíslné množství hrabat, pánů a rytířů přítomno bylo.

Ještě po několik dní pak držány jsou hody, radovánky a rozličné hry rytířské, až konečně oba králové i ostatní hosté, každý do svých zemí, se rozešli. Těžké loučení měl Vladislav s dcerou svou, která zůstala na dvoře rakouském aby prý naučila se řeči německé. Jakož byl král měkkého srdce, rozplýval se v slzách a od milovaného dítěte téměř násilím rozloučen býti musil.

Smlouvy tyto svatební došly později potvrzení od papeže Lva X. dne 21. ledna 1516; Ferdinand pak arcikníže, co infant Španělský, přiznal se co budoucí manžel k nevěstě své, královně Anně, dne 24. března 1516 v městě Majoretu ve Španělích.

Tímto skutkem položen základ k na-

potomnímu panování domu Rakouského v koruně České.

Vrtkavost Vladislavova. Jalové sněmování.

1515 srpen — 1516 únor.

Většina pánův českých, kteří při Vídeňských slavnostech přítomni byli, doprovodili krále svého až do Šoproně v Uhřích, kdež vyjednáváno znova o záležitostech českých. Tu bohužel král Vladislav dal nový důkaz své nestálosti a vrtkavosti. Strana někdy knížete Bartoloměje, prohlížející věrně k všeobecnému dobrému, byla tu v Šoproni jen slabě zastoupena; proto provedli pan Lev a přátelé jeho co chtěli. Vladislav dal byl dříve pod sekretem svým list na to, že soudcův zemských má býti rovný počet z obou náboženských stran, pod jednou i pod obojí: nyní ale zápisem daným 6. srpna zrušil to a ustanovil, že král má míti vůli, dávati úřady bez ohledu na vyznání, t. j. dosazovati na ně katolíky opět u větším počtu, tak jako dříve. Uvážíme-li, jak veliká byla většina utrakvistů v obyvatelstvu českém naproti jen skrovnému počtu přijímajících pod jednou, musíme tento králův krok uznati za nespravedlivost tím větší, an již při rovném počtu katolických a utrakvistických soudcův zemských byla výhoda na straně katolíků. Zároveň pak osvědčil tu Vladislav nanovo onu neblahou kolísavost a nestatečnost svou, která činila jeho vládu tak nešťastnou pro národ český.

Kníže Karel z Minsterberka, sídlem na Olešnici ve Slezsku, stal se po Bartolomějově smrti předním radou a důvěrníkem královým ve věcech českých, a také stav městský učinil s ním smlouvu, aby za příkladem svého bratrance působil jejich dobré při králi i jinde, podvolivše se mu za to ku platu ročnímu. Na sněmích následujících býval on králových poslem i plnomocníkem, ale s větším o dobré úsilím nežli zdarem. Ani na sněmě, jenž odbýván byl v měsíci září 1515, ani na druhém, který zahájen 11. února 1516, nezjednáno ničeho, neboť vyšší stavové nechtěli v ničem povolni býti králi, pokud nebude úřad podkomořský Rendlovi od ňat a Trčkovi navrácen. O to byly veliké spory mezi pány a rytířstvem s jedné, a stavem městským s druhé strany, [illegible] ně kníže Karel snažnými domlu[illegible] na Rendlovi a Pražanech vymo[illegible] kovi toho úřadu dopřáti chtě[illegible] stavové vyšší oznámili další sv[illegible] bez jejíhož vyplnění, se nechtěl[illegible] sněmovního rokování, aby t[illegible] né, kteří pro své jim s[illegible] vypovězení byli z P[illegible] Loun a z jiných měst[illegible] rých, zase nazpět by[illegible] láni. K tomu když města svol[illegible] la, jest i tento druhý sněm r[illegible] putností šlechty.

Krále Vladislava smrt a pos[illegible] Pohřební slavnosti v Praze. P[illegible] dislavova.

1516 — březen.

Zdraví Vladislavovo již od n[illegible] bývalo velmi vrtké, zvláště [illegible] trápila jej častěji tak, že něk[illegible] neděle ani hnouti sebou nemoh[illegible] silnějšího té nemoci záchvatu v[illegible] horečka tak silná, že mu od lé[illegible] šeno více, i on sám dosti záhy[illegible] smrt svou. Připravoval se k ní [illegible] nou a statečnou co křesťan, p[illegible] bré paměti až do poslední c[illegible] dni před smrtí oznámil posle[illegible] vůli do Čech čili raději posle[illegible] k veškerému národu v Čechách[illegible] Slezích a obojí Lužici, obsahu[illegible] aby krále Ludvíka pána svého[illegible] neopouštěli, u věrně poddanosti[illegible] se zachovajíc, a koruna Česká a[illegible] nou Uherskou v lásce a svor[illegible] ním se držely; aby příčinily se k[illegible] dceři jeho ve všem dosti se s[illegible] smlouvy s císařem učiněné; a[illegible] lovství Českém s velikonocí p[illegible] sněm, na němž by o zaplacení k[illegible] dluhův opatřeno bylo tak, aby [illegible] vík zámky a důchody své čisté n[illegible] aby stavové válckní v lásce a [illegible] spolu živi jsouce to království [illegible] dili a spravovali do rozumných [illegible] Ludvíka; aby práva zemská [illegible] zemští předse šly a držány byly[illegible] se chudým i bohatým spravedliv[illegible] ly; nesnáze o piva vaření aby st[illegible] chali bez různic a nelibostí mezi[illegible] do šťastných let rozumných krále[illegible] Dále, poněvadž král k žádosti [illegible] statcích duchovních v Čechách [illegible] vě velké sumy připisoval i dědi[illegible]

ti neměv, i nechtěje toho na duši
ati žádal snažně, aby ty věci na
iře postaveny byly a neobtěžo-
lomí jeho. Konečně žádal a s pil-
oučel, „pro svatou víru křesťan-
ro jeho duše spasení, aby pik-
království Českém a markhrab-
avském trpíni nebyli" a t. d.
níky krále Ludvíka do jeho
ustanovení v zemích koru-
ké páni kníže Karel Min-
rský, pan Lev a Břeti-
vihovský z Risenberka;
kardinál Bakáč, Jiří markrabě
ský (syn Vladislavovy sestry Žo-
n Bornemissa; král Sigmund
císař Maximilian prošeni
přijali na se vrchní poručenství
králem Ludvíkem, tak i nad krá-
jeho, do let jeho rozumných.
ořádav věci své na zemi skonal
na modlitbách, ve čtvrtek před
nedělí, dne 13. března, a pocho-
é manželky v Stolním Bělehradě.
svého 60 let, kraloval v Čechách
Uhřích 25 let.
o smrti Vladislavově přišla do
bílou sobotu, a nazejří o veliko-
března) roznesla se mezi lidmi.
slavnosti odbývali zaň Pražané
a, páni zemští na hradě teprv
a. Onyno popisuje starý letopisec
V pondělí provodní činěny byly
kostelích Pražských i v Tejně u
ží za jeho duši takovým spůso-
sobotu před tím purkmistr Jiřík
pány učinili napomenutí starším
aby v černém oděvu a s černou
ž kdo chce, menší nebo větší,
ý se připravil. Pak v neděli pro-
kázání poobědním zvonili hranu
V pondělí v 11 hodin sešli se na
a odtud potom do Tejna pořád-
ým; kdež zpíváno bylo jitřní zá-
tu přinešeny byly máry z domu
řikryté aksamitem černým, a kříž
s erby, mnohými a štědrými
zdobivše, potom přinesli korunu
n Lazar, a jiní sceptrum, jablko
to vše snesli na místo k tomu
é z prken, suknem černým při-
po dokonání té jitřně chodili s
ívajíce. Starší obecní šli napřed
ími, a za kněžími nesli ty krá-
aráty: Ziga nesl korouhev krá-
M. Jan Pašek meč dřevěný po-
purkmistr korunu, Jan Hlavsa
s pravé strany a Jan Nastojte
jablko pozlacené v černém tafatu, ti tři spolu; za nimi čtyři mládenci pod klobouky černými s svěcmi hořícími, pak za těmi dvanácte pánův, a po nich opět čtyři mládenci jako před nimi. Vyšli ven z kostela těmi dveřmi od Hřebenů, a obešli rynk okolo, až zase do kostela. A tu držána byla mše u velikého oltáře, opat Slovanský sloužil pod infulí t. pod korunou, a pan purkmistr s pány klečeli okolo mar v stolicích černým suknem přikrytých pod velikým krucifixem. Potom po ofertoře kněz Jakub farář Tejnský pěkně assimulabat cum statuto Danielis 2. o králi, jakých povah byl; a po kázání purkmistr přišed k stolu, kterýž stál za márami přikrytý damaškem černým, vzal korunu, Hlavsa sceptrum, Nastojte jablko, šli k velikému oltáři, a před nimi nesl Ziga řezník korouhev královskou a Pašek meč; a opat Slovanský vzal od purkmistra korunu a vstavil ji pod monstranci na stolici přikrytou, potom jablko i sceptrum, též i meče podali jemu, a on je přelomil na dvé. A zpívali kanon i kondukt až do konce, a korúhev vtáhli nahoru. A po té šli z kostela purkmistr s konšeli a staršími na rathouz, a tu poděkování učinil M. Václav písař nejvyšší od pánův k starším. A tak co tu bylo farářův, kněží a žákův ode všech far z Starého města; a na Novém městě též u sv. Jindřicha činili procesí, ale kratším během."

Povaha krále Vladislava dostatečně vysvitá z našeho vypravování: pro samu dobrotu neschopen byl k panování, i zůstavil oboje království své, jež byl přijal dosti spořádané, v největším zmatku. Hlavní vada při něm byla, že neuměl odolati řečem lichým a dotíravým, a že tajné denunciace mívaly u něho vždy veliké působení. Také jemu samému panování nad tak rozlehlými zeměmi málokteré utěšené chvíle poskytovalo, zvlášť od té doby, co sídlo své do Budína přeložil. V Uhřích zajisté mocní a nepokojní velmožové více panovali nad slabým Vladislavem než on nad nimi. Neuměje počítati ani hospodařiti mařil lehkomyslně královské své důchody a ocitoval se vždy v peněžitých nesnázích bez konce; ano často míval dvůr královský i nedostatek denních potřeb, tak že někdy ani nebývalo kuchyňských zásob na tabuli královskou, a Vladislav, chtěl-li se napiti vína, po láhvích musil si ho vyprošovati od některého magnáta. Když strany sobě odporné hleděli jej všemi prostředky získati každá pro sebe, a on

již déle odkládati nemohl s rozhodnutím, dával za pravdu soupeřům obému, každému zvlášť, o důslednost svou málo starostliv jsa. A pro tento jeho obyčej se všemu přisvědčovati, říkaje: „dobře, dobře", toť přezdíváno mu posměšně k r á l D o b ř e. Ostatně chválí se o něm, že byl příznivec a milovník učenců. Zvelebení university Pražské povoláním na ni proslulých učenců cizích nepodařilo se mu pro odpor stavů podobojích, kteří se právem obávali, aby tím spůsobem živel katolický na učení Pražském nedostal převahy.

HLAVA V.

Král Ludvík.

1516—1526.

Truchlivý stav země. Sněm v Praze. Poselství císařské.

1516 březen — květen.

Po Vladislavovi následoval v panování nad královstvím Českým a Uherským syn jeho L u d v í k, teprv desetiletý. V Čechách, jak známo, vedli správu zemskou nejvyšší úředníci zemští a několik tak zvaných ředitelů neb regentů, přidaných k nim z prostředka stavů. V jich čele stál nejvyšší purkrabí Z d e n ě k L e v z R o ž m i t á l a, muž bedlivější vlastního prospěchu nežli obecného dobra, jehož příkladem též ostatní se řídili. Stav země byl velmi neutěšený. Za předešlé slabé vlády byla se koruna Česká zadlužila, a hlavními věřiteli byli právě titéž nejvyšší úředníci, v jichž rukou se nacházela správa země. Ti vedli zlé hospodářství, obracujíce pod tou záminkou důchody korunní nejvíce k svému užitku, a nadto v úřadech svých všelikě nepořesti provozujíce. Veřejná bezpečnost nebyla o nic lépe opatřena než v posledních létech Vladislavových, a spor měst se šlechtou, dosavad neurovnaný, mohl každou chvíli nepatrným podnětem vypuknouti poznovu v krvavé záští.

V pondělí křížové (28. dubna) zahájen v Praze s n ě m, uložený předešlým králem ještě za jeho živobytí, jenž trval až do 11. května. Mělo tu jednáno býti o k r á l e L u d v í k a, o p l a c e n í b e r n ě n a d l u h y k r á l o v s k é i jiné věci obecného dobra se týkající, ale stav městský žádal, aby prvé otázka o vaření piva byla vyřízena. Tudíž vzbudily se zase vášně a opakovaly se hádky loňského sněmu svatodušního, kterými všecko jiné jednání jest zmařeno.

Když takto sněm již rozcházeti se počal, přijeli do Prahy p o s l o v é c í s a ř š t í, kteří se stavy raditi se měli o potřebné zřízení dvoru krále Ludvíkova i zemské správy při něm. Ti vyřídili své poselství přede všemi třemi stavy německy, Pražanům pak, jak starý letopisec praví, „instrukcí dali latině". Pražané vystrojili jim s l a v n o u h o s t i n u v radní světnici, „kteráž byla ozdobena koltrynami tkanými po všech stranách. Tu bylo kořalíkův na šedesát rozličné proměny, osmnáct krmí po česku připravených jim dali .... Tu také spůsobili zpěváky a trubače a varhaníka s regálem, a tak hodovali až do nešporu."

Jednání poslů se stavy vázlo hned od počátku pro různice mezi těmito panující. Jak šlechtici tak i města dali císaři odpovědi své, k a ž d á s t r a n a z v l á š ť. Onino pravili, že jim o poručnictví císařově a krále Polského nic prvé oznámeno nebylo, a že proto nevědí, n e b u d e - l i s e t u d o t ý k a t i p o n ě k u d s v o b o d k r á l o v s t v í Č e s k é h o; jináče že uhlídají dotčené poručníky rádi, a prosí ovšem, aby císař měl na péči krále Ludvíkovo dobré. Stěžovali však sobě na stav městský, který prý chce, aby o jeho věc, prvé nežli o krále jednáno bylo; oni prý jsou příčinou, proč berně v tom království svolené se neskládají. Oznámili, že v y p r a v í v l a s t n í s v é p o s l y k c í s a ř i, kteří by ho zpravili o věcech českých; mezi tím prosili, aby městy svésti se nedal. Poléze dotkli se také obtížení toho, že držitelé manství k o r u n y Č e s k é v ř í š i N ě m e c

něni bývají k císařskému soudu ko-
fmu, kdežto prý jen pod soud krále
ého a nejinam slušÍ atd.
ěsta ve psaní svém vykládala císaři
vším při svou se stavy o vaření
a i o provozování jiných také živno-
ěstských, které na šlechtice prý ani
ší; nedotýkajíce otázky o poručni-
jevila jen žádost, aby císař i s krá-
Polským napomenuli prvé pány a ry-
o české, by od vaření piva upustili
volně; kdyby pak v tom neprospěli,
při tu na místě krále nebožtíka sami
zhodnutí vzali do rukou svých.
ježto pak stavové panský a rytířský
pohrozili městům, když nechtějí o
ké dobré rokovati dříve, pokud by
o vaření piva nebyl na místě po-
n, že oni lonskou smlouvu
todušní zase zruší a z desk
azati dají: naproti tomu města
dala tu odpověď, učiní-li tak, že ta-
ní svolení předků svých
487) o lidi a čeleď zběhlou
mou nazpět, tak že kdokoli z li-
ddaných a z čeledi panské přijde do
královských, nebudou jich vydávati,
řivedou věc tu zase k tomu způsobu,
jest byla před císařem Karlem
om.
dalšímu rokování o ty věci stavové
tý a rytířský zespolka uložili sobě
d valný do Benešova ke dni 7.
nce.

**st stavů podobojích. Sjezd stavů
ch v Benešově. Porady měst v Praze.**

1517 červen — srpen.

ezi tím, působením nejvíce pana Vi-
a Kostky, sešli se stavové
obojí dne 19. června v Hradci Krá-
aby uradili se o potřebné kroky
útiskům nověji straně jejich zase
ým. Největší stížnost vedena jest
ekret nebožtíka krále v Šoproni 6.
1515 vydaný, jímžto vzat byl na-
a zrušil pojištění své, někdy pod se-
m královským dané, že na úřady
ké mají dosazováni býti v rovném
osoby jak pod jednou tak pod obojí.
tavové katoličtí popírali platnost na-
ím, daným pouze pod sekretem krá-
ým, ku kterýmž nesvolili nejvyšší
íci.
vé nežli se vyšší stavové do Bene-
sjeli, pan Vilém z Pernštejna,
nemoha při sjezdu sám přítomen býti,
napomínal stavův písemně, aby již jed-
nou přikročili k vykonání oněch ustano-
vení, zvláště lonského roku svatodušního,
která se týkala spůsobu správy důchodů
i dluhů královských. „To předkem a na-
před postaveno buď na konci beze všech
ocasův", pravil, „aby to již země v moci
měla, a kdo co užíval v těch časích, aby
to před ní ukázal počtem: Když se tak
stane, co se týče pomoci na dluhy králov-
ské, na čem se koli svolíte všickni, mnou
nemá nic sjíti; než dokud tyto věci na
konci nebudou, oznamuji VMti, že já v
žádnou pomoc se nedám."

Na ten sjezd Benešovský přišel také
posel od krále Ludvíka. Panský a rytíř-
ský stav usnesli se, poslati ku králi Lud-
víkovi, k císaři a ku králi Polskému o-
svědčení, že hotovi jsou, ne z povinnosti,
ale ze svobodné vůle, přijmouti oba po-
slední za poručníky a za obránce králov-
ství svého, však proti zápisům, že za-
chovají stavy při jejích svobodách, prá-
vích, starobylých obyčejích a řádech i při
víře tak, jakož král sám je zachovávati
povinen jest. Poslové, kteří k nim vypra-
veni budou, mají oznámiti jim nejen po-
třeby krále a království, ale také, skrze
koho co nepořádného v zemi
přichází, ježto potřebuje opatření
brzkého. Dále jmenováni čtyři páni a to-
likéž rytířův, kteří jmenem svých stavův
měli po sv. Vavřinci dáti se u vyjednává-
ní s Pražany a s jinými městy. Též na
tom se usnesli, nebudou-li měšťané Louň-
ští a jiní, kteří pro svou ke stavům vyš-
ším příchylnost byli z měst vyhnáni, na-
vráceni zase ke statkům svým, že páni a
rytíři nemají žádnému ze svých lidí dáti
jezditi a choditi na trhy ani jináč, ale
v panských a rytířských městech a mě-
stečkách aby mívali obchody své; na mě-
sta Pražská však taková zápověď se ne-
vztahovala. Burianovi Trčkovi nebude-li
úřad podkomořího navrácen, má se mu
konečně do vánoc k němu dopomoci, a na
Rendla saženo býti jako na toho, který se
právu a zřízení zemskému protiví. O slo-
žení počtův celé zemi, na které Vilém z
Pernštejna tak horlivě byl naléhal, nečiní
se v celém zůstání toho sjezdu žádná
zmínka. Nežli však se rozjeli, dali stavo-
vé dne 11. července ke stavu městskému
psaní obšírné, v němž snažili se doka-
zovati, že ve sporu jejich všecky kři-
vdy a všecka příkoří pocházejí
od měst, poněvadž spravedlivým krále

Vladislava rozsudkům podrobiti se nechtějí.

Po sjezdu Benešovském měla také města porady v Praze tři dni trvající, ohledem na rokování se stavem panským a rytířským, kteréž mělo se díti dne 11. srpna (ten den po sv. Vavřinci). Tu města setrvávala na své pohrůžce o vzetí nazpět svolení svého, učiněného r. 1487 o lidech zběhlých, a mimo to nanovo slibovala se neopouštěti a vzájemně sobě pomáhati.

O nějakém pak rokování sporných stavův po sv. Vavřinci, jaké zamýšleno bylo, nezachovalo se žádných zpráv.

Zmatky v zemi. Sněm Pražský. Uznání císaře i krále Polského za poručníky krále Ludvíka. Nový řád zemské správy.

1516 srpen — 1518 leden.

Mezi tím přišel list královský, kterýmž pokládán všem stavům sněm valný na hrad pražský o sv. Martině, na nějž prý vysláti chtěli rady své císař, král Polský a král Ludvík.

Poslové na sjezdu Benešovském zvolení, a mezi nimi pan Lev, byli v měsíci září skutečně u císaře, a vrátili se odtud s pořízením, jak pravili, dobrým, ale nám neznámým; přední mezi posly ku králi Polskému vypravenými zemřel byl na cestě, ostatní tedy vrátili se zase, cíle svého nedošedše.

Jak vysoce povzbuzeny byly tehdáž proti sobě vášně a jak prudké brojení jedněch proti druhým mezi stavy, toho zjevným důkazem jest, že sněm o sv. Martině, ačkoliv uložen byl se souhlasem císaře i krále Polského, nedošel přece k místu. Někteří páni popírali králi až i právo k ukládání sněmův, jiní nechtěli sněmovati v Praze, a mnozí rádi byli, když jen nedosaženo evidence o dluzích královýchž, aby jich tím déle pokoutně požívati mohli. Nejvyšší úředníci zemští a strana pánů Lvova rozpisovali sněm do Roudnice a nikoli do Prahy, čímž nemalý zmatek vzešel mezi stavy. I stalo se, když stavové, kteří se byli sešli v Praze, chtěli na hrad jeti k sněmování, že nejsou tam puštěni od hejtmana pánů Lvova, nýbrž odkazování do Roudnice.

Konečně přece to nějakým způsobem sprostředkováno, že všickni stavové a všecky strany sešli se k sněmování do Prahy, kteréž však počalo te prosince. Sněmování toto protáhlo do následujícího léta 1517, a mělo ten dobrý následek, že císař i Polský uznání a přijatí ode všech tří stavův za poruč krále Ludvíka, při čemž o kolí poručníkování jmenovaných o Vladislava jiných tří osob (knížete pana Lva i pana Švihovského) neb ce řeči. Ostatně ale hádek a r nací strannických událo se na tom mu více nežli na kterém jiném; patrno bylo, že poslově královští a ští větší přízní propůjčují se š šlechtickým, města odřekla se ú ství v něm, tak že zápis potom po stavův panského a rytířského vydá

Dle snešení toho sněmu čtyři lé na sněmu svatodušním r. 151 lení propuštěni jsou z úřadu, a vo měli na jich místě čtyři „hej né krále JMti v království Če po dvou a každého stavu, a to běžně na jeden rok. V instrukci j né uloženo jim také, aby braniti výtržnostem v zemi, které se za tomnosti krále rozmáhaly v straně, ale přidáno k tomu článku „Zjevní však odpovědníci těch měst buďte stíhání, rá podnikají právo zem — Křiklavý to důkaz vášnivé p nosti vyšších stavů proti městům králi měly býti za radu čtyři osob dvou z každého stavu: „tí při kn české buďte relatorové, aby p královskými spletkové v zemi se a vznášejte všecky pilně věci na lovské hejtmany, této pak na zemské; z uherské kancelá mají listové do Čech přij ni býti" (jak se za poslední doby jednou bylo dálo na úkor samostat království Českého). Také Morava, zy, obojí Lužice a kraj Chebský pomáhati na splácení královských hův. Končíť pak zápis obnovaným kým horlením proti pánů Rendlovu komořství, a sice s tím doložením bude-li úřad ten navrácen Bořit Trčkovi do příštího sněmu, že se nebudou králi ani berni platiti, ani kýmikoli pomocmi déle sloužiti. O dání počtův, již tolik let úsilně v haněm, aby aspoň suma královsk dluhův zvěděti se mohla, nebylo pisu opět ani zmínky.

Zemští odpovědníci Jindřich Bohnický a Hynek Boček z Kunstatu. Pozdvižení sedláků.

1517 květen — září.

Při takových roztržkách mezi stavy vyššími a městy, které již již schylovaly se ku krisi krvavé, an horlilo se na obou stranách o válečnou hotovost, trpěla veřejná bezpečnost loupežnictvím a násilím, které se bylo v zemi rozmohlo strašnou měrou. „Toho času," dí starý letopisec, „mnozí z rytířstva, promrhavše statky své, ještoto chtěli vyrovnati se pánům, i ochudili a dali se v loupeže, a škody činili lidem městským, kteřížto po svých živnostech po zemi chodili." Ačkoliv pak proti takovým škůdcům zemským stávalo se na každém sněmě usnesení aby je honili, však proto nic se nedálo, a kdykoliv nějaký měšťan pohnal takového loupežníka k soudu zemskému, rytířští lidé vždy právi zůstali, neb „páni soudili, a zemané lotři po silnicích brali, a potom toho zapřeli"; ale z měst žádný nic proti právu učiniti nesměl.

Takový loupežný zeman byl mezi jinými Jindřich Bohnický, jinak Bohemička zvaný, který za příkladem někdy Jiřího Kopidlanského byl se stal zjevným nepřítelem a škůdcem Pražanů. Proti tomuto svému odpovědníku, nemohše se na něj dovolati pomoci zemské, poslali konečně Pražané moc branou, aby jej chytili a živého do Prahy dodali. Žoldnéři Pražští přepadli jej 18. května v nějaké krčmě za Jičínem, ale nemohše ho zajmouti, poněvadž se urputně bránil, zabili jej, a přivezli mrtvola jeho do Prahy i se čtyrmi jeho tovaryši. Tu jest hlava toho lotra na dřevci vyvrčena na mostské věži Malostranské, i nechána tam několik let, tovaryši pak jeho na koly vstrkáni. Mezi pomocníky Bohnického dříve i později jatými byl i zeman Jaroslav Přerubnický, jejž Pražané bez okolků byli dali stíti, k velikému reptání stavu rytířského po celých Čechách.

Jiná ještě bouřlivější událost hrozila v ty doby porušiti mír zemský. Mezi pány Hynkem Bočkem z Kunštatu a Burianem Trčkou na Lípnici byla vzešla právní pře o 10.050 kop gr. čes., v níž pan Boček přes všeliká svoje zdráhání nemohl se dovolati spravedlnosti pro ustavičné a nekonečné odklady soudní. Z toho se rozmrzev dne 10. srpna ze zámku svého Kunštatu na Moravě opověděl válku panu Trčkovi do Čech; s ním co pomocníci odpověděli také Zigmund Kaufunk z Chlumu, Herkules Trčka, Hynek i Albrecht Pětipeští z Krásného Dvoru, Petr Janovský ze Soutic a jiných zemanův drahně; v rychlosti přibylo k němu lidí boje a loupeže chtivých množství odevšad, z Uher, Rakous, Čech i Slezska. Tu nejvyšší purkrabí pan Lev rozeslal do všech krajův nařízení, aby země celá vojensky strhla se na Kačín ke dni 4. září, načež i Pražané psali všem městům královským o potřebě, s celou mocí brannou dostaviti se v den 3. září u Kolína. Také moravští stavové, vedením svého hejtmana Jana z Pernštejna, nemeškali opovědíti válku panu Bočkovi co rušiteli zemského míru; Vilém z Pernštejna sám pobízel k tomu horlivě. V tom ale poslaný od krále Ludvíka dvořenín, polský pán Ondřej Trepka, přišed nejprv k panu Bočkovi na Kunstat, zastavil přípravy válečné na obou stranách, i spůsobil to, že svoleno jest k novému rokování v městě Bydžově dne 18. září, kdež plnomocníci, jmenovaní k tomu konci od stavů českých a moravských, přivedli k tomu pana Buriana Trčku, že „pro obecní svornost království Českého a markrabství Moravského" uvolil se zaplatiti panu Bočkovi celou spornou sumu ve lhůtách určitých; pročež „napřed tato různice, nesnáz i odpověď mezi těmi pány, i také mezi jich poddanými, služebníky a pomocníky, potom i mezi obyvateli království Českého nesnáze skrze to vzešlé" měly minouti úplně a strana žádná na druhou napotom nemíti „ani péče, ani mysli nepřátelské." O některé škody mezi nimi a o svedení závad se statku Polenského, panu Burianovi náležitého, jmenování jsou rozsudí; ale později pan Boček výpovědí jejich přijmouti se zdráhal, a postoupiv Kunštátu i statků svých všech panu Ludvíkovi Zajímačovi r. 1518, učinil se zjevným odpovědníkem zemským.

V týž čas zbouřili se sedláci několika vsí královského panství Křivoklátského, které dle svolení posledního sněmu byly postoupeny nejvyššímu sudímu Jiříkovi Bezdružickému z Kolovrat na Buštěhradě. Nový pán žádal na nich, aby mu slibovali robo-

čenství, oni pak jen ku poplatkům a úrokům, nikoli k dědičné poddanosti jemu se uvolujíce, pokud by král sám jich nepropustil, postavili se branně k odporu, majíce i hrubou střelbu při sobě. Na ně táhl pan Lev s hradu Pražského i s děly, před nimž oni opatrně ustoupili k lesům. Poněvadž pak o té zpouře selské žádná další zpráva se nezachovala, zdá se, že v brzce byla po dobrotě uklizena.

Smlouva Svatováclavská. Sněm o sv. Kateřině.

1517 září — říjen.

Dlouholetá rozepře mezi vyššími stavy a městy, pro kterou země Česká tak dlouho neměla přijíti k upokojení, měla konečně přece dojíti k svému rozřešení. Stalo se to pověstnou smlouvou Svatováclavskou, o niž největší zásluha přičítá se od současných spisovatelů jednosvorně ušlechtilým snahám starce, ode dávna jak rozumem, jměním i autoritou, tak i pravým vlastenectvím nad jiné Čechy vynikajícího — pana Viléma Perštejnského.

Stalo se to na sněmě ke dni sv. Václava do Prahy svolaném, kdež dotčený pán, který dle starého letopisce „několik let o to usiloval a mnoho pracoval, aby se sami Čechové smluvili, bez cizích národův, kteříž povah českých svědomy nejsou," konečně blahodárného cíle svého dosáhl. Bezpochyby pan Vilém dovolával se netoliko vlastenectví stavův českých, ale i citu jejich pro čest, aby nedali se v posměch cizozemcům, že neumějí se urovnati mezi sebou sami, ale od nich teprv míšeni a k rozumu i ke spravedlnosti navedeni býti musejí — naráženje na úlohu, vloženou posléze na posly císařovy a krále Polského. Praví starý letopisec, že smlouvali se všickni tři stavové, oč jsou byly různice předešlá léta, a volili volence ze všech tří stavův. Pražané začali jednati o tu smlouvu, která za živnosti krále Vladislava (o sněmu svatodušním 1515) byla svolena mezi všemi třemi stavy i do desk vepsána, ale potom z rozkazu panského a rytířského z nich vymazána: ta zase narovnána i v některých artikulích polepšena jest." Skončeno jest jednání teprv v sobotu 24. října, po čemž hned v neděli zpíváno „Te Deum" a zvoněno po kostelích Pražských. *Do krajův* pak rozpisováno jménem sněmu: „Oznamujeme vám, že z daru Pána Boha všemohoucího na tomto sněmu stalo se jest slušné a přátelské srovnání mezi stavy tohoto království, aby práva zemská i městská měla svůj svobodný průchod; a na splacení dluhův i očištění zámkův krále pána našeho milostivého má se berně dáti, jakož vám ta věc při sjezdu krajském šíře oznámena i zde v Praze tištěna bude a t. d."

V úvodu smlouvy pravilo se, že o všecky různice a nesnáze, i o veliká záští, kteráž mezi stavy od dávných časův stály a trvaly, přátelským jednáním a s celou i dokonalou k sobě obojích stran důvěrností, tíž stavové všickni tři sami mezi sebou, jakožto jeden jazyk český, smluvili jsou se a srovnali. Hlavní péče byla o úplné a určité rozdělení a vyměření příslušnosti soudní, jak soudův zemských tak i městských. Dělidlo nalezeno v rozdílu statkův svobodných a šosovních. „Šosovními" nazývány vůbec všechny pozemnosti městům královským hned při jich zakládání (nejvíce za krále Přemysla Otakara II.) přidělené, malé i veliké, ze kterých potom jisté roční poplatky (šosy) jak k obci, tak i do královské komory byly odváděny; jiné grunty všecky, nevyjímajíce ani manských ani klášterských, sluly svobodné; avšak i v královských městech některé domy, vyňaty byvše královským výsadami ze svazku obecního, byly svobodné. Nyní tedy ustanoveno, že pře všecky, které týkaly se věcí šosovních, náležeti mají před soudy městské, třebas by držitelé domův a pozemkův takových byli panského neb rytířského stavu; naproti tomu, kdokoli drželi jaké reality svobodné, třebas to byla i města, podlehali nimi soudům zemským, dvorským neb komorním. Obnovena tu zásada již za císaře Karla IV. vynešená, že každý stav má svým právem souzen býti, šlechtic zemané zemským, měšťané městským a t. d. Při osobním svědčení u zemského soudu o čest, hrdlo i statky pozemské postaveni jen „osedlí" měšťané na roveň se zemany, kteří přísáhají stojíce, kdežto jiní při tom klekati museli; jiná svědectví mohla však písemně odbývána býti. Nejchoulostivější v posledním čase otázka, o vaření piva, odbyta tím, že konečné rozřešení její odročeno na šest let; mezi tím svoleno ke statu quo (totiž od monopolu městského upuštěno), ale potom udrželo se v témž způsobu vždy. Naproti tomu nečiniła se ani m

ka o třetím hlasu měst na sněmích, poněvadž to nejen prvním sněmem r. 1508, ale i pozdější praxí bylo rozřešeno tak, že nikdo více v pochybnost ho nebral. Trhové po městech všichni měli všem lidem svobodni býti; zápovědi stranné měli minouti. Nošení ručnic zapovězeno všem stavům vesměs, kromě války. Kdokoli činil se odpovědným nepřítelem komukoli v zemi, budiž k němu hleděno co k nepříteli celé země. Ze zápisův postranních, kteří v těchto různicích mezi stavy učiněni byli, všickni tři stavové i také stav každý se propouštějí.

Smlouvou Svatováclavskou ukončila se ve vlasti České řada událostí, snah, odporův a rozbrojův téměř čtyřicetiletých, které dějinám té doby dodávali rázu velmi neutěšeného. Ve dlouhých těch půtkách, vedených více duchem a slovem nežli mocí hmotnou, poměry sociální a právní buďto se utvořily nové, jako byla tělesná poroba lidu obecného, aneb aspoň vzaly na se, jako mezi stavy politicky oprávněnými, tvářnost určitější, ve kteréž jim pak setrvati bylo po celá století.

Mimo předůležité uzavření smlouvy Svatováclavské stala se na tomto sněmě následující usnešení. Ohledem na královské dluhy povolila se berně ode všech stavův, ku kterémuž konci měli o sv. Martině odbýváni býti po krajích sjezdové a na nich volení berníci, z každého stavu po jednom, jimž vyměřeny plnomocenství a povinnosti jejich. Pro celou zem ustanovení měli býti tři nejvyšší berníci, z každého stavu jeden, kteří by přijímali počty a sumy od berníkův krajských; oni též měli spravovati královské zámky, důchody a úřady. Ředitelé sněmem svatodušním r. 1515 zvolení propuštěni jsou z úřadův a přísah svých. Pro dokonání jiných věcí, tímto sněmem nevyřízených, uložen nový sněm ke dni sv. Kateřiny (25. listopadu).

Tento druhý sněm, jenž trval až do polovice prosince, může skutečně považován býti za pouhé pokračování ve sněmu Svatováclavském. Na místě dotčených tří nejvyšších berníkův zvoleno tu jest jest nových ředitelův celého království, z každého stavu po jednom kaolíku a po jednom podobojím, i přisouzena jim tatáž moc, jako jejich předchůdcům od r. 1515, a mimo to uloženo stanoviti se o konečné skládání účtův. Na hromnice pak 1518 položen generální sněm všech zemí korunních do Kladska o potřebné jich opatření proti odpovědníkům a zhoubcům zemským.

Jako při mnohých sněmovních zápisech posledních let, tak stalo se i při smlouvě Svatováclavské a při zůstání sněmu Svatokateřinského, že vloženy jsou do desk zemských bez královské relace, na pouhé toliko nařízení stavů sněmujících.

Další sněmování. Kterak se král Ludvík hněval na stavy, že mu smlouvu Svatováclavskou nepředložili ku potvrzení. Sepis dluhů královských.

1518 únor — červen.

Na generálním sněmu Kladském (2—9. února) obnoveny jsou úmluvy již r. 1512 tamtéž učiněné, dále požádání král Ludvík a vláda uherská, aby také v Uhřích netrpěli odpovědníky a zhoubce zemské, poněvadž neřest tuto nelze jinak vykořeniti než spolupůsobením všech zemí.

O středopostí (11. března) nanovo sněmováno v Praze, ku kterémužto sněmu král Ludvík vypravil posla svého rytíře Zibřída z Boboluk, který vypravoval o velikém potěšení mladého krále, že stavové sami, beze všech cizích prostředníkův, srovnali se mezi sebou. Nemenší nad tím potěšení vyjevil také císař dvojím psaním z Inšpruku, jedním ke stavům vůbec, druhým ku Petrovi z Rosenberka.

A přece i ta sama smlouva Svatováclavská dala příčinu k důležité neshodě mezi stavy a králem, a to zejmena proto, že ji stavové bez královské relace dali byli vložiti do desk zemských, čili dle moderního mluvení spůsobu, že ji prohlásili za zákon zemský, o královskou sankci se nepostaravše. Jakkoli vřele děkoval pan Zibřid ve jménu královu za svolenou berni, oznámil přece, „že JMt Král. zdvihá předešlé sněmy, že jich neráčí tvrditi, ale tomu chce, aby budoucí sněmové bez něho nic nezavírali, než na čem by se koli svolili, aby jemu sepsané poslali, a JMt ohledav je aby učinil jak by ráčil, neb stvrditi neb zrušiti."

Takový požadavek, všední za našeho věku ve státech konstitučních, byl sta-

vům českým té doby nový, i obtěžovali sobě tuto věc velmi, „pravíce, že by to byla veliká nesvoboda, proti našim právům starodávným, a mohla by časem přijíti nějaká náhlá potřeba, že by nebylo na královo vyřčení čekati, nežli by posel od něho se vrátil, až by dosti škody v zemi státi se mohlo.“ V odpovědi králi dané pravili stavové, že smlouvu Svatováclavskou učinili mezi sebou jen pro zrůst obecného i králova dobrého, a že dbáti budou, aby nebyla zase přetržena ni zkažena. První jejich péče potom že byla, kudy by Jeho Král. Milosti z dluhův a koruně ze závad pomoci mohli, a protož že svolili k dani a k berni těžké, „hledíce že Kutná Hora, zámkové a zboží i jiní důchodové královští, kdyby byla pro dluhy práva před se vedena, již by byli museli v ruce jiným přijíti, vedle závad a zápisův sl. pam. otce JKMti.“ Protož prosili, aby to také tak zůstalo ve své váze a nebylo tím hýbáno ničím návodem; aby král odstranil z rady své lidi, obmýšlející pouhé spletky, a správu země aby ponechal v dosavadním spůsobu až do příjezdu svého do Čech.

Nejbližší sněm položen od nových ředitelů království Českého k e dni 5. června do Prahy, a trval až do 22. června. Na tom sněmu stalo se konečné sečtení všech královských dluhů a uloženo pro ně moratorium, s pány Šliky učiněny smlouvy o nově odkryté jejich doly sv. Jachima i o zastavení jim Rabštejna (pro královské dluhy), více však nic není vyřízeno, neboť sněmování na to roztrženo hádkou o vybírání berně na sněmu Svatováclavském svolené.

Dluhů královských napočteno všech 209.500 kop gr. čes. kromě úroků již splatných. Považíme-li, že tehdáž zákonní úrok obnášel 10 procent, že věřitelové králové neopomíjeli sobě počítati nejmenší „nahodilé náklady a škody“, konečně i výhodu tehdejšího práva jim poskytovanou, počítati při odhadu statků dlužníkových, pro větší věřitelův bezpečí, „o čtvrtinu výš“ (čili ku př. na dluh 400 kop počítati a postupovati věřiteli důchodův na statku za 500 kop), tož pochopíme, že ukládání jistin na dluhy královské bylo spekulací nad jiné výnosnou. Známo jest ku př., že pan Zdeněk Lev z Rožmitála, roku 1505 byv ještě jedním z chudších pánův českých, o dvacet let později, přes všechnu ješitnost a marnotratnost svou, stál v řadě největších boháčův. To poslouží také k vysvě proč věřitelé králové sami nikdy nenalehali na úplné zaplacení jeho hův.

Jednota měst Pražských.

1518 srpen.

Než uplynul ještě rok od uza smlouvy Svatováclavské, dokonán je ný skutek pro stav městský veledů — j e d n o t a S t a r é h o i N o v m ě s t a P r a ž s k é h o. (Na jednot ké s Malou stranou nemohlo býti p šlení proto, poněvadž tato řídila se vem rozličným, Magdebursk ým.) O spojení obou měst v jednu obec usil od dávného času četná strana v obo cích, která měla v čele svém konšela roměstského J a n a P a š k a z V r a všickni přátelé svornosti přáli si aby konečně na dobro byly uklizeny ky spory a rozepře mezi oběma m Dokud však stav městský trval ve se stavy panským a rytířským, tit přáli takové jednotě, kterou by moc městského znamenitě byla vzrostla, čež skrze stoupence své, které m Praze, všemožně ji hleděli zamesti to hlavně řezník S i g m u n d H ů l jakýsi V a l e n t a R ů ž e n ý, kteří po své straně cechy některé, Polák dřevaře a všecku chudinu, jenž by okolo Karlova. Těm namlouvajíce, jde o jejich práva a svobody, z kte mají vyzuti býti, pobuřovali je, kdy o jednotě jest mluveno, tak že všeli takovému jednání hlučně bránili a umně uvažování věci místa míti nem

Nyní však stály věci docela jinak uzavření smlouvy Svatováclavské s vé vyšší nekladli již jednotě měst ských žádné překážky, hlavní pak protivníci, davše se v tajné jednání přátely stavu městského, zastiženi zaslouženým trestem, jedni musili z sta utéci, jiní jsou vypovězeni, napo pak hlavní buřič, starý H ů l k a, r sťat, tak že všechněm odporům u obcí konec jest učiněn. K tomu byl obce ve společných velkých potřebách znaly a v přátelství jedni druhých vykli, až pak milovníkům jednoty se býti příhodný čas k jejímu dok

Tedy dne 30. srpna obě obce St i Nového města svolány jsou do r koleje Karlovy, aby společně o jed rozjímaly. Tu jest výmluvnosti n J a n a P a š k a od purkmistrů i

ších obou měst uloženo, aby
ěch k tomu velikému účin-
se přičinil. I počal o dávných
třbězích národa Českého, u-
k jednota po všecky časy
, nesvornost pak záhubná
na paměť přivedl založení
Pražského od císaře Karla,
ího počátku, že dvojí byli,
mezi nimi dobrého pokoje,
uží tak chtěli, a nepřátelé
škodě toho používali. „Pro-
„ač toho Pán Bůh pro hříš-
ud popříti neráčil, abychom
em byli: ale poněvadž již ti
nu odporní byli a překážky
ha pomsty neušli, a již jest
a čas k tomu příhodný, při-
bré a svobodné jednotě, aby
sta jedno bylo učiněno, jsou-
, jedněch práv požívajíce, a
sme spojení přátelstvím a
e jsou otcové a tam synové
lství krevní rozličné." Také
prospěch v nákladech obec-
co prvé každý o sobě naklá-
mnoho toho společně jen jed-
ěti zapravovati.

ivi mluvil mistr Matěj,
r kněžstva pod obojí, potom
menití, všickni k témuž roz-
inota zřízena byla. Takž pak,
mistra Paška na obec vzne-
aká jich vůle v tom jest, o-
odali na konšely a na starší
ečně všechna obec ohlásili se,
otu míti. Odporu žádného ne-
víhnouce se z koleje veliké
veselé a staropamátné zpíva-
Týna a „Te Deum laudamus"
ali, prosíce od Boha pože-

potom volila obec Pražská
le privilegia jim na to od
lava, když by krále v zemi
to sami učiniti směli, udělo-
lena polovice ze Starého mě-
ice z Nového, za prvního pak
primasa sjednoceného města
Pašek, hlavní původce té

náno jest, oč po tolik let usi-
ivě, brány a příkopy, jež mě-
sta dělily, jsou rozbořeny a
a spojeným obcím zasvitla
ěje v šťastnější budoucnost.
rvala dlouho tato jednota.

Kterak se v Uhřích upravila zemská správa. Sněm v Praze. Spor Čechů a Moravanů. Opětný sněm.

1517 — 1518.

Již od spojení obou korun, České a Uherské, na hlavě někdy krále Vladislavově, a od přesídlení dvoru královského do Budína, pozorovati bylo působení uherské v záležitostech českých; netoliko že Čechové králi svému v potřebách uherských nápomocni bývali, ale také že za příkladem uherským nejedny věci české říditi se počaly. Působení takové rostlo bylo již za posledních let Vladislavových; pod Ludvíkem ale nabylo mnohem větší síly, an mladý král nejen zcela po uhersku vychován, ale i od Uhrův opatrován a veden byl. Bohužel, že vliv ten nemohl uznáván býti za blahodárný, ano vše, co zlého v Čechách, ještě horší bylo v Uhřích. Jako u nás mezi šlechtou a městy tam brojilo se mezi preláty a magnáty s jedné a šlechtou nižší s druhé strany; ale když u nás stav městský, a s ním aspoň několik šlechticův, usilovali o zvelebení zase moci královské co nejlepší své záštity, tam strana, která slula národní, podvracovala ji více a více k vůli budoucímu a od dávna již nedočkavému koruny uchvatiteli; a také mezi předními muži uherskými, kromě šlechetného Jana Bornemissy, nebylo tuším ani člověka, který by prospěch mladého krále i národu předkládal byl svému osobnímu; velicí i malí žličili se kořistmi koruny, dané v loupež bez studu a bázně, ano pro královského sirotka sotva zbývalo, čím by se živiti mohl.

V těch dnech, když rokováno bylo v Praze o smlouvě Svatováclavské, vojvoda Sedmihradský Jan ze Zápolí příjev na sněm Svatomichalský do Budína s družinou 2000 branných, táhl s ní ke dvoru královskému, a když ho do hradu pustiti nechtěli, dal násilím vyraziti bránu. Ve zmatku z toho povstalém pan Bornemissa uchránil krále před ním až do třetího pokoje, načež Zápolský, nechtěje aneb nesměje dále činiti násilí, ustoupil zase. Na zejtří zdvižen před ním most hradní, načež on omlouvaje se, že nikoli ze zlého úmyslu, ale jen aby králi lépe sloužiti mohl, dal byl mocí vypáčiti bránu, vzdálil se s tou pohrůžkou, že nikdy více nepřijde do hradu, pokud Bornemissa jím vládnouti bude.

Skutek ten dal příčinu k většímu nežli kdy stranění a brojení v Uhřích. Král Ludvík těžce sobě stěžoval svému strýci a poručníku králi Sigmundovi Polskému na nesnadné a opuštěné postavení své, a jenom pomocí krále Polského, který svaka někdy svého Jana Zápolského nepřestával napomínati ku poslušenství, vyřízena jest po několikerém bouřlivém sněmování v běhu léta 1518 vladařská otázka v ten způsob, že svěřeno vedení nejvyšší moci královské zvláštní vrchní radě říšské, v níž zasedali čtyři preláti, čtyři magnáti a šestnáct zemanův, s většího dílu strany Zápolské. Ti spravovali říši jménem královým jeden rok, a pravilo se, jakoby již král sám skrze ně provozoval vůli svou. Zákonův na oko dobrých bylo v Uhřích tak málo nedostatku, jako i v Čechách, leč že oni tam ještě méně nežli zde poslouchání a ve skutek uvozování byli.

Na začátku září 1518 opět v Praze sněmováno. Ke sněmu tomu vyslal král co posla svého Jana z Žerotína, Moravana, se žádostí, aby také Čechové, jako již Uhři byli učinili, dali jemu léta a přijali jej za panovníka; král že ochoten a hotov jest, zachovati se tak a učiniti jim vše, co jemu jakožto králi Českému spravedlivě činiti náleží.

Při rokování o poselství královské ukázalo se mezi stavy mínění dvojí: strana pánů Lvova, která byla v požívání všech předních úřadův a téměř veškeré moci vládní v zemi, hotova byla přistoupiti k žádosti králově bez výminky, přimlouvajíc se za to, aby král vpuštěn byl ku panování, když učiní povinnost svou zemi, a nemohl-li by přijeti do koruny České, aby prý ji ráčil učiniti v Uhřích. V takovém případu nepotřebovali se arciť obávati, že by vladařské jejich činnosti v zemi jaká ujma se stala. Proti tomu postavila se na odpor strana druhá, zahrnující v sobě téměř všecky stavy pod obojí a města, namítajíc, kdyby prý král Ludvík měl nám v Uhřích přísahu činiti, chtěli by potomně i jiní králové tak míti, a do tohoto království nepřijeli by třebas nikdy; přišlo by království Českému, jako někdy Dalmatskému, Charvatskému a jiným, že by potom považováno bylo za manství koruny Uherské.

Výstraha ta měla za následek, že všickni tři stavové osvědčovali nejen povolnost svou, ale i přání, aby sám král osobně ujal se co nejdříve jan
mi České, avšak dle zápisův
jeho korunování učiněných, tot
jeda do království prvé dle pr
čeje všech předkův dostálkr
povinnosti své. Prosili j
známil den šťastného příjezdu s
před vánocemi, ještě dle povinno
li se vyjeti na pomezí jemu vstří
slavněji do země jej uvedli. K
svolovány nové berně, a p
ny všeliké (avšak bohužel vžd
cesty, kudy by výnos jejich
králi samému ku prosp
netolíko úředníkům a věřitelům

Vedle toho uveden jest již
královským a schválením celé
Burian Trčka zase v úř
mořský; aby pak městům dán
něm nějaké rukojemství spra
přidán k němu co sudí dvorský
lovských Jan Havlusa
slavě.

Nejstaršímu odpovědníku z
Heřmanovi Janovském
novic a Oldřichovi syn
kteří za sněmování samého za
zemi ohněm škoditi počali, dá
sněmu glejt svobodný až do 2
jmenováni ze všech tří stavův,
s nimi jednali o stížnostech jej
vedle jiných obdrželi glejt Ka
vé, jenžto byvše odpovědníci
ravské, od stavův té země u
byli k nápodobnému s nimi vyj

V ty doby vzniklo, hlavně za
těchto Kaufunkův a pán
Hynka Bočka z Kunštat
nedorozumění mezi stavy Český
ravskými, kteřížto poslední sobě
li, že smluvám jakýmsi, v kte
dem Viléma z Pernštejna
šli, od Čechův dosti se neštak
žádali, aby smlouvy ty raději n
byly. K jich upokojení psal pa
stavům moravským list, z něho
vysvítá, že již tehdáž byla m
moravskými strana, ovšem na v
hojná, která přála si náležeti n
koruně Uherské nežli k České.

V první polovici prosince (o s
odbýván v Praze opět sněm, ne
vštivený, na němž místo pa
hejtmanů a ředitelů království,
úřadu byl vypršel, zvolení jsou s
nařízeno slavné poselství ode v
stavův ku králi do Uher, aby j
jeho příjezd do země; vyrá

ho stavu 12 osob, ze stavu ry- po dvou z každého kraje, a ého počet neurčitý. Celé posel- sjeti se 22. ledna 1519 ve Znoj- tud ubírati se do Budína.

české do Budína. Smrt císaře ana. Volení krále Římského. středopostí, a druhý po sv. Vá- é. Jednání o příjezd krále.

1519 leden — říjen.

ové čeští do Budína ku králi byli tam svědkové pohoršli- evů náruživé strannosti u dvo- strana Zápolského všemožně o to kterak by Jana Bornemis- mladému králi jediný věrně od- přivedla o všecku moc a veškerý čemž, když král ho zastával, hro- bez obalu, nebude-li poslouchati ké, že Uhři jej vyženou a zvolí e jiného. Tu viděli poslové čeští či, jak malé vážnosti a bezpeč- íval král jejich v Uherském ná- léhali tím pilněji na to, aby Lud- ejdříve do Čech propuštěn byl. hledu páni uherští dělili se na ni protivili se královu odjezdu ruzí slibovali, nebude-li vojny že o sv. Janě v letě doprovodí ch sami; král mladý netajil se dostí svou, nastoupiti tam cestu ve.

ím byl dne 12. ledna zemřel ve sař Maximilian, a následk nastalo českým poslům v Bu- jednání o volbě nového cí- ímského. Jak známo, byl týž u 1515 jmenoval krále Ludvíka nětkem v říši, a sliboval přiči- ti kurfiřstech, aby časem svým n byl za jeho nástupce v říši. nejen se nestalo, ale Maximilian před svou smrtí na sněmu říš- Augšpurku (v srpnu 1518) měl y jednání o zvolení na jeho mí- svého Karla krále Špa- ho; ba i druhý hlavní článek 1515, o zasnoubení Anny, dcery vy, stal se byl pochybným, když zasnoubených neměl se k svat- Proti Ludvíkovi namítáno, že kurfiřstů ho nechtěl, poněvadž ec; o sňatku s kněžnou Annou výmluva, že arcikníže Ferdi- nand, když se jí zasnuboval (1516), byl ještě nezletilým, a protož ten závazek že nemá právní platnosti. Obojí to těžce nesli stavové čeští, jako nějaký posměch činěný královskému jejich rodu, a naléhali na Ludvíka, aby nedal ujíti sobě práva slavnými smlouvami nabytého. Král propustil posly s tím ujištěním, že se přičiní všemožně, aby netoliko sám na císařství volen byl, ale také sestře jeho aby stalo se po právu.

Na sněmě, který potom odbýval se o středopostí v Praze, jednáno jest obšírně o volení krále Římského, a tu rozhodně zamítnuty jsou pretense jak Uhrů tak i Sigmunda krále Polského, kteří se do toho míchati chtěli jménem krále Ludvíka, i uhájeno právo stavů českých k účastnění se volby, která se měla konati ve Frankfurtě v měsíci červnu. Král Ludvík omlouval se stavům, že nemaje naděje zvolenu býti nestaví se sám také do řady kompetentův, i žádal jen, aby, ohledem na sestru jeho ještě nevdanou, obrátili zřetel svůj ku králi Karlovi. Dále přál si, aby jednáno bylo na říšském sněmě také o pomoc proti Turkům, a konečně omlouval se, že ani on, ani radové jeho uherští neměli nikdy úmyslu, před se bráti cokoli k ujmě svobod a privilegií království Českého. Podobnou omluvu učinil též král Polský ke stavům českým. Ze sněmu potom vypraveni jsou poslové do Frankfurtu, z nichž připuštěn byl ke hlasu na místě krále Českého kancléř Ladislav ze Šternberka, i dal jej králi Karlovi Španělskému, který, jak se zdá, byl se dříve zavázal na péči míti sňatek manželský s Annou, sestrou krále Ludvíkovou. Když pak po mnohých neshodách a obtížích konečně dne 28. června i ostatní hlasy všecky připadly králi Karlovi, ten vyhlášen jest za zvoleného císaře Římského, i proslul pak v dějinách pod jménem Karla V.

Ostatní jednání sněmu týkalo se, jak obyčejně, splácení královských dluhův a hotovosti proti odpovědníkům zemským. Na hlavu nejstaršího z těchto, Heřmana Janovského, též i syna jeho Oldřicha, vypsána cena pěti kop míšeňských na každého; s pány moravskými stalo se narovnání za příčinou Hynka Bočka z Kunštatu; Chebským, sužovaným válkou od sousedních zemanův domácích i zahraničních, slíbena ochrana

i pomoc zemská, z kteréžto příčiny jakož i z jiných ještě, nařízena veřejná hotovost; dále ustanoveno odbývání sjezdů krajských, na nichž by se volili noví krajští hejtmanové, a konečně jmenováno z každého stavu po čtyrech osobách, které do Prešpurka jeti měli králi Ludvíkovi vstříc.

V popředí zajisté všech záležitostí a starostí národa Českého tohoto času stála žádost, aby mladý král Ludvík přijel do země, a uveden jsa v panování dle práva založil tu zase pravidelný všech věcí stav a běh, pohřešovaný již ode dávna. Ale žádost ta potkala se s takovým odporem se strany uherské, kladeny jí tolikeré a tak nedůvodné překážky, že poslové čeští o to do Uher vypravení hroziti se jali, nebude-li král propuštěn k nim dobrovolně, že přitáhnou brannou rukou pro něj, a nepůjde-li ani tak, že zvolí sobě krále jiného. Ve zprávě podané o tom králi Sigmundovi neostýchali se páni uherští klásti příčinu zdráhání svého i tu, že by prý král Ludvík, jako někdy Ladislav, nebyl v Čechách životem svým bezpečen; dokládali však, že uposlechnou rady Sigmundovy. Na to dal Sigmund za odpověď, že bude psáti Čechům, kterak si umínil osobně sjeti se s králem Ludvíkem o neděli postní nejprv příští (26. února 1520) v Prešpurku nebo v Brně, a že je požádá za trpělivé jeho očekání do té doby; po té ale radil, aby jim dále královu příjezdu odpíráno nebylo, pro uvarování těžkých nesnází a bouří v zemích českých. I prošen jest zase od pánův uherských, aby pro uchlácholení myslí českých připojil posly své k posům krále Ludvíkovým na sněm, kterýž do Prahy na den 6. ledna 1520 již ustanoven byl.

Mezi tímto jednáním odbýván jest v Praze sněm po sv. Václavě, na kterém zvolen byl pan Václav Haugvic z Biskupic za hejtmana nad zámky a důchody královskými, a přidány k němu z počtu věřitelův tři osoby, pak i z každého kraje po třech osobách ku přijímání počtův z celého království, avšak jen do sněmu nejprvé zase příštího.

Nové různice náboženské. Učení v Čechách. Bratr Matěj pou

1519.

Ke zmatkům politickým, v národ Český vězel již tak dl nikterak z nich vyplésti se nem stoupily v tu dobu ještě nové v náboženství, které naj nedaly se ukojiti, než až po up lého bouřlivého století vlast s potopena i v poušť obrácena byl cích byl totiž proti katolické vstal Martin Luter, hlásaje ní, které nečelilo již pouze k nepořádků v církvi, jako něk Husova, nýbrž k úplnému od od Říma a založení církve zvlášt toto náboženské mělo účinek m boť během několika let způsobi nutí mnohých knížat a velikě rodu Německého od učení cír poslušenství papeže ne na čas, straně podobojí v Čechách, n vždy a nezvratně. Zanedlouho se hlasatelé nového učení také a v jiných místech království tak že počalo se valně ujímat

Toho času dávala veliké rozpustilost mravů ku jak katolického tak kališnického majíc ostatním stavům svítiti příkladem, překonávalo je všec zaností. Dva zemané, Jan šlenský a Jiří Landš z Libchavy, obrátili se prot ně ke stavům zemským, žádajíc ního zakročení proti křiklavým chám zvláště mezi kněžími. Ale mocněji působil v tom ohledu Matěj poustevník, muž pamětihodný. Jsa rodem ze Žat mesla svého kožišník, neodo ducha puzením vyšel byl na pouš v bohomyslném a pobožném strávil několik let „na horách u těcha blíž od hory Boubínské". čase sv. Martina „nucen jsa svědomím přišel jest do Prahy z žádostivé horlivosti mysli své a ducha Eliášova", i jal se kázati po po březích (jmenovitě na nyně zvaném Rejdišti), po hospodách mimo kostely, a odvracovati lid o jak strany pod obojí tak pod „hyzdě hříchy a všeliké nešlech zvelebuje cnostný, mravný a svě Lid čím dále tím valněji hrnul se

ibývaným obyčejně pod širým
stá, ryzí povaha jeho i neúhon-
kaly mu všeobecnou úctu. Kně-
olali arciť moc světskou proti
e několikráte i vypovězen byl
acel se však pokaždé zase, a
o mu nejen veliká v lidu ob-
i neškodnost v ohledu věro-
ho nemohli stíhati co bludaře.
li vedle písem svatých bral
vé nejvíce z traktátův staro-
i Petra Chelčického, a pří-
íval také Martina Lutra: ob-
nicméně v popředí na hlásání
stránky evangelia.

farář Týnský v Praze, Jan
, marně snaživ se brániti
a Matouše, jal se konečně
ovati příkladu jeho, ale pře-
t svou na pole věroučné, dě-
satelem nauky Luterovy, kte-
dávno. Nebyl však on první
šířitel tohoto nového učení,
ním již hlásal je starý již kněz
š, bývalý mnich. Jan Poduška
jeho Václav Rožďalov-
dopisovati Luterovi, chválíce
a napomínajíce ho k stálosti.
kladem přihlásili se pak k lu-
kněz Martin, kazatel
ký, kněz Václav Počá-
u sv. Havla a jiných více.

utrakvistů, rozmrzeni z bez-
svého dosavadního řádu, kdež
samostatnosti se nemohli do-
smíření dosáhnouti s církví
atřovati počali v novém učení
bavení se z posavadních ne-
tvrzení kompaktat papežem.
roztržení v straně podobojí,
přilnuli ochotně k učení Lu-
žto jiní, nazývajíce je nábo-
německým, ano nenalezajíce
i ním a „pikhartstvím", obrá-
němu. Čím více pak zmáhalo
ení, tím ochotněji onino pod-
se nepřestali přidržovati sta-
počali ohlédati se po církvi
hýliti se k ní.

cházeli do Čech také kaza-
ečtí z ciziny, aby obyvatel-
ké přivedli na stranu Lutero-
ál prý se div divoucí, kterak
emích koruny České oblibo-
o nové učení. Ve Vratislavi,
v jiných městech slezských a
, kdež za krále Jiřího z národ-
nejvíce se bylo horlilo proti
kacířství českému, následovali nyní ochotně luteránských kazatelů z Němec přicházejících, a proti katolickému kněžstvu dály se tam hrubé násilné výstupy.

Takovým odpadáváním Němců strana katolická velice jest seslabena, i činila čím dále tím nepatrnější menšinu v zemi. —

Toho roku 1519 v úterý před Hromnicemi zemřel mistr Václav Koranda, kterýž před lety za krále Jiřího byl vypraven do Říma, a živ byl bezmála sto let.

Roztržka na sněmě. Nové doly Jáchimské a mince Šlikovské.

1520 leden — duben.

Na sněm k 6. lednu 1520 uložený poslal král knížete Karla Minsterberského a Jana biskupa Rabského co komisary své; stavové sešli se v hojném počtu. Když počalo se jednati jak obyčejně, o nové daně na splacení dluhův a očištění zámků královských, silná strana, jež měla v čele nejvyššího hofmistra Vojtěcha z Pernšteina, syna páně Vilémova, a k níž náleželi někteří páni a rytíři, zvláště podobojí, a celý stav městský, odepřela každý spůsob nových berní, pokud nebudou zavedeny lepší prostředky, aby dluhů královských ubývalo; neboť přes všecky od země potud činěné oběti počet jejich vždy ještě prý se množil, a zámkové královští rozzastavováni jsou jeden po druhém. Strana tato neviděla žádné jiné spásy, než aby král přijeda bez meškání do země sám se uvázal v panování a obnovil naskrze veškerou správu zemskou. Většina však stavu panského a rytířského, vedena nejvyšším komorníkem Jaroslavem ze Šelnberka i nejvyšším písařem Radslavem Beřkovským z Šebířova, povolila králi a panu Lvovi k libosti nový spůsob berně: aby při prodeji všeho zboží movitého v zemi z každého groše českého kupní ceny jeden haléř dáván byl na pomoc k zaplacení dotčených dluhův, a to po celý rok. Celý pak dluh královský rozdělen mezi stavy tak, že stav panský a rytířský brali na sebe dvě třetiny, ponechavše třetí stavu městskému. Nelze zapírati, že veřejný tento svízel královských dluhův stal se byl pra-

menem hojných kořistí soukromých, nejen pro věřitele a rukojmě jejich, ale i pro všecky ty, kteří s vybíráním daní a splacováním dluhů činiti měli, a protož není divu, že mnozí sněmovníci ani nepřáli sobě ukončení dosavadní praxe.

Rozstrk stran na sněmě byl tak veliký, že žádným spůsobem srovnati se nemohly, načež strana páně Lvova, proti dosavadnímu obyčeji, provedla sama některé články, a dala je bez vědomí celého sněmu vložiti do desk zemských. Z toho povstal takový křik a odpor proti sněmovnímu zápisu, že obě strany svolávaly se k sněmování porůznu: strana páně Lvova do Rakovníka, druhá strana na radnici Pražskou. Tu znova a silněji než dříve ozýval se volání po králi, sjezd Rakovnický svolil opět berni zvláštní na opatření dvoru jeho, vypravil posly do Uher, mající pilně zváti Ludvíka do Čech, i ustanovil spolu, kdyby král pro čížkoliv překážky nemohl přijeti, že má se proň táhnouti vojensky.

Strana pak sněmovníků shromážděná v Praze přes opětné vyzývání nechtěla se více spojiti se stranou páně Lvovou, leč až zase na novém obecném sněmě. A poněvadž to byli s většího dílu stavové pod obojí, užili té příležitosti k obnovení konsistoře své. Na místě Matěje Koramba učiněn administrátorem Václav Šišmánek, a přidáni mu k radě mužové naklonění k učení Luterovu.

Jinak se stal tento sněm památným pro dovolení udělené pánům Šlikům kražení peněz. V Loketsku totiž na panství Ostrovském, náležejícím rodině Šlikovské, odkryty jsou v posledních letech stříbrné doly tak hojné, že v krátké době bohatství jejích zastínilo starožitnou slávu Hor Kutných, nyní v úpadku se nalézajících, a pozor všeobecný obrátil se k nim v míře napnuté. Roku 1516 počala se tam tvořiti nová osada, kteréž dáno jméno sv. Jáchima doly (St. Joachimsthal) a již r. 1518 „hrabě" Štěpán Šlik vydal tiskem v Lipsku zvláštní „řád horní" pro tyto doly. Při takové hojnosti stříbra, jež doly tyto vydávaly, přáli si Šlikové, aby při nich mohli býti peníze, i domáhali se všemožně královského dovolení k tomu. Té žádosti jejich vyhověno bylo zvláštním článkem v snešení tohoto sněmu, kterýmž svoleno bylo, že „pan Štěpán Šlik s bratřími jeho „měli na horách Jochimtálských bíti groše na z
rak na Horách Kutný
pe, s týmž rázem i textem a z
měnou, co se tkne jejich erbu"
še větší na číslo rýnsl
tých, a sice groše čtvrt-, pů
tové; na největších groších, pl
zlatý rýnský, měl býti „na je
ráz krále JMti s textem, na d
sv. Jáchima i erb pánův Šlik
třebí dokládati, což tuším vů
jest, že zřízení toto dalo pův
oněm „grošům Jochimtálským
památka ve jménu tolar o
dnes po celém světě.

Král Ludvík se chystá do Č
v Praze.

1520 květen — září

Hlavní příčina, proč král
proti vlastní své vůli a svým
proti pilným prosbám celé ko
cházel do Čech, byla neochot
ohlednost pánův uherských,
ho v moci své a nikam pust
Za překážku kladli brzy neb
lova života, brzy také své vla
mínkou na den 20. května 15
nejvíce ale nebezpečí od Turk
o rok dříve teprv uzavřeno s
tříleté příměří. Ludvík nesmě
dech stavům českým dávan
pravé příčiny prodlévání svéh
pořád ještě potřebu, sjeti se
lem Sigmundem a raditi se s
všech záležitostech vůbec, ta
o manželství sestry své Anny
pak pro války s Tatary, Mosk
žovníky Pruskými nemohl je
niti se, aby opustil říši svou n
I psal sám také stavům český
smyslu a s tím doložením, že
možné bude vydati se na cest
dí synovce svého do Čech sám
radou svou k urovnání sporův
vzniklých; mezi tím ale prosil
s trpělivostí očekávali doby ta

Ale domluvami takovými o
stavové čeští nedali se ani
ani uchlácholiti, alebrž, jak oby
mívali činiti s cizozemci, po
chvíli strannosti své, aby spo
lépe odolati mohli nepřátelům.
Pernšteina i Pražané, svolavše
ce své do Prahy ke dni 24.

se tu, že půjdou i oni na sjezd nešova, kamž strana druhá ulo- la své společné porady ke dni 25. ce. Tu pak zespolka bořilo se vy- roti Uhrům, jenžto zabraňovali králi ovi jeti do Čech a ustanoveno, s šech stavův, táhnouti mocí vojen- rotí nim, budou-li déle na odporu. lstvím takovým vypravení někteří vníci ku králi.

l tím čtrnáctiletý Ludvík, jenž rád jel do Čech, dal první jakés takés í samostatnosti vůle své: z Taty, osléze přebýval, dal se na ce- o Prešpurka, ve průvodu jen ěte Jiřího, bratrance svého, pa- nemissy a několika mladých šlech- herských, neohlédaje se na přední a magnáty, kterýmž poroučel, tam následovali. V Prešpurku byl července, zmýlil se však v naději, nalezne plnomocníky obou stran českých, aby je dříve mezi sebou ti mohl, nežli by slavil vjezd svůj lovství. Čechové nechtěli se dát v cizině, a teprv 6. srpna přijeli sjezdu Benešovského, jenž vyří- stré vzkázání jeho Uhrům, žádali aby určil den svého příjezdu ještě r. Bartolomějem, poněvadž stavové le povinnosti své na pomezí vstříc se chystají. Král tedy kázal nej- u purkrabí panu Lvovi prohlásiti do Prahy na den sv. Bar- néje, k čemuž i sám své posly ti sliboval, a na němž mělo všec- no býti, čeho bylo potřebí k jeho h příjezdu a tam přebývání. Dále o poslání zvláštního řečníka sta- ských k vyjednávání s Karlem V. želství jeho sestry; konečně odpo- lomnénce, že by ho Uhři byli kdy h pustiti nechtěli.

však nenadále všecky lidské úmy- ařeny jsou krutou ranou boží, kte- n čas Prahu zasáhla. Již od veliko- bjevil se v Praze mor, kterýž e se více a více v běhu měsíce dosáhl takového stupně prudkosti, již ani zapírati ani nevšímati si ylo. Mřeloť ve městě, čítajícím přes 300.000 duší, každodenně do í. Proto sněmováno o sv. Bartolo- v Praze, nýbrž v Benešově, a to l chatrném počtu, i ustanoveno, stavové sjeli dne 21. září ve Znoj- m čekali na krále. Ale když došla purku zpráva o zuřícím moru v Če- chách, odložen příjezd králův na neurčitý čas. —

Dotčený mor náležel mezi nejzáhubnější úkazy toho druhu, o kterých se v Čechách zachovala paměť. Souvěký letopisec praví, že pomřelo po Praze veliké množství lidí mladých obého pohlaví, panen krásných a dítek utěšených; a kdež byla rodina v kterém domě, bratří a sestry, a tu zašlo, tedy hned se povalem skládali, a třetí neb čtvrtý den s čistou pamětí tiše a krotce mřeli, že ku podivu bylo a lidé zřídka takový mor vídali; a když leželi na marách umrlí, byli jsou pěkní co by spali, a žádná hrůza na nich nebyla. Když se kdo roznemohl, řídký z toho vyšel; pakli se pozhojil, brzy zase v to upadl. Staří lidé pořídku pomírali. také kněží a farářův něco pomřelo. Jiný kronikář poznamenal, že umřelo kněží až do třiceti, mezi nimi také Jan Poduška i pomocník jeho Jan Rožďalovský; jiné vzácné oběti moru byly: mistr Viktorin Kornelius ze Všehrd, dva slavní hvězdáři, mistři Pavel Hlavsa i Pavel Příbram a jiných více. Také několik „čistých" varhaníkův umřelo, ještoto prvé, jak jest Praha na místě, nikdá tak mistrných a umělých nebylo. Mnozí pak nemocní velikou žádost toho měli, by je bratr Matěj navštívil, kterýžto když mohl, rád s ochotností přicházel a potěšoval jich slovem božím i s nimi se modlil; a mnoho lidu k němu chodilo v ten mor, berouce od něho naučení spasitedlná, čehož se u kněží svých doptati nemohli. Pomřelo vůbec od velikonoci do sv. Martina v Praze mnoho tisíc lidí; a když tu přestali mříti, šířila se tato boží rána po celé zemi, zvláště v západních Čechách, až do roku následujícího.

Válka měst s loupežnými zemany. Poprava zhoubců zemských.

1520 září — 1521 leden.

Zatím loupeže páchané od zpupných zemanův, o nichžto již nejednou jsme se zmínili, nepřestaly, aniž tajné i veřejné podporování odpovědníkův a zhoubcův zemských se strany šlechty, a nadržování jim strannických soudů. Tu jest jeden z nejstarších odpovědníků zemských, vícekrát již jmenovaný Heřman Janovský, od Klatovských jat a do Prahy odevzdán. Člověk ten, úhlavní ne-

přítel, ne městského stavu, ale nejvyšších úředníkův a soudcův zemských ve vazbě své vyzradil, kde přední té doby škůdcové měst mezi zemany mají svá stanoviska i útočiště, a jmenovitě co vše se děje na jeho bývalé tvrzi Janovicích, kterou po něm držel Petr Suda z Řenec, stavem sice rytíř, ale povahou zloděj zchytralý, ano jak říkáno všech zlodějů mistr a kníže.

Již na prvním sněmu toho roku, potom pak na všech pozdějších bývaly řeči o žalobách stavu městského naň, jakožto předního podporovatele všech škůdcův městských, ale stavové panský a rytířský nedali mu co šlechtici v ničem ublížiti, a u zemského soudu nebylo též pomoci. Není pochybnosti, že výtržností a násilí téměř bez počtu dálo se v zemi, a to téměř od samých lidí urozených, což i sám pan Lev, kterému co nejvyššímu purkrabímu před jinými pečovati bylo o zachování pokoje a bezpečnosti, v soukromých listech svých uznával; přes to všecko ale, kdykoli docházely ho stížnosti na to od měst, on dával jim příkré odpovědi, vině stav městský a sváděje naň příčiny všech výtržností.

Když města zmařenu viděla naději svou, že konečně přece se domohou spravedlnosti v té věci, sešla se dne 9. října ke společné poradě v Praze. Tu každý oznamoval, co jim dálo se od škůdců a odpovědníků, žádajíce pomoci; že již nevědí komu věřiti, an páni zastávají a fedrují ty škůdce jejich. Tu zavázali se všickni sobě bratrsky ku pomoci hrdly i statky, a slíbili neopouštěti jeden druhého, ale konati sami právo a spravedlnost proti nepřátelům a škůdcům zemským. Zároveň uzavřela města prositi krále, nemůželi přijeti do země sám, aby alespoň bez meškání dal do Čech správce čili gubernatora na svém místě.

První válečná výprava, jízdní, pěší a děla, vystrojena v Praze proti Tachovicům, tvrzi ve Prachensku, náležející vdově po panu Oldřichovi Vranovském, která přechovávala pomocníky rytíře Malovce, jednoho z předních škůdcův městských a veřejných lupičův; a již v málo dnech přivezena ta vdova svázaná, se synem, dcerou, zetěm, vnukem a třemi jinými zemany zajatými do Prahy, kdežto všickni uvězněni jsou. Tvrz sama, na kteréž prý nalezeno šafránu, pepře a jiných krámských věcí množství, vypálena i zbořena, dobytek rozdán mezi sedláky.

Podobně dálo se i tvrzem Mačicům rytíře Jana Hořcice z Prostého, Václava Sádla z Kladrubec, Nestanicům Malovcovým, Doubravici Přechově z Češtic, vše v Prachensku, a některým jiným hnízdům loupežnickým.

Hlavní ale podniknutí směřovalo proti Janovicům a jich svrchu dotčenému držiteli Petru Sudovi. V neděli dne 4. listopadu, když právě mnoho zemanstva sjelo se do Janovic na posvícení, Klatovští, Stříbrští a Plzeňští náhle valným vojskem obklíčili je a jali se jich dobývati; brzy na to jim táhlo z Prahy 500 jízdných, 800 pěších a 44 vozů na pomoc. Zámek ten opevněn byl znal obyčej jiných tvrzí svého věku protož dobývání prodlilo se, jakkoli silně z děl do něho střileno; neb obležení bránili se zoufale. Hluk o tom roznesl se rychle nejen po celé zemi, ale i za hranicemi, a budil všudy náruživosti stranické. K obraně Petra Sudy sbírala se šlechta, a jmenovitě vytáhl do pole nejvyšší kancléř Ladislav ze Šternberka, volaje na pomoc přátele své; ale mnozí odepřeli mu, nechtíce ujímati se takového pověstného člověka jako byl Suda. Také náměstek nejvyššího purkrabí, jenž byl ujel před morem ze země, pan Rynek Bořita z Martinic, oškliv si zemanské neplechy, pouštěl věci volný průchod, napomínal sice Pražany, aby tu válku přetrhli, a pohrozil jim, ale nečinil žádných příprav k branněmu zakročení proti nim. Kvašení a brojení v lidu zmáhalo se co den nebezpečnější, a poněvadž hejtmané Pražští drželi dobrou kázeň ve vojště svém, lid selský z blízka i z daleka, v domnění že půjde nyní na pány, hrnul se k nim v takovém počtu, až uvodil je samy v rozpaky; bylo prý obávati se, aby při takovém hnutí národ celý neoctnul se náhle zase v bojích a pohromách, jako za časů Žižkových. Pan Šternberk, opuštěn byv od větší části svých pomocníkův, marně zasazoval se o mírné narovnání, ale když ho neuposlechli, a dobyvatelé chystali se k valném útoku, obležení dne 10. listopadu vzdali se na milost a nemilost.

Petru Sudovi bylo se mezi tím podařilo v noci utéci se sedmi tovaryši z tvrze; z jatých zemanův propuštěn

svobodu, kteří nebyli známi co
měst, a uvězněno jich jen 16
Klatovech, mezi nimi matka,
i dítky Sudovy. Mezi tím po-
d krále k oběma stranám přišlé
další vedení války. Na tvrzi na-
saní a zboží poskytla městům do-
o důkazu viny Sudovy a úkla-
i nim strojených. Janovice jsou
pohořeny, příkopy jejich zasy-
vojsko Pražské vrátilo se dne
adu zase domů.

6. ledna 1521 měla pak města
zd v Praze, v němž vedle pana
ha z Pernštejna účastnili
jiní páni a rytíři. Tu jest na
áno králi velmi důtklivě o po-
y přijeda do země bez meškání
ní nový pořádek věcí, jehožto
kem omlouváno vše, co posléze
bylo mimořádného. Zemané jatí
h dobytých, shledáni ve vině co
kářcové, odsouzeni jsou k smrti
ení katem dne 11. ledna, v počtu
ob; nejznamenitější mezi nimi,
Bechyně z Lažan, zeť paní
ců, jda na popraviště poskakoval
zpíval. Jeden však z jatých, ze-
ouský a odpovědník pánů Viden-
a jehožto chycení této již do dvou
ých naložili byli bez prospěchu,
čně na Janovicích byl postižen,
dále na živě a popraven teprv
cí března.

---

ed soudem. Zemská hotovost. Ivlk vkládá se mezi šlechtu a mě-lovské sňatky. Vojna s Turkem.

1521 leden — říjen.

Suda i ostatní zemané, jimž
a jiná města byli tvrze pobořili,
odporu ve většině stavů šlechti-
činili žalobu na ně, že nad nimi
veřejné násilí. Pan Bořita za
nou obeslal všecky nejvyšší úřed-
soudce zemské na hrad Pražský
. února, a městům poručil před
ti, aby se ospravedlnili. Také od
šlo městům psaní otevřeně, z ná-
na Lva, s nemilostí a hněvem,
dali popraviti vězně, jemu se ne-
še.

né však a města poslali pánům
tiskem uveřejnili manifest,
ověděli na žaloby proti nim zdvi-
žené obšírně, odkrývajíce všecky Sudovy i tovaryšův a pomocníkův jeho nešlechetnosti, kteří prý „statky naše na svobodných královských silnicích brali, a majíc z toho kratochvíli a posměch okolo měst objížděli, zda by koho pobiti neb obloupiti mohli, jiní pak ty loupežníky, vrahy a zloděje na svá obydlí přijímali, jim rady dávali, koňmi, penězi, slouhami svými je zakládali. Takové královské komory zloději a jich pomocníci, též jiní výtržní lidé netoliko této ale i jiných okolních zemí, přechovávání jsou na Janovicích i s tím, co naších statkův bývalo pobráno, a ukladové, o kterých Suda dobře věděl, odtud jsou šikovali. Králové JMt mnohá psaní, poselství, žádosti o té věci jsou vzkládali a komu náleželo poroučeli, i my v obecních sněmích za též jsme prosili: však proto ani po jejich napomenutí ani po našich žádostech není obmýšleno žádné opatření od práva, ježto by se stavu našemu hoditi mohlo; až naposledy před Král. Mtí i před obecními sněmy učinili jsme tu zjevnou opověď, že sebe sami již opustiti moci nebudeme. A poněvadž odpovědníci naši odpovídali nám i za své pomocníky, Suda pak byl jejich pomocníkem zjevným, my dle starobylého a spravedlivého řádu se zachovati a k němu i k jeho statku hned sáhnouti jsme měli, neb proti tomu, kdo podle cti ctně nečiní, cti své ohražovati není žádná povinnost. Máme tu víru, a za jistou věc jest u nás, že VMt, páni a rytířstvo, máte spolu s námi větší žádost obecného dobrého a cti království tohoto i svornosti všech stavův, nežli abyste zbytečně litovati chtěli spravedlivé příhody několika výtržných osob, při čemž teprv jistá i pravá škoda králi, království a stavům státi by se mohla i musila."

Nicméně o suchých dnech postních (20. února) Albrecht Rendl, který musiv opustiti úřad svůj podkomořský stal se byl opět pouhým řečníkem u soudu zemského, prováděl u téhož soudu žalobu na Klatovské, kterak s jinými městy připravili Petra Suda o statek, proti řádu prý a právu, bez jeho viny. Ale proti němu povstal jiný, neméně známý řečník, mistr Jan Pašek z Vratu, který mu vytýkal, že se všem třem stavům zle zachoval a nade všemi zradil, a tedy že by ani před žádným právem mluviti neměl. I počali se oba hádati, a pře sama přenešena jest na pole pouhých osobností, až oba řečníkové od úřadu musili okřik-

nuti býti. Tím způsobem arcíť nebylo ničeho vyřízeno.

Po navrácení se pana Lva do Čech sešel se veliký počet panstva i rytířstva na hrad Pražský (19. března) ku poradě, co počíti na pokoření měst a na potrestání pýchu nad Petrem Sudou a jinými zemany dokázaného. Následkem porad těch nařizoval pan Lev po všech krajích veřejnou hotovost, napomínaje, aby tenkráte všickni lépe dbali hlasu jeho a povinností svých, nežli potud se bylo stávalo. Potom pohánění Klatovských i Táborských, aby o suché dni letniční (22. května) stáli před ním a úřadem jeho na hradě Pražském, a zodpovídali se ze všeho, co jim Petr Suda a jiní urození lidé za vinu klásti budou.

Ale mezi tím se byla stala proměna ve smýšlení krále Ludvíka, a to působením jeho strýce Sigmunda krále Polského a známého nám rytíře Procka Malého z Cetně, který po smrti Vladislavově přijal byl službu u jeho bratra Sigmunda, i knížete Karla Minsterberského, co přímluvčích za města. I poslal král Ludvík již 4. května z Budína do Čech rozkazy přísné, aby všichni soudové a všecka vedení práva zastavena i odložena byla až do sv. Jeronyma (30. září), z příčiny, že na tento čas více ke mnoho těžším různicem v tomto království, nežli k jakému upokojení skrze takové soudy mohlo by přijíti, dokavadž bychom my v takovou věc sami nahlédnouti neráčili." Pražanům pak psal král, kterak, seznav jak rozličné jejich obtížení, tak i věrnost a poddanost prokázanou otci jeho, slibuje opatřiti je při svém do Čech příjezdu dle spravedlnosti jejich. Při tom domáhal se ochotné pomoci proti Turkům, s nimiž mu válka nastávala. „Ukažte se", pravil, „nad jiné hotovi býti ku pomoci a k ochraně osoby naší, tak aby nám bez meškání lidem jízdním i pěšími pomoc učiněna byla. Také věříme, že to skutečně před se vezmete a při všem stavu městském zjednáte, aby do příjezdu našeho do toho království pokoj byl zachován, a všecky věci různičné aby na dobré míře stály, a na nás o vše aby přestáno bylo, což my s pomocí boží dobře srovnáme a na dobrém konci s poctivostí postavíme."

Konečně jim oznamoval král, že přijal k sobě manželku svou královnu Marii, sestru císaře Karla V., a nyní že musí táhnouti do pole proti Turkům, jehož roku v měsíci květnu slavena v také svatba kněžny Anny, sestry le Ludvíka, s arcikníže tem Rakous Ferdinandem, bratrem císa

Skutečně nastávalo Uhrům nebez ství od nového císaře Tureckého mana I., jednoho z nejbojovněj nejdravějších sultánův, který sebra hutně vosko táhl s ním v únor Balkán k Dunaji. Poněvadž pro z netečnost, částečně i zlou vůli Uhr bylo se nadíti, že by země sama mohla odolati veliké síle nepřátels prošoval se Ludvík úsilně pomoc sedních i vzdálenějších knížat ki ských, mezi tím pak, ač nerad vzd se od nevěsty, vytáhl přece osob pole, aby příkladem svým povzbud rod za sebou. I meškal delší čas v městě Moháči, které později stalo osudným, vždy očekávaje větší poč jovníkův k sobě, aby čeliti mohl Tu kteří dobyvše dvou znamenitých pev Šabce a Bělehradu, plenili S nynější Banát. Kromě palatina Š na Báthoryho neuposlechl žád předních magnátův a prelátův roka ho, a proti králově vůli nalezal v Sedmihradský vždy nějaké záminky spojiti s ním vojenských sil svých, ziny též nebylo veliké naděje na vyd pomoc. Němci, k nimž král Ludví vypravil poselství na říšský sně Vurmusu, zaměstnáni byli jiným rostmi od té doby po povstal Lute svými novotami, než aby kázá kákoliv o Turcích, sevšedněla ode d byla je rozehřáti mohla. Král Pol Sigmund měl na ten čas s Mosk a Tatary příliš těžké boje, než ab novci poskytnouti mohl podstatné p ci. Arcikníže Ferdinand slíbi slati 3000 pěších do Uher, ale ne přišli-li skutečně. Papež Lev X. tak odepřel žádané subsidie, Benátč povolili něco, když již bylo pozdě. Sn český, držaný v první polovici m září, povolil sice značnou pomoc, i vy veno bylo četné vojsko z Čech do U avšak ani tam nedošlo, neboť ještě cestě obdrželo zprávu, že Soliman, kojiv se dobytím předních podunajsk pevností, mimo všecko nadání vrátil s vojskem svým domů a zprostil tak Uhry spravedlivého se obávání kra nepřátelského vpádu.

...áhání se různic náboženských. Výtrž-...sti Pražské o svátku Jana Husi. Pan Vilém z Pernšteina †.

1520 prosinec — 1521 červenec.

Vedle všech příběhů tuto vypravova-...ch hnutí náboženské, nastalé ...d dvěma léty, vzrůstalo čím dále u ...ší život a sílu, což starý letopisec věrně ...estranně líčí takto: „Divně se míchalo ...zi všemi stavy, jak světskými tak i ...zi kněžími podobojími, že se jedni od ...hých oddělovali, divné podstrky sobě ...ili, proti sobě kázali, co jedni chválili, ...druzí haněli a zase naopak, jedni dru-... kaceřovali a pikhartovali, jedni co ...vé bývalo proměňovali a druzí mnohé ...ci vymýšleli. A z takového roztrhání a ...svornosti kněžstva množství zlého ...rostlo, i vypovídání některých dobrých ...šťanův; neb byl lid rozdvojený při svém ...boženství, jedni chválíce a oblibujíce u-...ní doktora Martina Lutera a pobožnost ...tra Matěje, jiní pak proti tomu kázali, ...y to bylo přetrženo, že se již slovo boží ...že v hospodách a ledakdes v denních ...ukovnách. Lidé mezi sebou o to se va-..., častokrát i bili bez lítosti; také listy ... se psali a tiskli, písně o sobě skládali. ...k z fary Týnské v Praze vypovězen ...t kněz Václav bakalář, nástupce ...na Padušky, znelíbiv se osadníkům, že ...n nechtěl vystavovati velebnou svátost; ...hodíval potom kázat do far jiných.

Naproti tomu učení Luterovo valně ...šířilo mezi Pražany, dílem pro lákavost ...voty, dílem pro příbuznost svou s u-...kvismem, an Luter sám se neostý-...al nazývati se husitou a podbojím, což ...lišníkům tak lichotilo, že veliká jich ...t k němu přilnula. Roku pak 1521 přišel ...něho do Čech učený mistr Tomáš ...ünzer, bývalý mnich, nejprv do Žatce ...odtud do Prahy. „Ten rozdával tělo a ...ev boží pod obojí spůsobou lidu obec-...mu. V Praze pak v kostele Týnském ...zal slovo boží německy, v Betlemě u ...žího těla latinsky. Byl to pověstný poz-...ji původce sekty novokřtěncův, a po-...hud i selské války v Němcích; neb ...ři německé reformaci, puzením přírody ...mé, objevila se hned s počátku tatáž ...manitost myšlének a zjevův přemrště-...ch, kterou nám v Čechách o sto let ...ve pozorovati bylo.

V dubnu téhož roku učiněno na obec-...m sněmu v Praze „zůstání a svolení obojí spůsobou za administratorství Václava Šišmánka, spis pamětihodný, zvláště proto, že stanovil a určoval hlavní známky a pravidla víry, kterými vyznání kališnické dělilo se od vyznání jak českých bratří tak i protestantův německých. Hlavní tu důklad se nese k šetření veškeré svaté církevní tradice vedle písem svatých; autorita „řádův a zvyklostí chvalitebných církve svaté“ jest tu rozhodně hájena; nápodobně také sedmery svátosti, klekání před svátostí oltářní a t. d. Jeden článek těchto statut zní doslovně takto: Žádný písma svatého k svému smyslu všetečně aby nepotahoval aneb vykládal, ale podle svatých učitelův od obecné církve svaté přijatých a podle smyslu ducha svatého a řádu starobylého, aby vyrozumíval, učil a vyznával; pakliby se kdo vytrhl, aby přišel k napravení úřadem duchovním, a nechtěl-li by opraviti, aby trestán byl bez překážky. Proti orodování svatých, proti modlitbám za mrtvé, proti panně Marii a kompaktatům žádný slovy všetečnými aby nepovstával ani kázal a t. d. O papeži a hierarchii Římské v zápisu o tom úplně se mlčí.

Ale všeobecná roznícenost duchů v ohledu náboženském byla již vzrostla v takové míře, že učinila si průchod valnou demonstrací lidu Pražského tu neděli po památce mistra Jana Husi (7. července). Schylovaloť se patrně k nějakému prudkému výbuchu veřejné rozčilenosti, pročež úřadové, bojíce se nějaké pohromy na kláštery, dali byli toho dne zavříti všecky brány městské, i na mostě, i na Malé Straně; však velicí houfové, vdírajíce se do klášterův u sv. Jakuba a sv. Klimenta i u Matky boží Sněžné, zpívali tam písně husitské zapovězené a potřískali tam všecky obrazy a sochy svatých.

Toho roku zemřel muž znamenitý, který nad jiné mocně působil v dějinách vlasti své; byl to pan Vilém z Pernšteina, jenž povolán byl z tohoto světa u vysokém stáří asi 85 let na Pardubicích dne 8. dubna. Výtečný tento muž a vlastenec, o němž na svém místě podali jsme širší zprávu, zachoval sobě neobyčejnou čilost a jasnost ducha až do konce vzorného svého živobytí.

Žádost králova příjezdu do Čech a obnovení zeměsprávy. Nechuť mezi Uhry a Čechy. Královna Marie.

1521 prosinec.

V národě Českém opanovalo za posledních let vůbec přesvědčení, že veřejné záležitosti jeho jdou směrem nepravým a zhoubným, že vladařové zeměstí, spustivše s očí obecné dobré, obracejí zřetel svůj více ke kořistem soukromým, tak že bylo se obávati, aby koráb státní co nevidět nevrazil na úskalí téměř nevyhnutelné. Hlavní příčina toho politování hodného stavu byla trvající nepřítomnost panovníkova v Čechách a kleslá následkem toho moc královská, kterouž nově pozvednouti marně se byl snažil vlastenecký kníže Bartoloměj. I byla jediná žádost všech lidí s vlastí dobře smýšlejících, aby král, jakkoli mladý a nezkušený, s věrnými pomocníky a rádci přijeda do Čech, jako někdy Kristus pán do chrámu Jerusalemského, vyhnal z úřadův a soudův zemských ošemetníky, kteří ze svatyně spravedlnosti činili peleš lotrovskou.

Za hlavního vinníka naznačoval veřejný hlas nejvyššího purkrabí Pražského, pana Zdeňka Lva z Rožmitála a na Blatné, jenž zejmena ode smlouvy Svatojakubské r. 1508 provozoval v zemi moc svrchovanou na místě králově. Nebyl on muž bezduchý a nevzdělaný (ač kromě českého nerozuměl jinému jazyku), ani právě zlovolný, ano měl do sebe mnohé vzácné vlastnosti: vkládaje se mocí úřadu svého do záležitostí nesčíslných nevykračoval nikdy z mezí a forem zákonem předepsaných, a naproti zájmům zahraničným nepřestával zasazovati se o práva i svobody království Českého. Ale když octla se v rukou jeho moc vrchní, neodolal pokušení, aby neprohlédal ku prospěchu svému, přátel svých a stavu svého více než k obecnému blahu. Byl pak jako jedna duše s panem Petrem z Rosenberka, který vynikal nad něj učeností a politickým rozhledem, ale nikoli čistotou mravní povahy, a bez jeho rady a schválení nepodnikal ničeho. Oba páni otočili se v úřadech a soudech zemských osobami které více hleděly zachovati se jim nežli králi a zemi, a dospěli brzy v umění vyhovovati slovům sice a formám ale nikoli duchu a skutkům spravedlnosti. Proto, když při věí dobré vůli sněmu a stavův některých, při častém a hojném svolávání berní, neubý hův královských, ani zmatků v zemi, bylo snadněji seznávat viny, nežli odkryti a potrest

Poslední sněm, který poč ce 1521, obíral se téměř jen spůsobem, uvésti konečně kr do země. K tomu konci pov berni na chování v Praze manželů a jejich dvoru, a zvol osobách z každého stavu, aby vém roce do Budína ku krá a přivedly je do Čech. Ve vš pak měly dne 20. ledna příští se sjezdy a voleny býti osob z každého stavu, ježto měly vyjeti spolu k uvítání krále a pomezí; pak formulována kterouž král na témž pomezí zati se měl. Potom učiněna n tření v ohledu Slezska, do j tostí nepřestávali Uhří plésti ho oprávnění.

Z příčiny té, že Uhří od Matiáše, proti všem smlouvám ním, při každé příležitosti os bě právo k zemím koruny Č vala ustavičná nechuť mezi ni rozmnožována ještě jinými ok hlavně odporem jejich proti kr do Čech. A přece bylo vůbec Uhří sami neměli lásky k Lud vládě jeho — hlavně působe panování chtivého Zápolského překážky v cestu kladli, zamí novitě všecku pomoc sousedův kům, jaké se králi ustavičně jakkoli nemohli zapírati, že vš liko silami nemohou tomu odol ková byla jejich pýcha, že neta kterak by raději podrobili se nežli by nějaké pomoci z Němec požívati a ji snášeti měli. Ba po ně vojsko české jim na pomoc ani do země nepustili spůsobem když návratem sultanovým do s okamžité nebezpečenství bylo m divu tedy, že u národu Českého veliká zanevřelost na Uhry, k nehleděno ukrývati.

Poněkud zdály se věci v U lepší stránku klonití, když kr Marie zavítala do země a vána jest v Stolním B dě, při které příležitosti také dal se korunovati podruhé, a ne vil svou přísahu zemi, nýbrž i ode všech přijal novou přísahu

enství. Ale okamžité nadšení vla-
ě nemělo trvání, daně ochotně před
ném svolené buďto zůstaly jenom
íře, anebo se rozplývaly opět v
erničích, dobří utichli a pletichář
svou hru zase; stálého v tehdej-
ších nevyskytovalo se nic, nežli
čelná hraběte Zápolského
panování.

V příjezd do Čech. Jeho rádcové cizozemští.

1522 leden — březen.

vě ze sněmu českého do Budína
dávali 24. ledna 1522 zprávu, že
něm mluvení a vyjednávání s krá-
lovnou a pány uherskými dána
ečná odpověď, že král umínil
setí nebo patnáctí dnech
vití se na cestu do Čech, k
rý nachýlil se „z nemalého a pil-
činění královny Její Milosti“, žá-
doufaje, že Čechové ho v ní
neopustí. Vydal se však te-
dňnora na cestu, maje v úmyslu
e za dva měsíce zase do Uher.
všecky kroky jeho řízeny byly
ed sultánem Solimanem, který či-
rné přípravy k válce. Nemoha
hnati na Uhry, hledal pomoci nej-
korunně České a u knížat říš-
Z Holíče psal král Ludvík
řezna do Čech, klada valný sněm
ke dni 16. března, aby na něm
bylo o věci potřebné království
o korunování královské a pomoc
rkům.
ravě složiv přísahu porovnal král
t různice mezi stavy vzniklých,
jen jedna nesnáz, o volení vyš-
ních úřadů zemských, kterou při ná-
dám ukliditi moci doufal. Hnul
a uvítán jest na pomezí
n dne 22. března od pánů Lva
icha z Pernštejna v čele
škerého panstva i hojného počtu
českého, též Pražanův i jiných
ozdobně připravených, v širém
jíž stavové, aby tu na pomezí
hned první přísahu (na posled-
ní formulovanou), čemuž on o-
ravě, že jakožto král dědičný
nen přísahati než v Praze. Sta-
evše důvody jeho spokojili se.
kém Brodě pobyl asi den. U Čá-
slavi se mu vyhrnul vstříc veliký dav
lidu, nejvíce zaměstnaného při horách, v
němž málo kdo byl bez zbraně; neb kdo
neměl brnění a přilbice, nosil se s pa-
vezou, puškou neb kopím. Ozdobněji ví-
tán byl v Kutné Hoře samé, kdežto po-
byl dva dni. Odtud když ku Praze blížil
se (28. března), téměř míli před městem
valný houf jízdných v čisté zbrani vyšel
mu v ústrety. Před městem představil se
mu nejprv zástup Židův v posvát-
ných svých závojích, pějíce náboženské pís-
ně, a kladouce před ním desky záko-
na božího s prosbou velikou, aby se
jich prstem svým dotknouti ráčil; když
pak dotknul se jich, ne prstem ale bičíkem
svým jezdeckým, prosili opět o bičík ten
na památku, sto dukátů prý zaň složiti
se nabízejíce. V Praze po všech ulicích a
náměstích, kudy táhl průvod královský,
od městských bran až po most stáli ve
dvou řadách nepřetržitých oděnci ve
zbrani, řemesla všecka pod svými ko-
rouhvemi, rozléhaly se zvuky trub vese-
lých, a diváctvem přeplněny prostory vše-
chny; paní měšťky zvláště na to vybrané
vítali krále i královnu klaněním se i po-
dáváním rukou. O duchovenstvu podobo-
jím nečiní se mezi vítajícími zmínka;
když ale blížil se král ke hradu, preláti
hradští s žákovstvem svým neopominuli
prositi jeho, aby především postaral se
o brzké vyhlazení kacířství v Čechách.

S králem přijeli také přední jeho cizo-
zemští rádcové, markrabě Jiří, On-
dřej z Burku a biskup Ladislav
Salkan. Největšího vlivu požíval
markrabě Jiří Braniborsko-
Barutský, králův sestřenec, jehož Vla-
dislav poslední vůlí svou byl jemu za pě-
stouna ustanovil. Kníže ten staral se více
o hostiny, divadla, turnaje, hry a tance,
nežli o vážné studie, a libůstkami tako-
vými navnadil ducha Ludvíkova tak, že
těžším poradám a péčem panovnickým
příliš rád se vyhýbal. Mimo to byl již na
dvoře Vladislavově jedním z předních
lovcův na veliká knížectví a panství, lé-
nem ku koruně České příslušná, číhaje,
kudy by je buďto výprosami, buď smlou-
vami dědičnými mohl k sobě přivésti;
zvláště o knížectví Hlohovské pokoušel se
nejednou, nabízeje se učiniti přísahu ko-
runě Uherské, jen aby od uherských pá-
nův žádostem svým získal podporu. Když
nyní přijel do Čech, byla mezi prvními
jeho péčemi výplata kraje Chebského, co
říšské zástavy od koruny České, an bez-

pochyby chtěli připojiti jej k zemím svým dědičným, ale Chebští sami protivili se úmyslům jeho. O panu Ondřeji z Burku kterého již císař Maximilian poručil byl do tajné rady Ludvíkovi, není nám vědomo nic zlého. Třetí z rad královych, nejvyšší kancléř uherský Ladislav Salkan, na ten čas biskup Vácovský, pocházeje z rodičův chudých, vynikal zdařilostí ducha více nežli ušlechtilostí a pevností mravní povahy, a byl vykřičený lakomec. Brzo nabyl rozhodného působení ve věcech jak uherských tak i českých, a zdá se, že v této době upřímně pracoval v prospěch králův. Byl však příliš Uhrem, nežli aby v otázkách sporných nestranil proti Čechům. I ostatní méně důležití cizinci na dvoře Ludvíkově měli tu vadu do sebe, že neznajíce poměrů českých a jsouce nad to naplněni obyčejnými předsudky o kacířích, neuměli dlouho uhodnouti zmatkův českých příčiny, aniž nalézti cest, kudy by napraveny býti mohly.

Kterak král a stavové nemohli se shodnouti. Přísaha královská.

1522 březen — květen.

Neshoda náhledův krále Ludvíka i jeho rad cizozemských s náhledy stavův českých o vzájemných poměrech právních objevila se hned při počatém dne 31. března jednání, kterak měl král uveden býti v plné požívání své moci svrchované. Spor byl hlavně o dvojí věc: předně většina stavů českých popírala králi právo k jmenování kancléře českého (kteryžto úřad byl on udělil Jindřichovi Švihovskému z Risenberka), bez potázání se s nejvyššími úředníky a soudci zemskými, a tím samým neuznávali platnost akt vydávaných z kanceláře české; zadruhé nemohly se obě strany shodnouti o přísahu královskou.

Spor první, jakožto pouze formální, při němž však nicméně jednalo se o důležitý princip ústavní, urovnán jest svým časem bez veliких obtíží svolením stavů ku kancléři králem jmenovanému; ale mnohem těžší bylo rozřešení druhé otázky. Přísaha, kterou Ludvík povinen byl učiniti zemi, měla dle zdání stavův českých úplně srovnávati se s obsahem rezersu, od krále Vladislava při korunování jeho syna r. 1509 daného, a dle toho měl král zavázati se k zachování a provedení paktat, k uvedení arcibiskupa do dle smyslu jejich, a k jiným povinn Ludvík a jeho radové zpouzeli se tomu vší mocí, neboť raději byli by li, aby král zavázal se ku potlače cířství v Čechách. Byla o to velmi jednání, a poněvadž sněm od král lany nebyl jemu v té otázce po rozpuštěn jest a povolen nový ke dn tosti (2. května).

Neshoda tato mezi králem a sta byla takové vážnosti, že i Sigm Polský napomínal Ludvíka, aby nil se o urovnání a nedal z ní nesnázím větším. Zatím nový sn Svátostí ukázal se skutečně povol nežli předešlý. Panu Lvovi a jeho lům arciť nemnoho záleželo na kompaktat a uvedení arcibiskupa nich, tím více ale na tom, aby se výslovně zavázal ke splnění vše pisů Vladislavových. Takový však zek zdál se králi a rádcům jeho t vážlivějším býti, ana šla řeč, že slední době Vladislavově, ba i po jeho, vydán byl nejeden zápis be vědomí a vůle.

Po mnohých a tuhých hádkách no konečně s obou stran, aby vyn se v přísaze zmínka jak o kompak i arcibiskupu, tak také o Vladisla zápisech, a dne 9. května král pod nou, odín v zlatohlav v kapli sv. V na hradě Pražském složil přísahu, k nejvyšší purkrabí pan Lev u pří sti stavův předříkal jemu v tato „Přísaháme Pánu Bohu, Matce všem svatým, na tomto svatém čt pány, rytířstvo i vládyky, Pražany sta i všecku obec království Č chceme a máme při jejich řádech, p a privilegiích, výsadách, svobodách vedlivostech, i v starých dobrých tebných obyčejích zachovati a od ství tohoto Českého nic neodcizova je raději podle možnosti naší roz a množiti, i všecko činiti, což jest brému a poctivému tohoto králov ského. Tak nám Pán Bůh pom všickni svatí!" (Tato formule královské, vložena byvši potom do zemského, sloužila za vzor a uk všem králům Českým při korunov do třicitileté války.) Stavové hned všichni rukou dáním slibovali krá víkovi věrnost a poslušenství. M zápisem zvláštním do desk zemsk

přiznal se král jak ke všem pa-
ským povinnostem svým, tak i ke
m po Vladislavovi pozůstalým;
ní komise rozeznávati měla pravdu
ravdu při nich.
ále až posud velice byla zaměstná-
hrozící válka turecká, ku kte-
ledal sobě spojenců mezi všemi
ly, a skutečně také od nich mnohé
obdržel. Když ale potom čím dále
atrněji se ukazovalo, že Soliman ve-
přípravami tohoto roku nesměřo-
roti Uhersku, nýbrž proti ostro-
Rhodu, náležejícímu rytířům
nitům, ochabovala více a více
válečná ve křesťanstvu, i u krále
ka horlivost a prospěch k navrácení
Uher.

---

ování královny Marie. Dvůr královský v Praze.

1522 květen — červen.

ní činil král veliké přípravy ku ko-
vání manželky své, kteréž
se díti se všemožnou slávou a oká-
dne 29. května. Sjelo se k tomu
vznešených hostů od něho pozva-
mezi nimiž byli jmenovitě: Jiří
da Saský a Fridrich kníže
lický, oba po matkách vnukové
krále Jiřího Albrecht veliký
r Pruský, markrabě Jiřího bratr,
Karel Minsterberský, bě-
biskupové a preláti, nemluvíce o
kteří z jiných příčin byli přítomni,
vyslancové republiky Benátské atd.
radost královu zmařena jest hád-
ovstalou mezi stavy, kdo blíže při
královně jíti, kdo před nimi koru-
oč, žezlo, zlaté jablko atd. nésti mě-
ský stav, a zvláště páni pod jednou,
to vše výhradně k sobě, na úkor
ojím a rytířstvu, a když před králem
teříce po několik dní smluviti se
li, rozhněvav se král odročil den
ování a všecky již učiněné přípravy
nu odkliditi dal. Konečně vyřízena
v ten způsob, že král odňal nešení
dv šlechticům vesměs, a jich sám
ně podle královny do kostela sv.
nesl, v pravé ruce žezlo, v levé ja-
královna dva zlaté bochníčky chle-
od nimi pak meč nesl Jiří mark-
Braniborský. Po korunování,
něm od Stanislava biskupa Olomuckého u přítomnosti jiných biskupův, pasoval král na rytířství drahně osob, a mezi nimi oba náčelníky Pražské, Paška i Hlavsu.

Viděti z našeho vypravování, jak neutěšené byly osobní poměry mezi králem a předními stavy českými; živobytí pak, jaké vedl dvůr královský v Praze, duch i úmysly, jaké jevily se v radě králově, nemohly mu získati mnoho soucitu a přízně. Dle návodu markraběho Jiřího mladý král a královna nestarali se o nic, než kterak by nejlépe mohli požívati rozkoší a lahod vezdejšího života; turnaje a kolby, tance a hry, divadla, hudby a všeliké kratochvíle byly na denním pořádku; marnotratnosti a hýření, pokud stačily peníze i úvěrek, nebylo míry ani konce. Když konečně král, ještě za trvání sněmu, dne 13. června přišel poprvé zasednout osobně v nejvyšším soudu zemském, pan Lev, uchopiv se té příležitosti, jako druhdy Kunrát opat Zbraslavský Václavu III., řečí dlouhou a dojímavou představoval jemu, že takovými spůsoby a obyčeji, ani radami cizinců nevzdělá sobě království Českého ani Uherského. Přítomní obdivovali se řečníku i velebili jej, král mlčel.

Zmatky slezské. Albrecht Rendl †.

1522 červen — září.

Přes všecky stížnosti na to od Čechů vedené kancelář uherská nepřestávala potahovati zemí Slezských do svého područí, v čemž jí netoliko vrchní hejtman, starý Kazimír kníže Těšínský a náměstek jeho Fridrich kníže Lehnický, ale i jiné některé autority zemské povolny byly. Čechové nemohli trpěti jednání takového, kteréž se dálo více podloudně než otevřeně, a spor z toho vzniklý dospěl zvláště v městě Svídnici v krisi krvavou, když rada toho města podvolovala se, obec ale postavila se na odpor nařízením uherským, týkajícím se opravení mince. Již při sněmu 2. prosince 1521, jak jsme na svém místě připomenuli, učiněna jistá opatření v té věci, a jmenovitě přijat pod ochranu českých stavův mincmistr Svídnický, který spolu s obcí přídržel se zákonův a rozkazův českých. V prošlém čase dospěl spor obce s radou tak daleko, že obec vyhnala z města všecky osoby radní, které držely při straně uherské.

Tu král Ludvík (20. června) poslal do Slezska markrabí Jiřího s plnomocenstvím, aby napravil tam porušený pořádek, což tento vykonal ve smyslu uherském. Povolav totiž k sobě do Vratislavi několik osob z obce Svídnické tři z nich dne 12. července dal stíti a ostatní vězením opatřiti, a na to pak 14. července mocí brannou položil se před město, chystaje se ho dobývati. K tomu když stavové čeští nemohli netěčně se dívati, vzplanutí války občanské zdálo se nevyhnutelným, a již Karel z Šumberka na Trutnově jménem Čechů táhl obleženým na pomoc.

Toho se uleknuv král Ludvík náhle odvolal markraběte od Svídnice, káral jej z unáhleného prolití krve, kázal propustiti Svídnické z vězení a konečně 5. srpna pohnal obě sporné strany před sebe k soudu na hrad Pražský ke dni 9. září, kterážto lhůta však jim později prodloužena byla.

Ale knížata Slezští na sjezdu svém ve Vratislavi 14. září odporovali tomu, aby souzeni byli mimo zemi Slezskou, odvolávajíce se k velikému privilegiu roku 1498 od krále Vladislava vymoženému. Z toho povstal důležitý právní spor mezi královstvím Českým a Slezáky o platnost onoho privilegia, kterýž rozřešen jest od krále Ludvíka majestátem, dne 18. září vydaným, v tento smysl: List onen od krále Vladislava, ku prosbám knížete Kazimíra Těšínského a Sigmunda Kurzbacha, svobodného pána z Trachenberka na svobody slezské vydaný, vyšel z kanceláře neupřímně a úkladně; král Vladislav bez vědomí svého byl v to uveden, že v něm svou rukou podepsati se ráčil, jakožto sám svými ústy se vyznal ve Vratislavi u přítomnosti některých knížat, a Sigmund Kurzbach seznal, že o nová obdarování v něm, jako že by hejtman v Slezích neměl bývati nežli některý z knížat Slezských, a že by Slezáci kromě Slez od krále svého souzeni býti nemohli, ani sám nejednal a neprosil, ani král že k nim nepovoloval; celý ten list že vydán v nepřítomnosti nejvyššího kancléře, ty doby Jana z Šelnberka, a bez vědomí, od jakéhosi Neudekera, písaře v kanceláři, kterýž pro tu i jiné nešlechetnosti a zrady potom na útěk se dal. A poněvadž takový list, kdyby měl svůj průchod míti, vztahoval by se k ujmě důstojenství královského i moci jeho, zavíral by cestu poddaným, kteříž by útočiště své ku králi bráti chtěli, a dotýkal by se vysoce svobod království Českého, při kterýchž koruna Česká zachována býti má; protož že ten list a potvrzení v něm dotčených obdarování nových král z moci své královské v Čechách mocí, ruší a v nic obracuje, aby na věčné časy neměly moci nižádné, a všecka dání, na základě jejich dříve neb později vyšlá, aby byla beze vší platnosti. Později (13. listopadu) všecky půtky Svídnické výnosem královým urovnány na ten spůsob, že vyhovělo se poněkud stranám oběma.

Téhož roku dne 9. září zemřel často připomínaný rytíř Albrecht Renál z Oušavy, který, nadán neobyčejnými dary ducha, sloužil byl po sobě všem stranám, žádně se nezavděčiv a ode všech trpké útržky snášev, a předce na proti všeobecné zkaženosti troufal si hrdě praviti o sobě: „Já choval se vždy poctivěji nežli vy všickni!“ Pohádka svého věku, dosavad nerozluštěná.

Ustavičné sněmování. Pamětní spis stavu městského. Král Sigmund Polský činí prostředníka mezi králem Ludvíkem a stavy českými.

1522 říjen — 1523 leden.

Roku 1522 odbýváno neméně nežli pět sněmů, na nichž hlavně, jak obyčejně jednalo se o splácení dluhů královských a povolení k tomu konci nové, dosti znamenité berně. K té strana pánů Lvova ochotně svolovala, ale stav městský a s ním strana Vojtěcha z Pernštejna ve šlechtě zdráhali se o berni jakkoli jednati dříve, než by stalo se dosti dávnému požadavku, aby celé zemi vročně na sněmu počet učiněn byl podrobný ze všech berní na královské dluhy svolených a přijatých, kam a jak obráceny byly. Naproti tomu pan Lev tím se vždy zastíral, že má od krále potřebné kvitance i absolutoria, protož že dalších počtů skládati není povinen. Tento spor vyvolal nejednu bouři na sněmích toho roku, usnesení však svého nedošel. Mezi tím zřídka marnotratnost královského dvoru již mnoho vyčerpala byla sumy svolené na v Praze chování; a když k novým hům nedostávalo se dosti úvěrku, královna záhy počali stěžovati si na zi, kterou v Čechách trpěti musí.

ravedlnění neochoty své ke svo-
rní podala města králi Ludvíko-
pamětní, v němžto líčila ob-
dy a nátisky, která snášeti mu-
ě let od stavů vyšších. Stěžovali
itě, kterak soud zemský nálezy
dy umenšovati usiloval práv a
ěstských; kterak šlechticové ne-
ům vkračují do živností jejich,
poddaným svým brání obraceti
eby své k městům královským.
omu ale pomáhají svým podda-
stům tak, že města královská,
z ochrany a zkracována v živ-
soužena ve právích, musí hy-
zámožností tak i počtem obyva-
vého. Poddaní prý pod jinými
a jejich panstvích „lépe se mají
hto, nežli my a na dědictví Va-
královské, jakožto krále a vrch-
a svého." Pravili, že by nebyli
ádné berni, kdyby král stížnosti
napravení chtěl přivésti; jinak
nemohli již stačiti, aby dáva-
statky pomáhali tomuto králov-
ivad nepoctivých, kterýchž neza-
iní, berouce to a k dobrému krá-
eh nic toho neobrátíce, aby pod
svých svobod v jich statky a
e uvozovali.

král dne 18. října, vypraviv ně-
b sobě oddaných z rady Pražské
svých měst, sliboval, že sejme
šecky obtížnosti, které mají jak
k soudu zemskému, tak i ještě
Sudu, a to beze vší jejich hanby
i, svolí-li k berni zároveň jiným
spolu pak žádal, aby mu co nej-
sláno bylo 3000 kop gr. čes. na
dvoru jeho v Praze, a sumu tu
y města z budoucí berně si po-

osledním sněmě toho roku o
eřině (25. listopadu) urovná-
konečně všecky nesnáze o berni,
lena králi pomoc vydat-
rání její ale odročeno ještě pro
okolnosti k roku budoucímu.
co do jiných neshod mezi králem
y nejenom se nemírnily, ale mno-
ývajíce den ode dne povážlivější
Byly to hlavně půtky mezi
šími úředníky králov-
ského s jedné, a mezi rada-
lovými z ciziny přišlý
uhé strany. Obě strany žalovali
osti Polskému králi Sig-
vi. Čechové stěžovali si na to,
kterak mladý král dává se všelijak navo-
diti k ujmě práv a svobod království Če-
ského; naproti tomu radové královi vini-
li pány české z neupřímného se
chování ku králi, neboť prý, vidouce
jej v radě ještě nedospělého, brání mu
vcházeti v potaz s radami cizozemskými,
sami pak ale vedou jej ku krokům a u-
stanovením, ježto mu jsou na škodu a
slouží k ujmě práv jeho. Tak prý po-
táhli všecku moc na sebe, a král
nepožívá prý ani panování ani důchodův
svých, an spěčují se klásti z nich účty;
poslušenství není prý žádného a dvůr trpí
nedostatek. Takový stav prý městům krá-
lovským vůbec i také některým pánům
jest proti mysli, jenž by rádi se přičinili
o proměnu, ale král prý řídí se posavad
většinou panstva a rytířstva. I co do po-
litiky zahraničné si stěžovali na stavy,
že by raději táhli na Uhry nežli na Turky,
a spolčovali se raději s králem Francouz-
ským proti říši Německé, nežli s touto
proti Turkům.

V odpovědi své na takové žaloby král
Sigmund snažil se přivésti obě strany
ke smíření a svornosti. Ludvíka napomí-
nal, aby nespoléhal se příliš na pomoc
knížat křesťanských, ale především hle-
děl získati si oddanost a lásku
svých vlastních poddaných, ta
že mu bude vždy pomocí a podporou nej-
spolehlivější; i radil k uzavření dalšího
příměří s Turky, aby mezi tím Ludvík
nabyl času k urovnání domácích různic
a nesnází. Pánům českým oznamoval, že
nepřestává raditi králi, aby ve věcech če-
ských užíval rady domácí raději než cizí;
jim pak nicméně kladl na srdce, aby ku
králi pánu svému poslušně se měli a po-
volni byli, jako v jiných jeho potřebách,
tak i co do pomoci proti Turkům. Spolu
poslal do Čech často jmenovaného sekre-
táře svého Procka Malého z Cet-
ně, jehož působení objevilo se brzo roz-
hodným spůsobem.

Obrat při dvoře. Změna nejvyšších úředníků zemských. Restaurace moci královské. Revise zřízení zemského. Obnovení rady Pražské. Narovnání s Petrem Sudou.

1523 leden — duben.

Až dosaváde byl král Ludvík pou-
hou loutkou v rukou pana Lva a jeho
strany, kteří provozovali vládu ve svůj

prospěch, ponechávajíce králi sotva stín nějaké moci, a mladý panovník neuměl se vyplésti ze sítí, jimiž byl od nich opleten. Ale najednou, jakoby nový statečný duch do něho byl vstoupil, jal se jeviti smýšlení z vůli samostatnou, odstoupiv na dobro od strany pánů Lvovy a přilnuv tím těsněji ke straně vlastenecké, která usilovala o navrácení pořádku v zemi a obnovení moci královské. Obrat ten oslaven jest skvostnou hostinou, jíž Pražané ustrojili králi a královně dne 18. ledna na radnici Staroměstské, a k níž pozváni byli také přední králové důvěrníci a dvořané. „Po obědě pak zalíbilo se králi na nádraží v šrancích kolbu a bonbu strojiti s svými dvořany; a králová z domu od Zlaté trouby té kratochvíli se dívala s pannami svými. A mnohým z stavu panského a rytířského bylo to velmi nelibě, že se byl král s královnou k Pražanům tak nachýlil."

Na nejbližší sněm, který měl počíti v den sv. Vincencia (22. ledna), král vlastnoručními listy zval jednotlivé stavy, i sešel se jich počet hojnější než jindy, většinou lidé straně pánů Lvově nezavázání a králi příznivi. Byv zahájen v nepřítomnosti nejvyššího purkrabí, kancléře i jiných některých úředníkův, kteří později teprv k němu se dostavili, ukazoval na sobě hned v prvních zasedáních jiného ducha, nežli vídati bylo na posledních sněmích, ovládaných úplně stranou pánů Lvovou; patrna byla náklonnost, vyhověti žádostem královým. Tu jsou odvolána i zrušena nepříznivá ustanovení předešlých sněmův, a všickni tři stavové usnesli se na tom, aby králi bez odkladu postoupeny byly jisté zámky a jisté důchody. S věřiteli královskými a jich rukojmími stalo se slušné narovnání, mnozí odřekli se požadavků svých dobrovolně, a sám pan z Pernštejna odpustil králi dluh 26.000 zlatých.

Potom jednáno o uklizení dosavadních nepořádkův při správě zemské, a tu vedeny řeči důtklivé i přísné, pan Lev pak, který se mezi tím ke sněmu byl dostavil, odmítal vášnivě od sebe naříknutí, že by on jimi vinen byl. Tu král propustil všecky nejvyšší úředníky zemské a dal desky zemské i dvorské, jakož i všecka registra soudní zapečetiti až do dalšího té věci opatření, čímž náhle zastavena v chodu svém veškerá vláda zemská. Na to sněm rozpuštěn jest, ale ohlášen hned zase nový na první neděli v postě, t. j. na den 22. února.

Na tomto druhém sněmě nově obsazení jsou úřadové zemští, a to osobami, které na to prý ani nemyslily, aniž o ně stály, ale požívaly co mužové neúhonné povahy nejlepší pověsti. Nejvyšším purkrabím učiněn Jan z Vartenberka na Dubě, a nejvyšším komorníkem Kunrát Krajíř z Krajku. Jediný v úřadě svém ponechán soudí dvorský Václav Košáteckýž z Kolovrat, stařec všeobecně vážený. Úřad nejvyššího hofmistra zůstal neobsazen v naději, že Vojtěch z Pernštejna, který dosavad odpíral, přece zase k němu nakloniti se dá. Noví ti úředníci byli z většího dílu kališníci, čemuž král arci byl nerad, ale ve zprávě králi Sigmundovi o tom dané omlouval se, že hodnějších nad ně mezi katolíky nalezti nemohl. Prozatím jej měl, jakož i úřad nejvyššího mincmistra, zastávati kníže Karel Minsterberský, který spolu jmenován od krále nejvyšším hejtmanem čili správcem království Českého v nepřítomnosti králově a na jeho místě. Všecka tato nařízení prohlášena jsou na sněmě dne 3. března. Kníže však nechtěl úřadu toho přijmouti nežli na jeden rok; i přisáhal králi ke všemu věrně sloužiti. V instrukci jemu dané poručelo se především hleděti k zachování čisté víry a k hájení církve Římské, pak aby ve všem pečoval o královské dobré, důchodův královských aby nedal mariti, ale přimnožoval dle možnosti, berně aby vybíral, zástavy ještě pozůstalé vyplácel, válečnou pomoc proti Turkům aby ustrojil a bděl nad zachováním pokoje v zemi.

Na sněmě tomto, jako na žádném předešlém, vyhověno jest žádostem královým v takové míře, že mu královská moc v plnosti jest navrácena. Za to král Ludvík ukázal se povolným v některých věcech straně té, jejíž pomocí tato restaurace jeho moci jest provedena, což hlavně přišlo ve prospěch stavu městskému.

Předně co se týkalo napravování práv, čili nynějšími slovy revise zřízení zemského, na které velice si stěžoval stav městský, že jest na ukrácení jeho práv, zvoleno od krále i ode všech tří stavův 42 osob, z každého stavu po 14, kterýmž dána moc, dle

uznání svého měniti ustanovení zemského zřízení, kteréž opravy měly pak ode všech přijaty býti a v platnost vejíti. Tato komise potom scházela se a pracovala, ale o výsledcích té činnosti žádná památka se nám nezachovala.

Druhá věc týkala se jednoty Starého a Nového měst Pražských, strany kteréž páni a rytířstvo velice přimlouvali se u krále, aby ji zrušil, Pražané zase u něho se ucházeli, aby ji zvláštním zápisem potvrdil. Král Ludvík neučinil ani jedno ani druhé, ale skutkem uznal tu jednotu na ten spůsob že 14. března sám osobně obnovil a sadil radu oběma městům jen jednu. Při tom obnovení mistr Pašek, jenž od roku 1518 byl primasem, propadl docela, i postaven Jan Hlavsa opět na první místo, což, jak uvidíme, důležité mělo následky.

Za třetí spůsobeno konečně narovnání s Petrem Sudou z Řenec, který, postoupiv králi statku svého Janovic a Veselé, obdržel náhradou za to královský statek Zdechovice právem zástavy.

Odjezd králův z Čech. Král Ludvík v Kutné Hoře a na Moravě. Veliké berně.

1523 březen — duben.

Pobyv král plný rok v Čechách a šťastně tam spořádav záležitosti veřejné i své vlastní musil konečně pomýšleti na návrat do svého království Uherského, jehož povážlivý stav již nutně vymáhal jeho přítomnost. Jak slavný však byl před rokem jeho příjezd, tak smutný byl 16. března odjezd jeho, který se dál v úplné tichosti, leda že někteří hospodští Pražští surovými křiky stíhali a zatýkali dvořany, kteří odjížděli nezaplativše dluhův svých.

V Kutné Hoře, kdež na své cestě se pozdržel, obnovil radu městskou, a vyslyšev od obce mrzké a hanebné žaloby na předešlou radu, dal je všecky sepsati a poručil tu věc knížeti Karlovi k náležitému opatření. Také ssadil mincmistra Tunkla a nejmenoval žádného nového, chtěje aby kníže Karel s novou radou tem úřad řídili.

Jakkoliv Uhři dolehali na krále, aby pospíšil sobě k nim, prodlel přece v Moravě několik neděl, hlavně pro nesnáze, které měl se stavy moravskými. Ti totiž nechtěli se dáti v žádné jednání s králem o žádosti jeho, pokud jim nepotvrdí všecka privilegia zemská, což stalo se teprv 9. dubna v Olomouci. V potvrzení tom rozřešena také otázka dlouho sporná mezi stavy o nejvyšších úřednících zemských, a to v ten smysl, že hejtmana, komorníka i sudího měl král jmenovati z obyvatelův markrabství Moravského stavu panského, přijma k sobě do rady osoby z pánův a z rytířstva té země, a ti úředníci že měli býti rodiči markrabství Moravského aneb království Českého, mající v markrabství statky pozemské.

Svolené minulého roku berně počaly se vybírati teprv po králově odjezdu na začátku dubna ve všech krajích. Bylyť nade všecky kdykoli před tím dávané hojnější a rozsáhlejší, a vybírání jich dálo se s neobyčejnou přísností. Nebylo stavu ani živnosti, nebylo statku ani jmění velikého neb malého, movitého neb nemovitého, ježto by z povinnosti ku poplatkům byly se vymknouti mohly; netoliko páni a rytíři, dědiníci, měšťané a sedláci, netoliko světské i řeholní duchovenstvo veškeré, netoliko kapitalisté a obchodníci, ale i každý čeledín, ovčák i pastucha, nádeník a úkolník museli přispívati dle jmění svého neb důchodův, a neměli-li žádných, tedy z hlavy své. A byly troje berně: jedna, nejhojnější, na splacení králových dluhův a vyplacení jeho zámkův, druhá na pomoc proti Turkům, třetí na chování dvora králova. Každý musil přiznati se „na svědomí a duši" co měl kde statkův a důchodův; kdo toho neučinil sám, tomu to učinili jiní, a všecka taková přiznání sepsána do velikých register v každém kraji, která nejvyšším berníkům do Prahy zasílána byla; vybírání berní samých trvati mělo po celý rok. Veliké sumy, které se tím spůsobem sešly, byly tenkráte vynakládány svědomitěji k účelům svým, tak že napotom stesky na zlé hospodaření zemských úředníků, které již po tolik let byly zobecněly, větším dílem umlkly, a království statkové s většího dílu spravování jsou zase přímo k ruce králově.

Kterak se učení Luterovo v německých městech šířilo. Pavel Sperat v Jihlavě.

1522—1523.

Po celý ten čas rostl ve městech německých jak v Čechách a na Moravě, tak

i v ostatních zemích koruny, počet stoupenců Luterových, neboť obyvatelé jejich nyní s ochotou přihlašovali se k témuž učení hlásaném od kazatelů německých, proti němuž dříve, když je hlásili Čechové, zpírali se co proti kacířství.

Jmenovitě v Jihlavě byl se roku 1522 objevil důvěrný přítel a přívrženec Luterův Pavel Sperat, bývalý kanovník Augšpurský a Vircpurský, který přistoupiv k novému učení oženil se a s manželkou svou, již vydával za sestru, po světě jezdil a kázal. Vypuzen z Vídně a z Budína dostal se do Jihlavy, kdež v krátkém čase mezi tamějšími obyvateli německými získal hojných stoupenců. Aby tím spíše i radu a bohatší měšťany sobě naklonil, propůjčil co falckrabě císařský (comes palatinus) dle moci sobě dané předním sousedům Jihlavským titule a listy erbovní, jako Lukášovi Leupoldovi, Janovi Pauspertlovi a jiným, načež jmenován jest od rady městským kazatelem v hlavním chrámě tamtéž. Proti tomu strana katolická vedla stížnost u krále, který z Prahy nařídil Olomouckému biskupu Stanislavovi Thurzovi, aby se v tu věc vložil, Sperata zatknouti dal a prodávání knih evangelických na Moravě zastavil. Rada Jihlavská však spěčovala se uposlechnouti vyšlého k ní za tou příčinou nařízení biskupova a vznesla věc tu na stavy zemské; ale biskup vymohl toho, že král Jihlavským pod ztrátou všech privilegií rozkázal, aby ke dni sv. Lucie (13. prosince) 1522 Sperata k slyšení do Olomúce postavili. Než i toto nařízení zůstalo bez účinku, tak že král nucena se viděl potřetí Jihlavským důtklivě poručiti, aby Sperata z města vybyli. Teprv nyní odebral se Sperat z Jihlavi na venek, zdržoval se v Třebíči a v tamním okolí a hlásal tam též nové učení evangelické. Konečně zatknut jest v Bíteši a zavezen do Olomúce, kdež 16. dubna 1523 do věže jest uvržen a tam delší čas u vazbě držán, posléze pak od duchovního soudu (jehož členem byl také Jan Skála Dúbravský, později slavný biskup Olomúcký a pod jmenem Dubravius latinský dějepisec svého věku, tehdáž sekretář biskupský) co kacíř k smrti na hranici odsouzen. Že se však přední utrakvističtí páni moravští, hejtman zemský Arkleb z Boskovic, Jan z Kunstatu, Jan z Pernšteina, Hendrich z Lomnice, Vok ze Sovince, nejvyšší su[illegible] ský, zvláště pak Vilém z Kun[illegible] podkomoří zemský, zaň přimlouva[illegible] ván mu život pod výminkou, aby Moravské navždy prázden byl. [illegible] vrátiv se do Jihlavy, kdež byl v[illegible] tam mezitím velikým požárem o[illegible] svršky a knihy své přišel, přin[illegible] obyvatelům tamním, aby zůstali [illegible] novému učení evangelickému, nač[illegible] mi se rozloučiv odebral se ku ko[illegible] ku 1523 do Vitemberka, a nikdy [illegible] do Moravy nevrátil. Jihlavané pak [illegible] potom setrvali při učení od něho [illegible] ném, dopisovali sobě se Speratem [illegible] přestali se i v jeho nepřítomnosti ř[illegible] ho radou. Sperat odebral se pozd[illegible] Kralovce k markraběti Alb[illegible] tovi, velikému mistru řádu [illegible] ckého. Ten když téhož roku sá[illegible] stoupil k vyznání evangelickému a [illegible] se světským vévodou Pru[illegible] pod svrchovaností krále Polského, [illegible] Sperata svým dvorským kazatelem [illegible] lil mu biskupství Pomezánské.

Stejnou horlivost pro vyznání e[illegible] lické jevili též obyvatelé Kada[illegible] kteří taktéž je byli přijali od něk[illegible] k nim vyslaných kazatelů vitember[illegible] Dbajíce tak málo jako Jihlavané na[illegible] lovo napomínání a vyhrožování, vy[illegible] z města svého všecky kněze, kteří [illegible] Páně podávali toliko pod jednou [illegible] sobou.

Různice náboženské. Sněmy podob[illegible] Kněží z Prahy vypovídání.

1523 duben — srpen.

Netoliko však do měst něme[illegible] nýbrž i do samé Prahy dralo se u[illegible] Luterovo vždy úsilněji, čímž [illegible] vadní strany náboženské, římská, [illegible] obojí a bratrská, rozmnoženy jsou [illegible] nu více, nepočítaje menších různo[illegible] samém lůně každé z nich. Z toho, [illegible] výše zmíněno, pošel takový zmate[illegible] sotva prý bylo dvou kněží v Praze, [illegible] ří by byli o pravdách náboženských [illegible] šleli cele stejně; z nekonečné sm[illegible] věrouky katolické a protestantské, [illegible] nické a pikhartské, luteránské a [illegible] ské vůbec, vybíral sobě každý, co [illegible] smyslu osobnímu zdálo se býti [illegible] nějšího s ideí křesťanství, a v horli[illegible] pro spasení duše netoliko své, ale i [illegible] ního svého, skrývali se až příliš [illegible]

becké chtíče chlouby, slávy a panování. Není divu, že v takovémto uvolnění, ba roztržení všech zvyklých svazkův duchovních nastávalo nové rození se stran a zdvihaly se nové vichřice a bouře, v nichžto ti, kdo starali se o království nebeské, konečně podlehnouti musili opatrnosti a síle těch, kteří vedle nebeského také o zemské království starati se uměli.

Nedlouho po králově odjezdu z Čech, však s jeho povolením, svolal nejvyšší purkrabí Jan z Vartemberka, jeden z pokročilých podobojích, jak stavy světské tak i kněží, a zvláště děkany z celé země České, do Prahy na Staroměstskou radnici „o ten rozdíl, kterýž se stal mezi kněžstvem Pražským, tak že jedni na druhé kázali, pikhartujíce se a kacířujíce a kázaní některá jako bludná sobě obtěžujíce, načež i sepsané artikule podali.“ V bouřlivém tom shromáždění (naopak onomu v dubnu 1521 za vlády pana Lva odbývanému) obdržela převahu strana k Luterovi se klonící, do kaple Betlemské uveden proti vůli university kněz Martinek, který první počal v Praze sloužiti tak řečené mše Švábské, t. j. rozdávati svátost večeře Páně dle příkladu Luterova bez obyčejných při tom obřadů, ba usilováno také svrhnouti administratora m. Václava Šišmánka, čemuž by sotva byl ušel, kdyby byl právě v tu dobu nezemřel. Pak učiněna jakási úmluva mezi stranami, aby se více na kázaních netupili a nekacířovali, a Pražanům poručeno ode všech stavův, aby všecky ty, kteří by se proti tomu provinili, k nápravě přivodili. Následkem toho vypovězeni jsou v měsíci červenci z města čtyři kněží: mistr Matěj Korambus, druhdy administrator, Jakub Slovák, farář od sv. Jiljí, Václav Šídlo, farář od sv. Mikuláše, a Šimon, farář od sv. Haštala, „protože různice činili a psaní žalobná králi JMti, popouzejíc ke zlému i proti jiným dobrým kněžím kážíc, pikhartujíc a sektáře jim dávajíc, též bratra Matěje, člověka dobrého, by byli mohli o hrdlo připraviti usilujíc a bez přestání lest o nich ukládajíc.“ Místo nich ustanoveni jsou jiní farářové, a přikázáno jim, aby kázaní strannických nechajíce lid k lásce a ku pokoji vedli.

Pro zřízení konsistoře podobojí po smrti Šišmánkově vypsán byl nový sjezd ke dni sv. Bartoloměje do Karolína v Praze, a obeslán od valného počtu jak stavů světských tak i kněží podobojích. Tu opakovaly se tytéž žaloby a hádky, jako na sjezdu předešlém, ačkoliv již s menší prudkostí. Strana pokroku, jejímž náčelníkem v městech Pražských byl Jan Hlavsa, měla i tenkráte převahu. Za administratory volení jsou čtyři kněží: mistr Havel Cahera Žatecký, mistr Jan Kulata Přeštický, professor na universitě, kněz Jan děkan Českobrodský, a kněz Jindřich, farář Lounský. Potom Havel Cahera, co první z administratorů, slavně uveden jest na přední faru Pražskou, Matky Boží před Týnem.

Havel Cahera. Styky Čechů s Martinem Lutrem. Valný sjezd podobojích a dvacet článků jeho.

1523 září — 1524 leden.

Té doby vystupuje do popředí muž, který vládna duchem bystrým a řečí příjemnou i hbitou, horlivostí svou o napravení církve v brzce dostal se na vrch náboženského hnutí, avšak rovněž tak rychle nečestným obratem svým ze sprostě zištnosti upadl ve spravedlivé povržení u všech lidí poctivých. Byl to svrchu jmenovaný Havel Cahera, pocházející ze Žatce z chudobných rodičův, který studovav v Praze dosáhl tam hodnosti mistrovské a potom do Litoměřic za faráře se dostal. Avšak pro neslušné chování a pro rozbroje, jež mezi měšťanstvem způsobil, přinucen úřad ten složiti a odebral se pak do Vitemberka, kdež přilnul k učení Luterovu, jehož přízeň i důvěru dovedl si získati u velikém stupni. Jmenovitě některá psaní, jež poslal Luter do Čech (mezi nimi jedno k radě města Prahy, ad senatum Pragensem, v němž Pražané byli vyzýváni, aby jho svých kněží svrhli a církev novou založili), pocházela z péra Caherova, byvše od Lutera jen poopravována. Roku 1523 přišel Cahera do Prahy, a mocné odporučení Luterovo získalo mu ihned přízeň mnohých vzácných osob. V kázáních svých horlil Cahera co nejvřeleji proti všem ustanovením stolice Římské, i napomínal posluchače své, aby se modlili za mistra jeho Lutera, muže prý svatého a Bohem osvíceného, hlasatele pravdy a evangelia; cokoli s učením jeho nesrov-

návalo se na vlas, bylo mu ohavností před Bohem i před lidmi. Tou cestou dostal se Cahera v době, když strana pokročilých podobojích vrch měla, k administratorství na faru Týnskou.

Vůbec udržoval Luter v těchto letech hojné styky s českými nekatolíky, v nichž vyhledával přirozené spojence; pročež také když mu doneseno bylo, kterak jedna strana mezi kališníky vrátiti se chce pod poslušenství papežovo, napomínal jich písemně, aby toho nečinili a neuvalovali té hanby na jméno mučeníka svého mistra Jana Husa, i jevil naději, že brzy mezi Němci a Čechy bude pokoj a stejné smýšlení. V jiném listu k hraběti Šebestianovi Šlikovi dokládal, že by rád podíval se do Čech, ale že by mu to nepřátelé vykládali za útěk, jakoby nesměl dočkati jich k boji na svém místě. Však on že doufá spůsobiti to, aby jméno Čechův přestalo býti příhanou mezi národy a všecka nenávist od nich odvrátila se tak, by jediné papeženci sluli ohavností na světě.

Ale nejhojnější a nejzajímavější byly Luterovy styky a jednotou bratří českých, která již dávno stála na témže základě biblického protestantismu, na kterýž on ve prodleném boji s hierarchií římskou teprv veden byl; proto poměr její k jeho učení byl docela rozdílný od poměrů obyčejných kališníkův, a bratří s radostným překvapením patřili, kterak pravdy, pro které oni odjakživa, zvláště pak ode dvaceti let, tolik potupy a pronásledování trpěti musili, ve krajinách blízkých i dalekých vítězného nabývaly průchodu a uznání. I vešli bratří s německým reformátorem v bližší spojení, ano předložili mu k posouzení své učení, ale tu se objevilo, že Luter v podstatných věcech smýšlel jináče, jmenovitě pak to se mu nelíbilo, že bratří víře bez skutkův přičítali méně moci spasitelné nežli on. Byliť tu bratří patrně na pravější cestě nežli Luter. Tito pak rozdílové v učení nedopustili, aby luteráni a bratří splynuli v jednotu.

Ke dni 29. ledna 1524 svolán jest s povolením královým opět valný sjezd strany podobojí království Českého a markrabství Moravského do Prahy, jemuž předsedal kníže Karel Minsterberský. Poněvadž na ten čas pokročilí luteráni měli vrch, Havel Cahera dovedl toho, že ustanoven jest jediným administratorem konsistoře, a přijato dvacet článků věroučných od něho v Luterově smyslu sepsaných; jen jediný, který ještě Cahera přísti chtěl, o zrušení kněžského bezženství prozatím odročen jest.

Začátky reakce politické i náboženské. Pan Lev a jeho strana berou útočiště ku králi Polskému a kují tajné pikle. Slabost strany vládní. Smrt pana Petra z Rosenberka.

1523 březen — 1524 únor.

Té doby nalezala se strana odpůrců pánů Lvových, k níž náleželi váleční pokročilí nekatolíci, na vrcholi své moci, a pan Lev i přátelé jeho byli hluboce pokořeni. Nemilost, v jakou byli upadli u krále, byla tak veliká, že tento přeloni osoby z nich poháněl k soudu zemskému, aby vyvodili se z vin jim veřejně přičítaných. V této své nesnázi velmi skroušeně a prosebně domáhali se u krále Polského nějakého prostředkování, tvrdíce svou nevinu a pravíce se býti obětí svých nepřátel, jichž osočováním král naklonil ucha svého. Sigmund skutečně vyslyšel žádosti jejich, i radil synovci svému, aby za provinění, stala-li se jaká, žádal sice dostiučinění dle slušnosti, ale aby s poddanými svými vůbec úkl hledě v lásce a svornosti; zvláště pak, poněvadž nově povstalé roztržky u víře nemohly tak rychle urovnány býti, přimlouval se, aby rok soudu byl odložen, aneb raději celá věc k mírnému narovnání připravena byla, ku kterémuž nabízel svého prostředkování.

Příčina, proč král Sigmund tak zjevně stranil panu Lvovi a jeho stoupencům, byla náboženská, neboť byl Sigmund horlivý katolík, a co takový nemohl opustiti pana Lva, hlavu strany katolické v Čechách. Tato okolnost, že ten čas strana katolická byla politicky poražena, byla i pro krále pramenem nejedné nesnáze, a sice v ohledu na politiku zahraniční, neboť v ustavičném nebezpečenství, v jakém se v Uhřích nalézal Turkům nalezal, záleželo mu velice na přízni cizích mocnářů a jmenovitě papeže, jichž pomoci se dovolával. Tu přišel pak jakou prokazoval v Čechách strana pokročilých podobojích, do jichž rukou téměř veškerou správu země vložil, znemohla jej uvésti v podezření, jako

podoporoval kacířství, kteréž tehdejší katolíčtí mocnáři evropští měli u větší oškliwosti nežli samého Turka. Bylo tedy pro Ludvíka s poważením, vrhnouti se zcela do náruči odpůrců páně Lvových a u stíhání tohoto a jeho přátel zajíti příliš daleko. Té choulostivé okolnosti uměla strana páně Lvova chytře použiti, aby všemožnými pikly připravovala sobě cestu k obnovení své moci. Mívalať i časté porady, jakož jmenovitě v Selčanech dne 8. července 1523, kdež usnesli se na společném programu jednání svého.

Bohužel, že ani panovník sám, ani mužové, jichž rukoum byl státní veslo svěřil, při vší dobré vůli neměli do sebe té spůsobilosti, aby na dlouze odolali pletichám proti nim se všech stran strojeným. Především král Ludvík sám nepřihlédal dosti pilně k vedení veřejných záležitostí českých, aniž nadán byl zrakem vyšším, aby předvídal následky kroků, ku kterým ho vedli předuí jeho radové, markrabě Jiří a kancléř Ladislav Salkan. Nejvěrnější jeho dvořané s žalostí patřili na to, jakť mladý panovník, v okolnostech nanejvýše považlivých a požadujících moudrost neobyčejnou i činnost a setrvalost železnou, vybýbal se péčem a pracím povolání svého, zůstavuje vše dobré vůli úředníkův; „kratochvíle a milování" zanášely mysl jeho v té míře, že mu zbývalo málo času a ještě méně chuti ku konání povinností královských.

Kníže Karel Minsterberský, správce království Českého, jakkoli byl muž rozumný a příčinlivý, nehodil se přece na důležité místo, které zastávati měl. Scházelať mu ona síla ducha, kterou se byl vyznamenával bratranec jeho kníže Bartoloměj, onen vzlet myšlének a ona pevnost povahy, které odolávají všem vlivům svůdným. Podobalť se více dobrákům, spokojujícím se tvárností pravdy, pokoje a pořádku, jen aby rušeni nebyli v domnělém jich požívání. Měl s Annou kněžnou Zahaňskou velmi četnou rodinu, a povědomí chudoby tížilo ho velice; byl ovšem příliš pobožný, než aby cestami nešlechetnými byl nabývati hleděl většího knížecího jmění, ale neodolal pokušení, které umělo představiti se mu v rouše nevinném. O slabosti ducha jeho i to svědčí, že měl velikou starost o duši děda svého krále [illegible]

nak legátům papežským, jednak Martinu Luterovi.

Také noví úředníci zemští, ačkoliv byli veskrz lidé spravedliví a bezúhonní, a povinnosti své konali svědomitě, postrádali potřebné ráznosti a opatrnosti, aby s prospěchem hájili svého postavení proti léčkám sesazených a proto rozhořčených předchůdcův svých, jaké jim kladli jak u dvora tak i v lidu obecném. Jakož pánové ti nebyli nikdy stáli o úřady, taktéž nevynakládali žádné pečlivosti na to, aby se v nich udrželi — slovem, scházela jim nejenom ctižádost, nýbrž i všechen vyšší smysl státnický, jímž byli by poznávali, že hájením úřadův svých prokazují důležitou službu celému národu, vzdalujíce od vlády muže, kteří stavěli osobní svůj prospěch nad obecné dobro.

Tak se stalo, že tajným a nenáhlým ale svorným a důsledným působením pana Lva i jeho přátel čím dále tím více podrývána jest půda pod stranou vládnoucí, a připravována reakce, svrchu vyličenými zevnitřními poměry podporována, a to v poměrech jak politických tak náboženských. Proti dobře zorganisované a činné straně páně Lvově byla strana vlastenecká, sama v sobě neusjednocená a nepečlivá, již napřed ztracena a musila dříve neb později nevyhnutelně podlehnouti.

Uprostřed těchto úsilných snah strany katolické a panské o navrácení se ku předešlé moci zemřel pan Petr z Rosenberka (9. října 1523), nejpřednější její náčelník, muž klasického vzdělání, o němž bližší zprávu jsme již podali.

Poměr stran náboženských v Praze. Pašek primasem. Cahera obrátil. Deset článků. Obrat veřejného mínění proti pikhartům a luteránům.

1524 březen — květen.

Již od delšího času dělilo se obyvatelstvo Pražské co do církevních otázek ve dvě strany, jednu Hlavsovu čili stranu pokroku, druhou Paškovu čili přísně kališnickou. Čím více zmáhala se strana pokroku, tím více kališníci hledali posily ve blížení se k straně Římské, která v Praze téměř již jen kapitolou [illegible]

vána byla, ve stavu panském ale v Čechách měla převahu. Třídy vzdělanější skoro vesměs náležely ke straně Hlavsově, ale veliká část lidu obecného v Praze lpěla příliš na okázalých obřadech církevních, a proto nesouhlasila s učením Luterovým, který hlavně proti nim horlil. U ní podstata náboženství zakládala se na vzývání Boha ve velebné svátosti oltářní, na jejím vystavování a klanění se jí, na nošení jí v hlučných procesích, ozdobených všelikou nádherou a pompou; tupiti tyto věci bylo jim tolik, jako rouhati se Bohu samému a ničiti všecku víru a pobožnost.

Jestliže jedné doby snadno roznětlivý lid dílem novotou věcí, dílem chytrým lichocením Luterovým, s jakým tento sám v jistém smyslu hlásil se k husitství, tak dalece se dal svésti, že neodpíral sympatií svých německému reformatorovi, ano že rozháraným tlupám horlivějších protivníků Říma nebránil v páchání výtržností obrazoborných: tož po okamžité opojenosti nastalo brzy vystřízlivění, kázaní bratra Matěje také zevšedněla, a obecné mínění obracelo se čím dále tím více proti učení z ciziny přišlému, které svlékalo náboženství ze všeho jeho zevnitřního lesku. Nemálo k tomu přispívalo obnovené horlení s kazatelen kněží kališnických, kteří po krátkém omráčení opět směleji pozdvihovali hlasu svého, a následek toho byl, že náboženské rozdvojení Pražanů stávalo se vždy ostřejším, veřejná místa ozývala se hlučnými hádkami, a nezřídka přicházelo ke krvavým rvačkám a půtkám, i mezi příbuznými a přátely.

Stejně příkře stáli proti sobě Hlavsa a Pašek. I v Praze zdá se, že byla strana zpátečnická lépe zorganisována a činnější nežli strana pokroku; jen tak vysvětliti si můžeme, že při obnovení rady městské dne 13. března Pašek dosáhl úplného vítězství nad svým protivníkem a za primasa zvolen jest. To bylo první vítězství reakce, jehož následků strana přemožená brzo trpce měla zakusiti.

První z následků těch byl, že administrator Havel Cahera najednou obrátil plášť podle větru a z chvalořečníka Luterova stal se jizlivým jeho odpůrcem, to, co před tím horlivě schvaloval a velebil, nyní zapíraje a tupě, a proti tomu všemu nazpátek uče. Neučinil pak to ze žádného vnitřního přesvědčení, nýbrž z mrzké žádosti zisku, aby se z
nak straně, která nyní se byla
na vrch, jednak i osadníkům
Týnské, kteří byli s větší čá
kališníci, a tím spůsobem aby
i při tučné faře i při úřadu ad
torském. Jednání takové objevil
ošemetníka, jemuž rovných jen
pomíná se v dějinách českých
však za to valných díků: opust
div své předešlé přátely nenaby
neboť i noví jeho spojenci se
něm, že mu nic není svatého, n
ní jeho prospěch, povýšení a
Nadarmo i Luter sám pokouše
vrátiti ho na cestu předešlou,
těm, kteří jej kárali z takové
měl Cahera tu výmluvu, „což j
že jest musil jiným k vůli činit
rovy pak důvěry že jen proto b
si získati, aby jeho nešlechetn
a řeči lépe poznati a světu odha

Návodem Paškovým zřízena j
kterých konšelův, menších soud
becních starších Pražských k
která pro přetržení různic a nec
zi kněžími a lidem obecným sep
pověď v deseti článcí
prohlášena jest dne 11. května.
zrušeno sice upřímo článkův n
ním sjezdu lonském vynešených,
míšena k nim nová ustanovení v
kališnickém, jmenovitě schvalov
stavování velebné svátosti a
procesí, užívání jazyka českého n
ského při posvěcování dáváno k
vůli, administrátor ustanoven za
všech traktatův v jazyku české
vaných, a všem neposlušným vy
no vypovězením z města.

Havel Cahera k tomu vš
volil, ale kněz Martinek B
a jiných osmnáct kněží kladli o
dni 17. května svolána jest vel
Pražská, aby k té výpovědi svo
dala co k novému zákonu obecn
dena tu dlouhá theologická hád
mistrem Paškem a Jiříkem
nou od Věže, který žádal, a
Martinkovi dáno bylo veřejné
většina obce přisvědčovala Hrdi
Pašek a konšelé nesvolili k jeho
Na to kněz Martinek se svými,
písemné vyjádření, že k výpovědi
přistoupiti nemohou, poněvadž „j
Pánu Bohu, proti svědomí jejich
dobrému obce“, vystěhovali se z
kamž té doby naopak vypovězen

roku Korambus a jiní kněží, azpět uvedeni jsou.

ud již reakce zřejmým proudem se i zmáhala, zvláště když i z Budína lovské kanceláře posílány do měst h čím dále tím hojněji mandáty novotám v náboženství, proti schůz- kázáním po domích, z nichž prý e v obcích a jiného mnoho zlého zeti může. Zároveň skládány han- posměšné písně proti pikhartům a ům, které rozléhaly se po Praze celých Čechách.

Uhři chtěli vyhnati všecky Němce álovského dvora. Sněm Svatomarkétský.

1524 květen — červenec.

kce v Čechách měla velikého pod- v kancléři uherském Ladisla- Salkanovi, který v tuto dobu n byl na Ostřihomské arcibiskup- po všecken čas neunavně horlil ykořenění kacířství. Nyní se toto bě učení Luterova počalo šířit i v h Uhřích mezi Němci tam žijícími. vná nechuť Uherského národu k m brala na se tvárnost nábožen- nenávist národní obracela se pro- cům pod přikrytím víry. Na dvoře bylo mnoho Němcův, a jmenovitě vna Marie měla kazatele Něm- terý byl v podezření luteránství. hali na jeho odstranění preláti a herští, ale královna ho rozhodně Tím vzešla pověst, jakoby sami ští manželé se byli nachýlili k uče- neckého reformatora, čemuž zdála vědčovati též zjevná k němu pří- arkrabě Jiřího. Hrabě Jan lský a pomocník jeho Štěpán z e neopominuli užívati mimo jiné to příčiny ku popouzení lidu proti dvoru jeho. Po krajích odbývány postranní schůzky a porady ne- ců, v nichž jednalo se o vyhnání Němcův od králova dvora, o při- králi zvláštního gubernatora uher- a o zmocnění se přede vším ve- finanční správy zemské.

to své tísni král hledal pomoci u rozepsav do Prahy sněm ke dni arkety (13. července), na němž ti chtěl přede vším berni a rych- říkal, proti Turkům, vskutku ale proti Uhrům, na ochranu svou proti zlým úmyslům strany Zápolské. Poslové královští k tomu sněmu byli Stanislav Thurzo biskup Olomucký, Artleb z Boskovic, bývalý hejtman markrabství Moravského, uherský pán František Doci a Jiří Žabka, králův sekretář. V Čechách ale té doby nebylo možná ani několika lidem sjeti se, tím pak méně sněmovati, aby mysli rozčilené neoctly se v hádkách o víru a náboženství; proto i sněm tento neobíral se, pokud víme, ničím jiným. Biskup Stanislav, odvolávaje se k usnešení sněmu Svatojakubského roku 1508, jehožto byl někdy spolupůvodem, chtěl tomu, aby zákon proti pikhartům té doby schválený byl obnoven a přísně zachováván; proti čemuž opřeli se zejmena nejvyšší purkrabí Jan z Vartemberka, nejvyšší písař Jan Litoborský z Chlumu a Jan Hlavsa z Liboslavě. Také jeden z poslův královských, Artleb z Boskovic, vzdaloval se všeho takového jednání, pravě, že mu od krále nic o tom poručeno nebylo. S druhé strany náčelníci strany Římské v Čechách, Zdeněk Lev z Rožmitála a Radslav Beřkovský z Šebířova, ve srozumění s Paškem a jeho stranou mezi Pražany, přičinili se snažně o srovnání kališníků s kapitulou Pražskou, i dosáhli aspoň tolik, že obě strany slibovali sobě státi spolu a pomáhati sobě proti nenáviděným luteránům i pikhartům. O dalším jednání na sněmě tom nic není známo; rozešelť se bez pořízení.

Kterak Paškovi násilím zjednána neobmezená moc v Praze. Zpráva ke dvoru o tom převratu. Kníže Karel odstoupil od strany pokroku. Vzmáhání se reakce.

1524 srpen — listopad.

Posledním obnovením rady městské v Praze, kdež mistr Pašek zvolen primasem, dostalo se veslo do rukou odpůrců pokročilé strany náboženské, čehož první následky již svrchu jsme vypravovali. To vše ale nebylo dosti Paškovi, který nespokojil se pouhým vítězstvím, jakkoli bylo rozhodné, nad stranou pokroku, nýbrž předevzal sobě úplně zničiti protivníky své a zprostiti se jich navždy, aby napotom nenalezal ani nejmenší pře-

klíky a povolání svých zbavili. K tomu konci spojil se s ním všemocník Caňera, a oba napřeli síly, aby se zbavili. Že však Palek sám skličen byl nemocí, nebezpečností svého vykonání jeho často šlí od zde jmenovaného Zigovi Vaníčkovic, znaků různé odbočanství s Palkovi, kvapení svému, jiskáš odhodlání. Zima byla nastávala proti městské radě, ve které vždy sedělí někteří mužové, dílem pokrokem přející, dílem kalicích mírnější, jenž nebyli by svolili ku krokům tak bezohledným proti straně odporné, jakým Palek se nyní chtěl státi své nepřátely. Této mírné straně měli být z rady odstraněni a všecka moc odvrácena výhradně do rukou Palkových.

Purkmistrem byl té doby mistr Brikcí Řehůček z Licka, někdy profesor na universitě, později proslulý skladatel a vydavatel „perr městských kronikářů Českého," muž učený a pokroku příznivý, ale málo opatrný a odhodlaný. Strana protivná zbrojila se potají, a mála lidu branného, rozloženého po několika domích, již několik set pohromadě, on pak o tom zemři ani tušení. Teprv když z více stran docházely ho výstrahy, svolal dne 2. srpna konšely a starší obecní ještě večer ku poradě, co by činiti bylo. Konšelé ve spiknutí zavřečení, jako Palek a Zíga, nedostavili se. Když pak přivolaní rychtáři (velitelé branné moci městské), seznámení se stranou Palkovou, ujišťovali, že poplach jest planý a není se ničeho obávati, rozešli se páni radní zase, nevčiniviše žádného opatření k své bezpečnosti.

Nazejtří ráno, dne 9. srpna, když páni radní opět byli pohromadě, shlukl se tak velký počet lidu obecního, a zvláště osadníků fary Týnské, na radnici, že naplňovali všecky její místnosti; Zíga; promluviv ke množství a zavázav je k sobě ku pomoci, vstoupil s nejodvážlivějšími do poradní síně. Slovy diktátorskými, ve jménu krále i obce, jal se viniti purkmistra i konšely, kteří minulé noci sešli se byli na radnici, ze spiknutí a zrady, že prý ukládali o bezživotí spoluměšťanů svých. Nejprve obořil se na městského kancléře, doktora Buriana Srbka z Kornic, Lutherova přítele, lotrem, hříšníkem a zrůdcem jej nazývaje, i kázal jej zatknouti a vzíti „do vězení krále JMti." Potom purkmistrovi Brikcímu ani

[illegible] i vyšlal kříže a pečeť [illegible] tažil i s žádostí odevzdal [illegible] Karolí, z úmysl jej také vzíti „krále JMti." Tažil učinil [illegible] zletovi Kazíkovi, Janovi [illegible] mocí, purkmistru Václavu D[illegible] ti z některých jiných, kteří [illegible] místností ve vyšším patře [illegible] všemi nástroji, odvedení a [illegible] tiší jsou. Když pověsť o tom [illegible] po Praze jalo před poledním, [illegible] ději se všech stran lidé o velk[illegible] stí hlučí se shrnují na radnici [illegible] mělí, že se bylo čeho se strach[illegible] vati; ale ani v té hrubosti a zl[illegible] lidí jednách proti druhým nesta[illegible] sě kříky, ani šroku na domy, [illegible] prvním nejmenším, pouhé v [illegible] byli o tom mezi sebou, kdyby s[illegible] za s obojí strany byl znamení[illegible] se kterémi otec proti synu, br[illegible] bratru i jiní přátelé proti sobě [illegible] povstali." Od té doby radnice j[illegible] městská tak i Novoměstská neu[illegible] dem i mezi silnou vojenskou [illegible] mistr Palek neukazoval se [illegible] Pražských, leda v průvodu tří [illegible] branných.

Ještě téhož dne pak strana v[illegible] vala bojaplní listy jak králi tak [illegible] všem stav i do ciziny zprávu o [illegible] který se v Praze stal, překrucuje [illegible] pravou. Líčce jej co mužnou obr[illegible] spiknutí na jich záhubu osnovan[illegible] roveň počalo a po několik dní [illegible] týkání a vězení drahně podezřelý[illegible] vypovídání a vyhánění z města k[illegible] ny pokroku, mnozí také měšťa[illegible] pení na čisto. Mezi těmi, kteří [illegible] vali čtěkem, přední byl konšel [illegible] láš Šort, jemuž, jako i jiným [illegible] dům, kníže Karel a nejvyš[illegible] rabí dopřáli u sebe útočiště; j[illegible] Jan Hlavsa a Vít Šípeci [illegible] nebezpečenství tím, že v den b[illegible] bodou nebyli v Praze. Z uvěznění[illegible] žňanů jsou potom někteří mučeni, [illegible] přiznali se k ničemu, co by pot[illegible] bylo řečí o krvavých úmyslech [illegible] Hlavsovy.

Strannické líčení událostí Pr[illegible] od mistra Paška i přátel jeho p[illegible] se na dvoře králově v Budíně s tím [illegible] nější vírou a přízní, čím neobm[illegible] byl tam vliv jejích spolupůvodce, k[illegible] arcibiskupa Salkana, podporovaný [illegible] peže Klimenta VII. Papež [illegible]

stech královským manželům psaných velebil to nové potlačení „pikhartův" v Čechách jakožto veliké dobrodiní boží, napomínaje důtklivě k dokonání díla počatého, rozuměti dávaje, že stolice Římské ochotnost ku pomoci proti Turkům záviseti bude na mnoze od ochotnosti královské u věci této.

Nestatečné se chování knížete Karla Minsterberského dopomáhalo také k vítězství reakce. Nejenom že Hlavsovi a jiným osobám jeho strany bránil jeti do Budína, aby se před králem ospravedlnili, slibuje že pojede tam sám, nýbrž za dalšího pobytu při dvoře královském dal se působením „biskupův a některých jiných lidí" tak dalece omámiti, že odvrátil se docela od strany pokroku a s panem Lvem příznivě se počal. Hrozeno prý mu (nejspíše od arcibiskupa Salkana), že mu odňato bude jeho postavení v Čechách, bude-li na dále hověti pikhartům a luteránům.

Tak vzmáhala se reakce vždy více a více, ano král Ludvík v ty doby, k žádosti strýce svého krále Sigmunda, odložil opět vedení pře na soudu zemském v Čechách proti panu Lvu a přátelům jeho, což bylo jako předchůdcem vracející se k nim jeho přízně. Na začátku pak měsíce listopadu vydal král nařízení, aby v městech Pražských ani pikhartův ani luteránův nebylo trpěno.

Nesnášelivý nález obecní. Slyšení stran u knížete Karla. Sněm o sv. Ondřeji. Pan Lev opět nejvyšším purkrabím. Rozsudek králův mezi stranou Hlavsovou a Paškovou.

1524 listopad — 1525 leden.

Takových však pobídek nepotřebovala zajisté strana Paškova, která již dne 31. října postarala se byla o nález obecní v témže smyslu, který v nesnášelivosti neměl sobě rovného. Dle něho musili všickni obyvatelé Pražští každý osobně rukou dáním přiznati se před obřadem ke všem základním článkům učení kališnického a oddati se výhradnému vedení jeho kněží, jináče měla jim nejen každá živnost v městě zastavena býti, ale měli také napořád z města se vyhostiti; kdokoli se nemohl vykázati, že pochází od rodičův obřadem kališnickým k manželství oddaných, pokládán za cizoložně a neměl v řemeslích nikde trpěn býti; kdo pojali manželky neb manžely „z roty pikhartské," zbaveni jsou práva měšťanství; dále bráněno přijímati do města lidi duchovní i světské, kteří by „hostinská učení" vedli a při nich se tvrdili, přiostřena censura a t. d. Důsledné a skutečné provedení nálezu toho (jehožto vynešení oslavil Pašek velikou a hlučnou hostinou na radnici) bylo by připravilo Prahu o větší polovici obyvatelstva jejího; tak daleko však nesáhaly zlé úmysly jeho původcův: přízeň a dary dovedly obměkčiti tvrdost jejich; celá přísnost ukazována jen, kde ji žádala buď vášeň pomsty soukromé, anebo potřeba puštění hrůzy, nejvíce nad chudinou.

Král Ludvík, propouštěje od sebe knížete Karla, byl mu uložil, aby v Praze svolal před sebe celý stav městský a vyslechl stížnosti proti sobě obou stran Hlavsovy a Paškovy. Dle toho nařízení se spravovav popřál jim slyšení ve dnech 21—30. listopadu, ale takovým způsobem, že to nemohlo vésti k žádné nápravě. Kníže totiž vyslyšel každou stranu zvláště, a nedav se sám do soudu nad nimi poslal písemně jejich žaloby, důvody a odvody králi do Budína, kdežto drahný čas leželi zůstaly nepovšimnuty. Na dvoře králově čeští „pikharti" a luteráni neměli nižádného přítele, a hojní tam nepřátelé jejich nemysleli na nic jiného v Čechách, než jak by kališníci zase do lůna církve Římské uvedeni býti mohli.

O toto sjednocení podobojích s katolíky pracováno také na sněmě o sv. Ondřeji odbývaném, k němuž vyslal papež co legáta svého kardinála Campeggia s listem ku Pražanům, ve kterém osvědčoval potěšení své nad obratem věci u nich nastalém a napomínal je k navrácení se do církve Římské. Avšak psaní toto, pro některá slova v něm, která by se kališníkům byla zdáti mohla urážlivá, k radě Salkanově kardinál legát neodevzdal, nýbrž pro sebe podržel. Přes to všecko jednáno úsilně o dotčenou jednotu, ale nepřišlo k žádnému konečnému uzavření, leda že katolíci a kališníci opět zapsali se sobě ke vzájemné pomoci; další jednání odročeno k sněmu nejprv příštímu.

Není pochyby, že zmáhající se proud reakce potkal se na sněmu se silným odporem se strany úředníků zemských podobojí, zvláště nejvyššího

purkrabí Jana z Vartenberka i nejvyššího písaře Jana Litoborského z Chlumu. Od té doby spatřujeme snahy strany Římské obracovati se proti úředníkům těmto, aby zbaveni byli moci své a na jich místa aby dostali se odhodlaní katolíci. Uznaná taková potřeba pohnula i arcibiskupa Salkana, předního potud páně Lvova nepřítele, že naklonil se k němu konečně a u krále Ludvíka zjednal mu opět úřad nejvyššího purkrabí v Čechách, vedle něhož také panu Jaroslavovi z Šelnberka i Radslavovi Beřkovskému z Šebířova jejich úřadové navráceni jsou. S královskými na to dekrety vypraven jest králův sekretář Žabka z Budína dne 19. ledna 1525 ke sněmu novému, který rozepsán byl do Prahy na den 25. ledna t. r.

Zároveň posláno rozhodnutí královské na spisy, které kníže Karel o slyšení svém strany Hlavsovy a Paškovy králi byl poslal. Znělo nepříznivě pro onuno, již král pod propadením hrdla i statků přikazoval z Prahy se vyprodati a jinam odstěhovati, netuše, že tím odstrkuje od sebe nejlepší svou podporu v Čechách.

Reakce po celé zemi. Snahy o sjednocení katolíků a kališníků. Deputace do Budína, její neprospěch.

1525 leden — červen.

Navrácením zemských úřadů panu Lvovi a jeho přátelům netoliko strana Paškova v Praze nabyla nové opory a pevného utvrzení, nýbrž reakce jak náboženská tak politická obdržela vrch po celé zemi. V Praze dopustil se Cahera nového nepoctivého skutku: kárán byv od bratra Matěje poustevníka psaním ostrým a výmluvným pro nešlechetnosti své pozval jej k sobě, a přišlého vlídně přivítav dal vsaditi do šatlavy co zločince, kdežto potom držán jest půl druhého léta. Vězňové ode dne 9. srpna i jiní pozdější propuštění jsou, ale dle rozsouzení králova vyhoštěni z města.

Na sněmě pak obecném do Prahy svolaném, jenž trval od 25. ledna až do 10. února, pan Lev a jeho strana dovedli toho všelijakými úskoky a hrozbami, že přes odpor stavů luteránských, kteří měli tu většinu, ale pro spurné chování se knížete Karla Minsterberského a pana Lva ve hně jení, stalo se uzavření, aby vypraven poselství k legátu papežskému, jen času za příčinou obrany proti T meškal u dvora krále Ludvíka v vyjednávat s ním o konečně po kompaktát, a spolu požádat i krále mluvu v té věci. Byla se totiž na tom stala „umluva o jednotu a s víry" taková, že katolíci — čehož obojí po více než osmdesát let mar domáhali — uznali závaznost kon Basilejských také pro sebe, a sv tomu, aby také žákovstvo pod obo ceno bylo od arcibiskupa (kterého dosavad nebylo) a biskupů. Na směřovala celá věc k žádoucímu strany utrakvistické s Římem, ale účel byl ten, aby po dosažení toho lící i utrakvisté společnými silami stíhati nenáviděné luterány ze ření toho vyloučené, co vyznava boženství v zemi nedovoleného.

I vypravena jest dle snešení sně ho do Budína veliká deputace v tří stavů českých a duchov strany obojí, ježto nesla úmluvu o notu a srovnání víry králi dinálu legátovi ku potvrzení, jejíž údové byli kromě obou administr katolického i utrakvistického, k Karel Minsterberský, pan něk Lev z Rožmitala a Ja šek, nepočítaje jiné osoby ze šle kněžstva obojí strany. Deputace při Budína v druhé polovici měsíce l a tam při veřejném slyšení, které u přítomnosti kardinála legáta i papežského, arcibiskupa Salkana s hých pánův uherských, českých skýchh, nejvyšší purkrabí pan Le šírnou řečí osvědčoval jak věrnost slušnost stavů českých ku králi, tak telské obou stran, Římské a kališ mezi sebou srovnání o víru, nále čehož on jmenem své strany učin znání, že „ti, kteří přijímají u nás krev boží pod obojí způsobou, jsou křesťané a synové církve svaté, a níce nejsou kacíři, neb to činí z při Ježíše Krista." Proti tomu mistr Ja šek také vyznal, že ti pod jednou praví křesťané a synové církve svaté činíce nebyli a nejsou kacíři, neb t z víry Pána Krista." Oběma řečn přisvědčovali ostatní poslové.

Byl to skutek, kterého Čechové, jsme již podotkli, od celých bezmál vadesáti let byli se marně domáh

vali; za krále Jiřího tato národní
e kompaktát byla by mocna byla
kerým domácím záležitostem směr
jiný; nyní stala se dobrodiním o-
a a planým. K jeho plnosti ale
bylo ještě ratifikace také se stra-
ce římské, proto prosily obě stra-
krále tak i kardinála legáta, aby
i té smlouvy a přičinili se o jed-
chům i Moravanům dávno slíbe-
kekutorií na kompaktáta.
šli na to arcibiskup Salkan jme-
ilovým, kardinál pak sám za sebe,
toto „svaté" počínání Čechů po-
mi slovy a nejvíce povolnost svou,
o něm i o jiných ještě žádostech
ách království Českého do podrob-
jednání.

k již málo dní na to dodáni jsou
Čech listové protestující
šemu jednání: nejprv od strany
ch pokročilých, v jichžto čele stá-
Kunrat Krajíř z Krajku,
petle z Janovic, Zdeněk
s z Postupic a jiní, s pe-
6 pánův a do 300 rytířův; potom
ný pana Jindřicha z Rosen-
s pečetmi přes 250, a posléze od
a rytířstva kraje Hradeckého dě-
et pečetí. „Ti všickni v listech
psali v jeden téměř rozum, za to
ádajíce a prosíce: jestliže by pan
jinými co při JMti jednali o práva
víru na místě a slovem vší země
aby JMt neráčil tomu věřiti, ani
sobě přijímati: že ta jízda těch
s panem Lvem nebyla z vůle vší
ani z poručení jiných obyvatelův
aných JMti; že pan Lev a jiní s
chovní a světští sami sněmovali,
rojovali a sami se vedle Pražan a
ich v to poselství volili, a protož
v u JMti jednají, že k tomu vůle
dná není." Když však páni v Bu-
šťovali, že tito protestující jsou
ikharti aneb jejich služebníci a li-
úležití, nepřiznáno jejich odporu
platnosti.

tom všem jednání Čechův s legá-
o tak marné, jako všecka předešlá.
žádal legát velikou taxu, kte-
ím poslové stěží smluvili na 15.000
; potom stál na svém, chtějí-li Če-
strany podobojí přijati býti zpět do
irkve, že musejí napřed odpřisáh-
e bludův svých. Na tomto poža-
rozraxilo se celé jednání, neboť ka-
nechtěli přiznati se, že by krom
přijímání pod obojí drželi se jakých věcí
scestných, které by jim odvolati a zapříti
náleželo. Hlavně opíral se proti tomu Ca-
hera, dobře věda, že by k výmince ta-
kové i nejmírnější utrakvisté nikdy ne-
přistoupili. Když tedy nebylo možná doci-
líti nějakého srozumění, poslové navrátili
se do Prahy s nepořízenou, kamž tím více
sobě přispíšili, an jich docházeli povážli-
vé zprávy z Čech, kterak nejenom v
Praze lidé se bouří, nýbrž i sedláci na
venkově se pozdvihují, v Hradeckém kra-
ji pak páni a rytířstvo valně se sjíždějí.

Král ujímá se Hlavsy, jeho rozkazy do Čech. Sněm Kolínský. Rozdvojení v zemi.

1525 červen — 1526 duben.

Pokud Pašek a Cahera byli v Budíně, nepřestávali domáhati se toho, aby pikharti a luteráni netoliko z Prahy a z Čech, ale ze všech zemí královských vůbec naprosto vypovězeni byli, a již prý v kanceláři listové na to byli sepsáni a vyhotovení, jen pečeť královská jim ještě chyběla. Naproti tomu hojná psaní prosebná od Jana Hlavsy z Libosla-vě nedocházela krále, neboť arcibiskup Salkan vždy je zachytiti uměl, a také žádaného glejtu ku králi mu odepřel, až konečně Hlavsa a Mikuláš Šorf i bez glejtu se odvážili do Budína, kdežto podařilo se jim potají dostati se až ku králi samému. Spatřiv nenadále věrného svého Hlavsu, nyní tak utrápeného, byl Ludvík velice dojat vypravováním o příkoří a bezpráví, kteréž utrpěl on i strana jeho; věděl sice, že mu žalováno bylo na pikharty v Praze, ale dle domnění jeho byli to jen lidé někteří lehkovážní a nepořádní, a o Hlavsovi nevěděl nic; tak málo a stranně zpraven byl o tom co v Čechách se dálo. Ještě příznivěji přijala Hlavsu královna Marie. Oba královští manželé, rozpomenuvše se na věrné a platné služby, jim od Hlavsy a jeho přátel prokázané, stali nyní ochranci a obhájci jejich tím upřímnějšími, čím více zatím klesala u nich vážnost Salkanova; od té chvíle král „velmi toho litoval, co se jim stalo, a myslil na to, kterak by jim to mohl napraviti, k čemu byl prvé Pražanům na jich zprávu lstivou povolil."

Dne 24. června vydal knížeti Karlovi a panu Lvovi rozkaz, aby bez meškání přijmouce k sobě některé z panského, ry-

tířského i městského stavu osoby, vložili se mezi strany a zjednali mezi nimi přátelské srovnání; pakli by takové srovnání se nezdařilo, aby věc ta přišla k řádnému slyšení a soudu; také Pražanům psáno jest o témž. Ale tu se okázala málomocnost králova, neboť ani nejvyšší úředníci zemští ani Pašek neuposlechli rozkazu královského, a vypovídání z Prahy osob pro pikhartství podezřelých nepřestalo.

Mezi tím protivníci páně Lvovi mezi stavy českými čím dále tím více ustrojovali se v jednotu, s jedné strany páni z Rosenberka (s nimiž pan Lev měl rozepři o dědictví po panu Petrovi z Rosenberka) s katolickými přátely svými, s druhé podobojí pokročilí, kterým spíláno pikhartův a luteránův. Tu rozepsal král stavům sněm do Kolína ke dni 8. listopadu, i sjelo se tam valné množství pánův, rytířstva i poslův z měst, a tu obživly znova veškeré půtky a hádky, které před rokem 1523 bývaly v obyčeji strany špatného hospodářství úředníků zemských s veřejnými důchody a královskými dluhy, k nimž i mnohé nové stížnosti přicházely. Žádáno za rychlou toho všeho nápravu, ale jak obyčejně bez účinku.

I po sněmě Kolínském ještě stavové čeští nepřestávali státi proti sobě v rozdvojení, dělíce se na stranu královskou která vedle hájení prospěchů králových domáhala se svobody náboženské, a na stranu páně Lvovu, která si hleděla prospěchů osobních pod zástěrou práv zemských, a mimo to zasazovala se o jednotu ve víře. K oné straně přistoupila působením pana Hlavsy, jenž byl v Kolíně důkladně vylíčil ukrutenství v Praze páchané, všecka města královská kromě Prahy, která držela pevně s panem Lvem.

Pašek zatím dále provozoval svou hrůzovládu v Praze, ano 11. prosince povolav před sebe manželky všech vypovězenců kázal jim ve čtyrech nedělích rozprodati statky a vybrati se z města za svými muži pod přísnými tresty. O tom zvěděv král psaním ostřejším dne 11. ledna 1526 zapověděl každé jakékoli příkoří činiti manželkám a rodinám vypovězencův až do urovnání jejich pře, tak že napotom ponechány byly v pokoji.

Ostatně strany napořád příkřeji proti sobě se stavěly, ano pan Lev pod rozličnými záminkami a přes královskou zápověď sbíral hotovost v zemi, tak že se zdálo, jakoby různice tyto každou chvíli měly vzplanouti v hrozný požár občanské války. Ani nový sněm, odbývaný v dubnu 1526 opět v Kolíně nedovedl smířiti ani narovnati protivné strany, které více nežli kdy jindy proti sobě se tužily.

Žalostný stav věcí v Uhřích. Výboje Turků. Vnitřní rozbroje. Bouřlivé sněmy a veřejné výtržnosti. Pikle proti králi.

1524 leden — 1526 duben.

Jakkoli neutěšený byl za celého panování Ludvíkova stav království Českého, v němž jmenovitě za poslední doby rozervanost nejvyššího stupně dosáhla; vnitřní poměry v zemích uherských byly ještě mnohem povážlivější pro nekonečné zmatky, jenž vyplývaly jednak z rozepří zemanů s magnáty, jednak ze zrádných pletich, jaké nepřestával osnovati proti dvoru ctižádostivý Jan Zápolský. K tomu přicházelo nebezpečenství od Turka, vůči němuž chovali se hrdopyšní Uhři s netečností a nepečlivostí neuvěřitelnou, nečiníce napřed nižádných příprav k obraně, až teprv pozdě, když nepřítele v zemi měli.

Tak stalo se, že během roku 1524 ztratili Uhři na dolním Dunaji tři pevnosti dosti znamenité, Péč,Ršavu a Severin. To způsobilo všude v zemi velké pohnutí, a žalováno na krále i na veškeru jeho vládu, u dvora zase panovalo domnění, že vojvoda Sedmihradský Jan Zápolský a hrabě Temešský Petr z Perinu z úmysla nechali zámky ty bez dostatečné obrany, aby jen národ tím více se bouřil proti vládě.

Král svolal ke dni 8. září sněm, kteří však postaviv se nepřátelsky proti panovníku usnesl se na článcích velmi příkrých, čelících proti němu a radě jeho a ustanovil spolu, sejíti se opět příštího léta o sv. Janě v Hatvani, čímž výhradné právo královské, svolávati sněmy, bylo rušeno. Článkové ti, ačkoli potom působením prelátův a magnátův poněkud zmírnění, od krále zavrženy jsou. Měl-li král ještě další úmysly, i byl by rád jak Zápolského tak i Perina zbavil úřadův jejich, ale k tomu jeho moc nestačila. Zatím dávný rozbroj mezi stranami, totiž preláty a magnáty co jednou, a šlechtou prostřední a nižší co druhou, zmáhal se více a více; náčelníci oné byli arcibiskup Ladislav Salkan a palatin Štěpán

Bátory, této Štěpán z Vrbovce (Verböczy), řečník Jana Zápolského, na oko společníka magnátův.

Král Ludvík, aby předešel a napřed zmařil sněm Hatvaňský, svolal sněm do Pešti po sv. Jiří 1525. Ten sešel se, ale ze šlechty nižší dostavilo se k němu na pole Rákoš přes 7000 osob ve zbrani. Tuto spoustu sněmovníků Štěpán z Vrbovce rozněcoval řečmi svými a vodil kam chtěl. I přednášeny tu mnohé stížnosti proti vládě, důvodné i nedůvodné, vina všech nehod přičítána rádcům a dvořanům královským, kteří byli jednak preláti a magnáti domácí, jednak cizozemci u dvora panující. Dne 13. května předstoupila před krále deputace sněmovní, žádající vedle jiných věcí, aby vyhnal ode dvora svého všecky Němce a nechoval při něm než samé Uhry, a pak aby na místě dosavadních povolal do rady své nesměs jiné osoby. Na provedení všeho toho dána králi lhůta pětidenní. Nazejtří dáno jemu věděti, budou-li měšťané Budínští a Pešťanští zbrojiti se, že šlechta na Rákoši shromážděná i s lidmi svými mezi oběma městům veškeren přívoz věcí potřebných. Po králově odpovědi, že není času aby Uhři dělali sobě nepřáteli Němcův, od nichž potřebovali a očekávali pomoci proti Turkům, ale že jinou cestou má vyhověno býti žádostem jejich, sněmovníci na Rákoši shromáždění vzkázali, aby král přišel mezi ně a staral se o vládu sám, oni že budou nejen radni a pomocni, ale i poslušni; nepřijde-li, pak se sami se postarají o lepší pořádek v zemi. Dne 17. května přišla od nich deputace 120 osob s dotazem, přijde-li či nic, prelátův a magnátův, kteří mu potud prý tak zle radili, aby nebral s sebou. Král slíbil přijíti zítra, a proti vůli rady své dne 18. ráno skutečně jel na Rákoš, kdež přijat nejprv uctivě, ale potom, když dotíravou žádost o splnění předložených jemu žádostí odkládal odpověď k jiné době, počalo se shromáždění bouřiti. Někteří přední sněmovníci, vzavše ho do svého středu, učinili jemu průvod bezpečný až k lodi na Dunaji, kteráž převezla ho nazpět do Budína. Den na to uzavřeno na Rákoši, že uložený v loni sněm v Hatvani o sv. Janě, má přece dán a co nejvalněji od celé šlechty nařízen býti.

V těchto okolnostech přijela do Budína deputace česká, která nesla úmluvu jednotu a srovnání víry králi a kardinálu-legátu ku potvrzení. Za její přítomnosti povstalo ku konci května v Budíně proti prelátům a magnátům zbouření, a vytloukány i drancovány domy jejich; kardinála-legáta opatrovalo na 200 branných v jeho hospodě, kníže Karel a všickni poslové čeští „nesměli z hospod vycházeti za dva i za tři dni, uzavíravše se a kamení sobě nanosivše," aby bránili se útokům.

Sněm Hatvaňský přese všecky zápovědi královy sešel se valněji nežli kterýkoliv od lidské paměti, do 14.000 lidu branného dodávalo důrazu jeho vůli, tak že i krále a radu jeho volati směl před sebe, tito pak ani odvahy neměli k odporu. V neděli dne 2. července král přijel na zámek Hatvaňský a přijat od sněmovníků na oko uctivě. Tu musil palatin Štěpán Bátory postoupiti úřad svůj Štěpánovi z Vrbovce; proměnu v osobách ostatních nejvyšších úředníků zemských od sněmu navrhovanou král nepotvrdil. Byltě v tom králi proti sněmovníkům mocnou podporou sám Jan Zápolský, který prozatím spokojil se dosazením svého nástroje Verböczyho na první úřad zemský. Tak ani již řeči nebylo o vypuzení Němců ode dvora, ano povolena i berně dosti znamenitá.

Ukázalo se tu zřejmě, kterak Zápolský požíval již v zemi větší moci nežli sám král, ano vznikaly pověsti o tajných zámyslech jeho i úkladech proti životu královu, o úmluvách s některými slezskými knížaty a s pány z Pernšteina pro případ smrtí královy, ba již prý byl pohotově pretendent koruny, který se pravil býti pravým synem Vladislavovým, Ludvíka pak vyhlašoval za podstrčeného syna ševcovského. Co asi pravdy bylo na všech těchto pověstech, nyní těžko uhodnouti; jsouť však ony vždy významné co příklad, jakých věcí za schopna pokládán svého času Zápolský.

S druhé strany magnáti a preláti na to pomýšleli, kterak by převahy a vlády sněmem Hatvaňským ztracené opět nabyti mohli. I užili k tomu cíli téhož prostředku, který v Hatvani proti nim tak dobře se byl podařil, a přivedli k sněmu o sv. Jiří r. 1526 na Rákoši odbývanému, bez všeho nadání druhé strany, tak veliký počet ozbrojených přívrženců svých, že majíce převahu svrhli nového palatina Verböczyho, který musil spásu hledati v útěku, a nanovo uvedli v úřad palatinský Štěpána Bátora. Bouřlivý

sněm tento skončil se tím, že nespokojenost zmáhala se všude, a král napotom již ani na jednu, ani na druhou stranu spoléhati se nemohl.

Sultan Soliman táhne na Uhry. Nepečlivost Uhrů. Král Ludvík domáhá se pomoci u Čechů. Pověsti o zrádě Zápolského. Liknavost pánů uherských.

1526 duben — červenec.

V takovém zmatku věcí jak uherských tak českých sultan Soliman, přijmím Veliký zbrojil se celou zimu k dávno obávanému vpádu do Uher, a dne 23. dubna vytáhl z Cařihradu osobně do pole. Přes 200.000 lidu branného, všemi válečnými potřebami dobře opatřeného, valilo se přes hory a doly v několika proudech k Dunaji, vše v nejlepším pořádku; neboť vojsko turecké té doby vyznamenávalo se a předčilo jak přísnou kázní tak i uměním válečným všecky nepřátely.

Naproti tak hroznému nebezpečenství chovali se národní pýchou zaslepení Uhři s pošetilostí v dějinách bezpříkladnou. Měliť oni smysl jen pro skvostný přepych a hlučné, rozkošné živobytí, jak všemi cizinci vůbec, tak i nepřátely svými pohrdajíce naduti byli přílišnou důvěrou v sebe, než aby v čas byli učinili přípravy k obraně. Ačkoli nacházeli se staří někteří, jenžto povážlivě patřili na válku nastávající, většina však byla tak přesvědčena o své síle a nepřemožitelnosti, že slýchati bylo i veřejné chvasty, kterak prý sami toliko prstenové od Uhrů nošení postačí k zaplašení veškeré moci turecké. Proto ani nežádali z ciziny vůbec, a zvláště z Čech, valné pomoci, než jen pro jméno. Jmenovitě na Češích žádali, aby pomocnému vojsku svému, které by do Uher poslali, přidali hodně mnoho praporců, poněvadž podle praporců prý cení Turci sílu nepřátel. Že k vedení velké války potřebí nejen síly a udatnosti, ale i válečné zkušenosti, umění a příprav rozličných, na to málo kdo pomýšlel.

U dvora krále Ludvíka nebráno tak lehce nebezpečenství na Uhry se [illegible] lící, a král co nejsnažněji dovolával se moci zahraničné, jmenovitě u papeže Čechách, tuto pak zvláště té str[illegible] která dosavad věrně při něm byla naproti panu Lvu a jeho přátelům. vyšší úředníci prokázali se málo o[illegible]

nými. Lev z Rožmitála vzná[illegible] na sněm zemský, jehož ale sebrati možná pro rozezlení stran na se[illegible] snažné žádosti králově uzavřela [illegible] strana jemu příznivá, taktéž i p[illegible] Rosenberka a jejich přátelé [illegible] sobě, táhnouti králi na pomoc. Tu na druhá svolila k témuž, ale [illegible] protahovala vojenské přípravy co mohla. Někteří páni sebrali lid n[illegible] ruku a pospíchali s ním do Uher, [illegible] města následovala jich příkladu, n[illegible] havěji Pražané, více na oko než chotné vůle. Jedna část pomocné[illegible] ska českého vydala se na pocho[illegible] na začátku července a dostihla krá[illegible] v čas. V tom voji měl jediný pa[illegible] dřich z Rosenberka svých [illegible] 200 těžké jízdy a 600 pěších pod he[illegible] Petrem Kořenským, Mikul[illegible] Zlínským a Zdeňkem Loub[illegible] Krom toho táhli osobně hrabě Št[illegible] Šlik, Jan Buštěhradský [illegible] lovrat, Burian z Gutštejna[illegible] dřich Kutnour z Kutnova, [illegible] rabě kraje Hradeckého, Jindřich[illegible] žek z Žampachu a na Březně, podkomoří Jakub Kyšperský z[illegible] sovic a na Valčí s lidmi Žate[illegible] Lounskými, Kadaňskými, Mostským[illegible] borskými a některými jinými. Za [illegible] páně Lvovou, Pražany a jinými, kt[illegible] vše na pochod teprv 28. července [illegible] táhli, šli Plzeňští, Berounští, Slaní[illegible] měřičtí, Mělničtí, Ústští a někteří

Mezi tím obnovovaly se pověsti o Jana Zápolského, i tvrzeno [illegible] že má tajnou úmluvu se sultanem, [illegible] li Ludvíkovi pomáhati nebude, a za[illegible] mu propůjčeno bude od Solimana [illegible] ství Uherské. Však ani ostatní páni [illegible] ští neměli veliké chuti táhnouti [illegible] a palatin Bátory přijev do [illegible] oznamoval králi, že volání jeho [illegible] nemá účinku, ana šlechta omluv[illegible] není povinna jíti do boje, leč [illegible] také do něho se vypravil [illegible] načež Ludvík prohlásil [illegible] ně nebude meškati a [illegible]

Čá[illegible]

vík list skroušený papeži, prose úpěnlivě, prolásku boží a prospasení křesťanstva, aby neopouštěl ho v jeho úzkostech a co nejdříve poslal aspoň peněz na ozbrojení lidu. On že větší do stolice apoštolské skládá naděje, nežli do celého jiného křesťanstva, poněvadž od ní samojediné doznával skutečné pomoci.

Král táhne do pole. Jan Zápolský váhá přirazit ku králi. Bitva u Mohače. Zahynutí krále Ludvíka. Králova mrtvola.

1526 červenec — listopad.

Dne 20. července, v týž den, co psal papeži svrchu zmíněný list, král Ludvík, pomodliv se v kostele sv. Sigmunda, vytáhl z Budína do pole asi se 4000 jízdnými a 3000 pěšími v dobrém pořádku; v předním voji táhli dvořané a zástupy české, moravské a slezské, a celá výprava pohybovala se v hradbách vozových, dle řádu válečné někdy školy táborské. Rozkaz dán byl celému království strhnouti se u Tolny na Dunaji, mezi Budínem a Mohačem.

Když táhl král z Budína, počítalo se v radě jeho, že bude míti vojska z Uher do 50.000, z Čech a Moravy do 16.000 lidu branného; mimo to počítáno na dalších 40.000, kteréž měl pohromadě ze Sedmihradska Jan Zápolský. To vše dohromady bylo by činilo valnou sílu vojenskou, ale tyto naděje nevyplnily se. Z Čech došla jen částka očekávaného lidu, Uhrů daleko nesešel se plný počet, Zápolský konečně, ač mu král opět a opět nařizoval, aby pod pokutou nevěry a zrády dnem nocí pospíchal k Tolně, tak zdlouhavě postupoval, že nelze bylo pochybovati o jeho neochotnosti, až i zastavil se v Segedíně, odkudž se pak nehnul po několik neděl.

Do Tolny přirazil král dne 6. srpna a zdržel se tam až do 14. Mezi tím pilné jeho rozkazy a prosby, rozesílané na všecky strany, přivedly k němu pomalu přece několik bojovných zástupův, takže vojsko vzrostlo tím časem na 25.000 bojovníkův s 80 děly — slabá to hrstka proti více než desateronásobné síle nepřátelské. Odpovědnost za vrchní velení nechtěl nikdo vzíti na sebe, až konečně šlechetný a statečný biskup Kolocký Pavel Tomory a nezkušený Jiří Zápolský, bratr Janův, dali je sobě vnutiti.

Ludvík posílal z Tolny palatina Bátoryho s některými magnáty napřed proti Turkům, aby jim bránili přejíti přes Dravu; oni ale zdráhali se pravíce, že nejsou povinni táhnouti do boje nežli pod královou korouhví. Nad tím rozhorliv se král promluvil přede všemi hlasem vysokým: „Vidím již, že každý jen na mne se vymlouvati a mou hlavou svou vlastní krýti chce; já život svůj dal jsem v nebezpečí, abych zachoval království toto i vás, muže, aby neochota neměla omluvy, odvážím já se hrdla svého a s boží pomocí potáhnu zítra tam, kam jiní beze mne jíti nechtějí."

Osudná slova tato svědčila mnohem více o ušlechtilé mysli králově, nežli o věhlasu vojevůdce, jenž pojišťuje vítězství. Smělost a odvaha staly se tudíž heslem celého vojska. Toto hnulo se ku předu a 19. srpna rozložilo se táborem pod městečkem Mohačem. Tu odbývána vojenská porada, v níž uvažováno, zdali by nebylo rádno čekati ještě na pomoc slíbenou a již se blížící z Charvat, ze Sedmihradska, z Čech a z Moravy, zvláště králův hofmistr, Polák Ondřej Trepka, přimlouval se v tom smyslu. Ale Uhři stavěli se zuřivě proti každému odkladu, hrozíce sami bíti se s těmi, kdo by do bitvy jíti nechtěli.

Bitva strhla se dne 29. srpna po poledni a byla dost krátká. Trvala jen asi půl druhé hodiny; více nebylo potřebí, aby zkušení válečníci mahomedánští potřeli bujnou, ale slabou, nezřízenou a neprozřetelnou moc křesťanskou, a vyvrátili říši, která dotud považovala se za hlavní štít ochranný západu evropského. S počátku, když první čety turecké, obořivše se na křesťany, odraženy jsou a daly se na útěk, nastalo v táboře těchto vítězné plesání, a tím ohnivěji hnáno se za prchajícími, až valné houfy uherské octly se jen několik kroků od hrubé střelby na ně nastrojené, která nenadále celé spousty jich porážela. Kdo tu nepadl na místě, zajat jest a z rozkazu Solimanova odpraven; neb jich barbarský vítěz do 2000 postínati dal. Svrchu jmenovaní pánové čeští všickni zahynuli až na jediného Jindřicha Hložka, který zachoval se útěkem. Mezi šťatými Uhry byl arcibiskup Salkan, mimo něj zahynuli z velmožů arcibiskup Tomory, pět jiných biskupův, Jiří Zápolský a čtrnácte

jiných pánův, pak do 5000 nižších šlechticův. Palatin Štěpán Bátory, sklíčený dnou v rukou i nohou, byl v bitvě přítomen v kočáře, a záhy vyvázl šťastně.

Král Ludvík vida bitvu ztracenou, dal se také na útěk s několika dvořany svými, ale ve zmatku ztratili se mu všickni až na dva, Slezáka Oldřicha Cetryse, a Uhra Štěpána Acíla. Utíkajícím bylo přebrodíti jakousi dunajskou zátoku čili potok neširoký, ale bahnitý a předešlými hojnými dešti rozvodněný. Král byl unaven a brněním obtížen, kůň jeho raněn. První vrhnuv se do vody Cetrys šťastně dostal se na druhý břeh; po něm následoval král, jehožto kůň když pitím vody zdržeti se chtěl, král uzdou i bičíkem poháněl jej, až maje kůň vyskočiti na druhý břeh převrhl a převrátil se do močálu i s jezdcem svým; za ním vjev Acíl a chtěje králi v nebezpečenství pomoci utonul také sám. Poděšený Cetrys netroufal si na tom místě dočekati nepřátel, a utíkal s děsnou novinou dále. Že však ostatní uprchlí nevěděli co s králem se stalo, pochybováno delší čas, zdali ještě živ jest nebo-li mrtev.

Po dvou měsících teprv návodem Cetryse vyhledána jest mrtvola králova a pochována slavně v Stoličním Bělehradě.

Do Prahy stihly žalostné noviny dne 9. září, ale teprv 10. října dály se služby pohřební za nešťastného krále, jak na hradě tak i v městě.

Soliman prý upřímně litoval smrti krále Ludvíka, projeviv ošklivost svou nad zrádným chováním se Jana Zápolského, jejž nicméně potom sliboval Uhrům dáti za krále. Na ten čas povážlivé zprávy z Asie pohnuly ho k brzkému návratu, a v měsíci říjnu ještě vojsko jeho zase opustilo Uhry.

O králi Ludvíkovi vešlo v přísloví, že u něho všecko bylo před časem: před časem se narodil, před časem nastoupil vládu, před časem obradatěl, před časem se oženil, před časem dostával šediny a před časem jej zachvátila smrt. Ačkoliv na duchu a na rozumu nebyl nikoli nedostatečným, o své srdnatosti v dobách nebezpečných dával důkazy nepopíratelné, jakož neméně o přirozené dobrotivosti a spravedlivosti: však na moudrého panovníka scházely mu rázność, setrvalost, obětavost a smysl pro hospodaření; příliš často zanedbával panovnické své povinnosti k vůli zábavě a libůstkám svým, neuměl pojímati v úzdu chtíče své, aniž vážiti si peněz a počítati. Byly to hlavně následky nedostatečného vychování, a při mladém věku jeho (zahynuť již v 20. roce svého živobytí) vysvětlitelné.

Královna Marie dala tím důkaz své lásky k manželu, že po oplakávaní jeho smrti nechtěla více se vdáti. Stehovala se k bratrovi svému císaři Karlovi V., a poslouživši mu platně v nejedné státní potřebě, zejména co vladařka Nizozemská (1530—1555), skonala 18. října ve Španělích.

Zahynutím krále Ludvíka osiřel trůn český bez dědice.

Úvahy o vnitřních poměrech v ohledu politickém, náboženském a národním.

Vyhasnutím po meči dynastie Jagailovské končí se dějiny samostatného státu Českého. Již po smrti krále Jiřího sice národ Český přestal vystupovati v dějinách evropských samočinně, ale i za Vladislava i za Ludvíka žilo ještě v stavech politiku rozhodujících mocné vědomí o samostatnosti národu i zvláštních jeho zájmech, kteryžto posledních oni statečně hájili napotud zájmům dynastie, čím dále tím více na vrch se deroucím. Ale již první panovník z domu Habsburského, který po smrti Ludvíkově na trůn český byl povolán, dovedl zájmy národu podrobiti zájmům dynastie, a násilný pokus, který se stal sto let později o znovuvzkříšení samostatného státu českého, skončil úplným podmaněním národu.

Jest tedy zde místo nejen přechodné nýbrž i nejpřiměřenější, abychom blíže vrhlídli k vnitřním poměrům národu Staročeského; a poněvadž zmíněný obrat dějin českých padá právě v čas obrat dějin všeevropských, jímž tak zvaný středověk přešel do věku nového, pojmeme se tu o jakýsi kulturohistorický přehled vnitřního vývoje našeho národu z celou tu dobu, po kterou trval ruch vpřed a dolů od poměrů středověkých do poměrů novověkých. Budeť přehled náš jakož stručný, abychom neopakovali zbytečně (naskrze beze všeho opakování obejíti se nám arciť nelze) co již na jiném místě pověděli jsme o věcech, kterých se nyní dotýkati budeme. Vyjímáme pak [illegible] měř doslovně z J. Malého „Dějepis národu Českého“.

V průběhu dvou století dokonána jest v životě národů evropských změna tak důkladná, že zjinačené tím poměry veřejné i společenské tvoří charakteristickou známku věku nového, vyvinuvší se z tak zvaného středověku.

Hlavní momenty změny této působily obzvláště v Čechách záhy s takovou mocí, že nastalé tím hnutí zasáhlo do nejvnitřnějších útrob národu a celou podstatou jeho násilně zatřáslo. Ruch ten působil v trojím směru: ke zrušení systemu feudálního novým uměním válečným, které se vyvinulo následkem vynalezení střelného prachu; ke zlomení nadvlády církevní hierarchie opravdu náboženskou, a k samostatnému výboji národností emancipováním se od samospasitelné dosud latiny. V každé z těchto snah předcházel národ Český ostatní národy evropské na cestě všeobecného pokroku, ano dílem tak velice předstihl svůj čas, že prospěchy, jakých v sobě dosáhl, nemohly rozšířiti se na jiné národy k tomu nedospělé, čímž ovoce tak významných a tuhých, ale osamotnělých bojů zase jest zmařeno. Tak úloha, poraziti systém feudální řádně zřízenou mocí vojenskou, v kterou se u Čechů byl uvázal lid, dlouho vítězně prospívaje, nalezla nešťastný konec u Lipan, a teprv o století později provedli ji panovníci, ovšem že s výsledkem pro národy mnohem méně příznivým,*- než jakým bylo by provázeno bývalo vítězství lidu. Tak i reformace náboženská, ku kteréž bylo heslo dáno z Čech, nemohla proraziti dokud pouze jediný národ Český stál proti světovládné moci stolice Římské, a v Čechách samých zakrněla tak dalece, že v době všestranného odporu proti Římu šla za heslem z ciziny daným. Na jediném poli národnosti prospíval národ Český zdárně a postupoval ku předu bez kroku zpátečného. Byla to snaha společná všem národům evropským, probírajícím se z dlouhého sna k vlastnímu osobnímu životu, k čemuž vydatně napomáhal nově vynalezený knihotisk. Vedle těchto tří hlavních směrů, jimiž se nesl všeobecný pokrok té doby ku konečnému proměnění tvářnosti Evropy, spatřuje se ještě jiný ve vědeckých a uměleckých snahách, vycházejících hlavně z Italie a Francie, které 14. a 15. století činily předchůdcem skvělého věku květoucího humanismu a moderního umění výtvarného. I v tom ohledu národ Český nejenom že nezůstal pozadu za ostatními národy evropskými, ale na mnoze je předstihl. Husitské války sice, nejsouce příznivy uměním míru, učinily v tom násilnou přestávku, ano zahladily dočista mnohé vzácné památky české vzdělanosti; ale jak mile bouře se utišily, vrátila se i obliba ve vědě a pěkném umění kteréž obojí na sklonku doby té zdárně pěstováno.

Co se týče vnitřních poměrů politických, dokonáno jest v této době přísné rozdělení národu na rozličné stavy. Prvotní demokratická rovnost byla sice již záhy začala ustupovati rozdílům, jaké s sebou přinášely nerovné rozdělení statků a výhody poskytované od panovníků těm osobám, které se jim přikazovaly k službě, z čehož obého vyvinovala se ponenáhlu dědičná šlechta, která výhradně sobě jala se osobovati veškerá práva politická. Tím rozdělen jest národ Český na dvě části: menšinu politicky oprávněnou a většinu politicky neoprávněnou, čili jinými slovy na šlechtu (k níž v jistém ohledu počítati třeba také města jakožto stav privilegovaný) a lid, kterýžto poslední čím dále tím více i v právech svých soukromých jest ztenčován, až se octnul i v osobní nevolnosti.

Takový stav byl však, pokud župní zřízení v platnosti své trvalo, pouze faktický nikoli právní; takovýmto stal se teprv, když německá soustava feudální opanovavši župám staročeským na dobro konec učinila. Kterak soustava župní během času všeliják protrhována byla, to vypravovali jsme na svém místě. Nevyhnutelný následek toho byl konečný úpadek župního zřízení za Karla, který pravomocnost nad lidem obecným, co jí župám ještě zbývalo, přenesl na držitele zemských statků jakožto patrimoniální pravomocnost vrchnosti, zrušenou teprv za naší doby. Rozdělení na župy ustoupilo pak novému rozdělení na kraje.

Za Karla stál feudalismus v nejvyšším svém květu, když znamenité množství zemských statků stalo se bylo lénem koruny dílem tím, že propůjčeny byly od králů za konané služby pod závazkem manským, dílem i tím, že jich držitelové pro dosažení zvláštních výhod

*) Totiž zavedením do státu absolutismu.

sami dobrovolně je podali v léno panovníkům. Prvnějším spůsobem arciť znamenitě ubylo korunních statků, ale za to měl král k osobní službě své pohotově velikou brannou moc manů svých, kteréž panovník tak rázný jako Karel uměl výborně použíti ku povznešení moci královské. Tato nebyla nikdy větší jako za Karla, který moudře šetře formy ústavní vládl téměř libovolně, ač nikoli svéhlavě, uměje ustupovati v čas, kde viděl proti sobě odpor nesnadno překonatelný.*) Uměl pak, jak jsme viděli, používati Karel neobmezené skoro královské moci své ku blahu a svrchovanému zvelebení země, jakož neméně k vnitřnímu upevnění státu, jenž pod ním ponejprv se objevuje v jednotě celistvé co koruna Česká.

Ale již za jeho nástupce slabého Václava poměr ten v opak se obrátil, a titéž velmožové, kteří byli ochotnými sluhy jeho otce, obraceli svou moc ve vzpouře proti synu, nemajícímu dostatečné rázností, aby držel na uzdě jejich spupnost. I klesla tudíž hluboko moc královská, a v následujících na to bouřích klesala vždy více, an naproti tomu vzrůstala moc šlechty, ještě více obohacené rozzastavením jí od Sigmunta korunních statků a rozchváceným od ní zbožím církevním, až po vítězství u Lipan nad stranou demokratickou dosáhla nejvyššího stupně. Od těch dob, zvláště pak za nezletilosti krále Ladislava, počínali pánové zeměstí vládnouti na svých statcích jako malí samostatní mocnářové, svrchovanost královu leda jen dle jména uznávajíce, poddané pak své utiskujíce a nová břemena na ně uvalujíce, proti čemuž nebylo lze ubohým dovolávati se spravedlnosti, když dílem soudové nešli, dílem výkonné moci scházelo síly ku provádění jejich nálezů. Byla to doba květoucího v Čechách pěstního práva, proti kteréž nepleše nevalně prospívalo zřizování krajských hejtmanů, sjezdů a landfridů. Teprv Jiřík Poděbrad, stav se správcem zemským, učinil přítrž těmto neřádům, po svém pak dosednutí na trůn všemožně usiloval o nové povznešení královské moci. Avšak odpor Říma proti němu nedovolil mu provésti úplně svůj úmysl čelící ku blahu země; po jeho smrti pak pod slabými Jagelovci byl úpadek moci královské úplný.

Politická moc byla při stavech k tomu oprávněných, kteří ji vykonávali na sněmích, pokud se týkalo odporu proti králi, dosti dlouho jednosvorně, v jiných věcech ale spolu se svářili, vyšší nad nižšími chtíce převládati. Tak nejprv pánové a rytíři , pak šlechta pospolu s měšťany hádali se o práva, jaká mají náležeti každému stavu, až i krvavé srážky z toho povstávaly. Spory tyto málem celé století trvaly, než urovnány jsou konečně v ten spůsob, že každému ze stavů privilegovaných určitě vymezen obor jeho práv, což ustáleno psaným zákonem, tak zvaným zřízením zemským. O těch dob stav panský, stav vládycký čili rytířský (tak zvaní stavové vyšší) a stav městský přísně jsou od sebe odděleni. Moc výkonná čili skutečná vláda byla v rukou nejvyšších úředníků zemských (povstalých ze starodávného ústavu kmetů zemských), kteří v nepřítomnosti krále provozovali ji co náměstkové čili místodržící, jsouce vybíráni velikou převahou z nejpřednějších rodů panských. Ti za hluboké sklesłosti moci královské vládli v zemi nejnak, než jakoby nad sebou žádného vyššího neměli, vzdorujíce rozkazům královým a všelikou moc svou úřední obracujíce, právem i neprávem, ve prospěch svůj osobní i stavu svého. Tak stalo se, že za panování Ludvíkova Čechy úplně se podobaly republice aristokratické, kde král byl pouhou loutkou a velká většina národu vydána spupné menšině privilegované.

Na poli církevním Čechové v té době stáli v čele snah usilujících o reformu církve v hlavě i v údech, a v bojích o to nastalých duch náboženský pronikl celý národ v takové míře, že tím nám věk obzvláštní barvitosti nabývá. Čtení písma zobecnělo ve všech třídách, a vůně jeho vykládání dávalo původ všelijakým blouznivým sektám. Velká většina národu přijetím kalicha odchýlila se od obecné církve Římské, ale že nepřestala k ní obraceti zření, marně se domáhajíc nemožného smíření, nedospěla k pevné organisací samostatné zvláštní církve, nýbrž polovičatostí takovou octla se v bahně zmalátnělosti, a teprva přilnutím k lutheránství nabyla svěžejšího ducha a nové síly. Jen malá rozhodnější část, která to dobro se odřekla Říma, dovedla v jednotě bratrské vésti život samostatný.

*) Důkazem toho jest Majestas Carolina od něho vydaná ale zas odvolaná.

ný a prospívati zdárně vzdor všemu pronásledování od katolíků a utrakvistů. Při těchto proměnách náboženských duchovenstvo katolické, ač větší část vysokého panstva byla věrna zůstala staré víře, zbaveno jsouc statků svých a postrádajíc hlavy (neboť od smrti Kunráta z Vechty zůstávala stolice Pražského arcibiskupství neobsazena) hluboce klesło u vážnosti a přestalo míti všelikou platnost ve správách veřejných. Tak i církevní poměry v Čechách ku konci této doby poskytovaly týž neutěšený obraz jako poměry politické.

Jinak bylo s principem národnosti, který během doby této slavil úplné vítězství nad vetřelým živlem cizím. Viděli jsme, kterak živel německý, pěstovaný na dvorech králů Přemyslovců, jichž příkladem řídily se nejvyšší vrstvy národu, a uváděný do měst od nich zakládaných, během času na ujmu národnosti české velice se byl rozšířil. Po vymření panovnického rodu Přemyslovců ještě jiné okolnosti přičinily se k jeho posile. Kdežto jádro národu nepřestalo nikdy býti slovanské, jmenovitě obecný lid a šlechta (kterážto poslední, třeba se z mody dosti po cizích národech opičila, v těch časech ještě nikoli nezapírala cit národnosti své), byla hlavním sídlem němectví města, a mezi nimi na prvním místě Praha.*) Povolávání německých knížat na trůn, pak sestředění nejvyšších úřadů říše Německé v Praze za časů Karlových, konečně i založení vysokého učení Pražského, pod jehož svobod záštitou množství cizinců, netolíko studentů, nýbrž i jiného lidu se tu usazovalo, rozmnožilo počet obyvatelstva německého v Praze tak velice, že v obecní správě i při soudech němčina vrch měla. Taktéž bylo, jak známo, na vysokých školách.

Král Jan, cizozemec, o němž pověst šla, že Čechy chce ze země vyhnati a ji Němci osaditi, i úřady zemské cizozemcům svěřoval, čímž němčina velmi v zemi se plodila, až pak stavové tomu odpor položili a on úřady rozenými Čechy obsaditi musil. I za Karla uznáno za potřebné, aby král přípověď otce svého strany usazování na úřady rozených Čechů obnovil. Též za tohoto panovníka, který Čechy na nejvyšší stupeň materiálního blaha pozvedl, němčina co do veřejné platnosti přednost měla nad češtinou: vydalť Karel za vlády své vedle obyčejných latinských také mnohé listy německé, českého však ani jednoho. Ani o jeho nástupci Václavu IV., za něhož dlouho chystaný boj protivných sobě národností vypukl, nelze říci, že by češtině zvláště byl přál; podporovalť on národní stranu jedině proto, že Němci přidrželi se papeže, s nímž on ve sporu byl.

Proti takovému šíření se němčiny v Čechách, s kterouž jednak přicházely do země nové, prv neznámé necnosti, jako hra v kostky a nestřídmost v pití, jednak i duch národu vždy více od své prostoty tratil (čehož nejlepší důkaz jest ten, že starodávný ušlechtilý způsob národního básnění českého pomalu docela v zapomenutí přišel a na jeho místo prázdné klinkání rýmů dle vzoru německého nastoupilo), neopomíjeli vystupovati mužové duchem vlasteneckým nadšení, jako jmenovitě Dalimil, horlivý přítel svého národu, jehož dějiny sepsal v rýmované kronice. Nemalý vliv na probouzejícího se ducha národnosti mělo i samo učení Pražské, neboť jím rozšiřovala se v lidu vyšší vzdělanost a osvěta, která lidem hlavy otvírala, že počali přemýšleti o mnohých věcech, jichž sobě dříve nevšímali. Tu počali Čechové i mateřského jazyka pilnější býti a jej též do veřejného jednání na místě posavad užívané latiny uváděti. Od samého krále Václava IV. máme již více českých listin. Slavný mudrc český Tomáš ze Štítného ve výborných spisech svých, jež psal za Karla a Václava, ujímá se horlivě jazyka národního proti latině. Spisy muže toho, obsahu dílem filosofického dílem náboženského, jsou zároveň skvělým důkazem, jak vysoko byl toho času jazyk český již dospěl, když jím Štítný tak obratně pojednávati a vyjadřovati se dovedl o věcech tak subtilných a odtažitých. Neméně jadrné jsou právnické spisy Ondřeje z Dubé, podávající důkaz, jak velice cítěna byla potřeba češtiny v jednání veřejném. Pěknou literaturu té doby důstojně zastupuje pan Smil Flaška z Pardubic. Že nicméně v obecné mluvě, obzvláště měšťáků, jazyk český byl kažen a cizími nešvary zprzňován, poznáváme z horlení proti tomu Jana Husa. Tento reformator církevní stal se i reformatorem jazyka

*) Odkazujeme tuto na pojednání prof. V. V. Tomka: „Česká a německá národnost v Praze až do začátku 15. století" v Musejníku na rok 1845.

národního, ustanoviv pravidla české dobropísemnosti, která dosavad platí, a sám mnoho pěkných knih napsal, hlavně obsahu náboženského.

Tak dílem zdárným vzděláváním národního písemnictví, dílem vymáháním jazyku českému platnosti u veřejném jednání tužil se odpor proti vetřelému živlu německému, s nímž musilo dříve nebo později dojíti k tuhé srážce. Srážka tato přispíšena byla chováním se Němců v příčině církevní opravy, ku které se toho času nesly snahy národu Českého pod vůdcovstvím Husovým. Čím vroucnější byl po všecken čas cit náboženský u Čechů, s tím větší horlivostí uchopili se myšlénky, aby všickni neřádové, kteří se během času byli vloudili do církve, byli z ní vyhoštěni a učení Kristovo k prvotní své čistotě a pouhosti navráceno. Ale v této veledůležité všeobecného pokroku se týkající věci, v níž národ Český k věčné slávě své učinil první začátek, s nejurputnějším odporem potkal se právě u svých německých spolubydlitelů. To přidalo nové hořkosti k dávno trvající nevoli mezi oběma národnostmi, a když král Václav i v obecní radě města Prahy i na universitě dal národnosti české převahu, která jí právem náležela, tu hnutí náboženské a národní kráčelo pospolu, a krvavá husitská válka z toho povstalá byla zároveň bojem pokroku duševního se starými neřády a předsudky, a zápasem národnosti české proti cizímu živlu ji dosavad dusivšímu. V tom boji národ Český úplně ho vítězství dosáhl, němectví na větším díle vypuzeno jest ze země a jmenovitě města všecka učiněna jsou česká. Tu zaveden jazyk český na místě latinského do soudů a kancelářů, a sněmem zapovězeno činiti vklady do desk zemských v jiném jazyku. Tato nadvláda národnosti české vrcholila se za panování krále, který nebyl mocen jiného jazyka krom českého — slavného to Jiřího Poděbradského.

Knih psáno toho času množství, a to nejvíce o náboženství jednajících, neboť pod tím štítem byli Čechové národnosti své průchod zjednali. Jmenovitě svaté písmo pilně znova se překládalo. V časech pokojnějších na to následujících psáno též o jiných věcech, jako o příbězích minulých, o právech a jiných vědách. Z tehdejších spisovatelů co nejznamenitější uvádíme Kornelia ze Všehrd a Ctibora Tovačovckého (o nichž podali jsme na svém místě podrobnější zprávu), oba právníky výtečné. Též o umění válečném psali tehdejší Čechové, jako sám Žižka a Václav Vlček; onen i válečné písně skládal. Mnozí cesty své do cizích zemí konané popisovali, a kníže Hynek, syn krále Jiřího, české verše skládal. Knihtiskařství, které v 15. století vynalezeno jest, záhy v Čechách se provozovalo a literatura tím většího rozšíření docházela, neboť i méně zámožný mohl sobě nyní knihy kupovati, kdežto prvé za psané veliké peníze dávati se musely. Nejprvnější tiskárny byly v Plzno, v Kutné Hoře a v Praze. Během krátkého času užívání jazyka českého i daleko za hranice se rozšířilo, a při dvoře polském, litevském i jiných česky mluvilo se i všecko písemné jednání dálo, právě tak, jako za našich dnů francouzským jazykem se děje. Tak byla doba největší svobody náboženské spolu dobou největšího květu národnosti české, která s onou povznášela se i klesala, až naposledy padla.

Co se konečně týče všeobecného pokroku ve vědách a uměních, toho učiněny jsou Čechy založením vysokého učení v Praze středem pro celou prostřední Evropu. Stalať se tím Praha jedním ze sídel učenosti tehdejší, a Čechové tam vycvičení zastávali nejvyšší úřady u dvora císařského i v německé říšské kanceláři, dosazováni jsou na sídla biskupská i kromě Čech, posíláni vyslanstvím k cizím dvorům, dobývali slávy učeností i státnickým věhlasem. Na universitě Pražské učeno všem vědám podle tehdejšího spůsobu, který ovšem nebyl se ještě povznesl k výši svobodného pátrání. Pamětihodno, že první učitelská stolice německého státního práva na Pražské universitě založena, na níž Uhertus de Lampaniano již roku 138[illegible] očí. Byla tu založena a nadána též stolice českého jazyka, určená zejména k čtení Homera. Latina, ještě výhradně v učeném světě panující, nepozbyla dosavad předešlého barbarství, avšak Čechové mezi prvními ji cíditi počali. Karel zval do Prahy Petrarku, kterémuž však [illegible] okolnosti překážely přijíti. Spisovatelství bylo ctěno. Sám Karel, arcibiskup Arnošt a nejvyšší kancléř dvorský Jan z Neumarku neměli pod svou důstojností spisování knih, kteréž se až do dneška zachovaly. Dějepisci latinští byli

Petr opat Zbraslavský, František kanovník kostela Pražského, Neplach, Beneš Krabice z Veitmile, Pulkava a Marignola. Umění básnickému nebyla universita Pražská příznivá, za to tím více květlo řečnictví duchovní. O pověstných kazatelích toho věku pověděli jsme na svém místě.

Po vystěhování se z Prahy německých studentů začala universita klesati následkem sporů náboženských a záhubných válek. Po dlouhý čas mysli Čechů nic v té míře nezajímalo, jako otázky bohoslovecké, pročež studiu theologickému všecka jiná ustoupiti musila. Tu různá učení zastávána jsou ve škole hádkami, v poli mečem. Z dějepisců latinských zasluhuje zmínku Vavřinec z Březové; Křišťan Prachatický a Jan Šindel slynuli v mathematice a v lékařství. Asi v polovici 15. století přinesli Vlachové do Čech alchymii, která tu nalezla úrodné půdy.

Studiím klasickým lepší doba nastala již za krále Jiřího, když snahy humanistické z Italie i po ostatní Evropě šířiti se počaly, obzvláště pak za nástupce jeho Vladislava, když bohomluvcům, dotud celé Čechy bouřivším, smlouvou o náboženství na Horách Kutných učiněnou uloženo jest mlčení a zdržení se všeho tupení jinověrců. Od roku 1462 až přes rok 1484 četl Řehoř Pražský na universitě v Praze o klasicích latinských, obzvláště o Virgiliovi. Jan z Rabšteina, stráviv několik let v Italii při dvoře papežském, skvěl se výbornou znalostí studií klasických. Mezi latinskými básníky toho věku třpytí se co hvězda první velikosti Bohuslav z Lobkovic na Hasištejně, o němž promluvili jsme na svém místě obšírněji. Jemu po boku v klasickém vzdělání stáli Jan Šlechta ze Všehrd, Viktorin Kornel ze Všehrd, Augustin Moravský, Stanislav Thurzo a jiní. Jeronym Balbus, Vlach, učil roku 1500 v Karolíně pěkným uměním slovesným, maje mnohé šlechtice mezi posluchači, avšak odstraněn jest pro ohavné svádění mládeže. Po smrti Řehoře Pražského a odejití Balbusa zaniklo na delší čas klasické studium na universitě Pražské, kde několik fanatiků bylo mu nepříznivo; pročež Čechové nabyvše již chuti a obliby v pěkném umění, hledali jeho v Bononii, Štrasburce a jinde v cizině.

Z mathematiků živších ku konci doby této před jinými zasluhuje zmínku mistr Hanuš, zhotovitel pověstného orloje na radnici Staroměstské v Praze.

Zbývá nám ještě zmíniti se o výtvarném umění, které vyvinuvši se v Čechách samostatně a vydavši již dříve vzácné plody (obzvláště překrásné malby miniaturní), slavilo za Karla svůj zlatý věk. Válkami husitskými sice přetržen další vývin umění výtvarných, ale po utišení země ihned znova se začala zvelebovati, a to hlavně stavitelství, o čemž skvělé svědectví vydává Aeneas Sylvius pravě: „Mám za to, že za mého času v celé Evropě není žádného království, které by více a skvostnějších i ozdobnějších chrámů mělo jako země Česká. Převysoké kostely, dlouhými a širokými klenutími nadezděné, oltáře vysoké od zlata a stříbra se blyští, jimiž ostatky svatých obaleny jsou; oděvy kněžské perlami krumplovány, nářadí kostelní nad míru skvostné; okna, skrze něž světlo do vnitřku padá, jsou prostranná, vysoká, ze světlého skla uměle složená. Tato podivná skvostnost jest netoliko ve městech ale i ve vsech.“ A to psal Aeneas Sylvius nedlouho po ukončení války husitské, kterou tak mnoho vzácných památek českého umění zmařeno! Slavní stavitelové ozdobovali zemi Českou budovami hlavně za Karla a Vladislava, za kteréhožto posledního krále panování, když sloh gotický již k úpadku se chýlil, na české půdě ještě více spanilých výtvorů zplodil. Co skvělé památky stavitelského umění z doby Karlovy jmenujeme velikolepý metropolní chrám sv. Víta na hradě Pražském a Pražský kamenný most přes Vltavu. Z druhé polovice 15. století, kde před jinými staviteli proslavili se Beneš z Loun a Matěj Rejsek, jmenovati sluší chrám Tejnský v Praze a Svatobarborský v Kutné Hoře, pak novou věž pod Královým Dvorem v Praze (nyní Prašnou zvanou) a zámek královský na Hradčanech.

Obsah třetí knihy.

HLAVA I.

Král Albrecht a bezvládí.

1437—1451.

Str.

Nesvornosť při volbě nového krále. Strana rakouská a strana národní. 1437 v pros. 3

Kterak jedna strana Čechův Albrechta Rakouského, druhá Kazimíra Polského za krále zvolila. 1438 leden—květen 6

Kterak král Albrecht do Čech uveden a v Praze korunován byl. 1438 v červnu 7

Pomoc polská. Válka mezi stranami. 1438 červenec — září 10

Kterak pan Vřesovec Mišňáky hájil a král Albrecht opustiv Prahu do Vratislavi odejel. 1438 září — listopad 12

Počátek zmatkův, jednání ve Vratislavi. 1438 listopad, prosinec, 1439 leden — duben 13

Smrt krále Albrechta a některých jiných důležitých osob. 1439 květen — říjen 14

Počátek bezkrálovi; smiřlivý sněm, utišení pobouřené země. 1439 listopad — prosinec 1440 leden — březen 16

Královna vdova Alžběta. Bedřich Rakouský. Narození Ladislava řečeného Pohrobka. 1440 leden — květen 18

Kterak Albrecht, vojvoda Bavorský, na království České zvolen byl a volby té nepřijal. 1440 květen — srpen 20

Počátek úplného bezvládí. Strany v národě. Kněz Mikuláš, jalový arcibiskup. 1440—1441 23

Hojnost bojův domácích. Jan starší Kolda na Náchodě, hlavní výtržník. 1440—1441 25

Smrt královny Alžběty. Rozhodná převaha páně Ptáčkova. 1442 28

Poslední disputace Táborská a smrt pana Ptáčka z Pirkštejna. 1444—1445 30

Pan Jiří z Poděbrad v čele kališníkův. Další jednání o krále a o arcibiskupa. 1444—1445 3

Zjevení se krále v Stadicích. 1445 v měsíci dubnu 3

Uherské poselství ve Vídni. Jan Jiskra z Brandýsa. 1445 na podzim . 3

Další marné vyjednávání Čechův s králem Bedřichem a s papežským dvorem 1446—1447 3

Nevole proti králi Římskému. Domácí šrůtky. Zbrojení. Výprava do Westfál 1447 3

Kardinál Karvajal v Praze 1448 1.—23. května 3

Kutnohorský sjezd. Dobytí Prahy skrze Jiřího z Poděbrad 1448 červen — 3. září 3

Proměna ve stavu věcí českých. Smrt pana Menharta z Hradce 1448 září — prosinec, 1449 — 3. února . 3

Jednota Strakonická. Druhá válka domácí. Sněm Jihlavský 1449 únor — srpen 3

Nové sjezdy, válka rozhodná a konečné smíření 1450 od ledna do začátku srpna 3

Válečná výprava proti kurfürstovi Bedřichovi do Sas. Valný sněm v Praze 1450 září — 1451 3

Eneáš Sylvius co posel Římského krále na sněmě Benešovském. 1451 červenec 3

Arcimisionář kněz Jan Kapistran Františkán. 1451 3

HLAVA II.

Jiří Poděbradský

Str.

Ještě jednou Kapistran. Marné jednání s legátem Mikulášem Kusou. 1452 duben — říjen 71

Kterak Čechové, jsouce napořád od papežské stolice odstrkování, k řecké církvi přistoupiti chtěli. 1452—1453 72

Kterak se Tábor až do těch dob při svých zvláštnostech zachoval, avšak nyní od nich upustiti musel. 1452 srpen — prosinec 75

Pan Jiří ode vší země za správce uznán. Ladislav z poručenství vysvobozen 1452 září — říjen 80

Hlučný sjezd ve Vídni, úmluvy Znojemské, přijetí Ladislava za krále Českého. 1452 listopad — 1453 květen 81

Král Ladislav uvázal se v Moravu. Smiřického zráda a smrt. Hádky s Moravany v Jihlavě. 1453 červenec — říjen 83

Přijetí Ladislava za krále do Čech. Korunovace v Praze. Narovnání sporu s Moravany. 1453 říjen . . 85

Krále Ladislava pobyt v Praze. Znamenitý sněm. Obnovení pořádku a dávného blahobytu v zemi. 1453 od listop. — 1454 do prosince . . . 87

Jednání následkem pádu Cařihradu. Válka v Prusích a marná jednání o zastavené krajiny a země. 1454 . . 91

Rozličné náboženské sekty. Petr Chelčický, tichý spisovatel mravoučný. 1454 93

Zuřivost Vratislavských Němců proti Čechům. Král Ladislav a pan Jiří ve Vratislavi. 1454—1455 leden . 97

Král Ladislav v Rakousích a Uhřích. 1455—1457 99

Mladší Kolda zkrocen. Jednání s papežem. Nedorozumění mezi králem a panem Jiřím. 1457 duben — srpen . 104

Příjezd krále Ladislava do Prahy. Poselství pro nevěstu do Francie. Krále Ladislava smrt. 1457 září — prosinec 106

Uchazeči o trůn český. Matiáš Korvín. 1457 prosinec 111

Noví biskupové. Tas z Boskovic, Olomoucký a Jošt z Rosenberka, Vratislavský. Počátek jednoty českých bratří. 1457 113

HLAVA III.

Král Jiří z Poděbrad.

1458—1471.

Str.

Zvolení Matiáše Korvína za Uherského, pana Jiřího z Poděbrad za Českého krále. 1458 leden—březen . 115

Chování se okolních knížat a korunních zemí k novému králi Českému. 1458 březen — duben 118

Korunovace krále Jiřího a královny Johanny. 1458 7. a 8. května . . . 119

První výkony nového krále. Výprava do Moravy a částečné podrobení Slezska. 1458 květen — červenec . 120

Král Jiří vede válku v Rakousích. Mír s císařem. Podrobení Jihlavy. Rakouské špatné peníze. 1458 srpen — listopad 122

Kterak Eneáš Sylvius, povýšen byv na papeže pod jménem Pia II., ku králi Jiřímu se choval. 1458 srpen — 1459 květen 124

Král Matiáš a české válečné roty v Uhřích. 1458 125

Krále Jiřího jednání s německými knížaty a sjezd v Chebu 1459 leden — duben 128

Kterak se císař Bedřich III. do království Uherského tlačil a potom Jiřího z Poděbrad v Brně ze Českého krále uznal. 1459 leden — červenec 131

Srovnání se krále Jiřího s Ludvíkem Bavorským a svatby Chebské. 1459 září — listopad 133

Kterak král Jiří Slezáky a zvláště Vratislavany konečně k poslušenství připudil. 1459 říjen — 1460 leden 135

Úvahy o tom, kterak uměl král Jiří ve dvou letech dáti podstatu své panovnické moci, a kterak mezi králi a knížaty vynikl. 1460 . . . 139

Rada krále Jiřího a jeho političtí jednatelé 141

Kterak musel král Jiří špatné peníze rakouské v Čechách a na Moravě s velikými oběťmi potlačiti. 1460 . 143

Krále Jiřího další snahy o rozmnožení a upevnění moci své mezi králi a knížaty. 1460 143

Kterak snahy krále Jiřího o volení na království Římské prospěchu neměly. 1461 147

Kterak král Jiří první pronásledování českých bratří způsobil. 1461 březen—květen 149

Str.

Konec nadějí na Římské království. Pletichy a boje mezi stranami v říši Německé. Dolní Lužice z Braniborské zástavy vyplacena. 1461 květen — 1462 červen 151

Sjezd krále Jiřího s Kazimírem králem Polským ve Hlohově. 1462 14. — 30. května 153

Jiří mířitel knížat, ochránce pokoje a blahobytu národu; Čechy první světský stát v Evropě. 1462 . . . 154

Počátek sporu s papežem. České poselství v Římě. 1462 do konce března 155

Kterak papež Pius II. kompaktata za zrušená vyhlásil. 1462 31. března . 159

Úvahy o tom a zámysly krále Jiřího o obmezení moci papežské. 1462 . 162

Veřejné slyšení českých poslův na dvorském sjezdu před králem Jiřím v Praze. 1462 12. srpna . . . 163

Kterak legát Fantin de Valle své poselství před králem Jiřím vyřídil. 1462 13. srpna 165

Kterak byl Fantin uvězněn a duchovenstvo obou stran muselo přijíti poslouchat slovo královské. 1462 14. srpna a 16. září 166

Kterak král Jiří osvobodil císaře Bedřicha III. obleženého ve Vídni. 1462 říjen — prosinec 168

Zápas mezi králem Jiřím a papežem Piem II. 1462 — 1463 do července 172

Valný sněm vší koruny České v Brně. 1463 13. července 174

Mír v Praze uzavřený ve věcech knížat Německých. Mor v Čechách. Válka proti odbojníkům. Výstrahy. České poselství u císaře. 1463 srpen — 1464 duben 175

Smrt Kunhuty Kateřiny královny Uherské. Marini u krále Uherského. 1464 únor — duben 177

České poselství u Ludvíka XI., krále Francouzského. 1464 květen — září 178

Smrt papeže Pia II. a povážlivá znamení, kterak pánové strany katolické o králi smýšlejí. 1464 srpen 182

Nový papež Pavel II. a jeho první jednání v českých věcech. 1464 září — 1465 březen 184

Poslední hádka o náboženství mezi katolíky a kališníky. Dobytí hradu Cornštejna na Moravě. 1465 únor — červen 186

Král Jiří pohnán k soudu do Říma. Počátky jednoty katolických pánův proti králi Jiřímu. 1465 únor — srpen 189

Český sněm, na kterém se držel soud mezi králem a poddanými jeho. 1465 23. — 26. září 191

Utvrzení jednoty panské proti králi Jiřímu na Zelené Hoře. 1465 29. listopadu 192

Nový návrh ku smíření papeže. Matiáš Uherský za prostředníka v tom žádaný nabízí se papeži k válce proti Jiřímu. 1465 září — říjen . . 194

Papež zapovídá, aby poddaní krále poslušní byli; kterak se král hájil a kdo se jeho ujímal. 1465 prosinec — 1466 leden 196

Kterak se strana Římská dlouho marně o to pokoušela, rozníti odboj a válku proti králi Jiřímu. 1466 leden — červenec 198

Výtržnosti na hranicích království Polského. Bratrská rota. 1466 červenec — září 200

Král Matiáš hledá příčinu k válce proti Jiřímu. Činí konec rotám bratrským. 1466 červenec 1467 leden 202

Papež Pavel II. odsoudil konečně krále Jiřího slavným zatracením v Římě. 1466 září — prosinec . . 204

První účinky papežova odsouzení. Král Jiří proti papeži odvolává se k vyšším mocnostem. 1467 leden — duben 205

Nový pokus krále Jiřího, aby získal krále Francouzského k provedení zamyšleného sněmu knížat. 1467 duben 207

Veliký poplach v Čechách. Strany sobě vypovídají válku. 1467 duben . 208

Počátek a spůsob války v Čechách. 1467 květen — červenec 209

Válka v ostatních zemích koruních a další její průběh v celé České koruně. 1467 květen—srpen . . . 211

Působení papežovo jmenovitě v Polsce a v Němcích k většímu rozmíření války. 1467 březen — říjen . . 213

Pokroky války až do příměří spůsobeného posly polskými. 1467 červenec — listopad 215

Sjezd celé odbojné strany ve Vratislavi. 1467 prosinec. 1468 leden . 217

Kterak se konečně ustrojila jednota českých bratří. 1468. 218

Válka krále Jiřího proti císaři Bedřichovi. 1468 leden — duben . . 220

Str.

Počátek válek s Matiášem Uherským. 1468 duben — květen . . . 230
Další běh války. Pád Třebíče. 1468 květen — červen 234
Co se mezi tím v té válce na jiných stranách dělo. 1468 od polovice května do polovice června 237
Další běh války. Matiáš uvazuje se v Moravu. Ztráty Čechův u Telče a u Vodňan. 1468 červen — červenec 238
Odpadnutí pana Jana z Rosenberka. Sjezd nepřátel v Olomouci. 1468 srpen 239
Nejtrudnější dvouměsíční doba ve válce proti nepřátelům krále Jiřího. 1468 od polovice srpna do polovice října 241
Řádění německých křižáků v Čechách. 1467, 1468 a 1469 242
Obrat k lepšímu. Dobytí Konopiště. 1468 říjen — prosinec 244
O císařově jízdě do Říma, o říšském sněmu v Řezně a o zastavení krále Matiáše u Vilémova. 1469 leden — únor 245
Sjezd v Olomouci. Jednání mezi oběma králi. 1469 duben 248
Kterak odbojná katolická strana v Olomouci potajmu Matiáše Uherského za českého krále zvolila. 1469 od 12. do 17. dubna 251
Poslední sjezd krále Jiřího s Matiášem Uherským. Další jalové rokování. 1469 od 20. dubna do 1. května 252
Kterak odbojníci v Olomouci veřejně Matiáše Uherského za Českého krále přijali. 1469 od 1. do 3. května . 253
Kterak proti Matiášovi král Jiří dal voliti Vladislava, syna Kazimírova, za svého nástupce v království Českém. 1469 červen — červenec . . 255
Druhá válka s Matiášem Uherským. 1469 červenec — listopad 256
Zajetí knížete Viktorina, ale další vítězství českých zbraní. 1469 27. července — září 257
Porážka krále Matiáše u Uherského Hradiště. 1469 září — listopad . . 260
Kterak Slezáci pykali. 1469 prosinec 261
Kterak si počínal král Jiří proti úkladům svých nepřátel. 1470 leden — březen 263
Kterak král Jiří zřizuje zemskou obranu. 1470 březen 263
Třetí válka s Matiášem Uherským. 1470 konec dubna — srpen . . . 264

Str.

Kterak král Jiří vyzval Matiáše Uherského na souboj. 1470 červenec . . 266
Matiášův poslední vpád do Čech, a kterak byl šeredně ze země vytlučen. 1470 červenec — srpen . . . 268
Kterak Slezáci pro svou zpronevěřilost na novo pykali. 1470 říjen . . 269
Kterak se konečně všecko obrátilo ku prospěchu krále Jiřího. 1470 červenec — 1471 únor 271
Smrt mistra Jana z Rokycan. 1471 22. února 272
Smrt krále Jiřího. 1471 22. března . 273
Úvahy o tom, jaký význam měla vláda krále Jiřího a jaký byl národ Český za jeho věku 275
První opatření vládní. 1471 březen . 281
Páni Šlikové na Loktě a Albrecht Saský. 1471 březen — duben 283
Strana uherská a sněm o sv. Jiří v Praze. Ostromeč. Veliký zájem dobytka u Prahy. 1471 duben . . . 283
Sněm o volení krále v Kutné Hoře. Vladislav Jagajlovic zvolen za krále Českého. 1471 20.—28. května . 285
Vzteky Matiáše Uherského v Jihlavě. Albrecht Saský v Kolíně. 1471 květen — červen 288

HLAVA IV.

Král Vladislav II. Jagajlovic.

1471—1516.

Čeští poslové v Krakově. Uvedení Vladislava do Prahy. 1471 červenec — srpen 289
Úklady o svržení Matiáše s trůnu Uherského. Nový papež. Nerozhodná jednání. 1471 červenec — 1472 květen 292
Synové krále Jiřího. 1472 únor — 1473 březen 294
Sjezd v Německém Brodě. Vykoupení knížete Viktorina. Sjezd plnomocníkův polských, českých a uherských v Nise. 1472 červen — 1473 duben 296
První sněm Benešovský. 1473 — květen — červen 298
Sjezd Opavský. Druhý sněm Benešovský. 1473 srpen — 1474 únor . . 300
Válka mezi třemi králi, Českým, Polským a Uherským. 1474 červen — listopad 301
Sněmy v Praze a v Brně. Nestatečnost krále Vladislava. Smrt králov-

Str.

ny vdovy Johany. 1475 leden — listopad 306
Bouře ve městech. Rosenberkové. Pohraničné války v Rakousích. Smrt pana Zdeňka ze Šternberka. 1476 leden — prosinec 308
Došlé i nedošlé svatební námluvy králův. Smlouva Vladislava s císařem. 1476 září — prosinec 310
Sněm v Praze o středopostí. 1477 leden — březen 311
Zase válka s bídným koncem. 1477 duben — červenec 312
Nová válka s Matiášem Uherským. 1477 červenec — prosinec 314
Jindřich Roubík z Hlavatec. Racek Kocovský. Pan Bohuslav ze Švamberka. 1477 — 1478 — duben . . 315
Smlouva o pokoj v Brně. Porážka Čechův u Plzně. 1478 březen — duben 317
Zbouření kališníkův a jejich sněm v kolleji Karlově. 1478 duben — srpen 318
Jednota českých bratří se rozšiřuje. 1471 — 1478 320
Nové a poslední podání výminek míru mezi králi Matiášem a Vladislavem. 1478 srpen — prosinec . . . 323
Kterak se králové Český a Uherský slavně sjeli v Olomouci a nadobro se smířili. 1479 červenec 324
Zemský sněm o sv. Václavě. 1479. 28. září do polovice října 327
Kterak král Vladislav i katoličtí pánové počali zle nakládati s kališnickými kněžími. 1480 květen — listopad 329
Neuspokojenost a rozervanost v Čechách pro neplnění slibův královských. Čeština v soudech a deskách moravských. Povodeň. 1480 — 1482 květen 332
Příchod biskupa Augustina Luciana do Čech. Pokusy ku smíření mezi kališníky a katolíky. 1482 duben — 1483 červen 334
Mor. Krvavá bouře v Praze. 1483 červen — říjen 338
Co k tomu říkal král Vladislav a co Pražané dále dělali. 1483 říjen — prosinec 341
Kterak se král Vladislav konečně do Prahy navrátil a smířil. 1484 leden — říjen 343
Král Vladislav ze Starého města na hrad Pražský se přestěhoval. 1484 říjen 344

Str.

Sněm Kutnohorský, konečný náboženský pokoj a obrat k lepšímu. 1485 březen 346
Pravidelný stav České země. Kutná Hora. Práce nejvyššího zemského soudu. 1485 červen — říjen . . . 347
Kterak král Matiáš pana Jaroslava z Bozkovic ve Vídni nespravedlivé stíti dal. 1485 prosinec 349
Zákony o cizozemcích, kteří v Čechách statky mají. 1486 únor — březen 350
Kterak se král Vladislav, byv od říše a císaře uražen, s uherským Matiášem sjel v Jihlavě. 1486 únor — září 351
Kterak zeměstí pánové zákonem dovršili porobení lidu selského 1487 březen — září 352
Kterak papež Vladislava za českého krále uznal. Bratří čeští 1487 — 1488 353
Kterak Matiáš Uherský pro zaopatření svého syna Jana Korvína dravčí smlouvy dělal, knížata oloupil a války vedl 1488 — 1489 355
Smrt krále Matiáše ve Vídni. 1490 6. dubna 357
Král Český, Vladislav Jagajlovic, zvolen na království Uherské. 1490 duben — červenec 358
První čas v Čechách po odjezdu krále. 1490 červenec—září 361
Začátek vybírání berní a vojska z Čech a Moravy pro ochranu Uher. 1490 říjen — 1492 1. ledna 363
Zbrojení proti Turkům. Uherská královna Beatrix. Zrušení černé roty. 1492 březen—srpen 365
Kterak biskup Jan Filipec stal se mnichem bosákem, a Bohuslav z Lobkovic od papežův na biskupství nebyl potvrzen. 1491—1492 366
Smrt krále Kazimíra Polského, Hynka Minsterberského a císaře Bedřicha III. 1492—1493 367
Kterak král Vladislav Čechy zanedbávati počal a v Uhřích pro uherské pány ničeho pořídíti nemohl. 1493 369
Smrt biskupa Augustina Luciana. Nové pokusy o srovnání kališníkův s Římem. 1493 — 1494 371
Obnovení veřejné bezpečnosti. Trestní soudové. 1494 373
Smrt pana Ctibora Tovačovského z Cimburka. 1494 26. června 374

Str.

Vyčeníci tehdejší české šlechty, zvláště pan Vilém z Pernštejna . . . 375
Krajské sjezdy. Sněm o sv. Václavě. 1494 duben — září 379
Bouře na Kutné Hoře. 1494 září — říjen 380
Poděbrady statkem královským. Zemské desky naskrze české. 1495 březen — duben 381
Cestování některých bratří českých a rozdvojení jejich jednoty. 1491 — 1495 382
Mnichové zase v Praze. Nová bouře Kutnohorská. Havíři nevinně u Poděbrad popravení. 1496 červen — září 385
Dalibor z Kozojed. 1496 — 1498 . . . 386
První návštěva krále Vladislava v Praze. 1497 únor — červenec . . . 387
Valný sněm za přítomnosti krále v Praze. 1497 květen 389
Král v Kutné Hoře. Soud s pány Šliky. Přitužení poddanství lidu. 1497 červenec 390
Biskup Thurzo. Moravská šlechta a města nechtí od Čech záviseti. Nové výsady Slezákův. 1497 — 1498 . . 392
Ještě větší utužení poroby. Nespokojenost ve městech. 1498 — 1499 . . 393
Česká delegace u krále v Prešpurce. 1499 listopad 395
Vydání zřízení zemského krále Vladislava. 1500 březen — červenec . . 396
Rozšířenost českých bratří na konci 15. století. 1500 397
Odpor měst proti novému zřízení zemskému. 1500 říjen — 1501 duben . . 398
Knížata Minsterberští v úpadku. Jednota měst královských. Knížetství Opavské. 1500 — 1502 400
Právní rozepře mezi městy a šlechtou. 1502 400
Druhá návštěva krále Vladislava v Praze. 1502 leden — březen . . . 402
Kterak se města vzchopila a k odporu proti šlechtě postavila. 1502 květen—listopad 403
Kterak se král Vladislav oženil, proti Turkům válku vedl, nové úřadníky v Čechách jmenoval. 1502—1503 . . 404
Další výtržnosti pánů Šlikův. 1502 až 1504 405
Vladislavův mandát proti českým bratřím. 1503 408
Narození královské dcery Anny. Oheň na Malé straně Pražské. Biskup Filic de Nova Villa. 1503—1504 . . . 411

Str.

První objevení se tak zvané francouzské nemoci v Čechách. 1500—1504 . 412
Válka v Bavořích. Porážka Čechův slavná, vítězství Němcův neslavné. 1504 duben—září 413
Polský králevič Sigmunt, Rajtarstvo. Brojení mezi stavy českými. 1504 . 415
Vzpoura Jiřího Všerubského z Gutštejna. 1505 416
Vojna Loketská proti Šlikům. 1505 červenec—říjen 417
Utrpení a smrt biskupa Filipa de Nova Villa. 1505—1507 418
Vzpoura pánův z Gutštejna. 1506 květen—září 420
Kterak rytíř Jan Kopidlanský v Praze a Jan Bavůrek ze Švamberka v Plzni sťati byli. 1506—1507 420
Narození krále Ludvíka. Smrt jeho matky královny Anny. Záměry rodiny Zápolských v Uhřích. 1506 . . . 421
Rozbroje mezi městy Pražskými. 1505 až 1507 423
Veliká moc kancléře Albrechta z Kolovrat. Nové přísnosti proti bratřím a Židům. 1507 424
Kterak Jiří Kopidlanský vedl válku proti Pražanům a vší zemi České. 1507—1508 425
Manifest šlechty. Třetí hlas městský. Půtky na sněmu. 1508 leden—březen 426
Proměny u vlády následkem sněmu Svatojakubského v Čechách a Svatobartolomějského na Moravě. 1508 červenec—srpen 428
Třetí a poslední návštěva krále Vladislava v Praze 1509 leden — 1510 únor 429
Korunovace dítěte Ludvíka na království České. 1509 11. března . . . 431
Kterak král stavy mezi sebou rozzlené rozsoudil a města podruhé odsoudil. 1509 březen—říjen 431
Kterak král rozsoudil při mezi Starým a Novým městem Pražským. 1509 18. května 432
Krvavá srážka s uherskými hostmi v Praze. 1509 20. května 433
Kterak král Vladislav hlavní chrám velkými zvony zvelebil a jeho též dostavěti chtěl. 1509 srpen—září . 434
Cizí vyslancové v Praze. Falckrabě Ludvík a vojvoda Jiří Saský přijímají svá léna od krále Českého. 1509 prosinec. 1510 leden 435
Konec výtržností Kopidlanských a Gutštejnských. Královy dluhy. 1509 437

Str.

Král Vladislav v Kutné Hoře sněmuje, na Moravě holdování stavův pro krále Ludvíka přijímá. 1510 únor až březen 438

Dluhy krále Vladislava a největší zlehčení důstojnosti královské. 1510 březen—říjen 439

Smrt pana Bohuslava z Lobkovic. 1510 11. listopadu 440

Král Vladislav ve Vratislavi. 1511 leden—duben 441

Obnovení náboženských nesnází. 1509 až 1512 442

Sněmování v Praze. Obnovení rozepře měst se stavy vyššími. 1515 březen až květen 443

Jan Hlavsa a Jan Pašek 444

Spolek královských měst. Hněv králův na Pražany. 1512 květen—srpen 445

Poselství české do Budína ku králi. 1512 září 445

Sněm Svatokateřinský a marné jednání o arcibiskupa. Generální sněm Kladský a kníže Bartoloměj Minsterberský. 1512 listopad—prosinec 446

Další průběh sporu měst se šlechtou. Postavení stran. Spolek měst s knížetem Bartolomějem. 1513 únor—září 447

Obrat v záležitosti měst. Nový sjezd stavu městského. Proměna ve smýšlení králově. 1513 červenec . . . 449

Válka knížete Bartoloměje s Vratislavskými. Jednání v Budíně. Výminky královy. Sněm Kolínský. Svědectví královské ve prospěch stavu městského. 1513 srpen—listopad 451

Bouřlivé jednání poslů z Čech před králem. Neobyčejné teplo. 1513 listopad—prosinec 454

Nové sněmování v Praze. Král Ludvík se má učiti česky. 1514 leden až únor 455

Vladislavovo sprostředkování mezi jeho bratrem králem Sigmundem Polským a císařem Maximilianem. Psaní Pražanů a pana Lva ku králi Polskému a odpověď tohoto. 1514 únor—květen 455

Kurucká válka v Uhřích. Pomoc z Čech. 1514 duben—srpen 456

Sjezd šlechty v Kutné Hoře. Sněm v Praze o sv. Maří Magdaleně. Zrádní konšelé Vilímek a Havlíček sťati. Majestát královský Pražanům. 1514 červen—srpen 457

Str.

Obojetnost králova. Sjezd Budínský 1514 srpen—prosinec 459

Pánové Kostka a Rendl v úřadech. Jednání o sjezd císaře Maximiliana s králi Vladislavem a Sigmundem. Smrt knížete Bartoloměje. 1515 leden—duben 460

Sněm svatodušní. Sblížení se k sobě sporných stavů. Smlouva s císařem. 1515 květen—červen 461

Slavný sjezd panovníků ve Vídni. Zasnoubení mladého krále Ludvíka a kněžny Anny. 1515 červenec . . . 462

Vrtkavost Vladislavova. Jalové sněmování. 1515 srpen až 1516 únor . . 464

Krále Vladislava smrt a poslední vůle. Pohřební slavnosti v Praze. Povaha Vladislavova 1516 březen . 464

HLAVA V.

Král Ludvík.

1516—1526.

Truchlivý stav země. Sněm v Praze. Poselství císařské. 1516 březen až květen 466

Protest stavů podobojích. Sjezd stavů vyšších v Benešově. Porady měst v Praze. 1517 červen—srpen . . . 467

Zmatky v zemi. Sněm Pražský. Uznání císaře a krále Polského za poručníky krále Ludvíka. Nový řád zemské správy. 1516 srpen až 1518 leden 468

Zemští odpovědníci Jindřich Bohnický a Hynek Boček z Kunštátu. Pozdvižení sedláků. 1517 květen—září . . 469

Smlouva Svatováclavská. Sněm o sv. Kateřině. 1517 září—říjen . . . 470

Další sněmování. Kterak se král Ludvík hněval na stavy, že mu smlouvu Svatováclavskou nepředložili ku potvrzení. Sepis dluhů královských. 1518 únor—červen 471

Jednota měst Pražských. 1518 srpen 472

Kterak se v Uhřích upravila zemská správa. Sněm v Praze. Spor Čechů a Moravanů. Opětný sněm. 1517 až 1518 473

Poselství české do Budína. Smrt císaře Maximiliana. Volení krále Římského. Sněm a středopostí, a druhý po sv. Václavě. Jednání o příjezd krále. 1519 leden — říjen 473

Nové různice náboženské. Učení Lute-

Str.

rovo v Čechách. Bratr Matěj poustevník. 1519 476
Roztržka na sněmě. Nové doly Jáchimské a mince Šlikovské. 1520 leden — duben 477
Král Ludvík se chystá do Čech. Mor v Praze. 1520 květen — září . . . 478
Válka měst s loupežnými zemany. Poprava zhoubců zemských. 1520 září až 1521 leden 479
Města před soudem. Zemská hotovost. Král Ludvík vkládá se mezi šlechtu a města. Královské sňatky. Vojna s Turkem. 1521 leden—říjen . . . 481
Zmáhání se různic náboženských. Výtržnosti o svátku Jana Husi. Pan Vilém z Pernštejna. 1520 prosinec — 1521 červenec 483
Žádost králova příjezdu do Čech a obnovení zeměsprávy. Nechuť mezi Uhry a Čechy. Královna Marie. 1521 prosinec 484
Králův příjezd do Čech. Jeho rádcové cizozemští. 1522 leden — březen 485
Kterak král a stavové nemohli se shodnouti. Přísaha královská. 1522 březen — květen 486
Korunování královny Marie. Dvůr královský v Praze. 1522 květen — červen 487
Zmatky slezské. Albrecht Rendl. 1522 červen — září 487
Ustavičné sněmování. Pamětní spis stavu městského. Král Sigmund Polský činí prostředníka mezi králem Ludvíkem a stavy českými. 1522 říjen — 1523 leden 488
Obrat při dvoře. Změna nejvyšších úředníkův zemských. Restaurace moci královské. Revise zřízení zemského. Obnovení rady Pražské. Narovnání s Petrem Sudou. 1523 leden — duben 489
Odjezd králův z Čech. Král Ludvík v Kutné Hoře a na Moravě. Veliké berně. 1523 březen — duben . . . 491
Kterak se učení Luterovo v německých městech šířilo. Pavel Sperat v Jihlavě. 1522—1523 491
Různice náboženské. Sněmy podobojích. Kněží z Prahy vypovídání. 1523 duben — srpen 492
Havel Cahera. Styky Čechů s Martinem Lutrem. Valný sjezd podobojích a dvacet článků jeho. 1523 září — 1524 leden 493
Začátky reakce politické i náboženské. Pan Lev a jeho strana berou útočiště ku králi Polskému a kují tajné pikle. Slabost strany vládní. Smrt pana Petra z Rosenberka. 1523 březen — 1524 únor 494
Poměr stran náboženských v Praze. Pašek primasem. Cahera obrátil. Deset článků. Obrat veřejného mínění proti pikhartům a luteránům. 1524 březen — květen 495
Kterak Uhři chtěli vyhnati všecky Němce od královského dvora. Sněm Svatomarkétský. 1524 květen — červenec 497
Kterak Paškovi násilím zjednána neobmezená moc v Praze. Zpráva ke dvoru o tom převratu. Kníže Karel odstoupil od strany pokroku. Vzmáhání se reakce. 1524 srpen — listopad 497
Nesnášelivý nález obecní. Slyšení stran u knížete Karla. Sněm o sv. Ondřeji. Pan Lev opět nejvyšším purkrabím. Rozsudek králův mezi stranou Hlavsovou a Paškovou. 1524 listopad — 1525 leden 499
Reakce po celé zemi. Snahy o sjednocení katolíků a kališníků. Deputace do Budína, její neprospěch. 1525 leden — červen 500
Král ujímá se Hlavsy, jeho rozkazy do Čech. Sněm Kolínský. Rozdvojení v zemi. 1525 červen — 1526 duben 501
Žalostný stav věcí v Uhřích. Výboje Turků. Vnitřní rozbroje. Bouřlivé sněmy a veřejné výtržnosti. Pikle proti králi. 1524 leden — 1526 duben 502
Sultan Soliman táhne na Uhry. Nepečlivost Uhrů. Král Ludvík domáhá se pomoci u Čechů. Pověsti o zradě Zápolského. Liknavost pánů uherských. 1526 duben — červenec . . 504
Král táhne do pole. Jan Zápolský váhá přiraziti ku králi. Bitva u Mohače. Zahynutí krále Ludvíka. Králova mrtvola. 1526 červenec — listopad 505
Úvahy o vnitřních poměrech v ohledu politickém, náboženském a národním 506

REJSTŘÍK

jmen a věcí v III. knize Kroniky Česko-Moravské obsažených.

Aarau, město ve Švýcarech 182.
Abbeville, město ve Francii 179.
Absolon, hejtman 12.
Adamité, sekta 95.
Aderspach, hrad 41.
Advoka, letopisec 340.
Adrianopol, město 34.
AEIOU monogram (Austria erit in orbe ultima) 370.
Aksamít Petr z Lideřovic, 127.
Albert, syn Bedřicha Saského 130.
Albrecht, markhrabě Braniborský, řečený Achilles 85, 92, 98, 111, 112, 128, 145, 148, 178, 185, 263, † 350.
Albrecht, kníže, syn markraběte Braniborského 11, 55, 134.
Albrecht, syn Bedřicha kurfiršta Saského 60, 148, 195.
Albrecht Bavorský zemřel 128.
Albrecht, bratr císaře Bedřicha III. 21, 22, 85, 118, 148, zvolen za krále Českého 118, 148.
Albrecht, syn Jindřicha Minsterberského 355.
Albrecht Rakouský 3, 4, 6, 7, v Uhrách korunován 7, Římským králem 7, v Praze korunován 9, 10, 14, 15, zemřel v Uhřích 15.
Albrecht, velký mistrý Pruský, přítomen korunovaci krále Ludvíka 487, přestoupil na Luterovu víru 492.
Albrechtice, hrad 90.
z Albrechtic Jiří Stoš 249.
Alcíd. Štěpán, Uher 506.
Alena čili Marketa, manželka kn. Viktorina 274.
Aleksander, král Polský 91, 289, 423.
Aleksandr, panoš Hynka Minsterberského 358.
Aleksandr VI. Borgia, papež 365.
Altenburk, město 59.
Alžběta z Bozkovic, vdova po Alši Holickém ze Šternberka 39.
Alžběta, choť Kazimíra Polského 28, 146.
Alžběta z Habsburka 91, 221, 237, 256, 289.
Alžběta, dcera cís. Sigmunda 4, 15, 16, 17, 18, 20, 22, vdovou 24, 25, zemřela v Ra bu 28.
Alžběta, vojvodkyně Luxemburská 28, 2
Alžběta z Nemyčevsi, matka Jiřího K pidlanského 429.
Alžběta Zhořelská zemřela 93.
Ambrož, kněz 16.
Ambrož od Věže 22.
Amerika objevena 366.
Amiens, město ve Francii 179.
Amos ve Vodňanech, čes. br. 383.
Ancona, město v Italii 182.
Anděl z Čáslavi 47.
Andělská Hora 257.
Aneška Bernauerova 22.
Anna Brunšvická, manž. Albrechta II Bavorského 22.
Anna, choť Vladislava, dcera hrab. G stona Kandalského 423.
Anna, dcera Vladislava krále, zasnouben 462 a provdána za Ferdinanda Rak.
Anna, starší dcera Alžběty, dcery cís. Sig munda 28.
Anna, kněžnička Hlohovská 91.
Anna z Koldic, choť Hynka Krušiny Lichtenburka 26.
Anna, kněžna Zahaňská, choť Karla Min sterberského 355, 495.
Anspach, město v Německu 178.
Apel z Fictum, rada Viléma Sas. 42.
Apollo král Tyrský 276.
Ardicino della Porta, biskup Alla 369.
Ariani 76.
Arméni 76.
Arnošt, syn Bedř. Sask., 60, 148, 195.
Arnošt Opavský 98.
Arnošt, arcibiskup Pražský, spisovat
Arnošt, vojvoda Saský 302, † 350.
Arnošt, syn Bedřicha, kurfiršta Sas 130, 134.
Ašpry, ves v Rak. 123.
Aufunddahin Hans 215.
Augustin Lucian, biskup Sanktur 334, † 371.
Augustin Moravský, velký učenec 311.

n, měšťan Pražský 22.
n z Rábu 119.
sultán 365.
v Bavořích 69.
Tomáš z Erdödu, biskup a kancléř
an, Uher 8, 232.
Pavel 285.
r de Piscia, pap. legát 326.
r, syn Soběslava Mrzáka z Mile-
334.
r kníže Zahanský 200, 301.
k, město 128.
Petr, kardinál 184.
, dcera Braniborského markhrabě-
brechta, nevěsta Vladislava 311.
Celská císařovna ve vězení 7, 9,
7, do Čech přivezena 27, 28, ze-
62.
Polská, manželka Jiřího, vojvo-
ského 436.
v, město v Uhrách 36, 127.
uc, město ve Francii 179.
teina Jan. Špan 207, 248, 256.
ncellis, advokát 204.
měj, kazatel ve Vratislavi 186.
měj, kníže Minsterberský 446, †
z Prachňan 380.
zvonař Novoměstský 434.
město na horním Rýnu, 14.
ana a z Bílé Církve hrabata, viz
v6.
rcher Ondřej, rak. pán 169.
k Jan ze Švamberka v Plzni stat
, choť Matiáše, královna Uher-
10, vdovou 365.
loer Jan, bisk. Jagerský, arcibi-
Ostřihomský 287, 314.
statek v Čechách 333.
Braniborský 54, 55, 93.
falckrabě Rýnský 128, 145.
kněz na Kolíně 6, 12, 13, 50.
III. Rakouský 18, císařem Řím-
20, 24, 27, 31, 37, 38, 49, 54, 78,
, 107, 110, 131, u papeže 195, 229,
271, † 370.
Strážnický, kněz 7, 10, 21, 27,
2, 55, 58, 90.
Mírný, vojvoda Saský a markra-
išenský 10, 12, 42, 43, 54, 55, vál.
vá proti němu 55, 61, 195.
, kníže Lehnický 270.
ce, ves 47, 426.
ně Tobiáš probodnut 34.
4.
es v Plzeňsku 420.
Bělá, hrad v Plzeňsku 437.
Bělák čili Villach 271.
Bělehrad Královský, jinak Stoličtí, město v Uhrách 6, 20, 310.
Bělehrad od Turků dobyt 482.
Bělík Vladislav z Kornic 200.
Belver, hrad 41.
Benátčané 482.
Benátky, město v Italii 368.
Beneš Lounský, stavitel 403, 511.
Beneš, převor 86.
Benešov, město v Čechách 27, 45, 50, 62, 79, 158, sněm 229, 297, sjezd stavův vyšších 467.
Berengariové 76.
Bern, město ve Švýcarech 182.
Beroun, město v Čechách 159, 319, 399.
Bervald, hrad v Polsce 154.
Bessarion, kardinál. 157, 187.
Běstvina 246.
z Běstviny Sudlice Jan 52.
Bezdružický Jiří z Kolovrat na Buštěhradě 424, 469.
z Biberšteina, pánové na Friedlandě 225, 237.
Bílá Hora 436.
Bílá paní 54, 309.
Bílá věž 387.
Bílina, městečko 12, 13.
Bílkov, městečko na Moravě 31.
Bírka Bernard z Nasilé, hejtman Opavský 197, 218, 238, 260, 302.
z Bischofsheimu Baltasar, rytíř 447.
Biskupice, míšenské m. 416.
z Biskupic Václav Haugvic, hejtman král. důchodů 476.
Biteš, město na Mor., zatknutí Pavla Sperata 492.
Bitiška, na Mor. 398.
na Bítově pánové na Mor. 52.
Blansko, hrad 26.
Blažej Magyar 127.
Blšany, statek Bohuslava Hasišt. 372.
Blomberk, hrad a město 42.
z Boboluk Zibřid, viz Zibřid z B.
Boček čili Bohuslav, první syn krále Jiřího 120, 294.
Boharyň, ves 41.
Bohemička, viz Bohnický Jindřich.
Bohnický Jindřich 469.
Bohunka, manželka Půty Švihovského 378.
Bohuslav Legát 339.
Bohuš ze Zvole, děkan Olom. 113.
Bojátko, tvrz 355.
Bohunek, mistr Johanitů 184.
Bolehošť, ves a tvrz 58.
Boleslav Hlohovský, 12.

Boleslavec, město 259, 356.
Bolkenhain, město ve Slezsku 32, 176, 237, 238.
Bonfim Antonín, dějepisec 279.
Bononie, město 368.
Bonuse, měšťan Pražský 345.
Bor, ves 398.
Boreš, měšťan Pražský 340.
Boreš z Risenburka 116.
Born, město 59.
Bornemissa, pán uh. 460, 475.
z Borotína Jan 276.
Bořek Diviš z Miletínka, vůdce strany národní 5, † 6.
Bořek Jetřich z Miletínka 5.
Botič, potok 48.
Bourges, město ve Francii 182.
z Bozkovic pánové, na Mor. 52.
z Bozkovic Arkleb, zemský hejtman Moravský 492, posel krále Ludvíka 497.
z Bozkovic Beneš Černohorský 31, 68.
z Bozkovic Dobeš Černohorský 249, 261.
z Bozkovic Jan Ozor 55.
z Bozkovic Jan Hasisteinský, 219, 243.
z Bozkovic Jan Popel 219.
z Bozkovic Jaroslav 316, ve Vídni stat 349.
z Bozkovic Ješek Svatojanovský 59, 210, 265, 342.
z Bozkovic Jindř. Jičínský 299.
z Bozkovic Ladislav 392.
z Bozkovic Marta 408.
z Bozkovic Vaněk (Václav) 86.
Božejov, hrad 56.
Brandýs nad Labem 321.
Brandýs nad Orlicí 320, sjezd čes. br. 383.
Braniborští bratří Bedřich, Jan, Albrecht 55.
z Bratkovic Jan, purkhrabí Mittelberku 218.
Brcal Mikuláš z Dobré, hejtman Jana Jiskry z Brandýsa 36.
Bregenz, město v Tyrolsku 182.
z Brníčka Tunkl, rytíř 386.
Brno, město na Moravě, sněm 18, 32, 68, 83, 118, 121, 131, 147, 174, 217, 238, 292.
Brno Staré 217.
Brodek tvrz 239.
Broumov město 314, 397.
Broumovský klášter 258.
Bruncvík 276.
Břeh, město nad Odrou 224, 303.
Břekovec Petr z Ostromeče 27.
Březí Vlachovo 257.
Z Březové Vavřinec mistr 277, dějepisec 511.
z Bubna Racek Varleich 211.
Bučovice tvrz 239.
Budějovice, město v Čechách 55, 91, 151, 182, 197, 226, 240.
Budín, město v Uhrách 7, 14, 104, 1 310, 323, deputace stavů českých
Budínská smlouva 323.
Budišín, město v Lužici 116, 153, 3
Budyň, hrad 243, 257, 259.
z Bůnau Rudolf, saský rada 427.
Burian z Gutsteina 13, hejtmanem tecku 18, 32, 47, 56, 188, 240.
z Burku Ondřej, rádce kr. Ludvíka zemec 486.
Burian Trčka 229.
Buštěves, nyní Buštěhrad, hrad 56
Bystřice, město na Moravě 426.
Bystřice, město v Uhrách 36.
Bytom, město ve Slezsku 147, mí láky 153.
Cahera Havel ze Žatce, mistr 49 ným administratorem konsistoře ské 494, změnil smýšlení 496, 49 bratra Matěje 500, 501.
Cáhlav, město 404.
Cáchy, město 28.
Calta Jan z Kamenné Hory, rytíř 59, 101, 133, 145, 188.
Campeggia, kardinál, legát papeský
Carda Václav z Petrovic 59, 222.
Cařihrad 74, padl 91.
de Castro Mikuláš Kola 372.
Cel, město 105.
Celský Oldřich 13, 14, 78, útěk z 81, 83, 87, 99, zavražděn 103.
Cerhovice, ves 426.
z Cetně Pr. M. viz Procek M. z C.
Cetvyc Oldřich, Slezák 506.
z Cimburka Adam, syn Jana 343.
z Cimburka Bernard 92.
z Cimburka Ctibor Tovačovský 20 220, 229, 240, 256, 274, 282, 287, 292, † 374.
z Cimburka Jan Tovačovský 68, 11 242, 249, nejvyšší sudí 287, 29 † 343.
z Cimburka Jan Jičínský 147, 201 282, † 313.
Cisterciani 24.
Cornštein na Mor. 118, 184
Cukr Jan z Tamfeldu 420.
Čabelický Jan ze Soutic, náměstek manův v Koufimsku 18, 31, 47, 4
Čáslav, město v Čechách 5, 8, 18, 27, 269, 342, příjezd krále 48 485.
Častolov rytíř, padl 105.
z Častolovic Půta 90.
Čenstochov, městečko v Polsku 12,

Čáček z Pakoměřic 12, 19, 42.
z Češeva i z Lekna Michal kněz kališ. 330.
Čecheric Michal, probošt 295, 296.
z Čechtic Přibík Tluksa 244.
Černá věž 387.
Černikovice, tvrz Koldova, dobyta 27, 105.
z Černína Jan Hajna 176.
Černín Vilém z Chudenic 396.
Černohorský Beneš z Boskovic 31, 145.
Černý Jan 260.
Černý Konrad kníže Olešnický 249.
Česká Skalice, město 26, 58.
Českobrodská obec 8.
Český Bejdov 360.
Český Brod 5, sněm 33.
z Čestic Přechov, rytíř 480.
Číčenice 239.
z Čijevic Vilém Dubánek 242.
z Činova Václav Vlček 233.
Čupor Mikuláš, vojvoda Sedmihradský 244, 268, 291.
Dačice na Mor. 398.
Dalibor z Kozojed 386.
Daliborka věž 387.
Dalimil, český kronikář 3, 509.
Daniel Václav, profesor 498.
Děčínský Sigmund z Wartenberka 423.
Děpold, syn Lobkovicův 246.
Détmold, město 42.
Dětřich, arcib. Kolínský 45, 48.
Dětřichovic Pavel 22, 31.
Dieppe, město ve Francii 480.
z Dietrichšteina Sigmund 463.
Dionys, kardinál-arcibiskup Ostřihomský 86.
Diosgyör, hrad 317.
Disputace táborská 30.
Dívčí Kámen, hrad 81.
Divišovští bratří 95.
Diviš, arcib. Ostřihomský 33.
Dlugoš Jan, kanovník Krakovský, polský kronikář 67, 147, 223, 225, 256, 274, 290, 304, 320.
Dobrohost Zdeněk z Ronšperka 439.
Dobruška, městečko 58.
Dobříš, město 32.
Doci František, uherský pán 497.
Dolní Počernice, ves 47, 426.
z Domaslavi Jan 372.
Domašín, městečko 41.
Domažlice, město v Čechách 81, 94, 133.
Dominik, biskup Torcellanský 174.
Domousnice, ves 426.
Dompierre, ves ve Francii 179.
Donauwerth, město v Německu 133.
z Donína a z Auerbachu Hanuš 59.
z Donína Bedřich 43, 59.
z Donína Venč na Grabštejně 237.
Döring Matiáš, něm. kronikář 67.
Dóša Sikul Jiří, král 457.
Doubravice, tvrz v Prachensku 480.
z Drahonic Adam Ploskovský, rytíř 386.
z Drahoní Bartošek, kronikář 277.
z Drahonic Jaroš 56.
Drakul, vojv. Valašský 35.
Drážďany, město 59.
Dražice, zámek nad Jizerou 48.
z Drnovic Smil, pán mor. 52.
Dub Český 238.
Dubanský Jakub 228, 271.
Dubanský Oldřich 336.
z Dubé Albrecht Berka 176, 200.
z Dubé Jindřich, na Milštejně a na Vorejcích v Lužici 26, 46, 52, 59.
z Dubé Kuneš Rozkoš 52, 53.
z Dubé Ondřej, spisov. právn. 509.
Dubecký Jan z Dubče 396.
Dubenec, tvrz Koldova, dobyta 27.
Dubikar 44.
z Dubna Jakub, hejtman 200, pokladník králův 223, 271.
Duchek z Mělníka, farář 228.
Duchcov, městečko 59, 130, 243, 261.
Durchšmid, Pražský měšťan 14, 47.
Düster Jan, probošt 196, 225.
Dvůr Králové, město 256.
Dyjakovice 233.
z Eberka Hanuš, hrabě 179.
Ebersdorf, hrad nad Dunajem 313, 349.
Egersdorf 462.
Eggenburk v Rakousích 69.
Eicinger Oldřich, přítel Jiřího 78, 82, 83, 85, 87, 99, 106, 118, 144, 145.
z Eicingru Oswald 86, 107.
z Eicingu Sigmunt 86.
z Eicingu Štěpán 86, 199, 200.
Einbek, město 42.
Ekardsberg hrad v Durynkách, vězení Anny, choti Viléma vojvody Saského 28.
Elblong, město 92.
Eleonora, manželka císaře Bedřicha III. 151.
Eliáš, doktor řádu Premonstratského 189, 220.
Eliáš z Chřenovic, český bratr 228.
Eliška z Melic, vdova po Ctiboru Tov. z Cimb. 375.
Elsterberk, hrad 59.
Eneáš Sylvius Piccolomini, papež a spisovatel 14, 36, 37, 38, posel Římsk. krále na sněmu Benešovském 81, 85, 100, 105, 124, † 183.
Enzersdorf, městečko v Rak. 171.
Erazim Jan, konšel Pražský 498.
Erfurt, město 46.
Erich, kníže Brunšvický 414.

Eschenloer Petr, městský písař Vratisl. 136, 269, 295.
Eugenius IV., papež 14, 24, 38, † 38, 164.
z Eugubio Antonín, papežský prokurator 161, 187, 240.
Evangelium Remešské 75.
Falknov 390.
Fantinus de Valle 125, 156, 165.
Farkašín viz Vlčí Most.
Felix V. protipapež 24, z papežství se poděkoval 39.
Ferdinand, arcikníže Rak. 463.
Ferrara, město 16, 368.
Fictum Apel, vojevůdce 152.
Fictum Bernart 133.
Fictum Krištov Opl, dvorský maršálek 331.
Filibert biskup, legát Basilejský, biskup Konstantský 8, 9, zemřel 15 co biskup český.
Filip Burgunský, strýc Alžběty Luxenb. a Brabantské 172, 179.
Filip de Nova Villa, biskup 412, 419.
Filipec Jan, hejt. a biskup Váradský 311, 317, stal se mnichem bosákem 366, † 368, 428, 433.
Firšic Jan z Nobdína 336.
Fišament, město v Rakousích 169.
Flaška Smil z Pardubic, spisovatel český 509.
Florencie, město 16.
Floss, hrad ve Falci 134.
Forchtenauer Wolfgang, plnomocník císaře Bedřicha III. 157.
Frauenburk Jan, mistr 218.
Frankenstein, hrad ve Slezsku 32, 212, 241, 257, 259.
Frankfurt n. M., sněm. 91.
Frankopán Řehoř, hrabě 103.
František, princ Neapolský 324.
František, kanovník Pražský, dějepisec 511.
František z Toleda, arcibiskup 137.
Fratičellův sekta 68.
Friedland 259.
Fridrich Lehnický, kníže Slezský 304, 356, 452 přítomen korunování krále Ludvíka 487.
Frimburk v Hradecku, hrad 182, 211.
Frisinský biskup 9.
Froburk, tvrz 59.
Frühauf 213.
Fulnek, město 398.
Fürstenštein, hrad ve Slezsku 176.
Futak, město v Uhrách 102.
Gabriel Rongoni 300.
Gabriel z Verony, tovaryš Kapistranův 69.
Galeazzova, kněžna Milánská 355.
Galgóc č. Fryšták 127.
Galka Jan, kněz polský 76.
Gara Ladislav, 14, 104, 131.
Geneva, město ve Švýcařích 182.
Gennadius, mnich 74.
Gent, město 314.
Georgius Scholaris, viz Gennadius.
Gera, hrad a město 59.
z Gerova Jindřich, hrabě 59.
Gmund, město 314.
Goldschmiede, ves 303.
Göllersdorf, městečko v Rakousích 122.
Göllershof 230.
Gorický hrabě 103.
Grafenek, hrad 310.
z Grafeneku Oldřich 229, 237.
Grizelda 276.
z Grumbachu Jan 118.
Gumpendorf, městečko v Rak. 169.
Gutštein, hrad v Plzeňsku 13.
z Gutšteina Burian 189, 205, 225, 238, 239, 310, 316, 504.
z Gutšteina Kryštof, Jindřich, Jetřich, synové Buriana 406.
z Gutšteina Linhart, rytíř 188, 189, 259.
Habar Augustin z Chrudimi, student 234.
Habart Lopata, na hradě Husi ve Vlašimě, herských lesích oblíhán 25.
Habendorf 259.
Habsburský rod 82.
Hainburk, město 122.
z Háje Frant., šlechtic český 201, 222, 233, 241, 258, 291, rádce vojska [illegible] ského 304, padl 306.
Hajnov, město 356.
Halama z Běchar, služebník Jiřího [illegible] pidlanského 429.
Hanuš, kníže Krnovský 302.
Hanuš, mistr, zhotovitel orloje Staroměstského 361, 511.
Hanuš z Warnsdorfu 294.
Hanušek Graif neb Krump Enderle 213.
z Hardeku a Machlandu, viz ze Šternberka.
Hartenberk, hrad a klášter 42.
Hartenštein, statek v Čechách 332.
z Hasenburka Jan Zajíc 189, 192, 228, 243, 254, 259, 261, 298, † 377.
z Hasenburka Oldřich Zajíc 188, 189, 192, 254, 261, 298.
Hasištejnský Mikuláš 55, 71.
Hatvaň, město v Uhrách, sněm 501.
Haugvic Hanuš 356.
Havlíček od Konšelů, konšel Pražský 214.
z Héderváru Ladislav 127.
Hedvice (Seidenberg) 259.
Hedvika, choť Jiřího Minstert. 333.

edvika, Pražský měšťan strany Rokycanovy 6, 14.
eidelberk, město 128.
eimburk, město v Rakousích 314.
Heimburka Řehoř, doktor 141, 148, 195, 198, 211, 218, 230, 263, 274.
elfenburk, hrad 210.
elfenštein, hrad na Mor. 266, 375.
elfort, město 42.
erkules Trčka 469.
ersbruk, hrad ve Falci 134.
ertelu, hrad 439.
ertenberk 390.
eřman, komorník Alše ze Šternberka 60.
larius z Litoměřic, děkan Pražský 166, 198, 206, 209, 219, 221, 225, 231, 237, 278.
lserle, rytíř 390.
Hlavatec Jindř. Roubík 309, 315.
laveň Matěj, kněz 413.
lavsa Jan z Liboslavě 438, 444, náčelník Pražské obce, na rytíře pasován 487, primasem spojených měst Pražských 465, náčelník strany pokroku 493, prodil při volbě primasa 491, 498, slyšení strany jeho u Karla Minsterb. 499, král Ludvík se ho ujímá 500.
lavsa Karel, zemřel na mor. 479.
livický Jan 291.
lohov Velký, město ve Slezsku 152, 455.
lohovský Jindřich a na Kožuchově 98, 135, 153, 225, 237.
lohovský Vladislav, kníže 135.
luboká, hrad 80, 282, 315.
ězdenský Jan, arcibiskup 173.
oblík, vrch 13.
odonín, město 265, 268.
ofman, rytíř 391.
ohenštein, hrad ve Falci 134.
Hohenštejna, hrabě 11.
olec Sigmund, konšel Pr. 413.
olický ze Šternberka Aleš 5, 6, 7, 12, 17, 210.
olický Petr ze Šternberka 210.
olič 246.
loňhlavy 58.
olport 214.
olzer Wolfgang, purkmistr Vídeňský 170.
ölzer Konrád 105.
ora Zelená, Šternberkův hrad 189.
oražďovice, město 315.
ořčice Jan, z Prostého, rytíř 480.
ořejší Krč 43.
ořepník 223.
Hořepníka Mikuláš, mistr svobodného umění 150.
Hořic Mikuláš, rytíř 335.
ořická, dcera Puklicova 214.
ornock 128.
Horšův Týn 56.
z Houbic Jan, pán moravský 52.
Hrabaně, vůdce polní 235, 264, 342.
Hrad Nový (Német-Ujvar) městečko v Uhrách 131, 217.
z Hradce, Jan na Telči 30, 38, 55.
z Hradce Jindřich 189, 225, 238, 254, 298, † 424.
z Hradce Menhart 5, 6, 11, 13, 14, hejtman Pražský 18, 20, 22, katolíkem 38, 41, 43, 45, 47, † 51.
z Hradce Oldřich, Menhartův syn 51, 53.
Hradec Jindřichův, město v Čechách 11, 17, 41, 48, 51, 182, 203.
Hradec Štyrský 231.
Hradečtí bratři č. Orebští 95.
ze Hrádku Jan, panoše Menharta z Hradce 51.
z Hrádku Linhard Markvart 417.
z Hrádku a z Valečova Samuel 186, podkomoří 218, purkmistr Pražský 260, 281, 308, 312.
Hradiště Uherské, město na Moravě 94, 260 264.
Hradiště, klášter u Olomouce, teď vojenská nemocnice 241.
Hrdina Jiřík od Věže, prkmistr Pražský, hádka s Paškem 496.
Hrozen purkhrabí na Křivoklátě 331.
Hroznětín 390.
ze Hřebene Jan Vítovec 23, 126.
Hůlka Sigmund, konšel Novoměstský 385, 472.
Huncleder Štěpán, purkmistr Novoměstský 433.
Huňad Jan, 34, 35, 37, 82, 86, 89, 102.
Hus, hrad 25.
Hůseta 211.
Hustopeč 217.
Hynčík Pflug 222.
Hynek, čtvrtý syn krále Jiřího 130, 171, 272, cestopis a básník 510.
Chanický Václ., konšel Pr. 684.
Cheb, město v Čechách 11, smlouva mezi Jiřím z Poděbrad a domem Braniborským 55, 61, 69, 129, 198, 205, 214, 226, 390.
Chelčický Jan, mistr českých bratří 322.
Chelčický Petr, kněz 95, 97, 114, 276.
Chlumec nad Cidlinou, město 321, sjezd českých bratří 384.
z Chlumu Jan Litoborský, nejvyšší písař 497, 500.
ze Chlumu Slavata 336.
Chlupatá kramářka Pražská 311.
Choceň, město 321.
z Chodova Machna, zemanka 285.
z Chodův Matěj Hiserle 390.

Chomútov, město v Čechách 219.
Choren, tvrz 59.
Chotěbuz, hrad a město v Lužici 90, 151.
Chotěřínský Jan 264, 297.
Chotěšov v Čechách 317.
Chouba, město 22, 414.
Choustník, hrad 95.
Chraplovice, ves 303.
Chropiň, na Mor. 398.
Chrudim, město v Čechách 47, 144, 246, 268.
Chřínov, tvrz 421.
Chvatěruby nad Vltavou pod Prahou 199, 210.
Chvatěrubský zámek 290.
Chvojnice, hrad a město 92.

Ignacius Trnovský, metropolita v Bulhařích 74.
Ilburk, hrad 59.
z Ilburka Půta 227, 237.
z Ilburka Vilém 47, 59, 189, 225, 254.
Ilok, městys v Uhrách 102.
Ingolstadt 112.
Innocenc VIII., papež 353, 369.
Inšpruk, město v Tyrolích 182.
z Isenburka Diether, arcibiskup Mohučský 148.
Ivančice, město na Mor. 217.
Ivanovice, město na Mor. 398.
Jagajlovská dynastie vymřela po meči 506.
Jager, město 230.
sv. Jachima doly 478.
Jajce, pevnost v Charvatsku 405.
Jakoubek ze Stříbra 388.
Jakub, mistr hvězdář 362.
sv. Jakuba chrám v Praze 44.
Jakub, kněz 95.
Jakub ze Štěkně, český bratr 383.
Jakub Vlk, kazatel u Matky Boží Sněžné 16.
Jan Albrecht Jagajlovic, Polský král 91, 289, † 400.
Jan na Bezdružicích 219.
Jan Borgia, biskupem Olom. 369.
Jan, kněz, děkan Českobrodský 493.
Jan Lucemburský, král. Český 509.
Jan, opat Strahovský 206.
Jan, syn Bedřicha Hohenzollerského 148.
Jan, biskup Rabský 477.
Jan na Blansku č. Blankšteině 26.
Jan XII., Ház biskup Olom. 86, † 93.
Jan Hus 16, 510.
Jan Kapistrán, mnich 93, 97, 100, † 102.
Jan od Klobúků, purkmistr Pražský 339.
Jan z Knína, mistr 387.
Jan, kníže Opavský a Hlubočický 120.
Jan z Příbrami, mistr 16, 23.
Jan, Slezský kníže 298.
Jan, biskup Srěmský 369.
Jan ze Stakor, kněz 80.
Jan z Tábora, český bratr 384.
Jan Vitéz, primas Uherský 194.
Jan Želivský 16.
Janovice, statek, postoupený Petrem S[illegible]dou z Řenče králi Ludv. 491.
Janovice, tvrz vypáleny 480.
Janovice, ves 398.
Janovice Červené 41.
z Janovic Dětřich 59.
z Janovic Jan Špetle 501.
z Janovic a Petersburka Jan Jenec, n[illegible]vyšší purkhrabí 265, 282, 284, 297, [illegible] † 405.
Janovský, rytíř 222.
Janovský Heřman 479.
Janus Pannonius, biskup Pětikoste[illegible] 293.
Jaroměř, město v Čechách 259.
Jaroslav, panoš Jiřího z Poděbrad 178, [illegible] 277.
Jaroslav z Lomnice 92.
Jaroslav ze Šternberka 224.
Jaroslavice, městečko na Mor. 200.
Jaroměř, město 23, 58, 258.
Jaroš, bratr Ctibora Tovač. 242.
Jaroš z Drahonic, panoše 30.
Jasieński Pavel 291, 292.
Javor, město ve Slezsku 135, 313.
Javorští 218.
Jelmic, rytíř 391.
Jenč, hrad 32.
z Jenšteina Pavel Skalský 336.
Jeronym Balbus, Vlach 511.
Jeronym, český bratr 320.
Jeronyma, dcera Mikuláše z Ujlaku [illegible]
Jesenice, ves 426.
Ješna, měšťan pražský 22.
Jičín, město v Čechách 259.
Jihlava, město 7, sněm 58, 84, 85, 121, [illegible] 211, 217, přítomnost Pavla Sperata [illegible]
Jihlavští Němci 53.
Jihlavka, říčka 85.
Jindřich, vévoda Bavorský, seděním [illegible] Landshutě 26.
Jindřich, mladší syn kr. Jiřího [illegible] 171, 234, 294.
Jindřich starší z Poděbrad, syn [illegible] 100, 134, 147, 153, 170, kníže Min[illegible]ský 52, 35, vyhlášen za nejvyššího [illegible]mana českého 281, 294, 319.
Jindřich, kněz, farář Lounský [illegible]
Jindřich od Řebříkův, měšťan Pr. [illegible]
Jindřich z Tandorfu, probošt [illegible]
Jindřichov, slezský klášter 257.

Jindřichovice 390.
Jíra, měšťan Pr. 330.
Jiří, syn Jindřicha Minsterb. 355.
Jiří Saský, vojvoda 436, přítomen korunovaci krále Ludvíka 487.
Jiří, markrabě Braniborsko-Barutský, sestřenec, rada a pěstoun kr. Ludvíka 485, táhne mocí brannou na Svídnici 488, 495.
Jiskra Jan z Brandýsa, vůdce 18, 19, 20, 25, 26, 30, 33, 89,100, 102, 113, 120, 202, 230.
z Jištěbna Jaroslav, padl 60.
Jiří, kněz 186.
Johanité, řád rytířský, válka se Solimanem 487.
Johanna, manželka Jiřího z Pod. 30, 55, 119, 120, 131, 163, 189.
Johanna, manželka Puklicova 214.
Josef Akacius, metropolita Philippopolský 74.
Jošt z Rosenberka, mistr Strakonický 78, 80, biskup Vratisl. 121, 138, 150, 153, 278.
Julian Caesarini, legát papeže Eugenia IV. v Uhřích 28, zahynul u Varny 34.
Julius II. papež 412.
Kabátník Martin, č. br. 382.
Kačín u Kutné Hory 46.
Kadaň, město 55, 211, 219, 226, 244, přijalo učení Luterovo 492.
Kaesebrot Augustin, probošt Olomoucký 409.
Kahůn, konšel Pražský 341.
z Kalenice Oldřich Kalenec 256.
Kalixt III., papež 105, 120.
Kalteisen Jindřich, doktor 39.
Kaltštein, hrad 225.
Kámen královský, hrad 59, 130.
Kamenec, klášter 90.
Kameník Jan, konšel. Novom. 385.
z Kamenné Hory Jan Calta 47.
Kamýcký Otík z Tropčic 396
Kamýk nad Vltavou 360.
Kanty, město 447.
Kaňk, Kutnohorské předměstí 289, 304.
Kapistran Jan, mnich 61, 66, 72.
Kapistran, městečko 68.
Kapitula Pražská vystěhovala se do Plzně 49.
Karel IV., král Český a císař Něm. 507, spisovatel 510.
Karel, kníže Minsterberský, nejvyšší hejtman Slezský 423, 461, 477, 487, nejvyšším hejtmanem znovu učiněn 491, předseda sněmu 494, 495, 498, 499, 500.
Karel, syn Jindř. Minsterb. 355.
Karel, král Španělský, za císaře Římského zvolen 475.
Karel VII., král Franc. 112, 116.
Karel, syn Karla VII., krále Francouzského 116.
Karel Smělý, vojvoda Burgundský 227, 312.
Karlov, v Praze 48.
Karlovy Vary 390.
Karlova kollej 45, velký sjezd 493.
Karlsfried, hrad 70.
Karlštein, hrad 50, 88, 117, 299.
z Karvajal Jan, rod Španěl. auditor papežův 37, v Praze 43, 119, 132, 157, 194, 272.
Kašpar, český bratr 382.
Kašper Jungherr 129.
Kašpar, syn Rabenhauptův 214.
Kateřina, dcera vojvody Saského Viléma 130, 134, 179, 272.
Kateřina Kunhuta, dcera Jiřího z Poděbrad 112.
Kateřina ze Strážnice a ze Štítan, souložnice Hynka Minsterského 369.
Kateřina,, dcera Viléma Sask. 274.
z Kaufunku rytíři 416.
z Kaufunku Kunec 59.
z Kaufunku Sigmunt, rytíř 428.
Kaufunk Sigm. z Chlumu 469.
Kavan Václav z Dědibab 429.
Kazimír, markrabě Branib. 414.
Kazimír Polský 6, 12, 91, 112, 146, 153, 218, za krále Českého zvolen v Jihlavě 220, 285, 289, 303.
Kazimír, kníže Těšínský 289, 291.
Kdulinec Petr z Ostromíře 42, 151, 235, 249, 288.
z Kelče Žich 200.
Kermend, město v Uhrách, bitva 131.
Keřský Ondřej 27, 40.
Kestřany, ves 81.
Kežmark, město v Uhrách 36.
Kilian, blázen 99.
z Kiniže Pavel, bán Temešský 366.
Kinšperk 390.
z Kirchperku Hanuš, hrabě 59.
z Kladrubec Václav Sádlo 480.
Kladsko, město 121, 131, 135, 200, 291, 291, sněm 282, korunní sněm 471.
Klamperna Jan, zrádce Menharta z Hradce 48.
Klatovy, město 5, 12, 23, 25, 62, 81.
Klein Jan, jesuita 362.
z Klenového Přibík 5, 7, 12, 13, 14, 32, 188.
Klenovský Jan 367, náčelníkem českých bratří 384.
Kliment VII., papež 498.
z Klinštejna Čeněk, prokurator Jiřího z Pod. 153.
z Klinštejna Litvín 395.

z Kněžic Matěj, hejtman 146.
z Kněžmosta Václav Valečovský 70, podkomoří zemský 276.
Kobliha Jan, rytíř 159.
Kocovský Jan, rytíř 159, 221, 246.
Kocovský Racek 316.
Kocovský Zbyněk 31.
Kojetín, město na Mor. 398.
Kokovec Mareš, český bratr 382.
Kolda mladší na Náchodě 32, 52, 58, 104.
Kolda Jan starší ze Žampachu, pán na Náchodě 21, 26, 27, 41.
Koldice, město 59.
z Koldic Hanuš 54.
z Koldic Těma 406.
Kolín, město nad Labem 22, 50, 52, 62, 90, 269, 282, 289, 297, 313, sněm 8. listop. 1528) 502.
Kolín, město nad Rýnem 11.
Kolínští bratří 95.
Kolmark u Kutné Hory 46.
Koloveč 243.
z Kolovrat Albrecht Libšteinský 378, 424, 426.
z Kolovrat Beneš Libšt. 197, 218, 219, 312.
z Kolovrat Jindřich Libštenský 42, 55, 56, 82.
z Kolovrat a na Zbirově Hanuš, probošt 299, † 339.
z Kolovrat Hanuš 5, 9, 13, hejtman Pražský 18, dobyl hrady Skály 25, 38, 47, 82, 208, 225, 261, 288.
z Kolovrat Jan Buštěhradský 204.
z Kolovrat Jindřich, rytíř 219, 319.
z Kolovrat Václav Košátecký, dvorský soudí 490.
Kolovratská smlouva 415.
Komárno, město 7, 19, 20.
Komorovský Mikuláš 127.
Komorovský Petr 102, 127.
Komorovští, Mikuláš a Petr, hejtm. Jana Jiskry z Brandýsa 36, 127.
Konopiště, hrad 11, 210, 222, 224, 238, 241, 244.
Konopišťský Zdeněk ze Šternberka 151, 224.
Konrád, arcibiskup 44.
Konrád Bílý, kníže 357.
Konrádové Olešničtí 153.
Konstantin Angelikus 73.
Konstantin Palaeologus, cís. Řecký 73.
Konstantinopol viz Cařihrad.
Kopidlno, statek 425.
Kopidlanský Jan, rytíř, v Praze sťat 421.
Kopidlanský Jiří 425.
Korambas Matěj, mistr, z Prahy vypovězen 493, do Prahy opět uveden 497.
Koranda Václav, kněz Táborský 79, 157, 276, 284, 320.
Koranda Václav, purkm. Praž.
Korčín, město v Polsku 7.
Korneuburg, městečko v Rakou 169, 314.
z Kornic Bělík 200.
Koruna Zlata 182.
Korvín Jan, syn Matyáše 352, †
Kořenský Petr, hejtman Jindřich berského 504.
Kořistka, šlechtic 200.
Kostnice 182.
Kostelec nad Orlicí 798.
Kostelec nad Sázavou 53, 56, 210
Kostka z Postupic Bohuše, Vilémt hejtmanem ve Chrudímsku 18.
Kostka Zdeněk z Postupic, rada Pod. 59, 163, 227.
Kostolany, městečko na Slovensk
Kostomlaty 282.
Kosť, hrad 259, 261.
Kosť v Boleslavště, hrad 210.
Košatecká rota, viz Adamité.
Košice, město v Uhrách 25, 36.
Košumberský Jan 217.
Kotlaba, město v Míšensku 59.
Kounický hrad 265.
Kouřím, město 5, 8, 29, 313.
Kozí hřbet, hrad u Ostromeče 27.
Kožichov město, 311.
Kožichovský Jindřich 304.
Krajíř Hynek z Krajku 187.
Krajíř Kunrát z Krajku 107, uči vyšším komorníkem 490, 501.
Krajíř Wolfgang z Krajku 229.
Krajíři, pánové 52.
z Krajku Johanna, choť Jana Tova ho z Cimburka 322.
Krakov, město 7, 8, 289.
Kralice, město na Mor. 265.
Královec město v Prusku 92, 492.
Králové Hradec, město 10, 23, 47.
z Kralovic Markvart, rytíř 244.
z Kralovic Oldřich Močihub 53.
Králův Dvůr u sv. Benedikta 27,
Králův Kámen nad Labem 43, 59
Krasikov, hrad 56.
Kratečka, měšťan pr. 433.
Kratonohy, ves 41.
z Kravař pánové, na Moravě 82. Vác
Krčín, ves 398.
Krejčí Bartoš, horní hofmistr 381.
Krejčí Jan, měšťan Pražský 339.
Krejčí, měšťan Pražský 21.
Kremnice, město v Uhrách 36.
Kremže, město 122, 314.
Křešov 32.

Kreuzenštein, hrad 106.
z Křičova Bohuněk 396.
Křimáčov 60.
Křišťan z Králové Hradce, probošt Brněnský 24.
Křišťan z Prachatic, mistr, zemřel v Praze 15, 108, 511.
Kristof Kolumbus 366.
Kristof vojvoda Bavorský 10.
Křivoklát, hrad 99, 296.
Kříž, platnéř 21.
Křižanovský Václav, kanovník 206.
Kroměříž, město na Mor. 94, 147, 266.
Krosno, město 311.
Kroupa Prokop 380.
Krumlov Český 69, 80, 189, 246.
Krumlov Moravský 94.
z Krumlova Jan 246.
Kruševec v Srbsku 91.
Krušina Hynek ze Švamberka, hejtmanem v Plzeňsku 18, dobyl hradu Skály 25, 26, 32.
Krušina z Lichtenburka Hynek 26, 32, 90.
Krupka, panství u Teplice 431.
Kryžborek, město ve Slezsku 200.
Kubín, město v Lužici 152.
Kučka Martin, horní hofmistr v Kutné Hoře 39.
Kugelweit, ves 385.
Kulata Jan Přeštický, profesor na universitě 493.
Kuhánek, měšťan pražský 330.
Kumburk, město 10.
Kunětická Hora 282.
Kunhuta Holická, první manželka Jiřího z Pod. 33, zemřela 55.
Kunhuta Kateřina, dcera Matiášova 148, 177.
Kunhuta arcikněžna 263.
Kunovice 268.
Kunrát, opat Zbraslavský 487.
Kunratice u Prahy 56.
Kunštátové 52, 239, 309.
z Kunštátu Heralt 32.
z Kunštátu Hynek Boček 469, 474.
z Kunštátu Jan, pán mor. 492.
z Kuštátu Jan Zajímač 32, 46, 59.
z Kunštátu Procek, královský komorník 184.
z Kunštátu Vilém, podkomoří zemský mor. 492.
Kuntnéř Sigmunt 216.
Kuwald, městečko v Čech. 114, 149.
z Kunwaldu Jan, podkomoří 6.
z Kunwaldu Matěj, biskup českých bratří 228, † 397.
z Kunwaldu Pešík, purkmistr Staroměstský 21, 22, 31, 45, 48.
z Kurozvek Dobeslav, příjmím Lubelčík 285, 291.
Kuruci, křižáci v Uhrách 457.
Kurzbach Sigmund, svobodný pán z Trachenberka 447, 483.
Kusa Mikuláš, kardinál a biskup Brixenský 61, 72, 157.
Kuspinian, doktor 460.
z Kutna Mik. 291.
Kutná Hora 5, 6, kněžský sbor v K. H. 27, hádání o svátosti oltářní 30, sjezd 33, 37, 46, 47, 62, 85, 232, 235, 241, 246, 269, 285, 289, sněm 346, bouře 385, uvítání krále Ludvíka 485, městská rada obnovena 491, první kněhtiskárna 510.
z Kutnova Jindřich Kutnour, purkrabí kraje Hradeckého 504.
z Kvintendorfu Jan, purkhrabí na Frankenšteině 218.
Kyje, ves 426.
Kynžwart, statek v Čechách 333.
Kyšperský Jakub z Vřesovic a na Valči, podkomoří 504.
Kywolf 222.
Ladislav Gara, pán v Uhřích 113.
Ladislav, starší syn Huňadův 102, sťat 104.
Ladislav Pohrobek, narozen 19, korunován v Uhrách 20, 33, 35, 78, za krále Českého přijat a korunován v Praze 85, jeho smrť 109, 278.
Lachsenburk, hrad 151, 314, 462.
z Lamberka Mikuláš Sokol 19, 25.
Landa, legát papežský 173.
Landek, panství 90.
Landesberrer, hodinář 362.
Landeswarta 100, 130.
Landsberk, hrad 23.
z Landsberka a Zavidova Otto Schenk 302.
Landshut 112, 305.
Landškroun m. 397.
Landšperský Jiří z Libchavy, zeman 476.
z Landšteina Mikuláš 287.
Landus Jeronym, kněz 137, 152, 172.
Lauf, hrad ve Falci 134.
Lauf, město v Německu 71.
Lauingen, město v Německu 152.
Lausan, město ve Švýcarech 182.
Lava, městečko v Rakousích 122. 235, 351.
z Lažan Burian 211.
z Lažan Jan Bechyně 16.
z Lažan Vilém Bechyně, popraven 481.
Lečenec v Uhrách 126.
z Ledče Petr, student 150.
Lednice, město v Uhrách 200.
Lehnhaus, hrad ve Slezsku 176.

Lehnice 118.
Lehnický Bedřich 135, 266, 270, 304.
Lemgo, město 42.
Lenešice 398.
Leonora Portugalská, choť cís. Bedřicha III. 78, 170.
z Leskovce a na Cerkvici Albrecht 348, 362.
z Leskovce Arnošt, panoše Menh. z Hradce 51, 53.
Lešno, 303.
Lešnice, městečko 270.
Leštno, hrad 11, 210.
Leubersdorf, ves v Rakousích 122.
Leupold Lukáš, měšť. Jihlavský 432.
Leo X., papež 457, 482.
Levoč, město v Uhrách 36.
Ležek Jan 322.
Lhota, ves u Rychnova 228.
Libák Matiáš z Radovesic 411.
Libava, město 313.
z Liběchova Sigmund 396.
Libeň, městečko v Dolním Slezsku 135.
Liberk, ves 27.
Libčšov, tvrz 270.
Libětov, město na Slovensku 36.
z Liboslavě viz Hlavsa.
Lichtenburk, hrad 26, 246.
z Lichtenburka pánové, na Mor. 52.
z Lichtenburka Hynek Bítovský 102, 118, 176, 184, 225.
z Lichtenburka Hynek Krušina 5, 10, 13, 27, 90.
z Lichtenburka Štěpán Bítovský 184, 225.
z Lichtenburka Vilém 90.
z Lichtenšteina Jan, na Mikulově 54, 309.
z Lichtenšteina Krištof 82.
Linc, město v Rakousích 205, 223.
Linhart, opat 223.
Lipany, bitva 33, 507.
Lipé, hrad a město 26.
z Lipé Jindřich, hejtman na Moravě 299.
z Lipé Pertolt 5.
z Lipého Jindřich 82, 117, 171, 258, 299.
Lippštadt, město 42.
Lipsko, město 46.
z Lípy a na Lipnici Trčka Burian 121, 186, 192, † 242.
z Lípy a na Lichtenburce Mikuláš mladší Trčka 362.
Lišovský Ondřej 216.
Litoměřice, město 62.
z Litoměřic Hilarius, administrator arcibiskupství Pražského 209.
Litomyšl, město 246, 321.
Litomyšlští bratří 95.
Litovel m. 392.
Litovský Bohuslav 336.
Lnáře, ves 398.
z Lobkovic Bohuslav Hasištejnský 347, biskup Olomoucký 368, 372, † 440, 511.
z Lobkovic Jan Hasištejnský 219, 242, 312.
z Lobkovic Jan Popel 52, 55, 56, 78, 495.
Löbl Melchior 222, 301.
Loket, město v Čechách 11, 219, 390.
Loketský hrad 283.
z Lomnice pánové na Mor. 52.
z Lomnice Hendrich, pán mor. 492.
z Lomnice a Meziříčí Jan 393, 416.
z Lomnice a Meziříčí Jaroslav 92, 235.
Loubenský Pavel 362.
Loubský Zdeněk, hejtm. Jindř. Rosenberského 504.
Louda Matiáš z Chlumčan 39.
Louny, město 5, 12, 13, 47, 62, 79, 53.
Lovosice 12.
Lubelčík viz z Kurozvek.
Lublinec, město 12.
Lubno 259.
Ludmila, dcera Jana z Rosenb. 309.
Ludmila, dcera krále Jiřího 145, 256.
Ludvík král narozen 423, na krále Českého korunován 431, zasnouben 462, 466, 482, přijel do Čech 485, přísahá Čechům 486, vlídně přijal Hlavsu 501, smířil sněm Hatvaňský 503; padl u Mohače 506.
Ludvík Bavorský, Bohatý 85, 98, 112, 128, 133, 145, 148, 195.
Ludvík XI., král Francouzský 179, 181, 312.
Ludvík, lantkrabě Hessenský 148.
Ludvík, falckrabě 435.
Ludvík, syn Opolského Mikuláše 225.
Lukáš, český bratr, bakalář 382.
Lukov, město v Lužici 151, 357.
Lunéville, město ve Francii 179.
Lupáč Martin z Chrudimi, farář Klatovský 276.
Lužice 54, 218.
Lyon, město ve Francii 182.
Lyonští chudí 76.
Mačice, tvrz 180.
Magdalena, dcera Franc. krále Karla VIII. 107.
Magelona 276.
Maidštein viz Dívčí Kámen.
Majoret, m. ve Španělích 463.
Makarius Nikomedský, metropolita v Bythynii 74.
Malá Strana Pražská vyhořela 412.
Malec, konšel Malostranský 434.
Malovec Jan z Pacova a Winterberka 21, 47, 70, 180, 240.
Malovec Oldřich 239.

ina Rocek Chlevec, rytíř 56.
Rocek viz Procek Malý.
áclav, kněz 215.
eové 76.
Jan Jakub, básník lat. 275.
a, město v Italii 139.
choť krále Ludvíka 482, korunová-
a královnu Českou 487, 497, 501,
a vladařka Nizozemská (1530 až
† 18. října 1555 ve Španělích.
dcera Karla Smělého 314.
urk, město 92.
la, dějepisec 511.
Antonín z Grenoblu 151, 156, 163,
77.
k, měšťan Pražský 345.
Rakouská, sestra císaře Al-
a 130.
Barbo, kardinál 296, 300.
kněz, kazatel Betlemský 477.
mistr, kněz kališ. 319.
farář Krčínský 149.
Lupáč, farář Klatovský 79.
Luter 476, zmáhání se učení jeho
stech českomor. 492.
z Počátek, mistr 411, 418.
z Volyně 95.
k, kněz Luterova učení, uveden
tlemské kaple 493, 496.
e, tvrz 233.
ic Hynek Bořita 480.
Chrudimi 342.
istr podobojí 473.
ratr poustevník 476, kárá Caheru
zajat 500.
áma 95.
at 341.
Korvín, mladší syn Huňadův 102,
2, 113, zvolen za krále Uherské-
, 118, 119, 126, 146, 172, 177, 201.
Olom. do Uher 195, za krále Če-
vyhlídnut 229, za krále Českého
254, 285, 288, 303, † ve Vídni 358.
Chlumčan, rytíř 399.
Langa, kardinál 461.
Prostějova příjmím Rejsek 307.
e Šternberka 200.
artin, doktor 135, 141, 196, rádce
z Pod. 195, 221.
n, syn Bedřicha III., arcikníže
ský 168, zvolen za císaře Němec-
351, 455, poručníkem krále Ludví-
† 475.
va Vilém Jeník 235.
Slavonský hrad 355.
ch Niklín 218.
město v Rakousích 176.
Mělník, město, sjezd národní strany 7, 14, 17, přivežena Barbora Celská 27, 29, 62.
Mělnický hrad 62, 282.
Meluzína 276.
Městec Heřmanův 246.
Měšice, ves 11.
Měšice u Kostelce nad Labem, tvrz 11, 210.
Mety, město ve Francii 180.
z Mezihoře Šašek, panoš 198, 277.
Mezimostí, ves 316.
Meziříčí Valašské, město na Mor. 34, 182.
Meziříčí Velké, město na Mor. 226.
Mezířický Jan z Lomnice, hejtman moravský 458.
Meziříčí, město v Polsku 304.
Mihulka, věž 387.
Michal Bartolin, kard. bisk. Kerský 463.
Michal z Vrchovišť 348.
na sv. Michala, sjezd v Praze 39.
Michal, kněz 149, 228, farář Zamberský.
Michal, kněz českých bratří 320.
z Michalovic Jindřich Michalec, příjmím Kruhlata 70, 120, 170, 222, 238, † 242.
z Michalovic Václav 5, 9, hejtmanem v Prachensku 18, 26, 30, 38, 51, 55.
Michle, ves 426.
Mikeš z Loun 336.
Mikuláš Čáky, biskup Čanadský 457.
Mikuláš, biskup v Kamenci Podolském 291.
Mikuláš, hvězdář 108.
Mikuláš, kněz 21, z Prahy vypovězen 22, 24.
Mikuláš Kněževský, Praž. měšťan 14.
Mikuláš z Kunwaldu, řed. jednoty bratrské 321.
Mikuláš Opolský 98.
Mikuláš, orlojník Plzeňský, 435.
Mikuláš V., za papeže zvolen 38, 61, 91, zemřel 100.
Mikuláš z Pelhřimova, příjmím Biskupec 30, 76, 79.
Mikuláš Sokol z Lamberka, 19.
Mikuláš Tempelfeld 98.
Mikuláš Trčka 30, 33.
Mikuláš z Ujlaku, vojvoda Sedmihradský 100, 113, 119, 131.
Mikuláš z Vlasenice 95.
Mikulášenci či Mikulášovští, sekta 76, 95.
z Milčína Oldřich Mládenec 187.
z Miletínka Diviš a Jetřich Bořkově 5.
z Miletínka Jetřich, hejtmanem v Hradecku 18, 26, 46, 58.
z Miletínka Soběslav, řeč. Mrzák 52, 58, 229.
Milič z Kroměříže, kazatel 68.
z Miličína, biskup Olomúcký 9.

Míl, městečko v Sasku 42.
Milotice, hrad na Moravě 192.
Minchhof 390.
Minsterberské knížectví 88, 382.
Mirandola, město v Italii 334.
Miruš Jan, kněz 477.
Míšeň, město 134.
Míšta Jan, farář 330.
Mitrovice, hrad u Prčice 50.
Mitweid, tvrz 59.
Mladá Boleslav, město, středisko českých bratří 321.
Mladějovice, tvrz 211.
z Mladenovic Petr, farář u sv. Michala v Praze 51, 276.
Mladvaněk viz z Rachmanova Václav č. Vaněk.
Mnichov, město v Bavorsku 22.
z Modřejovic a na Radyni Dobeš Vrš, padl 60.
Moháč, město v Uhrách, 482, bitva 505.
Mohamed II., sultan 101, 177.
Mohelnice, město na Mor. 93.
Mohuč, město v Německu 149.
Mokrovouský Beneš z Hustiřen a na Mašově 7, 10, 14, 21, 46, 70, 89.
Mondl Václav, kněz 213, 46.
z Moravan Bernard 41.
Morávek Jan, bakalář 150.
Morkovice, tvrz 239.
Most, kněz u sv. Haštala 46.
Most, město v Čechách 12, 43, 59, 61, 69, 93, 130, 152.
Mostský hrad 101, 282.
Most na Litavě, město 78.
z Mošnova rytíř 253, 265.
Mstich ze Sedlce 30.
Místov, město v Polsku 302.
Mühlhausen, město 42.
Muráňská dolina v Uhrách 36.
Murat II., sultan 16, 34.
Myšla, hrad 127.
Mytný Matěj 341.
Mýto, městečko 57.
Mýto Vysoké 246, 268.
Načerac, ves 313.
Náchod, město 27, 105, 121, 282.
Náchod, zámek 259.
Namyslov, městečko ve Slezsku 135, 200.
z Násilé Bernard Bírka, hejtman Opavský 249, 288.
z Násilé Jiří, kr. hejtman Křivoklátský 117.
Nastojte Jan, měšťan Pražský 465.
Navarov, hrad 259.
Nečtiny, hrad 56.
Nečtiny, ves 420.
z Nedanic Jeník Vilém mladší 233, 236, Nedorůště Martin, měšťan z Nov. [illegible] Pražského 311, 340.
Neidštein, hrad ve Falci 134.
Nelahozevský statek 199, 290.
Němčí, město ve Slezsku 259, 304.
Německý Brod, město v Čechách [illegible] 265, sjezd 285, 296, příjezd krále L[illegible] víka 485.
Neplach, dějepisec 511.
Nepomuk, město v Čechách 57, sjezd [illegible]
Nesměl, ves v Uhřích 16.
Nestanice, tvrz v Prachensku 480.
Nestoriáni 76.
Netolice v Čechách 56, 315.
Neubach, hrad 126.
Neudek 390.
Neudeker, písař vkanceláři král. Čes[illegible] písatel privilejí slezských 488.
Neumarkt 413.
z Neumarku Jan, nejvyšší kancléř [illegible] ský, spisovatel 510.
Neuville, malá tvrz ve Francii 189.
Nikopol, město 405.
Nisa, hrad ve Slezsku 173, 220, 22[illegible]
Nisa, město a řeka 220.
Nitra, město vUhrách 30.
Normberk, město v Bavořích 131, [illegible] sněm 208, 221.
z Nostic Kašpar 222.
Nová Báně, město v Uhrách 36.
Novák Petr, biskup Vratislavský 54.
Nové Město nad Metují 321.
Nové Město za Vídní 35, 36, 78, 90, [illegible] 211.
Nové Strašecí 95.
Nový Bydžov, město 26, 52.
Nový hrad u Prahy 56.
Nový Jičín, město na Moravě 398.
Nussdorf, městečko v Rakousích 170.
Nymburk, město 5, 17, 23, sněm 33, [illegible] sjezd kališníků 336.
Nýrsko 222.
Obsýlka, měšťan Pražský 14.
Ocásek, měšťan Pražský 245.
z Očedělic Albr. Ojíř 116, 348.
z Očedělic Bedř. Ojíř 240.
Odraná brána, nyní Prašná 21.
Ojerce, hrad v Lužici 222, 224, 238, [illegible] 301.
Ojerce, město v Lužici 43.
z Ojnic Mikuláš 239, 267.
Olbram, kněz kališnický 329.
Olešno, město ve Slezsku 303.
Olešnický Konrád Bílý 98, 135, 153.
Olešnický Konrád Černý 98, 153, 268.
Olomouc, město na Moravě 68, 94, [illegible] 131, sjezd Jiřího s Matyášem Uherským 133, 147, 172, 216, sjezd Matiáše s Vl[illegible]

z Malšína Rocek Chlevec, rytíř 56.
Malý Procek viz Procek Malý.
Malý Václav, kněz 215.
Manicheové 76.
Manlius Jan Jakub, básník lat. 275.
Mantova, město v Italii 139.
Maria, choť krále Ludvíka 482, korunována na královnu Českou 487, 497, 501, vdova a vladařka Nizozemská (1530 až 1555) † 18. října 1555 ve Španělích.
Maria, dcera Karla Smělého 314.
Marienburk, město 92.
Marignola, dějepisec 511.
Marini Antonín z Grenoblu 151, 156, 163, 172, 177.
Marjánek, měšťan Pražský 345.
Markéta Rakouská, sestra císaře Albrechta 130.
Marko Barbo, kardinál 296, 300.
Martin, kněz, kazatel Betlemský 477.
Martin, mistr, kněz kališ. 319.
Martin, farář Krčínský 149.
Martin Lupáč, farář Klatovský 79.
Martin Luter 476, zmáhání se učení jeho ve vlastech českomor. 492.
Martin z Počátek, mistr 411, 418.
Martin z Volyně 95.
Martinek, kněz Luterova učení, uveden do Betlemské kaple 493, 496.
Martinice, tvrz 233.
z Martinic Hynek Bořita 480.
Matěj z Chrudimi 342.
Matěj, mistr podobojí 473.
Matěj, bratr poustevník 476, kárá Caheru a jest zajat 500.
Matěj Sláma 95.
Mates, kat 341.
Matiáš Korvín, mladší syn Huňadův 102, 104, 112, 113, zvolen za krále Uherského 115, 118, 119, 126, 146, 172, 177, 201, odjel z Olom. do Uher 195, za krále Českého vyhlídnut 229, za krále Českého zvolen 254, 285, 288, 303, † ve Vídni 358.
Matouš z Chlumčan, rytíř 399.
Matouš Langa, kardinál 461.
Matouš z Prostějova příjmím Rejsek 307.
Matouš ze Šternberka 200.
Mayer Martin, doktor 135, 141, 196, rádce Jiřího z Pod. 195, 221.
Maxmilian, syn Bedřicha III., arcikníže Rakouský 168, zvolen za císaře Německého 351, 455, poručníkem krále Ludvíka 468, † 475.
z Mečkova Vilem Jeník 235.
Medvěd, Slavonský hrad 355.
Mehefleisch Niklín 218.
Meilberk, město v Rakousích 176.
Mělník, město, sjezd národní strany 7, 14, 17, přivežena Barbora Celská 27; 29, 62.
Mělnický hrad 62, 282.
Meluzina 276.
Městec Heřmanův 246.
Měšice, ves 11.
Měšice u Kostelce nad Labem, tvrz 11, 210.
Mety, město ve Francii 180.
z Mezihoře Šašek, panoš 198, 277.
Mezimostí, ves 316.
Meziříčí Valašské, město na Mor. 94, 182.
Meziříčí Velké, město na Mor. 226.
Mezířický Jan z Lomnice, hejtman moravský 458.
Meziříčí, město v Polsku 304.
Mihulka, věž 387.
Michal Bartolin, kard. bisk. Kerský 463.
Michal z Vrchovišť 348.
na sv. Michala, sjezd v Praze 39.
Michal, kněz 149, 228, farář Žamberský.
Michal, kněz českých bratří 320.
z Michalovic Jindřich Michalec, příjmím Kruhlata 70, 120, 170, 222, 238, † 242.
z Michalovic Václav 5, 9, hejtmanem v Prachensku 18, 26, 30, 38, 51, 55.
Michle, ves 426.
Mikeš z Loun 336.
Mikuláš Čáky, biskup Čanadský 457.
Mikuláš, biskup v Kamenci Podolském 291.
Mikuláš, hvězdář 108.
Mikuláš, kněz 21, z Prahy vypovězen 22, 24.
Mikuláš Kněževský, Praž. měšťan 14.
Mikuláš z Kunwaldu, řed. jednoty bratrské 321.
Mikuláš Opolský 98.
Mikuláš, orlojník Plzeňský, 435.
Mikuláš V., za papeže zvolen 38, 61, 91, zemřel 100.
Mikuláš z Pelhřimova, příjmím Biskupec 30, 76, 79.
Mikuláš Sokol z Lamberka, 19.
Mikuláš Tempelfeld 98.
Mikuláš Trčka 30, 33.
Mikuláš z Ujlaku, vojvoda Sedmihradský 100, 113, 119, 131.
Mikuláš z Vlasenice 95.
Mikulášenci či Mikulášovští, sekta 76, 95.
z Milčína Oldřich Mládenec 187.
z Miletínka Diviš a Jetřich Bořkové 5.
z Miletínka Jetřich, hejtmanem v Hradecku 18, 26, 46, 58.
z Miletínka Soběslav, řeč. Mrzák 52, 58, 229.
Milič z Kroměříže, kazatel 68.
z Miličína, biskup Olomúcký 9.

Míl, městečko v Sasku 42.
Milotice, hrad na Moravě 192.
Minchhof 390.
Minsterberské knížectví 88, 382.
Mirandola, město v Italii 334.
Miruš Jan, kněz 477.
Míšeň, město 134.
Mišta Jan, farář 330.
Mitrovice, hrad u Prčice 50.
Mitweid, tvrz 59.
Mladá Boleslav, město, středisko českých bratří 321.
Mladějovice, tvrz 211.
z Mladenovic Petr, farář u sv. Michala v Praze 51, 276.
Mladvaněk viz z Rachmanova Václav č. Vaněk.
Mnichov, město v Bavorsku 22.
z Modřejovic a na Radyni Dobeš Vrš, padl 60.
Moháč, město v Uhrách, 482, bitva 505.
Mohamed II., sultan 101, 177.
Mohelnice, město na Mor. 93.
Mohuč, město v Německu 149.
Mokrovouský Beneš z Hustiřen a na Malešově 7, 10, 14, 21, 46, 70, 89.
Mondl Václav, kněz 213, 46.
z Moravan Bernard 41.
Morávek Jan, bakalář 150.
Morkovice, tvrz 239.
Most, kněz u sv. Haštala 46.
Most, město v Čechách 12, 43, 59, 61, 69, 93, 130, 152.
Mostský hrad 101, 282.
Most na Litavě, město 78.
z Mošnova rytíř 253, 265.
Mstich ze Sedlce 30.
Mstov, město v Polsku 302.
Mühlhausen, město 42.
Muráňská dolina v Uhrách 36.
Murat II., sultan 16, 34.
Myšla, hrad 127.
Mytný Matěj 341.
Mýto, městečko 57.
Mýto Vysoké 246, 268.
Načerac, ves 313.
Náchod, město 27, 105, 121, 282.
Náchod, zámek 259.
Namyslov, městečko ve Slezsku 135, 200.
z Násilé Bernard Bířka, hejtman Opavský 249, 288.
z Násilé Jiří, kr. hejtman Křivoklátský 117.
Nastojte Jan, měšťan Pražský 465.
Navarov, hrad 259.
Nečtiny, hrad 56.
Nečtiny, ves 420.
z Nedanic Jeník Vilém mladší 233, 236.
Nedorůště Martin, měšťan z Nov. města Pražského 311, 340.
Neidštein, hrad ve Falci 134.
Nelahozevský statek 199, 290.
Němčí, město ve Slezsku 259, 304.
Německý Brod, město v Čechách 8, 53, 265, sjezd 285, 296, příjezd krále Ludvíka 485.
Neplach, dějepisec 511.
Nepomuk, město v Čechách 57, sjezd 311.
Nesměl, ves v Uhřích 16.
Nestanice, tvrz v Prachensku 480.
Nestoriáni 76.
Netolice v Čechách 56, 315.
Neubach, hrad 126.
Neudek 390.
Neudeker, písař v kanceláři král. Českého, písatel privilejí slezských 488.
Neumarkt 413.
z Neumarku Jan, nejvyšší kancléř dvorský, spisovatel 510.
Neuville, malá tvrz ve Francii 180.
Nikopol, město 405.
Nisa, hrad ve Slezsku 173, 220, 225.
Nisa, město a řeka 220.
Nitra, město v Uhrách 30.
Normberk, město v Bavořích 131, 203, sněm 208, 221.
z Nostic Kašpar 222.
Nová Báně, město v Uhrách 36.
Novák Petr, biskup Vratislavský 94.
Nové Město nad Metují 321.
Nové Město za Vídní 35, 36, 78, 99, 122, 211.
Nově Strašecí 95.
Nový Bydžov, město 26, 52.
Nový hrad u Prahy 56.
Nový Jičín, město na Moravě 398.
Nussdorf, městečko v Rakousích 170.
Nymburk, město 5, 17, 23, sněm 33, 297, sjezd kališníků 336.
Nýrsko 222.
Obsýlka, měšťan Pražský 14.
Ocásek, měšťan Pražský 245.
z Očedělic Albr. Ojíř 116, 348.
z Očedělic Bedř. Ojíř 240.
Odraná brána, nyní Prašná 21.
Ojerce, hrad v Lužici 222, 224, 238, 241, 301.
Ojerce, město v Lužici 43.
z Ojnic Mikuláš 239, 267.
Olbram, kněz kališnický 329.
Olešno, město ve Slezsku 303.
Olešnický Konrád Bílý 98, 135, 153.
Olešnický Konrád Černý 98, 153, 268.
Olomouc, město na Moravě 68, 94, 121, 131, sjezd Jiřího s Matyášem Uherským 133, 147, 172, 216, sjezd Matiáše a Vla

dislava 239, 240, 248, 302, obnovení privilegií králem Ludvíkem 491.
Ondráček, uzdař, měšťan Pražský 22.
Ondřej, farář v Budějovicích 213.
z Opatovic Zach 211.
Opava, město v Slezsku 260, sjezd 300.
Opavské knížectví 282.
Opolí, město v Slezsku 303.
Opolský Bernard 12.
Opolský Jan 12.
Opolský kníže Mikuláš 12, 98, 225.
Orebiti 95.
z Orle Michálek 233.
Orleán, město ve Francii 182.
z Orlemündu Vilém, hrabě 59.
Ort, hrad v Rakousích 169.
z Ortenberka Sigona, hraběnka, manželka Buriana z Gutšteina 420.
Osek č. Riesenberk, hrad 259.
Osek, klášter 59.
Osterský Jiří ze Sulevic, rytíř 390.
Ostianský Vilém, kardinál 185.
Ostroměč, hrad 58, 284.
z Ostromíře Petr Kdůlinec 305, 312.
z Ostrorohu Stanislav 147, 223, 241, 291.
z Ostrorohu Sudivoj, vojvoda Paznaňský 10, 13.
Ostrov, město 245, 253, 268.
Ostruhova ulice 8.
Ostřihom, město 16.
Osvětim, město v Polsku 154, 291, 300.
Ota, vévoda Bavorský 55, 85, 98,103, 134.
Paběnice, tvrz na Čáslavsku 49, obležena 41.
z Pacova Jan Malovec, rytíř 39, 186.
Pačkov, město 212, 257.
z Pakoměřic Čeček 12, 19.
Paleček Jan, dvorní blázen 281.
Palóci Ladislav 107.
Pankrác, ze Sv. Mikuláše 126.
Pankrác z Plankenšteina 86.
Pannonius Jan, biskup Pětikostelský 194, 271, 293.
Papoušek Jan ze Soběslavi, mistr, utekl do Jindř. Hr. 49.
Páral, konšel Pražský 340.
Pardubice, město v Čechách 375.
Pardus Jan z Vratkova 46, 52, 59, 233.
Parléř Petr, stavitel 348.
Parkstein, hrad ve Falci 134.
Paříž, město 110, 182.
Passov, město v Bavorsku 182.
Pašek Jan z Vratu, 410, 444, purkmistr spojených měst Pražských 473, 481, na rytíře pasován králem Ludvíkem 487, propadl při volbě purkmistra 491, zvolen za primasa Pražsk. 496, 497, nabyl neobmezené moci 500, 501.
Pausperti Jan, měšťan Jihlavský 492.
Pavel, kramář 216.
Pavel, quardian Františkánský 206.
Pavel II., papež 184, 195, 204, 206, 245, † 293.
Pavel, Srbský kníže, později i pod jménem Kiniži 232.
Pavel, probošt Zderazský 206, 220, 256, 271, 287.
Pecinov, ves 95.
Pecinovští, sekta 95.
Péč, pevnost v Uhrách na Dolním Dunaji od Turků dobyta 502.
Pegov, hrad a město 59.
Pelhřimov, město 32, sněm 37, 53.
z Pelhřimova Mikuláš, kněz 276.
Perger, rytíř 391.
Perchta č. Berta z Rosenberka, dcera Oldřicha z Rosenhberka 54, 309.
z Perinu Petr, hrabě Temešský 502.
Permesgrün, tvrz 60.
Pern, město v Míšensku 59.
z Pernšteina, páncvé, na Mor. 52.
z Pernšteina Jan, 5, 7, 30, 132, 299, 392, hejtman 469, 492.
z Pernšteina Sigmunt 217, 297.
z Pernšteina a na Meziříčí Vilém 297, 303, 398, † 483.
z Pernšteina Vratislav, bratr Viléma 392.
z Pernšteina Mik. 390.
z Pernšteina Vojtěch, syn Viléma 392, 477,, vítá krále Ludvíka 485, odpustil králi dluh 490.
Pešť, město v Uhrách 503.
Pětipeský Albrecht a Hynek z Krásného Dvoru 469.
Petr II. Novák, biskup Vrat. 93, 113.
Petr z Mladenovic, mistr 16, 39.
Petr, opat Zbraslavský, dějepisec 511.
Petr Payne, Angličan, mistr, kněz Táborský 13, 30, 79, 97.
Petr Polák, hejtman Táborů 10.
Petrarka, básník, ital. od Karla IV. do Pramy zván 510.
Petrkov, město v Polště 220, 302.
Petrovarad, město v Uhrách 173.
Petršburk, hrad 420.
Pflug Šebestian viz z Rabšteina.
z Pezinku hrabě 261.
z Petrovic Václav Carda 12, 13.
Pienlazek Stanislav 290.
Pikhardi, přezdívka česk, br. 228.
Pimprňasek, purkmistr na Malé Straně 341.
Pirkštein, hrad 32, 297.
z Pirkšteina Ptáček Hynek 5, 6, 10, horlivým husitou a vůdcem národní strany 10, 11, 12, 13, 14, 17, zemřel 32, 280.
Pisa, město v Italii 182.

Písek, město 5, 22, 30, 79, 94.
Písecký Václav 91.
Pius II., papež 124, 139, prohlásil kompaktata za neplatná 160, 172.
Pivce, platnéř, měšťan Pražský 22.
Plačtiví, sekta 95.
Planknar Jan z Kinšperka 316.
Plaňany, ves 47.
Plavno, město 59.
z Plavna Jindřich 189, 225, 240, 246, 249.
Plichta Jaroslav z Žirotína 21.
Plob-Hanzl 214.
Pluh Prokop viz z Rabštejna.
Plzeň, město v Čechách 34, 49, 51, 55, 62, 79, 225, knihtiskárna 278, 510.
z Plzně Prokop 276.
Počátek Václav, farář u sv. Havla 477.
Poděbrady, město v Čechách 48, 49, 169, 235, 282, poprava horníků kutnohorských 385.
z Poděbrad a z Kunštatu Viktorin, otec Jiřího 33.
z Poděbrad Jiří 5, 11, 12, hejtmanem v Boleslavsku 18, 26, v čele kališníků 33, list pana Oldřicha z Rosenb. 56, správcem zemským 70, spřízněn s domem Saským 130, přijal České království coléno 132, ochránce rodu Habsburského 169, od papeže Pavla II. zatracen 194, zemřel 273, 510.
Podivínský, panoš Hynka Minsterberského 359.
Podmanický Blažej, hejtman 202, 217, 232, 233, 239, 245.
Poduška Jan, farář Týnský v Praze 477, † na Mor. 479.
Pohl Hanuš 362.
Pohl Ondřej, zhotovitel orloje Olomouckého 362.
z Polenska Hanuš 54.
z Polenska Mikuláš 54.
Polévka Ondřej, Český bratr 443.
Poličko 399.
Polický klášter 259.
Polna 235, 302.
Pomezánské biskupství uděleno Pavlu Speratovi 492.
Popel, měšťan Pražský 330.
Poříčí nad Sázavou 11.
z Postupic Albrecht Kostka 178, 182, 197, 237, 265, 271, † 321.
z Postupic Bohuše Kostka Vilémův syn 5, 12, 18, zemřel 51.
z Postupic Vil. Kostka 460.
z Postupic Zdeněk Kostka syn Benešův 50, 51, 58, 70, 115, 141, 194, 232, † 241.
Potštejn, hrad 90.
Potštejn, město 397.
Poznaň, město v Polsku 154.
z Pozoric Burian Puklice 200.
Prač Jan, panoše 47.
Prač, tvrz u Prahy 31.
Praha 4, 5, 8, 10, 12, 13, 17, 30, sněm 33, 38, dobyta od Jiřího z Poděbrad 48, valný sněm 70, 85, 106, 115, 166, 175, 189, 264, 389, Pražská města spojena 472, neobyčejný mor 479, příjezd krále Ludvíka 485, valný sjezd strany podobojí 494, sněm 497, první knihtiskárna 510.
Pražský hrad 8.
Pražská universita 38.
Prachatice, město 31.
Přech z Budkovic, měšťan Praž. 21, 70.
z Přelouče Tůma 228.
Přemek kníže Těšínský 249.
Přemek Tošecký 291.
Přemysl Otakar II. 212, 470.
Přemyšlenský Jan, zeman 476.
Přerov, město na Mor. 220, středisko českých bratrů.
Přerubický Jaroslav, zeman 469.
Přespole, soukenník 21.
Přešov, město v Uhrách 36.
Přešpurk, město v Uhrách 14, 82, 222.
Příbík Klenovský 25, 45, 188.
Příbram, město v Čechách 239.
Příbram Uhelná 247.
Příbram Pavel † na mor 479.
z Příbrami Jan, mistr, 13, 29, 30, 31, 37, 44, 50, 276.
Příbramovci 4.
Primus, sekretář kr. Polského 290.
Prindl 214.
Přísečnice, městečko 243, 440.
Prokop, měšťan Pr. 330.
Procek Malý z Cetně, rytíř 444, posel Sigmunda Polského k Ludvíkovi králi Českému 489.
Prokop Jidášek, bakalář 32.
Prokop z Jindř. Hradce, bakalář a český bratr 322, 383.
Prokop z Plzně, mistr 16, 44, 51.
Prokop Publik, konšel Staroměstský 318, 339.
Prosek u Prahy 421.
Prostějov, město na Mor. 94.
Protas z Boskovic viz Tas.
Ptáček Bartoš ze Slaného 76.
Ptáček Ondřej, zvonař z Kutné Hory 434.
Ptáček z Pirkšteina viz z Pirkšteina.
Ptuj, město 107.
z Pucheimu Vilém 229.
Pukanec, město v Uhrách 36.
Puklice ze Vstuh Ondřej 91, 212, ubit 215.

Pulgarn, panenský klášter 229.
Pulkava, dějepisec 511.
Purkart na Bezdružicích 219.
Puška Martin doktor 339.
Ráb, město v Uhřích 310.
Rabenhaupt, měšťan Budějovický 213, 214.
z Rabšteina Jan mladší, probošt 165, 172, 278, 288, † 299, profesor na universitě Pražské 511.
z Rabšteina Jan, bratrovec Prokopův 8, 48, 84, 185.
z Rabšteina Prokop 19, 37, 105, 119.
z Rabšteina Šebestian Pflug 222, 406.
Racek Doubravský doktor 396.
Racek z Janovic na Riesenburce, rytíř 25, 133.
Racek Kocovský 309, 315.
Radek, statek 259.
z Radovesič Matiáš Libák 414.
z Rádru Jan 176.
z Radkova Petr, hejtman Jana Jiskry z Brandýsa 36.
Radochov Martin, kněz 419.
Radom, město 256.
Radslav Beřkovský z Šebířova, nejvyšší písař 477.
Rachenberk Hanuš, rytíř 455
z Rachmanova Václav č. Vaněk 126.
Raispurk, hrad 184.
Rákoš, pole u Pešti 115, 422, sněm 503.
z Rakovic Jan, purkhrabí na Lehnhause 218.
Rakovník, tvrz 255.
Rataje, hrad p. Ptáčkův 32, 297.
Ratibořský kníže Jan 262, 291.
Rauš Daniel, konšel Pražský 498.
Rejsek Matěj z Prostějova 347, 511.
Remeš, město ve Francii 75, 179.
Renataus král Sicilský 179.
Rendl Albr. z Úšavy, rytíř 328, 391, 460, 481.
Rhodos, ostrov 487.
Riesenberk, hrad Racka z Janovic 25.
z Riesenberku Děpold 48, 50, 189.
z Riesenberka Jan Švihovský 5, 48.
z Riesenberka Jindřich Švihovský, Ludvíkem jmenovaný kancléř český 486.
z Riesenberka Půta Švihovský 236, 363, 380, † 416.
z Riesenburka Vilém 58, 210.
z Riesenburka a z Rabí Vilém mladší 80, 106, na nejvyšší komornictví povýšen 244, 265, 298, 305, † 326.
Richenberk, zámek 105, 227.
Richenburk, město 397.
z Rogendorfu Wolfgang 107.
z Rokyc Mikuláš Střela 259, 305.
Rokycany, město 57.
z Rokycan Jan, Rokycana 3, 20, 27, 29, 30, 31, 43, 49, 51, 69, 110, † 272.
Roland, sekretář Ludvíka XI. 180.
Rongoni Gabriel z Verony, mnich 177, 225, 231, 240, 249, 288.
Ronov, městečko 246.
z Ronova Jiří Křinecký 395.
Ronšperk, hrad 439.
z Ronšperka Dobrohost 189, 193 197, 246, 254, 261.
Rosenberk, hrad 246.
z Rosenberka páni 504.
z Rosenberka Jan, syn Oldřichův 43, 90, 117, 120, 133, 170, 186, 197, 223, 226, 257.
z Rosenberka Jindřich, syn Oldřichův 43, 55, 56, 78, 90, 102, 309, 504.
z Rosenberka Jošt, biskup Vratislavský 113, 119, 169, 189, † 225.
z Rosenberka Mikuláš 362.
z Rosenberka Oldřich 5, 8, 9, 11, 14, 17, hejtmanem v Bechyňsku 20, 24, 29, 31, 32, 43, 46, 51, 55, 80, † 81.
z Rosenberka Petr 362, nejvyšší hejtman 391, 458, † 495.
z Rosenberka Vok 327.
z Roztalu Jiří 463.
Roth, Jan, biskup Labódský 250.
Roubík z Netolic, rytíř 240, 310.
Roudnice, hrad v Čechách 197, 210.
Rouen, město ve Francii 159, 181.
z Roupova Jan 302, 336, 370.
z Rousínova Hertvík 5, 7, 10, 18, 26.
Rouš Daniel, purkmistr na Starém Městě Praž. 421.
Rovarella Vavřinec, biskup Ferrarský 159, 223, 231, 240, legát 246, 249, 288.
Rovigo, město v Italii 39.
z Rozgoně Osvald 132.
Rozgoň Šebestian 127.
Rožďálovský Jan † na Mor. 479.
Rožďálovský Václav 477.
z Rožmitalu Johanna, druhá manželka Jiřího z Pod. 141, 282, 298, † 307.
z Rožmitalu Zdeněk Lev na Blatné 170, 186, 198, 206, 309, vítá kr. Ludvíka 485, káká Ludvíka na sněmu 487; nejvyšším purkhrabím jmenován 500, 504.
Řsava, pevnost v Uhřích na dolním Dunaji od Turků dobyta 502.
z Rüdesheimu Rudolf, biskup Vratislavský 177, 218, 220 225, 237, 241, 262, 318.
Rüdiger ze Stahrenberka 107.
Ruprecht, falckrabě † 414.
Růžený Valentin, měšťan Pražský 341, 472.
Rybnický Václav 291, 301.

Rycheby 257.
Rychenberk hrad 27.
Rychnov, město 321.
Rychnovští bratří 95.
Rychňava, hrad v Uhrách 146.
Rynart Jiří od Dubu 396.
z Rytvian Jan, polský vůdce 302.
Řeháček Brikcí z Licka, mistr, purkmistr Pražský 498.
Řehoř, učenník Rokycanův 149.
Řehoř Pražský, prof. na universitě Pražské 511.
Řehoř, zakladatel jednoty bratří českých a moravských 97, 114, 227, † 320.
Řehoř z Votic, český bratr 383.
Řezno, město 74, 91, 246.
Říčany, město 46, 51.
Řím 156.
Sádlo Jan ze Smilkova a z Kostelce 27, 31, 42.
Saint Denis, město ve Francii 182.
Saint Paul, město ve Francii 179.
Salc, město 42.
Salcburk, město 61.
Salkan Ladislav, arcibiskup, rada kr. Ludvíka 485, 495, 499, naklonil se ke straně Lvově 500, jeho vážnost u krále klesá 501, 502, od Turků sťat 505.
Salomena, choť Albrechta Minsterberského 355.
Samobor, město v Charvátech 25.
Samuel z Hrádku a na Valečově 192, 309.
ze Sán Jan Čapek 10, 22.
Sandeč, město 297.
Santorin, ostrov 334.
Sataněť Oldřich z Drahonic 396.
Sedlec, ves 308.
Sedlecký Jan z Prachatic 25.
ze Sedražic Mikuláš 348.
Segedín, město v Uhrách 15, mír 33, 457,
Selčany, městečko v Čechách, porada katolíků (8. čce 1523) 495.
Selim, císař Turecký 457.
Semtěš 302.
Severin, pevnost u Uhrách na dol. Dunaji od Turků dobyta 502.
Seveš, hrad v Polsku 154.
Seyssel, město v Savojsku 182.
Sforza František, vojvoda Milánský 141.
ze Schaumburka hrabě 82.
ze Schlabrendorfu Jan 212.
Schmidt, uhlíř 134.
Schönberk, městečko u Řezna 414.
Schrattenthal, hrad 106.
Schuster Václav 215.
Siena, město v Italii 125, 144.
Sienský František kardinál 272.
Sigmunt císař, 3, 4, 16.
Sigmunt Jagailovič, král Polský 415, 422, poručník Ludvíka 482, napomíná Ludvíka 485, činí prostředníka mezi Ludvíkem a stavy českými 488, 494.
Sigmunt mladší, syn S. Děčínského z Wartemberka 14.
Sigmunt z Rychnova 26.
Sigmunt Sláma z Nezřeva, konšel Staroměstský 21, 22, 40.
Sigmunt Tyrolský 111, 171.
Sichrov, hrad 435.
Síka, krejčí 216.
Síládi Michal 101, 104, 115, 131.
Silvestr Syropulus, učenec řecký 74.
Sixtus IV, papež 293, † 315.
Skála, hrad u Přestic 41, 259.
Skála Jan Dubravský, Dubravius řečený, slavný biskup Olomúcký, dějepisec 492.
Skalice Uherská, město 260.
Skalský Pavel 342.
Skop Mikuláš 241.
Skuteč, město 321.
Slané, město 5, 17, 62.
Slatina, měšťan Pražský 22.
Slatiňany 246.
Slavětín, ves ve Slezsku 302.
Slon Jaroš, horní hofmistr 381.
u Slonův, hospoda v Praze 43.
Sloup, hrad v Litoměřicku 32.
Slovák Jakub, farář u sv. Jiljí, z Prahy vypovězen 493.
Slupy pod Vyšehradem 48.
Smederovo v Srbsku 16.
Smil z Drnovic 52.
Smil z Janovic a Riesenberka 348.
Smiřice, ves 58.
Smiřický Jan, pán na Roudnici 14, hejtmanem v Boleslavsku 18, 32, 38, 51, 71 zráda a smrt 84.
ze Smiřic Jindřich 287, 313.
ze Smojna Mikeš Pancéř 32.
Smolař, od strany Rokycanovy 6, konšel Novoměstský 21.
Soběslav, město 51, 217, 243.
Soest, město 42.
Sokolovský Albrecht 302.
Sokolúš, slavonský hrad 355.
Solfernus román 276.
Soliman, I., císař Turecký přijímá Vel... 482, tažení do Uher 500.
Somoš v Uhrách 126.
Sosnovec Jan 330.
ze Soutic Jan 70.
Sova Ondřej 91, 214, 216.
Sovinecký, šlechtic moravský 238.
ze Sovinec Vok, pán mor., nejvyšší ... 492.
ze Sovojic Jaroslav Stranovský 34...

Sperat Pavel, důvěrný přítel a přívrženec Luterův, bývalý kanovník Augšpurský a Vircpurský 492.
Spoletánský Bernard, kardinál 187.
Srbek Burian z Kornic, doktor, městský kancléř Pražský 498.
Srbiště, město v Sasích 57.
Srbský Bělehrad 101, 103.
Stadice, zjevení se krále 34.
Stanislav, biskup Olomúcký, korunuje krále Ludvíka 487.
Stará Boleslav 321.
Staré Hrady v Sasích 134.
Staroměstká radnice, sněm 25, velký kvas 490.
Starý Knín 444.
Stodola, konšel Pražský 341.
Stolní Bělehrad viz Bělehrad Královský.
Stolpno, hrad 37.
Strahovská brána 8.
Strakonice, město 51, 189, 306.
Strakonická jednota 52.
Strašnice, ves 426.
Stráž, hrad 313.
ze Stráže Jindřich 5, 8, 46, 82, 101.
ze Stráže Jiří na Přerově 282.
Strážnice, město na Moravě 94, 115.
ze Strážnice Šimon 52.
Střela Mikuláš z Rokyc, rytíř 197, 259, 305.
Střelce ve Slezsku 12.
Střelín, město 259.
Stříbro, město 94.
Strnad Antonín, doktor 362.
Strpy 239.
ze Stvolova Jan 368.
Suda Petr z Řenec, rytíř 480, 491.
Sulcpach, město 418.
ze Sulevic Mikuláš Kaplíř 78, 103.
Sušice, město v Čechách 22, 81, 94, 149.
Svantník, ves 303.
Svatá Kateřina, ves 303.
Svatojakubská smlouva 428.
Svatomír, kněz 381.
Svéraz, ves v Čechách 182.
Světlá v Rakousích 69.
Svídnice, město ve Slezsku 135, 313, krvavá krise 487.
Svídničtí 218.
Svidrigajlo, velký kníže Litevský 13.
Svítáček Mik, rytíř 342.
Svojše ze Zahrádky 30, 31.
z Svojšína Jan 5.
ze Svojšína Jaroslav Zmrzlík 233.
ze Svojšína Krescencie Zmrzlíková 408.
ze Svojšína Petr 5.
Synoda Kutnohorská 28.
Szydlowecký Kristof, vyslanec polský v Uhrách 456.
Šabec, pevnost 306, od Turků dobyta 482.
Šafgoč 21.
Šarovec Jan rytíř 185.
ze Šarova Sigmunt Šarovec 233.
Šáryš, hrad v Uhrách 146.
Šáryšský Potok 127.
z Šebířova Radslav Beňkovský 497, 500.
Šelenberkové, erb vepří hlava 500.
ze Šelenberka Jan, nejvyšší kancléř český 342, 405, na odpočinku 424.
ze Šelnberka Jaroslav, nejv. komorník 477, 500.
Šerlink Matouš 330.
Šestiměstí 86.
Šídlo Václav, farář u sv. Mikuláše, z Prahy vypovězen 493.
Šídlovecký Stanislav 268.
Šilink František, konšel Novoměstský 21.
Šimon, farář u sv. Haštala, z Prahy vypovězen 493.
Šimontorna, město v Uhrách 131.
Šimuň, purkmistr na Novém Městě sťat 341.
Šindel Jan, lékař 510.
Šintava nad Váhem 360.
Šípecký Vít, konšel Pražský 498.
Šišmánek Václav, administrator pod obojí 478, 483, † 493.
Šlikové 405.
Šlik Jeroným 350, 390.
Šlik Kašpar 4, 10, 11, 37, 391.
Šlik Kvirin, syn Jeronýmův 391.
Šlik Matouš 283.
Šlik Mikuláš 391.
Šlik Šebestian, syn Jeronýmův 391.
Šlik Štěpán, hrabě 478, 504.
Šlik Václav 283.
Šlikovské groše 478.
Šmikouský Jan ze Žďáru 14, 17, 19.
Šmikovský Jindřich ze Žďáru 201.
Šoff Kristof na Troskách 14, 32, 52.
Šorf Mikuláš, konšel Pražský 498, 501.
Špaček, pomocník Táborského 362.
ze Šparneka Ota, rytíř 407.
Špetle Jan na Žlebích 381, 405.
Špilberk, hrad Brněnský 118, 133, 217, 241, 245, 266, 299, 316.
Špimberk, vrch u Kaňku 385.
Špitálské pole 10.
Šprotava, město 310.
Štampach Hanuš rytíř 129, 391.
Šťávnice, město v Uhrách 36.
Štědrý Hrádek 420.
ze Štelnu Jiří, rada kr. Jiřího 229, 263, rada krále Matiáše 306, vůdce 356.
Štěkeň 398.

Štěpán Bátory, palatin Uherský 433, 454, 482, 502, pozbyl palatinství 503, zase dosazen 504, 505.
Štěpán Veliký, vojvoda Valašský 202.
Štěpánek, kněz 94.
Šternberk, město na Moravě 212, 239.
Šternberkové moravští 52.
Šternberk Český, hrad 211.
Šternberk nad Sázavou 222.
ze Šternberka Aleš Holický 5, 6, 7, 12, 14, hejtmanem v Žatecku 18, 70, zemřel 99, 280.
ze Šternberka Jan, nejstarší syn Zdeňkův 189, zemřel 310.
ze Šternberka Jaroslav 189, 224, 225, 237, 259.
ze Šternberka Ladislav 427, kancléř Český 476.
ze Šternberka Petr Holický 12, 42, 43, 45, zemřel 99.
ze Šternberka Zdeněk Konopištský 38, 72, nejvyšším purkhrabím 49, 50, 52, 56, 58, 70, 86, 98, 101, 107, 117, 120, 145, 164, 197, 203, 225, 288, 298, † 310.
ze Šternberka Zdislav, syn Zdeňkův 225.
ze Štetenberka Jindřich 400.
Štětina, panoše 47, 331.
Štilfried 276.
Štokrava 123, 229.
Štrasburk, město v Elsasích 179, 368.
Štrassenreiter (štrosrajtar) 329.
Štrubina, město 22.
Štum, hrad 92.
Štuttgart, město ve Würtenbersku 178.
Štýrský Hradec 108.
ze Šumberka Karel na Trutnově, táhne na pomoc Svídnickým 487.
ze Šumburka Bedřich 222, † 242.
z Šumburka Jindřich 242.
ze Šumburka Vilém 43.
Švabach, město v Německu.
ze Švabenic Zdeněk, pán moravský 52.
ze Švamberka pánové 55.
ze Švamberka Bohuslav 189, 225, 238, 249, 254, 309, 316.
Švehhla Jan, šlechtic 201.
Švejkar, škůdce zemský 14.
Švihovský Jan z Rosenberka 4, 46.
Tábor, město 5, 10, 11, 12, 13, 22, 31, 58, 62, 75, 79.
Táborské vyznání zavrženo 31.
Táborští 29, 30, vpád do Rakous 41.
Táborský Jan z Klokotské Hory 362.
Tachov, město 57.
Tachovice, tvrz v Prachensku 481.
Tachovice, ves 56.
Talafús Jan z Ostrova, hejtman Jana Jiskry z Brandýsa 36, 127.
Tarant, město 59.
Tas z Boskovic, biskup Olomúcký 113, 119, 121, 153, 166, 184, 194, 201, 288.
Tát, město v Uhrách 20.
Telč, město 54, 239, 263.
Temešvár, město v Banátě 103, 456.
Tempelfeld Mikuláš, doktor a kazatel 196, 225, 262.
z Tenčína Jan, vojvoda Sandomírský 10, 13, 147.
z Těčinevsi Jan 336.
Teplice, město v Čechách 265, 382.
Teplice Rakouská (Baden), město v Rakousích 132.
Těšín, město 91.
Tetauer Jan, hejtman Slezský 202.
Tetauer Vilém, vůdce 356.
Theodorus Agallianus, učenec řecký 74.
Thera, viz Santorin.
Thierštein, hrad 129.
Thomaswalde, ves 356.
Thurzo Jan, otec 392
Thurzo Jan
Thurzo Jiří
Thurzo Aleksandr
synové Janovi 392.
Thurzo Stanislav, biskup Olomúcký 392, 428, posel Ludvíka do Prahy 510.
Tišnov, městečko na Moravě 182.
Titus Dugovič, Jihoslovan 102.
Tobiáš Václav, hodinář 362.
Točník, hrad 420, 435.
Tollenstein, hrad na hranicích lužických 176, 259.
Tolma, město u Uhrách 505.
Tomáš Bakáč, kardinál arcib. Ostřihomský 454.
Tomáš, mnich 184.
Tomáš Münzer, mistr 483.
Tomáš ze Štítného, slavný mudrc český 509.
Tomaševič Štěpán, král Bosenský 177.
Tomický Petr, biskup Krakovský 441.
Tomory Pavel, arcibiskup Kolocký, velitel vojenský 505, padl v bitvě u Moháče 505.
Toruň, město 92.
Toul, město ve Francii 179.
Tours, město 110.
Tovačov, město na Moravě 257, 321.
Trautmansdorf, hrad 462.
Trčka Burian z Lípy, rytíř 107, 122, 211.
Trčka Mikuláš 30, 46, 70 240.
Třebíč, klášter a město na Moravě 234, 238, kázání Pavla Spomata 491.
Třeboň, město 24, 54.
Trenčín, město v Uhrách 36, 147, 302.
Trenčínský hrad nad Váhem 258.

Trepka Ondřej, Polák, hofmistr krále Ludvíka 505.
Trepka Ondřej, polský dvořenín 470.
Trnava, město na Slovensku 36, 194, 230.
Trnavky, ves 41.
Trnka Jan z Ratibořan 356.
Trogir v Dalmacii 124.
Trojanská kronika 276, 273.
Troskovice, ves 102.
Trosky, hrad pana z Bergova 14, 259, 261.
Truhlička, konšel Pražský 341.
Truchses Mikuláš 107.
Třeboňský archiv 55.
Tůma z Přeloučí, Český Bratr 385.
Tunkl Jindřich z Brníčka 239, nejv. mincmistr v Kutné Hoře 426, 460, ssazen 491.
Tunkl Jiří 238, 239, 241.
Turečtí vyslanci v Budíně 33.
Turnov, město v Čechách 238, 243, 397.
Tuškov, pahorek 244.
Týnec Hrochův 246, 268.
Týn nad Vltavou 239.
Ubertus de Lampaniano, prof. něm. státpráva na universitě Pražské 510.
Udlice, ves 60.
z Údrče Pavel 127.
Údrčský Jan 336.
Uherský Brod, město na Moravě 239, 260, 398.
Uherské Hradiště, město na Moravě 121, 131, 217, 239, 244, 257, 260.
Uhersko, tvrz 246.
Uherský Vyšehrad 20.
Uhrov 247.
Ujlaky Minuláš 115, bán 230, 237.
Ukovec, tvrz 355.
Ulm, město v Německu 181.
Ungnad Jan, komorník Ladislava Pohrobka 37.
Uničov, město na Moravě 121, 217, 239.
Uršula, dcera markhraběte Albrechta Braniborského 147, manželka Jindřicha staršího, knížete Minsterber. 205, 295.
Ústí nad Labem 219.
z Úšavy Albrecht Rendl 378.
Úštěk v Litoměřicku 210, 222.
Úvaly, ves 426.
Václav IV., král Český 507.
Václav Babka, kněz 22.
Václav, mistr zednický 307.
Václav z Drachova, kněz, kazatel v Betlémě 22, 30.
Václav z Krumlova, mistr 110, 125.
Václav, kněz u sv. Michala v Opatovicích 46.
Václav Opavský a Ratibořský 12, 13, 98.
Václav ze Slaného, farář 330.
Václav z Velvar, zvonař 329.
Václav Zahařský, 98.
Vadna, ves 127.
z Valdeka Oldřich Medek 331, purkhrabí hradu Pražského 341.
Valdenští 76.
Valečov, hrad 14.
Valentin, kněz 186.
Valentin Vlk, mistr 339.
Valeš, řezník v Budějovicích 214.
Vaněk z Kněžmostu 70.
Vaněk Koranda, měšťan Pražský 21.
Vaněk z Trnavy 52.
Vaníčkovic Sigmunt č. Ziga, Pražský měšťan 444, 497.
Varadin, město v Uhrách 456.
Varna, město, bitva 33.
Varnenčík 35.
z Vartemberka Jan na Dubě, zvolen za nejvyššího purkrabí 490, 492, 497, 500.
z Vartemberka a ze Zvířetic Heřman 265.
Vary (Karlovy) 61.
Vasil Ivanovič, car Ruský 456, 460.
Vavřinec z Krásonic, český bratr 385.
Vechta Kunrát, arcibiskup Pražský 509.
z Veitmile Beneš Krabice, dějepisec 511.
Velbloud Mikuláš 338.
Velek z Kr. Hr. 338.
Velfel Hanuš z Warnsdorfu, hejtman 170.
Velhartice, hrad dědičný Menharta z Hradce 50.
Veliš, ves 282.
Velký Hlohov, město v Slezsku 152.
Velký Muchomor, ves, sjezd 3 králů 305.
Velký Várad, město v Uhřích 367.
Velvar, od strany Rokycanovy 6.
Vend z Ilburka 356.
Verbőczy viz z Vrbovce.
Vesce, ves 426.
Veselá, statek, postoupený Petrem Sudou z Řenec králi Ludvíkovi 491.
Veselí, městečko 258, 316.
Vídeň 6, 14, 66, sněm 81, 99, 104, 110, 123, 168, 313.
Viklef 15.
Viktorin, syn Jiřího z Pod., kníže Minsterberský a Opavský 115, 120, 129, 132, 134, 152, 169, 198, 217, 234, od Uhrů zajat 257, 294, 400.
Vilém, syn Saského vojvody Bedřicha 42, 55, 59, 93, 112, 116, 118, 128, 195.
Vilém z Troskovic, purkmistr Pražský 457.
Vilémov, 92, 246.
Vilémovští bratří 95.
Vilštein, hrad v Plzeňsku 31.
Vímar, město 42.
Vincenc z ácova 119.

Visenburk, hrad Jiříka z Dubé 41.
Vít, kališn. farář v Hradci Kr. 322.
Vítěz Jan, učitel krále Matiáše 112, 132. arcibiskup Ostřihomský 200, 252.
Vitoraz 211, v dolních Rakousích a hrad 211.
Vítovec Jan, český vůdce 22, 25, 105, 107, 126, hrabě Zagorský 168.
Vladek Těšínský 98.
Vladislav, mladý král Polský 7, 10, 12, králem Uherským 20, 28, 34, 35.
Vladislav Jagailovič 285, 307, zvolen na králov. České 287, zvolen za krále Uherského 358, zemřel 465.
Vladislavská síň 345.
Vlasenští, sekta 95.
Vlaské Benátky, město 368.
Vlašim, město 53.
Vlašímský hrad 30.
z Vlašími Karel a Jiří, bratří 392.
Vlček Václav z Čenova, rytíř 188, 200, 227, 234, 245, 251, spisovatel na poli válečnickém 510.
Vlčí Most, ves 360.
Vltava, řeka 10.
Vodňany, město 22, 30, 229, 397.
Vodní Jenč, ves 303.
Vohendräs, hrad ve Falci 134.
Vois 215.
z Vojslavic Heřman 396.
Volčín město ve Slezsku 200.
Volek, hrad v Polsku 154.
Vólhéř Jan 216.
Volyně 397.
Vrabský Jan 211, 254.
z Vrance Jan Sokolovský 292.
Vranov 289.
Vratislav, město ve Slezsku 13, 14, 86, 97, 118, 135, sjezd 196, 284, sjezd 225, 284, 302, stětí tří občanů Svídnických 487.
Vratislav, panoše 50.
Vranov, hrad 289.
z Vratkova viz Pardus.
Vrbenský Václav, kněz 157, 339.
z Vrbovce (Verböczy) Štěpán 421, 497, řečník Jana Zápolského 503, palatinem Uherským 503, zase svržen 504.
z Vrchovišť Michal horní hofmistr 379.
Vrócimovský Martin 285.
Vroutek, hrad 25.
Vršovice, ves 48.
z Vřesovic Jakub 13, hejtmanem v Litoměřicku 18, 25, 32, 59, 70.
Vřešťov v Hradecku, hrad 211.
Vschova, městečko ve Vel. Polsce 153.
ze Vstuh viz Puklice.
ze Všehrd Jan Šlechta 510.
ze Všehrd Iktorin Kornelius 347, 378, 401, zemřel na mor 477, 510.
Všerubský Jiří z Gutštejna 416, 419.
Vuk Brankovic kníže Srbský 231.
Vurmus, město 482.
Vysoké Mýto, město 41, 47.
Vyšehrad 48.
Vyšehrad nad Dunajem 282.
Výškov, město na Moravě 201, 217, 287.
Vyšší Brod, město 24.
Waldsassy, město v Německu 179.
Waldštein, hrad nad Turnovem 25, 52.
z Waldšteina Beneš, probošt 288.
z Waldšteina Hašek 5, 9, 11, poslán k Bedřichovi III. 31, 38, 41, 52.
z Waldšteina Hynek 229, 235.
z Waldšteina a ze Skály Jindřich Šťastný 222, 238.
z Warnsdorfu Hanuš Welfel, hejtman Kladský 197, 218, 238, 284.
z Warnsdorfu Vaněk 237.
z Wartenberka Anna, matka Jiřího z Poděbrad 33.
z Wartenberka Jan Děčínský mladší 26, 32, 46.
z Wartenberka Jindřich 26, 32.
z Wartenberka Sigm. Děčínský 11.
z Wartenberka Zvířetický Jan 12, 26.
Weida, hrad ve Falci 134.
Weis, krejčí 216.
z Weitmile Beneš, purkrabí Karlštejnský 177, 244, 249, 256, 266, 311, † 377.
z Werdenberka Oldřich 107.
Widdern, hrad 177.
Wildštein, hr., Wildšteinská smlouva 58.
Winterberk, hrad 334.
Winterštein, hrad 26.
Wolfgang Kadauer 121.
z Wolfšteina Ctibor 348.
Wunsiedl v Bavořích 129, 140.
Wunsiedelské smlouvy 55.
Záhřeb, město 288.
Zacléř, hrad 41.
Zahaňské knížetství 300.
Zahaňský Baltazar kníže 98, 172, 225, 301.
Zahaňský Jan 153, 172, 205, 283, 301, 311.
ze Zahrádky Svojše 12, 22.
Zajíc z Hasenburka Mikuláš 5, 9, 38.
Zajíc Zbyněk z Hasenburka, hejtmanem v Řípsku 15, 33, 34, 51, 70, 98, 117.
Zajímač Ludvík 470.
Zámrsk, tvrz 246.
Zápolský Hynek 317.
Zápolský Štěpán 317.
ze Zápolí Jan, syn Štěpánův, vévoda Sedmihradský 421, 474, 477, 502, pověst o zrádě proti Ludv. 505.

Zápolský Jiří, syn Štěpánův 421, velitel vojska 505, padl u Moháče 506.
Zápraží (za Prahou na západ) 47.
Žáruba Václ. z Hustiřan 396.
Zator, město v Polsku 154.
Zatorský Jan 291.
Zbirov 208.
Zdechovice, statek vyměněný králem Ludvíkem 491.
Zdenka, dcera krále Jiřího 130. 134, 174.
Zderaz vČechách 15.
Zelenice, ves 12.
Zelený Jan 315.
Zembice čili **Minsterberk** město, 212, 238.
ze Zboře Jan Klusáček 235.
Zhořelec, město v Čechách 13, 98, 116, 153, 270, 313.
Zhořelice, město 218.
Zibřid z Boboluk 471.
Ziga viz **Vaníčkovic**.
Zilinský Mikuláš hejtman Jindřicha Rosenberského 504.
Zmrzlíkové bratří 5, 13.
Zmrzlík Petr ze Lnář a z Karlsberka 25.
Zmrzlík ze Svojšína 13.
Znojmo, úmluvy Znojemské 83, 128, 131, 169, 234, 360.
Ze Zvedna Jan Vítěz, biskup Velko-Varadský 86, 132.
Zvíkov, hrad Oldřicha z Rosenberka 55. 309, 316.
ze Zvířetic Petr 5, 12, 52.
ze Zvole Bohuslav, **bisk.** Olomoucký, 68, 98.
Zvůnek Jiří 362.
Žabka Jiří sekretář krále Ludvíka 497. poslán na sněm do Prahy 500.
Žalkov, ves 303.
Žamberk město vČechách 154, 322.
Žamberský Michal, farář 150, † 397.
ze Žampachu a na Březně Jindřich Hložek 504.
ze Žampachu Hložek, strýc Koldův 60.
Ze Žampachu Kolda Jan 5, 13, 50.
Žatec, město 5,12, 13, 23, 32, 243.
Žatečtí bratří 95.
z Žebráka Bohuslav 116.
Žebrák v Čechách 14, 48, 390, 420.
Želenice, ves 12.
Želenský Jan 296.
Železné město vUhrách 422.
ze Žerotína Jan 474.
Žídek Pavel, mistr a Pražský kanovník 274, 277.
Žihobce, tvrz 211.
ze Žirovnice Purkart Kamaret 46.
Žitava, město 13, 98, 203, 222, 237, 259.
Živec,hrad v Polsku 154.
Žiž Jan 330.
Žižka 16, spisovatel na poli válečném a skladatel válečných písní 510.
Žlutice u Chebu 61.
Žofie, manželka knížete Viktorina, dcera p. Ptáčka z Pirkšteina 275.
Žofie, kněžnička Těšínská 275.
Žvanovice ves 303.

Stanford University Libraries
3 6105 013 901 405

DT
207
Z3
N.3

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.